GÜNEŞ & GÜNEŞ HUKUK BÜROSU

2014

AYM Bireysel Başvuru Kararları

Bölüm 6 / 7 | 100 karar

Kararlar Bilgi Bankasındaki yayımlanmış kararların resmî tam metinlerinden hazırlanmış bağımsız okuma derlemesi.

Bu dosya, AYM'nin yıllık "Bireysel Başvuru Seçme Kararlar" kitabının kopyası değildir. Kararların sözcükleri ve kaynak künyeleri aktarılmış; sayfa düzeni yeniden oluşturulmuştur.

Sıralama: karar tarihi, ardından başvuru numarası. İçindekiler ve PDF yer imleri kararların başlangıcına bağlanır. Kitap yılı ile karar yılı farklı kavramlardır.

Arşiv kesiti: 12 Ekim 2026. Anonimleştirilmiş başvuru adları resmî kaynakta olduğu gibi korunmuştur.

İçindekiler

001 2014/1204 17.11.2014
CEMİL GÜL

002 2014/1212 17.11.2014
ONAY YÜRÜKLÜ

003 2014/1255 17.11.2014
M.K.

004 2014/1374 17.11.2014
YUSUF BİÇEN

005 2014/1478 17.11.2014
ÇAĞRI KURT

006 2014/1603 17.11.2014
BEDRİ ÜÇER

007 2014/1730 17.11.2014
BEŞİR AKIN

008 2014/2182 17.11.2014
METİN BARAN

009 2014/2206 17.11.2014
İMAM ERGÜN

010 2014/2228 17.11.2014
ŞEYHMUS BOZAN

011 2014/2287 17.11.2014
AYŞE ÇOLAK

012 2014/2528 17.11.2014
AYHAN İLHAN

013 2014/2530 17.11.2014
FERAT ÇETİNER

014 2014/2622 17.11.2014
YASİN KAYA

015 2014/2656 17.11.2014
S.A. VE L.A.

016 2014/2674 17.11.2014
YUSUF KARA

017 2014/2708 17.11.2014
BERNA TEZCAN

İçindekiler - devam

018 2014/2709 17.11.2014
FIRAT DURSUN

019 2014/2711 17.11.2014
MUAMMER KAHRAMAN

020 2014/2713 17.11.2014
SOLMAZ ERDİNÇ

021 2014/2715 17.11.2014
FATMA TEKE

022 2014/2791 17.11.2014
SABAHADDİN DEMİREL VE DİĞERLERİ

023 2014/2970 17.11.2014
ENGİN ASLAN

024 2014/3011 17.11.2014
ABDULKADİR ASLANDAĞ VE SALİH ASLANDAĞ

025 2014/3282 17.11.2014
HANİM KAYA

026 2014/3624 17.11.2014
VEYSEL AKDAMAR VE DİĞERLERİ

027 2014/3876 17.11.2014
ÖZEL EROĞLU

028 2014/4327 17.11.2014
MEHMET FIRAT

029 2014/4506 17.11.2014
METİN RAGIP ARIKAN

030 2014/4541 17.11.2014
EMİNE GÜLÜM ILGAZ VE NİMET IŞIL ARIPEK

031 2014/4628 17.11.2014
ÖMER FARUK SÜTÇÜ

032 2014/4637 17.11.2014
SEMİH YALÇIN

033 2014/4641 17.11.2014
AZİZ SÜTÇÜ VE ÖMER FARUK SÜTÇÜ

034 2014/4745 17.11.2014
ALİ ABDÜSSEMETOĞLU (2)

İçindekiler - devam

035 2014/4750 17.11.2014
MAHMUTOĞLU OTO YEDEK PARÇA TARIM ALETLERİ NAKLİYAT GIDA SAN. TİC. LTD. ŞTİ.

036 2014/4751 17.11.2014
ADNAN DEĞER

037 2014/4841 17.11.2014
GIYASETTİN GÜR VE SELAHATTİN ASLAN

038 2014/5215 17.11.2014
ZEKİ DOĞAN VE AYŞE ADALI

039 2014/5426 17.11.2014
SEYDO ÇAKIR

040 2014/5532 17.11.2014
ERCAN BUCAK

041 2014/5590 17.11.2014
DENİZ ÖZEL

042 2014/5898 17.11.2014
SÜLEYMAN GÜNGÖR

043 2014/6159 17.11.2014
M.B.

044 2014/6779 17.11.2014
AHMETCAN BAYDENİZ

045 2012/1081 19.11.2014
MEHMET HÜSEYİN ÇAVDAR VE ADALET ÇAVDAR

046 2012/1199 19.11.2014
KADİR YILMAZBAŞ

047 2012/1238 19.11.2014
NESİN KAYSERİLİOĞLU (2)

048 2012/1258 19.11.2014
MEHMET ORHAN VE DİĞERLERİ

049 2013/725 19.11.2014
ALİ İLHAN BAYAR

050 2013/1254 19.11.2014
İLHAN CİHANER

051 2013/1448 19.11.2014
GÜLİŞAN YEŞİL

İçindekiler - devam

052 2013/1764 19.11.2014
CEBRAİL TÜRKMEN

053 2013/3550 19.11.2014
TURAN GÜNANA

054 2013/5895 19.11.2014
F.Ö.

055 2013/6183 19.11.2014
YAŞAR YILMAZ

056 2013/7958 19.11.2014
YÜCEL MANDACI

057 2013/9303 19.11.2014
ÖNDER SIĞIRCIKOĞLU

058 2014/483 19.11.2014
HALİL İBRAHİM AYDIN VE DİĞERLERİ

059 2014/682 19.11.2014
E.Ş.

060 2014/2021 19.11.2014
COŞKUN AKTÜRK VE DİĞERLERİ

061 2014/2614 19.11.2014
CEMİL SARIDAĞ VE DİĞERLERİ

062 2014/2860 19.11.2014
HALİL İBRAHİM ERSÖYLEYEN

063 2014/5657 19.11.2014
BAKAN İNŞAAT TURİZM SAN. VE TİC. LTD. ŞTİ.

064 2014/6787 19.11.2014
HAYDAR KAHRAMAN

065 2012/561 20.11.2014
FATMA KURTULAN

066 2012/1277 20.11.2014
YAVUZ SELİM AKKOÇ

067 2013/845 20.11.2014
ÜÇGEN NAKLİYAT TİCARET LTD. ŞTİ.

068 2013/1481 20.11.2014
İSA YAĞBASAN VE DİĞERLERİ

İçindekiler - devam

069 2013/2202 20.11.2014
M.Ş.B.

070 2013/2349 20.11.2014
B.Ç.

071 2013/2506 20.11.2014
YAŞAR DEMİR

072 2013/2515 20.11.2014
SELAHATDİN AKGÜRE VE DİĞERLERİ

073 2013/2538 20.11.2014
YUSUF BURAK ÇELİK

074 2013/2769 20.11.2014
FARUK AKÇA

075 2013/2892 20.11.2014
MURAT KIRBOĞA

076 2013/7526 20.11.2014
CENGİZ ÇAKIR

077 2014/192 20.11.2014
ADİL ÖZER

078 2014/198 20.11.2014
ZEKİ DEMİREL VE YUSUF DEMİREL

079 2014/2436 20.11.2014
UĞUR GÜREL

080 2014/3194 20.11.2014
AYDIN SELÇUK

081 2014/6721 20.11.2014
MEHMET SÜRAL

082 2012/774 10.12.2014
CEM FURUNCU

083 2012/990 10.12.2014
ALİ KARATAY

084 2012/1220 10.12.2014
FERİT ÇELİK

085 2013/583 10.12.2014
MEHMET REŞİT ARSLAN VE DİĞERLERİ

İçindekiler - devam

086 2013/1995 10.12.2014
ŞENEL TUT

087 2013/2550 10.12.2014
ABDÜLKERİM BABİR VE DİĞERLERİ

088 2013/2697 10.12.2014
SADUN ÖZKAYA

089 2013/4551 10.12.2014
LADEN ELBEZYAN

090 2013/6359 10.12.2014
DENİZ YAZICI

091 2013/9117 10.12.2014
ERDAL TEKİN

092 2013/9129 10.12.2014
KADRİ TEMEL

093 2014/366 10.12.2014
NECMETTİN GÖREK

094 2014/768 10.12.2014
OSMAN AYMELEK

095 2014/1125 10.12.2014
BAYRAM DEMİRBİLEK

096 2014/3038 10.12.2014
HALİL ASLAN

097 2014/5809 10.12.2014
TEZCAN KARAKUŞ CANDAN VE DİĞERLERİ

098 2014/7036 10.12.2014
CİHAN MEHMETOĞLU VE ERKAN DEMİR

099 2014/18803 10.12.2014
MAHMUT TANAL VE DİĞERLERİ

100 2012/928 11.12.2014
ÜLKÜ TUNCA VE DİĞERLERİ

CEMİL GÜL

B. No: 2014/1204 | Karar tarihi: 17.11.2014

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/1204

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

CEMİL GÜL BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/1204)

Karar Tarihi: 17/11/2014

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Alparslan ALTAN

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Celal Mümtaz AKINCI

Muammer TOPAL

M. Emin KUZ

Raportör Yrd. : Derya ATAKUL

Başvurucu : Cemil GÜL

Vekili : Av. Mustafa ERASLAN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, “uyuşturucu madde ticareti yapmak” suçunu işlediği iddiasıyla yargılandığı davanın halen devam ettiğini ve makul sürede yargılama yapılmadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüş, manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 24/1/2014 tarihinde İstanbul 9. Asliye Hukuk Mahkemesi vasıtasıyla yapılmıştır. İdari yönden yapılan ön incelemede başvurunun Komisyona sunulmasına engel bir durumun bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. İkinci Bölüm Üçüncü Komisyonunca, kabul edilebilirlik incelemesi Bölüm tarafından yapılmak üzere, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Bölüm tarafından 4/7/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru konusu olay ve olgular ile başvurunun bir örneği, görüş için Adalet Bakanlığına

gönderilmiştir. Adalet Bakanlığının 9/7/2014 tarihli yazısında, Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarına ve bu kapsamda sunulan görüşlerine atfen, başvuru hakkında görüş sunulmayacağı bildirilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru formu ve ekleri ile başvuruya konu yargılama dosyası içeriğinden tespit edilen ilgili olaylar özetle şöyledir:

7. Başvurucu, İstanbul Devlet Güvenlik Mahkemesi Cumhuriyet Başsavcılığınca yürütülmekte olan soruşturma kapsamında 31/1/2003 tarihinde gözaltına alınmıştır.

8. İstanbul 2 No.lu Devlet Güvenlik Mahkemesi Yedek Hakimliğince 4/2/2003 tarih ve 2003/6 Sorgu sayılı karar ile başvurucunun “uyuşturucu madde ticareti yapmak” suçundan tutuklanmasına karar verilmiştir.

9. Başvurucu ve diğer üç şüpheli hakkında İstanbul Devlet Güvenlik Mahkemesi Cumhuriyet Başsavcılığının 6/2/2003 tarih ve E.2003/151 sayılı iddianamesi ile “uyuşturucu madde ticareti yapmak” suçunu işledikleri iddiasıyla İstanbul 1 No.lu Devlet Güvenlik Mahkemesinde kamu davası açılmıştır.

10. İstanbul 9. Ağır Ceza Mahkemesi (İstanbul 1 No.lu Devlet Güvenlik Mahkemesi yerine kurulan, CMK 250. madde ile görevli), 29/3/2005 tarihinde başvurucunun tahliyesine karar vermiştir.

11. Anılan Mahkemece 13/4/2006 tarih ve E.2003/68, K.2006/96 sayılı karar ile başvurucunun “uyuşturucu madde ticareti yapmak” suçundan 6 yıl 3 ay hapis ve 1.000,00 TL adli para cezası ile cezalandırılmasına karar verilmiştir.

12. Kararın, savcılık makamı ve başvurucu tarafından temyiz edilmesi üzerine, Yargıtay 10. Ceza Dairesi, 10/4/2007 tarih ve E.2006/8818, K.2007/4335 sayılı ilâmıyla hükmün bozulmasına karar vermiştir.

13. Bozma üzerine, İstanbul 9. Ağır Ceza Mahkemesince yapılan yargılamada 23/9/2008 tarih ve E.2007/259, K.2008/208 sayılı karar ile başvurucunun “uyuşturucu madde ticareti yapmak” suçundan 7 yıl 6 ay hapis ve 1.000,00 TL adli para cezası ile cezalandırılmasına karar verilmiştir.

14. Başvurucunun temyizi üzerine, Yargıtay 10. Ceza Dairesi, 18/9/2013 tarih ve E.2010/37790, K.2013/7752 sayılı ilâmıyla "... önceki hükmün Cumhuriyet Savcısının temyizi üzerine sanık aleyhine bozulduğu, 4/12/2004 tarih ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 307/1-2. maddesi gereğince sanıktan bozmaya karşı diyecekleri sorulmadan, sanık müdafiinin beyanı ile yetinilerek ve yazılı şekilde karar verilerek savunma hakkının kısıtlanması..." nedeniyle hükmün başvurucu açısından bozulmasına karar vermiştir.

15. Bozma kararı sonrasında yargılama sürecinin halen devam ettiği anlaşılmıştır.

16. Başvurucu, 24/1/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

B. İlgili Hukuk

17. 26/9/2004 tarih ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu’nun 188. maddesinin (3) ve (4) numaralı fıkraları; 4/12/2004 tarih ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu’nun 307. maddesinin (1) ve (2) numaralı fıkraları.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

18. Mahkemenin 17/11/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 24/1/2014 tarih ve 2014/1204 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

19. Başvurucu, İstanbul Devlet Güvenlik Mahkemesi Cumhuriyet Başsavcılığınca yürütülen soruşturma kapsamında 31/1/2003 tarihinde gözaltına alındığını ve 4/2/2003 tarihinde tutuklandığını, 29/3/2005 tarihli duruşmada tahliye edildiğini ancak, hakkında açılan kamu davasının halen devam ettiğini ve makul sürede yargılama yapılmadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

20. Başvuru formu ile eklerinin incelenmesi sonucunda, açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

21. Başvurucu, İstanbul Devlet Güvenlik Mahkemesi Cumhuriyet Başsavcılığınca hakkında açılan kamu davasının halen devam ettiğini ve makul sürede yargılama yapılmadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

22. Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün olmayıp (B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18), Sözleşme metni ile Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut görünümleri olan alt ilke ve haklar, Anayasa'nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı birçok kararında, ilgili hükmü Sözleşme'nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, Sözleşme'nin lâfzî içeriğinde yer alan ve AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen ilke ve haklara, Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir. Somut başvurunun dayanağını oluşturan makul sürede yargılanma hakkı da yukarıda belirtilen ilkeler uyarınca adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil olup, ayrıca davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasının yargının görevi olduğunu belirten Anayasa'nın 141. maddesinin de Anayasa'nın bütünselliği ilkesi gereği, makul sürede yargılanma hakkının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulması gerektiği açıktır (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 38–39).

23. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde göz önünde bulundurulması gereken kriterlerdir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 41–45).

24. Anayasa'nın 36. ve Sözleşme'nin 6. maddesi uyarınca kişilere, cezai alanda yöneltilen suçlamaların da (suç isnadı) makul sürede karara bağlanmasını isteme hakkı tanınmıştır. İsnat olunan fiil, ceza kanunlarında suç olarak nitelendirilmiş ve yargılama aşamasında ceza hukukunun kuralları uygulanmış ise ayrıca bir uygulanabilirlik incelemesi yapılmaksızın kendiliğinden adil yargılanma hakkının kapsamına girer (B. No: 2013/625, 9/1/2014, § 31).

Başvuru konusu olayda, başvurucu hakkında, “uyuşturucu madde ticareti yapmak” suçunu işlediği iddiasıyla soruşturma başlatılmıştır. Başvurucu hakkında isnat olunan suç 5237 sayılı Kanun’un 188. maddesinin (3) numaralı fıkrasında hapis ve adli para cezasını gerektirir şekilde tanımlanmıştır. Bu çerçevede başvurucu hakkındaki suç isnadına dayalı yargılamanın Anayasa’nın 36. maddesinin güvence kapsamına girdiği konusunda kuşku bulunmamaktadır (B. No: 2012/625, 9/1/2014, § 32).

25. Ceza muhakemesinde yargılama süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken sürenin başlangıcı, bir kişiye suç işlediği iddiasının yetkili makamlar tarafından bildirilmesi veya isnattan ilk olarak etkilendiği arama ve gözaltı gibi bir takım tedbirlerin uygulanması anıdır. Somut başvuru açısından bu tarih, başvurucunun İstanbul Devlet Güvenlik Mahkemesi Cumhuriyet Başsavcılığınca gözaltına alındığı 31/1/2003 tarihidir. Ceza yargılamasında sürenin sona erdiği tarih, suç isnadının nihai olarak karara bağlandığı, yargılaması devam eden davalar yönünden ise Anayasa Mahkemesinin makul süre şikâyetiyle ilgili kararını verdiği tarihtir (B. No: 2013/695, 9/1/2014, § 35).

26. Başvuruya konu yargılama sürecinin incelenmesinde, İstanbul Devlet Güvenlik Mahkemesi Cumhuriyet Başsavcılığınca 31/1/2003 tarihinde gözaltına alınan ve 4/2/2003 tarihinde tutuklanan başvurucu hakkında “uyuşturucu madde ticareti yapmak” suçunu işlediği iddiasıyla 6/2/2003 tarihinde açılan davada, İstanbul 9. Ağır Ceza Mahkemesince başvurucunun delilleri toplanmış ve tanıkları dinlenmiş, 29/3/2005 tarihli duruşmada başvurucu tahliye edilmiş, 13/4/2006 tarihli duruşmada başvurucunun mahkûmiyetine karar verilmiştir. Duruşma tutanaklarının incelenmesinden, duruşma günlerinin dolu olması nedeniyle Mahkemece uzun aralıklarla duruşmalar yapıldığı anlaşılmıştır. Hükmün, savcılık makamı ve başvurucu tarafından temyizi sonucunda, Yargıtay 10. Ceza Dairesinin 10/4/2007 tarihli ilâmı ile bozulması üzerine, Mahkemece bozma ilâmına uyularak, 23/9/2008 tarihinde başvurucunun mahkûmiyetine karar verilmiştir. Başvurucu tarafından temyiz edilen hüküm, 18/9/2013 tarihli ilâmla, aleyhe bozulan önceki hükme ilişkin Mahkemece yapılan yargılamada başvurucunun savunma hakkının kısıtlanmış olması nedeniyle tekrar bozulmuştur. Yargılama süreci halen devam etmektedir.

27. 5271 sayılı Kanun’un öngördüğü yargılama usullerine tabi mahkemeler nezdindeki yargılamaların makul sürede tamamlanmadığı yönündeki iddialar daha önce bireysel başvuru konusu yapılmış ve Anayasa Mahkemesi tarafından makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönünde kararlar verilmiştir (B. No: 2012/625, 9/1/2014, §§ 23-41; B. No: 2013/695, 9/1/2014, §§ 24-40).

28. Başvurunun değerlendirilmesi neticesinde, başvuruya konu ceza davası; hukuki meselenin çözümündeki güçlük, maddi olayların karmaşıklığı, delillerin toplanmasında karşılaşılan engeller, taraf sayısı gibi kriterler dikkate alındığında karmaşık olmaktan uzaktır. Başvurucunun tutum ve davranışlarıyla ve usuli haklarını kullanırken özensiz davranmasıyla yargılamanın uzamasına önemli ölçüde sebep olduğu da söylenemez. Anılan davaya bütün olarak bakıldığında, somut başvuru açısından farklı bir karar verilmesini gerektirecek bir yön bulunmadığı ve yaklaşık on iki yıldır devam eden yargılama sürecinde makul olmayan bir gecikmenin olduğu sonucuna varılmıştır.

29. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanun’un 50. Maddesi Yönünden

30. Başvurucu, makul sürede yargılama yapılmadığı için 20.000,00 TL manevi tazminata hükmedilmesini talep etmiştir.

31. 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un “Kararlar” kenar başlıklı 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

“Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir.”

32. Başvurucunun tarafı olduğu uyuşmazlığa ilişkin yaklaşık on iki yıldır devam eden yargılama süresi nazara alındığında, yargılama faaliyetinin uzunluğu sebebiyle, yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucuya net 11.650,00 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

33. Başvurucu tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 206,10 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.706,10 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

34. Başvuruya konu yargılamanın yaklaşık on iki yıldır devam ettiği ve bu hususun makul sürede yargılanma hakkını ihlal ettiği gözetilerek, anayasal bir hakkın ihlal edildiği açık olan bir yargılama dosyasında, hukuka, adalete ve mahkemeye güven ilkesinin gördüğü zararın devam etmesinin önlenmesi amacıyla, yargılamanın mümkün olan en kısa sürede sonuçlandırılmasını teminen, kararın bir örneğinin ilgili Mahkemesine gönderilmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucunun;

1. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönündeki iddiasının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

B. Başvurucuya net 11.650,00 TL manevi TAZMİNAT ÖDENMESİNE, başvurucunun tazminata ilişkin diğer taleplerinin REDDİNE,

C. Başvurucu tarafından yapılan 206,10 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.706,10 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

D. Ödemenin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

E. Kararın bir örneğinin İstanbul 9. Ağır Ceza Mahkemesine gönderilmesine,

17/11/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

ONAY YÜRÜKLÜ

B. No: 2014/1212 | Karar tarihi: 17.11.2014

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/1212

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ONAY YÜRÜKLÜ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/1212)

Karar Tarihi: 17/11/2014

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Alparslan ALTAN

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Celal Mümtaz AKINCI

Muammer TOPAL

M. Emin KUZ

Raportör Yrd. : Derya ATAKUL

Başvurucu : Onay YÜRÜKLÜ

Vekili : Av. Mustafa ERASLAN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, silahlı terör örgütüne üye olma suçunu işlediği iddiasıyla yargılandığı davanın halen devam ettiğini ve makul sürede yargılama yapılmadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüş, manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 24/1/2014 tarihinde İstanbul 9. Asliye Hukuk Mahkemesi vasıtasıyla yapılmıştır. İdari yönden yapılan ön incelemede başvurunun Komisyona sunulmasına engel bir durumun bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. İkinci Bölüm İkinci Komisyonunca 11/6/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik incelemesi Bölüm tarafından yapılmak üzere, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Bölüm başkanı tarafından 11/7/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru konusu olay ve olgular ile başvurunun bir örneği, görüş için Adalet Bakanlığına

gönderilmiştir. Adalet Bakanlığının 4/8/2014 tarihli yazısında, Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarına ve bu kapsamda sunulan görüşlerine atfen, başvuru hakkında görüş sunulmayacağı bildirilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru formu ve ekleri ile başvuruya konu yargılama dosyası içeriğinden tespit edilen ilgili olaylar özetle şöyledir:

7. Başvurucu, İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığınca (CMK. 250. maddesi ile yetkili) yürütülen soruşturma kapsamında 25/2/2008 tarihinde gözaltına alınmıştır.

8. İstanbul 11. Ağır Ceza Mahkemesince (CMK. 250. maddesi ile görevli) 29/2/2008 tarih ve 2008/20 Sorgu sayılı karar ile başvurucunun “silahlı terör örgütüne üye olmak” suçundan tutuklanmasına karar verilmiştir.

9. Başvurucu ve diğer iki şüpheli hakkında, İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığının (CMK. 250. maddesi ile yetkili) 29/4/2008 tarih ve E.2008/603 sayılı iddianamesi ile "silahlı terör örgütüne üye olma, örgütün ve amacının propagandasını yapma, patlayıcı madde bulundurma ve atma, Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu'na muhalefet etme, kamu malına zarar verme, mala zarar verme ve resmi belgede sahtecilik" suçlarını işledikleri iddiasıyla İstanbul 10. Ağır Ceza Mahkemesinde (CMK. 250. maddesi ile görevli) kamu davası açılmıştır.

10. Mahkemece 3/9/2009 tarih ve E.2008/141, K.2009/172 sayılı karar ile dava dosyasının, İstanbul 9. Ağır Ceza Mahkemesinin (CMK. 250. maddesi ile görevli) E.2006/132 sayılı dava dosyası ile birleştirilmesine, yargılamanın bu dosya üzerinden devam etmesine karar verilmiştir.

11. Başvurucu, İstanbul 9. Ağır Ceza Mahkemesinin 21/2/2012 tarihli kararı ile tahliye edilmiştir.

12. İstanbul 9. Ağır Ceza Mahkemesince, 2/10/2012 tarih ve E.2006/132, K.2012/247 sayılı karar ile başvurucunun da aralarında bulunduğu toplam dört sanık için hüküm kurulmuş, başvurucu hakkında, “terör örgütünün propagandasını yapmak” suçundan açılan kamu davasının ertelenmesine, başvurucunun “silahlı terör örgütüne üye olmak, patlayıcı madde bulundurmak ve taşımak, korku, kaygı veya panik yaratabilecek tarzda patlayıcı madde kullanmak ve 2911 sayılı Kanun’a muhalefet” suçlarından toplam 14 yıl 41 ay 30 gün hapis ve 3.320,00 TL adli para cezası ile cezalandırılmasına karar verilmiştir.

13. Karar başvurucu tarafından temyiz edilmiş olup, temyiz incelemesi devam etmektedir.

14. Başvurucu, 24/1/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

B. İlgili Hukuk

15. 26/9/2004 tarih ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu’nun 170. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (c) bendi, 174. maddesinin (1) ve (2) numaralı fıkraları, 314. maddesinin (2) numaralı fıkrası; 12/4/1991 tarih ve 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu’nun 5. maddesinin birinci ve ikinci fıkraları, 7. maddesinin ikinci fıkrası; 6/10/1983 tarih ve 2911 sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu’nun 33. maddesinin birinci fıkrası.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

16. Mahkemenin 17/11/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 24/1/2014 tarih ve 2014/1212 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

17. Başvurucu, İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığınca yürütülen soruşturma kapsamında 25/2/2008 tarihinde gözaltına alındığını ve 29/2/2008 tarihinde tutuklandığını, 21/2/2012 tarihinde tahliye edildiğini ancak, hakkında açılan kamu davasının halen devam ettiğini ve makul sürede yargılama yapılmadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

18. Başvuru formu ile eklerinin incelenmesi sonucunda, açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

19. Başvurucu, İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığınca hakkında yürütülen soruşturma kapsamında açılan kamu davasının halen devam ettiğini ve makul sürede yargılama yapılmadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

20. Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün olmayıp (B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18), Sözleşme metni ile Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut görünümleri olan alt ilke ve haklar, Anayasa'nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı birçok kararında, ilgili hükmü Sözleşme'nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, Sözleşme'nin lafzi içeriğinde yer alan ve AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen ilke ve haklara, Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir. Somut başvurunun dayanağını oluşturan makul sürede yargılanma hakkı da yukarıda belirtilen ilkeler uyarınca adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil olup, ayrıca davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasının yargının görevi olduğunu belirten Anayasa'nın 141. maddesinin de Anayasa'nın bütünselliği ilkesi gereği, makul sürede yargılanma hakkının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulması gerektiği açıktır (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 38–39).

21. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde göz önünde bulundurulması gereken kriterlerdir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 41–45).

22. Anayasa'nın 36. ve Sözleşme'nin 6. maddesi uyarınca kişilere, cezai alanda yöneltilen suçlamaların da (suç isnadı) makul sürede karara bağlanmasını isteme hakkı tanınmıştır. İsnat olunan fiil, ceza kanunlarında suç olarak nitelendirilmiş ve yargılama aşamasında ceza hukukunun kuralları uygulanmış ise ayrıca bir uygulanabilirlik incelemesi yapılmaksızın kendiliğinden adil yargılanma hakkının kapsamına girer (B. No: 2013/695, 9/1/2014, § 32). Başvuru konusu olayda, başvurucu hakkında, "silahlı terör örgütüne üye olma, örgütün ve amacının propagandasını yapma, patlayıcı madde bulundurma ve atma, Toplantı ve Gösteri

Yürüyüşleri Kanunu'na muhalefet etme, kamu malına zarar verme, mala zarar verme" suçlarını işlediği iddiasıyla soruşturma başlatılmıştır. Başvurucu hakkında isnat olunan suçlar 5237, 3713 ve 2911 sayılı Kanunlarda hapis ve adli para cezasını gerektirir şekilde tanımlanmıştır. Bu çerçevede başvurucu hakkındaki suç isnadına dayalı yargılamanın Anayasa'nın 36. maddesinin güvence kapsamına girdiği konusunda kuşku bulunmamaktadır (B. No: 2012/625, 9/1/2014, § 32).

23. Ceza muhakemesinde yargılama süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken sürenin başlangıcı, bir kişiye suç işlediği iddiasının yetkili makamlar tarafından bildirilmesi veya isnattan ilk olarak etkilendiği arama ve gözaltı gibi bir takım tedbirlerin uygulanması anıdır. Somut başvuru açısından bu tarih, İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığınca başvurucunun gözaltına alındığı 25/2/2008 tarihidir. Ceza yargılamasında sürenin sona erdiği tarih, suç isnadının nihai olarak karara bağlandığı, yargılaması devam eden davalar yönünden ise Anayasa Mahkemesinin makul süre şikâyetiyle ilgili kararını verdiği tarihtir (B. No: 2013/695, 9/1/2014, § 35).

24. Başvuruya konu yargılama sürecinin incelenmesinde, başvurucunun, İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığınca yürütülen soruşturma kapsamında 25/2/2008 tarihinde gözaltına alınarak, 29/2/2008 tarihinde tutuklanmasına karar verildiği, İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığınca düzenlenen 29/4/2008 tarihli iddianame ile başvurucu ve diğer iki şüpheli hakkında "silahlı terör örgütüne üye olma, örgütün ve amacının propagandasını yapma, patlayıcı madde bulundurma ve atma, Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu'na muhalefet etme, kamu malına zarar verme, mala zarar verme ve resmi belgede sahtecilik" suçlarını işledikleri iddiasıyla kamu davası açıldığı tespit edilmiştir. Yargılamaya İstanbul 10. Ağır Ceza Mahkemesinin E.2008/141 sayılı dosyasında başlandığı, Mahkemece 3/9/2009 tarihinde dava dosyasının İstanbul 9. Ağır Ceza Mahkemesinin E.2006/132 sayılı dava dosyası ile birleştirildiği ve yargılamaya bu dosya üzerinden devam edildiği, İstanbul 9. Ağır Ceza Mahkemesince yapılan yargılamada başvurucunun, 25/10/2011 tarihinde savunmasının alındığı, 21/2/2012 tarihli duruşmada tahliye edildiği, 2/10/2012 tarihli karar ile mahkûmiyetine karar verildiği anlaşılmıştır. Başvurucu tarafından 17/10/2012 tarihinde temyiz edilen hükmün temyiz incelemesinde olduğu belirlenmiştir.

25. 4/12/2004 tarih ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun öngördüğü yargılama usullerine tabi mahkemeler nezdindeki yargılamaların makul sürede tamamlanmadığı yönündeki iddialar daha önce bireysel başvuru konusu yapılmış ve Anayasa Mahkemesi tarafından makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönünde kararlar verilmiştir (B. No: 2012/625, 9/1/2014, §§ 23-41; B. No: 2013/695, 9/1/2014, §§ 24-40).

26. Başvurunun değerlendirilmesi neticesinde, başvuruya konu ceza davası; hukuki meselenin çözümündeki güçlük, maddi olayların karmaşıklığı, delillerin toplanmasında karşılaşılan engeller, taraf sayısı gibi kriterler dikkate alındığında karmaşık olmaktan uzaktır. Başvurucunun tutum ve davranışlarıyla ve usuli haklarını kullanırken özensiz davranmasıyla yargılamanın uzamasına önemli ölçüde sebep olduğu da söylenemez. Anılan davaya bütün olarak bakıldığında, somut başvuru açısından farklı bir karar verilmesini gerektirecek bir yön bulunmadığı ve söz konusu yaklaşık yedi yıldır devam eden yargılama sürecinde makul olmayan bir gecikmenin olduğu sonucuna varılmıştır.

27. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

28. Başvurucu, makul sürede yargılama yapılmadığı için 20.000,00 TL manevi tazminata hükmedilmesini talep etmiştir.

29. 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un "Kararlar" kenar başlıklı 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

30. Başvurucunun tarafı olduğu uyuşmazlığa ilişkin yaklaşık yedi yıldır devam eden yargılama süresi nazara alındığında, yargılama faaliyetinin uzunluğu sebebiyle, yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucuya net 5.000,00 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

31. Başvurucu tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 206,10 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.706,10 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

32. Başvuruya konu yargılamanın yaklaşık yedi yıldır devam ettiği ve bu hususun makul sürede yargılanma hakkını ihlal ettiği gözetilerek, anayasal bir hakkın ihlal edildiği açık olan bir yargılama dosyasında, hukuka, adalete ve mahkemeye güven ilkesinin gördüğü zararın devam etmesinin önlenmesi amacıyla, yargılamanın mümkün olan en kısa sürede sonuçlandırılmasını teminen, kararın bir örneğinin ilgili Mahkemesine gönderilmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucunun;

1. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönündeki iddiasının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

B. Başvurucuya net 5.000,00 TL manevi TAZMİNAT ÖDENMESİNE, başvurucunun tazminata ilişkin diğer taleplerinin REDDİNE,

C. Başvurucu tarafından yapılan 206,10 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.706,10 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

D. Ödemenin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

E. Kararın bir örneğinin ilgili derece Mahkemelerine gönderilmesine,

17/11/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

M.K.

B. No: 2014/1255 | Karar tarihi: 17.11.2014

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/1255

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

M.K. BAŞVURUSU

Başvuru Numarası: 2014/1255

Karar Tarihi: 17/11/2014

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Serruh KALELİ

Üyeler : Nuri NECİPOĞLU Hicabi DURSUN Erdal TERCAN Hasan Tahsin GÖKCAN

Raportör Yrd. : Derya ATAKUL

Başvurucu : M.K.

Vekili : Av. Hande KAYACIK

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, “uyuşturucu madde ticareti yapmak” suçunu işlediği iddiasıyla yargılandığı davanın makul sürede sonuçlanmadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüş ve manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 30/1/2014 tarihinde Bakırköy 4. Ağır Ceza Mahkemesi vasıtasıyla yapılmıştır. İdari yönden yapılan ön incelemede başvurunun Komisyona sunulmasına engel bir durumun bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. Birinci Bölüm Birinci Komisyonunca, 25/3/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik incelemesi Bölüm tarafından yapılmak üzere, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Bölüm Başkanı tarafından 12/6/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru konusu olay ve olgular ile başvurunun bir örneği, görüş için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir. Adalet Bakanlığının 8/8/2014 tarihli yazısında, Anayasa Mahkemesinin

önceki kararlarına ve bu kapsamda sunulan görüşlerine atfen, başvuru hakkında görüş sunulmayacağı bildirilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru formu ve ekleri ile başvuruya konu yargılama dosyası içeriğinden tespit edilen ilgili olaylar özetle şöyledir:

7. Bakırköy Cumhuriyet Başsavcılığınca yürütülen soruşturma kapsamında 21/9/2005 tarihinde gözaltına alınan başvurucu, 22/9/2005 tarihinde ifadesi alınarak serbest bırakılmıştır.

8. Başvurucu hakkında, Bakırköy Cumhuriyet Başsavcılığının 28/9/2005 tarih ve E.2005/19878 sayılı iddianamesi ile "uyuşturucu madde ticareti yapmak" suçunu işlediği iddiasıyla kamu davası açılmıştır.

9. Bakırköy 4. Ağır Ceza Mahkemesi, 24/3/2010 tarih ve E.2005/338, K.2010/74 sayılı kararı ile başvurucunun "uyuşturucu madde ticareti yapmak" suçundan 4 yıl hapis ve 12,00 TL adli para cezası ile cezalandırılmasına karar vermiştir.

10. Başvurucunun temyizi üzerine karar, Yargıtay 10. Ceza Dairesinin 4/11/2013 tarih ve E.2011/26232, K.2013/9670 sayılı ilâmı ile onanmıştır.

11. Başvurucu, kararı 10/1/2014 tarihinde öğrendiğini beyan etmiştir.

12. Başvurucu, 30/1/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

B. İlgili Hukuk

13. 1/3/1926 tarih ve 765 sayılı mülga Türk Ceza Kanunu'nun 403. maddesinin (5) numaralı fıkrası

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

14. Mahkemenin 17/11/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 30/1/2014 tarih ve 2014/1255 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

15. Başvurucu, Bakırköy Cumhuriyet Başsavcılığınca yürütülen soruşturma kapsamında 21/9/2005 tarihinde gözaltına alındığını, 22/9/2005 tarihinde ifadesinin alınarak serbest bırakıldığını, 28/9/2005 tarihinde "uyuşturucu madde ticareti yapmak" suçunu işlediği iddiasıyla hakkında açılan kamu davasında makul sürede yargılama yapılmamasının iş ve özel hayatında olumsuz sonuçlara yol açtığını, sabıkası ve duruşmada kötü hali olmamasına rağmen cezasından hiçbir indirim yapılmadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

a. Yargılamanın Sonucu İtibarıyla Adil Olmadığı İddiası

16. Anayasa'nın 148. maddesinin dördüncü fıkrası şöyledir:

"Bireysel başvuruda, kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlarda inceleme yapılamaz."

17. 30/3/2011 tarih ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Mahkeme, … açıkça dayanaktan yoksun başvuruların kabul edilemezliğine karar verebilir."

18. 6216 sayılı Kanun'un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrasında açıkça dayanaktan yoksun başvuruların Mahkemece kabul edilemezliğine karar verilebileceği belirtilmiştir. Anayasa'nın 148. maddesinin dördüncü fıkrasında ise açıkça dayanaktan yoksun başvurular kapsamında değerlendirilen kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin şikâyetlerin bireysel başvuruda incelenemeyeceği kurala bağlanmıştır.

19. Anılan kurallar uyarınca, ilke olarak derece mahkemeleri önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması ile derece mahkemelerince uyuşmazlıkla ilgili varılan sonucun esas yönünden adil olup olmaması bireysel başvuru incelemesine konu olamaz. Bunun tek istisnası, derece mahkemelerinin tespit ve sonuçlarının adaleti ve sağduyuyu hiçe sayan tarzda bariz takdir hatası veya açık keyfilik içermesi ve bu durumun kendiliğinden bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlükleri ihlal etmiş olmasıdır. Bu çerçevede, kanun yolu şikâyeti niteliğindeki başvurular, bariz takdir hatası veya açık keyfilik bulunmadıkça Anayasa Mahkemesince incelenemez (B. No: 2012/1027, 12/2/2013, § 26).

20. Başvuru konusu olayda başvurucu, sabıkası ve duruşmada kötü hali olmamasına rağmen cezasından hiçbir indirim yapılmadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

21. Başvuru konusu olayda, başvurucu hakkında, 28/9/2005 tarihinde "uyuşturucu madde ticareti yapmak" suçunu işlediği iddiasıyla açılan kamu davasında Bakırköy 4. Ağır Ceza Mahkemesince başvurucunun savunması alınmış, tanıkları dinlenmiş ve bilirkişi raporu ile Adli Tıp Kurumu raporları değerlendirilerek, suça konu olayın oluş şekli ve suçun işlenmesindeki özellikler ile suç konusu uyuşturucu hapların miktarının azlığı göz önüne alınarak takdiren 4 yıl hapis ve 12,00 TL adli para cezası ile cezalandırılmasına, başkaca yasal ve takdiri artırım veya indirim yapılmasına yer olmadığına karar verilmiştir. Başvurucunun temyizi üzerine Yargıtay 10. Ceza Dairesinin 4/11/2013 tarihli ilâmı ile hüküm onanmıştır.

22. Mahkemenin gerekçesi ile başvurucunun iddiaları incelendiğinde, iddiaların özünün Derece Mahkemesi tarafından delillerin değerlendirilmesinde ve hukuk kurallarının yorumlanmasında isabet olmadığına ve esas itibarıyla yargılamanın sonucuna ilişkin olduğu anlaşılmaktadır.

23. Başvurucu, yargılama sürecinde karşı tarafın sunduğu deliller ve görüşlerden bilgi sahibi olamadığına, kendi delillerini ve iddialarını sunma olanağı bulamadığına, karşı tarafça sunulan delillere ve iddialara etkili bir şekilde itiraz etme fırsatı bulamadığına ya da uyuşmazlığın çözüme kavuşturulmasıyla ilgili iddialarının derece Mahkemesi tarafından dinlenmediğine ilişkin bir bilgi ya da kanıt sunmadığı gibi Mahkemenin kararlarında bariz takdir hatası veya açık keyfilik oluşturan herhangi bir durum da tespit edilememiştir.

24. Açıklanan nedenlerle, başvurucu tarafından ileri sürülen iddiaların kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu, Derece Mahkemesi kararlarının bariz takdir hatası veya açık keyfilik de içermediği anlaşıldığından, başvurunun bu kısmının, diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin "açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Yargılama Süresinin Makul Olmadığı İddiası

25. Başvuru formu ile eklerinin incelenmesi sonucunda, açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

26. Başvurucu, Bakırköy Cumhuriyet Başsavcılığınca 21/9/2005 tarihinde gözaltına alınmasıyla başlayan yargılama sürecinin makul sürede sonuçlanmadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

27. Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (Sözleşme)'nin ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün olmayıp (B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18), Sözleşme metni ile Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut görünümleri olan alt ilke ve haklar, Anayasa'nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı birçok kararında, ilgili hükmü Sözleşme'nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, Sözleşme'nin lafzi içeriğinde yer alan ve AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen ilke ve haklara, Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir. Somut başvurunun dayanağını oluşturan makul sürede yargılanma hakkı da yukarıda belirtilen ilkeler uyarınca adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil olup, ayrıca davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasının yargının görevi olduğunu belirten Anayasa'nın 141. maddesinin de Anayasa'nın bütünselliği ilkesi gereği, makul sürede yargılanma hakkının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulması gerektiği açıktır (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 38–39).

28. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde göz önünde bulundurulması gereken kriterlerdir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 41–45).

29. Anayasa'nın 36. ve Sözleşme'nin 6. maddesi uyarınca kişilere, cezai alanda yöneltilen suçlamaların da (suç isnadı) makul sürede karara bağlanmasını isteme hakkı tanınmıştır. İsnat olunan fiil, ceza kanunlarında suç olarak nitelendirilmiş ve yargılama aşamasında ceza hukukunun kuralları uygulanmış ise ayrıca bir uygulanabilirlik incelemesi yapılmaksızın kendiliğinden adil yargılanma hakkının kapsamına girer (B. No: 2013/625, 9/1/2014, § 31). Başvuru konusu olayda, başvurucu hakkında, "uyuşturucu madde ticareti yapmak" suçunu işlediği iddiasıyla soruşturma başlatılmıştır. Başvurucu hakkında isnat olunan suç 765 sayılı mülga Kanun'un 403. maddesinin (5) numaralı fıkrasında hapis ve adli para cezasını gerektirir şekilde tanımlanmıştır. Bu çerçevede başvurucu hakkındaki suç isnadına dayalı yargılamanın Anayasa'nın 36. maddesinin güvence kapsamına girdiği konusunda kuşku bulunmamaktadır (B. No: 2012/625, 9/1/2014, § 32).

30. Ceza muhakemesinde yargılama süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken sürenin başlangıcı, bir kişiye suç işlediği iddiasının yetkili makamlar tarafından bildirilmesi veya isnattan ilk olarak etkilendiği arama ve gözaltı gibi bir takım tedbirlerin uygulanması anıdır. Somut başvuru açısından bu tarih, başvurucunun gözaltına alındığı 21/9/2005 tarihidir. Ceza yargılamasında sürenin sona erdiği tarih ise suç isnadının nihai olarak karara bağlandığı tarih olup, somut başvuru açısından bu tarih, Yargıtay 10. Ceza Dairesinin İlk

Derece Mahkemesinin hükmünü onadığı 4/11/2013 tarihidir (B. No: 2013/695, 9/1/2014, § 35).

31. Başvuruya konu yargılama sürecinin incelenmesinde, 21/9/2005 tarihinde gözaltına alınan, 22/9/2005 tarihinde ifadesi alınarak serbest bırakılan başvurucu hakkında, 28/9/2005 tarihinde "uyuşturucu madde ticareti yapmak" suçunu işlediği iddiasıyla kamu davası açıldığı, davanın, Bakırköy 4. Ağır Ceza Mahkemesinin E.2005/338 sayılı dosyasına kaydedildiği belirlenmiştir. Mahkemece yapılan yargılamada, başvurucunun savunmasının alınarak delillerinin toplandığı, tanıklarının dinlendiği tespit edilmiştir. Mahkemece, suç konusu maddeye ilişkin bilirkişi raporu, Adli Tıp Kurumu raporları ile tüm dosya kapsamı göz önünde bulundurularak, 24/3/2010 tarihli karar ile başvurucunun "uyuşturucu madde ticareti yapmak" suçundan 4 yıl hapis ve 12,00 TL adli para cezası ile cezalandırılmasına karar verildiği, başvurucunun temyizi üzerine hükmün, Yargıtay 10. Ceza Dairesinin 4/11/2013 tarihli ilâmı ile onandığı anlaşılmıştır.

32. 4/12/2004 tarih ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun öngördüğü yargılama usullerine tabi mahkemeler nezdindeki yargılamaların makul sürede tamamlanmadığı yönündeki iddialar daha önce bireysel başvuru konusu yapılmış ve Anayasa Mahkemesi tarafından makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönünde kararlar verilmiştir (B. No: 2012/625, 9/1/2014, §§ 23-41; B. No: 2013/695, 9/1/2014, §§ 24-40).

33. Başvurunun değerlendirilmesi neticesinde, başvuruya konu ceza davası; hukuki meselenin çözümündeki güçlük, maddi olayların karmaşıklığı, delillerin toplanmasında karşılaşılan engeller, taraf sayısı gibi kriterler dikkate alındığında karmaşık olmaktan uzaktır. Başvurucunun tutum ve davranışlarıyla ve usuli haklarını kullanırken özensiz davranmasıyla yargılamanın uzamasına önemli ölçüde sebep olduğu da söylenemez. Anılan davaya bütün olarak bakıldığında, somut başvuru açısından farklı bir karar verilmesini gerektirecek bir yön bulunmadığı ve söz konusu sekiz yılı aşkın yargılama sürecinde makul olmayan bir gecikmenin olduğu sonucuna varılmıştır.

34. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

35. Başvurucu, makul sürede yargılama yapılmadığı için 10.000,00 TL manevi tazminata hükmedilmesini talep etmiştir.

36. 6216 sayılı Kanun'un "Kararlar" kenar başlıklı 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

37. Başvurucunun tarafı olduğu uyuşmazlığa ilişkin sekiz yılı aşkın yargılama süresi nazara alındığında, yargılama faaliyetinin uzunluğu sebebiyle, yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucuya net 5.850,00 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

38. Başvurucu tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 206,10 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.706,10 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucunun,

1. Yargılamanın sonucu itibarıyla adil olmadığı yönündeki iddiasının "açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönündeki iddiasının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

3. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

B. Başvurucuya net 5.850,00 TL manevi TAZMİNAT ÖDENMESİNE, başvurucunun tazminata ilişkin diğer taleplerinin REDDİNE,

C. Başvurucu tarafından yapılan 206,10 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.706,10 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

D. Ödemenin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

17/11/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

YUSUF BİÇEN

B. No: 2014/1374 | Karar tarihi: 17.11.2014

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/1374

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

YUSUF BİÇEN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/1374)

Karar Tarihi: 17/11/2014

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Alparslan ALTAN

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Celal Mümtaz AKINCI

Muammer TOPAL

M. Emin KUZ

Raportör Yrd. : Gökçe GÜLTEKİN

Başvurucu : Yusuf BİÇEN

Vekili : Av. Devrim BİÇEN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, iki yıl süreyle kamu kurum ve kuruluşlarının ihalelerine katılmaktan yasaklanmasına ilişkin Milli Savunma Bakanlığı işleminin iptali ve manevi tazminat talebiyle 28/7/2011 tarihinde Ankara 1. İdare Mahkemesinde açtığı davanın makul sürede sonuçlandırılmadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüş ve tazminat talep etmiştir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 31/1/2014 tarihinde Diyarbakır Bölge İdare Mahkemesi vasıtasıyla yapılmıştır. Dilekçe ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinde Komisyona sunulmasına engel bir eksikliğin bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. İkinci Bölüm Birinci Komisyonunca 27/6/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

4. Başvuru formu ve ekleri ile başvuruya konu yargılama dosyası içeriğinden tespit edilen ilgili olaylar özetle şöyledir:

5. Başvurucu, iki yıl süreyle kamu kurum ve kuruluşlarının ihalelerine katılmaktan yasaklanmasına ilişkin 2/6/2011 tarih ve 27952 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan idari işlemin yürütmesinin durdurulması ve iptali ile manevi tazminata hükmedilmesi istemiyle 28/7/2011 tarihinde Ankara 1. İdare Mahkemesinde Milli Savunma Bakanlığı aleyhine dava açmıştır.

6. Mahkemece, 21/9/2011 tarihli kararla; 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 27/2. maddesinde öngörülen yürütmenin durdurulması şartlarının gerçekleşmediği gerekçesiyle yürütmenin durdurulması isteminin reddine karar verilmiştir.

7. Ankara 1. İdare Mahkemesinin, 23/12/2011 tarih ve E.2011/1556, K.2011/2200 sayılı kararıyla; ihaleye katılımda gerçeğe uygun olmayan belge kullanıldığı gerekçesiyle davanın reddine karar verilmiştir.

8. Temyiz üzerine, Danıştay On Üçüncü Dairesinin 17/12/2012 tarih ve E.2012/1940, K.2012/3860 sayılı ilamıyla hüküm onanmıştır.

9. Karar düzeltme istemi, aynı Dairenin 19/11/2013 tarih ve E.2013/2337, K.2013/3090 sayılı kararıyla reddedilmiştir.

10. Karar, başvurucuya 2/1/2014 tarihinde tebliğ edilmiştir.

11. Başvurucu, 31/1/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

B. İlgili Hukuk

12. 6/1/1982 tarih ve 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu’nun 1. maddesinin (2) numaralı fıkrası, 14. maddesinin (3) ve (4) numaralı fıkraları, 20. maddesinin (5) numaralı fıkrası, 49. maddesinin (3) numaralı fıkrası ile 60. maddesi.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

13. Mahkemenin 17/11/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 31/1/2014 tarih ve 2014/1374 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

14. Başvurucu, iki yıl süreyle kamu kurum ve kuruluşlarının ihalelerine katılmaktan yasaklanmasına ilişkin Milli Savunma Bakanlığı işleminin iptali ve manevi tazminata hükmedilmesi istemiyle 28/7/2011 tarihinde Ankara 1. İdare Mahkemesinde açtığı davada, yargılamanın makul sürede sonuçlandırılmadığını, iki yıldan fazla süren yargılamanın yasaklı olduğu süreyi geçmesi nedeniyle mağduriyetini arttırdığını, iki yılın sonunda davayı kazanması halinde dahi menfaatinin kalmayacağını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

15. Başvurucu, 28/7/2011 tarihinde Ankara 1. İdare Mahkemesinde açtığı iptal ve tam yargı davasının makul sürede tamamlanmadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

16. Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (Sözleşme)’nin ortak koruma alanı dışında

kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün olmayıp (B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18), Sözleşme metni ile Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut görünümleri olan alt ilke ve haklar, Anayasa'nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı birçok kararında, ilgili hükmü Sözleşme'nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, Sözleşme'nin lafzi içeriğinde yer alan ve AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen ilke ve haklara, Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir. Somut başvurunun dayanağını oluşturan makul sürede yargılanma hakkı da yukarıda belirtilen ilkeler uyarınca adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil olup, ayrıca davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasının yargının görevi olduğunu belirten Anayasa'nın 141. maddesinin de Anayasa'nın bütünselliği ilkesi gereği, makul sürede yargılanma hakkının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulması gerektiği açıktır (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 38–39).

17. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde göz önünde bulundurulması gereken kriterlerdir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 41–45).

18. Anayasa'nın 36. maddesi ve Sözleşme'nin 6. maddesi uyarınca, medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkların makul sürede karara bağlanması gerekir. Hukuk sisteminde yer alan mevzuat hükümleri gereğince "kamu hukuku" alanına dâhil olan, ancak sonucu itibarıyla özel nitelikteki haklar ve yükümlülükler üzerinde belirleyici olan uyuşmazlıkları konu alan davalar da Anayasa'nın 36. maddesi ve Sözleşme'nin 6. maddesinin koruması kapsamına girmektedir. Bu anlamda, belirtilen düzenlemelerde yer verilen güvenceler, başvurucunun haklarına zarar verdiği iddia edilen idari bir kararın iptali talebiyle açılan davalara da uygulanacaktır. Başvuruya konu davanın, başvurucunun iki yıl süreyle kamu kurum ve kuruluşlarının ihalelerine katılmaktan yasaklanmasına ilişkin Milli Savunma Bakanlığı işleminin iptali ve tazminata hükmedilmesi istemini konu alan bir uyuşmazlık olduğu görülmekte olup, somut yargılama faaliyetinin medeni hak ve yükümlülükleri konu alan bir yargılama olduğunda kuşku yoktur (B. No: 2012/1198, 7/11/2013, § 44).

19. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin makul süre değerlendirmesinde, sürenin başlangıcı kural olarak, uyuşmazlığı karara bağlayacak yargılama sürecinin işletilmeye başlandığı, başka bir deyişle davanın ikame edildiği tarih olup, bu tarih somut başvuru açısından 28/7/2011 tarihidir.

20. Sürenin bitiş tarihi ise, çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde yargılamanın sona erme tarihidir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 52). Bu kapsamda, somut yargılama faaliyeti açısından sürenin bitiş tarihi, başvurucunun karar düzeltme talebinin Danıştay On Üçüncü Dairesince reddedildiği 19/11/2013 tarihidir.

21. İlgili yargılama evrakının incelenmesinden, başvuruya konu yargılama sürecinin idari yargı makamları nezdinde sürdüğü görülmekle, 2577 sayılı Kanun'da yer alan usul hükümlerine tabi bir yargılama faaliyetinin söz konusu olduğu ve idari yargı alanına dâhil uyuşmazlıkları konu alan yargılama faaliyetleri için geçerli genel usuli hükümler içeren 2577 sayılı Kanun'un muhtelif maddelerinin, uyuşmazlıkların makul sürede çözümlenmesi gerekliliğini ortaya koyduğu anlaşılmaktadır (§ 10).

22. Başvuruya konu yargılama sürecinin incelenmesinde, başvurucunun 28/7/2011 tarihinde Ankara 1. İdare Mahkemesinde açtığı dava sonunda Mahkemece verilen 23/12/2011 tarihli karar, Danıştay On Üçüncü Dairesince 17/12/2012 tarihinde onanmıştır. Karar düzeltme istemi aynı Dairenin 19/11/2013 tarihli kararıyla reddedilmiştir. Bu durumda iki dereceli yargılama sisteminde davanın 2 yıl 3 ay 22 gün sürdüğü anlaşılmaktadır.

23. 30/3/2011 tarih ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Mahkeme, ... açıkça dayanaktan yoksun başvuruların kabul edilemezliğine karar verebilir."

24. Somut olayda, başvuruya konu idari işlemin iptali ve tazminata hükmedilmesi istemiyle açılan davada yargılama, temyiz ve karar düzeltme safhalarıyla birlikte toplam 2 yıl 3 ay 22 gün sürmüştür. Yargılama süresinin bütünü dikkate alındığında İlk Derece Mahkemesi ve Danıştaydaki yargılama sürecinde başvurucunun haklarını ihlal edecek şekilde gecikme olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

25. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun makul sürede yargılanma hakkı açısından açık ve görünür bir ihlal saptanmadığından, başvurunun diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin "açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun, "açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerine bırakılmasına,

17/11/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

ÇAĞRI KURT

B. No: 2014/1478 | Karar tarihi: 17.11.2014

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/1478

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ÇAĞRI KURT BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/1478)

Karar Tarihi: 17/11/2014

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Alparslan ALTAN

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Celal Mümtaz AKINCI

Muammer TOPAL

M. Emin KUZ

Raportör Yrd. : Gökçe GÜLTEKİN

Başvurucu : Çağrı KURT

Vekili : Av. Avni KURT

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, hususi pasaport alma talebiyle 12/5/2009 tarihinde Ankara Emniyet Müdürlüğüne yaptığı başvurunun reddedilmesi üzerine söz konusu idari işlemin ve dayanağı olan genelgenin iptali ile uğradığı zararın tazmini istemiyle 14/7/2009 tarihinde Danıştay Onuncu Dairesinde açtığı iptal ve tam yargı davasının halen devam ettiğini ve makul sürede sonuçlandırılmadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüş ve manevi tazminat talep etmiştir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 5/2/2014 tarihinde Anayasa Mahkemesine doğrudan yapılmıştır. İdari yönden yapılan ön incelemede başvurunun Komisyona sunulmasına engel bir durumun bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. İkinci Bölüm Üçüncü Komisyonunca, kabul edilebilirlik incelemesi Bölüm tarafından yapılmak üzere dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Bölüm Başkanı tarafından 11/7/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru konusu olay ve olgular ile başvurunun bir örneği görüş için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir. Adalet Bakanlığının 23/7/2014 tarihli yazısında, Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarına ve bu kapsamda sunulan görüşlerine atfen, başvuru hakkında görüş sunulmayacağı bildirilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru formu ve ekleri ile başvuruya konu yargılama dosyası içeriğinden tespit edilen ilgili olaylar özetle şöyledir:

7. Başvurucu, Anayasa Mahkemesinin 7/2/2008 tarih ve E.2004/30, K.2008/55 sayılı; 24/7/1950 tarihli ve 5682 sayılı Pasaport Kanunu'nun 14. maddesinin (A) bendinin (5) numaralı fıkrasında yer alan "..yine yanında yaşayıp reşit bulunmayan erkek çocuklarına da.." ibaresinin iptali kararını dayanak göstererek hususi damgalı pasaport alma talebiyle 12/5/2009 tarihinde Ankara Emniyet Müdürlüğüne başvurmuştur.

8. Başvurucu, talebinin 15/5/2009 tarihinde reddedilmesi üzerine, söz konusu idari işlemin ve dayanağı olan genelgenin iptali ile uğradığı zararın tazmini istemiyle 14/7/2009 tarihinde Danıştay Onuncu Dairesinde Ankara Valiliği ve İçişleri Bakanlığı aleyhine dava açmıştır.

9. Danıştay Onuncu Dairesinin 27/3/2014 tarih ve E.2009/9556, K.2014/1931 sayılı ilamıyla; idare tarafından dava konusu işlemin, İçişleri Bakanlığı Emniyet Genel Müdürlüğünün 13/2/2009 tarih ve 2009/19 sayılı genelgesi dayanak alınarak tesis edildiği, Anayasa Mahkemesince anılan iptal kararının resmi gazetede yayımlanmasından itibaren bir yıl sonra yürürlüğe girmesine karar verildiği ve kararın uygulamaya geçeceği 19/3/2009 tarihine kadar mevcut uygulama doğrultusunda hareket edilerek işlem tesis edildiği, başvurucunun Anayasa Mahkemesinin iptal kararının yürürlüğe girdikten sonraki 12/5/2009 tarihinde yaptığı başvurusunun reddine dair kararın hukuka uygun olmadığı, iptali istenen genelgenin 22/6/2009 tarih ve 15171 sayılı genelge ile yürürlükten kaldırıldığı gerekçesiyle dava konusu genelge ve talimat yazısı yönünden karar verilmesine yer olmadığına, Anayasa Mahkemesinin iptal kararı doğrultusunda cinsler arası ayrımcılığa yol açan ve eşitlik ilkesine aykırı bir düzenleme içeren İçişleri Bakanlığı Emniyet Genel Müdürlüğünün 13/2/2009 tarih ve 2009/19 sayılı genelgesine göre tesis edilen başvurucunun hususi damgalı pasaport alma talebinin reddine ilişkin işlemin iptaline ve bu nedenle meydana gelen zararın tazminine karar verilmiştir.

10. Karar, İçişleri Bakanlığı ve Ankara Valiliği tarafından temyiz edilmiş olup, temyiz incelemesi halen devam etmektedir.

11. Başvurucu, 5/2/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

B. İlgili Hukuk

12. 6/1/1982 tarih ve 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 1. maddesinin (2) numaralı fıkrası, 14. maddesinin (3) ve (4) numaralı fıkraları, 20. maddesinin (5) numaralı fıkrası, 49. maddesinin (3) numaralı fıkrası ile 60. maddesi.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

13. Mahkemenin 17/11/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 5/2/2014 tarih ve 2014/1478 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

14. Başvurucu, hususi pasaport alma talebiyle 12/5/2009 tarihinde Ankara Emniyet Müdürlüğüne yaptığı başvurunun reddedilmesi üzerine söz konusu idari işlemin ve dayanağı olan genelgenin iptali ve uğradığı zararın tazmini istemiyle açtığı davanın halen devam ettiğini, makul sürede yargılama yapılmadığını belirterek, Anayasa'nın 36. maddesinde tanımlanan hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

15. Başvuru formu ile eklerinin incelenmesi sonucunda, açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

16. Başvurucu, 12/5/2009 tarihinde hususi pasaport alma talebiyle idareye yaptığı başvurunun reddedilmesi üzerine 14/7/2009 tarihinde Danıştay Onuncu Dairesinde açmış olduğu davaya ilişkin yargılamanın makul sürede tamamlanmayarak Anayasa'nın 36. maddesinde tanımlanan adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

17. Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün olmayıp (B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18), Sözleşme metni ile Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut görünümleri olan alt ilke ve haklar, Anayasa'nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı birçok kararında, ilgili hükmü Sözleşme'nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, Sözleşme'nin lafzi içeriğinde yer alan ve AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen ilke ve haklara, Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir. Somut başvurunun dayanağını oluşturan makul sürede yargılanma hakkı da yukarıda belirtilen ilkeler uyarınca adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil olup, ayrıca davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasının yargının görevi olduğunu belirten Anayasa'nın 141. maddesinin de Anayasa'nın bütünselliği ilkesi gereği, makul sürede yargılanma hakkının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulması gerektiği açıktır (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 38–39).

18. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde göz önünde bulundurulması gereken kriterlerdir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 41–45).

19. Anayasa'nın 36. maddesi ve Sözleşme'nin 6. maddesi uyarınca, medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkların makul sürede karara bağlanması gerekir. Hukuk sisteminde yer alan mevzuat hükümleri gereğince "kamu hukuku" alanına dâhil olan, ancak sonucu itibarıyla özel nitelikteki haklar ve yükümlülükler üzerinde belirleyici olan uyuşmazlıkları konu alan davalar da Anayasa'nın 36. maddesi ve Sözleşme'nin 6. maddesinin koruması kapsamına girmektedir. Bu anlamda, belirtilen düzenlemelerde yer

verilen güvenceler, başvurucunun haklarına zarar verdiği iddia edilen idari bir kararın iptali talebiyle açılan davalara da uygulanacaktır. Başvuruya konu davanın, hususi pasaport alma talebiyle idareye yapılan başvurunun reddedilmesi üzerine söz konusu idari işlemin ve dayanağı olan genelgenin iptali ile uğranılan zararın tazmini istemini konu alan bir uyuşmazlık olduğu görülmekle, somut yargılama faaliyetinin, medeni hak ve yükümlülükleri konu alan bir yargılama olduğunda kuşku yoktur (B. No: 2012/1198, 7/11/2013, § 44).

20. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin makul süre değerlendirmesinde, sürenin başlangıcı kural olarak, uyuşmazlığı karara bağlayacak yargılama sürecinin işletilmeye başlandığı, başka bir deyişle davanın ikame edildiği tarih olmakla beraber, bazı özel durumlarda girişimin niteliği göz önünde tutularak uyuşmazlığın ortaya çıktığı daha önceki bir tarih başlangıç tarihi olarak kabul edilebilmektedir. (B. No: 2013/1198, 7/11/2013, § 45). Somut başvuru açısından benzer bir durum söz konusu olup, makul süre değerlendirmesinde nazara alınacak zaman diliminin başlangıç tarihi, başvurucunun talebini ilgili idareye ilettiği 12/5/2009 tarihidir.

21. Sürenin bitiş tarihi ise, çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde yargılamanın sona erme tarihidir. Ancak devam eden yargılamalara ilişkin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasını içeren başvuruların yargılama faaliyetinin devamı sırasında da yapılabilmesi olanağı bulunduğundan, değerlendirmeye esas alınacak sürenin bitiş anı bireysel başvurunun karara bağlandığı tarihtir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 52).

22. Başvuruya konu yargılama sürecinin incelenmesinde, başvurucu tarafından hususi pasaport alma talebiyle 12/5/2009 tarihinde idareye yapılan başvurunun, 15/5/2009 tarihinde reddedilmesi üzerine 14/7/2009 tarihinde Danıştay Onuncu Dairesinde açılan ve söz konusu idari işlem ile işlemin dayanağı olan düzenleyici işlemin iptali istemini konu alan davada gerçek hasma tebliğ kararı verildiği ve Danıştay Başsavcılığının düşünce yazısının taraflara tebliğ edildiği, 27/3/2014 tarihinde verilen iptal kararının temyiz aşamasında olduğu anlaşılmaktadır.

23. İlgili yargılama evrakının incelenmesinden, başvuruya konu yargılama sürecinin idari yargı makamları nezdinde sürdüğü görülmekle, 2577 sayılı Kanun'da yer alan usul hükümlerine tabi bir yargılama faaliyetinin söz konusu olduğu ve idari yargı alanına dâhil uyuşmazlıkları konu alan yargılama faaliyetleri için geçerli genel usuli hükümler içeren 2577 sayılı Kanun'un muhtelif maddelerinin, uyuşmazlıkların makul sürede çözümlenmesi gerekliliğini ortaya koyduğu anlaşılmaktadır (§ 12).

24. Hukuk sistemimizde idari yargı alanında yer alan uyuşmazlıklara ilişkin dava sürelerinin makul yargılama süresini aştığı yönündeki tespitlere, AİHM kararlarında yer verilmiş olup, özellikle idari yargı alanındaki yapısal sorunlar ve Danıştay nezdinde temyiz ve karar düzeltme incelemelerinde geçirilen uzun yargılama sürelerinin ihlal kararlarına temel oluşturduğu anlaşılmaktadır. Bu kapsamda idari yargı makamları nezdindeki yargılamaların makul sürede tamamlanmadığı yönündeki iddialar daha önce bireysel başvuru konusu yapılmış ve Anayasa Mahkemesi tarafından, özellikle 2577 sayılı Kanun'da yer alan usul hükümleri de göz önünde bulundurularak makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönünde karar verilmiştir (B. No: 2012/1198, 7/11/2013, § 54-60).

25. Başvuruya konu davaya bir bütün olarak bakıldığında, 2577 sayılı Kanun'da yer alan usul hükümlerine tabi bir yargılama sürecine ilişkin somut başvuru açısından farklı bir karar verilmesini gerektirecek bir yön bulunmadığı ve söz konusu beş yılı aşkın yargılama sürecinde makul olmayan bir gecikmenin olduğu sonucuna varılmıştır.

26. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

27. Başvurucu, 14/7/2009 tarihinde açtığı davanın makul sürede sonuçlandırılmaması nedeniyle 10.000,00 TL manevi tazminata hükmedilmesini talep etmiştir.

28. 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un "Kararlar" kenar başlıklı 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

29. Başvurucunun tarafı olduğu uyuşmazlığa ilişkin beş yılı aşkın yargılama süresi nazara alındığında, yargılama faaliyetinin uzunluğu sebebiyle, yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararı karşılığında başvurucuya takdiren net 3.350,00 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

30. Başvurucu tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 206,10 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan 1.706,10 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

31. Başvuruya konu yargılamanın beş yılı aşkın bir süredir devam ettiği ve bu hususun makul sürede yargılanma hakkını ihlal ettiği gözetilerek, anayasal bir hakkın ihlal edildiği açık olan bir yargılama dosyasında, hukuka, adalete ve mahkemeye güven ilkesinin gördüğü zararın devam etmesinin önlenmesi amacıyla, yargılamanın mümkün olan en kısa sürede sonuçlandırılmasını teminen, kararın bir örneğinin ilgili mahkemesine gönderilmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucunun,

1. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönündeki iddiasının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

B. Başvurucuya net 3.350,00 TL manevi TAZMİNAT ÖDENMESİNE, başvurucunun tazminata ilişkin diğer taleplerinin REDDİNE,

C. Başvurucu tarafından yapılan 206,10 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan 1.706,10 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

D. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

E. Kararın bir örneğinin ilgili derece Mahkemelerine gönderilmesine,

17/11/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

BEDRİ ÜÇER

B. No: 2014/1603 | Karar tarihi: 17.11.2014

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/1603

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

BEDRİ ÜÇER BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/1603)

Karar Tarihi: 17/11/2014

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Serruh KALELİ

Üyeler : Nuri NECİPOĞLU

Hicabi DURSUN

Erdal TERCAN

Hasan Tahsin GÖKCAN

Raportör Yrd. : Derya ATAKUL

Başvurucu : Bedri ÜÇER

Vekili : Av. Hüseyin ÇALİŞCİ

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, “sahte evrak tanzim etmek ve cürüm işlemek için teşekkül oluşturmak” suçlarını işlediği iddiasıyla yargılandığı davada makul sürede yargılama yapılmadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüş ve manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 4/2/2014 tarihinde İstanbul 11. Asliye Hukuk Mahkemesi vasıtasıyla yapılmıştır. İdari yönden yapılan ön incelemede başvurunun Komisyona sunulmasına engel bir durumun bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. Birinci Bölüm İkinci Komisyonunca, 27/3/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik incelemesi Bölüm tarafından yapılmak üzere, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Bölüm Başkanı tarafından 12/6/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru konusu olay ve olgular ile başvurunun bir örneği, görüş için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir. Adalet Bakanlığının 14/7/2014 tarihli yazısında, Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarına ve bu kapsamda sunulan görüşlerine atfen, başvuru hakkında görüş sunulmayacağı bildirilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru formu ve ekleri ile başvuruya konu yargılama dosyası içeriğinden tespit edilen ilgili olaylar özetle şöyledir:

7. Başvurucu, Beyoğlu Cumhuriyet Başsavcılığınca yürütülen soruşturma kapsamında 25/9/2003 tarihinde yakalanarak gözaltına alınmıştır.

8. Beyoğlu 1. Sulh Ceza Mahkemesinin 26/9/2003 tarih ve 2003/438 Sorgu sayılı kararıyla başvurucunun tutuklanmasına karar verilmiştir.

9. Beyoğlu Cumhuriyet Başsavcılığınca, 16/10/2003 tarihinde yetkisizlik kararı verilerek soruşturma dosyası Kadıköy Cumhuriyet Başsavcılığına gönderilmiştir.

10. Kadıköy Cumhuriyet Başsavcılığının 20/11/2003 tarih ve E.2003/7832 sayılı iddianamesi ile başvurucu ve diğer yedi şüpheli hakkında "cürüm işlemek için teşekkül oluşturmak ve sahte evrak tanzim etmek" suçlarından Kadıköy 2. Ağır Ceza Mahkemesine kamu davası açılmıştır.

11. Kadıköy 2. Ağır Ceza Mahkemesi, 16/4/2004 tarihinde başvurucunun tahliyesine karar vermiştir.

12. Anılan Mahkemece, 10/3/2006 tarih ve E.2003/432, K.2006/70 sayılı kararla başvurucunun, “sahte evrak tanzim etmek” suçundan 3 yıl 6 ay hapis cezası, “cürüm işlemek için teşekkül oluşturmak” suçundan 1 yıl 6 ay hapis cezası ile cezalandırılmasına karar verilmiştir.

13. Temyiz üzerine karar, Yargıtay 11. Ceza Dairesinin 15/6/2009 tarih ve E.2006/8867, K.2009/7526 sayılı ilâmı ile bozulmuştur.

14. Mahkemece bozma kararına uyularak yapılan yargılama sonunda, 26/10/2009 tarih ve E.2009/246, K.2009/264 sayılı kararla başvurucunun, “sahte evrak tanzim etmek” suçundan 3 yıl 6 ay hapis cezası, “cürüm işlemek için teşekkül oluşturmak” suçundan 1 yıl 6 ay hapis cezası ile cezalandırılmasına karar verilmiştir.

15. Temyiz üzerine, Yargıtay 11. Ceza Dairesinin 13/11/2013 tarih ve E.2013/5883, K.2013/16729 sayılı ilâmıyla; “sahte evrak tanzim etmek” suçundan verilen mahkûmiyet hükmünün onanmasına, “cürüm işlemek için teşekkül oluşturmak” suçundan verilen mahkûmiyet hükmünün bozulmasına ve zamanaşımı süresinin geçmesi nedeniyle kamu davasının düşürülmesine karar verilmiştir.

16. Karar başvurucuya 8/1/2014 tarihinde tebliğ edilmiştir.

17. Başvurucu, 4/2/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

B. İlgili Hukuk

18. 1/3/1926 tarih ve 765 sayılı mülga Türk Ceza Kanunu’nun 102. maddesinin birinci fıkrasının (4) numaralı bendi, 104. maddesinin üçüncü fıkrası, 313. maddesinin birinci

fıkrası ile 342. maddesinin birinci fıkrası; 4/12/2004 tarih ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 223. maddesinin (8) numaralı fıkrası.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

19. Mahkemenin 17/11/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 4/2/2014 tarih ve 2014/1603 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

20. Başvurucu, Beyoğlu Cumhuriyet Başsavcılığınca yürütülen soruşturma kapsamında 25/9/2003 tarihinde gözaltına alındığını ve 26/9/2003 tarihinde tutuklandığını, 16/4/2004 tarihinde tahliye edildiğini, ancak "sahte evrak tanzim etmek ve cürüm işlemek için teşekkül oluşturmak" suçlarını işlediği iddiasıyla hakkında açılan kamu davasının makul sürede sonuçlanmadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

21. Başvuru formu ile eklerinin incelenmesi sonucunda, açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

22. Başvurucu, "sahte evrak tanzim etmek ve cürüm işlemek için teşekkül oluşturmak" suçlarını işlediği iddiasıyla 20/11/2003 tarihinde hakkında açılan kamu davasında makul sürede yargılama yapılmadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

23. Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün olmayıp (B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18), Sözleşme metni ile Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut görünümleri olan alt ilke ve haklar, Anayasa'nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı birçok kararında, ilgili hükmü Sözleşme'nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, Sözleşme'nin lafzi içeriğinde yer alan AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen ilke ve haklara, Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir. Somut başvurunun dayanağını oluşturan makul sürede yargılanma hakkı da yukarıda belirtilen ilkeler uyarınca adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil olup, ayrıca davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasının yargının görevi olduğunu belirten Anayasa'nın 141. maddesinin de Anayasa'nın bütünselliği ilkesi gereği, makul sürede yargılanma hakkının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulması gerektiği açıktır (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 38–39).

24. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde göz önünde bulundurulması gereken kriterlerdir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 41–45).

25. Anayasa'nın 36. ve Sözleşme'nin 6. maddesi uyarınca kişilere, cezai alanda yöneltilen suçlamaların da (suç isnadı) makul sürede karara bağlanmasını isteme hakkı tanınmıştır.

İsnat olunan fiil, ceza kanunlarında suç olarak nitelendirilmiş ve yargılama aşamasında ceza hukukunun kuralları uygulanmış ise ayrıca bir uygulanabilirlik incelemesi yapılmaksızın kendiliğinden adil yargılanma hakkının kapsamına girer (B. No: 2013/625, 9/1/2014, § 31). Başvuru konusu olayda, başvurucu hakkında, cürüm işlemek için teşekkül oluşturmak ve sahte evrak tanzim etmek suçlarını işlediği iddiasıyla soruşturma başlatılmıştır. Başvurucu hakkında isnat olunan suçlar 765 sayılı mülga Kanun'un 342. maddesinin birinci fıkrası ve 313. maddesinin birinci fıkrasında hapis cezasını gerektirir şekilde tanımlanmıştır. Bu çerçevede başvurucu hakkındaki suç isnadına dayalı yargılamanın Anayasa'nın 36. maddesinin güvence kapsamına girdiği konusunda kuşku bulunmamaktadır (B. No: 2012/625, 9/1/2014, § 32).

26. Ceza muhakemesinde yargılama süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken sürenin başlangıcı, bir kişiye suç işlediği iddiasının yetkili makamlar tarafından bildirilmesi veya isnattan ilk olarak etkilendiği arama ve gözaltı gibi bir takım tedbirlerin uygulanması anıdır. Somut başvuru açısından bu tarih, başvurucunun gözaltına alındığı 25/9/2003 tarihidir. Ceza yargılamasında sürenin sona erdiği tarih ise suç isnadının nihai olarak karara bağlandığı tarih olup, somut başvuru açısından bu tarih, Mahkemece verilen kararın Yargıtay tarafından onanarak kesinleştiği 13/11/2013 tarihidir (B. No: 2013/695, 9/1/2014, § 35).

27. Başvuruya konu yargılama sürecinin incelenmesinde, Beyoğlu Cumhuriyet Başsavcılığınca 25/9/2003 tarihinde gözaltına alınan ve Beyoğlu 1. Sulh Ceza Mahkemesince 26/9/2003 tarihinde tutuklanan başvurucu hakkında, Beyoğlu Cumhuriyet Başsavcılığınca yapılan soruşturma sonunda 16/10/2003 tarihinde yetkisizlik kararı verilerek dosyanın Kadıköy Cumhuriyet Başsavcılığına gönderildiği tespit edilmiştir. Kadıköy Cumhuriyet Başsavcılığınca 20/11/2003 tarihinde başvurucu ve diğer yedi şüpheli hakkında, "cürüm işlemek için teşekkül oluşturmak ve sahte evrak tanzim etmek" suçlarından kamu davası açıldığı, Kadıköy 2. Ağır Ceza Mahkemesince sanıkların savunmaları ile tanık beyanlarının alındığı, başvurucunun, 16/4/2004 tarihinde tahliyesine, 10/3/2006 tarihinde mahkûmiyetine karar verildiği belirlenmiştir. Temyiz üzerine Yargıtay 11. Ceza Dairesince, 15/6/2009 tarihinde, 26/9/2004 tarih ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu ile karşılaştırma yapılarak hüküm kurulması ve hükmün açıklanmasının geri bırakılması hususunun değerlendirilmesi gerekçesiyle kararın bozulduğu, Mahkemece bozma ilâmına uyularak, başvurucunun "cürüm işlemek için teşekkül oluşturmak ve sahte evrak tanzim etmek" suçlarından mahkûmiyetine karar verildiği, temyiz üzerine Yargıtay 11. Ceza Dairesince 13/11/2013 tarihinde başvurucu hakkında "sahte evrak tanzim etmek" suçundan verilen mahkûmiyet hükmünün onanmasına, "cürüm işlemek için teşekkül oluşturmak" suçundan verilen mahkûmiyet hükmünün bozulmasına ve zamanaşımı süresinin geçmesi nedeniyle kamu davasının düşürülmesine karar verildiği anlaşılmıştır.

28. 5271 sayılı Kanun'un öngördüğü yargılama usullerine tabi mahkemeler nezdindeki yargılamaların makul sürede tamamlanmadığı yönündeki iddialar daha önce bireysel başvuru konusu yapılmış ve Anayasa Mahkemesi tarafından makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönünde kararlar verilmiştir (B. No: 2012/625, 9/1/2014, §§ 23-41; B. No: 2013/695, 9/1/2014, §§ 24-40).

29. Başvurunun değerlendirilmesi neticesinde, başvuruya konu ceza davası; hukuki meselenin çözümündeki güçlük, maddi olayların karmaşıklığı, delillerin toplanmasında karşılaşılan engeller, taraf sayısı gibi kriterler dikkate alındığında karmaşık olmaktan uzaktır. Başvurucunun tutum ve davranışlarıyla ve usuli haklarını kullanırken özensiz

davranmasıyla yargılamanın uzamasına önemli ölçüde sebep olduğu da söylenemez. Anılan davaya bütün olarak bakıldığında, somut başvuru açısından farklı bir karar verilmesini gerektirecek bir yön bulunmadığı ve söz konusu on yılı aşkın yargılama sürecinde makul olmayan bir gecikmenin olduğu sonucuna varılmıştır.

30. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

31. Başvurucu, makul sürede yargılama yapılmadığı için 50.000,00 TL manevi tazminata hükmedilmesini talep etmiştir.

32. 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un "Kararlar" kenar başlıklı 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

33. Başvurucunun tarafı olduğu uyuşmazlığa ilişkin on yılı aşkın yargılama süresi nazara alındığında, yargılama faaliyetinin uzunluğu sebebiyle, yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucuya net 8.300,00 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

34. Başvurucu tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 206,10 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.706,10 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucunun;

1. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönündeki iddiasının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

B. Başvurucuya net 8.300,00 TL manevi TAZMİNAT ÖDENMESİNE, başvurucunun tazminata ilişkin diğer taleplerinin REDDİNE,

C. Başvurucu tarafından yapılan 206,10 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.706,10 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

D. Ödemenin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

17/11/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

BEŞİR AKIN

B. No: 2014/1730 | Karar tarihi: 17.11.2014

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/1730

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

BEŞİR AKIN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/1730)

Karar Tarihi: 17/11/2014

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Alparslan ALTAN

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Celal Mümtaz AKINCI

Muammer TOPAL

M. Emin KUZ

Raportör : Akif YILDIRIM

Başvurucu : Beşir AKIN

Vekili : Av. Mustafa ERASLAN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu hakkında yürütülen soruşturma ve kovuşturma işlemlerinin makul süre içinde sonuçlanmaması nedeniyle makul sürede yargılama hakkının ihlal edildiğini ileri sürerek, ihlalin tespiti ile uğradığı manevi zararın tazminine karar verilmesini talep etmiştir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 31/1/2014 tarihinde İstanbul 10. Asliye Hukuk Mahkemesi vasıtasıyla yapılmıştır. Dilekçe ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesi neticesinde belirlenen eksiklikler tamamlatılmış ve Komisyona sunulmasına engel bir eksikliğin bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. İkinci Bölüm Birinci Komisyonunca 13/5/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Bölüm Başkanı tarafından 19/6/2014 tarihinde, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına ve bir örneğinin görüş için Adalet Bakanlığına

gönderilmesine karar verilmiştir.

5. Başvuru konusu olay ve olgular ile başvurunun bir örneği görüş için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir. Adalet Bakanlığının 22/7/2014 tarihli yazısında, Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarına ve bu kapsamda sunulan görüşlerine atfen, başvuru hakkında görüş sunulmayacağı bildirilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru formu ve ekleri ile başvuruya konu yargılama dosyası içeriğinden tespit edilen ilgili olaylar özetle şöyledir:

7. Başvurucu, rüşvet vermek ve ihaleye fesat karıştırmak suçlarından 3/11/1994 tarihinde yakalanmıştır.

8. Başvurucu hakkında, rüşvet vermek ve ihaleye fesat karıştırmak suçlarını işlediğinden bahisle Diyarbakır Cumhuriyet Başsavcılığının 27/10/1995 tarih ve E.1995/4938 sayılı iddianamesiyle Diyarbakır 1. Ağır Ceza Mahkemesine kamu davası açılmıştır.

9. Mahkeme, 27/11/2008 tarih ve E.1995/160, K.2008/573 sayılı kararıyla başvurucuyu atılı suçlardan mahkum etmiştir.

10. Kararın temyizi üzerine Yargıtay 5. Ceza Dairesi, 15/4/2013 tarih ve E.2012/4572, K.2013/3207 sayılı ilamıyla başvurucu hakkındaki davaların zaman aşımı nedeniyle düşürülmesine karar vermiştir.

11. Başvurucu, nihai karardan 17/1/2014 tarihinde haberdar olmuştur.

12. Başvuru, 31/1/2014 tarihinde yapılmıştır.

B. İlgili Hukuk

13. 23/3/2005 tarih ve 5320 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun Yürürlük ve Uygulama Şekli Hakkında Kanun'un 8. maddesi, 4/4/1929 tarih ve 1412 sayılı mülga Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu'nun 305 ilâ 326. maddeleri, 26/9/2004 tarih ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 235. ve 252. maddeleri.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

14. Mahkemenin 17/11/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 31/1/2014 tarih ve 2014/1730 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

15. Başvurucu, hakkında yürütülen soruşturma ve kovuşturmanın makul süre içinde sonuçlanmadığını beyan ederek, Anayasa'nın 36. maddesinde tanımlanan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

16. Başvuru formu ile eklerinin incelenmesi sonucunda, açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

17. Başvurucu, hakkında yürütülen soruşturma ve kovuşturmanın makul süre içinde sonuçlanmaması nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

18. Anayasa ve İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün olmayıp (B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18), Sözleşme metni ile Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut görünümleri olan alt ilke ve haklar, esasen Anayasa'nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı birçok kararında, ilgili hükmü Sözleşme'nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, Sözleşme'nin lafzi içeriğinde yer alan ve AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen ilke ve haklara, Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir Somut başvurunun dayanağını oluşturan makul sürede yargılanma hakkı da yukarıda belirtilen ilkeler uyarınca adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil olup, ayrıca davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasının yargının görevi olduğunu belirten Anayasa'nın 141. maddesinin de, Anayasa'nın bütünselliği ilkesi gereği, makul sürede yargılanma hakkının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulması gerektiği açıktır (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 38–39).

19. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde göz önünde bulundurulması gereken kriterlerdir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 41–45).

20. Anayasa'nın 36. ve Sözleşme'nin 6. maddeleri uyarınca kişilere, medeni hak ve yükümlülükler ile ilgili uyuşmazlıkların yanı sıra, cezai alanda yöneltilen suç isnatlarının makul sürede karara bağlanmasını talep hakkı tanınmıştır. Suç isnadı, bir kişiye suç işlediği iddiasının yetkili makamlar tarafından bildirilmesi olup, kişiye cezai alanda yöneltilen iddianın suç isnadı niteliğinde olup olmadığının tespitinde; iddia olunan suçun pozitif düzenlemelerdeki tasnifinin, suçun gerçek niteliğinin, suç için öngörülen cezanın niteliği ile ağırlığının değerlendirilmesi gerekir. Ancak isnat olunan fiil, ceza kanunlarında suç olarak nitelendirilmiş ve yargılama aşamasında ceza hukukunun kuralları uygulanmış ise, ayrıca bir uygulanabilirlik incelemesi yapılmaksızın, adil yargılanma hakkının kapsamına girdiği kabul edilecektir (B. No: 2012/625, 9/1/2014, § 31).

21. Başvuru konusu olayda, başvurucu rüşvet vermek ve ihaleye fesat karıştırmak suçlarından 3/11/1994 tarihinde yakalanmış ve hakkında Diyarbakır Cumhuriyet Başsavcılığı nezdinde soruşturma başlatılmıştır. Başvurucu hakkında isnat olunan suçlar hapis cezasını gerektirir şekilde tanımlanmıştır (bkz. § 11). Bu çerçevede başvurucu hakkındaki suç isnadına dayalı yargılamanın Anayasa'nın 36. maddesinin güvence kapsamına girdiği konusunda kuşku bulunmamaktadır (B. No: 2012/625, 9/1/2014, § 32).

22. Cezai alanda yöneltilen suç isnatları ile ilgili uyuşmazlıklara ilişkin makul süre değerlendirmesinde, sürenin başlangıcı kural olarak, kişiye bir suç işlediği iddiasının yetkili makamlar tarafından bildirildiği veya isnattan ilk olarak etkilendiği arama veya gözaltı gibi tedbirlerin uygulandığı an olup, somut başvuru açısından bu tarih, başvurucunun bahse konu suç kapsamında ifade işlemi için yakalandığı ve böylece isnattan haber olduğu anlaşılan 3/11/1994 tarihidir. Sürenin bitiş tarihi ise, suç isnadına ilişkin nihai kararın

verildiği tarihtir. (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 34; B. No: 2012/625, 9/1/2014, § 32). Bu kapsamda, somut yargılama faaliyeti açısından sürenin bitiş tarihinin, başvurucu hakkındaki suç isnadına ilişkin olarak verilen düşme kararının kesinleşme tarihi olan 15/4/2013 tarihi olduğu anlaşılmaktadır.

23. Başvurucunun yakalandığı 3/11/1994 tarihinden Diyarbakır 1. Ağır Ceza Mahkemesinin 27/11/2008 tarihli kararı arasında 14 yıl 24 günlük bir sürenin geçtiği görülmektedir. İlk Derece Mahkemesince bir kez dosya incelemeye alınmıştır. 24 sanığın yargılandığı davada, sanıkların savunması 76 celse sonra tamamlanabilmiştir. Başvurucunun savunması 11/11/1999 tarihinde alınmıştır. Davanın kanun yolu (temyiz) aşaması ise 4 yıl 4 ay 19 gün sürmüştür.

24. 5271 sayılı Kanun'un öngördüğü yargılama usullerine tabi mahkemeler nezdindeki yargılamaların makul sürede tamamlanmadığı yönündeki iddialar daha önce bireysel başvuru konusu yapılmış ve Anayasa Mahkemesi tarafından makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönünde karar verilmiştir (B. No: 2012/625, 9/1/2014, §§ 22-45).

25. Başvuruya konu davada yer alan kişi sayısı ve davanın mahiyeti nedeniyle icrası gereken usul işlemlerinin niteliği başvuruya konu yargılamanın karmaşık olduğunu ortaya koymakla birlikte, davaya bütün olarak bakıldığında, somut başvuru açısından farklı bir karar verilmesini gerektirecek bir yön bulunmadığı ve söz konusu on sekiz yılı aşkın yargılama sürecinde makul olmayan bir gecikmenin olduğu sonucuna varılmıştır.

26. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanunun 50. Maddesi Yönünden

27. Başvurucu, yargılamanın makul sürede sonuçlandırılmaması nedeniyle 50.000,00 TL manevi tazminata hükmedilmesini talep etmiştir.

28. 6216 sayılı Kanun'un "Kararlar" kenar başlıklı 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

29. Başvurucunun tarafı olduğu uyuşmazlığa ilişkin on sekiz yılı aşkın yargılama süresi nazara alındığında, yargılama faaliyetinin uzunluğu sebebiyle, yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararı karşılığında başvurucuya net 16.200,00 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

30. Başvurucu tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 206,10 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan 1.706,10 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucunun,

1. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönündeki iddiasının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

B. Başvurucuya net 16.200,00 TL manevi TAZMİNAT ÖDENMESİNE, başvurucunun tazminata ilişkin diğer taleplerinin REDDİNE,

C. Başvurucu tarafından yapılan 206,10 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.706,10 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

D. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

17/11/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

METİN BARAN

B. No: 2014/2182 | Karar tarihi: 17.11.2014

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/2182

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

METİN BARAN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/2182)

Karar Tarihi: 17/11/2014

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Alparslan ALTAN

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Celal Mümtaz AKINCI

Muammer TOPAL

M. Emin KUZ

Raportör Yrd. : Derya ATAKUL

Başvurucu : Metin BARAN

Vekili : Av. Mustafa ERASLAN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, silahlı terör örgütüne üye olma suçunu işlediği iddiasıyla yargılandığı davanın halen devam ettiğini ve makul sürede yargılama yapılmadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüş, manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 13/2/2014 tarihinde İstanbul 12. Asliye Hukuk Mahkemesi vasıtasıyla yapılmıştır. İdari yönden yapılan ön incelemede başvurunun Komisyona sunulmasına engel bir durumun bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. İkinci Bölüm Üçüncü Komisyonunca, 16/6/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik incelemesi Bölüm tarafından yapılmak üzere, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Bölüm Başkanı tarafından 4/7/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru konusu olay ve olgular ile başvurunun bir örneği, görüş için Adalet Bakanlığına

gönderilmiştir. Adalet Bakanlığının 17/7/2014 tarihli yazısında, Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarına ve bu kapsamda sunulan görüşlerine atfen, başvuru hakkında görüş sunulmayacağı bildirilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru formu ve ekleri ile başvuruya konu yargılama dosyası içeriğinden tespit edilen ilgili olaylar özetle şöyledir:

7. Başvurucu, İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığınca (CMK. 250. maddesi ile yetkili) yürütülmekte olan soruşturma kapsamında 15/3/2007 tarihinde gözaltına alınmıştır.

8. İstanbul 10. Ağır Ceza Mahkemesince (CMK. 250. maddesi ile görevli), 17/3/2007 tarih ve 2007/45 Sorgu sayılı karar ile başvurucunun tutuklanmasına karar verilmiştir.

9. Başvurucu ve diğer altı şüpheli hakkında, İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığının 11/4/2007 tarih ve E.2007/579 sayılı iddianamesi ile "silahlı terör örgütü üyesi olma, tehlikeli maddeleri izinsiz olarak bulundurma veya el değiştirme, korku, kaygı veya panik yaratabilecek tarzda silahla ateş etme, kamu malına zarar verme, toplantı ve yürüyüşlere silah veya Türk Ceza Kanunu'nun 23. maddesinde belirtilen aletlerle katılma ve terör örgütü propagandası yapma" suçlarını işledikleri iddiasıyla İstanbul 9. Ağır Ceza Mahkemesinin (CMK. 250. maddesi ile görevli) E.2007/232 sayılı dosyasında kamu davası açılmıştır.

10. İstanbul 9. Ağır Ceza Mahkemesi (CMK. 250. maddesi ile görevli), 17/4/2008 tarih ve E.2008/20, K.2008/89 sayılı kararıyla E.2008/20 sayılı dava dosyasının, aynı Mahkemenin E.2007/232 sayılı dava dosyası ile birleştirilmesine, yargılamaya E.2007/232 sayılı dava dosyası üzerinden devam edilmesine karar vermiştir.

11. Başvurucu, İstanbul 9. Ağır Ceza Mahkemesinin 6/10/2009 tarihli kararı ile tahliye edilmiştir.

12. Mahkemece, 25/2/2010 tarih ve E.2007/232, K.2010/22 sayılı karar ile başvurucunun “silahlı terör örgütü üyesi olma, tehlikeli maddeleri izinsiz olarak bulundurma ve kamu malına zarar verme” suçlarından mahkûmiyetine karar verilmiştir.

13. Kararın temyizi üzerine, Yargıtay 9. Ceza Dairesinin 13/6/2011 tarih ve E.2011/1709, K.2011/3315 sayılı ilâmıyla hükmün özünü oluşturan kısa kararın yer aldığı 25/2/2010 tarihli duruşma tutanağının 1 ilâ 21. sayfalarının kâtip tarafından imzalanmamış olması nedeniyle diğer yönleri incelenmeksizin hükmün öncelikle bu sebepten bozulmasına karar verilmiştir.

14. Bozma üzerine dava, İstanbul 9. Ağır Ceza Mahkemesinin E.2011/180 sayılı dosyasına kaydedilmiştir.

15. İstanbul 9. Ağır Ceza Mahkemesi, 19/4/2012 tarih ve E.2008/266, K.2012/91 sayılı karar ile E.2008/266 sayılı dava dosyasının, aynı Mahkemenin E.2011/180 sayılı dava dosyası ile birleştirilmesine, yargılamaya E.2011/180 sayılı dava dosyası üzerinden devam edilmesine karar vermiştir.

16. Mahkemece, 3/10/2013 tarih ve E.2011/180, K.2013/163 sayılı karar ile başvurucunun “silahlı terör örgütü üyesi olma” suçundan 6 yıl 3 ay hapis, “tehlikeli maddeleri izinsiz olarak bulundurma” suçundan 4 yıl 2 ay hapis ve 820,00 TL adli para, “kamu malına zarar verme” suçundan 1 yıl 8 ay hapis cezası ile cezalandırılmasına, “patlayıcı madde atma”

suçundan ise ceza verilmesine yer olmadığına karar verilmiştir.

17. Karar başvurucu tarafından temyiz edilmiş olup, temyiz incelemesi devam etmektedir.

18. Başvurucu, 13/2/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

B. İlgili Hukuk

19. 26/9/2004 tarih ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 152. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (a) bendi ile (2) numaralı fıkrasının (a) bendi, 174. maddesinin (1) ve (2) numaralı fıkraları, 314. maddesinin (2) numaralı fıkrası; 12/4/1991 tarih ve 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu'nun 5. maddesi; 4/12/2004 tarih ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 219. maddesinin (1) numaralı fıkrası.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

20. Mahkemenin 17/11/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 13/2/2014 tarih ve 2014/2182 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

21. Başvurucu, İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığınca yürütülen soruşturma kapsamında 15/3/2007 tarihinde gözaltına alındığını ve 17/3/2007 tarihinde tutuklandığını, 6/10/2009 tarihinde tahliye edildiğini ancak, hakkında açılan kamu davasının halen devam ettiğini ve makul sürede yargılama yapılmadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

22. Başvuru formu ile eklerinin incelenmesi sonucunda, açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

23. Başvurucu, İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığınca hakkında açılan kamu davasının halen devam ettiğini ve makul sürede yargılama yapılmadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

24. Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün olmayıp (B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18), Sözleşme metni ile Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut görünümleri olan alt ilke ve haklar, Anayasa'nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı birçok kararında, ilgili hükmü Sözleşme'nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, Sözleşme'nin lafzi içeriğinde yer alan ve AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen ilke ve haklara, Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir. Somut başvurunun dayanağını oluşturan makul sürede yargılanma hakkı da yukarıda belirtilen ilkeler uyarınca adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil olup, ayrıca davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasının yargının görevi olduğunu belirten Anayasa'nın 141. maddesinin de Anayasa'nın bütünselliği ilkesi gereği, makul sürede yargılanma hakkının değerlendirilmesinde göz önünde

bulundurulması gerektiği açıktır (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 38–39).

25. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde göz önünde bulundurulması gereken kriterlerdir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 41–45).

26. Anayasa'nın 36. ve Sözleşme'nin 6. maddesi uyarınca kişilere, cezai alanda yöneltilen suçlamaların da (suç isnadı) makul sürede karara bağlanmasını isteme hakkı tanınmıştır. İsnat olunan fiil, ceza kanunlarında suç olarak nitelendirilmiş ve yargılama aşamasında ceza hukukunun kuralları uygulanmış ise ayrıca bir uygulanabilirlik incelemesi yapılmaksızın kendiliğinden adil yargılanma hakkının kapsamına girer (B. No: 2013/625, 9/1/2014, § 31). Başvuru konusu olayda, başvurucu hakkında yürütülen soruşturma sonucunda düzenlenen iddianamede başvurucuya isnat olunan suçların, ilgili kanunlarda hapis ve adli para cezasını gerektirir şekilde tanımlandığı anlaşılmıştır. Bu çerçevede başvurucu hakkındaki suç isnadına dayalı yargılamanın Anayasa'nın 36. maddesinin güvence kapsamına girdiği konusunda kuşku bulunmamaktadır (B. No: 2012/625, 9/1/2014, § 32).

27. Ceza muhakemesinde yargılama süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken sürenin başlangıcı, bir kişiye suç işlediği iddiasının yetkili makamlar tarafından bildirilmesi veya isnattan ilk olarak etkilendiği arama ve gözaltı gibi bir takım tedbirlerin uygulanması anıdır. Somut başvuru açısından bu tarih, başvurucunun İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığınca gözaltına alındığı 15/3/2007 tarihidir. Ceza yargılamasında sürenin sona erdiği tarih, suç isnadının nihai olarak karara bağlandığı, yargılaması devam eden davalar yönünden ise Anayasa Mahkemesinin makul süre şikâyetiyle ilgili kararını verdiği tarihtir (B. No: 2013/695, 9/1/2014, § 35).

28. Başvuruya konu yargılama sürecinin incelenmesinde, İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığınca 15/3/2007 tarihinde gözaltına alınan ve 17/3/2007 tarihinde tutuklanan başvurucu hakkında, 11/4/2007 tarihinde açılan ve İstanbul 9. Ağır Ceza Mahkemesinin E.2007/232 sayılı dosyasına kaydedilen davada, Mahkemece, 17/4/2008 tarihinde E.2008/20 sayılı dava dosyasının, E.2007/232 sayılı dava dosyası ile birleştirildiği, başvurucunun savunmasının alındığı, delillerin toplandığı, 6/10/2009 tarihli duruşmada başvurucunun tahliye edildiği, 25/2/2010 tarihli duruşmada başvurucunun mahkûmiyetine karar verildiği tespit edilmiştir. Duruşma tutanaklarının incelenmesinden, duruşma günlerinin dolu olması nedeniyle Mahkemece uzun aralıklarla duruşmalar yapıldığı belirlenmiştir. Hükmün temyizi sonucunda, Yargıtay 9. Ceza Dairesinin 13/6/2011 tarihli ilâmı ile bozulması üzerine, Mahkemenin E.2011/180 sayılı dosyasına kaydedilen davada, Mahkemece 19/4/2012 tarihinde E.2008/266 sayılı dava dosyasının, E.2011/180 sayılı dava dosyasıyla birleştirildiği, bozma ilâmına uyularak yapılan yargılamada, 3/10/2013 tarihinde başvurucunun mahkûmiyetine karar verildiği, hükmün başvurucu tarafından temyiz edildiği ve temyiz incelemesinin devam ettiği anlaşılmıştır.

29. 5271 sayılı Kanun'un öngördüğü yargılama usullerine tabi mahkemeler nezdindeki yargılamaların makul sürede tamamlanmadığı yönündeki iddialar daha önce bireysel başvuru konusu yapılmış ve Anayasa Mahkemesi tarafından makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönünde kararlar verilmiştir (B. No: 2012/625, 9/1/2014, §§ 23-41; B. No: 2013/695, 9/1/2014, §§ 24-40).

30. Başvuruya konu davada yer alan kişi sayısı ve davanın mahiyeti nedeniyle icrası gereken usul işlemlerinin niteliği başvuruya konu yargılamanın karmaşık olduğunu ortaya koymakla

birlikte, davaya bütün olarak bakıldığında, somut başvuru açısından farklı bir karar verilmesini gerektirecek bir yön bulunmadığı ve söz konusu yaklaşık sekiz yıldır devam eden yargılama sürecinde makul olmayan bir gecikmenin olduğu sonucuna varılmıştır.

31. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

32. Başvurucu, makul sürede yargılama yapılmadığı için 20.000,00 TL manevi tazminata hükmedilmesini talep etmiştir.

33. 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un "Kararlar" kenar başlıklı 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

34. Başvurucunun tarafı olduğu uyuşmazlığa ilişkin yaklaşık sekiz yıldır devam eden yargılama süresi nazara alındığında, yargılama faaliyetinin uzunluğu sebebiyle, yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucuya net 5.850,00 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

35. Başvurucu tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 206,10 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.706,10 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

36. Başvuruya konu yargılamanın yaklaşık sekiz yıldır devam ettiği ve bu hususun makul sürede yargılanma hakkını ihlal ettiği gözetilerek, anayasal bir hakkın ihlal edildiği açık olan bir yargılama dosyasında, hukuka, adalete ve mahkemeye güven ilkesinin gördüğü zararın devam etmesinin önlenmesi amacıyla, yargılamanın mümkün olan en kısa sürede sonuçlandırılmasını teminen, kararın bir örneğinin ilgili Mahkemesine gönderilmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucunun;

1. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönündeki iddiasının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

B. Başvurucuya net 5.850,00 TL manevi TAZMİNAT ÖDENMESİNE, başvurucunun tazminata ilişkin diğer taleplerinin REDDİNE,

C. Başvurucu tarafından yapılan 206,10 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.706,10 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

D. Ödemenin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

E. Kararın bir örneğinin ilgili derece Mahkemelerine gönderilmesine,

17/11/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

İMAM ERGÜN

B. No: 2014/2206 | Karar tarihi: 17.11.2014

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/2206

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

İMAM ERGÜN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/2206)

Karar Tarihi: 17/11/2014

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Alparslan ALTAN

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Celal Mümtaz AKINCI

Muammer TOPAL

M. Emin KUZ

Raportör Yrd. : Derya ATAKUL

Başvurucu : İmam ERGÜN

Vekili : Av. Ali AYDEMİR

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, “4926 sayılı Kanun'a aykırılık” suçunu işlediği iddiasıyla yargılandığı davada makul sürede yargılama yapılmadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüş, manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 19/2/2014 tarihinde Anayasa Mahkemesine doğrudan yapılmıştır. İdari yönden yapılan ön incelemede başvurunun Komisyona sunulmasına engel bir durumun bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. İkinci Bölüm Birinci Komisyonunca, 27/6/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik incelemesi Bölüm tarafından yapılmak üzere, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Bölüm başkanı tarafından 18/7/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru konusu olay ve olgular ile başvurunun bir örneği, görüş için Adalet Bakanlığına

gönderilmiştir. Adalet Bakanlığının 8/8/2014 tarihli yazısında, Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarına ve bu kapsamda sunulan görüşlerine atfen, başvuru hakkında görüş sunulmayacağı bildirilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru formu ve ekleri ile başvuruya konu yargılama dosyası içeriğinden tespit edilen ilgili olaylar özetle şöyledir:

7. Kızıltepe İlçe Jandarma Komutanlığının 19/9/2005 tarihinde Kızıltepe-Viranşehir karayolu üzerinde yaptığı yol kontrolünde, başvurucunun kamyonunda yapılan aramada kaçak olduğundan şüphelenilen eşyaya el konulmuştur.

8. Başvurucu hakkında, Kızıltepe Cumhuriyet Başsavcılığının 25/2/2009 tarih ve E.2009/199 sayılı iddianamesi ile “4926 sayılı Kanun'a aykırılık” suçunu işlediği iddiasıyla kamu davası açılmıştır.

9. Kızıltepe 1. Asliye Ceza Mahkemesi, 8/4/2010 tarih ve E.2009/76, K.2010/198 sayılı kararı ile başvurucunun “4926 sayılı Kanun'a aykırılık” suçundan 1.938,00 TL adli para cezası ile cezalandırılmasına karar vermiştir.

10. Başvurucunun temyizi üzerine karar, Yargıtay 7. Ceza Dairesinin 13/3/2013 tarih ve E.2012/6783, K.2013/5796 sayılı ilâmı ile bozulmuş, bozma ilâmı sonrasında yargılamaya Kızıltepe 1. Asliye Ceza Mahkemesinin E.2013/87 sayılı dosyasında devam edilmiştir.

11. Başvurucu, 19/2/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

12. Bozma ilâmına uyularak yapılan yargılamada Kızıltepe 1. Asliye Ceza Mahkemesince, 1/7/2014 tarihli duruşmada başvurucunun yokluğunda, “5607 sayılı Kanun’a muhalefet” suçundan başvurucu hakkında 5 ay hapis ve 80,00 TL adli para cezasına hükmedilerek, hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verildiği, gerekçeli kararın 17/10/2014 tarihinde yazıldığı ve henüz başvurucuya tebliğ edilmediği anlaşılmıştır.

B. İlgili Hukuk

13. 21/3/2007 tarih ve 5607 sayılı Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu’nun 3. maddesinin (5) numaralı fıkrası ile 4/12/2004 tarih ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu’nun 231. maddesinin (5), (6) ve (9) numaralı fıkraları.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

14. Mahkemenin 17/11/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 19/2/2014 tarih ve 2014/2206 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

15. Başvurucu, 19/9/2005 tarihinde Kızıltepe-Viranşehir karayolu üzerinde kamyonunda yapılan aramada kaçak olduğundan şüphelenilen eşyaya el konulduğunu, “4926 sayılı Kanun'a aykırılık” suçunu işlediği iddiasıyla Kızıltepe Cumhuriyet Başsavcılığınca 25/2/2009 tarihinde hakkında açılan kamu davasında makul sürede yargılama yapılmadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

16. Başvuru formu ile eklerinin incelenmesi sonucunda, açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

17. Başvurucu, 19/9/2005 tarihinde kamyonunda yapılan aramada kaçak olduğundan şüphelenilen eşyaya el konulduğunu, Kızıltepe Cumhuriyet Başsavcılığınca 25/2/2009 tarihinde hakkında açılan kamu davasında makul sürede yargılama yapılmadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

18. Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün olmayıp (B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18), Sözleşme metni ile Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut görünümleri olan alt ilke ve haklar, Anayasa'nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı birçok kararında, ilgili hükmü Sözleşme'nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, Sözleşme'nin lafzi içeriğinde yer alan ve AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen ilke ve haklara, Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir. Somut başvurunun dayanağını oluşturan makul sürede yargılanma hakkı da yukarıda belirtilen ilkeler uyarınca adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil olup, ayrıca davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasının yargının görevi olduğunu belirten Anayasa'nın 141. maddesinin de Anayasa'nın bütünselliği ilkesi gereği, makul sürede yargılanma hakkının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulması gerektiği açıktır (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 38–39).

19. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde göz önünde bulundurulması gereken kriterlerdir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 41–45).

20. Anayasa'nın 36. ve Sözleşme'nin 6. maddesi uyarınca kişilere, cezai alanda yöneltilen suçlamaların da (suç isnadı) makul sürede karara bağlanmasını isteme hakkı tanınmıştır. İsnat olunan fiil, ceza kanunlarında suç olarak nitelendirilmiş ve yargılama aşamasında ceza hukukunun kuralları uygulanmış ise ayrıca bir uygulanabilirlik incelemesi yapılmaksızın kendiliğinden adil yargılanma hakkının kapsamına girer (B. No: 2013/625, 9/1/2014, § 31). Başvuru konusu olayda, başvurucu hakkında, "4926 sayılı Kanun'a aykırılık" suçunu işlediği iddiasıyla soruşturma başlatılmıştır. Başvurucu hakkında isnat olunan suç 10/7/2003 tarih ve 4926 sayılı mülga Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu'nun 4. maddesinin (a) fıkrasının (2) numaralı bendinde adli para cezasını gerektirir şekilde tanımlanmıştır. Bu çerçevede başvurucu hakkındaki suç isnadına dayalı yargılamanın Anayasa'nın 36. maddesinin güvence kapsamına girdiği konusunda kuşku bulunmamaktadır (B. No: 2012/625, 9/1/2014, § 32).

21. Ceza muhakemesinde yargılama süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken sürenin başlangıcı, bir kişiye suç işlediği iddiasının yetkili makamlar tarafından bildirilmesi veya isnattan ilk olarak etkilendiği arama ve gözaltı gibi bir takım tedbirlerin uygulanması anıdır. Somut başvuru açısından bu tarih, başvurucunun kamyonunda yapılan aramada kaçak olduğundan şüphelenilen eşyaya el konulduğu 19/9/2005 tarihidir. Ceza yargılamasında sürenin sona erdiği tarih, suç isnadının nihai olarak karara bağlandığı,

yargılaması devam eden davalar yönünden ise Anayasa Mahkemesinin makul süre şikâyetiyle ilgili kararını verdiği tarihtir (B. No: 2013/695, 9/1/2014, § 35).

22. Başvuruya konu yargılama sürecinin incelenmesinde, 19/9/2005 tarihinde başvurucunun kamyonunda yapılan aramada kaçak olduğundan şüphelenilen eşyaya el konulduğu, başvurucu hakkında, Kızıltepe Cumhuriyet Başsavcılığının 25/2/2009 tarihli iddianamesi ile "4926 sayılı Kanun'a aykırılık" suçunu işlediği iddiasıyla kamu davası açıldığı tespit edilmiştir. Kızıltepe 1. Asliye Ceza Mahkemesince yapılan yargılamada başvurucunun savunmasının alındığı, suça konu eşyanın CİF değerinin bilirkişi raporu ile tespit edildiği, yine bu eşyanın gümrüklenmiş değerinin tespiti için Mardin Gümrük Müdürlüğüne, başvurucuya ön ödeme ihtaratında bulunmak üzere de Birecik Asliye Ceza Mahkemesine talimat yazıldığı belirlenmiştir. Mahkemece, 8/4/2010 tarihinde başvurucunun "4926 sayılı Kanun'a aykırılık" suçundan mahkûmiyetine karar verilmiş, başvurucunun temyizi üzerine hüküm, Yargıtay 7. Ceza Dairesinin 13/3/2013 tarihli ilâmı ile usulsüz ödeme önerisine dayanıldığı, ödeme önerisi yerine getirilmeden mahkûmiyet hükmü kurulduğu gerekçesiyle bozulmuştur. Bozma üzerine yapılan yargılamada Mahkemece başvurucunun sosyal ve ekonomik durumunun tespiti için Birecik İlçe Jandarma Komutanlığına, kurum zararının bildirilmesi için Mardin Gümrük Müdürlüğüne talimat yazıldığı ve 1/7/2014 tarihli dördüncü duruşmada başvurucu hakkında "5607 sayılı Kanun'a muhalefet" suçundan 5 ay hapis ve 80,00 TL adli para cezasına hükmedilerek, hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verildiği, gerekçeli kararın 17/10/2014 tarihinde yazıldığı ve henüz başvurucuya tebliğ edilmediği anlaşılmıştır.

23. 5271 sayılı Kanun'un öngördüğü yargılama usullerine tabi mahkemeler nezdindeki yargılamaların makul sürede tamamlanmadığı yönündeki iddialar daha önce bireysel başvuru konusu yapılmış ve Anayasa Mahkemesi tarafından makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönünde kararlar verilmiştir (B. No: 2012/625, 9/1/2014, §§ 23-41; B. No: 2013/695, 9/1/2014, §§ 24-40).

24. Başvurunun değerlendirilmesi neticesinde, başvuruya konu ceza davası; hukuki meselenin çözümündeki güçlük, maddi olayların karmaşıklığı, delillerin toplanmasında karşılaşılan engeller, taraf sayısı gibi kriterler dikkate alındığında karmaşık olmaktan uzaktır. Başvurucunun tutum ve davranışlarıyla ve usuli haklarını kullanırken özensiz davranmasıyla yargılamanın uzamasına önemli ölçüde sebep olduğu da söylenemez. Anılan davaya bütün olarak bakıldığında, somut başvuru açısından farklı bir karar verilmesini gerektirecek bir yön bulunmadığı ve dokuz yılı aşkın süredir devam eden yargılama sürecinde makul olmayan bir gecikmenin olduğu sonucuna varılmıştır.

25. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

26. Başvurucu, makul sürede yargılama yapılmadığı için 40.000,00 TL manevi tazminata hükmedilmesini talep etmiştir.

27. 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un "Kararlar" kenar başlıklı 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata

hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir.”

28. Başvurucunun tarafı olduğu uyuşmazlığa ilişkin dokuz yılı aşkın süredir devam eden yargılama süresi nazara alındığında, yargılama faaliyetinin uzunluğu sebebiyle, yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucuya net 6.650,00 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

29. Başvurucu tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 206,10 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.706,10 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

30. Başvuruya konu yargılamanın dokuz yılı aşkın süredir devam ettiği ve bu hususun makul sürede yargılanma hakkını ihlal ettiği gözetilerek, anayasal bir hakkın ihlal edildiği açık olan bir yargılama dosyasında, hukuka, adalete ve mahkemeye güven ilkesinin gördüğü zararın devam etmesinin önlenmesi amacıyla, yargılamanın mümkün olan en kısa sürede sonuçlandırılmasını teminen, kararın bir örneğinin ilgili Mahkemesine gönderilmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucunun;

1. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönündeki iddiasının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

B. Başvurucuya net 6.650,00 TL manevi TAZMİNAT ÖDENMESİNE, başvurucunun tazminata ilişkin diğer taleplerinin REDDİNE,

C. Başvurucu tarafından yapılan 206,10 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.706,10 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

D. Ödemenin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

E. Kararın bir örneğinin Kızıltepe 1. Asliye Ceza Mahkemesine gönderilmesine,

17/11/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

ŞEYHMUS BOZAN

B. No: 2014/2228 | Karar tarihi: 17.11.2014

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/2228

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ŞEYHMUS BOZAN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/2228)

Karar Tarihi: 17/11/2014

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Alparslan ALTAN

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Celal Mümtaz AKINCI

Muammer TOPAL

M. Emin KUZ

Raportör : Murat AZAKLI

Başvurucu : Şeyhmus BOZAN

Vekili : Av. Ali AYDEMİR

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, 27/2/2008 tarihinde Kızıltepe 1. Asliye Hukuk Mahkemesinde (İş Mahkemesi sıfatıyla) açtığı alacak davasında makul sürede yargılama yapılmadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüş ve tazminat talep etmiştir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 19/2/2014 tarihinde Anayasa Mahkemesine doğrudan yapılmıştır. İdari yönden yapılan ön incelemede başvurunun Komisyona sunulmasına engel bir durumun bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. İkinci Bölüm İkinci Komisyonunca, 21/4/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik incelemesi Bölüm tarafından yapılmak üzere, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Bölüm tarafından 15/5/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru konusu olay ve olgular ile başvurunun bir örneği, görüş için Adalet Bakanlığına

gönderilmiştir. Adalet Bakanlığının 11/6/2014 tarihli yazısında, Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarına ve bu kapsamda sunulan görüşlerine atfen, başvuru hakkında görüş sunulmayacağı bildirilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru formu ve ekleri ile başvuruya konu yargılama dosyası içeriğinden tespit edilen ilgili olaylar özetle şöyledir:

7. Başvurucu, 27/2/2008 tarihinde Kızıltepe Belediye Başkanlığı aleyhine Kızıltepe 1. Asliye Hukuk Mahkemesinde (İş Mahkemesi sıfatıyla) açtığı davada, kanundan ve toplu iş sözleşmelerinden doğan alacaklarının ödenmesini talep etmiştir.

8. Mahkeme, 24/12/2010 tarih ve E.2008/127, K.2010/1032 sayılı kararla; davanın kısmen kabulüne, ücret ve diğer işçilik alacaklarının davalıdan tahsiline karar vermiştir.

9. Temyiz üzerine, Yargıtay 9. Hukuk Dairesinin 30/10/2013 tarih ve E.2011/39634, K.2013/27424 sayılı ilamıyla; toplu iş sözleşmelerinin ve başvurucuya ait sendika üyelik fişinin gönderilmesi için dava dosyasının yerel mahkemeye geri çevrilmesine karar verilmiştir.

10. Eksik hususların tamamlanmasından sonra dosya Yargıtaya gönderilmiş olup, temyiz incelemesi halen devam etmektedir.

11. Başvurucu, 19/2/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

B. İlgili Hukuk

12. 12/1/2011 tarih ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 30. maddesi ile 447. maddesinin (1) numaralı fıkrası, 30/1/1950 tarih ve 5521 sayılı İş Mahkemeleri Kanunu'nun 1. maddesinin birinci fıkrası ile 7. maddesinin birinci fıkrası ve 15. maddesi.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

13. Mahkemenin 17/11/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 19/2/2014 tarih ve 2014/2228 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

14. Başvurucu, 27/2/2008 tarihinde Kızıltepe 1. Asliye Hukuk Mahkemesinde (İş Mahkemesi sıfatıyla) açtığı işçi alacaklarının ödenmesi davasında makul sürede yargılama yapılmadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

15. Başvuru formu ile eklerinin incelenmesi sonucunda, açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

16. Başvurucu, Kızıltepe 1. Asliye Hukuk Mahkemesinde (İş Mahkemesi sıfatıyla) açtığı alacak davasının makul sürede sonuçlanmadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

17. Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün olmayıp (B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18), Sözleşme metni ile Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut görünümleri olan alt ilke ve haklar, Anayasa'nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı birçok kararında, ilgili hükmü Sözleşme'nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, Sözleşme'nin lafzi içeriğinde yer alan ve AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen ilke ve haklara, Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir. Somut başvurunun dayanağını oluşturan makul sürede yargılanma hakkı da yukarıda belirtilen ilkeler uyarınca adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil olup, ayrıca davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasının yargının görevi olduğunu belirten Anayasa'nın 141. maddesinin de Anayasa'nın bütünselliği ilkesi gereği, makul sürede yargılanma hakkının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulması gerektiği açıktır (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 38–39).

18. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde göz önünde bulundurulması gereken kriterlerdir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 41–45).

19. Anayasa'nın 36. maddesi ve Sözleşme'nin 6. maddesi uyarınca, medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkların makul sürede karara bağlanması gerekmektedir. Başvuru konusu olayda, işçi alacaklarının tahsili amacıyla açılan davada, 5521 sayılı Kanun ve 6100 sayılı Kanun'da yer alan usul hükümlerine göre yürütülen somut yargılama faaliyetinin, medeni hak ve yükümlülükleri konu alan bir yargılama olduğunda kuşku yoktur (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 49).

20. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin makul süre değerlendirmesinde, sürenin başlangıcı kural olarak, uyuşmazlığı karara bağlayacak yargılama sürecinin işletilmeye başlandığı, başka bir deyişle davanın ikame edildiği tarih olup, bu tarih somut başvuru açısından 27/2/2008 tarihidir.

21. Sürenin bitiş tarihi ise, çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde yargılamanın sona erme tarihidir. Ancak devam eden yargılamalara ilişkin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasını içeren başvuruların yargılama faaliyetinin devamı sırasında da yapılabilmesi olanağı bulunduğundan, değerlendirmeye esas alınacak sürenin bitiş anı bireysel başvurunun karara bağlandığı tarihtir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 52).

22. İş mahkemelerinin görevi 5521 sayılı Kanun'un 1. maddesinde düzenlenmiştir. Anılan maddede, işçiyle işveren veya işveren vekili arasında iş akdinden veya İş Kanunu'na dayanan her türlü hak iddialarından doğan hukuk uyuşmazlıklarının iş mahkemelerinde çözümleneceği hüküm altına alınmıştır.

23. Bu şekilde kanun koyucu, iş hukukunun çalışanı koruyucu niteliğini ve iş davalarının özelliklerini dikkate alarak genel mahkemelerin dışında özel bir iş yargılaması sistemi oluşturmuş ve iş davalarının, konunun uzmanı mahkemelerce mümkün olduğunca hızlı, basit ve ucuz bir biçimde sonuçlandırılmasını amaçlamıştır (B. No: 2013/4701, 23/1/2013, § 47).

24. Bunun yanı sıra 6100 sayılı Kanun'un 447. maddesiyle daha önce yürürlüğe girmiş olan kanunlarda yer alan sözlü ve seri yargılama usulleri kaldırılmış ve bunun yerine iş hukuku

uyuşmazlıklarına da uygulanmak üzere basit yargılama usulü getirilmiştir. Basit yargılama usulü yazılı yargılama usulünden daha basit ve çabuk işleyen, daha kısa bir incelemeye ihtiyaç duyan ve daha kolay bir inceleme ile sonuçlandırılabilecek dava ve işler için kabul edilmiş bir yargılama usulüdür (B. No: 2013/772, 7/11/2013, § 64-65).

25. Başvuruya konu yargılama sürecinin İş Mahkemesi önünde sürdüğü görülmekle, yukarıda bahsedildiği üzere, 5521 sayılı Kanun'da yer alan özel usul hükümleri ile 6100 sayılı Kanun'un 30. ve 447. maddelerinin uyuşmazlıkların makul sürede çözümlenmesi gerekliliğini ortaya koyduğu anlaşılmaktadır (§ 11).

26. Başvuruya konu yargılama sürecinin incelenmesinde, başvurucu tarafından, kanundan ve toplu iş sözleşmelerinden kaynaklanan alacakların ödenmediği iddiasıyla 27/2/2008 tarihinde Kızıltepe 1. Asliye Hukuk Mahkemesinde (İş Mahkemesi sıfatıyla) alacak davası açılmıştır. Mahkemece tarafların delilleri toplanmış, tanıklar dinlenmiş, başvurucuya ait sigorta sicil kayıtları getirtilmiş ve bilirkişi raporu alınmıştır. Mahkemece 24/12/2010 tarihinde davanın kısmen kabulüne karar verilmiştir. Temyiz üzerine, Yargıtay 9. Hukuk Dairesi tarafından eksik hususların ikmali için dosyanın geri çevrilmesine hükmedilmiştir. Eksikliklerin tamamlanmasından sonra dosya, 11/3/2014 tarihinde tekrar Yargıtaya gönderilmiş olup, temyiz incelemesi devam etmektedir.

27. 5521 ve 4857 sayılı Kanun'un öngördüğü yargılama usullerine tabi mahkemeler nezdindeki yargılamaların makul sürede tamamlanmadığı yönündeki iddialar daha önce bireysel başvuru konusu yapılmış ve Anayasa Mahkemesi tarafından, özellikle yargılamada sürati temin etmeye hizmet eden özel usul hükümlerinin nazara alınmadığı göz önünde bulundurularak makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönünde kararlar verilmiştir (B. No: 2013/772, 7/11/2013, §§ 59-82; B. No: 2013/4701, 23/1/2014, §§ 35-51).

28. Başvuruya konu iş hukukuna dayalı alacak davasının incelenmesinde; hukuki meselenin çözümündeki güçlük, maddi olayların karmaşıklığı, delillerin toplanmasında karşılaşılan engeller, taraf sayısı gibi kriterler dikkate alındığında, somut başvuru açısından farklı bir karar verilmesini gerektirecek bir yön bulunmadığı ve söz konusu yaklaşık yedi yıllık yargılama sürecinde makul olmayan bir gecikmenin olduğu sonucuna varılmıştır.

29. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

30. Başvurucu, yargılamanın makul sürede sonuçlanmaması nedeniyle 40.000,00 TL manevi tazminata hükmedilmesini talep etmiştir.

31. 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un "Kararlar" kenar başlıklı 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

32. Başvurucunun tarafı olduğu uyuşmazlığa ilişkin yaklaşık yedi yıllık yargılama süresi nazara alındığında, yargılama faaliyetinin uzunluğu sebebiyle, yalnızca ihlal tespitiyle

giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucuya net 6.500,00 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

33. Başvurucu tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 206,10 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.706,10 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

34. Başvuruya konu yargılamanın yaklaşık yedi yıldır devam ettiği ve bu hususun makul sürede yargılanma hakkını ihlal ettiği gözetilerek, anayasal bir hakkın ihlal edildiği açık olan bir yargılama dosyasında, hukuka, adalete ve mahkemeye güven ilkesinin gördüğü zararın devam etmesinin önlenmesi amacıyla, yargılamanın mümkün olan en kısa sürede sonuçlandırılmasını teminen, kararın bir örneğinin ilgili Mahkemesine gönderilmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucunun;

1. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönündeki iddiasının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

B. Başvurucuya net 6.500,00 TL manevi TAZMİNAT ÖDENMESİNE, başvurucunun tazminata ilişkin diğer taleplerinin REDDİNE,

C. Başvurucu tarafından yapılan 206,10 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.706,10 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

D. Ödemenin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

E. Kararın bir örneğinin ilgili derece Mahkemelerine gönderilmesine,

17/11/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

AYŞE ÇOLAK

B. No: 2014/2287 | Karar tarihi: 17.11.2014

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/2287

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

AYŞE ÇOLAK BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/2287)

Karar Tarihi: 17/11/2014

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Serruh KALELİ

Üyeler : Nuri NECİPOĞLU

Hicabi DURSUN

Erdal TERCAN

Hasan Tahsin GÖKCAN

Raportör : Seyit Abdulhakim ŞAHİN

Başvurucu : Ayşe ÇOLAK

Vekili : Av. Ali Ulvi SEYREK

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, Toplu Konut İdaresinden (TOKİ) satın aldığı ve TOKİ'nin gelir paylaşımlı inşaat sözleşmesi ile anlaştığı şirketler tarafından yapılarak teslim edilen dairenin, eksik ve ayıplı olarak teslimi dolayısıyla açtığı davanın, TOKİ'nin zararın bir kısmından sorumlu tutularak kısmen kabul edilmesi nedeniyle mülkiyet ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürerek, ihlalin tespitiyle uğradığı zararın tazminine karar verilmesini talep etmiştir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 20/2/2014 tarihinde Anayasa Mahkemesine doğrudan yapılmıştır. Dilekçe ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesi neticesinde Komisyona sunulmasına engel bir eksikliğin bulunmadığı tespit edilmiştir

3. Birinci Bölüm İkinci Komisyonunca 30/5/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik incelemesi Bölüm tarafından yapılmak üzere dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

4. Başvuru dilekçesi ile başvuruya konu yargılama dosyası içeriğinden tespit edilen ilgili olaylar özetle şöyledir:

5. Başvurucu, TOKİ ile diğer davalılar olan yüklenici şirketler arasında yapılan gelir paylaşımlı inşaat sözleşmesi gereği yapılan dairelerden birini satın almış ve dairenin eksik ve ayıplı teslimi dolayısıyla dairede meydana gelen değer kaybının, davalılar TOKİ ve yüklenici şirketlerden tahsili amacıyla 18/6/2009 tarihinde Sincan Tüketici Mahkemesinde tazminat davası açmıştır.

6. Mahkeme, 24/3/2011 tarih ve E.2009/228, K.2011/266 sayılı kararıyla davayı kısmen kabul etmiş, temyiz edilen karar, Yargıtay 13. Hukuk Dairesinin 25/11/2011 tarih ve E.2011/14489, K.2011/17348 sayılı ilamıyla "...davalı TOKİ, Mahkemeye yazdığı 10.11.2009 tarihli cevabi yazıda; idare ile yükleniciler Kontaş İnş ve Mad. San. Tic. İhr. Ltd. Şti.-Canberk İnş. Turz. Paz. Ltd. Şti. ortak girişimi arasında yapılan sözleşmenin 7 ve 23.maddelerinde işin tüm eksik ve kusurlu imalatlarından yüklenicilerin sorumlu olduğu, konut sahiplerinden muhtelif zamanlarda gelen şikayetler değerlendirilip durum tesbit tutanağı düzenlendiğini, bu işlerin yükleniciler nam ve hesabına giderilmesi için karar alındığını bildirmiş, ayrı bir yazı ile de idare tarafından tesbit edilen eksikliklerin yüklenici nam ve hesabına yaptırılmasını teminen Grup Lider İnş. Tur. San. Tic. AŞ'ye ihale edilip 29.6.2009 tarihli sözleşme imzalandığını, yer tesliminin 1.7.2009 tarihinde yapıldığını belirtmiştir. Bu durumda davalı TOKİ tarafından eksiklikler giderildiği takdirde giderilen eksiklik ve ayıplar yönünden dava konusuz kalacaktır. Her ne kadar mahkemece işin ihale edilmesinden sonra 26.2.2010 tarihinde yapılan keşif ve hazırlanan bilirkişi raporu esas alınarak sonca gidilmişse de, bu aşamadan sonrada eksikliğin giderilmesi mümkündür. Hal böyle olunca davalı TOKİ tarafından 3.kişiyle yapılan 29.6.2009 tarihli sözleşme ve ekleri getirilip davacıya ait konutda olduğu iddia edilen ayıp ve eksik imalatlar ile ortak yerlerdeki ayıplı ve eksik imalatların bu sözleşme kapsamında olup olmadığı, varsa bunların giderilip giderilmediği, sözleşmede 3.kişiye bu noksanların hangi tarihe kadar giderilmesi için sure verildiği gerektiğinde keşif yapılarak değerlendirilmeksizin yazılı şekilde eksik inceleme ile karar verilmesi usul ve yasaya aykırı olup bozma nedenidir..." gerekçesiyle bozulmuştur.

7. Bozmaya uyan ilk derece mahkemesi, bozma kararı doğrultusunda gerekli incelemeleri yaptıktan sonra, 11/10/2012 tarih ve E.2012/104, K.2012/743 sayılı kararında, konutta ve ortak alanlardaki eksik ve ayıplı işlerle ilgili bütün davalıların sorumlu olduğu, ancak, "kapalı yüzme havuzunun davalı yüklenici şirketler tarafından konut sahiplerine ayrıca taahhüt edildiği, kapalı yüzme havuzunun davalılar arasında kararlaştırılan sözleşmede yer almadığı, sitede sözleşme ve proje kapsamında ayrıca açık yüzme havuzunun da bulunduğu, bu nedenlerle davalı TOKİ'nin kapalı yüzme havuzu taahhüdünden ve inşasından sorumlu olmadığı" gerekçesiyle, davanın kısmen kabulüne, kabul edilen tazminat kısmının konut ve ortak alanlardaki eksiklik ve ayıplara ilişkin kısmından TOKİ ile diğer davalıların müştereken ve müteselsilen sorumlu olduklarına, kapalı yüzme havuzu ile ilgili kısmından ise TOKİ dışındaki davalıların sorumlu olduklarına karar vermiştir.

8. Taraflarca temyiz edilen bu karar, Yargıtay 13. Hukuk Dairesinin, 11/4/2013 tarih ve E.2013/3652, K.2013/9421 sayılı ilamı ile "sair temyiz itirazlarının reddine ancak davacı, davalıların gelir ortaklığı esasına göre yaptığı Ankara Eryaman Göksu Park konutlarından satın aldığı dairede eksik ve kusurlu imalatlar bulunması nedeniyle dairede oluşan değer

kaybının tahsili için eldeki davayı açmıştır. Mahkemece, davanın kısmen kabulüne, davalılar kendilerini vekille temsil ettirdiklerinden, davalılar yararına reddedilen kısım için ayrı ayrı vekalet ücreti tahsiline karar verilmiştir. Aynı dava sebebine dayanılarak dava açılması ve davalıların sorumluluklarının müteselsil olması nedeniyle davanın reddi halinde davacı aleyhine tek bir ücreti vekalete hükmedilmesi gerekirken yazılı şekilde her bir davalı için ayrı ayrı ücreti vekalete hükmedilmesi usul ve yasaya aykırı olup bozma nedenidir. Ne var ki yapılan yanlışlığın giderilmesi yeniden yargılama yapılmasını gerektirmediğinden…" şeklinde gerekçe gösterilerek hükmün düzeltilerek onanmasına karar verilmiştir.

9. Başvurucunun karar düzeltme talebi, aynı Dairenin, 17/12/2013 tarih ve E.2013/28110, K.2013/31690 sayılı ilamıyla reddedilmiştir.

10. Bu karar başvurucu vekiline 21/1/2014 tarihinde tebliğ edilmiştir. Başvurucu bu karara karşı 20/2/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

B. İlgili Hukuk

11. 23/2/1995 tarih ve 4077 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkındaki Kanun'un 1. maddesi şöyledir :

"Bu Kanunun amacı, (...) kamu yararına uygun olarak tüketicinin sağlık ve güvenliği ile ekonomik çıkarlarını koruyucu, aydınlatıcı, eğitici, zararlarını tazmin edici, çevresel tehlikelerden korunmasını sağlayıcı önlemleri almak ve tüketicilerin kendilerini koruyucu girişimlerini özendirmek ve bu konudaki politikaların oluşturulmasında gönüllü örgütlenmeleri teşvik etmeye ilişkin hususları düzenlemektir."

12. 4077 sayılı Kanun'un 4. maddesinin (1) ve (2) numaralı fıkraları şöyledir:

"Ambalajında, etiketinde, tanıtma ve kullanma kılavuzunda ya da reklam ve ilanlarında yer alan veya satıcı tarafından bildirilen veya standardında veya teknik düzenlemesinde tespit edilen nitelik veya niteliği etkileyen niceliğine aykırı olan ya da tahsis veya kullanım amacı bakımından değerini veya tüketicinin ondan beklediği faydaları azaltan veya ortadan kaldıran maddi, hukuki veya ekonomik eksiklikler içeren mallar, ayıplı mal olarak kabul edilir.

Tüketici, malın teslimi tarihinden itibaren otuz gün içerisinde ayıbı satıcıya bildirmekle yükümlüdür. Tüketici bu durumda, bedel iadesini de içeren sözleşmeden dönme, malın ayıpsız misliyle değiştirilmesi veya ayıp oranında bedel indirimi ya da ücretsiz onarım isteme haklarına sahiptir. Satıcı, tüketicinin tercih ettiği bu talebi yerine getirmekle yükümlüdür. Tüketici bu seçimlik haklarından biri ile birlikte ayıplı malın neden olduğu ölüm ve/veya yaralanmaya yol açan ve/veya kullanımdaki diğer mallarda zarara neden olan hallerde imalatçı-üreticiden tazminat isteme hakkına da sahiptir."

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

13. Mahkemenin 17/11/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 20/2/2014 tarih ve 2014/2287 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

14. Başvurucu, TOKİ ile diğer karşı taraf yüklenici şirketler arasında yapılan sözleşme gereği yapılan binalardan bir daire satın aldığını, dairenin eksik ve ayıplı teslimi dolayısıyla açtığı davanın kısmen kabul edildiğini, TOKİ'nin taahhüt edilen kapalı yüzme havuzuna ilişkin sorumluluğu bulunmadığı sonucuna varılarak tarafına ödenmesine hükmedilen

tazminattan kısmen sorumlu tutulduğunu, oysa reklamlarda kapalı yüzme havuzunun da vaat eedildiğini ve TOKİ'nin de isminin geçtiğini, bu sebeple idareye güvenle hareket ederek söz konusu taşınmazı satın aldığını, derece mahkemelerinin hukuki görünüşün korunmasına ilişkin ilkeye aykırı karar verdiklerini, yüklenici şirketler TOKİ'ye vekaleten hareket ettikleri için esas olarak TOKİ'nin kapalı yüzme havuzundan da sorumlu olduğunu, somut olay, sözleşme ve kanun hükümlerinin derece mahkemelerince hatalı yorumlandığını, keyfi kararlar verdiklerini, derece mahkemesi kararlarında çelişkiler olduğunu, mahkeme kararının ideolojik olduğunu ve tarafsız olmadığını, TOKİ'nin yapılan ödemelerden pay aldığını, ödemelerin kapalı yüzme havuzunun bedelini de kapsadığını, dolayısıyla TOKİ'nin sebepsiz zenginleştiğini, hakkını almak için senelerce uğraştığını, diğer davalıların iflas etmeleri nedeniyle tazminat alacağına kısmen kavuşamadığını belirterek, Anayasa'nın 35. maddesinde düzenlenen mülkiyet hakkı ve 36. maddesinde düzenlenen adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

15. Başvurucu Anayasa’nın 35. maddesinde tanımlanan mülkiyet hakkının da ihlal edildiğini ileri sürmüş ise de belirtilen iddianın özünün, derece mahkemeleri kararlarının sonucu itibarıyla adil olmadığı hususuna ilişkin olduğu anlaşılmakla, başvurucunun iddialarını Anayasa'nın 36. maddesinde tanımlanan adil yargılanma hakkı çerçevesinde değerlendirilmesi uygun görülmüştür.

16. Anayasa’nın 148. maddesinin dördüncü fıkrası şöyledir:

“Bireysel başvuruda, kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlarda inceleme yapılamaz”

17. 30/3/2011 tarih ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun’un “Bireysel başvuru hakkı” kenar başlıklı 45. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

“Herkes, Anayasada güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerinden, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve buna ek Türkiye’nin taraf olduğu protokoller kapsamındaki herhangi birinin kamu gücü tarafından, ihlal edildiği iddiasıyla Anayasa Mahkemesine başvurabilir.

18. 6216 sayılı Kanun’un “Bireysel başvuruların kabul edilebilirlik şartları ve incelenmesi” kenar başlıklı 48. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

“Mahkeme,... açıkça dayanaktan yoksun başvuruların kabul edilemezliğine karar verebilir.”

19. 6216 sayılı Kanun’un “Esas hakkındaki inceleme” kenar başlıklı 49. maddesinin (6) numaralı fıkrası şöyledir:

“Bölümlerin, bir mahkeme kararına karşı yapılan bireysel başvurulara ilişkin incelemeleri, bir temel hakkın ihlal edilip edilmediği ve bu ihlalin nasıl ortadan kaldırılacağının belirlenmesi ile sınırlıdır. Bölümlerce kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlarda inceleme yapılamaz.”

20. Anayasa’nın 148. maddesinin dördüncü fıkrası ile 6216 sayılı Kanun’un 49. maddesinin (6) numaralı fıkrasında, bireysel başvurulara ilişkin incelemelerde kanun yolunda gözetilmesi gereken hususların incelemeye tabi tutulamayacağı, 6216 sayılı Kanun’un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrasında ise açıkça dayanaktan yoksun başvuruların Mahkemece kabul edilemezliğine karar verilebileceği belirtilmiştir.

21. Bir anayasal hakkın ihlali iddiası içermeyen, yalnızca derece mahkemelerinin

kararlarının yeniden incelenmesi talep edilen başvuruların açıkça dayanaktan yoksun ve Anayasa ve Kanun tarafından Mahkemenin yetkisi kapsamı dışında bırakılan hususlara ilişkin olduğu açıktır. (B. No: 2012/1027, 12/2/2013, § 25).

22. Bu kapsamda, bireysel başvuruya konu davadaki olayların kanıtlanması, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması, yargılama sırasında delillerin kabul edilebilirliği ve değerlendirilmesi ile kişisel bir uyuşmazlığa derece mahkemeleri tarafından getirilen çözümün esas yönünden adil olup olmaması, bireysel başvuru incelemesinde değerlendirmeye tabi tutulamaz. Anayasada yer alan hak ve özgürlükler ihlal edilmediği sürece ya da açıkça keyfilik içermedikçe derece mahkemelerinin kararlarındaki maddi ve hukuki hatalar bireysel başvuru incelemesinde ele alınamaz. Bu çerçevede, kanun yolu şikayeti niteliğindeki başvurularda derece mahkemelerinin delilleri takdirinde bariz takdir hatası veya açıkça keyfilik bulunmadıkça Anayasa Mahkemesinin bu takdire müdahalesi söz konusu olamaz. (B. No: 2012/1027, 12/2/2013, § 26).

23. Başvurucu tarafından, derece mahkemeleri tarafından taraflar arasındaki sözleşme ve kanun hükümlerinin hatalı yorumlandığı, kamu kurumu niteliğindeki TOKİ'nin lehine davranıldığı, verilen kararın ideolojik ve taraflı olduğu ve açılan tazminat davasının TOKİ yönünden kısmen reddedilmesi suretiyle anayasal haklarının ihlaline yol açıldığı belirtilmekte olup, başvurucunun iddialarının özünün derece mahkemelerince delillerin değerlendirilmesinde ve yorumlanmasında isabet olmadığına ve esas itibariyle yargılamanın sonucuna ilişkin olduğu anlaşılmaktadır.

24. Somut olayda Sincan Tüketici Mahkemesi, başvurucu tarafından açılan tazminat davasında, ortak alanda bulunan kapalı yüzme havuzunun inşa edilmemesi nedeniyle meydana gelen değer azalmasında davalı TOKİ'nin sorumlu olmadığı, diğer davalı inşaat şirketlerinin sorumlu olacağı gerekçesiyle davanın kısmen kabulüne karar vermiştir. Mahkemece 4077 sayılı Kanun hükümleri ile ilgili taraflar arasındaki sözleşme hükümleri dikkate alınarak oluşan vicdani kanaate ve değerlendirmeye göre hukuki bir sonuca ulaşılmış olup verilen karar Yargıtay denetiminden geçerek kesinleşmiştir. Derece mahkemelerince başvurucu tarafından açılan davanın hangi nedenlerle kısmen kabul edildiğine hüküm gerekçelerinde yer verilmiş olup söz konusu kararda tarafların iddia ve savunmaları, dosyaya sundukları deliller değerlendirilerek, ilgili hukuk kuralları da yorumlanmak suretiyle bir sonuca ulaşılmıştır. Bu çerçevede, derece mahkemesi kararlarında bariz takdir hatası veya açıkça keyfilik bulunmadığı anlaşılmaktadır.

25. Başvurucu, yargılama sürecinde karşı tarafın sunduğu deliller ve görüşlerden bilgi sahibi olamadığına, kendi delillerini ve iddialarını sunma olanağı bulamadığına, karşı tarafça sunulan delillere ve iddialara etkili bir şekilde itiraz etme fırsatı bulamadığına ya da uyuşmazlığın çözüme kavuşturulmasıyla ilgili iddialarının derece mahkemeleri tarafından dinlenmediğine veya kararın gerekçesiz olduğuna ilişkin bir bilgi ya da kanıt sunmadığı gibi mahkemenin kararında bariz takdir hatası veya açıkça keyfilik oluşturan herhangi bir durum da tespit edilmemiştir.

26. Açıklanan nedenlerle, başvurucu tarafından ileri sürülen iddiaların kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu, derece mahkemesi kararının bariz takdir hatası veya açıkça keyfilik de içermediği anlaşıldığından başvurunun, diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin "açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun “açıkça dayanaktan yoksun olması” nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde bırakılmasına,

17/11/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

AYHAN İLHAN

B. No: 2014/2528 | Karar tarihi: 17.11.2014

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/2528

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

AYHAN İLHAN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/2528)

Karar Tarihi: 17/11/2014

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Serruh KALELİ

Üyeler : Nuri NECİPOĞLU

Hicabi DURSUN

Erdal TERCAN

Hasan Tahsin GÖKCAN

Raportör Yrd. : Derya ATAKUL

Başvurucu : Ayhan İLHAN

Vekili : Av. İnan AKMEŞE

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, "2911 sayılı Kanun'a muhalefet" suçunu işlediği iddiasıyla yargılandığı davanın halen devam ettiğini ve makul sürede yargılama yapılmadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüş ve manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 21/2/2014 tarihinde İstanbul 13. Asliye Hukuk Mahkemesi vasıtasıyla yapılmıştır. İdari yönden yapılan ön incelemede başvurunun Komisyona sunulmasına engel bir durumun bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. Birinci Bölüm İkinci Komisyonunca, 30/5/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik incelemesi Bölüm tarafından yapılmak üzere, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Bölüm tarafından 18/7/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru konusu olay ve olgular ile başvurunun bir örneği, görüş için Adalet Bakanlığına

gönderilmiştir. Adalet Bakanlığının 18/8/2014 tarihli yazısında, Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarına ve bu kapsamda sunulan görüşlerine atfen, başvuru hakkında görüş sunulmayacağı bildirilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru formu ve ekleri ile başvuruya konu yargılama dosyası içeriğinden tespit edilen ilgili olaylar özetle şöyledir:

7. Başvurucu, İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığınca yürütülmekte olan soruşturma kapsamında 31/5/2007 tarihinde gözaltına alınmıştır.

8. İstanbul 9. Ağır Ceza Mahkemesince (CMK. 250. maddesi ile görevli) 2/6/2007 tarih ve 2007/76 Sorgu sayılı karar ile başvurucunun tutuklanmasına karar verilmiştir.

9. Başvurucu hakkında, İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığının (CMK. 250. maddesi ile yetkili) 7/6/2007 tarih ve E.2007/860 sayılı iddianamesi ile "silahlı terör örgütüne üye olmak, 2911 sayılı Kanun'a aykırı toplantı ve gösteri yürüyüşlerine katılmak ve örgüt propagandası yapmak" suçlarını işlediği iddiasıyla kamu davası açılmıştır.

10. İstanbul 12. Ağır Ceza Mahkemesi (CMK. 250. maddesi ile görevli), 9/6/2008 tarihinde başvurucunun tahliyesine karar vermiştir.

11. İstanbul 12. Ağır Ceza Mahkemesi, 21/3/2011 tarih ve E.2007/366, K.2011/45 sayılı kararı ile başvurucunun "silahlı terör örgütüne üye olmak ve örgüt propagandası yapmak" suçlarından mahkûmiyetine, "2911 sayılı Kanun'a muhalefet" suçundan Mahkemenin görevsizliğine, dosyanın görevli ve yetkili Mahkemeye gönderilmek üzere tefrikine karar vermiştir.

12. Tefrik edilen dosya Mahkemenin E.2011/71 sayılı dosyasına kaydedilmiş, 25/3/2011 tarih ve E.2011/71, K.2011/51 sayılı karar ile dosyanın görevli ve yetkili Gaziosmanpaşa Nöbetçi Asliye Ceza Mahkemesine gönderilmesine karar verilmiştir.

13. Yargılamaya Gaziosmanpaşa 5. Asliye Ceza Mahkemesinin E.2011/888 sayılı dosyası üzerinden devam edilmektedir.

14. Başvurucu, 21/2/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

B. İlgili Hukuk

15. 6/10/1983 tarih ve 2911 sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu'nun 28. maddesinin birinci fıkrası.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

16. Mahkemenin 17/11/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 21/2/2014 tarih ve 2014/2528 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

17. Başvurucu, İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığınca yürütülen soruşturma kapsamında 31/5/2007 tarihinde gözaltına alınarak 2/6/2007 tarihinde tutuklandığını, 9/6/2008 tarihinde tahliye edildiğini ancak "2911 sayılı Kanun'a muhalefet" suçunu işlediği iddiasıyla hakkında açılan kamu davasının Gaziosmanpaşa 5. Asliye Ceza Mahkemesinde halen devam ettiğini, makul sürede yargılama yapılmadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini

ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

18. Başvuru formu ile eklerinin incelenmesi sonucunda, açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

19. Başvurucu, İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığınca hakkında açılan kamu davasının halen devam ettiğini ve makul sürede yargılama yapılmadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

20. Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün olmayıp (B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18), Sözleşme metni ile Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut görünümleri olan alt ilke ve haklar, Anayasa'nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı birçok kararında, ilgili hükmü Sözleşme'nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, Sözleşme'nin lafzi içeriğinde yer alan ve AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen ilke ve haklara, Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir. Somut başvurunun dayanağını oluşturan makul sürede yargılanma hakkı da yukarıda belirtilen ilkeler uyarınca adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil olup, ayrıca davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasının yargının görevi olduğunu belirten Anayasa'nın 141. maddesinin de Anayasa'nın bütünselliği ilkesi gereği, makul sürede yargılanma hakkının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulması gerektiği açıktır (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 38–39).

21. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde göz önünde bulundurulması gereken kriterlerdir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 41–45).

22. Anayasa'nın 36. ve Sözleşme'nin 6. maddesi uyarınca kişilere, cezai alanda yöneltilen suçlamaların da (suç isnadı) makul sürede karara bağlanmasını isteme hakkı tanınmıştır. İsnat olunan fiil, ceza kanunlarında suç olarak nitelendirilmiş ve yargılama aşamasında ceza hukukunun kuralları uygulanmış ise ayrıca bir uygulanabilirlik incelemesi yapılmaksızın kendiliğinden adil yargılanma hakkının kapsamına girer (B. No: 2013/625, 9/1/2014, § 31). Başvuru konusu olayda, başvurucu hakkında, "silahlı terör örgütüne üye olmak, 2911 sayılı Kanun'a aykırı toplantı ve gösteri yürüyüşlerine katılmak ve örgüt propagandası yapmak" suçlarını işlediği iddiasıyla soruşturma başlatılmıştır. Başvurucu hakkında isnat olunan suçlar, 12/4/1991 tarih ve 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu'nun 7. maddesinin ikinci fıkrası ile 2911 sayılı Kanun'un 28. maddesinin birinci fıkrasında hapis cezasını gerektirir şekilde tanımlanmıştır. Bu çerçevede başvurucu hakkındaki suç isnadına dayalı yargılamanın Anayasa'nın 36. maddesinin güvence kapsamına girdiği konusunda kuşku bulunmamaktadır (B. No: 2012/625, 9/1/2014, § 32).

23. Ceza muhakemesinde yargılama süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken

sürenin başlangıcı, bir kişiye suç işlediği iddiasının yetkili makamlar tarafından bildirilmesi veya isnattan ilk olarak etkilendiği arama ve gözaltı gibi bir takım tedbirlerin uygulanması anıdır. Somut başvuru açısından bu tarih, İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığınca başvurucunun gözaltına alındığı 31/5/2007 tarihidir. Ceza yargılamasında sürenin sona erdiği tarih, suç isnadının nihai olarak karara bağlandığı, yargılaması devam eden davalar yönünden ise Anayasa Mahkemesinin makul süre şikâyetiyle ilgili kararını verdiği tarihtir (B. No: 2013/695, 9/1/2014, § 35).

24. Başvuruya konu yargılama sürecinin incelenmesinde, İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından 31/5/2007 tarihinde gözaltına alınan ve 2/6/2007 tarihinde tutuklanan başvurucu hakkında "silahlı terör örgütüne üye olmak, 2911 sayılı Kanun'a aykırı toplantı ve gösteri yürüyüşlerine katılmak ve örgüt propagandası yapmak" suçlarını işlediği iddiasıyla 7/6/2007 tarihinde kamu davası açıldığı anlaşılmıştır. İstanbul 12. Ağır Ceza Mahkemesince yapılan yargılamada, başvurucunun savunması alınmış, 9/6/2008 tarihli duruşmada başvurucunun tahliyesine karar verilmiş, uzun süre tanık beyanlarının alınması için duruşmaların ertelendiği tespit edilmiş, 21/3/2011 tarihli duruşmada başvurucunun "silahlı terör örgütüne üye olmak ve örgüt propagandası yapmak" suçlarından mahkûmiyetine, "2911 sayılı Kanun'a muhalefet" suçundan Mahkemenin görevsizliğine, dosyanın görevli ve yetkili Mahkemeye gönderilmek üzere tefrikine karar verilmiştir. Duruşma tutanaklarının incelenmesinden, Mahkemece duruşma günlerinin dolu olması nedeniyle uzun aralıklarla duruşmalar yapıldığı belirlenmiştir. "2911 sayılı Kanun'a muhalefet" suçundan verilen görevsizlik kararından sonra yargılamaya Gaziosmanpaşa 5. Asliye Ceza Mahkemesinde devam edildiği, Mahkemece İstanbul 12. Ağır Ceza Mahkemesinin E.2007/366 sayılı dosyasının kesinleşmesinin beklendiği anlaşılmıştır.

25. 4/12/2004 tarih ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun öngördüğü yargılama usullerine tabi mahkemeler nezdindeki yargılamaların makul sürede tamamlanmadığı yönündeki iddialar daha önce bireysel başvuru konusu yapılmış ve Anayasa Mahkemesi tarafından makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönünde kararlar verilmiştir (B. No: 2012/625, 9/1/2014, §§ 23-41; B. No: 2013/695, 9/1/2014, §§ 24-40).

26. Başvurunun değerlendirilmesi neticesinde, başvuruya konu ceza davası; hukuki meselenin çözümündeki güçlük, maddi olayların karmaşıklığı, delillerin toplanmasında karşılaşılan engeller, taraf sayısı gibi kriterler dikkate alındığında karmaşık olmaktan uzaktır. Başvurucunun tutum ve davranışlarıyla ve usuli haklarını kullanırken özensiz davranmasıyla yargılamanın uzamasına önemli ölçüde sebep olduğu da söylenemez. Anılan davaya bütün olarak bakıldığında, somut başvuru açısından farklı bir karar verilmesini gerektirecek bir yön bulunmadığı ve söz konusu yedi yılı aşkın süredir devam eden yargılama sürecinde makul olmayan bir gecikmenin olduğu sonucuna varılmıştır.

27. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

28. Başvurucu, makul sürede yargılama yapılmadığı için 10.000,00 TL manevi tazminata hükmedilmesini talep etmiştir.

29. 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un "Kararlar" kenar başlıklı 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan

kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

30. Başvurucunun tarafı olduğu uyuşmazlığa ilişkin yedi yılı aşkın süredir devam eden yargılama süresi nazara alındığında, yargılama faaliyetinin uzunluğu sebebiyle, yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucuya net 6.650,00 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

31. Başvurucu tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 206,10 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.706,10 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

32. Başvuruya konu yargılamanın yedi yıldır devam ettiği ve bu hususun makul sürede yargılanma hakkını ihlal ettiği gözetilerek, anayasal bir hakkın ihlal edildiği açık olan bir yargılama dosyasında, hukuka, adalete ve mahkemeye güven ilkesinin gördüğü zararın devam etmesinin önlenmesi amacıyla, yargılamanın mümkün olan en kısa sürede sonuçlandırılmasını teminen, kararın bir örneğinin ilgili Mahkemesine gönderilmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucunun,

1. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönündeki iddiasının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

B. Başvurucuya net 6.650,00 TL manevi TAZMİNAT ÖDENMESİNE, başvurucunun tazminata ilişkin diğer taleplerinin REDDİNE,

C. Başvurucu tarafından yapılan 206,10 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.706,10 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

D. Ödemenin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

E. Kararın bir örneğinin Gaziosmanpaşa 5. Asliye Ceza Mahkemesine gönderilmesine,

17/11/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

FERAT ÇETİNER

B. No: 2014/2530 | Karar tarihi: 17.11.2014

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/2530

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

FERAT ÇETİNER BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/2530)

Karar Tarihi: 17/11/2014

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Alparslan ALTAN

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Celal Mümtaz AKINCI

Muammer TOPAL

M. Emin KUZ

Raportör Yrd. : Derya ATAKUL

Başvurucu : Ferat ÇETİNER

Vekili : Av. Mustafa ERASLAN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, “silahlı terör örgütüne üye olma” suçunu işlediği iddiasıyla yargılandığı davanın halen devam ettiğini ve makul sürede yargılama yapılmadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüş, manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 21/2/2014 tarihinde İstanbul 13. Asliye Hukuk Mahkemesi vasıtasıyla yapılmıştır. İdari yönden yapılan ön incelemede başvurunun Komisyona sunulmasına engel bir durumun bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. İkinci Bölüm İkinci Komisyonunca, 17/6/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik incelemesi Bölüm tarafından yapılmak üzere, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Bölüm Başkanı tarafından 4/7/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru konusu olay ve olgular ile başvurunun bir örneği, görüş için Adalet Bakanlığına

gönderilmiştir. Adalet Bakanlığının 17/7/2014 tarihli yazısında, Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarına ve bu kapsamda sunulan görüşlerine atfen, başvuru hakkında görüş sunulmayacağı bildirilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru formu ve ekleri ile başvuruya konu yargılama dosyası içeriğinden tespit edilen ilgili olaylar özetle şöyledir:

7. Başvurucu, İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığınca (CMK. 250. maddesi ile yetkili) yürütülmekte olan soruşturma kapsamında 29/6/2009 tarihinde yakalanarak gözaltına alınmıştır.

8. İstanbul 14. Ağır Ceza Mahkemesince 2/7/2009 tarihinde başvurucunun "silahlı terör örgütüne üye olma" suçundan tutuklanmasına karar verilmiştir.

9. İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığının (CMK. 250. maddesi ile yetkili) 13/8/2009 tarih ve E.2009/831 sayılı iddianamesi ile başvurucu hakkında "silahlı terör örgütüne üye olma" suçunu işlediği iddiasıyla kamu davası açılmıştır.

10. İstanbul 13. Ağır Ceza Mahkemesince (CMK. 250. maddesi ile görevli) yapılan yargılama sonunda, 16/4/2012 tarih ve E.2009/202, K.2012/58 sayılı kararla başvurucunun "silahlı terör örgütüne üye olma" suçundan 6 yıl 3 ay hapis cezası ile cezalandırılmasına ve tahliyesine karar verilmiştir.

11. Karar başvurucu tarafından temyiz edilmiş olup, temyiz incelemesi devam etmektedir.

12. Başvurucu, 21/2/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

B. İlgili Hukuk

13. 26/9/2004 tarih ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 314. maddesinin (2) numaralı fıkrası, 12/4/1991 tarih ve 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu'nun 3. ve 5. maddeleri.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

14. Mahkemenin 17/11/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 21/2/2014 tarih ve 2014/2530 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

15. Başvurucu, İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığınca yürütülen soruşturma kapsamında 29/6/2009 tarihinde gözaltına alınarak 2/7/2009 tarihinde tutuklandığını ve 16/4/2012 tarihinde tahliye edildiğini, hakkında açılan kamu davasının halen devam ettiğini ve makul sürede yargılama yapılmadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

16. Başvuru formu ile eklerinin incelenmesi sonucunda, açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

17. Başvurucu, İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığınca hakkında açılan kamu davasının halen devam ettiğini ve makul sürede yargılama yapılmadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

18. Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün olmayıp (B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18), Sözleşme metni ile Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut görünümleri olan alt ilke ve haklar, Anayasa'nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı birçok kararında, ilgili hükmü Sözleşme'nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, Sözleşme'nin lafzi içeriğinde yer alan ve AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen ilke ve haklara, Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir. Somut başvurunun dayanağını oluşturan makul sürede yargılanma hakkı da yukarıda belirtilen ilkeler uyarınca adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil olup, ayrıca davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasının yargının görevi olduğunu belirten Anayasa'nın 141. maddesinin de Anayasa'nın bütünselliği ilkesi gereği, makul sürede yargılanma hakkının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulması gerektiği açıktır (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 38–39).

19. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde göz önünde bulundurulması gereken kriterlerdir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 41–45).

20. Anayasa'nın 36. ve Sözleşme'nin 6. maddesi uyarınca kişilere, cezai alanda yöneltilen suçlamaların da (suç isnadı) makul sürede karara bağlanmasını isteme hakkı tanınmıştır. İsnat olunan fiil, ceza kanunlarında suç olarak nitelendirilmiş ve yargılama aşamasında ceza hukukunun kuralları uygulanmış ise ayrıca bir uygulanabilirlik incelemesi yapılmaksızın kendiliğinden adil yargılanma hakkının kapsamına girer (B. No: 2013/625, 9/1/2014, § 31). Başvuru konusu olayda, başvurucu hakkında, "silahlı terör örgütüne üye olma" suçunu işlediği iddiasıyla soruşturma başlatılmıştır. Başvurucu hakkında isnat olunan suç 5237 sayılı Kanun'un 314. maddesinin (2) numaralı fıkrasında hapis cezasını gerektirir şekilde tanımlanmıştır. Bu çerçevede başvurucu hakkındaki suç isnadına dayalı yargılamanın Anayasa'nın 36. maddesinin güvence kapsamına girdiği konusunda kuşku bulunmamaktadır (B. No: 2012/625, 9/1/2014, § 32).

21. Ceza muhakemesinde yargılama süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken sürenin başlangıcı, bir kişiye suç işlediği iddiasının yetkili makamlar tarafından bildirilmesi veya isnattan ilk olarak etkilendiği arama ve gözaltı gibi bir takım tedbirlerin uygulanması anıdır. Somut başvuru açısından bu tarih, başvurucunun İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığınca gözaltına alındığı 29/6/2009 tarihidir. Ceza yargılamasında sürenin sona erdiği tarih, suç isnadının nihai olarak karara bağlandığı, yargılaması devam eden davalar yönünden ise Anayasa Mahkemesinin makul süre şikâyetiyle ilgili kararını verdiği tarihtir (B. No: 2013/695, 9/1/2014, § 35).

22. Başvuruya konu yargılama sürecinin incelenmesinde, İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığınca 29/6/2009 tarihinde gözaltına alınan ve 2/7/2009 tarihinde tutuklanan başvurucu hakkında "silahlı terör örgütüne üye olma" suçunu işlediği iddiasıyla 13/8/2009 tarihinde açılan davada, İstanbul 13. Ağır Ceza Mahkemesince başvurucunun savunması ile

tanık beyanlarının alındığı, delillerin toplandığı, iletişim tespit tutanakları ile teşhis ve el koyma tutanaklarının incelendiği tespit edilmiştir. Mahkemece, 16/4/2012 tarihinde başvurucunun tahliyesine, aynı duruşmada mahkûmiyetine karar verildiği, hükmün, başvurucu tarafından temyiz edildiği ve temyiz incelemesinin halen devam ettiği anlaşılmıştır.

23. 4/12/2004 tarih ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun öngördüğü yargılama usullerine tabi mahkemeler nezdindeki yargılamaların makul sürede tamamlanmadığı yönündeki iddialar daha önce bireysel başvuru konusu yapılmış ve Anayasa Mahkemesi tarafından makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönünde kararlar verilmiştir (B. No: 2012/625, 9/1/2014, §§ 23-41; B. No: 2013/695, 9/1/2014, §§ 24-40).

24. Başvurunun değerlendirilmesi neticesinde, başvuruya konu ceza davası; hukuki meselenin çözümündeki güçlük, maddi olayların karmaşıklığı, delillerin toplanmasında karşılaşılan engeller, taraf sayısı gibi kriterler dikkate alındığında karmaşık olmaktan uzaktır. Başvurucunun tutum ve davranışlarıyla ve usuli haklarını kullanırken özensiz davranmasıyla yargılamanın uzamasına önemli ölçüde sebep olduğu da söylenemez. Anılan davaya bütün olarak bakıldığında, somut başvuru açısından farklı bir karar verilmesini gerektirecek bir yön bulunmadığı ve söz konusu beş yılı aşkın süredir devam eden yargılama sürecinde makul olmayan bir gecikmenin olduğu sonucuna varılmıştır.

25. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

26. Başvurucu, makul sürede yargılama yapılmadığı için 20.000,00 TL manevi tazminata hükmedilmesini talep etmiştir.

27. 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un "Kararlar" kenar başlıklı 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

28. Başvurucunun tarafı olduğu uyuşmazlığa ilişkin beş yılı aşkın süredir devam eden yargılama süresi nazara alındığında, yargılama faaliyetinin uzunluğu sebebiyle, yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucuya net 3.350,00 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

29. Başvurucu tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 206,10 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.706,10 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

30. Başvuruya konu yargılamanın beş yılı aşkın süredir devam ettiği ve bu hususun makul sürede yargılanma hakkını ihlal ettiği gözetilerek, anayasal bir hakkın ihlal edildiği açık olan bir yargılama dosyasında, hukuka, adalete ve mahkemeye güven ilkesinin gördüğü zararın devam etmesinin önlenmesi amacıyla, yargılamanın mümkün olan en kısa sürede sonuçlandırılmasını teminen, kararın bir örneğinin ilgili Mahkemesine gönderilmesine karar

verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucunun;

1. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönündeki iddiasının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

B. Başvurucuya net 3.350,00 TL manevi TAZMİNAT ÖDENMESİNE, başvurucunun tazminata ilişkin diğer taleplerinin REDDİNE,

C. Başvurucu tarafından yapılan 206,10 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.706,10 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

D. Ödemenin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

E. Kararın bir örneğinin ilgili derece Mahkemelerine gönderilmesine,

17/11/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

YASİN KAYA

B. No: 2014/2622 | Karar tarihi: 17.11.2014

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/2622

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

YASİN KAYA BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/2622)

Karar Tarihi: 17/11/2014

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Alparslan ALTAN

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Celal Mümtaz AKINCI

Muammer TOPAL

M. Emin KUZ

Raportör Yrd. : Derya ATAKUL

Başvurucu : Yasin KAYA

Vekili : Av. Yusuf Kenan ALTAN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, “parada sahtecilik” suçunu işlediği iddiasıyla yargılandığı davanın makul sürede sonuçlanmadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüş, manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 24/2/2014 tarihinde İstanbul 14. Asliye Hukuk Mahkemesi vasıtasıyla yapılmıştır. İdari yönden yapılan ön incelemede başvurunun Komisyona sunulmasına engel bir durumun bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. İkinci Bölüm Üçüncü Komisyonunca, kabul edilebilirlik incelemesi Bölüm tarafından yapılmak üzere, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Bölüm Başkanı tarafından 12/6/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru konusu olay ve olgular ile başvurunun bir örneği, görüş için Adalet Bakanlığına

gönderilmiştir. Adalet Bakanlığının 14/7/2014 tarihli yazısında, Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarına ve bu kapsamda sunulan görüşlerine atfen, başvuru hakkında görüş sunulmayacağı bildirilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru formu ve ekleri ile başvuruya konu yargılama dosyası içeriğinden tespit edilen ilgili olaylar özetle şöyledir:

7. Başvurucu, Manavgat Cumhuriyet Başsavcılığınca yürütülmekte olan soruşturma kapsamında 30/7/2006 tarihinde gözaltına alınmış, 31/7/2006 tarihinde serbest bırakılmıştır.

8. Manavgat Cumhuriyet Başsavcılığınca düzenlenen 9/10/2007 tarih ve K.2007/110 sayılı fezleke, kamu davası açılmak üzere, görevli ve yetkili Antalya Cumhuriyet Başsavcılığına gönderilmiştir.

9. Başvurucu ve diğer şüpheli hakkında, Antalya Cumhuriyet Başsavcılığının 6/11/2007 tarih ve E.2007/18000 sayılı iddianamesi ile “parada sahtecilik” suçunu işledikleri iddiasıyla kamu davası açılmıştır.

10. Antalya 1. Ağır Ceza Mahkemesi, 9/11/2007 tarih ve E.2007/424, K.2007/399 sayılı karar ile Mahkemenin yetkisizliğine, dosyanın görevli ve yetkili Manavgat Ağır Ceza Mahkemesine gönderilmesine karar vermiştir.

11. Manavgat Ağır Ceza Mahkemesi, 25/12/2007 tarihinde tensip tutanağı düzenleyerek, başvurucunun Cumhuriyet Başsavcılığına bildirdiği adresine, savunmasının alınması amacıyla talimat yazılmasına karar vermiştir.

12. Başvurucunun belirtilen adreste bulunamaması nedeniyle savunmasının alınamaması üzerine, Mahkemece 6/2/2008 tarihli duruşmada, başvurucunun savunmasının alınması amacıyla hakkında yakalama emri çıkarılmasına karar verilmiş ve yakalama emri 2/8/2008 tarihinde yerine getirilerek başvurucunun savunması alınmıştır.

13. Manavgat Ağır Ceza Mahkemesi, 19/6/2009 tarih ve E.2007/38, K.2009/142 sayılı kararıyla başvurucunun 3 yıl 6 ay hapis ve 3.000,00 TL adli para cezası ile cezalandırılmasına karar vermiştir.

14. Başvurucunun temyizi üzerine karar, Yargıtay 8. Ceza Dairesinin 26/12/2012 tarih ve E.2011/14669, K.2012/39726 sayılı ilâmı ile bozulmuştur.

15. Manavgat ilçesinde 2. Ağır Ceza Mahkemesinin kurulmasından sonra yargılamaya devam eden Manavgat 1. Ağır Ceza Mahkemesince bozma ilâmına uyularak, 12/2/2013 tarihli tensip tutanağı ile bozma ilâmına karşı savunmasının alınması amacıyla başvurucunun Mahkemeye bildirdiği adresine talimat yazılmıştır.

16. Mahkemece başvurucunun savunmasının alınması için üç duruşma ertelenmiş, 20/9/2013 tarihinde savunması alınarak, 29/1/2014 tarihli duruşmada E.2013/12, K.2014/17 sayılı karar ile beraatine karar verilmiştir.

17. Karar, 19/2/2014 tarihinde başvurucuya tebliğ edilmiş ve temyiz edilmeksizin kesinleşmiştir.

18. Başvurucu, 24/2/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

B. İlgili Hukuk

19. 26/9/2004 tarih ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 197. maddesinin (1) numaralı fıkrası; 4/12/2004 tarih ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 223. maddesinin (2) numaralı fıkrasının (b) bendi.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

20. Mahkemenin 17/11/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 24/2/2014 tarih ve 2014/2622 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

21. Başvurucu, Antalya Cumhuriyet Başsavcılığınca yürütülen soruşturma kapsamında 30/7/2006 tarihinde gözaltına alındığını ve 31/7/2006 tarihinde ifadesi alınarak serbest bırakıldığını, hakkında açılan kamu davasının makul sürede sonuçlanmadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

22. Başvuru formu ile eklerinin incelenmesi sonucunda, açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

23. Başvurucu, Antalya Cumhuriyet Başsavcılığınca hakkında açılan kamu davasının makul sürede sonuçlanmadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

24. Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün olmayıp (B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18), Sözleşme metni ile Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut görünümleri olan alt ilke ve haklar, Anayasa'nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı birçok kararında, ilgili hükmü Sözleşme'nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, Sözleşme'nin lafzi içeriğinde yer alan ve AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen ilke ve haklara, Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir. Somut başvurunun dayanağını oluşturan makul sürede yargılanma hakkı da yukarıda belirtilen ilkeler uyarınca adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil olup, ayrıca davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasının yargının görevi olduğunu belirten Anayasa'nın 141. maddesinin de Anayasa'nın bütünselliği ilkesi gereği, makul sürede yargılanma hakkının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulması gerektiği açıktır (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 38–39).

25. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde göz önünde bulundurulması gereken kriterlerdir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 41–45).

26. Anayasa'nın 36. ve Sözleşme'nin 6. maddesi uyarınca kişilere, cezai alanda yöneltilen suçlamaların da (suç isnadı) makul sürede karara bağlanmasını isteme hakkı tanınmıştır.

İsnat olunan fiil, ceza kanunlarında suç olarak nitelendirilmiş ve yargılama aşamasında ceza hukukunun kuralları uygulanmış ise ayrıca bir uygulanabilirlik incelemesi yapılmaksızın kendiliğinden adil yargılanma hakkının kapsamına girer (B. No: 2013/625, 9/1/2014, § 31). Başvuru konusu olayda, başvurucu hakkında, parada sahtecilik suçunu işlediği iddiasıyla soruşturma başlatılmıştır. Başvurucu hakkında isnat olunan suç 5237 sayılı Kanun'un 197. maddesinin (1) numaralı fıkrasında hapis ve adli para cezasını gerektirir şekilde tanımlanmıştır. Bu çerçevede başvurucu hakkındaki suç isnadına dayalı yargılamanın Anayasa'nın 36. maddesinin güvence kapsamına girdiği konusunda kuşku bulunmamaktadır (B. No: 2012/625, 9/1/2014, § 32).

27. Ceza muhakemesinde yargılama süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken sürenin başlangıcı, bir kişiye suç işlediği iddiasının yetkili makamlar tarafından bildirilmesi veya isnattan ilk olarak etkilendiği arama ve gözaltı gibi bir takım tedbirlerin uygulanması anıdır. Somut başvuru açısından bu tarih, başvurucunun gözaltına alındığı 30/7/2006 tarihidir. Ceza yargılamasında sürenin sona erdiği tarih ise suç isnadının nihai olarak karara bağlandığı tarih olup, somut başvuru açısından bu tarih, Manavgat Ağır Ceza Mahkemesince beraat kararının verildiği 29/1/2014 tarihidir (B. No: 2013/695, 9/1/2014, § 35).

28. Başvuruya konu yargılama sürecinin incelenmesinde, Manavgat Cumhuriyet Başsavcılığınca 30/7/2006 tarihinde gözaltına alınan ve 31/7/2006 tarihinde serbest bırakılan başvurucu hakkında düzenlenen 9/10/2007 tarihli fezlekenin, kamu davası açılmak üzere Antalya Cumhuriyet Başsavcılığına gönderildiği, Antalya Cumhuriyet Başsavcılığınca başvurucunun "parada sahtecilik" suçunu işlediği iddiasıyla 6/11/2007 tarihinde açılan kamu davasında, Antalya 1. Ağır Ceza Mahkemesince yetkisizlik kararı verilerek dava dosyasının Manavgat Ağır Ceza Mahkemesine gönderildiği tespit edilmiştir. Manavgat Ağır Ceza Mahkemesince 25/12/2007 tarihinde, sanıkların savunma ve delillerinin tespiti ile duruşma gününün bildirilmesi için Adıyaman Nöbetçi Ağır Ceza Mahkemesine talimat yazılmasına, 6/2/2008 tarihli duruşmada, savunmasının alınamaması nedeniyle başvurucu hakkında yakalama emri çıkarılmasına karar verildiği, bu talimat üzerine yakalanan başvurucunun, 2/8/2008 tarihinde Bakırköy 3. Ağır Ceza Mahkemesince ifadesi alınarak serbest bırakıldığı, Manavgat Ağır Ceza Mahkemesince 19/6/2009 tarihli karar ile başvurucunun mahkûmiyetine karar verildiği belirlenmiştir. Hükmün, başvurucu tarafından temyizi sonucunda, Yargıtay 8. Ceza Dairesinin 26/12/2012 tarihli ilâmı ile bozulması üzerine, Mahkemece 12/2/2013 tarihli tensip tutanağı ile başvurucunun bozma ilâmına karşı savunmasının alınması için adresleri araştırılmış ve 20/9/2013 tarihinde savunması alınarak 29/1/2014 tarihinde beraatine karar verilmiştir. Temyiz edilmeyen karar, 29/1/2014 tarihi itibarıyla kesinleşmiştir.

29. 5271 sayılı Kanun'un öngördüğü yargılama usullerine tabi mahkemeler nezdindeki yargılamaların makul sürede tamamlanmadığı yönündeki iddialar daha önce bireysel başvuru konusu yapılmış ve Anayasa Mahkemesi tarafından makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönünde kararlar verilmiştir (B. No: 2012/625, 9/1/2014, §§ 23-41; B. No: 2013/695, 9/1/2014, §§ 24-40).

30. Başvurunun değerlendirilmesi neticesinde, başvuruya konu ceza davası; hukuki meselenin çözümündeki güçlük, maddi olayların karmaşıklığı, delillerin toplanmasında karşılaşılan engeller, taraf sayısı gibi kriterler dikkate alındığında karmaşık olmaktan uzaktır. Başvurucunun, Manavgat Cumhuriyet Başsavcılığınca ifadesinin alınması sırasında bildirdiği adresinden ayrıldığı ve bu konuda Cumhuriyet Başsavcılığına bilgi vermediği,

Mahkemece başvurucunun adresinin tespit edilememesi nedeniyle savunmasının alınamadığı, bu nedenle başvurucu hakkında yakalama kararı çıkarılarak davanın ertelenmesine karar verildiği, aynı şekilde Mahkemece verilen ilk kararın Yargıtay tarafından bozulması üzerine başvurucunun savunmasının alınması için adresinin araştırıldığı dikkate alındığında, bir yıl bir ay yirmi gün yargılamanın uzamasında başvurucunun etkisinin olduğu kabul edilmiştir. Anılan davaya bütün olarak bakıldığında ve başvurucunun yargılama sürecindeki tutum ve davranışları da dikkate alınarak, başvurucunun her ne kadar yargılama sırasındaki tutum ve davranışları ile yargılamanın uzamasına kısmen sebebiyet verdiği anlaşılmışsa da yargılama süresinin tamamı göz önünde bulundurulduğunda somut başvuru açısından farklı bir karar verilmesini gerektirecek bir yön bulunmadığı ve yedi yıl beş ay yirmi dokuz günlük yargılama sürecinde makul olmayan bir gecikmenin olduğu sonucuna varılmıştır.

31. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

32. Başvurucu, makul sürede yargılama yapılmadığı için 10.000,00 TL manevi tazminata hükmedilmesini talep etmiştir.

33. 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un "Kararlar" kenar başlıklı 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

34. Başvurucunun tarafı olduğu uyuşmazlığa ilişkin yedi yılı aşkın yargılama süresi nazara alındığında, yargılama faaliyetinin uzunluğu sebebiyle, yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında ve yargılama süresinin uzamasında başvurucunun tutumunun kısmi etkisi de nazara alınarak başvurucuya net 3.500,00 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

35. Başvurucu tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 206,10 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.706,10 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucunun;

1. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönündeki iddiasının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

B. Başvurucuya net 3.500,00 TL manevi TAZMİNAT ÖDENMESİNE, başvurucunun

tazminata ilişkin diğer taleplerinin REDDİNE,

C. Başvurucu tarafından yapılan 206,10 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.706,10 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

D. Ödemenin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

17/11/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

S.A. VE L.A.

B. No: 2014/2656 | Karar tarihi: 17.11.2014

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/2656

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

S.A. VE L.A. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/2656)

Karar Tarihi: 17/11/2014

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

GİZLİLİK TALEBİ KABUL

Başkan : Alparslan ALTAN

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR Celal Mümtaz AKINCI Muammer TOPAL M. Emin KUZ

Raportör : Elif KARAKAŞ

Başvurucular : 1- S.A. 2- L.A.

Vekili : Av. Yüksel AYDIN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucular, 17/8/1999 tarihinde meydana gelen deprem sonucu oturdukları konutun yıkılması ve birinci derece akrabalarını kaybetmeleri nedeniyle hizmet kusuruna dayalı olarak açtıkları maddi ve manevi tazminat davasının halihazırda derdest olduğunu belirterek Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüşler, ihlalin tespiti ile manevi zararlarının tazminine karar verilmesini talep etmişlerdir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 25/2/2014 tarihinde Anayasa Mahkemesine İstanbul 14. Asliye Hukuk Mahkemesi vasıtasıyla yapılmıştır. İdari yönden yapılan ön incelemede başvurunun Komisyona sunulmasına engel bir durumun bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. İkinci Bölüm Birinci Komisyonunca, 14/4/2014 tarihinde kabul edilebilirlik incelemesi Bölüm tarafından yapılmak üzere dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Bölüm Başkanı tarafından 12/6/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru konusu olay ve olgular ile başvurunun bir örneği görüş için Adalet Bakanlığına gönderilmiş, Adalet Bakanlığınca 9/7/2014 tarihli yazı ile benzer şikâyetlere ilişkin başvurularda sunulan görüşlere atıf yapılarak ayrıca görüş sunulmayacağı bildirilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru formu ve ekleri ile başvuruya konu yargılama dosyası içeriğinden tespit edilen ilgili olaylar özetle şöyledir:

7. Başvuruculaın, 17/8/1999 tarihinde meydana gelen depremde ikamet ettikleri konutları yıkılmış, ikinci başvurucunun bacağı kesilmiş, birinci başvurucunun eşi ve aynı zamanda ikinci başvurucunun babası ile birinci başvurucunun oğlu ve aynı zamanda ikinci başvurucunun kardeşi vefat etmiştir.

8. Başvurucular, oturdukları konutun yıkılmasında ve ailelerinden iki kişinin hayatını kaybetmesinde idarenin hizmet kusuru bulunduğundan bahisle uğradıklarını ileri sürdükleri 135.000,00 TL maddi ve manevi tazminatın ödenmesine karar verilmesi istemiyle İçişleri Bakanlığı, Bayındırlık ve İskan Bakanlığı ile Yalova Belediye Başkanlığı aleyhine 18/10/1999 tarihinde Bursa 1. İdare Mahkemesinde tam yargı davası açmışlardır.

9. Bursa 1. İdare Mahkemesi, 4/7/2001 tarih ve E.1999/1030, K.2001/739 sayılı kararıyla "davacı tarafından yıkılan yapının yapımı sırasında gerekli denetimlerin yapılmaması nedeniyle davalı idarelerin hizmet kusurunun bulunduğu savı ile tazminata hükmedilmesi istenmekte ise de zarar, mücbir sebep sayılması gerektiği açık olan ve yukarıda alıntı yapılan bilimsel raporda da büyüklüğü ve yıkıcılığı vurgulanan deprem sonucu meydana gelmiş olup, kusurdan uzak, önceden bilinmeyen, karşı konulamayan, idarenin faaliyetleri dışından gelen gerçek bir olay olan mücbir sebep, zararı idareye yüklenebilir olmaktan çıkaran, zararla idari faaliyet arasındaki nedensellik bağını ortadan kaldıran etkenlerin başında gelir. Bu duruma göre de olayın gelişimi ve zararın belirtilen niteliği karşısında idarenin tazmin sorumluluğundan söz etmeye olanak bulunmamaktadır. Öte yandan, depremin umulmayan hal olarak nitelendirilmesine olanak olmadığı, umulmayan hallerde nedensellik bağının kurulması koşuluyla idarenin kusursuz sorumluluğundan söz edilebilirken, nedensellik bağı bütünüyle ortadan kalkan mücbir sebep hallerinde idarenin tazmin sorumluluğuna da gidilememektedir." gerekçesiyle davayı reddetmiştir.

10. Başvuruculaın temyizi üzerine anılan karar, Danıştay 6. Dairesinin 27/4/2004 tarih ve E.2002/549, K.2004/2628 sayılı kararıyla "karşı konulamaz doğal bir afet olan deprem, toplumsal yaşamın bir gerçeğidir. Depremin meydana geldiği bölgede bu gerçeklik veri olarak alınmak suretiyle yerleşmelerle ilgili alanların belirlenmesi, bu alanlardaki yapılaşmaya ilişkin kararların alınması, uygulanması ve denetlenmesiyle ilgili idari faaliyetlerin bütünündeki olumsuzluklardan oluşan idarenin olumsuz eyleminin bulunması durumunda, depremin mücbir sebep olarak değerlendirilerek zararla illiyet bağını kestiğine kabule olanak bulunmamaktadır. Bu durumda, mahkemece uğranıldığı ileri sürülen zararın oluşumunda idarenin hizmet kusuru bulunup bulunmadığının değerlendirilmesi sonucu bir karar verilmesi gerekirken depremin mücbir sebep kabul edilerek zararla idari faaliyet arasındaki nedensellik bağının ortadan kalktığı gerekçesiyle davanın reddi yolundaki kararda isabet görülmemiştir." gerekçesiyle bozulmuştur. Karar düzeltme istemi ise aynı

Dairenin 10/6/2005 tarih ve E.2005/868, K.2005/3434 sayılı kararıyla reddedilmiştir.

11. Bozma kararına uyan yerel mahkeme, 19/10/2007 tarih ve E.2005/1374, K.2007/2095 sayılı kararıyla, davacılardan S.A.'nın bina için 15.000,00 TL, eşya için 3.000,00 TL, defin masrafı için 78,00 TL, ölen eşi ve oğlu ile sakat kalan ve %30 oranında işgücü kaybına uğrayan oğlu için toplam 69.500,00 TL destekten yoksun kalma tazminatı hesaplandığı, ancak eşinin ölümünden dolayı kendisine bağlanan emekli maaşının mahsubu ile hesaplanan 8.938,00 TL olmak üzere toplam 27.016,95 TL maddi ve 6.000,00 TL manevi; diğer davacı L.A.'nın sürekli işgöremezliği nedeniyle 50.000,00 TL maddi, 9.000,00 TL manevi tazminat isteminin kabulüne, fazlaya ilişkin kısmının (7.983,05 TL maddi, 30.000,00 TL manevi) reddine, hükmedilen 92.016,00 TL tazminatın davanın açıldığı 18/10/1999 tarihinden itibaren hesaplanacak yasal faiziyle birlikte olayda kusurlu görülen Yalova Belediye Başkanlığından alınarak davacılara ödenmesine karar vermiştir.

12. Başvurucular ve davalı Yalova Belediye Başkanlığı tarafından temyiz edilen karar, Danıştay 6. Dairesinin 9/5/2012 tarih ve E.2012/635, K.2012/2292 sayılı kararıyla manevi tazminat ve yargılama giderleri yönünden bozulmuş, maddi tazminata ilişkin kısım yönünden ise onanmıştır.

13. Bursa 1. İdare Mahkemesi, 8/11/2013 tarih ve E.2013/929, K.2013/951 sayılı kararıyla bozma kararına uymuş ve davacıların manevi tazminat isteminin 35.000,00 TL lik kısmının kabulüne, fazlaya ilişkin 10.000,00 TL lik kısmının reddine, kabul edilen tazminatın davanın açıldığı, 18/10/1999 tarihinden itibaren hesaplanacak yasal faiziyle birlikte olayda kusurlu görülen Yalova Belediye Başkanlığı tarafından davacılara ödenmesine hükmetmiştir.

14. Bu karar, başvurucular tarafından 21/2/2014 tarihinde temyiz edilmiş olup, başvuru tarihi itibarıyla dava Danıştay 6. Dairesi önünde derdesttir.

B. İlgili Hukuk

15. 6/1/1982 tarih ve 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu’nun 1. maddesinin (2) numaralı fıkrası, 14. maddesinin (3) ve (4) numaralı fıkraları, 20. maddesinin (5) numaralı fıkrası, 49. maddesinin (3) numaralı fıkrası ile 60. maddesi.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

16. Mahkemenin 17/11/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucuların 25/2/2014 tarih ve 2014/2656 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

17. Başvurucular, 17/8/1999 tarihinde meydana gelen deprem sonucu uğradıkları maddi ve manevi zararlarının tazmini istemiyle açtıkları davanın on beş yıldır sonuçlandırılmadığını belirterek Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

18. Başvuru formu ile eklerinin incelenmesi sonucunda, açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

19. Başvurucular, 1999 yılında idari yargıda açmış oldukları davaya ilişkin yargılamanın makul sürede tamamlanmayarak Anayasa'nın 36. maddesinde tanımlanan adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini iddia etmişlerdir.

20. Anayasa ve Sözleşme'nin ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün olmayıp (B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18), Sözleşme metni ile AİHM kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut görünümleri olan alt ilke ve haklar, esasen Anayasa'nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı birçok kararında, ilgili hükmü Sözleşme'nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, Sözleşme'nin lafzi içeriğinde yer alan ve AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen ilke ve haklara, Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir Somut başvurunun dayanağını oluşturan makul sürede yargılanma hakkı da yukarıda belirtilen ilkeler uyarınca adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil olup, ayrıca davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasının yargının görevi olduğunu belirten Anayasa'nın 141. maddesinin de, Anayasa'nın bütünselliği ilkesi gereği, makul sürede yargılanma hakkının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulması gerektiği açıktır (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 38–39).

21. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde göz önünde bulundurulması gereken kriterlerdir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 41–45).

22. Yargılama faaliyetinin makul sürede gerçekleşip gerçekleşmediğinin saptanması için, öncelikle uyuşmazlığın türüne göre değişebilen, başlangıç ve bitiş tarihlerinin belirlenmesi gereklidir.

23. Anayasa'nın 36. maddesi ve Sözleşme'nin 6. maddesi uyarınca, medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkların makul sürede karara bağlanması gerekir. Hukuk sisteminde yer alan mevzuat hükümleri gereğince "kamu hukuku" alanına dâhil olan, ancak sonucu itibarıyla özel nitelikteki haklar ve yükümlülükler üzerinde belirleyici olan uyuşmazlıkları konu alan davalar da, Anayasa'nın 36. maddesi ve Sözleşme'nin 6. maddesinin koruması kapsamına girmektedir. Bu anlamda, belirtilen düzenlemelerde yer verilen güvenceler, başvurucunun haklarına zarar verdiği iddia edilen idari bir kararın iptali talebiyle açılan davalara da uygulanacaktır. Başvuruya konu davanın, deprem sonucunda idarenin hizmet kusuru nedeniyle oluştuğu ileri sürülen zararların tazimini istemini konu alan bir uyuşmazlık olduğu görülmekle, somut yargılama faaliyetinin, medeni hak ve yükümlülükleri konu alan bir yargılama olduğunda kuşku yoktur (B. No: 2012/1198, 7/11/2013, § 44).

24. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin makul süre değerlendirmesinde, sürenin başlangıcı kural olarak, uyuşmazlığı karara bağlayacak yargılama sürecinin işletilmeye başlandığı, başka bir deyişle davanın ikame edildiği tarih olup, bu tarih somut başvuru açısından 18/10/1999 tarihidir.

25. Sürenin bitiş tarihi ise, çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde yargılamanın sona erme tarihidir. Ancak devam eden yargılamalara ilişkin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasını içeren başvuruların yargılama faaliyetinin devamı sırasında da yapılabilmesi olanağı bulunduğundan, değerlendirmeye esas alınacak sürenin bitiş anı

bireysel başvurunun karara bağlandığı tarihtir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 52).

26. Başvuruya konu yargılama sürecinin incelenmesinde, idarenin hizmet kusuruna dayalı olarak deprem nedeniyle uğranıldığı ileri sürülen maddi ve manevi zararların tazmini istemini konu alan tam yargı davasında ilk derece mahkemesince verilen kararın iki kez Danıştay ilgili Dairesince bozulduğu, ilk temyiz aşamasının iki yılı aşan bir sürede, ikinci temyiz aşamasının da yaklaşık dört yıllık bir sürede sonuçlandırıldığı, başvuruculaların uğradığı zararlara ilişkin olarak idarenin hizmet kusurunun bulunup bulunmadığının tespiti amacıyla ilk derece mahkemesince bilirkişi incelemesi yaptırıldığı, 12/5/2014 tarihi itibarıyla Danıştay kayıtlarına giren dosyanın hâlihazırda Danıştay 6. Dairesi önünde derdest olduğu anlaşılmaktadır.

27. İlgili yargılama evrakının incelenmesinden, başvuruya konu yargılama sürecinin idari yargı makamları nezdinde sürdüğü görülmekle, 2577 sayılı Kanun'da yer alan usul hükümlerine tabi bir yargılama faaliyetinin söz konusu olduğu ve idari yargı alanına dâhil uyuşmazlıkları konu alan yargılama faaliyetleri için geçerli genel usuli hükümler içeren 2577 sayılı Kanun'un muhtelif maddelerinin, uyuşmazlıkların makul sürede çözümlenmesi gerekliliğini ortaya koyduğu anlaşılmaktadır (§ 16).

28. Hukuk sistemimizde idari yargı alanında yer alan uyuşmazlıklara ilişkin dava sürelerinin makul yargılama süresini aştığı yönündeki tespitlere, AİHM tarafından verilen birçok ihlal kararında yer verilmiş olup, özellikle idari yargı alanındaki yapısal sorunlar ve Danıştay nezdinde temyiz ve karar düzeltme incelemelerinde geçirilen uzun yargılama sürelerinin ihlal kararlarına temel oluşturduğu anlaşılmaktadır. Bu kapsamda idari yargı makamları nezdindeki yargılamaların makul sürede tamamlanmadığı yönündeki iddialar daha önce bireysel başvuru konusu yapılmış ve Anayasa Mahkemesi tarafından, özellikle 2577 sayılı Kanun'da yer alan usul hükümleri de göz önünde bulundurularak makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönünde karar verilmiştir (B. No: 2012/1198, 7/11/2013, § 54-60).

29. Başvuruya konu davanın üç ayrı idareye karşı açılmış olması ve bilirkişi incelemesini gerektirmesi hususları başvuruya konu yargılamanın karmaşık olduğunu ortaya koymakla birlikte, davaya bütün olarak bakıldığında, 2577 sayılı Kanun'da yer alan usul hükümlerine tabi bir yargılama sürecine ilişkin somut başvuru açısından farklı bir karar verilmesini gerektirecek bir yön bulunmadığı ve söz konusu on beş yılı aşkın yargılama sürecinde makul olmayan bir gecikmenin olduğu sonucuna varılmıştır.

30. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanunun 50. Maddesi Yönünden

31. Başvurucular, yargılamanın makul sürede sonuçlandırılmaması nedeniyle 200.000,00 TL manevi tazminata hükmedilmesini talep etmiştir.

32. 6216 sayılı Kanun'un "Kararlar" kenar başlıklı 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı

ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir.”

33. Başvuruculaın tarafı oldukları uyuşmazlığa ilişkin on beş yılı aşkın yargılama süresi nazara alındığında, yargılama faaliyetinin uzunluğu sebebiyle, yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararı karşılığında başvuruculaın her birine net 16.600,00 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

34. Başvurucular tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 206,10 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan 1.706,10 TL yargılama giderinin başvuruculara müştereken ödenmesine karar verilmesi gerekir.

35. Başvuruya konu yargılamanın on beş yılı aşkın bir süredir devam ettiği ve bu hususun makul sürede yargılanma hakkını ihlal ettiği gözetilerek, anayasal bir hakkın ihlal edildiği açık olan bir yargılama dosyasında, hukuka, adalete ve mahkemeye güven ilkesinin gördüğü zararın devam etmesinin önlenmesi amacıyla, yargılamanın mümkün olan en kısa sürede sonuçlandırılmasını teminen, kararın bir örneğinin ilgili mahkemesine gönderilmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvuruculaın,

1. Makul sürede yargılanma haklarının ihlal edildiği yönündeki iddiasının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

B. Başvuruculaın her birine net 16.600,00 TL manevi TAZMİNAT ÖDENMESİNE, başvuruculaın tazminata ilişkin diğer taleplerinin REDDİNE,

C. Başvurucular tarafından yapılan 206,10 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.706,10 TL yargılama giderinin BAŞVURUCULARA MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

D. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

E. Kararın bir örneğinin ilgili derece Mahkemelerine gönderilmesine,

17/11/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

YUSUF KARA

B. No: 2014/2674 | Karar tarihi: 17.11.2014

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/2674

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

YUSUF KARA BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/2674)

Karar Tarihi: 17/11/2014

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Serruh KALELİ

Üyeler : Nuri NECİPOĞLU

Hicabi DURSUN

Erdal TERCAN

Hasan Tahsin GÖKCAN

Raportör Yrd. : Yusuf Enes KAYA

Başvurucu : Yusuf KARA

Vekili : Av. Tuncay BOZDAĞ

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, 23/2/1979 tarihinde Söke Kadastro Mahkemesinde açtığı kadastro tespitine itiraz davasında makul sürede yargılama yapılmadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüş ve tazminat talep etmiştir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 3/3/2014 tarihinde Söke Kadastro Mahkemesi vasıtasıyla yapılmıştır. Dilekçe ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesi neticesinde Komisyona sunulmasına engel eksiklik bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. Birinci Bölüm İkinci Komisyonunca, 25/4/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik incelemesi Bölüm tarafından yapılmak üzere, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

I.4. Bölüm Başkanı tarafından 11/7/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru konusu olay ve olgular ile başvurunun bir örneği görüş için Adalet Bakanlığına

gönderilmiştir. Adalet Bakanlığının 5/9/2014 tarihli yazısında, Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarına ve bu kapsamda sunulan görüşlerine atfen, başvuru hakkında görüş sunulmayacağı bildirilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru formu ve ekleri ile başvuruya konu yargılama dosyası içeriğinden tespit edilen ilgili olaylar özetle şöyledir:

7. Başvurucu ve arkadaşları, Söke ilçesi, Gölönü köyü 2189 ve 2191 parsel numaralı taşınmazların 1977 yılında Gölönü köyü tüzelkişiliği adına tespit edilmesi üzerine 23/2/1979 tarihinde Söke Kadastro Mahkemesinde kadastro tespitine itiraz davası açmışlardır.

8. Söke Kadastro Mahkemesi, 5/12/1985 tarih ve E.1979/68, K.1985/209 sayılı kararıyla davanın reddine karar vermiştir.

9. Kararın temyizi üzerine, Yargıtay 7. Hukuk Dairesi, 30/6/1987 tarih ve E.1986/10503, K.1987/9523 sayılı ilamıyla İlk Derece Mahkemesinin kararını bozmuştur.

10. Mahkeme, bozma ilamına uyarak 11/7/1991 tarih ve E.1988/12, K.1991/10 sayılı kararıyla davanın kısmen kabulüne kısmen reddine karar vermiştir.

11. Bu kararın da temyiz edilmesi üzerine Yargıtay 17. Hukuk Dairesi, 29/11/1993 tarih ve E.1993/8576, K.1993/13278 sayılı ilamıyla İlk Derece Mahkemesinin kararını bozmuştur.

12. Bozma kararına uyan Mahkeme, 9/10/2002 tarih ve E.1996/16, K.2002/8 sayılı kararıyla davanın kısmen kabulüne kısmen reddine karar vermiştir.

13. Kararın temyiz edilmesi üzerine Yargıtay 7. Hukuk Dairesi, 18/6/2007 tarih ve E.2007/1583, K.2007/2202 sayılı ilamıyla İlk Derece Mahkemesinin kararını bozmuştur.

14. Karar düzeltme talebi, aynı Dairenin 20/6/2012 tarih ve E.2012/3408, K.2012/4810 sayılı ilamıyla reddedilmiştir.

15. Söke Kadastro Mahkemesinin E.2012/4 sayılı dosyasına kaydedilen davada, yargılama halen devam etmektedir.

B. İlgili Hukuk

16. 12/1/2011 tarih ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun 30. maddesi ile 21/6/1987 tarih ve 3402 sayılı Kadastro Kanunu’nun 25. maddesinin birinci fıkrası, 28. maddesinin birinci fıkrası, 29. maddesinin birinci, üçüncü, dördüncü fıkraları, 30. maddesinin birinci ve ikinci fıkraları, 32. maddesinin birinci fıkrası ve 36. maddesinin birinci fıkrasının son cümlesi.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

17. Mahkemenin 17/11/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 3/3/2014 tarih ve 2014/2674 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

18. Başvurucu, 23/2/1979 tarihinde Söke Kadastro Mahkemesinde açtığı kadastro tespitine itiraz davasında makul sürede yargılama yapılmadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

19. Başvuru formu ve eklerinin incelenmesi sonucunda açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

20. Başvurucu, 23/2/1979 tarihinde Söke Kadastro Mahkemesinde açtığı kadastro tespitine itiraz davasında makul sürede yargılama yapılmadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir

21. Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün olmayıp (B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18), Sözleşme metni ile Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut görünümleri olan alt ilke ve haklar, Anayasa'nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı birçok kararında, ilgili hükmü Sözleşme'nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, Sözleşme'nin lafzi içeriğinde yer alan ve AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen ilke ve haklara, Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir. Somut başvurunun dayanağını oluşturan makul sürede yargılanma hakkı da yukarıda belirtilen ilkeler uyarınca adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil olup, ayrıca davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasının yargının görevi olduğunu belirten Anayasa'nın 141. maddesinin de Anayasa'nın bütünselliği ilkesi gereği, makul sürede yargılanma hakkının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulması gerektiği açıktır (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 38–39).

22. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde göz önünde bulundurulması gereken kriterlerdir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 41–45).

23. Anayasa'nın 36. maddesi ve Sözleşme'nin 6. maddesi uyarınca, medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkların makul sürede karara bağlanması gerekmektedir. Başvuru konusu olayda taşınmaz mülkiyeti hakkında Söke Kadastro Mahkemesinde açılan kadastro tespitine itiraz davasında, 3402 ve 6100 sayılı Kanun'larda yer alan usul hükümlerine göre yürütülen somut yargılama faaliyetinin, medeni hak ve yükümlülükleri konu alan bir yargılama olduğunda kuşku yoktur (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 49).

24. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin makul süre değerlendirmesinde, sürenin başlangıcı kural olarak, uyuşmazlığı karara bağlayacak yargılama sürecinin işletilmeye başlandığı, başka bir deyişle davanın ikame edildiği tarih olup, somut başvuru açısından bu tarih 23/2/1979 tarihidir.

25. Sürenin bitiş tarihi ise, çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde yargılamanın sona erme tarihidir. Ancak devam eden yargılamalara ilişkin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasını içeren başvuruların yargılama faaliyetinin devamı sırasında da yapılabilmesi olanağı bulunduğundan, değerlendirmeye esas alınacak sürenin bitiş anı başvurunun karara bağlandığı tarihtir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 52).

26. Başvuruya konu yargılama sürecinin incelenmesinde, başvurucunun ve arkadaşlarının, 23/2/1979 tarihinde Söke Kadastro Mahkemesinde Gölönü köyü tüzel kişiliği aleyhine açtıkları kadastro tespitine itiraz davasında davanın reddine karar verildiği, bu kararın temyiz incelemesi sonucunda bozulduğu, bozma üzerine Söke Kadastro Mahkemesinin davanın kısmen kabulüne karar verdiği, bu kararın da temyiz incelenmesi sonunda bozulduğu, bozma üzerine Mahkemenin davanın kısmen kabulü yönünde hüküm kurduğu, bu kararın da temyiz incelemesi sonunda bozulduğu, bu bozma kararına karşı karar düzeltme yoluna gidildiği ve karar düzeltme talebinin reddedildiği, bozma sonrası davanın, Söke Kadastro Mahkemesinin E.2012/4 sayılı dosyasına kaydedildiği, dosyanın 21/4/2014 tarihinde bilirkişiye tevdi edildiği ve 30/4/2014 tarihinde bilirkişi raporunun mahkemeye sunulduğu anlaşılmıştır. Yargılamanın halen Söke Kadastro Mahkemesinde devam ettiği belirlenmiştir.

27. İlgili yargılama evrakının incelenmesinden, başvuruya konu yargılamanın kadastro mahkemesi önünde sürdüğü görülmekle, 3402 sayılı Kanun'da yer alan özel usul hükümleri ile medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkları konu alan yargılama faaliyetleri için geçerli genel usuli hükümler içeren 6100 sayılı Kanun'a tabi bir yargılama faaliyetinin söz konusu olduğu ve 3402 sayılı Kanun'da yer alan özel usul hükümleri ile 6100 sayılı Kanun'un 30. maddesinin, uyuşmazlıkların makul sürede çözümlenmesi gerekliliğini ortaya koyduğu anlaşılmaktadır (§ 16).

28. Kadastro mahkemesi nezdindeki yargılamaların makul sürede tamamlanmadığı yönündeki iddialar daha önce bireysel başvuru konusu yapılmış ve Anayasa Mahkemesi tarafından, özellikle 3402 sayılı Kanun'da yer alan ve yargılamada sürati temin etmeye hizmet eden özel usul hükümlerinin nazara alınmadığı göz önünde bulundurularak makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönünde kararlar verilmiştir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 54-64; B. No: 2012/12, 17/9/2013, §§ 53-62; B. No: 2013/1115, 5/12/2013, §§ 60-67; 2012/673, 19/12/2013, §§ 37-43).

29. Başvuruya konu davanın taraf sayısı ve mahiyeti nedeniyle icrası gereken usul işlemlerinin niteliği başvuruya konu yargılamanın karmaşık olduğunu ortaya koymakla birlikte, davaya bütün olarak bakıldığında, 3402 sayılı Kanun'da yer alan usul hükümlerine tabi bir yargılama sürecine ilişkin somut başvuru açısından farklı bir karar verilmesini gerektirecek bir yön bulunmadığı ve yaklaşık otuz altı yıldır devam eden yargılama sürecinde makul olmayan bir gecikmenin olduğu sonucuna varılmıştır.

30. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

31. Başvurucu, 15.000,00 TL manevi tazminata hükmedilmesini talep etmiştir.

32. 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un "Kararlar" kenar başlıklı 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

33. Başvurucunun tarafı olduğu uyuşmazlığa ilişkin yaklaşık otuz altı yıldır devam eden yargılama süresi nazara alındığında, yargılama faaliyetinin uzunluğu sebebiyle, yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında, talep miktarı da nazara alınarak başvurucuya net 15.000,00 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

34. Başvurucu tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 206,10 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.706,10 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

35. Başvuruya konu yargılamanın yaklaşık otuz altı yıldır devam ettiği ve bu hususun makul sürede yargılanma hakkını ihlal ettiği gözetilerek, anayasal bir hakkın ihlal edildiği açık olan bir yargılama dosyasında, hukuka, adalete ve mahkemeye güven ilkesinin gördüğü zararın devam etmesinin önlenmesi amacıyla, yargılamanın mümkün olan en kısa sürede sonuçlandırılmasını teminen, kararın bir örneğinin ilgili Mahkemesine gönderilmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucunun,

1. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönündeki iddiasının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

B. Başvurucuya net 15.000,00 TL manevi TAZMİNAT ÖDENMESİNE,

C. Başvurucu tarafından yapılan 206,10 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.706,10 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

D. Ödemenin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

E. Kararın bir örneğinin Söke Kadastro Mahkemesine gönderilmesine,

17/11/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

BERNA TEZCAN

B. No: 2014/2708 | Karar tarihi: 17.11.2014

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/2708

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

BERNA TEZCAN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/2708)

Karar Tarihi: 17/11/2014

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Alparslan ALTAN

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Celal Mümtaz AKINCI

Muammer TOPAL

M. Emin KUZ

Raportör : Seyit Abdulhakim ŞAHİN

Başvurucu : Berna TEZCAN

Vekili : Av. Ali Ulvi SEYREK

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, Toplu Konut İdaresinden (TOKİ) satın aldığı ve TOKİ'nin gelir paylaşımlı inşaat sözleşmesi ile anlaştığı şirketler tarafından yapılarak teslim edilen dairenin, eksik ve ayıplı olarak teslimi dolayısıyla açtığı davanın, TOKİ'nin zararın bir kısmından sorumlu tutularak kısmen kabul edilmesi nedeniyle mülkiyet ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürerek, ihlalin tespitiyle uğradığı zararın tazminine karar verilmesini talep etmiştir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 3/3/2014 tarihinde Anayasa Mahkemesine doğrudan yapılmıştır. Dilekçe ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesi neticesinde Komisyona sunulmasına engel bir eksikliğin bulunmadığı tespit edilmiştir

3. İkinci Bölüm Birinci Komisyonunca 30/4/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik incelemesi Bölüm tarafından yapılmak üzere dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

4. Başvuru dilekçesi ile başvuruya konu yargılama dosyası içeriğinden tespit edilen ilgili olaylar özetle şöyledir:

5. Başvurucu, TOKİ ile diğer davalılar olan yüklenici şirketler arasında yapılan gelir paylaşımlı inşaat sözleşmesi gereği yapılan dairelerden birini satın almış ve dairenin eksik ve ayıplı teslimi dolayısıyla dairede meydana gelen değer kaybının, davalılar TOKİ ve yüklenici şirketlerden tahsili amacıyla 18/6/2009 tarihinde Sincan Tüketici Mahkemesinde tazminat davası açmıştır.

6. Mahkeme, 24/3/2011 tarih ve E.2009/213, K.2011/255 sayılı kararıyla davayı kısmen kabul etmiş, temyiz edilen karar, Yargıtay 13. Hukuk Dairesinin 25/11/2011 tarih ve E.2011/14495, K.2011/17352 sayılı ilamıyla "...davalı TOKİ, Mahkemeye yazdığı 10.11.2009 tarihli cevabi yazıda; idare ile yükleniciler Kontaş İnş ve Mad. San. Tic. İhr. Ltd. Şti.-Canberk İnş. Turz. Paz. Ltd. Şti. ortak girişimi arasında yapılan sözleşmenin 7 ve 23.maddelerinde işin tüm eksik ve kusurlu imalatlarından yüklenicilerin sorumlu olduğu, konut sahiplerinden muhtelif zamanlarda gelen şikayetler değerlendirilip durum tesbit tutanağı düzenlendiğini, bu işlerin yükleniciler nam ve hesabına giderilmesi için karar alındığını bildirmiş, ayrı bir yazı ile de idare tarafından tesbit edilen eksikliklerin yüklenici nam ve hesabına yaptırılmasını teminen Grup Lider İnş. Tur. San. Tic. AŞ'ye ihale edilip 29.6.2009 tarihli sözleşme imzalandığını, yer tesliminin 1.7.2009 tarihinde yapıldığını belirtmiştir. Bu durumda davalı TOKİ tarafından eksiklikler giderildiği takdirde giderilen eksiklik ve ayıplar yönünden dava konusuz kalacaktır. Her ne kadar mahkemece işin ihale edilmesinden sonra 26.2.2010 tarihinde yapılan keşif ve hazırlanan bilirkişi raporu esas alınarak sonca gidilmişse de, bu aşamadan sonrada eksikliğin giderilmesi mümkündür. Hal böyle olunca davalı TOKİ tarafından 3.kişiyle yapılan 29.6.2009 tarihli sözleşme ve ekleri getirilip davacıya ait konutda olduğu iddia edilen ayıp ve eksik imalatlar ile ortak yerlerdeki ayıplı ve eksik imalatların bu sözleşme kapsamında olup olmadığı, varsa bunların giderilip giderilmediği, sözleşmede 3.kişiye bu noksanların hangi tarihe kadar giderilmesi için sure verildiği gerektiğinde keşif yapılarak değerlendirilmeksizin yazılı şekilde eksik inceleme ile karar verilmesi usul ve yasaya aykırı olup bozma nedenidir..." gerekçesiyle bozulmuştur.

7. Bozmaya uyan ilk derece mahkemesi, bozma kararı doğrultusunda gerekli incelemeleri yaptıktan sonra, 11/10/2012 tarih ve E.2012/101, K.2012/758 sayılı kararında, konutta ve ortak alanlardaki eksik ve ayıplı işlerle ilgili bütün davalıların sorumlu olduğu, ancak, "kapalı yüzme havuzunun davalı yüklenici şirketler tarafından konut sahiplerine ayrıca taahhüt edildiği, kapalı yüzme havuzunun davalılar arasında kararlaştırılan sözleşmede yer almadığı, sitede sözleşme ve proje kapsamında ayrıca açık yüzme havuzunun da bulunduğu, bu nedenlerle davalı TOKİ'nin kapalı yüzme havuzu taahhüdünden ve inşasından sorumlu olmadığı" gerekçesiyle, davanın kısmen kabulüne, kabul edilen tazminat kısmının konut ve ortak alanlardaki eksiklik ve ayıplara ilişkin kısmından TOKİ ile diğer davalıların müştereken ve müteselsilen sorumlu olduklarına, kapalı yüzme havuzu ile ilgili kısmından ise TOKİ dışındaki davalıların sorumlu olduklarına karar vermiştir.

8. Taraflarca temyiz edilen bu karar, Yargıtay 13. Hukuk Dairesinin, 11/4/2013 tarih ve E.2013/6510, K.2013/9427 sayılı ilamı ile "sair temyiz itirazlarının reddine ancak davacı, davalıların gelir ortaklığı esasına göre yaptığı Ankara Eryaman Göksu Park konutlarından satın aldığı dairede eksik ve kusurlu imalatlar bulunması nedeniyle dairede oluşan değer

kaybının tahsili için eldeki davayı açmıştır. Mahkemece, davanın kısmen kabulüne, davalılar kendilerini vekille temsil ettirdiklerinden, davalılar yararına reddedilen kısım için ayrı ayrı vekalet ücreti tahsiline karar verilmiştir. Aynı dava sebebine dayanılarak dava açılması ve davalıların sorumluluklarının müteselsil olması nedeniyle davanın reddi halinde davacı aleyhine tek bir ücreti vekalete hükmedilmesi gerekirken yazılı şekilde her bir davalı için ayrı ayrı ücreti vekalete hükmedilmesi usul ve yasaya aykırı olup bozma nedenidir. Ne var ki yapılan yanlışlığın giderilmesi yeniden yargılama yapılmasını gerektirmediğinden…" şeklinde gerekçe gösterilerek hükmün düzeltilerek onanmasına karar verilmiştir.

9. Başvurucunun karar düzeltme talebi, aynı Dairenin, 20/11/2013 tarih ve E.2013/20539, K.2013/28811 sayılı ilamıyla reddedilmiştir.

10. Bu karar başvurucu vekiline 13/2/2014 tarihinde tebliğ edilmiştir. Başvurucu bu karara karşı 3/3/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

B. İlgili Hukuk

11. 23/2/1995 tarih ve 4077 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkındaki Kanun'un 1. maddesi şöyledir :

"Bu Kanunun amacı, (...) kamu yararına uygun olarak tüketicinin sağlık ve güvenliği ile ekonomik çıkarlarını koruyucu, aydınlatıcı, eğitici, zararlarını tazmin edici, çevresel tehlikelerden korunmasını sağlayıcı önlemleri almak ve tüketicilerin kendilerini koruyucu girişimlerini özendirmek ve bu konudaki politikaların oluşturulmasında gönüllü örgütlenmeleri teşvik etmeye ilişkin hususları düzenlemektir."

12. 4077 sayılı Kanun'un 4. maddesinin (1) ve (2) numaralı fıkraları şöyledir:

"Ambalajında, etiketinde, tanıtma ve kullanma kılavuzunda ya da reklam ve ilanlarında yer alan veya satıcı tarafından bildirilen veya standardında veya teknik düzenlemesinde tespit edilen nitelik veya niteliği etkileyen niceliğine aykırı olan ya da tahsis veya kullanım amacı bakımından değerini veya tüketicinin ondan beklediği faydaları azaltan veya ortadan kaldıran maddi, hukuki veya ekonomik eksiklikler içeren mallar, ayıplı mal olarak kabul edilir.

Tüketici, malın teslimi tarihinden itibaren otuz gün içerisinde ayıbı satıcıya bildirmekle yükümlüdür. Tüketici bu durumda, bedel iadesini de içeren sözleşmeden dönme, malın ayıpsız misliyle değiştirilmesi veya ayıp oranında bedel indirimi ya da ücretsiz onarım isteme haklarına sahiptir. Satıcı, tüketicinin tercih ettiği bu talebi yerine getirmekle yükümlüdür. Tüketici bu seçimlik haklarından biri ile birlikte ayıplı malın neden olduğu ölüm ve/veya yaralanmaya yol açan ve/veya kullanımdaki diğer mallarda zarara neden olan hallerde imalatçı-üreticiden tazminat isteme hakkına da sahiptir."

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

13. Mahkemenin 17/11/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 3/3/2014 tarih ve 2014/2708 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

14. Başvurucu, TOKİ ile diğer karşı taraf yüklenici şirketler arasında yapılan sözleşme gereği yapılan binalardan bir daire satın aldığını, dairenin eksik ve ayıplı teslimi dolayısıyla açtığı davanın kısmen kabul edildiğini, TOKİ'nin taahhüt edilen kapalı yüzme havuzuna ilişkin sorumluluğu bulunmadığı sonucuna varılarak tarafına ödenmesine hükmedilen

tazminattan kısmen sorumlu tutulduğunu, oysa reklamlarda kapalı yüzme havuzunun da vaat edildiğini ve TOKİ'nin de isminin geçtiğini, bu sebeple idareye güvenle hareket ederek söz konusu taşınmazı satın aldığını, derece mahkemelerinin hukuki görünüşün korunmasına ilişkin ilkeye aykırı karar verdiklerini, yüklenici şirketler TOKİ'ye vekaleten hareket ettikleri için esas olarak TOKİ'nin kapalı yüzme havuzundan da sorumlu olduğunu, somut olay, sözleşme ve kanun hükümlerinin derece mahkemelerince hatalı yorumlandığını, keyfi kararlar verdiklerini, derece mahkemesi kararlarında çelişkiler olduğunu, mahkeme kararının ideolojik olduğunu ve tarafsız olmadığını, TOKİ'nin yapılan ödemelerden pay aldığını, ödemelerin kapalı yüzme havuzunun bedelini de kapsadığını, dolayısıyla TOKİ'nin sebepsiz zenginleştiğini, hakkını almak için senelerce uğraştığını, diğer davalıların iflas etmeleri nedeniyle tazminat alacağına kısmen kavuşamadığını belirterek, Anayasa'nın 35. maddesinde düzenlenen mülkiyet hakkı ve 36. maddesinde düzenlenen adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

15. Başvurucu Anayasa’nın 35. maddesinde tanımlanan mülkiyet hakkının da ihlal edildiğini ileri sürmüş ise de belirtilen iddianın özünün, derece mahkemeleri kararlarının sonucu itibarıyla adil olmadığı hususuna ilişkin olduğu anlaşılmakla, başvurucunun iddialarını Anayasa'nın 36. maddesinde tanımlanan adil yargılanma hakkı çerçevesinde değerlendirilmesi uygun görülmüştür.

16. Anayasa’nın 148. maddesinin dördüncü fıkrası şöyledir:

“Bireysel başvuruda, kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlarda inceleme yapılamaz.”

17. 30/3/2011 tarih ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun’un “Bireysel başvuru hakkı” kenar başlıklı 45. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

“Herkes, Anayasada güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerinden, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve buna ek Türkiye’nin taraf olduğu protokoller kapsamındaki herhangi birinin kamu gücü tarafından, ihlal edildiği iddiasıyla Anayasa Mahkemesine başvurabilir.”

18. 6216 sayılı Kanun’un “Bireysel başvuruların kabul edilebilirlik şartları ve incelenmesi” kenar başlıklı 48. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

“Mahkeme,... açıkça dayanaktan yoksun başvuruların kabul edilemezliğine karar verebilir.”

19. 6216 sayılı Kanun’un “Esas hakkındaki inceleme” kenar başlıklı 49. maddesinin (6) numaralı fıkrası şöyledir:

“Bölümlerin, bir mahkeme kararına karşı yapılan bireysel başvurulara ilişkin incelemeleri, bir temel hakkın ihlal edilip edilmediği ve bu ihlalin nasıl ortadan kaldırılacağının belirlenmesi ile sınırlıdır. Bölümlerce kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlarda inceleme yapılamaz.”

20. Anayasa’nın 148. maddesinin dördüncü fıkrası ile 6216 sayılı Kanun’un 49. maddesinin (6) numaralı fıkrasında, bireysel başvurulara ilişkin incelemelerde kanun yolunda gözetilmesi gereken hususların incelemeye tabi tutulamayacağı, 6216 sayılı Kanun’un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrasında ise açıkça dayanaktan yoksun başvuruların Mahkemece kabul edilemezliğine karar verilebileceği belirtilmiştir.

21. Bir anayasal hakkın ihlali iddiası içermeyen, yalnızca derece mahkemelerinin

kararlarının yeniden incelenmesi talep edilen başvuruların açıkça dayanaktan yoksun ve Anayasa ve Kanun tarafından Mahkemenin yetkisi kapsamı dışında bırakılan hususlara ilişkin olduğu açıktır. (B. No: 2012/1027, 12/2/2013, § 25).

22. Bu kapsamda, bireysel başvuruya konu davadaki olayların kanıtlanması, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması, yargılama sırasında delillerin kabul edilebilirliği ve değerlendirilmesi ile kişisel bir uyuşmazlığa derece mahkemeleri tarafından getirilen çözümün esas yönünden adil olup olmaması, bireysel başvuru incelemesinde değerlendirmeye tabi tutulamaz. Anayasada yer alan hak ve özgürlükler ihlal edilmediği sürece ya da açıkça keyfilik içermedikçe derece mahkemelerinin kararlarındaki maddi ve hukuki hatalar bireysel başvuru incelemesinde ele alınamaz. Bu çerçevede, kanun yolu şikayeti niteliğindeki başvurularda derece mahkemelerinin delilleri takdirinde bariz takdir hatası veya açıkça keyfilik bulunmadıkça Anayasa Mahkemesinin bu takdire müdahalesi söz konusu olamaz. (B. No: 2012/1027, 12/2/2013, § 26).

23. Başvurucu tarafından, derece mahkemeleri tarafından taraflar arasındaki sözleşme ve kanun hükümlerinin hatalı yorumlandığı, kamu kurumu niteliğindeki TOKİ'nin lehine davranıldığı, verilen kararın ideolojik ve taraflı olduğu ve açılan tazminat davasının TOKİ yönünden kısmen reddedilmesi suretiyle anayasal haklarının ihlaline yol açıldığı belirtilmekte olup, başvurucunun iddialarının özünün derece mahkemelerince delillerin değerlendirilmesinde ve yorumlanmasında isabet olmadığına ve esas itibariyle yargılamanın sonucuna ilişkin olduğu anlaşılmaktadır.

24. Somut olayda Sincan Tüketici Mahkemesi, başvurucu tarafından açılan tazminat davasında, ortak alanda bulunan kapalı yüzme havuzunun inşa edilmemesi nedeniyle meydana gelen değer azalmasında davalı TOKİ'nin sorumlu olmadığı, diğer davalı inşaat şirketlerinin sorumlu olacağı gerekçesiyle davanın kısmen kabulüne karar vermiştir. Mahkemece 4077 sayılı Kanun hükümleri ile ilgili taraflar arasındaki sözleşme hükümleri dikkate alınarak oluşan vicdani kanaate ve değerlendirmeye göre hukuki bir sonuca ulaşılmış olup verilen karar Yargıtay denetiminden geçerek kesinleşmiştir. Derece mahkemelerince başvurucu tarafından açılan davanın hangi nedenlerle kısmen kabul edildiğine hüküm gerekçelerinde yer verilmiş olup söz konusu kararda tarafların iddia ve savunmaları, dosyaya sundukları deliller değerlendirilerek, ilgili hukuk kuralları da yorumlanmak suretiyle bir sonuca ulaşılmıştır. Bu çerçevede, derece mahkemesi kararlarında bariz takdir hatası veya açıkça keyfilik bulunmadığı anlaşılmaktadır.

25. Başvurucu, yargılama sürecinde karşı tarafın sunduğu deliller ve görüşlerden bilgi sahibi olamadığına, kendi delillerini ve iddialarını sunma olanağı bulamadığına, karşı tarafça sunulan delillere ve iddialara etkili bir şekilde itiraz etme fırsatı bulamadığına ya da uyuşmazlığın çözüme kavuşturulmasıyla ilgili iddialarının derece mahkemeleri tarafından dinlenmediğine veya kararın gerekçesiz olduğuna ilişkin bir bilgi ya da kanıt sunmadığı gibi mahkemenin kararında bariz takdir hatası veya açıkça keyfilik oluşturan herhangi bir durum da tespit edilmemiştir.

26. Açıklanan nedenlerle, başvurucu tarafından ileri sürülen iddiaların kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu, derece mahkemesi kararının bariz takdir hatası veya açıkça keyfilik de içermediği anlaşıldığından başvurunun, diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin "açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun “açıkça dayanaktan yoksun olması” nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde bırakılmasına,

17/11/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

FIRAT DURSUN

B. No: 2014/2709 | Karar tarihi: 17.11.2014

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/2709

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

FIRAT DURSUN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/2709)

Karar Tarihi: 17/11/2014

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Serruh KALELİ

Üyeler : Nuri NECİPOĞLU

Hicabi DURSUN

Erdal TERCAN

Hasan Tahsin GÖKCAN

Raportör : Seyit Abdulhakim ŞAHİN

Başvurucu : Fırat DURSUN

Vekili : Av. Ali Ulvi SEYREK

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, Toplu Konut İdaresinden (TOKİ) satın aldığı ve TOKİ'nin gelir paylaşımlı inşaat sözleşmesi ile anlaştığı şirketler tarafından yapılarak teslim edilen dairenin, eksik ve ayıplı olarak teslimi dolayısıyla açtığı davanın, TOKİ'nin zararın bir kısmından sorumlu tutularak kısmen kabul edilmesi nedeniyle mülkiyet ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürerek, ihlalin tespitiyle uğradığı zararın tazminine karar verilmesini talep etmiştir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 3/3/2014 tarihinde Anayasa Mahkemesine doğrudan yapılmıştır. Dilekçe ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesi neticesinde Komisyona sunulmasına engel bir eksikliğin bulunmadığı tespit edilmiştir

3. Birinci Bölüm Üçüncü Komisyonunca 25/4/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik incelemesi Bölüm tarafından yapılmak üzere dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

4. Başvuru dilekçesi ile başvuruya konu yargılama dosyası içeriğinden tespit edilen ilgili olaylar özetle şöyledir:

5. Başvurucu, TOKİ ile diğer davalılar olan yüklenici şirketler arasında yapılan gelir paylaşımlı inşaat sözleşmesi gereği yapılan dairelerden birini satın almış ve dairenin eksik ve ayıplı teslimi dolayısıyla dairede meydana gelen değer kaybının, davalılar TOKİ ve yüklenici şirketlerden tahsili amacıyla 18/6/2009 tarihinde Sincan Tüketici Mahkemesinde tazminat davası açmıştır.

6. Mahkeme, 24/3/2011 tarih ve E.2009/219, K.2011/259 sayılı kararıyla davayı kısmen kabul etmiş, temyiz edilen karar, Yargıtay 13. Hukuk Dairesinin 25/11/2011 tarih ve E.2011/14555, K.2011/17373 sayılı ilamıyla "...davalı TOKİ, Mahkemeye yazdığı 10.11.2009 tarihli cevabi yazıda; idare ile yükleniciler Kontaş İnş ve Mad. San. Tic. İhr. Ltd. Şti.-Canberk İnş. Turz. Paz. Ltd. Şti. ortak girişimi arasında yapılan sözleşmenin 7 ve 23.maddelerinde işin tüm eksik ve kusurlu imalatlarından yüklenicilerin sorumlu olduğu, konut sahiplerinden muhtelif zamanlarda gelen şikayetler değerlendirilip durum tesbit tutanağı düzenlendiğini, bu işlerin yükleniciler nam ve hesabına giderilmesi için karar alındığını bildirmiş, ayrı bir yazı ile de idare tarafından tesbit edilen eksikliklerin yüklenici nam ve hesabına yaptırılmasını teminen Grup Lider İnş. Tur. San. Tic. AŞ'ye ihale edilip 29.6.2009 tarihli sözleşme imzalandığını, yer tesliminin 1.7.2009 tarihinde yapıldığını belirtmiştir. Bu durumda davalı TOKİ tarafından eksiklikler giderildiği takdirde giderilen eksiklik ve ayıplar yönünden dava konusuz kalacaktır. Her ne kadar mahkemece işin ihale edilmesinden sonra 26.2.2010 tarihinde yapılan keşif ve hazırlanan bilirkişi raporu esas alınarak sonca gidilmişse de, bu aşamadan sonrada eksikliğin giderilmesi mümkündür. Hal böyle olunca davalı TOKİ tarafından 3.kişiyle yapılan 29.6.2009 tarihli sözleşme ve ekleri getirilip davacıya ait konutda olduğu iddia edilen ayıp ve eksik imalatlar ile ortak yerlerdeki ayıplı ve eksik imalatların bu sözleşme kapsamında olup olmadığı, varsa bunların giderilip giderilmediği, sözleşmede 3.kişiye bu noksanların hangi tarihe kadar giderilmesi için sure verildiği gerektiğinde keşif yapılarak değerlendirilmeksizin yazılı şekilde eksik inceleme ile karar verilmesi usul ve yasaya aykırı olup bozma nedenidir..." gerekçesiyle bozulmuştur.

7. Bozmaya uyan ilk derece mahkemesi, bozma kararı doğrultusunda gerekli incelemeleri yaptıktan sonra, 11/10/2012 tarih ve E.2012/93, K.2012/754 sayılı kararında, konutta ve ortak alanlardaki eksik ve ayıplı işlerle ilgili bütün davalıların sorumlu olduğu, ancak, "kapalı yüzme havuzunun davalı yüklenici şirketler tarafından konut sahiplerine ayrıca taahhüt edildiği, kapalı yüzme havuzunun davalılar arasında kararlaştırılan sözleşmede yer almadığı, sitede sözleşme ve proje kapsamında ayrıca açık yüzme havuzunun da bulunduğu, bu nedenlerle davalı TOKİ'nin kapalı yüzme havuzu taahhüdünden ve inşasından sorumlu olmadığı" gerekçesiyle, davanın kısmen kabulüne, kabul edilen tazminat kısmının konut ve ortak alanlardaki eksiklik ve ayıplara ilişkin kısmından TOKİ ile diğer davalıların müştereken ve müteselsilen sorumlu olduklarına, kapalı yüzme havuzu ile ilgili kısmından ise TOKİ dışındaki davalıların sorumlu olduklarına karar vermiştir.

8. Taraflarca temyiz edilen bu karar, Yargıtay 13. Hukuk Dairesinin, 15/4/2013 tarih ve E.2013/6434, K.2013/10132 sayılı ilamı ile "sair temyiz itirazlarının reddine ancak davacı, davalıların gelir ortaklığı esasına göre yaptığı Ankara Eryaman Göksu Park konutlarından satın aldığı dairede eksik ve kusurlu imalatlar bulunması nedeniyle dairede oluşan değer

kaybının tahsili için eldeki davayı açmıştır. Mahkemece, davanın kısmen kabulüne, davalılar kendilerini vekille temsil ettirdiklerinden, davalılar yararına reddedilen kısım için ayrı ayrı vekalet ücreti tahsiline karar verilmiştir. Aynı dava sebebine dayanılarak dava açılması ve davalıların sorumluluklarının müteselsil olması nedeniyle davanın reddi halinde davacı aleyhine tek bir ücreti vekalete hükmedilmesi gerekirken yazılı şekilde her bir davalı için ayrı ayrı ücreti vekalete hükmedilmesi usul ve yasaya aykırı olup bozma nedenidir. Ne var ki yapılan yanlışlığın giderilmesi yeniden yargılama yapılmasını gerektirmediğinden…" şeklinde gerekçe gösterilerek hükmün düzeltilerek onanmasına karar verilmiştir.

9. Başvurucunun karar düzeltme talebi, aynı Dairenin, 22/10/2013 tarih ve E.2013/20784, K.2013/25456 sayılı ilamıyla reddedilmiştir.

10. Bu karar başvurucu vekiline 11/2/2014 tarihinde tebliğ edilmiştir. Başvurucu bu karara karşı 3/3/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

B. İlgili Hukuk

11. 23/2/1995 tarih ve 4077 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkındaki Kanun'un 1. maddesi şöyledir :

"Bu Kanunun amacı, (...) kamu yararına uygun olarak tüketicinin sağlık ve güvenliği ile ekonomik çıkarlarını koruyucu, aydınlatıcı, eğitici, zararlarını tazmin edici, çevresel tehlikelerden korunmasını sağlayıcı önlemleri almak ve tüketicilerin kendilerini koruyucu girişimlerini özendirmek ve bu konudaki politikaların oluşturulmasında gönüllü örgütlenmeleri teşvik etmeye ilişkin hususları düzenlemektir."

12. 4077 sayılı Kanun'un 4. maddesinin (1) ve (2) numaralı fıkraları şöyledir:

"Ambalajında, etiketinde, tanıtma ve kullanma kılavuzunda ya da reklam ve ilanlarında yer alan veya satıcı tarafından bildirilen veya standardında veya teknik düzenlemesinde tespit edilen nitelik veya niteliği etkileyen niceliğine aykırı olan ya da tahsis veya kullanım amacı bakımından değerini veya tüketicinin ondan beklediği faydaları azaltan veya ortadan kaldıran maddi, hukuki veya ekonomik eksiklikler içeren mallar, ayıplı mal olarak kabul edilir.

Tüketici, malın teslimi tarihinden itibaren otuz gün içerisinde ayıbı satıcıya bildirmekle yükümlüdür. Tüketici bu durumda, bedel iadesini de içeren sözleşmeden dönme, malın ayıpsız misliyle değiştirilmesi veya ayıp oranında bedel indirimi ya da ücretsiz onarım isteme haklarına sahiptir. Satıcı, tüketicinin tercih ettiği bu talebi yerine getirmekle yükümlüdür. Tüketici bu seçimlik haklarından biri ile birlikte ayıplı malın neden olduğu ölüm ve/veya yaralanmaya yol açan ve/veya kullanımdaki diğer mallarda zarara neden olan hallerde imalatçı-üreticiden tazminat isteme hakkına da sahiptir."

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

13. Mahkemenin 17/11/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 3/3/2014 tarih ve 2014/2709 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

14. Başvurucu, TOKİ ile diğer karşı taraf yüklenici şirketler arasında yapılan sözleşme gereği yapılan binalardan bir daire satın aldığını, dairenin eksik ve ayıplı teslimi dolayısıyla açtığı davanın kısmen kabul edildiğini, TOKİ'nin taahhüt edilen kapalı yüzme havuzuna ilişkin sorumluluğu bulunmadığı sonucuna varılarak tarafına ödenmesine hükmedilen

tazminattan kısmen sorumlu tutulduğunu, oysa reklamlarda kapalı yüzme havuzunun da vaat edildiğini ve TOKİ'nin de isminin geçtiğini, bu sebeple idareye güvenle hareket ederek söz konusu taşınmazı satın aldığını, derece mahkemelerinin hukuki görünüşün korunmasına ilişkin ilkeye aykırı karar verdiklerini, yüklenici şirketler TOKİ'ye vekaleten hareket ettikleri için esas olarak TOKİ'nin kapalı yüzme havuzundan da sorumlu olduğunu, somut olay, sözleşme ve kanun hükümlerinin derece mahkemelerince hatalı yorumlandığını, keyfi kararlar verdiklerini, derece mahkemesi kararlarında çelişkiler olduğunu, mahkeme kararının ideolojik olduğunu ve tarafsız olmadığını, TOKİ'nin yapılan ödemelerden pay aldığını, ödemelerin kapalı yüzme havuzunun bedelini de kapsadığını, dolayısıyla TOKİ'nin sebepsiz zenginleştiğini, hakkını almak için senelerce uğraştığını, diğer davalıların iflas etmeleri nedeniyle tazminat alacağına kısmen kavuşamadığını belirterek, Anayasa'nın 35. maddesinde düzenlenen mülkiyet hakkı ve 36. maddesinde düzenlenen adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

15. Başvurucu Anayasa’nın 35. maddesinde tanımlanan mülkiyet hakkının da ihlal edildiğini ileri sürmüş ise de belirtilen iddianın özünün, derece mahkemeleri kararlarının sonucu itibarıyla adil olmadığı hususuna ilişkin olduğu anlaşılmakla, başvurucunun iddialarını Anayasa'nın 36. maddesinde tanımlanan adil yargılanma hakkı çerçevesinde değerlendirilmesi uygun görülmüştür.

16. Anayasa’nın 148. maddesinin dördüncü fıkrası şöyledir:

“Bireysel başvuruda, kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlarda inceleme yapılamaz”

17. 30/3/2011 tarih ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun’un “Bireysel başvuru hakkı” kenar başlıklı 45. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

“Herkes, Anayasada güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerinden, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve buna ek Türkiye’nin taraf olduğu protokoller kapsamındaki herhangi birinin kamu gücü tarafından, ihlal edildiği iddiasıyla Anayasa Mahkemesine başvurabilir.

18. 6216 sayılı Kanun’un “Bireysel başvuruların kabul edilebilirlik şartları ve incelenmesi” kenar başlıklı 48. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

“Mahkeme,... açıkça dayanaktan yoksun başvuruların kabul edilemezliğine karar verebilir.”

19. 6216 sayılı Kanun’un “Esas hakkındaki inceleme” kenar başlıklı 49. maddesinin (6) numaralı fıkrası şöyledir:

“Bölümlerin, bir mahkeme kararına karşı yapılan bireysel başvurulara ilişkin incelemeleri, bir temel hakkın ihlal edilip edilmediği ve bu ihlalin nasıl ortadan kaldırılacağının belirlenmesi ile sınırlıdır. Bölümlerce kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlarda inceleme yapılamaz.”

20. Anayasa’nın 148. maddesinin dördüncü fıkrası ile 6216 sayılı Kanun’un 49. maddesinin (6) numaralı fıkrasında, bireysel başvurulara ilişkin incelemelerde kanun yolunda gözetilmesi gereken hususların incelemeye tabi tutulamayacağı, 6216 sayılı Kanun’un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrasında ise açıkça dayanaktan yoksun başvuruların Mahkemece kabul edilemezliğine karar verilebileceği belirtilmiştir.

21. Bir anayasal hakkın ihlali iddiası içermeyen, yalnızca derece mahkemelerinin

kararlarının yeniden incelenmesi talep edilen başvuruların açıkça dayanaktan yoksun ve Anayasa ve Kanun tarafından Mahkemenin yetkisi kapsamı dışında bırakılan hususlara ilişkin olduğu açıktır. (B. No: 2012/1027, 12/2/2013, § 25).

22. Bu kapsamda, bireysel başvuruya konu davadaki olayların kanıtlanması, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması, yargılama sırasında delillerin kabul edilebilirliği ve değerlendirilmesi ile kişisel bir uyuşmazlığa derece mahkemeleri tarafından getirilen çözümün esas yönünden adil olup olmaması, bireysel başvuru incelemesinde değerlendirmeye tabi tutulamaz. Anayasada yer alan hak ve özgürlükler ihlal edilmediği sürece ya da açıkça keyfilik içermedikçe derece mahkemelerinin kararlarındaki maddi ve hukuki hatalar bireysel başvuru incelemesinde ele alınamaz. Bu çerçevede, kanun yolu şikayeti niteliğindeki başvurularda derece mahkemelerinin delilleri takdirinde bariz takdir hatası veya açıkça keyfilik bulunmadıkça Anayasa Mahkemesinin bu takdire müdahalesi söz konusu olamaz. (B. No: 2012/1027, 12/2/2013, § 26).

23. Başvurucu tarafından, derece mahkemeleri tarafından taraflar arasındaki sözleşme ve kanun hükümlerinin hatalı yorumlandığı, kamu kurumu niteliğindeki TOKİ'nin lehine davranıldığı, verilen kararın ideolojik ve taraflı olduğu ve açılan tazminat davasının TOKİ yönünden kısmen reddedilmesi suretiyle anayasal haklarının ihlaline yol açıldığı belirtilmekte olup, başvurucunun iddialarının özünün derece mahkemelerince delillerin değerlendirilmesinde ve yorumlanmasında isabet olmadığına ve esas itibariyle yargılamanın sonucuna ilişkin olduğu anlaşılmaktadır.

24. Somut olayda Sincan Tüketici Mahkemesi, başvurucu tarafından açılan tazminat davasında, ortak alanda bulunan kapalı yüzme havuzunun inşa edilmemesi nedeniyle meydana gelen değer azalmasında davalı TOKİ'nin sorumlu olmadığı, diğer davalı inşaat şirketlerinin sorumlu olacağı gerekçesiyle davanın kısmen kabulüne karar vermiştir. Mahkemece 4077 sayılı Kanun hükümleri ile ilgili taraflar arasındaki sözleşme hükümleri dikkate alınarak oluşan vicdani kanaate ve değerlendirmeye göre hukuki bir sonuca ulaşılmış olup verilen karar Yargıtay denetiminden geçerek kesinleşmiştir. Derece mahkemelerince başvurucu tarafından açılan davanın hangi nedenlerle kısmen kabul edildiğine hüküm gerekçelerinde yer verilmiş olup söz konusu kararda tarafların iddia ve savunmaları, dosyaya sundukları deliller değerlendirilerek, ilgili hukuk kuralları da yorumlanmak suretiyle bir sonuca ulaşılmıştır. Bu çerçevede, derece mahkemesi kararlarında bariz takdir hatası veya açıkça keyfilik bulunmadığı anlaşılmaktadır.

25. Başvurucu, yargılama sürecinde karşı tarafın sunduğu deliller ve görüşlerden bilgi sahibi olamadığına, kendi delillerini ve iddialarını sunma olanağı bulamadığına, karşı tarafça sunulan delillere ve iddialara etkili bir şekilde itiraz etme fırsatı bulamadığına ya da uyuşmazlığın çözüme kavuşturulmasıyla ilgili iddialarının derece mahkemeleri tarafından dinlenmediğine veya kararın gerekçesiz olduğuna ilişkin bir bilgi ya da kanıt sunmadığı gibi mahkemenin kararında bariz takdir hatası veya açıkça keyfilik oluşturan herhangi bir durum da tespit edilmemiştir.

26. Açıklanan nedenlerle, başvurucu tarafından ileri sürülen iddiaların kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu, derece mahkemesi kararının bariz takdir hatası veya açıkça keyfilik de içermediği anlaşıldığından başvurunun, diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin "açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun “açıkça dayanaktan yoksun olması” nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde bırakılmasına,

17/11/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

MUAMMER KAHRAMAN

B. No: 2014/2711 | Karar tarihi: 17.11.2014

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/2711

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

MUAMMER KAHRAMAN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/2711)

Karar Tarihi: 17/11/2014

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Alparslan ALTAN

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Celal Mümtaz AKINCI

Muammer TOPAL

M. Emin KUZ

Raportör : Seyit Abdulhakim ŞAHİN

Başvurucu : Muammer KAHRAMAN

Vekili : Av. Ali Ulvi SEYREK

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, Toplu Konut İdaresinden (TOKİ) satın aldığı ve TOKİ'nin gelir paylaşımlı inşaat sözleşmesi ile anlaştığı şirketler tarafından yapılarak teslim edilen dairenin, eksik ve ayıplı olarak teslimi dolayısıyla açtığı davanın, TOKİ'nin zararın bir kısmından sorumlu tutularak kısmen kabul edilmesi nedeniyle mülkiyet ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürerek, ihlalin tespitiyle uğradığı zararın tazminine karar verilmesini talep etmiştir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 3/3/2014 tarihinde Anayasa Mahkemesine doğrudan yapılmıştır. Dilekçe ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesi neticesinde Komisyona sunulmasına engel bir eksikliğin bulunmadığı tespit edilmiştir

3. İkinci Bölüm İkinci Komisyonunca 30/4/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik incelemesi Bölüm tarafından yapılmak üzere dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

4. Başvuru dilekçesi ile başvuruya konu yargılama dosyası içeriğinden tespit edilen ilgili olaylar özetle şöyledir:

5. Başvurucu, TOKİ ile diğer davalılar olan yüklenici şirketler arasında yapılan gelir paylaşımlı inşaat sözleşmesi gereği yapılan dairelerden birini satın almış ve dairenin eksik ve ayıplı teslimi dolayısıyla dairede meydana gelen değer kaybının, davalılar TOKİ ve yüklenici şirketlerden tahsili amacıyla 18/6/2009 tarihinde Sincan Tüketici Mahkemesinde tazminat davası açmıştır.

6. Mahkeme, 24/3/2011 tarih ve E.2009/205, K.2011/247 sayılı kararıyla davayı kısmen kabul etmiş, temyiz edilen karar, Yargıtay 13. Hukuk Dairesinin 25/11/2011 tarih ve E.2011/14561, K.2011/17375 sayılı ilamıyla "...davalı TOKİ, Mahkemeye yazdığı 10.11.2009 tarihli cevabi yazıda; idare ile yükleniciler Kontaş İnş ve Mad. San. Tic. İhr. Ltd. Şti.-Canberk İnş. Turz. Paz. Ltd. Şti. ortak girişimi arasında yapılan sözleşmenin 7 ve 23.maddelerinde işin tüm eksik ve kusurlu imalatlarından yüklenicilerin sorumlu olduğu, konut sahiplerinden muhtelif zamanlarda gelen şikayetler değerlendirilip durum tesbit tutanağı düzenlendiğini, bu işlerin yükleniciler nam ve hesabına giderilmesi için karar alındığını bildirmiş, ayrı bir yazı ile de idare tarafından tesbit edilen eksikliklerin yüklenici nam ve hesabına yaptırılmasını teminen Grup Lider İnş. Tur. San. Tic. AŞ'ye ihale edilip 29.6.2009 tarihli sözleşme imzalandığını, yer tesliminin 1.7.2009 tarihinde yapıldığını belirtmiştir. Bu durumda davalı TOKİ tarafından eksiklikler giderildiği takdirde giderilen eksiklik ve ayıplar yönünden dava konusuz kalacaktır. Her ne kadar mahkemece işin ihale edilmesinden sonra 26.2.2010 tarihinde yapılan keşif ve hazırlanan bilirkişi raporu esas alınarak sonca gidilmişse de, bu aşamadan sonrada eksikliğin giderilmesi mümkündür. Hal böyle olunca davalı TOKİ tarafından 3.kişiyle yapılan 29.6.2009 tarihli sözleşme ve ekleri getirilip davacıya ait konutda olduğu iddia edilen ayıp ve eksik imalatlar ile ortak yerlerdeki ayıplı ve eksik imalatların bu sözleşme kapsamında olup olmadığı, varsa bunların giderilip giderilmediği, sözleşmede 3.kişiye bu noksanların hangi tarihe kadar giderilmesi için sure verildiği gerektiğinde keşif yapılarak değerlendirilmeksizin yazılı şekilde eksik inceleme ile karar verilmesi usul ve yasaya aykırı olup bozma nedenidir..." gerekçesiyle bozulmuştur.

7. Bozmaya uyan ilk derece mahkemesi, bozma kararı doğrultusunda gerekli incelemeleri yaptıktan sonra, 11/10/2012 tarih ve E.2012/109, K.2012/762 sayılı kararında, konutta ve ortak alanlardaki eksik ve ayıplı işlerle ilgili bütün davalıların sorumlu olduğu, ancak, "kapalı yüzme havuzunun davalı yüklenici şirketler tarafından konut sahiplerine ayrıca taahhüt edildiği, kapalı yüzme havuzunun davalılar arasında kararlaştırılan sözleşmede yer almadığı, sitede sözleşme ve proje kapsamında ayrıca açık yüzme havuzunun da bulunduğu, bu nedenlerle davalı TOKİ'nin kapalı yüzme havuzu taahhüdünden ve inşasından sorumlu olmadığı" gerekçesiyle, davanın kısmen kabulüne, kabul edilen tazminat kısmının konut ve ortak alanlardaki eksiklik ve ayıplara ilişkin kısmından TOKİ ile diğer davalıların müştereken ve müteselsilen sorumlu olduklarına, kapalı yüzme havuzu ile ilgili kısmından ise TOKİ dışındaki davalıların sorumlu olduklarına karar vermiştir.

8. Taraflarca temyiz edilen bu karar, Yargıtay 13. Hukuk Dairesinin, 18/4/2013 tarih ve E.2013/6446, K.2013/10134 sayılı ilamı ile "sair temyiz itirazlarının reddine ancak davacı, davalıların gelir ortaklığı esasına göre yaptığı Ankara Eryaman Göksu Park konutlarından satın aldığı dairede eksik ve kusurlu imalatlar bulunması nedeniyle dairede oluşan değer

kaybının tahsili için eldeki davayı açmıştır. Mahkemece, davanın kısmen kabulüne, davalılar kendilerini vekille temsil ettirdiklerinden, davalılar yararına reddedilen kısım için ayrı ayrı vekalet ücreti tahsiline karar verilmiştir. Aynı dava sebebine dayanılarak dava açılması ve davalıların sorumluluklarının müteselsil olması nedeniyle davanın reddi halinde davacı aleyhine tek bir ücreti vekalete hükmedilmesi gerekirken yazılı şekilde her bir davalı için ayrı ayrı ücreti vekalete hükmedilmesi usul ve yasaya aykırı olup bozma nedenidir. Ne var ki yapılan yanlışlığın giderilmesi yeniden yargılama yapılmasını gerektirmediğinden…" şeklinde gerekçe gösterilerek hükmün düzeltilerek onanmasına karar verilmiştir.

9. Başvurucunun karar düzeltme talebi, aynı Dairenin, 4/12/2013 tarih ve E.2013/20535, K.2013/30211 sayılı ilamıyla reddedilmiştir.

10. Bu karar başvurucu vekiline 13/2/2014 tarihinde tebliğ edilmiştir. Başvurucu bu karara karşı 3/3/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

B. İlgili Hukuk

11. 23/2/1995 tarih ve 4077 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkındaki Kanun'un 1. maddesi şöyledir :

"Bu Kanunun amacı, (...) kamu yararına uygun olarak tüketicinin sağlık ve güvenliği ile ekonomik çıkarlarını koruyucu, aydınlatıcı, eğitici, zararlarını tazmin edici, çevresel tehlikelerden korunmasını sağlayıcı önlemleri almak ve tüketicilerin kendilerini koruyucu girişimlerini özendirmek ve bu konudaki politikaların oluşturulmasında gönüllü örgütlenmeleri teşvik etmeye ilişkin hususları düzenlemektir."

12. 4077 sayılı Kanun'un 4. maddesinin (1) ve (2) numaralı fıkraları şöyledir:

"Ambalajında, etiketinde, tanıtma ve kullanma kılavuzunda ya da reklam ve ilanlarında yer alan veya satıcı tarafından bildirilen veya standardında veya teknik düzenlemesinde tespit edilen nitelik veya niteliği etkileyen niceliğine aykırı olan ya da tahsis veya kullanım amacı bakımından değerini veya tüketicinin ondan beklediği faydaları azaltan veya ortadan kaldıran maddi, hukuki veya ekonomik eksiklikler içeren mallar, ayıplı mal olarak kabul edilir.

Tüketici, malın teslimi tarihinden itibaren otuz gün içerisinde ayıbı satıcıya bildirmekle yükümlüdür. Tüketici bu durumda, bedel iadesini de içeren sözleşmeden dönme, malın ayıpsız misliyle değiştirilmesi veya ayıp oranında bedel indirimi ya da ücretsiz onarım isteme haklarına sahiptir. Satıcı, tüketicinin tercih ettiği bu talebi yerine getirmekle yükümlüdür. Tüketici bu seçimlik haklarından biri ile birlikte ayıplı malın neden olduğu ölüm ve/veya yaralanmaya yol açan ve/veya kullanımdaki diğer mallarda zarara neden olan hallerde imalatçı-üreticiden tazminat isteme hakkına da sahiptir."

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

13. Mahkemenin 17/11/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 3/3/2014 tarih ve 2014/2711 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

14. Başvurucu, TOKİ ile diğer karşı taraf yüklenici şirketler arasında yapılan sözleşme gereği yapılan binalardan bir daire satın aldığını, dairenin eksik ve ayıplı teslimi dolayısıyla açtığı davanın kısmen kabul edildiğini, TOKİ'nin taahhüt edilen kapalı yüzme havuzuna ilişkin sorumluluğu bulunmadığı sonucuna varılarak tarafına ödenmesine hükmedilen

tazminattan kısmen sorumlu tutulduğunu, oysa reklamlarda kapalı yüzme havuzunun da vaat edildiğini ve TOKİ'nin de isminin geçtiğini, bu sebeple idareye güvenle hareket ederek söz konusu taşınmazı satın aldığını, derece mahkemelerinin hukuki görünüşün korunmasına ilişkin ilkeye aykırı karar verdiklerini, yüklenici şirketler TOKİ'ye vekaleten hareket ettikleri için esas olarak TOKİ'nin kapalı yüzme havuzundan da sorumlu olduğunu, somut olay, sözleşme ve kanun hükümlerinin derece mahkemelerince hatalı yorumlandığını, keyfi kararlar verdiklerini, derece mahkemesi kararlarında çelişkiler olduğunu, mahkeme kararının ideolojik olduğunu ve tarafsız olmadığını, TOKİ'nin yapılan ödemelerden pay aldığını, ödemelerin kapalı yüzme havuzunun bedelini de kapsadığını, dolayısıyla TOKİ'nin sebepsiz zenginleştiğini, hakkını almak için senelerce uğraştığını, diğer davalıların iflas etmeleri nedeniyle tazminat alacağına kısmen kavuşamadığını belirterek, Anayasa'nın 35. maddesinde düzenlenen mülkiyet hakkı ve 36. maddesinde düzenlenen adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

15. Başvurucu Anayasa’nın 35. maddesinde tanımlanan mülkiyet hakkının da ihlal edildiğini ileri sürmüş ise de belirtilen iddianın özünün, derece mahkemeleri kararlarının sonucu itibarıyla adil olmadığı hususuna ilişkin olduğu anlaşılmakla, başvurucunun iddialarını Anayasa'nın 36. maddesinde tanımlanan adil yargılanma hakkı çerçevesinde değerlendirilmesi uygun görülmüştür.

16. Anayasa’nın 148. maddesinin dördüncü fıkrası şöyledir:

“Bireysel başvuruda, kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlarda inceleme yapılamaz”

17. 30/3/2011 tarih ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun’un “Bireysel başvuru hakkı” kenar başlıklı 45. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

“Herkes, Anayasada güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerinden, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve buna ek Türkiye’nin taraf olduğu protokoller kapsamındaki herhangi birinin kamu gücü tarafından, ihlal edildiği iddiasıyla Anayasa Mahkemesine başvurabilir.

18. 6216 sayılı Kanun’un “Bireysel başvuruların kabul edilebilirlik şartları ve incelenmesi” kenar başlıklı 48. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

“Mahkeme,... açıkça dayanaktan yoksun başvuruların kabul edilemezliğine karar verebilir.”

19. 6216 sayılı Kanun’un “Esas hakkındaki inceleme” kenar başlıklı 49. maddesinin (6) numaralı fıkrası şöyledir:

“Bölümlerin, bir mahkeme kararına karşı yapılan bireysel başvurulara ilişkin incelemeleri, bir temel hakkın ihlal edilip edilmediği ve bu ihlalin nasıl ortadan kaldırılacağının belirlenmesi ile sınırlıdır. Bölümlerce kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlarda inceleme yapılamaz.”

20. Anayasa’nın 148. maddesinin dördüncü fıkrası ile 6216 sayılı Kanun’un 49. maddesinin (6) numaralı fıkrasında, bireysel başvurulara ilişkin incelemelerde kanun yolunda gözetilmesi gereken hususların incelemeye tabi tutulamayacağı, 6216 sayılı Kanun’un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrasında ise açıkça dayanaktan yoksun başvuruların Mahkemece kabul edilemezliğine karar verilebileceği belirtilmiştir.

21. Bir anayasal hakkın ihlali iddiası içermeyen, yalnızca derece mahkemelerinin

kararlarının yeniden incelenmesi talep edilen başvuruların açıkça dayanaktan yoksun ve Anayasa ve Kanun tarafından Mahkemenin yetkisi kapsamı dışında bırakılan hususlara ilişkin olduğu açıktır. (B. No: 2012/1027, 12/2/2013, § 25).

22. Bu kapsamda, bireysel başvuruya konu davadaki olayların kanıtlanması, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması, yargılama sırasında delillerin kabul edilebilirliği ve değerlendirilmesi ile kişisel bir uyuşmazlığa derece mahkemeleri tarafından getirilen çözümün esas yönünden adil olup olmaması, bireysel başvuru incelemesinde değerlendirmeye tabi tutulamaz. Anayasada yer alan hak ve özgürlükler ihlal edilmediği sürece ya da açıkça keyfilik içermedikçe derece mahkemelerinin kararlarındaki maddi ve hukuki hatalar bireysel başvuru incelemesinde ele alınamaz. Bu çerçevede, kanun yolu şikayeti niteliğindeki başvurularda derece mahkemelerinin delilleri takdirinde bariz takdir hatası veya açıkça keyfilik bulunmadıkça Anayasa Mahkemesinin bu takdire müdahalesi söz konusu olamaz. (B. No: 2012/1027, 12/2/2013, § 26).

23. Başvurucu tarafından, derece mahkemeleri tarafından taraflar arasındaki sözleşme ve kanun hükümlerinin hatalı yorumlandığı, kamu kurumu niteliğindeki TOKİ'nin lehine davranıldığı, verilen kararın ideolojik ve taraflı olduğu ve açılan tazminat davasının TOKİ yönünden kısmen reddedilmesi suretiyle anayasal haklarının ihlaline yol açıldığı belirtilmekte olup, başvurucunun iddialarının özünün derece mahkemelerince delillerin değerlendirilmesinde ve yorumlanmasında isabet olmadığına ve esas itibariyle yargılamanın sonucuna ilişkin olduğu anlaşılmaktadır.

24. Somut olayda Sincan Tüketici Mahkemesi, başvurucu tarafından açılan tazminat davasında, ortak alanda bulunan kapalı yüzme havuzunun inşa edilmemesi nedeniyle meydana gelen değer azalmasında davalı TOKİ'nin sorumlu olmadığı, diğer davalı inşaat şirketlerinin sorumlu olacağı gerekçesiyle davanın kısmen kabulüne karar vermiştir. Mahkemece 4077 sayılı Kanun hükümleri ile ilgili taraflar arasındaki sözleşme hükümleri dikkate alınarak oluşan vicdani kanaate ve değerlendirmeye göre hukuki bir sonuca ulaşılmış olup verilen karar Yargıtay denetiminden geçerek kesinleşmiştir. Derece mahkemelerince başvurucu tarafından açılan davanın hangi nedenlerle kısmen kabul edildiğine hüküm gerekçelerinde yer verilmiş olup söz konusu kararda tarafların iddia ve savunmaları, dosyaya sundukları deliller değerlendirilerek, ilgili hukuk kuralları da yorumlanmak suretiyle bir sonuca ulaşılmıştır. Bu çerçevede, derece mahkemesi kararlarında bariz takdir hatası veya açıkça keyfilik bulunmadığı anlaşılmaktadır.

25. Başvurucu, yargılama sürecinde karşı tarafın sunduğu deliller ve görüşlerden bilgi sahibi olamadığına, kendi delillerini ve iddialarını sunma olanağı bulamadığına, karşı tarafça sunulan delillere ve iddialara etkili bir şekilde itiraz etme fırsatı bulamadığına ya da uyuşmazlığın çözüme kavuşturulmasıyla ilgili iddialarının derece mahkemeleri tarafından dinlenmediğine veya kararın gerekçesiz olduğuna ilişkin bir bilgi ya da kanıt sunmadığı gibi mahkemenin kararında bariz takdir hatası veya açıkça keyfilik oluşturan herhangi bir durum da tespit edilmemiştir.

26. Açıklanan nedenlerle, başvurucu tarafından ileri sürülen iddiaların kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu, derece mahkemesi kararının bariz takdir hatası veya açıkça keyfilik de içermediği anlaşıldığından başvurunun, diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin "açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun “açıkça dayanaktan yoksun olması” nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde bırakılmasına,

17/11/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

SOLMAZ ERDİNÇ

B. No: 2014/2713 | Karar tarihi: 17.11.2014

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/2713

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

SOLMAZ ERDİNÇ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/2713)

Karar Tarihi: 17/11/2014

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Serruh KALELİ

Üyeler : Nuri NECİPOĞLU

Hicabi DURSUN

Erdal TERCAN

Hasan Tahsin GÖKCAN

Raportör : Seyit Abdulhakim ŞAHİN

Başvurucu : Solmaz ERDİNÇ

Vekili : Av. Ali Ulvi SEYREK

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, Toplu Konut İdaresinden (TOKİ) satın aldığı ve TOKİ'nin gelir paylaşımlı inşaat sözleşmesi ile anlaştığı şirketler tarafından yapılarak teslim edilen dairenin, eksik ve ayıplı olarak teslimi dolayısıyla açtığı davanın, TOKİ'nin zararın bir kısmından sorumlu tutularak kısmen kabul edilmesi nedeniyle mülkiyet ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürerek, ihlalin tespitiyle uğradığı zararın tazminine karar verilmesini talep etmiştir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 3/3/2014 tarihinde Anayasa Mahkemesine doğrudan yapılmıştır. Dilekçe ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesi neticesinde Komisyona sunulmasına engel bir eksikliğin bulunmadığı tespit edilmiştir

3. Birinci Bölüm Üçüncü Komisyonunca 25/4/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik incelemesi Bölüm tarafından yapılmak üzere dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

4. Başvuru dilekçesi ile başvuruya konu yargılama dosyası içeriğinden tespit edilen ilgili olaylar özetle şöyledir:

5. Başvurucu, TOKİ ile diğer davalılar olan yüklenici şirketler arasında yapılan gelir paylaşımlı inşaat sözleşmesi gereği yapılan dairelerden birini satın almış ve dairenin eksik ve ayıplı teslimi dolayısıyla dairede meydana gelen değer kaybının, davalılar TOKİ ve yüklenici şirketlerden tahsili amacıyla 18/6/2009 tarihinde Sincan Tüketici Mahkemesinde tazminat davası açmıştır.

6. Mahkeme, 24/3/2011 tarih ve E.2009/221, K.2011/261 sayılı kararıyla davayı kısmen kabul etmiş, temyiz edilen karar, Yargıtay 13. Hukuk Dairesinin 25/11/2011 tarih ve E.2011/14540, K.2011/17360 sayılı ilamıyla "...davalı TOKİ, Mahkemeye yazdığı 10.11.2009 tarihli cevabi yazıda; idare ile yükleniciler Kontaş İnş ve Mad. San. Tic. İhr. Ltd. Şti.-Canberk İnş. Turz. Paz. Ltd. Şti. ortak girişimi arasında yapılan sözleşmenin 7 ve 23.maddelerinde işin tüm eksik ve kusurlu imalatlarından yüklenicilerin sorumlu olduğu, konut sahiplerinden muhtelif zamanlarda gelen şikayetler değerlendirilip durum tesbit tutanağı düzenlendiğini, bu işlerin yükleniciler nam ve hesabına giderilmesi için karar alındığını bildirmiş, ayrı bir yazı ile de idare tarafından tesbit edilen eksikliklerin yüklenici nam ve hesabına yaptırılmasını teminen Grup Lider İnş. Tur. San. Tic. AŞ'ye ihale edilip 29.6.2009 tarihli sözleşme imzalandığını, yer tesliminin 1.7.2009 tarihinde yapıldığını belirtmiştir. Bu durumda davalı TOKİ tarafından eksiklikler giderildiği takdirde giderilen eksiklik ve ayıplar yönünden dava konusuz kalacaktır. Her ne kadar mahkemece işin ihale edilmesinden sonra 26.2.2010 tarihinde yapılan keşif ve hazırlanan bilirkişi raporu esas alınarak sonca gidilmişse de, bu aşamadan sonrada eksikliğin giderilmesi mümkündür. Hal böyle olunca davalı TOKİ tarafından 3.kişiyle yapılan 29.6.2009 tarihli sözleşme ve ekleri getirilip davacıya ait konutda olduğu iddia edilen ayıp ve eksik imalatlar ile ortak yerlerdeki ayıplı ve eksik imalatların bu sözleşme kapsamında olup olmadığı, varsa bunların giderilip giderilmediği, sözleşmede 3.kişiye bu noksanların hangi tarihe kadar giderilmesi için sure verildiği gerektiğinde keşif yapılarak değerlendirilmeksizin yazılı şekilde eksik inceleme ile karar verilmesi usul ve yasaya aykırı olup bozma nedenidir..." gerekçesiyle bozulmuştur.

7. Bozmaya uyan ilk derece mahkemesi, bozma kararı doğrultusunda gerekli incelemeleri yaptıktan sonra, 11/10/2012 tarih ve E.2012/95, K.2012/755 sayılı kararında, konutta ve ortak alanlardaki eksik ve ayıplı işlerle ilgili bütün davalıların sorumlu olduğu, ancak, "kapalı yüzme havuzunun davalı yüklenici şirketler tarafından konut sahiplerine ayrıca taahhüt edildiği, kapalı yüzme havuzunun davalılar arasında kararlaştırılan sözleşmede yer almadığı, sitede sözleşme ve proje kapsamında ayrıca açık yüzme havuzunun da bulunduğu, bu nedenlerle davalı TOKİ'nin kapalı yüzme havuzu taahhüdünden ve inşasından sorumlu olmadığı" gerekçesiyle, davanın kısmen kabulüne, kabul edilen tazminat kısmının konut ve ortak alanlardaki eksiklik ve ayıplara ilişkin kısmından TOKİ ile diğer davalıların müştereken ve müteselsilen sorumlu olduklarına, kapalı yüzme havuzu ile ilgili kısmından ise TOKİ dışındaki davalıların sorumlu olduklarına karar vermiştir.

8. Taraflarca temyiz edilen bu karar, Yargıtay 13. Hukuk Dairesinin, 28/3/2013 tarih ve E.2013/6486, K.2013/7808 sayılı ilamı ile "sair temyiz itirazlarının reddine ancak davacı, davalıların gelir ortaklığı esasına göre yaptığı Ankara Eryaman Göksu Park konutlarından satın aldığı dairede eksik ve kusurlu imalatlar bulunması nedeniyle dairede oluşan değer

kaybının tahsili için eldeki davayı açmıştır. Mahkemece, davanın kısmen kabulüne, davalılar kendilerini vekille temsil ettirdiklerinden, davalılar yararına reddedilen kısım için ayrı ayrı vekalet ücreti tahsiline karar verilmiştir. Aynı dava sebebine dayanılarak dava açılması ve davalıların sorumluluklarının müteselsil olması nedeniyle davanın reddi halinde davacı aleyhine tek bir ücreti vekalete hükmedilmesi gerekirken yazılı şekilde her bir davalı için ayrı ayrı ücreti vekalete hükmedilmesi usul ve yasaya aykırı olup bozma nedenidir. Ne var ki yapılan yanlışlığın giderilmesi yeniden yargılama yapılmasını gerektirmediğinden…" şeklinde gerekçe gösterilerek hükmün düzeltilerek onanmasına karar verilmiştir.

9. Başvurucunun karar düzeltme talebi, aynı Dairenin, 27/11/2013 tarih ve E.2013/20538, K.2013/29359 sayılı ilamıyla reddedilmiştir.

10. Bu karar başvurucu vekiline 13/2/2014 tarihinde tebliğ edilmiştir. Başvurucu bu karara karşı 3/3/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

B. İlgili Hukuk

11. 23/2/1995 tarih ve 4077 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkındaki Kanun'un 1. maddesi şöyledir :

"Bu Kanunun amacı, (...) kamu yararına uygun olarak tüketicinin sağlık ve güvenliği ile ekonomik çıkarlarını koruyucu, aydınlatıcı, eğitici, zararlarını tazmin edici, çevresel tehlikelerden korunmasını sağlayıcı önlemleri almak ve tüketicilerin kendilerini koruyucu girişimlerini özendirmek ve bu konudaki politikaların oluşturulmasında gönüllü örgütlenmeleri teşvik etmeye ilişkin hususları düzenlemektir."

12. 4077 sayılı Kanun'un 4. maddesinin (1) ve (2) numaralı fıkraları şöyledir:

"Ambalajında, etiketinde, tanıtma ve kullanma kılavuzunda ya da reklam ve ilanlarında yer alan veya satıcı tarafından bildirilen veya standardında veya teknik düzenlemesinde tespit edilen nitelik veya niteliği etkileyen niceliğine aykırı olan ya da tahsis veya kullanım amacı bakımından değerini veya tüketicinin ondan beklediği faydaları azaltan veya ortadan kaldıran maddi, hukuki veya ekonomik eksiklikler içeren mallar, ayıplı mal olarak kabul edilir.

Tüketici, malın teslimi tarihinden itibaren otuz gün içerisinde ayıbı satıcıya bildirmekle yükümlüdür. Tüketici bu durumda, bedel iadesini de içeren sözleşmeden dönme, malın ayıpsız misliyle değiştirilmesi veya ayıp oranında bedel indirimi ya da ücretsiz onarım isteme haklarına sahiptir. Satıcı, tüketicinin tercih ettiği bu talebi yerine getirmekle yükümlüdür. Tüketici bu seçimlik haklarından biri ile birlikte ayıplı malın neden olduğu ölüm ve/veya yaralanmaya yol açan ve/veya kullanımdaki diğer mallarda zarara neden olan hallerde imalatçı-üreticiden tazminat isteme hakkına da sahiptir."

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

13. Mahkemenin 17/11/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 3/3/2014 tarih ve 2014/2713 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

14. Başvurucu, TOKİ ile diğer karşı taraf yüklenici şirketler arasında yapılan sözleşme gereği yapılan binalardan bir daire satın aldığını, dairenin eksik ve ayıplı teslimi dolayısıyla açtığı davanın kısmen kabul edildiğini, TOKİ'nin taahhüt edilen kapalı yüzme havuzuna ilişkin sorumluluğu bulunmadığı sonucuna varılarak tarafına ödenmesine hükmedilen

tazminattan kısmen sorumlu tutulduğunu, oysa reklamlarda kapalı yüzme havuzunun da vaat edildiğini ve TOKİ'nin de isminin geçtiğini, bu sebeple idareye güvenle hareket ederek söz konusu taşınmazı satın aldığını, derece mahkemelerinin hukuki görünüşün korunmasına ilişkin ilkeye aykırı karar verdiklerini, yüklenici şirketler TOKİ'ye vekaleten hareket ettikleri için esas olarak TOKİ'nin kapalı yüzme havuzundan da sorumlu olduğunu, somut olay, sözleşme ve kanun hükümlerinin derece mahkemelerince hatalı yorumlandığını, keyfi kararlar verdiklerini, derece mahkemesi kararlarında çelişkiler olduğunu, mahkeme kararının ideolojik olduğunu ve tarafsız olmadığını, TOKİ'nin yapılan ödemelerden pay aldığını, ödemelerin kapalı yüzme havuzunun bedelini de kapsadığını, dolayısıyla TOKİ'nin sebepsiz zenginleştiğini, hakkını almak için senelerce uğraştığını, diğer davalıların iflas etmeleri nedeniyle tazminat alacağına kısmen kavuşamadığını belirterek, Anayasa'nın 35. maddesinde düzenlenen mülkiyet hakkı ve 36. maddesinde düzenlenen adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

15. Başvurucu Anayasa’nın 35. maddesinde tanımlanan mülkiyet hakkının da ihlal edildiğini ileri sürmüş ise de belirtilen iddianın özünün, derece mahkemeleri kararlarının sonucu itibarıyla adil olmadığı hususuna ilişkin olduğu anlaşılmakla, başvurucunun iddialarını Anayasa'nın 36. maddesinde tanımlanan adil yargılanma hakkı çerçevesinde değerlendirilmesi uygun görülmüştür.

16. Anayasa’nın 148. maddesinin dördüncü fıkrası şöyledir:

“Bireysel başvuruda, kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlarda inceleme yapılamaz”

17. 30/3/2011 tarih ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun’un “Bireysel başvuru hakkı” kenar başlıklı 45. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

“Herkes, Anayasada güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerinden, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve buna ek Türkiye’nin taraf olduğu protokoller kapsamındaki herhangi birinin kamu gücü tarafından, ihlal edildiği iddiasıyla Anayasa Mahkemesine başvurabilir.

18. 6216 sayılı Kanun’un “Bireysel başvuruların kabul edilebilirlik şartları ve incelenmesi” kenar başlıklı 48. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

“Mahkeme,... açıkça dayanaktan yoksun başvuruların kabul edilemezliğine karar verebilir.”

19. 6216 sayılı Kanun’un “Esas hakkındaki inceleme” kenar başlıklı 49. maddesinin (6) numaralı fıkrası şöyledir:

“Bölümlerin, bir mahkeme kararına karşı yapılan bireysel başvurulara ilişkin incelemeleri, bir temel hakkın ihlal edilip edilmediği ve bu ihlalin nasıl ortadan kaldırılacağının belirlenmesi ile sınırlıdır. Bölümlerce kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlarda inceleme yapılamaz.”

20. Anayasa’nın 148. maddesinin dördüncü fıkrası ile 6216 sayılı Kanun’un 49. maddesinin (6) numaralı fıkrasında, bireysel başvurulara ilişkin incelemelerde kanun yolunda gözetilmesi gereken hususların incelemeye tabi tutulamayacağı, 6216 sayılı Kanun’un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrasında ise açıkça dayanaktan yoksun başvuruların Mahkemece kabul edilemezliğine karar verilebileceği belirtilmiştir.

21. Bir anayasal hakkın ihlali iddiası içermeyen, yalnızca derece mahkemelerinin

kararlarının yeniden incelenmesi talep edilen başvuruların açıkça dayanaktan yoksun ve Anayasa ve Kanun tarafından Mahkemenin yetkisi kapsamı dışında bırakılan hususlara ilişkin olduğu açıktır. (B. No: 2012/1027, 12/2/2013, § 25).

22. Bu kapsamda, bireysel başvuruya konu davadaki olayların kanıtlanması, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması, yargılama sırasında delillerin kabul edilebilirliği ve değerlendirilmesi ile kişisel bir uyuşmazlığa derece mahkemeleri tarafından getirilen çözümün esas yönünden adil olup olmaması, bireysel başvuru incelemesinde değerlendirmeye tabi tutulamaz. Anayasada yer alan hak ve özgürlükler ihlal edilmediği sürece ya da açıkça keyfilik içermedikçe derece mahkemelerinin kararlarındaki maddi ve hukuki hatalar bireysel başvuru incelemesinde ele alınamaz. Bu çerçevede, kanun yolu şikayeti niteliğindeki başvurularda derece mahkemelerinin delilleri takdirinde bariz takdir hatası veya açıkça keyfilik bulunmadıkça Anayasa Mahkemesinin bu takdire müdahalesi söz konusu olamaz. (B. No: 2012/1027, 12/2/2013, § 26).

23. Başvurucu tarafından, derece mahkemeleri tarafından taraflar arasındaki sözleşme ve kanun hükümlerinin hatalı yorumlandığı, kamu kurumu niteliğindeki TOKİ'nin lehine davranıldığı, verilen kararın ideolojik ve taraflı olduğu ve açılan tazminat davasının TOKİ yönünden kısmen reddedilmesi suretiyle anayasal haklarının ihlaline yol açıldığı belirtilmekte olup, başvurucunun iddialarının özünün derece mahkemelerince delillerin değerlendirilmesinde ve yorumlanmasında isabet olmadığına ve esas itibariyle yargılamanın sonucuna ilişkin olduğu anlaşılmaktadır.

24. Somut olayda Sincan Tüketici Mahkemesi, başvurucu tarafından açılan tazminat davasında, ortak alanda bulunan kapalı yüzme havuzunun inşa edilmemesi nedeniyle meydana gelen değer azalmasında davalı TOKİ'nin sorumlu olmadığı, diğer davalı inşaat şirketlerinin sorumlu olacağı gerekçesiyle davanın kısmen kabulüne karar vermiştir. Mahkemece 4077 sayılı Kanun hükümleri ile ilgili taraflar arasındaki sözleşme hükümleri dikkate alınarak oluşan vicdani kanaate ve değerlendirmeye göre hukuki bir sonuca ulaşılmış olup verilen karar Yargıtay denetiminden geçerek kesinleşmiştir. Derece mahkemelerince başvurucu tarafından açılan davanın hangi nedenlerle kısmen kabul edildiğine hüküm gerekçelerinde yer verilmiş olup söz konusu kararda tarafların iddia ve savunmaları, dosyaya sundukları deliller değerlendirilerek, ilgili hukuk kuralları da yorumlanmak suretiyle bir sonuca ulaşılmıştır. Bu çerçevede, derece mahkemesi kararlarında bariz takdir hatası veya açıkça keyfilik bulunmadığı anlaşılmaktadır.

25. Başvurucu, yargılama sürecinde karşı tarafın sunduğu deliller ve görüşlerden bilgi sahibi olamadığına, kendi delillerini ve iddialarını sunma olanağı bulamadığına, karşı tarafça sunulan delillere ve iddialara etkili bir şekilde itiraz etme fırsatı bulamadığına ya da uyuşmazlığın çözüme kavuşturulmasıyla ilgili iddialarının derece mahkemeleri tarafından dinlenmediğine veya kararın gerekçesiz olduğuna ilişkin bir bilgi ya da kanıt sunmadığı gibi mahkemenin kararında bariz takdir hatası veya açıkça keyfilik oluşturan herhangi bir durum da tespit edilmemiştir.

26. Açıklanan nedenlerle, başvurucu tarafından ileri sürülen iddiaların kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu, derece mahkemesi kararının bariz takdir hatası veya açıkça keyfilik de içermediği anlaşıldığından başvurunun, diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin "açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun “açıkça dayanaktan yoksun olması” nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde bırakılmasına,

17/11/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

FATMA TEKE

B. No: 2014/2715 | Karar tarihi: 17.11.2014

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/2715

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

FATMA TEKE BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/2715)

Karar Tarihi: 17/11/2014

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Serruh KALELİ

Üyeler : Nuri NECİPOĞLU

Hicabi DURSUN

Erdal TERCAN

Hasan Tahsin GÖKCAN

Raportör : Seyit Abdulhakim ŞAHİN

Başvurucu : Fatma TEKE

Vekili : Av. Ali Ulvi SEYREK

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, Toplu Konut İdaresinden (TOKİ) satın aldığı ve TOKİ'nin gelir paylaşımlı inşaat sözleşmesi ile anlaştığı şirketler tarafından yapılarak teslim edilen dairenin, eksik ve ayıplı olarak teslimi dolayısıyla açtığı davanın, TOKİ'nin zararın bir kısmından sorumlu tutularak kısmen kabul edilmesi nedeniyle mülkiyet ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürerek, ihlalin tespitiyle uğradığı zararın tazminine karar verilmesini talep etmiştir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 3/3/2014 tarihinde Anayasa Mahkemesine doğrudan yapılmıştır. Dilekçe ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesi neticesinde Komisyona sunulmasına engel bir eksikliğin bulunmadığı tespit edilmiştir

3. Birinci Bölüm Birinci Komisyonunca 25/4/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik incelemesi Bölüm tarafından yapılmak üzere dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

4. Başvuru dilekçesi ile başvuruya konu yargılama dosyası içeriğinden tespit edilen ilgili olaylar özetle şöyledir:

5. Başvurucu, TOKİ ile diğer davalılar olan yüklenici şirketler arasında yapılan gelir paylaşımlı inşaat sözleşmesi gereği yapılan dairelerden birini satın almış ve dairenin eksik ve ayıplı teslimi dolayısıyla dairede meydana gelen değer kaybının, davalılar TOKİ ve yüklenici şirketlerden tahsili amacıyla 18/6/2009 tarihinde Sincan Tüketici Mahkemesinde tazminat davası açmıştır.

6. Mahkeme, 24/3/2011 tarih ve E.2009/199, K.2011/241 sayılı kararıyla davayı kısmen kabul etmiş, temyiz edilen karar, Yargıtay 13. Hukuk Dairesinin 25/11/2011 tarih ve E.2011/14547, K.2011/17366 sayılı ilamıyla "...davalı TOKİ, Mahkemeye yazdığı 10.11.2009 tarihli cevabi yazıda; idare ile yükleniciler Kontaş İnş ve Mad. San. Tic. İhr. Ltd. Şti.-Canberk İnş. Turz. Paz. Ltd. Şti. ortak girişimi arasında yapılan sözleşmenin 7 ve 23.maddelerinde işin tüm eksik ve kusurlu imalatlarından yüklenicilerin sorumlu olduğu, konut sahiplerinden muhtelif zamanlarda gelen şikayetler değerlendirilip durum tesbit tutanağı düzenlendiğini, bu işlerin yükleniciler nam ve hesabına giderilmesi için karar alındığını bildirmiş, ayrı bir yazı ile de idare tarafından tesbit edilen eksikliklerin yüklenici nam ve hesabına yaptırılmasını teminen Grup Lider İnş. Tur. San. Tic. AŞ'ye ihale edilip 29.6.2009 tarihli sözleşme imzalandığını, yer tesliminin 1.7.2009 tarihinde yapıldığını belirtmiştir. Bu durumda davalı TOKİ tarafından eksiklikler giderildiği takdirde giderilen eksiklik ve ayıplar yönünden dava konusuz kalacaktır. Her ne kadar mahkemece işin ihale edilmesinden sonra 26.2.2010 tarihinde yapılan keşif ve hazırlanan bilirkişi raporu esas alınarak sonca gidilmişse de, bu aşamadan sonrada eksikliğin giderilmesi mümkündür. Hal böyle olunca davalı TOKİ tarafından 3.kişiyle yapılan 29.6.2009 tarihli sözleşme ve ekleri getirilip davacıya ait konutda olduğu iddia edilen ayıp ve eksik imalatlar ile ortak yerlerdeki ayıplı ve eksik imalatların bu sözleşme kapsamında olup olmadığı, varsa bunların giderilip giderilmediği, sözleşmede 3.kişiye bu noksanların hangi tarihe kadar giderilmesi için sure verildiği gerektiğinde keşif yapılarak değerlendirilmeksizin yazılı şekilde eksik inceleme ile karar verilmesi usul ve yasaya aykırı olup bozma nedenidir..." gerekçesiyle bozulmuştur.

7. Bozmaya uyan ilk derece mahkemesi, bozma kararı doğrultusunda gerekli incelemeleri yaptıktan sonra, 11/10/2012 tarih ve E.2012/105, K.2012/760 sayılı kararında, konutta ve ortak alanlardaki eksik ve ayıplı işlerle ilgili bütün davalıların sorumlu olduğu, ancak, "kapalı yüzme havuzunun davalı yüklenici şirketler tarafından konut sahiplerine ayrıca taahhüt edildiği, kapalı yüzme havuzunun davalılar arasında kararlaştırılan sözleşmede yer almadığı, sitede sözleşme ve proje kapsamında ayrıca açık yüzme havuzunun da bulunduğu, bu nedenlerle davalı TOKİ'nin kapalı yüzme havuzu taahhüdünden ve inşasından sorumlu olmadığı" gerekçesiyle, davanın kısmen kabulüne, kabul edilen tazminat kısmının konut ve ortak alanlardaki eksiklik ve ayıplara ilişkin kısmından TOKİ ile diğer davalıların müştereken ve müteselsilen sorumlu olduklarına, kapalı yüzme havuzu ile ilgili kısmından ise TOKİ dışındaki davalıların sorumlu olduklarına karar vermiştir.

8. Taraflarca temyiz edilen bu karar, Yargıtay 13. Hukuk Dairesinin, 18/4/2013 tarih ve E.2013/6444, K.2013/10133 sayılı ilamı ile "sair temyiz itirazlarının reddine ancak davacı, davalıların gelir ortaklığı esasına göre yaptığı Ankara Eryaman Göksu Park konutlarından satın aldığı dairede eksik ve kusurlu imalatlar bulunması nedeniyle dairede oluşan değer

kaybının tahsili için eldeki davayı açmıştır. Mahkemece, davanın kısmen kabulüne, davalılar kendilerini vekille temsil ettirdiklerinden, davalılar yararına reddedilen kısım için ayrı ayrı vekalet ücreti tahsiline karar verilmiştir. Aynı dava sebebine dayanılarak dava açılması ve davalıların sorumluluklarının müteselsil olması nedeniyle davanın reddi halinde davacı aleyhine tek bir ücreti vekalete hükmedilmesi gerekirken yazılı şekilde her bir davalı için ayrı ayrı ücreti vekalete hükmedilmesi usul ve yasaya aykırı olup bozma nedenidir. Ne var ki yapılan yanlışlığın giderilmesi yeniden yargılama yapılmasını gerektirmediğinden…" şeklinde gerekçe gösterilerek hükmün düzeltilerek onanmasına karar verilmiştir.

9. Başvurucunun karar düzeltme talebi, aynı Dairenin, 16/12/2013 tarih ve E.2013/27016, K.2013/31486 sayılı ilamıyla reddedilmiştir.

10. Bu karar başvurucu vekiline 30/1/2014 tarihinde tebliğ edilmiştir. Başvurucu bu karara karşı 3/3/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

B. İlgili Hukuk

11. 23/2/1995 tarih ve 4077 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkındaki Kanun'un 1. maddesi şöyledir :

"Bu Kanunun amacı, (...) kamu yararına uygun olarak tüketicinin sağlık ve güvenliği ile ekonomik çıkarlarını koruyucu, aydınlatıcı, eğitici, zararlarını tazmin edici, çevresel tehlikelerden korunmasını sağlayıcı önlemleri almak ve tüketicilerin kendilerini koruyucu girişimlerini özendirmek ve bu konudaki politikaların oluşturulmasında gönüllü örgütlenmeleri teşvik etmeye ilişkin hususları düzenlemektir."

12. 4077 sayılı Kanun'un 4. maddesinin (1) ve (2) numaralı fıkraları şöyledir:

"Ambalajında, etiketinde, tanıtma ve kullanma kılavuzunda ya da reklam ve ilanlarında yer alan veya satıcı tarafından bildirilen veya standardında veya teknik düzenlemesinde tespit edilen nitelik veya niteliği etkileyen niceliğine aykırı olan ya da tahsis veya kullanım amacı bakımından değerini veya tüketicinin ondan beklediği faydaları azaltan veya ortadan kaldıran maddi, hukuki veya ekonomik eksiklikler içeren mallar, ayıplı mal olarak kabul edilir.

Tüketici, malın teslimi tarihinden itibaren otuz gün içerisinde ayıbı satıcıya bildirmekle yükümlüdür. Tüketici bu durumda, bedel iadesini de içeren sözleşmeden dönme, malın ayıpsız misliyle değiştirilmesi veya ayıp oranında bedel indirimi ya da ücretsiz onarım isteme haklarına sahiptir. Satıcı, tüketicinin tercih ettiği bu talebi yerine getirmekle yükümlüdür. Tüketici bu seçimlik haklarından biri ile birlikte ayıplı malın neden olduğu ölüm ve/veya yaralanmaya yol açan ve/veya kullanımdaki diğer mallarda zarara neden olan hallerde imalatçı-üreticiden tazminat isteme hakkına da sahiptir."

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

13. Mahkemenin 17/11/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 3/3/2014 tarih ve 2014/2715 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

14. Başvurucu, TOKİ ile diğer karşı taraf yüklenici şirketler arasında yapılan sözleşme gereği yapılan binalardan bir daire satın aldığını, dairenin eksik ve ayıplı teslimi dolayısıyla açtığı davanın kısmen kabul edildiğini, TOKİ'nin taahhüt edilen kapalı yüzme havuzuna ilişkin sorumluluğu bulunmadığı sonucuna varılarak tarafına ödenmesine hükmedilen

tazminattan kısmen sorumlu tutulduğunu, oysa reklamlarda kapalı yüzme havuzunun da vaat edildiğini ve TOKİ'nin de isminin geçtiğini, bu sebeple idareye güvenle hareket ederek söz konusu taşınmazı satın aldığını, derece mahkemelerinin hukuki görünüşün korunmasına ilişkin ilkeye aykırı karar verdiklerini, yüklenici şirketler TOKİ'ye vekaleten hareket ettikleri için esas olarak TOKİ'nin kapalı yüzme havuzundan da sorumlu olduğunu, somut olay, sözleşme ve kanun hükümlerinin derece mahkemelerince hatalı yorumlandığını, keyfi kararlar verdiklerini, derece mahkemesi kararlarında çelişkiler olduğunu, mahkeme kararının ideolojik olduğunu ve tarafsız olmadığını, TOKİ'nin yapılan ödemelerden pay aldığını, ödemelerin kapalı yüzme havuzunun bedelini de kapsadığını, dolayısıyla TOKİ'nin sebepsiz zenginleştiğini, hakkını almak için senelerce uğraştığını, diğer davalıların iflas etmeleri nedeniyle tazminat alacağına kısmen kavuşamadığını belirterek, Anayasa'nın 35. maddesinde düzenlenen mülkiyet hakkı ve 36. maddesinde düzenlenen adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

15. Başvurucu Anayasa’nın 35. maddesinde tanımlanan mülkiyet hakkının da ihlal edildiğini ileri sürmüş ise de belirtilen iddianın özünün, derece mahkemeleri kararlarının sonucu itibarıyla adil olmadığı hususuna ilişkin olduğu anlaşılmakla, başvurucunun iddialarını Anayasa'nın 36. maddesinde tanımlanan adil yargılanma hakkı çerçevesinde değerlendirilmesi uygun görülmüştür.

16. Anayasa’nın 148. maddesinin dördüncü fıkrası şöyledir:

“Bireysel başvuruda, kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlarda inceleme yapılamaz”

17. 30/3/2011 tarih ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun’un “Bireysel başvuru hakkı” kenar başlıklı 45. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

“Herkes, Anayasada güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerinden, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve buna ek Türkiye’nin taraf olduğu protokoller kapsamındaki herhangi birinin kamu gücü tarafından, ihlal edildiği iddiasıyla Anayasa Mahkemesine başvurabilir.

18. 6216 sayılı Kanun’un “Bireysel başvuruların kabul edilebilirlik şartları ve incelenmesi” kenar başlıklı 48. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

“Mahkeme,... açıkça dayanaktan yoksun başvuruların kabul edilemezliğine karar verebilir.”

19. 6216 sayılı Kanun’un “Esas hakkındaki inceleme” kenar başlıklı 49. maddesinin (6) numaralı fıkrası şöyledir:

“Bölümlerin, bir mahkeme kararına karşı yapılan bireysel başvurulara ilişkin incelemeleri, bir temel hakkın ihlal edilip edilmediği ve bu ihlalin nasıl ortadan kaldırılacağının belirlenmesi ile sınırlıdır. Bölümlerce kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlarda inceleme yapılamaz.”

20. Anayasa’nın 148. maddesinin dördüncü fıkrası ile 6216 sayılı Kanun’un 49. maddesinin (6) numaralı fıkrasında, bireysel başvurulara ilişkin incelemelerde kanun yolunda gözetilmesi gereken hususların incelemeye tabi tutulamayacağı, 6216 sayılı Kanun’un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrasında ise açıkça dayanaktan yoksun başvuruların Mahkemece kabul edilemezliğine karar verilebileceği belirtilmiştir.

21. Bir anayasal hakkın ihlali iddiası içermeyen, yalnızca derece mahkemelerinin

kararlarının yeniden incelenmesi talep edilen başvuruların açıkça dayanaktan yoksun ve Anayasa ve Kanun tarafından Mahkemenin yetkisi kapsamı dışında bırakılan hususlara ilişkin olduğu açıktır. (B. No: 2012/1027, 12/2/2013, § 25).

22. Bu kapsamda, bireysel başvuruya konu davadaki olayların kanıtlanması, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması, yargılama sırasında delillerin kabul edilebilirliği ve değerlendirilmesi ile kişisel bir uyuşmazlığa derece mahkemeleri tarafından getirilen çözümün esas yönünden adil olup olmaması, bireysel başvuru incelemesinde değerlendirmeye tabi tutulamaz. Anayasada yer alan hak ve özgürlükler ihlal edilmediği sürece ya da açıkça keyfilik içermedikçe derece mahkemelerinin kararlarındaki maddi ve hukuki hatalar bireysel başvuru incelemesinde ele alınamaz. Bu çerçevede, kanun yolu şikayeti niteliğindeki başvurularda derece mahkemelerinin delilleri takdirinde bariz takdir hatası veya açıkça keyfilik bulunmadıkça Anayasa Mahkemesinin bu takdire müdahalesi söz konusu olamaz. (B. No: 2012/1027, 12/2/2013, § 26).

23. Başvurucu tarafından, derece mahkemeleri tarafından taraflar arasındaki sözleşme ve kanun hükümlerinin hatalı yorumlandığı, kamu kurumu niteliğindeki TOKİ'nin lehine davranıldığı, verilen kararın ideolojik ve taraflı olduğu ve açılan tazminat davasının TOKİ yönünden kısmen reddedilmesi suretiyle anayasal haklarının ihlaline yol açıldığı belirtilmekte olup, başvurucunun iddialarının özünün derece mahkemelerince delillerin değerlendirilmesinde ve yorumlanmasında isabet olmadığına ve esas itibariyle yargılamanın sonucuna ilişkin olduğu anlaşılmaktadır.

24. Somut olayda Sincan Tüketici Mahkemesi, başvurucu tarafından açılan tazminat davasında, ortak alanda bulunan kapalı yüzme havuzunun inşa edilmemesi nedeniyle meydana gelen değer azalmasında davalı TOKİ'nin sorumlu olmadığı, diğer davalı inşaat şirketlerinin sorumlu olacağı gerekçesiyle davanın kısmen kabulüne karar vermiştir. Mahkemece 4077 sayılı Kanun hükümleri ile ilgili taraflar arasındaki sözleşme hükümleri dikkate alınarak oluşan vicdani kanaate ve değerlendirmeye göre hukuki bir sonuca ulaşılmış olup verilen karar Yargıtay denetiminden geçerek kesinleşmiştir. Derece mahkemelerince başvurucu tarafından açılan davanın hangi nedenlerle kısmen kabul edildiğine hüküm gerekçelerinde yer verilmiş olup söz konusu kararda tarafların iddia ve savunmaları, dosyaya sundukları deliller değerlendirilerek, ilgili hukuk kuralları da yorumlanmak suretiyle bir sonuca ulaşılmıştır. Bu çerçevede, derece mahkemesi kararlarında bariz takdir hatası veya açıkça keyfilik bulunmadığı anlaşılmaktadır.

25. Başvurucu, yargılama sürecinde karşı tarafın sunduğu deliller ve görüşlerden bilgi sahibi olamadığına, kendi delillerini ve iddialarını sunma olanağı bulamadığına, karşı tarafça sunulan delillere ve iddialara etkili bir şekilde itiraz etme fırsatı bulamadığına ya da uyuşmazlığın çözüme kavuşturulmasıyla ilgili iddialarının derece mahkemeleri tarafından dinlenmediğine veya kararın gerekçesiz olduğuna ilişkin bir bilgi ya da kanıt sunmadığı gibi mahkemenin kararında bariz takdir hatası veya açıkça keyfilik oluşturan herhangi bir durum da tespit edilmemiştir.

26. Açıklanan nedenlerle, başvurucu tarafından ileri sürülen iddiaların kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu, derece mahkemesi kararının bariz takdir hatası veya açıkça keyfilik de içermediği anlaşıldığından başvurunun, diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin "açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun “açıkça dayanaktan yoksun olması” nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde bırakılmasına,

17/11/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

SABAHADDİN DEMİREL VE DİĞERLERİ

B. No: 2014/2791 | Karar tarihi: 17.11.2014

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/2791

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

SABAHADDİN DEMİREL VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/2791)

Karar Tarihi: 17/11/2014

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Serruh KALELİ

Üyeler : Nuri NECİPOĞLU

Hicabi DURSUN

Erdal TERCAN

Hasan Tahsin GÖKCAN

Raportör Yrd. : Yusuf Enes KAYA

Başvurucular : Sabahaddin DEMİREL

Abidin DEMİREL

Alaettin DEMİREL

Ali DEMİREL

Vekilleri : Av. Meral ÖNDERSEV

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucular, murisleri aleyhine 2/8/1991 tarihinde Marmaris Kadastro Mahkemesinde açılan kadastro tespitine itiraz davasının makul sürede sonuçlandırılamadığını belirterek, mülkiyet ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşler ve tazminat talep etmişlerdir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 21/2/2014 tarihinde Marmaris 1.Asliye Hukuk Mahkemesi vasıtasıyla yapılmıştır. Dilekçe ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesi neticesinde Komisyona sunulmasına engel eksiklik bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. Birinci Bölüm Birinci Komisyonunca, 30/4/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik incelemesi Bölüm tarafından yapılmak üzere, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Bölüm Başkanı tarafından 11/7/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru konusu olay ve olgular ile başvurunun bir örneği görüş için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir. Adalet Bakanlığının 5/9/2014 tarihli yazısında, Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarına ve bu kapsamda sunulan görüşlerine atfen, başvuru hakkında görüş sunulmayacağı bildirilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru formu ve ekleri ile başvuruya konu yargılama dosyası içeriğinden tespit edilen ilgili olaylar özetle şöyledir:

7. Muğla ili, Marmaris ilçesi, Karaca köyünde yapılan kadastro çalışmaları sırasında 255, 257, 258, 286, 293, 313, 337, 363, 378, 442, 444, 461, 859 parsel numaralı taşınmazlar başvuruculaın murisi adına tespit edilmiştir.

8. Bu tespit üzerine N.M.Ş. ve M.Ö. tarafından başvuruculaın murisi aleyhine 2/8/1991 tarihinde, Marmaris Kadastro Mahkemesinde kadastro tespitine itiraz davası açılmıştır.

9. Marmaris Kadastro Mahkemesi, 25/10/2010 tarih ve E.1991/357, K.2010/832 sayılı kararıyla davanın reddine, taşınmazların kadastro tespit tutanağındaki tespit gibi tapuya tesciline karar vermiştir.

10. Kararın temyiz edilmesi üzerine, Yargıtay 20. Hukuk Dairesi 5/3/2013 tarih ve E.2012/4933, K.2013/2310 sayılı ilamıyla; birtakım eksiklikler olduğu gerekçesiyle dosyanın Mahkemesine geri çevrilmesine karar vermiştir.

11. Eksik hususların tamamlanmasından sonra, Yargıtay 20. Hukuk Dairesi 10/12/2013 tarih ve E.2013/6725, K.2013/11403 sayılı ilamıyla, İlk Derece Mahkemesinin kararını bozmuştur.

12. Bozma kararı sonrasında dosya, henüz yeni bir esas numarasına kaydedilmemiş olup yargılama Marmaris Kadastro Mahkemesinde halen devam etmektedir.

B. İlgili Hukuk

13. 12/1/2011 tarih ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 30. maddesi ile 21/6/1987 tarih ve 3402 sayılı Kadastro Kanunu'nun 25. maddesinin birinci fıkrası, 28. maddesinin birinci fıkrası, 29. maddesinin birinci, üçüncü, dördüncü fıkraları, 30. maddesinin birinci ve ikinci fıkraları, 32. maddesinin birinci fıkrası ve 36. maddesinin birinci fıkrasının son cümlesi.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

14. Mahkemenin 17/11/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 21/2/2014 tarih ve 2014/2791 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvuruculaın İddiaları

15. Başvurucular, murisleri aleyhine 2/8/1991 tarihinde Marmaris Kadastro Mahkemesinde açılan kadastro tespitine itiraz davasının makul sürede sonuçlandırılamadığını belirterek, mülkiyet ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini iddia etmişlerdir.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

16. Başvuru formu ve eklerinin incelenmesi sonucunda açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

17. Başvurucular, murisleri aleyhine 2/8/1991 tarihinde Marmaris Kadastro Mahkemesinde açılan kadastro tespitine itiraz davasının makul sürede sonuçlandırılamadığını belirterek, mülkiyet ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini iddia etmişlerdir.

18. Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün olmayıp (B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18), Sözleşme metni ile Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut görünümleri olan alt ilke ve haklar, Anayasa'nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı birçok kararında, ilgili hükmü Sözleşme'nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, Sözleşme'nin lafzi içeriğinde yer alan ve AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen ilke ve haklara, Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir. Somut başvurunun dayanağını oluşturan makul sürede yargılanma hakkı da yukarıda belirtilen ilkeler uyarınca adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil olup, ayrıca davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasının yargının görevi olduğunu belirten Anayasa'nın 141. maddesinin de Anayasa'nın bütünselliği ilkesi gereği, makul sürede yargılanma hakkının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulması gerektiği açıktır (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 38–39).

19. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde göz önünde bulundurulması gereken kriterlerdir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 41–45).

20. Anayasa'nın 36. maddesi ve Sözleşme'nin 6. maddesi uyarınca, medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkların makul sürede karara bağlanması gerekmektedir. Başvuru konusu olayda taşınmaz mülkiyeti hakkında Marmaris Kadastro Mahkemesinde açılan kadastro tespitine itiraz davasında, 3402 ve 6100 sayılı Kanun'larda yer alan usul hükümlerine göre yürütülen somut yargılama faaliyetinin, medeni hak ve yükümlülükleri konu alan bir yargılama olduğunda kuşku yoktur (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 49).

21. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin makul süre değerlendirmesinde, sürenin başlangıcı kural olarak, uyuşmazlığı karara bağlayacak yargılama sürecinin işletilmeye başlandığı, başka bir deyişle davanın ikame edildiği tarih olup, somut başvuru açısından bu tarih 2/8/1991 tarihidir.

22. Sürenin bitiş tarihi ise, çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde yargılamanın sona erme tarihidir. Ancak devam eden yargılamalara ilişkin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasını içeren başvuruların yargılama faaliyetinin devamı sırasında da yapılabilmesi olanağı bulunduğundan, değerlendirmeye esas alınacak sürenin bitiş anı başvurunun karara bağlandığı tarihtir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 52).

23. Başvuruya konu yargılama sürecinin incelenmesinde, başvurucuların murisi aleyhine 2/8/1991 tarihinde Marmaris Kadastro Mahkemesinde açılan kadastro tespitine itiraz davasında, 17/9/2010 tarihinde keşif yapılarak bilirkişi raporu alındığı, 25/10/2010 tarihli celsede davacıların ve müdahil davacıların davasının reddine ve taşınmazların kadastro tespit tutanağındaki tespit gibi tapuya tesciline karar verildiği anlaşılmıştır. İlk Derece Mahkemesinin kararı temyiz edilmekle, Yargıtay 20. Hukuk Dairesinin 5/3/2013 tarihli ilamıyla; eksik olduğu belirtilen bir kısım belgelerin dosyaya eklenmesi gerektiğinden bahisle dosyanın geri gönderildiği, belirtilen hususların ikmalini müteakip yapılan temyiz incelemesi sonucunda İlk Derece Mahkemesi kararının bozulduğu, bozma üzerine dosyanın henüz yeni bir esas numarasına kaydedilmediği belirlenmiştir. Yargılamanın halen Marmaris Kadastro Mahkemesinde devam ettiği anlaşılmıştır.

24. İlgili yargılama evrakının incelenmesinden, başvuruya konu yargılamanın kadastro mahkemesi önünde sürdüğü görülmekle, 3402 sayılı Kanun'da yer alan özel usul hükümleri ile medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkları konu alan yargılama faaliyetleri için geçerli genel usuli hükümler içeren 6100 sayılı Kanun'a tabi bir yargılama faaliyetinin söz konusu olduğu ve 3402 sayılı Kanun'da yer alan özel usul hükümleri ile 6100 sayılı Kanun'un 30. maddesinin, uyuşmazlıkların makul sürede çözümlenmesi gerekliliğini ortaya koyduğu anlaşılmaktadır (§ 13).

25. Kadastro mahkemesi nezdindeki yargılamaların makul sürede tamamlanmadığı yönündeki iddialar daha önce bireysel başvuru konusu yapılmış ve Anayasa Mahkemesi tarafından, özellikle 3402 sayılı Kanun'da yer alan ve yargılamada sürati temin etmeye hizmet eden özel usul hükümlerinin nazara alınmadığı göz önünde bulundurularak makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönünde kararlar verilmiştir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 54-64; B. No: 2012/12, 17/9/2013, §§ 53-62; B. No: 2013/1115, 5/12/2013, §§ 60-67; 2012/673, 19/12/2013, §§ 37-43).

26. Başvuruya konu davanın taraf sayısı ve mahiyeti nedeniyle icrası gereken usul işlemlerinin niteliği başvuruya konu yargılamanın karmaşık olduğunu ortaya koymakla birlikte, davaya bütün olarak bakıldığında, 3402 sayılı Kanun'da yer alan usul hükümlerine tabi bir yargılama sürecine ilişkin somut başvuru açısından farklı bir karar verilmesini gerektirecek bir yön bulunmadığı ve yirmi üç yılı aşkın bir süredir devam eden yargılama sürecinde makul olmayan bir gecikmenin olduğu sonucuna varılmıştır.

27. Açıklanan nedenlerle, başvurucuların Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma haklarının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

28. Başvurucular, uzun süren yargılama nedeniyle taşınmazını kullanamadıklarını belirterek, Anayasa'nın 35. maddesinde tanımlanan mülkiyet hakkının ihlal edildiğini iddia etmiş olup, başvurucuların makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönünde yukarıda yer verilen tespitler ışığında, mülkiyet hakkının ihlal edildiği yönündeki iddialarının ayrıca değerlendirilmesine gerek görülmemiştir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

29. Başvurucular, maruz kaldıkları zarar karşılığında ayrı ayrı 150.000,00 TL manevi tazminata hükmedilmesini talep etmişlerdir.

30. 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un "Kararlar" kenar başlıklı 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

“Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir.”

31. Başvuruculaın tarafı olduğu uyuşmazlığa ilişkin yirmi üç yılı aşkın süredir devam eden yargılama nazara alındığında, yargılama faaliyetinin uzunluğu sebebiyle, yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvuruculaın her birine net 4.700,00 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

32. Başvurucular tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 206,10 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.706,10 TL yargılama giderinin başvuruculara müştereken ödenmesine karar verilmesi gerekir.

33. Başvuruya konu yargılamanın yirmi üç yılı aşkın süredir devam ettiği ve bu hususun makul sürede yargılanma hakkını ihlal ettiği gözetilerek, anayasal bir hakkın ihlal edildiği açık olan bir yargılama dosyasında, hukuka, adalete ve mahkemeye güven ilkesinin gördüğü zararın devam etmesinin önlenmesi amacıyla, yargılamanın mümkün olan en kısa sürede sonuçlandırılmasını teminen, kararın bir örneğinin ilgili Mahkemesine gönderilmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvuruculaın,

1. Makul sürede yargılanma haklarının ihlal edildiği yönündeki iddialarının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma haklarının İHLAL EDİLDİĞİNE,

B. Başvuruculaın her birine net 4.700,00 TL manevi TAZMİNAT ÖDENMESİNE, başvuruculaın tazminata ilişkin diğer taleplerinin REDDİNE,

C. Başvurucular tarafından yapılan 206,10 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.706,10 TL yargılama giderinin BAŞVURUCULARA MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

D. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvuruculaın Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

E. Kararın bir örneğinin Marmaris Kadastro Mahkemesine gönderilmesine,

17/11/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

ENGİN ASLAN

B. No: 2014/2970 | Karar tarihi: 17.11.2014

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/2970

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ENGİN ASLAN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/2970)

Karar Tarihi: 17/11/2014

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Alparslan ALTAN

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Celal Mümtaz AKINCI

Muammer TOPAL

M. Emin KUZ

Raportör Yrd. : Derya ATAKUL

Başvurucu : Engin ASLAN

Vekili : Av. Nermin SELÇUK

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, “yağma” suçunu işlediği iddiasıyla yargılandığı davanın halen devam ettiğini ve makul sürede yargılama yapılmadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüş, manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 6/3/2014 tarihinde İstanbul 15. Asliye Hukuk Mahkemesi vasıtasıyla yapılmıştır. İdari yönden yapılan ön incelemede başvurunun Komisyona sunulmasına engel bir durumun bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. İkinci Bölüm Birinci Komisyonunca, 27/6/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik incelemesi Bölüm tarafından yapılmak üzere, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Bölüm tarafından 24/7/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru konusu olay ve olgular ile başvurunun bir örneği, görüş için Adalet Bakanlığına

gönderilmiştir. Adalet Bakanlığının 15/8/2014 tarihli yazısında, Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarına ve bu kapsamda sunulan görüşlerine atfen, başvuru hakkında görüş sunulmayacağı bildirilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru formu ve ekleri ile başvuruya konu yargılama dosyası içeriğinden tespit edilen ilgili olaylar özetle şöyledir:

7. Başvurucu, 21/12/2001 tarihinde hırsızlık şüphesi ile yakalanmış ve aynı tarihte ifadesi alınarak serbest bırakılmıştır.

8. Başvurucu hakkında, Bakırköy Cumhuriyet Başsavcılığının 27/12/2001 tarih ve E.2001/24538 sayılı iddianamesi ile "yankesicilik suretiyle hırsızlığa tam teşebbüs" suçunu işlediği iddiasıyla kamu davası açılmıştır.

9. Bakırköy 7. Asliye Ceza Mahkemesi, 12/12/2005 tarih ve E.2002/47, K.2005/1208 sayılı kararı ile suçun "silahlı gasp" kapsamında kaldığı gerekçesiyle Mahkemenin görevsizliğine, dosyanın görevli ve yetkili Bakırköy Ağır Ceza Mahkemesine gönderilmesine karar vermiştir.

10. Bakırköy 1. Ağır Ceza Mahkemesi, 5/12/2007 tarih ve E.2006/67, K.2007/486 sayılı kararı ile başvurucunun, "yankesicilik suretiyle hırsızlığa tam teşebbüs ve görevli memura direnme" suçlarından mahkûmiyetine karar vermiştir.

11. Başvurucunun temyizi üzerine karar, Yargıtay 6. Ceza Dairesinin 25/6/2012 tarih ve E.2008/13055, K.2012/12723 sayılı ilâmı ile bozulmuştur.

12. Bozma ilâmına uyularak yapılan yargılamada Mahkemece, 18/6/2013 tarih ve E.2012/198, K.2013/155 sayılı karar ile başvurucunun "yağma" suçundan mahkûmiyetine karar verilmiştir.

13. Karar başvurucu tarafından temyiz edilmiş olup, temyiz incelemesi devam etmektedir.

14. Başvurucu, 6/3/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

B. İlgili Hukuk

15. 26/9/2004 tarih ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu’nun 149. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (a) bendi.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

16. Mahkemenin 17/11/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 6/3/2014 tarih ve 2014/2970 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

17. Başvurucu, 21/12/2001 tarihinde hırsızlık şüphesi ile yakalandığını ve aynı tarihte ifadesinin alınarak serbest bırakıldığını ancak, hakkında açılan kamu davasının halen devam ettiğini, yaklaşık on üç yıldır ceza tehdidi altında bulunduğunu, makul sürede yargılama yapılmadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

18. Başvuru formu ile eklerinin incelenmesi sonucunda, açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

19. Başvurucu, 21/12/2001 tarihinde hırsızlık şüphesi ile yakalandığını ve aynı tarihte ifadesinin alınarak serbest bırakıldığını, Bakırköy Cumhuriyet Başsavcılığınca 27/12/2001 tarihinde hakkında açılan kamu davasının halen devam ettiğini ve makul sürede yargılama yapılmadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

20. Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün olmayıp (B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18), Sözleşme metni ile Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut görünümleri olan alt ilke ve haklar, Anayasa'nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı birçok kararında, ilgili hükmü Sözleşme'nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, Sözleşme'nin lafzi içeriğinde yer alan ve AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen ilke ve haklara, Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir. Somut başvurunun dayanağını oluşturan makul sürede yargılanma hakkı da yukarıda belirtilen ilkeler uyarınca adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil olup, ayrıca davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasının yargının görevi olduğunu belirten Anayasa'nın 141. maddesinin de Anayasa'nın bütünselliği ilkesi gereği, makul sürede yargılanma hakkının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulması gerektiği açıktır (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 38–39).

21. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde göz önünde bulundurulması gereken kriterlerdir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 41–45).

22. Anayasa'nın 36. ve Sözleşme'nin 6. maddesi uyarınca kişilere, cezai alanda yöneltilen suçlamaların da (suç isnadı) makul sürede karara bağlanmasını isteme hakkı tanınmıştır. İsnat olunan fiil, ceza kanunlarında suç olarak nitelendirilmiş ve yargılama aşamasında ceza hukukunun kuralları uygulanmış ise ayrıca bir uygulanabilirlik incelemesi yapılmaksızın kendiliğinden adil yargılanma hakkının kapsamına girer (B. No: 2013/625, 9/1/2014, § 31). Başvuru konusu olayda, başvurucu hakkında, "yankesicilik suretiyle hırsızlığa tam teşebbüs" suçunu işlediği iddiasıyla soruşturma başlatılmıştır. Başvurucu hakkında isnat olunan suç 1/3/1926 tarih ve 765 sayılı mülga Türk Ceza Kanunu'nun 492. maddesinin birinci fıkrasının (7) numaralı bendinde hapis cezasını gerektirir şekilde tanımlanmıştır. Bu çerçevede başvurucu hakkındaki suç isnadına dayalı yargılamanın Anayasa'nın 36. maddesinin güvence kapsamına girdiği konusunda kuşku bulunmamaktadır (B. No: 2012/625, 9/1/2014, § 32).

23. Ceza muhakemesinde yargılama süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken sürenin başlangıcı, bir kişiye suç işlediği iddiasının yetkili makamlar tarafından bildirilmesi veya isnattan ilk olarak etkilendiği arama ve gözaltı gibi bir takım tedbirlerin uygulanması anıdır. Somut başvuru açısından bu tarih, başvurucunun hırsızlık şüphesi ile yakalandığı 21/12/2001 tarihidir. Ceza yargılamasında sürenin sona erdiği tarih, suç isnadının nihai olarak karara bağlandığı, yargılaması devam eden davalar yönünden ise Anayasa

Mahkemesinin makul süre şikâyetiyle ilgili kararını verdiği tarihtir (B. No: 2013/695, 9/1/2014, § 35).

24. Başvuruya konu yargılama sürecinin incelenmesinde, 21/12/2001 tarihinde hırsızlık şüphesi ile yakalanan ve aynı tarihte ifadesi alınarak serbest bırakılan başvurucu hakkında, Bakırköy Cumhuriyet Başsavcılığınca "yankesicilik suretiyle hırsızlığa tam teşebbüs" suçunu işlediği iddiasıyla 27/12/2001 tarihinde kamu davası açıldığı, Bakırköy 7. Asliye Ceza Mahkemesince 28/5/2002 tarihinde yapılan ilk duruşmada başvurucunun savunması alınmak üzere gıyaben tutuklanmasına karar verildiği, Mahkemenin anılan talimatı üzerine yakalanan başvurucunun 7/2/2003 tarihinde Diyarbakır 1. Asliye Ceza Mahkemesince savunması alınarak aynı tarihte serbest bırakıldığı anlaşılmıştır. Diğer taraftan, Bakırköy 7. Asliye Ceza Mahkemesince müştekinin ve tanığın adreslerinin tespit edilemediği, uzun süre adres araştırması yapıldığı, tespit edilen adreslerdeki mahkemelere yazılan talimatların iade edildiği ve sonrasında dosyanın incelemeye alındığı belirlenmiştir. 12/12/2005 tarihinde başvurucunun eyleminin "silahlı gasp" niteliğinde olduğu gerekçesiyle görevsizlik kararı verilerek dosyanın görevli ve yetkili Bakırköy Ağır Ceza Mahkemesine gönderildiği tespit edilmiştir.

25. Bakırköy 1. Ağır Ceza Mahkemesince 9/6/2006 tarihinde yapılan ilk duruşmada savunması alınmak üzere başvurucu hakkında yakalama emri çıkarılmasına karar verildiği, Baskil Sulh Ceza Mahkemesinin 15/3/2007 tarihli sevk tutuklama müzekkeresi üzerine 17/3/2007 tarihinde Mahkemece başvurucunun savunmasının alınarak serbest bırakıldığı, yine ilk duruşmadan itibaren uzun süre müştekinin beyanının alınması için beklendiği, buna rağmen müştekiye ulaşılamaması üzerine Mahkemece 5/12/2007 tarihli duruşmada başvurucunun "hırsızlığa tam teşebbüs ve görevli memura direnme" suçlarından mahkûmiyetine karar verildiği anlaşılmıştır. Başvurucunun temyizi üzerine kararın, Yargıtay 6. Ceza Dairesinin 25/6/2012 tarihli ilâmı ile başvurucunun eyleminin yağma suçunu oluşturacağı gerekçesiyle bozulduğu, bozma ilâmına uyularak yapılan yargılamada Mahkemece, 18/6/2013 tarihli karar ile başvurucunun "yağma" suçundan mahkûmiyetine karar verildiği, hükmün başvurucu tarafından temyiz edildiği ve temyiz incelemesinin Yargıtayda devam ettiği belirlenmiştir.

26. 4/12/2004 tarih ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun öngördüğü yargılama usullerine tabi mahkemeler nezdindeki yargılamaların makul sürede tamamlanmadığı yönündeki iddialar daha önce bireysel başvuru konusu yapılmış ve Anayasa Mahkemesi tarafından makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönünde kararlar verilmiştir (B. No: 2012/625, 9/1/2014, §§ 23-41; B. No: 2013/695, 9/1/2014, §§ 24-40).

27. Başvurunun değerlendirilmesi neticesinde, başvuruya konu ceza davası; hukuki meselenin çözümündeki güçlük, maddi olayların karmaşıklığı, delillerin toplanmasında karşılaşılan engeller, taraf sayısı gibi kriterler dikkate alındığında karmaşık olmaktan uzaktır. Başvurucunun tutum ve davranışlarıyla ve usuli haklarını kullanırken özensiz davranmasıyla yargılamanın uzamasına önemli ölçüde sebep olduğu da söylenemez. Anılan davaya bütün olarak bakıldığında, somut başvuru açısından farklı bir karar verilmesini gerektirecek bir yön bulunmadığı ve yaklaşık on üç yıldır devam eden yargılama sürecinde makul olmayan bir gecikmenin olduğu sonucuna varılmıştır.

28. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

29. Başvurucu, makul sürede yargılama yapılmadığı için 70.000,00 TL manevi tazminata hükmedilmesini talep etmiştir.

30. 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un "Kararlar" kenar başlıklı 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

31. Başvurucunun tarafı olduğu uyuşmazlığa ilişkin yaklaşık on üç yıldır devam eden yargılama süresi nazara alındığında, yargılama faaliyetinin uzunluğu sebebiyle, yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında ve başvurucunun tutumunun yargılama süresinin uzamasında kısmi etkisi göz önünde bulundurularak, başvurucuya net 9.350,00 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

32. Başvurucu tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 206,10 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.706,10 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

33. Başvuruya konu yargılamanın yaklaşık on üç yıldır devam ettiği ve bu hususun makul sürede yargılanma hakkını ihlal ettiği gözetilerek, anayasal bir hakkın ihlal edildiği açık olan bir yargılama dosyasında, hukuka, adalete ve mahkemeye güven ilkesinin gördüğü zararın devam etmesinin önlenmesi amacıyla, yargılamanın mümkün olan en kısa sürede sonuçlandırılmasını teminen, kararın bir örneğinin ilgili Mahkemesine gönderilmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucunun;

1. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

B. Başvurucuya net 9.350,00 TL manevi TAZMİNAT ÖDENMESİNE, başvurucunun tazminata ilişkin diğer taleplerinin REDDİNE,

C. Başvurucu tarafından yapılan 206,10 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.706,10 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

D. Ödemenin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

E. Kararın bir örneğinin ilgili derece Mahkemelerine gönderilmesine,

17/11/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

ABDULKADİR ASLANDAĞ VE SALİH ASLANDAĞ

B. No: 2014/3011 | Karar tarihi: 17.11.2014

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/3011

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ABDULKADİR ASLANDAĞ VE SALİH ASLANDAĞ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/3011)

Karar Tarihi: 17/11/2014

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Alparslan ALTAN

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Celal Mümtaz AKINCI

Muammer TOPAL

M. Emin KUZ

Raportör Yrd. : Yusuf Enes KAYA

Başvurucular : Abdulkadir ASLANDAĞ

Salih ASLANDAĞ

Vekilleri : Av. Mehmet KIRBOĞA

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucular, murisleri aleyhine 15/1/1974 tarihinde Viranşehir Kadastro Mahkemesinde açılan tapu iptali ve müdahalenin meni davasının makul sürede sonuçlandırılmadığını belirterek, mülkiyet ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşler ve tazminat talep etmişlerdir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 4/3/2014 tarihinde Şanlıurfa 1. Asliye Hukuk Mahkemesi vasıtasıyla yapılmıştır. Dilekçe ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesi neticesinde Komisyona sunulmasına engel eksiklik bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. İkinci Bölüm Birinci Komisyonunca, 9/5/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik incelemesi Bölüm tarafından yapılmak üzere, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Bölüm Başkanı tarafından 11/7/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin

birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru konusu olay ve olgular ile başvurunun bir örneği görüş için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir. Adalet Bakanlığının 4/8/2014 tarihli yazısında, Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarına ve bu kapsamda sunulan görüşlerine atfen, başvuru hakkında görüş sunulmayacağı bildirilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru formu ve ekleri ile başvuruya konu yargılama dosyası içeriğinden tespit edilen ilgili olaylar özetle şöyledir:

7. Başvuruculaların murisi ve arkadaşları aleyhine, A.K tarafından tapu iptali ve müdahalenin meni istemiyle Viranşehir Kadastro Mahkemesinde 15/1/1974 tarihinde dava açılmış, dava anılan Mahkemenin E.1974/5 sayılı dosyasında görülmeye başlanmıştır.

8. Viranşehir Kadastro Mahkemesi 13/7/1987 tarih ve E.1974/5, K.1987/5 sayılı kararıyla davanın kabulüne karar vermiştir.

9. Bu karar Yargıtay 7. Hukuk Dairesinin 9/12/1991 tarih ve E.1987/16765, K.1991/16289 sayılı ilâmıyla bozulmuştur.

10. Bozma üzerine dosya, Viranşehir 1. Kadastro Mahkemesinin E.1992/2 sayılı dosyasına kaydedilerek yeniden görülmeye başlanmıştır. Viranşehir 1. Kadastro Mahkemesi, 12/7/2002 tarih ve E.1992/2, K.2002/18 sayılı kararıyla davayı kabul ederek davacılar lehine taşınmazların tesciline karar vermiştir.

11. Bu kararın da temyiz edilmesi üzerine Yargıtay 7. Hukuk Dairesi 23/6/2003 tarih ve E.2003/981, K.2003/2163 sayılı ilamıyla tebligatlarda eksiklik bulunduğu gerekçesiyle dosyanın iadesine karar vermiştir.

12. Eksik hususların ikmalini müteakip yapılan temyiz incelemesi sonucunda İlk Derece Mahkemesi kararı bozulmuştur. Bozma üzerine dava, Viranşehir 1. Kadastro Mahkemesinin E.2009/2 sayılı dosyasına kaydedilmiştir.

13. Yargılama devam ederken Viranşehir Kadastro Mahkemesinin Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu (HSYK)'nun 22/5/2013 tarihli kararıyla kapatılması üzerine dosya, Şanlıurfa Kadastro Mahkemesine devredilmiş ve E.2013/123 sayılı dava dosyasına kaydedilmiştir.

14. Yargılamaya Şanlıurfa Kadastro Mahkemesinin E.2013/123 sayılı dava dosyasında devam edilmektedir.

B. İlgili Hukuk

15. 12/1/2011 tarih ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 30. maddesi ile 21/6/1987 tarih ve 3402 sayılı Kadastro Kanunu'nun 25. maddesinin birinci fıkrası, 28. maddesinin birinci fıkrası, 29. maddesinin birinci, üçüncü, dördüncü fıkraları, 30. maddesinin birinci ve ikinci fıkraları, 32. maddesinin birinci fıkrası ve 36. maddesinin birinci fıkrasının son cümlesi, 25/6/1973 tarih ve 1757 sayılı Toprak ve Tarım Reformu Kanunu'nun 164. ve 167. maddeleri.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

16. Mahkemenin 17/11/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvuruculaların 4/3/2014

tarih ve 2014/3011 numaralı bireysel başvuruları incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucuların İddiaları

17. Başvurucular, murisleri aleyhine 15/1/1974 tarihinde Viranşehir Kadastro Mahkemesinde açılan tapu iptali ve müdahalenin meni davasının makul sürede sonuçlandırılmadığını belirterek, mülkiyet ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

18. Başvuru formu ve eklerinin incelenmesi sonucunda açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

19. Başvurucular, murisleri aleyhine 15/1/1974 tarihinde Viranşehir Kadastro Mahkemesinde açılan tapu iptali ve müdahalenin meni davasının makul sürede sonuçlandırılmadığını belirterek, mülkiyet ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

20. Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün olmayıp (B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18), Sözleşme metni ile Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut görünümleri olan alt ilke ve haklar, Anayasa'nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı birçok kararında, ilgili hükmü Sözleşme'nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, Sözleşme'nin lafzi içeriğinde yer alan AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen ilke ve haklara, Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir. Somut başvurunun dayanağını oluşturan makul sürede yargılanma hakkı da yukarıda belirtilen ilkeler uyarınca adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil olup, ayrıca davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasının yargının görevi olduğunu belirten Anayasa'nın 141. maddesinin de Anayasa'nın bütünselliği ilkesi gereği, makul sürede yargılanma hakkının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulması gerektiği açıktır (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 38–39).

21. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde göz önünde bulundurulması gereken kriterlerdir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 41–45).

22. Anayasa'nın 36. maddesi ve Sözleşme'nin 6. maddesi uyarınca, medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkların makul sürede karara bağlanması gerekmektedir. Başvuru konusu olayda taşınmaz mülkiyeti hakkında Viranşehir Kadastro Mahkemesinde açılan tapu iptali ve meni müdahale davasında, 3402 ve 6100 sayılı Kanun'larda yer alan usul hükümlerine göre yürütülen somut yargılama faaliyetinin, medeni hak ve yükümlülükleri konu alan bir yargılama olduğunda kuşku yoktur (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 49).

23. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin makul süre değerlendirmesinde, sürenin başlangıcı kural olarak, uyuşmazlığı karara bağlayacak yargılama sürecinin işletilmeye başlandığı, başka bir deyişle davanın ikame edildiği tarih olup, somut başvuru açısından bu tarih 15/1/1974 tarihidir.

24. Başvuruya konu dava, başvurucuların miras bırakanlarından intikalle takip etmekte oldukları bir uyuşmazlık olup, bu yönüyle makul süre değerlendirmesi bakımından dikkate alınacak sürenin başlangıç anı, mirasçıların yargılamaya katıldıkları an değil, somut olayda muris açısından değerlendirmeye esas alınan sürenin başlangıç anıdır (B. No: 2013/1115, 5/12/2013, § 51).

25. Sürenin bitiş tarihi ise, çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde yargılamanın sona erme tarihidir. Ancak devam eden yargılamalara ilişkin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasını içeren başvuruların yargılama faaliyetinin devamı sırasında da yapılabilmesi olanağı bulunduğundan, değerlendirmeye esas alınacak sürenin bitiş anı başvurunun karara bağlandığı tarihtir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 52).

26. Başvuruya konu yargılama sürecinin incelenmesinde, başvurucuların murisi aleyhine 2/11/1974 tarihinde Viranşehir Kadastro Mahkemesinde açılan tapu iptali ve meni müdahale davasında, Mahkemece ilk olarak 14/5/1987 tarihinde keşif yapılarak bilirkişi raporu tanzim ettirildiği, 13/7/1987 tarihinde davanın kabulüne karar verildiği, bu kararın temyiz incelemesi neticesinde bozulduğu, bozma sonrası yapılan yargılamada bilirkişiler refakatinde tekrar keşif yapıldığı, bilirkişi raporu alındığı ve toplanan diğer deliller doğrultusunda davanın tekrar kabulüne karar verildiği anlaşılmıştır. İlk Derece Mahkemesinin kararı temyiz edilmekle, Yargıtay 7. Hukuk Dairesinin 23/6/2003 tarihli ilamıyla; eksik olduğu belirtilen bir kısım belgelerin dosyaya eklenmesi gerektiğinden bahisle dosyanın geri gönderildiği, belirtilen hususların ikmalini müteakip yapılan temyiz incelemesi sonucunda İlk Derece Mahkemesi kararının bozulduğu, bozma üzerine davanın Viranşehir 1. Kadastro Mahkemesinin E.2009/2 sayılı dosyasına kaydedildiği, Viranşehir Kadastro Mahkemesinin kapatılması üzerine davanın Şanlıurfa Kadastro Mahkemesinin E.2013/123 sayılı dosyasına kaydedildiği belirlenmiştir. Yargılamanın halen Şanlıurfa Kadastro Mahkemesinde devam ettiği anlaşılmaktadır.

27. İlgili yargılama evrakının incelenmesinden, başvuruya konu yargılamanın kadastro mahkemesi önünde sürdüğü görülmekle, 3402 sayılı Kanun'da yer alan özel usul hükümleri ile medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkları konu alan yargılama faaliyetleri için geçerli genel usuli hükümler içeren 6100 sayılı Kanun'a tabi bir yargılama faaliyetinin söz konusu olduğu ve 3402 sayılı Kanun'da yer alan özel usul hükümleri ile 6100 sayılı Kanun'un 30. maddesinin, uyuşmazlıkların makul sürede çözümlenmesi gerekliliğini ortaya koyduğu anlaşılmaktadır (§ 15).

28. Kadastro mahkemesi nezdindeki yargılamaların makul sürede tamamlanmadığı yönündeki iddialar daha önce bireysel başvuru konusu yapılmış ve Anayasa Mahkemesi tarafından, özellikle 3402 sayılı Kanun'da yer alan ve yargılamada sürati temin etmeye hizmet eden özel usul hükümlerinin nazara alınmadığı göz önünde bulundurularak makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönünde kararlar verilmiştir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 54-64; B. No: 2012/12, 17/9/2013, §§ 53-62; B. No: 2013/1115, 5/12/2013, §§ 60-67; 2012/673, 19/12/2013, §§ 37-43).

29. Başvuruya konu davanın taraf sayısı ve mahiyeti nedeniyle icrası gereken usul işlemlerinin niteliği başvuruya konu yargılamanın karmaşık olduğunu ortaya koymakla

birlikte, davaya bütün olarak bakıldığında, 3402 sayılı Kanun'da yer alan usul hükümlerine tabi bir yargılama sürecine ilişkin somut başvuru açısından farklı bir karar verilmesini gerektirecek bir yön bulunmadığı ve yaklaşık kırk bir yıldır devam eden yargılama sürecinde makul olmayan bir gecikmenin olduğu sonucuna varılmıştır.

30. Açıklanan nedenlerle, başvurucuların Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma haklarının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

31. Başvurucular ayrıca, uzun süren yargılama nedeniyle taşınmazlarını kullanamadıklarını belirterek, Anayasa'nın 35. maddesinde tanımlanan mülkiyet haklarının ihlal edildiğini iddia etmişlerse de başvurucuların makul sürede yargılanma haklarının ihlal edildiği yönünde yukarıda yer verilen tespitler ışığında, mülkiyet haklarının ihlal edildiği yönündeki iddialarının ayrıca değerlendirilmesine gerek görülmemiştir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

32. Başvurucular, maruz kaldıkları zarar karşılığı olarak ayrı ayrı 50.000,00 Euro manevi tazminata hükmedilmesini talep etmişlerdir.

33. 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un "Kararlar" kenar başlıklı 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

34. Başvuruculara tarafı oldukları uyuşmazlığa ilişkin yaklaşık kırk bir yıldır devam eden yargılama süresi nazara alındığında, yargılama faaliyetinin uzunluğu sebebiyle, yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvuruculara her birine net 3.000,00 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

35. Başvurucular tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 206,10 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.706,10 TL yargılama giderinin başvuruculara müştereken ödenmesine karar verilmesi gerekir.

36. Başvuruya konu yargılamanın yaklaşık kırk bir yıldır devam ettiği ve bu hususun makul sürede yargılanma hakkını ihlal ettiği gözetilerek, anayasal bir hakkın ihlal edildiği açık olan bir yargılama dosyasında, hukuka, adalete ve mahkemeye güven ilkesinin gördüğü zararın devam etmesinin önlenmesi amacıyla, yargılamanın mümkün olan en kısa sürede sonuçlandırılmasını teminen, kararın bir örneğinin ilgili Mahkemesine gönderilmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvuruculara,

1. Makul sürede yargılanma haklarının ihlal edildiği yönündeki iddialarının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma haklarının

İHLAL EDİLDİĞİNE,

B. Başvuruculaların her birine net 3.000,00 TL manevi TAZMİNAT ÖDENMESİNE, başvuruculaların tazminata ilişkin diğer taleplerinin REDDİNE,

C. Başvurucular tarafından yapılan 206,10 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.706,10 TL yargılama giderinin BAŞVURUCULARA MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

D. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvuruculaların Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

E. Kararın bir örneğinin Şanlıurfa Kadastro Mahkemesine gönderilmesine,

17/11/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

HANİM KAYA

B. No: 2014/3282 | Karar tarihi: 17.11.2014

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/3282

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

HANİM KAYA BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/3282)

Karar Tarihi: 17/11/2014

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Serruh KALELİ

Üyeler : Nuri NECİPOĞLU

Hicabi DURSUN

Erdal TERCAN

Hasan Tahsin GÖKCAN

Raportör Yrd. : Derya ATAKUL

Başvurucu : Hanim KAYA

Vekili : Av. İnan AKMEŞE

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, “terör örgütü propagandası yapmak” suçunu işlediği iddiasıyla yargılandığı davanın makul sürede sonuçlanmadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüş ve manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 12/3/2014 tarihinde İstanbul 16. Asliye Hukuk Mahkemesi vasıtasıyla yapılmıştır. İdari yönden yapılan ön incelemede başvurunun Komisyona sunulmasına engel bir durumun bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. Birinci Bölüm Birinci Komisyonunca, 5/5/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik incelemesi Bölüm tarafından yapılmak üzere, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Bölüm tarafından 18/7/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru konusu olay ve olgular ile başvurunun bir örneği, görüş için Adalet Bakanlığına

gönderilmiştir. Adalet Bakanlığının 12/8/2014 tarihli yazısında, Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarına ve bu kapsamda sunulan görüşlerine atfen, başvuru hakkında görüş sunulmayacağı bildirilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru formu ve ekleri ile başvuruya konu yargılama dosyası içeriğinden tespit edilen ilgili olaylar özetle şöyledir:

7. Başvurucu, İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığınca (CMK. 250. maddesi ile yetkili) yürütülen soruşturma kapsamında 12/11/2006 tarihinde gözaltına alınmıştır.

8. İstanbul 10. Ağır Ceza Mahkemesi (CMK. 250. maddesi ile görevli), 14/11/2006 tarih ve 2006/68 Sorgu sayılı kararı ile tutuklama talebini reddederek, başvurucunun serbest bırakılmasına karar vermiştir.

9. Başvurucu ve diğer altı şüpheli hakkında, İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığının (CMK. 250. maddesi ile yetkili) 20/11/2006 tarih ve E.2006/1030 sayılı iddianamesi ile "terör örgütü propagandası yapmak" suçunu işledikleri iddiasıyla kamu davası açılmıştır.

10. Dava, İstanbul 13. Ağır Ceza Mahkemesinin (CMK 250. maddesi ile görevli) E.2006/354 sayılı dosyasına kaydedilmiştir.

11. Başvurucu, İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığınca (CMK. 250. maddesi ile yetkili) yürütülen başka bir soruşturma kapsamında 26/3/2007 tarihinde gözaltına alınmış, İstanbul 13. Ağır Ceza Mahkemesinin (CMK 250. maddesi ile görevli) 27/3/2007 tarih ve 2007/36 Sorgu sayılı kararı ile tutuklanmıştır.

12. Başvurucu hakkında, İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığının (CMK. 250. maddesi ile yetkili) 5/4/2007 tarih ve E.2007/552 sayılı iddianamesi ile "terör örgütüne üye olmak ve terör örgütü propagandası yapmak" suçlarını işlediği iddiasıyla kamu davası açılmıştır.

13. İstanbul 13. Ağır Ceza Mahkemesi (CMK 250. maddesi ile görevli), 6/9/2007 tarih ve E.2007/244, K.2007/198 sayılı kararı ile dava dosyasının, Mahkemenin E.2006/354 sayılı dava dosyası ile birleştirilmesine, yargılamanın bu dosya üzerinden yürütülmesine karar vermiştir.

14. Başvurucu, 6/9/2007 tarihinde tahliye edilmiştir.

15. Mahkemece, 8/10/2009 tarih ve E.2006/354, K.2009/322 sayılı karar ile başvurucunun "terör örgütüne üye olmak" suçundan 6 yıl 3 ay hapis cezası ile cezalandırılmasına karar verilmiştir.

16. Başvurucunun temyizi üzerine karar, Yargıtay 9. Ceza Dairesinin 7/5/2013 tarih ve E.2011/12230, K.2013/7332 sayılı ilâmı ile “başvurucunun terör örgütü üyesi olduğuna ilişkin somut bilgi ve belge bulunmadığı, ayrıca terör örgütünün propagandasının bir defadan fazla yapılmasının terör örgütü üyeliği oluşturmayacağı, terör örgütü propagandası yapmak suçundan, hükümden sonra yürürlüğe giren 6352 sayılı Kanun’un geçici 1. maddesi de gözetilerek katıldığı eylem sayısınca hüküm kurulması gerektiği gözetilmeden yazılı gerekçeyle silahlı terör örgütüne üye olmak suçundan mahkûmiyet hükmü kurulduğu” gerekçesiyle bozulmuştur.

17. Mahkemece bozma ilâmına uyularak yapılan yargılama sonunda, 19/12/2013 tarih ve

E.2013/74, K.2013/129 sayılı karar ile başvurucu hakkında "terör örgütü propagandası yapmak" suçundan yürütülen kovuşturmaların ayrı ayrı ertelenmesine karar verilmiştir.

18. Başvurucunun anılan karara itirazı, İstanbul 14. Ağır Ceza Mahkemesinin 17/2/2014 tarih ve 2014/245 Değişik İş sayılı kararı ile kesin olarak reddedilmiştir.

19. Karar, 7/3/2014 tarihinde başvurucuya tebliğ edilmiştir.

20. Başvurucu, 12/3/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

B. İlgili Hukuk

21. 12/4/1991 tarih ve 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu'nun 7. maddesinin ikinci fıkrası; 2/7/2012 tarih ve 6352 sayılı Yargı Hizmetlerinin Etkinleştirilmesi Amacıyla Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması ve Basın Yayın Yoluyla İşlenen Suçlara İlişkin Dava ve Cezaların Ertelenmesi Hakkında Kanun'un Geçici 1. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (b) bendi.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

22. Mahkemenin 17/11/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 12/3/2014 tarih ve 2014/3282 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

23. Başvurucu, İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığınca yürütülen soruşturma kapsamında 12/11/2006 tarihinde gözaltına alınarak 14/11/2006 tarihinde serbest bırakıldığını, 26/3/2007 tarihinde tekrar gözaltına alındığını ve 27/3/2007 tarihinde tutuklandığını, 6/9/2007 tarihinde tahliye edildiğini ancak hakkında açılan kamu davasının makul sürede sonuçlanmadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

24. Başvuru formu ile eklerinin incelenmesi sonucunda, açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

25. Başvurucu, İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığınca 12/11/2006 tarihinde gözaltına alınmasıyla başlayan yargılama sürecinin makul sürede sonuçlanmadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

26. Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün olmayıp (B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18), Sözleşme metni ile Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut görünümleri olan alt ilke ve haklar, Anayasa'nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı birçok kararında, ilgili hükmü Sözleşme'nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, Sözleşme'nin lafzi içeriğinde yer alan ve AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen ilke ve haklara, Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir. Somut başvurunun dayanağını oluşturan makul sürede yargılanma hakkı da yukarıda belirtilen ilkeler uyarınca adil yargılanma hakkının kapsamına

dâhil olup, ayrıca davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasının yargının görevi olduğunu belirten Anayasa'nın 141. maddesinin de Anayasa'nın bütünselliği ilkesi gereği, makul sürede yargılanma hakkının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulması gerektiği açıktır (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 38–39).

27. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde göz önünde bulundurulması gereken kriterlerdir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 41–45).

28. Anayasa'nın 36. ve Sözleşme'nin 6. maddesi uyarınca kişilere, cezai alanda yöneltilen suçlamaların da (suç isnadı) makul sürede karara bağlanmasını isteme hakkı tanınmıştır. İsnat olunan fiil, ceza kanunlarında suç olarak nitelendirilmiş ve yargılama aşamasında ceza hukukunun kuralları uygulanmış ise ayrıca bir uygulanabilirlik incelemesi yapılmaksızın kendiliğinden adil yargılanma hakkının kapsamına girer (B. No: 2013/625, 9/1/2014, § 31). Başvuru konusu olayda, başvurucu hakkında, "silahlı terör örgütüne üye olmak ve terör örgütü propagandası yapmak" suçlarını işlediği iddiasıyla soruşturma başlatılmıştır. Başvurucu hakkında isnat olunan suçlar 26/9/2004 tarih ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 314. maddesinin (2) numaralı fıkrasında ve 3713 sayılı Kanun'un 7. maddesinin ikinci fıkrasında hapis cezasını gerektirir şekilde tanımlanmıştır. Bu çerçevede başvurucu hakkındaki suç isnadına dayalı yargılamanın Anayasa'nın 36. maddesinin güvence kapsamına girdiği konusunda kuşku bulunmamaktadır (B. No: 2012/625, 9/1/2014, § 32).

29. Ceza muhakemesinde yargılama süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken sürenin başlangıcı, bir kişiye suç işlediği iddiasının yetkili makamlar tarafından bildirilmesi veya isnattan ilk olarak etkilendiği arama ve gözaltı gibi bir takım tedbirlerin uygulanması anıdır. Somut başvuru açısından bu tarih, başvurucunun ilk gözaltına alındığı 12/11/2006 tarihidir. Ceza yargılamasında sürenin sona erdiği tarih ise suç isnadının nihai olarak karara bağlandığı tarih olup, somut başvuru açısından bu tarih, İstanbul 14. Ağır Ceza Mahkemesinin başvurucunun itirazının reddine kesin olarak karar verdiği 17/2/2014 tarihidir (B. No: 2013/695, 9/1/2014, § 35).

30. Başvuruya konu yargılama sürecinin incelenmesinde, 12/11/2006 tarihinde gözaltına alınan ve 14/11/2006 tarihinde hakkındaki tutuklama talebi reddedilerek serbest bırakılan başvurucu ile altı şüpheli hakkında, İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığınca "terör örgütü propagandası yapmak" suçunu işledikleri iddiasıyla 20/11/2006 tarihinde kamu davası açıldığı, bu davanın, İstanbul 13. Ağır Ceza Mahkemesinin E.2006/354 sayılı dosyasına kaydedildiği belirlenmiştir. Başvurucu, Başsavcılıkça yürütülen başka bir soruşturma kapsamında 26/3/2007 tarihinde gözaltına alınarak, 27/3/2007 tarihinde tutuklanmış, İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığınca, 5/4/2007 tarihinde "terör örgütüne üye olmak ve terör örgütünün propagandası yapmak" suçlarını işlediği iddiasıyla hakkında kamu davası açılmış, İstanbul 13. Ağır Ceza Mahkemesince bu dava, 6/9/2007 tarihli karar ile Mahkemenin E.2006/354 sayılı dava dosyası ile birleştirilmiştir. Mahkemenin E.2006/354 sayılı dava dosyası üzerinden devam eden yargılamada başvurucu, savunması alınarak 6/9/2007 tarihli duruşmada tahliye edilmiş, 8/10/2009 tarihli duruşmada başvurucunun "terör örgütüne üye olmak" suçundan mahkûmiyetine karar verilmiştir. Duruşma tutanaklarının incelenmesinden, Mahkemece uzun aralıklarla duruşmalar yapıldığı tespit edilmiştir. Başvurucunun temyizi üzerine hüküm, Yargıtay 9. Ceza Dairesinin 7/5/2013 tarihli ilâmı ile bozulmuş, Mahkemece bozma ilâmına uyularak yapılan yargılamada, 19/12/2013 tarihinde başvurucu hakkında "terör örgütü propagandası yapmak" suçundan yürütülen

kovuşturmaların ayrı ayrı ertelenmesine karar verilmiştir. Başvurucunun anılan karara yaptığı itirazın, İstanbul 14. Ağır Ceza Mahkemesinin 17/2/2014 tarihli kararı ile reddedilerek kesinleştiği, bu kararın 7/3/2014 tarihinde başvurucuya tebliğ edildiği anlaşılmıştır.

31. 4/12/2004 tarih ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun öngördüğü yargılama usullerine tabi mahkemeler nezdindeki yargılamaların makul sürede tamamlanmadığı yönündeki iddialar daha önce bireysel başvuru konusu yapılmış ve Anayasa Mahkemesi tarafından makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönünde kararlar verilmiştir (B. No: 2012/625, 9/1/2014, §§ 23-41; B. No: 2013/695, 9/1/2014, §§ 24-40).

32. Başvurunun değerlendirilmesi neticesinde, başvuruya konu ceza davası; hukuki meselenin çözümündeki güçlük, maddi olayların karmaşıklığı, delillerin toplanmasında karşılaşılan engeller, taraf sayısı gibi kriterler dikkate alındığında karmaşık olmaktan uzaktır. Başvurucunun tutum ve davranışlarıyla ve usuli haklarını kullanırken özensiz davranmasıyla yargılamanın uzamasına önemli ölçüde sebep olduğu da söylenemez. Anılan davaya bütün olarak bakıldığında, somut başvuru açısından farklı bir karar verilmesini gerektirecek bir yön bulunmadığı ve söz konusu yedi yılı aşkın yargılama sürecinde makul olmayan bir gecikmenin olduğu sonucuna varılmıştır.

33. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

34. Başvurucu, makul sürede yargılama yapılmadığı için 50.000,00 TL manevi tazminata hükmedilmesini talep etmiştir.

35. 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un "Kararlar" kenar başlıklı 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

36. Başvurucunun tarafı olduğu uyuşmazlığa ilişkin yedi yılı aşkın yargılama süresi nazara alındığında, yargılama faaliyetinin uzunluğu sebebiyle, yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucuya net 5.000,00 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

37. Başvurucu tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 206,10 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.706,10 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucunun,

1. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönündeki iddiasının KABUL EDİLEBİLİR

OLDUĞUNA,

2. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

B. Başvurucuya net 5.000,00 TL manevi TAZMİNAT ÖDENMESİNE, başvurucunun tazminata ilişkin diğer taleplerinin REDDİNE,

C. Başvurucu tarafından yapılan 206,10 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.706,10 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

D. Ödemenin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

17/11/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

VEYSEL AKDAMAR VE DİĞERLERİ

B. No: 2014/3624 | Karar tarihi: 17.11.2014

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/3624

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

VEYSEL AKDAMAR VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/3624)

Karar Tarihi: 17/11/2014

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Alparslan ALTAN

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Celal Mümtaz AKINCI

Muammer TOPAL

M. Emin KUZ

Raportör Yrd. : Yusuf Enes KAYA

Başvurucular : 1- Veysel AKDAMAR

2- Selahattin AKDAMAR

3- Mehmet AKDAMAR

4- Ali AKDAMAR

5- Davut AKDAMAR

6- Azize AKDAMAR

7- Naile KARDAŞ

8- Sultan DEMİRTAŞ

9- Süreyya DURAK

Vekilleri : Av. Dursun ÖZDOĞAN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucular, 2/11/1978 tarihinde murisleri aleyhine Çınar Kadastro Mahkemesinde açılan kadastro tespitine itiraz davasının Diyarbakır Kadastro Mahkemesinde halen devam

ettiğini, yargılamanın makul sürede sonuçlanmadığını belirterek, adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşler ve tazminat talep etmişlerdir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 12/3/2014 tarihinde Diyarbakır Kadastro Mahkemesi vasıtasıyla yapılmıştır. Dilekçe ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesi neticesinde Komisyona sunulmasına engel eksiklik bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. İkinci Bölüm Birinci Komisyonunca, 13/5/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik incelemesi Bölüm tarafından yapılmak üzere, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

I.4. Bölüm Başkanı tarafından 11/7/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru konusu olay ve olgular ile başvurunun bir örneği görüş için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir. Adalet Bakanlığının 23/7/2014 tarihli yazısında, Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarına ve bu kapsamda sunulan görüşlerine atfen, başvuru hakkında görüş sunulmayacağı bildirilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru formu ve ekleri ile başvuruya konu yargılama dosyası içeriğinden tespit edilen ilgili olaylar özetle şöyledir:

7. Diyarbakır ili, Çınar ilçesi, Çakırkaya köyünde 1978 yılında yapılan kadastro çalışmaları sırasında 228 ilâ 230 parsel numaralı taşınmazlar başvurucuların murisi ve diğer paydaşlar adına tespit edilmiştir.

8. 230 parsel numaralı taşınmaz ile ilgili olarak kadastro komisyonun yaptığı tespite 27/9/1978 tarihinde O.Z.T., N.A., A.A. ve A.E. tarafından, 28/9/1978 tarihinde ise Maliye Hazinesini temsilen Çınar Mal Müdürlüğü tarafından itiraz edilmiştir.

9. Yapılan itirazların reddedilmesi üzerine 2/11/1978 tarihinde Maliye Hazinesi tarafından Çınar Kadastro Mahkemesinde, miktar fazlası olduğundan bahisle tapu kaydı dışında kalan miktarın Hazine adına tescili için dava açılmıştır. Bu dava, Çınar Kadastro Mahkemesinin E.1978/370 sayılı dosyasına kaydedilmiştir.

10. Yine 23/11/1978 tarihinde O.Z.T., N.A., A.A. ve A.E tarafından 230 parsel numaralı taşınmazın kendi tapuları kapsamında kaldığından bahisle Çınar Kadastro Mahkemesinde tespite itiraz davası açılmıştır. Bu dava da Çınar Kadastro Mahkemesinin E.1978/430 sayılı dosyasına kaydedilmiştir

11. Çınar Kadastro Mahkemesi, 25/10/1983 tarihinde, E.1978/430 sayılı dava dosyası ile E.1978/370 sayılı dava dosyasının birleştirilmesine, yargılamaya E.1978/370 sayılı dava dosyası üzerinden devam edilmesine karar vermiştir.

12. Çınar Kadastro Mahkemesi, 23/10/1984 tarihinde, E.1978/370 sayılı dava dosyasının E.1978/440 sayılı dava dosyası ile birleştirilmesine, yargılamaya E.1978/440 sayılı dava dosyası üzerinden devam edilmesine karar vermiştir.

13. 229 parsel numaralı taşınmaz ile ilgili olarak kadastro komisyonunun itirazları reddetmesi üzerine O.Z.T., N.A, A.A. ve A.E. tarafından Maliye Hazinesi aleyhine 23/11/1978 tarihinde tespite itiraz davası açılmıştır. Bu dava, Çınar Kadastro Mahkemesinin E.1978/398

sayılı dosyasına kaydedilmiştir. Bu dava dosyası da 27/12/1983 tarihinde Çınar Kadastro Mahkemesinin E.1978/440 esas sayılı dosyası ile birleştirilmiştir.

14. 228 parsel numaralı taşınmaz ile ilgili olarak kadastro komisyonunun yapılan itirazları reddetmesi üzerine O.Z.T., N.A., A.A., A.E. ve Maliye Hazinesi tarafından 23/11/1978 tarihinde tespite itiraz davası açılmıştır. Bu dava Çınar Kadastro Mahkemesinin E.1978/440 sayılı dava dosyasına kaydedilmiştir.

15. Çınar Kadastro Mahkemesi, 6/12/2005 tarihinde, mera olarak tespit edilen 229 parsel numaralı taşınmaza ilişkin dava dosyasının, E.1978/440 sayılı dava dosyasından tefrikine karar vermiştir.

16. Çınar Kadastro Mahkemesince, 18/4/2006 tarih ve E.1978/440, K.2006/9 sayılı kararla kadastro tespitinde bilirkişi olarak seçilen D.Ç ile davalılar arasında birinci derecede kan hısımlığı olduğu gerekçesiyle kadastro tutanaklarının yok hükmünde olduğunun tespitine ve dosyanın Kadastro Müdürlüğüne iadesine karar verilmiştir.

17. Bu karar, Yargıtay 16. Hukuk Dairesinin 2/7/2009 tarih ve E.2009/2145, K.2009/4875 sayılı ilamıyla bozulmuştur.

18. Bozma üzerine dosya, Çınar Kadastro Mahkemesinin E.2009/1 sayılı dosyasına kaydedilerek yeniden görülmeye başlanmıştır.

19. Çınar Kadastro Mahkemesinin kapatılması üzerine dosya 8/7/2013 tarihinde Diyarbakır Kadastro Mahkemesine devredilmiş ve Diyarbakır Kadastro Mahkemesinin E.2013/31 sayılı dosyasına kaydedilmiştir.

20. Yargılamaya, Diyarbakır Kadastro Mahkemesinin E.2013/31 sayılı dava dosyasında devam edilmektedir.

B. İlgili Hukuk

21. 12/1/2011 tarih ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 30. maddesi ile 21/6/1987 tarih ve 3402 sayılı Kadastro Kanunu'nun 25. maddesinin birinci fıkrası, 28. maddesinin birinci fıkrası, 29. maddesinin birinci, üçüncü, dördüncü fıkraları, 30. maddesinin birinci ve ikinci fıkraları, 32. maddesinin birinci fıkrası ve 36. maddesinin birinci fıkrasının son cümlesi.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

22. Mahkemenin 17/11/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvuruculaların 12/3/2014 tarih ve 2014/3624 numaralı bireysel başvuruları incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvuruculaların İddiaları

23. Başvurucular, 2/11/1978 tarihinde murisleri aleyhine Çınar Kadastro Mahkemesinde açılan kadastro tespitine itiraz davasının Diyarbakır Kadastro Mahkemesinde halen devam ettiğini, yargılamanın makul sürede sonuçlanmadığını belirterek, adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

24. Başvuru formu ve eklerinin incelenmesi sonucunda açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı

anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

25. Başvurucular, 2/11/1978 tarihinde murisleri aleyhine Çınar Kadastro Mahkemesinde açılan kadastro tespitine itiraz davasının Diyarbakır Kadastro Mahkemesinde halen devam ettiğini, yargılamanın makul sürede sonuçlanmadığını belirterek, adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

26. Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün olmayıp (B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18), Sözleşme metni ile Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut görünümleri olan alt ilke ve haklar, Anayasa'nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı birçok kararında, ilgili hükmü Sözleşme'nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, Sözleşme'nin lafzi içeriğinde yer alan ve AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen ilke ve haklara, Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir. Somut başvurunun dayanağını oluşturan makul sürede yargılanma hakkı da yukarıda belirtilen ilkeler uyarınca adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil olup, ayrıca davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasının yargının görevi olduğunu belirten Anayasa'nın 141. maddesinin de Anayasa'nın bütünselliği ilkesi gereği, makul sürede yargılanma hakkının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulması gerektiği açıktır (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 38–39).

27. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde göz önünde bulundurulması gereken kriterlerdir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 41–45).

28. Anayasa'nın 36. maddesi ve Sözleşme'nin 6. maddesi uyarınca, medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkların makul sürede karara bağlanması gerekmektedir. Başvuru konusu olayda taşınmaz mülkiyeti hakkında Çınar Kadastro Mahkemesinde açılan kadastro tespitine itiraz davasında, 3402 ve 6100 sayılı Kanun'larda yer alan usul hükümlerine göre yürütülen somut yargılama faaliyetinin, medeni hak ve yükümlülükleri konu alan bir yargılama olduğunda kuşku yoktur (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 49).

29. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin makul süre değerlendirmesinde, sürenin başlangıcı kural olarak, uyuşmazlığı karara bağlayacak yargılama sürecinin işletilmeye başlandığı, başka bir deyişle davanın ikame edildiği tarih olup, somut başvuru açısından bu tarih 2/11/1978 tarihidir.

30. Başvuruya konu dava, başvurucuların miras bırakanlarından intikalle takip etmekte oldukları bir uyuşmazlık olup, bu yönüyle makul süre değerlendirmesi bakımından dikkate alınacak sürenin başlangıç anı, mirasçıların yargılamaya katıldıkları an değil, somut olayda muris açısından değerlendirmeye esas alınan sürenin başlangıç anıdır (B. No: 2013/1115, 5/12/2013, § 51).

31. Sürenin bitiş tarihi ise, çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde yargılamanın sona erme tarihidir. Ancak devam eden yargılamalara ilişkin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasını içeren başvuruların yargılama faaliyetinin devamı sırasında da yapılabilmesi olanağı bulunduğundan, değerlendirmeye esas alınacak sürenin bitiş anı

başvurunun karara bağlandığı tarihtir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 52).

32. Başvuruya konu yargılama sürecinin incelenmesinde, başvuruculların murisi aleyhine 2/11/1978 tarihinde Çınar Kadastro Mahkemesinde açılan kadastro tespitine itiraz davasında yargılama sürecinde, Mahkemece ilk olarak 30/4/2003 tarihinde keşif yapıldığı, daha sonraki keşif ara kararlarının farklı gerekçelerle yerine getirilmediği ve birçok defa keşiflerin ertelendiği, yargılama kapsamında farklı dava dosyaları ile birleştirme ve tefrik kararlarının verildiği ve nihai olarak davanın Çınar Kadastro Mahkemesinin E.1978/440 sayılı dava dosyası üzerinde birleştirildiği anlaşılmıştır. Yapılan yargılama sonunda Mahkemece, kadastro tespitinde bilirkişi olarak seçilen kişi ile davalılar arasında birinci derecede kan hısımlığı olduğu gerekçesiyle kadastro tutanaklarının yok hükmünde olduğunun tespitine ve dosyanın Kadastro Müdürlüğüne iadesine karar verildiği, bu kararın temyiz incelemesi neticesinde bozulduğu, bozma üzerine davanın Çınar Kadastro Mahkemesinin E.2009/1 sayılı dosyasına kaydedildiği, Çınar Kadastro Mahkemesinin kapatılması üzerine davanın Diyarbakır Kadastro Mahkemesinin E.2013/31 sayılı dosyasına kaydedildiği, yapılan yargılamada 27/6/2014 tarihinde keşif yapılarak bilirkişi raporu alındığı belirlenmiştir. Yargılamanın halen Diyarbakır Kadastro Mahkemesinde devam ettiği anlaşılmıştır.

33. İlgili yargılama evrakının incelenmesinden, başvuruya konu yargılamanın kadastro mahkemesi önünde sürdüğü görülmekle, 3402 sayılı Kanun'da yer alan özel usul hükümleri ile medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkları konu alan yargılama faaliyetleri için geçerli genel usuli hükümler içeren 6100 sayılı Kanun'a tabi bir yargılama faaliyetinin söz konusu olduğu ve 3402 sayılı Kanun'da yer alan özel usul hükümleri ile 6100 sayılı Kanun'un 30. maddesinin, uyuşmazlıkların makul sürede çözümlenmesi gerekliliğini ortaya koyduğu anlaşılmaktadır (§ 21).

34. Kadastro mahkemesi nezdindeki yargılamaların makul sürede tamamlanmadığı yönündeki iddialar daha önce bireysel başvuru konusu yapılmış ve Anayasa Mahkemesi tarafından, özellikle 3402 sayılı Kanun'da yer alan ve yargılamada sürati temin etmeye hizmet eden özel usul hükümlerinin nazara alınmadığı göz önünde bulundurularak makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönünde kararlar verilmiştir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 54-64; B. No: 2012/12, 17/9/2013, §§ 53-62; B. No: 2013/1115, 5/12/2013, §§ 60-67; 2012/673, 19/12/2013, §§ 37-43).

35. Başvuruya konu davanın taraf sayısı ve mahiyeti nedeniyle icrası gereken usul işlemlerinin niteliği başvuruya konu yargılamanın karmaşık olduğunu ortaya koymakla birlikte, davaya bütün olarak bakıldığında, 3402 sayılı Kanun'da yer alan usul hükümlerine tabi bir yargılama sürecine ilişkin somut başvuru açısından farklı bir karar verilmesini gerektirecek bir yön bulunmadığı ve otuz altı yıldır devam eden yargılama sürecinde makul olmayan bir gecikmenin olduğu sonucuna varılmıştır.

36. Açıklanan nedenlerle, başvuruculların Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma haklarının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

37. Başvurucular, maruz kaldıkları zarar karşılığı olarak ayrı ayrı 50.000,00 TL manevi tazminata hükmedilmesini talep etmişlerdir.

38. 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un "Kararlar" kenar başlıklı 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

“Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir.”

39. Başvuruculaın tarafı oldukları uyuşmazlığa ilişkin otuz altı yıldır devam eden yargılama süresi nazara alındığında, yargılama faaliyetinin uzunluğu sebebiyle, yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında ve bahse konu yargılamayı murislerinden intikalle takip etmekte oldukları nazara alınarak, başvuruculaın her birine net 2.500,00 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

40. Başvurucular tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 206,10 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.706,10 TL yargılama giderinin başvuruculara müştereken ödenmesine karar verilmesi gerekir.

41. Başvuruya konu yargılamanın otuz altı yıldır devam ettiği ve bu hususun makul sürede yargılanma hakkını ihlal ettiği gözetilerek, anayasal bir hakkın ihlal edildiği açık olan bir yargılama dosyasında, hukuka, adalete ve mahkemeye güven ilkesinin gördüğü zararın devam etmesinin önlenmesi amacıyla, yargılamanın mümkün olan en kısa sürede sonuçlandırılmasını teminen, kararın bir örneğinin ilgili Mahkemesine gönderilmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvuruculaın,

1. Makul sürede yargılanma haklarının ihlal edildiği yönündeki iddialarının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma haklarının İHLAL EDİLDİĞİNE,

B. Başvuruculaın her birine net 2.500,00 TL manevi TAZMİNAT ÖDENMESİNE, başvuruculaın tazminata ilişkin diğer taleplerinin REDDİNE,

C. Başvurucular tarafından yapılan 206,10 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.706,10 TL yargılama giderinin BAŞVURUCULARA MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

D. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvuruculaın Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

E. Kararın bir örneğinin Diyarbakır Kadastro Mahkemesine gönderilmesine,

17/11/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

ÖZEL EROĞLU

B. No: 2014/3876 | Karar tarihi: 17.11.2014

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/3876

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ÖZEL EROĞLU BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/3876)

Karar Tarihi: 17/11/2014

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Alparslan ALTAN

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Celal Mümtaz AKINCI

Muammer TOPAL

M. Emin KUZ

Raportör Yrd. : Yusuf Enes KAYA

Başvurucu : Özel EROĞLU

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, 24/4/1970 tarihinde murisi aleyhine Karadeniz Ereğli Asliye Hukuk Mahkemesinde açılan ve Karadeniz Ereğli Kadastro Mahkemesinde devam eden kadastro tespitine itiraz davasının halen devam ettiğini, yargılamanın makul sürede sonuçlandırılamadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüş ve tazminat talep etmiştir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 14/3/2014 tarihinde Karadeniz Ereğli 2. Asliye Hukuk Mahkemesi vasıtasıyla yapılmıştır. Dilekçe ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesi neticesinde Komisyona sunulmasına engel eksiklik bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. İkinci Bölüm İkinci Komisyonunca, 25/5/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik incelemesi Bölüm tarafından yapılmak üzere, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Bölüm Başkanı tarafından 18/7/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru konusu olay ve olgular ile başvurunun bir örneği görüş için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir. Adalet Bakanlığının 13/8/2014 tarihli yazısında, Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarına ve bu kapsamda sunulan görüşlerine atfen, başvuru hakkında görüş sunulmayacağı bildirilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru formu ve ekleri ile başvuruya konu yargılama dosyası içeriğinden tespit edilen ilgili olaylar özetle şöyledir:

7. Başvurucunun murisi ve arkadaşları aleyhine, K.Ö., A.U. ve H.Ö. tarafından 24/4/1970 tarihinde, kendi hisselerinin başvurucunun murisi ve arkadaşları adına tapuya tescil ettirildiği ileri sürülerek, Ereğli ilçesi Süleymanlar mahallesi 9 ada 11 parselde kayıtlı taşınmazın hisseleri oranında kendi adlarına tescil edilmesi istemiyle Karadeniz Ereğli Asliye Hukuk Mahkemesinde (Kadastro Mahkemesi sıfatıyla) kadastro tespitine itiraz davası açılmıştır. Bu dava Karadeniz Ereğli Asliye Hukuk Mahkemesinin E.1970/13 sayılı dosyasına kaydedilmiştir.

8. Karadeniz Ereğli Asliye Hukuk Mahkemesinin 12/12/1980 tarih ve E.1970/13,K.1980/17 sayılı kararıyla, Mahkemenin E.1969/2 sayılı dosyası ile E.1970/13 sayılı dosyasının aralarında taraf ve konu yönünden bağlantı olduğu gerekçesiyle birleştirilmesine ve yargılamaya E.1969/2 sayılı dosya üzerinden devam edilmesine karar verilmiştir.

9. Karadeniz Ereğli Asliye Hukuk Mahkemesi, 16/10/1987 tarih ve E.1969/2, K.1987/17 sayılı kararıyla; kanun değişikliğine binaen kadastro mahkemesi sıfatıyla bakılan davaların yeni kurulan kadastro mahkemelerinde görüleceği gerekçesiyle dosyanın Karadeniz Ereğli Kadastro Mahkemesine gönderilmesine karar vermiştir.

10. Bu karar üzerine dosya, Karadeniz Ereğli Kadastro Mahkemesinin E.1987/65 sayılı dosyasına kaydedilmiştir.

11. Yargılama devam ederken Karadeniz Ereğli Kadastro Mahkemesi, 9/12/1987 tarih ve E.1987/65 ve K.1987/125 sayılı kararıyla, 3402 sayılı Kanun'un geçici 1. maddesi ve Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulunun 22/10/1987 gün ve 969 sayılı kararı gereğince 2613 sayılı Kanun'a göre açılmış ve halen derdest olan davalara aynı mahkemelerde bakılmaya devam olunacağı gerekçesiyle dosyanın Şehir Kadastro Mahkemesi sıfatıyla Karadeniz Ereğli Asliye Hukuk Mahkemesine gönderilmesine karar vermiştir.

12. Karadeniz Ereğli Asliye Hukuk Mahkemesi, 31/5/1988 tarih ve E.1988/16 K.1988/183 sayılı kararıyla; söz konusu gönderme kararının atıf yapılan yasal düzenlemelerin yanlış yorumlanmasına dayanılarak verildiği gerekçesiyle dosyanın tekrar Karadeniz Ereğli Kadastro Mahkemesine gönderilmesine karar vermiştir.

13. Yargılama devam ederken görev uyuşmazlığının giderilmesi amacıyla Yargıtaya başvurulması üzerine Yargıtay 14. Hukuk Dairesi, 14/12/1988 tarih ve E.1989/8020 K.1989/10548 sayılı kararıyla Kadastro Mahkemesinin görevli olduğuna karar vermiştir.

14. Karadeniz Ereğli Kadastro Mahkemesi, 22/6/2002 tarih ve E.1988/66, K.2002/90 sayılı kararıyla davanın reddine karar vermiştir.

15. Bu kararın temyiz edilmesi üzerine Yargıtay 16. Hukuk Dairesi, dosyada birtakım eksiklikler bulunduğu gerekçesiyle ilk olarak 8/11/2004 tarih ve E.2004/9203, K.2004/11885

sayılı ilamıyla, ikinci olarak 20/3/2006 tarih ve E.2006/195, K.2006/1859 sayılı ilamıyla dosyanın İlk Derece Mahkemesine geri çevrilmesine karar vermiştir.

16. Eksikliklerin tamamlanmasından sonra yapılan temyiz incelemesinde Yargıtay 16. Hukuk Dairesi, 31/12/2007 tarih ve E.2007/3391, K.2007/5517 sayılı ilamıyla; ilk derece Mahkemesi kararının bozulmasına karar vermiştir.

17. Bozma üzerine Karadeniz Ereğli Kadastro Mahkemesinin E.2008/119 sayılı dava dosyasında yargılama halen devam etmektedir.

B. İlgili Hukuk

18. 12/1/2011 tarih ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 30. maddesi ile 21/6/1987 tarih ve 3402 sayılı Kadastro Kanunu'nun 25. maddesinin birinci fıkrası, 28. maddesinin birinci fıkrası, 29. maddesinin birinci, üçüncü, dördüncü fıkraları, 30. maddesinin birinci ve ikinci fıkraları, 32. maddesinin birinci fıkrası ve 36. maddesinin birinci fıkrasının son cümlesi.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

19. Mahkemenin 17/11/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 14/3/2014 tarih ve 2014/3876 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

20. Başvurucu, 24/4/1970 tarihinde murisi aleyhine Karadeniz Ereğli Asliye Hukuk Mahkemesinde açılan ve Karadeniz Ereğli Kadastro Mahkemesinde devam eden kadastro tespitine itiraz davasının halen devam ettiğini, yargılamanın makul sürede sonuçlandırılamadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

21. Başvuru formu ve eklerinin incelenmesi sonucunda açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

22. Başvurucu, 24/4/1970 tarihinde murisi aleyhine Karadeniz Ereğli Asliye Hukuk Mahkemesinde açılan ve Karadeniz Ereğli Kadastro Mahkemesinde devam eden kadastro tespitine itiraz davasının halen devam ettiğini, yargılamanın makul sürede sonuçlandırılamadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

23. Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün olmayıp (B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18), Sözleşme metni ile Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut görünümleri olan alt ilke ve haklar, Anayasa'nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı birçok kararında, ilgili hükmü Sözleşme'nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, Sözleşme'nin lafzi içeriğinde yer alan ve AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen ilke ve haklara, Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir. Somut başvurunun dayanağını oluşturan makul sürede

yargılanma hakkı da yukarıda belirtilen ilkeler uyarınca adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil olup, ayrıca davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasının yargının görevi olduğunu belirten Anayasa'nın 141. maddesinin de Anayasa'nın bütünselliği ilkesi gereği, makul sürede yargılanma hakkının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulması gerektiği açıktır (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 38–39).

24. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde göz önünde bulundurulması gereken kriterlerdir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 41–45).

25. Anayasa'nın 36. maddesi ve Sözleşme'nin 6. maddesi uyarınca, medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkların makul sürede karara bağlanması gerekmektedir. Başvuru konusu olayda taşınmaz mülkiyeti hakkında Kadastro Mahkemesi sıfatıyla davaya bakan Karadeniz Ereğli Asliye Hukuk Mahkemesinde açılan kadastro tespitine itiraz davasında, 3402 ve 6100 sayılı Kanun'larda yer alan usul hükümlerine göre yürütülen somut yargılama faaliyetinin, medeni hak ve yükümlülükleri konu alan bir yargılama olduğunda kuşku yoktur (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 49).

26. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin makul süre değerlendirmesinde, sürenin başlangıcı kural olarak, uyuşmazlığı karara bağlayacak yargılama sürecinin işletilmeye başlandığı, başka bir deyişle davanın ikame edildiği tarih olup, somut başvuru açısından bu tarih 24/4/1970 tarihidir.

27. Başvuruya konu dava, başvurucunun miras bırakanından intikalle takip etmekte olduğu bir uyuşmazlık olup, bu yönüyle makul süre değerlendirmesi bakımından dikkate alınacak sürenin başlangıç anı, mirasçının yargılamaya katıldığı an değil, somut olayda muris açısından değerlendirmeye esas alınan sürenin başlangıç anıdır (B. No: 2013/1115, 5/12/2013, § 51).

28. Sürenin bitiş tarihi ise, çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde yargılamanın sona erme tarihidir. Ancak devam eden yargılamalara ilişkin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasını içeren başvuruların yargılama faaliyetinin devamı sırasında da yapılabilmesi olanağı bulunduğundan, değerlendirmeye esas alınacak sürenin bitiş anı başvurunun karara bağlandığı tarihtir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 52).

29. Başvuruya konu yargılama sürecinin incelenmesinde, 24/4/1970 tarihinde Karadeniz Ereğli Asliye Hukuk Mahkemesinde açılan E.1970/13 sayılı dava dosyasının, Karadeniz Ereğli Kadastro Mahkemesinin E.1969/2 sayılı dava dosyası ile birleştirildiği ve yargılamanın bu dosya üzerinden devam ettiği, Kadastro Mahkemesi sıfatıyla davaya bakan Karadeniz Ereğli Asliye Hukuk Mahkemesince davaların yeni kurulan kadastro mahkemelerinde görüleceği gerekçesiyle dosyanın Karadeniz Ereğli Kadastro Mahkemesine gönderildiği, yargılama devam ederken Karadeniz Ereğli Kadastro Mahkemesince 3402 sayılı Kanun'un geçici 1. maddesi ve Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulunun 22/10/1987 tarihli kararı gereğince Şehir Kadastro Mahkemesi sıfatıyla davaya bakan Karadeniz Ereğli Asliye Hukuk Mahkemesine geri gönderildiği, Karadeniz Ereğli Asliye Hukuk Mahkemesinin de Kadastro Mahkemesinin ilgili Kanun'u yanlış yorumladığı gerekçesiyle dosyayı tekrar Kadastro Mahkemesine gönderdiği, bu görev uyuşmazlığını çözmek amacıyla dosyanın Yargıtaya gönderildiği, Yargıtayın, Kadastro Mahkemesinin görevli olduğuna karar verdiği, Kadastro Mahkemesindeki yargılama sürecinde 6/6/2002 tarihinde keşif yapılarak bilirkişi raporu tanzim ettirildiği, yargılamanın 12/6/2011 tarihli celsesinde davanın reddine dair

hüküm tesis edildiği anlaşılmıştır. İlk Derece Mahkemesinin kararı temyiz edilmekle, Yargıtay 16. Hukuk Dairesinin 8/11/2004 ve 20/3/2006 tarihli ilâmları ile eksik olduğu belirtilen bir kısım belgelerin dosyaya eklenmesi gerektiği belirtilerek dosyanın iki kez geri gönderildiği, belirtilen hususların ikmalini müteakip yapılan temyiz incelemesi sonucu kararın bozulduğu, bozma üzerine davanın Karadeniz Ereğli Kadastro Mahkemesinin E.2008/119 sayılı dosyasına kaydedildiği belirlenmiştir. Yargılamanın halen Karadeniz Ereğli Kadastro Mahkemesinde devam ettiği anlaşılmaktadır.

30. İlgili yargılama evrakının incelenmesinden, başvuruya konu yargılamanın kadastro mahkemesi önünde sürdüğü görülmekle, 3402 sayılı Kanun'da yer alan özel usul hükümleri ile medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkları konu alan yargılama faaliyetleri için geçerli genel usuli hükümler içeren 6100 sayılı Kanun'a tabi bir yargılama faaliyetinin söz konusu olduğu ve 3402 sayılı Kanun'da yer alan özel usul hükümleri ile 6100 sayılı Kanun'un 30. maddesinin, uyuşmazlıkların makul sürede çözümlenmesi gerekliliğini ortaya koyduğu anlaşılmaktadır (§ 18).

31. Kadastro mahkemesi nezdindeki yargılamaların makul sürede tamamlanmadığı yönündeki iddialar daha önce bireysel başvuru konusu yapılmış ve Anayasa Mahkemesi tarafından, özellikle 3402 sayılı Kanun'da yer alan ve yargılamada sürati temin etmeye hizmet eden özel usul hükümlerinin nazara alınmadığı göz önünde bulundurularak makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönünde kararlar verilmiştir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 54-64; B. No: 2012/12, 17/9/2013, §§ 53-62; B. No: 2013/1115, 5/12/2013, §§ 60-67; 2012/673, 19/12/2013, §§ 37-43).

32. Başvuruya konu davanın taraf sayısı ve mahiyeti nedeniyle icrası gereken usul işlemlerinin niteliği başvuruya konu yargılamanın karmaşık olduğunu ortaya koymakla birlikte, davaya bütün olarak bakıldığında, 3402 sayılı Kanun'da yer alan usul hükümlerine tabi bir yargılama sürecine ilişkin somut başvuru açısından farklı bir karar verilmesini gerektirecek bir yön bulunmadığı ve yaklaşık kırk beş yıldır devam eden yargılama sürecinde makul olmayan bir gecikmenin olduğu sonucuna varılmıştır.

33. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

34. Başvurucu, manevi tazminata hükmedilmesini talep etmiştir.

35. 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un "Kararlar" kenar başlıklı 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

36. Başvurucunun tarafı olduğu uyuşmazlığa ilişkin yaklaşık kırk beş yıldır devam eden yargılama süresi nazara alındığında, yargılama faaliyetinin uzunluğu sebebiyle, yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucuya net 23.700,00 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

37. Başvurucu tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 206,10 TL harçtan oluşan yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

38. Başvuruya konu yargılamanın yaklaşık kırk beş yıldır devam ettiği ve bu hususun makul sürede yargılanma hakkını ihlal ettiği gözetilerek, anayasal bir hakkın ihlal edildiği açık olan bir yargılama dosyasında, hukuka, adalete ve mahkemeye güven ilkesinin gördüğü zararın devam etmesinin önlenmesi amacıyla, yargılamanın mümkün olan en kısa sürede sonuçlandırılmasını teminen, kararın bir örneğinin ilgili Mahkemesine gönderilmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucunun,

1. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönündeki iddiasının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

B. Başvurucuya net 23.700,00 TL manevi TAZMİNAT ÖDENMESİNE, başvurucunun tazminata ilişkin diğer taleplerinin REDDİNE,

C. Başvurucu tarafından yapılan 206,10 TL harçtan oluşan yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

D. Ödemenin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

E. Kararın bir örneğinin Karadeniz Ereğli Kadastro Mahkemesine gönderilmesine,

17/11/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

MEHMET FIRAT

B. No: 2014/4327 | Karar tarihi: 17.11.2014

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/4327

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

MEHMET FIRAT BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/4327)

Karar Tarihi: 17/11/2014

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Alparslan ALTAN

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Celal Mümtaz AKINCI

Muammer TOPAL

M. Emin KUZ

Raportör : Murat ŞEN

Başvurucu : Mehmet FIRAT

Vekili : Av. Mehmet ERBİL

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, hükümlülerin ayaklanması suçundan yargılandığı davada Bandırma 2. Asliye Ceza Mahkemesinin, yaklaşık 13 yıl yargılama yapması, yargılamanın zamanaşımına uğramasına rağmen mahkûmiyet kararı vermesi ve uyarlama hükümlerinin hukuka aykırı şekilde uygulanması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği ile adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüş, infazın durdurulması, yargılamanın yenilenmesi ve tazminat talebinde bulunmuştur.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 28/3/2014 tarihinde İstanbul 18. Asliye Hukuk Mahkemesi vasıtasıyla yapılmıştır. Dilekçe ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesi neticesinde Komisyona sunulmasına engel bir eksikliğin bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. İkinci Bölüm İkinci Komisyonunca 27/5/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Bölüm tarafından 4/7/2014 tarihinde, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru konusu olay ve olgular ile başvurunun bir örneği, görüş için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir. Adalet Bakanlığının 8/8/2014 tarihli yazısında, Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarına ve bu kapsamda sunulan görüşlerine atfen, başvuru hakkında görüş sunulmayacağı bildirilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru formu ve ekleri ile başvuruya konu yargılama dosyası içeriğinden tespit edilen ilgili olaylar özetle şöyledir:

7. Başvurucu hakkında Bandırma Özel Tip Cezaevinde hükümlü olarak tutulduğu süreçte 5/1/2000 ila 7/1/2000 tarihleri arasında diğer bazı hükümlüler ile birlikte İBDA-C silahlı terör örgütü ile ilişkileri nedeniyle silahlı ve topluca cezaevinde isyana kalkıştıkları iddiası ile soruşturma başlatılmıştır.

8. Soruşturma aşamasında başvurucu hakkında 30/3/2000 tarihinde tutuklama kararı verilmiştir. Başvurucunun soruşturma aşamasında kolluk veya Cumhuriyet savcısı tarafından savunması alındığına dair herhangi bir belgeye rastlanmamıştır.

9. Başvurucu hakkında Bandırma Cumhuriyet Başsavcılığı, 30/5/2000 tarih ve E.2000/549 sayılı iddianame ile silahlı ve topluca cezaevinde isyana kalkışmak suçundan cezalandırılması talebiyle aynı yer Asliye Ceza Mahkemesi nezdinde kamu davası açılmıştır.

10. Bandırma Asliye Ceza Mahkemesi, 4/1/2005 tarih ve E.2000/386, K.2005/1 sayılı kararı ile başvurucunun 10 yıl 6 ay hapis cezasına mahkûmiyetine karar vermiştir.

11. Anılan kararın temyizi üzerine Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı, 22/12/2005 tarih ve 4-2005/180627 sayılı yazıları ile karara ilişkin 1/6/2005 tarihinde yürürlüğe giren 26/9/2004 tarih ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu kapsamında lehe hususlar açısından yeniden değerlendirme yapılması için dosyayı Mahkemesine geri göndermiştir.

12. Diğer taraftan Bandırma Asliye Ceza Mahkemesi iş yükü nedeniyle 1. Asliye ve 2. Asliye Ceza Mahkemesi olarak ikiye bölünmüştür. Bu kapsamda dosyanın yeniden tevzi edildiği Bandırma 2. Asliye Ceza Mahkemesinin E.2006/40 sayısına kayden yapılan uyarlama yargılamasında Mahkeme, 15/12/2011 tarih ve E.2006/40, K.2011/729 sayılı kararı ile başvurucuyu, lehe kabul ettiği önceki karara uygun olarak 10 yıl 6 ay hapis cezasına mahkûm etmiştir.

13. Anılan kararın temyizi üzerine Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından hazırlanan 19/5/2013 tarih ve 2013/4231 sayılı tebliğnamede başvurucunun hukuki durumuna ilişkin olarak talep edilen hususlar şöyledir:

“Suç ve hüküm tarihinde yürürlükte bulunan 765 sayılı TCK ve 5237 sayılı TCK hükümleri nazara alınarak lehe ve aleyhe değerlendirme yapılması gerektiği, bu kapsamda her suç bakımından zamanaşımı değerlendirilmesinin ayrı ayrı yapılması gerektiği, sanıklar hakkında 765 sayılı TCK’nın 304/3-4. maddeleri gereğince hükmolunan temel cezanın 10 yıl 6 ay hapis cezası, netice cezanın ise 11 yıl 6 ay 10 gün hapis cezası olması karşısında; her ne kadar hüküm tarihi itibariyle uygulama doğru ise de suç ve hüküm tarihi itibariyle 765 sayılı TCK’nın 304/3., 5237 sayılı TCK’nın 296/1-2. maddeleri kapsamında yapılan

değerlendirmede 5237 sayılı TCK'nın 296/1. maddesine ilişkin kesintili zamanaşımı süresinin 5237 sayılı TCK'nın 66/1-e, 67/4. maddeleri gereğince 12 yıl olması ve suç tarihi olan 5/1/2000 tarihinden inceleme tarihine kadar da söz konusu zamanaşımı süresinin gerçekleşmiş olması karşısında; mahkemece 765 sayılı TCK'nın 304/3-4. maddeleri ile 5237 sayılı TCK'nın 296/2. maddesi delaletiyle 5237 sayılı TCK'nın 152/1-a, 152/2-a maddelerinin ayrı ayrı bir bütün halinde netice cezalar değerlendirilmek suretiyle yeniden lehe yasanın değerlendirilmesinde zorunluluk bulunması bozmayı gerektiğinden, sanıklar ve müdafilerinin temyiz itirazları bu itibarla yerinde görüldüğünden hükmün bozulması talep olunur."

14. Temyiz incelemesi yapan Yargıtay 9. Ceza Dairesi, 24/12/2013 tarih ve E.2013/7012, K.2013/16579 sayılı ilamı ile anılan mahkeme kararını onanmıştır. İlamın gerekçesindeki başvurucu ile ilgili kısım şöyledir:

"Sanıklara atılı hükümlü veya tutukluların ayaklanması suçu bakımından 5237 sayılı TCK'nın 296/1. maddesinde belirlenen cezanın süresi itibariyle, aynı Kanun'un 66/1-e, 67/4. maddelerinde öngörülen zamanaşımı suç ve inceleme tarihleri arasında gerçekleşmiş ise de, 5237 sayılı TCK'nın 7. ve 5252 sayılı Kanunun 9/3 maddelerinde "lehe olan hüküm önceki ve sonraki kanunların ilgili bütün hükümleri olaya uygulanarak ortaya çıkan sonuçların birbiriyle karşılaştırılması suretiyle belirlenir" hükmü uyarınca, iddianamedeki anlatım, kabul ve mahkemenin lehe olan kanunun belirlenmesine yönelik yaptığı karşılaştırmada yakarak mala zarar verme suçuna ilişkin teşdiden öngördüğü ceza da nazara alındığında; sanıklar tarafından gerçekleştirilen ayaklanmada yakarak mala zarar verme ve kişiyi hürriyetinden yoksun kılma suçlarının da sübut bulduğu, buna göre de; 765 sayılı TCK'nın 304/son maddesi delaletiyle 304/3-4. maddelerinin uygulanması ile hükmolunan sonuç cezanın, 5237 sayılı TCK'nın 296/2. maddesi yollamasıyla aynı Kanunun 152/1-a, 152/2-a, 109/2-3-a-b maddelerinin uygulanması suretiyle hükmolunacak sonuç cezaya göre her durumda daha lehe olacağı anlaşılmakla; mahkemenin kabul ve uygulamasında bir isabetsizlik görülmemiş, tebliğnamedeki bozma düşüncesine bu nedenle iştirak edilmemiştir"

15. Başvurucu, karardan 6/3/2014 tarihinde haberdar olmuş ve 28/3/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

B. İlgili Hukuk

16. 1/3/1926 tarih ve 765 sayılı mülga Türk Ceza Kanunu'nun 304. maddesi, 5237 Kanun'un 7. maddesinin (2) numaralı fıkrası, 296. maddesi, 152. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (a) bendi ile (2) numaralı fıkrasının (a) bendi, 4/11/2004 tarih ve 5252 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun Yürürlük ve Uygulama Şekli Hakkında Kanun'un 9. maddesinin (3) numaralı fıkrası, 4/4/1929 tarih ve 1412 sayılı mülga Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu'nun 135. maddesinin birinci fıkrasının (3) numaralı bendi, 135/A maddesi, 4/12/2004 tarih ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 150. maddesi.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

17. Mahkemenin 17/11/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 28/3/2014 tarih ve 2014/4327 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

18. Başvurucu, hükümlülerin ayaklanması suçundan yargılandığı davada Mahkemenin, isnat

edilen suçun zamanaşımına uğramasına rağmen hakkında mahkûmiyet kararı verdiğini, yargılamanın makul kabul edilemeyecek şekilde yaklaşık on üç yıl sürdüğünü, uyarlama yargılaması kapsamında alt sınırdan hüküm kurularak değerlendirme yapılması gerekirken teşdit uygulanarak cezanın belirlendiğini, Mahkemenin bilirkişi raporlarını beklemeden, kolluğun tek taraflı tuttuğu gerçeği yansıtmayan tutanaklar kapsamında deliller tam olarak toplanmadan suç ve cezada şahsilik ilkesine aykırı olarak toptancı bir yaklaşımla mahkûmiyet kararı verdiğini belirterek, Anayasa'nın 19. ve 36. maddelerinde tanımlanan kişi özgürlüğü ve güvenliği ile adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

19. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp, olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Başvuru formu ve ekleri incelendiğinde, başvurucu, yargılamanın zamanaşımına uğramasına rağmen mahkûmiyet kararı verilmesinin Anayasa'nın 19. maddesinde düzenlenen kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkının ihlal ettiğini ileri sürmüş ise de bu iddiaların özü, söz konusu kararın adil olmadığı hususu ile ilgilidir. Bu sebeple başvurucunun bütün iddiaları aşağıda adil yargılanma hakkı çerçevesinde değerlendirilmiştir.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

a. Delillerin Değerlendirilmesi ve Yargılamanın Sonucu İtibarıyla Adil Olmadığı İddiası

20. Anayasa'nın 148. maddesinin dördüncü fıkrası şöyledir:

"Bireysel başvuruda, kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlarda inceleme yapılamaz"

21. 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un "Bireysel başvuruların kabul edilebilirlik şartları ve incelenmesi" kenar başlıklı 48. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Mahkeme, ...açıkça dayanaktan yoksun başvuruların kabul edilemezliğine karar verebilir."

22. 6216 sayılı Kanun'un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrasında açıkça dayanaktan yoksun başvuruların Mahkemece kabul edilemezliğine karar verilebileceği belirtilmiştir. Anayasa'nın 148. maddesinin dördüncü fıkrasında ise açıkça dayanaktan yoksun başvurular kapsamında değerlendirilen kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin şikâyetlerin bireysel başvuruda incelenemeyeceği kurala bağlanmıştır.

23. Anılan kurallar uyarınca, ilke olarak derece mahkemeleri önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması ile derece mahkemelerince uyuşmazlıkla ilgili varılan sonucun esas yönünden adil olup olmaması bireysel başvuru incelemesine konu olamaz. Bunun istisnası, derece mahkemelerinin tespit ve sonuçlarının bariz takdir hatası veya açık keyfilik içermesi ve bu durumun kendiliğinden bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlükleri ihlal etmiş olmasıdır. Bu çerçevede, kanun yolu şikâyeti niteliğindeki başvurular, bariz takdir hatası veya açık keyfilik bulunmadıkça Anayasa Mahkemesince esas yönünden incelenemez (B.No: 2012/828, 21/11/2013, § 21).

24. Adil yargılanma hakkı bireylere dava sonucunda verilen kararın değil, yargılama sürecinin ve usulünün adil olup olmadığını denetletme imkânı verir. Bu nedenle, bireysel başvuruda adil yargılanmaya ilişkin şikâyetlerin incelenebilmesi için başvurucunun yargılama sürecinde haklarına saygı gösterilmediğine, bu çerçevede yargılama sürecinde

karşı tarafın sunduğu deliller ve görüşlerden bilgi sahibi olamadığı veya bunlara etkili bir şekilde itiraz etme fırsatı bulamadığı, kendi delillerini ve iddialarını sunamadığı ya da uyuşmazlığın çözüme kavuşturulmasıyla ilgili iddialarının derece mahkemesi tarafından dinlenmediği veya kararın gerekçesiz olduğu gibi, mahkeme kararının oluşumuna sebep olan unsurlardan değerlendirmeye alınmamış eksiklik, ihmal ya da açık keyfiliğe ilişkin bir bilgi ya da belge sunmuş olması gerekir (B.No: 2013/2767, 2/10/2013, § 22).

25. Belirli bir davaya ilişkin olarak delilleri değerlendirme ve gösterilmek istenen delilin davayla ilgili olup olmadığına karar verme yetkisi esasen derece mahkemelerine aittir. Mevcut yargılamada sunulan delilin geçerli olup olmadığını ve delil sunma ve inceleme yöntemlerinin yasaya uygun olup olmadığını denetlemek Anayasa Mahkemesinin görevi kapsamında olmayıp, Mahkemenin görevi başvuru konusu yargılamanın bütünlüğü içinde adil olup olmadığının değerlendirilmesidir (B. No: 2013/1213, 4/12/2013, § 27).

26. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM), delillerin kabul edilebilirliği ile ilgili olarak, somut davada kullanılan delilin sanığın hazır bulunduğu duruşmada ve “silahların eşitliği” ve “çelişmeli yargılama” ilkeleri ya da söz konusu delillerin yargılamanın bütününe olan etkisi çerçevesinde değerlendirmektedir (Bkz. Tamminen/Finlandiya, B.No: 40847/98, 15/6/2004, §§ 40-41; Barberà, Messegué ve Jabardo/İspanya, B.No: 10590/83, 6/12/1988, §§ 68, 81-89). AİHM pek çok kararında, Sözleşme’nin 19. maddesi bağlamında görevinin, Sözleşmeci Devletlerin Sözleşme’ye ilişkin yükümlülüklerinin gözetilmesini sağlamak olduğunu, Sözleşme’nin koruması altında bulunan hak ve özgürlükler ihlal edilmedikçe ulusal bir mahkemenin olaylara ya da hukuka ilişkin yaptığı hataları inceleme görevinin bulunmadığını, Sözleşme’nin 6. maddesinin adil yargılanma hakkını güvence altına almakla beraber bu maddenin öncelikli olarak ulusal hukuk bağlamında düzenlenmesi gereken bir konu olan delillerin kabul edilebilirliğine ilişkin bir kural ortaya koymadığını belirtmektedir (Bkz. Schenk/İsviçre, B.No: 10862/84, 12/7/1988, §§ 45-46; Desde/Türkiye, B.No: 23909/03, 1/2/2011, § 124).

27. Bireysel başvuruya konu davadaki olayların kanıtlanması, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması, yargılama sırasında delillerin kabul edilebilirliği ve değerlendirilmesi ile kişisel bir uyuşmazlığa derece mahkemeleri tarafından getirilen çözümün esas yönünden adil olup olmaması, bireysel başvuru incelemesinde değerlendirmeye tabi tutulamaz. Anayasa’da yer alan hak ve özgürlükler ihlal edilmediği sürece ve açıkça keyfilik içermedikçe derece mahkemelerinin kararlarındaki maddi ve hukuki hatalar bireysel başvuru incelemesinde ele alınamaz. Bu çerçevede, derece mahkemelerinin delilleri takdirinde bariz takdir hatası veya açıkça keyfilik bulunmadıkça Anayasa Mahkemesinin bu takdire müdahalesi söz konusu olamaz (B. No: 2012/1027, 12/2/2013, § 26).

28. AİHM, bariz bir şekilde keyfi olmadıkça, belirli bir kanıt türünün –iç hukuk açısından hukuka aykırı olarak elde edilmiş kanıtlar da dâhil olmak üzere– kabul edilebilir olup olmadığına veya aslında başvurucunun suçlu olup olmadığına karar vermenin kendi görevi olmadığını kararlarında ifade etmektedir. AİHM, kanıtların elde edilme yöntemi de dâhil olmak üzere yargılamanın bir bütün olarak adil olup olmadığını ve Sözleşme’deki bir hakkın ihlali söz konusu ise tespit edilen ihlalin niteliğini inceleme konusu yapmaktadır (Bkz. Jalloh/Almanya [BD], B.No: 54810/00, 11/07/2006, § 95; Desde/Türkiye, B.No: 23909/03, 1/2/2011, § 125; Khodorkovskiy ve Lebedev/Rusya, B.No: 11082/06, 13772/05, 25/7/2013, § 699) AİHM’e göre, delillerle ilgili esas olarak başvurucuya, delillerin gerçekliğine itiraz etme ve kullanılmalarına karşı çıkma fırsatı verilip verilmediği incelenmelidir (Bkz.

Bykov/Rusya [BD], B.No: 4378/02, 10/3/2009, § 90; Khodorkovskiy ve Lebedev/Rusya, B.No: 11082/06, 13772/05, 25/7/2013, § 700).

29. Başvuru konusu olayda başvurucu Mahkemenin kolluğun tek taraflı tuttuğu gerçeği yansıtmayan tutanaklar kapsamında deliller tam olarak toplanmada suç ve cezada şahsilik ilkesine aykırı olarak toptancı bir yaklaşımla mahkûmiyet kararı verdiğini ileri sürmüştür.

30. Başvurucunun delillerini sunma ve delillerin değerlendirilmesi konusunda farklı bir muameleye tabi tutulduğuna dair somut bir veri bulunmamakta olup, Mahkeme'nin delilleri değerlendirmesinde bariz takdir hatası veya açıkça keyfilik bulunduğuna dair bir bulguya da rastlanmamıştır. Başvuru dosyası incelendiğinde, deliller ile ilgili olarak başvurucuya, şikâyete konu Mahkeme tarafından temin edilmesinden vazgeçilen hususlara yönelik itiraz etme ve kullanılmamasına karşı çıkma fırsatı verildiği, başvurucunun aleni duruşmada delil sunma ve tartıştırma imkânına sahip olduğu anlaşılmaktadır. Diğer taraftan, "silahların eşitliği" ve "çelişmeli yargılama" ilkelerine aykırı olarak başvurucuya delillerini sunma, inceletme ve itiraz etme hususlarında uygun olanakların sağlanmadığına ilişkin bir veri de bulunmamaktadır.

31. Öte yandan, başvurucunun, uygulanan kanun ile daha sonra yürürlüğe giren kanun arasında hangisinin daha lehe olduğuna dair değerlendirilmesinde yargılamanın zamanaşımına uğradığı iddialarının Yargıtay 9. Ceza Dairesi tarafından reddedilmesine ilişkin iddialarının yukarıdaki açıklamalar ışığında derece mahkemeleri önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olgulara ilişkin hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması ile derece mahkemelerince uyuşmazlıkla ilgili varılan sonucun esas yönünden adil olup olmaması ile ilgili olduğu açıktır. Başka bir ifadeyle başvurucunun iddialarının, derece mahkemesince kanunların yorumlanmasında isabet olup olmadığına, dolayısıyla yargılamanın sonucuna ilişkin olduğu ve başvurunun bu haliyle temyiz incelemesi talebi niteliğinde olduğu anlaşılmaktadır.

32. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun iddialarının kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu ve derece mahkemeleri kararlarının bariz takdir hatası veya açık keyfilik de içermediği anlaşıldığından başvurunun bu kısmının "açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Yargılama Süresinin Makul Olmadığı İddiası Yönünden

33. Başvurucunun yargılamanın uzunluğuyla ilgili şikâyeti açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

34. Başvurucu, hakkında 5/1/2000 ila 7/1/2000 tarihleri arasında diğer bazı hükümlüler ile birlikte İBDA-C silahlı terör örgütü ile ilişkileri nedeniyle silahlı ve topluca cezaevinde isyana kalkıştıkları iddiası ile soruşturma başlatıldığını ve daha sonra Bandırma Cumhuriyet Başsavcılığının 30/5/2000 tarihli iddianamesi ile "hükümlülerin ayaklanması" açılan kamu davasının Yargıtay 9. Ceza Dairesinin 24/12/2013 tarihli onama kararına kadar yaklaşık on üç yılda sonuçlandığını ileri sürmüştür.

35. Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün olmayıp (B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18), Sözleşme metni ile AİHM

kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut görünümleri olan alt ilke ve haklar, Anayasa'nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı birçok kararında, ilgili hükmü Sözleşme'nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, Sözleşme'nin lafzi içeriğinde yer alan ve AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen ilke ve haklara, Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir. Somut başvurunun dayanağını oluşturan makul sürede yargılanma hakkı da yukarıda belirtilen ilkeler uyarınca adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil olup, ayrıca davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasının yargının görevi olduğunu belirten Anayasa'nın 141. maddesinin de Anayasa'nın bütünselliği ilkesi gereği, makul sürede yargılanma hakkının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulması gerektiği açıktır (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 38–39).

36. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde göz önünde bulundurulması gereken kriterlerdir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 41–45).

37. Anayasa'nın 36. ve Sözleşme'nin 6. maddesi uyarınca kişilere, cezai alanda yöneltilen suçlamaların da (suç isnadı) makul sürede karara bağlanmasını isteme hakkı tanınmıştır. İsnat olunan fiil, ceza kanunlarında suç olarak nitelendirilmiş ve yargılama aşamasında ceza hukukunun kuralları uygulanmış ise ayrıca bir uygulanabilirlik incelemesi yapılmaksızın kendiliğinden adil yargılanma hakkının kapsamına girer (B. No: 2013/625, 9/1/2014, § 31). Başvuru konusu olayda, başvurucu hakkında, "hükümlülerin ayaklanması" suçunu işlediği iddiasıyla soruşturma başlatılmıştır. Başvurucu hakkında isnat olunan suç 765 sayılı Kanunu'nun 304. maddesinde hapis cezasını gerektirir şekilde tanımlanmıştır. Bu çerçevede başvurucu hakkındaki suç isnadına dayalı yargılamanın Anayasa'nın 36. maddesinin güvence kapsamına girdiği konusunda kuşku bulunmamaktadır (B. No: 2012/625, 9/1/2014, § 32).

38. Ceza muhakemesinde yargılama süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken sürenin başlangıcı, bir kişiye suç işlediği iddiasının yetkili makamlar tarafından bildirilmesi veya isnattan ilk olarak etkilendiği arama ve gözaltı gibi bir takım tedbirlerin uygulanması anıdır. Somut başvuru açısından bu tarih, başvurucu hakkında tutuklama kararı verildiği 30/3/2000 tarihidir. Ceza yargılamasında sürenin sona erdiği tarih, suç isnadının nihai olarak karara bağlandığı tarih olup, somut başvuru açısından bu tarih, Yargıtay 9. Ceza Dairesinin onama kararını verdiği 24/12/2013 tarihidir (B. No: 2013/695, 9/1/2014, § 35).

39. Başvuruya konu yargılama sürecinin incelenmesinde, başvurucunun da içinde bulunduğu 32 mahkûmun 5/1/2000 ila 7/1/2000 tarihleri arasında İBDA-C silahlı terör örgütü ile ilişkileri nedeniyle "silahlı ve topluca cezaevinde isyana kalkıştıkları" iddiası ile soruşturma başlatıldığı, soruşturma sürecinde 30/3/2000 tarihinde başvurucu hakkında tutuklama kararı verildiği, daha sonra Bandırma Cumhuriyet Başsavcılığının 30/5/2000 tarih ve E.2000/549 sayılı iddianamesi ile anılan suçtan aynı yer Asliye Ceza mahkemesi nezdinde kamu davası açıldığı, Mahkemenin 4/1/2005 tarihli kararı ile başvurucunun 10 yıl 6 ay hapis cezasına mahkum edildiği tespit edilmiştir.

40. Anılan kararın temyizi üzerine Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı, 22/12/2005 tarihli yazıları ile karara ilişkin 1/6/2005 tarihinde yürürlüğe giren 26/9/2004 tarih ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu kapsamında lehe hususlar açısından yeniden değerlendirme yapılması

için dosyayı Mahkemesine geri gönderdiği, tekrar yapılan uyarlama yargılaması sonucunda Bandırma 2. Asliye Ceza Mahkemesinin 15/12/2011 tarihli kararı ile başvurucuyu, lehe kabul ettiği önceki karara uygun olarak 10 yıl 6 ay hapis cezasına mahkûm ettiği ve kararın Yargıtay 9. Ceza Dairesinin 24/12/2013 tarihli ilamı ile onandığı belirlenmiştir. Bu kapsamda başvurucu hakkındaki yargılama 13 yıl 8 ay 24 gün sürmüştür.

41. 4/12/2004 tarih ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun öngördüğü yargılama usullerine tabi mahkemeler nezdindeki yargılamaların makul sürede tamamlanmadığı yönündeki iddialar daha önce bireysel başvuru konusu yapılmış ve Anayasa Mahkemesi tarafından makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönünde kararlar verilmiştir (B. No: 2012/625, 9/1/2014, §§ 23-41; B. No: 2013/695, 9/1/2014, §§ 24-40).

42. Başvurunun değerlendirilmesi neticesinde, başvuruya konu ceza davası; hukuki meselenin çözümündeki güçlük, maddi olayların karmaşıklığı, delillerin toplanmasında karşılaşılan engeller, taraf sayısı gibi kriterler dikkate alındığında karmaşık olmaktan uzaktır. Başvurucunun tutum ve davranışlarıyla ve usuli haklarını kullanırken özensiz davranmasıyla yargılamanın uzamasına önemli ölçüde sebep olduğu da söylenemez. Anılan davaya bütün olarak bakıldığında, somut başvuru açısından farklı bir karar verilmesini gerektirecek bir yön bulunmadığı ve yaklaşık on dört yıllık yargılama sürecinde makul olmayan bir gecikmenin olduğu sonucuna varılmıştır.

43. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

44. Başvurucu, makul sürede yargılama yapılmadığı için 100.000,00 TL manevi tazminata hükmedilmesini talep etmiştir.

45. 6216 sayılı Kanun'un "Kararlar" kenar başlıklı 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

46. Başvurucunun tarafı olduğu uyuşmazlığa ilişkin yaklaşık on dört yıllık yargılama süresi nazara alındığında, yargılama faaliyetinin uzunluğu sebebiyle, yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucuya net 11.250,00 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

47. Başvurucu tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 206,10 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.706,10 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucunun,

1. Delillerin değerlendirilmesi ve yargılamanın sonucu itibarıyla adil olmadığı yönündeki iddiasının "açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Yargılama süresinin makul olmadığı yönündeki iddiasının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

3. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

B. Başvurucuya net 11.250,00 TL manevi TAZMİNAT ÖDENMESİNE, başvurucunun tazminata ilişkin diğer taleplerinin REDDİNE,

C. Başvurucu tarafından yapılan 206,10 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.706,10 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

D. Ödemenin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

17/11/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

METİN RAGIP ARIKAN

B. No: 2014/4506 | Karar tarihi: 17.11.2014

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/4506

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

METİN RAGIP ARIKAN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/4506)

Karar Tarihi: 17/11/2014

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Alparslan ALTAN

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Celal Mümtaz AKINCI

Muammer TOPAL

M. Emin KUZ

Raportör : Murat AZAKLI

Başvurucu : Metin Ragıp ARIKAN

Vekili : Av. Çetin BAYDEMİR

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, İstanbul 40. Asliye Ticaret Mahkemesinde açtığı itirazın iptali davası sonunda, eksik inceleme ve araştırmaya dayalı hüküm kurulduğunu, yargılamanın makul sürede bitirilmediğini ve hükmün icrası aşamasında davalının devlet kurumu olması nedeniyle teminat alınmadan icranın geri bırakıldığını belirterek, mülkiyet ve adil yargılanma hakları ile eşitlik ilkesinin ihlal edildiğini ileri sürmüş ve manevi tazminat talep etmiştir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 1/4/2014 tarihinde İstanbul 19. Asliye Hukuk Mahkemesi vasıtasıyla yapılmıştır. İdari yönden yapılan ön incelemede başvurunun Komisyona sunulmasına engel bir durumun bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. İkinci Bölüm İkinci Komisyonunca 25/7/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik incelemesi Bölüm tarafından yapılmak üzere, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Bölüm Başkanı tarafından 16/9/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin

birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru konusu olay ve olgular ile başvurunun bir örneği, görüş için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir. Adalet Bakanlığının 14/10/2014 tarihli yazısında, Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarına ve bu kapsamda sunulan görüşlerine atfen, başvuru hakkında görüş sunulmayacağı bildirilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru formu ve ekleri ile başvuruya konu yargılama dosyası içeriğinden tespit edilen ilgili olaylar özetle şöyledir:

7. Başvurucu, Yıldız Teknik Üniversitesi aleyhine, İstanbul 8. İcra Müdürlüğünün E.2007/17825 sayılı dosyasında 320.907,28 TL asıl alacak ve 67.481,50 TL faizin ödenmesi amacıyla 11/10/2007 tarihinde ilamsız icra takibi başlatmıştır.

8. Davalının icra takibine itirazı üzerine başvurucu, 12/12/2007 tarihinde İstanbul 13. Asliye Ticaret Mahkemesinde icra takibine itirazın iptali davası açmıştır.

9. Yeni ticaret mahkemelerinin kurulmasından sonra yargılamaya İstanbul 40. Asliye Ticaret Mahkemesinde devam edilmiştir.

10. Mahkeme, 27/12/2011 tarih ve E.2011/39, K.2011/122 sayılı kararıyla; taraflar arasındaki sözleşme ve bilirkişi raporları ile tüm dosya kapsamına göre davanın kısmen kabulüne, 236.558,00 TL asıl alacak ve 29.727,46 TL faiz üzerinden takibin devamına karar vermiştir.

11. Karar başvurucu ve davalı Yıldız Teknik Üniversitesi tarafından tehiri icra talepli olarak temyiz edilmiştir.

12. Davalı Yıldız Teknik Üniversitesi, İcra Müdürlüğüne başvurarak Devlet kurumu olması nedeniyle teminatsız şekilde tehiri icra kararı verilmesini talep etmiş, İcra Müdürlüğünce davalı kuruma, Yargıtaydan teminatsız olarak tehiri icra kararı getirmesi için süre verilmiştir.

13. İstanbul 8. İcra Müdürlüğü, 24/2/2012 tarihinde İstanbul 17. İcra Hukuk Mahkemesine başvurarak, borçlu kurumun teminat göstermeksizin tehiri icra kararı talep ettiğini belirtmiş ve bu konuda karar verilmesi talebinde bulunmuştur.

14. Mahkemece, 8/3/2012 tarih ve E.2012/5 Değişik İş sayılı kararla; ilamı temyiz eden davalı borçlunun Devlet olduğu gerekçesiyle 9/6/1932 tarih ve 2004 sayılı İcra ve İflas Kanunu'nun 36. maddesinin ikinci fıkrası gereği teminat alınmasına yer olmadığına evrak üzerinde yapılan inceleme sonucu karar verilmiştir. Anılan kararın başvurucuya tebliğ edilip edilmediği anlaşılamamıştır.

15. Tarafların temyizi üzerine İstanbul 40. Asliye Ticaret Mahkemesince verilen karar, Yargıtay 15. Hukuk Dairesinin 6/6/2013 tarih ve E.2012/3844, K.2013/3863 sayılı ilâmıyla onanmıştır.

16. İstanbul 8. İcra Müdürlüğünce, Yargıtay 15. Hukuk Dairesinin hükmü onaması üzerine, dosyadaki tüm alacaklar hesaplanarak 18/9/2013 tarihinde, toplam 556.437,56 TL başvurucunun hesabına yatırılmıştır.

17. Tarafların karar düzeltme istemi ise Yargıtay 15. Hukuk Dairesinin 3/2/2014 tarih ve

E.2013/6116, K.2014/629 sayılı ilâmıyla reddedilmiştir.

18. Karar, başvurucuya 17/3/2014 tarihinde tebliğ edilmiştir.

19. Başvurucu, 1/4/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

B. İlgili Hukuk

20. 12/1/2011 tarih ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 30. maddesi, 22/4/1926 tarih ve 818 sayılı mülga Borçlar Kanunu'nun 355 ve devamı maddeleri, 2004 sayılı Kanun'un 36. ve 67. maddeleri, 18/6/1927 tarih ve 1086 sayılı mülga Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu'nun 443. maddesi.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

21. Mahkemenin 17/11/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 1/4/2014 tarih ve 2014/4506 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

22. Başvurucu, İstanbul 40. Asliye Ticaret Mahkemesinde açtığı itirazın iptali davasında, bilirkişi heyetinden dört ayrı rapor alındıktan sonra bu raporlar yeterli görülmeyerek başka bir heyetten yeni bir rapor alındığını ancak, raporlar arasındaki çelişkinin giderilmediğini ve hatalı rapora dayalı olarak davanın kısmen kabulüne karar verildiğini, yargılamanın 6 yılı aşkın bir süre devam ettiğini ve makul sürede bitirilmediğini, ayrıca hükmün icrası aşamasında davalının devlet kurumu olması nedeniyle teminat alınmadan icranın durdurulması nedeniyle Anayasa'nın 10. maddesine aykırı hareket edildiğini belirterek, mülkiyet ve adil yargılanma hakları ile eşitlik ilkesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

a. Yargılamanın Sonucu İtibarıyla Adil Olmadığı İddiası

23. Anayasa'nın 148. maddesinin dördüncü fıkrası şöyledir:

"Bireysel başvuruda, kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlarda inceleme yapılamaz."

24. 30/3/2011 tarih ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Mahkeme, … açıkça dayanaktan yoksun başvuruların kabul edilemezliğine karar verebilir."

25. 6216 sayılı Kanun'un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrasında açıkça dayanaktan yoksun başvuruların Mahkemece kabul edilemezliğine karar verilebileceği belirtilmiştir. Anayasa'nın 148. maddesinin dördüncü fıkrasında ise açıkça dayanaktan yoksun başvurular kapsamında değerlendirilen kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin şikâyetlerin bireysel başvuruda incelenemeyeceği kurala bağlanmıştır.

26. Anılan kurallar uyarınca, ilke olarak derece mahkemeleri önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması ile derece mahkemelerince uyuşmazlıkla ilgili varılan sonucun esas yönünden adil olup olmaması bireysel başvuru incelemesine konu olamaz. Bunun tek istisnası, derece mahkemelerinin tespit ve sonuçlarının adaleti ve sağduyuyu hiçe sayan tarzda bariz takdir hatası veya açık keyfilik içermesi ve bu durumun kendiliğinden bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlükleri ihlal etmiş olmasıdır. Bu çerçevede,

kanun yolu şikâyeti niteliğindeki başvurular, bariz takdir hatası veya açık keyfilik bulunmadıkça Anayasa Mahkemesince incelenemez (B. No: 2012/1027, 12/2/2013, § 26).

27. Somut olayda başvurucu, İstanbul 40. Asliye Ticaret Mahkemesinde açtığı davada Mahkemece bilirkişi heyetinden dört ayrı rapor alındığını, bu raporlar yeterli görülmeyerek başka bir heyetten yeni bir rapor alındığını, raporlar arasındaki çelişkinin giderilmediğini ve hatalı rapora dayalı olarak davanın kısmen kabulüne karar verildiğini belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

28. Başvurucu, Yıldız Teknik Üniversitesi aleyhine yaptığı ilamsız icra takibine itiraz edilmesi üzerine 12/12/2007 tarihinde İstanbul 40. Aliye Ticaret Mahkemesinde itirazın iptali davası açmıştır. Mahkemece, taraflar arasındaki sözleşme hükümleri ile başvurucunun yaptığı iş konusunda bilirkişi heyetinden rapor alınmış, tarafların rapora itiraz etmeleri üzerine ek rapor tanzim ettirilmiştir. Ek rapora başvurucu ve davalının itiraz etmesi üzerine iki ayrı ek rapor alınmıştır. Tarafların ek raporlara da itiraz etmeleri nedeniyle yeniden oluşturulan bilirkişi heyetine rapor tanzim ettirilmiştir. Mahkeme, tüm dosya kapsamını, taraflar arasındaki sözleşmeyi incelemiş, başvurucunun yaptığı işi değerlendirmiş ve son alınan bilirkişi raporunu da dikkate alarak davanın kısmen kabulüne karar vermiştir. Yargıtay 15. Hukuk Dairesince 6/6/2013 tarihinde hüküm onanmış, karar düzeltme isteminin reddedildiği 3/2/2014 tarihi itibarıyla karar kesinleşmiştir.

29. Mahkemenin gerekçesi ve başvurucunun iddiaları incelendiğinde, iddiaların özünün Derece Mahkemesi tarafından delillerin değerlendirilmesinde ve hukuk kurallarının yorumlanmasında isabet olmadığına ve esas itibarıyla yargılamanın sonucuna ilişkin olduğu anlaşılmaktadır.

30. Başvurucu, yargılama sürecinde karşı tarafın sunduğu deliller ve görüşlerden bilgi sahibi olamadığına, kendi delillerini ve iddialarını sunma olanağı bulamadığına, karşı tarafça sunulan delillere ve iddialara etkili bir şekilde itiraz etme fırsatı bulamadığına ya da uyuşmazlığın çözüme kavuşturulmasıyla ilgili iddialarının Derece Mahkemesi tarafından dinlenmediğine ilişkin bir bilgi ya da kanıt sunmadığı gibi Mahkemenin kararında bariz takdir hatası veya açık keyfilik oluşturan herhangi bir durum da tespit edilememiştir.

31. Açıklanan nedenlerle, başvurucu tarafından ileri sürülen iddiaların kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu, Derece Mahkemesi kararlarının bariz takdir hatası veya açık keyfilik de içermediği anlaşıldığından, başvurunun bu kısmının, diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin “açıkça dayanaktan yoksun olması” nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. İcranın Teminatsız Geri Bırakılması Nedeniyle Mülkiyet Hakkının ve Eşitlik İlkesinin İhlali İddiası

32. 6216 sayılı Kanun’un “Bireysel başvuru usulü” kenar başlıklı 47. maddesinin (5) numaralı fıkrası şöyledir:

“Bireysel başvurunun, başvuru yollarının tüketildiği tarihten; başvuru yolu öngörülmemişse ihlalin öğrenildiği tarihten itibaren otuz gün içinde yapılması gerekir.”

33. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü’nün “Başvuru süresi ve mazeret” başlıklı 64. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

“Bireysel başvurunun, başvuru yollarının tüketildiği tarihten, başvuru yolu öngörülmemişse ihlalin öğrenildiği tarihten itibaren otuz gün içinde yapılması gerekir.”

34. Bireysel başvurunun ön şartlarından birisi de başvuru süresidir. Süre, başvurunun her aşamasında dikkate alınması gereken bir usul hükmüdür.

35. Bireysel başvuruların, 6216 sayılı Kanun'un 47. maddesinin (5) numaralı fıkrası ile İçtüzük'ün 64. maddesinin (1) numaralı fıkrası uyarınca, başvuru yollarının tüketildiği tarihten, başvuru yolu öngörülmemiş ise ihlalin öğrenildiği tarihten itibaren otuz gün içinde Anayasa Mahkemesine doğrudan veya diğer mahkemeler yahut yurt dışı temsilcilikler vasıtasıyla yapılması gerekmektedir (B. No: 2012/1075, 12/2/2013, §§ 18-19).

36. Somut olayda başvurucu, Mahkemece verilen kararın icrası aşamasında, davalının devlet kurumu olması nedeniyle teminat alınmaksızın icranın durdurularak eşitlik ilkesinin ve mülkiyet hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

37. 2004 sayılı Kanun'un 36. maddesinin birinci ve ikinci fıkraları şöyledir:

“İlâma karşı istinaf veya temyiz yoluna başvuran borçlu, hükmolunan para veya eşyanın resmî bir mercie depo edildiğini ispat eder yahut hükmolunan para veya eşya kıymetinde icra mahkemesi tarafından kabul edilecek taşınır rehni veya esham veya tahvilât veya taşınmaz rehni veya muteber banka kefaleti gösterirse veya borçlunun hükmolunan para ve eşyayı karşılayacak malı mahcuz ise icranın geri bırakılması için bölge adliye mahkemesi veya Yargıtaydan karar alınmak üzere icra müdürü tarafından kendisine uygun bir süre verilir. Bu süre ancak zorunluluk hâlinde uzatılabilir.

Borçlu, Devlet veya adlî yardımdan yararlanan bir kimse ise teminat gösterme zorunluluğu yoktur.”

38. 1086 sayılı mülga Kanun'un 443. maddesi şöyledir:

“Temyizi dâva icrayı tehir etmez. Ancak müstedi indettemyiz haksız çıktığı takdirde mahkûmun bihi eda ve teslim edeceğine dair kefaleti kaviye göstermek veyahut mahkumunbih olan nutuk ve eşyayı bir mevkii resmiye depozito etmek veya hasmı tarafından emval ve emlâkı haczedilmiş olmak şartiyle Mahkemei Temyiz talep üzerine müstacelen icranın tahirine karar verebilir.

Müstedi Devlet ise veya müzahareti adliyeye nail olup da dâvanın ve hükmün mahiyetine ve ahvali saireye nazaran icranın tehiri icap ediyorsa bilâ teminat icranın tehirine karar verilebilir.

Nafaka hükümleri müstesnadır.

Gayrimenkule ve buna mütaallik aynı haklara ve aile ve şahsın hukukuna mütedair hükümler katiyet kesbetmedikçe icra olunamaz.

Hükmün kesinleştiği; ilâmın altına veya arkasına yazılıp tarih ve mahkeme mührü konmak ve mahkeme başkanı veya hâkimi tarafından imzalanmak suretiyle belirtilir.”

39. 1086 sayılı mülga Kanun'un halen yürürlükte olan 443. maddesine göre, gayrimenkule ve buna müteallik ayni haklara dair hükümler kesinleşmedikçe infaz edilemez ancak, konusu para veya eşyaya ilişkin bir karar temyiz edilmiş olsa bile icra edilebilir. 2004 sayılı Kanun'un 36. maddesine göre ise kararı temyiz eden borçlu, hükmolunan para veya eşyayı depo eder veya teminat gösterirse temyiz sonucuna kadar icra geri bırakılır. Bu iki hükümle infaz yönünden alacaklı ve borçlunun çıkarları, karşılıklı olarak dengede tutulmuş olmaktadır.

40. Para veya eşyaya ilişkin bir kararın temyizi halinde borçlu teminat göstererek icranın geri bırakılması talebinde bulunabilir. İcra Müdürlüğü bu durumda, icranın geri bırakılması için Yargıtaydan karar alınmak üzere borçluya uygun bir süre verir. Bu durumun istisnası olarak borçlu Devlet ise teminat gösterme zorunluluğu bulunmamaktadır.

41. Başvuru konusu olayda, başvurucu tarafından açılan dava sonucunda İstanbul 40. Asliye Ticaret Mahkemesince 27/12/2011 tarihinde davanın kısmen kabulüne ve 236.558,00 TL asıl alacak ve 29.727,46 TL işlemiş faiz üzerinden takibin devamına karar verilmiştir. Karar, davalı Yıldız Teknik Üniversitesi tarafından tehiri icra talepli olarak temyiz edilmiştir.

42. Davalı Yıldız Teknik Üniversitesi, İcra Müdürlüğüne başvurarak Devlet kurumu olması nedeniyle teminatsız şekilde tehiri icra kararı verilmesini talep etmiş, İcra Müdürlüğünce borçlu kuruma Yargıtaydan teminatsız olarak tehiri icra kararı getirmesi için süre verilmiştir.

43. İstanbul 8. İcra Müdürlüğü, 24/2/2012 tarihinde İstanbul 17. İcra Hukuk Mahkemesine başvurarak, borçlu kurumun teminat göstermeksizin tehiri icra kararı talep ettiğini belirtmiş ve bu konuda karar verilmesi talebinde bulunmuştur.

44. Mahkemece, 8/3/2012 tarih ve E.2012/5 Değişik İş sayılı karar ile ilâmı temyiz eden davalı borçlunun Devlet olduğu gerekçesiyle 2004 sayılı Kanun'un 36. maddesinin ikinci fıkrası gereği teminat alınmasına yer olmadığına evrak üzerinde yapılan inceleme sonucu karar verilmiştir. Anılan kararın başvurucuya tebliğ edilip edilmediği anlaşılamamıştır.

45. İstanbul 40. Asliye Ticaret Mahkemesince verilen kararın Yargıtay 15. Hukuk Dairesinin 6/6/2013 tarihli ilâmıyla onanması üzerine İstanbul 8. İcra Müdürlüğünce, dosyadaki tüm alacaklar hesaplanarak 18/9/2013 tarihinde, 556.437,56 TL başvurucuya ödenmiştir.

46. Başvurunun incelenmesinde, İstanbul 8. İcra Müdürlüğünün yazısı üzerine İstanbul 17. İcra Hukuk Mahkemesince davalı borçlunun Devlet olduğu gerekçesiyle teminat alınmasına yer olmadığına evrak üzerinde yapılan inceleme sonucu verilen kararın başvurucuya tebliğ edilip edilmediği anlaşılamamışsa da İstanbul 40. Asliye Ticaret Mahkemesince verilen kararın Yargıtay tarafından onanması sonucu, 18/9/2013 tarihinde başvurucuya ödeme yapıldığı, dolayısıyla bu tarihte tehiri icra kararının hüküm ve sonuçlarının ortadan kalktığı belirlenmiştir. Başvurucu, tehiri icra kararının hükümsüz kaldığı 18/9/2013 tarihinden itibaren otuz gün içinde bireysel başvuruda bulunması gerekirken, bu sürenin aşılmasından sonra 1/4/2014 tarihinde başvuruda bulunmuştur. Dolayısıyla başvuruda süre aşımı bulunduğu sonucuna varılmaktadır.

47. Açıklanan nedenlerle, ihlale neden olduğu iddia edilen karara ilişkin olarak otuz gün geçtikten sonra yapılan başvurunun bu kısmının, diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin “süre aşımı” nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

c. Yargılamanın Makul Sürede Tamamlanmadığı İddiası

48. Başvuru formu ile eklerinin incelenmesi sonucunda, açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

49. Başvurucu, 12/12/2007 tarihinde açtığı ilamsız icra takibine itirazın iptali davasının makul sürede sonuçlanmadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri

sürmüştür.

50. Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün olmayıp (B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18), Sözleşme metni ile Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut görünümleri olan alt ilke ve haklar, Anayasa'nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı birçok kararında, ilgili hükmü Sözleşme'nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, Sözleşme'nin lafzi içeriğinde yer alan ve AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen ilke ve haklara, Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir. Somut başvurunun dayanağını oluşturan makul sürede yargılanma hakkı da yukarıda belirtilen ilkeler uyarınca adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil olup, ayrıca davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasının yargının görevi olduğunu belirten Anayasa'nın 141. maddesinin de Anayasa'nın bütünlüğü ilkesi gereği, makul sürede yargılanma hakkının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulması gerektiği açıktır (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 38–39).

51. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde göz önünde bulundurulması gereken kriterlerdir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 41–45).

52. Anayasa'nın 36. maddesi ve Sözleşme'nin 6. maddesi uyarınca, medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkların makul sürede karara bağlanması gerekmektedir. Başvuru konusu olayda, alacağın tahsili amacıyla yapılan ilamsız icra takibine itiraz edilmesi üzerine İstanbul 40. Asliye Ticaret Mahkemesinde açılan itirazın iptali davasında, 1086 sayılı mülga Kanun ve 6100 sayılı Kanun'da yer alan usul hükümlerine göre yürütülen somut yargılama faaliyetinin, medeni hak ve yükümlülükleri konu alan bir yargılama olduğunda kuşku yoktur (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 49).

53. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin makul süre değerlendirmesinde, sürenin başlangıcı kural olarak, uyuşmazlığı karara bağlayacak yargılama sürecinin işletilmeye başlandığı, başka bir deyişle davanın ikame edildiği tarih olup, bu tarih somut başvuru açısından 12/12/2007 tarihidir.

54. Sürenin bitiş tarihi ise yargılamanın sona erme tarihidir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 52). Somut başvuru açısından bu tarih Mahkemece verilen hükme yönelik karar düzeltme isteminin Yargıtay tarafından reddedildiği 3/2/2014 tarihidir.

55. Başvuruya konu yargılama sürecinin incelenmesinde, başvurucu, Yıldız Teknik Üniversitesi aleyhine yaptığı ilamsız icra takibine itiraz edilmesi üzerine 12/12/2007 tarihinde İstanbul 40. Aliye Ticaret Mahkemesinde itirazın iptali davası açmıştır. Mahkemece, taraflar arasındaki sözleşme hükümleri ile başvurucunun yaptığı iş konusunda bilirkişi heyetinden rapor alınmış, tarafların rapora itiraz etmeleri üzerine ek rapor tanzim ettirilmiştir. Ek rapora başvurucu ve davalının itiraz etmesi üzerine iki ayrı ek rapor alınmıştır. Tarafların ek raporlara da itiraz etmeleri nedeniyle yeniden oluşturulan bilirkişi heyetinden rapor alınmış ve 27/12/2011 tarihinde davanın kısmen kabulüne karar verilmiştir. Temyiz üzerine Yargıtay 15. Hukuk Dairesince 6/6/2013 tarihinde hüküm onanmış, karar düzeltme isteminin reddedildiği 3/2/2014 tarihi itibarıyla karar kesinleşmiştir.

56. 6100 sayılı Kanun'un öngördüğü yargılama usullerine tabi mahkemeler nezdindeki yargılamaların makul sürede tamamlanmadığı yönündeki iddialar daha önce bireysel başvuru konusu yapılmış ve Anayasa Mahkemesi tarafından, özellikle yargılamada sürati temin etmeye hizmet eden özel usul hükümlerinin nazara alınmadığı göz önünde bulundurularak makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönünde karar verilmiştir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 34-64).

57. Başvuruya konu ilamsız icra takibine itirazın iptali davasının incelenmesinde; hukuki meselenin çözümündeki güçlük, yargılamanın niteliği, maddi olayların karmaşıklığı, delillerin toplanmasında karşılaşılan engeller, taraf sayısı gibi kriterler dikkate alındığında davanın karmaşık niteliğinin olmadığı ve somut başvuru açısından farklı bir karar verilmesini gerektirecek bir yön bulunmadığı, söz konusu altı yılı aşkın yargılama sürecinde makul olmayan bir gecikmenin olduğu sonucuna varılmıştır.

58. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

59. Başvurucu, ihlalin tespitini, mülkiyet ve adil yargılanma hakları ile eşitlik ilkesinin ihlali nedeniyle 266.300,68 TL maddi tazminat, makul sürede yargılanma hakkının ihlali nedeniyle manevi tazminat ödenmesini talep etmiştir.

60. 6216 sayılı Kanun'un "Kararlar" kenar başlıklı 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

61. Başvurucunun tarafı olduğu uyuşmazlığa ilişkin altı yılı aşkın süre eden yargılama süresi nazara alındığında, yargılama faaliyetinin uzunluğu sebebiyle, yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucuya net 4.150,00 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

62. Başvurucu tarafından maddi tazminat talebinde bulunulmuş olmakla beraber, tespit edilen ihlal ile iddia edilen maddi zarar arasında illiyet bağı bulunmadığı anlaşıldığından, başvurucunun maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

63. Başvurucu tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 206,10 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.706,10 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucunun;

1. Yargılamanın sonucu itibarıyla adil olmadığı yönündeki iddiasının "açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. İcranın teminatsız geri bırakılması nedeniyle mülkiyet hakkı ve eşitlik ilkesinin ihlali yönündeki iddiasının "süre aşımı" nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

3. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönündeki iddiasının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

4. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

B. Başvurucuya net 4.150,00 TL manevi TAZMİNAT ÖDENMESİNE, başvurucunun tazminata ilişkin diğer taleplerinin REDDİNE,

C. Başvurucu tarafından yapılan 206,10 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.706,10 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

D. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

17/11/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

EMİNE GÜLÜM ILGAZ VE NİMET IŞIL ARIPEK

B. No: 2014/4541 | Karar tarihi: 17.11.2014

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/4541

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

EMİNE GÜLÜM ILGAZ VE NİMET IŞIL ARIPEK BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/4541)

Karar Tarihi: 17/11/2014

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Serruh KALELİ

Üyeler : Nuri NECİPOĞLU

Hicabi DURSUN

Erdal TERCAN

Hasan Tahsin GÖKCAN

Raportör Yrd. : Yusuf Enes KAYA

Başvurucular : Emine Gülüm ILGAZ

Nimet Işıl ARIPEK

Vekilleri : Av. İlhan DURMUŞ

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucular, murislerinin Ovacık köyü tüzel kişiliği aleyhine, 25/5/1952 tarihinde açtığı meni müdahale davasının makul sürede sonuçlandırılamadığını belirterek, adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşler ve tazminat talep etmişlerdir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 28/3/2014 tarihinde Lüleburgaz 1. Asliye Hukuk Mahkemesi vasıtasıyla yapılmıştır. Dilekçe ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesi neticesinde Komisyona sunulmasına engel eksiklik bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. Komisyon tarafından, kabul edilebilirlik incelemesi Bölüm tarafından yapılmak üzere, dosyaların Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Başvurucu Emine Gülüm Ilgaz tarafından yapılan 2014/4541 sayılı bireysel başvuru dosyası ile Nimet Işıl Arıpek tarafından yapılan 2014/4544 sayılı bireysel başvuru dosyası,

aralarındaki hukuki ve fiili irtibat nedeniyle birleştirilmiş, incelemeye 2014/4541 sayılı bireysel başvuru dosyası üzerinden devam edilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından 18/7/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir

6. Başvuru konusu olay ve olgular ile başvurunun bir örneği görüş için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir. Adalet Bakanlığının 11/8/2014 tarihli yazısında, Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarına ve bu kapsamda sunulan görüşlerine atfen, başvuru hakkında görüş sunulmayacağı bildirilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

7. Başvuru formu ve ekleri ile başvuruya konu yargılama dosyası içeriğinden tespit edilen ilgili olaylar özetle şöyledir:

8. Kırklareli ili, Lüleburgaz ilçesi, Kumsayık (Ovacık) köyünde, kadastro çalışmaları başlamadan önce başvurucuların murisinin de aralarında bulunduğu kişiler tarafından 25/5/1952 tarihli dilekçeyle Çatalmerası mevkiinde bulunan taşınmazların işgal edildiğinden bahisle Kumsayık (Ovacık) köyü tüzel kişiliği aleyhine Lüleburgaz Asliye Hukuk Mahkemesinde dava açılmıştır.

9. Lüleburgaz Asliye Hukuk Mahkemesi, 2/3/1954 tarih ve E.1952/326, K.1954/81 sayılı kararıyla uyuşmazlık konusu gayrimenkule davalı köy tüzel kişiliğinin yapmış olduğu müdahalenin menine ve taşınmazın davacılara teslimine karar vermiştir.

10. Davalı köy tüzel kişiliğinin temyizi üzerine Yargıtay 1. Hukuk Dairesi, 7/10/1954 tarih ve E.1954/4239, K.1954/7156 sayılı ilamıyla İlk Derece Mahkemesinin kararını bozmuştur.

11. Lüleburgaz Asliye Hukuk Mahkemesi, 5/5/1955 tarih ve E.1952/326, K.1955/212 sayılı kararıyla ilk verdiği kararda direnmiştir.

12. Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, 12/10/1955 tarih ve E.1/181, K.179 sayılı kararıyla usul ve kanuna uygun bulunan ısrar kararının onanmasına karar vermiştir.

13. Davalı köy tüzel kişiliğinin bu karara karşı karar düzeltme yoluna gitmesi üzerine Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, 24/6/1964 tarihli ilamıyla karar düzeltme isteminin kabulüne, Yargıtay Hukuk Genel Kurulu kararının kaldırılmasına ve İlk Derece Mahkemesi kararının bozulmasına karar vermiştir.

14. Lüleburgaz Asliye Hukuk Mahkemesi, 13/7/1965 tarih ve E.1965/256, K.1965/353 sayılı kararıyla meni müdahaleye konu taşınmazların bulunduğu alanda kadastro çalışmaları yapıldığından bahisle görevsizlik kararı vererek dosyanın Lüleburgaz Kadastro Mahkemesine gönderilmesine karar vermiştir. Bu karar üzerine dava, Lüleburgaz Kadastro Mahkemesinin E.1966/1 sayılı dosyasına kaydedilmiştir.

15. Lüleburgaz Kadastro Mahkemesi, 13/9/1973 tarih ve 1966/1,K.1973/724 sayılı kararıyla dava konusu taşınmazda davacıların dayandığı tapu kaydının E.1966/128 sayılı dava dosyasında bulunan davacılara ait tapu kaydı ile aynı olması nedeniyle E.1966/128 sayılı dava dosyası ile bu davanın birleştirilmesine, davanın E.1966/128 sayılı dosya üzerinden yürütülmesine karar vermiştir.

16. Lüleburgaz ilçesinde iki kadastro mahkemesinin kurulmasından sonra Lüleburgaz 2.

Kadastro Mahkemesi, 10/9/1991 tarih ve E.1966/128, K.1991/190 sayılı kararıyla aynı parsellere ilişkin meni müdahale davası ile kadastro tespitine itiraz davasının, E.1975/15 sayılı dosya ile birleştirilmesine karar vermiştir. Bundan sonra yargılamaya Lüleburgaz 1. Kadastro Mahkemesinin E.1975/15 sayılı dosya üzerinden devam edilmiştir.

17. Yargılamaya Lüleburgaz 1. Kadastro Mahkemesinin E.1975/15 sayılı dava dosyasında devam edilmektedir.

B. İlgili Hukuk

18. 12/1/2011 tarih ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 30. maddesi ile 21/6/1987 tarih ve 3402 sayılı Kadastro Kanunu'nun 25. maddesinin birinci fıkrası, 28. maddesinin birinci fıkrası, 29. maddesinin birinci, üçüncü, dördüncü fıkraları, 30. maddesinin birinci ve ikinci fıkraları, 32. maddesinin birinci fıkrası ve 36. maddesinin birinci fıkrasının son cümlesi.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

19. Mahkemenin 17/11/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvuruculaların 28/3/2014 tarih ve 2014/4541 numaralı bireysel başvuruları incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvuruculaların İddiaları

20. Başvurucular, murislerinin Ovacık köyü tüzel kişiliği aleyhine, 25/5/1952 tarihinde açtığı meni müdahale davasının makul sürede sonuçlanmadığını belirterek, adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

21. Başvuru formu ve eklerinin incelenmesi sonucunda açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

22. Başvurucular, murislerinin Ovacık köyü tüzel kişiliği aleyhine, 25/5/1952 tarihinde açtığı meni müdahale davasının makul sürede sonuçlanmadığını belirterek, adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

23. Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün olmayıp (B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18), Sözleşme metni ile Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut görünümleri olan alt ilke ve haklar, Anayasa'nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı birçok kararında, ilgili hükmü Sözleşme'nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, Sözleşme'nin lafzi içeriğinde yer alan AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen ilke ve haklara, Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir. Somut başvurunun dayanağını oluşturan makul sürede yargılanma hakkı da yukarıda belirtilen ilkeler uyarınca adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil olup, ayrıca davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasının yargının görevi olduğunu belirten Anayasa'nın 141. maddesinin de Anayasa'nın bütünselliği

ilkesi gereği, makul sürede yargılanma hakkının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulması gerektiği açıktır (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 38–39).

24. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde göz önünde bulundurulması gereken kriterlerdir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 41–45).

25. Anayasa'nın 36. maddesi ve Sözleşme'nin 6. maddesi uyarınca, medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkların makul sürede karara bağlanması gerekmektedir. Başvuru konusu olayda taşınmaz mülkiyeti hakkında Lüleburgaz Asliye Hukuk Mahkemesinde açılan ve Kadastro Mahkemesinde devam eden meni müdahale davasında, 3402 ve 6100 sayılı Kanun'larda yer alan usul hükümlerine göre yürütülen somut yargılama faaliyetinin, medeni hak ve yükümlülükleri konu alan bir yargılama olduğunda kuşku yoktur (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 49).

26. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin makul süre değerlendirmesinde, sürenin başlangıcı kural olarak, uyuşmazlığı karara bağlayacak yargılama sürecinin işletilmeye başlandığı, başka bir deyişle davanın ikame edildiği tarih olup, somut başvuru açısından bu tarih 25/5/1952 tarihidir.

27. Başvuruya konu dava, başvuruculaların miras bırakanlarından intikalle takip etmekte oldukları bir uyuşmazlık olup, bu yönüyle makul süre değerlendirmesi bakımından dikkate alınacak sürenin başlangıç anı, mirasçıların yargılamaya katıldıkları an değil, somut olayda muris açısından değerlendirmeye esas alınan sürenin başlangıç anıdır (B. No: 2013/1115, 5/12/2013, § 51).

28. Sürenin bitiş tarihi ise, çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde yargılamanın sona erme tarihidir. Ancak devam eden yargılamalara ilişkin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasını içeren başvuruların yargılama faaliyetinin devamı sırasında da yapılabilmesi olanağı bulunduğundan, değerlendirmeye esas alınacak sürenin bitiş anı başvurunun karara bağlandığı tarihtir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 52).

29. Başvuruya konu yargılama sürecinin incelenmesinde, başvuruculaların murisi ve arkadaşları tarafından 25/5/1952 tarihinde Lüleburgaz Asliye Hukuk Mahkemesinde açılan meni müdahale davasında, Mahkemece davanın kabulüne karar verildiği, bu kararın temyiz incelemesi neticesinde bozulduğu, bozma sonrasında İlk Derece Mahkemesinin kararında direndiği, söz konusu direnme kararının Yargıtay Hukuk Genel Kurulu tarafından onandığı, bu karara karşı karar düzeltme talebinde bulunulması üzerine Yargıtay Hukuk Genel Kurul tarafından onama kararının kaldırıldığı ve İlk Derece Mahkemesi kararının bozulduğu, bu şekilde dosyanın Asliye Hukuk Mahkemesine gönderildiği, anılan Mahkemece 13/7/1965 tarihli duruşmada görevsizlik kararı verilerek dosyanın Lüleburgaz Kadastro Mahkemesine gönderildiği anlaşılmıştır. Lüleburgaz Kadastro Mahkemesinin E.1966/1 sayılı dosyasına kaydedilen davanın 6/11/1973 tarihli duruşmasında davanın, Mahkemenin 1966/128 sayılı dosyası ile birleştirilmesine ve davanın bu esas üzerinden yürütülmesine karar verildiği, son olarak Lüleburgaz Kadastro Mahkemesinin 10/9/1991 tarih ve E.1966/128, K.1991/190 sayılı kararıyla aynı parsellere ilişkin meni müdahale ile kadastro tespitine itiraz davalarının E.1975/15 sayılı dosya ile birleştirilmesine karar verildiği ve bundan sonra yargılamaya E.1975/15 sayılı dava dosyası üzerinden devam edildiği belirlenmiştir. Yargılamanın halen Lüleburgaz 1. Kadastro Mahkemesinin E.1975/15 sayılı dava dosyasında devam ettiği anlaşılmaktadır.

30. İlgili yargılama evrakının incelenmesinden, başvuruya konu yargılamanın asliye hukuk mahkemesi ile kadastro mahkemesi önünde sürdüğü görülmekle, 3402 sayılı Kanun'da yer alan özel usul hükümleri ile medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkları konu alan yargılama faaliyetleri için geçerli genel usuli hükümler içeren 6100 sayılı Kanun'a tabi bir yargılama faaliyetinin söz konusu olduğu ve 3402 sayılı Kanun'da yer alan özel usul hükümleri ile 6100 sayılı Kanun'un 30. maddesinin, uyuşmazlıkların makul sürede çözümlenmesi gerekliliğini ortaya koyduğu anlaşılmaktadır (§ 18).

31. Kadastro mahkemesi ve 6100 sayılı Kanun'un öngördüğü yargılama usullerine tabi mahkemeler nezdindeki yargılamaların makul sürede tamamlanmadığı yönündeki iddialar daha önce bireysel başvuru konusu yapılmış ve Anayasa Mahkemesi tarafından, özellikle 3402 sayılı Kanun'da yer alan ve yargılamada sürati temin etmeye hizmet eden özel usul hükümlerinin nazara alınmadığı göz önünde bulundurularak makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönünde kararlar verilmiştir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 54-64; B. No: 2012/12, 17/9/2013, §§ 53-62; B. No: 2013/1115, 5/12/2013, §§ 60-67; 2012/673, 19/12/2013, §§ 37-43).

32. Başvuruya konu davanın taraf sayısı ve mahiyeti nedeniyle icrası gereken usul işlemlerinin niteliği başvuruya konu yargılamanın karmaşık olduğunu ortaya koymakla birlikte, davaya bütün olarak bakıldığında, 3402 sayılı Kanun'da yer alan usul hükümlerine tabi bir yargılama sürecine ilişkin somut başvuru açısından farklı bir karar verilmesini gerektirecek bir yön bulunmadığı ve altmış iki yılı aşkın bir süredir devam eden yargılama sürecinde makul olmayan bir gecikmenin olduğu sonucuna varılmıştır.

33. Açıklanan nedenlerle, başvurucuların Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma haklarının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

34. Başvurucular, maruz kaldıkları zarar karşılığı olarak ayrı ayrı 19.500,00 TL manevi tazminata hükmedilmesini talep etmişlerdir.

35. 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un "Kararlar" kenar başlıklı 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

36. Başvuruculara tarafı oldukları uyuşmazlığa ilişkin altmış iki yılı aşkın bir süredir devam eden yargılama süresi nazara alındığında, yargılama faaliyetinin uzunluğu sebebiyle, yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvuruculara her birine net 4.400,00 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

37. Başvurucular tarafından ayrı ayrı yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 206,10 TL harçtan oluşan yargılama giderinin başvuruculara ayrı ayrı ödenmesine ve belirtilen başvuruculara 1.500,00 TL vekâlet ücretinin müştereken ödenmesine karar verilmesi gerekir.

38. Başvuruya konu yargılamanın altmış iki yılı aşkın bir süredir devam ettiği ve bu hususun

makul sürede yargılanma hakkını ihlal ettiği gözetilerek, anayasal bir hakkın ihlal edildiği açık olan bir yargılama dosyasında, hukuka, adalete ve mahkemeye güven ilkesinin gördüğü zararın devam etmesinin önlenmesi amacıyla, yargılamanın mümkün olan en kısa sürede sonuçlandırılmasını teminen, kararın bir örneğinin ilgili Mahkemesine gönderilmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvuruculaların,

1. Makul sürede yargılanma haklarının ihlal edildiği yönündeki iddialarının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma haklarının İHLAL EDİLDİĞİNE,

B. Başvuruculaların her birine net 4.400,00 TL manevi TAZMİNAT ÖDENMESİNE, başvuruculaların tazminata ilişkin diğer taleplerinin REDDİNE,

C. Başvurucular tarafından ayrı ayrı yapılan 206,10 TL harçtan oluşan yargılama giderinin ayrı ayrı BAŞVURUCULARA ÖDENMESİNE ve belirtilen başvuruculara 1.500,00 TL vekâlet ücretinin MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

D. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvuruculaların Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

E. Kararın bir örneğinin Lüleburgaz 1. Kadastro Mahkemesine gönderilmesine,

17/11/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

ÖMER FARUK SÜTÇÜ

B. No: 2014/4628 | Karar tarihi: 17.11.2014

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/4628

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ÖMER FARUK SÜTÇÜ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/4628)

Karar Tarihi: 17/11/2014

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Alparslan ALTAN

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Celal Mümtaz AKINCI

Muammer TOPAL

M. Emin KUZ

Raportör Yrd. : Derya ATAKUL

Başvurucu : Ömer Faruk SÜTÇÜ

Vekili : Av. Murat DURGAN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, “transit rejimi kurallarına aykırılık” suçunu işlediği iddiasıyla yargılandığı davanın halen devam ettiğini ve makul sürede yargılama yapılmadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüş, manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 3/4/2014 tarihinde Anayasa Mahkemesine doğrudan yapılmıştır. İdari yönden yapılan ön incelemede başvurunun Komisyona sunulmasına engel bir durumun bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. İkinci Bölüm Üçüncü Komisyonunca, kabul edilebilirlik incelemesi Bölüm tarafından yapılmak üzere, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Bölüm tarafından 23/6/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru konusu olay ve olgular ile başvurunun bir örneği, görüş için Adalet Bakanlığına

gönderilmiştir. Adalet Bakanlığının 30/6/2014 tarihli yazısında, Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarına ve bu kapsamda sunulan görüşlerine atfen, başvuru hakkında görüş sunulmayacağı bildirilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru formu ve ekleri ile başvuruya konu yargılama dosyası içeriğinden tespit edilen ilgili olaylar özetle şöyledir:

7. Başvurucu ve diğer üç şüpheli hakkında, "transit rejimi kurallarına aykırılık" suçunu işledikleri iddiasıyla Mardin Cumhuriyet Başsavcılığının 2/5/2006 tarih ve E.2006/414 sayılı iddianamesi ile kamu davası açılmıştır.

8. Mardin 1. Asliye Ceza Mahkemesi, 14/3/2012 tarih ve E.2006/372, K.2012/159 sayılı kararı ile başvurucunun "kaçakçılık" suçundan 134.845,83 TL adli para cezası ile cezalandırılmasına karar vermiştir.

9. Karar başvurucu tarafından temyiz edilmiş olup, temyiz incelemesi devam etmektedir.

10. Başvurucu, 3/4/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

B. İlgili Hukuk

11. 10/7/2003 tarih ve 4926 sayılı mülga Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu'nun 4. maddesinin birinci fıkrasının (a) bendinin 2 numaralı alt bendi.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

12. Mahkemenin 17/11/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 3/4/2014 tarih ve 2014/4628 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

13. Başvurucu, "transit rejimi kurallarına aykırılık" suçunu işlediği iddiasıyla Mardin Cumhuriyet Başsavcılığınca 2/5/2006 tarihinde hakkında açılan kamu davasının halen devam ettiğini ve makul sürede yargılama yapılmadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

14. Başvuru formu ile eklerinin incelenmesi sonucunda, açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

15. Başvurucu, Mardin Cumhuriyet Başsavcılığınca hakkında açılan kamu davasının halen devam ettiğini ve makul sürede yargılama yapılmadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

16. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) metni ile Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut görünümleri olan alt ilke ve haklar, Anayasa'nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca

inceleme yaptığı birçok kararında, ilgili hükmü Sözleşme'nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, Sözleşme'nin lafzi içeriğinde yer alan ve AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen ilke ve haklara, Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 38). Bu doğrultuda, makul sürede yargılanma hakkı da adil yargılanma hakkının kapsamında değerlendirilmektedir.

17. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde göz önünde bulundurulması gereken kriterlerdir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 41–45).

18. Anayasa'nın 36. ve Sözleşme'nin 6. maddesi uyarınca kişilere, cezai alanda yöneltilen suçlamaların da (suç isnadı) makul sürede karara bağlanmasını isteme hakkı tanınmıştır. İsnat olunan fiil, ceza kanunlarında suç olarak nitelendirilmiş ve yargılama aşamasında ceza hukukunun kuralları uygulanmış ise ayrıca bir uygulanabilirlik incelemesi yapılmaksızın kendiliğinden adil yargılanma hakkının kapsamına girer (B. No: 2013/695, 9/1/2014, § 32). Başvuru konusu olayda, başvurucu hakkında, "transit rejimi kurallarına aykırılık" suçunu işlediği iddiasıyla soruşturma başlatılmıştır. Başvurucu hakkında isnat olunan suç 4926 sayılı mülga Kanun'un 4. maddesinin birinci fıkrasının 2 numaralı alt bendinde ağır para cezasını gerektirir şekilde tanımlanmıştır. Bu çerçevede başvurucu hakkındaki suç isnadına dayalı yargılamanın Anayasa'nın 36. maddesinin güvence kapsamına girdiği konusunda kuşku bulunmamaktadır (B. No: 2012/625, 9/1/2014, § 32).

19. Ceza muhakemesinde yargılama süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken sürenin başlangıcı, bir kişiye suç işlediği iddiasının yetkili makamlar tarafından bildirilmesi veya isnattan ilk olarak etkilendiği arama ve gözaltı gibi bir takım tedbirlerin uygulanması anıdır. Somut başvuru açısından bu tarih, Mardin Cumhuriyet Başsavcılığınca iddianamenin düzenlendiği 2/5/2006 tarihidir. Ceza yargılamasında sürenin sona erdiği tarih, suç isnadının nihai olarak karara bağlandığı, yargılaması devam eden davalar yönünden ise Anayasa Mahkemesinin makul süre şikâyetiyle ilgili kararını verdiği tarihtir (B. No: 2013/695, 9/1/2014, § 35).

20. Başvuruya konu yargılama sürecinin incelenmesinde, başvurucu hakkında transit rejimi kurallarına aykırılık suçunu işlediği iddiasıyla 2/5/2006 tarihinde Mardin Cumhuriyet Başsavcılığınca açılan davada, Mahkemece başvurucunun delilleri toplanmış, 19/9/2007 tarihinde kaçak olduğu iddia edilen eşyaların kaçak olup olmadığı hususunda bilirkişi raporu alınmasına karar verilmiş, anılan raporun okunmasından sonra 18/2/2010 tarihli duruşmada ek rapor alınmasına karar verilmiştir. Ek raporun gelmesinden sonra Ankara Nöbetçi Asliye Ceza Mahkemesine talimat yazılarak üç kişilik bilirkişi heyetinden rapor aldırılmasına karar verilmiştir. Raporun gelmesinden sonra Mahkeme, 14/3/2012 tarihinde yaptığı 25. celsede başvurucunun kaçakçılık suçundan 134.845,83 TL adli para cezası ile cezalandırılmasına karar vermiştir. Hüküm temyiz edilmiş olup, temyiz incelemesi Yargıtayda devam etmektedir.

21. 4/12/2004 tarih ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun öngördüğü yargılama usullerine tabi mahkemeler nezdindeki yargılamaların makul sürede tamamlanmadığı yönündeki iddialar daha önce bireysel başvuru konusu yapılmış ve Anayasa Mahkemesi tarafından makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönünde kararlar verilmiştir (B. No: 2012/625, 9/1/2014, §§ 23-41; B. No: 2013/695, 9/1/2014, §§ 24-40).

22. Başvurunun değerlendirilmesi neticesinde, başvuruya konu ceza davası; hukuki

meselenin çözümündeki güçlük, maddi olayların karmaşıklığı, delillerin toplanmasında karşılaşılan engeller, taraf sayısı gibi kriterler dikkate alındığında karmaşık olmaktan uzaktır. Başvurucunun tutum ve davranışlarıyla ve usuli haklarını kullanırken özensiz davranmasıyla yargılamanın uzamasına önemli ölçüde sebep olduğu da söylenemez. Anılan davaya bütün olarak bakıldığında, somut başvuru açısından farklı bir karar verilmesini gerektirecek bir yön bulunmadığı ve söz konusu yaklaşık dokuz yıllık yargılama sürecinde makul olmayan bir gecikmenin olduğu sonucuna varılmıştır.

23. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

24. Başvurucu, makul sürede yargılama yapılmadığı için 15.000,00 TL manevi tazminata hükmedilmesini talep etmiştir.

25. 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un "Kararlar" kenar başlıklı 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

26. Başvurucunun tarafı olduğu uyuşmazlığa ilişkin yaklaşık dokuz yıllık yargılama süresi nazara alındığında, yargılama faaliyetinin uzunluğu sebebiyle, yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucuya net 6.650,00 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

27. Başvurucu tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 206,10 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.706,10 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

28. Başvuruya konu yargılamanın yaklaşık dokuz yıldır devam ettiği ve bu hususun makul sürede yargılanma hakkını ihlal ettiği gözetilerek, anayasal bir hakkın ihlal edildiği açık olan bir yargılama dosyasında, hukuka, adalete ve mahkemeye güven ilkesinin gördüğü zararın devam etmesinin önlenmesi amacıyla, yargılamanın mümkün olan en kısa sürede sonuçlandırılmasını teminen, kararın bir örneğinin ilgili mahkemesine gönderilmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucunun;

1. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönündeki iddiasının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

B. Başvurucuya net 6.650,00 TL manevi TAZMİNAT ÖDENMESİNE, başvurucunun

tazminata ilişkin diğer taleplerinin REDDİNE,

C. Başvurucu tarafından yapılan 206,10 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.706,10 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

D. Ödemenin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

E. Kararın bir örneğinin ilgili derece Mahkemelerine gönderilmesine,

17/11/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

SEMİH YALÇIN

B. No: 2014/4637 | Karar tarihi: 17.11.2014

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/4637

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

SEMİH YALÇIN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/4637)

Karar Tarihi: 17/11/2014

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Serruh KALELİ

Üyeler : Nuri NECİPOĞLU

Hicabi DURSUN

Erdal TERCAN

Hasan Tahsin GÖKCAN

Raportör Yrd. : Derya ATAKUL

Başvurucu : Semih YALÇIN

Vekili : Av. Murat DURGAN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, “kasten yaralama ve 6136 sayılı Kanun'a muhalefet” suçlarını işlediği iddiasıyla yargılandığı davada makul sürede yargılama yapılmadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüş, manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 3/4/2014 tarihinde Anayasa Mahkemesine doğrudan yapılmıştır. İdari yönden yapılan ön incelemede başvurunun Komisyona sunulmasına engel bir durumun bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. Birinci Bölüm Üçüncü Komisyonunca 30/5/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik incelemesi Bölüm tarafından yapılmak üzere, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Bölüm Başkanı tarafından 4/7/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru konusu olay ve olgular ile başvurunun bir örneği, görüş için Adalet Bakanlığına

gönderilmiştir. Adalet Bakanlığının 17/7/2014 tarihli yazısında, Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarına ve bu kapsamda sunulan görüşlerine atfen, başvuru hakkında görüş sunulmayacağı bildirilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru formu ve ekleri ile başvuruya konu yargılama dosyası içeriğinden tespit edilen ilgili olaylar özetle şöyledir:

7. Başvurucu, hakkında yürütülen soruşturma kapsamında 13/7/2007 tarihinde gözaltına alınmıştır.

8. Başvurucu hakkında, Kızıltepe Cumhuriyet Başsavcılığının 7/9/2007 tarih ve E.2007/760 sayılı iddianamesi ile "6136 sayılı Kanun'a muhalefet ve silahla kasten yaralama" suçlarını işlediği iddiasıyla kamu davası açılmıştır.

9. Kızıltepe 1. Asliye Ceza Mahkemesince 4/10/2007 tarih ve E.2007/80, K.2007/714 sayılı karar ile Mahkemenin görevsizliğine karar verilmiştir.

10. Anılan karara yapılan itiraz üzerine, Mardin 1. Ağır Ceza Mahkemesinin 16/11/2007 tarih ve 2007/268 Değişik İş sayılı kararıyla görevsizlik kararı kaldırılmıştır.

11. Görevsizlik kararının kaldırılması üzerine dava, Kızıltepe 1. Asliye Ceza Mahkemesinin E.2007/150 sayılı dosyasına kaydedilmiştir.

12. Başvurucu, 3/4/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

13. Kızıltepe 1. Asliye Ceza Mahkemesi, 4/9/2014 tarihli duruşmada başvurucunun "kasten yaralama" suçundan 5 ay hapis, "ruhsatsız silah taşıma" suçundan 6 ay 20 gün hapis ve 320,00 TL adli para cezası ile cezalandırılmasına, hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar vermiştir.

14. Gerekçeli kararın 22/9/2014 tarihinde yazıldığı, henüz başvurucuya tebliğ edilmediği ve kesinleşmediği anlaşılmıştır.

B. İlgili Hukuk

15. 26/9/2004 tarih ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 86. maddesinin (1) numaralı fıkrası, (3) numaralı fıkrasının (e) bendi; 10/7/1953 tarih ve 6136 sayılı Ateşli Silahlar ve Bıçaklar ile Diğer Aletler Hakkında Kanun'un 13. maddesinin birinci fıkrası; 3/7/2005 tarih ve 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu'nun 23. ve 24. maddeleri; 4/12/2004 tarih ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 231. maddesi.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

16. Mahkemenin 17/11/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 3/4/2014 tarih ve 2014/4637 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

17. Başvurucu, Kızıltepe Cumhuriyet Başsavcılığınca yürütülen soruşturma kapsamında 13/7/2007 tarihinde gözaltına alındığını, hakkında açılan kamu davasında makul sürede yargılama yapılmadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

18. Başvuru formu ile eklerinin incelenmesi sonucunda, açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

19. Başvurucu, Kızıltepe Cumhuriyet Başsavcılığınca hakkında yürütülen soruşturma kapsamında açılan kamu davasında makul sürede yargılama yapılmadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

20. Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün olmayıp (B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18), Sözleşme metni ile Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut görünümleri olan alt ilke ve haklar, Anayasa'nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı birçok kararında, ilgili hükmü Sözleşme'nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, Sözleşme'nin lafzi içeriğinde yer alan ve AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen ilke ve haklara, Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir. Somut başvurunun dayanağını oluşturan makul sürede yargılanma hakkı da yukarıda belirtilen ilkeler uyarınca adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil olup, ayrıca davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasının yargının görevi olduğunu belirten Anayasa'nın 141. maddesinin de Anayasa'nın bütünselliği ilkesi gereği, makul sürede yargılanma hakkının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulması gerektiği açıktır (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 38–39).

21. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde göz önünde bulundurulması gereken kriterlerdir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 41–45).

22. Anayasa'nın 36. ve Sözleşme'nin 6. maddesi uyarınca kişilere, cezai alanda yöneltilen suçlamaların da (suç isnadı) makul sürede karara bağlanmasını isteme hakkı tanınmıştır. İsnat olunan fiil, ceza kanunlarında suç olarak nitelendirilmiş ve yargılama aşamasında ceza hukukunun kuralları uygulanmış ise ayrıca bir uygulanabilirlik incelemesi yapılmaksızın kendiliğinden adil yargılanma hakkının kapsamına girer (B. No: 2013/695, 9/1/2014, § 32). Başvuru konusu olayda, başvurucu hakkında, "6136 sayılı Kanun'a muhalefet ve silahla kasten yaralama" suçlarını işlediği iddiasıyla soruşturma başlatılmıştır. Başvurucu hakkında isnat olunan suçlar 5237 sayılı Kanun'un 86. maddesinin (1) numaralı fıkrası ve (3) numaralı fıkrasının (e) bendi ile 6136 sayılı Kanun'un 13. maddesinin birinci fıkrasında hapis ve adli para cezasını gerektirir şekilde tanımlanmıştır. Bu çerçevede başvurucu hakkındaki suç isnadına dayalı yargılamanın Anayasa'nın 36. maddesinin güvence kapsamına girdiği konusunda kuşku bulunmamaktadır (B. No: 2012/625, 9/1/2014, § 32).

23. Ceza muhakemesinde yargılama süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken sürenin başlangıcı, bir kişiye suç işlediği iddiasının yetkili makamlar tarafından bildirilmesi veya isnattan ilk olarak etkilendiği arama ve gözaltı gibi bir takım tedbirlerin uygulanması anıdır. Somut başvuru açısından bu tarih, Kızıltepe Cumhuriyet Başsavcılığınca başvurucunun gözaltına alındığı 13/7/2007 tarihidir. Ceza yargılamasında sürenin sona

erdiği tarih, suç isnadının nihai olarak karara bağlandığı, yargılaması devam eden davalar yönünden ise Anayasa Mahkemesinin makul süre şikâyetiyle ilgili kararını verdiği tarihtir (B. No: 2013/695, 9/1/2014, § 35).

24. Başvuruya konu yargılama sürecinin incelenmesinde, Kızıltepe Cumhuriyet Başsavcılığınca 13/7/2007 tarihinde gözaltına alınan başvurucu hakkında "6136 sayılı Kanun'a muhalefet ve silahla kasten yaralama" suçlarını işlediği iddiasıyla 7/9/2007 tarihinde açılan davada, Kızıltepe 1. Asliye Ceza Mahkemesince 4/10/2007 tarihinde görevsizlik kararı verildiği, anılan karara yapılan itiraz üzerine, Mardin 1. Ağır Ceza Mahkemesinin 16/11/2007 tarihli kararı ile görevsizlik kararının kaldırıldığı tespit edilmiştir. Görevsizlik kararının kaldırılması üzerine, Kızıltepe 1. Asliye Ceza Mahkemesinin E.2007/150 sayılı dosyasına kaydedilen davada, başvurucunun savunmasının alındığı ve delillerin toplandığı, duruşma tutanaklarının incelenmesinden, uzun süre mağdurdaki yaralanmanın mahiyetinin tespiti amacıyla Adli Tıp Kurumundan rapor alınması için duruşmaların ertelendiği, ayrıca duruşma günlerinin dolu olması nedeniyle Mahkemece duruşmaların uzun aralıklarla yapıldığı belirlenmiştir. Mahkemece, 4/9/2014 tarihli duruşmada başvurucunun "6136 sayılı Kanun'a muhalefet ve silahla kasten yaralama" suçlarından mahkûmiyetine ve hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verildiği, gerekçeli kararın 22/9/2014 tarihinde yazıldığı ve henüz başvurucuya tebliğ edilmediği anlaşılmıştır.

25. 5271 sayılı Kanun'un öngördüğü yargılama usullerine tabi mahkemeler nezdindeki yargılamaların makul sürede tamamlanmadığı yönündeki iddialar daha önce bireysel başvuru konusu yapılmış ve Anayasa Mahkemesi tarafından makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönünde kararlar verilmiştir (B. No: 2012/625, 9/1/2014, §§ 23-41; B. No: 2013/695, 9/1/2014, §§ 24-40).

26. Başvurunun değerlendirilmesi neticesinde, başvuruya konu ceza davası; hukuki meselenin çözümündeki güçlük, maddi olayların karmaşıklığı, delillerin toplanmasında karşılaşılan engeller, taraf sayısı gibi kriterler dikkate alındığında karmaşık olmaktan uzaktır. Başvurucunun tutum ve davranışlarıyla ve usuli haklarını kullanırken özensiz davranmasıyla yargılamanın uzamasına önemli ölçüde sebep olduğu da söylenemez. Anılan davaya bütün olarak bakıldığında, somut başvuru açısından farklı bir karar verilmesini gerektirecek bir yön bulunmadığı ve söz konusu yedi yılı aşkın süredir devam eden yargılama sürecinde makul olmayan bir gecikmenin olduğu sonucuna varılmıştır.

27. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

28. Başvurucu, makul sürede yargılama yapılmadığı için 40.000,00 TL manevi tazminata hükmedilmesini talep etmiştir.

29. 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un "Kararlar" kenar başlıklı 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı

ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir.”

30. Başvurucunun tarafı olduğu uyuşmazlığa ilişkin yedi yılı aşkın süredir devam eden yargılama süresi nazara alındığında, yargılama faaliyetinin uzunluğu sebebiyle, yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucuya net 6.650,00 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

31. Başvurucu tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 206,10 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.706,10 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

32. Başvuruya konu yargılamanın yedi yılı aşkın süredir devam ettiği ve bu hususun makul sürede yargılanma hakkını ihlal ettiği gözetilerek, anayasal bir hakkın ihlal edildiği açık olan bir yargılama dosyasında, hukuka, adalete ve mahkemeye güven ilkesinin gördüğü zararın devam etmesinin önlenmesi amacıyla, yargılamanın mümkün olan en kısa sürede sonuçlandırılmasını teminen, kararın bir örneğinin ilgili Mahkemesine gönderilmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucunun,

1. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönündeki iddiasının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

B. Başvurucuya net 6.650,00 TL manevi TAZMİNAT ÖDENMESİNE, başvurucunun tazminata ilişkin diğer taleplerinin REDDİNE,

C. Başvurucu tarafından yapılan 206,10 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.706,10 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

D. Ödemenin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

E. Kararın bir örneğinin Kızıltepe 1. Asliye Ceza Mahkemesine gönderilmesine,

17/11/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

AZİZ SÜTÇÜ VE ÖMER FARUK SÜTÇÜ

B. No: 2014/4641 | Karar tarihi: 17.11.2014

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/4641

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

AZİZ SÜTÇÜ VE ÖMER FARUK SÜTÇÜ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/4641)

Karar Tarihi: 17/11/2014

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Alparslan ALTAN

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Celal Mümtaz AKINCI

Muammer TOPAL

M. Emin KUZ

Raportör Yrd. : Derya ATAKUL

Başvurucular : Aziz SÜTÇÜ

Ömer Faruk SÜTÇÜ

Vekilleri : Av. Murat DURGAN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucular, "resmi belgede sahtecilik ve kamu kurum ve kuruluşlarının zararına dolandırıcılık" suçlarını işledikleri iddiasıyla yargılandıkları davanın halen devam ettiğini ve makul sürede yargılama yapılmadığını belirterek, adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşler ve manevi tazminat talebinde bulunmuşlardır.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 3/4/2014 tarihinde Anayasa Mahkemesine doğrudan yapılmıştır. İdari yönden yapılan ön incelemede başvurunun Komisyona sunulmasına engel bir durumun bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. İkinci Bölüm İkinci Komisyonunca, 21/7/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik incelemesi Bölüm tarafından yapılmak üzere, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Bölüm Başkanı tarafından 26/9/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin

birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru konusu olay ve olgular ile başvurunun bir örneği, görüş için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir. Adalet Bakanlığının 9/10/2014 tarihli yazısında, Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarına ve bu kapsamda sunulan görüşlerine atfen, başvuru hakkında görüş sunulmayacağı bildirilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru formu ve ekleri ile başvuruya konu yargılama dosyası içeriğinden tespit edilen ilgili olaylar özetle şöyledir:

7. Başvurucular hakkında, Mardin Cumhuriyet Başsavcılığınca yürütülen soruşturma kapsamında 8/4/2008 tarihinde başvuruculardan Aziz Sütçü'nün ifadesi alınmış, başvurucu ifadesinde, kardeşi Ömer Faruk Sütçü'ye soruşturmaya ilişkin bilgi verdiğini beyan etmiştir.

8. Başvurucular ve diğer üç şüpheli hakkında, "resmi belgede sahtecilik ve kamu kurum ve kuruluşlarının zararına dolandırıcılık" suçlarını işledikleri iddiasıyla Mardin Cumhuriyet Başsavcılığınca 4/8/2008 tarih ve E.2008/902 sayılı iddianame düzenlenmiştir.

9. Mardin 2. Ağır Ceza Mahkemesi, 6/8/2008 tarihli kararı ile iddianamenin iadesine karar vermiştir.

10. Başsavcılığın itirazı üzerine, Mardin 1. Ağır Ceza Mahkemesi 15/8/2008 tarih ve 2008/365 Değişik İş sayılı kararı ile iddianamenin iadesi kararının kaldırılmasına karar vermiştir.

11. İddianamenin iadesi kararının kaldırılması üzerine yargılamaya başlayan Mardin 2. Ağır Ceza Mahkemesi, 8/5/2013 tarih ve E.2008/209, K.2013/129 sayılı kararı ile başvuruculların "kamu kurum ve kuruluşlarının zararına dolandırıcılık" suçundan haklarında açılan kamu davasının zamanaşımı nedeniyle düşürülmesine, "resmi belgede sahtecilik" suçundan ise mahkûmiyetlerine karar vermiştir.

12. Karar başvurucular tarafından temyiz edilmiş olup, temyiz incelemesi devam etmektedir.

13. Başvurucular, 3/4/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuşlardır.

B. İlgili Hukuk

14. 26/9/2004 tarih ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 204. maddesinin (1) numaralı fıkrası; 1/3/1926 tarih ve 765 sayılı mülga Türk Ceza Kanunu'nun 102. maddesinin birinci fıkrasının (4) numaralı bendi, 104. maddesi ile 504. maddesinin birinci fıkrasının (7) numaralı bendi.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

15. Mahkemenin 17/11/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvuruculların 3/4/2014 tarih ve 2014/4641 numaralı bireysel başvuruları incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvuruculların İddiaları

16. Başvurucular, Mardin Cumhuriyet Başsavcılığınca "resmi belgede sahtecilik ve kamu kurum ve kuruluşlarının zararına dolandırıcılık" suçlarından 4/8/2008 tarihinde haklarında açılan kamu davasının halen devam ettiğini ve makul sürede yargılama yapılmadığını belirterek, adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

17. Başvuru formu ile eklerinin incelenmesi sonucunda, açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

18. Başvurucular, Mardin Cumhuriyet Başsavcılığınca haklarında açılan kamu davasının halen devam ettiğini ve makul sürede yargılama yapılmadığını belirterek, adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

19. Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün olmayıp (B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18), Sözleşme metni ile Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut görünümleri olan alt ilke ve haklar, Anayasa'nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı birçok kararında, ilgili hükmü Sözleşme'nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, Sözleşme'nin lafzi içeriğinde yer alan ve AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen ilke ve haklara, Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir. Somut başvurunun dayanağını oluşturan makul sürede yargılanma hakkı da yukarıda belirtilen ilkeler uyarınca adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil olup, ayrıca davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasının yargının görevi olduğunu belirten Anayasa'nın 141. maddesinin de Anayasa'nın bütünselliği ilkesi gereği, makul sürede yargılanma hakkının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulması gerektiği açıktır (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 38–39).

20. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde göz önünde bulundurulması gereken kriterlerdir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 41–45).

21. Anayasa'nın 36. ve Sözleşme'nin 6. maddesi uyarınca kişilere, cezai alanda yöneltilen suçlamaların da (suç isnadı) makul sürede karara bağlanmasını isteme hakkı tanınmıştır. İsnat olunan fiil, ceza kanunlarında suç olarak nitelendirilmiş ve yargılama aşamasında ceza hukukunun kuralları uygulanmış ise ayrıca bir uygulanabilirlik incelemesi yapılmaksızın kendiliğinden adil yargılanma hakkının kapsamına girer (B. No: 2013/625, 9/1/2014, § 31). Başvuru konusu olayda, başvurucular hakkında, "resmi belgede sahtecilik ve kamu kurum ve kuruluşlarının zararına dolandırıcılık" suçlarını işledikleri iddiasıyla soruşturma başlatılmıştır. Başvurucular hakkında isnat olunan suçlar 5237 sayılı Kanun'un 204. maddesinin (1) numaralı fıkrası ile 765 sayılı mülga Kanun'un 504. maddesinin birinci fıkrasının (7) numaralı bendinde hapis ve adli para cezasını gerektirir şekilde tanımlanmıştır. Bu çerçevede başvurucular hakkındaki suç isnadına dayalı yargılamanın Anayasa'nın 36. maddesinin güvence kapsamına girdiği konusunda kuşku bulunmamaktadır (B. No: 2012/625, 9/1/2014, § 32).

22. Ceza muhakemesinde yargılama süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken sürenin başlangıcı, bir kişiye suç işlediği iddiasının yetkili makamlar tarafından bildirilmesi veya isnattan ilk olarak etkilendiği arama ve gözaltı gibi bir takım tedbirlerin uygulanması

anıdır. Somut başvuru açısından başvuruculardan Aziz Sütçü yönünden bu tarih ifadesinin alındığı 8/4/2008 tarihi, başvurucu Ömer Faruk Sütçü yönünden ise kamu davasının açıldığı 4/8/2008 tarihidir. Ceza yargılamasında sürenin sona erdiği tarih, suç isnadının nihai olarak karara bağlandığı, yargılaması devam eden davalar yönünden ise Anayasa Mahkemesinin makul süre şikâyetiyle ilgili kararını verdiği tarihtir (B. No: 2013/695, 9/1/2014, § 35).

23. Başvuruya konu yargılama sürecinin incelenmesinde, Mardin Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından 8/4/2008 tarihinde başvuruculardan Aziz Sütçü'nün ifadesinin alındığı, başvurucular ve diğer üç şüpheli hakkında, "resmi belgede sahtecilik ve kamu kurum ve kuruluşlarının zararına dolandırıcılık" suçlarını işledikleri iddiasıyla Mardin Cumhuriyet Başsavcılığınca 4/8/2008 tarihinde iddianame düzenlendiği, Mardin 2. Ağır Ceza Mahkemesince verilen iddianamenin iadesi kararına yapılan itiraz üzerine, Mardin 1. Ağır Ceza Mahkemesince 15/8/2008 tarihinde iddianamenin iadesi kararının kaldırılmasına karar verildiği belirlenmiştir. İddianamenin iadesi kararının kaldırılması üzerine yargılamaya başlayan Mardin 2. Ağır Ceza Mahkemesince, başvuruculaın ve diğer sanıkların savunmaları ile müşteki beyanlarının alındığı, uzun süre sanıkların imzalarının tespitine ilişkin Adli Tıp Kurumu raporunun beklendiği, sonuç alınamaması üzerine Aziz Sütçü'ye yönelik imza incelemesi yaptırılmak üzere dava dosyasının Diyarbakır Kriminal Polis Laboratuvarına gönderilerek bilirkişi raporu alındığı, raporun okunmasından sonra tüm sanıklara yönelik imza incelemesi yaptırılmak üzere dava dosyasının tekrar Diyarbakır Kriminal Polis Laboratuvarına gönderildiği tespit edilmiştir. Mahkemece, 8/5/2013 tarihli karar ile başvuruculaın "kamu kurum ve kuruluşlarının zararına dolandırıcılık" suçundan haklarında açılan kamu davasının zamanaşımı nedeniyle düşürülmesine, "resmi belgede sahtecilik" suçundan ise mahkûmiyetlerine karar verildiği, kararın başvurucular tarafından temyiz edildiği ve temyiz incelemesinin devam ettiği anlaşılmıştır.

24. 4/12/2004 tarih ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun öngördüğü yargılama usullerine tabi mahkemeler nezdindeki yargılamaların makul sürede tamamlanmadığı yönündeki iddialar daha önce bireysel başvuru konusu yapılmış ve Anayasa Mahkemesi tarafından makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönünde kararlar verilmiştir (B. No: 2012/625, 9/1/2014, §§ 23-41; B. No: 2013/695, 9/1/2014, §§ 24-40).

25. Başvurunun değerlendirilmesi neticesinde, başvuruya konu ceza davası; hukuki meselenin çözümündeki güçlük, maddi olayların karmaşıklığı, delillerin toplanmasında karşılaşılan engeller, taraf sayısı gibi kriterler dikkate alındığında karmaşık olmaktan uzaktır. Başvuruculaın tutum ve davranışlarıyla ve usuli haklarını kullanırken özensiz davranmasıyla yargılamanın uzamasına önemli ölçüde sebep oldukları da söylenemez. Anılan davaya bütün olarak bakıldığında, somut başvuru açısından farklı bir karar verilmesini gerektirecek bir yön bulunmadığı ve başvurucu Aziz Sütçü yönünden yaklaşık sekiz yıldır, başvurucu Ömer Faruk Sütçü yönünden ise yedi yıldır devam eden yargılama sürecinde makul olmayan bir gecikmenin olduğu sonucuna varılmıştır.

26. Açıklanan nedenlerle, başvuruculaın Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma haklarının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

27. Başvurucular, makul sürede yargılama yapılmadığı için ayrı ayrı 30.000,00 TL manevi tazminata hükmedilmesini talep etmişlerdir.

28. 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un

“Kararlar” kenar başlıklı 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

“Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir.”

29. Başvuruculaların tarafı olduğu uyuşmazlığa ilişkin başvurucu Aziz Sütçü yönünden yaklaşık sekiz yıldır, başvurucu Ömer Faruk Sütçü yönünden ise yedi yıldır devam eden yargılama süreleri nazara alındığında, yargılama faaliyetinin uzunluğu sebebiyle, yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucu Aziz Sütçü’ye net 5.850,00 TL, başvurucu Faruk Sütçü’ye net 5.000,00 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

30. Başvurucular tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 206,10 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.706,10 TL yargılama giderinin başvuruculara müştereken ödenmesine karar verilmesi gerekir.

31. Başvuruya konu yargılamanın yaklaşık sekiz yıldır devam ettiği ve bu hususun makul sürede yargılanma hakkını ihlal ettiği gözetilerek, anayasal bir hakkın ihlal edildiği açık olan bir yargılama dosyasında, hukuka, adalete ve mahkemeye güven ilkesinin gördüğü zararın devam etmesinin önlenmesi amacıyla, yargılamanın mümkün olan en kısa sürede sonuçlandırılmasını teminen, kararın bir örneğinin ilgili Mahkemesine gönderilmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvuruculaların,

1. Makul sürede yargılanma haklarının ihlal edildiği yönündeki iddialarının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma haklarının İHLAL EDİLDİĞİNE,

B. Başvurucu Aziz Sütçü’ye net 5.850,00 TL, başvurucu Ömer Faruk Sütçü’ye net 5.000,00 TL manevi TAZMİNAT ÖDENMESİNE, başvuruculaların tazminata ilişkin diğer taleplerinin REDDİNE,

C. Başvurucular tarafından yapılan 206,10 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.706,10 TL yargılama giderinin BAŞVURUCULARA MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

D. Ödemenin, kararın tebliğini takiben başvuruculaların Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

E. Kararın bir örneğinin ilgili derece Mahkemelerine gönderilmesine,

17/11/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

ALİ ABDÜSSEMETOĞLU (2)

B. No: 2014/4745 | Karar tarihi: 17.11.2014

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/4745

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ALİ ABDÜSSEMETOĞLU BAŞVURUSU (2)

(Başvuru Numarası: 2014/4745)

Karar Tarihi: 17/11/2014

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Serruh KALELİ

Üyeler : Nuri NECİPOĞLU

Hicabi DURSUN

Erdal TERCAN

Hasan Tahsin GÖKCAN

Raportör Yrd. : Yusuf Enes KAYA

Başvurucu : Ali ABDÜSSEMETOĞLU

Vekili : Av. İsmail DOĞAN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, 19/3/2003 tarihinde Kızıltepe 1. Asliye Hukuk Mahkemesinde Dicle Elektrik Dağıtım Anonim Şirketi (DEDAŞ) Müessese Müdürlüğüne karşı açmış olduğu tazminat davasının makul sürede sonuçlandırılmadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüş ve tazminat talebinde bulunmuştur.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 7/4/2014 tarihinde Anayasa Mahkemesine doğrudan yapılmıştır. Dilekçe ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesi neticesinde Komisyona sunulmasına engel eksiklik bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. Birinci Bölüm Birinci Komisyonunca, 22/5/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik incelemesi Bölüm tarafından yapılmak üzere, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Bölüm Başkanı tarafından 11/7/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru konusu olay ve olgular ile başvurunun bir örneği görüş için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir. Adalet Bakanlığının 7/8/2014 tarihli yazısında, Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarına ve bu kapsamda sunulan görüşlerine atfen, başvuru hakkında görüş sunulmayacağı bildirilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru formu ve ekleri ile başvuruya konu yargılama dosyası içeriğinden tespit edilen ilgili olaylar özetle şöyledir:

7. Başvurucu, 19/3/2003 tarihinde Kızıltepe 1. Asliye Hukuk Mahkemesinde, karpuz ürününün sulamasında kullandığı dalgıç pompanın DEDAŞ tarafından bölgeye dalgalı ve düşük gerilimli enerji verilmesi sebebiyle yanması sonucu ürünlerinin telef olduğu iddiasıyla tazminat davası açmıştır.

8. Başvurucu, tazminat davası açmadan önce de Kızıltepe Asliye Hukuk Mahkemesinin E.2002/39 sayılı dosyasında taşınmazda zarar tespiti yaptırmıştır.

9. Kızıltepe 1. Asliye Hukuk Mahkemesi, 31/12/2009 tarih ve E.2003/92, K.2009/990 sayılı ilamıyla davayı kısmen kabul etmiş ve başvurucuya tazminat ödenmesine karar vermiştir.

10. Kararın temyiz edilmesi üzerine, Yargıtay 4. Hukuk Dairesi, 23/5/2011 tarih ve E.2010/6541, K.2011/5703 sayılı ilamıyla İlk Derece Mahkemesinin kararını bozmuştur.

11. Bozma üzerine Kızıltepe 1. Asliye Hukuk Mahkemesinin E.2011/283 sayılı dosyasına kaydedilen davadaki yargılama halen devam etmektedir.

B. İlgili Hukuk

12. 12/1/2011 tarih ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 30. maddesi, 11/1/2011 tarih ve 6098 sayılı Borçlar Kanunu'nun 49. maddesi.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

13. Mahkemenin 17/11/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 7/4/2014 tarih ve 2014/4745 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

14. Başvurucu, 19/3/2003 tarihinde Kızıltepe 1. Asliye Hukuk Mahkemesinde DEDAŞ aleyhine açtığı tazminat davasının makul sürede sonuçlandırılmadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

15. Başvuru formu ve eklerinin incelenmesi sonucunda açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

16. Başvurucu, 19/3/2003 tarihinde Kızıltepe 1. Asliye Hukuk Mahkemesinde DEDAŞ aleyhine açtığı tazminat davasının makul sürede sonuçlandırılmadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

17. Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün olmayıp (B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18), Sözleşme metni ile Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut görünümleri olan alt ilke ve haklar, Anayasa'nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı birçok kararında, ilgili hükmü Sözleşme'nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, Sözleşme'nin lafzi içeriğinde yer alan ve AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen ilke ve haklara, Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir. Somut başvurunun dayanağını oluşturan makul sürede yargılanma hakkı da yukarıda belirtilen ilkeler uyarınca adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil olup, ayrıca davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasının yargının görevi olduğunu belirten Anayasa'nın 141. maddesinin de Anayasa'nın bütünselliği ilkesi gereği, makul sürede yargılanma hakkının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulması gerektiği açıktır (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 38–39).

18. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde göz önünde bulundurulması gereken kriterlerdir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 41–45).

19. Anayasa'nın 36. maddesi ve Sözleşme'nin 6. maddesi uyarınca, medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkların makul sürede karara bağlanması gerekmektedir. Başvuru konusu tazminat davasında, 1086 sayılı mülga Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu ve 6100 sayılı Kanun'da yer alan usul hükümlerine göre yürütülen somut yargılama faaliyetinin, medeni hak ve yükümlülükleri konu alan bir yargılama olduğunda kuşku yoktur (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 49).

20. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin makul süre değerlendirmesinde, sürenin başlangıcı kural olarak, uyuşmazlığı karara bağlayacak yargılama sürecinin işletilmeye başlandığı, başka bir deyişle davanın ikame edildiği tarih olup, somut başvuru açısından bu tarih 19/3/2003 tarihidir.

21. Sürenin bitiş tarihi ise, çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde yargılamanın sona erme tarihidir. Ancak devam eden yargılamalara ilişkin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasını içeren başvuruların yargılama faaliyetinin devamı sırasında da yapılabilmesi olanağı bulunduğundan, değerlendirmeye esas alınacak sürenin bitiş anı başvurunun karara bağlandığı tarihtir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 52).

22. Başvuruya konu yargılama sürecinin incelenmesinde, yargılamanın konusunun, başvurucunun, karpuz ürününün sulamasında kullandığı dalgıç pompanın, DEDAŞ tarafından bölgeye dalgalı ve düşük gerilimli enerji verilmesi sebebiyle yanması sonucu ürünlerinin telef olduğu iddiasıyla açtığı tazminat davasına ilişkin olduğu, 19/3/2003 tarihinde açılan davanın yargılama sürecinde İlk Derece Mahkemesince ilk olarak 20/12/2004 tarihinde keşif yapıldığı, dosyanın birçok defa bilirkişiye tevdi edildiği, yargılama sonucunda davanın kısmen kabulüne karar verildiği, bu kararın temyiz incelemesi neticesinde bozulduğu, bozma kararını takiben davanın Mahkemenin E.2011/283 sayılı dosyasına kaydedildiği, 1/11/2013 tarihinde keşif yapıldığı, 30/1/2014 tarihli duruşmada fen bilirkişisinin raporunu sunmuş olduğu ve birer suretinin taraf vekillerine verildiği, devam eden duruşmalarda müzekkere cevaplarının beklendiği anlaşılmaktadır. Yargılamanın halen

Kızıltepe 1. Asliye Hukuk Mahkemesinde devam ettiği belirlenmiştir.

23. 6100 sayılı Kanun'un öngördüğü yargılama usullerine tabi mahkemeler nezdindeki yargılamaların makul sürede tamamlanmadığı yönündeki iddialar daha önce bireysel başvuru konusu yapılmış ve Anayasa Mahkemesi tarafından, özellikle yargılamada sürati temin etmeye hizmet eden özel usul hükümlerinin nazara alınmadığı göz önünde bulundurularak makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönünde karar verilmiştir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 34-64).

24. Başvuruya konu davadaki taraf sayısı ve davanın mahiyeti nedeniyle icrası gereken usul işlemlerinin niteliği başvuruya konu yargılamanın karmaşık olmadığını ortaya koymakta olup, 6100 sayılı Kanun hükümlerine tabi bir yargılama sürecine ilişkin somut başvuru açısından farklı bir karar verilmesini gerektirecek bir yön bulunmadığı ve yaklaşık on iki yıldır devam eden yargılama sürecinde makul olmayan bir gecikmenin olduğu sonucuna varılmıştır.

25. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

26. Başvurucu, 20.000,00 TL manevi tazminata hükmedilmesini talep etmiştir.

27. 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un "Kararlar" kenar başlıklı 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

28. Başvurucunun tarafı olduğu uyuşmazlığa ilişkin yaklaşık on iki yıldır devam eden yargılama süresi nazara alındığında, yargılama faaliyetinin uzunluğu sebebiyle, yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucuya net 11.650,00 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

29. Başvurucu tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 206,10 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.706,10 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

30. Başvuruya konu yargılamanın yaklaşık on iki yıldır devam ettiği ve bu hususun makul sürede yargılanma hakkını ihlal ettiği gözetilerek, anayasal bir hakkın ihlal edildiği açık olan bir yargılama dosyasında, hukuka, adalete ve mahkemeye güven ilkesinin gördüğü zararın devam etmesinin önlenmesi amacıyla, yargılamanın mümkün olan en kısa sürede sonuçlandırılmasını teminen, kararın bir örneğinin ilgili Mahkemesine gönderilmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucunun,

1. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönündeki iddiasının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

B. Başvurucuya net 11.650,00 TL manevi TAZMİNAT ÖDENMESİNE, başvurucunun tazminata ilişkin diğer taleplerinin REDDİNE,

C. Başvurucu tarafından yapılan 206,10 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.706,10 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

D. Ödemenin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

E. Kararın bir örneğinin Kızıltepe 1. Asliye Hukuk Mahkemesine gönderilmesine,

17/11/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

MAHMUTOĞLU OTO YEDEK PARÇA TARIM ALETLERİ NAKLİYAT GIDA SAN. TİC. LTD. ŞTİ.

B. No: 2014/4750 | Karar tarihi: 17.11.2014

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/4750

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

MAHMUTOĞLU OTO YEDEK PARÇA TARIM ALETLERİ NAKLİYAT GIDA SAN. TİC. LTD. ŞTİ. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/4750)

Karar Tarihi: 17/11/2014

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Alparslan ALTAN

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Celal Mümtaz AKINCI

Muammer TOPAL

M. Emin KUZ

Raportör Yrd. : İsmail Emrah PERDECİOĞLU

Başvurucu : Mahmutoğlu Oto Yedek Parça Tarım Aletleri Nakliyat Gıda

San. Tic. Ltd. Şti.

Vekili : Av. İsmail DOĞAN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, 15/11/2007 tarihinde Kızıltepe 1. Asliye Hukuk Mahkemesinde açtığı tazminat davasının halen sonuçlanmadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüş ve tazminat talebinde bulunmuştur.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 7/4/2014 tarihinde Anayasa Mahkemesine doğrudan yapılmıştır. İdari yönden yapılan ön incelemede başvurunun Komisyona sunulmasına engel bir durumun bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. İkinci Bölüm Üçüncü Komisyonunca 10/6/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik incelemesinin

Bölüm tarafından yapılmasına, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Bölüm Başkanı tarafından 24/7/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru konusu olay ve olgular ile başvurunun bir örneği görüş için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir. Adalet Bakanlığı 19/8/2014 tarihli yazısında, Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarına ve bu kapsamda sunulan görüşlerine atfen, başvuru hakkında görüş sunulmayacağı bildirilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru formu ve ekleri ile başvuruya konu yargılama dosyası içeriğinden tespit edilen ilgili olaylar özetle şöyledir:

7. Başvurucu, 15/11/2007 tarihinde Kızıltepe 1. Asliye Hukuk Mahkemesinde, sigorta şirketleri aleyhine, akdettikleri kasko sigorta sözleşmesinden doğan uyuşmazlık nedeniyle, tazminat davası açmıştır.

8. Kızıltepe 1. Asliye Hukuk Mahkemesi, 6/2/2013 tarih ve E.2007/616, K.2013/122 sayılı kararı ile davanın kısmen kabulüne karar vermiştir.

9. Temyiz incelemesi sonucunda Yargıtay 17. Hukuk Dairesi, 10/10/2013 tarih ve E.2013/11600, K.2013/13659 sayılı ilamı ile İlk Derece Mahkemesinin kararını, konusunda uzman bilirkişi ya da bilirkişilerden oluşan bir kuruldan rapor alınarak ve kasko sigorta sözleşmesine konu aracın hurdasının kimde bırakılacağı hususunun netleştirilerek karar verilmesi gerektiğini belirterek bozmuştur.

10. Yargılama, Kızıltepe 1. Asliye Hukuk Mahkemesinin E.2014/20 sayılı dosyasında devam etmektedir.

11. Başvurucu, 7/4/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

B. İlgili Hukuk

12. 12/1/2011 tarih ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 30. maddesi, 22/4/1926 tarih ve 818 sayılı mülga Borçlar Kanunu'nun 41. ve 47. maddeleri.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

13. Mahkemenin 17/11/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 7/4/2014 tarih ve 2014/4750 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

14. Başvurucu, 15/11/2007 tarihinde Kızıltepe 1. Asliye Hukuk Mahkemesinde açtığı tazminat davasının halen sonuçlanmadığını ve makul sürede yargılama yapılmadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

15. Başvuru formu ile eklerinin incelenmesi sonucunda, açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

16. Başvurucu, 15/11/2007 tarihinde açtığı tazminat davasına ilişkin yargılamanın halen sonuçlanmadığını, makul sürede yargılama yapılmadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

17. Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün olmayıp (B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18), Sözleşme metni ile Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut görünümleri olan alt ilke ve haklar, Anayasa'nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı birçok kararında, ilgili hükmü Sözleşme'nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, Sözleşme'nin lafzi içeriğinde yer alan ve AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen ilke ve haklara, Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir. Somut başvurunun dayanağını oluşturan makul sürede yargılanma hakkı da yukarıda belirtilen ilkeler uyarınca adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil olup, ayrıca davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasının yargının görevi olduğunu belirten Anayasa'nın 141. maddesinin de Anayasa'nın bütünselliği ilkesi gereği, makul sürede yargılanma hakkının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulması gerektiği açıktır (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 38–39).

18. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde göz önünde bulundurulması gereken kriterlerdir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 41–45).

19. Anayasa'nın 36. maddesi ve Sözleşme'nin 6. maddesi uyarınca, medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkların makul sürede karara bağlanması gerekmektedir. Başvuru konusu olayda, Asliye Hukuk Mahkemesi nezdinde açılan sigorta sözleşmesinden doğan sorumluluğa ilişkin bir tazminat davasının söz konusu olduğu görülmekle, 1086 sayılı Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu ile 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nda yer alan usul hükümlerine göre yürütülen somut yargılama faaliyetinin, medeni hak ve yükümlülükleri konu alan bir yargılama olduğunda kuşku yoktur (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 49).

20. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin makul süre değerlendirmesinde, sürenin başlangıcı kural olarak, uyuşmazlığı karara bağlayacak yargılama sürecinin işletilmeye başlandığı, başka bir deyişle davanın ikame edildiği tarih olup, somut başvuru açısından bu tarih 15/11/2007 tarihidir.

21. Sürenin bitiş tarihi ise, çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde yargılamanın sona erme tarihidir. Ancak devam eden yargılamalara ilişkin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasını içeren başvuruların yargılama faaliyetinin devamı sırasında da yapılabilmesi olanağı bulunduğundan, değerlendirmeye esas alınacak sürenin bitiş anı bireysel başvurunun karara bağlandığı tarihtir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 52).

22. Başvuruya konu yargılama sürecinin incelenmesinde, yargılamanın konusunun sigorta sözleşmesinden doğan sorumluluğa ilişkin tazminat davası olduğu, 15/11/2007 tarihinde açılan davanın yargılama sürecinde, dört yıl altı ay boyunca, İzmir 16. Asliye Ceza Mahkemesinin E.2006/680 sayılı dava dosyasının bekletici mesele yapılarak dosyanın

kesinleşmesinin beklendiği, söz konusu dosyanın kesinleşmesinin ardından, 7/6/2012 tarihli oturumda başvuruya konu yargılama dosyasının bilirkişiye tevdi edildiği, bilirkişi raporunun hazırlanmasını takiben 6/2/2013 tarihli oturumda hükmün verildiği, temyiz incelemesine konu edilen hükmün Yargıtay 17. Hukuk Dairesinin 10/10/2013 tarihli ilamı ile bozulduğu, İlk Derece Mahkemesinin de bozmaya uyarak dosyayı yeniden bilirkişiye tevdi ettiği, yargılamanın halen Kızıltepe 1. Asliye Hukuk Mahkemesinde devam ettiği tespit edilmiştir.

23. Somut davada Mahkemece, İzmir 16. Asliye Ceza Mahkemesi dava dosyasının akıbetinin uzun süre beklenildiği anlaşılmıştır. Yargılama faaliyetinin süresine ilişkin değerlendirmede göz önünde bulundurulması gereken husus, sadece ilgili yargı makamlarının tutumu değil, Devletin, kamu gücü kullanan tüm organlarına atfedilebilir bir gecikme olup olmadığı durumudur. Bu kapsamda hukuk davasında beklenmesine karar verilen ceza davasının uzun sürmesi Devletin kamu gücü kullanan organlarına atfedilebilir bir gecikmedir. Zira Anayasa'nın 36. maddesi ile Sözleşme'nin 6. maddesi, hukuk sisteminin, mahkemelerin davaları makul bir süre içinde karara bağlama yükümlülüğü de dâhil olmak üzere adil yargılama koşullarını yerine getirebilecek biçimde düzenlenmesi sorumluluğunu yüklemektedir (B. No: 2012/650, 5/12/2013, § 49). Belirtilen ceza davası sonucunun beklenilmesi noktasındaki takdir ilgili usul hükümleri uyarınca Derece Mahkemesine ait olmakla beraber, ceza davası akıbetinin uzun süre beklenilmesi somut yargılamanın süresi üzerinde etkili olmuştur.

24. 6100 sayılı Kanun’un öngördüğü yargılama usullerine tabi mahkemeler nezdindeki yargılamaların makul sürede tamamlanmadığı yönündeki iddialar daha önce bireysel başvuru konusu yapılmış ve Anayasa Mahkemesi tarafından, özellikle yargılamada sürati temin etmeye hizmet eden özel usul hükümlerinin nazara alınmadığı göz önünde bulundurularak makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönünde karar verilmiştir. (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 34-64).

25. Başvurunun değerlendirilmesi neticesinde, başvuruya konu tazminat davasının; hukuki meselenin çözümündeki güçlük, maddi olayların karmaşıklığı, delillerin toplanmasında karşılaşılan engeller, taraf sayısı gibi kriterler dikkate alındığında karmaşık olmaktan uzak olduğu anlaşılmıştır. Başvurucunun tutum ve davranışlarıyla ve usulü haklarını kullanırken özensiz davranmasıyla yargılamanın uzamasına önemli ölçüde sebep olduğu da söylenemez. Dolayısıyla somut başvuru açısından, daha önce verilen kararlar dışında farklı karar verilmesini gerektirecek bir yön bulunmadığı ve yedi yılı aşkın süredir devam etmekte olan yargılama sürecinde makul olmayan bir gecikmenin olduğu sonucuna varılmıştır.

26. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanun’un 50. Maddesi Yönünden

27. Başvurucu, yargılamanın makul sürede sonuçlandırılmaması nedeniyle 40.000,00 TL manevi, 20.000,00 TL maddi tazminata hükmedilmesini talep etmiştir.

28. 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun’un “Kararlar” kenar başlıklı 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

“Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden

yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir.”

29. Başvurucunun tarafı olduğu uyuşmazlığa ilişkin yedi yılı aşkın süredir devam eden yargılama süreci nazara alındığında, yargılama faaliyetinin uzunluğu sebebiyle, yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararı karşılığında başvurucuya net 5.000,00 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

30. Başvurucu tarafından maddi tazminat talebinde bulunulmuş olmakla beraber, tespit edilen ihlal ile iddia edilen maddi zarar arasında illiyet bağı bulunmadığı anlaşıldığından, başvuruculara maddi tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

31. Başvurucu tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 206,10 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan 1.706,10 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

32. Başvuruya konu yargılamanın yedi yıldır devam ettiği ve bu hususun makul sürede yargılanma hakkını ihlal ettiği gözetilerek, anayasal bir hakkın ihlal edildiği açık olan bir yargılama dosyasında, hukuka, adalete ve mahkemeye güven ilkesinin gördüğü zararın devam etmesinin önlenmesi amacıyla, yargılamanın mümkün olan en kısa sürede sonuçlandırılmasını teminen, kararın bir örneğinin ilgili Mahkemesine gönderilmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucunun,

1. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönündeki iddiasının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

B. Başvurucuya net 5.000,00 TL manevi TAZMİNAT ÖDENMESİNE, başvurucunun tazminata ilişkin diğer taleplerinin REDDİNE,

C. Başvurucu tarafından yapılan 206,10 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.706,10 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

D. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

E. Kararın bir örneğinin Kızıltepe 1. Asliye Hukuk Mahkemesine gönderilmesine,

17/11/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

ADNAN DEĞER

B. No: 2014/4751 | Karar tarihi: 17.11.2014

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/4751

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ADNAN DEĞER BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/4751)

Karar Tarihi: 17/11/2014

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Serruh KALELİ

Üyeler : Nuri NECİPOĞLU

Hicabi DURSUN

Erdal TERCAN

Hasan Tahsin GÖKCAN

Raportör Yrd. : Yusuf Enes KAYA

Başvurucu : Adnan DEĞER

Vekili : Av. İsmail DOĞAN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, 26/4/2004 tarihinde Kızıltepe 1. Asliye Hukuk Mahkemesinde aleyhinde açılan tazminat davasının makul sürede sonuçlandırılmadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini iddia etmiş ve tazminat talebinde bulunmuştur.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 7/4/2014 tarihinde Anayasa Mahkemesine doğrudan yapılmıştır. Dilekçe ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesi neticesinde Komisyona sunulmasına engel eksiklik bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. Birinci Bölüm Üçüncü Komisyonunca, 27/5/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik incelemesi Bölüm tarafından yapılmak üzere, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Bölüm Başkanı tarafından 11/7/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru konusu olay ve olgular ile başvurunun bir örneği görüş için Adalet Bakanlığına

gönderilmiştir. Adalet Bakanlığının 21/7/2014 tarihli yazısında, Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarına ve bu kapsamda sunulan görüşlerine atfen, başvuru hakkında görüş sunulmayacağı bildirilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru formu ve ekleri ile başvuruya konu yargılama dosyası içeriğinden tespit edilen ilgili olaylar özetle şöyledir:

7. Başvurucu aleyhine, 26/4/2004 tarihinde haksız rekabetin tespiti, önlenmesi ve tazminat istemiyle Kızıltepe 1. Asliye Hukuk Mahkemesinde dava açılmıştır.

8. Kızıltepe 1. Asliye Hukuk Mahkemesi, 7/2/2005 tarihli duruşmada davacı vekilinin bilirkişi incelemesi talebinin, başvurucu hakkında Kızıltepe Asliye Ceza Mahkemesinin E.2003/741 sayılı dosyasında görülen ceza davasının neticelenmesinden sonra düşünülmesine karar vermiştir.

9. Kızıltepe Asliye Ceza Mahkemesinin E.2003/741 sayılı dosyası 21/12/2009 tarihinde kesinleşmiştir.

10. Kızıltepe 1. Asliye Hukuk Mahkemesince, 3/6/2010 tarihli duruşmaya kadar Asliye Ceza Mahkemesinin kararı beklenmiştir.

11. 3/6/2010 tarihinde yapılan duruşmada Kızıltepe Asliye Ceza Mahkemesinin kararı okunmuş ve dosya bilirkişiye tevdi edilmiştir.

12. 5/5/2011 tarihli duruşmada bilirkişi raporu okunmuş ve taraf vekillerine tebliğ edilmiştir.

13. Kızıltepe 1.Asliye Hukuk Mahkemesinin E.2004/169 sayılı dava dosyasındaki yargılama halen devam etmektedir.

B. İlgili Hukuk

14. 12/1/2011 tarih ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 30. maddesi, 11/1/2011 tarih ve 6098 sayılı Borçlar Kanunu'nun 49. maddesi, 24/06/1995 tarih ve 556 sayılı Markaların Korunması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin 9. ve 61. maddeleri, 29/06/1956 tarih ve 6762 sayılı mülga Türk Ticaret Kanunu'nun 56. maddesi.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

15. Mahkemenin 17/11/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 7/4/2014 tarih ve 2013/4751 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

16. Başvurucu, 26/4/2004 tarihinde Kızıltepe 1. Asliye Hukuk Mahkemesinde aleyhine açılan tazminat davasının makul sürede sonuçlandırılmadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

17. Başvuru formu ile eklerinin incelenmesi sonucunda, açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı

anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

18. Başvurucu, 26/4/2004 tarihinde Kızıltepe 1. Asliye Hukuk Mahkemesinde aleyhine açılan tazminat davasının makul sürede sonuçlandırılmadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

19. Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün olmayıp (B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18), Sözleşme metni ile Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut görünümleri olan alt ilke ve haklar, Anayasa'nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı birçok kararında, ilgili hükmü Sözleşme'nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, Sözleşme'nin lafzi içeriğinde yer alan ve AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen ilke ve haklara, Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir. Somut başvurunun dayanağını oluşturan makul sürede yargılanma hakkı da yukarıda belirtilen ilkeler uyarınca adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil olup, ayrıca davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasının yargının görevi olduğunu belirten Anayasa'nın 141. maddesinin de Anayasa'nın bütünselliği ilkesi gereği, makul sürede yargılanma hakkının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulması gerektiği açıktır (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 38–39).

20. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde göz önünde bulundurulması gereken kriterlerdir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 41–45).

21. Anayasa'nın 36. maddesi ve Sözleşme'nin 6. maddesi uyarınca, medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkların makul sürede karara bağlanması gerekmektedir. Başvuru konusu tazminat davasında, 1086 sayılı mülga Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu ve 6100 sayılı Kanun'da yer alan usul hükümlerine göre yürütülen somut yargılama faaliyetinin, medeni hak ve yükümlülükleri konu alan bir yargılama olduğunda kuşku yoktur (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 49).

22. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin makul süre değerlendirmesinde, sürenin başlangıcı kural olarak, uyuşmazlığı karara bağlayacak yargılama sürecinin işletilmeye başlandığı, başka bir deyişle davanın ikame edildiği tarih olup, somut başvuru açısından bu tarih 26/4/2004 tarihidir.

23. Sürenin bitiş tarihi ise, çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde yargılamanın sona erme tarihidir. Ancak devam eden yargılamalara ilişkin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasını içeren başvuruların yargılama faaliyetinin devamı sırasında da yapılabilmesi olanağı bulunduğundan, değerlendirmeye esas alınacak sürenin bitiş anı başvurunun karara bağlandığı tarihtir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 52).

24. Başvuruya konu yargılama sürecinin incelenmesinde, yargılamanın konusunun başvurucu aleyhinde haksız rekabetin tespiti, önlenmesi ve tazminat istemiyle Kızıltepe 1. Asliye Hukuk Mahkemesinde açılan davaya ilişkin olduğu, 26/4/2004 tarihinde açılan davanın yargılama sürecinde İlk Derece Mahkemesince 7/2/2005 tarihli duruşmada davacı vekilinin bilirkişi incelemesi talebinin, başvurucu hakkında Kızıltepe Asliye Ceza

Mahkemesinin E.2003/741 sayılı dosyasında görülen ceza davasının neticelenmesinden sonra düşünülmesine karar verildiği ve bu doğrultuda 3/6/2010 tarihinde yapılan duruşmada Ceza Mahkemesi kararının okunduğu ve dosyanın bilirkişiye tevdi edildiği, 5/5/2011 tarihli duruşmada bilirkişi raporunun okunduğu ve taraf vekillerine tebliğ edildiği, sonraki duruşmalarda, yazılan müzekkerelere cevap verilmesinin beklendiği, yargılamanın halen Kızıltepe 1. Asliye Hukuk Mahkemesinde devam ettiği belirlenmiştir.

25. 6100 sayılı Kanun'un öngördüğü yargılama usullerine tabi mahkemeler nezdindeki yargılamaların makul sürede tamamlanmadığı yönündeki iddialar daha önce bireysel başvuru konusu yapılmış ve Anayasa Mahkemesi tarafından, özellikle yargılamada sürati temin etmeye hizmet eden özel usul hükümlerinin nazara alınmadığı göz önünde bulundurularak makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönünde karar verilmiştir. (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 34-64).

26. Başvuruya konu davadaki taraf sayısı ve davanın mahiyeti nedeniyle icrası gereken usul işlemlerinin niteliği başvuruya konu yargılamanın karmaşık olmadığını ortaya koymakta olup, 6100 sayılı Kanun hükümlerine tabi bir yargılama sürecine ilişkin somut başvuru açısından farklı bir karar verilmesini gerektirecek bir yön bulunmadığı ve yaklaşık on bir yıldır devam eden yargılama sürecinde makul olmayan bir gecikmenin olduğu sonucuna varılmıştır.

27. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

28. Başvurucu, yargılamanın makul sürede sonuçlandırılmaması nedeniyle 20.000,00 TL manevi tazminata hükmedilmesini talep etmiştir.

29. 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un "Kararlar" kenar başlıklı 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

30. Başvurucunun tarafı olduğu uyuşmazlığa ilişkin yaklaşık on bir yıldır devam eden yargılama süresi nazara alındığında, yargılama faaliyetinin uzunluğu sebebiyle, yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararı karşılığında başvurucuya takdiren net 13.300,00 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

31. Başvurucu tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 206,10 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.706,10 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

32. Başvuruya konu yargılamanın yaklaşık on bir yıldır devam ettiği ve bu hususun makul sürede yargılanma hakkını ihlal ettiği gözetilerek, anayasal bir hakkın ihlal edildiği açık olan bir yargılama dosyasında, hukuka, adalete ve mahkemeye güven ilkesinin gördüğü zararın devam etmesinin önlenmesi amacıyla, yargılamanın mümkün olan en kısa sürede sonuçlandırılmasını teminen, kararın bir örneğinin ilgili Mahkemesine gönderilmesine karar

verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucunun,

1. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönündeki iddiasının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

B. Başvurucuya net 13.300,00 TL manevi TAZMİNAT ÖDENMESİNE, başvurucunun tazminata ilişkin diğer taleplerinin REDDİNE,

C. Başvurucu tarafından yapılan 206,10 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.706,10 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

D. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

E. Kararın bir örneğinin Kızıltepe 1. Asliye Hukuk Mahkemesine gönderilmesine,

17/11/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

GIYASETTİN GÜR VE SELAHATTİN ASLAN

B. No: 2014/4841 | Karar tarihi: 17.11.2014

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/4841

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

GIYASETTİN GÜR VE SELAHATTİN ASLAN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/4841)

Karar Tarihi: 17/11/2014

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Serruh KALELİ

Üyeler : Nuri NECİPOĞLU

Hicabi DURSUN

Erdal TERCAN

Hasan Tahsin GÖKCAN

Raportör Yrd. : Derya ATAKUL

Başvurucular : Gıyasettin GÜR

Selahattin ASLAN

Vekilleri : Av. Hüseyin ÇALİŞCİ

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucular, “silahlı terör örgütüne üye olmak ve resmi belgede sahtecilik” suçlarını işledikleri iddiasıyla yargılandıkları davada makul sürede yargılama yapılmadığını belirterek, adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşler, manevi tazminat talebinde bulunmuşlardır.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 7/4/2014 tarihinde İstanbul 20. Asliye Hukuk Mahkemesi vasıtasıyla yapılmıştır. İdari yönden yapılan ön incelemede başvurunun Komisyona sunulmasına engel bir durumun bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. Birinci Bölüm İkinci Komisyonunca, 30/5/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik incelemesi Bölüm tarafından yapılmak üzere, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Başvurucu Gıyasettin Gür tarafından yapılan 2014/4841 numaralı bireysel başvuru

dosyası ile başvurucu Selahattin Aslan tarafından yapılan 2014/4844 numaralı bireysel başvuru dosyası, aralarındaki hukuki ve fiili irtibat nedeniyle birleştirilmiş, incelemeye 2014/4841 numaralı bireysel başvuru dosyası üzerinden devam edilmiştir.

5. Bölüm tarafından 11/7/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru konusu olay ve olgular ile başvurunun bir örneği, görüş için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir. Adalet Bakanlığının 8/8/2014 tarihli yazısında, Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarına ve bu kapsamda sunulan görüşlerine atfen, başvuru hakkında görüş sunulmayacağı bildirilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

7. Başvuru formu ve ekleri ile başvuruya konu yargılama dosyası içeriğinden tespit edilen ilgili olaylar özetle şöyledir:

8. Başvurucular, İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığınca (CMK. 250. maddesi ile yetkili) yürütülmekte olan soruşturma kapsamında 9/4/2007 tarihinde gözaltına alınmışlardır.

9. İstanbul 10. Ağır Ceza Mahkemesince (CMK. 250. maddesi ile görevli) 12/4/2007 tarih ve 2007/56 Sorgu sayılı karar ile başvurucuların "silahlı terör örgütüne üye olmak ve resmi belgede sahtecilik" suçlarından tutuklanmalarına karar verilmiştir.

10. İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığının (CMK. 250. maddesi ile yetkili) 24/4/2007 tarih ve E.2007/630 sayılı iddianamesi ile başvurucular hakkında "silahlı terör örgütüne üye olmak ve resmi belgede sahtecilik" suçlarını işledikleri iddiasıyla kamu davası açılmıştır.

11. Başvurucular, İstanbul 13. Ağır Ceza Mahkemesinin (CMK. 250. maddesi ile görevli) 17/3/2011 tarihli kararı ile tahliye edilmişlerdir.

12. Anılan Mahkemece, 31/5/2011 tarih ve E.2007/274, K.2011/110 sayılı karar ile başvuruculardan Gıyasettin Gür'ün "silahlı terör örgütüne üye olmak" suçundan 7 yıl 6 ay, "resmi belgede sahtecilik" suçundan 2 yıl 6 ay, Selahattin Aslan'ın "silahlı terör örgütüne üye olmak" suçundan 6 yıl 3 ay hapis cezası ile cezalandırılmalarına karar verilmiştir.

13. Kararın başvurucular tarafından 17/1/2012 tarihinde temyizi üzerine, Yargıtay 9. Ceza Dairesinin 10/7/2014 tarih ve E.2013/515, K.2014/8612 sayılı ilâmı ile hüküm onanmıştır.

14. Başvurucular, 7/4/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuşlardır.

B. İlgili Hukuk

15. 26/9/2004 tarih ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 314. maddesinin (2) numaralı fıkrası ile 204. maddesinin (1) numaralı fıkrası.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

16. Mahkemenin 17/10/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvuruculaların 7/4/2014 tarih ve 2014/4841 numaralı bireysel başvuruları incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucuların İddiaları

17. Başvurucular, İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığınca yürütülen soruşturma kapsamında 9/4/2007 tarihinde gözaltına alındıklarını ve 12/4/2007 tarihinde tutuklandıklarını, "silahlı

terör örgütüne üye olmak ve resmi belgede sahtecilik" suçlarını işledikleri iddiasıyla haklarında açılan kamu davasında makul sürede yargılama yapılmadığını belirterek, adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

18. Başvuru formu ile eklerinin incelenmesi sonucunda, açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

19. Başvurucular, İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığınca yürütülen soruşturma kapsamında 9/4/2007 tarihinde gözaltına alındıklarını ve 12/4/2007 tarihinde tutuklandıklarını, haklarında açılan kamu davasında makul sürede yargılama yapılmadığını belirterek, adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

20. Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün olmayıp (B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18), Sözleşme metni ile Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut görünümleri olan alt ilke ve haklar, Anayasa'nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı birçok kararında, ilgili hükmü Sözleşme'nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, Sözleşme'nin lafzi içeriğinde yer alan ve AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen ilke ve haklara, Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir. Somut başvurunun dayanağını oluşturan makul sürede yargılanma hakkı da yukarıda belirtilen ilkeler uyarınca adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil olup, ayrıca davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasının yargının görevi olduğunu belirten Anayasa'nın 141. maddesinin de Anayasa'nın bütünselliği ilkesi gereği, makul sürede yargılanma hakkının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulması gerektiği açıktır (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 38–39).

21. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde göz önünde bulundurulması gereken kriterlerdir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 41–45).

22. Anayasa'nın 36. ve Sözleşme'nin 6. maddesi uyarınca kişilere, cezai alanda yöneltilen suçlamaların da (suç isnadı) makul sürede karara bağlanmasını isteme hakkı tanınmıştır. İsnat olunan fiil, ceza kanunlarında suç olarak nitelendirilmiş ve yargılama aşamasında ceza hukukunun kuralları uygulanmış ise ayrıca bir uygulanabilirlik incelemesi yapılmaksızın kendiliğinden adil yargılanma hakkının kapsamına girer (B. No: 2013/625, 9/1/2014, § 31). Başvuru konusu olayda, başvurucular hakkında, "silahlı terör örgütüne üye olmak ve resmi belgede sahtecilik" suçlarını işledikleri iddiasıyla soruşturma başlatılmıştır. Başvurucular hakkında isnat olunan suçlar 5237 sayılı Kanun'un 314. maddesinin (2) numaralı ve 204. maddesinin (1) numaralı fıkralarında hapis cezasını gerektirir şekilde tanımlanmıştır. Bu çerçevede başvurucular hakkındaki suç isnadına dayalı yargılamanın Anayasa'nın 36. maddesinin güvence kapsamına girdiği konusunda kuşku bulunmamaktadır (B. No: 2012/625, 9/1/2014, § 32).

23. Ceza muhakemesinde yargılama süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken sürenin başlangıcı, bir kişiye suç işlediği iddiasının yetkili makamlar tarafından bildirilmesi veya isnattan ilk olarak etkilendiği arama ve gözaltı gibi bir takım tedbirlerin uygulanması anıdır. Somut başvuru açısından bu tarih, başvurucuların gözaltına alındığı 9/4/2007 tarihidir. Ceza yargılamasında sürenin sona erdiği tarih ise suç isnadının nihai olarak karara bağlandığı tarih olup, somut başvuru açısından bu tarih, Yargıtay onama kararının verildiği 10/7/2014 tarihidir (B. No: 2013/695, 9/1/2014, § 35).

24. Başvuruya konu yargılama sürecinin incelenmesinde, 9/4/2007 tarihinde gözaltına alınan ve 12/4/2007 tarihinde tutuklanan başvurucular hakkında, İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığınca “silahlı terör örgütüne üye olmak ve resmi belgede sahtecilik” suçlarını işledikleri iddiasıyla 24/4/2007 tarihinde kamu davası açılmış, İstanbul 13. Ağır Ceza Mahkemesince yapılan yargılamada başvurucuların savunması alınmış, delilleri toplanmıştır. Başvurucu Gıyasettin Gür üzerinde ele geçirilen sahte kimliğe ve başvurucuya ait fotoğraflara ilişkin Adli Tıp Kurumundan rapor alınmıştır. Tanıkların yargılandığı davalardaki savcılık sorgu tutanaklarının, mahkemedeki savunmalarının, teknik bilirkişi raporlarının gönderilmesi için ilgili mahkemelere ve savcılıklara talimatlar yazıldığı, uzun süre tanık beyanlarının alınması için ilgili mahkemelere yazılan talimat cevaplarının beklendiği anlaşılmıştır. Mahkemece, 17/3/2011 tarihinde başvurucuların tahliyesine, 31/5/2011 tarihinde mahkûmiyetlerine karar verilmiştir. Hükmün başvurucular tarafından temyiz edildiği ve temyiz incelemesi Yargıtayda devam ederken 7/4/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunulduğu, Yargıtay 9. Ceza Dairesinin 10/7/2014 tarihli ilâmı ile hükmün onandığı belirlenmiştir.

25. 4/12/2004 tarih ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu’nun öngördüğü yargılama usullerine tabi mahkemeler nezdindeki yargılamaların makul sürede tamamlanmadığı yönündeki iddialar daha önce bireysel başvuru konusu yapılmış ve Anayasa Mahkemesi tarafından makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönünde kararlar verilmiştir (B. No: 2012/625, 9/1/2014, §§ 23-41; B. No: 2013/695, 9/1/2014, §§ 24-40).

26. Başvuruya konu davanın mahiyeti nedeniyle icrası gereken usul işlemlerinin niteliği başvuruya konu yargılamanın karmaşık olduğunu ortaya koymakla birlikte, davaya bütün olarak bakıldığında, somut başvuru açısından farklı bir karar verilmesini gerektirecek bir yön bulunmadığı ve söz konusu yedi yılı aşkın yargılama sürecinde makul olmayan bir gecikmenin olduğu sonucuna varılmıştır.

27. Açıklanan nedenlerle, başvurucuların Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma haklarının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanun’un 50. Maddesi Yönünden

28. Başvurucular, makul sürede yargılama yapılmadığı için ayrı ayrı 20.000,00 TL manevi tazminata hükmedilmesini talep etmişlerdir.

29. 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un “Kararlar” kenar başlıklı 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

“Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı

ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir.”

30. Başvurucuların tarafı olduğu uyuşmazlığa ilişkin yedi yılı aşkın yargılama süresi nazara alındığında, yargılama faaliyetinin uzunluğu sebebiyle, yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucuların her birine net 5.000,00 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

31. Başvurucular Gıyasettin Gür ve Selahattin Aslan tarafından ayrı ayrı yapılan 206,10 TL harçtan oluşan yargılama giderinin ayrı ayrı başvuruculara ödenmesine ve belirtilen başvuruculara 1.500,00 TL vekâlet ücretinin müştereken ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvuruculaın,

1. Makul sürede yargılanma haklarının ihlal edildiği iddialarının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma haklarının İHLAL EDİLDİĞİNE,

B. Başvuruculaın her birine net 5.000,00 TL manevi TAZMİNAT ÖDENMESİNE, başvuruculaın tazminata ilişkin diğer taleplerinin REDDİNE,

C. Başvurucular Gıyasettin Gür ve Selahattin Aslan tarafından ayrı ayrı yapılan 206,10 TL harçtan oluşan yargılama giderinin ayrı ayrı BAŞVURUCULARA ÖDENMESİNE ve belirtilen başvuruculara 1.500,00 TL vekâlet ücretinin müştereken ödenmesine,

D. Ödemenin, kararın tebliğini takiben başvuruculaın Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

17/11/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

ZEKİ DOĞAN VE AYŞE ADALI

B. No: 2014/5215 | Karar tarihi: 17.11.2014

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/5215

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ZEKİ DOĞAN VE AYŞE ADALI BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/5215)

Karar Tarihi: 17/11/2014

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Serruh KALELİ

Üyeler : Nuri NECİPOĞLU

Hicabi DURSUN

Erdal TERCAN

Hasan Tahsin GÖKCAN

Raportör Yrd. : Gökçe GÜLTEKİN

Başvurucular : Zeki DOĞAN

Ayşe ADALI

Vekilleri : Av. İsmail KAVAK

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucular, 18/7/1997 tarihinde İzmir 2. Asliye Ticaret Mahkemesinde aleyhlerine açılan tazminat davasında yargılamanın makul sürede sonuçlanmadığını belirterek, adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşler ve tazminat talep etmişlerdir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 16/4/2014 tarihinde İzmir 2. Asliye Hukuk Mahkemesi vasıtasıyla yapılmıştır. Dilekçe ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesi neticesinde Komisyona sunulmasına engel bir durumun bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. Birinci Bölüm Birinci Komisyonunca, kabul edilebilirlik incelemesi Bölüm tarafından yapılmak üzere, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Bölüm Başkanı tarafından 18/7/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru konusu olay ve olgular ile başvurunun bir örneği, görüş için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir. Adalet Bakanlığının 13/8/2014 tarihli yazısında, Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarına ve bu kapsamda sunulan görüşlerine atfen, başvuru hakkında görüş sunulmayacağı bildirilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru formu ve ekleri ile başvuruya konu yargılama dosyası içeriğinden tespit edilen ilgili olaylar özetle şöyledir:

7. S.S. Kaynak Konut Yapı Kooperatifi, kooperatifin eski yöneticileri olan başvurucular aleyhine, 18/7/1997 tarihinde İzmir 2. Asliye Ticaret Mahkemesinin E.1997/754 sayılı dosyasında üyelik ve başkanlık görevlerini yerine getirdikleri konut yapı kooperatifinin alt yapı, kanalizasyon ve elektrik tesisatlarının imali için dava dışı yüklenici firma ile imzaladıkları sözleşmede, işi yapacak firmanın seçiminde basiretli bir yönetici gibi davranmayarak kooperatifi zarara uğrattıkları gerekçesiyle alacak davası açmıştır.

8. Mahkemece, 15/6/1999 tarihli kararla aralarında hukuki ve fiili bağlantı olduğu gerekçesiyle İzmir 1. Asliye Ticaret Mahkemesinde yüklenici firma aleyhine açılan E.1998/2592 sayılı dosyada davanın birleştirilmesine karar verilmiştir.

9. İzmir 1. Asliye Ticaret Mahkemesinin, 18/7/2003 tarih ve E.1998/2592, K.2003/518 sayılı kararıyla asıl dava yönünden davanın kabulüne ve birleştirilen İzmir 2. Asliye Ticaret Mahkemesinin E.1997/754 sayılı dava dosyasının ayrılarak yargılamasına devam edilmesine karar verilmiştir.

10. Ayrılan davada; İzmir 2. Asliye Ticaret Mahkemesince, 21/9/2007 tarih ve E.2003/640, K.2007/534 sayılı kararla başvurucuların kooperatifi zarara sokma kasıtlarının mevcut olmadığı, ayrıca kusur ve ihmallerinin de bulunmadığı gerekçesiyle davanın reddine karar verilmiştir.

11. Temyiz incelemesi sonucunda ise Yargıtay 11. Hukuk Dairesi, 11/2/2010 tarih ve E.2009/14150, K.2010/1540 sayılı ilamıyla; başvurucuların yönetici olarak göstermeleri gereken dikkat, özen ve sorumluluk gereği olarak dava dışı yüklenici firmanın yaptığı işleri yerinde denetlemeleri, kontrol etmeleri, gerektiğinde bu konuda uzman ve deneyimli teknik bir eleman görevlendirerek yapılan işlerin yeterlilik ve kalitesini tespit etmeleri gerekirken bu hususlara aykırı hareket ettikleri, bir yöneticiden beklenen basireti göstermedikleri ayrıca kooperatifin uğradığı zararın dava dışı yüklenici firmadan halen tahsil edilemediği, başvurucuların meydana gelen zarardan sorumlu oldukları gerekçesiyle ilk derece Mahkemesinin kararını bozmuştur.

12. Başvuruculardan Ayşe Adalı tarafından karar düzeltme isteminde bulunulmuş, Yargıtay 11. Hukuk Dairesinin 30/9/2010 tarih ve E.2010/7965, K.2010/9455 sayılı ilamıyla; davanın miktar itibarıyla karar düzeltme parasal sınırının altında kaldığı gerekçesiyle karar düzeltme dilekçesinin reddine karar verilmiştir.

13. Mahkemece bozmaya uyularak yapılan yargılama sonunda, 2/4/2013 tarih ve E.2010/569, K.2013/118 sayılı kararla davanın kısmen kabulüne karar verilmiştir.

14. Temyiz üzerine Yargıtay 23. Hukuk Dairesinin 30/1/2014 tarih ve E.2013/7056, K.2014/584 sayılı ilamıyla hüküm onanmıştır.

15. Karar, başvuruculara 27/3/2014 tarihinde tebliğ edilmiştir.

16. Başvurucular, 16/4/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuşlardır.

B. İlgili Hukuk

17. 12/1/2011 tarih ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun "Usul ekonomisi ilkesi" kenar başlıklı 30. maddesi, 24/4/1969 tarih ve 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu'nun 98. maddesi, 29/6/1956 tarih ve 6762 sayılı mülga Türk Ticaret Kanunu'nun 308 ve devamı maddeleri.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

18. Mahkemenin 17/11/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucuların 16/4/2014 tarih ve 2014/5215 numaralı bireysel başvuruları incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucuların İddiaları

19. Başvurucular, 8/7/1997 tarihinde İzmir 2. Asliye Ticaret Mahkemesinde aleyhlerine açılan tazminat davasında, yargılamanın uzun sürdüğünü ve makul sürede sonuçlanmadığını, uzun yıllar gerginlik ve huzursuzluk içinde yaşadıklarını belirterek, adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

20. Başvuru formu ile eklerinin incelenmesi sonucunda, açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

21. Başvurucular, 1997 yılında aleyhlerine açılan tazminat davasında yargılamanın makul sürede tamamlanmayarak Anayasa'nın 36. maddesinde tanımlanan adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini iddia etmişlerdir.

22. Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün olmayıp (B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18), Sözleşme metni ile Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut görünümleri olan alt ilke ve haklar, Anayasa'nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı birçok kararında, ilgili hükmü Sözleşme'nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, Sözleşme'nin lafzi içeriğinde yer alan AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen ilke ve haklara, Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir Somut başvurunun dayanağını oluşturan makul sürede yargılanma hakkı da yukarıda belirtilen ilkeler uyarınca adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil olup, ayrıca davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasının yargının görevi olduğunu belirten Anayasa'nın 141. maddesinin de Anayasa'nın bütünselliği ilkesi gereği, makul sürede yargılanma hakkının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulması gerektiği açıktır (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 38–39).

23. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki

menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde göz önünde bulundurulması gereken kriterlerdir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 41–45).

24. Anayasa'nın 36. maddesi ve Sözleşme'nin 6. maddesi uyarınca, medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkların makul sürede karara bağlanması gerekmektedir. Başvuru konusu tazminat davasında, 1086 sayılı mülga Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu ve 6100 sayılı Kanun'da yer alan usul hükümlerine göre yürütülen somut yargılama faaliyetinin, medeni hak ve yükümlülükleri konu alan bir yargılama olduğunda kuşku yoktur (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 49).

25. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin makul süre değerlendirmesinde, sürenin başlangıcı kural olarak, uyuşmazlığı karara bağlayacak yargılama sürecinin işletilmeye başlandığı, başka bir deyişle davanın ikame edildiği tarih olup, somut başvuru açısından bu tarih 18/7/1997 tarihidir.

26. Sürenin bitiş tarihi ise, çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde yargılamanın sona erme tarihidir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 52). Somut başvuru açısından bu tarih, Yargıtay tarafından onama kararının verildiği 30/1/2014 tarihidir.

27. Başvuruya konu yargılama sürecinin incelenmesinde, yargılamanın konusunun kooperatif yöneticilerinin sorumluluğuna ilişkin tazminat davası olduğu, 18/7/1997 tarihinde açılan davanın yargılama sürecinde aralarında hukuki ve fiili bağlantı olduğu gerekçesiyle 15/6/1999 tarihinde Mahkemenin bir başka dava dosyası ile birleştirildiği, daha sonra 18/7/2003 tarihinde Mahkemece davaların ayrılmasına karar verilerek yargılamaya devam edildiği, davalılardan birinin vefat etmesi üzerine davaya mirasçılarının katıldığı anlaşılmıştır. Mahkemece 21/9/2007 tarihinde verilen ilk kararın temyiz incelemesi neticesinde 11/2/2010 tarihinde bozulduğu, karar düzeltme istemi üzerine dava konusunun karar düzeltme parasal sınırının altında kaldığı gerekçesiyle Yargıtay tarafından 30/9/2010 tarihinde karar düzeltme dilekçesinin reddine karar verildiği, bozma kararını takiben Mahkemenin E.2010/569 sırasına kaydı yapılan davada 2/4/2013 tarihinde davanın kısmen kabulüne karar verildiği, temyiz üzerine Yargıtay tarafından 30/1/2014 tarihinde hükmün onandığı belirlenmiştir.

28. 6100 sayılı Kanun'un öngördüğü yargılama usullerine tabi mahkemeler nezdindeki yargılamaların makul sürede tamamlanmadığı yönündeki iddialar daha önce bireysel başvuru konusu yapılmış ve Anayasa Mahkemesi tarafından, özellikle yargılamada sürati temin etmeye hizmet eden özel usul hükümlerinin nazara alınmadığı göz önünde bulundurularak makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönünde karar verilmiştir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 34-64).

29. Başvuruya konu kooperatif yöneticilerinin sorumluluğuna dayalı tazminat davasının incelenmesinde; hukuki meselenin çözümündeki güçlük, maddi olayların karmaşıklığı, delillerin toplanmasında karşılaşılan engeller, taraf sayısı gibi kriterler dikkate alındığında, somut başvuru açısından farklı bir karar verilmesini gerektirecek bir yön bulunmadığı, yargılamanın uzun sürmesinde, Mahkemece verilen birleştirme ve ayırma kararları ile temyiz süreçlerinin etkili olduğu, yargılama sürecinin uzamasında başvurucuya atfedilecek bir kusurun bulunmadığı anlaşılmakta olup, yaklaşık on yedi yıllık yargılama sürecinde makul olmayan bir gecikmenin olduğu sonucuna varılmıştır.

30. Açıklanan nedenlerle, başvurucuların Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma haklarının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanun’un 50. Maddesi Yönünden

31. Başvurucular, yargılamanın makul sürede sonuçlanmaması nedeniyle toplam 5.000,00 TL maddi, 25.000,00 TL ayrı ayrı manevi tazminata hükmedilmesini talep etmişlerdir.

32. 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un “Kararlar” kenar başlıklı 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

“Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir.”

33. Başvuruculaın tarafı oldukları uyuşmazlığa ilişkin yaklaşık on yedi yıllık yargılama süresi nazara alındığında, yargılama faaliyetinin uzunluğu sebebiyle, yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucuların her birine net 19.950,00 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

34. Başvurucular tarafından maddi tazminat talebinde bulunulmuş olmakla beraber, tespit edilen ihlal ile iddia edilen maddi zarar arasında illiyet bağı bulunmadığı anlaşıldığından, başvuruculaın maddi tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

35. Başvurucular tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 206,10 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.706,10 TL yargılama giderinin başvuruculara müştereken ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvuruculaın,

1. Makul sürede yargılanma haklarının ihlal edildiği yönündeki iddialarının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma haklarının İHLAL EDİLDİĞİNE,

B. Başvuruculaın her birine net 19.950,00 TL manevi TAZMİNAT ÖDENMESİNE, başvuruculaın tazminata ilişkin diğer taleplerinin REDDİNE,

C. Başvurucular tarafından yapılan 206,10 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.706,10 TL yargılama giderinin BAŞVURUCULARA MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

D. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvuruculaın Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

17/11/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

SEYDO ÇAKIR

B. No: 2014/5426 | Karar tarihi: 17.11.2014

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/5426

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

SEYDO ÇAKIR BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/5426)

Karar Tarihi: 17/11/2014

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Alparslan ALTAN

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Celal Mümtaz AKINCI

Muammer TOPAL

M. Emin KUZ

Raportör : Akif YILDIRIM

Başvurucu : Seydo ÇAKIR

Vekilleri : Av. Zeydin KAYA, Av. Hamdi PÜLAT,

Av. Handan ÇİFTÇİ

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, uyuşturucu veya uyarıcı madde ticareti yapma suçundan yargılandığı davada, delillerin eksik ve hatalı değerlendirilmesi sonucu mahkûmiyetine karar verildiği ve makul sürede yargılanmadığı gerekçesiyle Anayasa'nın 36. maddesinde belirtilen adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 11/4/2014 tarihinde Hakkari Asliye Hukuk Mahkemesi vasıtasıyla yapılmıştır. Dilekçe ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesi neticesinde belirlenen eksiklikler tamamlatılmış ve Komisyona sunulmasına engel bir eksikliğin bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. İkinci Bölüm İkinci Komisyonunca 21/7/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Bölüm Başkanı tarafından 5/9/2014 tarihinde, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas

incelemesinin birlikte yapılmasına ve bir örneğinin görüş için Adalet Bakanlığına gönderilmesine karar verilmiştir.

5. Başvuru konusu olay ve olgular ile başvurunun bir örneği görüş için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir. Adalet Bakanlığının 15/9/2014 tarihli yazısında, Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarına ve bu kapsamda sunulan görüşlerine atfen, başvuru hakkında görüş sunulmayacağı bildirilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ve UYAP aracılığıyla erişilen bilgi ve belgeler çerçevesinde olaylar özetle şöyledir:

7. Kolluk görevlilerince Van ilinde 4/6/2005 tarihinde hurda malzemesi taşıyan bir kamyonda yapılan aramada hurda demirlerinin altına gizlenmiş vaziyette uyuşturucu madde bulunması üzerine aynı gün Van Cumhuriyet Başsavcılığınca uyuşturucu veya uyarıcı madde ticareti yapma suçundan soruşturma başlatılmıştır.

8. Başvurucunun soruşturma evresinde 8/8/2005 tarihinde atılı suçtan ifadesi alınmıştır.

9. Başvurucunun uyuşturucu veya uyarıcı madde ticareti yapma suçunu işlediği konusunda yeterli şüpheye ulaşan Van Cumhuriyet Başsavcılığı, aynı yer 1. Ağır Ceza Mahkemesine hitaben 9/3/2006 tarih ve E.2006/39 sayılı iddianame düzenlemiştir.

10. Başvurucu, Van 1. Ağır Ceza Mahkemesinin 13/6/2007 tarih ve E.2005/361, K.2007/244 sayılı kararıyla uyuşturucu veya uyarıcı madde ticareti yapma suçundan 4 yıl 2 ay hapis ve 2.000 TL adli para cezasına mahkûm edilmiştir.

11. Başvurucunun temyizi üzerine Yargıtay 10. Ceza Dairesi, 27/1/2014 tarih ve E.2009/18714, K.2014/660 sayılı ilâmıyla Mahkeme kararını onamış ve karar aynı tarihte kesinleşmiştir.

12. Başvurucu, nihai karardan cezaevine konulduğu 20/3/2014 tarihinde haberdar olduğunu belirtmiştir.

13. Başvuru, 11/4/2014 tarihinde yapılmıştır.

B. İlgili Hukuk

14. 23/3/2005 tarih ve 5320 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun Yürürlük ve Uygulama Şekli Hakkında Kanun'un 8. maddesi, 4/4/1929 tarih ve 1412 sayılı mülga Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu'nun 305 ila 326. maddeleri, 26/9/2004 tarih ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 188. maddesi.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

15. Mahkemenin 17/11/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 11/4/2014 tarih ve 2014/5426 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

16. Başvurucu, Mahkemenin diğer sanığın suçtan kurtulmaya yönelik çelişkili beyanlarına itibar ettiğini, aynı şekilde diğer sanığın eşinin yanlı tanık beyanını hükme esas aldığını, şüpheden sanığın yararlanacağı genel ilkesini değerlendirmediğini ve yargılamanın uzun sürdüğünü belirterek, Anayasa'nın 36. maddesinde tanımlanan adil yargılanma hakkının

ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

1. Yargılamanın Sonucunun Adil Olmadığı İddiası

17. Anayasa'nın 148. maddesinin dördüncü fıkrası şöyledir:

"Bireysel başvuruda, kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlarda inceleme yapılamaz."

18. 30/3/2011 tarih ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Mahkeme, … açıkça dayanaktan yoksun başvuruların kabul edilemezliğine karar verebilir."

19. 6216 sayılı Kanun'un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrasında açıkça dayanaktan yoksun başvuruların Mahkemece kabul edilemezliğine karar verilebileceği belirtilmiştir. Anayasa'nın 148. maddesinin dördüncü fıkrasında ise açıkça dayanaktan yoksun başvurular kapsamında değerlendirilen kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin şikâyetlerin bireysel başvuruda incelenemeyeceği kurala bağlanmıştır.

20. Anılan kurallar uyarınca, ilke olarak derece mahkemeleri önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması ile derece mahkemelerince uyuşmazlıkla ilgili varılan sonucun esas yönünden adil olup olmaması bireysel başvuru incelemesine konu olamaz. Bunun tek istisnası, derece mahkemelerinin tespit ve sonuçlarının adaleti ve sağduyuyu hiçe sayan tarzda bariz takdir hatası veya açık keyfilik içermesi ve bu durumun kendiliğinden bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlükleri ihlal etmiş olmasıdır. Bu çerçevede, kanun yolu şikâyeti niteliğindeki başvurular, bariz takdir hatası veya açık keyfilik bulunmadıkça Anayasa Mahkemesince incelenemez (B. No: 2012/1027, 12/2/2013, § 26).

21. Başvurucu, şüpheden sanığın yararlanacağı genel ilkesi gözetilmeden yanlı tanık beyanlarının hatalı değerlendirilmesi sonucu mahkûmiyetine karar verilmek suretiyle anayasal haklarının ihlal edildiğini belirtmektedir. Dolayısıyla başvurucunun iddialarının özü, derece mahkemesinin delilleri değerlendirme ve yorumlamada isabet edemediğine ve esas itibariyle yargılamanın sonucuna ilişkindir.

22. Mahkeme, iletişimin tespiti içeriklerine, tanık beyanlarına, arama ve el koyma tutanağına, ekspertiz raporuna ve diğer delillere dayanarak söz konusu kararı vermiştir. Anılan kararda tarafların iddia ve savunmaları, dosyaya sundukları deliller değerlendirilerek, ilgili hukuk kuralları da yorumlanmak suretiyle bir sonuca ulaşılmıştır.

23. Başvurucu, yargılama sürecinde karşı tarafın sunduğu deliller ve görüşlerden bilgi sahibi olamadığına, kendi delillerini ve iddialarını sunma olanağı bulamadığına, karşı tarafça sunulan delillere ve iddialara etkili bir şekilde itiraz etme fırsatı bulamadığına ya da uyuşmazlığın çözüme kavuşturulmasıyla ilgili iddialarının derece mahkemesi tarafından dinlenmediğine ilişkin bir bilgi ya da kanıt sunmadığı gibi Mahkemenin ve Yargıtayın kararında bariz takdir hatası veya açık keyfilik oluşturan herhangi bir durum da tespit edilememiştir.

24. Açıklanan nedenlerle, başvurucu tarafından ileri sürülen iddiaların kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu, Derece Mahkemesi kararlarının bariz takdir hatası veya açık keyfilik de içermediği anlaşıldığından, başvurunun bu kısmının, diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin "açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle kabul edilemez

olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Yargılamanın Makul Sürede Tamamlanmadığı İddiası

25. Başvurucunun yargılamanın uzunluğuyla ilgili şikâyeti açıkça dayanaktan yoksun olmadığı gibi bu şikâyet için diğer kabul edilemezlik nedenlerinden herhangi biri de bulunmamaktadır. Bu nedenle, başvurunun bu bölümüne ilişkin olarak kabul edilebilirlik kararı verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

26. Başvurucu, hakkında yürütülen soruşturma ve kovuşturmanın makul süre içinde sonuçlanmaması nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

27. Anayasa ve İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün olmayıp (B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18), Sözleşme metni ile Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut görünümleri olan alt ilke ve haklar, esasen Anayasa'nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı birçok kararında, ilgili hükmü Sözleşme'nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, Sözleşme'nin lafzi içeriğinde yer alan ve AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen ilke ve haklara, Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir Somut başvurunun dayanağını oluşturan makul sürede yargılanma hakkı da yukarıda belirtilen ilkeler uyarınca adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil olup, ayrıca davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasının yargının görevi olduğunu belirten Anayasa'nın 141. maddesinin de, Anayasa'nın bütünselliği ilkesi gereği, makul sürede yargılanma hakkının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulması gerektiği açıktır (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 38–39).

28. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde göz önünde bulundurulması gereken kriterlerdir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 41–45).

29. Anayasa'nın 36. ve Sözleşme'nin 6. maddeleri uyarınca kişilere, medeni hak ve yükümlülükler ile ilgili uyuşmazlıkların yanı sıra, cezai alanda yöneltilen suç isnatlarının makul sürede karara bağlanmasını talep hakkı tanınmıştır. Suç isnadı, bir kişiye suç işlediği iddiasının yetkili makamlar tarafından bildirilmesi olup, kişiye cezai alanda yöneltilen iddianın suç isnadı niteliğinde olup olmadığının tespitinde; iddia olunan suçun pozitif düzenlemelerdeki tasnifinin, suçun gerçek niteliğinin, suç için öngörülen cezanın niteliği ile ağırlığının değerlendirilmesi gerekir. Ancak isnat olunan fiil, ceza kanunlarında suç olarak nitelendirilmiş ve yargılama aşamasında ceza hukukunun kuralları uygulanmış ise, ayrıca bir uygulanabilirlik incelemesi yapılmaksızın, adil yargılanma hakkının kapsamına girdiği kabul edilecektir (B. No: 2012/625, 9/1/2014, § 31).

30. Somut olayda, Van ilinde 4/6/2005 tarihinde hurda malzemesi taşıyan kamyonda yapılan aramada hurda demirlerinin altına gizlenmiş vaziyette uyuşturucu madde bulunması üzerine aynı gün Van Cumhuriyet Başsavcılığınca uyuşturucu veya uyarıcı madde ticareti yapma suçundan soruşturma başlatılmıştır. Başvurucunun soruşturma evresinde 8/8/2005 tarihinde atılı suçtan savunması alınmıştır. Başvurucu hakkında isnat olunan suç hapis cezasını

gerektirir şekilde tanımlanmıştır (bkz. § 14). Bu çerçevede başvurucu hakkındaki suç isnadına dayalı yargılamanın Anayasa'nın 36. maddesinin güvence kapsamına girdiği konusunda kuşku bulunmamaktadır (B. No: 2012/625, 9/1/2014, § 32).

31. Cezai alanda yöneltilen suç isnatları ile ilgili uyuşmazlıklara ilişkin makul süre değerlendirmesinde, sürenin başlangıcı kural olarak, kişiye bir suç işlediği iddiasının yetkili makamlar tarafından bildirildiği veya isnattan ilk olarak etkilendiği arama veya gözaltı gibi tedbirlerin uygulandığı an olup, somut başvuru açısından bu tarih, başvurucunun bahse konu suç kapsamında ifadesinin alındığı ve böylece isnattan haber olduğu anlaşılan 8/8/2005 tarihidir. Sürenin bitiş tarihi ise, suç isnadına ilişkin nihai kararın verildiği tarihtir. (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 34; B. No: 2012/625, 9/1/2014, § 32). Bu kapsamda, somut yargılama faaliyeti açısından sürenin bitiş tarihinin, başvurucu hakkındaki suç isnadına ilişkin olarak verilen mahkumiyet kararının kesinleşme tarihi olan 27/1/2014 tarihi olduğu anlaşılmaktadır.

32. Başvurucunun ifadesinin alındığı 8/8/2005 tarihinden Van 1. Ağır Ceza Mahkemesinin 13/6/2007 tarihli kararı arasında 1 yıl 10 ay 5 günlük bir sürenin geçtiği görülmektedir. Dört adet sanığın yargılandığı davada, başvurucunun savunması, istinabe suretiyle 22/9/2006 tarihinde alınmıştır. Yargılama ilk derece mahkemesince 11 celsede tamamlanmıştır. Davanın kanun yolu (temyiz) aşaması ise 6 yıl 7 ay 14 gün sürmüştür.

33. 5271 sayılı Kanun'un öngördüğü yargılama usullerine tabi mahkemeler nezdindeki yargılamaların makul sürede tamamlanmadığı yönündeki iddialar daha önce bireysel başvuru konusu yapılmış ve Anayasa Mahkemesi tarafından makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönünde karar verilmiştir (B. No: 2012/625, 9/1/2014, §§ 22-45).

34. Başvuruya konu davada yer alan kişi sayısı ve davanın mahiyeti nedeniyle icrası gereken usul işlemlerinin niteliği kapsamında davaya bütün olarak bakıldığında, somut başvuru açısından farklı bir karar verilmesini gerektirecek bir yön bulunmadığı ve söz konusu yaklaşık sekiz yılı aşkın yargılama sürecinde makul olmayan bir gecikmenin olduğu sonucuna varılmıştır.

35. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanunun 50. Maddesi Yönünden

36. Başvurucu, yargılamanın makul sürede sonuçlandırılmaması nedeniyle 50.000 TL manevi tazminata hükmedilmesini talep etmiştir.

37. 6216 sayılı Kanun'un "Kararlar" kenar başlıklı 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

38. Başvurucunun tarafı olduğu uyuşmazlığa ilişkin sekiz yılı aşkın yargılama süresi nazara alındığında, yargılama faaliyetinin uzunluğu sebebiyle, yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararı karşılığında başvurucuya net 5.850,00 TL manevi

tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

39. Başvurucu tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 206,10 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan 1.706,10 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucunun,

1. Yargılamanın sonucunun adil olmadığı yönündeki iddiasının "açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönündeki iddiasının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

3. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

B. Başvurucuya net 5.850,00 TL manevi TAZMİNAT ÖDENMESİNE, başvurucunun tazminata ilişkin diğer taleplerinin REDDİNE,

C. Başvurucu tarafından yapılan 206,10 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.706,10 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

D. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

17/11/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

ERCAN BUCAK

B. No: 2014/5532 | Karar tarihi: 17.11.2014

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/5532

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ERCAN BUCAK BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/5532)

Karar Tarihi: 17/11/2014

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Alparslan ALTAN

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Celal Mümtaz AKINCI

Muammer TOPAL

M. Emin KUZ

Raportör : Murat ŞEN

Başvurucu : Ercan BUCAK

Vekili : Av. Bahri KAYA

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, hükümlülerin ayaklanması suçundan yargılandığı davada, Bandırma 2. Asliye Ceza Mahkemesince delillerin eksik ve hatalı değerlendirilmesi sonucu mahkûmiyetine karar verildiğini ve yargılamanın makul sürede tamamlanmadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüş ve tazminat talebinde bulunmuştur.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 22/4/2014 tarihinde Karacabey 1. Asliye Hukuk Mahkemesi vasıtasıyla yapılmıştır. Dilekçe ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesi neticesinde Komisyona sunulmasına engel bir eksikliğin bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. İkinci Bölüm Üçüncü Komisyonunca 14/7/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Bölüm tarafından 24/7/2014 tarihinde, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru konusu olay ve olgular ile başvurunun bir örneği, görüş için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir. Adalet Bakanlığının 19/8/2014 tarihli yazısında, Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarına ve bu kapsamda sunulan görüşlerine atfen, başvuru hakkında görüş sunulmayacağı bildirilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru formu ve ekleri ile başvuruya konu yargılama dosyası içeriğinden tespit edilen ilgili olaylar özetle şöyledir:

7. Başvurucu hakkında Bandırma Özel Tip Cezaevinde hükümlü olarak tutulduğu süreçte 5/1/2000 ila 7/1/2000 tarihleri arasında diğer bazı hükümlüler ile birlikte İBDA-C silahlı terör örgütü ile ilişkileri nedeniyle silahlı ve topluca cezaevinde isyana kalkıştıkları iddiası ile soruşturma başlatılmıştır.

8. Soruşturma aşamasında başvurucu hakkında 30/3/2000 tarihinde tutuklama kararı verilmiştir. Başvurucunun soruşturma aşamasında kolluk veya Cumhuriyet savcısı tarafından savunması alındığına dair herhangi bir belgeye rastlanmamıştır.

9. Başvurucu hakkında Bandırma Cumhuriyet Başsavcılığı, 30/5/2000 tarih ve E.2000/549 sayılı iddianame ile silahlı ve topluca cezaevinde isyana kalkışmak suçundan cezalandırılması talebiyle aynı yer Asliye Ceza Mahkemesi nezdinde kamu davası açılmıştır.

10. Bandırma Asliye Ceza Mahkemesi, 4/1/2005 tarih ve E.2000/386, K.2005/1 sayılı kararı ile başvurucunun 6 yıl 8 ay hapis cezasına mahkûmiyetine karar vermiştir.

11. Anılan kararın temyizi üzerine Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı, 22/12/2005 tarih ve 4-2005/180627 sayılı yazıları ile karara ilişkin 1/6/2005 tarihinde yürürlüğe giren 26/9/2004 tarih ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu kapsamında lehe hususlar açısından yeniden değerlendirme yapılması için dosyayı Mahkemesine geri göndermiştir.

12. Diğer taraftan Bandırma Asliye Ceza Mahkemesi iş yükü nedeniyle 1. Asliye ve 2. Asliye Ceza Mahkemesi olarak ikiye bölünmüştür. Bu kapsamda dosyanın yeniden tevzi edildiği Bandırma 2. Asliye Ceza Mahkemesinin E.2006/40 sayısına kayden yapılan uyarlama yargılamasında Mahkeme, 15/12/2011 tarih ve E.2006/40, K.2011/729 sayılı kararı ile başvurucuyu, lehe kabul ettiği önceki karara uygun olarak 6 yıl 8 ay hapis cezasına mahkûm etmiştir.

13. Anılan karar, Yargıtay 9. Ceza Dairesinin 24/12/2013 tarih ve E.2013/7012, K.2013/16579 sayılı ilamı ile onanmıştır.

14. Başvurucu, karardan 24/3/2014 tarihinde haberdar olmuş ve 22/4/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

B. İlgili Hukuk

15. 1/3/1926 tarih ve 765 sayılı mülga Türk Ceza Kanunu'nun 304. maddesi, 5237 Kanun'un 7. maddesinin (2) numaralı fıkrası, 296. maddesi, 152. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (a) bendi ile (2) numaralı fıkrasının (a) bendi, 4/11/2004 tarih ve 5252 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun Yürürlük ve Uygulama Şekli Hakkında Kanun'un 9. maddesinin (3) numaralı fıkrası, 4/4/1929 tarih ve 1412 sayılı mülga Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu'nun 135. maddesinin birinci fıkrasının (3) numaralı bendi, 135/A maddesi, 4/12/2004 tarih ve 5271

sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 150. maddesi.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

16. Mahkemenin 17/11/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 22/4/2014 tarih ve 2014/5532 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

17. Başvurucu, cezaevinde ayaklanma çıkarma suçundan yargılandığı davada Mahkemenin, makul sayılamayacak bir sürede yargılama yaptığını, ortada delil yokken, kamera kayıtları incelenmeden, olay yerinde keşif yapılmadan mahkûmiyetine karar verildiğini, ayrıca olay tarihinde hastanede olmasına rağmen bu hususun araştırılmadığını belirterek, Anayasa'nın 36. maddesinde tanımlanan adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

a. Delillerin Değerlendirilmesi ve Yargılamanın Sonucu İtibarıyla Adil Olmadığı İddiası

18. Anayasa'nın 148. maddesinin dördüncü fıkrası şöyledir:

"Bireysel başvuruda, kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlarda inceleme yapılamaz"

19. 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un "Bireysel başvuruların kabul edilebilirlik şartları ve incelenmesi" kenar başlıklı 48. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Mahkeme, …açıkça dayanaktan yoksun başvuruların kabul edilemezliğine karar verebilir."

20. 6216 sayılı Kanun'un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrasında açıkça dayanaktan yoksun başvuruların Mahkemece kabul edilemezliğine karar verilebileceği belirtilmiştir. Anayasa'nın 148. maddesinin dördüncü fıkrasında ise açıkça dayanaktan yoksun başvurular kapsamında değerlendirilen kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin şikâyetlerin bireysel başvuruda incelenemeyeceği kurala bağlanmıştır.

21. Anılan kurallar uyarınca, ilke olarak derece mahkemeleri önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması ile derece mahkemelerince uyuşmazlıkla ilgili varılan sonucun esas yönünden adil olup olmaması bireysel başvuru incelemesine konu olamaz. Bunun istisnası, derece mahkemelerinin tespit ve sonuçlarının bariz takdir hatası veya açık keyfilik içermesi ve bu durumun kendiliğinden bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlükleri ihlal etmiş olmasıdır. Bu çerçevede, kanun yolu şikâyeti niteliğindeki başvurular, bariz takdir hatası veya açık keyfilik bulunmadıkça Anayasa Mahkemesince esas yönünden incelenemez (B.No: 2012/828, 21/11/2013, § 21).

22. Adil yargılanma hakkı bireylere dava sonucunda verilen kararın değil, yargılama sürecinin ve usulünün adil olup olmadığını denetletme imkânı verir. Bu nedenle, bireysel başvuruda adil yargılanmaya ilişkin şikâyetlerin incelenebilmesi için başvurucunun yargılama sürecinde haklarına saygı gösterilmediğine, bu çerçevede yargılama sürecinde karşı tarafın sunduğu deliller ve görüşlerden bilgi sahibi olamadığı veya bunlara etkili bir şekilde itiraz etme fırsatı bulamadığı, kendi delillerini ve iddialarını sunamadığı ya da uyuşmazlığın çözüme kavuşturulmasıyla ilgili iddialarının derece mahkemesi tarafından dinlenmediği veya kararın gerekçesiz olduğu gibi, mahkeme kararının oluşumuna sebep

olan unsurlardan değerlendirmeye alınmamış eksiklik, ihmal ya da açık keyfiliğe ilişkin bir bilgi ya da belge sunmuş olması gerekir (B.No: 2013/2767, 2/10/2013, § 22).

23. Belirli bir davaya ilişkin olarak delilleri değerlendirme ve gösterilmek istenen delilin davayla ilgili olup olmadığına karar verme yetkisi esasen derece mahkemelerine aittir. Mevcut yargılamada sunulan delilin geçerli olup olmadığını ve delil sunma ve inceleme yöntemlerinin yasaya uygun olup olmadığını denetlemek Anayasa Mahkemesinin görevi kapsamında olmayıp, Mahkemenin görevi başvuru konusu yargılamanın bütünlüğü içinde adil olup olmadığının değerlendirilmesidir (B. No: 2013/1213, 4/12/2013, § 27).

24. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM), delillerin kabul edilebilirliği ile ilgili olarak, somut davada kullanılan delilin sanığın hazır bulunduğu duruşmada ve "silahların eşitliği" ve "çelişmeli yargılama" ilkeleri ya da söz konusu delillerin yargılamanın bütününe olan etkisi çerçevesinde değerlendirmektedir (Bkz. Tamminen/Finlandiya, B.No: 40847/98, 15/6/2004, §§ 40-41; Barberà, Messegué ve Jabardo/İspanya, B.No: 10590/83, 6/12/1988, §§ 68, 81-89). AİHM pek çok kararında, Sözleşme'nin 19. maddesi bağlamında görevinin, Sözleşmeci Devletlerin Sözleşme'ye ilişkin yükümlülüklerinin gözetilmesini sağlamak olduğunu, Sözleşme'nin koruması altında bulunan hak ve özgürlükler ihlal edilmedikçe ulusal bir mahkemenin olaylara ya da hukuka ilişkin yaptığı hataları inceleme görevinin bulunmadığını, Sözleşme'nin 6. maddesinin adil yargılanma hakkını güvence altına almakla beraber bu maddenin öncelikli olarak ulusal hukuk bağlamında düzenlenmesi gereken bir konu olan delillerin kabul edilebilirliğine ilişkin bir kural ortaya koymadığını belirtmektedir (Bkz. Schenk/İsviçre, B.No: 10862/84, 12/7/1988, §§ 45-46; Desde/Türkiye, B.No: 23909/03, 1/2/2011, § 124).

25. Bireysel başvuruya konu davadaki olayların kanıtlanması, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması, yargılama sırasında delillerin kabul edilebilirliği ve değerlendirilmesi ile kişisel bir uyuşmazlığa derece mahkemeleri tarafından getirilen çözümün esas yönünden adil olup olmaması, bireysel başvuru incelemesinde değerlendirmeye tabi tutulamaz. Anayasa'da yer alan hak ve özgürlükler ihlal edilmediği sürece ve açıkça keyfilik içermedikçe derece mahkemelerinin kararlarındaki maddi ve hukuki hatalar bireysel başvuru incelemesinde ele alınamaz. Bu çerçevede, derece mahkemelerinin delilleri takdirinde bariz takdir hatası veya açıkça keyfilik bulunmadıkça Anayasa Mahkemesinin bu takdire müdahalesi söz konusu olamaz (B.No: 2012/1027, 12/2/2013, § 26).

26. AİHM, bariz bir şekilde keyfi olmadıkça, belirli bir kanıt türünün -ulusal hukuk açısından hukuka aykırı olarak elde edilmiş kanıtlar da dâhil olmak üzere– kabul edilebilir olup olmadığına veya aslında başvurucunun suçlu olup olmadığına karar vermenin kendi görevi olmadığını kararlarında ifade etmektedir. AİHM, kanıtların elde edilme yöntemi de dâhil olmak üzere yargılamanın bir bütün olarak adil olup olmadığını ve Sözleşme'deki bir hakkın ihlali söz konusu ise tespit edilen ihlalin niteliğini inceleme konusu yapmaktadır (Bkz. Jalloh/Almanya [BD], B.No: 54810/00, 11/07/2006, § 95; Desde/Türkiye, B.No: 23909/03, 1/2/2011, § 125; Khodorkovskiy ve Lebedev/Rusya, B.No: 11082/06, 13772/05, 25/7/2013, § 699) AİHM'e göre, delillerle ilgili esas olarak başvurucuya, delillerin gerçekliğine itiraz etme ve kullanılmalarına karşı çıkma fırsatı verilip verilmediği incelenmelidir (Bkz. Bykov/Rusya [BD], B.No: 4378/02, 10/3/2009, § 90; Khodorkovskiy ve Lebedev/Rusya, B.No: 11082/06, 13772/05, 25/7/2013, § 700).

27. Başvuru konusu olayda başvurucu, ayaklanmaya katıldığına dair delil olmamasına

rağmen, kamera kayıtları incelenmeden, olay yerinde keşif yapılmadan ve olay günü hastanede olmasına rağmen bu hususular araştırılmadan mahkûmiyet kararı verildiğini ileri sürmüştür.

28. Başvurucunun delillerini sunma ve delillerin değerlendirilmesi konusunda farklı bir muameleye tabi tutulduğuna dair somut bir veri bulunmamakta olup, Mahkemenin delilleri değerlendirmesinde bariz takdir hatası veya açıkça keyfilik bulunduğuna dair bir bulguya da rastlanmamıştır. Başvuru dosyası incelendiğinde, deliller ile ilgili olarak başvurucuya, şikâyete konu Mahkeme tarafından temin edilmesinden vazgeçilen hususlara yönelik itiraz etme ve kullanılmamasına karşı çıkma fırsatı verildiği, başvurucunun aleni duruşmada delil sunma ve tartıştırma imkânına sahip olduğu anlaşılmaktadır. Diğer taraftan, "silahların eşitliği" ve "çelişmeli yargılama" ilkelerine aykırı olarak başvurucuya delillerini sunma, inceletme ve itiraz etme hususlarında uygun olanakların sağlanmadığına ilişkin bir veri de bulunmamaktadır.

29. Öte yandan, başvurucunun olay tarihinde hastanede olduğuna ve buna ilişkin delillerin Mahkeme tarafından toplanmadığına dair iddialarının değerlendirilmesinde, başvurucu hakkında yapılan yargılama sürecinde anılan iddiaların Mahkemede ileri sürüldüğüne dair duruşma tutanaklarında herhangi bir ibareye rastlanmadığı gibi, başvurucu vekilinin 11/4/2005 ve 24/1/2012 havale tarihli iki ayrı temyiz dilekçesinde de başvurucunun olay günü hastanede olduğu ileri sürülmemiştir. Dolayısıyla başvurucunun olay tarihinde hastanede bulunduğuna dair iddialarının yargılama aşamasında ve temyiz dilekçesinde ileri sürülmemesi ve buna ilişkin bireysel başvuru dosyasında da herhangi bir belge sunmaması karşısında dayanağının olmadığı açıktır. Başvurucunun, karşı tarafın sunduğu deliller ve görüşlerle ilgili bilgi sahibi olma ve bunlara karşı etkili bir şekilde itiraz etme ve kendi delillerini ve iddialarını sunma konularında bir sorunla karşılaştığına dair bir bulguya rastlanılmadığı gibi yapılan yargılama ve kurulan hükümde bariz takdir hatası veya açık keyfilik de tespit edilmemiştir.

30. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun iddialarının kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu ve derece mahkemeleri kararlarının bariz takdir hatası veya açık keyfilik de içermediği anlaşıldığından başvurunun bu kısmının "açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Yargılama Süresinin Makul Olmadığı İddiası

31. Başvurucunun yargılamanın uzunluğuyla ilgili şikâyeti açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

32. Başvurucu, hakkında 5/1/2000 ila 7/1/2000 tarihleri arasında diğer bazı hükümlüler ile birlikte İBDA-C silahlı terör örgütü ile ilişkileri nedeniyle silahlı ve topluca cezaevinde isyana kalkıştıkları iddiası ile soruşturma başlatıldığını ve daha sonra Bandırma Cumhuriyet Başsavcılığının 30/5/2000 tarihli iddianamesi ile "hükümlülerin ayaklanması" açılan kamu davasının Yargıtay 9. Ceza Dairesinin 24/12/2013 tarihli onama kararına kadar yaklaşık 14 yılda sonuçlandığını ileri sürmüştür.

33. Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün olmayıp (B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18), Sözleşme metni ile AİHM

kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut görünümleri olan alt ilke ve haklar, Anayasa'nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı birçok kararında, ilgili hükmü Sözleşme'nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, Sözleşme'nin lafzi içeriğinde yer alan ve AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen ilke ve haklara, Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir. Somut başvurunun dayanağını oluşturan makul sürede yargılanma hakkı da yukarıda belirtilen ilkeler uyarınca adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil olup, ayrıca davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasının yargının görevi olduğunu belirten Anayasa'nın 141. maddesinin de Anayasa'nın bütünselliği ilkesi gereği, makul sürede yargılanma hakkının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulması gerektiği açıktır (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 38–39).

34. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde göz önünde bulundurulması gereken kriterlerdir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 41–45).

35. Anayasa'nın 36. ve Sözleşme'nin 6. maddesi uyarınca kişilere, cezai alanda yöneltilen suçlamaların da (suç isnadı) makul sürede karara bağlanmasını isteme hakkı tanınmıştır. İsnat olunan fiil, ceza kanunlarında suç olarak nitelendirilmiş ve yargılama aşamasında ceza hukukunun kuralları uygulanmış ise ayrıca bir uygulanabilirlik incelemesi yapılmaksızın kendiliğinden adil yargılanma hakkının kapsamına girer (B. No: 2013/625, 9/1/2014, § 31). Başvuru konusu olayda, başvurucu hakkında, "hükümlülerin ayaklanması" suçunu işlediği iddiasıyla soruşturma başlatılmıştır. Başvurucu hakkında isnat olunan suç 765 sayılı Kanunu'nun 304. maddesinde hapis cezasını gerektirir şekilde tanımlanmıştır. Bu çerçevede başvurucu hakkındaki suç isnadına dayalı yargılamanın Anayasa'nın 36. maddesinin güvence kapsamına girdiği konusunda kuşku bulunmamaktadır (B. No: 2012/625, 9/1/2014, § 32).

36. Ceza muhakemesinde yargılama süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken sürenin başlangıcı, bir kişiye suç işlediği iddiasının yetkili makamlar tarafından bildirilmesi veya isnattan ilk olarak etkilendiği arama ve gözaltı gibi bir takım tedbirlerin uygulanması anıdır. Somut başvuru açısından bu tarih, başvurucu hakkında tutuklama kararı verildiği 30/3/2000 tarihidir. Ceza yargılamasında sürenin sona erdiği tarih, suç isnadının nihai olarak karara bağlandığı tarih olup, somut başvuru açısından bu tarih, Yargıtay 9. Ceza Dairesinin onama kararını verdiği 24/12/2013 tarihidir (B. No: 2013/695, 9/1/2014, § 35).

37. Başvuruya konu yargılama sürecinin incelenmesinde, başvurucunun da içinde bulunduğu 32 mahkûmun, 5/1/2000 ila 7/1/2000 tarihleri arasında İBDA-C silahlı terör örgütü ile ilişkileri nedeniyle "silahlı ve topluca cezaevinde isyana kalkıştıkları" iddiası ile soruşturma başlatıldığı, soruşturma sürecinde 30/3/2000 tarihinde başvurucu hakkında tutuklama kararı verildiği, daha sonra Bandırma Cumhuriyet Başsavcılığının 30/5/2000 tarihli iddianamesi ile anılan suçtan aynı yer Asliye Ceza Mahkemesi nezdinde kamu davası açıldığı, Mahkemenin 4/1/2005 tarihli kararı ile başvurucunun 6 yıl 8 ay hapis cezasına mahkum edildiği tespit edilmiştir.

38. Anılan kararın temyizi üzerine Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı, 22/12/2005 tarihli yazıları ile karara ilişkin 1/6/2005 tarihinde yürürlüğe giren 26/9/2004 tarih ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu kapsamında lehe hususlar açısından yeniden değerlendirme yapılması

için dosyayı Mahkemesine geri gönderdiği, tekrar yapılan uyarlama yargılaması sonucunda Bandırma 2. Asliye Ceza Mahkemesinin 15/12/2011 tarihli kararı ile başvurucuyu, lehe kabul ettiği önceki karara uygun olarak 6 yıl 8 ay hapis cezasına mahkûm ettiği ve kararın Yargıtay 9. Ceza Dairesinin 24/12/2013 tarihli ilamı ile onandığı belirlenmiştir. . Bu kapsamda başvurucu hakkındaki yargılama 13 yıl 8 ay 24 gün sürmüştür.

39. 4/12/2004 tarih ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun öngördüğü yargılama usullerine tabi mahkemeler nezdindeki yargılamaların makul sürede tamamlanmadığı yönündeki iddialar daha önce bireysel başvuru konusu yapılmış ve Anayasa Mahkemesi tarafından makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönünde kararlar verilmiştir (B. No: 2012/625, 9/1/2014, §§ 23-41; B. No: 2013/695, 9/1/2014, §§ 24-40).

40. Başvurunun değerlendirilmesi neticesinde, başvuruya konu ceza davası; hukuki meselenin çözümündeki güçlük, maddi olayların karmaşıklığı, delillerin toplanmasında karşılaşılan engeller, taraf sayısı gibi kriterler dikkate alındığında karmaşık olmaktan uzaktır. Başvurucunun tutum ve davranışlarıyla ve usulü haklarını kullanırken özensiz davranmasıyla yargılamanın uzamasına önemli ölçüde sebep olduğu da söylenemez. Anılan davaya bütün olarak bakıldığında, somut başvuru açısından farklı bir karar verilmesini gerektirecek bir yön bulunmadığı ve yaklaşık on dört yıllık yargılama sürecinde makul olmayan bir gecikmenin olduğu sonucuna varılmıştır.

41. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

42. Başvurucu, makul sürede yargılama yapılmadığı için 30.000,00 TL manevi tazminata hükmedilmesini talep etmiştir.

43. 6216 sayılı Kanun'un "Kararlar" kenar başlıklı 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

44. Başvurucunun tarafı olduğu uyuşmazlığa ilişkin yaklaşık on dört yıllık yargılama süresi nazara alındığında, yargılama faaliyetinin uzunluğu sebebiyle, yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucuya net 11.250,00 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

45. Başvurucu tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 206,10 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.706,10 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucunun,

1. Delillerin değerlendirilmesi ve yargılamanın sonucu itibarıyla adil olmadığı yönündeki iddiasının "açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Yargılama süresinin makul olmadığı yönündeki iddiasının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

3. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

B. Başvurucuya net 11.250,00 TL manevi TAZMİNAT ÖDENMESİNE, başvurucunun tazminata ilişkin diğer taleplerinin REDDİNE,

C. Başvurucu tarafından yapılan 206,10 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.706,10 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

D. Ödemenin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

17/11/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

DENİZ ÖZEL

B. No: 2014/5590 | Karar tarihi: 17.11.2014

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/5590

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

DENİZ ÖZEL BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/5590)

Karar Tarihi: 17/11/2014

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Alparslan ALTAN

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Celal Mümtaz AKINCI

Muammer TOPAL

M. Emin KUZ

Raportör Yrd. : Yusuf Enes KAYA

Başvurucu : Deniz ÖZEL

Vekili : Av. Ali AYDEMİR

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, 18/7/2006 tarihinde Maliye Hazinesi ve Kaşıklı köyü tüzel kişiliği aleyhine Kızıltepe 1. Asliye Hukuk Mahkemesinde açtığı tescil davasının makul sürede sonuçlandırılmadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüş ve tazminat talebinde bulunmuştur.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 24/4/2014 tarihinde Anayasa Mahkemesine yapılmıştır. Dilekçe ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesi neticesinde Komisyona sunulmasına engel eksiklik bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. İkinci Bölüm Üçüncü Komisyonunca, 16/6/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik incelemesi Bölüm tarafından yapılmak üzere, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Bölüm Başkanı tarafından 18/7/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru konusu olay ve olgular ile başvurunun bir örneği görüş için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir. Adalet Bakanlığının 10/9/2014 tarihli yazısında, Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarına ve bu kapsamda sunulan görüşlerine atfen, başvuru hakkında görüş sunulmayacağı bildirilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru formu ve ekleri ile başvuruya konu yargılama dosyası içeriğinden tespit edilen ilgili olaylar özetle şöyledir:

7. Başvurucu, 18/7/2006 tarihinde Maliye Hazinesi ve Kaşıklı köyü tüzel kişiliği aleyhine imar ve ihyaya dayalı kazandırıcı zamanaşımı nedeniyle Kızıltepe 1.Asliye Hukuk Mahkemesinde tescil davası açmıştır.

8. Mahkeme, 13/10/2008 tarih ve E.2006/489, K.2008/694 sayılı kararıyla davanın kabulüne karar vermiştir.

9. Davalı Maliye Hazinesi tarafından temyiz edilen karar, Yargıtay 8. Hukuk Dairesinin 10/12/2009 tarih ve E.2009/4861, K.2009/5984 sayılı ilamıyla bozulmuştur.

10. Bozma sonrası yapılan yargılamada Kızıltepe 1. Asliye Hukuk Mahkemesi, 15/10/2010 tarih ve E.2010/271, K.2010/841 sayılı kararıyla davanın kısmen kabulüne karar vermiştir.

11. Bu kararın temyiz edilmesi üzerine, Yargıtay 8. Hukuk Dairesi, 26/3/2012 tarih ve E.2011/4116, K.2012/2173 sayılı ilamıyla birtakım eksikler olduğu gerekçesiyle dosyanın İlk Derece Mahkemesine gönderilmesine karar vermiştir.

12. Eksiklerin tamamlanmasından sonra yapılan temyiz incelemesinde Yargıtay 8. Hukuk Dairesi, 6/2/2014 tarih ve E.2013/20928, K.2014/1720 sayılı ilamıyla İlk Derece Mahkemesinin kararını bozmuştur.

13. Bozma kararı sonrasında dosya, henüz yeni bir esas numarasına kaydedilmemiş olup yargılama Kızıltepe 1. Asliye Hukuk Mahkemesinde halen devam etmektedir.

B. İlgili Hukuk

14. 12/1/2011 tarih ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun 30. maddesi, 22/11/2001 ve 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu’nun 713. ve 716. maddeleri

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

15. Mahkemenin 17/11/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 24/4/2014 tarih ve 2014/5590 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

16. Başvurucu, 18/7/2006 tarihinde Maliye Hazinesi ve Kaşıklı köyü tüzel kişiliği aleyhine Kızıltepe 1. Asliye Hukuk Mahkemesinde açtığı tescil davasının makul sürede sonuçlandırılamadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

17. Başvuru formu ve eklerinin incelenmesi sonucunda açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı

anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

18. Başvurucu, 18/7/2006 tarihinde Maliye Hazinesi ve Kaşıklı köyü tüzel kişiliği aleyhine Kızıltepe 1. Asliye Hukuk Mahkemesinde açtığı tescil davasının makul sürede sonuçlandırılamadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

19. Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün olmayıp (B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18), Sözleşme metni ile Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut görünümleri olan alt ilke ve haklar, Anayasa'nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı birçok kararında, ilgili hükmü Sözleşme'nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, Sözleşme'nin lafzi içeriğinde yer alan ve AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen ilke ve haklara, Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir. Somut başvurunun dayanağını oluşturan makul sürede yargılanma hakkı da yukarıda belirtilen ilkeler uyarınca adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil olup, ayrıca davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasının yargının görevi olduğunu belirten Anayasa'nın 141. maddesinin de Anayasa'nın bütünselliği ilkesi gereği, makul sürede yargılanma hakkının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulması gerektiği açıktır (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 38–39).

20. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde göz önünde bulundurulması gereken kriterlerdir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 41–45).

21. Anayasa'nın 36. maddesi ve Sözleşme'nin 6. maddesi uyarınca, medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkların makul sürede karara bağlanması gerekmektedir. Başvuru konusu taşınmazın tescili davasında 1086 sayılı mülga Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu ve 6100 sayılı Kanun'da yer alan usul hükümlerine göre yürütülen somut yargılama faaliyetinin, medeni hak ve yükümlülükleri konu alan bir yargılama olduğunda kuşku yoktur (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 49).

22. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin makul süre değerlendirmesinde, sürenin başlangıcı kural olarak, uyuşmazlığı karara bağlayacak yargılama sürecinin işletilmeye başlandığı, başka bir deyişle davanın ikame edildiği tarih olup, somut başvuru açısından bu tarih 18/7/2006 tarihidir.

23. Sürenin bitiş tarihi ise, çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde yargılamanın sona erme tarihidir. Ancak devam eden yargılamalara ilişkin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasını içeren başvuruların yargılama faaliyetinin devamı sırasında da yapılabilmesi olanağı bulunduğundan, değerlendirmeye esas alınacak sürenin bitiş anı başvurunun karara bağlandığı tarihtir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 52).

24. Başvuruya konu yargılama sürecinin incelenmesinde, başvurucu tarafından 18/7/2006 tarihinde Kızıltepe 1. Asliye Hukuk Mahkemesinde açılan tescil davasında Mahkemece 10/12/2006 tarihinde ziraat, fen bilirkişileri refakatinde keşif yapıldığı, keşif sonrası bilirkişi raporu alındığı ve toplanan deliller doğrultusunda 13/10/2008 tarihinde davanın kabulüne karar verildiği, kararın temyiz incelemesi neticesinde bozulduğu, bozma sonrası yapılan

yargılamada 14/6/2010 tarihinde bilirkişiler refakatinde tekrar keşif yapıldığı, bilirkişi raporu alındığı ve toplanan diğer deliller doğrultusunda davanın kısmen kabulüne karar verildiği, bu kararın temyiz incelemesi neticesinde bozulduğu, bozma üzerine dosyanın henüz yeni bir esas numarasına kaydedilmediği anlaşılmıştır. Yargılamanın halen Kızıltepe 1. Asliye Hukuk Mahkemesinde devam ettiği belirlenmiştir.

25. 6100 sayılı Kanun'un öngördüğü yargılama usullerine tabi mahkemeler nezdindeki yargılamaların makul sürede tamamlanmadığı yönündeki iddialar daha önce bireysel başvuru konusu yapılmış ve Anayasa Mahkemesi tarafından, özellikle yargılamada sürati temin etmeye hizmet eden özel usul hükümlerinin nazara alınmadığı göz önünde bulundurularak makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönünde karar verilmiştir. (B.No:2012/13, 2/7/2013, §§ 34-64).

26. Başvuruya konu davanın taraf sayısı ve mahiyeti nedeniyle icrası gereken usul işlemlerinin niteliği başvuruya konu yargılamanın karmaşık niteliğinin bulunmadığını ortaya koymaktadır. Davaya bütün olarak bakıldığında, 6100 sayılı Kanun hükümlerine tabi bir yargılama sürecine ilişkin somut başvuru açısından farklı bir karar verilmesini gerektirecek bir yön bulunmadığı ve sekiz yılı aşkın bir süredir devam eden yargılama sürecinde makul olmayan bir gecikmenin olduğu sonucuna varılmıştır.

27. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

28. Başvurucu, 40.000,00 TL manevi tazminata hükmedilmesini talep etmiştir.

29. 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un "Kararlar" kenar başlıklı 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

30. Başvurucunun tarafı olduğu uyuşmazlığa ilişkin sekiz yılı aşkın bir süredir devam eden yargılama süresi nazara alındığında, yargılama faaliyetinin uzunluğu sebebiyle, yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucuya net 5.850,00 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

31. Başvurucu tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 206,10 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.706,10 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

32. Başvuruya konu yargılamanın sekiz yılı aşkın süredir devam ettiği ve bu hususun makul sürede yargılanma hakkını ihlal ettiği gözetilerek, anayasal bir hakkın ihlal edildiği açık olan bir yargılama dosyasında, hukuka, adalete ve mahkemeye güven ilkesinin gördüğü zararın devam etmesinin önlenmesi amacıyla, yargılamanın mümkün olan en kısa sürede sonuçlandırılmasını teminen, kararın bir örneğinin ilgili Mahkemesine gönderilmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucunun,

1. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönündeki iddiasının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

B. Başvurucuya net 5.850,00 TL manevi TAZMİNAT ÖDENMESİNE, başvurucunun tazminata ilişkin diğer taleplerinin REDDİNE,

C. Başvurucu tarafından yapılan 206,10 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.706,10 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

D. Ödemenin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

E. Kararın bir örneğinin Kızıltepe 1. Asliye Hukuk Mahkemesine gönderilmesine,

17/11/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

SÜLEYMAN GÜNGÖR

B. No: 2014/5898 | Karar tarihi: 17.11.2014

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/5898

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

SÜLEYMAN GÜNGÖR BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/5898)

Karar Tarihi: 17/11/2014

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Serruh KALELİ

Üyeler : Nuri NECİPOĞLU

Hicabi DURSUN

Erdal TERCAN

Hasan Tahsin GÖKCAN

Raportör Yrd. : Derya ATAKUL

Başvurucu : Süleyman GÜNGÖR

Vekili : Av. Önder KIRMIZITAŞ

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, “mala zarar verme” suçunu işlediği iddiasıyla 10/9/2008 tarihinde hakkında açılan kamu davasının halen devam ettiğini ve makul sürede yargılama yapılmadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüş ve manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 24/4/2014 tarihinde İstanbul 22. Asliye Hukuk Mahkemesi vasıtasıyla yapılmıştır. İdari yönden yapılan ön incelemede başvurunun Komisyona sunulmasına engel bir durumun bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. Birinci Bölüm Üçüncü Komisyonunca, 17/6/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik incelemesi Bölüm tarafından yapılmak üzere, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Bölüm tarafından 4/7/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru konusu olay ve olgular ile başvurunun bir örneği, görüş için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir. Adalet Bakanlığının 7/8/2014 tarihli yazısında, Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarına ve bu kapsamda sunulan görüşlerine atfen, başvuru hakkında görüş sunulmayacağı bildirilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru formu ve ekleri ile başvuruya konu yargılama dosyası içeriğinden tespit edilen ilgili olaylar özetle şöyledir:

7. Bakırköy Cumhuriyet Başsavcılığınca düzenlenen 10/9/2008 tarih ve E.2008/35729 sayılı iddianame ile başvurucunun "mala zarar verme" suçunu işlediği iddiasıyla kamu davası açılmıştır.

8. Bakırköy 7. Asliye Ceza Mahkemesince yapılan yargılama sonunda, 23/6/2011 tarih ve E.2008/642, K.2011/413 sayılı kararla başvurucunun beraatine karar verilmiştir.

9. Katılan vekilinin temyizi üzerine karar, Yargıtay 15. Ceza Dairesinin 11/12/2013 tarih ve E.2013/17429, K.2013/19707 sayılı ilâmı ile eksik incelemeye dayalı hüküm kurulduğu gerekçesiyle bozulmuştur.

10. Bozma üzerine, Bakırköy 7. Asliye Ceza Mahkemesinin E.2014/85 sayılı dosyasına kaydedilen davada yargılama halen devam etmektedir.

11. Başvurucu, 24/4/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

B. İlgili Hukuk

12. 26/9/2004 tarih ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 151. maddesinin (1) numaralı fıkrası ile 152. maddesinin (2) numaralı fıkrasının (a) bendi.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

13. Mahkemenin 17/11/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 24/4/2014 tarih ve 2014/5898 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

14. Başvurucu, "mala zarar verme" suçunu işlediği iddiasıyla 10/9/2008 tarihinde Bakırköy Cumhuriyet Başsavcılığınca hakkında açılan kamu davasının halen devam ettiğini ve makul sürede yargılama yapılmadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

15. Başvuru formu ile eklerinin incelenmesi sonucunda, açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

16. Başvurucu, Bakırköy Cumhuriyet Başsavcılığınca hakkında açılan kamu davasının halen devam ettiğini ve makul sürede yargılama yapılmadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

17. Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün olmayıp (B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18), Sözleşme metni ile Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut görünümleri olan alt ilke ve haklar, Anayasa'nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı birçok kararında, ilgili hükmü Sözleşme'nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, Sözleşme'nin lâfzî içeriğinde yer alan ve AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen ilke ve haklara, Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir. Somut başvurunun dayanağını oluşturan makul sürede yargılanma hakkı da yukarıda belirtilen ilkeler uyarınca adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil olup, ayrıca davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasının yargının görevi olduğunu belirten Anayasa'nın 141. maddesinin de Anayasa'nın bütünselliği ilkesi gereği, makul sürede yargılanma hakkının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulması gerektiği açıktır (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 38–39).

18. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde göz önünde bulundurulması gereken kriterlerdir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 41–45).

19. Anayasa'nın 36. ve Sözleşme'nin 6. maddesi uyarınca kişilere, cezai alanda yöneltilen suçlamaların da (suç isnadı) makul sürede karara bağlanmasını isteme hakkı tanınmıştır. İsnat olunan fiil, ceza kanunlarında suç olarak nitelendirilmiş ve yargılama aşamasında ceza hukukunun kuralları uygulanmış ise ayrıca bir uygulanabilirlik incelemesi yapılmaksızın kendiliğinden adil yargılanma hakkının kapsamına girer (B. No: 2013/625, 9/1/2014, § 31). Başvuru konusu olayda, başvurucu hakkında, "mala zarar verme" suçunu işlediği iddiasıyla soruşturma başlatılmıştır. Başvurucu hakkında isnat olunan suç 5237 sayılı Kanun'un 151. maddesinin (1) numaralı fıkrası ile 152. maddesinin (2) numaralı fıkrasının (a) bendinde hapis veya adli para cezasını gerektirir şekilde tanımlanmıştır. Bu çerçevede başvurucu hakkındaki suç isnadına dayalı yargılamanın Anayasa'nın 36. maddesinin güvence kapsamına girdiği konusunda kuşku bulunmamaktadır (B. No: 2012/625, 9/1/2014, § 32).

20. Ceza muhakemesinde yargılama süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken sürenin başlangıcı, bir kişiye suç işlediği iddiasının yetkili makamlar tarafından bildirilmesi veya isnattan ilk olarak etkilendiği arama ve gözaltı gibi bir takım tedbirlerin uygulanması anıdır. Somut başvuru açısından bu tarih, Bakırköy Cumhuriyet Başsavcılığınca kamu davasının açıldığı 10/9/2008 tarihidir. Ceza yargılamasında sürenin sona erdiği tarih, suç isnadının nihai olarak karara bağlandığı, yargılaması devam eden davalar yönünden ise Anayasa Mahkemesinin makul süre şikâyetiyle ilgili kararını verdiği tarihtir (B. No: 2013/695, 9/1/2014, § 35).

21. Başvuruya konu yargılama sürecinin incelenmesinde, Bakırköy Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından başvurucu hakkında "mala zarar verme" suçunu işlediği iddiasıyla 10/9/2008 tarihinde açılan kamu davasında, Bakırköy 7. Asliye Ceza Mahkemesince, başvurucunun savunmasının alındığı ve tanıklarının dinlendiği, dava dosyasının incelenmek üzere bilirkişiye tevdi edilerek rapor alındığı belirlenmiştir. Duruşma tutanaklarının incelenmesinden, Mahkemece uzun aralıklarla duruşmalar yapıldığı, yaklaşık iki yıl İstanbul 2. İş Mahkemesine gönderilen dava dosyasının dönüşünün beklendiği tespit edilmiştir. Mahkemece, 23/6/2011 tarihinde başvurucunun beraatine karar verilmiş, katılan vekilinin

temyizi üzerine karar, Yargıtay 15. Ceza Dairesinin 11/12/2013 tarihli ilâmı ile eksik incelemeye dayalı hüküm kurulduğu gerekçesiyle bozulmuştur. Bozma üzerine, Bakırköy 7. Asliye Ceza Mahkemesinin E.2014/85 sayılı dosyasına kaydedilen davada yargılamaya halen devam edildiği anlaşılmıştır.

22. 4/12/2004 tarih ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun öngördüğü yargılama usullerine tabi mahkemeler nezdindeki yargılamaların makul sürede tamamlanmadığı yönündeki iddialar daha önce bireysel başvuru konusu yapılmış ve Anayasa Mahkemesi tarafından makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönünde kararlar verilmiştir (B. No: 2012/625, 9/1/2014, §§ 23-41; B. No: 2013/695, 9/1/2014, §§ 24-40).

23. Başvurunun değerlendirilmesi neticesinde, başvuruya konu ceza davası; hukuki meselenin çözümündeki güçlük, maddi olayların karmaşıklığı, delillerin toplanmasında karşılaşılan engeller, taraf sayısı gibi kriterler dikkate alındığında karmaşık olmaktan uzaktır. Başvurucunun tutum ve davranışlarıyla ve usuli haklarını kullanırken özensiz davranmasıyla yargılamanın uzamasına önemli ölçüde sebep olduğu da söylenemez. Anılan davaya bütün olarak bakıldığında, somut başvuru açısından farklı bir karar verilmesini gerektirecek bir yön bulunmadığı ve söz konusu altı yılı aşkın süredir devam eden yargılama sürecinde makul olmayan bir gecikmenin olduğu sonucuna varılmıştır.

24. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

25. Başvurucu, makul sürede yargılama yapılmadığı için 50.000,00 TL manevi tazminata hükmedilmesini talep etmiştir.

26. 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un "Kararlar" kenar başlıklı 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

27. Başvurucunun tarafı olduğu uyuşmazlığa ilişkin altı yılı aşkın süredir devam eden yargılama süresi nazara alındığında, yargılama faaliyetinin uzunluğu sebebiyle, yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucuya net 4.150,00 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

28. Başvurucu tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 206,10 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.706,10 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

29. Başvuruya konu yargılamanın altı yılı aşkın süredir devam ettiği ve bu hususun makul sürede yargılanma hakkını ihlal ettiği gözetilerek, anayasal bir hakkın ihlal edildiği açık olan bir yargılama dosyasında, hukuka, adalete ve mahkemeye güven ilkesinin gördüğü zararın devam etmesinin önlenmesi amacıyla, yargılamanın mümkün olan en kısa sürede sonuçlandırılmasını teminen, kararın bir örneğinin ilgili Mahkemesine gönderilmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucunun,

1. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönündeki iddiasının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

B. Başvurucuya net 4.150,00 TL manevi TAZMİNAT ÖDENMESİNE, başvurucunun tazminata ilişkin diğer taleplerinin REDDİNE,

C. Başvurucu tarafından yapılan 206,10 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.706,10 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

D. Ödemenin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

E. Kararın bir örneğinin Bakırköy 7. Asliye Ceza Mahkemesine gönderilmesine,

17/11/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

M.B.

B. No: 2014/6159 | Karar tarihi: 17.11.2014

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/6159

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

M.B. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/6159)

Karar Tarihi: 17/11/2014

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

GİZLİLİK TALEBİ KABUL

Başkan : Alparslan ALTAN

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Celal Mümtaz AKINCI

Muammer TOPAL

M. Emin KUZ

Raportör Yrd. : Derya ATAKUL

Başvurucu : M. B.

Vekili : Av. Cesim PARLAK

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, “nitelikli zimmet” suçunu işlediği iddiasıyla yargılandığı davada makul sürede yargılama yapılmadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüş, maddi ve manevi tazminat talebinde bulunmuşlardır.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 5/5/2014 tarihinde İstanbul Anadolu 3. Ağır Ceza Mahkemesi vasıtasıyla yapılmıştır. İdari yönden yapılan ön incelemede başvurunun Komisyona sunulmasına engel bir durumun bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. İkinci Bölüm Üçüncü Komisyonunca, 23/6/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik incelemesi Bölüm tarafından yapılmak üzere, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Bölüm başkanı tarafından 18/7/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru konusu olay ve olgular ile başvurunun bir örneği, görüş için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir. Adalet Bakanlığının 7/8/2014 tarihli yazısında, Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarına ve bu kapsamda sunulan görüşlerine atfen, başvuru hakkında görüş sunulmayacağı bildirilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru formu ve ekleri ile başvuruya konu yargılama dosyası içeriğinden tespit edilen ilgili olaylar özetle şöyledir:

7. Kadıköy Cumhuriyet Başsavcılığınca yürütülmekte olan soruşturma kapsamında 3/10/2003 tarihinde başvurucunun ifadesi alınmıştır.

8. Başvurucu ve diğer şüpheli hakkında, Kadıköy Cumhuriyet Başsavcılığının 16/2/2004 tarih ve E.2004/1315 sayılı iddianamesi ile "nitelikli zimmet" suçunu işledikleri iddiasıyla kamu davası açılmıştır.

9. Kadıköy 1. Ağır Ceza Mahkemesi, 21/12/2006 tarih ve E.2004/109, K.2006/474 sayılı kararı ile başvurucunun "nitelikli zimmet" suçundan 5 yıl 2 ay 15 gün hapis cezası ile cezalandırılmasına karar vermiştir.

10. Başvurucunun temyizi üzerine, Yargıtay 5. Ceza Dairesinin 26/4/2012 tarih ve E.2008/10777, K.2012/4445 sayılı ilâmı ile eksik hususların tamamlanması amacıyla dosyanın Mahkemesine gönderilmesine karar verilmiştir.

11. Eksik hususların tamamlanmasından sonra 24/12/2012 tarihinde dosya, temyiz incelemesi için Yargıtaya gönderilmiş, Yargıtay 5. Ceza Dairesi 6/3/2014 tarih ve E.2013/1236, K.2014/2415 sayılı ilâmı ile hükmü düzelterek onamıştır.

12. Başvurucu, onama kararını 23/4/2014 tarihinde öğrendiğini bildirmiştir.

13. Başvurucu, 5/5/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

B. İlgili Hukuk

14. 26/9/2004 tarih ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 247. maddesinin (1) ve (2) numaralı fıkraları.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

15. Mahkemenin 17/11/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 5/5/2014 tarih ve 2014/6159 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

16. Başvurucu, Kadıköy Cumhuriyet Başsavcılığınca yürütülen soruşturma kapsamında 3/10/2003 tarihinde ifadesinin alındığını, Başsavcılıkça "nitelikli zimmet" suçunu işlediği iddiasıyla 23/2/2004 tarihinde hakkında açılan kamu davasında makul sürede yargılama yapılmadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

17. Başvuru formu ile eklerinin incelenmesi sonucunda, açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı

anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

18. Başvurucu, Kadıköy Cumhuriyet Başsavcılığınca yürütülen soruşturma kapsamında 3/10/2003 tarihinde ifadesinin alındığını, 23/2/2004 tarihinde hakkında açılan kamu davasında makul sürede yargılama yapılmadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

19. Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün olmayıp (B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18), Sözleşme metni ile Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut görünümleri olan alt ilke ve haklar, Anayasa'nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı birçok kararında, ilgili hükmü Sözleşme'nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, Sözleşme'nin lafzi içeriğinde yer alan ve AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen ilke ve haklara, Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir. Somut başvurunun dayanağını oluşturan makul sürede yargılanma hakkı da yukarıda belirtilen ilkeler uyarınca adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil olup, ayrıca davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasının yargının görevi olduğunu belirten Anayasa'nın 141. maddesinin de Anayasa'nın bütünselliği ilkesi gereği, makul sürede yargılanma hakkının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulması gerektiği açıktır (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 38–39).

20. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde göz önünde bulundurulması gereken kriterlerdir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 41–45).

21. Anayasa'nın 36. ve Sözleşme'nin 6. maddesi uyarınca kişilere, cezai alanda yöneltilen suçlamaların da (suç isnadı) makul sürede karara bağlanmasını isteme hakkı tanınmıştır. İsnat olunan fiil, ceza kanunlarında suç olarak nitelendirilmiş ve yargılama aşamasında ceza hukukunun kuralları uygulanmış ise ayrıca bir uygulanabilirlik incelemesi yapılmaksızın kendiliğinden adil yargılanma hakkının kapsamına girer (B. No: 2013/625, 9/1/2014, § 31). Başvuru konusu olayda, başvurucu hakkında, "zimmet" suçunu işlediği iddiasıyla soruşturma başlatılmıştır. Başvurucu hakkında isnat olunan suç 5237 sayılı Kanun'un 247. maddesinin (1) ve (2) numaralı fıkralarında hapis cezasını gerektirir şekilde tanımlanmıştır. Bu çerçevede başvurucu hakkındaki suç isnadına dayalı yargılamanın Anayasa'nın 36. maddesinin güvence kapsamına girdiği konusunda kuşku bulunmamaktadır (B. No: 2012/625, 9/1/2014, § 32).

22. Ceza muhakemesinde yargılama süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken sürenin başlangıcı, bir kişiye suç işlediği iddiasının yetkili makamlar tarafından bildirilmesi veya isnattan ilk olarak etkilendiği arama ve gözaltı gibi bir takım tedbirlerin uygulanması anıdır. Somut başvuru açısından bu tarih, başvurucunun ifadesinin alındığı 3/10/2003 tarihidir. Ceza yargılamasında sürenin sona erdiği tarih ise suç isnadının nihai olarak karara bağlandığı tarih olup, somut başvuru açısından bu tarih, Yargıtay onama kararının verildiği 6/3/2014 tarihidir (B. No: 2013/695, 9/1/2014, § 35).

23. Başvuruya konu yargılama sürecinin incelenmesinde, Kadıköy Cumhuriyet

Başsavcılığınca yürütülmekte olan soruşturma kapsamında 3/10/2003 tarihinde ifadesi alınan başvurucu hakkında, “nitelikli zimmet” suçunu işlediği iddiasıyla 16/2/2004 tarihinde kamu davası açıldığı, Kadıköy 1. Ağır Ceza Mahkemesince yapılan yargılamada başvurucunun savunmasının alındığı, tanıkların dinlendiği, zimmetin tespitine, niteliği ve miktarına ilişkin bilirkişi raporu alındığı belirlenmiştir. Mahkemece, bir süre 5237 sayılı Kanun’un 248. maddesi kapsamında idare zararının başvurucu tarafından tazmin edilmesinin beklendiği, 21/12/2006 tarihli karar ile başvurucunun “nitelikli zimmet” suçundan mahkûmiyetine karar verildiği tespit edilmiştir. Başvurucunun temyizi üzerine, Yargıtay 5. Ceza Dairesinin 26/4/2012 tarihli ilâmı ile eksik hususların tamamlanması amacıyla dosyanın Mahkemesine gönderilmesine karar verildiği, eksik hususların tamamlanmasından sonra 24/12/2012 tarihinde dosyanın temyiz incelemesi için tekrar Yargıtaya gönderildiği, Yargıtay 5. Ceza Dairesinin 6/3/2014 tarihli ilâmı ile hükmün onandığı anlaşılmıştır.

24. 4/12/2004 tarih ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu’nun öngördüğü yargılama usullerine tabi mahkemeler nezdindeki yargılamaların makul sürede tamamlanmadığı yönündeki iddialar daha önce bireysel başvuru konusu yapılmış ve Anayasa Mahkemesi tarafından makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönünde kararlar verilmiştir (B. No: 2012/625, 9/1/2014, §§ 23-41; B. No: 2013/695, 9/1/2014, §§ 24-40).

25. Başvurunun değerlendirilmesi neticesinde, başvuruya konu ceza davası; hukuki meselenin çözümündeki güçlük, maddi olayların karmaşıklığı, delillerin toplanmasında karşılaşılan engeller, taraf sayısı gibi kriterler dikkate alındığında karmaşık olmaktan uzaktır. Başvurucunun tutum ve davranışlarıyla ve usuli haklarını kullanırken özensiz davranmasıyla yargılamanın uzamasına önemli ölçüde sebep olduğu da söylenemez. Anılan davaya bütün olarak bakıldığında, somut başvuru açısından farklı bir karar verilmesini gerektirecek bir yön bulunmadığı ve söz konusu on yılı aşkın yargılama sürecinde makul olmayan bir gecikmenin olduğu sonucuna varılmıştır.

26. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanun’un 50. Maddesi Yönünden

27. Başvurucu, makul sürede yargılama yapılmadığı için 30.000,00 TL maddi ve 30.000,00 TL manevi tazminata hükmedilmesini talep etmiştir.

28. 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un “Kararlar” kenar başlıklı 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

“Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir.”

29. Başvurucunun tarafı olduğu uyuşmazlığa ilişkin on yılı aşkın yargılama süresi nazara alındığında, yargılama faaliyetinin uzunluğu sebebiyle, yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucuya net 8.300,00 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

30. Başvurucu tarafından maddi tazminat talebinde bulunulmuş olmakla beraber, tespit edilen ihlal ile iddia edilen maddi zarar arasında illiyet bağı bulunmadığı anlaşıldığından, başvurucunun maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

31. Başvurucu tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 206,10 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.706,10 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucunun;

1. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönündeki iddiasının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

B. Başvurucuya net 8.300,00 TL manevi TAZMİNAT ÖDENMESİNE, başvurucunun tazminata ilişkin diğer taleplerinin REDDİNE,

C. Başvurucu tarafından yapılan 206,10 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.706,10 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

D. Ödemenin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

17/11/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

AHMETCAN BAYDENİZ

B. No: 2014/6779 | Karar tarihi: 17.11.2014

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/6779

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

AHMETCAN BAYDENİZ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/6779)

Karar Tarihi: 17/11/2014

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Alparslan ALTAN

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Celal Mümtaz AKINCI

Muammer TOPAL

M. Emin KUZ

Raportör Yrd. : Derya ATAKUL

Başvurucu : Ahmetcan BAYDENİZ

Vekili : Av. İnan AKMEŞE

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, “silahlı terör örgütüne üye olmak, tehlikeli maddeleri izinsiz olarak bulundurmak, patlayıcı madde kullanmak, 2911 ve 3713 sayılı Kanunlara muhalefet” suçlarını işlediği iddiasıyla yargılandığı davanın halen devam ettiğini ve makul sürede yargılama yapılmadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüş, manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 15/5/2014 tarihinde İstanbul 25. Asliye Hukuk Mahkemesi vasıtasıyla yapılmıştır. İdari yönden yapılan ön incelemede başvurunun Komisyona sunulmasına engel bir durumun bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. İkinci Bölüm İkinci Komisyonunca 23/6/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik incelemesi Bölüm tarafından yapılmak üzere, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Bölüm başkanı tarafından 5/9/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin

birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru konusu olay ve olgular ile başvurunun bir örneği, görüş için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir. Adalet Bakanlığının 19/9/2014 tarihli yazısında, Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarına ve bu kapsamda sunulan görüşlerine atfen, başvuru hakkında görüş sunulmayacağı bildirilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru formu ve ekleri ile başvuruya konu yargılama dosyası içeriğinden tespit edilen ilgili olaylar özetle şöyledir:

7. Başvurucu ve diğer beş şüpheli hakkında, İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığının (CMK. 250. maddesi ile yetkili) 20/3/2009 tarih ve E.2009/323 sayılı iddianamesi ile "silahlı terör örgütüne üye olmak, 2911 ve 3713 sayılı Kanunlara muhalefet, patlayıcı madde kullanmak, kamu malına zarar vermek ve tehlikeli maddeleri izinsiz olarak bulundurmak" suçlarını işledikleri iddiasıyla kamu davası açılmış, dava İstanbul 10. Ağır Ceza Mahkemesinin (CMK. 250. maddesi ile görevli) E.2009/82 sayılı dosyasına kaydedilmiştir.

8. İstanbul 10. Ağır Ceza Mahkemesi, 16/7/2009 tarih ve E.2009/82 sayılı kararı ile E.2009/82 sayılı dava dosyasının, Mahkemenin E.2007/455 sayılı dava dosyası ile birleştirilmesine, yargılamaya bu dosya üzerinden devam edilmesine karar vermiştir.

9. İstanbul 10. Ağır Ceza Mahkemesi, başvurucu ve diğer beş sanığın suç tarihinde 18 yaşından küçük olmaları nedeniyle dava dosyalarının ayrılmasına, yargılamanın aynı Mahkemenin E.2010/292 sayılı dosyası üzerinden devam etmesine karar vermiştir.

10. İstanbul 10. Ağır Ceza Mahkemesi, 27/9/2010 tarih ve E.2010/292, K.2010/254 sayılı kararı ile 22/7/2010 tarih ve 6008 sayılı Terörle Mücadele Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un 8. maddesi gereğince görevsizlik kararı vererek, dosyayı İstanbul 1. Çocuk Ağır Ceza Mahkemesine göndermiştir.

11. İstanbul 1. Çocuk Ağır Ceza Mahkemesi, 11/3/2011 tarih ve E.2010/131, K.2011/115 sayılı kararı ile suç yerinin Bakırköy ilçesi içinde olduğu gerekçesiyle yetkisizlik kararı vererek dosyayı Bakırköy 2. Çocuk Ağır Ceza Mahkemesine göndermiştir.

12. Bakırköy 2. Çocuk Ağır Ceza Mahkemesi, 13/5/2011 tarih ve E.2011/145, K.2011/148 sayılı kararı ile başvurucunun da aralarında bulunduğu sanıklara yüklenen suçların cezalarının üst sınırları dikkate alınarak yargılama görevinin ağır ceza mahkemelerinin görev alanına girmediği gerekçesiyle görevsizlik kararı vererek dosyayı Gaziosmanpaşa Çocuk Mahkemesine göndermiştir.

13. Gaziosmanpaşa Çocuk Mahkemesi, 31/3/2014 tarih ve E.2011/948, K.2014/544 sayılı kararı ile başvurucunun da aralarında bulunduğu sanıklara isnat edilen fiillerin suç tarihinin 19/8/2007 tarihi olduğu, başvurucunun bu tarihte 18 yaşından küçük olmadığı gerekçesi ile Mahkemenin görevsizliğine, dava dosyasının görevli ve yetkili İstanbul Ağır Ceza Mahkemesine gönderilmesine karar vermiştir.

14. Yargılama, İstanbul 12. Ağır Ceza Mahkemesinin E.2014/184 sayılı dava dosyasında devam etmektedir.

15. Başvurucu, 15/5/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

B. İlgili Hukuk

16. 12/4/1991 tarih ve 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu'nun 7. maddesinin ikinci fıkrasının (a) ve (b) bentleri; 6/10/1983 tarih ve 2911 sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu'nun 23. maddesinin (b) fıkrası, 28. maddesinin birinci fıkrası; 26/9/2004 tarih ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 170. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (c) bendi, 174. maddesinin (1) ve (2) numaralı fıkraları ile 314. maddesinin (2) numaralı fıkrası.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

17. Mahkemenin 17/11/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 15/5/2014 tarih ve 2014/6779 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

18. Başvurucu, "silahlı terör örgütüne üye olmak, tehlikeli maddeleri izinsiz olarak bulundurmak, patlayıcı madde kullanmak, 2911 ve 3713 sayılı Kanunlara muhalefet" suçlarını işlediği iddiasıyla İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığınca 20/3/2009 tarihinde hakkında açılan kamu davasının halen devam ettiğini ve makul sürede yargılama yapılmadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

19. Başvuru formu ile eklerinin incelenmesi sonucunda, açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

20. Başvurucu, İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığınca hakkında açılan kamu davasının halen devam ettiğini ve makul sürede yargılama yapılmadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

21. Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün olmayıp (B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18), Sözleşme metni ile Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut görünümleri olan alt ilke ve haklar, Anayasa'nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı birçok kararında, ilgili hükmü Sözleşme'nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, Sözleşme'nin lafzi içeriğinde yer alan ve AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen ilke ve haklara, Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir. Somut başvurunun dayanağını oluşturan makul sürede yargılanma hakkı da yukarıda belirtilen ilkeler uyarınca adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil olup, ayrıca davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasının yargının görevi olduğunu belirten Anayasa'nın 141. maddesinin de Anayasa'nın bütünselliği ilkesi gereği, makul sürede yargılanma hakkının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulması gerektiği açıktır (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 38–39).

22. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde

göz önünde bulundurulması gereken kriterlerdir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 41–45).

23. Anayasa'nın 36. ve Sözleşme'nin 6. maddesi uyarınca kişilere, cezai alanda yöneltilen suçlamaların da (suç isnadı) makul sürede karara bağlanmasını isteme hakkı tanınmıştır. İsnat olunan fiil, ceza kanunlarında suç olarak nitelendirilmiş ve yargılama aşamasında ceza hukukunun kuralları uygulanmış ise ayrıca bir uygulanabilirlik incelemesi yapılmaksızın kendiliğinden adil yargılanma hakkının kapsamına girer (B. No: 2013/695, 9/1/2014, § 32). Başvuru konusu olayda, başvurucu hakkında, "silahlı terör örgütüne üye olmak, tehlikeli maddeleri izinsiz olarak bulundurmak, patlayıcı madde kullanmak, 2911 ve 3713 sayılı Kanunlara muhalefet" suçlarını işlediği iddiasıyla soruşturma başlatılmıştır. Başvurucu hakkında isnat olunan suçlar 5237, 2911 ve 3713 sayılı Kanunlarda hapis ve adli para cezasını gerektirir şekilde tanımlanmıştır. Bu çerçevede başvurucu hakkındaki suç isnadına dayalı yargılamanın Anayasa'nın 36. maddesinin güvence kapsamına girdiği konusunda kuşku bulunmamaktadır (B. No: 2012/625, 9/1/2014, § 32).

24. Ceza muhakemesinde yargılama süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken sürenin başlangıcı, bir kişiye suç işlediği iddiasının yetkili makamlar tarafından bildirilmesi veya isnattan ilk olarak etkilendiği arama ve gözaltı gibi bir takım tedbirlerin uygulanması anıdır. Somut başvuru açısından bu tarih, İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığınca iddianamenin düzenlendiği 20/3/2009 tarihidir. Ceza yargılamasında sürenin sona erdiği tarih, suç isnadının nihai olarak karara bağlandığı, yargılaması devam eden davalar yönünden ise Anayasa Mahkemesinin makul süre şikâyetiyle ilgili kararını verdiği tarihtir (B. No: 2013/695, 9/1/2014, § 35).

25. Başvuruya konu yargılama sürecinin incelenmesinde, başvurucu hakkında "silahlı terör örgütüne üye olmak, tehlikeli maddeleri izinsiz olarak bulundurmak, patlayıcı madde kullanmak, 2911 ve 3713 sayılı Kanunlara muhalefet" suçlarını işlediği iddiasıyla 20/3/2009 tarihinde İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığınca açılan davada, İstanbul 10. Ağır Ceza Mahkemesinin, 27/9/2010 tarihinde, 6008 sayılı Kanun'un 8. maddesi gereğince görevsizlik kararı vererek dosyayı İstanbul 1. Çocuk Ağır Ceza Mahkemesine gönderdiği, İstanbul 1. Çocuk Ağır Ceza Mahkemesinin, 11/3/2011 tarihinde suç yerinin Bakırköy ilçesi içinde olduğu gerekçesiyle yetkisizlik kararı vererek dosyayı Bakırköy 2. Çocuk Ağır Ceza Mahkemesine gönderdiği, bu Mahkemenin de 13/5/2011 tarihli kararı ile başvurucunun da aralarında bulunduğu sanıklara yüklenen suçların cezalarının üst sınırları dikkate alınarak yargılama görevinin ağır ceza mahkemelerinin görev alanına girmediği gerekçesiyle görevsizlik kararı vererek dosyayı Gaziosmanpaşa Çocuk Mahkemesine gönderdiği belirlenmiştir. Gaziosmanpaşa Çocuk Mahkemesince, 27/10/2011 tarihinde başvurucunun savunmasının alındığı, uzun süre savunmalarının alınabilmesi amacıyla diğer sanıklar hakkında çıkarılan yakalama emirlerinin yerine getirilmelerinin beklendiği, 31/3/2014 tarihinde başvurucunun suçun işlendiği tarihte 18 yaşından küçük olmadığı gerekçesi ile görevsizlik kararı verilerek, dava dosyasının görevli ve yetkili İstanbul Ağır Ceza Mahkemesine gönderildiği tespit edilmiştir. Yargılamaya İstanbul 12. Ağır Ceza Mahkemesinin E.2014/184 sayılı dava dosyasında devam edildiği anlaşılmıştır.

26. 4/12/2004 tarih ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun öngördüğü yargılama usullerine tabi mahkemeler nezdindeki yargılamaların makul sürede tamamlanmadığı yönündeki iddialar daha önce bireysel başvuru konusu yapılmış ve Anayasa Mahkemesi tarafından makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönünde kararlar verilmiştir (B. No: 2012/625, 9/1/2014, §§ 23-41; B. No: 2013/695, 9/1/2014, §§ 24-40).

27. Başvurunun değerlendirilmesi neticesinde, başvuruya konu ceza davası; hukuki meselenin çözümündeki güçlük, maddi olayların karmaşıklığı, delillerin toplanmasında karşılaşılan engeller, taraf sayısı gibi kriterler dikkate alındığında karmaşık olmaktan uzaktır. Başvurucunun tutum ve davranışlarıyla ve usuli haklarını kullanırken özensiz davranmasıyla yargılamanın uzamasına önemli ölçüde sebep olduğu da söylenemez. Anılan davaya bütün olarak bakıldığında, somut başvuru açısından farklı bir karar verilmesini gerektirecek bir yön bulunmadığı ve söz konusu yaklaşık altı yıldır devam eden yargılama sürecinde makul olmayan bir gecikmenin olduğu sonucuna varılmıştır.

28. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

29. Başvurucu, makul sürede yargılama yapılmadığı için 50.000,00 TL manevi tazminata hükmedilmesini talep etmiştir.

30. 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un "Kararlar" kenar başlıklı 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

31. Başvurucunun tarafı olduğu uyuşmazlığa ilişkin yaklaşık altı yıldır devam eden yargılama süresi nazara alındığında, yargılama faaliyetinin uzunluğu sebebiyle, yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucuya net 5.000,00 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

32. Başvurucu tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 206,10 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.706,10 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

33. Başvuruya konu yargılamanın yaklaşık altı yıldır devam ettiği ve bu hususun makul sürede yargılanma hakkını ihlal ettiği gözetilerek, anayasal bir hakkın ihlal edildiği açık olan bir yargılama dosyasında, hukuka, adalete ve mahkemeye güven ilkesinin gördüğü zararın devam etmesinin önlenmesi amacıyla, yargılamanın mümkün olan en kısa sürede sonuçlandırılmasını teminen, kararın bir örneğinin ilgili Mahkemesine gönderilmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucunun;

1. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönündeki iddiasının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

B. Başvurucuya net 5.000,00 TL manevi TAZMİNAT ÖDENMESİNE, başvurucunun tazminata ilişkin diğer taleplerinin REDDİNE,

C. Başvurucu tarafından yapılan 206,10 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.706,10 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

D. Ödemenin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

E. Kararın bir örneğinin İstanbul 12. Ağır Ceza Mahkemesine gönderilmesine,

17/11/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

MEHMET HÜSEYİN ÇAVDAR VE ADALET ÇAVDAR

B. No: 2012/1081 | Karar tarihi: 19.11.2014

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2012/1081

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

MEHMET HÜSEYİN ÇAVDAR VE ADALET ÇAVDAR BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2012/1081)

Karar Tarihi: 19/11/2014

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Serruh KALELİ

Üyeler : Nuri NECİPOĞLU

Hicabi DURSUN

Erdal TERCAN

Hasan Tahsin GÖKCAN

Raportör : Özcan ÖZBEY

Başvurucular : Mehmet Hüseyin ÇAVDAR

Adalet ÇAVDAR

Vekilleri : Av. Hikmet TEPE

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucular, oğullarının zorunlu askerlik hizmetini yerine getirirken bakımını yaptığı silahın ateş alması sonucunda ölmesi olayı ile bağlantılı olarak vazife malullüğü aylığı bağlanmamasına ilişkin işlemin iptali talebiyle açtıkları davanın reddedilmesinden dolayı yaşam hakkı, adil yargılanma hakkı ve sosyal hukuk devleti ilkesinin ihlal edildiğini ileri sürerek, yargılamanın yenilenmesi ve 5.000,00 TL manevi tazminat isteminde bulunmuşlardır.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 5/12/2012 tarihinde Ankara 12. Asliye Hukuk Mahkemesi vasıtasıyla yapılmıştır. Dilekçe ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinde Komisyona sunulmasına engel bir eksikliğin bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. Birinci Bölüm Birinci Komisyonunca, 18/3/2013 tarihinde, kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Bölüm tarafından, 22/11/2013 tarihinde, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına ve bir örneğinin görüş için Adalet Bakanlığına gönderilmesine karar verilmiştir.

5. Başvuru konusu olay ve olgular 22/11/2013 tarihinde Adalet Bakanlığına bildirilmiştir. Adalet Bakanlığı, görüşünü 21/1/2014 tarihinde Anayasa Mahkemesine sunmuştur.

6. Adalet Bakanlığı görüşü, başvuruculara 30/1/2014 tarihinde tebliğ edilmiş olup, başvurucular, karşı görüşlerini 21/2/2014 tarihinde sunmuşlardır.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

7. Başvuru formu ve ekleri ile Bakanlık görüş yazısında ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

8. Başvurucular, Mehmet Çavdar'ın ebeveynleridir. Mehmet Çavdar, Van/Başkale 6'ıncı Hd. A.K.lığı 4'üncü Hd. Taburu 14. Hudut Bölük Komutanlığı emrinde er olarak askerlik görevini yapmakta iken, 17/6/2010 tarihinde hazır kıt'a görevini tamamladıktan sonra, silahının doldur-boşalt faaliyetini yapmıştır. Bu işlemin akabinde silahların silahlığa konulması sırasında Kısım Çavuşundan aldığı izinle, bakımını yaptığı silahının ateş alması sonucu yaralanarak aynı gün vefat etmiştir.

9. Başvurucular, olaydan dolayı kendilerine vazife malullüğü aylığı bağlanması talebiyle Sosyal Güvenlik Kurumuna müracaat etmişlerdir. Anılan Kurumun 27/10/2011 tarihli kararı ile başvuruculaların oğlu Mehmet Çavdar 5434 sayılı Kanun kapsamında vazife malulü kabul edilmiştir. Kurumun 3/11/2011 tarihli yazısında ise, başvuruculara aylık bağlanabilmesi için 5434 sayılı Kanun'un 72. maddesi uyarınca Mehmet Hüseyin Çavdar'ın malul ve muhtaç, Adalet Çavdar'ın ise dul ve muhtaç olması gerektiği belirtilerek, evli olması nedeniyle Adalet Çavdar'a aylık bağlanması yönündeki talep reddedilmiş, diğer başvurucu Mehmet Hüseyin Çavdar yönünden ise anılan madde gerekçe gösterilerek "malullük, muhtaçlık ve mal bildirimi" belgelerinin sunulması halinde talebin incelenebileceği başvuruculara bildirilmiştir.

10. Bunun üzerine başvurucular, oğullarının askerlik görevini yerine getirdiği bölgenin terör bölgesi olduğunu, silahlığın kilit altında bulunmadığını, ayrıca silahlıkta nöbetçi olmadığını ve ölüm olayının silahlıkta görevli personelin ihmalinden kaynaklandığını, bu nedenle taleplerinin 2330 sayılı Kanun kapsamında mütalaa edilip, malullük, muhtaçlık ve dul olma gibi şartlar aranmaksızın kendilerine görev malullüğü aylığı bağlanması gerektiğini belirterek, kararın iptali istemiyle anılan kurum aleyhine Askeri Yüksek İdare Mahkemesinde dava açmışlardır.

11. Askeri Yüksek İdare Mahkemesi Üçüncü Dairesinin 10/5/2012 tarih ve E.2012/959, K.2012/1333 sayılı kararında "silahına bakım yapması faaliyetinin 2330 sayılı Kanun kapsamında emniyet, asayiş, kaçakçılığın men ve takibi görevlerinin 3497 sayılı Kara Sınırlarının Korunması ve Güvenliği Hakkında Kanun'da belirtilen görevler içinde değerlendirilmesinin mümkün olmadığı, bu faaliyetin askerlik hizmetinin gereği olarak olağan yapılması gereken faaliyet olduğu, askerlik hizmetinin olağan faaliyetlerinin 2330

sayılı Kanun kapsamında değerlendirilmek suretiyle uygulamanın genişletilmesinin kanunun amacına uygun düşmediği, sonuç ve kanaatine varıldığından ölüm olayının 2330 ve 3497 sayılı Kanun kapsamında sayılan görevlerden kaynaklanmaması ve bu görevler sırasında meydana gelmemesi nedeniyle davacıların oğlunun vazife malullüğünün 2330 sayılı Kanun kapsamında kabul edilmemesinde ve buna bağlı olarak davacıların aylık bağlanabilmesi için 5434 sayılı Kanunun 72/1'inci maddesinde belirtilen koşulların aranarak davacılara 2330 sayılı Kanun kapsamında aylık bağlanmamasında hukuka aykırılık bulunmadığı" belirtilerek dava reddedilmiştir.

12. Başvuruculaın, bu karara karşı 28/6/2012 tarihinde karar düzeltme kanun yoluna gitmeleri üzerine, anılan Mahkemenin 11/10/2012 tarih ve E.2012/1554, K.2012/1988 sayılı kararı ile bu istemleri de reddedilmiştir. Bu karar başvuruculara 5/11/2012 tarihinde tebliğ edilmiştir.

13. Ayrıca olay ile ilgili olarak başvuruculaın başvurusu üzerine, Milli Savunma Bakanlığı Nakdi Tazminat Komisyonunca 58.856,30 TL tazminatın başvuruculara ödenmesine karar verildiği Bakanlık görüş yazısında belirtilmiştir.

14. Diğer taraftan, başvuru dilekçesi ve eklerinde, başvuruculaın olay nedeniyle idare aleyhine bir tazminat davası açıp açmadıkları ya da cezai bir soruşturmanın yürütülüp yürütülmediği konusunda bir bilgi bulunmadığı gibi başvuruculaın bu yönden bir şikâyetlerinin de olmadığı görülmüştür.

15. Başvurucular, 5/12/2012 tarihli dilekçeleri ile süresi içinde bireysel başvuruda bulunmuşlardır.

B. İlgili Hukuk

16. 8/6/1949 tarih ve 5434 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanunu'nun mülga 44. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Her ne sebep ve suretle olursa olsun vücutlarında hasıl olan arızalar veya düçar oldukları tedavisi imkansız hastalıklar yüzünden vazifelerini yapamıyacak duruma giren iştirakçilere (Malül) denir ve haklarında bu kanunun malüllüğe ait hükümleri uygulanır."

17. 5434 sayılı Kanun'un mülga 45. maddesi şöyledir:

"44 üncü maddede yazılı malüllük;

a) İştirakçilerin vazifelerini yaptıkları sırada vazifelerinden doğmuş olursa;

b) Vazifeleri dışında kurumların verdiği her hangi bir kuruma ait başka işleri yaparken, bu işlerden doğmuş olursa;

c) Kurumların menfaatini korumak maksadiyle bir iş yaparken o işten doğmuş olursa (Maksadın ilgili kurumlarca kabul edilmesi şartiyle);

ç) Fabrika, atelye ve benzeri işyerlerinde, işe başlamadan evvel iş sırasında veya işi bitirdikten sonra, o işyerinde husule gelen ve yine o işyerinin mahiyetinden veya çalışma konusundan ileri gelen kazadan doğmuş olursa;

Buna (Vazife malüllüğü) ve bunlara uğrıyanlara da (Vazife malülü) denir."

18. 5434 sayılı Kanun'un 72. maddesinin mülga birinci, ikinci, üçüncü ve son fıkraları şöyledir:

“Ölen iştirakçilerin, iştirakçi bulunmayan dul ve muhtaç anaları ile iştirakçi olmayan ve ölüm tarihinde muhtaç ve (65) yaşını doldurmuş bulunan babalarına Sandığa müracaat tarihini takip eden aybaşından itibaren aylık bağlanır. Muhtaç babalardan çalışarak geçimini sağlayamayacak derecede malül olanlar için yaş kaydı aranmaz.

Muhtaç olması sebebiyle aylık bağlanan babanın ölümünde aylığı, muhtaç olması şartı ile Sandığa müracaat tarihini takip eden aybaşından itibaren öz anaya bağlanır.

Şu kadar ki, ölüm tarihinde; evli bulunmaları dolayısıyla aylık bağlanmamış ve sonradan dul kalmış veya boşanmış muhtaç analar ile (65) yaşını doldurmamış malul ve muhtaç bulunmayan babaların, (65) yaşını doldurmaları veya malul duruma girmeleri halinde, muhtaç bulunmaları şartı ile (65) yaşını doldurmuş olmakla beraber muhtaç olmadıklarından dolayı aylık bağlanmamış bulunanların sonradan muhtaç duruma girmeleri halinde, Sandığa müracaatlarını takip eden aybaşından itibaren aylık bağlanır.

(Değişik cümle: 04/07/2012 - 6353 S.K./69. md.) 5510 sayılı Kanunun 47 nci maddesinin sekizinci fıkrasında belirtilen durumlardan dolayı veya 3/11/1980 tarihli ve 2330 sayılı Nakdi Tazminat ve Aylık Bağlanması Hakkında Kanun ile bu Kanuna ek 18/12/1981 tarihli ve 2566 sayılı Bazı Kamu Görevlilerine Nakdi Tazminat Verilmesi ve Aylık Bağlanması Hakkında Kanun kapsamında mütalaa edilen görevler nedeniyle veya 12/4/1991 tarihli ve 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu kapsamına giren olaylar sebebiyle hayatlarını kaybetmiş bulunan iştirakçilerle bunlardan aylık almaktayken ölenlerin, baba veya analarına; yukarıda belirtilen kanunların veya bu Kanunun 56 ncı maddesi kapsamına girecek şekilde hayatını kaybeden erbaş ve erlere veya 56 ncı maddede belirtilen öğrencilere ya da bunlardan aynı sebeplerle aylık almakta iken ölenlerin ana veya babalarına; ölüm tarihini takip eden ay başından geçerli olarak malullük ve muhtaçlık şartı aranmaksızın aylık bağlanır, hayatını kaybeden erbaş ve erler ile yedek subay okulu öğrencilerinin ana ve babasına bağlanan aylığın toplamı 16 yaşından büyük işçiler için tespit edilen otuz günlük asgari ücretin net tutarından az olamaz.”

19. 3/11/1980 tarih ve 2330 sayılı Nakdi Tazminat ve Aylık Bağlanması Hakkında Kanun’un 1. maddesi şöyledir:

“Bu kanunun amacı; barışta güven ve asayişi korumak, kaçakçılığı men, takip ve tahkikle (Ek ibare: 04/07/2012 - 6353 S.K./72. md.) trafik ve yol güvenliğini veya tutuklu ve hükümlülerin sevk ve nakillerini sağlamakla görevli olanların (Ek ibare: 12/07/2013- 6495 S.K./73. md.) ; Türk Silahlı Kuvvetleri, Jandarma Genel Komutanlığı, Sahil Güvenlik Komutanlığı ve Emniyet Teşkilatında bulunan patlayıcı maddelerin incelenmesi, muhafazası, nakli, imha edilmesi ve zararsız hâle getirilmesi işlemlerinde görevlendirilenlerin bu görevlerinden dolayı ya da görevleri sona ermiş olsa bile yaptıkları hizmet nedeniyle derhal veya bu yüzden maruz kaldıkları yaralanma veya hastalık sonucu ölmeleri veya sakat kalmaları halinde ödenecek nakdi tazminat ile birlikte bağlanacak aylığın ve bu yüzden yaralanmaları halinde ödenecek nakdi tazminatın esas ve yöntemlerinin düzenlenmesidir.”

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

20. Mahkemenin 19/11/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvuruculaların 5/12/2012 tarih ve 2012/1081 numaralı bireysel başvuruları incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvuruculaların İddiaları

21. Başvurucular, ebeveynleri oldukları Mehmet Çavdar’ın zorunlu askerlik hizmetini yerine

getirirken bakımını yaptığı silahın ateş alması sonucunda vefat ettiğini, bu olayın meydana gelmesine, bölgenin terör bölgesi olması nedeniyle silahlığın kilit altında tutulmaması, silahlıkta nöbetçi bulunmaması ve sorumlu personelin ihmali davranışlarının neden olduğunu belirterek; müteveffanın, bölgede her an terör saldırısı olabileceği ihtimaliyle silahını alması ve ona bakım yapmasının askeri hizmet içerisinde kabul edilerek "şehit statüsünde" görülmesi ve 5434 sayılı Kanun'un 72. maddesinde sayılan şartlar aranmaksızın, 2330 sayılı Kanun kapsamında vazife malullüğü aylığı bağlanması gerekirken, "söz konusu ölüm olayının doğrudan doğruya kara sınırının korunmasına veya emniyet ve asayişin sağlanmasına, kaçakçılığın men ve takibine yönelik bir görevin ifası sırasında meydana gelmediği, olağan olarak yapılması gereken bir askeri faaliyet sonucu gerçekleştiği" değerlendirmesi yapılarak, vazife malullük aylığı bağlanması taleplerinin reddedilmesinin, Anayasa'da güvence altına alınan yaşam hakkı, adil yargılanma hakkı ve sosyal hukuk devleti ilkesini ihlal ettiğini ileri sürmüş, yargılamanın yenilenmesi ve 5.000,00 TL manevi tazminat isteminde bulunmuşlardır.

B. Değerlendirme

22. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp, olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Bu nedenle başvuruculların iddialarının esas itibarıyla adil yargılama hakkına ilişkin olduğu görülerek, Anayasa'nın 36. maddesi kapsamda inceleme yapılmıştır.

23. Başvurucular, vazife malullüğü aylığı bağlanmamasına ilişkin işlemin iptali talebiyle açtıkları davanın reddedilmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

24. Bakanlık görüş yazısında; Askeri Yüksek İdare Mahkemesinin bağımsız ve tarafsız bir mahkeme olduğu, mevcut davada, kendisine sunulan kanıtlar ile 2330 sayılı Kanun'un uygulanabilirliğini adil bir şekilde değerlendirdikten sonra davanın özel koşullarını da dikkate alarak karar verdiği, başvuruculların söz konusu yargılama süreci boyunca haklarını savunmak için vekilleri aracılığıyla kendi görüşlerini sunma imkânı buldukları, kararların kendilerine tebliğ edildiği, itiraz edebilme haklarını kullanabildikleri, iddialarının Mahkeme tarafından esastan dinlenerek incelendiği, bu hususta takdirin Anayasa Mahkemesine ait olduğu belirtilmiştir.

25. Başvurucular, oğullarının terör bölgesinde görev yaptığını, terör mağdurlarına vazife malullüğü bağlanırken hiçbir şart aranmadığı için kendileri bakımından da aranmaması gerektiğini ifade etmişlerdir.

26. Anayasa'nın 148. maddesinin dördüncü fıkrası şöyledir:

"Bireysel başvuruda, kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlarda inceleme yapılamaz."

27. 30/3/2011 tarih ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Mahkeme, ... açıkça dayanaktan yoksun başvuruların kabul edilemezliğine karar verebilir."

28. 6216 sayılı Kanun'un "Esas hakkındaki inceleme" kenar başlıklı 49. maddesinin (6) numaralı fıkrası şöyledir:

"Bölümlerin, bir mahkeme kararına karşı yapılan bireysel başvurulara ilişkin incelemeleri, bir temel hakkın ihlal edilip edilmediği ve bu ihlalin nasıl ortadan kaldırılacağının

belirlenmesi ile sınırlıdır. Bölümlerce kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlarda inceleme yapılamaz.”

29. Anayasa’nın 148. maddesinin dördüncü fıkrası ile 6216 sayılı Kanun’un 49. maddesinin (6) numaralı fıkrasında, bireysel başvurulara ilişkin incelemelerde kanun yolunda gözetilmesi gereken hususların incelemeye tabi tutulamayacağı, 6216 sayılı Kanun’un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrasında ise açıkça dayanaktan yoksun başvuruların Mahkemece kabul edilemezliğine karar verilebileceği belirtilmiştir.

30. Bir anayasal hakkın ihlali iddiasını içermeyen, yalnızca derece mahkemelerinin kararlarının yeniden incelenmesi talep edilen başvuruların açıkça dayanaktan yoksun ve Anayasa ve Kanun tarafından Mahkemenin yetkisi kapsamı dışında bırakılan hususlara ilişkin olduğu açıktır. Bu kapsamda, bireysel başvuruya konu davadaki olayların kanıtlanması, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması, yargılama sırasında delillerin kabul edilebilirliği ve değerlendirilmesi ile kişisel bir uyuşmazlığa derece mahkemeleri tarafından getirilen çözümün esas yönünden adil olup olmaması, bireysel başvuru incelemesinde değerlendirmeye tabi tutulamaz. Anayasada yer alan hak ve özgürlükler ihlal edilmediği sürece ve bariz takdir hatası veya açık bir keyfilik içermedikçe derece mahkemelerinin kararlarındaki maddi ve hukuki hatalar bireysel başvuru incelemesinde ele alınamaz. Bu çerçevede, derece mahkemelerinin delilleri takdirinde bariz bir takdir hatası veya açık keyfilik bulunmadıkça Anayasa Mahkemesinin bu takdire müdahalesi söz konusu olamaz (B. No: 2012/1027, 12/2/2013, §§ 25-26).

31. Somut olayda, başvuruculaların oğullarının askerlik vazifesini yerine getirirken olay günü silahına bakım yaptığı esnada silahın kaza ile ateş alması sonucunda hayatını kaybettiği, başvuruculaların başvurusu üzerine, Milli Savunma Bakanlığı Nakdi Tazminat Komisyonunca 58.856,30 TL tazminatın kendilerine ödenmesine karar verildiği, ayrıca başvuruculaların vekilleri aracılığıyla vazife malullüğü aylığı bağlanması talebiyle Sosyal Güvenlik Kurumuna müracaatta bulunduğu, söz konusu Kurumun Vazife Malullüğü Tespit Kurulu kararı ile, başvuruculaların oğulları Mehmet Çavdar’ın vazife malulü kabul edildiği, ancak başvuruculara aylık bağlanabilmesi için, 5434 sayılı Kanun’un 72. maddesi gereği başvurucu Mehmet Hüseyin Çavdar’ın malul ve muhtaç, Adalet Çavdar’ın ise dul ve muhtaç olması gerektiğinin bildirildiği, bu işlem üzerine başvuruculaların 2330 sayılı Kanun kapsamında malullük, muhtaçlık ve dul olma şartları aranmaksızın aylık bağlanması gerektiği gerekçesiyle işlemin iptali talebiyle Askeri Yüksek İdare Mahkemesinde dava açtıkları görülmektedir. Dolayısıyla uyuşmazlığın, başvuruculaların oğlunun ölümünün 2330 sayılı Kanun kapsamında değerlendirilip değerlendirilmeyeceğine ilişkin olduğu anlaşılmış olup, yapılan yargılama neticesinde, Mahkeme, kendisine sunulan kanıtlar kapsamında 2330 sayılı Kanun’un uygulanabilirliğini değerlendirdikten sonra davanın özel koşullarını da dikkate alarak davanın reddi yönünden karar vermiştir (§ 11).

32. Adil yargılanma hakkı bireylere dava sonucunda verilen kararın değil, yargılama sürecinin ve usulünün adil olup olmadığını denetletme imkânını verir. Bu nedenle, bireysel başvuruda adil yargılanmaya ilişkin şikâyetlerin incelenebilmesi için başvurucunun yargılama sürecinde haklarına saygı gösterilmediği, bu süreçte karşı tarafın sunduğu deliller ve görüşlerden bilgi sahibi olamadığı veya bunlara etkili bir şekilde itiraz etme fırsatı bulamadığı, kendi delillerini ve iddialarını sunamadığı ya da uyuşmazlığın çözüme kavuşturulmasıyla ilgili iddialarının derece mahkemesi tarafından dinlenmediği veya kararın gerekçesiz olduğu gibi, mahkeme kararının oluşumuna sebep olan unsurlardan değerlendirmeye alınmamış eksiklik, ihmal ya da açık keyfiliğe ilişkin bir bilgi ya da belge

sunmuş olması gerekir (B. No: 2013/2767, 2/10/2013, § 22).

33. Başvuru konusu olayda, başvurucuların, yargılama sürecinin hakkaniyete aykırı olduğuna dair bir bilgi ya da belge sunmadıkları, Mahkemece delillerin değerlendirilmesinin ve verilen kararın içeriğinin adil olmadığı şikâyetini dile getirdikleri anlaşılmaktadır. Buna göre, başvurucuların iddialarının esas itibarıyla Derece Mahkemesince verilen kararın yanlış olduğuna, delillerin değerlendirilmesinde ve hukuk kurallarının uygulanmasında isabet bulunmadığına ve dolayısıyla kararın sonucuna ilişkin olduğu görülmektedir. Yapılan incelemede, Derece Mahkemesince yürütülen yargılama sırasında başvurucuların, karşı tarafın sunduğu deliller ve görüşlerle ilgili bilgi sahibi olma ve bunlara karşı etkili bir şekilde itiraz etme ve kendi delillerini ve iddialarını sunma konularında bir sorunla karşılaştıklarına dair bir bulguya rastlanılmadığı gibi, somut olayda dosyadaki bilgi ve belgeler dikkate alınarak yapılan yargılama ve kurulan hükümde herhangi bir bariz takdir hatası veya açıkça keyfi bir durum da tespit edilmemiştir.

34. Açıklanan nedenlerle, başvurucular tarafından ileri sürülen iddiaların kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu, Derece Mahkemesi kararının bariz takdir hatası veya açık bir keyfilik de içermediği anlaşıldığından, başvurunun “açıkça dayanaktan yoksun olması” nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle; başvurucuların, adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasının “açıkça dayanaktan yoksun olması” nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA, yargılama giderlerinin başvurucular üzerinde bırakılmasına, 19/11/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

KADİR YILMAZBAŞ

B. No: 2012/1199 | Karar tarihi: 19.11.2014

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2012/1199

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

KADİR YILMAZBAŞ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2012/1199)

Karar Tarihi: 19/11/2014

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Serruh KALELİ

Üyeler : Nuri NECİPOĞLU

Hicabi DURSUN

Erdal TERCAN

Hasan Tahsin GÖKCAN

Raportör : Özcan ÖZBEY

Başvurucu : Kadir YILMAZBAŞ

Vekili : Av. Özgür Cenk KARABULUT

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, zorunlu askerlik görevini yerine getirdiği sırada bulduğu bir adet patlamamış T-40 bomba atar mühimmatının elinde patlaması sonucu yaralandığını, vazife malullüğü aylığı bağlanması talebiyle Sosyal Güvenlik Kurumuna müracaatta bulunduğunu, isteminin reddedilmesi üzerine Askeri Yüksek İdare Mahkemesinde (AYİM) açtığı davanın da, hakkında açılmış olan ceza davası sonucu beklenilmeden reddedildiğini, Mahkeme üyelerinden ikisinin askeri hâkim sınıfından olmayan subaylardan oluşması sebebiyle Mahkemenin tarafsız ve bağımsız olmadığını belirterek, Anayasa'nın 17., 36., 37. ve 38. maddelerinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 12/12/2012 tarihinde Ankara 12. Asliye Hukuk Mahkemesi vasıtasıyla yapılmıştır. Dilekçe ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinde Komisyona sunulmasına engel bir eksikliğin bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. Birinci Bölüm İkinci Komisyonunca, 18/3/2013 tarihinde, kabul edilebilirlik incelemesinin

Bölüm tarafından yapılmasına, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Bölüm tarafından, 26/6/2013 tarihinde, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına ve bir örneğinin görüş için Adalet Bakanlığına gönderilmesine karar verilmiştir.

5. Başvuru konusu olay ve olgular 27/6/2013 tarihinde Adalet Bakanlığına bildirilmiştir. Adalet Bakanlığı, tanınan ek süre sonunda görüşünü 28/8/2013 tarihinde Anayasa Mahkemesine sunmuştur.

6. Adalet Bakanlığı görüşü, başvurucuya 12/9/2013 tarihinde tebliğ edilmiş olup, başvurucu, karşı görüşlerini 27/9/2013 tarihinde sunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

7. Başvuru formu ve ekleri ile Bakanlık görüş yazısında ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

8. Başvurucu, zorunlu askerlik görevini ifa amacıyla 22/2/2010 tarihinde askere sevk edilerek, acemilik eğitimini Sivas'ta tamamladıktan sonra, Tunceli 4. Komd. Tug. K.lığı emrinde görevlendirilmiştir.

9. Başvurucu, 30/6/2010 tarihinde nöbet görevini yerine getirmek için bulunduğu nöbet bölgesine yakın atış sahasında patlamamış 1 adet bomba atar mühimmatı bularak alması ve merminin patlaması sonucunda çeşitli yerlerinden yaralanmış ve sağ eli de bilekten itibaren kopmuştur.

10. Başvurucu hakkında düzenlenen Adana Asker Hastanesi Baştabipliğinin 4/11/2010 tarih ve 3030 nolu raporuyla "sağ el bileği dezartikülasyon" teşhisi konulmuş ve durumu için de "TSK Sağlık Yeteneği Yönetmeliği 57. madde D dilimi fıkra 2'ye uyar, barışta ve savaşta askerliğe elverişli değildir" tespiti yapılmıştır. Anılan rapor, Milli Savunma Bakanlığı Sağlık Daire Başkanlığınca 28/12/2010 tarihinde onaylanarak, başvurucu terhis edilmiştir.

11. Osmaniye Devlet Hastanesi Özürlü Sağlık Kurulunun 7/3/2011 tarihli raporu ile başvurucunun olaydan ötürü %56 oranında özürlü olduğuna karar verilmiştir.

12. Başvurucu, vazife malullüğü aylığı bağlanması talebiyle 6/6/2011 tarihinde Sosyal Güvenlik Kurumuna müracaat etmiş, ancak anılan kurum tarafından altmış gün içerisinde cevap verilmediğinden, bu kez işlemin iptali istemiyle AYİM'e dava açmıştır.

13. AYİM Üçüncü Dairesinin 31/5/2012 tarih ve E.2011/2276, K.2012/1367 sayılı kararında; "davacı hakkında olaydan sonra düzenlenen idari tahkikat raporundan ve hakkında düzenlenen soruşturma evrakında bulunan tutanak ve tanık beyanlarından; 30/6/2010 tarihinde saat 13:15 sıralarında korkuluk–1 nöbet yerinde nöbetçi olan davacının, nöbet yeri komutanı M.C.E.'nin ikaz etmesine rağmen nöbet yerini terk ederek kolye yapmak için mermi aramak üzere atış alanına indiği, çelik yeleğini ve kompozit başlığını çıkarıp, nöbet mahallinden uzakta emirler hilafına mermi çekirdeği aradığı, yaklaşık 5 dakika sonra yeniden nöbet yerine, elinde bir adet patlamamış T-40 mühimmatla döndüğü, yine ikaza aldırmayarak mermiyi kurcalarken patladığı ve belirtilen şekilde yaralandığı anlaşılmakla davacının hizmet hali dışına çıkarak yabancılaştığı, ayrıca ikazlara rağmen nöbet yerini terk ederek elde ettiği mühimmatı kurcalarken hadisenin oluştuğu sabit olduğundan olayda 'vazife malullüğü' hükümlerinin uygulanmasının mümkün olmadığı anlaşılmıştır. Başsavcılık

düşüncesinde hakkındaki adli sürecin sonuçlanması belirtilmiş ise de, bu sürecin davacının itham edildiği ceza hukuku cürmü açısından önem arz ettiği, idare hukuku açısından (idari işlem bakımından) eldeki verilere göre durumun tam olarak aydınlanmış olduğu kanısı ile bu görüşe iştirak edilmemiştir.” gerekçesi ile dava reddedilmiştir.

14. Başvurucunun, bu karara karşı 9/7/2012 tarihinde karar düzeltme kanun yoluna gitmesi üzerine, anılan Mahkemenin 11/10/2012 tarih ve E.2012/1570, K.2012/2063 sayılı kararı ile bu istemi de reddedilmiştir. Bu karar başvurucuya 13/11/2012 tarihinde tebliğ edilmiştir.

15. Ayrıca olay ve olgular ile ilgili olarak Bakanlık görüş yazısında ek şu tespitlere yer verilmiştir:

· Olay nedeniyle soruşturmayı yürüten askeri savcılık, olayla ilgili bilgi ve görgüsü olan tüm tanıkları ve başvurucuyu dinlemiş, olay yerinde uzman ekiplerce gerekli incelemeler yaptırılmıştır. Tahkikat çerçevesinde toplanan tüm delillerin değerlendirilmesi sonrasında başvurucu aleyhine kasten tahrip suçundan kamu davası açılmıştır.

· Yargılamayı yapan Kara Kuvvetleri Komutanlığı 8. Kolordu Askeri Mahkemesi, olayla ilgili bilgi ve görgüsü olan tüm tanıkları dinlemiş, gerekli tüm araştırma ve incelemeleri yapmıştır. Delilleri değerlendiren askeri mahkeme başvurucunun olayda tamamen kusurlu olduğunu, davranışıyla nöbet talimatına aykırı hareket etmek suçunu işlediğine 20/3/2012 tarih, E.2012/60, K.2012/75 sayılı kararıyla hükmetmiştir.

· Başvurucuya başvuru konusu olay nedeniyle Türk Silahlı Kuvvetleri (TSK) Mehmetçik Vakfı tarafından maddi yardım yapılıp yapılmaması konusu halen değerlendirilmekte olup karar verilebilmesi için başvurucu aleyhine yürütülen ceza kovuşturmasının sonucu beklenilmektedir.

· Başvurucu tarafından 2/11/2011 tarihinde Ankara 3. Asliye Hukuk Mahkemesinin E.2011/509 sayılı dosyası üzerinden tazminat davası açılmıştır. Ankara 3. Asliye Hukuk Mahkemesi, 18/10/2012 tarih ve E.2011/509, K.2012/603 sayılı kararıyla başvurucunun davasını gören yargı merciinin AYİM olması gerektiği gerekçesiyle davayı reddetmiştir. Yargıtay 4. Hukuk Dairesi, 15/5/2013 tarih ve E.2013/4678, K.2013/8891 sayılı ilamıyla kararı onamış, karar başvurucu vekiline 15/7/2013 tarihinde tebliğ edilmiştir.

· Başvurucunun maluliyet aylığı haricindeki maddi ve manevi tazminat taleplerinin değerlendirildiği Ankara 3. Asliye Hukuk Mahkemesinin görevsizlik kararından sonra AYİM’e aynı taleplerle dava açıp açmadığı yönünde başvurucu tarafından herhangi bir bilgi sunulmamıştır.

16. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı olarak verdiği cevapta, vücut bütünlüğünün kaybı nedeniyle olay tarihinden sonra Ankara 3. Asliye Hukuk Mahkemesinde maddi ve manevi tazminat davası açtığını, verilen görevsizlik kararından sonra ise 6/8/2013 tarihinde AYİM’de tam yargı davası açtığını belirtmiştir.

17. Başvurucu, 12/12/2012 tarihli dilekçesi ile süresi içinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

B. İlgili Hukuk

18. 8/6/1949 tarih ve 5434 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanunu’nun 56. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

“Muvazzaf, yedek ve gönüllü erlerin silah altında bulundukları esnada veya celp ve

terhislerinde (Serbest sevkler dahil) sevkleri sırasında, Yedek Subay okulu öğrencilerinin gerek okulda, gerek okuldan evvelki hazırlık kıtasında vazife malulü olmaları halinde, kendilerine, öğrenim durumlarına göre, 657 sayılı Devlet Memurları Kanununun 36 ncı maddesinde tespit edilen giriş derece ve kademe tutarlarının, daha önce Devlet Memuriyetinde bulunmuş olanlardan kazanılmış hak aylıkları veya emekli keseneğine esas aylıkları, sözü edilen giriş derece ve kademe tutarının üzerinde olanlara bu aylıkları emeklilik gösterge tablosunda karşılığı olan derece ve kademe tutarının,% 70'i üzerinden aylık bağlanır.”

19. 31/5/2006 tarih ve 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu’nun “Malul sayılma” kenar başlıklı 25. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

“Sigortalının veya işverenin talebi üzerine Kurumca yetkilendirilen sağlık hizmeti sunucularının sağlık kurullarınca usûlüne uygun düzenlenecek raporlar ve dayanağı tıbbî belgelerin incelenmesi sonucu, 4 üncü maddenin birinci fıkrasının (a) ve (b) bentleri kapsamındaki sigortalılar için çalışma gücünün veya iş kazası veya meslek hastalığı sonucu meslekte kazanma gücünün en az % 60'ını, (c) bendi kapsamındaki sigortalılar için çalışma gücünün en az % 60’ını veya vazifelerini yapamayacak şekilde meslekte kazanma gücünü kaybettiği Kurum Sağlık Kurulunca tespit edilen sigortalı, malûl sayılır.”

20. 5510 sayılı Kanun’un “Vazife malullüğü” kenar başlıklı 47. maddesi şöyledir:

“Bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten sonra ilk defa 4 üncü maddenin birinci fıkrasının (c) bendi kapsamında sigortalı olanlar için aşağıdaki hallerde vazife malûllüğü hükümleri uygulanır. 25 inci maddede belirtilen malûllük; sigortalıların vazifelerini yaptıkları sırada veya vazifeleri dışında idarelerince görevlendirildikleri herhangi bir kamu idaresine ait başka işleri yaparken bu işlerden veya kurumlarının menfaatini korumak maksadıyla bir iş yaparken ya da idarelerince sağlanan bir taşıtla işe gelişi ve işten dönüşü sırasında veya işyerinde meydana gelen kazadan doğmuş olursa, buna vazife malûllüğü ve bunlara uğrayanlara da vazife malûlü denir.

Vazife malûllükleri;

a) Keyif verici içki ve her çeşit maddeler kullanmaktan,

b) Kanun, tüzük ve emir dışında hareket etmiş olmaktan,

c) Yasak fiilleri yapmaktan,

d) İntihara teşebbüsten,

e) Her ne suretle olursa olsun kendisine veya başkalarına menfaat sağlama veya zarar verme amacından,

doğmuş olursa bunlara uğrayanlar hakkında vazife malûllüğü hükümleri uygulanmaz.”

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

21. Mahkemenin 19/11/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 12/12/2012 tarih ve 2012/1199 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

22. Başvurucu, olay günü nöbet tuttuğu sırada ihtiyacını gidermek amacıyla çelik başlık ve yeleğini çıkararak, girişi engellenmemiş atış sahasına gittiğini, dönüşte nöbet mahalline 10-15 metre mesafede bir adet bomba atar mühimmat bularak aldığını, taşırken ayağının

kayması neticesinde taşa çarpan merminin patlaması ile yaralandığını, mevcut durum ve raporlara rağmen vazife malullüğü aylığının bağlanması yönündeki talebinin idarece reddedilmesi üzerine açtığı davanın, ceza yargılaması sonuçlanıp maddi hakikat ortaya çıkmadan Mahkemece reddedildiğini, Mahkeme üyelerinden ikisinin askeri hakim sınıfından olmayan subaylardan oluşması sebebiyle Mahkemenin tarafsız ve bağımsız olmadığını belirterek, yaşam hakkı ve adil yargılanma hakkına bağlı olarak Anayasa'nın 17., 36., 37. ve 38. maddelerinin ihlal edildiğini, bu nedenle yargılamanın yenilenmesi ve tazminata hükmedilmesi gerektiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

23. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp, olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Bu nedenle başvurucuların iddiaları Anayasa'nın 17. ve 36. maddeleri ile ilişkili görülerek yaşam hakkı ve adil yargılanma hakkı kapsamda değerlendirilmiştir.

1. Yaşam Hakkının İhlal Edildiği İddiası

24. Başvurucu, olay günü askerlik nöbetini tuttuğu mahalde bulup aldığı bomba atar mühimmatın patlaması ile yaralandığını, mevcut durum ve raporlara rağmen görev malullüğü aylığının bağlanması yönündeki talebinin Mahkemece reddedildiğini, vatani görevini yerine getirmek için askere sağlam gittiğini, ancak sağ elini kaybederek döndüğünü, idarenin, halin icaplarına ve ihtiyaçlarına göre hizmeti devamlı ve iyi bir şekilde topluma arz etmesi ve hizmeti yürütürken kimsenin zarara uğramamasını sağlamak amacıyla gerekli önlemleri alması ve personeli eğitmesinin zorunlu olmasına rağmen bu gerekleri yerine getirmediğini belirterek, Anayasa'nın 17. maddesinin ihlal edildiğini iddia etmiştir.

25. Bakanlığın kabul edilebilirlik açısındaki görüş yazısında; öncelikle başvurucunun mağdur sıfatını taşıması ve bunun için de iç hukuktaki idari ve yargısal prosedürlerin tamamlanması gerektiği, oysa başvurucu ile ilgili TSK Mehmetçik Vakfı tarafından maddi yardım yapılması konusundaki çalışmanın henüz tamamlanmadığı, ayrıca Ankara 3. Asliye Hukuk Mahkemesinin görevsizlik nedeniyle red kararından sonra başvurucunun AYİM'de tazminat davası açması gerekirken böyle bir dava açıldığına dair başvurucu tarafından herhangi bir bilginin verilmediği, bu itibarla, idari ve yargısal yolların tüketilip tüketilmediği ile mağdur sıfatının bulunup bulunmadığı konularında takdirin Anayasa Mahkemesine ait olduğu belirtilmiştir.

26. Bakanlık görüşüne karşı olarak başvurucu; vücut bütünlüğünün kaybı nedeniyle olay tarihinden sonra Ankara 3. Asliye Hukuk Mahkemesinde maddi ve manevi tazminat davası açtığını, verilen görevsizlik kararından sonra ise 6/8/2013 tarihinde AYİM'de tam yargı davası açtığını, bu davanın, somut başvuruya konu dava ile ilgisinin bulunmadığını ifade etmiştir.

27. Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası şöyledir:

"…Başvuruda bulunabilmek için olağan kanun yollarının tüketilmiş olması şarttır."

28. 6216 sayılı Kanun'un "Bireysel başvuru hakkı" kenar başlıklı 45. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"İhlale neden olduğu ileri sürülen işlem, eylem ya da ihmal için kanunda öngörülmüş idari ve yargısal başvuru yollarının tamamının bireysel başvuru yapılmadan önce tüketilmiş

olması gerekir.”

29. Anılan Anayasa ve Kanun hükümlerine göre bireysel başvuru yoluyla Anayasa Mahkemesine başvurabilmek için olağan kanun yollarının tüketilmiş olması gerekir. Temel hak ve özgürlüklere saygı, devletin tüm organlarının anayasal ödevi olup, bu ödevin ihmal edilmesi nedeniyle ortaya çıkan hak ihlallerinin düzeltilmesi idari ve yargısal makamların görevidir. Bu nedenle, temel hak ve özgürlüklerin ihlal edildiği iddialarının öncelikle derece mahkemeleri önünde ileri sürülmesi, bu makamlar tarafından değerlendirilmesi ve bir çözüme kavuşturulması esastır (B. No: 2012/403, 26/3/2013, § 16).

30. Buna göre Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru, iddia edilen hak ihlallerinin derece mahkemelerince düzeltilmemesi hâlinde başvurulabilecek ikincil nitelikte bir kanun yoludur. Bireysel başvuru yolunun ikincil niteliği gereği Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunabilmek için öncelikle olağan kanun yollarının tüketilmesi zorunludur. Bu ilke uyarınca, başvurucunun Anayasa Mahkemesi önüne getirdiği şikâyetini öncelikle ve süresinde yetkili idari ve yargısal mercilere usulüne uygun olarak iletmesi, bu konuda sahip olduğu bilgi ve kanıtlarını zamanında bu makamlara sunması ve aynı zamanda bu süreçte dava ve başvurusunu takip etmek için gerekli özeni göstermiş olması gerekir (B. No: 2012/403, 26/3/2013, § 17).

31. Somut olayda başvurucunun, vazife malullüğü aylığı bağlanması talebiyle Sosyal Güvenlik Kurumuna müracaat ettiği, talebinin kabul edilmemesi üzerine açtığı davanın da reddedilmesi nedeniyle bireysel başvuruda bulunduğu görülmektedir. Dolayısıyla mevcut davanın, başvurucu tarafından, meydana gelen yaralama olayında idarenin kusuru bulunduğu, bu nedenle yaşam hakkının ihlal edildiği iddia edilerek idare aleyhine açılmış hukuki ya da cezai nitelikteki bir dava olmadığı, olaydan dolayı Sosyal Güvenlik Kurumunun vazife malullüğü aylığı bağlanmamasına ilişkin işleminin iptali talebiyle açılmış bir dava olduğu anlaşılmaktadır.

32. Diğer yandan gerek Bakanlık görüş yazısında gerekse başvurucunun karşı beyanında; başvurucunun, vücut bütünlüğünün kaybı nedeniyle olay tarihinden sonra Ankara 3. Asliye Hukuk Mahkemesinde maddi ve manevi tazminat davası açtığı, verilen görevsizlik kararından sonra ise 6/8/2013 tarihinde AYİM’de tam yargı davası açtığı, ayrıca başvurucu ile ilgili TSK Mehmetçik Vakfı tarafından maddi yardım yapılması konusundaki çalışmanın henüz tamamlanmadığı tespit edilmiştir. Bu nedenle, yaşam hakkının ihlali iddialarının Anayasa Mahkemesince incelenebilmesi için öncelikle söz konusu bu idari ve yargısal hukuk yollarının tüketilmiş olması gerekmektedir.

33. Açıklanan gerekçelerle, anılan şikâyet konusunda idare aleyhine açılmış bir davanın olması, yine maddi yardım ile ilgili olarak idari sürecin de devam ediyor olması nedeniyle öngörülmüş olan idari ve yargısal başvuru yollarının tamamının tüketilmediği anlaşıldığından, başvurunun bu kısmının “başvuru yollarının tüketilmemesi” nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Adil Yargılanma Hakkının İhlal Edildiği İddiası

34. Başvurucu, vazife malullüğü aylığı bağlanmamasına ilişkin işlemin iptali talebiyle açtığı davanın, hakkındaki ceza yargılamasının sonuçlanıp maddi hakikatin ortaya çıkması beklenilmeden Mahkemece reddedilmesi ve Mahkeme üyelerinden ikisinin subaylardan oluşmasından dolayı Mahkemenin tarafsız ve bağımsız olmaması nedenleriyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

a. Ceza Yargılamasının Sonucunun Beklenilmediği Şikâyeti

35. Başvurucu, “nöbet talimatına aykırı hareket etmek” iddiasıyla aleyhinde açılmış olan ceza davasının sonucunun beklenilmemesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

36. Bakanlık görüş yazısında; AİHM ve Anayasa Mahkemesi içtihatlarına işaret edilerek, delillerin kabul edilebilirliği veya değerlendirilmesi gibi konuların öncelikle yerel mahkemeleri ilgilendirdiği, AİHM’in, bir yerel mahkemenin şu veya bu şekilde karar vermesine neden olan unsurlar hakkında değerlendirme yapma yetkisi olmadığını, zira bunun kendisini üçüncü ya da dördüncü derece yargı organı görmesi anlamına geleceğine karar verdiğini, bu hususta takdirin Anayasa Mahkemesine ait olduğu belirtilmiştir.

37. Başvurucu, Bakanlık görüşüne katılmayarak, başvuru dilekçesindeki iddialarını tekrarlamıştır.

38. Anayasa’nın 148. maddesinin dördüncü fıkrası şöyledir:

“Bireysel başvuruda, kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlarda inceleme yapılamaz.”

39. 30/3/2011 tarih ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun’un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

“Mahkeme, … açıkça dayanaktan yoksun başvuruların kabul edilemezliğine karar verebilir.”

40. 6216 sayılı Kanun’un “Esas hakkındaki inceleme” kenar başlıklı 49. maddesinin (6) numaralı fıkrası şöyledir:

“Bölümlerin, bir mahkeme kararına karşı yapılan bireysel başvurulara ilişkin incelemeleri, bir temel hakkın ihlal edilip edilmediği ve bu ihlalin nasıl ortadan kaldırılacağının belirlenmesi ile sınırlıdır. Bölümlerce kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlarda inceleme yapılamaz.”

41. Anayasa’nın 148. maddesinin dördüncü fıkrası ile 6216 sayılı Kanun’un 49. maddesinin (6) numaralı fıkrasında, bireysel başvurulara ilişkin incelemelerde kanun yolunda gözetilmesi gereken hususların incelemeye tabi tutulamayacağı, 6216 sayılı Kanun’un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrasında ise açıkça dayanaktan yoksun başvuruların Mahkemece kabul edilemezliğine karar verilebileceği belirtilmiştir.

42. Bir anayasal hakkın ihlali iddiasını içermeyen, yalnızca derece mahkemelerinin kararlarının yeniden incelenmesi talep edilen başvuruların açıkça dayanaktan yoksun ve Anayasa ve Kanun tarafından Mahkemenin yetkisi kapsamı dışında bırakılan hususlara ilişkin olduğu açıktır. Bu kapsamda, bireysel başvuruya konu davadaki olayların kanıtlanması, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması, yargılama sırasında delillerin kabul edilebilirliği ve değerlendirilmesi ile kişisel bir uyuşmazlığa derece mahkemeleri tarafından getirilen çözümün esas yönünden adil olup olmaması, bireysel başvuru incelemesinde değerlendirmeye tabi tutulamaz. Anayasada yer alan hak ve özgürlükler ihlal edilmediği sürece ve bariz takdir hatası veya açık bir keyfilik içermedikçe derece mahkemelerinin kararlarındaki maddi ve hukuki hatalar bireysel başvuru incelemesinde ele alınamaz. Bu çerçevede, derece mahkemelerinin delilleri takdirinde bariz bir takdir hatası veya açık keyfilik bulunmadıkça Anayasa Mahkemesinin bu takdire müdahalesi söz konusu olamaz (B. No: 2012/1027, 12/2/2013, §§ 25-26).

43. Somut olayda Mahkeme, başvurucu hakkında olaydan sonra düzenlenen idari tahkikat

raporu, soruşturma evrakında bulunan tutanak ve tanık beyanları ile diğer bilgi ve belgelerden yararlanmak suretiyle ilgili mevzuat kapsamında bir sonuca varmış ve mevcut deliller çerçevesinde başvurucunun hizmet hali dışına çıkarak yabancılaştığı, ayrıca ikazlara rağmen nöbet yerini terk ederek elde ettiği mühimmatı kurcalarken hadisenin oluştuğunu kabul etmiştir. Buna göre Mahkeme, "vazife malullüğü" hükümlerinin uygulanmasının mümkün olmadığına karar vermiştir. Ayrıca Mahkeme, gerekçeli kararında başvurucunun söz konusu şikayeti kapsamındaki talebini de incelemiş ve hakkındaki adli sürecin sonuçlanmasının başvurucunun itham edildiği ceza hukuku cürmü açısından önem arz ettiğini, idare hukuku açısından (idari işlem bakımından) eldeki verilere göre durumun tam olarak aydınlanmış olduğunu, bu nedenle anılan adli sürecin sonucunu beklemeye gerek olmadığını belirtmiştir.

44. Adil yargılanma hakkı bireylere dava sonucunda verilen kararın değil, yargılama sürecinin ve usulünün adil olup olmadığını denetletme imkânını verir. Bu nedenle, bireysel başvuruda adil yargılanmaya ilişkin şikâyetlerin incelenebilmesi için başvurucunun yargılama sürecinde haklarına saygı gösterilmediği, bu süreçte karşı tarafın sunduğu deliller ve görüşlerden bilgi sahibi olamadığı veya bunlara etkili bir şekilde itiraz etme fırsatı bulamadığı, kendi delillerini ve iddialarını sunamadığı ya da uyuşmazlığın çözüme kavuşturulmasıyla ilgili iddialarının derece mahkemesi tarafından dinlenmediği veya kararın gerekçesiz olduğu gibi, mahkeme kararının oluşumuna sebep olan unsurlardan değerlendirmeye alınmamış eksiklik, ihmal ya da açık keyfiliğe ilişkin bir bilgi ya da belge sunmuş olması gerekir (B. No: 2013/2767, 2/10/2013, § 22).

45. Başvuru konusu olayda, başvurucunun, yargılama sürecinin hakkaniyete aykırı olduğuna dair bir bilgi ya da belge sunmadığı, Mahkemece delillerin değerlendirilmesinin ve verilen kararın içeriğinin adil olmadığı şikâyetini dile getirdiği anlaşılmaktadır. Buna göre, başvurucunun iddialarının esas itibarıyla Derece Mahkemesince verilen kararın yanlış olduğuna, delillerin değerlendirilmesinde ve hukuk kurallarının uygulanmasında isabet bulunmadığına ve dolayısıyla kararın sonucuna ilişkin olduğu görülmektedir. Yapılan incelemede, Derece Mahkemesince yürütülen yargılama sırasında başvurucunun, karşı tarafın sunduğu deliller ve görüşlerle ilgili bilgi sahibi olma ve bunlara karşı etkili bir şekilde itiraz etme ve kendi delillerini ve iddialarını sunma konularında bir sorunla karşılaştığına dair bir bulguya rastlanılmadığı gibi, somut olayda dosyadaki bilgi ve belgeler dikkate alınarak yapılan yargılama ve kurulan hükümde herhangi bir bariz takdir hatası veya açıkça keyfi bir durum da tespit edilmemiştir.

46. Açıklanan nedenlerle, başvurucu tarafından ileri sürülen iddiaların kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu, Derece Mahkemesi kararının bariz takdir hatası veya açık bir keyfilik de içermediği anlaşıldığından, başvurunun bu kısmının "açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Askeri Yüksek İdare Mahkemesinin Bağımsız ve Tarafsız Olmadığı Şikâyeti

47. Başvurucu, Mahkeme üyelerinden ikisinin askeri hâkim sınıfından olmayan subaylardan oluşması sebebiyle Mahkemenin tarafsız ve bağımsız olmadığını belirtmiştir.

48. Anayasa Mahkemesi tarafından bu konu daha önce incelenirken belirtildiği üzere, AYİM'in oluşumu, statüsü ve görevleri Anayasa ve ilgili Kanun'da hüküm altına alınmıştır. AYİM'e atanan askeri hâkimlerin bağımsızlığının Anayasa ve ilgili Kanun hükümleri ile garanti altına alındığı, atanma ve çalışma usulleri yönünden, askeri hâkimlerin bağımsızlıklarını zedeleyecek bir hususun olmadığı, kararlarından dolayı idareye hesap

verme durumunda bulunmadıkları, disipline ilişkin konuların AYİM Yüksek Disiplin Kurulunca incelenip karara bağlandığı görülmektedir (B. No: 2013/1134, 16/5/2013, § 29). Diğer yandan, sınıf subayı üyelerin en fazla dört yıllık bir süre ile görev yapmaları, disiplin konularında Disiplin Kuruluna tabi kılınmaları, görev süreleri zarfında idari veya askeri yetkililerce herhangi bir değerlendirmeye tabi tutulmamaları, bu subayların idareye karşı bağımsızlıklarını güçlendirmiştir (B. No: 2013/1134, 16/5/2013, § 30) Buna göre, somut başvuru açısından anılan kararlardan farklı karar verilmesini gerektiren bir yön bulunmamaktadır.

49. Açıklanan nedenlerle, somut olayda Mahkemenin bağımsız ve tarafsız olmadığına ilişkin bir husus saptanmadığından, başvurunun bu bölümünün de “açıkça dayanaktan yoksun olması” nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucunun,

1. Yaşam hakkının ihlal edildiği iddiasının “başvuru yollarının tüketilmemesi”,

2. Adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarının “açıkça dayanaktan yoksun olması”,

nedenleriyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde bırakılmasına,

19/11/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

NESİN KAYSERİLİOĞLU (2)

B. No: 2012/1238 | Karar tarihi: 19.11.2014

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2012/1238

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

NESİN KAYSERİLİOĞLU BAŞVURUSU (2)

(Başvuru Numarası: 2012/1238)

Karar Tarihi: 19/11/2014

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Serruh KALELİ

Üyeler : Nuri NECİPOĞLU

Hicabi DURSUN

Erdal TERCAN

Hasan Tahsin GÖKCAN

Raportör : Recep ÜNAL

Başvurucu : Nesin KAYSERİLİOĞLU

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, disiplin soruşturması ve idari yargılama kapsamında kendisi hakkında verilen kararlar nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüş, maddi ve manevi tazminat taleplerinde bulunmuştur.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 20/12/2012 tarihinde Karaman 1. Asliye Hukuk Mahkemesi vasıtasıyla yapılmıştır. Dilekçe ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinde belirlenen eksiklikler tamamlatılmış ve Komisyona sunulmasına engel bir eksikliğin bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. Birinci Bölüm Birinci Komisyonunca 10/12/2013 tarihinde, kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Bölüm Başkanı tarafından 8/5/2014 tarihinde, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına ve bir örneğinin görüş için Adalet Bakanlığına gönderilmesine karar verilmiştir.

5. Başvuru konusu olay ve olgular 8/5/2014 tarihinde Bakanlığa bildirilmiştir. Bakanlığın 4/7/2014 tarihli yazısı ile görüş sunulmayacağı bildirilmiştir.

III. OLAYLAR VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

7. Başvurucu hakkında, Karaman Barosuna kayıtlı avukat olarak çalışmakta iken görevi kötüye kullanma, müteselsilen hizmet nedeniyle güveni kötüye kullanma, hizmet nedeniyle güveni kötüye kullanma, açığa atılan imzanın kötüye kullanılması suçlarından Karaman Ağır Ceza Mahkemesinde (E.2007/118) kamu davası açılmıştır.

8. Karaman Baro Başkanlığı tarafından 24/8/2006 tarihinde, anılan kamu davasına konu eylemler nedeniyle başvurucu hakkında disiplin soruşturması açılmasına karar verilmiştir.

9. Karaman Baro Başkanlığı Disiplin Kurulu Başkanlığının (Baro Disiplin Kurulu) 23/8/2007 tarih ve E.2006/4 sayılı kararı ile iddiaların sübuta ermesi halinde meslekten çıkarılmayı gerektirir suçlar olması nedeniyle Karaman Ağır Ceza Mahkemesinin E.2007/118 sayılı dava dosyası sonuçlanıncaya kadar 19/3/1936 tarih ve 1136 sayılı Avukatlık Kanunu'nun 153. maddesi gereğince başvurucunun tedbir mahiyetinde işten yasaklanmasına karar verilmiştir. Bu karar başvurucuya 5/9/2007 tarihinde tebliğ edilmiştir.

1. İtiraz Üzerine İşten Yasaklanma Kararının Türkiye Barolar Birliğince Kaldırılması ve Sonrası

10. Başvurucu, işten yasaklama kararına karşı itiraz başvurusunda bulunmuştur. Türkiye Barolar Birliği (TBB) Disiplin Kurulunun 2/11/2007 tarihli kararı ile tedbir mahiyetinde işten yasaklama kararı kaldırılmıştır. Bu karar başvurucuya 18/12/2007 tarihinde tebliğ edilmiştir.

11. TBB Disiplin Kurulunun tedbir mahiyetinde işten yasaklama kararını kaldırma kararının gerekçelerine uygun olarak teşekkül ettirilen Disiplin Kurulu, 15/2/2008 tarih ve E.2006/4 sayılı kararla başvurucu hakkında devam etmekte olan ceza davası sonuçlanıncaya kadar geçerli olmak üzere başvurucunun tedbiren işten yasaklanmasına yeniden karar vermiştir.

12. Başvurucu, hakkında verilen tedbir mahiyetinde işten yasaklama kararına karşı itirazda bulunmuş ve TBB Disiplin Kurulunun 25/4/2008 tarihli kararıyla itirazının reddine karar verilmiştir. Bu karar Adalet Bakanlığı Hukuk İşleri Genel Müdürlüğü (Bakanlık) tarafından uygun görülmüş ve 4/7/2008 tarihinde başvurucuya tebliğ edilmiştir. Başvurucu, Baro Disiplin Kurulu ve TBB Disiplin Kurulu kararlarının ve Bakanlığın uygun görme kararının iptali istemiyle Ankara 3. İdare Mahkemesinde dava açmıştır.

13. Ankara 3. İdare Mahkemesinin 5/5/2010 tarih ve E.2009/823, K.2010/749 sayılı kararı ile iptal davasının reddine karar verilmiştir. Bu karar başvurucuya 11/8/2010 tarihinde tebliğ edilmiştir. Başvurucu bu karara karşı temyiz yoluna başvurmuştur.

14. Danıştay Sekizinci Dairesinin 15/7/2011 tarih ve E.2010/9419, K.2011/3719 sayılı kararı ile Ankara 3. İdare Mahkemesinin kararının onanmasına karar verilmiştir. Başvurucunun karar düzeltme talebi aynı Dairenin 8/2/2012 tarih ve E.2011/8788, K.2012/439 sayılı kararı ile reddedilmiştir. Anılan karar kesinleşmiş olup, başvurucuya 2/3/2012 tarihinde tebliğ edilmiştir.

2. Başvurucunun İşten Yasaklanma Kararına Karşı İkinci İtirazı

15. Başvurucu, işten yasaklanma kararının kaldırılması talebiyle ikinci defa başvuruda bulunmuş olup, bu başvurusu 19/12/2008 tarihli Baro Disiplin Kurulu kararıyla reddedilmiştir. Başvurucunun bu karara itirazı, TBB Disiplin Kurulunun 20/2/2009 tarihli kararıyla reddedilmiştir. TBB kararı Bakanlık tarafından uygun görülmüştür. İptal davası açılmadığından anılan kararlar kesinleşmiştir.

3. Başvurucunun İşten Yasaklanma Kararına Karşı Üçüncü İtirazı

16. Başvurucu, işten yasaklanma kararının kaldırılması talebiyle üçüncü defa başvuruda bulunmuş olup, bu başvurusu 1/5/2009 tarihli Baro Disiplin Kurulu kararıyla reddedilmiştir. Başvurucunun bu karara itirazı, TBB Disiplin Kurulunun 10/7/2009 tarihli kararıyla reddedilmiştir. TBB kararı Bakanlık tarafından 11/8/2009 tarihinde uygun görülmüştür.

17. Başvurucu, talep ve itirazı üzerine verilen kararlar aleyhine 28/10/2009 tarihinde Ankara 3. İdare Mahkemesinde yürütmenin durdurulması istemli iptal davası açmıştır. Başvurucunun yürütmenin durdurulması istemi Ankara 3. İdare Mahkemesinin 9/2/2010 tarihli kararıyla reddedilmiştir. Başvurucunun bu karara yönelik itirazı Ankara Bölge İdare Mahkemesinin 7/4/2010 tarih ve 2010/1607 sayılı kararı ile reddedilmiştir.

18. Ankara 3. İdare Mahkemesinin 22/10/2010 tarih ve E.2009/1687, K.2010/1812 sayılı kararı ile iptal davasının reddine karar verilmiştir. Bu karar başvurucuya 12/4/2011 tarihinde tebliğ edilmiş olup, başvurucu karara karşı temyiz yoluna başvurmuştur.

19. Danıştay Sekizinci Dairesinin 13/9/2011 tarih ve E.2011/5066 sayılı kararı ile Ankara 3. İdare Mahkemesinin kararının onanmasına karar verilmiştir. Bu karar başvurucuya, 19/10/2011 tarihinde tebliğ edilmiş olup, başvurucunun karar düzeltme yoluna başvurup başvurmadığı tespit edilememiştir.

4. Başvurucunun İşten Yasaklanma Kararına Karşı Dördüncü İtirazı

20. Başvurucu, işten yasaklanma kararının kaldırılması talebiyle dördüncü defa başvuruda bulunmuş olup, bu başvurusu 29/9/2009 tarihli Baro Disiplin Kurulu kararıyla reddedilmiştir. Başvurucunun bu karara itirazı, TBB Disiplin Kurulunun 4/12/2009 tarihli kararıyla reddedilmiştir. TBB kararı Bakanlık tarafından uygun görülmüş ve başvurucuya 24/2/2010 tarihinde tebliğ edilmiştir. İptal davası açılmadığından anılan kararlar kesinleşmiştir.

5. Başvurucunun İşten Yasaklanma Kararına Karşı Beşinci İtirazının Türkiye Barolar Birliği Tarafından Kabulü ve Buna İlişkin Israr Kararına Karşı Açılan İptal Davası

21. Başvurucu, işten yasaklanma kararının kaldırılması talebiyle beşinci defa başvuruda bulunmuş olup, bu başvurusu 17/2/2010 tarihli Baro Disiplin Kurulu kararıyla reddedilmiştir. Başvurucunun bu karara itirazı, TBB Disiplin Kurulunun 26/3/2010 tarihli kararıyla kabul edilerek, tedbir mahiyetinde işten yasaklanma kararının kaldırılmasına karar verilmiştir.

22. Anılan karar, Bakanlık tarafından uygun görülmeyerek 21/4/2010 tarihinde TBB Başkanlığına geri gönderilmiştir. TBB Disiplin Kurulu 30/4/2010 tarihinde ısrar kararı vermiştir. Bu karar, başvurucuya 14/6/2010 tarihinde tebliğ edilmiştir.

23. TBB Disiplin Kurulunun anılan ısrar kararına karşı, başvurucu hakkında yürütülen ceza yargılamasında şikâyetçi konumunda olan M.K. tarafından Ankara 6. İdare Mahkemesinde

yürütmenin durdurulması istemli iptal davası açılmıştır. Ankara 6. İdare Mahkemesinin 10/12/2010 tarih ve E.2010/1468 sayılı kararı ile yürütmenin durdurulmasına karar verilmiştir. TBB'nin bu karara itirazı, Ankara Bölge İdare Mahkemesinin 16/2/2011 tarih ve 2011/753 sayılı kararı ile reddedilmiştir.

24. Başvurucu, iptal davasının konusunun, TBB Disiplin Kurulu tarafından kendisi lehine verilen ısrar kararı olduğunu, bu nedenle kendisine davanın ihbarının gerektiğini ileri sürerek 24/2/2011 tarihinde davaya müdahale talebinde bulunmuştur. Mahkemenin 11/3/2011 tarihli ara kararı ile başvurucunun bu talebinin, davanın taraflarına bildirilmesine karar verilmiştir. Ankara 6. İdare Mahkemesinin 28/4/2011 tarihli kararı ile başvurucunun bu talebinin kabulüne karar verilmiştir.

25. Başvurucu, Karaman 1. Asliye Hukuk Mahkemesi vasıtasıyla dava dosyasının bir suretinin kendisine gönderilmesini talep etmiş ve İdare Mahkemesince başvurucunun talebi yerinde görülerek dosyanın bir sureti 9/6/2011 tarihinde başvurucu tarafından teslim alınmıştır.

26. Başvurucu 14/6/2011 tarihli dilekçesi ile daha önce verilmiş ve Bölge İdare Mahkemesinin denetiminden geçmiş olan 10/12/2010 tarihli yürütmenin durdurulması kararının yeniden gözden geçirilmesini ve avukatlık mesleğinin yürütülmesi ile ilgili olarak avukatın hak ve sorumlulukları ile ilgili uygulama, teamül ve kuralların bilinmesi, irdelenmesi ve açıklanması hususlarının İdare Mahkemesinin uzmanlık alanı içerisinde olmadığı gerekçesiyle uzman bilirkişi incelemesi yapılmasını talep etmiştir.

27. Ankara 6. İdare Mahkemesinin 24/6/2011 tarih ve E.2010/1468, K.2011/983 sayılı kararı ile M.K.'nin açtığı iptal davasının kabulüne karar verilmiştir. Anılan kararın gerekçesinde, "… Mahkememizin 10.12.2010 günlü yürütmenin durdurulması kararının yeniden gözden geçirilerek kaldırılması istenilmekte ise de; yürütmenin durdurulması kararlarına karşı ancak kararın tebliğinden itibaren 7 gün içinde Bölge İdare Mahkemesine itiraz yoluna gidilebileceği, bunun dışında idare mahkemelerince yürütmenin durdurulması istemleri hakkında verilmiş kararları kaldırma yetkisinin yasal olarak mevcut olmadığı göz önüne alındığından müdahilin bu istemi hakkında hüküm kurulmaksızın esasa…" geçildiği ifade edilmiştir. Bu karar başvurucuya 15/7/2011 tarihinde tebliğ edilmiş olup, başvurucu karara karşı temyiz yoluna başvurmuştur.

28. Danıştay Sekizinci Dairesinin 30/1/2012 tarih ve E.2011/7835, K.2012/195 sayılı kararı ile Ankara 6. İdare Mahkemesinin kararının onanmasına karar verilmiştir. Bu karar başvurucuya, 2/3/2012 tarihinde tebliğ edilmiştir. Başvurucunun karar düzeltme talebi aynı Dairenin 28/9/2012 tarih ve E.2012/6617, K.2012/6873 sayılı kararı ile reddedilmiştir. Anılan karar başvurucuya 20/11/2012 tarihinde tebliğ edilmiştir.

6. Başvurucunun İşten Yasaklanma Kararına Karşı Altıncı ve Yedinci İtirazları

29. Başvurucu, işten yasaklanma kararının kaldırılması talebiyle altıncı ve yedinci defa başvuruda bulunmuş olup, bu başvuruları 30/3/2011 ve 29/7/2011 tarihli Baro Disiplin Kurulu kararıyla reddedilmiştir. Başvurucunun bu kararlara itirazları, TBB Disiplin Kurulunun 27/5/2011 ve 9/9/2011 tarihli kararlarıyla reddedilmiştir. TBB kararları Bakanlık tarafından uygun görülmüş ve başvurucuya 20/7/2011 ve 13/10/2011 tarihlerinde tebliğ edilmiştir. İptal davası açılmadığından anılan kararlar kesinleşmiştir.

7. Başvurucunun İşten Yasaklanma Kararına Karşı Sekizinci, Dokuzuncu ve Onuncu İtirazları

30. Başvurucu, işten yasaklanma kararın kaldırılması talebiyle Disiplin Kuruluna sekizinci, dokuzuncu ve onuncu kez başvuruda bulunmuş, bu başvuruları sırasıyla 7/10/2011, 16/11/2011 ve 28/12/2011 tarihlerinde verilen kararlar ile Disiplin Kurulu tarafından reddedilmiştir. Başvurucunun bu kararlara karşı itirazda bulunup bulunmadığı tespit edilememiştir. İptal davası açılmadığından anılan kararlar kesinleşmiştir.

8. Başvurucunun İşten Yasaklanma Kararına Karşı Onbirinci İtirazı

31. Başvurucu, işten yasaklanma kararının kaldırılması talebiyle onbirinci defa başvuruda bulunmuş olup, bu başvurusu 27/1/2012 tarihli Baro Disiplin Kurulu kararıyla reddedilmiştir. Başvurucunun bu karara itirazı, TBB Disiplin Kurulunun 24/3/2012 tarihli kararıyla kabul edilmiş ve hakkındaki tedbir mahiyetinde işten yasaklama kararı kaldırılmıştır. TBB kararı Bakanlık tarafından uygun görülmüştür. Kaldırma kararı ve olur yazısı 8/5/2012 tarihinde başvurucuya tebliğ edilmiştir.

32. Başvurucu, 20/12/2012 tarihinde, Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunmuştur.

B. İlgili Hukuk

33. 1136 sayılı Kanun'un "İşten yasaklanma" kenar başlıklı 153. maddesi şöyledir:

"Hakkında meslekten çıkarma cezasını gerektirebilecek mahiyette bir işten dolayı kovuşturma yapılmakta olan avukat disiplin kurulu kararıyle, tedbir mahiyetinde işten yasaklanabilir.

Kararın verilmesinden önce ilgilinin dinlenmiş veya dinlenmek üzere çağrılmış olup da belirtilen günde gelmemiş olması şarttır. (Ek cümle : 2/5/2001 - 4667/71 md.) Ancak, baroya bildirdiği büro adresine tebligat yapılamayan avukatın ayrıca çağrılması ve dinlenmesi zorunlu değildir.

Disiplin kurulu, bu karara esas olacak delillerin hangi sınır dahilinde gösterilip inceleneceğini, istekle bağlı olmaksızın, serbestçe takdir eder.

Karar, hakkında kovuşturma yapılan avukata gerekçesiyle birlikte tebliğ olunur ve bu karar verildiği tarihte yürürlüğe girer. Ancak, karara karşı Türkiye Barolar Birliği Disiplin Kuruluna itiraz olunabilir. İtiraz kararın uygulanmasını durdurmaz. Bu hususdaki itirazlar ivedilikle ve en geç bir ay içinde karara bağlanır. İtiraz yerinde görülürse karar kaldırılır.

İşten yasaklanma kararı, yargı organları ile sair mercilere baro başkanlığı tarafından derhal duyurulur."

34. 1136 sayılı Kanun'un "Disiplin kurulu kararına karşı itiraz" kenar başlıklı 157. maddesi şöyledir:

"Disiplin kurulu kararlarına karşı, Cumhuriyet Savcısı ve ilgililer, tebliğ tarihinden itibaren otuz gün içinde Türkiye Barolar Birliği Disiplin Kuruluna itiraz edebilirler.

Birlik disiplin kurulu, disiplin davalarını dosya üzerinde inceler. Ancak, işten veya meslekten çıkarma cezasına yahut işten yasaklanmaya dair kararların incelenmesi sırasında, ilgili avukatın isteği üzerine veya kendiliğinden duruşma yapılmasına karar verebilir.

145 ve 146 ncı maddeler, birlik disiplin kurulu hakkında da uygulanır.

Birlik disiplin kurulunda duruşmaya raportör üyenin işi izah etmesiyle başlanır. Bu üyenin duruşmadan önce raporunu imzalayıp dosyaya koymuş bulunması gereklidir.

Raportör üyenin izahından sonra ilgili avukat ve varsa vekilleri gerekli izahlarda bulunurlar. Bunlardan itirazı yapmış olan taraf önce dinlenir. Son söz, hakkında disiplin kovuşturması yapılanındır.

Birlik disiplin kurulu, inceleme konusu kararın onanmasına veya kovuşturmanın derinleştirilmesi için kararın bozularak dosyanın ilgili baroya gönderilmesine karar verebileceği gibi, yeniden incelemeyi gerektirmiyen hallerde, uygun görmediği kararı kaldırarak işin esası hakkında karar verebilir veya verilmiş olan kararı düzelterek onaylayabilir.

(Değişik : 2/5/2001 - 4667/74 md.) Birlik Disiplin Kurulunun, itiraz üzerine verdiği kararlar Adalet Bakanlığına ulaştığı tarihten itibaren iki ay içinde Bakanlıkça karar verilmediği veya karar onaylandığı takdirde kesinleşir. Ancak Adalet Bakanlığı uygun bulmadığı kararları bir daha görüşülmek üzere, gösterdiği gerekçesiyle birlikte Türkiye Barolar Birliğine geri gönderir. Geri gönderilen bu kararlar, Türkiye Barolar Birliği Disiplin Kurulunca üçte iki çoğunlukla aynen kabul edildiği takdirde onaylanmış, aksi halde onaylanmamış sayılır; sonuç Türkiye Barolar Birliği tarafından Adalet Bakanlığına bildirilir. Şu kadar ki, uyarma, kınama ve para cezasına ilişkin kararlar kesin olup, Bakanlığın onayına tâbi değildir.

(Değişik : 2/5/2001 - 4667/74 md.) 8 inci maddenin altıncı ve yedinci fıkraları hükümleri burada da kıyasen uygulanır.”

35. 1136 sayılı Kanun’un “Delillerin serbestçe takdiri, ceza vermenin amacı ve cezadan mahsup” kenar başlıklı 158. maddesi şöyledir:

“Türkiye Barolar Birliği Disiplin Kurulu ve barolar disiplin kurulları, gösterilen delilleri, soruşturma ve duruşmadan edinecekleri kanıya göre serbestçe takdir ederler.

(Değişik : 2/5/2001 - 4667/75 md.) Bu kurullar disiplin cezalarının verilmesinde; avukatlık onurunu, düzen ve gelenekleri ile meslek kurallarını ve itibarını korumak, mesleğin amaç ve gereklerine ve adalete uygun olarak yerine getirilmesini sağlamak ilkelerini göz önünde tutarlar.

(Ek: 22/1/1986 - 3256/26 md.) İşten yasaklanan avukata süreli olarak işten çıkarma cezası verilmesi halinde, işten yasaklandığı süre cezadan mahsup edilir.”

36. 6/1/1982 tarih ve 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu’nun “Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu ile Vergi Usul Kanununun uygulanacağı haller” kenar başlıklı 31. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

“1. Bu Kanunda hüküm bulunmayan hususlarda; hakimin davaya bakmaktan memnuiyeti ve reddi, ehliyet, üçüncü şahısların davaya katılması, davanın ihbarı, tarafların vekilleri, feragat ve kabul, teminat, mukabil dava, bilirkişi, keşif, delillerin tespiti, yargılama giderleri, adli yardım hallerinde ve duruşma sırasında tarafların mahkemenin sukününu ve inzibatını bozacak hareketlerine karşı yapılacak işlemler ile elektronik işlemlerde Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu hükümleri uygulanır.”

37. İlk Derece Mahkemesinin nihai karar tarihi itibarıyla yürürlükte olan 18/6/1927 tarih ve 1086 sayılı mülga Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu’nun 275. maddesi şöyledir:

“Mahkeme, çözümü özel veya teknik bir bilgiyi gerektiren hallerde bilirkişinin oy ve görüşünün alınmasına karar verir. Hakimlik mesleğinin gerektirdiği genel ve hukuki bilgi ile çözümlenmesi mümkün olan konularda bilirkişi dinlenemez.”

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

38. Mahkemenin 19/11/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 20/12/2012 tarih ve 2012/1238 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

39. Başvurucu;

i. Ankara 6. İdare Mahkemesinde yapılan yargılama ile ilgili olarak; dava dilekçesinin reddi gerekirken aksi yönde işlem yapıldığını, davanın kendisine ihbar edilmediğini, dosyayı inceleme ve dosyadan örnek alma taleplerinin reddedildiğini, davaya katılma dilekçesinin taraflara tebliğ edilmediğini, bilirkişi incelemesi ve yürütmenin durdurulması kararının yeniden gözden geçirilmesi talepleri hakkında karar verilmediğini, hakkında mahkumiyet kararı olmamasına rağmen ve 1136 sayılı Kanun'a aykırı olarak, aynı Kanun'un 153. maddesindeki "tedbiren işten yasaklanma kararının" süresiz uygulanabileceğinin kabul edildiğini, başka bir avukat hakkında resmi belgede sahtecilik suçu nedeniyle verilen hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına dair karar nedeniyle, aynı avukat hakkında "iki yıl süreyle işten çıkarma" cezası verildiğini, ancak açılan iptal davası üzerine anılan işleme ilişkin olarak Ankara 6. İdare Mahkemesinin, yürütmenin durdurulması ve iptal kararı vererek çelişkiye düştüğünü, bu nedenlerle Anayasa'nın 13., 15., 17., 36., 38., 40., 48. ve 74. maddelerinde düzenlenen hak ve özgürlüklerinin ihlal edildiğini ileri sürmüş, 3.000.000,00 TL maddi ve 2.000.000,00 TL manevi tazminata hükmedilmesini talep etmiştir.

ii. Başvurucu ayrıca, 1136 sayılı Kanun'un 153 ilâ 156. ve 158. maddelerinin ceza normu içermesine rağmen takdire dayalı olduğunu, tedbiren yasaklama için bir süre öngörülmediğini, Baro Disiplin Kurulunun hiçbir evrensel hukuk ilkesi veya uluslararası sözleşme hükmünü dikkate almaksızın delilleri serbestçe değerlendirerek karar verdiğini, aynı Kanun'un 158. maddesinde yasaklamaya ilişkin tedbir süresinin verilecek cezadan fazla olması, ceza davasında beraat edilmesi veya başka nitelikte cezalar verilmesi hallerinde mahsubun nasıl yapılacağının açıklanmaması nedeniyle hakkında uygulanan tedbirin cezaya dönüştüğünü, bu nedenlerle anılan Kanun maddelerinin Anayasa'nın 13., 15., 17., 36., 38., 48. ve 74. maddelerine aykırı olduğunu ileri sürmüş ve iptallerini talep etmiştir.

B. Değerlendirme

1. Ankara 6. İdare Mahkemesince Yürütülen E.2010/1468 Sayılı Yargılama Yönünden

a. Adil Yargılanma Hakkının İhlal Edildiği İddiası

i. Yargılama Kapsamındaki Bazı Usuli İşlemler ve Mahkemenin Ulaştığı Sonuçların Hukuka Uygun Olmadığına İlişkin İddialar

40. Bakanlığın 4/7/2014 tarihli yazısı ile Anayasa Mahkemesinin 20/2/2014 tarih ve 2013/3081 başvuru numaralı kararında bu tür şikâyetlerin incelenmesinde göz önüne alınacak kriterlerin belirlendiğini, somut başvuru açısından farklı bir sonuca varılmasını gerektirecek bir yön bulunmaması nedeniyle görüş sunulmasına gerek görülmediği bildirilmiştir.

41. Anayasa'nın 148. maddesinin dördüncü fıkrası şöyledir:

"Bireysel başvuruda, kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlarda inceleme yapılamaz."

42. 30/3/2011 tarih ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri

Hakkında Kanun'un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Mahkeme, … açıkça dayanaktan yoksun başvuruların kabul edilemezliğine karar verebilir."

43. 6216 sayılı Kanun'un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrasında açıkça dayanaktan yoksun başvuruların Mahkemece kabul edilemezliğine karar verilebileceği belirtilmiştir. Anayasa'nın 148. maddesinin dördüncü fıkrasında ise açıkça dayanaktan yoksun başvurular kapsamında değerlendirilen kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin şikâyetlerin bireysel başvuruda incelenemeyeceği kurala bağlanmıştır.

44. Anılan kurallar uyarınca, ilke olarak derece mahkemeleri önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması ile derece mahkemelerince uyuşmazlıkla ilgili varılan sonucun esas yönünden adil olup olmaması bireysel başvuru incelemesine konu olamaz. Bunun tek istisnası, derece mahkemelerinin tespit ve sonuçlarının adaleti ve sağduyuyu hiçe sayan tarzda bariz takdir hatası veya açık keyfilik içermesi ve bu durumun kendiliğinden bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlükleri ihlal etmiş olmasıdır. Bu çerçevede, kanun yolu şikâyeti niteliğindeki başvurular, bariz takdir hatası veya açık keyfilik bulunmadıkça Anayasa Mahkemesince incelenemez (B. No: 2012/1027, 12/2/2013, § 26).

45. Başvurucu, reddi gereken dava dilekçesinin reddedilmediğini, davanın kendisine ihbar edilmediğini, dosya inceleme ve dosyadan örnek alma taleplerinin reddedildiğini, davaya katılma dilekçesinin taraflara tebliğ edilmediğini ve yürütmenin durdurulması kararının yeniden gözden geçirilmesi talepleri hakkında karar verilmediğini, hakkında mahkumiyet kararı olmamasına rağmen kanuna aykırı olarak, tedbiren işten yasaklanma kararının süresiz uygulanabileceği sonucuna varıldığını, başka bir avukat hakkında verilen disiplin cezasına ilişkin davada aynı Mahkemenin, yürütmenin durdurulması ve iptal kararı vererek çelişkiye düştüğünü, bu nedenlerle Anayasa'nın 36. maddesinde düzenlenen adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

46. Olaylara ilişkin açıklamalardan da anlaşılacağı üzere, başvurucunun davaya müdahale talebi davanın taraflarına tebliğ edilmiş ve daha sonra Mahkemece kabul edilmiş; dava dosyasının sureti de talebi üzerine başvurucuya gönderilmiştir. Nihai kararda başvurucunun yürütmenin durdurulması kararının yeniden gözden geçirilmesi talebinin niçin yeniden değerlendirilmediği de açıklanmıştır. Dolayısıyla başvurucunun dayandığı ve yargılama sürecinde gerçekleştiğini iddia ettiği eksikliklerin tamamının süreç içerisinde giderildiği anlaşılmaktadır. Bunların dışında başvurucu, yargılama sürecinde karşı tarafın sunduğu deliller ve görüşlerden bilgi sahibi olamadığına, kendi delillerini ve iddialarını sunma olanağı bulamadığına, karşı tarafça sunulan delillere ve iddialara etkili bir şekilde itiraz etme fırsatı bulamadığına ya da uyuşmazlığın çözüme kavuşturulmasıyla ilgili iddialarının İlk Derece Mahkemesi tarafından dinlenmediğine ilişkin bir bilgi ya da kanıt sunmadığı gibi Mahkeme kararında bariz takdir hatası veya açık keyfilik oluşturan herhangi bir durum da tespit edilememiştir.

47. Açıklanan nedenlerle, başvurucu tarafından ileri sürülen iddiaların kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu, İlk Derece Mahkemesi kararının bariz takdir hatası veya açık keyfilik de içermediği anlaşıldığından, başvurunun, diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin "açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

ii. Gerekçeli Karar Hakkı Yönünden

48. Başvurucu, bilirkişi incelemesi talebi konusunda mahkemece bir karar verilmemiş olması nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

49. Anayasa'nın 141. maddesinin üçüncü fıkrası şöyledir:

"Bütün mahkemelerin her türlü kararları gerekçeli olarak yazılır."

50. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasında, herkesin yargı organlarına davacı ve davalı olarak başvurabilme ve bunun doğal sonucu olarak da iddia, savunma ve adil yargılanma hakkı güvence altına alınmıştır. Maddeyle güvence altına alınan hak arama özgürlüğü, kendisi bir temel hak niteliği taşımasının ötesinde, diğer temel hak ve özgürlüklerden gereken şekilde yararlanılmasını ve bunların korunmasını sağlayan en etkili güvencelerden biridir. Bu bağlamda Anayasa'nın, bütün mahkemelerin her türlü kararlarının gerekçeli olarak yazılmasını ifade eden 141. maddesinin de, hak arama hürriyetinin kapsamının belirlenmesinde gözetilmesi gerektiği açıktır (B. No: 2013/307, 16/5/2013, § 30).

51. Mahkemelerin hükümleri için gerekçe yazmaları gerekmekle birlikte bu, tarafların tüm iddialarına detaylı yanıt vermek zorunluluğu şeklinde anlaşılmamalıdır. Gerekçe yazma yükümlülüğünün ileri sürülen iddiaların davanın sonucuna etkisi yönünden her davanın şartları çerçevesinde değerlendirilerek belirlenmesi gerekmektedir. Bu kapsamda ileri sürülen iddianın kabulü halinde davanın sonucuna etkili olması bekleniyor ise mahkemelerin bu iddiayı değerlendirmeleri gerekebilir (B. No: 2013/735, 17/9/2014, § 45).

52. Nitekim AİHM, derece mahkemelerinin kendisine sunulan tüm iddialara yanıt vermek zorunda olmadığını, ancak ileri sürülen iddialardan biri kabul edildiğinde davanın sonucuna etkili olması halinde, mahkemelerin bu hususa belirli ve açık bir yanıt vermek zorunda olabileceğini belirtmiştir (bkz. Hiro Balani/İspanya, B. No. 18064/91, 9/12/1994, § 28).

53. Öte yandan temyiz mercilerinin kararlarının tamamen gerekçeli olması zorunlu değildir. Temyiz merciinin yargılamayı yapan mahkemenin kararıyla aynı fikirde olması ve bunu ya aynı gerekçeyi kullanarak ya da basit bir atıfla kararına yansıtması yeterlidir. Burada önemli olan husus, temyiz merciinin bir şekilde temyizde dile getirilmiş ana unsurları incelediğini, derece mahkemesinin kararını inceleyerek onadığını ya da bozduğunu göstermesidir (B. No: 2013/5486, 4/12/2013, § 57).

54. Somut olayda başvurucu, 14/6/2011 tarihli dilekçesi ile avukatlık mesleğinin yürütülmesi ile ilgili olarak avukatın hak ve sorumlulukları ile ilgili uygulama, teamül ve kuralların bilinmesi, irdelenmesi ve açıklanması hususlarının İdare Mahkemesinin uzmanlık alanı içerisinde olmadığı gerekçesiyle uzman bilirkişi incelemesi yapılmasını talep etmiştir. İdare Mahkemesince başvurucunun talebi yerinden görülmeyerek bilirkişi incelemesi yaptırılmamıştır. Mahkemenin 24/6/2011 tarihli gerekçeli kararında ise, bu konuda herhangi bir açıklamaya yer verilmeyerek, başvurucunun bu talebinin zımnen reddedildiği anlaşılmaktadır.

55. Başvurucu nihai karara karşı temyiz dilekçesinde, İdare Mahkemesince bilirkişi incelemesi talebi konusunda bir karar verilmeden hüküm kurulduğunu ileri sürmüştür. Danıştay Sekizinci Dairesinin 30/1/2012 tarihli kararında "İdare Mahkemesince verilen kararın dayandığı gerekçe usul ve yasaya uygun" olduğu ve "bozulmasını gerektiren bir neden bulunmadığı" gerekçeleriyle "temyiz isteminin reddi ile anılan kararın onanmasına" karar verilmiştir.

56. 1086 sayılı Kanun'un 275. maddesinde mahkemenin, çözümü özel veya teknik bir bilgiyi gerektiren hallerde bilirkişinin oy ve görüşünün alınmasına karar vereceği, hâkimlik mesleğinin gerektirdiği genel ve hukuki bilgi ile çözümlenmesi mümkün olan konularda bilirkişi dinlenemeyeceği düzenlemesine yer verilmiştir. Başvurucunun talep ettiği bilirkişi incelemesi, esas itibarıyla 1136 sayılı Kanun ve ilgili mevzuatın somut davada uygulanması ile ilgili olup, belirtilen Kanun hükmü gereğince, böyle bir konuda bilirkişi dinlenemeyeceği gibi, bu kapsamdaki bilirkişi incelemesi, İlk Derece Mahkemesince ulaşılan, davanın esasına ilişkin sonuç bakımından belirleyici niteliği haiz değildir. Dolayısıyla, esasa etkili olmaması nedeniyle, başvurucunun ihlal iddiasına konu olan bu hususun bir ihlal oluşturmadığı açıktır.

57. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği iddiasına yönelik açık ve görünür bir ihlalin olmadığı anlaşıldığından başvurunun bu kısmının "açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Diğer İhlal İddiaları

58. Başvurucu başvurusuna konu olaylar nedeniyle, adil yargılanma hakkının yanı sıra, Anayasa'nın 13., 15., 17., 38., 40., 48. ve 74. maddelerinde düzenlenen hak ve özgürlüklerin de ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

59. Başvuruya konu ihlal iddiasıyla ilgili deliller sunarak olaya ilişkin iddialarını ve hangi Anayasa hükmünün ihlal edildiğine ilişkin açıklamalarda bulunmak suretiyle hukuki iddialarını kanıtlama yükümlülüğü başvurucuya ait olmasına rağmen, başvurucu tarafından soyut şekilde birtakım Anayasa hükümlerine atıfta bulunulmakla birlikte, belirtilen hükümlerin nasıl ihlal edildiğine ilişkin bir açıklama ve kanıtlamada bulunulmadığı anlaşıldığından, başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin "açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Diğer Yargılama ve İdari Süreçler Yönünden

60. 30/3/2011 tarih ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un geçici 1. maddesinin (8) numaralı fıkrası şöyledir:

"Mahkeme, 23/9/2012 tarihinden sonra kesinleşen nihai işlem ve kararlar aleyhine yapılacak bireysel başvuruları inceler."

61. Anılan Kanun hükmü uyarınca Anayasa Mahkemesinin zaman bakımından yetkisinin başlangıcı 23/9/2012 tarihi olup, Mahkeme, ancak bu tarihten sonra kesinleşen nihai işlem ve kararlar aleyhine yapılan bireysel başvuruları inceleyebilecektir. Bu açık düzenleme karşısında, anılan tarihten önce kesinleşmiş nihaî işlem ve kararları da içerecek şekilde yetki kapsamının genişletilmesi mümkün değildir.

62. Anayasa Mahkemesinin zaman bakımından yetkisi için kesin bir tarihin belirlenmesi ve Mahkemenin yetkisinin geriye yürür şekilde uygulanmaması hukuk güvenliği ilkesinin gereğidir (B. No. 2012/51, 25/12/2012, § 18).

63. Başvurucu, deliller aksini işaret etmesine ve ceza davasının henüz sonuçlanmamış olmasına rağmen müteaddit defalar hakkında tedbir mahiyetinde işten yasaklama kararı verilmesi nedeniyle bu yasağın süresiz olacak şekilde uygulandığını; 1136 sayılı Avukatlık Kanunu'nun 153 - 156 ve 158. maddelerinin ceza normu içermelerine rağmen takdire dayalı

olduğunu, tedbiren yasaklama için bir süre öngörülmediğini, Baro Disiplin Kurulunun delilleri serbestçe ve hiçbir evrensel hukuk ilkesi veya uluslararası sözleşme hükmünü dikkate almaksızın karar verdiğini, aynı Kanun'un 158. maddesinde yasaklamaya ilişkin tedbir süresinin verilecek cezadan fazla olması, ceza davasında beraat edilmesi veya başka nitelikte cezalar verilmesi hallerinde mahsubun nasıl yapılacağının açıklanmadığını ileri sürmüş, bu şekilde hakkında uygulanan tedbirin cezaya dönüştüğünden şikâyetçi olmuştur.

64. Ankara 6. İdare Mahkemesince yürütülen E.2010/1468 sayılı yargılama dışında, başvurucunun ihlal iddialarının dayanağını teşkil eden diğer yargılama ve idari süreçlere ilişkin kararların tamamı, Anayasa Mahkemesinin zaman bakımından yetkisinin başlangıç tarihi olan 23/9/2012 tarihinden önce kesinleşmiştir.

65. Açıklanan nedenlerle, başvuru konusu kararların bireysel başvuruların incelenmeye başlandığı tarih olarak belirlenen 23/9/2012 gününden önce kesinleşmiş oldukları anlaşıldığından, başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin "zaman bakımından yetkisizlik" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucunun;

1. Ankara 6. İdare Mahkemesince yürütülen E.2010/1468 sayılı yargılamaya ilişkin şikâyetlerinin "açıkça dayanaktan yoksun olması",

2. Diğer yargılama ve idari süreçlere ilişkin şikâyetlerinin "zaman bakımından yetkisizlik",

nedenleriyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerine bırakılmasına,

19/11/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

MEHMET ORHAN VE DİĞERLERİ

B. No: 2012/1258 | Karar tarihi: 19.11.2014

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2012/1258

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

MEHMET ORHAN VE DİĞERLERİ

(Başvuru Numarası: 2012/1258)

Karar Tarihi: 19/11/2014

R.G. Tarih-Sayı: 7/3/2015-29288

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Serruh KALELİ

Üyeler : Nuri NECİPOĞLU

Hicabi DURSUN

Erdal TERCAN

Hasan Tahsin GÖKCAN

Raportör : Özcan ÖZBEY

Başvurucular : 1) Mehmet ORHAN

2) Nurhan ORHAN

3) Merve ORHAN

Vekilleri : Av. Recep SELÇUK

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucular, ebeveynleri ve kardeşi oldukları Durmuş Orhan'ın askerlik görevini yerine getirdiği Ağrı/Doğubayazıt 5. Hudut Komutanlığında, 25/5/2010 tarihinde kendisini silahla vurması sonucu yaralanarak aynı gün yaşamını yitirmesinden dolayı kendilerine maddi ve manevi tazminat ödenmesi istemiyle yaptıkları başvurunun idarece reddedilmesi üzerine Askeri Yüksek İdare Mahkemesinde (AYİM) açtıkları davada, Mahkemece, bilirkişi raporunda tespit edilen miktardan daha düşük oranda tazminata karar verilmesi ve reddolunan kısım üzerinden de dava tarihinden sonra yürürlüğe giren 659 sayılı Kanun Hükmünde Kararname (KHK) uyarınca idare lehine vekâlet ücretine hükmedilmesi, ayrıca karar düzeltme taleplerinin reddedilmesi sonucunda 203,00 TL para cezası verilmesi nedenleriyle adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 20/12/2012 tarihinde Edirne İdare Mahkemesi vasıtasıyla yapılmıştır. Dilekçe ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinde Komisyona sunulmasına engel bir eksikliğin bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. Birinci Bölüm Birinci Komisyonunca, 27/6/2013 tarihinde, kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Bölüm tarafından, 10/10/2013 tarihinde, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına ve bir örneğinin görüş için Adalet Bakanlığına gönderilmesine karar verilmiştir.

5. Başvuru konusu olay ve olgular 11/10/2013 tarihinde Adalet Bakanlığına bildirilmiştir. Adalet Bakanlığı, tanınan ek süre sonunda görüşünü 6/12/2013 tarihinde Anayasa Mahkemesine sunmuştur.

6. Adalet Bakanlığı görüşü, başvuruculara 12/12/2013 tarihinde tebliğ edilmiş olup, başvurucular, karşı görüşlerini 24/12/2013 tarihinde sunmuşlardır.

III. OLAYLAR VE OLGULAR

A. Olaylar

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

8. Başvurucular Mehmet Orhan ve Nurhan Orhan'ın oğlu, Merve Orhan'ın ise kardeşi olan Durmuş Orhan, Ağrı/Doğubayazıt 5. Hudut Alay Komutanlığı emrinde er olarak askerlik görevini yapmakta iken, 25/5/2010 tarihinde kendisini silahla vurması sonucu yaşamına son vermiştir.

9. Müteveffa Durmuş Orhan'ın intihar etmesi olayına ilişkin olarak, Ağrı Askeri Savcılığı tarafından yürütülen soruşturma sonucunda, sorumlulukları tespit edilen iki askeri personel hakkında görevi kötüye kullanma ve asta müessir fiil suçlarından 3/6/2011 tarih ve E.2011/130, K.2011/196 sayılı iddianame ile kamu davası açılmıştır.

10. Başvurucular, olaydan dolayı kendilerine maaş bağlanması talebiyle Sosyal Güvenlik Kurumuna müracaat etmiş olup, anılan kurumdaki işlemler devam etmekte iken destekten yoksun kalmaya bağlı maddi ve manevi zararlarının telafi edilmesi istemiyle 28/12/2010 tarihinde de Milli Savunma Bakanlığına başvuruda bulunmuşlardır.

11. Anılan Bakanlık tarafından süresinde herhangi bir yanıt verilmeyerek talebin reddedilmesi üzerine, başvurucular tarafından 10/3/2011 tarihli dilekçeyle AYİM'de dava açılarak, olay nedeniyle kendilerine henüz maaş bağlanmamış olması ve hiçbir sosyal güvencelerinin bulunmaması gerekçesiyle 140.000 TL maddi ve 110.000 TL manevi tazminat ödenmesi talep edilmiştir.

12. Yapılan yargılama ve başvuruculaların uğradıkları zararın tespiti için yaptırılan bilirkişi incelemesi sonucunda, AYİM İkinci Dairesinin 8/2/2012 tarih ve E.2011/500, K.2012/203 sayılı kararı ile; idare tarafından başvuruculardan Nurhan Orhan'a 27.150 TL maddi, 7.250 TL manevi tazminat ödenmesine, Mehmet Orhan'a 25.384 TL maddi, 7.250 TL manevi tazminat ödenmesine, Merve Orhan'a 3.500 TL manevi tazminat ödenmesine ve başvuruculaların fazlaya ilişkin istemlerinin reddine, hükmedilen maddi ve manevi tazminat

miktarları üzerinden nispi olarak hesap edilen 8.189 TL avukatlık ücretinin davalı idareden alınarak başvuruculara verilmesine, ayrıca 659 sayılı KHK gereğince reddedilen maddi ve manevi tazminat miktarları üzerinden nispi olarak hesap edilen 11.207 TL avukatlık ücretinin de başvuruculardan alınarak davalı idareye verilmesine hükmolunmuştur.

13. Mahkeme kararında şu gerekçeye yer verilmiştir:

“Devlet adına kamu hizmetini yürüten idarenin halin icaplarına ve ihtiyaçlarına göre hizmeti devamlı ve en iyi şekilde topluma arz etmesi, hizmeti yürütürken kimsenin zarara uğramaması için gerekli önlemleri alması zorunludur. Bu zorunluluğun gereği gibi yerine getirilmemesi hizmetin kusurlu işlediğinin açık bir delilidir… Ölüm olayının müteveffanın kendi eylemi sonucu olması nedeniyle müteveffanın da müterafik kusurunun bulunduğu sonucuna varılmıştır. Bu nedenle davacıların uğradıkları zararlarının müterafik kusur da dikkate alınarak hizmet kusuru ilkesi gereğince davalı idarece karşılanması gerektiği kararlaştırılmıştır.”

14. Başvurucular tarafından 9/4/2012 tarihli dilekçeyle karar düzeltme kanun yoluna gidilmesi üzerine, anılan Mahkemenin 26/9/2012 tarih ve E.2012/422, K.2012/1033 sayılı kararıyla bu istemleri reddedilmiş ve 203 TL para cezasına hükmedilmiştir. Bu karar başvuruculara, 10/12/2012 tarihinde tebliğ edilmiştir.

15. Başvurucular, 20/12/2012 tarihli dilekçeleri ile süresi içinde bireysel başvuruda bulunmuşlardır.

B. İlgili Hukuk

16. 4/7/1972 tarih ve 1602 sayılı Askeri Yüksek İdari Mahkemesi Kanunu’nun “Doğrudan doğruya tam yargı davası açılması” başlıklı 43. maddesi şöyledir:

“İdari eylemlerden hakları ihlal edilmiş olanların Askeri Yüksek İdare Mahkemesinde dava açmadan önce, bu eylemlerin yazılı bildirimi üzerine veya başka suretle öğrendikleri tarihten itibaren bir yıl ve her halde eylem tarihinden itibaren beş yıl içinde yetkili makama başvurarak haklarının yerine getirilmesini istemeleri lazımdır. Bu isteklerin kısmen veya tamamen reddi halinde bu konudaki işlemin tebliği tarihinden ve altmış gün içinde cevap verilmediği takdirde bu sürenin bittiği tarihten itibaren altmış gün içinde tam yargı davası açabilirler.

Görevli olmayan adli yargı mercilerine açılan tam yargı davasının görevden reddi halinde sonradan Askeri Yüksek İdare Mahkemesine açılan davalarda, birinci fıkrada öngörülen idareye başvurma şartı aranmaz.”

17. 11/4/2013 tarih ve 6459 sayılı İnsan Hakları ve İfade Özgürlüğü Bağlamında Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun’un 1. maddesi ile 1602 sayılı Kanun’un 46. maddesinin dördüncü fıkrasına eklenen cümle şöyledir:

“Ancak, tam yargı davalarında dava dilekçesinde belirtilen miktar, süre veya diğer usul kuralları gözetilmeksizin nihai karar verilinceye kadar, harcı ödenmek suretiyle bir defaya mahsus olmak üzere artırılabilir ve miktarın artırılmasına ilişkin dilekçe otuz gün içinde cevap verilmek üzere karşı tarafa tebliğ edilir.”

18. Haksız fiillerden doğan borç ilişkilerini düzenleyen 11/1/2011 tarih ve 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu’nun “Sorumluluk” başlıklı 49. maddesi şöyledir:

“Kusurlu ve hukuka aykırı bir fiille başkasına zarar veren, bu zararı gidermekle yükümlüdür.

Zarar verici fiili yasaklayan bir hukuk kuralı bulunmasa bile, ahlaka aykırı bir fiille başkasına kasten zarar veren de, bu zararı gidermekle yükümlüdür.”

19. 26/9/2011 tarih ve 659 sayılı Genel Bütçe Kapsamındaki Kamu İdareleri ve Özel Bütçeli İdarelerde Hukuk Hizmetlerinin Yürütülmesine İlişkin Kanun Hükmünde Kararname’nin “Davalardaki temsilin niteliği ve vekalet ücretine hükmedilmesi ve dağıtımı” kenar başlıklı 14. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

“Tahkim usulüne tabi olanlar dahil adli ve idari davalar ile icra dairelerinde idarelerin vekili sıfatıyla hukuk birimi amirleri, muhakemat müdürleri, hukuk müşavirleri ve avukatlar tarafından yapılan takip ve duruşmalar için, bu davaların idareler lehine neticelenmesi halinde, bunlar tarafından temsil ve takip edilen dava ve işlerde ilgili mevzuata göre hükmedilmesi gereken tutar üzerinden idareler lehine vekalet ücreti takdir edilir.”

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

20. Mahkemenin 19/11/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvuruculların 20/12/2012 tarih ve 2012/1258 numaralı bireysel başvuruları incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvuruculların İddiaları

21. Başvurucular, ebeveynleri ve kardeşi oldukları Durmuş Orhan’ın askerlik görevi sırasında intihar etmesi üzerine Askeri Yüksek İdare Mahkemesinde açtıkları 140.000 TL maddi, 110.000 TL manevi tazminat davası sonucunda, mahkeme tarafından kendileri lehine toplam 52.534 TL maddi, 18.000 TL manevi tazminata hükmedildiğini, oysa bilirkişi raporunda daha yüksek miktarda tazminat oranının belirlendiğini, ancak Mahkemece müteveffanın kusuru da nazara alınarak tazminat miktarının indirildiğini ve reddolunan maddi ve manevi tazminatlar üzerinden 659 sayılı KHK uyarınca idare lehine 11.207 TL vekâlet ücretinin hesaplandığını belirterek, dava tarihinden sonra yürürlüğe giren 659 sayılı KHK gereğince davalı idare lehine vekâlet ücretine hükmedilmesinin ve karar düzeltme taleplerinin reddedilmesi sonucunda 203,00 TL para cezası verilmesinin adil yargılanma hakkı ile hak arama hürriyetini ihlal ettiğini ileri sürmüşlerdir.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

22. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp, olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Devletin, yaşamı koruma hususunda negatif ve pozitif sorumluluğu bulunmaktadır. Devlet, bu yönden yapılmış olan bir şikâyete makul bir yanıt vermek ve sorumluluğu kapsamında bir mağduriyet oluşmuş ise bunu uygun ve adil bir tatmin ile gidermekle yükümlüdür. Bu nedenle başvuruculların hükmedilen tazminatın yetersiz olduğu yönündeki iddiaları Anayasa’nın 17. ve vekâlet ücreti ile para cezasının verilmesi yönündeki iddiaları ise Anayasa’nın 36. maddesi ile ilişkili görülerek, anılan şikâyetler yaşam hakkı ve adil yargılanma hakkı kapsamda değerlendirilmiştir.

a. Yaşam Hakkının İhlal Edildiği İddiası

23. Başvurucular, Mahkeme tarafından, bilirkişi raporunda tespit edilen miktardan daha düşük bir tazminat miktarına hükmedilmiş olmasının adil olmadığını ileri sürmüşlerdir.

24. Bakanlığın görüş yazısında; başvuruculların bu yöndeki iddiaları Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’nin (AİHS) 6. maddesi ve Anayasa’nın 36. maddesi kapsamında incelenmiş,

ayrıca AİHM ve Anayasa Mahkemesi kararlarına işaret edilerek, delillerin kabul edilebilirliği veya değerlendirilmesi gibi konuların öncelikle yerel mahkemeleri ilgilendirdiği, dava sürecinde başvuruculların tazminat miktarı hakkındaki görüşlerini Mahkemeye ilettikleri ve bu taleplerin Mahkemece değerlendirildiği, takdirin Anayasa Mahkemesine ait olduğu belirtilmiştir.

25. Başvurucular karşı görüşlerinde, bireysel başvuru dilekçesindeki iddialarını tekrar etmişlerdir.

26. Başvuruculların bu yöndeki iddialarının yaşam hakkı kapsamında incelemesi gerekir. Ancak, Anayasa'nın 17. maddesine ilişkin şikâyetleri açısından öncelikle başvuruculların mağdur sıfatını taşıyıp taşımadıklarının belirlenmesi ve bunun için de devletin Anayasa'nın 17. maddesi kapsamında yaşam hakkını korumak için sahip olduğu "etkili bir yargısal sistem kurma" pozitif yükümlülüğünün kapsamının ve başvuru konusu olayda eğer varsa bu yükümlülüğün ne ölçüde yerine getirildiğinin tespiti gerekmektedir.

27. Anayasa'nın "Kişinin dokunulmazlığı, maddi ve manevi varlığı" kenar başlıklı 17. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Herkes, yaşama, maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir.

28. Kişinin yaşam hakkı ile maddi ve manevi varlığını koruma hakkı, birbirleriyle sıkı bağlantıları olan, devredilmez ve vazgeçilmez haklardan olup devletin bu konuda pozitif ve negatif yükümlülükleri bulunmaktadır. Devletin, negatif bir yükümlülük olarak, yetki alanında bulunan hiçbir bireyin yaşamına kasıtlı ve hukuka aykırı olarak son vermeme, bunun yanı sıra, pozitif bir yükümlülük olarak, yine yetki alanında bulunan tüm bireylerin yaşam hakkını gerek kamusal makamların, gerek diğer bireylerin, gerekse kişinin kendisinin eylemlerinden kaynaklanabilecek risklere karşı koruma yükümlülüğü bulunmaktadır (B. No: 2012/752, 17/9/2013, § 50-51).

29. Anayasa Mahkemesinin yaşam hakkı kapsamında devletin sahip olduğu pozitif yükümlülükler açısından benimsediği temel yaklaşıma göre, devletin sorumluluğunu gerektirebilecek şartlar altında gerçekleşen ölüm olaylarında Anayasa'nın 17. maddesi, devlete, elindeki tüm imkânları kullanarak, bu konuda ihdas edilmiş yasal ve idari çerçevenin yaşamı tehlikede olan kişileri korumak için gereği gibi uygulanmasını ve bu hakka yönelik ihlallerin durdurulup cezalandırılmasını sağlayacak etkili idari ve yargısal tedbirleri alma görevi yüklemektedir. Bu yükümlülük, kamusal olsun veya olmasın, yaşam hakkının tehlikeye girebileceği her türlü faaliyet bakımından geçerlidir (B. No: 2012/752, 17/9/2013, § 52).

30. Bu kapsamda, bazı özel koşullarda devletin, kişinin kendi eylemlerinden kaynaklanabilecek risklere karşı yaşamı korumak amacıyla gerekli tedbirleri alma yükümlülüğü de bulunmaktadır (benzer yöndeki AİHM kararları için bkz. Tanrıbilir/Türkiye, B. No: 21422/93, 16/11/2000, § 70; Ataman / Türkiye, B. No: 46252/99, 27/4/2006, § 54). Zorunlu askerlik hizmeti için de tartışmasız bir şekilde geçerli olan bu yükümlülüğün (benzer yöndeki AİHM kararı için bkz. Alvarez Ramon / İspanya, B. No: 51192/99, 3/7/2001) ortaya çıkması için askeri mercilerin, kendi kontrolleri altındaki bir kişinin kendini öldürmesi ya da fiziksel bütünlüğüne zarar vermesi konusunda gerçek bir risk olduğunu bilip bilmediklerini ya da bilmeleri gerekip gerekmediğini tespit etmek, böyle bir durum söz konusu ise bu riski ortadan kaldırmak için makul ölçüler çerçevesinde ve sahip oldukları yetkiler kapsamında kendilerinden beklenen her şeyi yapıp yapmadıklarını incelemek

gerekmektedir. Ancak özellikle insan davranışının öngörülemezliği, öncelikler ve kaynaklar değerlendirilerek yapılacak işlemin veya yürütülecek faaliyetin tercihi göz önüne alınarak; pozitif yükümlülük, yetkililer üzerine aşırı yük oluşturacak şekilde yorumlanmamalıdır (B. No: 2012/752, 17/9/2013, § 53; benzer yöndeki AİHM kararları için bkz. Kılınç ve diğerleri/Türkiye, B.No: 40145/98, 7/7/2005 § 40–42; Ömer Aydın/Türkiye, B. No: 34813/02, 25/11/2008, § 46-48; Kasım Dalar/Türkiye, B. No: 35957/05, 21/2/2012, § 49). Bu çerçevede Anayasa Mahkemesince yapılacak incelemede, basit bir ihmali veya değerlendirme hatasını aşan bir kusurun askeri yetkililere atfedilebilip atfedilemeyeceğinin ortaya konulması gerekmektedir (benzer yöndeki AİHM kararları için bkz. Abdullah Yılmaz/Türkiye, B. No: 21899/02, 17/6/2008, § 57; Nuran Kızılkaya Karslı/Türkiye, B. No: 12988/05, 17/4/2012, § 59.

31. Askerlik yükümlülüğü kapsamında yürütülen bazı eylem ve etkinliklerin doğasında ve buna dâhil insan unsuruna bağlı olarak ortaya çıkan risk seviyesine uygun şekilde yaşamı koruyucu yasal ve idari düzenlemelerin bulunması gerekmektedir. Bu yükümlülük aynı zamanda devletin, sade vatandaşları askere alma kararı vermesi nedeniyle söz konusu insan unsurundan da kaynaklanmaktadır. Zira devlet, askerlik görevini zorunlu kılıyorsa, özellikle silah kullanımı konusunda büyük bir titizlik göstermeli ve psikolojik sorunları olan askerlerin tedavi edilmesini ve onlara yönelik uygun tedbirlerin alınmasını sağlamalıdır. Oluşturulan yasal ve idari düzenlemelerde, askerlik yaşamının doğasında var olan tehlikelerle karşı karşıya bulunan askerlerin etkin bir şekilde korunmalarını sağlayan uygulamaya ilişkin tedbirlerin ve emir komuta zinciri içerisinde yer alan sorumlular tarafından işlenebilecek kusur ve hataların tespit edilmesini sağlayacak usullerin öngörülmesi gerekmektedir (benzer yöndeki AİHM kararları için bkz. Kılınç ve diğerleri/Türkiye, B. No: 40145/98, 7/7/2005, § 41; Lütfi Demirci ve diğerleri/Türkiye, B. No: 28809/05, 2/3/2010, § 31).

32. Bu çerçevede askere alım sırasında kişilerin uygun denetimlerden geçirilmesi ve askerlik öncesinde ve sırasında gerekli denetim ve müdahalelerin duruma uygun koşullarda yapılması büyük önem taşımaktadır (bkz. Kılınç ve Diğerleri/Türkiye, B. No: 40145/98, 7/7/2005, § 41).

33. Yaşam hakkının korunması, silah altındaki bir askerin, askeri makamların kontrolü altında iken “şüpheli” bir biçimde ölmesi durumunda, bağımsız ve tarafsız bir şekilde etkili ve uygun resmi bir soruşturmanın yürütülmesini de gerekli kılmaktadır. Bu şekilde yukarıda bahsi geçen yasal ve idari çerçevenin etkili bir şekilde uygulanması temin edilebilecektir. Bu amaçla yürütülen araştırma ve soruşturmanın öncelikle olayların tam olarak nasıl meydana geldiğinin belirlenmesini, ikinci olarak ise sorumluların tespit edilmesini ve gerek görüldüğünde cezalandırılmasını sağlayacak nitelikte olması gerekir. Bu kapsamda yürütülen işlemler, ön soruşturma aşamasının ötesine geçmeli ve yargı aşaması da dâhil bütün süreç Anayasa’nın 17. maddesinin gereklerine cevap vermelidir. Böylelikle, derece mahkemeleri hiçbir durumda mağdurların yaşam hakkına, maddi ve manevi varlığına karşı yapılan saldırıları cezasız bırakmamalıdır (benzer yöndeki AİHM kararları için bkz. Feyzi Yıldırım/Türkiye, B. No: 40074/98, 19/7/2007; Okkalı / Türkiye, B. No: 52067/99, 17/10/2006; Abdullah Yılmaz / Türkiye, B. No: 21899/02, 17/7/2008, § 58).

34. Devletin yaşam hakkı kapsamında sahip olduğu pozitif yükümlülüklerin bir de usuli yönü bulunmaktadır. Bu usul yükümlülüğü çerçevesinde devlet, doğal olmayan her ölüm olayının sorumlularının belirlenmesini ve gerekiyorsa cezalandırılmasını sağlayabilecek etkili resmi bir soruşturma yürütmek durumundadır. Bu tarz bir soruşturmanın temel amacı, yaşam

hakkını koruyan hukukun etkin bir şekilde uygulanmasını güvenceye almak ve kamu görevlilerinin ya da kurumlarının karıştığı olaylarda, bunların sorumlulukları altında meydana gelen ölümler için hesap vermelerini sağlamaktır (benzer yöndeki AİHM kararları için bkz. Anguelova/Bulgaristan, B. No: 38361/97, § 137; Jasinskis/Letonya, 21/12/2010, B. No: 45744/08, § 72).

35. Öte yandan Anayasa'nın 17. maddesinin öngörmüş olduğu devletin usul yükümlülüğü bağlamında, ölüm olayının kasten ya da saldırı veya kötü muameleler sonucu meydana gelmesine ilişkin davalar ile ihmal sonucu ölüm olayının meydana gelmesiyle ilgili olan davalar arasında bir ayrım yapılması gerekir. Dolayısıyla usul yükümlülüğünün bir olayda gerektirdiği soruşturma türünün, yaşam hakkının esasına ilişkin yükümlülüklerin cezai bir yaptırım gerektirip gerektirmediğine bağlı olarak tespiti gerekmektedir.

36. Kasten ya da saldırı veya kötü muameleler sonucu meydana gelen ölüm olaylarına ilişkin davalarda Anayasa'nın 17. maddesi gereğince devletin, ölümcül saldırı durumunda sorumluların tespitine ve cezalandırılmalarına imkân verebilecek nitelikte cezai soruşturmalar yürütme yükümlülüğü bulunmaktadır. Bu tür olaylarda, yürütülen idari ve hukuki soruşturmalar ve davalar sonucunda sadece tazminat ödenmesi, yaşam hakkı ihlalini gidermek ve mağdur sıfatını ortadan kaldırmak için yeterli değildir (B. No: 2012/752, 17/9/2013, § 55). Esasen, devlet görevlilerince mağdurun ölümüne sebebiyet verecek şekilde kasten kötü muamele uygulandığı durumlarda, yetkililerin olaya ilişkin sorumluları kovuşturmaksızın ve cezalandırmaksızın sadece tazminat ödemekle sınırlı kalması halinde; bu görevliler bazı durumlarda cezalandırılmayarak fiilen kendi kontrollerine tabi kişilerin haklarını ihlal edebileceklerdir. Aynı zamanda işkence ile insanlık dışı veya aşağılayıcı muamelelerin yasal olarak yasaklanması da özel önemine rağmen bütün anlamını kaybedecektir (bkz. Fatma Yüksel / Türkiye, B. No: 51902/08, 9/4/2013, § 51; Nikolova ve Velitchkova / Bulgaristan, B. No: 7888/03, 20/12/2007, § 55; Yaşa / Türkiye, B. No: 63/1997/847/1054, 2/9/1998, § 74; Kaya / Türkiye, B. No: 22729/93, 19/2/1998, § 105; Velikova / Bulgaristan, B. No: 41488/98, 18/5/2000, § 89; Salman / Türkiye, [BD], B. No: 21986/93, 27/6/2000, § 83; Gül / Türkiye, B. No: 22676/93, 14/12/2000, § 57; Kelly ve diğerleri / Birlesik Krallık, B. No: 30054/96, 4/5/2001, § 105).

37. Ancak ihmal nedeniyle meydana gelen ölüm olaylarına ilişkin davalar açısından farklı bir yaklaşımın benimsenmesi gerekir. Buna göre, yaşam hakkının veya fiziksel bütünlüğün ihlaline kasten sebebiyet verilmemiş ise, Anayasa'nın 17. maddesi bağlamında "etkili bir yargısal sistem kurma" yönündeki pozitif yükümlülük, her olayda mutlaka ceza davası açılmasını gerektirmez. Mağdurlara hukuki, idari ve hatta disiplinle ilgili hukuk yollarının açık olması yeterli olabilir. Diğer bir ifadeyle sorumlulukların belirlenmesi ve gerektiğinde tazminat ödenmesi gibi uygun olan her türlü hukuki yaptırımın uygulanması amacıyla, söz konusu hukuki sistem ile ilgililere yalnızca hukuk mahkemelerine başvurma imkânı ya da bununla birlikte ceza mahkemelerine başvurma imkânı da sunulduğu takdirde, benzer yükümlülük yerine getirilebilmektedir. Dolayısıyla ölüm olayının kasten meydana gelmemesi durumunda, hukuki veya idari bir prosedür aracılığıyla tazminat ödenmesi, zararın uygun şekilde telafi edilmesini sağlayabilecektir (B. No: 2012/752, 17/9/2013, § 59; benzer yöndeki AİHM kararları için bkz. Vo/Fransa, [BD], 53924/00, 8/7/2004, § 90; Calvelli ve Ciglio/İtalya, 32967/96, 17/1/2002, § 51).

38. Bununla birlikte, ihmal suretiyle meydana gelen ölüm olaylarında Devlet görevlilerinin ya da kurumlarının bu konuda muhakeme hatasını veya dikkatsizliği aşan bir ihmali olduğu, yani olası sonuçların farkında olmalarına rağmen söz konusu makamların kendilerine verilen

yetkileri göz ardı ederek tehlikeli bir faaliyet nedeniyle oluşan riskleri bertaraf etmek için gerekli ve yeterli önlemleri almadığı durumlarda, bireyler kendi inisiyatifleriyle ne gibi hukuk yollarına başvurmuş olursa olsun, insanların hayatının tehlikeye girmesine neden olan kişiler aleyhine hiçbir suçlamada bulunulmaması ya da bu kişilerin yargılanmaması 17. maddenin ihlaline neden olabilir (B. No: 2012/752, 17/9/2013, § 60).

39. Diğer taraftan, bir ihlal iddiasına ilişkin olarak başvurulabilecek birden fazla etkili başvuru yolunun bulunması durumunda, kural olarak başvurucudan aynı amacı taşıyan başvuru yollarının tamamının tüketilmesi beklenemez (benzer yöndeki AİHM kararları için bkz. Kozacıoğlu/Türkiye, B. No: 2334/03, 19/2/2009, § 40; Jasinskis/Letonya, B. No: 45744/08, 21/12/2010, §§ 50 ve 53-54). Ancak ilke olarak ihmaller sonucu gerçekleşen olaylara ilişkin şikayetler konusunda temel başvuru yolu hukuki sorumluluğu tespit adına takip edilecek olan hukuk veya idari tazminat davası yoludur (benzer yöndeki AİHM kararları için bkz. Calvelli ve Ciglio/İtalya, 32967/96, 17/1/2002, § 51-54; Vo/Fransa, [BD], B. No: 53924/00, 8/7/2014, § 90; Karakoca/Türkiye, B. No: 46156/11, 21/5/2013; B. No: 2013/2839, 3/4/2014, § 38).).

40. Hukuka veya sözleşmeye aykırı bir fiil nedeniyle başkasına verilmiş olan zararın tazmin edilmesi yükümlülüğünü ifade eden hukuki sorumluluk, ceza hukuku alanında suç diye adlandırılan insan davranışına göre daha geniş bir hukuka aykırı davranış grubunu kapsamaktadır. Bir eylemin suç teşkil edebilmesi için ilgili kanunda açıkça tanımlanması gerekirken haksız fiil için böyle bir sınırlamaya yer verilmemektedir. Ayrıca, ceza hukuku alanında taksire dayalı sorumluluğun istisnai nitelik taşımasına rağmen, kasten veya taksirle başkalarına verilen zararın hukuki sorumluluk kapsamında giderim imkânının daha fazla olduğu, ceza hukuku alanında objektif sorumluluğa yer verilmezken hukuki sorumluluk alanında objektif sorumluluk esasının da etkin şekilde uygulandığı ve hukuki sorumluluk alanında aynı maddi vakıalar çerçevesinde daha düşük bir ispat standardı kullanılarak kişisel sorumluluğun söz konusu olabildiği anlaşılmaktadır. Bunun yanı sıra, hukuk sistemimizde ceza muhakemesinde şahsi hak iddiasında bulunma imkânı ortadan kaldırılırken, hukuki sorumluluk alanındaki tazmin yükümlülüğünün asıl gayesinin zarar görenin zararının telafi edilmesi olduğu nazara alındığında, özellikle somut başvuruya konu ihlal iddiasına benzer uyuşmazlıklar açısından, hukuki tazmin yolunun daha yüksek başarı şansı sunabilecek, kullanılabilir ve etkili bir başvuru yolu olduğu anlaşılmaktadır (B. No: 2013/2284, 15/4/2014, § 44).

41. Mevcut başvuruda, yukarıda yer verilen ilkeler çerçevesinde öncelikli olarak askeri yetkililerin Durmuş Orhan'ın intihar etme riskini bilip bilmediklerinin veya bilmeleri gerekip gerekmediğinin ortaya konulması gerekmektedir.

42. Başvuru konusu olayda askerlik öncesi yapılan sağlık kontrolünde Durmuş Orhan'ın herhangi bir psikolojik sorunu olduğuna dair bir tespit bulunmadığı, ancak askerlik sırasında yapılan mülakat ve anketlerde kendisinin bu konuda sorunu olduğu, kendini öldürmeye teşebbüs ettiğine, kendisi ve ailesinin maddi sıkıntıları olduğuna, hiç parası olmadığına dair bildirimde bulunduğu, dağıtım izninde olduğu esnada Niğde Devlet Hastanesine dört kez başvuruda bulunduğu ve "anksiyete bozuklukları, diğer" tanısı konulduğu, bu süre zarfında çok sayıda hap alarak intihara teşebbüs ettiği, Kayseri Askeri Hastanesi Psikiyatri Polikliniğinin 17/5/2010 tarihli raporunda "nevrotik kişilik örüntüsü" tanısı konularak, kıtasına katılmasının uygun olduğuna karar verildiği, müteveffanın 21/5/2010 tarihinde birliğine katıldığı, aynı gün Tabur Tabibi F. K. tarafından yapılan muayenede "MKK, major depresyon" tanısı konularak Ağrı Askeri Hastanesi Psikiyatri

Polikliniğine sevki ve RDM ile görüşmesinin uygun olduğunun ortaya konulduğu, müteveffanın 22/5/2010 tarihinde Bölüğüne geri katıldığı anlaşılmaktadır. Yine Durmuş Orhan'ın 23/5/2010 tarihinde kendisini vuracağından bahsetmesinin ardından Komutanı olan İ. Y.'nin kendisine boş bir silah verdiği ve müteveffanın herhangi bir tereddüt yaşamaksızın silahın namlusunu çenesinin altına dayadığı ve tetiğe bastığı, aynı gün bu ağır psikolojik durumu dikkate almayan ve amirlerine bildirmeyen Komutanlar İ.Y. ve M. H. K.'nın müteveffayı disiplinsiz davranışlarından dolayı darp ettikleri, askeri Savcılığın yürüttüğü soruşturma dosyasından ve anılan amirler hakkında açılan iddianameden saptanmıştır.

43. Bir askerin ağır psikolojik ve maddi sorunlarının bulunması veya kendisine yüklenilen sorumlulukların ağırlığı nedeniyle yoğun kaygılar yaşamasına bağlı olarak intihar edeceğini söylemesi ve buna fiilen de teşebbüs etmesi durumunda, ortada açık ve ciddi yaşamsal bir risk olduğunu gözeterek, bu duruma vakıf olan idarenin intiharı önlemeye yönelik gerekli tedbirleri alması gerekir.

44. Nitekim AYİM'in başvurucular tarafından açılan tazminat davası sonucunda verdiği kararda bu konuda şu değerlendirmelere yer verilmiştir:

"Devlet adına kamu hizmeti yürüten idarenin halin icaplarına ve ihtiyaçlarına göre hizmeti devamlı ve en iyi şekilde topluma arz etmesi, hizmeti yürütürken kimsenin zarara uğramaması için gerekli önlemleri alması zorunludur. Bu zorunluluğun gereği gibi yerine getirilmemesi hizmetin kusurlu işlediğinin açık bir delilidir… Kayseri Asker Hastanesince hakkında 'Nevrotik kişilik örüntüsü A/16 F1' tanısı konularak 'Kıtasına katılımı uygundur' kararı verilmesine rağmen, 16/4/2010 tarihinde RDM'de yapılan görüşme sonucunda 'Ön görüşme yapıldı. Şu an bir psikolojik problem gözlenmedi' şeklinde kayıt bulunması, idare ajanlarınca; psikolojik rahatsızlığı olan ve kıta anket formu ile en kısa sürede tekrar hastaneye sevk edilmesi gereken müteveffanın 'psikolojik problem gözlenmedi' tespiti ile birliğine sevk edilmesi nedeni ile hizmet kusurları olmakla birlikte, ölüm olayının müteveffanın kendi eylemi sonucu olması nedeniyle müteveffanın da müterafik kusurunun bulunduğu sonucuna varılmıştır. Bu nedenle davacıların uğradıkları zararlarının müterafik kusur da dikkate alınarak hizmet kusuru ilkesi gereğince davalı idarece karşılanması gerektiği kararlaştırılmıştır."

45. Yukarıda yer verilen kararda da açıkça tespiti yapıldığı üzere, başvuru konusu olayın özel koşulları göz önünde bulundurulduğunda, müteveffanın intihar edebileceği konusunda uyarıcı nitelikteki belirtiler ortaya çıkmasına ve kendisine bildirilmesine rağmen idarenin gerekli önlemleri aldığı söylenemeyecektir. AYİM'in bu tespiti ile yaşam hakkının devlete yüklediği yaşamı koruma pozitif yükümlülüğünün ihlal edildiği ortaya konulmaktadır.

46. Bununla birlikte, Anayasa Mahkemesi açısından, idari makamlar ve derece mahkemeleri tarafından başvurucular lehine bir tedbir ya da kararın alınması suretiyle ihlalin tespit edilmesi ve verilen karar ile bu ihlalin uygun ve yeterli biçimde giderilmesi halinde ilgili tarafın artık mağdur olduğu ileri sürülemeyecektir. Bu iki koşul yerine getirildiği takdirde, bireysel başvuru mekanizmasının ikincil niteliği dolayısıyla Anayasa Mahkemesinin inceleme yapmasına gerek kalmayacaktır. Bu kapsamda, Anayasa'nın 17. maddesine ilişkin şikâyetler açısından, kapsamlı bir ceza soruşturmasını müteakip yapılan ve makul bir tazminata hükmedilmesi ile sonuçlanan idari dava yolu, etkili bir başvuru yoludur ve mağdur sıfatını ortadan kaldırabilecektir (B. No:2013/841, 23/1/2014, § 83; B. No: 2012/752, 17/9/2013, § 61 ve 74).

47. Aynı şekilde AİHM de, ulusal yetkililerce ihlalin tespit edilmesi ve verilen karar ile bu ihlalin uygun ve yeterli biçimde giderilmesi halinde, ilgili tarafın, Sözleşme'nin 34. maddesi anlamında bundan böyle mağdur olduğunu ileri süremeyeceğini belirtmektedir (bkz. Fatma Yüksel / Türkiye, B. No: 51902/08, 9/4/2013, § 44). AİHM, bunun ardından, cezanın hafifletilmesi veya ulusal makamlarca başvurucu lehine bir tedbir ya da kararın alınması doğrultusunda ihlalin alenen kabul edilmesi veya en azından yeterli ve uygun ölçüde giderilmesi neticesinde mağdur sıfatının kaybedileceğini kabul etmektedir (bkz. Scordino / İtalya, No 1, [BD], B. No: 36813/97, 29/3/2006, §§ 178 ve devamı). AİHM'e göre bu iki koşul yerine getirildiği takdirde, Sözleşme ile düzenlenen koruma mekanizmasının ikincil niteliği sayesinde Mahkemenin inceleme yapması engellenmiş olacaktır (bkz. Eckle / Almanya, B. No: 8130/78, 15/7/1982, §§ 64-70; Jensen / Danimarka, kabul edilebilirlik kararı, B. No: 48470/99; Cataldo / İtalya, kabul edilebilirlik kararı, B. No: 45656/99; Göktepe / Türkiye, kabul edilebilirlik kararı, B. No: 64731/01, 26/4/2005; Fatma Yüksel / Türkiye, B. No: 51902/08, 9/4/2013, § 46).

48. Mağdur sıfatının ortadan kalkması, özellikle ihlal edildiği ileri sürülen hakkın niteliği ve ihlali tespit eden kararın gerekçesi ile bu kararın ardından ilgili açısından uğradığı zararların varlığını devam ettirip ettirmediğine bağlı bulunmaktadır (benzer yöndeki AİHM kararı için bkz. Freimanis ve Lidums/Letonya, B. No: 73443/01 ve 74860/01, § 68, 9/2/2006). Başvuruculara sunulan telafi imkânının uygun ve yeterli olup olmadığı kararı, söz konusu Anayasal temel hak ve özgürlüğün ihlalinin niteliği göz önünde bulundurularak dava koşullarının tamamının değerlendirilmesi sonucunda verilebilecektir. Bu çerçevede bir başvurucunun mağdur sıfatı, Anayasa Mahkemesi önünde şikâyet ettiği durum için aynı zamanda, idari veya yargısal bir kararla kendisine ödenmesine karar verilen tazminata da bağlı olabilecektir (B. No:2013/841, 23/1/2014, § 84; ayrıca bkz. Fatma Yüksel / Türkiye, B. No: 51902/08, 9/4/2013, §§ 48-49; Gafgen / Almanya, [BD], B. No: 22978/05, 1/6/2010, § 116).

49. Başvuru konusu olay açısından öncelikli olarak, AYİM'in kararında açık bir şekilde ihlal tespitinin yapıldığı ve buna dayalı olarak başvuruculara uğradıkları maddi ve manevi zararın karşılığı olarak yargılama kapsamında alınan bilirkişi raporundan yararlanılarak toplam 70.534 TL maddi ve manevi tazminata hükmedildiği görülmektedir.

50. Belirlenen tazminat miktarları ile davanın koşulları ve başvuruculara uğradığı zararlar arasında açık bir orantısızlık bulunmadığı ve hükmedilen tazminat miktarının belirli bir tatmin sağladığı görülmektedir. Sonuç olarak AYİM'in kararında bariz bir takdir hatası veya keyfilik tespit edilmediğinden, Anayasa Mahkemesinin tazminat miktarlarının belirlenmesi konusunda AYİM'in takdir yetkisine müdahalesi söz konusu olamaz (B. No: 2013/841, 23/1/2014, § 87).

51. Anayasa Mahkemesinin daha önce bu konuda aldığı kararda, açılan tam yargı davasında hükmedilen vekâlet ücreti mahkemeye erişim hakkı kapsamında incelenmiştir (B. No: 2012/791, 7/11/2013, § 47–67). Aynı yöntemle, başvuru konusu olayda, hükmedilen tazminatın başvuruculara yaşam hakkı açısından mağdur sıfatını ortadan kaldırıp kaldırmadığı konusunda karar verilirken davanın tüm koşullarının göz önünde bulundurulması gerekmekle birlikte, başvurucular aleyhine hükmedilen vekâlet ücreti mahkemeye erişim hakkı kapsamında ayrıca incelenecek ve başvurucularının mağdur sıfatının ortadan kalkıp kalkmadığı değerlendirmesinde dikkate alınmayacaktır.

52. Bu durumda, Anayasa Mahkemesi açısından, AYİM'in idarenin yaşanan intihar

eyleminden sorumlu olduğunu tespit etmesi ve kendi takdir ettiği ölçüler çerçevesinde tazminata hükmetmesi başvuruculaın mağdur sıfatını ortadan kaldırabilecektir. Ancak bu sonuca ulaşabilmek için bu konuda etkili bir ceza soruşturması yürütülüp yürütülmediğinin belirlenmesi gerekmektedir (§ 46).

53. Anayasa'nın 17. maddesinde düzenlenen yaşam hakkı kapsamında devletin yerine getirmek zorunda olduğu pozitif yükümlülüklerin usuli boyutu, yaşanan ölüm olayının tüm yönlerinin ortaya konulmasına ve sorumlu kişilerin belirlenmesine imkan tanıyan bağımsız bir soruşturmanın da yürütülmesini gerektirmektedir (benzer yöndeki AİHM kararları için bkz. Çiçek/Türkiye, B.No: 67124/01, 18/1/2005, Nuran Kızılkaya Karslı/Türkiye, B. No: 12988/05, 17/4/2012, § 63). Soruşturmanın etkililik ve yeterliliğini temin adına soruşturma makamlarının resen harekete geçmesi ve ölüm olayını aydınlatabilecek, sorumluların tespitine yarayabilecek bütün delillerin toplanması gerekmektedir (B. No: 2012/752, 17/9/2013, § 57).

54. Benzer davalarda AİHM, başvuruculaın yakınlarının öldüğü gün resen ceza soruşturmasının açıldığı ve bunun idari soruşturma ile tamamlandığı, mevcut veriler ışığında idari ve yargısal makamların olayların seyrini aydınlatmak istediğinden kuşku duyulmadığı, yürütülen soruşturmaların ölüm nedenlerini kesin olarak saptamaya imkân verdiği kanısına vardığı durumlarda, askerlerin ölümü konusunda yürütülen soruşturmanın ve davaların derinliği ve ciddiyeti üzerinde etki gösterecek nitelikte bir eksiklik bulunmadığına karar vermekte, bunların yetersiz veya çelişkili olduklarının iddia edilemeyeceğini belirtmektedir (bkz. Nuran Kızılkaya Karslı/Türkiye, B. No: 12988/05, 17/4/2012, § 63, Kasım Dalar/Türkiye, B. No: 35957/05, 21/2/2012, § 50).

55. Anılan başvuruda, Askeri Savcılık tarafından yürütülen soruşturmanın etkili, caydırıcı ve sorumluları cezalandırıcı nitelikte olmadığı yönünden başvurucular tarafından ileri sürülen bir şikâyet bulunmamaktadır. Bununla birlikte, Durmuş Orhan'ın intihar etmesi olayına ilişkin olarak, intihar eyleminin gerçekleştiği gün Ağrı Askeri Savcılığı tarafından resen soruşturmanın başlatıldığı, soruşturma kapsamında detaylı olay yeri incelemesi yapıldığı, ölü muayenesi ve klasik otopsi işleminin uygulandığı, şüpheli, tanık ve müteveffanın kanuni temsilcilerinin ifadelerinin alındığı, silahın balistik incelemesinin yapıldığı, müteveffaya ait tüm askeri bilgi, belge ve hastane raporlarının alındığı, tüm bu hususlar değerlendirilerek Durmuş Orhan'ın intihar etmesi olayında sorumlu görülen iki askeri görevli hakkında ihmal suretiyle görevi kötüye kullanmak ve asta müessir fiil suçlarından dava açıldığı, birisinin olay nedeni ile tutuklandığı, başvuru tarihi itibariyle yargılamanın devam ettiği, diğer amirler hakkında ise nedensel bağ tespit edilmeyerek kovuşturmaya yer olmadığına karar verildiği, bu karara karşı başvurucular tarafından Askeri Mahkemeye yapılmış bir itirazın bulunup bulunmadığının başvuru dosyasından saptanamadığı, akabinde AYİM'de açılan tam yargı davasında idarenin sorumluluğunun tespit edilerek tazminata hükmedildiği, yine başvuruculaın, olaydan dolayı kendilerine maaş bağlanması talebiyle Sosyal Güvenlik Kurumuna müracaatta bulundukları ve anılan kurumdaki işlemlerin devam ettiği görülmektedir.

56. Bütün bu hususlar dikkate alındığında, yaşanan intihar sonrasında yürütülen ceza soruşturmasında, yukarıda yer verilen ilkeler (bkz. §§ 53-54) yönünden bir eksikliğin bulunduğu söylenemez. Mevcut başvuruda, gerçekleşen ölüme ilişkin başvuruculaın ortaya koyduğu veya yürütülen idari ve ceza soruşturması kapsamında elde edilen bulgulardan müteveffanın ölümünün intihar sonucu gerçekleştiği anlaşılmaktadır. Bunun aksine bir durumdan "şüphe"lenilmesini gerektiren bir olgu da bulunmamaktadır. Ancak olayın

meydana gelmemesi için gerekli önlemlerin alınmadığı da görülmüş olup, bu konuda ön soruşturma aşamasını aşan ve yargılamayı da içeren bir ceza soruşturması yürütüldüğü belirlenmiştir. Dolayısıyla, yürütülen ceza soruşturmasında gelinen aşama itibariyle yaşam hakkının usuli boyutunun ihlaline neden olabilecek bir yön bulunmamaktadır.

57. Buna göre, başvuru konusu olayda yaşam hakkına ilişkin şikâyetler açısından kapsamlı bir ceza soruşturmasını müteakip, ihlali tespit eden ve makul bir tazminata hükmeden etkili bir idari dava yolu bulunmakta olup, yaşam hakkına yapılan müdahale bu yolla uygun bir tazminat ile giderilmiş olduğundan başvurucuların mağdur sıfatı ortadan kalkmıştır.

58. Açıklanan nedenlerle, yaşam hakkı yönünden başvurucuların mağdur sıfatının kalktığı anlaşıldığından, başvurunun bu bölümünün "kişi bakımından yetkisizlik" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Adil Yargılanma Hakkının İhlal Edildiği İddiası

59. Başvurucular, karar düzeltme taleplerinin reddedilmesi sonucunda 203,00 TL para cezası verilmesinin ve reddolunan maddi ve manevi tazminatlar üzerinden, dava tarihinden sonra yürürlüğe giren 659 sayılı KHK gereğince davalı idare lehine 11.207 TL vekâlet ücretine hükmedilmesinin adil yargılanma hakkı ile hak arama hürriyetini ihlal ettiğini ileri sürmüşlerdir.

i. Karar Düzeltme Talebinin Reddedilmesi Sonucunda Para Cezasının Verilmesi Şikâyeti

60. Başvurucular, karar düzeltme talebiyle yaptıkları başvurunun reddedilmesi üzerine, ayrıca aleyhlerine para cezasına hükmedilmiş olmasının mahkemeye erişim hakkını ihlal ettiğini söylemişlerdir.

61. Anılan şikâyet konusu, daha önce bireysel başvuruya konu olmuş ve Anayasa Mahkemesince, hükmolunan bu miktarın, gözetilen meşru amaç ile korunmak istenen hak açısından orantılı olduğu ve başvurucu üzerinde ağır bir yük oluşturmadığı, dolayısıyla söz konusu yaptırımın mahkemeye erişim hakkına bir engel teşkil etmediği kabul edilerek, bu iddiaların açıkça dayanaktan yoksun olduğuna karar verilmiştir (B. No: 2013/2507, 6/3/2014, § 36-42; B. No: 2013/1613, 2/10/2013, §§ 38, 39; benzer yöndeki AİHM kararları için bkz. Maillard/Fransa, B. No: 35009/02, 6/12/2005, §§ 35, 37; Topaloğlu/Türkiye, B. No: 38388/04, 3/7/2012; Dalar/Türkiye, B. No: 35957/05, 21/2/2012, § 52). Somut başvuru açısından farklı karar verilmesini gerektiren bir yön bulunmadığından başvurunun bu kısmının "açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

ii. Aleyhe Vekâlet Ücretine Hükmedildiği Şikâyeti

62. Başvurucuların, aleyhlerine hükmedilen vekâlet ücretinin çok yüksek olduğu ve mahkemeye erişim hakkını ihlal ettiği yönündeki şikâyetleri açıkça dayanaktan yoksun olmayıp, başka bir kabul edilemezlik nedeni de bulunmadığından, bu şikâyetler yönünden başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

63. Başvurucular, ıslah imkânının ve haksız çıkan tarafa nispi vekâlet ücretine hükmedilmesine yönelik bir düzenlemenin olmadığı dönemde dava açtıklarını ve dava açarlarken o dönemin şartlarına göre dava konusu miktarı belirlediklerini, dava devam ederken yürürlüğe giren 659 sayılı KHK'deki düzenleme ile öngörmedikleri bir şekilde

vekâlet ücreti ödemeye mahkûm edildiklerini, bu durumun hak arama özgürlüğünü ihlal ettiğini iddia etmişlerdir.

64. Bakanlık görüşünde, benzer konunun daha önceden Anayasa Mahkemesi önüne getirildiği, Mahkemece açıkça dayanaktan yoksun görülerek kabul edilemezlik kararı verildiği, ancak burada üzerinde durulması gereken hususun; başvuruculaların, dava açarken davası reddedilse dahi aleyhine vekâlet ücreti hükmedilmeyeceği inancıyla hareket etmesi olduğu, zira dava devam ederken yürürlüğe giren bu düzenleme ile başvuruculaların dava açmakla aldıkları riskin arttığı, Anayasa Mahkemesince bu hususların göz önünde bulundurulması gerektiği belirtilmiştir.

65. Başvurucular, 24/12/2013 tarihli cevap dilekçelerinde, başvuru dilekçelerindeki görüşlerini tekrarlamışlardır.

66. Anayasa'nın "Hak arama hürriyeti" başlıklı 36. maddesi şöyledir:

"Herkes, meşrû vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma (Değişik ibare: 3.10.2001-4709/14 md.) ile adil yargılanma hakkına sahiptir.

Hiçbir mahkeme, görev ve yetkisi içindeki davaya bakmaktan kaçınamaz."

67. Mahkemeye erişim hakkı, bir uyuşmazlığı mahkeme önüne taşıyabilmek ve uyuşmazlığın etkili bir şekilde karara bağlanmasını isteyebilmek anlamına gelmektedir. Kişinin mahkemeye başvurmasını engelleyen veya mahkeme kararını anlamsız hale getiren, bir başka ifadeyle mahkeme kararını önemli ölçüde etkisizleştiren sınırlamalar mahkemeye erişim hakkını ihlal edebilir (B. No: 2012/791, 7/11/2013, § 52).

68. Taraflardan birinin yargılamadaki başarı oranına göre kazanılan veya kaybedilen değer oranında lehine veya aleyhine mahkeme masraflarının hükmedilmesine yönelik düzenlemeler mahkemeye erişim hakkına müdahale oluşturmakta ise de abartılı, zorlama veya ciddiyetten yoksun talepleri disipline etmeye yönelik orantılı müdahaleler meşru görülebilir. Ancak, bu sınırlamaların hakkın özüne zarar vermeyecek nitelikte, meşru bir amaca dayalı ve kullanılan aracın sınırlama amacı ile orantılı olması, kamu yararının gerekleri ile bireyin hakları arasında kurulmaya çalışılan adil dengeyi bozacak şekilde birey aleyhine katlanılması zor külfetler yüklememiş olması gerekir (B. No: 2012/791, 7/11/2013, § 61-62).

69. Dava sonucundaki başarıya dayalı olarak taraflara vekâlet ücreti ödeme yükümlülüğü öngörülmesi de bu kapsamda mahkemeye erişim hakkına yönelik bir sınırlama oluşturur. Böyle bir sınırlamanın meşru görülebilmesi için kamu yararı ile birey hakkı arasında makul bir dengenin gözetilmiş olması gerekir. Başvuru konusu olayda dava açıldıktan sonra 2/11/2011 tarihinde yayımlanarak yürürlüğe giren 659 sayılı KHK ile idarenin taraf olduğu davaların, idarenin bünyesinde görev yapan kadrolu hukuk müşavirleri ve avukatlar tarafından takibi öngörülmüş olup, davanın reddi halinde idare lehine vekalet ücretine hükmedilmesi düzenleme altına alınmıştır. Gereksiz başvuruların önlenerek dava sayısının azaltılması ve böylece mahkemelerin fuzuli yere meşgul edilmeksizin uyuşmazlıkları makul sürede bitirebilmesi amacıyla başvuruculara belli yükümlülükler öngörülebilir. Bu yükümlülüklerin kapsamını belirlemek kamu otoritelerinin takdir yetkisi içindedir. Öngörülen yükümlülükler dava açmayı imkânsız hale getirmedikçe ya da aşırı derece zorlaştırmadıkça mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği söylenemez. Dolayısıyla davayı kaybetmesi halinde başvurucuya yüklenecek olan vekâlet ücreti bu çerçevede

değerlendirilmelidir (B. No: 2013/1613, 2/10/2013, § 38 - 39).

70. Buna karşılık bir hukuki uyuşmazlığı mahkeme önüne taşıyan başvuruculaın, reddedilen dava konusu miktar üzerinden hesaplanan vekâlet ücretini karşı tarafa ödemeye mahkûm edilmeleri ihtimali veya olgusu, belirli dava koşulları çerçevesinde mahkemeye başvurmalarını engelleme ya da mahkemeye başvurmalarını anlamsız kılma riski taşımaktadır. Bu kapsamda, davanın özel koşulları çerçevesinde masrafların makullüğü ve orantılılığı, mahkemeye erişim hakkının asgari sınırını teşkil etmektedir (B. No: 2012/791, 7/11/2013, § 54).

71. Başvuruculaın tam yargı (tazminat) davasını açtıkları 10/3/2011 tarihi itibarıyla yürürlükteki usul hükümlerinde, dava dilekçesinde belirtilen talep konusu miktarın sonradan ıslah yoluyla değiştirilmesine veya dava sonucunda haksız çıkan davacının, her halükarda davalı idare lehine, reddedilen miktar üzerinden nispi vekâlet ücreti ödemesini öngören bir düzenlemenin bulunmadığı anlaşılmaktadır.

72. Tazminat alacağının miktarı, ancak bilirkişi incelemesi ve benzeri araştırmalardan sonra mahkemenin takdir yetkisi çerçevesinde belirlenebilen bir olgudur. Tazminat müessesesinin bu özelliği gereği, hak kazanılan tazminat miktarının dava açılmadan önce tam olarak bilinmesi veya öngörülmesi mümkün değildir. Dava açılması aşamasında karşı karşıya kalınan bu belirsizliğin, talep miktarının sonradan düzeltilmesi (ıslah) yoluyla aşılması da 1602 sayılı Kanun gereği 2/11/2011 tarihi öncesinde mümkün olmadığından, hak kaybına uğramak istemeyen davacılar için, tazminat taleplerine ilişkin miktarları yüksek tutmaktan başka seçeneklerinin olmadığı görülmektedir.

73. Başvurucular da bu nedenle, AYİM'e açtıkları davada uğradıkları zarar için toplam 140.000 TL maddi ve 110.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuşlardır. AYİM önündeki davalarda haksız çıkan davacı aleyhine ve davalı idare lehine vekalet ücreti ödenmesine ilişkin 659 sayılı KHK'nin 14. maddesindeki düzenleme, 2/11/2011 tarihinde yürürlüğe girmiş ve bu düzenlemeyi dikkate alan AYİM, başvurucular lehine toplam 70.534 TL maddi ve manevi tazminata ve 8.189 TL vekâlet ücretine hükmettikten sonra, başvuruculaın reddedilen fazlaya ilişkin tazminat talepleri üzerinden de davalı idare lehine 11.207 TL vekalet ücreti ödemesine karar vermiştir.

74. Buna göre, başvuruculaın dava açtıkları sırada ıslah imkânının olmaması nedeniyle hak kaybına uğramamak amacıyla taleplerini yüksek tuttukları, hak kazandıkları 78.723 TL tazminat ve vekâlet ücreti karşısında 11.207 TL de bir vekâlet ücreti ödeme yükümlülüğü altına girdikleri anlaşılmaktadır. Dolayısıyla, başvuruculaın dava açtıkları tarihten sonra, 659 sayılı KHK'nin 14. maddesi ile yapılan düzenleme uyarınca, reddedilen dava konusu miktar üzerinden nispi vekâlet ücreti ödeme zorunluluğu ile karşı karşıya kaldıkları görülmektedir.

75. Dava devam ederken başvuruculaın aleyhine yapılan bu değişikliğin, başvurucular tarafından önceden öngörülmesi beklenilemez. Bununla birlikte, anılan bu düzenlemenin tek başına mahkemeye erişim hakkını ihlal ettiği de söylenemez. Bu düzenleme sonucu gerçekleşen müdahalenin ölçülü olup olmadığının da incelenmesi gerekir.

76. Somut olayın koşulları bir bütün halinde değerlendirildiğinde, başvuruculaın, dava açtıkları sırada ıslah imkânının olmaması nedeniyle hak kaybına uğramamak için taleplerini yüksek tuttukları ve önceden öngöremedikleri bir düzenleme uyarınca da yargılama sonucunda hak kazandıkları tazminatın yaklaşık %15'ine denk gelen kısmını vekâlet ücreti

olarak davalı idareye geri ödemek zorunda kaldıkları görülmüştür. Böylece başvuruculaların, tazminat alacağının az kabul edilmeyecek bir kısmından mahrum bırakıldıkları ve bu miktarın ölçülü olmadığı saptandığından, mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

77. Açıklanan nedenlerle, başvuruculaların Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan mahkemeye erişim haklarının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

78. 6216 sayılı Kanun'un "Kararlar" kenar başlıklı 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

79. Başvuru konusu olayda, tespit edilen ihlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması bakımından yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmadığından salt ihlalin tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvuruculara takdiren net 3.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

80. Başvurucular tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 172,50 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.672,50 TL yargılama giderinin başvuruculara ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvuruculaların,

1. Anayasa'nın 17. maddesinin ihlal edildiğine ilişkin iddialarının, mağdur sıfatları ortadan kalktığından "kişi bakımından yetkisizlik",

2. Karar düzeltme talebinin reddedilmesi sonucunda para cezası verilmesinin mahkemeye erişim hakkını ihlal ettiğine ilişkin iddialarının "açıkça dayanaktan yoksun olması",

nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

3. Aleyhe vekâlet ücretine hükmedilmiş olmasının mahkemeye erişim hakkını ihlal ettiğine ilişkin iddialarının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan hak arama özgürlüğü kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Mahkemeye erişim hakkına yönelik müdahale nedeniyle başvuruculara net 3.000 TL manevi TAZMİNAT ÖDENMESİNE,

D. Başvurucular tarafından yapılan 172,50 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.672,50 TL yargılama giderinin BAŞVURUCULARA ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvuruculara Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin

sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına 19/11/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

ALİ İLHAN BAYAR

B. No: 2013/725 | Karar tarihi: 19.11.2014

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2013/725

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ALİ İLHAN BAYAR BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2013/725)

Karar Tarihi: 19/11/2014

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Serruh KALELİ

Üyeler : Nuri NECİPOĞLU

Hicabi DURSUN

Erdal TERCAN

Hasan Tahsin GÖKCAN

Raportör : Yunus HEPER

Başvurucu : Ali İlhan BAYAR

Vekili : Av. İnan AKMEŞE

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, yargılandığı ceza davasında kesin ve inandırıcı delil olmamasına rağmen cezalandırılması, Yargıtaydaki yargılamanın duruşmasız olarak yapılması, talimatla ifadesi alınan bir tanığa soru soramaması ve savunmasını ana dili olan Kürtçe yapma talebinin reddedilmesi nedeniyle Anayasa'nın 36. maddesinde koruma altına alınan adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmektedir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 16/1/2013 tarihinde İstanbul 2. Asliye Hukuk Mahkemesi vasıtasıyla yapılmıştır. İdari yönden yapılan ön incelemede başvurunun Komisyona sunulmasına engel bir durumun bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. Birinci Bölüm Üçüncü Komisyonunca 7/4/2014 tarihinde kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Bölüm Başkanı tarafından 12/6/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin

birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru konusu olay ve olgular ile başvurunun bir örneği görüş için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir. Adalet Bakanlığının 13/8/2014 tarihli görüş yazısı 29/8/2014 tarihinde başvurucuya tebliğ edilmiş, başvurucu, görüşünü 10/9/2014 tarihinde Anayasa Mahkemesine sunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru formu ve ekleri ile Bakanlık görüşünde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

7. İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığı, 23/2/2009 tarihli iddianame ile başvurucu hakkında silahlı terör örgütüne üye olma, tehlikeli maddeleri izinsiz olarak bulundurma, mala zarar verme ve korku, kaygı veya panik yaratabilecek tarzda silahla ateş etme suçlarını işlediği iddiasıyla İstanbul 11. Ağır Ceza Mahkemesine kamu davası açmıştır.

8. Başvurucu, savunmasını Kürtçe yapmak istediğini 24/6/2011 tarihinde İlk Derece Mahkemesine iletmiş ve Mahkeme de aynı tarihte talebi reddetmiştir. Mahkemenin ret gerekçesi aynen şöyledir:

"Sanık Ali İlhan Bayar'ın savunmasını ana dili olan Kürtçe dilinde yapmak ve Kürtçe dilinde yapacağı savunmasının Türkçe diline çevrilmesi için duruşmada Kürtçe dilini bilen bir tercüman bulundurulması talep etmiş ise de,

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin bir organı olan ve başvuruların ön şartları taşıyıp taşımadığını inceleyen Avrupa İnsan Hakları Komisyonu'nun Application No:10210/82, K.v France Kararı, 07.12.1983 tarihli kararında "Fransa vatandaşı olan azınlık mensubunun Fransa'da doğduğu ve okula gittiği için AİHS'nin 6/3-e maddesindeki ücretsiz tercüman isteme hakkı kapsamında değerlendirilemiyeceği çünkü AHİS'nin 6/3-e maddesi sanığın ülkenin ana dilini bilmediği yani anlıyamadığı veya kendini ifade edemediği durumlardan biri söz konusu olur ise tercüman atanmasını öngördüğü, sanık o ülkede doğduğu, yaşadığı ve okula gittiği için o ülkenin resmi dilini anladığı ve kendini ifade ettiği kabul edilmektedir " şeklindeki kararı göz önüne alınarak,

Ayrıca sanığın Türkiye'de doğup çeşitli kurumlarda eğitim aldığı ve yine sanığın yargılamanın bu güne gelene kadarki aşamalarında Türkçe dilini konuştuğu ve soruşturma aşamasında da ifadelerini Türkçe olarak verdiği, dolayısıyla bugün Kürtçe dilinde savunma yapmak ve bu savunmasının Türkçe diline çevrilmesi için duruşmada tercüman bulundurulması talebinin hukuki bir ihtiyaca dayanmayıp, hukuki olmayan bazı gerekçelerle istendiği,

Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 3/1. maddesinde "Dili Türkçedir" hükmü getirilerek Türkiye Cumhuriyeti Devletinin resmi dilinin Türkçe olduğunun belirtildiği, bu hükmün dışında Ceza Mahkemesi Kanununda ayrıca duruşmada Türkçe dilinde savunma yapılması gerektiğinin açıkça belirtilmediği, ancak CMK'nun 202/1. maddesinde "sanık veya mağdur, meramını anlatabilecek ölçüde Türkçe bilmiyorsa; mahkeme tarafından atanan tercüman aracılığıyla duruşmadaki iddia ve savunmaya ilişkin esaslı noktalar tercüme edilir" hükmünün getirilerek sanık veya mağdura ancak meramını anlatabilecek ölçüde Türkçe bilmiyorsa kendilerine tercüman atanacağının belirtildiği, dolayısıyla sanığın soruşturma aşamasında ifadelerini Türkçe dilinde verdiği, yine sanığın duruşmanın başında Türkçe

konuşmak suretiyle Kürtçe savunma yapmak istediğini belirterek tercüman talebinde bulunduğu,

Yukarıda belirtilen yasal mevzuat çerçevesinde Türkiye Cumhuriyetindeki tüm mahkemelerde Türkçe dilini bilen herkesin etnik kökenine ya da hangi ülke vatandaşı olduğuna bakılmaksızın Türkçe dilinde savunma yapmasının zorunluluk olduğu, Türkçe bilen bir kişinin Türkçe dili dışında sadece Kürtçe değil yabancı hiçbir dilde (örneğin İngilizce yada Almanca dilinde) savunma yapmasının mümkün olmadığı, bu konunun hakimlerin taktirinde olan bir husus olmayıp bir zorunluluk olduğu, bu konuyla ilgili Türk yargı pratiğine bakıldığında, mahkememizde ve birçok diğer mahkemede Türkçe dilini bilmeyen sanık, mağdur yada tanığın konuşabildiği hangi dil olursa olsun bu dili bilen tercümanın duruşmada bulundurulmak suretiyle Kürtçe yada başka dilde (örneğin İngilizce yada Almanca dilinde) beyanlarının ya da savunmasının tespit edildiğinin bilindiği,

Bunun dışında sadece sanığın Kürtçe dilinde yapmak istediği savunmasının Türkçe diline çevrilmesi için duruşmada tercüman bulundurulması talebinin reddi ile yetinilip, sanığın Kürtçe dilinde savunma yapmasına izin verilmesi halinde ise, Mahkeme heyetinin Kürtçe dilini bilmemesi nedeniyle tercüme ettirilmeksizin bu savunmanın duruşma tutanağına yazdırılması fiilen mümkün olmayacağından, sadece tercüman talebinin reddedilmesinin mantıklı ve yasal hiçbir dayanağının bulunmayacağı anlaşıldığından,

Sanığın savunmasını ana dili olan Kürtçe dilinde yapmak ve Kürtçe dilinde yapacağı bu savunmasının Türkçe diline çevrilmesi için duruşmada Kürtçe dilini bilen bir tercüman bulundurulması talebinin REDDİNE oy birliği ile karar verilip açık duruşmaya devam olundu.”

9. İstanbul 11. Ağır Ceza Mahkemesi, 23/12/2011 tarihli kararıyla başvurucuyu, tehlikeli maddeleri izinsiz olarak bulundurma suçundan iki kez 5 yıl hapis ve 140 TL adli para cezası; mala zarar verme suçundan 6 ay hapis cezası; korku, kaygı veya panik yaratabilecek tarzda silahla ateş etme suçundan 1 yıl 6 ay hapis cezası ve silahlı terör örgütüne üye olma suçundan ise 7 yıl 6 ay hapis cezası ile cezalandırılmasına karar vermiştir.

10. Başvurucunun temyizi üzerine, Yargıtay 9. Ceza Dairesinin 3/10/2012 tarihli kararıyla, “tayin olunan cezaların süresi itibariyle şartları oluşmadığından duruşma isteminin reddine” karar verilmiş; İstanbul 11. Ağır Ceza Mahkemesinin kararının korku kaygı veya panik yaratabilecek tarzda silahla ateş etme (patlayıcı madde atma) ve mala zarar verme suçları yönünden bozulmuş; silahlı terör örgütü üyesi olma, tehlikeli maddeleri izinsiz olarak bulundurma suçları yönünden onanmıştır. Onanan hükümler yönünden karar aynı tarihte kesinleşmiştir.

11. Başvurucu, onama kararından 17/12/2012 tarihinde haberdar olduğunu belirtmektedir. Bakanlık bu konuda bir itirazda bulunmamıştır.

12. Bireysel başvuru 16/1/2013 tarihinde yapılmıştır.

B. İlgili Hukuk

13. 4/12/2014 tarih ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun “Tercüman bulundurulacak hâller” kenar başlıklı 202. maddesi şöyledir:

“(1) Sanık veya mağdur, meramını anlatabilecek ölçüde Türkçe bilmiyorsa; mahkeme tarafından atanan tercüman aracılığıyla duruşmadaki iddia ve savunmaya ilişkin esaslı noktalar tercüme edilir.

(2) Engelli olan sanığa veya mağdura, duruşmadaki iddia ve savunmaya ilişkin esaslı noktalar, anlayabilecekleri biçimde anlatılır.

(3) Birinci ve ikinci fıkra hükümleri, soruşturma evresinde dinlenen şüpheli, mağdur veya tanıklar hakkında da uygulanır. Bu evrede tercüman, hâkim veya Cumhuriyet savcısı tarafından atanır.

(4) (Ek fıkra: 24/01/2013-6411 S.K./1. mad) Ayrıca sanık;

a) İddianamenin okunması,

b) Esas hakkındaki mütalaanın verilmesi,

üzerine sözlü savunmasını, kendisini daha iyi ifade edebileceğini beyan ettiği başka bir dilde yapabilir. Bu durumda tercüme hizmetleri, beşinci fıkra uyarınca oluşturulan listeden, sanığın seçeceği tercüman tarafından yerine getirilir. Bu tercümanın giderleri Devlet Hazinesince karşılanmaz. Bu imkân, yargılamanın sürüncemede bırakılması amacına yönelik olarak kötüye kullanılamaz.

(5) (Ek fıkra: 24/01/2013-6411 S.K./1. mad) Tercümanlar, il adlî yargı adalet komisyonlarınca her yıl düzenlenen listede yer alan kişiler arasından seçilirler. Cumhuriyet savcıları ve hâkimler yalnız bulundukları il bakımından oluşturulmuş listelerden değil, diğer illerde oluşturulmuş listelerden de tercüman seçebilirler. Bu listelerin düzenlenmesine ilişkin usul ve esaslar yönetmelikle belirlenir.”

14. 23/3/2005 tarih ve 5320 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun Yürürlük ve Uygulama Şekli Hakkında Kanun’un 8. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

“(1) Bölge adliye mahkemelerinin, 26.9.2004 tarihli ve 5235 sayılı Adli Yargı İlk Derece Mahkemeleri ile Bölge Adliye Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yetkileri Hakkında Kanunun geçici 2 nci maddesi uyarınca Resmi Gazetede ilan edilecek göreve başlama tarihinden önce aleyhine temyiz yoluna başvurulmuş olan kararlar hakkında, kesinleşinceye kadar Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununun 322 nci maddesinin dördüncü, beşinci ve altıncı fıkraları hariç olmak üzere, 305 ila 326 ncı maddeleri uygulanır.(Ek cümle: 06/12/2006 - 5560 S.K.29.md) Yargıtay ceza daireleri ile Ceza Genel Kurulu kararlarındaki yazıma ilişkin maddi hataların düzeltilmesi için Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı, ilgili ceza dairesi veya Ceza Genel Kuruluna başvurabilir.”

15. 4/4/1929 tarih ve 1412 sayılı Ceza Muhakemesi Usul Kanunu'nun “Ağır ceza hükümlerinin tetkikinde duruşma” kenar başlıklı 318. maddesi şöyledir:

“Ağır cezaya müteallik hükümlerde Yargıtay tetkikatını sanığın temyiz dilekçesindeki talebi üzerine veya dilerse resen duruşma icrası suretile yapar. Duruşma gününden sanığa veya talebi üzerine müdafiine haber verilir. Sanık duruşmada hazır olabileceği gibi kendisini vekâletnameyi haiz bir müdafi ile de temsil ettirebilir.

Sanık tutuklu ise bizzat ispatı vücut etmek talebinde bulunamaz.”

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

16. Mahkemenin 19/11/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 16/1/2013 tarih ve 2013/725 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

17. Başvurucu, silahlı terör örgütüne üye olma ve tehlikeli maddeleri izinsiz olarak

bulundurma suçlarından yargılandığı davada, delillerin eksik ve hatalı değerlendirildiğini, yeterli delil olmamasına rağmen mahkûmiyet kararı verildiğini ve haksız yere ceza aldığını ileri sürmüştür. Başvurucu ayrıca tutanak tanıklarıyla arasında husumet bulunduğu halde bu tanıkların beyanlarına Mahkemece itibar edildiğini, tutanak tanıkları olarak gözüken jandarma yetkililerinin ifade alırken işkence ve kötü muamelede bulunduklarını, bu nedenle soruşturma sırasında alınan ifadelerin geçersiz olduğunu, bazı tanıkların talimatla ifadelerinin alınması sebebiyle kendisine tanıkları sorgulama imkânının tanınmadığını iddia etmektedir. Başvurucu, temyiz yargılamasında duruşma yapılmaması ve kendisini Kürtçe savunmak istemesine rağmen buna izin verilmemesinin savunma hakkının kısıtlanması niteliğinde olduğunu ileri sürmektedir. Başvurucu, Anayasa'nın 19. ve 36. maddesinde tanımlanan kişi hürriyeti ile adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüş, yeniden yargılanma ile maddi ve manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

B. Değerlendirme

1. Yargılamanın Adilliği Yönünden

18. Başvurucu, delillerin eksik ve hatalı değerlendirildiğini, yeterli delil olmamasına rağmen mahkûmiyetine karar verildiğini, haksız yere ceza aldığını ileri sürmüştür.

19. Anayasa'nın 148. maddesinin dördüncü fıkrası şöyledir:

"Bireysel başvuruda, kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlarda inceleme yapılamaz."

20. 30/3/2011 tarih ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Mahkeme, ... açıkça dayanaktan yoksun başvuruların kabul edilemezliğine karar verebilir."

21. 6216 sayılı Kanun'un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrasında açıkça dayanaktan yoksun başvuruların Mahkemece kabul edilemezliğine karar verilebileceği belirtilmiştir. Anayasa'nın 148. maddesinin dördüncü fıkrasında ise açıkça dayanaktan yoksun başvurular kapsamında değerlendirilen kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin şikâyetlerin bireysel başvuruda incelenemeyeceği kurala bağlanmıştır.

22. Anılan kurallar uyarınca, ilke olarak derece mahkemeleri önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması ile derece mahkemelerince uyuşmazlıkla ilgili varılan sonucun esas yönünden adil olup olmaması bireysel başvuru incelemesine konu olamaz. Bunun tek istisnası, derece mahkemelerinin tespit ve sonuçlarının adaleti ve sağduyuyu hiçe sayan tarzda bariz takdir hatası veya açık keyfilik içermesi ve bu durumun kendiliğinden bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlükleri ihlal etmiş olmasıdır. Bu çerçevede, kanun yolu şikâyeti niteliğindeki başvurular, bariz takdir hatası veya açık keyfilik bulunmadıkça Anayasa Mahkemesince incelenemez (B. No: 2012/1027, 12/2/2013, § 26).

23. Başvuru konusu olayda başvurucu, silahlı terör örgütüne üye olma ve tehlikeli maddeleri izinsiz olarak bulundurma suçlarından yargılanmış ve mahkûm edilmiştir. İlk Derece Mahkemesi, olay tutanağına, tanık ve müşteki beyanları ile olayda adı geçen sanık beyanlarına dayanarak mahkumiyet kararı vermiştir.

24. Başvurucu, yargılama sürecinde karşı tarafın sunduğu deliller ve görüşlerden bilgi sahibi olamadığına, kendi delillerini ve iddialarını sunma olanağı bulamadığına, karşı tarafça sunulan delillere ve iddialara etkili bir şekilde itiraz etme fırsatı bulamadığına ya da

uyuşmazlığın çözüme kavuşturulmasıyla ilgili iddialarının derece mahkemeleri tarafından dinlenmediğine ilişkin bir bilgi ya da kanıt sunmamıştır. Derece Mahkemelerinin kararlarında bariz takdir hatası veya açık keyfilik oluşturan herhangi bir durum da tespit edilememiştir.

25. Açıklanan nedenlerle, başvurucu tarafından ileri sürülen iddiaların kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu, İlk Derece Mahkemesi kararının bariz takdir hatası veya açık bir keyfilik de içermediği anlaşıldığından, başvurunun, diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin "açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

26. Başvurucu ayrıca tutanak tanıklarıyla arasında husumet bulunduğu halde bu tanıkların beyanlarına Mahkemece itibar edildiğini, jandarma yetkililerinin ifade alırken işkence ve kötü muamelede bulunduklarını ve bu nedenle soruşturma sırasında alınan ifadelerin geçersiz olduğunu belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

27. 6216 sayılı Kanun'un 47. maddesinin (3) numaralı, 48. maddesinin (1) ve (2) numaralı fıkraları ile İçtüzüğün 59. maddesinin ilgili fıkraları uyarınca Anayasa Mahkemesine başvuru konusu olaylarla ilgili delilleri sunmak suretiyle olaylar hakkındaki iddialarını ve dayanılan Anayasa hükmünün kendilerine göre ihlal edildiğine dair açıklamalarda bulunarak iddialarını kanıtlamak başvurucuya düşer (B. No: 2013/276, 9/1/2014, § 19). Başvurucu, bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlüklerden hangisinin hangi nedenle ihlal edildiğini ve buna ilişkin gerekçeler ve delilleri açıklamalıdır (B. No: 2013/276, 9/1/2014, § 20).

28. Yukarıda belirtilen koşullar yerine getirilmediği takdirde Anayasa Mahkemesi başvuruyu açıkça dayanaktan yoksun olduğu gerekçesiyle kabul edilemez bulabilir. İddiaların dayanaktan yoksun olmadığı konusunda Anayasa Mahkemesinin ikna edilmesi, başvurucu tarafından ileri sürülen iddiaların niteliğine bağlıdır. Başvurucunun başlangıçta, başvuru hakkında kabul edilemezlik kararı verilmesini önlemek için başvuru formu ve eklerinde iddialarını destekleyici belgeleri sunması, kamu gücünün ihlale neden olduğunu iddia ettiği hak ve özgürlüklere ilişkin gerekli açıklamaları yapması zorunludur (B. No: 2013/276, 9/1/2014, § 23).

29. Somut başvuruda başvurucu, İlk Derece Mahkemesinin kararının dayanaklarından olan olay tutanağında imzası olan jandarma görevlileri ile aralarındaki husumete ve kendisinin kötü muamele gördüğüne ilişkin ne derece mahkemelerine ne de Anayasa Mahkemesine bir bilgi ya da kanıt sunmamıştır.

30. Somut başvuruda başvurucu yukarıda sayılan koşulları yerine getirmeyerek iddialarını temellendirmediğinden başvurusunun esasının incelenmesi imkânı bulunmamaktadır.

31. Açıklanan nedenlerle, başvurucu tarafından ileri sürülen ihlal iddialarının bu kısmı başvurucu tarafından kanıtlanamamış olması nedeniyle, başvurunun, diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin "açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Tanık Sorgulama Hakkı Yönünden

32. Başvurucu bir tanığın talimatla ifadelerinin alınması sebebiyle kendisine tanığı sorgulama imkânının tanınmadığını iddia etmektedir.

33. Genel anlamda hakkaniyete uygun bir yargılamanın yürütülebilmesi için "silahların

eşitliği” ve “çelişmeli yargılama” ilkeleri ışığında, taraflara iddialarını sunmak hususunda uygun olanakların sağlanması şarttır. Taraflara tanık delili de dâhil olmak üzere, delillerini sunma ve inceletme noktasında uygun imkânların tanınması gerekir. Bu anlamda, delillere ilişkin dengesizlik veya hakkaniyetsizlik iddialarının da yargılamanın bütünü ışığında değerlendirilmesi gerekir (B. No: 2013/1213, 4/12/2013, § 27).

34. Bir ceza yargılamasında sanığın aleyhine olan tanıkları sorguya çekmek veya çektirmek, lehine olan tanıkların da aleyhine olan tanıklarla aynı koşullar altında davet edilmelerinin ve dinlenmelerinin sağlanmasını isteme hakkı Sözleşme’nin 6. maddesinin (3) numaralı fıkrasının (d) bendi kapsamında düzenlenmiştir. Bu nedenle başvurucunun bir tanığın dinlenmediği yönündeki iddiasının Anayasa’nın 36. ve Sözleşme’nin 6. maddesinin (3) numaralı fıkrasının (d) bendi kapsamında değerlendirilmesi gerekir.

35. Sözleşme’nin 6. maddesinin (3) numaralı fıkrasının (d) bendi şöyledir:

“(3) Bir suç ile itham edilen herkes aşağıdaki asgari haklara sahiptir:

…

d) İddia tanıklarını sorguya çekmek veya çektirmek, savunma tanıklarının da iddia tanıklarıyla aynı koşullar altında davet edilmelerinin ve dinlenmelerinin sağlanmasını istemek;”

36. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’nin (Sözleşme) 6. maddesinin (3) numaralı fıkrasının (d) bendi, hakkında suç isnadı olan kişiye iki hak sağlamaktadır, birincisi aleyhine olan tanıkları çapraz sorgulama diğer bir deyişle iddia tanıklarını aleni duruşmada sanığın huzurunda çekişmeli bir biçimde sorgulama hakkı ikincisi ise kendi tanıklarının da iddia tanıkları ile eşit şartlar altında davet edilmesi ve dinlenmesi ve böylece silahların eşitliğinin sağlanması hakkıdır.

37. Kovuşturma sırasında bütün kanıtların tartışılabilmesi için, kural olarak, bu kanıtların aleni bir duruşmada ve sanığın huzurunda ortaya konulmaları gerekir. Bu kuralın istisnaları olmakla birlikte, eğer bir mahkûmiyet sadece veya belirli ölçüde, sanığın soruşturma veya yargılama aşamasında sorgulama veya sorgulatma imkânı bulamadığı bir kimse tarafından verilen ifadelere dayandırılmış ise, sanığın hakları Sözleşme’nin 6. maddesindeki güvencelerle bağdaşmayacak ölçüde kısıtlanmış olur. Olayın tek tanığı varsa ve sadece bu tanığın ifadesine dayanılarak hüküm kurulacak ise, bu tanık duruşmada dinlenmeli ve sanık tarafından sorgulanmalıdır. Bu tanığın, sanığın sorgulamadığı bir dönemde alınan önceki ifadesine dayanılarak mahkûmiyet kararı verilemez (B. No: 2013/99, 20/3/2014, § 46 aynı yöndeki bir AİHM kararı için bkz. Delta/Fransa, B. No: 11444/85, 19/12/1990, § 36-37).

38. AİHM, yukarıda bahsi geçen ilkelere ek olarak, Sözleşme’nin 6. maddesinin (1) numaralı fıkrası ve aynı maddenin (3) numaralı fıkrasının (d) bendinin sanığa, aleyhte ifade veren tanığın beyanlarına veya tanık ifadesinin alındığı sırada ya da yargılamanın daha sonraki bir aşamasında itiraz imkânı tanınması gerektiğini kabul etmektedir (Bkz: Van Mechelen ve Diğerleri/Hollanda, B. No: 21363/93, 21364/93, 21427/93 ve 22056/93, 23/4/1997, § 51 ve Lüdi/İsviçre, B. No: 12433/86, 15/6/1992, § 49; Hümmer/Almanya, B. No: 26171/07, 19/07/2012, § 38).

39. Somut başvuruda yalnızca bir tanığın ifadesi istinabe ile alınmıştır. Bu tanık başvuruya konu davaya ilişkin bir kolluk tutanağında imzası olan görevlilerden biridir ve beyanında bu tutanağın altındaki imzanın kendisine ait olduğunu ve tutanağın doğru olduğunu beyan

etmekle yetinmiştir. Anılan tanık ifadesinde başvurucu aleyhine bir beyanda da bulunulmadığı görülmektedir.

40. Söz konusu tanığın istinabe suretiyle dinlenilmesine karar verildiği celse ne sanık ne de müdafii buna itiraz etmedikleri gibi, tanığın beyanları daha sonra İlk Derece Mahkemesinde ve sanığın huzurunda okunmuş ve sanığa tanık beyanlarına karşı yeterli itiraz imkânı tanınmıştır. Öte yandan İlk Derece Mahkemesi, başvurucu hakkındaki mahkûmiyet kararını yalnızca şikâyet konusu tanık beyanına dayandırmış da değildir.

41. Açıklanan nedenlerle, tanık sorgulama hakkına yönelik açık bir ihlalin olmadığı anlaşıldığından başvurunun bu kısmının "açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

3. Duruşmalı Yargılama Hakkı Yönünden

42. Başvurucu temyiz yargılamasında duruşma yapılması talebinin Yargıtayca reddedildiğini, bu sebeple duruşmalı yargılama hakkının ve dolayısıyla adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

43. Anayasa'nın 141. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Mahkemelerde duruşmalar herkese açıktır. Duruşmaların bir kısmının veya tamamının kapalı yapılmasına ancak genel ahlâkın veya kamu güvenliğinin kesin olarak gerekli kıldığı hallerde karar verilebilir."

44. Anayasa Mahkemesi daha önceki kararlarında, ilk derece mahkemeleri önünde duruşmalı yargılama yapılıp karar verildikten sonra kanun yolu incelemesinin dosya üzerinden yapılması halinde adil yargılanma hakkının ihlalinden söz edilemeyeceğine karar vermiştir (B. No: 2013/664, 17/9/2013, § 32).

45. Öte yandan 5320 sayılı Kanun'un 8. maddesinin (1) numaralı fıkrası uyarınca halen yürürlükte bulunan 1412 sayılı Kanun'un 318. maddesine göre ağır cezalık işlerde temyiz incelemesinin duruşmalı yapılması zorunluluktur. Buna karşın bir dava ağır ceza mahkemesinde görülmüş olsa bile, sonuçta verilen ceza ağır ceza mahkemesinin madde bakımından yetkisinin altında kaldığında da duruşma yapılmamaktadır.

46. Somut başvuruya konu olayda başvurucunun İlk Derece Mahkemesinde duruşmalı olarak yargılandığı açıktır. Dolayısıyla başvurucunun temyiz incelemesi sırasında duruşma açılması talebinin tayin olunan cezaların süresi itibariyle şartları oluşmadığından Yargıtayca reddedilmesi ve temyiz incelemesinin duruşma açılmadan yapılmış olması nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edilmediği sonucuna ulaşılmıştır.

47. Açıklanan nedenlerle, duruşmalı yargılama hakkına yönelik bir ihlalin olmadığı açık olduğundan başvurunun bu yönü itibariyle, "açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

4. Tercüman Hakkı Yönünden

48. Başvurucu, kendisini Kürtçe savunmak istemesine rağmen buna izin verilmemesi nedeniyle savunma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

49. Sözleşme'nin 6. maddesinin (3) numaralı fıkrasının (e) bendindeki konuya ilişkin düzenleme şu şekildedir:

"3. Bir suç ile itham edilen herkes aşağıdaki asgarî haklara sahiptir:

…

e) Mahkemede kullanılan dili anlamadığı veya konuşamadığı takdirde bir tercümanın yardımından ücretsiz olarak yararlanmak.”

50. Birleşmiş Milletler Kişisel ve Siyasal Haklar Sözleşmesi’nin 14. maddesinin 3 numaralı fıkrasının (f) bendi ise şu şekildedir:

“3. Hakkında bir suç isnadı bulunan bir kimse, bu isnadın karara bağlanmasında, tam bir eşitlik içinde asgarî şu haklara sahiptir:

…

f) Mahkemede konuşulan dili anlamıyor veya konuşamıyorsa, bir çevirmenin yardımından ücretsiz olarak yararlanma.”

51. Sözleşme’nin 6. maddesinin (3) numaralı fıkrasının (e) bendi, hakkında suç isnadı olan kişinin, mahkemede kullanılan dili anlamadığı veya konuşamadığı takdirde, bir tercümanın yardımından ücretsiz olarak yararlanma hakkını güvence altına alır. Bu hak yalnızca hakkında suç isnadında bulunan kişilere tanınmış bir haktır ve bu haktan faydalanabilmek için sanığın ödeme gücü olup olmamasının bir önemi bulunmamaktadır.

52. Ayrıca tercüman hakkı, hem belgelerin çevirisine hem de sözlü ifadelere uygulanır; her iki durumda da adil bir yargılama yapılabilmesi için gerekli olan çevirinin yapılması gerekmektedir. Bu hak bir duruşmada söylenen her sözcüğün ya da tüm belgelerin çevrilmesini gerektirmez; değerlendirilecek husus, sanığın hakkındaki suçlamaları tümüyle anlayıp yanıt verebilecek düzeyde olup olmadığıdır (bkz. Kamasinski/Avusturya, B.No: 9783/82, 19/12/1989, § 74, 83).

53. Ancak somut başvuru açısından çözümlenmesi gereken asıl mesele devletin yükümlülüğünün tercüman isteyen tüm sanıklar bakımından geçerli olup olmadığıdır. Bu noktada tercüman hakkının sınırlı bir hak olduğunu kabul etmek gerekmektedir. Başka bir deyişle tercüman isteyen herkes değil ancak adil bir yargılamadan umulan yararın sağlamak amacıyla ve yalnızca yargılamada kullanılan dili bilmeyen, anlamayan ve konuşamayan kişilere tercüman atanması bir zorunluluktur. Nitekim AİHM, kişinin mahkemede kullanılan dili konuşup, anlamasına ve meramını tam olarak ifade etmesine rağmen, mensubu olduğu etnik topluluğun dilinde savunma hakkının verilmemesini, Sözleşme’nin ihlâli olarak değerlendirmemektedir. (K./Fransa (k.k.), B. No: 10210/82, 7/12/1983).

54. 5237 sayılı Kanun’un “Tercüman Bulundurulacak Hâller” kenar başlıklı 202. maddesinin (1) numaralı fıkrasında mahkemelerde kullanılan dil olan Türkçeyi anlamayan veya konuşamayanlar için, yukarıda zikredilen Sözleşme ve içtihatlara uygun bir düzenleme bulunmaktadır. Zira (1) numaralı fıkrada, “Sanık veya mağdur, meramını anlatabilecek ölçüde Türkçe bilmiyorsa; mahkeme tarafından atanan tercüman aracılığıyla duruşmadaki iddia ve savunmaya ilişkin esaslı noktalar tercüme edilir” hükmü ile bir yargılamadan umulan yararı sağlamak amacıyla ve yalnızca yargılamada kullanılan dili bilmeyen, anlamayan ve konuşamayan kişilere tercüman atanması gerekmektedir.

55. Buna karşın 5271 sayılı Kanun’un 202. maddesine 24/1/2013 tarihinde ilave edilen 4. fıkra ile gerek uluslararası sözleşmelerde (§ 39, 40) ve gerekse AİHM içtihatları ile ortaya konan ölçütlerin ilerisine geçilerek tercüman hakkı genişletilmiştir. Yeni kurala göre sanıkların “İddianamenin okunması ve esas hakkındaki mütalaanın verilmesi üzerine sözlü savunmasını, kendisini daha iyi ifade edebileceğini beyan ettiği başka bir dilde”

yapabileceği hükmü getirilmiştir. Böylece “meramını anlatabilecek ölçüde Türkçe bilen” sanığa da, sözlü savunmasını başka dilde yapabilme imkânı getirilmiştir.

56. Somut olayda başvurucu, 15/1/2009 tarihinde gözaltına alınmış ve bu tarihten itibaren soruşturmanın tüm aşamalarında Türkçe dilinde savunma yapmıştır. İstanbul 11. Ağır Ceza Mahkemesinde görülen yargılamanın ilk celsesi 6/4/2009 tarihinde yapılmış ve başvurucu Türkçe dilinde ve ayrıntılı olarak savunma yapmıştır. Bu tarihten itibaren yapılan 10 celse başvurucu savunmalarını Türkçe yapmış ve tercüman hakkından yararlanmak istediğini bildirmemiştir. Nihayet 24/6/2011 tarihli 10. celse Kürtçe savunma yapmak istediğini bildirmiş ve tercüman talep etmiştir. İlk Derece Mahkemesi, başvurucunun mahkemede kullanılan Türkçe dilini konuşup, anladığını ve meramını tam olarak ifade ettiğini, mensup olduğu etnik dilde savunma hakkı talebinin hukuki ihtiyaca dayanmadığını belirterek talebi reddetmiştir (§ 8).

57. Her ne kadar 24/1/2013 tarihinde gerçekleşen Kanun değişikliğinden sonra sanıkların “kendisini daha iyi ifade edebileceğini beyan ettiği başka bir dilde” sözlü savunmasını yapabileceği kuralı getirilerek tercüman hakkı genişletilmiş ise de somut başvuruya konu olayda başvurucu, savunmasını Kürtçe yapmak istediğini, sözü geçen kanun değişikliğinden önce, 24/6/2011 tarihinde İlk Derece Mahkemesine iletmiş ve Mahkeme de aynı tarihte talebi reddetmiştir.

58. Olayların gerçekleştiği tarihte başvurucunun savunmasını Türkçe yaptığı ve yargılamanın 10. celsesinde Kürtçe savunma yapmak talebinin İlk Derece Mahkemesince Türkçeyi iyi bildiği gerekçesiyle ve Anayasa’ya uygun olarak reddedildiği açıktır. Dolayısıyla başvurucunun Kürtçe savunma yapma talebinin o tarihte yürürlükte olan mevzuat uyarınca reddedilmesi nedeniyle savunma hakkının kısıtlanmadığı ve adil yargılanma hakkının ihlal edilmediği sonucuna ulaşılmıştır.

59. Açıklanan nedenlerle, tercümandan yararlanma hakkına yönelik bir ihlalin olmadığı açık olduğundan başvurunun bu yönü itibariyle, “açıkça dayanaktan yoksun olması” nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle; başvurunun, “açıkça dayanaktan yoksun olması” nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA, yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde bırakılmasına, 19/11/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

İLHAN CİHANER

B. No: 2013/1254 | Karar tarihi: 19.11.2014

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2013/1254

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

İLHAN CİHANER BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2013/1254)

Karar Tarihi: 19/11/2014

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Serruh KALELİ

Üyeler : Nuri NECİPOĞLU

Hicabi DURSUN

Erdal TERCAN

Hasan Tahsin GÖKCAN

Raportör : Yunus HEPER

Başvurucu : İlhan CİHANER

Vekili : Av. Mustafa GÜLER

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu açmış olduğu tazminat davasında kararların gerekçeli verilmediğini ve karar düzeltme yoluna başvurduğu için hakkında para cezasına hükmedildiğini ileri sürerek, adil yargılanma hakkına yapılan ihlalin tespitiyle uğradığı manevi zararın tazminine karar verilmesini talep etmiştir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 6/12/2013 tarihinde Anayasa Mahkemesine bizzat yapılmıştır. İdari yönden yapılan ön incelemede başvurunun Komisyona sunulmasına engel bir durumun bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. Birinci Bölüm Üçüncü Komisyonunca, 6/12/2013 tarihinde kabul edilebilirlik incelemesi Bölüm tarafından yapılmak üzere dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Bölüm tarafından 9/1/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru konusu olay ve olgular ile başvurunun bir örneği görüş için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir. Adalet Bakanlığının 10/3/2014 tarihli yazısı başvurucuya tebliğ edilmiştir.

6. Başvurucu, Adalet Bakanlığı görüşüne karşı beyanlarını Anayasa Mahkemesine 8/4/2014 tarihinde sunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

7. Başvuru formu ve ekleri ile başvuruya konu yargılama dosyası içeriğinden tespit edilen ilgili olaylar özetle şöyledir:

8. Zaman Gazetesinin 21/7/2009 tarihli nüshasında “kaos planı 6 ay önce uygulanmaya başlanmış” başlıklı bir yazı yayımlanmıştır. Yazı tam olarak şöyledir:

“Türkiye'yi sarsan 'kirli tezgâh'ın 6 ay önce uygulamaya konulduğu ortaya çıktı. Jandarma ekiplerinin, görev alanı dışında olmasına rağmen Erzincan'da 17 vakıf, işyeri ve eve baskın yaptığı iddia edildi. Gözaltına alınan 26 kişinin üst düzey politikacı ve gazete sahipleri hakkında baskıyla ithamda bulunmaları sağlandı. Genelkurmay Harekât Başkanlığı'nda hazırlandığı iddia edilen 'İrtica ile Mücadele Eylem Planı'nın 6 ay önce uygulamaya konulduğu ortaya çıktı. Jandarma ekiplerinin, görev alanı dışında olmasına rağmen Erzincan'da 17 vakıf, işyeri ve eve baskın yaptığı iddia edildi. Gözaltına alınan 26 kişinin üst düzey politikacı, gazete sahipleri ve vakıf yöneticileri hakkında baskıyla ithamda bulunmaları sağlandı. Geçtiğimiz ay Taraf Gazetesi'nin gündeme getirdiği ve Kurmay Albay Dursun Çiçek'in altında imzası olduğu ileri sürülen kaos planıyla ilgili yeni bir gelişme yaşandı. Yeni Şafak Gazetesi'nin dün "İşte Andıç'ın İşaret Fişeği" başlığıyla manşetine taşıdığı habere göre, Cumhuriyet Savcısı İlhan Cihaner'in izni ile Erzincan Jandarma Alay Komutanlığı'na bağlı ekipler 23 Şubat 2009 tarihinde şehir merkezinde 17 vakıf, dernek ve özel işyerine baskın yaptı. Medine Vakfı şubelerinin de hedef alındığı baskında 26 kişi gözaltına alındı. 26 kişinin 48 saat uykusuz bırakıldıktan sonra saat 03.00'te yapılan sorgulamalarında bazı vakıf yöneticileri, politikacılar ve İstanbul'da bir gazete sahibi hakkında asılsız suçlamalarda bulunmaya zorlandıkları öne sürüldü. Gözaltına alınanlardan 9'u tutuklandı. Tutuklananlardan 7'si, avukatlarının usulsüzlükleri dayanak göstererek yaptıkları itirazla tahliye edildi. Sanıkların avukatı Turgay Nas'ın, gözaltı ve sorguda CMK'ya aykırı olarak gerçekleştirilen işlemleri tespit ettiği öğrenildi. Operasyon öncesi, sivil toplum kuruluşu yöneticileri, Ankara'da üst düzey politikacılar ve İstanbul'da bir gazete sahibinin de aralarında bulunduğu birçok ismin 2-3 ay süreyle dinlendiği tespit edildi. Teknik takip için mahkemeden gerekli olan iznin ise dinlemeden sonra alındığı kaydedildi. Haberde, operasyon kapsamında sorgulanan 4 aylık hamile S.G.'nin gördüğü baskı ve şiddet sonucunda ikiz çocuklarının karnında öldüğü iddiası da yer aldı.”

9. Başvurucu, kişilik haklarına zarar verdiği iddiasıyla Zaman Gazetesi ve Gazetenin imtiyaz sahibi aleyhine 21/7/2010 tarihinde tazminat davası açmış; dava Ankara 5. Asliye Hukuk Mahkemesinde görülmüştür.

10. Ankara 5. Asliye Hukuk Mahkemesi, 25/1/2011 tarihli kararı ile davayı reddetmiştir. Mahkemenin gerekçesi şöyledir:

“… yazıda Anayasa’nın 28. maddesi ile Basın Yasasında koruma altına alınan basın özgürlüğü sınırlarının aşılmadığı, haberde özle biçim arasındaki dengenin bozulmadığı, davacının kişilik haklarına bir saldırının bulunmadığı, dava konusu yazıda, basının kamuoyu

oluşturma ve toplumsal eleştiri hakkının kullanıldığı ve hukuka uygunluk sınırları içinde kalındığını…”

11. Temyiz üzerine karar, Yargıtay 4. Hukuk Dairesinin 16/4/2012 tarihli ilamı ile onanmıştır.

12. Süresi içerisinde kararın düzeltme talep edilmesi üzerine Yargıtay 4. Hukuk Dairesi dosyayı yeniden ele almış ve 5/12/2012 tarihli ilamı ile karar düzeltme isteğinin reddine ve başvurucunun para cezası ile cezalandırılmasına karar vermiştir. Yargıtay ilamının gerekçesi şöyledir:

“Temyiz ilamında bildirilen gerektirici nedenler karşısında Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununun değişik 440. maddesinde sayılan nedenlerden hiç birine uygun olmayan karar düzeltme isteğinin reddine ve aynı kanunun 442/3. ve 4421 sayılı Kanunun 2. ve 4/b-1. maddeleri gereğince takdiren 203,00 TL para cezasının karar düzeltme isteyenden alınarak hazineye gelir kaydedilmesine…”

13. Yargıtay ilamı başvurucuya 17/1/2013 tarihinde tebliğ edilmiş ve Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru 12/2/2013 tarihinde yapılmıştır.

B. İlgili Hukuk

14. 18/6/1937 tarih ve 1086 sayılı mülga Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu’nun 442. maddesinin üçüncü fıkrası şöyledir:

“Tashihi karar talebi esbabı mezkureye mutabık görülmezse arzuhalin reddine ve mustedii tashihten yüz liraya kadar cezayı nakdi alınmasına ve muvafık ise kabulüne karar verilir.”

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

15. Mahkemenin 19/11/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 12/2/2013 tarih ve 2013/1254 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

16. Başvurucu, ilk derece mahkemesinin etkin bir kovuşturma yapmadan karar vermesi nedeniyle adil yargılanma hakkının, İlk Derece Mahkemesi ve Yargıtay kararlarının gerekçeli verilmemesi nedeniyle gerekçeli karar hakkının, Yargıtayın emsal kararlarında tazminat vermesine karşın kendisinin açtığı davada davanın reddedilmesi nedeniyle ayrımcılık yasağının ve karar düzeltme yoluna başvurduğu için hakkında para cezasına hükmedilmesi nedeniyle de etkili bir yola başvuru hakkının ihlal edildiğini iddia etmektedir. Başvurucu ihlalin tespiti ile yeniden yargılama ve 250.000,00 TL manevi tazminata hükmedilmesini talep etmiştir.

B. Değerlendirme

1. Yargılamanın Sonucunun Adil Olmadığı İddiası Yönünden

17. Başvurucu, ilk derece mahkemesinin etkin bir kovuşturma yapmadan karar verdiğini iddia etmektedir. Başvurucu ayrıca Yargıtayın emsal kararlarında tazminat vermesine karşın kendisinin açtığı davada davanın reddedilmesi nedeniyle ayrımcılık yasağının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Başvurucunun bu başlık altındaki iddialarının yargılama sonucunda verilen karara yönelik olması nedeniyle söz konusu iddiaların adil yargılanma hakkının ihlal edildiği yönündeki iddia çerçevesinde değerlendirilmesi gerekir.

18. Anayasa’nın 148. maddesinin dördüncü fıkrası şöyledir:

“Bireysel başvuruda, kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlarda inceleme yapılamaz.”

19. 30/3/2011 tarih ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun’un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

“Mahkeme, … açıkça dayanaktan yoksun başvuruların kabul edilemezliğine karar verebilir.”

20. 6216 sayılı Kanun’un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrasında açıkça dayanaktan yoksun başvuruların Mahkemece kabul edilemezliğine karar verilebileceği belirtilmiştir. Anayasa’nın 148. maddesinin dördüncü fıkrasında ise açıkça dayanaktan yoksun başvurular kapsamında değerlendirilen kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin şikâyetlerin bireysel başvuruda incelenemeyeceği kurala bağlanmıştır.

21. Anılan kurallar uyarınca, ilke olarak derece mahkemeleri önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması ile derece mahkemelerince uyuşmazlıkla ilgili varılan sonucun esas yönünden adil olup olmaması bireysel başvuru incelemesine konu olamaz. Bunun tek istisnası, derece mahkemelerinin tespit ve sonuçlarının adaleti ve sağduyuyu hiçe sayan tarzda bariz takdir hatası veya açık keyfilik içermesi ve bu durumun kendiliğinden bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlükleri ihlal etmiş olmasıdır. Bu çerçevede, kanun yolu şikâyeti niteliğindeki başvurular, bariz takdir hatası veya açık keyfilik bulunmadıkça Anayasa Mahkemesince incelenemez (B. No: 2012/1027, 12/2/2013, § 26).

22. Başvuru konusu olayda başvurucu, Zaman Gazetesinin 21/7/2009 tarihli nüshasında hakkında yayınlanan haber nedeniyle kişilik haklarının zarar gördüğü iddiasıyla sorumlu kişiler aleyhine manevi tazminat davası açmıştır. İlk Derece Mahkemesi, “… yazıda Anayasa’nın 28. maddesi ile Basın Yasasında koruma altına alınan basın özgürlüğü sınırlarının aşılmadığı, haberde özle biçim arasındaki dengenin bozulmadığı, davacının kişilik haklarına bir saldırının bulunmadığı, dava konusu yazıda, basının kamuoyu oluşturma ve toplumsal eleştiri hakkının kullanıldığı ve hukuka uygunluk sınırları içinde kalındığını…” gerekçesiyle davayı reddetmiştir.

23. Başvurucu, yargılama sürecinde karşı tarafın sunduğu deliller ve görüşlerden bilgi sahibi olamadığına, kendi delillerini ve iddialarını sunma olanağı bulamadığına, karşı tarafça sunulan delillere ve iddialara etkili bir şekilde itiraz etme fırsatı bulamadığına ya da uyuşmazlığın çözüme kavuşturulmasıyla ilgili iddialarının derece Mahkemesi tarafından dinlenmediğine ilişkin bir bilgi ya da kanıt sunmadığı gibi Mahkemenin kararında bariz takdir hatası veya açık keyfilik oluşturan herhangi bir durum da tespit edilememiştir.

24. Açıklanan nedenlerle, başvurucu tarafından ileri sürülen iddiaların kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu, İlk Derece Mahkemesi kararının bariz takdir hatası veya açık keyfilik de içermediği anlaşıldığından, başvurunun bu kısmının, diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin “açıkça dayanaktan yoksun olması” nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Mahkemeye Erişim Hakkı Yönünden

25. Başvurucu Yargıtay nezdinde yaptığı karar düzeltme talebinin reddi üzerine kendisine 203,00 TL para cezası verilmesi nedeniyle hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

26. Yargıtayca karar düzeltme isteminin reddi nedeniyle verilen para cezası mahkemeye erişim hakkı kapsamında değerlendirilecektir.

27. Mahkemeye erişim hakkı, bir uyuşmazlığı mahkeme önüne taşıyabilmek ve uyuşmazlığın etkili bir şekilde karara bağlanmasını isteyebilmek anlamına gelmektedir. Kişinin mahkemeye başvurmasını engelleyen veya mahkeme kararını anlamsız hale getiren, bir başka ifadeyle mahkeme kararını önemli ölçüde etkisizleştiren sınırlamalar mahkemeye erişim hakkını ihlal edebilir (B. No: 2012/791, 7/11/2013, § 52).

28. Mahkemeye erişim hakkı, kural olarak mutlak bir hak olmayıp, sınırlandırılabilen bir haktır. Bununla birlikte getirilecek sınırlandırmaların, hakkın özünü zedeleyecek şekilde kısıtlamaması, meşru bir amaç izlemesi, açık ve ölçülü olması ve başvurucu üzerinde ağır bir yük oluşturmaması gerekir (B. No: 2013/1613, 2/10/2013, § 38).

29. Devletlerin başvuruculara mahkemelere erişimiyle ilgili yargının idaresini sağlamak ve iş yükünü azaltmak amacıyla getirdikleri, hakkın kötüye kullanılmasını engellemeyi hedefleyen ceza niteliğinde düzenlemeler, mahkemeye erişimi engelleyecek kadar yüksek olmadığı ve bariz bir takdir hatası ya da açık keyfilik içermediği sürece mahkemeye erişim hakkının ihlali olarak değerlendirilemez (benzer yöndeki bir karar için bkz. B. No: 2012/603, 20/2/2014, § 34).

30. Somut olayda başvurucu karar düzeltme isteminde bulunmuş, Yargıtay 4. Hukuk Dairesince karar düzeltme istemi reddedilerek, başvurucu aleyhine toplam 203,00 TL para cezasına hükmedilmiştir. Ancak başvurucunun savunmaları ve iddiaları, karar düzeltme safhasından önce iki derecede incelenmiştir.

31. Yargıtaya yapılan gereksiz başvuruların önlenerek dava sayısının azaltılması, Yargıtayın fuzuli yere meşgul edilmesinin önlenmesi ve böylece uyuşmazlıkların makul sürede bitirilebilmesi amacıyla karar düzeltme istemlerinin reddi halinde uygulanan ve yüksek miktarlı olmayan para cezası, başvurucu üzerinde aşırı bir yük oluşturmadığı gibi, karar düzeltme yoluna başvurulmasını imkânsız hale getirmediği veya aşırı derecede zorlaştırmadığından mahkemeye erişim hakkının ihlali niteliğinde kabul edilmemiştir (bkz. B. No: 2012/603, 20/2/2014, § 36).

32. Açıklanan nedenlerle derece Mahkemesi kararının onanmasından sonra karar düzeltme isteminin reddine karar verilmesi üzerine, başvurucu aleyhine para cezasına hükmedilmesinin açık bir ihlal niteliğinde olmadığı anlaşıldığından, başvurucunun bu yöndeki iddiaları “açıkça dayanaktan yoksun” bulunduğundan başvurunun bu kısmının kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

3. Gerekçeli Karar Hakkı Yönünden

33. Başvuru konusu olayda başvurucu, İlk Derece Mahkemesi ve Yargıtay kararlarında yeterli bir açıklama bulunmadığını bu sebeple gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

34. Anayasa’nın 141. maddesinin üçüncü fıkrası şöyledir:

“Bütün mahkemelerin her türlü kararları gerekçeli olarak yazılır.”

35. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan hak arama özgürlüğü, kendisi bir temel hak niteliği taşımasının ötesinde, diğer temel hak ve özgürlüklerden gereken şekilde yararlanılmasını ve bunların korunmasını sağlayan en etkili güvencelerden birisidir. Bu bağlamda Anayasa’nın, bütün mahkemelerin her türlü kararlarının gerekçeli olarak yazılmasını ifade eden 141. maddesinin de, hak arama özgürlüğünün kapsamının belirlenmesinde gözetilmesi gerektiği açıktır (B. No: 2013/307, 16/5/2013, § 30).

36. Temyiz merciinin yargılamayı yapan mahkemenin kararıyla aynı fikirde olması ve bunu ya aynı gerekçeyi kullanarak ya da basit bir atıfla kararına yansıtması yeterlidir. Burada önemli olan husus, temyiz merciinin bir şekilde temyizde dile getirilmiş ana unsurları incelediğini, derece mahkemesinin kararını inceleyerek onadığını ya da bozduğunu göstermesidir (B. No: 2013/5486, 4/12/2013, § 57).

37. Somut olayda İlk Derece Mahkemesince, başvurucunun talepleri hakkında değerlendirme yapılmış ve başvurucunun davasının reddedilmesinin maddi ve hukuki nedenleri değerlendirilmiştir. Öte yandan Yargıtay, başvurucuya ilişkin onama kararında ilk derece mahkemesinin kararının "...dayandığı kanıtlarla yasaya uygun gerektirici nedenlere, özellikle delillerin değerlendirilmesinde bir isabetsizlik görülmemesi..." gerekçesi yer almaktadır. Dolayısıyla Yargıtay, ayrı bir gerekçe yazmak yerine İlk Derece Mahkemesi kararına atıf yapmakla yetinmiştir.

38. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun gerekçeli karar hakkına yönelik açık ve görünür bir ihlal saptanmadığından, başvurunun bu yönü itibarıyla, diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin "açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle; başvurunun "açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA, yargılama giderlerinin başvurucu üzerine bırakılmasına, 19/11/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

GÜLİŞAN YEŞİL

B. No: 2013/1448 | Karar tarihi: 19.11.2014

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2013/1448

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

GÜLİŞAN YEŞİL BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2013/1448)

Karar Tarihi: 19/11/2014

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Serruh KALELİ

Üyeler : Nuri NECİPOĞLU

Hicabi DURSUN

Erdal TERCAN

Hasan T. GÖKCAN

Raportör : Aliye YILDIZ VARSIN

Başvurucu : Gülişan YEŞİL

Vekili : Av. Nalan BENER

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, 11/4/2005 tarihinde açtığı tazminat davasının husumetten reddi üzerine idare aleyhine açtığı davada bu kez de yargı yolu bakımından davanın usulden reddine karar verildiğini belirterek, mülkiyet hakkının ve yargılamanın makul sürede sonuçlandırılmaması nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüş ve tazminat talep etmiştir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 13/2/2013 tarihinde Bursa 3. Asliye Hukuk Mahkemesi vasıtasıyla yapılmıştır. İdari yönden yapılan ön incelemede başvurunun Komisyona sunulmasına engel bir durumun bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. Birinci Bölüm Üçüncü Komisyonunca, 19/12/2013 tarihinde kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Bölüm Başkanı tarafından 15/9/2014 tarihinde edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte

yapılmasına ve bir örneğinin görüş için Adalet Bakanlığına gönderilmesine karar verilmiştir.

5. Adalet Bakanlığınca, 19/9/2014 tarihli yazı ile Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarına ve bu kapsamda sunulan görüşlerine atfen, başvuru hakkında görüş sunulmayacağı bildirilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

7. Başvurucu, oğlunun ölümü nedeniyle duyduğu elem ve ızdırabın giderilmesi için, ceza mahkemesinde görülen davada oğlunun ölümünde kusuru olduğu tespit edilen ilgili doktor aleyhine 11/4/2005 tarihinde Bursa 2. Asliye Hukuk Mahkemesinde manevi tazminat davası açmıştır.

8. Mahkeme, ceza dava dosyasındaki hastane evrakları, raporlar ve tüm dosya kapsamı doğrultusunda ölenin hastalığının teşhis ve tedavisinde davalı doktor A. T.'nin kusurlu olup olmadığı, kusurlu ise kusur oranının tespiti açısından rapor tanzimi talep etmiş, Adli Tıp Kurumu Başkanlığı 1. İhtisas Kurulu'nun 13/4/2011 tarihli raporu ile ölenin hastaneye getirildiğinde gerekli tetkikler yapılmadan evine gönderilmesinin eksiklik olduğu, davalı doktor A. T.'nin 3/8 oranında kusurlu olduğu yönünde görüş bildirilmiştir.

9. Mahkeme, 29/9/2011 tarih ve E.2005/160, K.2011/425 sayılı kararıyla "Anayasa'nın 129. maddesinin 5. fıkrası ile 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun 13. maddesi uyarınca kamu görevlilerinin yetkilerini kullanırken işledikleri kasıtlarından ve kusurlarından doğan tazminat davaları kamu idaresi aleyhine açılır" şeklindeki gerekçeye yer vererek davanın husumet yokluğundan reddine karar vermiş, anılan karar tarafların kararı temyiz etmemesi üzerine 11/11/2011 tarihinde kesinleşmiştir.

10. Başvurucu, 26/10/2011 tarihinde idare aleyhine Bursa 3. Asliye Hukuk Mahkemesinde tazminat davası açmıştır.

11. Dava ön inceleme aşamasında iken Anayasa Mahkemesi 25/5/2012 tarih ve E.2011/35, K.2012/23 sayılı kararıyla 6100 sayılı HMK'nın "Ölüm veya Vücut Bütünlüğünün Yitirilmesinden Doğan Zararların Tazmini Davalarında Görev" başlıklı 3. maddesinin 1. fıkrasının iptaline karar vermiş, anılan karar 19/5/2012 tarihinde Resmi Gazete'de yayınlanmıştır.

12. Mahkeme, 25/5/2012 tarih ve E.2011/639, K.2012/307 sayılı kararıyla "Anayasa Mahkemesinin 16/2/2012 tarih ve 2011/35 esas sayılı iptal kararı nedeniyle bu nitelikteki davalara bakma görevinin idari yargının görev alanına girdiği" gerekçesiyle davanın yargı yolu bakımından usulden reddine karar vermiştir.

13. Temyiz üzerine karar, Yargıtay 4. Hukuk Dairesinin 22/11/2012 tarih ve E.2012/13876, K.2012/17669 sayılı kararıyla onanmıştır.

14. Anılan karar, 16/1/2014 tarihinde başvurucuya tebliğ edilmiştir. Başvurucu, 28/1/2014 tarihinde süresi içinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

B. İlgili Hukuk

15. Anayasa'nın 129. maddesinin beşinci fıkrası şöyledir:

"Memurlar ve diğer kamu görevlilerinin yetkilerini kullanırken işledikleri kusurlardan doğan

tazminat davaları, kendilerine rücu edilmek kaydıyla ve kanunun gösterdiği şekil ve şartlara uygun olarak, ancak idare aleyhine açılabilir".

16. 14/7/1965 tarih ve 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun 6/6/1990 tarih ve 3657 sayılı Kanun'un 1 maddesi ile değişik 13. maddesinin birinci fıkrası şöyledir.

"Kişiler kamu hukukuna tabi görevlerle ilgili olarak uğradıkları zararlardan dolayı bu görevleri yerine getiren personel aleyhine değil, ilgili kurum aleyhine dava açarlar. Ancak, Devlet dairelerine tevdi veya bu dairelerce tahsil veya muhafaza edilen para ve para hükmündeki değerli kağıtların ilgili personel tarafından zimmete geçirilmesi halinde, zimmete geçirilen miktar, cezai takibat sonucu beklenmeden Hazine tarafından hak sahibine ödenir. Kurumun, genel hükümlere göre sorumlu personele rücu hakkı saklıdır".

17. Anayasa Mahkemesinin 16/2/2012 tarih ve E.2011/35, K.2012/23 sayılı iptal kararının ilgili kısmı şöyledir:

"6100 sayılı HMK 'nun "Ölüm veya Vücut Bütünlüğünün Yitirilmesinden Doğan Zararların Tazmini Davalarında Görev" başlıklı 3. maddesinin 1. fıkrasının ilk cümlesi olan "Her türlü idari eylem ve işlemler ile idarenin sorumlu olduğu diğer sebeplerin yol açtığı vücut bütünlüğünün kısmen veya tamamen yitirilmesine yahut kişinin ölümüne bağlı maddi ve manevi zararların tazminine ilişkin davalara asliye hukuk mahkemeleri bakar" cümlesinin Anayasa'ya aykırı olduğuna ve İPTALİNE; birinci cümlesinin iptali nedeniyle uygulanma olanağı kalmayan ikinci ve üçüncü cümlelerinin de 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 43. maddesinin 4 numaralı fıkrası gereğince iptaline karar verilmekle".

18. 20/1/1982 tarih ve 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 9. maddesi şöyledir:

"1. Çözümlenmesi Danıştayın, idare ve vergi mahkemelerinin görevlerine girdiği halde, adli ve askeri yargı yerlerine açılmış bulunan davaların görev noktasından reddi halinde, bu hususta ki kararların kesinleşmesini izleyen günden itibaren otuz gün içinde görevli mahkemede dava açılabilir. Görevsiz yargı merciine başvurma tarihi, Danıştaya, idare ve vergi mahkemelerine başvurma tarihi olarak kabul edilir.

2. Adli veya askeri yargı yerlerine açılan ve görevsizlik sebebiyle reddedilen davalarda, görevsizlik kararının kesinleşmesinden sonra birinci fıkrada yazılı otuz günlük süre geçirilmiş olsa dahi, idari dava açılması için öngörülen süre henüz dolmamış ise bu süre içinde idari dava açılabilir".

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

19. Mahkemenin 19/11/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 13/2/2013 tarih ve 2013/1448 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

V. Başvurucunun İddiaları

20. Başvurucu, dava tarihi itibarıyla hukuka uygun olarak görevli ve yetkili mahkemelerde dava açtığı halde kanun ve içtihat değişiklikleri nedeniyle 11/4/2005 tarihinde Bursa 2. Asliye Hukuk Mahkemesinde açtığı tazminat davasının husumetten reddi üzerine idare aleyhine açtığı davada bu kez de yargı yolu bakımından davanın usulden reddine karar verildiğini belirterek, mülkiyet hakkının ve yargılamanın makul sürede sonuçlandırılmaması nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüş ve 10.000 TL maddi, 6.000 TL manevi tazminat talep etmiştir.

B. Değerlendirme

21. Başvuru dilekçesi ve ekleri incelendiğinde başvurucunun, dava tarihi itibariyle yetkili ve görevli mahkemelerde dava açtığı halde kanun ve içtihat değişiklikleri nedeniyle tazminat alacağına kavuşamadığını belirterek mülkiyet hakkının ihlal edildiğini ileri sürdüğü anlaşılmıştır. Öte yandan başvurucunun, yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiası ayrı bir başlık altında değerlendirilmiştir.

1. Mülkiyet Hakkının İhlali İddiası Yönünden

22. Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası şöyledir:

"... Başvuruda bulunabilmek için olağan kanun yollarının tüketilmiş olması şarttır."

23. 30/3/2011 tarih ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 45. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"İhlale neden olduğu ileri sürülen işlem, eylem ya da ihmal için kanunda öngörülmüş idari ve yargısal başvuru yollarının tamamının bireysel başvuru yapılmadan önce tüketilmiş olması gerekir."

24. Anılan Anayasa ve Kanun hükümleri uyarınca Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru, "ikincil nitelikte bir kanun yolu" olup bu yola başvurulmadan önce kural olarak olağan kanun yollarının tüketilmiş olması şarttır.

25. Temel hak ve özgürlüklere saygı, devletin tüm organlarının uyması gereken bir ilke olup bu ilkeye uygun davranılmadığı takdirde, ortaya çıkan ihlale karşı öncelikle yetkili idari mercilere ve derece mahkemelerine başvurulmalıdır.

26. Bireysel başvurunun ikincil niteliği gereği, başvurucunun, temel hak ve özgürlüklerin ihlal edildiği iddialarını öncelikle yetkili idari mercilere ve derece mahkemelerine usulüne uygun olarak iletmesi, bu konuda sahip olduğu bilgi ve kanıtları zamanında bu mercilere sunması, aynı zamanda bu süreçte dava ve başvurusunu takip etmek için gerekli özeni göstermiş olması gerekir. Bu şekilde olağan denetim mekanizmaları önünde ileri sürülüp takip edilmeyen temel hak ve özgürlüklerin ihlaline ilişkin iddialar, Anayasa Mahkemesi önünde bireysel başvuru konusu yapılamaz (B. No: 2012/946, 26/3/2013, § 19).

27. Bireysel başvurunun ikincil niteliğinin bir sonucu olarak olağan kanun yollarında ve genel mahkemeler önünde dayanılmayan iddialar Anayasa Mahkemesi önünde şikâyet konusu edilemeyeceği gibi genel mahkemelere sunulmayan yeni bilgi ve belgeler de Anayasa Mahkemesine sunulamaz (B. No: 2012/946, 26/3/2013, § 20).

28. Başvuru konusu olayda başvurucu 11/4/2005 tarihinde Bursa 2. Asliye Hukuk Mahkemesinde manevi tazminat davası açmıştır.

29. Başvuruya konu davanın temel konusu, başvurucunun oğlunun ölümü nedeniyle duyduğu elem ve ızdırabın giderilmesi için açtığı tazminat davasıdır. Başvurucunun 11/4/2005 tarihinde Bursa 2. Asliye Hukuk Mahkemesinde açtığı manevi tazminat davasında, Mahkeme, 29/9/2011 tarih ve E.2005/160, K.2011/425 sayılı kararıyla "Anayasa'nın 129. maddesinin 5. fıkrası ile 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun 13. maddesi uyarınca kamu görevlilerinin yetkilerini kullanırken işledikleri kasıtlarından ve kusurlarından doğan tazminat davaları kamu idaresi aleyhine açılır" şeklindeki gerekçeye yer vererek davanın husumet yokluğundan reddine karar vermiş, anılan karar 11/11/2011 tarihinde kesinleşmiştir. Kesinleşen karar üzerine başvurucu bu kez de 26/10/2011 tarihinde

idare aleyhine Bursa 3. Asliye Hukuk Mahkemesinde tazminat davası açmıştır. Dava devam ederken Anayasa Mahkemesi, 16/2/2012 tarih ve E.2011/35 K.2012/23 sayılı iptal kararı ile dayanılan kanun maddesini iptal etmiş, anılan kararın 19/5/2012 tarihinde Resmi Gazete'de yayınlanmasının ardından Mahkeme, 25/5/2012 tarih ve E.2011/639, K.2012/307 sayılı kararıyla "Anayasa Mahkemesinin 16/2/2012 tarih ve 2012/35 esas sayılı iptal kararı nedeniyle bu nitelikteki davalara bakma görevinin idari yargının görev alanına girdiği" gerekçesiyle davanın yargı yolu bakımından usulden reddine karar vermiştir. Temyiz üzerine karar, Yargıtay 4. Hukuk Dairesinin 22/11/2012 tarih ve E.2012/13876, K.2012/17669 sayılı kararıyla onanmıştır.

30. Başvurucunun, Bursa 3. Asliye Hukuk Mahkemesinin bu nitelikteki davalara bakma görevinin idari yargının görev alanına girdiği gerekçesiyle davanın reddine karar vermesinin ardından idari yargıda görevli ve yetkili idare Mahkemesinde dava açmaksızın Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunduğu anlaşılmaktadır.

31. Yukarıda yer verilen 2577 sayılı Kanun'un 9. maddesi hükmü, görevsiz yargı yerine başvuru halinde ilgililere görevli yargı yerinde dava açma hakkı tanımakta; süresi içinde dava açılmak şartıyla görevsiz yargı yerinde açılan davanın görevli yargı yerinde açılmış sayılmasına olanak sağlamaktadır (Benzer yöndeki Danıştay kararı için bkz. Danıştay 10. Dairesinin 20/4/2006 tarih ve E.2003/2606, K.2006/2572 sayılı kararı).

32. Açıklanan nedenlerle, başvurucu tarafından manevi tazminat alacağına kavuşamadığına dair ihlal iddiası yönünden hukuk sisteminde düzenlenen başvuru yolları usulüne uygun olarak tüketilmeden temel hak ve özgürlüklerin ihlal edildiği iddiasının bireysel başvuru konusu yapıldığı anlaşıldığından, başvurunun, diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin "başvuru yollarının tüketilmemiş olması" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Yargılamanın Makul Sürede Tamamlanmadığı İddiası Yönünden

33. Başvurucu 11/4/2005 tarihinde Bursa 2. Asliye Hukuk Mahkemesinde açtığı tazminat davasının makul sürede tamamlanmaması nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüşse de, anılan davada verilen karar 11/11/2011 tarihinde kesinleşmiş olduğundan, başvurucunun Bursa 3. Asliye Hukuk Mahkemesinin E.2011/639 sayılı dosyasında yapılan yargılama yönünden yargılamanın makul sürede sonuçlandırılmadığı iddiaları ayrı başlıklar altında incelenmiştir.

a. Bursa 2. Asliye Hukuk Mahkemesinin E.2005/160 sayılı Dosyasında Yapılan Yargılama Yönünden

34. 6216 sayılı Kanun'un geçici 1. maddesinin (8) numaralı fıkrası şöyledir:

"Mahkeme, 23/9/2012 tarihinden sonra kesinleşen nihai işlem ve kararlar aleyhine yapılacak bireysel başvuruları inceler."

35. Anılan Kanun hükmü uyarınca Anayasa Mahkemesinin zaman bakımından yetkisinin başlangıcı 23/9/2012 tarihi olup, Mahkeme, ancak bu tarihten sonra kesinleşen nihai işlem ve kararlar aleyhine yapılan bireysel başvuruları inceleyebilecektir.

36. Anayasa Mahkemesinin zaman bakımından yetkisi için kesin bir tarihin belirlenmesi ve Mahkemenin yetkisinin geriye yürür şekilde uygulanmaması hukuk güvenliği ilkesinin bir gereğidir (B. No: 2012/51, § 18, 25/12/2012).

37. Başvuru konusu olayda başvurucu, oğlunun ölümü nedeniyle duyduğu elem ve ızdırabın giderilmesi için, ceza mahkemesinde görülen davada oğlunun ölümünde kusuru olduğu tespit edilen ilgili doktor aleyhine 11/4/2005 tarihinde Bursa 2. Asliye Hukuk Mahkemesinde manevi tazminat davası açmıştır. Mahkeme, 29/9/2011 tarih ve E.2005/160, K.2011/425 sayılı kararıyla davanın husumet yokluğundan reddine karar vermiş, anılan karar 11/11/2011 tarihinde kesinleşmiştir.

38. Açıklanan nedenlerle, başvuru konusu kararın 23/9/2012 tarihinden önce kesinleşmiş olduğu anlaşıldığından başvurunun, diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin “zaman bakımından yetkisizlik” nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Bursa 3. Asliye Hukuk Mahkemesinin E.2011/639 sayılı Dosyasında Yapılan Yargılama Yönünden

39. Başvurucu, oğlunun ölümü nedeniyle duyduğu elem ve ızdırabın giderilmesi için kusuru olduğu tespit edilen doktor aleyhine açtığı manevi tazminat davasının halen sonuçlanmadığını, makul sürede yargılama yapılmadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

40. Başvurucu, açtığı manevi tazminat davasının yaklaşık sekiz yılda sonuçlandırıldığını beyan ederek, makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir. Başvurucunun iddiasına konu ettiği Bursa 2. Asliye Hukuk Mahkemesinin E.2005/160 sayılı dosyasında yapılan yargılama yönünden, makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasının “zaman bakımından yetkisizlik” nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmiş olmakla, belirtilen iddia açısından değerlendirmeye alınacak yargılama süreci Bursa 3. Asliye Hukuk Mahkemesinin E.2011/639 sayılı dosyasında yürütülen süreçtir.

41. Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası ile 6216 sayılı Kanun'un 45. maddesinin (1) numaralı fıkrası hükümlerine göre, Anayasa Mahkemesine yapılan bir bireysel başvurunun esasının incelenebilmesi için, kamu gücü tarafından müdahale edildiği iddia edilen hakkın Anayasa'da güvence altına alınmış olmasının yanı sıra Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (Sözleşme) ve Türkiye'nin taraf olduğu ek protokollerinin kapsamına da girmesi gerekir. Bir başka ifadeyle, Anayasa ve Sözleşme'nin ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün değildir (B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18).

42. Anayasa'nın "Hak arama hürriyeti" kenar başlıklı 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir."

43. Anayasa'nın "Duruşmaların açık ve kararların gerekçeli olması" kenar başlıklı 141. maddesinin dördüncü fıkrası şöyledir:

"Davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılması, yargının görevidir."

44. Sözleşme'nin "Adil yargılanma hakkı" kenar başlıklı 6. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Herkes medeni hak ve yükümlülükleri ile ilgili uyuşmazlıklar ya da cezai alanda kendisine yöneltilen suçlamalar konusunda karar verecek olan, kanunla kurulmuş bağımsız ve tarafsız bir mahkeme tarafından davasının makul bir süre içinde, hakkaniyete uygun ve açık olarak görülmesini isteme hakkına sahiptir."

45. Sözleşme metni ile AİHM kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut görünümleri olan alt ilke ve haklar, Anayasa'nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı birçok kararında, ilgili hükmü Sözleşme'nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, gerek Sözleşme'nin lafzi içeriğinde yer alan gerek AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen ilke ve haklara, Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 38).

46. Somut başvurunun dayanağını oluşturan makul sürede yargılanma hakkı da yukarıda belirtilen ilkeler uyarınca adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil olup, ayrıca davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasının yargının görevi olduğunu belirten Anayasa'nın 141. maddesinin de, Anayasa'nın bütünselliği ilkesi gereği, makul sürede yargılanma hakkının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulması gerektiği açıktır (B. No: 2012/12, 17/9/2013, § 43).

47. Makul sürede yargılanma hakkının amacı, tarafların uzun süren yargılama faaliyeti nedeniyle maruz kalacakları maddi ve manevi baskı ile sıkıntılardan korunması olup, hukuki uyuşmazlığın çözümünde gerekli özenin gösterilmesi gereği de yargılama faaliyetinde göz ardı edilemeyeceğinden, yargılama süresinin makul olup olmadığının her bir başvuru açısından münferiden değerlendirilmesi gerekir (B. No:2012/13, 2/7/2013, § 40).

48. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde göz önünde bulundurulması gereken kriterlerdir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 41-45).

49. Ancak, belirtilen kriterlerden hiçbiri makul süre değerlendirmesinde tek başına belirleyici değildir. Yargılama sürecindeki tüm gecikmelerin ayrı ayrı tespiti ile bu kriterlerin toplam etkisi değerlendirilmek suretiyle, hangi unsurun yargılamanın gecikmesi açısından daha etkili olduğu saptanmalıdır (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 46).

50. Anayasa'nın 36. maddesi ve Sözleşme'nin 6. maddesi uyarınca, medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkların makul sürede karara bağlanması gerekmektedir. Başvuru konusu olayda, başvurucunun Bursa Asliye Hukuk Mahkemesinde açtığı tazminat davasında 1086 sayılı mülga Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu'na ve 6100 sayılı Kanun'da yer alan usul hükümlerine göre yürütülen somut yargılama faaliyetinin, medeni hak ve yükümlülükleri konu alan bir yargılama olduğunda kuşku yoktur (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 49).

51. Yargılama faaliyetinin makul sürede gerçekleşip gerçekleşmediğinin saptanması için, öncelikle uyuşmazlığın türüne göre değişebilen, başlangıç ve bitiş tarihlerinin belirlenmesi gerekir.

52. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin makul süre değerlendirmesinde, sürenin başlangıcı kural olarak, uyuşmazlığı karara bağlayacak yargılama sürecinin işletilmeye başlandığı, somut tazminat davasında başvurucunun Mahkemeye dilekçeyle başvurarak dava sürecini başlattığı, 26/10/2011 tarihidir.

53. Sürenin bitiş tarihi ise, yargılamanın sona erme tarihidir. Ancak devam eden yargılamalara ilişkin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasını içeren başvuruların yargılama faaliyetinin devamı sırasında da yapılabilmesi olanağı bulunduğundan, değerlendirmeye esas alınacak sürenin bitiş anı başvurunun karara

bağlandığı tarihtir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 52).

54. Davanın ikame edildiği tarih ile Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuruların incelenmesi hususundaki zaman bakımından yetkisinin başladığı tarihin farklı olması halinde dikkate alınacak süre, 23/9/2012 tarihinden sonra geçen süre değil, uyuşmazlığın başlangıç tarihinden itibaren geçen süredir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 51).

55. Adil yargılanma hakkı Devlete, uyuşmazlıkların makul süre içinde nihai olarak sonuçlandırılmasını garanti edecek bir yargı sistemi kurma ödevi yükler. Tıbbi hata sonucu vefat eden kişinin mirasçılarının, bu fiil sonucu ortaya çıkan zararlarının karşılanması için makul sürede yargı kararı verilmesinde kişisel yararlarının olduğunda kuşku bulunmamaktadır.

56. Somut başvuruda makul süre incelemesi yapılırken, açılan tazminat davasının, başvurucu için taşıdığı değer ve başvurucunun kişisel yararı göz önünde bulundurularak, yargılama sürecindeki gecikmelerin her biri belirlenerek gecikmeye neden olan unsurlar ve bunların gecikmedeki etkisinin tespiti ve bahsedilen makul süre kriterlerinin toplam etkisinin değerlendirilmesi gerekmektedir.

57. Başvuru konusu olayda, başvurucu, 26/10/2011 tarihinde idare aleyhine Bursa 3. Asliye Hukuk Mahkemesinde tazminat davası açmıştır. Mahkeme, 25/5/2012 tarih ve E.2011/639, K.2012/307 sayılı kararıyla davanın yargı yolu bakımından usulden reddine karar vermiş, temyiz üzerine karar, Yargıtay 4. Hukuk Dairesinin 22/11/2012 tarih ve E.2012/13876, K.2012/17669 sayılı kararıyla onanmıştır.

58. 6216 sayılı Kanun'un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Mahkeme, … açıkça dayanaktan yoksun başvuruların kabul edilemezliğine karar verebilir."

59. Başvuruya konu yargılama sürecinin incelenmesinde, yargılamanın konusunun manevi tazminat talebi olduğu, başvurucu tarafından 26/10/2011 havale tarihli dava dilekçesi ile açılan davada ilk derece mahkemesince 28/10/2011 tarihinde tensip zaptının düzenlendiği, cevap ve cevaba cevap dilekçelerinin karşılıklı olarak davanın taraflarına tebliğ edildiği, ilişkili dava dosyalarının getirtilip incelendiği, Anayasa Mahkemesinin 16/2/2012 tarih ve 2011/35 esas sayılı iptal kararının ardından 25/5/2012 tarihli ön inceleme tutanağı ile davanın yargı yolu bakımından husumetten reddine karar verildiği, temyiz üzerine kararın, Yargıtay 4. Hukuk Dairesince 22/11/2012 tarihinde onanarak aynı tarihte kesinleştiği anlaşılmıştır. Bu durumda iki dereceli yargılama sisteminde davanın yaklaşık on üç ay sürdüğü anlaşılmaktadır.

60. Yukarıda açıklanan nedenlerle, başvurucunun tarafı olduğu uyuşmazlığa ilişkin yargılama süresinin makul süreyi aşmadığı ve başvuruya konu uyuşmazlığın karara bağlanmasının yargılama makamlarının tutumu nedeniyle geciktirildiğine dair bir bulgu saptanmadığı anlaşılmakla, Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasının açık ve görünür bir ihlal saptanmadığından "açıkça dayanaktan yoksunluk" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucunun,

1. Mülkiyet hakkının ihlali iddiasının "başvuru yollarının tüketilmemiş olması",

2. Yargılamanın makul sürede sonuçlandırılmadığı iddiasının,

a. Bursa 2. Asliye Hukuk Mahkemesinin kararı yönünden “zaman bakımından yetkisizlik”,

b. Bursa 3. Asliye Hukuk Mahkemesinin kararı yönünden açık ve görünür bir ihlal saptanmadığından “açıkça dayanaktan yoksunluk”,

nedenleriyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde bırakılmasına,

19/11/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

CEBRAİL TÜRKMEN

B. No: 2013/1764 | Karar tarihi: 19.11.2014

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2013/1764

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

CEBRAİL TÜRKMEN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2013/1764)

Karar Tarihi: 19/11/2014

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Serruh KALELİ

Üyeler : Nuri NECİPOĞLU

Hicabi DURSUN

Erdal TERCAN

Hasan Tahsin GÖKCAN

Raportör : Yunus HEPER

Başvurucu : Cebrail TÜRKMEN

Vekili : Av. Celal ZUNGULDAK

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, makul sürede yargılanmadığını ve savunmasını verirken adli yardımdan faydalandırılmadığını, bu sebeple Anayasa'nın 36. maddesinde yer alan adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 28/2/2013 tarihinde Muş 1. Asliye Hukuk Mahkemesi vasıtasıyla yapılmıştır. İdari yönden yapılan ön incelemede başvurunun Komisyona sunulmasına engel bir durumun bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. Birinci Bölüm Birinci Komisyonunca, 16/1/2014 tarihinde kabul edilebilirlik incelemesi Bölüm tarafından yapılmak üzere dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Bölüm tarafından 3/2/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru konusu olay ve olgular ile başvurunun bir örneği görüş için Adalet Bakanlığına

gönderilmiştir. Adalet Bakanlığı görüşünü 5/3/2014 tarihinde Anayasa Mahkemesine sunmuştur.

6. Adalet Bakanlığı tarafından Anayasa Mahkemesine sunulan görüş başvurucuya 5/3/2014 tarihinde bildirilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanlarını 20/3/2014 tarihinde Anayasa Mahkemesine sunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

8. Başvurucunun, 3/11/2007 tarihinde meydana gelen ve bir kişinin ölümü birçok kişinin de yaralanmasına neden olan kavgada bir kişiyi yaraladığı iddiasıyla Bakırköy Cumhuriyet Başsavcılığının 13/3/2008 tarihli iddianamesiyle, cezalandırılması için kamu davası açılmıştır.

9. Başvurucu, kolluk ve Cumhuriyet savcılığı nezdinde müdafi huzurunda 4/11/2007 tarihinde ifade vermiştir. Kovuşturma aşamasında, başvurucunun İstanbul ilinde oturmaması nedeniyle 24/3/2008 tarihinde savunmasının alınması için Muş Ağır Ceza Mahkemesine talimat yazılmış, 30/4/2008 tarihli talimat duruşmasında müdafi talep etme hakkı başvurucuya hatırlatılmış ancak başvurucu müdafi talep etmediğini beyan etmiştir.

10. Bakırköy 9. Ağır Ceza Mahkemesinin 2008/240 Esas sayılı dava dosyasında görülen yargılamada ilk duruşma 21/5/2008 tarihinde yapılmıştır.

11. Bakırköy 9. Ağır Ceza Mahkemesinde görülen davada toplam 16 duruşma yapılmış ve Mahkeme 31/5/2011 tarihinde kararını vermiştir.

12. Davada yargılanan diğer üç sanık çeşitli cezalar alırken, başvurucu, kasten yaralama suçundan 2 yıl 1 ay hapis cezası ile cezalandırılmıştır.

13. Temyiz üzerine karar Yargıtay 1. Ceza Dairesinin 1/10/2012 tarihli ilamı ile başvurucu yönünden onanmıştır.

14. Karar başvurucuya 6/2/2013 tarihinde tebliğ edilmiş ve başvurucu, 28/2/2013 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

15. Başvurucu, söz konusu yargılama nedeniyle gözaltına alınmamış ve tutuklanmamıştır.

B. İlgili Hukuk

16. 26/9/2004 tarih ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun "Kasten yaralama" kenar başlıklı 86. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Kasten başkasının vücuduna acı veren veya sağlığının ya da algılama yeteneğinin bozulmasına neden olan kişi, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır."

17. 5237 sayılı Kanun'un "Neticesi sebebiyle ağırlaşmış yaralama" kenar başlıklı 87. maddesinin (3) numaralı fıkrası şöyledir:

"Kasten yaralamanın vücutta kemik kırılmasına veya çıkığına neden olması halinde, yukarıdaki maddeye göre belirlenen ceza, kırık veya çıkığın hayat fonksiyonlarındaki etkisine göre, yarısına kadar artırılır."

18. 17/12/2004 tarih ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun "Şüphelinin veya sanığın

müdafi seçimi” kenar başlıklı 149. maddesi şöyledir:

“(1) Şüpheli veya sanık, soruşturma ve kovuşturmanın her aşamasında bir veya birden fazla müdafiin yardımından yararlanabilir; kanunî temsilcisi varsa, o da şüpheliye veya sanığa müdafi seçebilir.

(2) Soruşturma evresinde, ifade almada en çok üç avukat hazır bulunabilir.

(3) Soruşturma ve kovuşturma evrelerinin her aşamasında avukatın, şüpheli veya sanıkla görüşme, ifade alma veya sorgu süresince yanında olma ve hukukî yardımda bulunma hakkı engellenemez, kısıtlanamaz.”

19. 5271 sayılı Kanun’un “Müdafiin görevlendirilmesi” kenar başlıklı 150. maddesi şöyledir:

“(1) Şüpheli veya sanıktan kendisine bir müdafi seçmesi istenir. Şüpheli veya sanık, müdafi seçebilecek durumda olmadığını beyan ederse, istemi halinde bir müdafi görevlendirilir.

(2) Müdafii bulunmayan şüpheli veya sanık; çocuk, kendisini savunamayacak derecede malul veya sağır ve dilsiz ise, istemi aranmaksızın bir müdafi görevlendirilir.

(3) Alt sınırı beş yıldan fazla hapis cezasını gerektiren suçlardan dolayı yapılan soruşturma ve kovuşturmada ikinci fıkra hükmü uygulanır.

(4) Zorunlu müdafilikle ilgili diğer hususlar, Türkiye Barolar Birliğinin görüşü alınarak çıkarılacak yönetmelikle düzenlenir.”

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

20. Mahkemenin 19/11/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 28/2/2013 tarih ve 2013/1764 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

21. Başvurucu, makul sürede yargılanmadığını ve savunmasını verirken kendisine avukat atanmayarak savunma hakkının kısıtlandığını, bu sebeple Anayasa’nın 36. maddesinde yer alan adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Başvurucu ihlalin tespiti ile yeniden yargılama kararı verilmesini talep etmiştir.

B. Değerlendirme

1. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiği İddiası

22. Başvurucu, hakkında yürütülen soruşturma ve kovuşturmanın makul süre içinde sonuçlanmaması nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

23. Bakanlık, makul sürede yargılanma hakkına ilişkin görüş sunmamıştır.

24. Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’nin (Sözleşme) ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün olmayıp (B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18), Sözleşme metni ile Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut görünümleri olan alt ilke ve haklar, esasen Anayasa’nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa’nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı bir çok kararında, ilgili hükmü Sözleşme’nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, gerek Sözleşme’nin lafzi içeriğinde yer alan gerek AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen ilke ve haklara, Anayasa’nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir Somut başvurunun dayanağını

oluşturan makul sürede yargılanma hakkı da yukarıda belirtilen ilkeler uyarınca adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil olup, ayrıca davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasının yargının görevi olduğunu belirten Anayasa'nın 141. maddesinin de, Anayasa'nın bütünselliği ilkesi gereği, makul sürede yargılanma hakkının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulması gerektiği açıktır (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 38–39).

25. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde göz önünde bulundurulması gereken kriterlerdir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 41–45).

26. Anayasa'nın 36. ve Sözleşme'nin 6. maddeleri uyarınca kişilere, medeni hak ve yükümlülükler ile ilgili uyuşmazlıkların yanı sıra, cezai alanda yöneltilen suç isnatlarının makul sürede karara bağlanmasını talep hakkı tanınmıştır. Suç isnadı, bir kişiye suç işlediği iddiasının yetkili makamlar tarafından bildirilmesi olup, kişiye cezai alanda yöneltilen iddianın suç isnadı niteliğinde olup olmadığının tespitinde; iddia olunan suçun pozitif düzenlemelerdeki tasnifinin, suçun gerçek niteliğinin, suç için öngörülen cezanın niteliği ile ağırlığının değerlendirilmesi gerekir. Ancak isnat olunan fiil, ceza kanunlarında suç olarak nitelendirilmiş ve yargılama aşamasında ceza hukukunun kuralları uygulanmış ise, ayrıca bir uygulanabilirlik incelemesi yapılmaksızın, adil yargılanma hakkının kapsamına girdiği kabul edilecektir (B. No: 2012/625, 9/1/2014, § 31).

27. Başvuru konusu olayda, başvurucu hakkında yaralama suçundan ceza davası açılmıştır. Bu çerçevede başvurucu hakkındaki suç isnadına dayalı yargılamanın Anayasa'nın 36. maddesinin güvence kapsamına girdiği konusunda kuşku bulunmamaktadır (B. No: 2012/625, 9/1/2014, § 32).

28. Cezai alanda yöneltilen suç isnatları ile ilgili uyuşmazlıklara ilişkin makul süre değerlendirmesinde, sürenin başlangıcı kural olarak, kişiye bir suç işlediği iddiasının yetkili makamlar tarafından bildirildiği veya isnattan ilk olarak etkilendiği arama veya gözaltı gibi tedbirlerin uygulandığı an olup, somut başvuru açısından bu tarih, başvurucunun Cumhuriyet Savcılığı nezdinde ifade verdiği ve böylece isnattan haberdar olduğu anlaşılan 4/11/2007 tarihidir. Sürenin bitiş tarihi ise, suç isnadına ilişkin nihai kararın verildiği tarihtir. Bu kapsamda, somut yargılama faaliyeti açısından sürenin bitiş tarihinin, başvurucu hakkındaki suç isnadına ilişkin olarak verilen ilk derece mahkemesinin mahkumiyet kararının Yargıtayca onandığı tarih olan 1/10/2012 tarihi olduğu anlaşılmaktadır.

29. Başvuruya konu yargılama sürecinin incelenmesinde, yargılamanın bir kişinin ölümü ve üç kişinin yaralanmasını konu alan toplam dört sanıklı bir ceza davası olduğu anlaşılmaktadır. 3/11/2007 tarihinde suç işlendikten sonra iddianame 13/3/2008 tarihinde düzenlenmiş sanıkların kasten adam öldürme, kişiyi hürriyetinden yoksun kılma, kasten bıçakla yaralama, nitelikli ağır yaralama ve suça azmettirme suçlarından cezalandırılmaları istenmiştir. Ağır Ceza Mahkemesindeki ilk duruşma 21/5/2008 tarihinde yapılmıştır. Tutuklu sanık bulunması nedeniyle genel olarak tutukluluk incelemesi otuz günlük, duruşmalar ise altmış günlük aralarla yapılmıştır. Toplam onaltı duruşma yapılmış ve 31/5/2011 tarihli 16. duruşmada İlk Derece Mahkemesi kararını vermiştir. Yapılan yargılamada ilk iki duruşma sanıkların savunmaları alınmış ve bir müşteki ile üç tanık dinlenmiştir. Sonraki iki duruşma heyet değişikliği nedeniyle dosya ve tarafların kovuşturmanın genişletilmesi yönündeki talepleri incelemeye alınmıştır. Beşinci duruşma bir sanık vekilinin istifa etmesi nedeniyle

ona zorunlu müdafi tayin edilmesi için beklenmiş, altıncı duruşma sanık müdafilerinin beyanda bulunmak üzere süre istemesi nedeniyle beklenmiş sonraki duruşma dosyaya sunulan müdahale talebi için nüfus kaydı istenmiş, sonraki duruşma ise sanık vekillerinin mazereti nedeniyle ertelenmiştir. Dokuz, on ve onbirinci celseler müdahil ve savunma taraflarının talepleri üzerine yeni deliller toplanmasına girişilmiş ve bir tanığın dinlenmesi için Siirt Ağır Ceza Mahkemesine talimat yazılmıştır. Sonraki dört celse yazılan talimat cevabı ile bazı delillerin toplanması için beklenmiş ve onbeşinci duruşma esas hakkında mütalaa verilmiştir. Tarafların süre istemesi üzerine duruşma ertelenmiş ve onaltıncı duruşma karar verilmiştir. İlk Derece Mahkemesinin bir işlem yapmadığı duruşmalardan birinde dosya esas hakkında mütalaasını hazırlaması için Cumhuriyet Savcısına tevdi edilmiştir. İki duruşma sanıklardan birine vekil atanması ve bu vekilin savunmasını hazırlaması için beklenmiş, dört duruşma savunma tarafınca ileri sürülen delillerin toplanması için beklenmiştir. Bir duruşma ise esas hakkındaki mütalaaya karşı savunma avukatlarının savunmalarını hazırlaması için beklenmiştir.

30. 30/3/2011 tarih ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Mahkeme, ... açıkça dayanaktan yoksun başvuruların kabul edilemezliğine karar verebilir."

31. Somut olayda, başvuruya konu kasten adam öldürme ve birden çok kişinin yaralanması suçundan yapılan ceza yargılamasının İlk Derece Mahkemesindeki safahatı 3 yıl 6 ay 3 gün sürmüş, Yargıtay safahatı ise 1 yıl 4 ay sürmüştür. Bilhassa sanıklara müdafi atanması ve savunma avukatlarına verilen süreler nedeniyle dava uzamış ise de yaralama ve ölüm eylemlerine iştirak edilen kişi sayısı, davanın karmaşıklığı ve yargılama sürecinde savunma ve müdahil taraflarca yeni delillerin toplanmasının istenmesi nedeniyle İlk Derece Mahkemesi ve Yargıtayda geçen toplam 4 yıl 9 aylık sürenin makul olduğu değerlendirilmiştir. Yargılama süresinin bütünü dikkate alındığında İlk Derece Mahkemesi ve Yargıtaydaki yargılama sürecinde başvurucunun haklarını ihlal edecek şekilde gecikme olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

32. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun makul süreyi aştığını ileri sürdüğü yargılamasının uzunluğu konusunda açık ve görünür bir ihlal saptanmadığından, başvurunun, diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin "açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Savunma Hakkının Kısıtlandığı İddiası

33. Başvurucu, savunmasını verirken kendisine avukat atanmayarak savunma hakkının kısıtlandığını iddia etmektedir.

34. Somut olayda başvurucu hakkında kasten yaralama suçundan cezalandırılması için kamu davası açılmıştır. Başvurucu, 4/11/2007 tarihli kolluk ve Cumhuriyet savcılığı nezdindeki ifadelerini müdafi huzurunda vermiş olmasına karşın kovuşturma aşamasında, bulunduğu yer itibarıyla Muş Ağır Ceza Mahkemesindeki 30/4/2008 tarihli talimat duruşmasında müdafi talep etme hakkı başvurucuya hatırlatılmış ancak kendisi müdafi talep etmediğini beyan etmiştir.

35. Sözleşme'nin 6. maddesinin (3) numaralı fıkrasının (c) bendinde hakkında bir suç isnadında bulunulan kişinin "Kendisini bizzat savunmak veya seçeceği bir müdafiinin yardımından yararlanmak; eğer avukat tutmak için gerekli maddî olanaklardan yoksun ise ve adaletin yerine gelmesi için gerekli görüldüğünde, resen atanacak bir avukatın

yardımından ücretsiz olarak yararlanabilmek” hakkı bulunduğu belirtilmiştir. Sanık kendisini bizzat savunma hakkına sahip olduğu gibi bir müdafi yardımıyla savunma hakkına da sahiptir. Ancak müdafi ile temsil edilme hakkı bakımından önemli olan, yargılamaya bir bütün olarak bakıldığında, başvurucunun müdafi yardımından etkili bir biçimde yararlanmış olmasıdır (B. No: 2013/4784, 7/3/2014, § 40).

36. Müdafi ile temsil edilme hakkının bir gereği olarak 5271 sayılı Kanun’un 150. maddesinde, hakkında suç isnadı bulunan bir kimsenin kendisi bir müdafi seçebileceği gibi müdafi seçebilecek durumda olmadığını beyan eder ve kendisine bir müdafi atanmasını talep ederse mali imkânlardan yoksun olup olmadığına bakılmaksızın bu kişiye müdafi atanacağı kuralı kabul edilmiştir. Yine aynı maddeye göre sanığa isnat edilen suçun kanunda öngörülen cezasının alt sınırının beş yıldan çok olması ve sanık kendisine bir müdafi seçmemiş olması halinde sanığın istemi aranmaksızın resen bir müdafi tayin edilmektedir.

37. Başvurucu, kendisine müdafi tayin edilmemesi nedeniyle savunma hakkını tam olarak kullanamadığını ileri sürmüştür. Somut olayda isnat edilen suçun kanunda öngörülen cezasının alt sınırının beş yıldan az olması nedeniyle başvurucuya resen müdafi tayin edilmemiştir. Buna karşın başvurucuya müdafi talep etme hakkı hatırlatılmış ancak başvurucu, savunmasını kendisinin yapacağını beyan etmiştir.

38. Sonuç olarak somut olayda, başvurucuya resen müdafi tayin edilmemiş olmakla birlikte müdafi talep hakkı olduğunun hatırlatıldığı ancak başvurucunun müdafi talep etmediği, savunmasını kendisinin yapacağını beyan ettiği anlaşılmaktadır. Başvurucu, adil yargılanma hakkını sınırlandırdığı iddiasıyla başka bir işlem hakkında da şikâyetçi olmamıştır. Öte yandan dava dosyası ve yargılama süreci bir bütün olarak incelendiğinde başvurucunun savunma haklarından yararlandırılmadığını gösteren bir bulguya da rastlanılmamıştır.

39. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun savunma hakkının kısıtlandığını ileri sürdüğü yargılama işlemlerinde açık ve görünür bir ihlal saptanmadığından, başvurunun, diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin “açıkça dayanaktan yoksun olması” nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucunun,

1. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönündeki iddiasının “açıkça dayanaktan yoksunluk”,

2. Savunma hakkının kısıtlandığı iddiasının “açıkça dayanaktan yoksunluk”,

nedenleriyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde bırakılmasına,

19/11/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

TURAN GÜNANA

B. No: 2013/3550 | Karar tarihi: 19.11.2014

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2013/3550

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

TURAN GÜNANA BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2013/3550)

Karar Tarihi: 19/11/2014

R.G. Tarih-Sayı: 7/3/2015-29288

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Serruh KALELİ

Üyeler : Nuri NECİPOĞLU

Hicabi DURSUN

Erdal TERCAN

Hasan Tahsin GÖKCAN

Raportör : Murat ŞEN

Başvurucu : Turan GÜNANA

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, tutuklu olarak bulunduğu Kocaeli 2 No.lu F Tipi Yüksek Güvenlikli Ceza İnfaz Kurumunda diğer hükümlülerle sohbet hakkının sınırlandırılması nedeniyle işkence yasağının ihlal edildiğini ileri sürmüş ve tazminat talebinde bulunmuştur.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 17/5/2013 tarihinde Kocaeli Cumhuriyet Başsavcılığı vasıtasıyla yapılmıştır. Dilekçe ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesi neticesinde belirlenen eksiklikler tamamlatılmış ve Komisyona sunulmasına engel bir eksikliğin bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. Başvurucu, bireysel başvuru harç ve masraflarını karşılama imkânının bulunmadığını belirterek adli yardım isteminde bulunmuştur.

4. Birinci Bölüm İkinci Komisyonunca 30/4/2014 tarihinde, adli yardım talebinin kabulüne, kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından 27/06/2014 tarihinde, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru konusu olay ve olgular 30/6/2014 tarihinde Adalet Bakanlığına bildirilmiştir. Adalet Bakanlığı, tanınan ek süre sonunda görüşünü 29/8/2014 tarihinde Anayasa Mahkemesine sunmuştur.

7. Adalet Bakanlığı tarafından Anayasa Mahkemesine sunulan görüşe karşı başvurucu 15/9/2014 tarihinde beyanda bulunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

8. Başvuru dilekçesi ve ekleri ile Kocaeli Cumhuriyet Başsavcılığının gönderdiği belgelerle ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

9. Başvurucu, başvuru tarihinde Kocaeli 2 No.lu F Tipi Yüksek Güvenlikli Ceza İnfaz Kurumunda tutuklu olarak bulunmaktadır.

10. Başvurucu, 4/3/2013 tarihli dilekçesi ile sohbet hakkının 10 saat olduğunu ancak tutuklu olarak bulunduğu Kocaeli 2 No.lu F Tipi Yüksek Güvenlikli Ceza İnfaz Kurumunun sadece 5 saat sohbet imkânı vererek sohbet hakkını gasp ettiğini iddia ederek Kocaeli İnfaz Hâkimliğine başvurmuştur.

11. İnfaz Hâkimliğinin, E.2013/1278 sayısına kayden yapılan yargılamada ceza infaz kurumu, başvurucunun şikâyetine dair "T.C. Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğünün 22/01/2007 tarih ve 45/1 sayılı Genelgenin "Ortak Etkinlikler" başlığının 13. maddesinde "Güvenlik bakımından tehlike yaratmayacağı ölçüde, idare ve gözlem kurulu tarafından belirlenen istekli hükümlü ve tutuklular 10 kişiyi aşmayacak gruplar halinde ve idarenin gözetiminde açık görüş alanlarında veya diğer ortak yerlerdeki sosyal faaliyetler çerçevesinde 10 saati aşmamak üzere sohbet amacıyla bir araya getirilebilirler. Bu faaliyet içerisinde açık görüş, avukat ve ziyaretçi görüşlerini aksatmayacak şekilde yaptırılır" dendiği adı geçenin dilekçesinde söz ettiği gibi 10 saat sohbet hakkı bulunduğundan bahsetmediği sadece 10 saati aşmaması gerektiği hususunun belirtildiğinden kurumumuzun mevcudu, personel sayısı da göz önüne alınarak güvenlik zafiyeti oluşturmayacak şekilde gerekli düzenlemeler yapılmaktadır. Konuya ilişkin olmak üzere Yargıtay 9.Ceza Dairesinin kararı da yazımız ekinde sunulmakla; ayrıca bu sohbet faaliyetlerinin yanı sıra Kurumumuz Psikososyal Servisi tarafından kurslar (Bilgisayar, bağlama vs) ile hobi faaliyetleri düzenlenerek gerek kurumumuzca kaldığı süre zarfında gerekse kurumumuzdan tahliye edilmeleri sonrasında tutuklu ve hükümlüleri bu faaliyetlere kanalize ederek topluma kazandırılmaları ve meslek edinmelerine dair yol izlenmektedir. Tutuklu Turan Günana için bahsedilen sebepler doğrultusunda kurumumuzca 5 saat sohbet faaliyet 2.5 saatte spor faaliyeti düzenlenmiştir" şeklinde açıklama yapmıştır.

12. İnfaz Hâkimliği, 26/3/2013 tarih ve E.2013/1278, K.2013/1455 sayılı kararı ile Yargıtay 9. Ceza Dairesinin benzer bir konuya ilişkin kararına atıf yaparak başvurucunun talebini reddetmiştir.

13. İnfaz Hâkimliğinin atıf yaptığı Yargıtay 9. Ceza Dairesinin 21/7/2005 tarihli kararında özetle cezaevinin iki saat olarak belirlediği sohbet süresinin mahkemenin hukukilik denetimi dışına çıkarak idarenin yerine geçip yeni bir idari işlem tesis edilemeyeceği belirtilmiştir.

14. Anılan karara yapılan itiraz, Kocaeli 2. Ağır Ceza Mahkemesinin 9/4/2013 tarih ve 2013/424 Değişik İş sayılı kararı ile reddedilmiş ve karar, başvurucuya 18/4/2013 tarihinde tebliğ edilmiştir.

15. Başvurucu 17/5/2013 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

16. Başvurucunun iddialarına ilişkin Kocaeli Cumhuriyet Başsavcılığının 7/11/2014 tarih ve 2014/21880 sayılı müzekkere cevabı şöyledir:

“F Tipi Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza İnfaz Kurumlarında üç kişilik ve tek kişilik odalar bulunmakta olup, adı geçen hükümlünün nakil geldiği 21.12.2012 tarihinden itibaren üç kişilik odada barındırıldığı;

Adı geçen hükümlünün nakil geldiği 21.12.2012 tarihinden itibaren bir ay süre ile deneme sürecinde olması sebebi ile Ocak 2013 tarihinde herhangi bir sosyal ve sportif etkinliklere dahil edilmediği, Şubat 2013 tarihinden itibaren sohbet, sosyal, kültürel ve sportif faaliyetlere katıldığı, Kurum Müdürlüğü tarafından aylık açık görüşün, her ayın üçüncü haftası yaptırılması sebebi ile hükümlülerin sohbet faaliyetlerinin açık görüş yerlerinde gerçekleşmesi sebebi ile hükümlülere sohbet faaliyeti düzenlenmediği, geriye kalan zamanlarda hükümlülere sohbet, ve etkinlik faaliyeti düzenlendiği, haftalık 2,5 saatlik periyotlar dahilinde kurumun mevcut fiziki yapısı ile hükümlü ve tutuklu mevcudu göz önünde bulundurularak, tüm hükümlü ve tutuklulara eşit düzeyde planlama yapıldığı, sonuç olarak hükümlü ve tutukluların aylık toplam 5 saat sohbet ile 2,5 saat kapalı spor salonu ve 2,5 saat çim saha olmak üzere toplam 10 saat etkinliklerden faydalandırıldığı tespit edilmiştir.”

B. İlgili Hukuk

17. 13/12/2004 tarih ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'unun 9. maddesinin (1), (2) ve (3) numaralı fıkraları şöyledir:

“(1) Yüksek güvenlikli kapalı ceza infaz kurumları, iç ve dış güvenlik görevlilerine sahip, firara karşı teknik, mekanik, elektronik ve fizikî engellerle donatılmış, oda ve koridor kapıları sürekli kapalı tutulan, ancak mevzuatın belirttiği hâllerde aynı oda dışındaki hükümlüler arasında ve dış çevre ile temasların geçerli olduğu sıkı güvenlik rejimine tâbi hükümlülerin bir veya üç kişilik odalarda barındırıldıkları tesislerdir. Bu kurumlarda bireysel veya grup hâlinde iyileştirme yöntemleri uygulanır.

(2) Ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasına mahkûm olanlar ile süresine bakılmaksızın, suç işlemek amacıyla örgüt kurmak, yönetmek veya bu örgütün faaliyeti çerçevesinde, Türk Ceza Kanununda yer alan;

a) İnsanlığa karşı suçlardan (madde 77, 78),

b) Kasten öldürme suçlarından (madde 81, 82),

c) Uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçundan (madde 188),

d) Devletin güvenliğine karşı suçlardan (madde 302, 303, 304, 307, 308),

e) Anayasal düzene ve bu düzenin işleyişine karşı suçlardan (madde 309, 310, 311, 312, 313, 314, 315),

Mahkûm olanların cezaları, bu kurumlarda infaz edilir.

(3) Eylem ve tutumları nedeniyle tehlikeli hâlde bulunan ve özel gözetim ve denetim altında

bulundurulmaları gerekli olduğu saptananlar ile bulundukları kurumlarda düzen ve disiplini bozanlar veya iyileştirme tedbir, araç ve usullerine ısrarla karşı koyanlar bu kurumlara gönderilirler.

…”

18. Adalet Bakanlığının 17/6/2005 tarihli Gözlem ve Sınıflandırma Merkezleri Yönetmeliği’nin 6. maddesi şöyledir:

“Gözlem ve sınıflandırma merkezi, ağırlaştırılmış müebbet hapis, müebbet hapis veya iki yıldan fazla süreli hapis cezasına mahkum olan hükümlülerin kişisel özellikleri, bedensel, aklî ve sağlık durumları, suç işlemeden önceki yaşamları, sosyal çevre ve ilişkileri, sanat ve meslek faaliyetleri, ahlâkî eğilimleri, suça bakış açıları, hükümlülük süreleri ve suç türleri belirlenerek, durumlarına uygun infaz kurumlarına ayrılmaları ve bunlara göre saptanacak infaz ve iyileştirme rejiminin uygulanmasını; işledikleri suç tiplerine, gösterdikleri eğilimlere, tutum ve davranışları nedeniyle sıkı gözetim ve denetim altında bulundurulmaları gerekip gerekmediğine göre yüksek güvenlikli ceza infaz kurumlarına veya normal güvenlikli ceza infaz kurumlarına veya açık ceza infaz kurumlarına gönderilmelerini sağlamakla görevli ve yetkilidir.”

19. Anılan Yönetmelik’in 10. maddesi şöyledir:

“Hükümlülerin gözlemleri, idare ve gözlem kurulunca, kuruma kabul tarihinden başlayarak tek kişilik odalarda yapılır. Ancak, kurumun tek kişilik odası bulunmaması veya kısıtlı sayıda olması durumunda tahsis edilmiş özel bölümlerinde de yapılabilir.

Gözlem ve sınıflandırmaya tabi tutulan hükümlülerin diğer hükümlü ve tutuklularla ilişki kurmamaları için gerekli tedbirler alınır.

Gözlem süresi altmış günü geçemez.”

20. Adalet Bakanlığı’nın Ceza İnfaz Kurumlarının Tahsisi, Nakil İşlemleri ve Diğer Hükümler Hakkında 45/1 sayılı Genelgesi’nin “Ortak Etkinlikler” başlıklı üçüncü bölümünde aşağıdaki hususlar düzenlenmiştir:

(1) Hükümlü ve tutuklular işledikleri suçlara, kurumdaki davranışlarına, ilgi ve yeteneklerine göre gruplandırılarak, güvenlik bakımından tehlike yaratmadığı ölçüde, kendileri için hazırlanmış iyileştirme programları çerçevesinde eğitim, spor, meslek kazandırma ve çalışma ile diğer sosyal ve kültürel faaliyetlere katılırlar. Bu faaliyetler yüksek güvenlikli kurumlar ile diğer kurumların yüksek güvenlikli bölümlerinde on kişiyi aşmayacak gruplar hâlinde yürütülür. Programların süresi ve katılacak hükümlü tutuklu sayısı her programın özelliği, güvenlik koşulları ve kurumun olanakları dikkate alınarak idare ve gözlem kurulunca belirlenir. İyileştirme programlarının amaca aykırı sonuçlar verdiği tespit edilen hükümlü ve tutuklular yönünden bu uygulamaya son verilebilir veya gerekli değişiklikler yapılabilir.

…

(13) Güvenlik bakımından tehlike yaratmadığı ölçüde, idare ve gözlem kurulu tarafından belirlenen istekli hükümlü ve tutuklular, 10 kişiyi aşmayacak gruplar hâlinde ve idarenin gözetiminde, açık görüş alanlarında veya diğer ortak yerlerdeki sosyal faaliyetler çerçevesinde haftada toplam 10 saati aşmamak üzere sohbet amacıyla bir araya getirilebilir. Bu faaliyet hafta içerisinde açık görüş, avukat ve ziyaretçi görüşlerini aksatmayacak şekilde

yaptırılır.

21. Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesinin R (2006) 2 sayılı “Cezaevi Kuralları Hakkında Tavsiye Kararları” konulu tavsiye kararının 27.6. ve 27.7. paragrafları şöyledir:

“27.6. Spor, oyunlar, kültürel faaliyetler, özel hobiler ve diğer boş zaman uğraşlarını kapsayan eğlendirici fırsatlar yaratılmalıdır ve mümkün olabildiğince mahpusların bu etkinlikleri organize etmelerine izin verilmelidir.

27.7.Mahpusların egzersiz esnasında ve eğlendirici faaliyetlere katılmaları için birbirleriyle bir araya gelmelerine izin verilmelidir.”

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

22. Mahkemenin 19/11/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 17/5/2013 tarih ve 2013/3550 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

23. Başvurucu, tutuklu olarak bulunduğu Kocaeli 2 No.lu F Tipi Yüksek Güvenlikli Ceza İnfaz Kurumunda diğer hükümlülerle sohbet hakkının Adalet Bakanlığının genelgesi kapsamında haftada 10 saati aşmamak üzere verilebileceğinin belirtildiğini, buna rağmen cezaevi idaresinin bu hakkını kısıtladığını, bu şekilde tecrit edilmiş halde tutulduğunu ve sohbet hakkının kısıtlanmasının kendisine işkence niteliğinde olduğunu yaklaşık beş aydır sadece on yedi buçuk saat sohbet imkânı sağlandığını, sohbet dışı etkinliklere dâhil edilmediğini, daha önce kaldığı cezaevinde daha fazla süreyle sohbet imkânına sahip olduğunu ancak Kocaeli 2 No.lu F Tipi Yüksek Güvenlikli Ceza İnfaz Kurumunda keyfi olarak sürenin kısıtlandığını belirterek Anayasa’nın 13. ve 38. maddelerinde düzenlenen temel haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüş ve tazminat talebinde bulunmuştur.

B. Değerlendirme

24. Başvuru formu ve ekleri incelendiğinde, başvurucunun tutuklu olarak bulunduğu F Tipi Yüksek Güvenlikli Cezaevinde diğer mahkûmlarla yeterli sohbet imkânın sağlanmayarak tecrit edilmiş halde tutulmasının Anayasa’nın 13. ve 38. maddesinde tanımlanan haklarını ihlal ettiğini ileri sürmüş ise de cezanın infazı sürecinde hükümlü veya tutukluların tutulma koşullarına dair şikâyetin insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir muameleye tabi tutulma/ceza verilmesi yasağı çerçevesinde Anayasa’nın 17. maddesinin üçüncü fıkrası ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’nin (Sözleşme) 3. maddesi kapsamında değerlendirilmesi gerekir.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

25. Başvurunun incelenmesi neticesinde, işkence yasağına ilişkin iddiaların açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşıldığından, başvurunun bu bölümünün kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

26. Anayasa’nın 17. maddesi şöyledir:

“Herkes, yaşama, maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir.

….

Kimseye işkence ve eziyet yapılamaz; kimse insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir cezaya veya

muameleye tabi tutulamaz.

…”

27. Sözleşme’nin “İşkence yasağı” başlıklı 3. maddesi şöyledir:

“Hiç kimse işkenceye veya insanlık dışı ya da aşağılayıcı muamele veya cezaya tabi tutulamaz.”

28. Başvurucu, tutuklu olarak bulunduğu Kocaeli 2 No.lu F Tipi Yüksek Güvenlikli Ceza İnfaz Kurumunda diğer hükümlülerle sohbet imkânının sınırlandırılması nedeniyle kötü muamele yasağının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

29. Adalet Bakanlığı görüş yazısında Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğünün “başvurucunun sohbet süreleri ile ilgili talebi yönünde kurumda barındırılan diğer tutuklu ve hükümlülere de aynı şekilde uygulama yapıldığı, bu itibarla bu uygulamanın kurum uygulaması olduğu, kurum uygulamalarına karşı 4675 sayılı Kanun kapsamında başvurucunun gerekli müracaatları yaptığı, kurumun mevcut yapısı, tutuklu ve hükümlü mevcudu ile personel sayısı göz önüne alınarak herhangi bir suç ya da örgüt grubuna karşı farklı uygulama yapılmadığı, başvurucunun şikayeti kapsamında ilgili kamu görevlileri hakkında görevleri yönünden bir kusur ve ihmalleri bulunmadığından adli ve idari yönden herhangi bir işlem yapılmasına lüzum görülmediği” belirttiğini ve yapılan müdahalenin demokratik toplumda gerekli olup olmadığının iddiaları değerlendirirken gözetilmesi gerektiğini ifade etmiştir.

30. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı başvuru dilekçesine benzer mahiyette cezaevi idaresinin haftada on saati aşmayacak şekildeki sohbet imkânına ilişkin genelgeyi keyfi ve hükümlü veya tutukluların aleyhine yorumlayıp ayda iki buçuk saate indirdiğini, bu durumdan psikolojik olarak etkilendiğini F Tipi cezaevindeki tecridin azaltılmasına yönelik bir katkı sağlanması gerektiğini beyan etmiştir.

31. Demokratik toplumların en temel değerlerinden biri olarak herkesin maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkı Anayasa’nın 17. maddesinde güvence altına alınmıştır. Anılan maddenin birinci fıkrasında insan onurunun korunması amaçlanmıştır. Üçüncü fıkrasında da kimseye “işkence” ve “eziyet” yapılamayacağı, kimsenin “insan haysiyetiyle bağdaşmayan” ceza veya muameleye tabi tutulamayacağı yasağı getirilmiştir (B.No: 2013/293, 17/7/2014, .§ 80).

32. Devletin, bireyin maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına saygı gösterme yükümlülüğü, öncelikle kamu otoritelerinin bu hakka müdahale etmemelerini, yani anılan maddenin üçüncü fıkrasında belirtilen şekillerde kişilerin fiziksel ve ruhsal zarar görmelerine neden olmamalarını gerektirir. Bu, devletin vücut ve ruh sağlığını korumadan kaynaklanan negatif ödevidir (B.No: 2013/293, 17/7/2014, .§ 81). Diğer taraftan Anayasa’nın 17. maddesinde düzenlenen hak kapsamında, devletin, pozitif bir yükümlülük olarak, yetki alanında bulunan tüm bireylerin maddi ve manevi varlığını koruma hakkını gerek kamusal makamların, gerek diğer bireylerin, gerekse kişinin kendisinin eylemlerinden kaynaklanabilecek risklere karşı koruma yükümlülüğü bulunmaktadır. Devlet, bireyin maddi ve manevi varlığını her türlü tehlikeden, tehditten ve şiddetten korumakla yükümlüdür (B.No: 2012/752, 17/9/2013, § 51).

33. Anayasa’nın 17. maddesinin üçüncü fıkrası ve Sözleşme’nin 3. maddesi her hangi bir sınırlama öngörmemekte ve işkence, insanlık dışı ve onur kırıcı muamele ve cezaların

yasaklanmasının mutlak mahiyetini belirtmektedir. Kötü muamele yasağının mutlak mahiyeti Anayasa'nın 15. maddesi kapsamında belirtilen savaş veya ulusun varlığını tehdit eden başka bir genel tehlike halinde dahi istisna öngörmemiştir. Aynı şekilde Sözleşme'nin 15. maddesi benzer bir düzenleme ile kötü muamele yasağına ilişkin herhangi bir istisna öngörülmemiştir (bkz. Selmouni/Fransa [BD], B.No 25803/94, 28/7/1999, § 95; Assenov ve diğerleri/ Bulgaristan, B.No: 24760/94, 28/10/1998, § 93).

34. Öte yandan, bir muamelenin Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasının kapsamına girebilmesi için asgari bir ağırlık derecesine ulaşmış olması gerekmektedir. Bu asgari eşik göreceli olup, her olayda asgari eşiğin aşılıp aşılmadığı somut olayın özellikleri dikkate alınarak değerlendirilmelidir. Bu bağlamda muamelenin süresi, fiziksel ve ruhsal etkileri ile mağdurun cinsiyeti, yaşı ve sağlık durumu gibi faktörler önem taşımaktadır (B.No: 2012/969, 18/9/2013, § 23). Değerlendirmeye alınacak bu unsurlara muamelenin amacı ve kastı ile ardındaki saik de eklenebilir (benzer yöndeki AİHM kararları için bkz. Aksoy/Türkiye, B.No: 21987/93, 18/12/1996, § 64; Eğmez/Kıbrıs, B.No: 30873/96, 21/12/2000, § 78; Krastanov/Bulgaristan, B. No: 50222/99, 30/9/2004, § 53).

35. Hükümlü veya tutuklular (mahkûmlar), Anayasa'nın 19. maddesi kapsamında hukuka uygun olarak "bir mahkûmiyet kararına bağlı olarak tutma" olarak değerlendirilebilecek kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkı dışında (bkz. B.No: 2014/1711, 23/7/2014, §§ 29-33) Anayasa'nın ve Sözleşme'nin ortak alanı kapsamında kalan temel hak ve hürriyetlerin tamamına genel olarak sahiptirler (Aynı yönde benzer bir karar için bkz. Hirst/Birleşik Krallık (No. 2), B.No. 74025/01, 6/10/2005, § 69). Bununla birlikte cezaevinde tutulmanın kaçınılmaz sonucu olarak suçun önlenmesi ve disiplinin sağlanması gibi cezaevinde güvenliğin sağlanmasına yönelik kabul edilebilir makul gerekliliklerin olması durumunda sahip oldukları haklar sınırlanabilir (Aynı yönde benzer bir karar için bkz. Silver ve Diğerleri/Birleşik Krallık, B.No. 5947/72, 6205/73, 7052/75, 7061/75, 7107/75, 7113/75, 7136/75, 25/3/1983, §§ 99-105).

36. Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasındaki "kimse insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir cezaya veya muameleye tabi tutulamaz" şeklindeki kural hükümlü ve tutuklulara yönelik uygulamalar için de geçerlidir. Bu husus, 5275 sayılı Kanun'un "İnfazda temel ilke" başlıklı 2. maddesinin (2) numaralı fıkrasında "Ceza ve güvenlik tedbirlerinin infazında zalimane, insanlık dışı, aşağılayıcı ve onur kırıcı davranışlarda bulunulamaz." ve yine Kanun'un 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (b) bendinde "Hürriyeti bağlayıcı cezanın zorunlu kıldığı hürriyetten yoksunluk, insan onuruna saygının korunmasını sağlayan maddî ve manevî koşullar altında çektirilir" şeklinde düzenleme ile açıkça vurgulanmıştır. Dolayısıyla verilen bir mahkûmiyet kararının veya tutuklama kararının infazında mahkûmlar için sağlanacak şartlar insan onuruna saygıyı koruyacak nitelikte olmalıdır.

37. Cezaevlerinde kötü muamele olarak kabul edilecek hususlar farklı şekillerde tezahür edebilir. Bunların birçoğu cezaevi idaresi ve görevlilerinin kasıtlı davranışlarından kaynaklanabileceği gibi yönetimsel hatalar veya yetersiz kaynaklar sebebiyle de ortaya çıkabilir. Bu nedenle mahkûmlar için bir cezaevindeki yaşam tüm yönleriyle değerlendirilmelidir. Cezaevlerindeki yaşam, mahkûmlara sunulan aktivitelerin genişliğinden, mahkûmlar ve ceza infaz görevlileri arasındaki ilişkilerin genel durumuna kadar geniş bir alanda değerlendirilmelidir (Avrupa İşkence ve İnsanlık dışı veya Onur Kırıcı Ceza veya Muamelenin Önlenmesi Komitesinin (CPT) Standartları, 2002). Bu değerlendirmede mahkûmlara karşı yapılan muamele ve uygulanan cezanın, Anayasa'nın 17. maddesi uyarınca bir ihlal oluşturup oluşturmadığı hususunda yapılacak

değerlendirmede Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) kararları ile birlikte özellikle CPT'nin belirlediği standartlar ve ülkemiz hakkında hazırladıkları raporlar da göz önüne alınmalıdır.

38. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM), Sözleşme'nin 3. maddesi çerçevesinde cezaevinde tutulma koşullarını değerlendirirken başvurucular tarafından yapılan somut olaylara ilişkin iddialarla birlikte koşulların bir bütün olarak gözetilmesi gerektiğini belirtmiştir (bkz. Dougoz/Yunanistan, B.No: 40907/98, 6/3/2001, § 46). Bu kapsamda, önlemlerin şiddeti, amacı ve bireyler için sonuçları birlikte değerlendirilmelidir (bkz. Van der Ven/Hollanda, B.No: 50901/99, 4/2/2003, § 51).

39. Anayasa'nın 17. maddesi cezaevinde tutulan bir hükümlü veya tutuklunun içinde bulunduğu şartların insan onuruna yakışır bir şekilde olmasını koruma altına alır. İnfazın yöntemi ve infaz sürecindeki davranışların, mahkûmları, özgürlükten mahrum kalmanın doğal sonucu olan kaçınılmaz elem seviyesinden daha fazla sıkıntılı veya eziyetli bir duruma sokmaması gerekir. Cezaevinde tutulmanın pratik gerekleri çerçevesinde, mahkûmların sağlık ve esenlikleri gibi hususların yeterli bir şekilde güvence altına alınması ve gerekli tıbbi yardım sağlanması da insan onuruna yakışır şartların sağlanması için gereklidir (Bkz. Piechowicz/Polonya, B.No. 20071/07, 17/4/2012, § 162).

40. Bir kişiyi özgürlüğünden alıkoyan önlemler genel olarak elem verici ve onur kırıcı bir durum içermektedir. Ancak yüksek güvenlikli bir ceza infaz kurumunda tutulma, tutuklular veya hükümlüler için tek başına kötü muamele yasağının ihlali olarak kabul edilemez. Kamu düzeninin sağlanması amacıyla bazı suçlardan ceza alanların veya tehlikeli mahkûmların yüksek güvenlikli ceza infaz kurumlarında tutulmaları gerekebilir. Firarı engellemek, diğer mahkûmların huzur ve güvenliğini sağlamak amacı ile yapılacak bu tür düzenlemeler bazı mahkûmların diğer mahkûmlardan ayrılması ve sıkı kontrol altında tutulmasını öngörebilir (bkz. Piechowicz/Polonya, § 161; Ramirez Sanchez/Fransa, B.No. 59450/00, 4/7/2006, §§ 80-82 ve 138; Messina/İtalya (no. 2), B.No: 25498/94, 28/9/2000, §§ 42-54; Rohde/Danimarka, B.No: 69332/01, 21/7/2005, § 78; Van der Ven/Hollanda, §§ 26-31 ve 50; Csüllög/Macaristan, B.No: 30042/08, 7/6/2011, §§ 13-16).

41. Başvuru konusu olaya ilişkin olarak, başvurucu, Adalet Bakanlığının yayınladığı genelge uyarınca haftada on saate kadar diğer mahkûmlarla sohbet hakkının sınırlandığını ileri sürmektedir. Dolayısıyla başvurucu yüksek güvenlikli bir cezaevinde sosyal izolasyona tabi tutularak tek başına tutulduğu sürenin artırıldığını iddia etmiştir.

42. CPT, tek başına tutmayı, bir mahkeme kararının infazı, cezaevi sistemi içinde bir disiplin cezasının uygulanması, önleyici tedbirlerin alınması veya mahkûmun güvenliğinin sağlanması gibi durumlarda başka mahkûmlarla görüşme imkânının kaldırılması olarak tanımlamaktadır. Tek başına tutma, özgürlüğü kısıtlanan mahkûmların haklarını daha da sınırlamaktadır. Daha fazla bir kısıtlamayı gerektiren bu tür bir tedbirin makul olup olmadığı değerlendirirken kanunilik, orantılılık, hesap verebilirlik, gereklilik ve ayrımcılık içermemesi ilkeleri açısından değerlendirilmelidir. Bununla birlikte, CPT, uygun bedensel ve ruhsal uyarıcılar olmaksızın yapılan tek başına bırakmanın her şekli, uzun vadede akli melekelerin ve sosyal yeteneklerin yok olmasına neden olabileceğini belirtmiştir (bkz. Csüllög/Macaristan, § 30).

43. AİHM, tamamen duyusal yalıtma ile birlikte bütünüyle sosyal yalıtmanın kişiliği tahrip edeceğini ve güvenlik veya başka gerekçelerle haklı gösterilmeyecek bir insanlık dışı muamele biçimi oluşturacağını belirtmiştir. Diğer taraftan mahkûmların diğer mahkûmlarla

görüşmesinin yasaklanmasının güvenlik, disiplin veya önleyici tedbirlerin gerektirdiği koşullarda Sözleşmenin 3. maddesinin ihlali olarak değerlendirilemeyeceği belirtilmiştir. (bkz. Öcalan/Türkiye, B.No: 46221/99, 12/5/2005, § 191). Ayrıca güvenliği sağlama, tutulan kişiyi diğer tutulanlardan koruma, devam eden yargılamada sanıkların hileli işbirliği yapmalarını veya tutulan kişinin dışarıdakilerle suç için işbirliği yapmalarını önleme gibi amaçlarla, tek başına tutma tedbirinin uygulanması da mümkündür. Başka bir ifade ile sıkı güvenlik rejimine ilişkin bir tedbir olan tek başına tutma kendiliğinden Sözleşme'nin 3. maddesine aykırı bir müdahale sayılmaz (bkz. Van der Ven/Hollanda, § 50). Uzun süre başkalarından ayrı tutmanın Sözleşme'nin 3. maddesi kapsamında bir ihlal oluşturup oluşturmayacağı değerlendirirken olayın içinde bulunduğu özel koşullara, tedbirin zorunluluğuna, süresine, izlenen amaca ve ilgili kişi üzerindeki etkilerine bakılması gerekir (bkz. Rohde/Danimarka, § 93).

44. Cezaevindeki mahkûmlara yönelik aktiviteler (meslek edindirme, eğitim, spor, sohbet gibi) mahkûmların bedensel ve ruhsal sağlıkları için çok önemlidir. Bu durum cezaevinde bulunan tutuklular için de geçerlidir. Ancak bu tür aktivitelerin her birinin birbirinden bağımsız olarak sağlanmasının, cezaevleri için bir zorunluluk olduğu söylenemez. Cezaevinin imkânları kapsamında mahkûmlar için belirlenen değişik etkinliklere katılım mahkûmların sosyal yalnızlaşmasını engelleyecektir. Bununla birlikte, mahkûmların bu tür aktivitelere katılımının engellenmesi durumunda dahi kitap, gazete, dergi ve radyo gibi imkânlara sahip olması ya da cezaevinin dışındakilerle mektupla iletişim kuruyor olması veya ziyaretçileri ile görüşebilmesi de sosyal iletişim imkânının olduğunun kabul edilmesini gerektirir (bkz. Benzer yönde bir karar Öcalan/Türkiye, § 195). Ancak bu tür imkânların sağlandığı durumda dahi mahkûmun başkalarından ayrı tek başına tutulduğu durum Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrası bağlamında değerlendirilirken mahkûmun içinde bulunduğu özel durumun, tedbirin zorunluluğunun, süresinin, izlenen amacın ve tedbirin mahkûm üzerindeki etkilerinin dikkate alınması gerekir.

45. Somut olayda başvurucu, tutuklu olarak bulunduğu Kocaeli 2 No.lu F Tipi Yüksek Güvenlikli Ceza İnfaz Kurumunda, Adalet Bakanlığının 45/1 sayılı Genelgesi ile belirlenen haftalık azami on saat olan sohbet hakkının cezaevi idaresi tarafından kısıtlandığını ve bu şekilde tecrit edildiğini iddia etmiştir. Bunun dışında başvurucu, tek kişilik hücre veya odada kaldığını, cezaevinde hiçbir sosyal, kültürel, sportif aktivite yapılmadığını veya bunlardan kendisinin yararlandırılmadığını, sürekli olarak hücre veya tek kişilik koğuşta tutulduğunu, dış dünya ile irtibatını sağlayan, gazete, dergi, televizyon gibi imkânlardan yararlandırılmadığını, mektuplaşamadığını ve ziyaretçileri ile görüşemediğini ileri sürmemiştir.

46. Yüksek güvenlikli bir cezaevinde tutulan mahkûmun beden ve ruh sağlığı için uzun süre veya süresiz sosyal yalnızlaştırmaya maruz bırakılmaması elzemdir. Ancak tek başına tutma veya tecrit olarak adlandırılabilecek bir yalnızlaştırmadan bahsedebilmek için sohbet imkânının kısıtlanmasından öte mahkûmun diğer tüm iletişim imkânlarının da elinden alınması gereklidir. CPT'nin 2011 yılındaki Kırıkkale F Tipi Yüksek Güvenlikli Ceza İnfaz Kurumu için hazırladığı raporda 45/1 sayılı Genelge uyarınca (bkz. 20) mahkûmlara tanınan sohbet hakkının azami bir şekilde kullandırılmasını ve mahkûmlar için daha geniş aktivite seçeneği sunulması tavsiye edilmiştir. Mahkûmların daha uzun süreli sohbet imkânından yararlandırılması maruz kaldıkları güvenlik rejiminin sıkıntılarını azaltmak için önemlidir. Ancak bu hususun güvenlik gibi cezaevi için kaçınılmaz gerekçelerle kısıtlanmasının tek başına başvurucunun "insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir cezaya veya muameleye" tabi

tutulduğu veya tek başına kalma tedbirinin işlediği suçun niteliği nedeniyle yüksek güvenlikli bir cezaevinde tutulmanın pratik gerekleri çerçevesinde başvurucunun katlanması gereken elem seviyesinden daha fazla bir eziyet seviyesine ulaştığı söylenemez.

47. Başvurucu cezaevinde üç kişilik koğuşta tecrit kabul edilmeyecek bir durumda kalmaktadır. Ayrıca cezaevindeki imkânlar kapsamında başvurucuya, aylık 5 saat süre ile sohbet imkânı tanınmıştır. Bununla birlikte başvurucu aylık 2,5 saat kapalı spor salonu ve 2,5 saat çim sahadan yararlanma imkânı tanınmıştır (bkz. § 16). Başvurucunun bu imkânlardan yararlanırken diğer mahkûmlardan farklı bir muameleye tabi tutulduğuna dair herhangi bir iddiası da bulunmamaktadır. Başvurucunun cezaevine nakledildikten sonraki ilk ayında hiçbir aktiviteden yararlandırılmaması yönelik cezaevi idaresinin tutumu da Gözlem ve Sınıflandırma Merkezleri Yönetmeliği'nin 6. ve 10. maddeleri kapsamında mevzuata uygundur (bkz. §§ 18-19).

48. Dolayısıyla başvurucunun uzun süre veya süresiz bir şekilde tek başına tutulma veya sosyal yalnızlaştırılmaya maruz kaldığının kabul edilemeyeceği değerlendirilmiştir. Bununla birlikte cezaların infazında mahkûmların tekrar sosyalleşmesini teşvik etmek için sohbet gibi sosyal, kültürel ve sportif aktivite imkânlarından azami olarak yararlandırılması gerekmekle birlikte başvurucunun şikâyetlerinin Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrası gereğince kötü muamele ağırlık eşiğine ulaştığı söylenemez.

49. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun iddialarının kötü muameleden bahsedebilmek için gerekli ağırlık eşiğini aşmadığı anlaşılmakla Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında güvence altına alınan işkence yasağının ihlal edilmediği sonucuna varılmıştır.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucu tarafından ileri sürülen Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasının ihlaline ilişkin şikâyetlerin KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında güvence altına alınan işkence yasağının İHLAL EDİLMEDİĞİNE,

C. Başvurucunun yargılama giderlerinden tamamen muaf tutulmasına,

19/11/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

F.Ö.

B. No: 2013/5895 | Karar tarihi: 19.11.2014

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2013/5895

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

F.Ö. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2013/5895)

Karar Tarihi: 19/11/2014

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

GİZLİLİK TALEBİ KABUL

Başkan : Serruh KALELİ

Üyeler : Nuri NECİPOĞLU

Hicabi DURSUN

Erdal TERCAN

Hasan Tahsin GÖKCAN

Raportör : Şebnem NEBİOĞLU ÖNER

Başvurucu : F. Ö.

Vekili : Av. İshak Şadi ÇARSANCAKLI

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, yaptığı bir tıbbı muayene sırasında hastasına cinsel tacizde bulunduğu yönünde hakkında birtakım basın yayın organlarında çıkan haber ve yayınlar ile yaptığı tekzip ve yayınların durdurulması yönündeki taleplerinin yargısal makamlar tarafından reddedilmesi suretiyle, Anayasa'nın 36. ve 38. maddelerinde tanımlanan haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüş, ihlalin tespitiyle tekzip metinlerinin yayınlanmasına ve uğradığı maddi ve manevi zararın tazminine karar verilmesini talep etmiştir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 24/7/2013 tarihinde İstanbul 7. Ağır Ceza Mahkemesi vasıtasıyla yapılmıştır. İdari yönden yapılan ön incelemede başvurunun Komisyona sunulmasına engel bir durumun bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. Birinci Bölümün İkinci Komisyonunca, kabul edilebilirlik incelemesi Bölüm tarafından

yapılmak üzere dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Bölüm tarafından 11/7/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru konusu olay ve olgular ile başvurunun bir örneği görüş için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir. Adalet Bakanlığının 14/8/2014 tarihli yazısı 28/8/2014 tarihinde başvurucu vekiline tebliğ edilmiş, başvurucu vekili tarafından Adalet Bakanlığı görüşüne karşı beyanda bulunulmamıştır.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru formu ve ekleri kapsamında tespit edilen ilgili olaylar özetle şöyledir:

7. Başvurucu hakkında birtakım basın yayın organlarında, yaptığı bir tıbbi muayene sırasında hastasına cinsel tacizde bulunduğu yönünde haberler yayınlanmıştır.

8. Başvurucu tarafından, 2/5/2013 tarihinde ilgili yayın organlarına haberin yayınının durdurulması ve tekzibi hakkında ihtarname gönderilmiştir.

9. Başvurucu tarafından 16/5/2013 tarihinde İstanbul 34. Sulh Ceza Mahkemesinin 2013/268-269 ve 270 Değişik İş sayılı dosyaları üzerinde, düzeltme ve cevap haklarının kullanılması ile kişilik haklarının ağır ihlali nedeniyle yayınların kaldırılması talebinde bulunulmuştur.

10. İstanbul 34. Sulh Ceza Mahkemesi tarafından belirtilen Değişik İş sayılı dosyalar üzerinden, 21/5/2013 tarihli kararlar ile, başvurucunun talepleri reddedilmiştir.

11. Başvurucu tarafından belirtilen ret kararlarına karşı İstanbul 2. Asliye Ceza Mahkemesinin 2013/244–245 ve 246 Değişik İş sayılı dosyaları üzerinde yapılan itirazlar, Mahkemenin 10/6/2013 tarihli kararlarıyla reddedilmiştir.

12. Karar 24/6/2013 tarihinde tebliğ edilmiş, 24/7/2013 tarihinde bireysel başvuruda bulunulmuştur.

B. İlgili Hukuk

13. 9/6/2004 tarih ve 5157 sayılı Basın Kanunu'nun "Düzeltme ve cevap" kenar başlıklı 14. maddesinin birinci, dördüncü ve beşinci fıkraları şöyledir:

"Süreli yayınlarda kişilerin şeref ve haysiyetini ihlâl edici veya kişilerle ilgili gerçeğe aykırı yayım yapılması halinde, bundan zarar gören kişinin yayım tarihinden itibaren iki ay içinde göndereceği suç unsuru içermeyen, üçüncü kişilerin hukuken korunan menfaatlerine aykırı olmayan düzeltme ve cevap yazısını; sorumlu müdür hiçbir düzeltme ve ekleme yapmaksızın, günlük süreli yayınlarda yazıyı aldığı tarihten itibaren en geç üç gün içinde, diğer süreli yayınlarda yazıyı aldığı tarihten itibaren üç günden sonraki ilk nüshada, ilgili yayının yer aldığı sayfa ve sütunlarda, aynı puntolarla ve aynı şekilde yayımlamak zorundadır.

...

...

Düzeltme ve cevabın birinci fıkrada belirlenen süreler içinde yayımlanmaması halinde yayım için tanınan sürenin bitiminden itibaren, birinci fıkra hükümlerine aykırı şekilde

yayımlanması halinde ise yayım tarihinden itibaren onbeş gün içinde cevap ve düzeltme talep eden kişi, bulunduğu yer sulh ceza hâkiminden yayımın yapılmasına veya bu Kanun hükümlerine uygun olarak yapılmasına karar verilmesini isteyebilir. Sulh ceza hâkimi bu istemi üç gün içerisinde, duruşma yapmaksızın, karara bağlar.

Sulh ceza hâkiminin kararına karşı acele itiraz yoluna gidilebilir. Yetkili makam üç gün içinde itirazı inceleyerek karar verir. Yetkili makamın kararı kesindir..”

14. 4/5/2007 tarih ve 5651 sayılı İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanun’un “Özel hayatın gizliliği nedeniyle içeriğe erişimin engellenmesi” kenar başlıklı 9. maddesinin (5) numaralı fıkrası şöyledir:

“Erişimin engellenmesini talep eden kişiler, internet ortamında yapılan yayın içeriği nedeniyle özel hayatın gizliliğinin ihlal edildiğinden bahisle erişimin engellenmesi talebini talepte bulunduğu saatten itibaren yirmi dört saat içinde sulh ceza hâkiminin kararına sunar. Hâkim, internet ortamında yapılan yayın içeriği nedeniyle özel hayatın gizliliğinin ihlal edilip edilmediğini değerlendirerek vereceği kararını en geç kırk sekiz saat içinde açıklar ve doğrudan Başkanlığa gönderir; aksi hâlde, erişimin engellenmesi tedbiri kendiliğinden kalkar.”

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

15. Mahkemenin 19/11/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 24/7/2013 tarih ve 2013/5895 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

16. Başvurucu, hakkında birtakım basın yayın organlarında, yaptığı bir tıbbi muayene sırasında hastasına cinsel tacizde bulunduğu yönünde haber ve yayınlar yapıldığını, bu yayınlara ilişkin olarak yaptığı tekzip taleplerinin yargısal makamlar tarafından reddedildiğini, belirtilen maddi olay nedeniyle yürütülen ceza soruşturması neticesinde hakkında iddianame tanzim edilmesine ve olayın bir haber konusu olmasında kamu yararı olduğunun düşünülebilmesine rağmen, haberin içerik biçimlendirmesi ve sunuluş şeklinin kamuoyu nezdinde isnat edilen eylemi kesin olarak işlemiş bulunduğu intibaı yaratmak suretiyle masumiyet karinesine ölçüsüz bir şekilde zarar verdiğini, yapılan yayınlarda özellikle isminin tamamının, soyadının baş harfinin ve çalıştığı hastane ile bölümün açıkça yer aldığını, belirtilen hususlar beyan edilmek suretiyle hukuki koruma talep edilen yargısal makamlarca bu hususlar nazara alınmaksızın ve gerekçe gösterilmeksizin taleplerinin reddedildiğini, masumiyet karinesinin ihlaline yargısal makamlarca göz yumularak iştirak edildiğini ve bu suretle Anayasa’nın 36. ve 38. maddelerinde tanımlanan haklarının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

B. Değerlendirme

17. Başvurucu tarafından Anayasa’nın 36. ve 38. maddelerinde tanımlanan haklarının ihlal edildiğini iddia edilmiş olmakla beraber, ihlal iddialarının mahiyeti gereği Anayasa’nın 36. maddesi kapsamında değerlendirme yapılması uygun görülmüştür.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

18. Başvuru formu ile eklerinin incelenmesi sonucunda, açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı

anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

19. Başvurucu, hakkında birtakım basın yayın organlarında, yaptığı bir tıbbi muayene sırasında hastasına cinsel tacizde bulunduğu yönünde çıkan haber ve yayınlar nedeniyle yaptığı tekzip taleplerinin yargısal makamlar tarafından gerekçe gösterilmeksizin reddedildiğini, yapılan yayınlarda özellikle isminin tamamının, soyadının baş harfinin ve çalıştığı hastane ile bölümün açıkça yer aldığını, belirtilen hususlar beyan edilmek suretiyle hukuki koruma talep edilen yargısal makamlarca bu hususlar nazara alınmaksızın, temel iddiaları karşılanmaksızın ve ret gerekçeleri ayrıntılı olarak açıklanmaksızın verilen kararlar nedeniyle, masumiyet karinesinin ihlaline yargısal makamlarca göz yumularak iştirak edildiğini iddia etmiş olup, ihlal iddialarının mahiyeti gereği Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında güvence altına alının gerekçeli karar hakkı yönünden değerlendirme yapılması uygun görülmüştür.

20. Adalet Bakanlığı görüş yazısında, başvurucunun adil yargılanma hakkı kapsamındaki iddialarının gerekçeli karar hakkı ile delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının uygulanması ve derece mahkemelerinin uyuşmazlığa getirdiği çözümün adil olmaması hususlarına ilişkin olduğu belirtilmekle birlikte, Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarına ve bu kapsamda sunulan görüşlerine atfen, başvurunun bu bölümü hakkında görüş sunulmayacağı bildirilmiştir.

21. Anayasa'nın "Hak arama hürriyeti" kenar başlıklı 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir."

22. Anayasa'nın 141. maddesinin üçüncü fıkrası şöyledir:

"Bütün mahkemelerin her türlü kararları gerekçeli olarak yazılır."

23. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ile Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut görünümleri olan alt ilke ve haklar, Anayasa'nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı birçok kararında, ilgili hükmü Sözleşme'nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, gerek Sözleşme'nin lafzi içeriğinde yer alan gerekse Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi içtihadıyla adil yargılanma hakkının koruma alanına dâhil edilen ilke ve hakları, Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında kabul etmektedir (Bkz. B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 38).

24. Gerekçeli karar hakkı da adil yargılanma hakkının somut görünümlerinden biri olup, bütün mahkemelerin her türlü kararlarının gerekçeli olarak yazılacağını belirten Anayasanın 141. maddesinin de, Anayasa'nın bütünselliği ilkesi gereği, gerekçeli karar hakkının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulması gerektiği açıktır (B. No. 2013/1213, 4/12/2013, § 25).

25. Mahkeme kararlarının gerekçeli olması, kanun yoluna başvurma olanağını etkili kullanabilmek ve mahkemelere güveni sağlamak açısından, hem tarafların hem kamunun menfaatini ilgilendirmekte olup, kararın gerekçesi hakkında bilgi sahibi olunmaması, kanun yoluna müracaat imkânını da işlevsiz hale getirecektir. Bu nedenle mahkeme kararlarının dayanaklarının yeteri kadar açık bir biçimde gösterilmesi zorunludur (B. No. 2013/1780, 20/3/2014, § 67).

26. Mahkeme kararlarının gerekçeli olması adil yargılanma hakkının unsurlarından birisi olmakla beraber, bu hak yargılamada ileri sürülen her türlü iddia ve savunmaya ayrıntılı şekilde yanıt verilmesi şeklinde anlaşılamaz. Bu nedenle, gerekçe gösterme zorunluluğunun kapsamı kararın niteliğine göre değişebilir. Bununla birlikte başvurucunun ayrı ve açık bir yanıt verilmesini gerektiren usul veya esasa dair iddialarının cevapsız bırakılmış olması bir hak ihlaline neden olacaktır. Bunun yanı sıra, kanun yolu mahkemelerince verilen karar gerekçelerinin ayrıntılı olmaması da bu hakkın ihlal edildiği şeklinde yorumlanmamalıdır. Kanun yolu mahkemelerince verilen bu tür kararların, ilk derece mahkemesi kararlarında yer verilen gerekçelerin kabul edilmiş olduğu şeklinde yorumlanması uygun olup, bu durumda, üst dereceli mahkeme tarafından önceki mahkeme kararının gerekçesinin benimsendiği kabul edilmelidir (B. No. 2013/1213, 4/12/2013, § 26).

27. Belirtilen hususların yanı sıra, somut başvuruya ilişkin yargısal süreç açısından, 5157 sayılı Kanun'da sulh ceza hâkiminin istemi üç gün içinde duruşma yapmaksızın karara bağlayacağı, sulh ceza hâkiminin kararına karşı acele itiraz yoluna gidilebileceği ve yetkili makamın söz konusu itirazı üç gün içinde inceleyerek karara bağlaması gerektiği, benzer şekilde 5651 sayılı Kanun'da hâkimin, internet ortamında yapılan yayın içeriği nedeniyle özel hayatın gizliliğinin ihlal edilip edilmediğini değerlendirerek vereceği kararını en geç kırk sekiz saat içinde açıklayacağı hususunda düzenleyici sürelere yer verildiği görülmektedir (Bkz. §§ 13-14). Ancak belirtilen düzenleyici sürelerin, söz konusu hukuki mekanizmaya başvurmuş olan kişilerin temel iddialarının Mahkemece değerlendirilerek karara bağlanması imkânını ortadan kaldıracak şekilde yorumlanması mümkün değildir.

28. Başvuru konusu olayda, başvurucu tarafından İstanbul 34. Sulh Ceza Mahkemesinin 2013/268-269 ve 270 Değişik İş sayılı dosyaları üzerinde, 5157 sayılı Kanun'un 14. maddesi ile 5651 sayılı Kanun'un 9. maddesi uyarınca, düzeltme ve cevap haklarının kullanılması ile kişilik haklarının ağır ihlali nedeniyle yayınların kaldırılması talebinde bulunulduğu, söz konusu başvuru içeriklerinde özellikle, belirtilen maddi olay nedeniyle yürütülen ceza soruşturması neticesinde hakkında iddianame tanzim edilmesine ve olayın bir haber konusu olmasında kamu yararı olduğunun düşünülebilmesine rağmen, haberin içerik biçimlendirmesi ve sunuluş şeklinin kamuoyu nezdinde isnat edilen eylemi kesin olarak işlemiş bulunduğu intibaı yarattığı ve yapılan yayınlarda özellikle isminin tamamının, soyadının baş harfinin ve çalıştığı hastane ile bölümün açıkça yer aldığı beyan edilmek suretiyle hukuki koruma talep edildiği görülmektedir.

29. İlgili mevzuat hükümlerinde de, yetkili yargısal makamlar tarafından, yapılan yayın içeriği nedeniyle özel hayatın gizliliğinin ihlal edilip edilmediğinin değerlendirilerek karar verilmesi gerektiğinin belirtilmiş olmasına rağmen, mahkemece belirtilen esaslar üzerinden verilen 21/5/2013 tarihli kararlarda, başvurucu hakkında başvuruya konu olay nedeniyle kamu davası açılmış olduğu, yargılamanın alenî olduğu ve basın özgürlüğü kapsamında konunun ilgili basın yayın kuruluşlarınca yorum katılmaksızın haber yapıldığı, haberin yanlış çıkması durumunda dahi hak ihlali kastı ile hareket etmeyen gazetecinin bundan sorumlu tutulmayacağı belirtilerek ve başvuruya konu yayın içeriğine dair somut tespit ve değerlendirmede bulunulmaksızın tekzip talebinin reddedildiği, belirtilen ret kararlarına karşı yapılan itirazların da İstanbul 2. Asliye Ceza Mahkemesinin 2013/244-245 ve 246 Değişik İş sayılı dosyaları üzerinde değerlendirilerek, Mahkemenin 10/6/2013 tarihli kararlarıyla, İstanbul 34. Sulh Ceza Mahkemesinin 2013/268-269 ve 270 Değişik İş sayılı karar gerekçeleri benimsenmek suretiyle reddedildiği, bu kapsamda Sulh Ceza Mahkemesinin karar gerekçelerini benimsediği anlaşılan itiraz merciince kararlarda

ayrıntılı gerekçeye yer verilmediği ve söz konusu yargısal kararlarda, başvurucunun yapılan yayın içeriği nedeniyle kişilik haklarının ihlal edildiğine ilişkin temel iddialarının değerlendirilerek karşılanmadığı anlaşılmaktadır.

30. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

31. Başvurucu, ihlalin tespitiyle tekzip metinlerinin yayınlanmasına ve uğradığı 1.500,00 TL maddi, 100.000,00 TL manevi zararın tazminine karar verilmesini talep etmiştir.

32. 6216 sayılı Kanun'un "Kararlar" kenar başlıklı 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

33. Mevcut başvuruda Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği tespit edilmiş olmakla, ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere dosyanın ilgili Mahkemesine gönderilmesine karar verilmesi gerekir.

34. Başvurucu tarafından tazminat talebinde bulunulmuş olmakla beraber, yeniden yargılama yapmak üzere dosyanın ilgili Mahkemesine gönderilmesine karar verilmesinin başvurucunun ihlal iddiası açısından yeterli bir tazmin oluşturduğu anlaşıldığından, başvurucunun maddi ve manevi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

35. Başvurucu tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 198,35 harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.698,35 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında güvence altına alınan gerekçeli karar hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere dosyanın ilgili Mahkemesine gönderilmesine,

D. Başvurucunun tazminata ilişkin taleplerinin REDDİNE,

E. Başvurucu tarafından yapılan 198,35 harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.698,35 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

F. Ödemenin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

19/11/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

YAŞAR YILMAZ

B. No: 2013/6183 | Karar tarihi: 19.11.2014

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2013/6183

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

YAŞAR YILMAZ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2013/6183)

Karar Tarihi: 19/11/2014

R.G. Tarih-Sayı: 7/3/2015-29288

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Serruh KALELİ

Üyeler : Nuri NECİPOĞLU

Hicabi DURSUN

Erdal TERCAN

Hasan Tahsin GÖKCAN

Raportör : Akif YILDIRIM

Başvurucu : Yaşar YILMAZ

Vekili : Av. Ahmet YILDIZ

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, avlanması yasak av hayvanlarına ilişkin unsurları bulundurduğu gerekçesiyle aleyhine açılan tazminat davasının kabulüne karar verildiğini ve hukuka aykırı delillerin hükme esas alındığını belirterek, adil yargılanma ve özel yaşama saygı hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüş ve yeniden yargılanma talep etmiştir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 5/8/2013 tarihinde Anayasa Mahkemesine doğrudan yapılmıştır. Dilekçe ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesi neticesinde Komisyona sunulmasına engel bir eksikliğin bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. Birinci Bölüm Birinci Komisyonunca, 22/5/2013 tarihinde, kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Bölüm Başkanı tarafından 19/6/2014 tarihinde, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına ve bir örneğinin görüş için Adalet Bakanlığına gönderilmesine karar verilmiştir.

5. Başvuru konusu olay ve olgular ile başvurunun bir örneği görüş için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir. Adalet Bakanlığının 22/7/2014 tarihli yazısında, Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarına ve bu kapsamda sunulan görüşlerine atfen, başvuru hakkında görüş sunulmayacağı bildirilmiştir.

III. OLAYLAR VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

7. Başvurucu hakkında, koruma altında bulunan hayvan ve tahnit (boynuz, deri vb.) bulundurduğu iddiası üzerine evleri, müştemilatları ve arazilerinde arama yapılabilmesi amacıyla Tuzla Sulh Ceza Mahkemesince 22/1/2003 tarihinde arama kararı verilmiştir.

8. Başvurucuya ait olduğu iddia edilen taşınmazda yapılan aramada, bir kısmı Türkiye'de yaşamayan yaban hayvanlarına ait post vd. unsurlar bulunmuş, bu durumu tespit etmek üzere tutanak düzenlenmiş ve bu tutanak sadece jandarma görevlileri ve Milli Parklar orman mühendisince imzalanmıştır. Arama esnasında mahal ihtiyar heyetinden veya komşulardan kimse bulunmamıştır.

9. Söz konusu tutanağa dayanılarak Çevre ve Orman Bakanlığınca kesilen idari para cezalarına karşı açılan davalar, İstanbul 4. İdare Mahkemesinin 13/9/2004 tarihli kararlarında, suç tarihinden sonra çıkarılan kanuna göre ceza kesildiği gerekçesiyle cezalar iptal edilmiştir.

10. Başvurucunun mera vasfındaki araziyi tel çitlerle çevirerek işgal ettiği iddiasıyla Tuzla Cumhuriyet Başsavcılığınca başlatılan soruşturmada ise 14/3/2003 tarihinde, söz konusu yerin belediye sınırları içinde olduğu gerekçesiyle kovuşturmaya yer olmadığına karar verilmiştir.

11. Başvurucu aleyhine Orman Bakanlığı Marmara Bölge Müdürlüğü Av - Yaban Hayatı Başmüdürlüğü adına İstanbul Muhakemat Müdürlüğünce, 1/3/2004 tarihinde, 23/1/2003 tarihli tutanaktaki tespitler dolayısıyla 5/5/1937 tarih ve 3167 sayılı mülga Kara Avcılığı Kanunu'na uymayarak verdiği zarar nedeniyle tazminat davası açılmıştır.

12. Davaya bakan Tuzla Asliye Hukuk Mahkemesinin, 21/9/2004 tarihli kararıyla, davaya konu tazminat alacağının idari yargının görev alanında olduğu gerekçesiyle dilekçenin görev yönünden reddine karar verilmiş, bu karar, Yargıtay 4. Hukuk Dairesinin, 14/4/2005 tarih ve E.2005/3851, K.2005/3979 sayılı ilamıyla bozulmuş, bozmaya uyarak davayı inceleyen Mahkemenin, 26/9/2007 tarih ve E.2005/603, K.2007/811 sayılı kararıyla, "21/3/2003 tarihinde tutulan tutanaktaki çeşitli cins ve adetteki post, trofe, boynuzların davalıya ait olduğu ve davalı tarafından işlem yapıldığına dair dosyaya herhangi bir belge ve delil konulamadığı gibi davalının olayda davalı sıfatının olmadığı " gerekçe gösterilerek dava husumet nedeniyle reddedilmiştir.

13. Davacı idare tarafından temyiz edilen bu karar, Yargıtay 4. Hukuk Dairesinin 6/3/2008 tarih ve E.2008/161, K.2008/2932 sayılı ilamıyla, "Dosyadaki belgelerden 23/1/2003 tarihinde jandarmaca tutulan tutanakta dava konusu post, trofe ve boynuzların davalı Yaşar

Yılmaz'a ait köy merası üzerindeki evlerde bulunduğu belirtilmiştir. Anılan belge resmi evrak niteliğinde olup aksi geçerli delillerle kanıtlanmış bulunmamaktadır. Şu durumda davanın husumetten reddi doğru değildir. Mahkemece işin esasına girilmek ve yapılacak incelemeye göre karar verilmek üzere usul ve yasaya aykırı kararın bozulması gerekmiştir" denilmek suretiyle bozulmuştur.

14. Bozmaya uyan Mahkemenin, 24/5/2011 tarih ve E.2009/137, K.2011/341 sayılı kararıyla, "toplanan delillere, bilirkişi raporları ile tüm dosya kapsamına göre 23/1/2003 tarihinde jandarma tarafından tutulan tutanakta post, trofe ve boynuzların davalıya ait köy merası üzerindeki evlerde bulunduğunun tespit edildiği, buna göre tutanak tutulduğu, bu belgenin resmi evrak niteliğinde olduğu, aksinin geçerli delillerle kanıtlanamadığı, hazine tarafından talep edilen tazminatın merkez av komisyonu kararlarına uygun olduğu" gerekçesiyle dava kabul edilmiştir.

15. Başvurucu tarafından temyiz edilen bu karar, Yargıtay 4. Hukuk Dairesinin 28/2/2012 tarih ve E.2012/93, K.2012/3040 sayılı ilamıyla onanmıştır.

16. Başvurucunun karar düzeltme talebi aynı Dairenin, 16/4/2013 tarih ve E.2012/10148, K.2013/7103 sayılı ilamıyla reddedilmiştir.

17. Bu karar, 5/7/2013 tarihinde başvurucu vekiline tebliğ edilmiştir.

18. Başvurucu 5/8/2013 tarihinde Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunmuştur.

B. İlgili Hukuk

19. 4/4/1929 tarih ve 1412 sayılı mülga Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu’nun 94. maddesi şöyledir:

“Bir suç işlemek veya buna iştirak veyahut yataklık etmek şüphesi altında bulunan kimsenin evi ile ona ait sair mahallerde aranma yapılabileceği gibi gerek üzeri ve gerek eşyası dahi aranabilir.

Bu arama şüphe altında bulunan kimsenin yakalanması maksadiyle yapılabileceği gibi sübut delillerinin meydana çıkarılması umulan hallerde dahi yapılabilir.”

20. Aynı Kanun’un 97. maddesinin ikinci fıkrası şöyledir:

“Hakim veya Cumhuriyet Müddeiumumisi hazır olmaksızın süknada veya iş görmeğe mahsus mahaller ile kapalı yerlerde aramada bulunabilmek için o mahal ihtiyar heyetinden veya komşulardan iki kişi bulundurulur.”

21. Aynı Kanun’un 98. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

“Arama muamelesine tabi yerlerin sahibi veya eşyanın zilyedi aramada hazır bulunabilir. Kendisi bulunmazsa mümessili veya mümeyyiz hısımlarından biri yahut kendisiyle birlikte sakin olan bir kimse veya komşusu bulundurulur.”

22. 12/1/2011 tarih ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun “İspat hakkı” kenar başlıklı 189. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

“Hukuka aykırı olarak elde edilmiş olan deliller, mahkeme tarafından bir vakıanın ispatında dikkate alınamaz.”

23. 6100 sayılı Kanun’un geçici 3. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

“Bölge adliye mahkemelerinin, 26/9/2004 tarihli ve 5235 sayılı Adli Yargı İlk Derece

Mahkemeleri ile Bölge Adliye Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yetkileri Hakkında Kanunun geçici 2 nci maddesi uyarınca Resmî Gazete'de ilan edilecek göreve başlama tarihine kadar, 1086 sayılı Kanunun temyize ilişkin yürürlükteki hükümlerinin uygulanmasına devam olunur.”

24. 18/6/1927 tarih ve 1086 sayılı mülga Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu’nun 427. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

“Bölge adliye mahkemesi hukuk dairelerinden verilen temyizi kabil nihaî kararlar ile hakem kararlarına karşı tebliğ tarihinden itibaren onbeş gün içinde temyiz yoluna başvurulabilir; bu süre, 8.1.1943 tarihli ve 4353 sayılı Kanuna tâbi kamu kurumları hakkında otuz gündür.”

25. Yargıtay Hukuk Genel Kurulu’nun 15/2/2012 tarih ve E.2011/2-703, K.2012/70 sayılı kararı şöyledir:

“…Bir delilin mahkemece kabul edilebilmesi için, gerek öğretide yer alan ağırlıklı görüş, gerekse de Hukuk Genel Kurulu Kararlarında ortaya konulan ölçüt; o delilin usulsüz olarak yaratılmamış olması ve hukuka aykırı biçimde elde edilmemesidir.

Vurgulanmalıdır ki, bir delilin usulsüz olarak elde edilmesi ayrı, usulsüz olarak yaratılması ayrı bir olaydır. Usulsüz olarak elde edilen bir delil somut olayın özelliğine göre değerlendirilebilirse de; usulsüz olarak yaratılan bir delilin hiçbir şekilde delil olarak kabulü olanaklı değildir.

Somut olaya gelince;

Mahkemece, hükme esas alınan CD, davalı kadının rızası dışında kaydedildiği gibi sırf boşanma davasında delil olarak kullanılmak amacıyla bir kurgu sonucu oluşturulmuştur. O halde bu şekilde oluşturulmakla usulsüz olarak yaratılmış bu delilin hükme esas alınması mümkün değildir.

Kaldı ki, bir an için delil olarak kabul edilse dahi ne CD içeriği, ne savcılık evrakı ve icra dosyaları ne de tanık beyanları davalının kusurlu olduğunu ispata yeterli bulunmamıştır.

O halde, Hukuk Genel Kurulu’nca da benimsenen Özel Daire bozma kararına uyulmak gerekirken, önceki kararda direnilmesi usul ve yasaya aykırıdır…”

26. Yüce Divan’ın 19.12.2012 tarih ve E.2011/1, K.2012/1 sayılı kararında konuya ilişkin şu ifadelere yer verilmiştir:

“…Çağdaş hukuk sistemlerinde, hukuka aykırı delillerin ceza yargılamasında hükme esas alınıp alınamayacağı hususunda iki ayrı görüş bulunmaktadır. Bunlardan birincisine göre, maddi gerçeğin ortaya çıkarılmasındaki kamu yararı ile kişinin hukuka aykırı olarak delil toplanması sırasında ihlal edilen hakkının dengelenmesi, kamu yararının ağır basması hâlinde hukuka aykırı olarak toplanmış olan delillerin hükme esas alınması, aksi hâlde bunların hükme esas alınmaması gerekir. İkinci görüşe göre ise delillerin hukuka aykırı olarak toplanması sırasında kişilerin temel hak ve hürriyetlerinin ihlal edilip edilmediği, maddi gerçeğin araştırılmasındaki kamu yararının ağırlığı dikkate alınmaksızın elde edilen hukuka aykırı deliller hükme esas alınmamalıdır.

Anayasa’nın 38. maddesinin altıncı fıkrasında, “Kanuna aykırı olarak elde edilmiş bulgular delil olarak değerlendirilemez.”; 5271 sayılı Kanun’un 217. maddesinin (2) numaralı fıkrasında, “Yüklenen suç, hukuka uygun bir şekilde elde edilmiş her türlü delille ispat edilebilir” denilmiştir. Aynı Kanun’un 206. maddesinin (2) numaralı fıkrasında, ortaya

konulması istenilen bir delilin kanuna aykırı olarak elde edilmiş olması hâlinde reddolunacağı; 230. maddesinde (1) numaralı fıkrasında ise mahkûmiyet hükmünün gerekçesinde hükme esas alınan ve reddedilen delillerin belirtileceği, bu kapsamda dosya içerisinde bulunan ve hukuka aykırı yöntemlerle elde edilen delillerin ayrıca ve açıkça gösterileceği kurala bağlanmıştır. Söz konusu kurallar dikkate alındığında, hukukumuzda toplanmaları sırasında kişilerin temel hak ve özgürlüklerinin ihlal edilip edilmediğine bakılmaksızın hukuka aykırı delillerin ceza yargılamasında kullanılması yasaklanarak ikinci görüşün benimsendiği anlaşılmaktadır. Bununla birlikte doktrinde ve kimi Yargıtay Ceza Genel Kurulu kararlarında belirtildiği üzere, delillerin toplanması için yapılan işlemlerin geçerliliğini etkilemeyen şekle ilişkin basit usul hatalarının bu kapsamda değerlendirilmemesi gerekir…”

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

27. Mahkemenin 19/11/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 5/8/2013 tarihli ve 2013/6183 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

28. Başvurucu, ilk derece Mahkemesi kararına esas alınan 23/1/2003 tarihli tespit tutanağında belirtilen taşınmazın kendisine ait olmadığını ve kendisi tarafından kullanılmadığını, açıkça adres belirtilmeyen arama kararının hukuka uygun olmadığını, aramanın kanunda belirtilen usule aykırı yapıldığını, arama esnasında kendisinin bulunmadığını, buna rağmen o mahal ihtiyar heyetinden veya komşulardan iki kişi bulundurulmadığını, arama tutanağı ile sonradan hazırlanan rapor arasında farklılıklar bulunduğunu, tutanaktaki tespitin aksine söz konusu taşınmazın kendisine ait olmadığına ilişkin delillerinin dikkate alınmadığını, ilk bilirkişi raporu lehe iken, taraflı hazırlanan ikinci bilirkişi raporunda orman mühendisi olan bilirkişilerce hukuki değerlendirmeler yapıldığını, bilirkişilerin tarafsız olmadığına yeni bilirkişi atanmasına ilişkin taleplerinin reddine dair kararın masrafları yatırılmasına karşın Mahkemece temyize gönderilmediğini, yeniden bilirkişi incelemesi yaptırılması taleplerinin kabul edilmediğini belirterek, Anayasa'nın 20., 21., 36. ve 38. maddelerinde tanımlanan özel hayatın gizliliği, konut dokunulmazlığı, adil yargılanma hakları ile 38. maddesinde yer alan kanuna aykırı olarak elde edilmiş bulguların delil olarak kullanılamayacağı ilkesinin ihlal edildiğini ileri sürmüş ve ihlallerin tespiti ve ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılması ve tedbir kararı verilerek icra işlemlerinin durdurulması taleplerinde bulunmuştur.

B. Değerlendirme

29. Başvurucu Anayasa’nın 20., 21., 36. ve 38. maddelerinin ihlal edildiğini ileri sürmüş ise de, başvuru formu ve ekleri incelendiğinde, başvurucunun arama yapılan yerin kendisine ait olmadığını ısrarla dile getirdiği, bu nedenle iddialarının özünün, yargılamanın adil olmadığı ve hukuka aykırı delillere dayanılarak hüküm tesis edildiği hususu ile ilgilidir. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki tavsifi ile bağlı değildir. Bu sebeple başvurucunun bütün iddiaları aşağıda Anayasa’nın 36. ve onunla ilgili 38. maddelerinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı çerçevesinde değerlendirilmiştir.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

a. Mahkemeye Erişim Hakkının İhlali İddiası

30. Başvurucu, mahkemece atanan bilirkişiler tarafsız olmadığı için yeni bilirkişi atanmasına

ilişkin taleplerinin reddine dair kararın, masrafların yatırılmasına karşın Mahkemece temyize gönderilmediğini, bu nedenle hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

31. Mahkemece, başvurucunun yeni bilirkişi atanması isteminin reddine dair kararın temyize gönderilmemesi mahkemeye erişim hakkı kapsamında değerlendirilecektir.

32. Mahkemeye erişim hakkı, bir uyuşmazlığı mahkeme önüne taşıyabilmek ve uyuşmazlığın etkili bir şekilde karara bağlanmasını isteyebilmek anlamına gelmektedir. Kişinin mahkemeye başvurmasını engelleyen veya mahkeme kararını anlamsız hale getiren, bir başka ifadeyle mahkeme kararını önemli ölçüde etkisizleştiren sınırlamalar mahkemeye erişim hakkını ihlal edebilir (B. No: 2012/791, 7/11/2013, § 52).

33. Mahkemeye erişim hakkı, kural olarak mutlak bir hak olmayıp, sınırlandırılabilen bir haktır. Bununla birlikte getirilecek sınırlandırmaların, hakkın özünü zedeleyecek şekilde kısıtlamaması, meşru bir amaç izlemesi, açık ve ölçülü olması ve başvurucu üzerinde ağır bir yük oluşturmaması gerekir (B. No: 2013/1613, 2/10/2013, § 38).

34. Hukuk yargılamasında kural olarak nihaî kararlar ile hakem kararlarına karşı temyiz kanun yoluna gidilebilir (§ 24). Anayasa'da, "mahkemelerin kuruluşunun, görev ve yetkilerinin, işleyişinin ve yargılama usullerinin" kanunla düzenlenmesi öngörülmüştür. Buna göre, usul kanunlarının Anayasa'ya uygun olmak koşuluyla düzenlenmesi kanun koyucunun takdirine bırakılmıştır. Anayasa'da mahkeme ara kararlarının temyiz edilebilmesi hakkını içeren bir kurala yer verilmemiştir. Ara kararlar, kural olarak esas hükümle birlikte temyiz edilebilir.

35. Somut olayda, başvurucu ara kararla verilen "bilirkişi atanması talebinin reddi" kararını temyiz etmiştir. Mahkemece, yargılama bir hükümle sonlanmadan evvel duruşmalar safahatında dile getirilen bu istem örtülü olarak reddedilerek, talep, esas hükümle birlikte sonradan temyize gönderilmiştir. Başvurucunun savunmaları ve iddiaları, esas hükümle birlikte yapılan temyiz kanun yolunda incelenmiştir. Mahkemece verilen "bilirkişi atanması talebinin reddine" ilişkin karar ara kararı olup, ara kararı ancak esas hükümle birlikte temyiz edilebilir. Her ne kadar bahsi geçen ara kararda temyiz yolunun açık olduğu belirtilmiş ise de, mahkemenin bu yöndeki kararı izhari nitelikte olduğundan, davalıya esas hükümden ayrı olarak buna ilişkin ara kararı temyiz hakkı vermez. Bu nedenlerle, Mahkemenin duruşmalar safahatında verdiği ara kararın, nihai kararın verilmesi beklenilmeden temyiz incelemesi için Yargıtay'a gönderilmemesi mahkemeye erişim hakkının ihlali niteliğinde kabul edilemez.

36. Açıklanan nedenlerle Mahkemece verilen "bilirkişi atanması talebinin reddine" ilişkin ara kararın, yargılamanın duruşmalar safahatında temyize gönderilmemesinin açık bir ihlal niteliğinde olmadığı anlaşıldığından, başvurucunun bu yöndeki iddiaları "açıkça dayanaktan yoksun" bulunduğundan başvurunun bu kısmının kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Diğer Şikâyetler

37. Başvurucunun, açıkça adres belirtilmeyen arama kararının hukuka uygun olmadığı, aramanın kanunda belirtilen usule aykırı yapıldığı, aramada ihtiyar heyetinden veya komşulardan iki kişi bulundurulmadığını, arama sonucunda elde edilen hukuka aykırı delillerin hükme esas alındığı, bu nedenlerle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği yönündeki şikâyetleri açıkça dayanaktan yoksun olmadığı gibi bu şikâyetler için diğer kabul edilemezlik nedenlerinden herhangi biri de bulunmamaktadır. Anılan nedenlerle,

başvurunun bu bölümüne ilişkin olarak kabul edilebilirlik kararı verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

38. Başvurucu, aleyhindeki davada delil olarak kullanılan eşyaların, ihtiyar heyetinden veya komşulardan iki kişinin hazır bulundurulmadığı bir arama kararının icrası esnasında ele geçirildiğini, aramanın 1412 sayılı Kanun'un 97. maddesine aykırı olarak icra edildiğini, bu nedenle ele geçen eşyaların yargılamada delil olarak kullanılmasının adil yargılanma hakkını ihlal ettiğini şikâyet etmektedir.

39. Anayasa'nın 38. maddesinin altıncı fıkrası şöyledir:

"Kanuna aykırı olarak elde edilmiş bulgular, delil olarak kabul edilemez."

40. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir."

41. Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası şöyledir:

"Herkes, Anayasada güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerinden, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi kapsamındaki herhangi birinin kamu gücü tarafından, ihlal edildiği iddiasıyla Anayasa Mahkemesine başvurabilir. Başvuruda bulunabilmek için olağan kanun yollarının tüketilmiş olması şarttır."

42. 30/3/2011 tarih ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un "Bireysel başvuru hakkı" kenar başlıklı 45. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Herkes, Anayasada güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerinden, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve buna ek Türkiye'nin taraf olduğu protokoller kapsamındaki herhangi birinin kamu gücü tarafından, ihlal edildiği iddiasıyla Anayasa Mahkemesine başvurabilir."

43. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) 6. maddesinde, davada kullanılan delillerin ispat güçleri ile ilgili bir düzenleme bulunmamakla birlikte, ceza muhakemesi açısından 17/12/2004 tarih ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 217. maddesinde delilleri takdir yetkisi ile ilgili olarak yüklenen suçun, hukuka uygun bir şekilde elde edilmiş her türlü delille ispat edilebileceği belirtilmiştir. Ayrıca aynı Kanun'un 230. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (b) bendine göre mahkeme hükmünün gerekçesinde, delillerin tartışılması ve değerlendirilmesi, hükme esas alınan ve reddedilen delillerin belirtilmesi, bu kapsamda dosya içerisinde bulunan ve hukuka aykırı yöntemlerle elde edilen delillerin ayrıca ve açıkça gösterilmesi gerekmektedir.

44. 6100 sayılı Kanun'un "ispat hakkı" başlığını taşıyan 189. maddesinin (2) numaralı fıkrasında yer alan; "Hukuka aykırı olarak elde edilmiş olan deliller mahkeme tarafından bir vakıanın ispatında dikkate alınamaz" hükmü ile açıkça hukuka aykırı olarak elde edilmiş delillerin ispat gücü olamayacağı kabul edilmiştir Böylece ispat hakkının delillere ilişkin yönünün hukuki çerçevesi çizilmiş; bir davada ileri sürülebilecek her türlü delilin mutlaka hukuka uygun yollardan elde edilmiş olması esası getirilmiştir (Yargıtay Hukuk Genel Kurulu'nun 15/2/2012 tarih ve E.2011/2-703, K.2012/70 sayılı kararı).

45. Adil yargılanma hakkı bireylere dava sonucunda verilen kararın değil, yargılama sürecinin ve usulünün adil olup olmadığını denetletme imkânı verir. Bu nedenle, bireysel

başvuruda adil yargılanmaya ilişkin şikâyetlerin incelenebilmesi için başvurucunun yargılama sürecinde haklarına saygı gösterilmediğine, bu çerçevede yargılama sürecinde karşı tarafın sunduğu deliller ve görüşlerden bilgi sahibi olamadığı veya bunlara etkili bir şekilde itiraz etme fırsatı bulamadığı, kendi delillerini ve iddialarını sunamadığı ya da uyuşmazlığın çözüme kavuşturulmasıyla ilgili iddialarının derece mahkemesi tarafından dinlenmediği veya kararın gerekçesiz olduğu gibi, mahkeme kararının oluşumuna sebep olan unsurlardan değerlendirmeye alınmamış eksiklik, ihmal ya da açık keyfiliğe ilişkin bir bilgi ya da belge sunmuş olması gerekir (B. No: 2013/2767, 2/10/2013, § 22).

46. Belirli bir davaya ilişkin olarak delilleri değerlendirme ve gösterilmek istenen delilin davayla ilgili olup olmadığına karar verme yetkisi esasen derece mahkemelerine aittir. Mevcut yargılamada sunulan delilin geçerli olup olmadığını ve delil sunma ve inceleme yöntemlerinin yasaya uygun olup olmadığını denetlemek Anayasa Mahkemesinin görevi kapsamında olmayıp, Mahkemenin görevi başvuru konusu yargılamanın bütünlüğü içinde adil olup olmadığının değerlendirilmesidir (B. No: 2013/1213, 4/12/2013, § 27). Bu yönüyle Anayasa Mahkemesini görevi, belirli delil unsurlarının kanuna uygun şekilde elde edilip edilmediklerini tespit etmekten ziyade, bu türden "kanuna aykırılığın" Anayasa'da korunan başka bir hakkın ihlali ile sonuçlanıp sonuçlanmadığını ve bu "kanuna aykırılığın" bir bütün olarak yargılamanın adil olup olmamasına etkisini incelemektir (AİHM'in bu hususta benzer değerlendirmeleri içerir kararı için bkz. Ramanauskas/Litvanya [BD], B. No: 74420/01, 5/2/2008, § 52).

47. AİHM, delilerin kabul edilebilirliği ile ilgili olarak, somut davada kullanılan delillerin sanığın hazır bulunduğu duruşmada "silahların eşitliği" ve "çelişmeli yargılama" ilkeleri gözetilerek tartışılıp tartışılmadığını ya da söz konusu delillerin yargılamanın bir bütün olarak adil olup olmamasına etkisini değerlendirmektedir (Tamminen/Finlandiya, B. No: 40847/98, 15/6/2004, §§ 40-41; Barberà, Messegué ve Jabardo/İspanya, B. No: 10590/83, 6/12/1988, §§ 68, 81-89). AİHM pek çok kararında, Sözleşme'nin 19. maddesi bağlamında görevinin, Sözleşmeci Devletlerin Sözleşme'ye ilişkin yükümlülüklerinin gözetilmesini sağlamak olduğunu, Sözleşme'nin koruması altında bulunan hak ve özgürlükler ihlal edilmedikçe ulusal bir mahkemenin olaylara ya da hukuka ilişkin yaptığı hataları inceleme görevinin bulunmadığını, Sözleşme'nin 6. maddesinin adil yargılanma hakkını güvence altına almakla beraber bu maddenin öncelikli olarak ulusal hukuk bağlamında düzenlenmesi gereken bir konu olan delillerin kabul edilebilirliğine ilişkin bir kural ortaya koymadığını belirtmektedir (Schenk/İsviçre, B. No: 10862/84, 12/7/1988, §§ 45-46; Desde/Türkiye, B. No: 23909/03, 1/2/2011, § 124).

48. Bireysel başvuruya konu davadaki olayların kanıtlanması, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması, yargılama sırasında delillerin kabul edilebilirliği ve değerlendirilmesi ile kişisel bir uyuşmazlığa derece mahkemeleri tarafından getirilen çözümün esas yönünden adil olup olmaması, bireysel başvuru incelemesinde değerlendirmeye tabi tutulamaz. Anayasa'da yer alan hak ve özgürlükler ihlal edilmediği sürece ve açıkça keyfilik içermedikçe derece mahkemelerinin kararlarındaki maddi ve hukuki hatalar bireysel başvuru incelemesinde ele alınamaz. Bu çerçevede, derece mahkemelerinin delilleri takdirinde bariz takdir hatası veya açıkça keyfilik bulunmadıkça Anayasa Mahkemesinin bu takdire müdahalesi söz konusu olamaz (B. No: 2012/1027, 12/2/2013, § 26).

49. AİHM, bariz bir şekilde keyfi olmadıkça, belirli bir kanıt türünün –iç hukuk açısından hukuka aykırı olarak elde edilmiş kanıtlar da dâhil olmak üzere– kabul edilebilir olup

olmadığına veya aslında başvurucunun suçlu olup olmadığına karar vermenin kendi görevi olmadığını kararlarında ifade etmektedir. AİHM, kanıtların elde edilme yöntemi de dâhil olmak üzere yargılamanın bir bütün olarak adil olup olmadığını ve Sözleşme'deki bir hakkın ihlali söz konusu ise tespit edilen ihlalin niteliğini inceleme konusu yapmaktadır (Jalloh/Almanya [BD], B. No: 54810/00, 11/07/2006, § 95; Desde/Türkiye, B. No: 23909/03, 1/2/2011, § 125; Khodorkovskiy ve Lebedev/Rusya, B. No: 11082/06, 13772/05, 25/7/2013, § 699)

50. AİHM'e göre, iç hukukta yeterli hukuki temeli bulunmadan veya hukuka aykırı vasıtalar kullanılarak elde edilmiş materyallerin yargılamada kanıt olarak kullanılması, başvurucuya gerekli usuli güvencelerin sağlanmış olması ve materyalin baskı, zorlama ve tuzak gibi yargılamayı lekeleyebilecek nitelikli ve kaynaklı olmaması halinde, genellikle Sözleşme'nin 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasındaki adil yargılanma standartlarına aykırılık oluşturmaz (Chalkley/Birleşik Krallık [k.k.], B. No: 63831/00, 26/9/2002). Delillerle ilgili olarak başvurucuya, delillerin gerçekliğine itiraz etme ve kullanılmalarına karşı çıkma fırsatı verilip verilmediği ve mahkemece değerlendirmeye alınıp alınmadığı incelenmelidir.

51. Anayasa'nın 38. maddesinin altıncı fıkrasında, kanuna aykırı olarak elde edilmiş bulguların delil olarak kabul edilemeyeceği açıkça hükme bağlanmıştır. Bahsi geçen anayasal kural, temel olarak ceza yargılaması hukukuna ilişkin olmakla birlikte, uygulanabildiği ölçüde hukuk yargılaması bakımından da dikkate alınmalıdır. Nitekim 6100 sayılı Kanun'un. 189. maddesinin (2) numaralı fıkrasında hukuka aykırı olarak elde edilmiş olan delillerin mahkeme tarafından bir vakıanın ispatında dikkate alınmayacağı hükmüne yer verilmiştir. Madde gerekçesinde de, bir davada ileri sürülebilecek her türlü delilin mutlaka hukuka uygun yollardan elde edilmiş olması gerektiği; hukuka aykırı olarak elde edildiği anlaşılan delillerin, mahkeme tarafından bir vakıanın ispatında dikkate alınamayacağı düzenlenmek suretiyle, yargılama sırasında taraflarca sunulan delillerin elde ediliş biçiminin mahkeme tarafından resen göz önüne alınması ve delilin her ne suretle olursa olsun hukuka aykırı olarak elde edildiğinin tespit edilmesi halinde diğer tarafça bir itiraz ileri sürülmese dahi mahkemece caiz olmadığına karar verilerek dosya kapsamında değerlendirilmemesi ilkesinin kabul edildiği ifade edilmiştir.

52. Arama ve el koyma koruma tedbirleri, 5271 sayılı Kanun'un "Koruma tedbirleri" başlıklı dördüncü kısmının 116 ila 134. maddeleri arasında düzenlenmiştir. 5271 sayılı Kanun'un 116. maddesinde yakalanabileceği veya suç delillerinin elde edilebileceği hususunda hükümde belirtilen nitelikteki şüphe mevcutsa şüphelinin veya sanığın üstünün, eşyasının, konutunun, işyerinin veya ona ait diğer yerlerin aranabileceği; 117. maddesinin (1) numaralı fıkrasında, şüphelinin veya sanığın yakalanabilmesi veya suç delillerinin elde edilebilmesi amacıyla, diğer bir kişinin de üstünün, eşyasının, konutunun, işyerinin veya ona ait diğer yerlerin aranabileceği; (2) numaralı fıkrasında ise aramanın yapılabilmesinin, aranılan kişinin veya suçun delillerinin belirtilen yerlerde bulunduğunun kabul edilebilmesine olanak sağlayan olayların varlığına bağlı olduğu ifade edilmiştir.

53. Aynı Kanun'un 119. maddesinde ise hâkim kararı üzerine veya gecikmesinde sakınca bulunan hâllerde Cumhuriyet savcısının, Cumhuriyet savcısına ulaşılamadığı hallerde ise kolluk amirinin yazılı emri ile kolluk görevlilerinin arama yapabilecekleri hükme bağlanmıştır. Benzer düzenlemeler, 1412 sayılı Kanun'un 94. ve devamı maddelerinde düzenlenmiştir.

54. Somut olayda, Tuzla Cumhuriyet Başsavcılığının talebi üzerine Tuzla Sulh Ceza

Mahkemesinin 22/1/2003 tarih ve 2003/16 Müt. sayılı kararı ile şüphelinin Akfırat Beldesinde bulunan evleri ve müştemilatı ile arazilerinin aranmasına izin verilmiştir. Mahkeme'nin, 1412 sayılı Kanun'un şüphelinin evi ile ona ait sair mahallerde arama yapılabileceğine ilişkin 94. maddesine dayandığı anlaşılmaktadır. Arama yapılması talebi, suç delillerine ulaşılması ve bunlara el konulması nedenleriyle kabul edilmiştir.

55. Olay tarihinde yürürlükte bulunan 1412 sayılı Kanun'un 97. maddesine göre, hâkim veya Cumhuriyet savcısı hazır olmaksızın süknada veya iş görmeğe mahsus mahaller ile kapalı yerlerde aramada bulunabilmek için o mahal ihtiyar heyetinden veya komşulardan iki kişi bulundurulacaktır. İhtiyar heyetinden veya komşulardan kimse hazır bulundurulmadan yapılan aramanın, o tarihte yürürlükte bulunan 1412 sayılı Kanun'un 97. maddesinin ikinci fıkrasına aykırı olduğu görülmektedir.

56. Diğer taraftan, Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasında, hak arama özgürlüğünün ancak meşru vasıtalardan yararlanmak suretiyle kullanılabileceğine açıkça işaret edilmiştir. Hal böyle olunca, adil yargılanma hakkı bakımından, aramanın icrasındaki "kanuna aykırılığın" bir bütün olarak yargılamanın adil olup olmamasına etkisi incelenmelidir.

57. Yargılama, "arama" ve "arama esnasında elde edilen eşyalar" üzerine bina edilmiştir. İlk derece Mahkemesinin davayı kabul gerekçesi incelendiğinde, 23/1/2003 tarihinde jandarma tarafından tutulan tutanakta post, trofe ve boynuzların davalıya ait köy merası üzerindeki evlerde bulunduğunun tespit edildiği, buna göre tutanak tutulduğu, bu belgenin resmi evrak niteliğinde olduğu, aksinin geçerli delillerle kanıtlanamadığı yönündeki tespitler olduğu anlaşılmaktadır.

58. Mahkeme kararından anlaşıldığına göre, yargılamanın esaslı ve belirleyici delili, aramada ele geçen post, trofe ve boynuzlardır. Dayanılan diğer deliller ise, aramada elde edilen eşyaların değer ve niteliğini tespite ilişkin "bilirkişi raporları" ile kollukça tanzim edilmiş "tespit tutanağı"dır. Diğer bir anlatımla, hükmün esas ve belirleyici unsuru, gerçekleştirilen hukuka aykırı arama işlemi sonucunda elde edilen delillerdir. Bilirkişi raporları, aramada ele geçen delillerin değerlendirilmesine yönelik bir araçtır.

59. Belirli bir davaya ilişkin olarak delilleri değerlendirme yetkisi kural olarak yargılamayı yürüten mahkemeye ait olmakla birlikte, somut olayda, koruma tedbiri niteliğindeki arama kararının icrasının hukuka aykırı şekilde gerçekleştirilmesi ile elde edilen delillerin tek ve belirleyici delil olarak kullanılmasının bir bütün olarak yargılamanın hakkaniyetini zedelediği ve aramanın icrasındaki "kanuna aykırılığın" yargılamanın bütünü yönünden adil yargılanma hakkını ihlal eder nitelikte olduğu kanaatine varılmıştır. Bu sebeplerle başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına adil yargılanma hakkını ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

60. Adil yargılanma hakkı yönünden ihlal kararı verildiğinden, adil yargılanma hakkı kapsamındaki diğer şikâyetlerin incelemesine gerek görülmemiştir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

61. 6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (1) numaralı fıkrasında, esas inceleme sonunda ihlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedileceği belirtilmiş, ancak yerindelik denetimi yapılamayacağı, idari eylem ve işlem niteliğinde karar verilemeyeceği hüküm altına alınmıştır.

62. Başvurucunun tazminat talebi bulunmamaktadır.

63. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapmak üzere kararın bir örneğinin ilgili Mahkemeye gönderilmesi gerekir.

64. Başvurucu tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 198,35 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.698,35 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucunun,

1. Mahkemeye erişim hakkına ilişkin şikâyetlerinin “açıkça dayanaktan yoksunluk” nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Adil yargılanma hakkı kapsamındaki şikâyetlerinden hukuka aykırı delillerin hükme esas alındığına ilişkin şikâyetinin KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvurucu tarafından yapılan 198,35 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.698,35 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

D. Ödemenin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına.

E. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapmak üzere kararın bir örneğinin ilgili Mahkemeye GÖNDERİLMESİNE,

19/11/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

YÜCEL MANDACI

B. No: 2013/7958 | Karar tarihi: 19.11.2014

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2013/7958

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

YÜCEL MANDACI BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2013/7958)

Karar Tarihi: 19/11/2014

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Serruh KALELİ

Üyeler : Nuri NECİPOĞLU

Hicabi DURSUN

Erdal TERCAN

Hasan Tahsin GÖKCAN

Raportör : Şebnem NEBİOĞLU ÖNER

Başvurucu : Yücel MANDACI

Vekili : Av. Hasan Erokay MANDACI

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu 1982 tarihinde açtığı hukuk davasının hâlihazırda ilk derece mahkemesi önünde derdest olması, taşınmazının yüz ölçümünde kadastro tespiti ile azaltma yapılması ve uzun süren yargılama nedeniyle taşınmazdan yararlanamadığı gibi taşınmaz üzerindeki mülkiyet hakkının kesinliğe kavuşmaması nedeniyle adil yargılanma, mülkiyet ve etkili başvuru haklarının ihlal edildiğini ileri sürerek, ihlalin tespitiyle uğradığı maddi ve manevi zararın tazminine karar verilmesini talep etmiştir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 23/10/2013 tarihinde Bakırköy 10. Asliye Hukuk Mahkemesi vasıtasıyla yapılmıştır. İdari yönden yapılan ön incelemede başvurunun Komisyona sunulmasına engel bir durumun bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. Birinci Bölümün İkinci Komisyonunca, kabul edilebilirlik incelemesi Bölüm tarafından yapılmak üzere, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Bölüm tarafından 18/2/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru konusu olay ve olgular ile başvurunun bir örneği görüş için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir. Adalet Bakanlığının 17/3/2014 tarihli yazısı 8/10/2014 tarihinde başvurucu vekiline tebliğ edilmiş, başvurucu vekili tarafından Bakanlık görüşüne karşı 24/10/2014 tarihli beyan dilekçesi ibraz edilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru formu ve ekleri ile başvuruya konu yargılama dosyası içeriğinden tespit edilen ilgili olaylar özetle şöyledir:

7. Başvurucu tarafından 11/5/1978 tarihinde satın alınan taşınmaz kadastro tespit çalışmaları sırasında, 397 parsel numarası altında ve 48.000 m2 yüz ölçümüyle başvurucu adına tespit görmüştür.

8. Başvurucu tarafından taşınmazının yüz ölçümünün eksik tespit edildiği yönünde 18/3/1981 tarihinde kadastro komisyonuna yapılan itirazın reddedilmesi üzerine 30/11/1982 tarihinde Gelibolu Kadastro Mahkemesinin E.1982/739 sayılı dosyası üzerinde tespite itiraz davası açılmıştır.

9. Mahkemece verilen birleştirme kararı ile E.1982/739 sayılı dosyanın Mahkemenin E.1983/17 sayılı dosyası ile birleştirilmesine karar verilmiştir.

10. Gelibolu Kadastro Mahkemesi teşkilatının kaldırılması üzerine, belirtilen dava dosyası Çanakkale Kadastro Mahkemesine devredilmiş olup, hâlihazırda Çanakkale Kadastro Mahkemesinin E.2013/10 sırası üzerinde derdesttir.

B. İlgili Hukuk

11. 12/1/2011 tarih ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 30. maddesi ile 21/6/1987 tarih ve 3402 sayılı Kadastro Kanunu'nun 25. maddesinin birinci fıkrası, 28. maddesinin birinci fıkrası, 29. maddesinin birinci, üçüncü ve dördüncü fıkraları, 30. maddesinin birinci ve ikinci fıkraları, 32. maddesinin birinci fıkrası ve 36. maddesinin birinci fıkrasının son cümlesi.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

12. Mahkemenin 19/11/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 23/10/2013 tarih ve 2013/7958 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

13. Başvurucu, 1982 tarihinde açtığı hukuk davasının hâlihazırda ilk derece mahkemesi önünde derdest olduğunu, özellikle birleşme kararı verilen başka bir dava dosyasının davalısı konumundaki şahısların tereke paylaşımı dolayısıyla gereksiz olarak yaklaşık yirmi sene yargılamanın uzadığını, ayrıca taşınmazının yüz ölçümünde kadastro tespiti ile azaltma yapıldığını ve uzun süren yargılama nedeniyle taşınmazdan yararlanamadığı gibi taşınmaz üzerindeki mülkiyet hakkının kesinliğe kavuşmadığını, ayrıca başvurduğu tespite itiraz davasına ilişkin yargısal prosedürün uyuşmazlığın karara bağlanması hususunda etkili bir başvuru yolu olmadığını belirterek, Anayasa'nın 35., 36. ve 40. maddelerinde tanımlanan haklarının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

i. Yargılama Süresinin Makul Olmadığı İddiası

14. Başvurucu tarafından, aleyhinde açılan hukuk davasının makul sürede sonuçlandırılmadığı belirtilerek adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddia edilmiş olup, başvuru formu ile eklerinin incelenmesi sonucunda, açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun bu kısmının kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

ii. Mülkiyet Hakkının İhlali İddiası

15. Başvurucu, taşınmazının yüz ölçümünde kadastro tespiti ile azaltma yapıldığını ve uzun süren yargılama nedeniyle taşınmazdan yararlanamadığı gibi taşınmaz üzerindeki mülkiyet hakkının kesinliğe kavuşmadığını belirterek, Anayasa'nın 35. maddesinde tanımlanan mülkiyet hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

16. Adalet Bakanlığı görüşünde, başvurucu tarafından kadastro tespit çalışmaları sırasında taşınmazın yüz ölçümünde azaltma yapıldığı iddiasıyla tespite itiraz davası açıldığı, söz konusu davanın hâlihazırda derdest olduğu ve bu nedenle başvurucunun Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı kapsamında korunmaya değer bir hukuki menfaatinin bulunup bulunmadığının belirtilen dava neticesinde açıklığa kavuşacağı belirtilmiştir.

17. Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası ve 6216 sayılı Kanun'un 45. maddesinin (1) numaralı fıkrası uyarınca, Anayasa'da güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerinden, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (Sözleşme) ve buna ek Türkiye'nin taraf olduğu protokoller kapsamındaki herhangi birinin kamu gücü tarafından ihlal edildiğini iddia eden herkese Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru yapma hakkı tanınmıştır. Anayasa'nın 148. maddesinin dördüncü fıkrası ile 6216 sayılı Kanun'un 45. maddesinin (2) numaralı fıkrasında ise, bireysel başvuruda bulunulmadan önce, ihlal iddiasının dayanağı olan işlem, eylem ya da ihmal için kanunda öngörülmüş olan idari ve yargısal başvuru yollarının tamamının tüketilmiş olması gerektiği belirtilmiştir. Temel hak ihlallerini öncelikle derece mahkemelerinin gidermekle yükümlü olması, kanun yollarının tüketilmesi koşulunu zorunlu kılar (B. No: 2012/1027, § 19, 20, 12/2/2013; B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 26).

18. Başvuru konusu olayda, başvurucu tarafından taşınmazın yüz ölçümünde kadastro çalışmaları sonucu azaltma yapıldığı ve mülkiyet hakkının kesinliğe kavuşmadığı belirtilerek ihlal iddiasında bulunulduğu, söz konusu iddiaya ilişkin hukuki uyuşmazlığın ilk derece mahkemesi önünde derdest olduğu ve Mahkemece henüz uyuşmazlığın esasına dair bir karar verilmediği görülmektedir. Derdest olan yargılama faaliyeti nazara alındığında, mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasının incelenebilmesi için, kanunda öngörülmüş olan idari ve yargısal başvuru yollarının tamamının tüketilmemiş olduğu anlaşılmaktadır.

19. Açıklanan nedenlerle, başvurucu tarafından mülkiyet hakkının ihlali iddiasına ilişkin olarak kanunen öngörülmüş olan başvuru yolları tüketilmeksizin bireysel başvuruda bulunulduğu anlaşıldığından, başvurunun diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin "başvuru yollarının tüketilmemesi" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

20. Başvurucu, 1982 yılında açtığı hukuk davasının makul sürede sonuçlandırılmamış olduğunu belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

21. Adalet Bakanlığı görüşünde, Anayasa Mahkemesinin daha önceki kararları ve bu hususta verilen görüşlere atfen, başvurunun bu bölümü hakkında görüş sunulmasına gerek görülmediği bildirilmiştir.

22. Anayasa ve Sözleşme'nin ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün olmayıp (B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18), Sözleşme metni ile Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut görünümleri olan alt ilke ve haklar, esasen Anayasa'nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı bir çok kararında, ilgili hükmü Sözleşme'nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, gerek Sözleşme'nin lafzi içeriğinde yer alan gerek AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen ilke ve haklara, Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir Somut başvurunun dayanağını oluşturan makul sürede yargılanma hakkı da yukarıda belirtilen ilkeler uyarınca adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil olup, ayrıca davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasının yargının görevi olduğunu belirten Anayasa'nın 141. maddesinin de, Anayasa'nın bütünselliği ilkesi gereği, makul sürede yargılanma hakkının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulması gerektiği açıktır (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 38–39).

23. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde göz önünde bulundurulması gereken kriterlerdir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 41–45).

24. Anayasa'nın 36. maddesi ve Sözleşme'nin 6. maddesi uyarınca, medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkların makul sürede karara bağlanması gerekmektedir. Başvuru konusu olayda, kadastro nezdinde açılan bir tespite itiraz davasının söz konusu olduğu görülmekle, 3402 sayılı Kanun'da yer alan usul hükümlerine göre yürütülen somut yargılama faaliyetinin, medeni hak ve yükümlülükleri konu alan bir yargılama olduğunda kuşku yoktur (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 49).

25. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin makul süre değerlendirmesinde, sürenin başlangıcı kural olarak, uyuşmazlığı karara bağlayacak yargılama sürecinin işletilmeye başlandığı, başka bir deyişle davanın ikame edildiği tarih olmakla beraber, bazı özel durumlarda girişimin niteliği göz önünde tutularak uyuşmazlığın ortaya çıktığı daha önceki bir tarih başlangıç tarihi olarak kabul edilebilmektedir (B. No. 2013/4424, 6/3/2014, § 44). Somut başvuru açısından benzer bir durum söz konusu olup, makul süre değerlendirmesinde nazara alınacak zaman diliminin başlangıç tarihi, başvurucu tarafından kadastro müdürlüğüne itirazda bulunulduğu 18/3/1981 tarihidir.

26. Sürenin bitiş tarihi ise, çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde yargılamanın sona erme tarihidir. Ancak devam eden yargılamalara ilişkin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasını içeren başvuruların yargılama faaliyetinin devamı sırasında da yapılabilmesi olanağı bulunduğundan, değerlendirmeye esas alınacak sürenin bitiş anı bireysel başvurunun karara bağlandığı tarihtir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 52).

27. Başvuruya konu yargılama sürecinin incelenmesinde, yargılamanın konusunun dört

parsel taşınmazı konu alan tespite itiraz talebinden ibaret olduğu, yargılamasına başvurucu tarafından 30/11/1982 tarihinde verilen dava dilekçesi üzerine Mahkemenin E.1982/739 sırasına kayden başlanıldığı anlaşılan davanın, Gelibolu Kadastro Mahkemesinin 21/11/1991 sayılı kararı ile belirtilen Mahkemenin E.1983/17 sayılı dosyası üzerinde bileştirildiği, Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulunun 22/5/2013 tarih ve 460 sayılı "Kadastro Mahkemelerinin Yargı Çevresinin Yeniden Belirlenmesi" kararı çerçevesinde, dosyanın Çanakkale Kadastro Mahkemesine devredilerek Mahkemenin E. 2013/10 sırasına kaydının yapıldığı, davanın hâlihazırda ilk derece Mahkemesi nezdinde derdest olduğu ve başvuruya konu yargılamanın taraflarında on birin üzerinde kişinin yer aldığı görülmektedir.

28. İlgili yargılama evrakının incelenmesinden, başvuruya konu yargılama sürecinin ilk derece mahkemesi nezdinde geçen bölümünün tamamının kadastro mahkemesinde sürdüğü görülmekle, 3402 sayılı Kanun'da yer alan usul hükümlerine tabi bir yargılama faaliyetinin söz konusu olduğu ve 3402 sayılı Kanun'da yer alan özel usul hükümleri ile bu Kanunda hüküm bulunmaması durumunda uygulama alanı bulacak olan ve medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkları konu alan yargılama faaliyetleri için geçerli genel usuli hükümler içeren 6100 sayılı Kanun'un 30. maddesinin, uyuşmazlıkların makul sürede çözümlenmesi gerekliliğini ortaya koyduğu anlaşılmaktadır (§ 11).

29. Özellikle somut yargılama açısından dava malzemesinin taraflarca hazırlanması ilkesinin geçerli olmadığı nazara alındığında, yargılama makamlarının davayı gerekli süratle yürütme yükümlülüğünün daha dikkatli bir şekilde ele alınması gerekmektedir (B. No. 2012/12, 17/9/2013, § 58; B. No. 2013/1115, 5/12/2013, § 64).

30. Kadastro mahkemesi nezdindeki yargılamaların makul sürede tamamlanmadığı yönündeki iddialar daha önce bireysel başvuru konusu yapılmış ve Anayasa Mahkemesi tarafından, özellikle 3402 sayılı Kanun'da yer alan ve yargılamada sürati temin etmeye hizmet eden özel usul hükümlerinin nazara alınmadığı göz önünde bulundurularak makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönünde karar verilmiştir (B. No: 2012/12, 17/9/2013, §§ 53-62; B. No: 2013/1115, 5/12/2013, §§ 60-67; 2012/673, 19/12/2013, §§ 37-43).

31. Başvuruya konu davada yer alan kişi sayısı ve davanın mahiyeti nedeniyle icrası gereken usul işlemlerinin niteliği başvuruya konu yargılamanın karmaşık olduğunu ortaya koymakla birlikte, davaya bütün olarak bakıldığında, 3402 sayılı Kanun'da yer alan usul hükümlerine tabi bir yargılama sürecine ilişkin somut başvuru açısından farklı bir karar verilmesini gerektirecek bir yön bulunmadığı ve söz konusu otuz dört yıllık yargılama sürecinde makul olmayan bir gecikmenin olduğu sonucuna varılmıştır.

32. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

33. Başvurucu tarafından ayrıca, başvurduğu tespite itiraz davasına ilişkin yargısal prosedürün uyuşmazlığın karara bağlanması hususunda etkili bir başvuru yolu olmadığı belirtilerek Anayasa'nın 40. maddesinin ihlal edildiği iddia edilmiş olmakla beraber, somut yargılama bağlamında başvurucunun makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönünde yukarıda yer verilen tespitler ışığında, belirtilen ihlal iddiasının ayrıca değerlendirilmesine gerek görülmemiştir.

3. 6216 Sayılı Kanunun 50. Maddesi Yönünden

34. Başvurucu, taşınmazın yüz ölçümünde meydana geldiğini iddia ettiği azalma ve bu kısma

ilişkin yoksun kalınan kâra istinaden 150.000,00 TL maddi, uyuşmazlığın makul sürede sonuçlandırılmamış olmasına dayanarak 50.000,00 TL manevi tazminata hükmedilmesini talep etmiştir.

35. 6216 sayılı Kanun'un "Kararlar" kenar başlıklı 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

36. Başvurucunun tarafı olduğu uyuşmazlığa ilişkin otuz dört yıllık yargılama süresi nazara alındığında, yargılama faaliyetinin uzunluğu sebebiyle, yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararı karşılığında başvurucuya takdiren net 23.700,00 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

37. Başvurucu tarafından maddi tazminat talebinde bulunulmuş olmakla beraber, tespit edilen ihlal ile iddia edilen maddi zarar arasında illiyet bağı bulunmadığı ve mülkiyet hakkının ihlal edildiği yönündeki iddianın ise başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez bulunduğu anlaşıldığından, başvurucunun maddi tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

38. Başvurucu tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 198,35 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan 1.698,35 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

39. Başvuruya konu yargılamanın otuz dört yıldır devam ettiği ve bu hususun makul sürede yargılanma hakkını ihlal ettiği gözetilerek, anayasal bir hakkın ihlal edildiği açık olan bir yargılama dosyasında, hukuka, adalete ve mahkemeye güven ilkesinin gördüğü zararın devam etmesinin önlenmesi amacıyla, yargılamanın mümkün olan en kısa sürede sonuçlandırılmasını teminen, kararın bir örneğinin ilgili mahkemesine gönderilmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucunun,

1. Mülkiyet hakkının ihlal edildiği yönündeki iddiasının "başvuru yollarının tüketilmemesi" nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönündeki iddiasının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

3. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

B. Başvurucuya net 23.700,00 TL manevi TAZMİNAT ÖDENMESİNE, başvurucunun tazminata ilişkin diğer taleplerinin REDDİNE,

C. Başvurucu tarafından yapılan 198,35 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan

1.698,35 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

D. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

E. Kararın bir örneğinin ilgili Mahkemesine gönderilmesine,

19/11/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

ÖNDER SIĞIRCIKOĞLU

B. No: 2013/9303 | Karar tarihi: 19.11.2014

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2013/9303

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ÖNDER SIĞIRCIKOĞLU BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2013/9303)

Karar Tarihi: 19/11/2014

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Serruh KALELİ

Üyeler : Nuri NECİPOĞLU

Hicabi DURSUN

Erdal TERCAN

Hasan Tahsin GÖKCAN

Raportör : Muharrem İlhan KOÇ

Başvurucu : Önder SIĞIRCIKOĞLU

Vekili : Av. Uğur Buğra TANIR

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, kanuni tutukluluk süresi aşılmasına rağmen serbest bırakılmaması, tutukluluğunun devamının somut gerekçelere dayanmaması ve masumiyet karinesine aykırılık nedeniyle Anayasa'nın 19. ve 38. maddelerinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 12/12/2013 tarihinde Adana 10. Ağır Ceza Mahkemesi aracılığıyla yapılmıştır. Dilekçe ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesi neticesinde Komisyona sunulmasına engel bir eksikliğin bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. Birinci Bölüm Birinci Komisyonunca 28/2/2014tarihinde kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Bölüm Başkanı tarafından 15/9/2014 tarihinde, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına ve bir örneğinin görüş için Adalet Bakanlığına gönderilmesine karar verilmiştir.

5. Başvuru konusu olay ve olgular 16/9/2014 tarihinde Adalet Bakanlığına bildirilmiştir. Adalet Bakanlığı benzer başvurulara ilişkin önceki görüşlerine atıf yaparak ayrıca görüş sunulmasına gerek görülmediğini bildirmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

7. Başvurucu, Adana Cumhuriyet Başsavcılığınca yürütülen soruşturma kapsamında Devletin gizli kalması gereken bilgilerini siyasal veya askeri casusluk amacıyla temin etmek suçundan 12/2/2012 tarihinde tutuklanmıştır.

8. Başvurucu ile birlikte toplam 6 sanık hakkında Adana Cumhuriyet Başsavcılığının 18/9/2012 tarih ve 2012/885-384 sayılı iddianamesiyle Devletin gizli belgelerini siyasal ve askeri casusluk amacıyla temin etme ve kişiyi hürriyetinden yoksun kılma suçlarından Adana 10. Ağır Ceza Mahkemesinin 2012/46 Esas sayılı dosyasında kamu davası açılmıştır.

9. Yargılama sonunda Adana 10. Ağır Ceza Mahkemesince 7/10/2013 tarih ve E.2012/46, K.2013/88 sayılı kararla başvurucunun devletin gizli kalması gereken bilgilerini siyasal veya askeri casusluk amacıyla temin etmek suçundan beraatına, iki kişiyi hürriyetinden yoksun kılma suçundan iki kez 10 yıl hapis cezası ile cezalandırılmasına ve hükmen tutuklanmasına karar verilmiştir.

10. Başvurucu mahkumiyetle birlikte verilen tutukluluğun devamına ilişkin karara11/10/2013 tarihinde itiraz etmiş, Adana 8. Ağır Ceza Mahkemesince 31/10/2013 tarihinde itiraz reddedilmiştir. Bu karar başvurucuya 28/11/2013 tarihinde tebliğ edilmiştir.

11. Başvurucu 12/12/2013 tarihinde Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunmuştur.

12. Başvurucu hakkındaki hüküm Yargıtay 9. Ceza Dairesinin 7/7/2014 tarih ve E.2014/4207, K.2014/8246 sayılı ilamıyla onanmıştır.

B. İlgili Hukuk

13. 26/9/2004 tarih ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu’nun 109. ve 328. maddeleri.

14. 4/12/2004 tarih ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu’nun 102. maddesinin (1) ve (2) numaralı fıkraları şöyledir:

“(1)Ağır ceza mahkemesinin görevine girmeyen işlerde tutukluluk süresi en çok bir yıldır. Ancak bu süre, zorunlu hallerde gerekçeleri gösterilerek altı ay daha uzatılabilir.

(2) Ağır ceza mahkemesinin görevine giren işlerde, tutukluluk süresi en çok iki yıldır. Bu süre, zorunlu hallerde, gerekçesi gösterilerek uzatılabilir; uzatma süresi toplam üç yılı geçemez.”

15. 5271 sayılı Kanun’un 141. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

“(1) Suç soruşturması veya kovuşturması sırasında;

a) Kanunlarda belirtilen koşullar dışında yakalanan, tutuklanan veya tutukluluğunun devamına karar verilen,

…

d) Kanuna uygun olarak tutuklandığı hâlde makul sürede yargılama mercii huzuruna çıkarılmayan ve bu süre içinde hakkında hüküm verilmeyen,

…

Kişiler, maddî ve manevî her türlü zararlarını, Devletten isteyebilirler.”

16. 5271 sayılı Kanun’un 142. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

“Karar veya hükümlerin kesinleştiğinin ilgilisine tebliğinden itibaren üç ay ve her hâlde karar veya hükümlerin kesinleşme tarihini izleyen bir yıl içinde tazminat isteminde bulunulabilir.”

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

17. Mahkemenin 19/11/2013 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 12/12/2013 tarih ve 2013/9303 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

18. Başvurucu, yargılandığı davada ağır ceza mahkemesinin görevine giren casusluk suçundan beraat kararı verildiğini, tutuklu kaldığı sürenin mahkûmiyetine karar verilen kişiyi hürriyetinden yoksun kılma suçuna ilişkin azami tutukluluk süresini aştığını, mahkûmiyet kararıyla birlikte gerekçesiz biçimde hükmen tutuklama kararı verildiğini belirterek kişi hürriyeti ve güvenliği ile masumiyet karinesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

19. Başvurucunun şikâyetlerinin, masumiyet karinesinin ihlali, azami tutukluluk süresinin aşılması ve tutuklama kararının gerekçesinin soyut olduğu iddialarına ilişkin olduğu anlaşılmaktadır. Bu nedenle başvurunun, masumiyet karinesi ile kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı kapsamında incelenmesi gerektiği sonucuna varılmıştır.

1. Masumiyet Karinesinin İhlal Edildiği İddiası

20. Başvurucu, tutuklama ile ilgili karar verilirken kesin hüküm halini almayan ceza süresinin dikkate alınması suretiyle masumiyet karinesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

21. Masumiyet karinesi, Anayasa’nın 38. maddesinin dördüncü ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’nin (AİHS) ise 6. maddesinin (2) numaralı fıkrasında düzenlenmiştir.

22. Anayasa’nın 38. maddesinin dördüncü fıkrası şöyledir:

“Suçluluğu hükmen sabit oluncaya kadar, kimse suçlu sayılamaz”

23. AİHS’nin 6. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

“Bir suç ile itham edilen herkes, suçluluğu yasal olarak sabit oluncaya kadar masum sayılır.”

24. Masumiyet, kişinin suç işlediğine dair kesinleşmiş bir yargı kararı olmadan suçlu olarak kabul edilmemesini güvence altına alır. Bunun sonucu olarak, kişinin masumiyeti “asıl” olduğundan suçluluğu ispat külfeti iddia makamına ait olup, kimseye suçsuzluğunu ispat mükellefiyeti yüklenemez. Ayrıca hiç kimse, suçluluğu hükmen sabit oluncaya kadar yargılama makamları ve kamu otoriteleri tarafından suçlu olarak nitelendirilemez ve suçlu muamelesine tabi tutulamaz (B. No: 2012/665, 13/6/2013, § 26).

25. Kişi serbest bırakılmadan yargılandığı davada ilk derece mahkemesinin kararıyla

mahkûm olmuşsa, mahkûmiyet tarihi itibarıyla tutukluluk hali sona erer. Çünkü bu durumda kişinin hukuki durumu "suç isnadına bağlı olarak tutuklu" olma kapsamından çıkmaktadır. Zira mahkûmiyete karar verilmiş olmakla, isnat olunan suçun işlendiği, bundan sanığın sorumlu olduğunun sübuta erdiği kabul edilmekte ve bu nedenle sanık hakkında cezaya hükmedilmektedir. Mahkûmiyetle birlikte kişinin kuvvetli suç şüphesi ve bir tutuklama nedenine bağlı olarak tutukluluk hali sona ermektedir. Bu açıdan mahkûmiyet kararının kesinleşmiş olması ayrıca gerekmez. Nitekim Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) ve Yargıtay, mahkûmiyet kararı sonrası tutulma halini tutukluluk olarak nitelendirmemektedir. (B. No: 2013/5267, 7/3/2014, § 26).

26. Bu çerçevede masumiyet karinesi, mahkûmiyet hükmü kesinleşmeden kişi hakkında koruma tedbirlerinin uygulanmasına engel olacak şekilde yorumlanamaz. Bu nedenle, ceza muhakemesi sürecinde kişinin mahkûmiyet kararı nedeniyle özgürlüğünden yoksun bırakılması masumiyet karinesinin ihlali olarak değerlendirilemez.

27. Somut olayda, Adana 10. Ağır Ceza Mahkemesince 7/10/2013 tarihinde başvurucunun kişiyi hürriyetinden yoksun kılma suçundan toplam 20 yıl hapis cezası ile cezalandırılmasına ve hükmedilen ceza miktarına göre kaçma şüphesi olması nedeniyle tutuklanmasına karar verilmiştir.

28. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun "masumiyet karinesinin ihlal edildiği yönündeki iddianın "açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Kişi Hürriyeti ve Güvenliği Hakkının İhlal Edildiği İddiası

29. Anayasa'nın 19. maddesinin yedinci fıkrası şöyledir:

"Herkes, kişi hürriyeti ve güvenliğine sahiptir.

Şekil ve şartları kanunda gösterilen:

…

Suçluluğu hakkında kuvvetli belirti bulunan kişiler, ancak kaçmalarını, delillerin yok edilmesini veya değiştirilmesini önlemek maksadıyla veya bunlar gibi tutuklamayı zorunlu kılan ve kanunda gösterilen diğer hallerde hâkim kararıyla tutuklanabilir. Hâkim kararı olmadan yakalama, ancak suçüstü halinde veya gecikmesinde sakınca bulunan hallerde yapılabilir; bunun şartlarını kanun gösterir.

…

Tutuklanan kişilerin, makul süre içinde yargılanmayı ve soruşturma veya kovuşturma sırasında serbest bırakılmayı isteme hakları vardır. Serbest bırakılma ilgilinin yargılama süresince duruşmada hazır bulunmasını veya hükmün yerine getirilmesini sağlamak için bir güvenceye bağlanabilir.

30. 30/3/2011 tarih ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un "Bireysel başvuru hakkı" kenar başlıklı 45. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"İhlale neden olduğu ileri sürülen işlem, eylem ya da ihmal için kanunda öngörülmüş idari ve yargısal başvuru yollarının tamamının bireysel başvuru yapılmadan önce tüketilmiş olması gerekir."

31. Başvurucu, mahkûmiyetine esas alınan“kişiyi hürriyetinden yoksun kılma” suçuna ilişkin yargılamanın asliye ceza mahkemesinin görev alanına girmesi nedeniyle azami tutukluluk süresinin bir yıl altı ay olarak kabul edilmesi gerektiğini, tutuklu kaldığı sürenin azami süreyi aştığını, bu nedenle verilen tutuklama kararının kanunilik ilkesini ihlal ettiğini, tutuklama ve tutuklamanın devamı kararlarının gerekçesinin soyut olduğu, kararda kaçma şüphesini doğrulayan somut olgunun gösterilmediğini ve adli kontrol tedbirinin dikkate alınmadığını ileri sürmüştür.

32. Devam eden tutukluluğun hukuka aykırı olduğu iddiasıyla yapılan bireysel başvurularda şikâyetlerin temel amacı, tutukluluğun hukuka aykırı olduğunun ya da devamını haklı kılan sebep veya sebeplerin bulunmadığının tespitidir. Bu tespit yapıldığı takdirde buna bağlı olarak ilgilinin tutukluluk halinin devamına gerekçe olarak gösterilen hukuki sebeplerin varlığı sona erecek ve böylece kişinin serbest kalmasının yolu açılabilecektir. Dolayısıyla belirtilen nedenlerle ve serbest bırakılmayı temin edebilecek bir karar alma amacıyla yapılacak bireysel başvuruların, olağan kanun yolları tüketilmek şartıyla, tutukluluk hali devam ettiği sürece yapılabilmesi mümkündür. Ancak başvurucu hakkında ilk derece mahkemesinde mahkûmiyet kararı verilmiş ise, bireysel başvuru açısından talep hukuka aykırılığın tespiti ve tazminatla sınırlı kalacaktır (B. No: 2012/726, 2/7/2013, § 31).

33. Kişi serbest bırakılmadan yargılandığı davada ilk derece mahkemesinin kararıyla mahkûm olmuşsa, mahkûmiyet tarihi itibarıyla tutukluluk hali sona erer. Çünkü bu durumda kişinin hukuki durumu “suç isnadına bağlı olarak tutuklu” olma kapsamından çıkmaktadır. Zira mahkûmiyete karar verilmiş olmakla, isnat olunan suçun işlendiği, bundan sanığın sorumlu olduğunun sübuta erdiği kabul edilmekte ve bu nedenle sanık hakkında cezaya hükmedilmektedir. Mahkûmiyetle birlikte kişinin kuvvetli suç şüphesi ve bir tutuklama nedenine bağlı olarak tutukluluk hali sona ermektedir. Bu açıdan mahkûmiyet kararının kesinleşmiş olması ayrıca gerekmez. Nitekim gerek AİHM, gerekse Yargıtay, mahkûmiyet kararı sonrası tutulma halini tutukluluk olarak nitelendirmemektedir. (B. No: 2013/5267, 7/3/2014, § 26).

34. Somut olayda başvurucu, hakkındaki dava temyiz aşamasındayken bireysel başvuruda bulunmuştur. Ancak bireysel başvuruda karar verilmeden önce temyiz aşamasında olan yargılama Yargıtay 9. Ceza Dairesinin 7/7/2014 tarihli kararıyla kesin olarak sonuçlanmıştır.

35. Tutukluluk hâli sona ermiş olan başvurucunun, devam eden tutukluluk hâlinden farklı olarak, azami tutukluluk süresinin aşıldığı, tutuklama ve tutukluluğun devamına ilişkin kararların gerekçelerinin soyut olduğu yönünde iddialar ileri sürmesi halinde, iddia edilen ihlalin tespitini ve tazminat ödenmesini sağlayabilecek bir hukuk yolu mevcut ise öncelikle bu yolu tüketmesi gerekir (B. No: 2012/338, 2/7/2013, § 46).

36. 5271 sayılı Kanun’un 141. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (d) bendinde, makul sürede hakkında hüküm verilmeyen bir tutuklu için tazminat talebinde bulunabilme imkânı tanınmaktadır. Bu yol bir yandan başvurucunun maruz kaldığı tutukluluk süresinin hukuka uygun olup olmadığının tespiti, diğer yandan da uğradığı zararın tazmini imkânını sağlamaktadır. Bu nedenle, 5271 sayılı Kanun’un 141. maddesi ile öngörülen hukuk yolu, başvurucunun şikâyetleri açısından erişilebilir ve elverişli bir çözüm olanağı ve makul başarı imkânı sunmaktadır (B. No: 2012/338, 2/7/2013, § 48).

37. Başvurucu, hakkındaki mahkûmiyet hükmünün kesinleştiği 7/7/2014 tarihinden itibaren 5271 sayılı Kanun’un 141. maddesine dayanarak tazminat talebinde bulunma imkânına sahiptir. Etkin ve erişilebilir bir çözüm imkânı sunan hukuk yolu tüketilmeden bireysel

başvuruların incelenmesi, bireysel başvuru yolunun ikincilliği ilkesi gereği mümkün değildir.

38. Açıklanan nedenlerle, başvurunun bu kısmının “başvuru yollarının tüketilmemesi” nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucunun,

1. Masumiyet karinesinin ihlal edildiği yönündeki iddiasının “açıkça dayanaktan yoksun olması”,

2. Kişi hürriyeti ve güvenliğinin ihlal edildiği yönündeki iddiasının “başvuru yollarının tüketilmemesi”,

nedenleriyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde bırakılmasına,

19/11/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

HALİL İBRAHİM AYDIN VE DİĞERLERİ

B. No: 2014/483 | Karar tarihi: 19.11.2014

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/483

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

HALİL İBRAHİM AYDIN VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/483)

Karar Tarihi: 19/11/2014

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Serruh KALELİ

Üyeler : Nuri NECİPOĞLU

Hicabi DURSUN

Erdal TERCAN

Hasan Tahsin GÖKCAN

Raportör : Murat AZAKLI

Başvurucular : Halil İbrahim AYDIN

Adnan KAYHAN

Kübra Sıbat AYDIN

Vekilleri : Av. Yılmaz FİDAN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucular, 15/11/1965 tarihinde murisleri tarafından Kızıltepe Kadastro Mahkemesinde açılan kadastro tespitine itiraz davasının makul sürede sonuçlanmadığını belirterek, mülkiyet ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşler, tazminat talep etmişlerdir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 13/1/2014 tarihinde Anayasa Mahkemesine doğrudan yapılmıştır. İdari yönden yapılan ön incelemede başvurunun Komisyona sunulmasına engel bir durumun bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. Birinci Bölüm Birinci Komisyonunca, 31/3/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik incelemesi Bölüm tarafından yapılmak üzere, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Bölüm Başkanı tarafından 2/5/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru konusu olay ve olgular ile başvurunun bir örneği, görüş için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir. Adalet Bakanlığının 14/5/2014 tarihli yazısında, Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarına ve bu kapsamda sunulan görüşlerine atfen, başvuru hakkında görüş sunulmayacağı bildirilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru formu ve ekleri ile başvuruya konu yargılama dosyası içeriğinden tespit edilen ilgili olaylar özetle şöyledir:

7. Başvuruculaın murisi Diyap Aydın ve arkadaşları, M.Ö. aleyhine 15/11/1965 tarihinde Kızıltepe Kadastro Mahkemesinde açtıkları davada, 415 parsel numaralı taşınmazın kadastro tespitinin iptalini talep etmişlerdir.

8. Mahkemece, 23/9/1977 tarih ve E.1965/284, K.1977/75 sayılı kararla; davaya konu taşınmazın Asliye Hukuk Mahkemesinde dava konusu olduğu gerekçesiyle kadastro tutanağının malik hanesinin boş bırakıldığı belirtilerek, tapulama işlemlerinin tamamlanması ve malik hanelerinin doldurulması için tutanakların Tapulama Müdürlüğüne gönderilmesine karar verilmiş, hüküm temyiz edilmeksizin kesinleşmiştir.

9. Kızıltepe ilçesinde yapılan kadastro çalışmaları sırasında 415 parsel numaralı taşınmaz kısmen M.Ö. ve Maliye Hazinesi adına tespit edilmiştir.

10. Diyap Aydın mirasçıları Mehmet Şirin Aydın, Abdüsselam Aydın, Abdulhalim Aydın ile Tahir Dündar, M.Ö. ve Maliye Hazinesi aleyhine 25/7/1978 tarihinde Kızıltepe Kadastro Mahkemesinde açtıkları davada, 415 parsel numaralı taşınmazın kadastro tespitinin iptali ile adlarına tescilini talep etmişlerdir.

11. Mahkemece, 5/12/2007 tarih ve E.1978/83, K.2007/11 sayılı kararla; E.2007/1 sayılı dava dosyasındaki taraflar ve dayanak tapu kayıtlarının benzer olduğu, aralarında irtibat bulunduğu gerekçesiyle dava dosyasının E.2007/1 sayılı dava dosyasıyla birleştirilmesine, yargılamaya bu dosya üzerinden devam edilmesine karar verilmiştir.

12. Kızıltepe Kadastro Mahkemesinin kapatılmasından sonra yargılamaya Mardin Kadastro Mahkemesinin E.2013/98 sayılı dava dosyasında devam edilmektedir.

13. Başvurucular, 13/1/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuşlardır.

B. İlgili Hukuk

14. Bkz. B. No: 2012/12, 17/9/2013, §§ 16-22.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

15. Mahkemenin 19/11/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvuruculaın 13/1/2014 tarih ve 2014/483 numaralı bireysel başvuruları incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvuruculaın İddiaları

16. Başvurucular, murisleri tarafından 1965 yılında Kızıltepe Kadastro Mahkemesinde açılan kadastro tespitine itiraz davasının Mardin Kadastro Mahkemesinde halen devam ettiğini, yargılamanın makul sürede sonuçlanmadığını, bu sürede taşınmazı

kullanmadıklarını belirterek, mülkiyet ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

B. Değerlendirme

17. Başvuru dilekçesi ve ekleri dikkate alınarak başvurucu Adnan Kayhan ile diğer başvurucuların bireysel başvuruları ayrı değerlendirilmiştir.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

a. Başvurucu Adnan Kayhan'ın Mülkiyet ve Adil Yargılanma Haklarının İhlali İddiası

18. 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un "Bireysel başvuru usulü" kenar başlıklı 47. maddesinin (3) ve (6) numaralı fıkraları şöyledir:

"(3) Başvuru dilekçesinde başvurucunun ve varsa temsilcisinin kimlik ve adres bilgilerinin, işlem, eylem ya da ihmal nedeniyle ihlal edildiği ileri sürülen hak ve özgürlüğün ve dayanılan Anayasa hükümlerinin, ihlal gerekçelerinin, başvuru yollarının tüketilmesine ilişkin aşamaların, başvuru yollarının tüketildiği, başvuru yolu öngörülmemişse ihlalin öğrenildiği tarih ile varsa uğranılan zararın belirtilmesi gerekir. Başvuru dilekçesine, dayanılan deliller ile ihlale neden olduğu ileri sürülen işlem veya kararların aslı ya da örneğinin ve harcın ödendiğine dair belgenin eklenmesi şarttır.

…

(6) Başvuru evrakında herhangi bir eksiklik bulunması hâlinde, Mahkeme yazı işleri tarafından eksikliğin giderilmesi için başvurucu veya varsa vekiline onbeş günü geçmemek üzere bir süre verilir ve geçerli bir mazereti olmaksızın bu sürede eksikliğin tamamlanmaması durumunda başvurunun reddine karar verileceği bildirilir."

19. 6216 sayılı Kanun'un, "Bireysel başvuruların kabul edilebilirlik şartları ve incelenmesi" kenar başlıklı 48. maddesinin (1) ve (2) numaralı fıkraları şöyledir:

"(1) Bireysel başvuru hakkında kabul edilebilirlik kararı verilebilmesi için 45 ila 47 nci maddelerde öngörülen şartların taşınması gerekir.

(2) Mahkeme, Anayasanın uygulanması ve yorumlanması veya temel hakların kapsamının ve sınırlarının belirlenmesi açısından önem taşımayan ve başvurucunun önemli bir zarara uğramadığı başvurular ile açıkça dayanaktan yoksun başvuruların kabul edilemezliğine karar verebilir."

20. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün bireysel başvuruların içeriğini düzenleyen "Bireysel başvuru formu ve ekleri" başlıklı 59. maddesinin ilgili bölümü şöyledir:

"…

(2) Başvuru formunda aşağıdaki hususlar yer alır:

…

ç) Kamu gücünün ihlale neden olduğu iddia edilen işlem, eylem ya da ihmaline dair olayların tarih sırasına göre özeti.

d) Bireysel başvuru kapsamındaki haklardan hangisinin hangi nedenle ihlal edildiği ve buna ilişkin gerekçeler ve delillere ait özlü açıklamalar.

e) Başvurucunun güncel ve kişisel bir temel hakkının doğrudan zedelendiği iddiasının

dayanakları.

…

(3) Başvuru formuna aşağıdaki belgeler ya da onaylı örnekleri eklenir:

…

e) Dayanılan belgelerin asılları ya da onaylı örnekleri.

…

(4) Başvurucu ihlal iddiasına dayanak gösterdiği üçüncü fıkradaki belgelere herhangi bir nedenle erişememesi hâlinde bunun gerekçelerini belirtir. Mahkeme gerekli gördüğü takdirde bu bilgi ve belgeleri resen toplar.

…”

21. İçtüzüğün “Formun ve eklerinin hazırlanmasına ilişkin ilkeler” başlıklı 60. maddesi şöyledir:

“(1) Başvuru formu, İçtüzüğün 59 uncu maddesine uygun olarak düzenlenir ve aynı maddede belirtilen belgeler ya da onaylı örnekleri başvuru formuna eklenir.

(2) Başvuru formu okunaklı ve başvurunun esasına yönelik özlü bilgileri içerir şekilde hazırlanır. Başvuru formunun ekler hariç on sayfayı geçmesi hâlinde başvurucunun ayrıca başvuru formuna olayların özetini eklemesi gerekir.

(3) Başvurucu, başvuru formunun ekinde sunduğu belgeleri, tarih sırasına göre numaralandırarak her bir belgeyi tanımlayıcı başlıklar hâlinde dizi pusulasına bağlar.”

22. İçtüzüğün “Form ve eklerinin ön incelemesi ve eksiklikler” başlıklı 66. maddesi şöyledir:

“(1)Bireysel Başvuru Bürosu gelen başvuruları şeklî eksiklikler bulunup bulunmadığı yönünden inceler. Başvuru formunda veya eklerinde herhangi bir eksiklik tespit edilmesi hâlinde, bunların tamamlattırılması için başvurucuya, varsa avukatına veya kanuni temsilcisine onbeş günü geçmemek üzere bir süre verilir.

(2) Eksikliklerin tamamlattırılmasına dair yazıda başvurucuya geçerli bir mazereti olmaksızın verilen sürede eksiklikleri tamamlamadığı takdirde başvurusunun reddine karar verileceği bildirilir.

(3) Başvurunun; süresinde yapılmadığı, 59 uncu ve 60 ıncı maddelerdeki şekil şartlarına uygun olmadığı ve tespit edilen eksikliklerin verilen kesin sürelerde tamamlanmadığı hâllerde Komisyonlar Başraportörü tarafından reddine karar verilir ve başvurucuya tebliğ edilir. Bu karara tebliğ tarihinden itibaren yedi gün içinde Komisyona itiraz edilebilir. Bu konuda Komisyonların verdiği kararlar kesindir.”

23. 6216 sayılı Kanun’un 47. maddesinin (3) numaralı, 48. maddesinin (1) ve (2) numaralı fıkraları ile İçtüzüğün 59. maddesinin ilgili fıkraları uyarınca Anayasa Mahkemesine başvuru konusu olaylarla ilgili delilleri sunmak suretiyle olaylar hakkındaki iddialarını ve dayanılan Anayasa hükmünün kendilerine göre ihlal edildiğine dair açıklamalarda bulunarak hukuki iddialarını kanıtlamak başvurucuya düşer (B. No: 2013/276, 9/1/2014, § 19).

24. Başvurucunun, kamu gücünün işlem, eylem ya da ihmali nedeniyle ihlal edildiğini ileri sürdüğü hak ve özgürlük ile dayanılan Anayasa hükümlerini, ihlal gerekçelerini, dayanılan deliller ile ihlale neden olduğu ileri sürülen işlem veya kararların aslı ya da örneğini başvuru

dilekçesine eklemesi şarttır. Başvuru dilekçesinde kamu gücünün ihlale neden olduğu iddia edilen işlem, eylem ya da ihmaline dair olayların tarih sırasına göre özeti yapılmalı; bireysel başvuru kapsamındaki haklardan hangisinin hangi nedenle ihlal edildiği ve buna ilişkin gerekçeler ve deliller açıklanmalıdır (B. No: 2013/276, 9/1/2014, § 20).

25. 6216 sayılı Kanun'un 47. maddesinin (6) numaralı fıkrasına göre başvuru evrakında herhangi bir eksiklik bulunması hâlinde, Anayasa Mahkemesi başvurucudan, eksikliğin tamamlanmasını ister. İçtüzüğün 66. maddesinin (1) numaralı fıkrasına göre Mahkemenin başvurucudan giderilmesini isteyebileceği eksiklikler, "şekli eksiklikler"dir. 6216 sayılı Kanun'un 47. ve İçtüzüğün 66. maddesi birlikte değerlendirildiğinde Anayasa Mahkemesi başvurucudan ilk olarak, usulünce doldurulmamış olan başvuru formunun usulüne uygun olarak doldurulmasını isteyebilir. İkinci olarak ise başvurucunun "ihlal iddiasına dayanak gösterdiği" bilgi, belge ve deliller başvuru dilekçesine eklenmemiş ise dayanılan bu belgelerin tamamlanması istenebilir (B. No: 2013/276, 9/1/2014, § 21). Başka bir deyişle Anayasa Mahkemesi başvurucudan, dilekçesinde dayandığı ancak Mahkemeye ibraz etmediği delillerini tamamlamasını isteyebilir.

26. Yukarıda belirtilen koşullar yerine getirilmediği takdirde Anayasa Mahkemesi başvuruyu açıkça dayanaktan yoksun olduğu gerekçesiyle kabul edilemez bulabilir. İddiaların dayanaktan yoksun olmadığı konusunda Anayasa Mahkemesinin ikna edilmesi, başvurucu tarafından ileri sürülen iddiaların niteliğine bağlıdır. Başvurucunun başlangıçta, başvuru hakkında kabul edilemezlik kararı verilmesini önlemek için başvuru formu ve eklerinde iddialarını destekleyici belgeleri sunması ve gerekli açıklamaları yapması zorunludur (B. No: 2013/276, 9/1/2014, § 23).

27. Somut başvuruda başvurucu Adnan Kayhan, başvuru dilekçesinde, murisi tarafından 15/11/1965 tarihinde Kızıltepe Kadastro Mahkemesinde açılan kadastro tespitine itiraz davasının halen devam ettiğini, makul sürede yargılama yapılmadığını, uzun süren yargılama sürecinde taşınmazı kullanamadığını belirterek, mülkiyet ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

28. Başvurucunun, ihlale neden olduğunu ileri sürdüğü Mardin Kadastro Mahkemesindeki dava dosyasının incelenmesinde, davanın tarafları arasında yer almadığı anlaşılmış ve dava dosyası ile ilgisi tespit edilememiştir. Anayasa Mahkemesince, başvurucuya, 24/6/2014 tarihli yazı gönderilerek, Mardin Kadastro Mahkemesi dava dosyasında davacı veya davalılardan kimin mirasçısı olduğuna dair belgenin veya murisine ait veraset ilamının, yazının tebliğinden itibaren yirmi beş gün içinde bildirilmesi talep edilmiştir. Anılan yazı 27/6/2014 tarihinde başvurucu vekiline tebliğ edildiği halde, başvurucu herhangi bir belge sunmadığı gibi yazıya karşı cevap da vermemiştir. Bu şekilde başvuru dilekçesi ile ihlal iddialarının dayanağı belgeler açıkça sunulmadığı gibi başvurucu, herhangi bir bilgi ve belgenin ilgililerden istenmesi için Mahkemeden bir talepte de bulunmamıştır.

29. Anayasa Mahkemesine yapılan bireysel başvurularda başvuruculların başvurularını titizlikle hazırlama ve takip etme yükümlülükleri vardır. Bu yükümlülüğün bir gereği olarak başvurucu, ihlal edildiğini iddia ettiği Anayasa hükmünün nasıl ihlal edildiğine ilişkin açıklamalarda bulunmak suretiyle hukuki iddialarını kanıtlamak zorundadır. Başvurucu tarafından soyut şekilde birtakım Anayasa hükümlerine atıfta bulunulmuş olması iddiaların ispatlandığı anlamına gelmez. Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru yolu, Anayasa'ya aykırılığın soyut biçimde ileri sürülmesini sağlayan bir yol olarak düzenlenmemiştir.

30. Başvurucunun, ihlal iddiasının dayanağı olan tüm olayları göstermesi, başvuruyu

aydınlatacak ve hükmün esasını etkileyecek argümanları destekleyici tüm belgeleri başvuru dilekçesine eklemesi gerekir. Şayet bir belge elde edilememişse, bunun da nedenleri açıklanmalıdır. Somut başvuruda başvurucu bu koşulları yerine getirmeyerek iddialarını temellendirmediğinden başvurusunun esasının incelenmesi imkânı bulunmamaktadır (B. No: 2013/276, 9/1/2014, § 26).

31. Açıklanan nedenlerle, başvurucu Adnan Kayhan tarafından ileri sürülen ihlal iddialarının başvurucu tarafından kanıtlanmamış olması nedeniyle, başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin "açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Diğer Başvuruculaların Mülkiyet ve Adil Yargılanma Haklarının İhlali İddiaları

32. Başvuru formu ile eklerinin incelenmesi sonucunda, açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun bu kısmının kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

33. Başvurucular, murisleri tarafından açılan kadastro tespitine itiraz davasının makul sürede sonuçlanmadığını ve taşınmazı bu sürede kullanamadıklarını belirterek, mülkiyet ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

34. Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün olmayıp (B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18), Sözleşme metni ile Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut görünümleri olan alt ilke ve haklar, Anayasa'nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı bir çok kararında, ilgili hükmü Sözleşme'nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, gerek Sözleşme'nin lafzi içeriğinde yer alan gerek AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen ilke ve haklara, Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir. Somut başvurunun dayanağını oluşturan makul sürede yargılanma hakkı da yukarıda belirtilen ilkeler uyarınca adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil olup, ayrıca davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasının yargının görevi olduğunu belirten Anayasa'nın 141. maddesinin de Anayasa'nın bütünselliği ilkesi gereği, makul sürede yargılanma hakkının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulması gerektiği açıktır (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 38–39).

35. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde göz önünde bulundurulması gereken kriterlerdir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 41–45)

36. Anayasa'nın 36. maddesi ve Sözleşme'nin 6. maddesi uyarınca, medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkların makul sürede karara bağlanması gerekmektedir. Başvuru konusu olayda, taşınmaz mülkiyeti hakkında Kızıltepe Kadastro Mahkemesinde açılan kadastro tespitine itiraz davasında, 3402 ve 6100 sayılı Kanun'larda yer alan usul hükümlerine göre yürütülen somut yargılama faaliyetinin, medeni hak ve yükümlülükleri konu alan bir yargılama olduğunda kuşku yoktur (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 49).

37. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin makul süre değerlendirmesinde, sürenin başlangıcı kural olarak, uyuşmazlığı karara bağlayacak yargılama sürecinin işletilmeye başlandığı, başka bir deyişle davanın ikame edildiği tarih olup, bu tarih somut başvuru açısından 25/7/1978 tarihidir.

38. Başvurucular, murisleri tarafından 15/11/1965 tarihinde, kadastro tespitine itiraz davası açıldığını ve bu tarihten itibaren yargılamanın devam ettiğini ileri sürmüşlerse de başvurucuların murisi Diyap Aydın tarafından 15/11/1965 tarihinde, Kızıltepe Kadastro Mahkemesinde M.Ö. aleyhine açılan dava sonunda Mahkemece, 23/9/1977 tarihinde kadastro tutanaklarının malik hanesinin boş bırakıldığı ve tutanakların tamamlanması gerektiği belirtilerek dosyanın Tapulama Müdürlüğüne gönderilmesine, yasa yolu açık olmak üzere karar verilmiş ve hüküm temyiz edilmeksizin kesinleşmiştir. Kızıltepe Tapulama Müdürlüğünce tespit yapılarak kadastro tutanakları düzenlenmiş ve Diyap Aydın mirasçıları olan başvurucuların murisi ve arkadaşları tarafından M.Ö. ve Maliye Hazinesi aleyhine 15/7/1978 tarihinde Kızıltepe Kadastro Mahkemesinde tespite itiraz davası açılmıştır. Açılan bu dava yeni bir dava olup, başvurucuların murisi açısından yargılama sürecinin başlangıcı 15/7/1978 tarihidir.

39. Başvuruya konu dava, başvurucuların miras bırakanlarından intikalle takip etmekte oldukları bir uyuşmazlık olup, bu yönüyle makul süre değerlendirmesi bakımından dikkate alınacak sürenin başlangıç anı, mirasçıların yargılamaya katıldıkları an değil, somut olayda muris açısından değerlendirmeye esas alınan sürenin başlangıç anıdır (B. No: 2013/1115, 5/12/2013, § 51).

40. Sürenin bitiş tarihi ise, çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde yargılamanın sona erme tarihidir. Ancak devam eden yargılamalara ilişkin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasını içeren başvuruların yargılama faaliyetinin devamı sırasında da yapılabilmesi olanağı bulunduğundan, değerlendirmeye esas alınacak sürenin bitiş anı bireysel başvurunun karara bağlandığı tarihtir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 52).

41. Başvuruya konu yargılama sürecinin incelenmesinde, Kızıltepe ilçesinde yapılan kadastro çalışmaları sonunda 415 parsel numaralı taşınmazın, M.Ö. ve Maliye Hazinesi adına tespit edilmesi üzerine, başvurucuların murisi ve diğer davacılar tarafından 25/7/1978 tarihinde M.Ö. ve Maliye Hazinesi aleyhine Kızıltepe Kadastro Mahkemesinde tespite itiraz davası açıldığı anlaşılmıştır. Mahkemece 5/12/2007 tarihinde, aralarında bağlantı bulunduğu gerekçesiyle başvurucuların murisi tarafından açılan dava dosyasının Mahkemenin E.2007/1 sayılı dava dosyasıyla birleştirilmesine karar verildiği belirlenmiştir. Kızıltepe Kadastro Mahkemesinin kapatılmasından sonra yargılamaya Mardin Kadastro Mahkemesinin E.2013/98 sayılı dava dosyasında halen devam edildiği tespit edilmiştir.

42. İlgili yargılama evrakının incelenmesinden, özellikle tensip zaptı kapsamında ikmaline başlanılması gereken tapu kaydı, birleşik kroki, mahalli bilirkişi listesi gibi evrakın ilgili kurumlardan talep edilmeyerek, yargılama sırasında münferit celselerde verilen ara kararları uyarınca kısım kısım talep edildiği, ara karar gereklerinin yerine getirilmediği muhtelif celselerde taraf vekillerinin mazeretlerinin kabulüne dair karar tesisi ile yetinildiği, celse harcı tayini gibi usuli imkanların yargılama makamlarınca kullanılmadığı, Mahkemece birçok defa dosyanın incelemeye alındığı ve bu sebeple duruşmaların ertelendiği, keşif ara kararlarının farklı gerekçelerle yerine getirilmediği ve birçok defa keşiflerin ertelendiği belirlenmektedir.

43. Başvuruya konu yargılamanın kadastro mahkemesi önünde sürdüğü görülmekle, 3402

sayılı Kanun'da yer alan özel usul hükümleri ile medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkları konu alan yargılama faaliyetleri için geçerli genel usuli hükümler içeren 6100 sayılı Kanun'a tabi bir yargılama faaliyetinin söz konusu olduğu ve 3402 sayılı Kanun'da yer alan özel usul hükümleri ile 6100 sayılı Kanun'un 30. maddesinin, uyuşmazlıkların makul sürede çözümlenmesi gerekliliğini ortaya koyduğu anlaşılmaktadır (§ 14).

44. Kadastro mahkemesi nezdindeki yargılamaların makul sürede tamamlanmadığı yönündeki iddialar daha önce bireysel başvuru konusu yapılmış ve Anayasa Mahkemesi tarafından, özellikle 3402 sayılı Kanun'da yer alan ve yargılamada sürati temin etmeye hizmet eden özel usul hükümlerinin nazara alınmadığı göz önünde bulundurularak makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönünde kararlar verilmiştir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 54-64; B. No: 2012/12, 17/9/2013, §§ 53-62; B. No: 2013/1115, 5/12/2013, §§ 60-67; 2012/673, 19/12/2013, §§ 37-43).

45. Başvuruya konu davanın mahiyeti nedeniyle icrası gereken usul işlemlerinin niteliği başvuruya konu yargılamanın karmaşık olduğunu ortaya koymakla birlikte, davaya bütün olarak bakıldığında, 3402 sayılı Kanun'da yer alan usul hükümlerine tabi bir yargılama sürecine ilişkin somut başvuru açısından farklı bir karar verilmesini gerektirecek bir yön bulunmadığı ve otuz altı yılı aşkın süredir devam eden yargılama sürecinde makul olmayan bir gecikmenin olduğu sonucuna varılmıştır.

46. Açıklanan nedenlerle, başvurucuların Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma haklarının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

47. Başvurucular, uzun süren yargılama nedeniyle taşınmazdan yararlanamadıkları gibi taşınmazdan sağlanan gelir desteğinden de mahrum kaldıklarını belirterek, Anayasa'nın 35. maddesinde tanımlanan mülkiyet haklarının ihlal edildiğini iddia etmiş olup, başvurucuların makul sürede yargılanma haklarının ihlal edildiği yönünde yukarıda yer verilen tespitler ışığında, mülkiyet haklarının ihlal edildiği yönündeki iddialarının ayrıca değerlendirilmesine gerek görülmemiştir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

48. Başvurucular, 250.000,00 TL maddi tazminata, her biri için 300.000,00 TL manevi tazminata hükmedilmesini talep etmişlerdir.

49. 6216 sayılı Kanun'un "Kararlar" kenar başlıklı 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

50. Başvuruculardan tarafı olduğu uyuşmazlığa ilişkin otuz altı yılı aşkın süredir devam yargılama süresi nazara alındığında, yargılama faaliyetinin uzunluğu sebebiyle, yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucu Halil İbrahim Aydın'a net 4.750,00 TL, başvurucu Kübra Sıbat Aydın'a net 2.400,00 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

51. Başvurucular tarafından maddi tazminat talebinde bulunulmuş olmakla beraber, tespit edilen ihlal ile iddia edilen maddi zarar arasında illiyet bağı bulunmadığı anlaşıldığından, başvurucuların maddi tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

52. Başvurucular tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 206,10 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.706,10 TL yargılama giderinin başvurucular Halil İbrahim Aydın ve Kübra Sıbat Aydın'a müştereken ödenmesine karar verilmesi gerekir.

53. Başvuruya konu yargılamanın otuz altı yılı aşkın süredir devam ettiği ve bu hususun makul sürede yargılanma hakkını ihlal ettiği gözetilerek, anayasal bir hakkın ihlal edildiği açık olan bir yargılama dosyasında, hukuka, adalete ve mahkemeye güven ilkesinin gördüğü zararın devam etmesinin önlenmesi amacıyla, yargılamanın mümkün olan en kısa sürede sonuçlandırılmasını teminen, kararın bir örneğinin ilgili Mahkemesine gönderilmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Başvurucu Adnan Kayhan’ın ihlal iddialarının “açıkça dayanaktan yoksun olması” nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA, anılan başvurucunun yaptığı yargılama giderlerinin üzerinde bırakılmasına,

2. Başvurucular Halil İbrahim Aydın ve Kübra Sıbat Aydın’ın makul sürede yargılanma haklarının ihlal edildiği yönündeki iddialarının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Başvurucular Halil İbrahim Aydın ve Kübra Sıbat Aydın’ın Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma haklarının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvurucu Halil İbrahim Aydın'a net 4.750,00 TL, başvurucu Kübra Sıbat Aydın'a net 2.400,00 TL manevi TAZMİNAT ÖDENMESİNE, başvuruculaların tazminata ilişkin diğer taleplerinin REDDİNE,

D. Başvurucular tarafından yapılan 206,10 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.706,10 TL yargılama giderinin başvurucular Halil İbrahim Aydın ve Kübra Sıbat Aydın'a MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvuruculaların Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

F. Kararın bir örneğinin Mardin Kadastro Mahkemesine gönderilmesine,

19/11/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

E.Ş.

B. No: 2014/682 | Karar tarihi: 19.11.2014

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/682

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

E. Ş. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/682)

Karar Tarihi: 19/11/2014

R.G. Tarih-Sayı: 7/3/2015-29288

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

GİZLİLİK TALEBİ KABUL

Başkan : Serruh KALELİ

Üyeler : Nuri NECİPOĞLU

Hicabi DURSUN

Erdal TERCAN

Hasan Tahsin GÖKCAN

Raportör Yrd. : Hikmet Murat AKKAYA

Başvurucu : E. Ş.

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, Türk Silahlı Kuvvetlerinde sözleşmeli uzman çavuş olarak görev yapmakta iken sözleşmesinin hukuka aykırı olarak feshedildiğini, bu işlemin iptali ve yoksun kaldığı özlük haklarının yasal faiziyle ödenmesi için açtığı davanın reddedilmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 15/1/2014 tarihinde Menemen 2. Asliye Hukuk Mahkemesi vasıtasıyla yapılmıştır. Dilekçe ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinde Komisyona sunulmasına engel bir eksikliğin bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. Birinci Bölüm Birinci Komisyonunca, 5/5/2014 tarihinde başvurunun, kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Bölüm Başkanı tarafından 30/6/2014 tarihinde başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına ve bir örneğinin görüş için Adalet Bakanlığına gönderilmesine karar verilmiştir.

5. Başvuru konusu olay ve olgular Adalet Bakanlığına bildirilmiş, Adalet Bakanlığı görüşünü 25/7/2014 tarihinde Anayasa Mahkemesine sunmuştur.

6. Adalet Bakanlığı tarafından Anayasa Mahkemesine sunulan görüş, başvurucuya 23/9/2014 tarihinde tebliğ edilmiştir.

7. Başvurucu, Adalet Bakanlığı görüşüne karşı beyan sunmamıştır.

III. OLAYLAR VE OLGULAR

A. Olaylar

8. Başvuru dilekçesi ile başvuruya konu yargılama dosyası içeriğinden tespit edilen ilgili olaylar özetle şöyledir:

9. Başvurucu, 23/6/2010 tarihinde iki yıl altı ay sekiz gün süreli bir sözleşme yaparak Türk Silahlı Kuvvetlerinde uzman çavuş olarak göreve başlamıştır.

10. Başvurucunun görev yaptığı birlikte, 12/7/2011 tarihinde bir adet tabancanın kaybolduğu anlaşılmıştır.

11. Başvurucu anılan olayla ilgili olarak yürütülen soruşturma kapsamında Kara Kuvvetleri Komutanlığı (KKK) 5. Kolordu(Kor) Komutanlığı Askeri Mahkemesince 26/7/2011 tarihinde tutuklanmıştır. Başvurucunun tutuklu bulunduğu dosya hakkında KKK 5. Kor. Komutanlığı Askeri Savcılığının 7/10/2011 tarih ve E.2011/795, K.2011/51 sayılı kararıyla görevsizlik kararı verilerek, dosya Babaeski Cumhuriyet Başsavcılığına gönderilmiştir.

12. Babaeski Cumhuriyet Başsavcılığı, 31/10/2011 tarih ve E.2011/929 sayılı iddianame ile başvurucunun 26/9/2004 tarih ve 5237 sayılı TCK'nın 142/1-a maddesi uyarınca cezalandırılması istemiyle Babaeski Asliye Ceza Mahkemesine kamu davası açmıştır.

13. Babaeski Asliye Ceza Mahkemesi tarafından 17/11/2011 tarihinde, başvurucunun tutuklu bulunduğu Çorlu A3 tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumuna başvurucunun tahliyesi için müzekkere yazılmıştır.

14. Yapılan yargılama sonucunda anılan Mahkemenin 15/5/2013 tarih ve E.2011/441, K.2013/195 sayılı kararı ile "...başvurucunun üzerine atılı hırsızlık suçunu işlemiş olduğuna dair cezalandırılmasına yeter somut her türlü şüpheden uzak delil elde edilemediği, yüklenen suçun sanık tarafından işlendiğinin sabit olmadığı..." gerekçesiyle başvurucunun beraatına karar verilmiş ve bu karar temyiz edilmeden 6/6/2013 tarihinde kesinleşmiştir.

15. Tabancanın kaybolması ile ilgili olarak Babaeski Cumhuriyet Başsavcılığınca yürütülen soruşturma devam etmekte iken başvurucunun sözleşmesi, 27/10/2011 tarihinde feshedilmiştir. Feshe hukuki dayanak olarak 18/3/1986 tarih ve 3269 sayılı Uzman Erbaş Kanunu'nun 12. maddesi ve Uzman Erbaş Yönetmeliği'nin 13. maddesi gösterilmiştir.

16. Sözleşmesinin feshedilmesine ilişkin işlemin iptali istemiyle açılan davada, Askeri Yüksek İdare Mahkemesi (AYİM) Birinci Dairesi, 6/12/2011 tarihinde aldığı karar ile yürütmenin durdurulmasına ilişkin talebi reddetmiştir.

17. Dilekçe teatisi aşamalarının tamamlanmasından sonra başvurucu, davalı idare vekili ve savcının da katılımıyla 2/10/2012 tarihinde AYİM'de duruşma yapılmıştır.

18. AYİM, 10/12/2013 tarih ve E.2011/1747, K.2013/1223 sayılı kararla başvurucunun açmış olduğu davayı oyçokluğuyla reddetmiştir. Verilen kararın ilgili bölümü şöyledir:

“... davacı hakkındaki atılı 'hırsızlık' suçundan 'cezalandırılmasına yeter somut her türlü şüpheden uzak delil elde edilemediği, yüklenen suçun sanık tarafından işlendiğinin sabit olmadığı' gerekçesiyle beraat kararı verilmiş ise de; davacının başlangıçta suça konu tabancayı kendisinin çaldığını ikrar etmesine rağmen sonradan komutanlarının baskısı nedeniyle bu şekilde beyanda bulunduğunu belirttiği, lise mezunu bir uzman çavuş olarak her ne suretle olursa olsun 'hırsızlık' gibi önemli bir suçu üstlenmesinin sonuçlarını idrak etmesi gerektiği; silah olması nedeniyle herhangi bir birlik için çok önemli olduğuna şüphe olmayan çalınan tabancanın ikamet ettiği evin balkonunun altında olduğunun kendisine gizli numaradan aranarak söylendiğini beyan etmesine rağmen bu hususu amirlerine hemen iletmediği, izinden çağrılması üzerine döndüğünde ancak bir süre geçtikten sonra tabancayı bulduğunu belirterek ortaya çıkardığı, bu olayın Bl. K.na komplo kurmak isteyen Bl. Astsb. tarafından organize edildiğini beyan ettiği, ancak bu hususun hayatın olağan akışına aykırı olduğu, zira Bl. K.na zarar vermek isteyen bir Bl. Astsb.nın bizzat kendi sorumluluğundaki bir tabancanın çalındığını söylediğinde bu durumdan ilk önce kendisinin zarar göreceğini bileceği; belirtilen eylemlerin mahiyeti ile vehamet derecesi karşısında, davacının Türk Silahlı Kuvvetlerin itibarını sarsacak şekilde ahlak dışı hareketlerde bulunduğu ve statüsü itibariyle kamu görevlisi olma nitelik ve yeterliliğini yitirdiği, bu durum karşısında davacının kamu hizmetinde istihdam edilmesinin kamu yararına açıkça aykırılık teşkil ettiği, askerlik mesleğinin değerlerini sergilemede istenen düzeye ulaşamayan ve kendisinden istifade edilemeyeceği anlaşılan davacı hakkında tesis edilen uzman erbaş sözleşmesinin feshi işleminde idarece takdir yetkisinin; objektif kıstaslara bağlı kalınarak, kişi yararı ile kamu yararı arasında bir denge gözetilerek ve kamu yararı amacına uygun olarak kullanıldığı, bu itibarla; dava konusu uzman erbaş sözleşmesinin feshi işleminde hukuka aykırı bir yön bulunmadığı sonucuna varılmıştır."

19. Karşı oy gerekçesinde ise;

“davacı hakkında ‘hırsızlık’ suçundan dolayı yapılan yargılama sonucunda ‘cezalandırmasına yeter somut her türlü şüpheden uzak delili elde edilemediği, yüklenen suçun sanık tarafından işlendiğinin sabit olmadığı’ gerekçeleri ile ‘beraat’ kararı verilmiş olması karşısında; bahse konu beraat kararına konu eylemleri nazara alınarak tesis edilen sözleşme feshi işleminde davalı idarece takdir yetkisinin objektif ve ölçülü kullanılmadığı sonucuna varılarak işlemin iptaline karar verilmesi…” gerektiği belirtilmiştir.

20. Kararda, ayrıca hüküm tarihinde yürürlükte bulunan Avukatlık Asgari Ücret Tarifesi hükümleri ile 26/9/2011 tarih ve 659 sayılı Genel Bütçe Kapsamındaki Kamu İdareleri ve Özel Bütçeli İdarelerde Hukuk Hizmetlerinin Yürütülmesine İlişkin Kanun Hükmünde Kararname’nin 14. maddesi gereğince 2.640,00 TL avukatlık ücretinin başvurucudan alınarak davalı idareye verilmesine karar verilmiştir.

21. Karar, 14/1/2014 tarihinde başvurucuya tebliğ edilmiştir.

22. Başvurucu, 15/1/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

B. İlgili Hukuk

23. 18/3/1986 tarih ve 3269 sayılı Uzman Erbaş Kanunu'nun "Başarı gösteremeyenler ve ceza alanlar" başlıklı 12. maddesi şöyledir:

''Sözleşmenin imzalanmasından sonra ilk beş aylık intibak dönemi içerisinde göreve intibak edemeyenler ile ayrılmak isteyenlerin sözleşmeleri feshedilerek, Türk Silâhlı Kuvvetleri ile ilişikleri kesilir. Peşin olarak ödenen aylık ve aylık ile birlikte ödenen diğer tüm özlük haklarının çalışılmayan günlere ait kısmı geri alınır.

Görevde başarısız olanlarla, atandıkları kadro görev yerleri ile ilgili olarak üç ay ve daha uzun süreli bir kurs veya eğitime gönderilenlerden kurs veya eğitimde başarısız olan veya kendilerinden istifade edilemeyeceği anlaşılan uzman erbaşların, barışta sözleşme sürelerine bakılmaksızın Türk Silâhlı Kuvvetleri ile ilişikleri kesilir. Bunlar, yedekte er kaynağına alınırlar.

Görevde başarısız olma, intibak edememe ve kendilerinden istifade edilememe hâlleri ve bunlara yapılacak işlemler, çıkarılacak yönetmelikte düzenlenir.

Ayrıca;

a) Almış oldukları sicile göre kademe ilerlemesi yapamayanların,

b) Verilen ceza, tecil edilse veya para cezasına çevrilse dahi;

1) Devletin şahsiyetine karşı işlenen suçlar ile basit ve nitelikli zimmet, irtikâp, iftira, rüşvet, hırsızlık, dolandırıcılık, sahtecilik, inancı kötüye kullanma, yalan yere tanıklık, yalan yere yemin, cürüm tasniî, ırza geçmek, sarkıntılık, kız, kadın veya erkek kaçırmak, fuhşiyata tahrik, gayri tabiî mukarenet, dolanlı iflas gibi yüz kızartıcı veya şeref ve haysiyeti kırıcı suçlar ile istimal ve istihlâk kaçakçılığı hariç kaçakçılık, resmî ihale ve alım ve satımlara fesat karıştırma, Devlet sırlarını açığa vurma, firar, amir veya üste fiilen taarruz, emre itaatsizlikte ısrar, üste hakaret, mukavemet, fesat, isyan suçlarından dolayı mahkûm olanların,

2) Askerî Ceza Kanununun 148 inci maddesinde yazılı suçlardan mahkûm olanların,

c) Taksirli suçlar hariç olmak üzere diğer suçlardan adlî veya askerî mahkemeler tarafından otuz günden daha fazla süreli hürriyeti bağlayıcı bir ceza ile mahkûm olanların,

ç) Taksirli suçlar nedeniyle altı ay veya daha fazla süre ile hürriyeti bağlayıcı bir cezaya mahkûm olanların,

d) Disiplin mahkemeleri veya en az iki disiplin amirinden disiplin cezası aldığı tarihten geriye doğru son bir yıl içerisinde toplam otuz günden daha fazla hürriyeti bağlayıcı disiplin cezası alanların,

e) Yabancı uyruklu kişilerle evlenenlerden; bu evlilikleri, ilgili yönetmelikte belirtilen esaslar dahilinde Genelkurmay Başkanlığı tarafından uygun görülmeyenlerin,

f) Çeşitli nedenlerle Türk vatandaşlığını kaybedenlerin veya Türk vatandaşlığından çıkartılanların,

Sözleşmeleri feshedilmek suretiyle Türk Silâhlı Kuvvetleri ile ilişikleri kesilir.

Her ne sebeple olursa olsun, sözleşmesi feshedilerek Türk Silâhlı Kuvvetleri ile ilişiği kesilen uzman erbaşlar, tekrar Türk Silâhlı Kuvvetlerine alınmazlar.”

24. 20/9/2005 tarihli Uzman Erbaş Yönetmeliği'nin “Görevde başarısız olma, kendilerinden istifade edilmeme halleri ve sözleşmenin feshedilmesi sebepleri” başlıklı 13. maddesinin ikinci fıkrası şöyledir:

“Görevde başarısız olanlar ile kendisinden istifade edilemeyeceği (atış, spor, eğitim, operasyon ve istihdam edildikleri kadro görev yerlerinde ve davranışlarında askerlik mesleği değerlerini sergilemede, ikazlara rağmen istenen düzeye ulaşamayan ve aşırı derecede borçlananlardan bu durumu rapor, tutanak ve her türlü belge ile kanıtlananlar, mazeretsiz olarak bir sözleşme yılı içerisinde yedi gün ve daha uzun süre ile göreve gelmeyenler) anlaşılan, atandıkları kadro görev yerleri ile ilgili olarak üç ay ve daha uzun süreli bir kurs veya eğitime gönderilenlerden kurs veya eğitimde başarısız olan uzman erbaşların, barışta sözleşme sürelerine bakılmaksızın Türk Silahlı Kuvvetleri ile ilişikleri kesilir. Bunlar yedekte er kaynağına alınır.''

25. 6/9/1961 tarihli Türk Silahlı Kuvvetleri İç Hizmet Yönetmeliği'nin 86. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

''Asker, kendisinden beklenen vazifeleri hakkıyle yapabilmek için yüksek ahlâk ve kuvvetli maneviyata sahip olmalıdır. Her askerde bulunması lâzım gelen ahlakî ve mânevi vasıflar şunlardır:

…

(h) İyi ahlâk sahibi olmak: Askerin ahlâkı ve yaşayışı kusursuz ve lekesiz olmalıdır. Asker, esrarkeşlikten, sarhoşluktan, yalancılıktan borçtan ve kumardan, dolandırıcılıktan, ahlâksız kimselerle düşüp kalkmaktan, hırsızlıktan, yağmadan, yakıp yıkmaktan ve sair bütün fenalıklardan sakınmalıdır. Bunlar vazifenin yapılmasına mâni olurlar, yaşayışı, sıhhati, azim ve cesareti bozar; namusu, lekeler, manevi şahsiyeti öldürür ve her biri ayrı ayrı cezaları üstüne çeker...''.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

26. Mahkemenin 19/11/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 15/1/2014 tarih ve 2014/682 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

27. Başvurucu, suçluluğu mahkeme kararıyla saptanmadan, yargılama süreci devam ederken sözleşmesinin feshedilmesi nedeniyle maddi ve manevi zarara uğradığını, beraat kararı sonrasında verilen AYİM kararı ile de davayı kaybettiğini, kararda kendisini suçlu gibi gösteren ifadelere yer verildiğini, bu nedenle Anayasa'nın 38. maddesinde güvence altına alınan masumiyet karinesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

28. Başvurucu, tabancanın askeri eşya olmadığını, istifa etmiş bir uzman erbaşa ait şahsi bir tabanca olduğunu, ihraç sonrasında görevsizlik kararı ile dosyanın sivil savcılığa gönderildiğini, sivil mahkeme tarafından tutuksuz yargılanmak üzere serbest bırakıldığını, tabancanın askeri eşya olarak nitelendirilerek olayın vahametinin artırıldığını, görevsiz bir mahkeme tarafından üç ay boyunca tutuklu bırakıldığını, göreve devamsızlıktan TSK’dan ihraç edildiğini, daha önce herhangi bir disiplin cezası almadığını, sicil notlarının çok iyi olduğunu, sekiz adet takdirinin bulunduğunu, ancak tüm bunların Mahkeme tarafından dikkate alınmadığını, bu yüzden kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkı ile kanuni hâkim güvencesini içeren Anayasanın 19. ve 37. maddelerinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

29. Türk Silahlı Kuvvetlerinde görev yaparken sözleşmesinin feshedildiğini, bu işlemin iptali istemiyle AYİM’de dava açtığını, yargılama sürecinde AYİM Başsavcılığı tarafından hazırlanan yazılı düşüncenin kendisine tebliğ edilmeyerek savunma hakkının kısıtlandığını, bu yüzden karşı beyanlarını sunamadığını, silahların eşitliği ilkesinin ihlal edildiğini, bu

şekilde Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasında güvence altına alınan adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür

30. Başvurucu ayrıca, davalı Milli Savunma Bakanlığı lehine maktu vekâlet ücreti ödemeye mahkûm edilmesinin Anayasa'ya aykırı olduğunu ve AYİM üyelerinden ikisinin daha sonra görev süresi biteceğinden dolayı bağımsız karar veremediğini belirterek, Anayasa'nın 10. ve 36. maddelerinde güvence altına alınan haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

31. Başvuru formu ve ekleri incelendiğinde, başvurucunun iddiaları temel olarak masumiyet karinesinin ihlal edildiği, başsavcılık düşüncesinin tebliğ edilmediği, iptal davasında yapılan değerlendirmelerin yanlış olduğu, haksız olarak vekâlet ücreti ödemek zorunda kaldığı ve bağımsız bir mahkeme tarafından yargılanmadığına yönelik olduğu görülmektedir. Başvurucunun iddiaları adil yargılanma hakkı kapsamında değerlendirilecektir.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

a. Askeri Yüksek İdare Mahkemesinin Bağımsız Olmadığı İddiası

32. Başvurucu, subay sınıfından olan üyelerin görev süresinin hâkimlik teminatı ve yargı bağımsızlığına aykırılık teşkil ettiğini, bağımsız bir mahkeme tarafından davasının karara bağlanmaması nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini belirtmiştir.

33. Anayasa Mahkemesi tarafından bu konu daha önce incelenirken belirtildiği üzere, AYİM'in oluşumu, statüsü ve görevleri Anayasa ve ilgili Kanun'da hüküm altına alınmıştır. AYİM'e atanan askeri hâkimlerin bağımsızlığının Anayasa ve ilgili Kanun hükümleri ile garanti altına alındığı, atanma ve çalışma usulleri yönünden, askeri hâkimlerin bağımsızlıklarını zedeleyecek bir hususun olmadığı, kararlarından dolayı idareye hesap verme durumunda bulunmadıkları, disipline ilişkin konuların AYİM Yüksek Disiplin Kurulunca incelenip karara bağlandığı görülmektedir (B. No: 2013/1134, 16/5/2013, § 29). Diğer yandan, sınıf subayı üyelerin en fazla dört yıllık bir süre ile görev yapmaları, disiplin konularında Disiplin Kuruluna tabi kılınmaları, görev süreleri zarfında idari veya askeri yetkililerce herhangi bir değerlendirmeye tabi tutulmamaları, bu subayların idareye karşı bağımsızlıklarını güçlendirmiştir (B. No: 2013/1134, 16/5/2013, § 30; benzer yöndeki AİHM kararları için bkz. Mustafa Yavuz ve Diğerleri/Türkiye, B. No: 29870/96, 25/5/2000; Bek/Türkiye, B. No: 23522/05, 20/4/2010).

34. Bu karardan ayrılmayı gerektirecek herhangi bir yönü bulunmayan başvurucunun bu bölümdeki iddialarının, açıklanan nedenlerle, "açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Başsavcılık Düşüncesinin Tebliğ Edilmediği İddiası

35. Başvurucu, iptal davasının reddine karar verilmeden önce AYİM Başsavcılığı tarafından hazırlanan yazılı düşüncenin kendisine tebliğ edilmemesi nedeniyle Başsavcılığın görüşlerine karşı beyanlarını sunamadığını, bu şekilde adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

36. Adil yargılanma hakkının unsurlarından biri de silahların eşitliği ilkesidir. Silahların eşitliği ilkesi davanın taraflarının usuli haklar bakımından aynı koşullara tabi tutulması ve taraflardan birinin diğerine göre daha zayıf bir duruma düşürülmeksizin iddia ve savunmalarını makul bir şekilde mahkeme önünde dile getirme fırsatına sahip olması

anlamına gelir. Ceza davalarının yanı sıra medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin hukuk davaları ve idari davalarda da bu ilkeye uyulması gerekir.

37. AİHM, dosyaya ilişkin bağımsız bir inceleme yaparak görüşünü mahkemeye sunan AYİM Başsavcısının düşüncesinin önceden taraflara tebliğ edilmemesi nedeniyle silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlal edildiğine karar vermiştir (Bkz. Miran/Türkiye, B. No: 43980/04, 21/4/2009). Bu nedenle Başsavcılık düşüncesinin önceden taraflara tebliğ edilerek incelemelerine sunulması ve karşı görüşlerini hazırlama imkânı verilmesi adil yargılanma hakkının bir gereğidir (B. No: 2013/1134, 16/5/2013, § 33).

38. AYİM'de görülen davalarda Başsavcılık tarafından hazırlanan görüşlerin taraflara tebliğ edilmesi amacıyla kanun koyucu yasal değişikliğe gitmiş ve 3/6/2012 tarih ve 28312 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 22/5/2012 tarih ve 6318 sayılı Kanun'un 60. maddesi ile 1602 sayılı Kanun'un 47. maddesine Başsavcılık düşüncesinin Genel Sekreterlikçe taraflara tebliği ve tebliğden itibaren yedi gün içerisinde tarafların cevaplarını yazılı olarak Mahkemeye bildirebilmesi imkanı öngören bir kural eklenmiştir (B.No: 2013/1134, 16/5/2013, § 34).

39. AYİM Başsavcılığı 15/5/2012 tarihli düşüncesinde özetle şöyle demiştir:

"…

davacının üzerine atılı fiilleri işlediği ve suçun unsurları itibariyle oluştuğu konusunda dosyada yeterli bilgi ve belge bulunmamaktadır. Davacı, olaydan hemen sonra üzerine atılı fiili ikrar etmiştir. Ancak bölük komutanı A.Ö.G.'nin Babaeski Asliye Ceza Mahkemesine 14/3/2012 tarihinde tanık olarak verdiği ifadesi, 'davacının suçunu baskı sonucu ikrar ettiği yönündeki ifadesini' doğrulamaktadır. Öte yandan, davacı, bu ifadesinde; 'eylemi, ailesinin kendisini silahlı ve elbiseleri içinde görmek istediği için gerçekleştirdiği yönünde' beyanlarda bulunmuştur. Dosyada mevcut delil durumuna göre, (davacının tabanca almak için daha önceden komutanlığa dilekçeyle başvurduğu ve bu başvurusunun reddedildiği görülmektedir. Ayrıca olay, 14/7/2011 tarihinde izine gitmesinden kısa bir süre –iki gün önce-, 12/7/2011 tarihinde gerçekleşmiştir.) Davacının üzerine atılı suçun manevi unsuru itibariyle oluşmadığı gerekçeleriyle beraatına hükmedilmesi de mümkündür. Belirtilen tespitlere nazaran, davacı hakkındaki ceza yargılaması devam ettiğinden ve bu suçtan verilmiş ve kesinleşmiş bir mahkûmiyet kararı bulunmadığından, yargılamasının sonuçlanması beklemeksizin sözleşmesinin feshedilmesinin 'hakkaniyet' ilkesi ile bağdaşmadığı değerlendirilmiştir. Disiplin ve sicil safahatının da bu kanaati desteklediği düşünülmüştür. Tüm bu nedenlerle, davacının, hakkında açılmış olan kamu davasının sonucunun beklenmesi ve yargılama sonuçlandıktan sonra değerlendirmeye tabi tutulması gerekirken, yargılama sonucun beklenmeksizin tesis edilen dava konusu işlemde, takdir yetkisinin 'objektiflik' ve 'ölçülülük' esası uyarınca kullanıldığından bahsedilemeyeceği sonuç ve kanaatine varılmıştır"

40. Başvurucunun iddiaları hakkında, 6216 sayılı Kanun'un 49. maddesinin (2) numaralı fıkrası ve Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 71. maddesi gereğince Adalet Bakanlığından görüş istenmiştir. Bakanlık başvurucunun bu kısımda yer alan iddialarına ilişkin verdiği görüşünde 7/11/2013 tarih ve 2012/998 numaralı dosya ile ilgili verilen karara atıf yaparak Anayasa Mahkemesinin bu tür şikâyetlerin incelenmesinde göz önüne alınacak kriterleri belirlediğini söylemiştir. Ancak Adalet Bakanlığı görüşünde belirtilen kararda başvurucu karar düzeltme yoluna başvurmuş olup, en azından karar düzeltme aşamasında Başsavcılığın düşüncesinden haberdar olmuştur. Eldeki olayda ise başvurucu karar

düzeltme yoluna başvurmaksızın Anayasa Mahkemesine süresi içerisinde başvurmuştur.

41. Söz konusu başvuru ile ilgili olarak, 6216 sayılı Kanun'un 49. maddesinin (3) numaralı fıkrasına binaen, dava süresince başvurucu ve davalı idare tarafından AYİM'e sunulan tüm bilgi ve belgeler 22/7/2014 tarihinde AYİM Genel Sekterliğinden istenmiştir.

42. Yapılan inceleme sonucunda, AYİM Birinci Dairesince 6/6/2012 tarihinde başvurucuya duruşma davetiyesinin tebliğ edildiği, 2/10/2012 tarihinde gerçekleştirilen duruşma tutanağında "1602 sayılı Kanun'un 47'nci maddesi gereğince Başsavcılık Düşüncesi taraflara tebliğ edilerek 7 günlük yasal süre hatırlatıldı, davacı süre istediğini belirttiğinden 7 günlük süre verildi..." şeklinde yazıldığı, başvurucu tarafından aynı gün başsavcılık düşüncesine katıldığını beyan eden bir dilekçe sunulduğu anlaşılmıştır.

43. Başvurucu tarafından, dava sırasında Mahkemeye sunulan yazılı Başsavcılık düşüncesinin kendisine tebliğ edilmemesi nedeniyle Başsavcılığın görüşlerine karşı beyanlarını sunamadığı şeklinde ileri sürülen iddianın gerçeği yansıtmadığı, başvurucunun söz konusu Başsavcılık düşüncesinden haberdar olduğu (§ 41) ve anılan düşünceye katıldığını belirtir bir dilekçeyi Mahkemeye sunduğu anlaşılmıştır.

44. Açıklanan nedenlerle, Başsavcılık düşüncesinin tebliğ edilmediği iddiasına ilişkin açık bir ihlal saptanmadığından, başvurucunun bu yöndeki iddiasının da "açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

c. Yargılamanın Sonucu İtibariyle Adil Olmadığı İddiası

45. Anayasa’nın 148. maddesinin dördüncü fıkrası şöyledir:

“Bireysel başvuruda, kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlarda inceleme yapılamaz.”

46. 30/3/2011 tarih ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 48. Maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Mahkeme, ... açıkça dayanaktan yoksun başvuruların kabul edilemezliğine karar verebilir."

47. 6216 sayılı Kanun'un 48. Maddesinin (2) numaralı fıkrasında açıkça dayanaktan yoksun başvuruların Mahkemece kabul edilemezliğine karar verebileceği belirtilmiştir. Anayasa'nın 148. maddesinin dördüncü fıkrasında ise açıkça dayanaktan yoksun başvurular kapsamında değerlendirilen kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin şikâyetlerin bireysel başvuruda incelenemeyeceği kurala bağlanmıştır.

48. Anılan kurallar uyarınca, ilke olarak derece mahkemeleri önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması ile derece mahkemelerince uyuşmazlıkla ilgili varılan sonucun esas yönünden adil olup olmaması bireysel başvuru incelemesine konu olamaz. Bunun tek istisnası, derece mahkemelerinin tespit ve sonuçlarının Anayasa'da yer alan hak ve özgürlükleri ihlal etmiş olması veya adaleti ve sağduyu hiçe sayan tarzda açık bir keyfilik içermesidir. Bu çerçevede, kanun yolu şikâyeti niteliğindeki başvurular açıkça keyfilik bulunmadıkça Anayasa Mahkemesince incelenemez. (B. No: 2012/1027, 12/2/2013, § 26).

49. Başvurucunun TSK tarafından tesis edilen ilişik kesme işlemine ilişkin işlemin iptali istemiyle AYİM’de açtığı davada kendisinden istifade edilemeyeceği kanaatinin sübjektif olarak değerlendirildiği yönündeki şikâyeti incelendiğinde, iddiaların özünün derece mahkemesi tarafından delillerin değerlendirilmesinde ve hukuk kurallarının yorumlanmasında isabet olmadığına ve esas itibarıyla yargılamanın sonucuna ilişkin olduğu

anlaşılmaktadır.

50. Adil yargılanma hakkı bireylere dava sonucunda verilen kararın değil, yargılama sürecinin ve usulünün adil olup olmadığını denetletme imkânı verir. Bu nedenle, bireysel başvuruda adil yargılanmaya ilişkin şikâyetlerin incelenebilmesi için başvurucunun yargılama sürecinde haklarına saygı gösterilmediğine, bu çerçevede yargılama sürecinde karşı tarafın sunduğu deliller ve görüşlerden bilgi sahibi olamadığı veya bunlara etkili bir şekilde itiraz etme fırsatı bulamadığı, kendi delillerini ve iddialarını sunamadığı ya da uyuşmazlığın çözüme kavuşturulmasıyla ilgili iddialarının derece mahkemesi tarafından dinlenmediği veya kararın gerekçesiz olduğu gibi, mahkeme kararının oluşumuna sebep olan unsurlardan değerlendirmeye alınmamış eksiklik, ihmal ya da açık keyfiliğe ilişkin bir bilgi ya da belge sunmuş olması gerekir (B. No: 2013/2767, 2/10/2013, § 22).

51. Başvurucu, yargılama sürecinde karşı tarafın sunduğu deliller ve görüşlerden bilgi sahibi olamadığına, kendi delillerini ve iddialarını sunma olanağı bulamadığına, karşı tarafça sunulan delillere ve iddialara etkili bir şekilde itiraz etme fırsatı bulamadığına ya da uyuşmazlığın çözüme kavuşturulmasıyla ilgili iddialarının derece mahkemesi tarafından dinlenmediğine ilişkin bir bilgi ya da kanıt sunmadığı gibi Mahkemenin kararında bariz takdir hatası veya açık keyfilik oluşturan herhangi bir durum da tespit edilememiştir.

52. Açıklanan nedenlerle, başvurucu tarafından ileri sürülen iddiaların kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu, derece mahkemesi kararının bariz bir şekilde keyfilik de içermediği anlaşıldığından, başvurunun, bu bölümünün “açıkça dayanaktan yoksun olması” nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

d. Başvurucu Aleyhine Haksız Olarak Vekâlet Ücretine Hükmedildiği İddiası

53. Başvurucu, hak arama özgürlüğünün kısıtlandığını ve haksız olarak vekâlet ücreti ödemek zorunda kaldığını iddia etmiştir

54. Aynı konuya ilişkin benzer gerekçelerle ileri sürülmüş olan ihlal iddiaları, Anayasa Mahkemesince 2/10/2013 tarih ve 2013/1613 başvuru numaralı kararda incelenmiştir. Söz konusu kararda, bir yasama işlemi veya düzenleyici idari işlemin, temel hak ve özgürlüğün ihlaline neden olması durumunda, bireysel başvuru yoluyla doğrudan bu işlemlere değil ancak yasama veya düzenleyici idari işlemin uygulanması mahiyetindeki işlem, eylem ve ihmallere karşı başvuru yapılabileceği, başvuruya konu davada, 659 sayılı Kanun Hükmünde Kararname (KHK) ile getirilen düzenleme gereğince idare lehine vekâlet ücretine hükmedildiği, dolayısıyla bu düzenleyici idari işlemin öngördüğü hükümlerin davaya uygulandığının anlaşıldığı, somut başvurunun da bu açıdan değerlendirilmesi gerektiği öncelikle ifade edilmiş ve iddialar mahkemeye erişim hakkı kapsamında incelenmiştir (B. No: 2013/1613, 2/10/2013, § 37, 39).

55. Başvuru konusu davanın açılmasından sonra 2/11/2011 tarihinde yayımlanarak yürürlüğe giren 659 sayılı KHK ile davanın reddi halinde idare lehine vekalet ücretine hükmedilmesi düzenleme altına alınmıştır. Vekâlet ücreti davaya hukuki katkıda bulunan ve davası kabul edilen lehine hükmedilen bir ücrettir. Dava aşamasında kimin leh ya da aleyhine olacağı önceden belli olmayan bu ücret yükümlülüğü bir usul kuralı olup, mahkemeye erişim hakkı ile de ilişkilidir. Yükletilen ücretin, bu hakkın özünü zedeleyecek şekilde kısıtlamaması, meşru bir amaç izlemesi, açık ve ölçülü olması ve başvurucu üzerinde ağır bir yük oluşturmaması gerekir (B. No: 2013/1613, 2/10/2013, § 38).

56. Vekâlet ücreti bir yargılama gideri olup, kural olarak bu tür giderler mahkemeye erişim

hakkına müdahale teşkil eder. Ancak, gereksiz başvuruların önlenerek dava sayısının azaltılması ve böylece mahkemelerin fuzuli yere meşgul edilmeksizin uyuşmazlıkları makul sürede bitirebilmesi amacıyla başvuruculara belli yükümlülükler öngörülebilir. Bu yükümlülüklerin kapsamını belirlemek kamu otoritelerinin takdir yetkisi içindedir. Öngörülen yükümlülükler dava açmayı imkânsız hale getirmedikçe ya da aşırı derecede zorlaştırmadıkça mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği söylenemez. Dolayısıyla davayı kaybetmesi halinde başvurucuya yüklenecek olan vekâlet ücreti bu çerçevede değerlendirilmelidir (B. No: 2013/1613, 2/10/2013, § 39).

57. Vekâlet ücretinin orantılılık incelemesi yapılırken, öngörülen miktarın ülke şartlarında ne anlam ifade ettiği, başvurucunun ödeme gücü ve davanın özel şartları gibi hususlar dikkate alınmalıdır. Somut olayda yargılamanın duruşmalı yapılması nedeniyle başvurucu aleyhine 2.640,00 TL maktu vekâlet ücretine hükmedilmiştir. Başvurucu, yaklaşık 3 aylık asgari ücrete tekabül eden bu ücreti ödeme gücüne sahip olmadığına dair hiçbir bilgi ve belge sunmamıştır. Öngörülen vekâlet ücretinin başvurucuya dava açmasını imkânsız kılacak veya aşırı derecede zorlaştıracak ağır bir ekonomik yük getirdiğinden ve bu suretle mahkemeye erişim hakkına yönelik orantısız bir müdahale oluşturduğundan söz edilemez.

58. Açıklanan nedenlerle, başvurunun bu kısmının "açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

e. Diğer Şikâyetler Yönünden

59. Başvurucu ayrıca, görevsiz bir mahkemece tutuklandığını ve devamsızlıktan ihraç edildiğini, sivil mahkeme tarafından kısa bir süre içerisinde serbest bırakıldığını, açtığı iptal davasının reddedilmesi nedeniyle Anayasa’nın 19. ve 37. maddelerinde tanımlanan haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

60. 6216 sayılı Kanun’un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca Anayasa Mahkemesi, Anayasanın uygulanması ve yorumlanması veya temel hakların kapsamının ve sınırlarının belirlenmesi açısından önem taşımayan ve başvurucunun önemli bir zarara uğramadığı başvurular ile açıkça dayanaktan yoksun başvuruların kabul edilemezliğine karar verebilir.

61. Başvuruya konu ihlal iddiasıyla ilgili deliller sunarak olaya ilişkin iddialarını ve hangi Anayasa hükmünün ihlal edildiğine ilişkin açıklamalarda bulunmak suretiyle hukuki iddialarını kanıtlama yükümlülüğü başvurucuya ait olmasına rağmen, başvurucu tarafından soyut şekilde birtakım Anayasa hükümlerine atıfta bulunulmakla birlikte, belirtilen hükümlerin nasıl ihlal edildiğine ilişkin bir açıklama ve kanıtlamada bulunulmadığı anlaşıldığından, başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin “açıkça dayanaktan yoksun olması” nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

f. Masumiyet Karinesinin İhlal Edildiği İddiası

62. Başvurucunun, hakkında kovuşturma devam ederken sözleşmesinin feshedilmesi ve fesih işlemine karşı açtığı dava sonucunda Mahkeme tarafından verilen kararda kendisini suçlu gibi gösteren ifadelere yer verildiğini belirterek Anayasa’nın 38. maddesinin dördüncü ve Sözleşme’nin 6. maddesinin (2) numaralı fıkralarında düzenlenen masumiyet karinesinin ihlal edildiğine dair bölümünün 6216 sayılı Kanun'un 48. maddesi uyarınca açıkça dayanaktan yoksun olmadığı görülmektedir. Başka bir kabul edilemezlik nedeni de görülmediğinden başvurunun bu kısmının kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden İnceleme

63. Bakanlık masumiyet karinesinin ihlal edildiği iddiasına ilişkin görüş yazısında; "...masumiyet karinesinin ihlal edilip edilmediği değerlendirilirken, özellikle hukuk yargılamaları bakımından üzerinde durulması gereken önemli hususlardan biri, durum tespitinin ötesinde, yargılamayı yapan makamın ilgili kişiye suç isnat edip etmediği ve beraat kararını sorgulayıp sorgulamadığı" olduğunu, karar gerekçesinde "cezalandırmasına yeter somut her türlü şüpheden uzak delil elde edilemediği, yüklenen suçun başvurucu tarafından işlendiğinin sabit olmadığı" gerekçesiyle beraat kararı verildiğinin vurgulandığını ve İç Hizmet Yönetmeliği'nin 86/2 (h) maddesinde her askerde bulunması gereken ahlaki ve manevi vasıflara atıfta bulunulduğunu belirtmiştir.

64. Masumiyet karinesi, kişinin suç işlediğine dair kesinleşmiş bir yargı kararı olmadan suçlu olarak kabul edilmemesini güvence altına alır. Bunun sonucu olarak, kişinin masumiyeti "asıl" olduğundan suçluluğu ispat külfeti iddia makamına ait olup, kimseye suçsuzluğunu ispat mükellefiyeti yüklenemez. Ayrıca hiç kimse, suçluluğu hükmen sabit oluncaya kadar yargılama makamları ve kamu otoriteleri tarafından suçlu olarak nitelendirilemez ve suçlu muamelesine tabi tutulamaz (B. No: 2012/665, 13/6/2013, § 26).

65. Bu çerçevede, ceza davası dışında fakat ceza davasına konu olan eylemler nedeniyle devam eden idari uyuşmazlıklarda, kişi hakkında beraat kararı verilmiş olmasına rağmen, bu karara esas teşkil eden yargılama sürecine dayanılması ve bu şekilde beraat kararının sorgulanması masumiyet karinesi ile çelişir. Buna karşılık, idari uyuşmazlığın çözümüne esas teşkil etmesi bakımından kişi beraat etmiş olsa dahi yargılanmış olması olgusundan veya buna ilişkin karardan söz edilmesi, kişinin suçlu muamelesi gördüğünden ve dolayısıyla masumiyet karinesinin ihlal edildiğinden söz edebilmek bakımından yeterli değildir. Bunun için kararın gerekçesinin bütün halinde dikkate alınması ve nihai kararın, münhasıran kişinin yargılandığı ve sonuçta beraat ettiği fiilleri işlediği kabulüne dayanıp dayanmadığının incelenmesi gerekir (B. No: 2012/665, 13/6/2013, § 29).

66. Ceza ve ceza muhakemesi hukuku ile disiplin hukukunun farklı kural ve ilkelere tabi disiplinler olduğunun hatırlanmasında yarar vardır. Buna göre kamu görevlisinin davranışı, suç tanımına uymasının yanı sıra disiplin sorumluluğunu da gerektirebilir. Böyle durumlarda ceza muhakemesi ve disiplin soruşturması ayrı ayrı yürütülür ve ceza muhakemesi sonucunda kişinin isnat edilen eylemi işlemediğine dair hükümler dışında, ceza mahkemesi hükmü disiplin makamları açısından doğrudan bağlayıcı değildir (B. No: 2012/665, 13/6/2013, § 30).

67. Askeri disiplin gerekleri dikkate alındığında masumiyet karinesinin disiplin hukukunda uygulanabilmesi için mutlaka ceza davalarının sonucunun beklenmesini gerektirdiği söylenemez. Kişinin suçluluğunu ima eden ya da kabul eden bir yargı söz konusu olmadıkça, sadece soruşturma açılmış olması da disiplin veya idari yaptırım işlemlerinin başlatılması veya uygulanması için yeterli görülebilir (B. No: 2012/998, 7/11/2013, § 65).

68. Başvurucunun açtığı iptal davasına ilişkin yargılama sonucunda AYİM tarafından ulaşılan sonucun hukuka uygun olup olmadığı meselesi, anayasal hak ve özgürlükleri ilgilendirmediği sürece bireysel başvuru incelemesinin kapsamı dışında kalmaktadır. Bu açıklamalar çerçevesinde, somut başvurunun, AYİM kararının gerekçesinde, masumiyet karinesine ilişkin anayasal güvencenin ihlal edilip edilmediği ile sınırlı olarak incelenmesi gerekmektedir (B. No: 2012/998, 7/11/2013, § 55). Dolayısıyla başvurucu hakkında tesis edilen idari işlemin hukuka uygun olup olmadığı değerlendirilirken Ceza Mahkemesi

kararının gerekçesi de dikkate alınmalıdır. Nitekim AYİM Birinci Dairesi, bir seneye yakın zaman dilimi içerisinde, müteaddit defa değişik tarihlerde başvurucu hakkında devam eden ceza yargılamasının sonucunu öğrenmek için ilgili mahkemeden bilgi istemiştir.

69. Başvuru konusu olan AYİM Birinci Dairesinin 10/12/2013 tarih ve E.2011/1747, K.2013/1223 sayılı kararın ilgili kısımları şöyledir:

“…

dava konusu uzman erbaş sözleşmesinin feshi işlemi değerlendirildiğinde; davacı hakkındaki atılı 'hırsızlık' suçundan 'cezalandırılmasına yeter somut her türlü şüpheden uzak delil elde edilemediği, yüklenen suçun sanık tarafından işlendiğinin sabit olmadığı' gerekçesiyle beraat kararı verilmiş ise de; davacının başlangıçta suça konu tabancayı kendisinin çaldığını ikrar etmesine rağmen sonradan komutanlarının baskısı nedeniyle bu şekilde beyanda bulunduğunu belirttiği, lise mezunu bir uzman çavuş olarak her ne suretle olursa olsun 'hırsızlık' gibi önemli bir suçu üstlenmesinin sonuçlarını idrak etmesi gerektiği; silah olması nedeniyle herhangi bir birlik için çok önemli olduğuna şüphe olmayan çalınan tabancanın ikamet ettiği evin balkonunun altında olduğunun kendisine gizli numaradan aranarak söylendiğini beyan etmesine rağmen bu hususu amirlerine hemen iletmediği, izinden çağrılması üzerine döndüğünde ancak bir süre geçtikten sonra tabancayı bulduğunu belirterek ortaya çıkardığı, bu olayın Bl. K.na komplo kurmak isteyen Bl. Astsb. Tarafından organize edildiğini beyan ettiği, ancak bu hususun hayatın olağan akışına aykırı olduğu, zira Bl. K. na zarar vermek isteyen bir Bl.Astsb.nın bizzat kendi sorumluluğundaki tabancanın çalındığını söylediğinde bu durumdan ilk önce kendisinin zarar göreceğini bileceği; belirtilen eylemlerin mahiyeti ile vehamet derecesi karşısında, davacının Türk Silahlı Kuvvetlerin itibarını sarsacak şekilde ahlak dışı hareketlerde bulunduğu ve statüsü itibariyle kamu görevlisi olma nitelik ve yeterliliğini yitirdiği, bu durum karşısında davacının kamu hizmetinde istihdam edilmesinin kamu yararına açıkça aykırılık teşkil ettiği, askerlik mesleğinin değerlerini sergilemede istenen düzeye ulaşamayan ve kendisinden istifade edilemeyeceği anlaşılan davacı hakkında tesis edilen uzman erbaş sözleşmesinin feshi işleminde idarece takdir yetkisinin; objektif kıstaslara bağlı kalınarak, kişi yararı ile kamu yararı arasında bir denge gözetilerek ve kamu yararı amacına uygun olarak kullanıldığı, bu itibarla; dava konusu uzman erbaş sözleşmesinin feshi işleminde hukuka aykırı bir yön bulunmadığı son ucuna varılmıştır."

70. Başvurucu, Tugay Komutanlığında görev yapan bazı subayların kendisini tehdit ettiğini, bu doğrultuda baskılara maruz kalarak gerçeğe aykırı beyanda bulunmak zorunda kaldığını 14/3/2012 tarihli cevaba cevap dilekçesinde belirtmiştir.

71. Babaeski Ceza Mahkemesi’nde görülen yargılamada tanıklardan birisi olan A.Ö.G. beyanında: “Suça konu olan silahın kaybolduğu dönemde ben sanık E.Ş'nin bölük komutanıydım, o tarihte (…).'nin temmuzun sonu terfi dönemiydi ve kendisi terfi edeceğine kesin gözüyle bakıyordu, bu nedenle tabancanın kaybolduğu günlerde beni sık sık odasına çağırarak kaybolan tabancayla ilgili E.Ş'nin suçu kabul ettiğini zaten silahın E.Ş'nin evinde bulunduğundan benim bu olayın aksini iddia etmemem gerektiğini, E.Ş'nin suçsuz olduğunu belirtmemem gerektiğini, ayrıca olayla ilgili tahkikat heyeti soruşturma yaptığında tahkikat heyeti ne emrederse o şekilde konuş, benim terfi dönemime çok az bir şey kaldı,(…), sen de hiç bir şekilde bu konuyu dağıtacak şekilde beyanlarda bulunma, olayın üstü kapansın, zaten tabanca bulunduğu için bir zarar yok, disiplin suçu değerlendirilmesi ile biz kendimiz ufak bir cezayla olayı kapatacağız sadece E. uzmanı cezalandıracağız, diyerek benim E.

uzmanı savunmamam için bana baskı yapmak istedi, ben (…)'nın odasından çıktıktan sonra (…) M.O.'nın odasında E.Ş. ile konuştuğunu görünce biraz aralık olan kapının yanında durarak aralarındaki konuşmayı dinledim, bu konuşmada M.O,, E.Ş'ye olayın kapatılması gerektiğini, silahı ben aldım diyeceksin, zaten eskiden silahı alma konusunda bir talep dilekçen olduğundan benim bu konuda talebim vardı, bu talebime istinaden de silahı izne giderken aldım, dönüşte bırakacaktım, şeklinde beyanda bulunacaksın, bu olay kapanacak, zaten bu durumda sana da disiplin cezası vereceğiz, dedi; ben bu konuşmayı duyduktan sonra E.Ş'nin üzerindeki baskı ile dosya içerisinde yer alan soruşturma aşamasındaki Askeri Savcılıktaki beyanları imzalamış olduğunu düşünüyorum, çünkü üzerinde büyük bir baskı bulunmaktaydı, kendisinin uzman erbaş olduğunu düşünürsek baskı altında hareket etmesi gayet normal karşılıyorum, ben dahi Topçu Üsteğmen olmama rağmen (…) baskısı sonucunda idari tahkikat heyetine beyanda bulunmaktan kaçınmıştım

…" demiştir.

72. Babaeski Ceza Mahkemesi'nin 15/5/2013 tarih ve E.2011/441, K.2013/195 sayılı kararın gerekçesi ise özetle şöyledir:

" …

Olay öncelikle askeri mahalde asker kişiye ait olmayan eşya hakkında gerçekleştiği böylelikle mahkememizin görevli olduğu anlaşılmıştır. (…)Yani olayın oluş sürecine göre silah askeri malzemelikten değil tanık Ş.T'nin çekmecesinden kaybolmuştur. Olay sırası ve akışına göre silahın kaybolduğu tarih tanık Ş.T'nin raporlu olduğu tarihe denk gelmiştir. Bu hususlar mahkememizce sabit görüldükten sonra tartışılması gereken hususlar sanığın ilk iki ifadesinde ve sorgu mahkemesinde suçu niçin ikrar ettiği ve silahın sanığın balkonun altında sanığın göstermesi sonucu bulunmasıdır. Dinlenen tanık beyanlarından A.Ö.G'nin ve T.A'nın sanığa ifadesi alınması için beklerken baskı yapıldığına ilişkin beyanları, sanığın yeni uzman çavuş oluşu ve ifadesinin komutanları tarafından alınmış olması, askeriyedeki emir komuta zinciri, sanığın savcılıktaki beyanları ile örtüşen tanık beyanlarına göre sanığın 26-27/07/2011 tarihli beyanlarına itibar edilmemiştir. Ayrıca sanık bu ifadelerinde silahı depodan kilidi kırarak aldığını beyan etmiş ancak tüm dosya kapsamı ve özellikle tanık beyanlarına göre silahın depoda saklanmadığı sabittir. Bu nedenle sanığın bu ifadeleri baskı ve korku altında verdiği kanaatine varılmıştır. Sonraki tartışılması gereken husus da sanığın evinin balkonun altında suça konu tabancanın yer göstermesi sonucu bulunmasıdır. Olayın oluşuna göre izinde olan sanık geri çağırılmış ve tanık A. tarafından otogardan alınarak evine getirilmiştir. Daha sonra da tanık A.E., tanık A'nın çağırması sonucu eve gelmiştir. Sanığın savunmasına ve tanık K.Y.B'nin beyanına göre tanıklar A ve A.E'nın evi aradıkları bu konuda izin almadıkları anlaşılmıştır. Ayrıca silahın bulunduğu 23/07/2011 tarihli arama tutanağında aramaya katılmayan Ş.T. ve diğer kişilerin imzasının bulunduğu ancak orada hazır olan A.E'nin imzasının bulunmadığı anlaşılmıştır. Silahın sanık tarafından tanık A'ya gösterilen yerde bulunması hususunda ise; sanığın bu konudaki bu silahın saklanması hususunda tehdit edildiği ancak kendisinin kabul etmemesine rağmen başka şahıslar tarafından silahın bulunduğu yere konulduğu, yönündeki savunması kesin olarak kanıtlanamamış ise de dosya kapsamındaki çelişkili beyanlar ve tutanaklara göre sanığın savunmasının aksine de her türlü şüpheden uzak kesin inandırıcı delil bulunmamaktadır. Alınan bilirkişi raporuna göre silahın bulunduğu yere başkaları tarafından da konulabileceği belirtilmiştir. Açıklanan tüm bu hususlar birlikte değerlendirildiğinde sanığın balkonun altında suça konu silah bulunmuştur. Ancak bu somut olgu dışında sanığın savunmasının aksini kanıtlayan her türlü şüpheden uzak ve kesin delil bulunmamaktadır. Suça konu

silahın ne şekilde kaybolduğu dosyada net değildir. Ancak bu silahın ne şekilde kaybolduğu tam olarak belirlenemediği gibi bu silahın sanık tarafından çalınıp iddia edildiği şekilde balkonun altına saklandığı da her türlü şüpheden uzak kesin ve inandırıcı delil sabit olmadığından atılı suçtan beraatine karar vermek gerekmiştir.”

73. Başvurucu hakkında verilen beraat kararı incelendiğinde; eylemi gerçekleştiren kişinin tespit edilemediği, yani suçun maddi unsurlarından biri olan failin kim olduğunun belli olmadığı anlaşılmaktadır. Başvurucunun, Tugay Komutanlığında görev yapan bazı üst düzey subayların kendisini tehdit ettiğine, bu doğrultuda baskılara maruz kalarak gerçeğe aykırı beyanlarda bulunmak zorunda kaldığına ilişkin iddiası da Ceza Mahkemesi kararıyla teyit edilmektedir.

74. AYİM kararının gerekçesinde ise, başvurucu hakkında yürütülen ve beraatla sonuçlanan yargılamaya konu suçlamanın niteliklerine dayanılmaktadır. Ayrıca AYİM kararının gerekçesinden, asker bir kişi olan uzman çavuşun yüz kızartıcı bir suçlamayı hangi şartlar altında kabul ettiğinin gözetilmediği ve baskı altında verilen ifadeden dolayı telafisi güç veya imkânsız bir zarara uğramasının mümkün olabileceği anlaşılmaktadır. Bununla beraber karar gerekçesinin, Ceza Mahkemesince alınan ifadelerden ziyade soruşturma dosyasının sivil savcılığa gönderilmesine kadar olan zaman dilimi içerisinde alınan bir kısım ifadelere dayandığı da açıktır.

75. Yukarıdaki açıklamalar çerçevesinde, kaybolan tabanca sebebiyle kendisinden istifade edilemeyeceği kanaatine varılarak TSK’dan ilişiği kesilen başvurucunun açtığı iptal davasında, başvurucu hakkındaki beraatla sonuçlanmış olan ceza yargılamasına atıfta bulunulduğu ve suçluluğu mahkeme kararlarıyla sabit olmayan başvurucunun yargılamaya konu eylemleri işlediği ve suçlu olduğu inancının karara yansıtıldığı anlaşıldığından, Anayasa'nın 38. maddesinin dördüncü fıkrasında güvence altına alınan masumiyet karinesinin ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

76. 30/3/2011 tarih ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 'Kararlar' kenar başlıklı 50. maddesi şöyledir:

“(1) Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir. Ancak yerindelik denetimi yapılamaz, idari eylem ve işlem niteliğinde karar verilemez.

(2) Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir.''

77. Başvuru konusu olayda tespit edilen ihlal mahkeme kararından kaynaklandığından ve yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunduğundan, 6216 sayılı Kanun'un (1) ve (2) numaralı fıkraları gereğince ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere dosyanın ilgili mahkemeye gönderilmesine, başvurucu tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 206,10.TL harcın başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan nedenlerle;

A. Başvurucunun,

1. Askeri Yüksek İdare Mahkemesinin bağımsız olmadığına ilişkin şikâyetinin “açıkça dayanaktan yoksun olması”,

2. Yargılamanın sonucu itibarıyla adil olmadığına ilişkin şikâyetinin "açıkça dayanaktan yoksun olması" ,

3. Başsavcılık düşüncesinin tebliğ edilmemesi nedeniyle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan hak arama özgürlüğünün ihlal edildiği yönündeki şikâyetinin "açıkça dayanaktan yoksun olması",

4. Başvurucu aleyhine maktu vekâlet ücretine hükmedilmesi nedeniyle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan hak arama özgürlüğünün ihlal edildiği yönündeki şikâyetinin "açıkça dayanaktan yoksun olması",

5. Başvurucunun ileri sürdüğü diğer şikâyetlerin "açıkça dayanaktan yoksun olması" nedenleriyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

6. Anayasa'nın 38. maddesinin dördüncü fıkrasında güvence altına alınan masumiyet karinesinin ihlal edildiğine ilişkin şikâyetinin KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 38. maddesinin dördüncü fıkrasında güvence altına alınan masumiyet karinesinin İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. 6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (1) ve (2) numaralı fıkraları uyarınca ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere kararın bir örneğinin ilgili mahkemeye GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminata ilişkin taleplerinin REDDİNE,

E. Başvurucu tarafından yatırılan 206,10 TL harcın BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

F. Ödemenin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

19/11/2014 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

COŞKUN AKTÜRK VE DİĞERLERİ

B. No: 2014/2021 | Karar tarihi: 19.11.2014

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/2021

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

COŞKUN AKTÜRK VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/2021)

Karar Tarihi: 19/11/2014

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Serruh KALELİ

Üyeler : Nuri NECİPOĞLU

Hicabi DURSUN

Erdal TERCAN

Hasan Tahsin GÖKCAN

Raportör : Murat AZAKLI

Başvurucular : 1. Coşkun AKTÜRK

2. İsmet ÇİÇEK

3. Ümmehan DEMİR

4. Cemil DEMİR

5. İmdat YILMAZ

6. Sabri GÜNER

7. Mehmet ÖZDEMİR

8. Mehmet AKTÜRK

9. Ayla CANBULUT

10. İbrahim AKTÜRK

11. Sait DEMİR

12. Nazmi ÇİÇEK

13. İbrahim SEVİNDİ

14. Saide AKAN

15. Nejdet GÜNER

16. Ercan ÇİÇEK

17. Ferat AYDIN

18. Seddar YILMAZ

19. Necat YILDIZ

20. Halil ÇİÇEK

21. Rahmi ÇİÇEK

22. Tülay AKPINAR

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucular, Ordu 1. Asliye Hukuk Mahkemesinde açtıkları tescil davasının reddedildiğini, yargılamanın makul sürede sonuçlanmadığını belirterek, mülkiyet ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşler ve tazminat talep etmişlerdir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 10/2/2014 tarihinde Ordu 1. Asliye Hukuk Mahkemesi vasıtasıyla yapılmıştır. İdari yönden yapılan ön incelemede başvurunun Komisyona sunulmasına engel bir durumun bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. Birinci Bölüm İkinci Komisyonunca, 17/4/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik incelemesi Bölüm tarafından yapılmak üzere, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Bölüm Başkanı tarafından 8/5/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru konusu olay ve olgular ile başvurunun bir örneği, görüş için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir. Adalet Bakanlığının 2/7/2014 tarihli yazısında, Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarına ve bu kapsamda sunulan görüşlerine atfen, başvuru hakkında görüş sunulmayacağı bildirilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru formu ve ekleri ile başvuruya konu yargılama dosyası içeriğinden tespit edilen ilgili olaylar özetle şöyledir:

7. Başvurucular, Ordu ili Kabadüz ilçesi Yokuşdibi beldesi Artık köyünde, Mart 1939 tarihli tapu ile adlarına tapuya tescilli taşınmazın bir bölümünde genel kadastro yapıldığını ve kısmen tapu malikleri adına tespit edildiğini, taşınmazın kısmen orman vasfı taşıdığı gerekçesiyle tespit dışı bırakıldığını, tapu kaydının bu yeri de kapsadığını belirterek, bu kısmın adlarına tapuya kayıt ve tescili için 22/4/1999 tarihinde Orman Genel Müdürlüğü aleyhine Kabadüz Asliye Hukuk Mahkemesinde tescil davası açmışlar, Mahkemenin kapatılması üzerine dosya Ordu 1. Asliye Hukuk Mahkemesine gönderilmiştir.

8. Yargılama sırasında Maliye Hazinesi ve Yokuşdibi Belediye Başkanlığı dâhili davalı olarak davaya katılmışlardır.

9. Mahkeme, 14/11/2011 tarih ve E.2004/218, K.2011/520 sayılı kararla; dava konusu yerin bir bölümünün orman, bir bölümünün ise yaylak vasfında bulunduğu ve özel mülkiyete konu olamayacağı gerekçesiyle davanın reddine karar vermiştir.

10. Başvuruculaların temyizi üzerine, Yargıtay 20. Hukuk Dairesi, 12/6/2012 tarih ve E.2012/4637, K.2012/8873 sayılı ilamla; tapu kaydının oluşumuna esas belgelerin dosyaya eklenmesi gerektiği belirtilerek dosyanın geri çevrilmesine karar vermiştir.

11. Eksik hususların tamamlanmasından sonra Yargıtay 20. Hukuk Dairesinin 29/1/2013 tarih ve E.2013/100, K.2013/492 sayılı ilamı ile hüküm onanmıştır.

12. Başvuruculaların karar düzeltme istemi ise aynı Dairenin 2/12/2013 tarih ve E.2013/6117, K.2013/10998 sayılı ilamı ile reddedilmiştir.

13. Bu karar başvuruculara 14/1/2014 tarihinde tebliğ edilmiştir.

14. Başvurucular, 10/2/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuşlardır.

B. İlgili Hukuk

15. 12/1/2011 tarih ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 30. maddesi, 22/11/2001 tarih ve 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun 713., 715. ve 716. maddeleri, 25/2/1998 tarih ve 4342 sayılı Mera Kanunu'nun 4. maddesi.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

16. Mahkemenin 19/11/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvuruculaların 10/2/2014 tarih ve 2014/2021 numaralı bireysel başvuruları incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvuruculaların İddiaları

17. Başvurucular, eski tapu kaydı ile murisleri ve kendileri adlarına tescilli taşınmazı uzun süredir kullandıklarını, kadastro tespiti sırasında taşınmazın kısmen tespit dışı bırakıldığını, kısmen adlarına tescil edildiğini, Ordu 1. Asliye Hukuk Mahkemesinde açtıkları tescil davasının, taşınmaz genişlemeye ve değişmeye müsait olmadığı için sabit hudutlu olduğu halde, Mahkemece mahalli bilirkişi beyanlarına, fen bilirkişisi raporlarına, dava dosyasında bulunan bütün bilgi ve belgelere, resmi kurumlarca yapılan yazışmalara aykırı olarak reddedildiğini, yıllarca kullandıkları ve evlerinin olduğu yerleşim yerinin ellerinden alındığını, ziraat bilirkişisinin objektif bir rapor sunmadığını, tapu siciline inanarak ve güvenerek işlem yaptıklarını, yıllarca emlak vergisi ödediklerini, yargılamanın makul sürede sonuçlanmadığını belirterek, Anayasa'nın 35. ve 36. maddelerinde tanımlanan mülkiyet ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

18. Başvurucular Saide Akan ve Necat Yıldız, taşınmazı tapu kaydına güvenerek satın aldıklarını, ancak Mahkeme kararıyla taşınmazın ellerinden alındığını belirterek mülkiyet ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

B. Değerlendirme

19. Başvuru dilekçesi ve ekleri incelendiğinde, başvuruculaların Ordu 1. Asliye Hukuk Mahkemesinde açtıkları davanın reddine karar verilmesinin mülkiyet ve adil yargılanma haklarını ihlal ettiğini ileri sürdükleri anlaşılmıştır. Anayasa Mahkemesi başvuruculaların ihlal iddialarına ilişkin nitelendirmesi ile bağlı olmayıp hukuki nitelendirmeyi bizzat yapar. Başvuruculaların anılan iddiaları yargılama sonucunda verilen kararın adil olup olmadığına yönelik olup, bu iddialar adil yargılanma hakkının ihlali iddiası kapsamında

değerlendirilmiştir. Başvuruculaların makul sürede yargılama yapılmaması nedeniyle adil yargılanma haklarının ihlali iddiaları ayrıca incelenmiştir. Yine başvuruculardan Saide Akan, Necat Yıldız ve Ferat Aydın tarafından yapılan bireysel başvurular ayrı değerlendirilmiştir.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

a. Başvurucular Saide Akan ve Necat Yıldız'ın Mülkiyet ve Adil Yargılanma Haklarının İhlali İddiaları

20. Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası şöyledir:

"…Başvuruda bulunabilmek için olağan kanun yollarının tüketilmiş olması şarttır."

21. 30/3/2011 tarih ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 45. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"İhlale neden olduğu ileri sürülen işlem, eylem ya da ihmal için kanunda öngörülmüş idari ve yargısal başvuru yollarının tamamının bireysel başvuru yapılmadan önce tüketilmiş olması gerekir."

22. Anılan Anayasa ve Kanun hükümleri uyarınca Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru, "ikincil nitelikte bir kanun yolu" olup bu yola başvurulmadan önce kural olarak olağan kanun yollarının tüketilmiş olması şarttır.

23. Temel hak ve özgürlüklere saygı, devletin tüm organlarının uyması gereken bir ilke olup bu ilkeye uygun davranılmadığı takdirde, ortaya çıkan ihlale karşı öncelikle yetkili idari mercilere ve derece mahkemelerine başvurulmalıdır.

24. Bireysel başvurunun ikincil niteliği gereği, başvurucunun, temel hak ve özgürlüklerin ihlal edildiği iddialarını öncelikle yetkili idari mercilere ve derece mahkemelerine usulüne uygun olarak iletmesi, bu konuda sahip olduğu bilgi ve kanıtları zamanında bu mercilere sunması, aynı zamanda bu süreçte dava ve başvurusunu takip etmek için gerekli özeni göstermiş olması gerekir. Bu şekilde olağan denetim mekanizmaları önünde ileri sürülüp takip edilmeyen temel hak ve özgürlüklerin ihlaline ilişkin iddialar, Anayasa Mahkemesi önünde bireysel başvuru konusu yapılamaz (B. No: 2012/946, 26/3/2013, § 19).

25. Bireysel başvurunun ikincil niteliğinin bir sonucu olarak olağan kanun yollarında ve genel mahkemeler önünde dayanılmayan iddialar Anayasa Mahkemesi önünde şikâyet konusu edilemeyeceği gibi genel mahkemelere sunulmayan yeni bilgi ve belgeler de Anayasa Mahkemesine sunulamaz (B. No: 2012/946, 26/3/2013, § 20).

26. Başvuru konusu olayda, başvurucular Saide Akan ve Necat Yıldız, Ordu 1. Asliye Hukuk Mahkemesindeki davaya konu taşınmazı A.Y. ve D.E.'den satın aldıklarını ve adlarına tescil edildiğini, Mahkemece davanın reddine karar verilmesiyle mülkiyet ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

27. Başvurucular Saide Akan ve Necat Yıldız, diğer başvurucular ve murisleri tarafından Ordu 1. Asliye Hukuk Mahkemesinde açılan tescil davasında taraf olarak yer almamışlar ve olağan kanun yollarına başvurmamışlardır. Anılan davada, başvuruculaların taşınmazı devraldıklarını iddia ettikleri A.Y. ve D.E. davacı sıfatıyla yargılamanın sonuna kadar davada yer almışlardır. Anılan başvurucular, Ordu 1. Asliye Hukuk Mahkemesindeki davada taraf olmadıkları gibi, satın aldıklarını iddia ettikleri taşınmaza yönelik dava açmadıkları ve olağan kanun yollarına başvurmadıkları, dolayısıyla hukuk sisteminde düzenlenen başvuru yollarını usulünce tüketmeden bireysel başvuruda bulundukları anlaşılmıştır.

28. Açıklanan nedenlerle, başvurucular Saide Akan ve Necat Yıldız tarafından, hukuk sisteminde düzenlenen başvuru yolları usulüne uygun olarak tüketilmeden temel hak ve özgürlüklerin ihlal edildiği iddiasının bireysel başvuru konusu yapıldığı anlaşıldığından, başvurunun bu kısmının, diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin "başvuru yollarının tüketilmemiş olması" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Başvurucu Ferat Aydın'ın Mülkiyet ve Adil Yargılanma Haklarının İhlali İddiası

29. 6216 sayılı Kanun'un, "Bireysel başvuru usulü" kenar başlıklı 47. maddesinin (3) ve (6) numaralı fıkraları şöyledir:

"(3) Başvuru dilekçesinde başvurucunun ve varsa temsilcisinin kimlik ve adres bilgilerinin, işlem, eylem ya da ihmal nedeniyle ihlal edildiği ileri sürülen hak ve özgürlüğün ve dayanılan Anayasa hükümlerinin, ihlal gerekçelerinin, başvuru yollarının tüketilmesine ilişkin aşamaların, başvuru yollarının tüketildiği, başvuru yolu öngörülmemişse ihlalin öğrenildiği tarih ile varsa uğranılan zararın belirtilmesi gerekir. Başvuru dilekçesine, dayanılan deliller ile ihlale neden olduğu ileri sürülen işlem veya kararların aslı ya da örneğinin ve harcın ödendiğine dair belgenin eklenmesi şarttır.

…

(6) Başvuru evrakında herhangi bir eksiklik bulunması hâlinde, Mahkeme yazı işleri tarafından eksikliğin giderilmesi için başvurucu veya varsa vekiline onbeş günü geçmemek üzere bir süre verilir ve geçerli bir mazereti olmaksızın bu sürede eksikliğin tamamlanmaması durumunda başvurunun reddine karar verileceği bildirilir."

30. 6216 sayılı Kanun'un, "Bireysel başvuruların kabul edilebilirlik şartları ve incelenmesi" kenar başlıklı 48. maddesinin (1) ve (2) numaralı fıkraları şöyledir:

"(1) Bireysel başvuru hakkında kabul edilebilirlik kararı verilebilmesi için 45 ila 47 nci maddelerde öngörülen şartların taşınması gerekir.

(2) Mahkeme, Anayasanın uygulanması ve yorumlanması veya temel hakların kapsamının ve sınırlarının belirlenmesi açısından önem taşımayan ve başvurucunun önemli bir zarara uğramadığı başvurular ile açıkça dayanaktan yoksun başvuruların kabul edilemezliğine karar verebilir."

31. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün bireysel başvuruların içeriğini düzenleyen "Bireysel başvuru formu ve ekleri" başlıklı 59. maddesinin ilgili bölümü şöyledir:

"…

(2) Başvuru formunda aşağıdaki hususlar yer alır:

…

ç) Kamu gücünün ihlale neden olduğu iddia edilen işlem, eylem ya da ihmaline dair olayların tarih sırasına göre özeti.

d) Bireysel başvuru kapsamındaki haklardan hangisinin hangi nedenle ihlal edildiği ve buna ilişkin gerekçeler ve delillere ait özlü açıklamalar.

e) Başvurucunun güncel ve kişisel bir temel hakkının doğrudan zedelendiği iddiasının dayanakları.

…

(3) Başvuru formuna aşağıdaki belgeler ya da onaylı örnekleri eklenir:

…

e) Dayanılan belgelerin asılları ya da onaylı örnekleri.

…

(4) Başvurucu ihlal iddiasına dayanak gösterdiği üçüncü fıkradaki belgelere herhangi bir nedenle erişememesi hâlinde bunun gerekçelerini belirtir. Mahkeme gerekli gördüğü takdirde bu bilgi ve belgeleri resen toplar.

…”

32. İçtüzüğün “Formun ve eklerinin hazırlanmasına ilişkin ilkeler” başlıklı 60. maddesi şöyledir:

“(1) Başvuru formu, İçtüzüğün 59 uncu maddesine uygun olarak düzenlenir ve aynı maddede belirtilen belgeler ya da onaylı örnekleri başvuru formuna eklenir.

(2) Başvuru formu okunaklı ve başvurunun esasına yönelik özlü bilgileri içerir şekilde hazırlanır. Başvuru formunun ekler hariç on sayfayı geçmesi hâlinde başvurucunun ayrıca başvuru formuna olayların özetini eklemesi gerekir.

(3) Başvurucu, başvuru formunun ekinde sunduğu belgeleri, tarih sırasına göre numaralandırarak her bir belgeyi tanımlayıcı başlıklar hâlinde dizi pusulasına bağlar.”

33. İçtüzüğün “Form ve eklerinin ön incelemesi ve eksiklikler” başlıklı 66. maddesi şöyledir:

“(1)Bireysel Başvuru Bürosu gelen başvuruları şeklî eksiklikler bulunup bulunmadığı yönünden inceler. Başvuru formunda veya eklerinde herhangi bir eksiklik tespit edilmesi hâlinde, bunların tamamlattırılması için başvurucuya, varsa avukatına veya kanuni temsilcisine onbeş günü geçmemek üzere bir süre verilir.

(2) Eksikliklerin tamamlattırılmasına dair yazıda başvurucuya geçerli bir mazereti olmaksızın verilen sürede eksiklikleri tamamlamadığı takdirde başvurusunun reddine karar verileceği bildirilir.

(3) Başvurunun; süresinde yapılmadığı, 59 uncu ve 60 ıncı maddelerdeki şekil şartlarına uygun olmadığı ve tespit edilen eksikliklerin verilen kesin sürelerde tamamlanmadığı hâllerde Komisyonlar Başraportörü tarafından reddine karar verilir ve başvurucuya tebliğ edilir. Bu karara tebliğ tarihinden itibaren yedi gün içinde Komisyona itiraz edilebilir. Bu konuda Komisyonların verdiği kararlar kesindir.”

34. 6216 sayılı Kanun’un 47. maddesinin (3) numaralı, 48. maddesinin (1) ve (2) numaralı fıkraları ile İçtüzüğün 59. maddesinin ilgili fıkraları uyarınca Anayasa Mahkemesine başvuru konusu olaylarla ilgili delilleri sunmak suretiyle olaylar hakkındaki iddialarını ve dayanılan Anayasa hükmünün kendilerine göre ihlal edildiğine dair açıklamalarda bulunarak hukuki iddialarını kanıtlamak başvurucuya düşer (B. No: 2013/276, 9/1/2014, § 19).

35. Başvurucunun, kamu gücünün işlem, eylem ya da ihmali nedeniyle ihlal edildiğini ileri sürdüğü hak ve özgürlük ile dayanılan Anayasa hükümlerini, ihlal gerekçelerini, dayanılan deliller ile ihlale neden olduğu ileri sürülen işlem veya kararların aslı ya da örneğini başvuru dilekçesine eklemesi şarttır. Başvuru dilekçesinde kamu gücünün ihlale neden olduğu iddia

edilen işlem, eylem ya da ihmaline dair olayların tarih sırasına göre özeti yapılmalı; bireysel başvuru kapsamındaki haklardan hangisinin hangi nedenle ihlal edildiği ve buna ilişkin gerekçeler ve deliller açıklanmalıdır (B. No: 2013/276, 9/1/2014, § 20).

36. 6216 sayılı Kanun'un 47. maddesinin (6) numaralı fıkrasına göre başvuru evrakında herhangi bir eksiklik bulunması hâlinde, Anayasa Mahkemesi başvurucudan, eksikliğin tamamlanmasını ister. İçtüzüğün 66. maddesinin (1) numaralı fıkrasına göre Mahkemenin başvurucudan giderilmesini isteyebileceği eksiklikler, "şekli eksiklikler"dir. 6216 sayılı Kanun'un 47. ve İçtüzüğün 66. maddesi birlikte değerlendirildiğinde Anayasa Mahkemesi başvurucudan ilk olarak, usulünce doldurulmamış olan başvuru formunun usulüne uygun olarak doldurulmasını isteyebilir. İkinci olarak ise başvurucunun "ihlal iddiasına dayanak gösterdiği" bilgi, belge ve deliller başvuru dilekçesine eklenmemiş ise dayanılan bu belgelerin tamamlanması istenebilir (B. No: 2013/276, 9/1/2014, § 21). Başka bir deyişle Anayasa Mahkemesi başvurucudan, dilekçesinde dayandığı ancak Mahkemeye ibraz etmediği delillerini tamamlamasını isteyebilir.

37. Yukarıda belirtilen koşullar yerine getirilmediği takdirde Anayasa Mahkemesi başvuruyu açıkça dayanaktan yoksun olduğu gerekçesiyle kabul edilemez bulabilir. İddiaların dayanaktan yoksun olmadığı konusunda Anayasa Mahkemesinin ikna edilmesi, başvurucu tarafından ileri sürülen iddiaların niteliğine bağlıdır. Başvurucunun başlangıçta, başvuru hakkında kabul edilemezlik kararı verilmesini önlemek için başvuru formu ve eklerinde iddialarını destekleyici belgeleri sunması ve gerekli açıklamaları yapması zorunludur (B. No: 2013/276, 9/1/2014, § 23).

38. Somut başvuruda başvurucu Ferat Aydın, başvuru dilekçesinde, Ordu 1. Asliye Hukuk Mahkemesinde açtığı tescil davasının, eksik inceleme ve araştırma sonucu reddedildiğini, yargılamanın makul sürede sonuçlanmadığını belirterek, Anayasa'nın 35. ve 36. maddelerinde tanımlanan mülkiyet ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

39. Başvurucunun, ihlale neden olduğunu ileri sürdüğü Ordu 1. Asliye Hukuk Mahkemesi kararı ile dosyasının incelenmesinde, davanın tarafları arasında yer almadığı anlaşılmış ve dava dosyası ile ilgisi tespit edilememiştir. Anayasa Mahkemesince, başvurucuya, 10/7/2014 tarihli yazı gönderilerek, Ordu 1. Asliye Hukuk Mahkemesi dava dosyasında davacı veya davalı olduğuna dair belgenin ya da anılan dava dosyasıyla bağlantısını gösteren belge veya bilginin, yazının tebliğinden itibaren on beş gün içinde bildirilmesi talep edilmiştir. Anılan yazı 21/7/2014 tarihinde başvurucuya tebliğ edildiği halde, başvurucu herhangi bir belge sunmadığı gibi yazıya karşı cevap da vermemiştir. Bu şekilde başvuru dilekçesi ile ihlal iddialarının dayanağı belgeler açıkça sunulmadığı gibi başvurucu, herhangi bir bilgi ve belgenin ilgililerden istenmesi için Mahkemeden bir talepte de bulunmamıştır.

40. Anayasa Mahkemesine yapılan bireysel başvurularda başvuruculara başvurularını titizlikle hazırlama ve takip etme yükümlülükleri vardır. Bu yükümlülüğün bir gereği olarak başvurucu, ihlal edildiğini iddia ettiği Anayasa hükmünün nasıl ihlal edildiğine ilişkin açıklamalarda bulunmak suretiyle hukuki iddialarını kanıtlamak zorundadır. Başvurucu tarafından soyut şekilde birtakım Anayasa hükümlerine atıfta bulunulmuş olması iddiaların ispatlandığı anlamına gelmez. Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru yolu, Anayasa'ya aykırılığın soyut biçimde ileri sürülmesini sağlayan bir yol olarak düzenlenmemiştir.

41. Başvurucunun, ihlal iddiasının dayanağı olan tüm olayları göstermesi, başvuruyu aydınlatacak ve hükmün esasını etkileyecek argümanları destekleyici tüm belgeleri başvuru

dilekçesine eklemesi gerekir. Şayet bir belge elde edilememişse, bunun da nedenleri açıklanmalıdır. Somut başvuruda başvurucu bu koşulları yerine getirmeyerek iddialarını temellendirmediğinden başvurusunun esasının incelenmesi imkânı bulunmamaktadır (B. No: 2013/276, 9/1/2014, § 26).

42. Açıklanan nedenlerle, başvurucu Ferat Aydın tarafından ileri sürülen ihlal iddialarının başvurucu tarafından kanıtlanmamış olması nedeniyle, başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin "açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

c. Diğer Başvuruculaların Yargılamanın Sonucu İtibarıyla Adil Olmadığı iddiaları

43. Anayasa'nın 148. maddesinin dördüncü fıkrası şöyledir:

"Bireysel başvuruda, kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlarda inceleme yapılamaz."

44. 6216 sayılı Kanun'un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Mahkeme, … açıkça dayanaktan yoksun başvuruların kabul edilemezliğine karar verebilir."

45. 6216 sayılı Kanun'un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrasında açıkça dayanaktan yoksun başvuruların Mahkemece kabul edilemezliğine karar verilebileceği belirtilmiştir. Anayasa'nın 148. maddesinin dördüncü fıkrasında ise açıkça dayanaktan yoksun başvurular kapsamında değerlendirilen kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin şikâyetlerin bireysel başvuruda incelenemeyeceği kurala bağlanmıştır.

46. Anılan kurallar uyarınca, ilke olarak derece mahkemeleri önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması ile derece mahkemelerince uyuşmazlıkla ilgili varılan sonucun esas yönünden adil olup olmaması bireysel başvuru incelemesine konu olamaz. Bunun tek istisnası, derece mahkemelerinin tespit ve sonuçlarının adaleti ve sağduyuyu hiçe sayan tarzda bariz takdir hatası veya açık keyfilik içermesi ve bu durumun kendiliğinden bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlükleri ihlal etmiş olmasıdır. Bu çerçevede, kanun yolu şikâyeti niteliğindeki başvurular, bariz takdir hatası veya açık keyfilik bulunmadıkça Anayasa Mahkemesince incelenemez (B. No: 2012/1027, 12/2/2013, § 26).

47. Somut olayda başvurucular, eski tapu kaydı ile adlarına tescilli taşınmazı uzun süredir kullandıklarını, kadastro tespiti sırasında taşınmazın kısmen tespit dışı bırakıldığını, kısmen adlarına tescil edildiğini, Ordu 1. Asliye Hukuk Mahkemesinde açtıkları tescil davasının, taşınmaz genişlemeye ve değişmeye müsait olmadığı için sabit hudutlu olduğu halde, Mahkemece mahalli bilirkişi beyanlarına, fen bilirkişisi raporlarına, dava dosyasında bulunan bütün bilgi ve belgelere, resmi kurumlarca yapılan yazışmalara aykırı olarak reddedildiğini, yıllarca kullandıkları ve evlerinin olduğu yerleşim yerinin ellerinden alındığını, ziraat bilirkişisinin objektif bir rapor sunmadığını, tapu siciline inanarak ve güvenerek işlem yaptıklarını, yıllarca emlak vergisi ödediklerini belirterek, adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

48. Başvurucular, 22/9/1999 tarihinde Orman Genel Müdürlüğü aleyhine açtıkları davada, 60-70 yıldır kullandıkları ve eski tapu kayıtlarına göre kısmen kendi adlarına kısmen murisleri adlarına tescilli olan taşınmazın orman olduğu gerekçesiyle kadastro tespiti sırasında tespit dışı bırakıldığını, taşınmazın sınırlarının sabit sınır olduğunu, tahmini olarak 5000 dönüm araziyi kapsadığını ve ellerindeki tapu kaydının dava konusu yeri de içine aldığını ileri sürerek, zilyedi oldukları taşınmazın adlarına tescilini talep etmişlerdir.

Kabadüz Asliye Hukuk Mahkemesince tarafların delilleri toplanmış, eski tapu kayıtları istenmiş, kadastro krokisi, orman amenajman planı, memleket haritası getirtilmiştir. Yargılama sırasında Yokuşdibi Belediye Başkanlığı ve Maliye Hazinesi dahili davalı olarak davaya katılmışlardır. Kabadüz Adliyesinin kapatılması üzerine yargılamaya Ordu 1. Asliye Hukuk Mahkemesinde devam edilmiştir. Mahkemece, taşınmazın bulunduğu yerde keşif yapılıp bilirkişi raporları alınmıştır. Mahkeme, 14/11/2001 tarihinde, tüm dosya kapsamı ve deliller ile keşif ve bilirkişi raporlarını inceleyerek, tescil dışı bırakılan kısmın kısmen orman, kısmen yaylak vasfında olduğu, tapu kaydının kapsamında kalmadığı, dolayısıyla özel mülkiyete konu olamayacağı gerekçesiyle davanın reddine karar vermiştir. Temyiz üzerine Yargıtay 20. Hukuk Dairesince davanın tapuda kayıtlı olmayan taşınmazın tesciline ilişkin olduğu belirtilerek ve Mahkemece verilen kararın gerekçesi kabul edilerek 29/1/2013 tarihinde hüküm onanmıştır. Karar düzeltme talebinin reddedildiği 2/12/2013 tarih itibarıyla hüküm kesinleşmiştir.

49. Mahkemenin gerekçesi ve başvuruculaın iddiaları incelendiğinde, iddiaların özünün Derece Mahkemesi tarafından delillerin değerlendirilmesinde ve hukuk kurallarının yorumlanmasında isabet olmadığına ve esas itibarıyla yargılamanın sonucuna ilişkin olduğu anlaşılmaktadır.

50. Başvurucular, yargılama sürecinde karşı tarafın sunduğu deliller ve görüşlerden bilgi sahibi olamadıklarına, kendi delillerini ve iddialarını sunma olanağı bulamadıklarına, karşı tarafça sunulan delillere ve iddialara etkili bir şekilde itiraz etme fırsatı bulamadıklarına ya da uyuşmazlığın çözüme kavuşturulmasıyla ilgili iddialarının derece Mahkemesi tarafından dinlenmediğine ilişkin bir bilgi ya da kanıt sunmadıkları gibi Mahkemenin kararında bariz takdir hatası veya açık keyfilik oluşturan herhangi bir durum da tespit edilememiştir.

51. Açıklanan nedenlerle, başvurucular tarafından ileri sürülen iddiaların kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu, Derece Mahkemesi kararının bariz takdir hatası veya açık keyfilik de içermediği anlaşıldığından, başvurunun bu kısmının, diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin “açıkça dayanaktan yoksun olması” nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

d. Diğer Başvuruculaın Yargılama Süresinin Makul Olmadığı İddiaları

52. Başvuru formu ile eklerinin incelenmesi sonucunda, açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun bu kısmının kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

53. Başvurucular, Ordu 1. Asliye Hukuk Mahkemesinde açtıkları tescil davasının makul sürede sonuçlanmadığını belirterek, adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

54. Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’nin (Sözleşme) ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün olmayıp (B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18), Sözleşme metni ile Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut görünümleri olan alt ilke ve haklar, Anayasa’nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa’nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı birçok kararında, ilgili hükmü Sözleşme’nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, Sözleşme’nin lafzi içeriğinde yer alan ve AİHM içtihadıyla

adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen ilke ve haklara, Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir Somut başvurunun dayanağını oluşturan makul sürede yargılanma hakkı da yukarıda belirtilen ilkeler uyarınca adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil olup, ayrıca davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasının yargının görevi olduğunu belirten Anayasa'nın 141. maddesinin de Anayasa'nın bütünselliği ilkesi gereği, makul sürede yargılanma hakkının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulması gerektiği açıktır (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 38–39).

55. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde göz önünde bulundurulması gereken kriterlerdir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 41–45).

56. Anayasa'nın 36. maddesi ve Sözleşme'nin 6. maddesi uyarınca, medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkların makul sürede karara bağlanması gerekmektedir. Başvuru konusu olayda, taşınmazın tapuya tescili davasında, 1086 sayılı mülga Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu ve 6100 sayılı Kanun'da yer alan usul hükümlerine göre yürütülen somut yargılama faaliyetinin, medeni hak ve yükümlülükleri konu alan bir yargılama olduğunda kuşku yoktur (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 49).

57. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin makul süre değerlendirmesinde, sürenin başlangıcı kural olarak, uyuşmazlığı karara bağlayacak yargılama sürecinin işletilmeye başlandığı, başka bir deyişle davanın ikame edildiği tarih olup, bu tarih somut başvuru açısından 22/4/1999 tarihidir.

58. Başvuruculardan bir kısmı mirasçı olarak yargılama sürecine katılmışlardır. Ancak miras bırakanından intikalle davayı takip etmekte olan başvurucular açısından da makul süre değerlendirmesinde dikkate alınacak sürenin başlangıç anı, başvuruculardan yargılamaya katıldığı tarih değil, somut olayda murisleri açısından değerlendirmeye esas alınan sürenin başlangıç anı olan 22/4/1999 tarihidir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 52).

59. Sürenin bitiş tarihi ise çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde yargılamanın sona erme tarihidir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 52). Somut başvuru açısından bu tarih, Yargıtay 20. Hukuk Dairesince karar düzeltme isteminin reddedildiği 2/12/2013 tarihidir.

60. Başvuruya konu yargılama sürecinin incelenmesinde, başvurucular, 22/4/1999 tarihinde Orman Genel Müdürlüğü aleyhine açtıkları davada, 60-70 yıldır kullandıkları ve eski tapu kayıtlarına göre kısmen kendi adlarına kısmen murisleri adlarına tescilli olan taşınmazın orman olduğu gerekçesiyle kadastro tespiti sırasında tespit dışı bırakıldığını ileri sürerek taşınmazın adlarına tescilini talep etmişlerdir. Kabadüz Asliye Hukuk Mahkemesince tarafların delilleri toplanmış, eski tapu kayıtları istenmiş, kadastro krokisi, orman amenajman planı, memleket haritası getirtilmiştir. Yargılama sırasında Yokuşdibi Belediye Başkanlığı ve Maliye Hazinesi dâhili davalı olarak davaya katılmışlardır. Kabadüz Adliyesinin kapatılması üzerine yargılamaya Ordu 1. Asliye Hukuk Mahkemesinde devam edilmiştir. Mahkemece, taşınmazın bulunduğu yerde keşif yapılıp bilirkişi raporları alınmıştır. Mahkemece dosyanın birçok defa incelemeye alındığı, uzun süre mera tespit çalışmalarının kesinleşmesinin beklendiği anlaşılmıştır. Mahkeme, 14/11/2001 tarihinde, tüm dosya kapsamı ile keşif ve bilirkişi raporlarını inceleyerek, tescil dışı bırakılan kısmın kısmen orman, kısmen yaylak vasfında olduğu gerekçesiyle davanın reddine karar vermiştir. Temyiz üzerine Yargıtay 20. Hukuk Dairesince 12/6/2012 tarihinde dosyada eksikliklerin bulunduğu gerekçesiyle dosyanın Mahkemesine geri çevrilmesine karar verilmiştir. Eksik

hususların tamamlanmasından sonra, Yargıtay 20. Hukuk Dairesince, 29/1/2013 tarihinde hüküm onanmıştır. Karar düzeltme talebinin reddedildiği 2/12/2013 tarih itibarıyla hüküm kesinleşmiştir.

61. 6100 sayılı Kanun'un öngördüğü yargılama usullerine tabi mahkemeler nezdindeki yargılamaların makul sürede tamamlanmadığı yönündeki iddialar daha önce bireysel başvuru konusu yapılmış ve Anayasa Mahkemesi tarafından, özellikle yargılamada sürati temin etmeye hizmet eden özel usul hükümlerinin nazara alınmadığı göz önünde bulundurularak makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönünde karar verilmiştir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 34-64).

62. Başvuruya konu davada yer alan kişi sayısı ve davanın mahiyeti nedeniyle icrası gereken usul işlemlerinin niteliği başvuruya konu yargılamanın karmaşık olduğunu ortaya koymakla birlikte, davaya bütün olarak bakıldığında, mülga 1086 sayılı Kanun ve 6100 sayılı Kanun hükümlerine tabi bir yargılama sürecine ilişkin somut başvuru açısından farklı bir karar verilmesini gerektirecek bir yön bulunmadığı ve yaklaşık on beş yıllık yargılama sürecinde makul olmayan bir gecikmenin olduğu sonucuna varılmıştır.

63. Açıklanan nedenlerle, başvurucuların Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma haklarının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

64. Başvurucular, makul sürede yargılama yapılmadığı için maddi ve manevi zararlarının tazminini talep etmişlerdir.

65. 6216 sayılı Kanun'un "Kararlar" kenar başlıklı 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

66. Başvuruculara tarafı olduğu uyuşmazlığa ilişkin on beş yıllık yargılama süresi nazara alındığında, yargılama faaliyetinin uzunluğu sebebiyle, yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucular Coşkun Aktürk'e net 2.100,00 TL, Ümmehan Demir'e net 4.150,00 TL, İbrahim Aktürk'e net 4.150,00 TL, Nejdet Güner'e net 3.200,00 TL, diğer başvuruculara (kabul edilemezlik kararı verilen başvurucular Saide Akan, Necat Yıldız ve Ferat Aydın dışındaki) ayrı ayrı net 12.450,00 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

67. Başvurucular tarafından maddi tazminat talebinde bulunulmuş olmakla beraber, tespit edilen ihlal ile iddia edilen maddi zarar arasında illiyet bağı bulunmadığı anlaşıldığından, başvuruculara maddi tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

68. Başvurucular tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 206,10 TL harçtan oluşan yargılama giderinin başvuruculara (kabul edilemezlik kararı verilen başvurucular Saide Akan, Necat Yıldız ve Ferat Aydın dışındaki) müştereken ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Başvurucular Saide Akan ve Necat Yıldız'ın ihlal iddialarının "başvuru yollarının tüketilmemiş olması" nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA, anılan başvuruculaların yaptıkları yargılama giderlerinin üzerilerinde bırakılmasına,

2. Başvurucu Ferat Aydın'ın ihlal iddialarının "açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA, anılan başvurucunun yaptığı yargılama giderlerinin üzerinde bırakılmasına,

3. Diğer başvuruculaların yargılamanın sonucu itibarıyla adil olmadığı yönündeki iddialarının "açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

4. Diğer başvuruculaların makul sürede yargılanma haklarının ihlal edildiği yönündeki iddialarının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma haklarının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvurucular Coşkun Aktürk'e net 2.100,00 TL, Ümmehan Demir'e net 4.150,00 TL, İbrahim Aktürk'e net 4.150,00 TL, Nejdet Güner'e net 3.200,00 TL, diğer başvuruculara (kabul edilemezlik kararı verilen başvurucular Saide Akan, Necat Yıldız ve Ferat Aydın dışındaki) ayrı ayrı net 12.450,00 TL manevi TAZMİNAT ÖDENMESİNE, başvuruculaların tazminata ilişkin diğer taleplerinin REDDİNE,

D. Başvurucular tarafından yapılan 206,10 TL harçtan oluşan yargılama giderinin BAŞVURUCULARA (kabul edilemezlik kararı verilen başvurucular Saide Akan, Necat Yıldız ve Ferat Aydın dışındaki) MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

F. Ödemenin, kararın tebliğini takiben başvuruculaların Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

19/11/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

CEMİL SARIDAĞ VE DİĞERLERİ

B. No: 2014/2614 | Karar tarihi: 19.11.2014

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/2614

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

CEMİL SARIDAĞ VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/2614)

Karar Tarihi: 19/11/2014

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Serruh KALELİ

Üyeler : Nuri NECİPOĞLU

Hicabi DURSUN

Erdal TERCAN

Hasan Tahsin GÖKCAN

Raportör : Murat AZAKLI

Başvurucular : Cemil SARIDAĞ

Mustafa SARIDAĞ

Faruk SARIDAĞ

Hıssa SARIDAĞ

İbrahim SARIDAĞ

Mesut SARIDAĞ

Nücüde SARIDAĞ

Şükran SARIDAG

Türkan SARIDAĞ

Vekilleri : Av. Ali AYDEMİR

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucular, murisleri tarafından 29/12/1957 tarihinde Kızıltepe Tapulama Mahkemesinde açılan kadastro tespitine itiraz davasının halen devam ettiğini, yargılamanın

makul sürede sonuçlanmadığını belirterek, mülkiyet ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşler, ihlalin tespitiyle uğradıkları maddi ve manevi zararın tazminine karar verilmesini talep etmişlerdir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 28/2/2014 tarihinde Anayasa Mahkemesine doğrudan yapılmıştır. İdari yönden yapılan ön incelemede başvurunun Komisyona sunulmasına engel bir durumun bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. Birinci Bölüm İkinci Komisyonunca, 17/4/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik incelemesi Bölüm tarafından yapılmak üzere, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Bölüm Başkanı tarafından 8/5/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru konusu olay ve olgular ile başvurunun bir örneği, görüş için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir. Adalet Bakanlığının 29/5/2014 tarihli yazısında, Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarına ve bu kapsamda sunulan görüşlerine atfen, başvuru hakkında görüş sunulmayacağı bildirilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru formu ve ekleri ile başvuruya konu yargılama dosyası içeriğinden tespit edilen ilgili olaylar özetle şöyledir:

7. Mardin ili Kızıltepe ilçesi Otluk köyünde 1957 yılında yapılan kadastro çalışmaları sırasında 3 ve 5 parsel numaralı taşınmazlar A.A. ve müşterekleri adına tespit edilmiştir.

8. Başvuruculların murisi İbrahim Sarıdağ ve müşterekleri tarafından, A.A. ve müşterekleri aleyhine, 29/12/1957 tarihinde Kızıltepe Tapulama Mahkemesinin E.1957/178 ve E.1957/180 sayılı dosyalarında kadastro tespitine itiraz davaları açılmıştır.

9. Kızıltepe Tapulama Mahkemesince, 13/4/1958 tarihinde, E.1957/180 sayılı dava dosyası ile E.1957/178 sayılı dava dosyasının birleştirilmesine karar verilmiş ve yargılamaya E.1957/178 sayılı dava dosyası üzerinden devam edilmiştir.

10. Maliye Hazinesi, dava konusu taşınmazların Hazineye ait olduğunu ileri sürerek, 13/5/1958 tarihinde davaya müdahil olmuştur.

11. Dava dosyası 2013 yılında Mardin Kadastro Mahkemesine devredilmiş olup, yargılamaya Mardin Kadastro Mahkemesinin E.2013/42 sayılı dava dosyasında devam edilmektedir.

12. Başvurucu, 28/2/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

B. İlgili Hukuk

13. Bkz. B. No: 2012/12, 17/9/2013, §§ 16-22.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

14. Mahkemenin 19/11/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvuruculların 28/2/2014 tarih ve 2014/2614 numaralı bireysel başvuruları incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvuruculların İddiaları

15. Başvurucular, 1957 yılında yapılan kadastro çalışmaları sırasında 3 ve 5 parsel numaralı taşınmazların başka şahıslar adlarına tespit edildiğini, murisleri tarafından 29/12/1957 tarihinde Kızıltepe Tapulama Mahkemesinde açılan kadastro tespitine itiraz davasının halen devam ettiğini, makul sürede yargılama yapılmadığını, 57 yıldır devam eden yargılama sürecinde taşınmazı kullanamadıklarını belirterek, mülkiyet ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

B. Değerlendirme

16. Başvuru dilekçesi ve ekleri dikkate alınarak başvurucu Faruk Sarıdağ ile diğer başvurucuların bireysel başvuruları ayrı değerlendirilmiştir.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

a. Başvurucu Faruk Sarıdağ'ın Mülkiyet ve Adil Yargılanma Haklarının İhlali İddiası

17. 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un "Bireysel başvuru usulü" kenar başlıklı 47. maddesinin (3) ve (6) numaralı fıkraları şöyledir:

"(3) Başvuru dilekçesinde başvurucunun ve varsa temsilcisinin kimlik ve adres bilgilerinin, işlem, eylem ya da ihmal nedeniyle ihlal edildiği ileri sürülen hak ve özgürlüğün ve dayanılan Anayasa hükümlerinin, ihlal gerekçelerinin, başvuru yollarının tüketilmesine ilişkin aşamaların, başvuru yollarının tüketildiği, başvuru yolu öngörülmemişse ihlalin öğrenildiği tarih ile varsa uğranılan zararın belirtilmesi gerekir. Başvuru dilekçesine, dayanılan deliller ile ihlale neden olduğu ileri sürülen işlem veya kararların aslı ya da örneğinin ve harcın ödendiğine dair belgenin eklenmesi şarttır.

…

(6) Başvuru evrakında herhangi bir eksiklik bulunması hâlinde, Mahkeme yazı işleri tarafından eksikliğin giderilmesi için başvurucu veya varsa vekiline onbeş günü geçmemek üzere bir süre verilir ve geçerli bir mazereti olmaksızın bu sürede eksikliğin tamamlanmaması durumunda başvurunun reddine karar verileceği bildirilir."

18. 6216 sayılı Kanun'un, "Bireysel başvuruların kabul edilebilirlik şartları ve incelenmesi" kenar başlıklı 48. maddesinin (1) ve (2) numaralı fıkraları şöyledir:

"(1) Bireysel başvuru hakkında kabul edilebilirlik kararı verilebilmesi için 45 ila 47 nci maddelerde öngörülen şartların taşınması gerekir.

(2) Mahkeme, Anayasanın uygulanması ve yorumlanması veya temel hakların kapsamının ve sınırlarının belirlenmesi açısından önem taşımayan ve başvurucunun önemli bir zarara uğramadığı başvurular ile açıkça dayanaktan yoksun başvuruların kabul edilemezliğine karar verebilir."

19. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün bireysel başvuruların içeriğini düzenleyen "Bireysel başvuru formu ve ekleri" başlıklı 59. maddesinin ilgili bölümü şöyledir:

"…

(2) Başvuru formunda aşağıdaki hususlar yer alır:

…

ç) Kamu gücünün ihlale neden olduğu iddia edilen işlem, eylem ya da ihmaline dair olayların tarih sırasına göre özeti.

d) Bireysel başvuru kapsamındaki haklardan hangisinin hangi nedenle ihlal edildiği ve buna ilişkin gerekçeler ve delillere ait özlü açıklamalar.

e) Başvurucunun güncel ve kişisel bir temel hakkının doğrudan zedelendiği iddiasının dayanakları.

…

(3) Başvuru formuna aşağıdaki belgeler ya da onaylı örnekleri eklenir:

…

e) Dayanılan belgelerin asılları ya da onaylı örnekleri.

…

(4) Başvurucu ihlal iddiasına dayanak gösterdiği üçüncü fıkradaki belgelere herhangi bir nedenle erişememesi hâlinde bunun gerekçelerini belirtir. Mahkeme gerekli gördüğü takdirde bu bilgi ve belgeleri resen toplar.

…”

20. İçtüzüğün “Formun ve eklerinin hazırlanmasına ilişkin ilkeler” başlıklı 60. maddesi şöyledir:

“(1) Başvuru formu, İçtüzüğün 59 uncu maddesine uygun olarak düzenlenir ve aynı maddede belirtilen belgeler ya da onaylı örnekleri başvuru formuna eklenir.

(2) Başvuru formu okunaklı ve başvurunun esasına yönelik özlü bilgileri içerir şekilde hazırlanır. Başvuru formunun ekler hariç on sayfayı geçmesi hâlinde başvurucunun ayrıca başvuru formuna olayların özetini eklemesi gerekir.

(3) Başvurucu, başvuru formunun ekinde sunduğu belgeleri, tarih sırasına göre numaralandırarak her bir belgeyi tanımlayıcı başlıklar hâlinde dizi pusulasına bağlar.”

21. İçtüzüğün “Form ve eklerinin ön incelemesi ve eksiklikler” başlıklı 66. maddesi şöyledir:

“(1)Bireysel Başvuru Bürosu gelen başvuruları şeklî eksiklikler bulunup bulunmadığı yönünden inceler. Başvuru formunda veya eklerinde herhangi bir eksiklik tespit edilmesi hâlinde, bunların tamamlattırılması için başvurucuya, varsa avukatına veya kanuni temsilcisine onbeş günü geçmemek üzere bir süre verilir.

(2) Eksikliklerin tamamlattırılmasına dair yazıda başvurucuya geçerli bir mazereti olmaksızın verilen sürede eksiklikleri tamamlamadığı takdirde başvurusunun reddine karar verileceği bildirilir.

(3) Başvurunun; süresinde yapılmadığı, 59 uncu ve 60 ıncı maddelerdeki şekil şartlarına uygun olmadığı ve tespit edilen eksikliklerin verilen kesin sürelerde tamamlanmadığı hâllerde Komisyonlar Başraportörü tarafından reddine karar verilir ve başvurucuya tebliğ edilir. Bu karara tebliğ tarihinden itibaren yedi gün içinde Komisyona itiraz edilebilir. Bu konuda Komisyonların verdiği kararlar kesindir.”

22. 6216 sayılı Kanun’un 47. maddesinin (3) numaralı, 48. maddesinin (1) ve (2) numaralı fıkraları ile İçtüzüğün 59. maddesinin ilgili fıkraları uyarınca Anayasa Mahkemesine başvuru konusu olaylarla ilgili delilleri sunmak suretiyle olaylar hakkındaki iddialarını ve dayanılan Anayasa hükmünün kendilerine göre ihlal edildiğine dair açıklamalarda bulunarak hukuki iddialarını kanıtlamak başvurucuya düşer (B. No: 2013/276, 9/1/2014, § 19).

23. Başvurucunun, kamu gücünün işlem, eylem ya da ihmali nedeniyle ihlal edildiğini ileri sürdüğü hak ve özgürlük ile dayanılan Anayasa hükümlerini, ihlal gerekçelerini, dayanılan deliller ile ihlale neden olduğu ileri sürülen işlem veya kararların aslı ya da örneğini başvuru dilekçesine eklemesi şarttır. Başvuru dilekçesinde kamu gücünün ihlale neden olduğu iddia edilen işlem, eylem ya da ihmaline dair olayların tarih sırasına göre özeti yapılmalı; bireysel başvuru kapsamındaki haklardan hangisinin hangi nedenle ihlal edildiği ve buna ilişkin gerekçeler ve deliller açıklanmalıdır (B. No: 2013/276, 9/1/2014, § 20).

24. 6216 sayılı Kanun'un 47. maddesinin (6) numaralı fıkrasına göre başvuru evrakında herhangi bir eksiklik bulunması hâlinde, Anayasa Mahkemesi başvurucudan, eksikliğin tamamlanmasını ister. İçtüzüğün 66. maddesinin (1) numaralı fıkrasına göre Mahkemenin başvurucudan giderilmesini isteyebileceği eksiklikler, "şekli eksiklikler"dir. 6216 sayılı Kanun'un 47. ve İçtüzüğün 66. maddesi birlikte değerlendirildiğinde Anayasa Mahkemesi başvurucudan ilk olarak, usulünce doldurulmamış olan başvuru formunun usulüne uygun olarak doldurulmasını isteyebilir. İkinci olarak ise başvurucunun "ihlal iddiasına dayanak gösterdiği" bilgi, belge ve deliller başvuru dilekçesine eklenmemiş ise dayanılan bu belgelerin tamamlanması istenebilir (B. No: 2013/276, 9/1/2014, § 21). Başka bir deyişle Anayasa Mahkemesi başvurucudan, dilekçesinde dayandığı ancak Mahkemeye ibraz etmediği delillerini tamamlamasını isteyebilir.

25. Yukarıda belirtilen koşullar yerine getirilmediği takdirde Anayasa Mahkemesi başvuruyu açıkça dayanaktan yoksun olduğu gerekçesiyle kabul edilemez bulabilir. İddiaların dayanaktan yoksun olmadığı konusunda Anayasa Mahkemesinin ikna edilmesi, başvurucu tarafından ileri sürülen iddiaların niteliğine bağlıdır. Başvurucunun başlangıçta, başvuru hakkında kabul edilemezlik kararı verilmesini önlemek için başvuru formu ve eklerinde iddialarını destekleyici belgeleri sunması ve gerekli açıklamaları yapması zorunludur (B. No: 2013/276, 9/1/2014, § 23).

26. Somut başvuruda başvurucu Faruk Sarıdağ, başvuru dilekçesinde, murisleri tarafından 29/12/1957 tarihinde Kızıltepe Tapulama Mahkemesinde açılan kadastro tespitine itiraz davasının halen devam ettiğini, makul sürede yargılama yapılmadığını, 57 yıldır devam eden yargılama sürecinde taşınmazı kullanamadığını belirterek, mülkiyet ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

27. Başvurucunun, ihlale neden olduğunu ileri sürdüğü Mardin Kadastro Mahkemesindeki dava dosyasının incelenmesinde, davanın tarafları arasında yer almadığı anlaşılmış ve dava dosyası ile ilgisi tespit edilememiştir. Anayasa Mahkemesince, başvurucuya, 10/7/2014 tarihli yazı gönderilerek, Mardin Kadastro Mahkemesi dava dosyasında davacı veya davalı olduğuna dair belgenin ya da anılan dava dosyasıyla bağlantısını gösteren belge veya bilginin, yazının tebliğinden itibaren on beş gün içinde bildirilmesi talep edilmiştir. Anılan yazı 17/7/2014 tarihinde başvurucu vekiline tebliğ edildiği halde, başvurucu herhangi bir belge sunmadığı gibi yazıya karşı cevap da vermemiştir. Bu şekilde başvuru dilekçesi ile ihlal iddialarının dayanağı belgeler açıkça sunulmadığı gibi başvurucu, herhangi bir bilgi ve belgenin ilgililerden istenmesi için Mahkemeden bir talepte de bulunmamıştır.

28. Anayasa Mahkemesine yapılan bireysel başvurularda başvuruculların başvurularını titizlikle hazırlama ve takip etme yükümlülükleri vardır. Bu yükümlülüğün bir gereği olarak başvurucu, ihlal edildiğini iddia ettiği Anayasa hükmünün nasıl ihlal edildiğine ilişkin açıklamalarda bulunmak suretiyle hukuki iddialarını kanıtlamak zorundadır. Başvurucu tarafından soyut şekilde birtakım Anayasa hükümlerine atıfta bulunulmuş olması iddiaların

ispatlandığı anlamına gelmez. Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru yolu, Anayasa'ya aykırılığın soyut biçimde ileri sürülmesini sağlayan bir yol olarak düzenlenmemiştir.

29. Başvurucunun, ihlal iddiasının dayanağı olan tüm olayları göstermesi, başvuruyu aydınlatacak ve hükmün esasını etkileyecek argümanları destekleyici tüm belgeleri başvuru dilekçesine eklemesi gerekir. Şayet bir belge elde edilememişse, bunun da nedenleri açıklanmalıdır. Somut başvuruda başvurucu bu koşulları yerine getirmeyerek iddialarını temellendirmediğinden başvurusunun esasının incelenmesi imkânı bulunmamaktadır (B. No: 2013/276, 9/1/2014, § 26).

30. Açıklanan nedenlerle, başvurucu Faruk Sarıdağ tarafından ileri sürülen ihlal iddialarının başvurucu tarafından kanıtlanmamış olması nedeniyle, başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin "açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Diğer Başvuruculaların Mülkiyet ve Adil Yargılanma Haklarının İhlali İddiaları

31. Başvuru formu ile eklerinin incelenmesi sonucunda, açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun bu kısmının kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

32. Başvurucular, murisleri tarafından açılan kadastro tespitine itiraz davasının makul sürede sonuçlanmadığını ve taşınmazı bu sürede kullanamadıklarını belirterek, mülkiyet ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

33. Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün olmayıp (B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18), Sözleşme metni ile Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut görünümleri olan alt ilke ve haklar, Anayasa'nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı bir çok kararında, ilgili hükmü Sözleşme'nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, gerek Sözleşme'nin lafzi içeriğinde yer alan gerek AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen ilke ve haklara, Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir. Somut başvurunun dayanağını oluşturan makul sürede yargılanma hakkı da yukarıda belirtilen ilkeler uyarınca adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil olup, ayrıca davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasının yargının görevi olduğunu belirten Anayasa'nın 141. maddesinin de Anayasa'nın bütünselliği ilkesi gereği, makul sürede yargılanma hakkının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulması gerektiği açıktır (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 38–39).

34. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde göz önünde bulundurulması gereken kriterlerdir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 41–45)

35. Anayasa'nın 36. maddesi ve Sözleşme'nin 6. maddesi uyarınca, medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkların makul sürede karara bağlanması gerekmektedir. Başvuru konusu olayda, taşınmaz mülkiyeti hakkında Kızıltepe Kadastro Mahkemesinde

açılan kadastro tespitine itiraz davasında, 3402 ve 6100 sayılı Kanun'larda yer alan usul hükümlerine göre yürütülen somut yargılama faaliyetinin, medeni hak ve yükümlülükleri konu alan bir yargılama olduğunda kuşku yoktur (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 49).

36. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin makul süre değerlendirmesinde, sürenin başlangıcı kural olarak, uyuşmazlığı karara bağlayacak yargılama sürecinin işletilmeye başlandığı, başka bir deyişle davanın ikame edildiği tarih olup, bu tarih somut başvuru açısından 29/12/1957 tarihidir.

37. Başvuruya konu dava, başvurucuların miras bırakanlarından intikalle takip etmekte oldukları bir uyuşmazlık olup, bu yönüyle makul süre değerlendirmesi bakımından dikkate alınacak sürenin başlangıç anı, mirasçıların yargılamaya katıldıkları an değil, somut olayda muris açısından değerlendirmeye esas alınan sürenin başlangıç anıdır (B. No: 2013/1115, 5/12/2013, § 51).

38. Sürenin bitiş tarihi ise, çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde yargılamanın sona erme tarihidir. Ancak devam eden yargılamalara ilişkin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasını içeren başvuruların yargılama faaliyetinin devamı sırasında da yapılabilmesi olanağı bulunduğundan, değerlendirmeye esas alınacak sürenin bitiş anı bireysel başvurunun karara bağlandığı tarihtir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 52).

39. Başvuruya konu yargılama sürecinin incelenmesinde, yargılamanın konusunun Kızıltepe ilçesindeki kadastro çalışmaları sonucunda yapılan kadastro tespitlerine itiraz ile taşınmazların başvurucuların murisleri adlarına tapuya tescili istemlerine ilişkindir. Mahkemece, başvurucular tarafından açılan dava dosyalarının birleştirildiği anlaşılmaktadır. Birleştirmenin, davanın konusu ve taraflarının aynı olması gerekçesiyle yapıldığı belirlenmiştir. 16/11/1957 havale tarihli dilekçe ile yargılamasına başlanıldığı anlaşılan davanın tensip zaptının tanzimi sonrasında, Maliye Hazinesinin davaya müdahil olduğu, halen derdest olmakla birlikte, yargılama sürecinde yüzü aşkın duruşma yapılmış olup belirtilen celseler arasında genellikle iki aylık sürelerin bulunduğu anlaşılmıştır.

40. İlgili yargılama evrakının incelenmesinden, özellikle tensip zaptı kapsamında ikmaline başlanılması gereken tapu kaydı, birleşik kroki, mahalli bilirkişi listesi gibi evrakın ilgili kurumlardan talep edilmeyerek, yargılama sırasında münferit celselerde verilen ara kararları uyarınca kısım kısım talep edildiği, ara karar gereklerinin yerine getirilmediği muhtelif celselerde taraf vekillerinin mazeretlerinin kabulüne dair karar tesisi ile yetinildiği, celse harcı tayini gibi usuli imkanların yargılama makamlarınca kullanılmadığı, Mahkemece birçok defa dosyanın incelemeye alındığı ve bu sebeple duruşmaların ertelendiği, keşif ara kararlarının farklı gerekçelerle yerine getirilmediği ve birçok defa keşiflerin ertelendiği belirlenmektedir.

41. Başvuruya konu yargılamanın kadastro mahkemesi önünde sürdüğü görülmekle, 3402 sayılı Kanun'da yer alan özel usul hükümleri ile medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkları konu alan yargılama faaliyetleri için geçerli genel usuli hükümler içeren 6100 sayılı Kanun'a tabi bir yargılama faaliyetinin söz konusu olduğu ve 3402 sayılı Kanun'da yer alan özel usul hükümleri ile 6100 sayılı Kanun'un 30. maddesinin, uyuşmazlıkların makul sürede çözümlenmesi gerekliliğini ortaya koyduğu anlaşılmaktadır (§ 12).

42. Kadastro mahkemesi nezdindeki yargılamaların makul sürede tamamlanmadığı yönündeki iddialar daha önce bireysel başvuru konusu yapılmış ve Anayasa Mahkemesi

tarafından, özellikle 3402 sayılı Kanun'da yer alan ve yargılamada sürati temin etmeye hizmet eden özel usul hükümlerinin nazara alınmadığı göz önünde bulundurularak makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönünde kararlar verilmiştir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 54-64; B. No: 2012/12, 17/9/2013, §§ 53-62; B. No: 2013/1115, 5/12/2013, §§ 60-67; 2012/673, 19/12/2013, §§ 37-43).

43. Başvuruya konu davanın mahiyeti nedeniyle icrası gereken usul işlemlerinin niteliği başvuruya konu yargılamanın karmaşık olduğunu ortaya koymakla birlikte, davaya bütün olarak bakıldığında, 3402 sayılı Kanun'da yer alan usul hükümlerine tabi bir yargılama sürecine ilişkin somut başvuru açısından farklı bir karar verilmesini gerektirecek bir yön bulunmadığı ve yaklaşık elli yedi yıldır devam eden yargılama sürecinde makul olmayan bir gecikmenin olduğu sonucuna varılmıştır.

44. Açıklanan nedenlerle, başvurucuların Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma haklarının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

45. Başvurucular, uzun süren yargılama nedeniyle taşınmazdan yararlanamadıkları gibi taşınmazdan sağlanan gelir desteğinden de mahrum kaldıklarını belirterek, Anayasa'nın 35. maddesinde tanımlanan mülkiyet haklarının ihlal edildiğini iddia etmiş olup, başvurucuların makul sürede yargılanma haklarının ihlal edildiği yönünde yukarıda yer verilen tespitler ışığında, mülkiyet haklarının ihlal edildiği yönündeki iddialarının ayrıca değerlendirilmesine gerek görülmemiştir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

46. Başvurucular, yargılamanın makul sürede sonuçlanmaması ve bu sürede taşınmazı kullanamamaları nedeniyle 250.000,00 TL maddi, 300.000,00 TL manevi tazminata hükmedilmesini talep etmişlerdir.

47. 6216 sayılı Kanun'un "Kararlar" kenar başlıklı 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

48. Başvuruculara tarafı olduğu uyuşmazlığa ilişkin yaklaşık elli yedi yıldır devam eden yargılama süresi nazara alındığında, yargılama faaliyetinin uzunluğu sebebiyle, yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvuruculara (kabul edilemezlik kararı verilen başvurucu Faruk Sarıdağ dışındaki) ayrı ayrı net olarak 500,00 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

49. Başvurucular tarafından maddi tazminat talebinde bulunulmuş olmakla beraber, tespit edilen ihlal ile iddia edilen maddi zarar arasında illiyet bağı bulunmadığı anlaşıldığından, başvuruculara maddi tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

50. Başvurucular tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 206,10 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.706,10 TL yargılama giderinin başvuruculara (kabul edilemezlik kararı verilen başvurucu Faruk Sarıdağ dışındaki) müştereken ödenmesine karar verilmesi gerekir.

51. Başvuruya konu yargılamanın yaklaşık elli yedi yıldır devam ettiği ve bu hususun makul sürede yargılanma hakkını ihlal ettiği gözetilerek, anayasal bir hakkın ihlal edildiği açık olan bir yargılama dosyasında, hukuka, adalete ve mahkemeye güven ilkesinin gördüğü zararın devam etmesinin önlenmesi amacıyla, yargılamanın mümkün olan en kısa sürede sonuçlandırılmasını teminen, kararın bir örneğinin ilgili Mahkemesine gönderilmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Başvurucu Faruk Sarıdağ'ın ihlal iddialarının "açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA, anılan başvurucunun yaptığı yargılama giderlerinin üzerinde bırakılmasına,

2. Diğer başvuruculların, makul sürede yargılanma haklarının ihlal edildiği yönündeki iddialarının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Faruk Sarıdağ dışındaki diğer başvuruculların, Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma haklarının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kabul edilemezlik kararı verilen başvurucu Faruk Sarıdağ dışındaki diğer başvuruculara ayrı ayrı net olarak 500,00 TL manevi TAZMİNAT ÖDENMESİNE, başvuruculların tazminata ilişkin diğer taleplerinin REDDİNE,

D. Kabul edilemezlik kararı verilen başvurucu Faruk Sarıdağ dışındaki başvurucular tarafından yapılan 206,10 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.706,10 TL yargılama giderinin BAŞVURUCULARA MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvuruculların Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

F. Kararın bir örneğinin Mardin Kadastro Mahkemesine gönderilmesine,

19/11/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

HALİL İBRAHİM ERSÖYLEYEN

B. No: 2014/2860 | Karar tarihi: 19.11.2014

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/2860

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

HALİL İBRAHİM ERSÖYLEYEN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/2860)

Karar Tarihi: 19/11/2014

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Serruh KALELİ

Üyeler : Nuri NECİPOĞLU

Hicabi DURSUN

Erdal TERCAN

Hasan Tahsin GÖKCAN

Raportör : Akif YILDIRIM

Başvurucu : Halil İbrahim ERSÖYLEYEN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, kasten insan öldürme, yağma ve kişiyi hürriyetinden yoksun kılma suçlarından yargılandığı İstanbul 10. Ağır Ceza Mahkemesinin E.2003/73 sayılı dosyasında, yargılamanın yedi yıldan fazla sürmesi, ayrıca delillerin eksik toplanması ve hatalı değerlendirilmesi sonucu mahkûmiyetine karar verilmesi nedenleriyle Anayasa'nın 36. maddesinde belirtilen adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüş, yeniden yargılanma ve tazminat talebinde bulunmuştur.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 26/2/2014 tarihinde Bakırköy Cumhuriyet Başsavcılığı vasıtasıyla yapılmıştır. Dilekçe ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesi neticesinde Komisyona sunulmasına engel bir eksikliğin bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. Birinci Bölüm Üçüncü Komisyonunca 30/6/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Bölüm Başkanı tarafından 30/9/2014 tarihinde, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas

incelemesinin birlikte yapılmasına ve bir örneğinin görüş için Adalet Bakanlığına gönderilmesine karar verilmiştir.

5. Başvuru konusu olay ve olgular ile başvurunun bir örneği görüş için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir. Adalet Bakanlığının 27/10/2014 tarihli yazısında, Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarına ve bu kapsamda sunulan görüşlerine atfen, başvuru hakkında görüş sunulmayacağı bildirilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ve UYAP aracılığıyla erişilen bilgi ve belgeler çerçevesinde olaylar özetle şöyledir:

7. Başvurucu, kurulan silahlı örgüte üye olma, nitelikli yağmaya teşebbüs, kişi hürriyetinden mahrum bırakma, kastın aşılması suretiyle adam öldürme ve suç eşyasını kabul etme suçlarından İstanbul 13. Ağır Ceza Mahkemesinin 30/3/2006 tarih ve 2006/15 Sorgu, sayılı kararıyla tutuklanmıştır.

8. İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığının 31/3/2006 tarih ve E.2006/119 sayılı iddianamesi ile başvurucunun S. Ç liderliğinde oluşturulan suç örgütüne üye olmak, A. O. K.'yi öldürmek, A. Y.'yi gasp etmek ve suç eşyasını kabul etmek suçlarını işlediğinden bahisle ve cezalandırılması istemiyle İstanbul 10. Ağır Ceza Mahkemesine kamu davası açılmıştır.

9. Başvurucu hakkındaki yargılama dosyası, anılan Mahkemenin 27/4/2006 tarih ve E.2006/8, K.2006/109 sayılı kararıyla aynı Mahkemenin E.2003/73 sayılı dosyası ile birleştirilmiştir.

10. A. O. K.'nin öldürülmesi olayı ile ilgili 30/8/2002 tarihli olay yeri inceleme ve ölü muayene tutanağında, klasik otopsi yapılması gerektiği bildirilmiştir.

11. Adli Tıp Kurumu Morg İhtisas Dairesinin 7/11/2002 tarihli raporunda; çürüme nedeniyle ölü lekelerinin lokalizasyonun ayırt edilemediği, zenci başı görünümü olduğu, sol kol medialde 30x10 cm'lik ekimoz alanı saptandığı, sol ramus mandibula altından başlayıp arkaya doğru uzanan 7 cm uzunluğunda 0,1 cm genişliğinde çizgisel cilt lezyonu görüldüğü, bu bölgede ekimoz saptandığı, solda ön aksiller çizgide 2-7 kodları, sağda 3.v e 4. kodları, arka aksiller hatta da 8. ve 9. kodların kırık olduğu, boyun arka kısmında, boynun arkaya deviye olması sonucu oluşan boydan boya kat izi bulunduğu bildirilmiştir.

12. Adli Tıp Kurumu Başkanlığı 1. İhtisas Kurulunun 29/1/2003 tarihli raporunda A. O. K.'nin ölümünün zorlama bir ölüm olduğu belirtilmiştir.

13. İstanbul 10. Ağır Ceza Mahkemesinin 11/10/2011 tarih ve E.2003/73, K.2011/248 sayılı kararıyla başvurucu, kasten insan öldürme suçundan 20 yıl hapis, yağma suçundan 8 yıl hapis, kişiyi hürriyetinden yoksun kılma suçundan ise 5 yıl hapis cezasına mahkûm edilmiş ve tutukluluk halinin devamına karar verilmiştir. Gerekçenin ilgili kısımları şöyledir:

"…Tüm dosya kapsamı sanık savunmaları, şikayetçi A. Y.'nin hazırlık aşamasındaki beyanları, genel adli muayene raporu, diğer bilgi ve belgeler bir bütün olarak incelenmesi sonucunda;

… ile Halil İbrahim Ersöyleyen'in diğer sanıklar T. Ş. ve F. Z. ile birlikte 3 gün boyunca elleri ve gözleri bağlı vaziyetteki müştekiyi sorguladıkları, dövdükleri ve T. Ş. ve F. Z.'nin

zaman zaman müştekinin başında nöbetleşe olarak bekledikleri maktül A. O. K.'nin alacağının tahsili maksadıyla müşteki A.Y.'nin mal varlığının araştırılması ve bu parayı ödemesi hususunda onu zorladıkları, … netice itibariyle 3 gün süre ile alıkoydukları müşteki A.Y.'nin bu alacak konusunda sorumlu bulunmadığı kanaatine vardıkları ve A.Y.'nin bu olanları kimseye anlatmaması, aksi halde kendisine ve yakınlarına zarar verileceği şeklinde gerekli ikazlar yapıldıktan sonra işyerine yakın bir yere götürülüp bırakıldığı,

…

Atılı suçun, suç tarihi itibari ile yürürlükte bulunan 765 sayılı TCK'nın 499 maddesinde tarif edilen para temin etmek maksadı ile tenhaya adam kaldırmak mahiyetinde olduğu, ancak bu suçun daha sonra yürürlüğe giren 5237 sayılı TCK'nın da benzer bir tanımlamasının ve paralel bir düzenlemesinin bulunmadığı, dolayısıyla sanıkların eylemlerinin nitelikli yağmaya teşebbüs ve kişiyi hürriyetinden yoksun kılma suçlarını oluşturacağı kabul edilerek,

…

Ölü muayene tutanağı, adli tıp raporlarından ölen A. O. K.'nin aldığı darbelerin sayısı, darbelerin birden fazla kod kırığına neden oluşu, ölenin domuz bağıyla bağlanmak suretiyle aldığı darbelerle, öleceğinin muhakkak olduğunun sanıklar tarafından da değerlendirilebileceği kabul edilerek, kastın aşılması suretiyle adam öldürmenin sınırlarının aşıldığı ve sanıklar … ve Halil İbrahim Söyleyen'in, kasten A. O. K.'yi öldürdüğü kabul edilmiş ve kasten adam öldürme suçundan cezalandırılmalarına;… karar vermek gerekmiştir…"

14. Başvurucunun temyizi üzerine anılan Mahkeme kararı, Yargıtay 1. Ceza Dairesinin 3/7/2013 tarih ve E.2013/2300, K.2013/4743 sayılı ilamıyla onanmış ve karar aynı tarihte kesinleşmiştir.

15. Başvurucu onama kararından 30/1/2014 tarihinde haberdar olmuştur.

16. Başvurucu, 26/2/2014 tarihinde süresi içinde bireysel başvuru yapmıştır.

B. İlgili Hukuk

17. 1/2/1926 tarih ve 765 sayılı mülga Türk Ceza Kanunu'nun 448. maddesi şöyledir:

"Her kim, bir kimseyi kasten öldürürse 24 seneden 30 seneye kadar ağır hapis cezasına mahkûm olur."

18. 26/9/2004 tarih ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 149. maddesinin (1) numaralı fıkrası ve 109. maddesinin (2) ve (3) numaralı fıkraları.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

19. Mahkemenin 19/11/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 26/2/2014 tarih ve 2014/2860 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

20. Başvurucu, yargılandığı davada, delillerin eksik ve hatalı değerlendirildiğini, kendisinin atılı suçları işlemediğini, hakkında mahkûmiyete yeter kesin açık delil olmamasına rağmen ceza aldığını, teşhis yapılmadan ve bazı müşteki beyanları alınmadan ceza hukuku kuralları hiçe sayılarak karar verildiğini, maktulün kalp krizi sonucu ölmesine rağmen yeniden otopsisinin yapılmadığını, yargılamanın dokuz yıl sürdüğünü, otopsi taleplerinin

reddedildiğini, emsal kararlara rağmen tahliye taleplerinin reddedildiğini, haksız yere ceza aldığını belirterek, Anayasa'nın 36. maddesinde tanımlanan adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüş, yeniden yargılanma ve tazminat talebinde bulunmuştur.

B. Değerlendirme

21. Başvuru formu ve ekleri incelendiğinde, başvurunun, adil yargılanma hakkının ihlali iddiasına yönelik olduğu görülmektedir. Başvurucu her ne kadar emsal kararlara rağmen tahliye taleplerinin reddedildiğini ve haksız yere mahkûm edildiğini belirterek özgürlük ve güvenlik hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüş ise de, bu iddiaların özü, söz konusu kararın adil olmadığı hususu ile ilgilidir. Başvurucu makul sürede ve adil yargılanmadığı yönündeki şikâyetlerini dile getirirken bu ifadelere yer vermiştir. Tutuklamaya yönelik herhangi bir şikâyette bulunmamıştır. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki tavsifi ile bağlı değildir. Bu sebeple başvurucunun bütün iddiaları aşağıda iki başlık altında ve adil yargılanma hakkı çerçevesinde değerlendirilmiştir.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

a. Delillerin Eksik Toplandığı ve Hatalı Değerlendirildiği İddiası

22. Başvurucu, atılı suçları işlediğine dair mahkûmiyetine yeterli delil olmadığını; teşhis işlemi yapılmadan, bazı müşteki beyanları alınmadan ve maktulün kalp krizi sonucu öldüğünün tespiti için yeniden otopsi işlemi yapılmadan mahkûmiyet kararı verildiğini belirterek, bu hususların adil yargılanma hakkını ihlal ettiğini ileri sürmüştür

23. Anayasa'nın 148. maddesinin dördüncü fıkrası şöyledir:

"Bireysel başvuruda, kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlarda inceleme yapılamaz"

24. 6216 sayılı Kanun'un "Bireysel başvuruların kabul edilebilirlik şartları ve incelenmesi" kenar başlıklı 48. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Mahkeme, ...açıkça dayanaktan yoksun başvuruların kabul edilemezliğine karar verebilir."

25. 6216 sayılı Kanun'un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrasında açıkça dayanaktan yoksun başvuruların Mahkemece kabul edilemezliğine karar verilebileceği belirtilmiştir. Anayasa'nın 148. maddesinin dördüncü fıkrasında ise açıkça dayanaktan yoksun başvurular kapsamında değerlendirilen kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin şikâyetlerin bireysel başvuruda incelenemeyeceği kurala bağlanmıştır.

26. Anılan kurallar uyarınca, ilke olarak derece mahkemeleri önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması ile derece mahkemelerince uyuşmazlıkla ilgili varılan sonucun esas yönünden adil olup olmaması bireysel başvuru incelemesine konu olamaz. Bunun istisnası, derece mahkemelerinin tespit ve sonuçlarının bariz takdir hatası veya açık keyfilik içermesi ve bu durumun kendiliğinden bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlükleri ihlal etmiş olmasıdır. Bu çerçevede, kanun yolu şikâyeti niteliğindeki başvurular, bariz takdir hatası veya açık keyfilik bulunmadıkça Anayasa Mahkemesince esas yönünden incelenemez (B.No: 2012/828, 21/11/2013, § 21).

27. Adil yargılanma hakkı bireylere dava sonucunda verilen kararın değil, yargılama sürecinin ve usulünün adil olup olmadığını denetletme imkânı verir. Bu nedenle, bireysel başvuruda adil yargılanmaya ilişkin şikâyetlerin incelenebilmesi için başvurucunun yargılama sürecinde haklarına saygı gösterilmediğine, bu çerçevede yargılama sürecinde

karşı tarafın sunduğu deliller ve görüşlerden bilgi sahibi olamadığı veya bunlara etkili bir şekilde itiraz etme fırsatı bulamadığı, kendi delillerini ve iddialarını sunamadığı ya da uyuşmazlığın çözüme kavuşturulmasıyla ilgili iddialarının derece mahkemesi tarafından dinlenmediği veya kararın gerekçesiz olduğu gibi, mahkeme kararının oluşumuna sebep olan unsurlardan değerlendirmeye alınmamış eksiklik, ihmal ya da açık keyfiliğe ilişkin bir bilgi ya da belge sunmuş olması gerekir (B.No: 2013/2767, 2/10/2013, § 22).

28. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM), delillerin kabul edilebilirliği şikayetlerini, somut davada kullanılan delilin sanığın hazır bulunduğu duruşmada ve "silahların eşitliği" ve "çelişmeli yargılama" ilkeleri ya da söz konusu delillerin yargılamanın bütününe olan etkisi çerçevesinde değerlendirmektedir (Tamminen/Finlandiya, B.No: 40847/98, 15/6/2004, §§ 40-41; Barberà, Messegué ve Jabardo/İspanya, B.No: 10590/83, 6/12/1988, §§ 68, 81-89). AİHM pek çok kararında, AİHS'in 19. maddesi bağlamında görevinin, Sözleşmeci Devletlerin Sözleşmeye ilişkin yükümlülüklerinin gözetilmesini sağlamak olduğunu, Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (AİHS) koruması altında bulunan hak ve özgürlükler ihlal edilmedikçe ulusal bir mahkemenin olaylara ya da hukuka ilişkin yaptığı hataları inceleme görevinin bulunmadığını, AİHS'in 6. maddesinin adil yargılanma hakkını güvence altına almakla beraber bu maddenin öncelikli olarak ulusal hukuk bağlamında düzenlenmesi gereken bir konu olan delillerin kabul edilebilirliğine ilişkin bir kural ortaya koymadığını belirtmektedir (Schenk/İsviçre, B.No: 10862/84, 12/7/1988, §§ 45-46; Desde/Türkiye, B.No: 23909/03, 1/2/2011, § 124).

29. AİHM, bariz bir şekilde keyfi olmadıkça, belirli bir kanıt türünün –iç hukuk açısından hukuka aykırı olarak elde edilmiş kanıtlar da dâhil olmak üzere– kabul edilebilir olup olmadığına veya aslında başvurucunun suçlu olup olmadığına karar vermenin kendi görevi olmadığını kararlarında ifade etmektedir. AİHM, kanıtların elde edilme yöntemi de dâhil olmak üzere yargılamanın bir bütün olarak adil olup olmadığını ve AİHS'teki bir hakkın ihlali söz konusu ise tespit edilen ihlalin niteliğini inceleme konusu yapmaktadır (Jalloh/Almanya [BD], B.No: 54810/00, 11/07/2006, § 95; Desde/Türkiye, B.No: 23909/03, 1/2/2011, § 125; Khodorkovskiy ve Lebedev/Rusya, B.No: 11082/06, 13772/05, 25/7/2013, § 699) AİHM'e göre, delillerle ilgili esas olarak başvurucuya, delillerin gerçekliğine itiraz etme ve kullanılmalarına karşı çıkma fırsatı verilip verilmediği incelenmelidir (Bykov/Rusya [BD], B.No: 4378/02, 10/3/2009, § 90; Khodorkovskiy ve Lebedev/Rusya, B.No: 11082/06, 13772/05, 25/7/2013, § 700).

30. Başvurucu, hakkında cezalandırılmaya yeterli delil olmamasına rağmen ceza hukuku kuralları hiçe sayılarak haksız yere mahkûmiyet kararı verildiğini belirterek, anayasal haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Dolayısıyla başvurucunun iddialarının özü, derece mahkemesinin delilleri değerlendirme ve yorumlamada isabet edemediğine ve esas itibarıyla yargılamanın sonucuna ilişkindir. Mahkeme; sanık savunmalarına, katılan beyanlarına, tanık anlatımlarına, olay yerine ilişkin inceleme raporlarına, Adli Tıp Kurumu raporlarına ve diğer delillere dayanarak söz konusu kararı vermiştir. Anılan kararda tarafların iddia ve savunmaları, dosyaya sundukları deliller değerlendirilerek, ilgili hukuk kuralları da yorumlanmak suretiyle bir sonuca ulaşılmıştır (bkz. § 13; gerekçeli karar, s. 6-33).

31. Diğer taraftan başvurucu, bazı müşteki beyanları alınmadan ve maktulün kalp krizi sonucu ölüp ölmediğinin belirlenmesi için yeniden otopsi işlemi yapılmadan karar verilmesini şikâyet etmiştir. Başvuru konusu olayda, başvurucunun düzenlenmediğini iddia ettiği otopsi raporu Adli Tıp Kurumu Morg İhtisas Dairesince 7/11/2002 tarihinde

düzenlenmiştir (bkz. § 12). Başvurucunun bu rapora yargılama sürecinde herhangi bir itirazı olmamıştır. Başvurucu, yargılamanın 25/7/2006 tarihli celsesinde, adli raporlara bir diyeceğinin olmadığını beyan etmiş, teşhis talebinde de bulunmamıştır.

32. Ayrıca yargılama sürecinde müştekiler A. Y. ile M. K.'nin ifadeleri alınmıştır. Başvuru formu ve ekli belgelerden başvurucunun müştekilerin beyanlarına yönelik bir itirazının olmadığı ve yargılama sürecinde müşteki sıfatıyla dinlenilmesini istediği bir kişinin de bulunmadığı anlaşılmaktadır. Somut olayda, başvurucunun delillerini sunma ve delillerin değerlendirilmesi konusunda farklı bir muameleye tabi tutulduğuna dair somut bir veri bulunmamakta olup, Mahkeme'nin delilleri değerlendirmesinde bariz takdir hatası veya açıkça keyfilik bulunduğuna dair bir bulguya da rastlanmamıştır. Öte yandan, başvuru dosyası incelendiğinde, "silahların eşitliği" ve "çelişmeli yargılama" ilkelerine aykırı olarak başvurucuya delillerini sunma, inceletme ve itiraz etme hususlarında uygun olanakların sağlanmadığına ilişkin bir veri de bulunmamaktadır.

33. Başvurucu, yargılama sürecinde karşı tarafın sunduğu deliller ve görüşlerden bilgi sahibi olamadığına, kendi delillerini ve iddialarını sunma olanağı bulamadığına, karşı tarafça sunulan delillere ve iddialara etkili bir şekilde itiraz etme fırsatı bulamadığına ya da uyuşmazlığın çözüme kavuşturulmasıyla ilgili iddialarının derece mahkemesi tarafından dinlenmediğine veya kararın gerekçesiz olduğuna ilişkin bir bilgi ya da kanıt sunmadığı gibi mahkemenin kararında bariz takdir hatası veya açık keyfilik oluşturan herhangi bir durum da tespit edilmemiştir.

34. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun yargılamanın hakkaniyete aykırı olduğu yönündeki şikâyetine ilişkin olarak delilleri inceleme ve değerlendirme fırsatı bulduğu ve Derece Mahkemesi kararlarının bariz takdir hatası veya açık keyfilik içermediği anlaşıldığından, başvurunun bu kısmının, diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin "açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Yargılamanın Makul Sürede Tamamlanmadığı İddiası

35. Başvurucunun yargılamanın uzunluğuyla ilgili şikâyeti açıkça dayanaktan yoksun olmadığı gibi bu şikâyet için diğer kabul edilemezlik nedenlerinden herhangi biri de bulunmamaktadır. Bu nedenle, başvurunun bu bölümüne ilişkin olarak kabul edilebilirlik kararı verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

36. Başvurucu, hakkında yürütülen soruşturma ve kovuşturmanın makul süre içinde sonuçlanmaması nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

37. AİHS'in ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün olmayıp (B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18), AİHS metni ile AİHM kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut görünümleri olan alt ilke ve haklar, esasen Anayasa'nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı bir çok kararında, ilgili hükmü AİHS'in 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, gerek AİHS'in lafzi içeriğinde yer alan gerek AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen ilke ve haklara, Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir Somut başvurunun dayanağını oluşturan makul sürede yargılanma hakkı da yukarıda belirtilen ilkeler uyarınca adil yargılanma hakkının

kapsamına dâhil olup, ayrıca davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasının yargının görevi olduğunu belirten Anayasa'nın 141. maddesinin de, Anayasa'nın bütünselliği ilkesi gereği, makul sürede yargılanma hakkının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulması gerektiği açıktır (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 38–39).

38. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde göz önünde bulundurulması gereken kriterlerdir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 41–45).

39. Anayasa'nın 36. ve AİHS'in 6. maddeleri uyarınca kişilere, medeni hak ve yükümlülükler ile ilgili uyuşmazlıkların yanı sıra, cezai alanda yöneltilen suç isnatlarının makul sürede karara bağlanmasını talep hakkı tanınmıştır. Suç isnadı, bir kişiye suç işlediği iddiasının yetkili makamlar tarafından bildirilmesi olup, kişiye cezai alanda yöneltilen iddianın suç isnadı niteliğinde olup olmadığının tespitinde; iddia olunan suçun pozitif düzenlemelerdeki tasnifinin, suçun gerçek niteliğinin, suç için öngörülen cezanın niteliği ile ağırlığının değerlendirilmesi gerekir. Ancak isnat olunan fiil, ceza kanunlarında suç olarak nitelendirilmiş ve yargılama aşamasında ceza hukukunun kuralları uygulanmış ise, ayrıca bir uygulanabilirlik incelemesi yapılmaksızın, adil yargılanma hakkının kapsamına girdiği kabul edilecektir (B. No: 2012/625, 9/1/2014, § 31).

40. Somut olayda, başvurucu kurulan silahlı örgüte üye olma, nitelikli yağmaya teşebbüs, kişi hürriyetinden mahrum bırakma, kastın aşılması suretiyle adam öldürme ve suç eşyasını kabul etme suçlarından İstanbul 13. Ağır Ceza Mahkemesinin 30/3/2006 tarih ve 2006/15 Sorgu sayılı kararıyla tutuklanmıştır. Başvurucu hakkında isnat olunan suçlar hapis cezasını gerektirir şekilde tanımlanmıştır (bkz. § 17). Bu çerçevede başvurucu hakkındaki suç isnadına dayalı yargılamanın Anayasa'nın 36. maddesinin güvence kapsamına girdiği konusunda kuşku bulunmamaktadır (B. No: 2012/625, 9/1/2014, § 32).

41. Cezai alanda yöneltilen suç isnatları ile ilgili uyuşmazlıklara ilişkin makul süre değerlendirmesinde, sürenin başlangıcı kural olarak, kişiye bir suç işlediği iddiasının yetkili makamlar tarafından bildirildiği veya isnattan ilk olarak etkilendiği arama veya gözaltı gibi tedbirlerin uygulandığı an olup, somut başvuru açısından bu tarih, başvurucunun bahse konu suçlar kapsamında tutuklandığı ve böylece isnattan haber olduğu anlaşılan 30/3/2006 tarihidir. Sürenin bitiş tarihi ise, suç isnadına ilişkin nihai kararın verildiği tarihtir. (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 34; B. No: 2012/625, 9/1/2014, § 32). Bu kapsamda, somut yargılama faaliyeti açısından sürenin bitiş tarihinin, başvurucu hakkındaki suç isnadına ilişkin olarak verilen mahkumiyet kararının kesinleşme tarihi olan 3/7/2013 tarihi olduğu anlaşılmaktadır.

42. Başvurucunun tutuklandığı 30/3/2006 tarihinden İstanbul 10. Ağır Ceza Mahkemesinin 11/10/2011 tarihli kararı arasında 5 yıl 6 ay 11 günlük bir sürenin geçtiği görülmektedir. 14 sanığın yargılandığı davada, mahkemece başvurucunun savunması 25/7/2006 tarihli celsede alınmıştır. Başvurucu 30/3/2006 tarihinden itibaren tutuklu olarak yargılanıp mahkum olmuştur. Hukuki ve fiili irtibat nedeniyle altı dosya birleştirilmiştir. Yargılama ilk derece mahkemesince toplam olarak 36 celsede tamamlanmıştır. Davanın kanun yolu (temyiz) aşaması ise 1 yıl 8 ay 22 gün sürmüştür.

43. Dosyanın sürüncemede bırakılmasında ve yargılamanın yedi yılı aşkın şekilde sürmesinde tutuklu olarak yargılanan başvurucuya veya müdafiine yüklenebilecek bir kusur bulunmadığı anlaşılmaktadır. Yargılamanın yürütülmesindeki izlenen yöntem dikkate

alındığında, 30/3/2006 tarihinde tutuklanmakla başlayıp 3/7/2013 tarihli Yargıtay ilamı ile sonuçlanan davadaki yargılama süresi makul olarak değerlendirilemez.

44. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanunun 50. Maddesi Yönünden

45. Başvurucu, yargılamanın makul sürede sonuçlandırılmaması nedeniyle maddi ve manevi tazminata hükmedilmesini talep etmiştir.

46. 6216 sayılı Kanun'un "Kararlar" kenar başlıklı 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

47. Başvurucunun tarafı olduğu uyuşmazlığa ilişkin yaklaşık yedi yılı aşkın yargılama süresi nazara alındığında, yargılama faaliyetinin uzunluğu sebebiyle, yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararı karşılığında başvurucuya takdiren net 3.750,00 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

48. Başvurucu tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 206,10 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan 1.706,10 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucunun,

1. Delillerin eksik toplandığı ve hatalı değerlendirildiği yönündeki iddiasının "açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönündeki iddiasının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvurucuya net 3.750,00 TL manevi TAZMİNAT ÖDENMESİNE, başvurucunun tazminata ilişkin diğer taleplerinin REDDİNE,

D. Başvurucu tarafından yapılan 206,10 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.706,10 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

19/11/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

BAKAN İNŞAAT TURİZM SAN. VE TİC. LTD. ŞTİ.

B. No: 2014/5657 | Karar tarihi: 19.11.2014

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/5657

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

BAKAN İNŞAAT TURİZM SAN. VE TİC. LTD. ŞTİ. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/5657)

Karar Tarihi: 19/11/2014

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Serruh KALELİ

Üyeler : Nuri NECİPOĞLU

Hicabi DURSUN

Erdal TERCAN

Hasan Tahsin GÖKCAN

Raportör : Murat AZAKLI

Başvurucu : Bakan İnşaat Turizm San. ve Tic. Ltd. Şti.

Temsilcisi : Vahyettin BAKAN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, 8/7/2009 tarihinde Antalya 5. Asliye Ticaret Mahkemesinde açtığı iflasın ertelenmesi davasının reddedildiğini ve makul sürede yargılama yapılmadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüş ve tazminat talep etmiştir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 18/4/2014 tarihinde Antalya 2. Asliye Ticaret Mahkemesi vasıtasıyla yapılmıştır. İdari yönden yapılan ön incelemede başvurunun Komisyona sunulmasına engel bir durumun bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. Birinci Bölüm İkinci Komisyonunca 24/7/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik incelemesi Bölüm tarafından yapılmak üzere, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Bölüm Başkanı tarafından 15/9/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru konusu olay ve olgular ile başvurunun bir örneği, görüş için Adalet Bakanlığına

gönderilmiştir. Adalet Bakanlığının 13/10/2014 tarihli yazısında, Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarına ve bu kapsamda sunulan görüşlerine atfen, başvuru hakkında görüş sunulmayacağı bildirilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru formu ve ekleri ile başvuruya konu yargılama dosyası içeriğinden tespit edilen ilgili olaylar özetle şöyledir:

7. Başvurucu, inşaat alanında faaliyet gösteren şirketin, son dönemde inşaat sektöründe yaşanan olaylar, kamu yatırımlarının azalması nedeniyle yeni ihale alınamaması, ihale edilmiş ve devam eden işlere ait ödeneklerin yetersizliği, ekonomik kriz, banka kredisi kullanılamaması gibi nedenlerle işletme sermayesinin yetersiz hâle geldiğini, borca batık olduğunu, ancak iyileştirme projesi kapsamında mali durumunun iyileşmesinin mümkün olduğunu ileri sürerek, 8/7/2009 tarihinde hasımsız olarak Antalya 2. Asliye Ticaret Mahkemesinde iflasın bir yıl süreyle ertelenmesi davası açmıştır.

8. Davaya asli müdahil olarak katılan O.C. ve Kırmızıtaş İnş. Tic. ve San. Ltd. Şti. davanın reddini ve başvurucu şirketin iflasını talep etmişlerdir.

9. Mahkeme, 3/2/2011 tarih ve E.2009/163, K.2011/38 sayılı kararla; başvurucu şirketin 30/6/2009 tarihi itibarıyla rayiç değerlere göre borçlarını karşılamaya yetecek düzeyde aktiflerinin bulunmadığı, dolayısıyla borca batık olduğu, dosyaya sunulan iyileştirme projesinin ciddi ve inandırıcı olmadığı, şirketin mali durumunun iyileşmesi olanağının bulunmadığı gerekçesiyle, iflas erteleme talebinin reddine, 6762 sayılı mülga Türk Ticaret Kanunu'nun 324. ve 2004 sayılı İcra ve İflas Kanunu'nun 179. maddeleri gereği 3/2/2011 tarihi itibarıyla şirketin iflasına karar vermiştir.

10. Başvurucunun temyizi üzerine, Yargıtay 23. Hukuk Dairesinin 22/9/2011 tarih ve E.2011/687, K.2011/471 sayılı ilamıyla, hükme esas alınan bilirkişi raporunun yetersiz olduğu ve müdahillerden bir kısmının borcun ödendiği iddiasının yeterince araştırılmadığı gerekçesiyle hükmün bozulmasına karar verilmiştir.

11. Mahkemece bozma ilamına uyularak yapılan yargılama sırasında Antalya 5. Ticaret Mahkemesinin kurulması üzerine dava dosyası anılan Mahkemeye devredilmiştir.

12. Antalya 5. Ticaret Mahkemesince, başvurucu şirkete ait araçların değerlerinin tespiti amacıyla bilirkişilerden raporlar alınmış, ayrıca başvurucuya ait ticari defter ve belgeler üzerinde bilirkişi incelemesi yapılmasına karar verilmiştir.

13. Başvurucu, 24/1/2013 tarihli duruşmada, şirketin ticari defterlerinde yazılı makine ve ekipmanların tamamının müdahiller dışındaki alacaklılar tarafından satıldığını, şirketin malvarlığında, değerleri tespit edilen araçlar dışında araç, demirbaş veya taşınmaz bulunmadığını, bilirkişilerin inceleme yapacağı başka malvarlığının olmadığını, bu nedenle bilirkişi incelemesinin sonuca etkisinin olmadığını belirterek davanın kabulünü talep etmiştir.

14. Antalya 5. Asliye Ticaret Mahkemesi, 24/1/2013 tarih ve E.2012/187, K.2013/24 sayılı kararıyla; başvurucu şirketin, değerleri tespit edilen araçları dışında malvarlığının bulunmadığı, müdahil Kırmızıtaş İnş. Tic. ve San. Ltd. Şti.'ye yapılan ödeme dışında başka bir ödeme yapılmadığı, şirketin mali durumunun iyileştirilmesi imkanının bulunmadığı ve bu

konuda yeniden rapor alınmasının sonuca etkili olmadığı, şirketin borçlarını karşılamaya yetecek seviyede aktiflerinin bulunmadığı ve borca batık olduğu gerekçesiyle iflas erteleme talebinin reddine, 6762 sayılı mülga Kanun'un 324. ve 2004 sayılı Kanun'un 179. maddeleri gereği, 24/1/2013 tarihi itibarıyla şirketin iflasına karar vermiştir.

15. Başvurucunun, bozma kararı sonrasında yeniden bilirkişi raporu alınmadığını ileri sürerek ve esas yönünden temyizi üzerine, Yargıtay 23. Hukuk Dairesinin 24/5/2013 tarih ve E.2013/2270, K.2013/3453 sayılı ilamıyla hüküm onanmıştır.

16. Başvurucunun karar düzeltme istemi de aynı Dairenin 11/2/2014 tarih ve E.2013/6835, K.2014/909 sayılı ilamıyla reddedilmiştir.

17. Karar, 20/3/2014 tarihinde başvurucu tarafından öğrenilmiştir.

18. Başvurucu, 18/4/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

B. İlgili Hukuk

19. 12/1/2011 tarih ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun 30. maddesi, 2004 sayılı Kanun’un 179. ve 179/b maddesi, 18/6/1927 tarih ve 1086 sayılı mülga Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu’nun 507 ilâ 511. maddeleri.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

20. Mahkemenin 19/11/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 18/4/2014 tarih ve 2014/5657 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

21. Başvurucu, 8/7/2009 tarihinde Antalya 5. Asliye Ticaret Mahkemesinde açtığı iflasın ertelenmesi davasının reddedildiğini, hükme esas alınan bilirkişi raporunun usulüne uygun olarak düzenlenmediğini, yetersiz olduğunu, lehlerine olan hususların nazara alınmadığını, Yargıtayın bozma ilamından sonra yeniden bilirkişi raporu alınmadığını, yargılamanın kısa sürede bitirilmesi gerekirken beş yıl gibi uzun bir sürede bitirilebildiğini belirterek, Anayasa’nın 36. maddesinde tanımlanan adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

a. Yargılamanın Sonucu İtibarıyla Adil Olmadığı İddiası

22. Anayasa’nın 148. maddesinin dördüncü fıkrası şöyledir:

“Bireysel başvuruda, kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlarda inceleme yapılamaz.”

23. 30/3/2011 tarih ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun’un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

“Mahkeme, … açıkça dayanaktan yoksun başvuruların kabul edilemezliğine karar verebilir.”

24. 6216 sayılı Kanun’un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrasında açıkça dayanaktan yoksun başvuruların Mahkemece kabul edilemezliğine karar verilebileceği belirtilmiştir. Anayasa’nın 148. maddesinin dördüncü fıkrasında ise açıkça dayanaktan yoksun başvurular kapsamında değerlendirilen kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin şikâyetlerin bireysel başvuruda incelenemeyeceği kurala bağlanmıştır.

25. Anılan kurallar uyarınca, ilke olarak derece mahkemeleri önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması ile derece mahkemelerince uyuşmazlıkla ilgili varılan sonucun esas yönünden adil olup olmaması bireysel başvuru incelemesine konu olamaz. Bunun tek istisnası, derece mahkemelerinin tespit ve sonuçlarının adaleti ve sağduyuyu hiçe sayan tarzda bariz takdir hatası veya açık keyfilik içermesi ve bu durumun kendiliğinden bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlükleri ihlal etmiş olmasıdır. Bu çerçevede, kanun yolu şikâyeti niteliğindeki başvurular, bariz takdir hatası veya açık keyfilik bulunmadıkça Anayasa Mahkemesince incelenemez (B. No: 2012/1027, 12/2/2013, § 26).

26. Başvuru konusu olayda başvurucu, Antalya 5. Asliye Ticaret Mahkemesinde açtığı iflasın ertelenmesi davasının reddedildiğini, hükme esas alınan bilirkişi raporunun usulüne uygun olarak düzenlenmediğini ve yetersiz olduğunu, lehine olan hususların nazara alınmadığını, Yargıtay bozma ilamından sonra yeni bilirkişi raporu alınmadan karar verildiğini belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

27. Başvurucu, 8/7/2009 tarihinde Antalya 5. Asliye Ticaret Mahkemesinde açtığı davada, ekonomik açıdan kötü durumda olduğunu, ancak iyileştirme projesi kapsamında mali durumunun iyileşmesinin mümkün olduğunu ileri sürerek, iflasının bir yıl süreyle ertelenmesini talep etmiştir. Davaya asli müdahil olarak katılanlar davanın reddini ve başvurucunun iflasını istemişlerdir. Mahkemece, başvurucunun ticaret sicil kayıtları incelenmiş, mali durumunun tespiti amacıyla üç kişilik bilirkişi heyetinden rapor alınmış, alacak ve borç durumlarının araştırılması için ek rapor tanzim ettirilmiş, 3/2/2011 tarihinde, başvurucunun borca batık olduğu ve mali durumunu iyileştirme imkanının bulunmadığı gerekçesiyle davanın reddine karar verilmiştir.

28. Temyiz üzerine Yargıtay 23. Hukuk Dairesince, hükme esas alınan bilirkişi raporunun yetersiz olduğu ve müdahillerden bir kısmının borcun ödendiği iddiasının yeterince araştırılmadığı, başvurucu şirketin aktifinde yer alan bina, makine ve araçlar üzerinde inceleme yapılmadığı gerekçesiyle hükmün bozulmasına karar verilmiştir.

29. Mahkemece bozma kararına uyularak, başvurucuya ait araçların değerlerinin tespiti amacıyla bilirkişilerden rapor alınmış, ayrıca başvurucuya ait defter ve belgeler üzerinde bilirkişi incelemesi yapılmasına karar verilmiştir. Başvurucu, ticari defterlerinde yazılı makine ve ekipmanların tamamının, müdahiller dışındaki alacaklılar tarafından satıldığını, şirketin malvarlığında değerleri tespit edilen araçlar dışında araç, demirbaş veya taşınmaz bulunmadığını, bilirkişilerin inceleme yapacağı başka malvarlığının olmadığını, bu nedenle bilirkişi incelemesinin sonuca etkili olmayacağını belirterek davanın kabulünü istemiştir. Mahkemece 24/1/2013 tarihinde, başvurucuya ait araçların değerlerinin bilirkişi raporu ile tespit edildiği, başvurucu tarafından, şirketin başka bir malvarlığı olmadığının belirtildiği, dolayısıyla yeniden bilirkişi raporu alınmasının sonuca etkili olmayacağı, başvurucunun borca batık olduğu ve mali açıdan iyileştirilmesinin mümkün olmadığı gerekçesiyle davanın reddine karar verilmiştir.

30. Temyiz üzerine Yargıtay 23. Hukuk Dairesince, bozma kararı doğrultusunda inceleme yapılıp hüküm verildiği de belirtilerek hüküm onanmış, karar düzeltme istemi de aynı Daire tarafından reddedilmiştir.

31. 6100 sayılı Kanun'un 266. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Mahkeme, çözümü hukuk dışında, özel veya teknik bilgiyi gerektiren hâllerde, taraflardan

birinin talebi üzerine yahut kendiliğinden, bilirkişinin oy ve görüşünün alınmasına karar verir. Hâkimlik mesleğinin gerektirdiği genel ve hukuki bilgiyle çözümlenmesi mümkün olan konularda bilirkişiye başvurulamaz."

32. Anılan düzenlemeye göre, özel ve teknik bilgiyi gerektiren konularda bilirkişi raporu alınmasına mahkemenin kendiliğinden karar verme yetkisi bulunmaktadır. Somut olayda, Mahkemece verilen ilk kararın Yargıtay tarafından, başvurucu şirketin aktifinde yer alan bina, makine ve araçlar üzerinde inceleme yapılmadığı gerekçesiyle bozulması üzerine Mahkemece başvurucuya ait araçların değeri bilirkişi raporu ile tespit edilmiştir. Başvurucunun, ticari defterlerinde yazılı makine ve ekipmanların tamamının, müdahiller dışındaki alacaklılar tarafından satıldığını, şirketin malvarlığında değerleri tespit edilen araçlar dışında araç, demirbaş veya taşınmaz bulunmadığını, bilirkişilerin inceleme yapacağı başka malvarlığının olmadığını, bu nedenle bilirkişi incelemesinin sonuca etkili olmayacağını belirterek davanın kabulünü istemesi üzerine Mahkemece yeni bir bilirkişi raporu alınmaksızın davanın reddine karar verilmiştir. Mahkeme, bilirkişi raporu alınmasına kendiliğinden veya taraflardan birinin talebi üzerine karar verebilir. Somut olayda tüm dosya kapsamı ve başvurucunun beyanı dikkate alınarak yeniden bilirkişi raporu alınmamış ve davanın reddine karar verilmiş olup, anılan kararın bariz takdir hatası veya açık bir keyfilik de içermediği belirlenmiştir.

33. Mahkemenin gerekçesi ve başvurucunun iddiaları incelendiğinde, iddiaların özünün Derece Mahkemesi tarafından delillerin değerlendirilmesinde ve hukuk kurallarının yorumlanmasında isabet olmadığına ve esas itibarıyla yargılamanın sonucuna ilişkin olduğu anlaşılmaktadır.

34. Başvurucu, yargılama sürecinde karşı tarafın sunduğu deliller ve görüşlerden bilgi sahibi olamadığına, kendi delillerini ve iddialarını sunma olanağı bulamadığına, karşı tarafça sunulan delillere ve iddialara etkili bir şekilde itiraz etme fırsatı bulamadığına ya da uyuşmazlığın çözüme kavuşturulmasıyla ilgili iddialarının Derece Mahkemesi tarafından dinlenmediğine ilişkin bir bilgi ya da kanıt sunmadığı gibi Mahkemenin kararında bariz takdir hatası veya açık keyfilik oluşturan herhangi bir durum da tespit edilememiştir.

35. Açıklanan nedenlerle, başvurucu tarafından ileri sürülen iddiaların kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu, Derece Mahkemesi kararlarının bariz takdir hatası veya açık keyfilik de içermediği anlaşıldığından, başvurunun bu kısmının, diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin "açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Yargılamanın Makul Sürede Tamamlanmadığı İddiası

36. Başvuru formu ile eklerinin incelenmesi sonucunda, açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

37. Başvurucu, 8/7/2009 tarihinde açtığı iflasın ertelenmesi davasının makul sürede sonuçlanmadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

38. Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün olmayıp (B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18), Sözleşme metni ile Avrupa İnsan

Hakları Mahkemesi (AİHM) kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut görünümleri olan alt ilke ve haklar, Anayasa'nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı bir çok kararında, ilgili hükmü Sözleşme'nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, gerek Sözleşme'nin lafzi içeriğinde yer alan gerek AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen ilke ve haklara, Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir. Somut başvurunun dayanağını oluşturan makul sürede yargılanma hakkı da yukarıda belirtilen ilkeler uyarınca adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil olup, ayrıca davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasının yargının görevi olduğunu belirten Anayasa'nın 141. maddesinin de Anayasa'nın bütünlüğü ilkesi gereği, makul sürede yargılanma hakkının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulması gerektiği açıktır (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 38–39).

39. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde göz önünde bulundurulması gereken kriterlerdir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 41–45).

40. Anayasa'nın 36. maddesi ve Sözleşme'nin 6. maddesi uyarınca, medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkların makul sürede karara bağlanması gerekmektedir. Başvuru konusu olayda, Antalya 5. Ticaret Mahkemesinde açılan iflasın ertelenmesi davasında, 1086 sayılı mülga Kanun ve 6100 sayılı Kanun'da yer alan usul hükümlerine göre yürütülen somut yargılama faaliyetinin, medeni hak ve yükümlülükleri konu alan bir yargılama olduğunda kuşku yoktur (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 49).

41. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin makul süre değerlendirmesinde, sürenin başlangıcı kural olarak, uyuşmazlığı karara bağlayacak yargılama sürecinin işletilmeye başlandığı, başka bir deyişle davanın ikame edildiği tarih olup, bu tarih somut başvuru açısından 8/7/2009 tarihidir.

42. Sürenin bitiş tarihi ise yargılamanın sona erme tarihidir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 52). Somut başvuru açısından bu tarih Mahkemece verilen hükme yönelik karar düzeltme isteminin Yargıtay tarafından reddedildiği 11/2/2014 tarihidir.

43. İflasın ertelenmesi davaları, 1086 sayılı mülga Kanun'un 507 ilâ 511. maddeleri arasında düzenlenen hükümler gereği basit yargılama usulüne göre görülmektedir. Nitekim 2004 sayılı Kanun'un 179. maddesinin ikinci fıkrasında, iflâsın ertelenmesi taleplerinin öncelikle ve ivedilikle sonuçlandırılacağı düzenlenmiştir.

44. Basit yargılama usulü, 6100 sayılı Kanun'un 316. maddesinde yer alan davalar ile kanunlarda açıkça belirtilen bazı davalarda uygulanan ve yazılı yargılama usulünden daha basit ve çabuk işleyen, daha kısa bir incelemeye ihtiyaç duyan ve daha kolay bir inceleme ile sonuçlandırılabilecek dava ve işler için kabul edilmiş bir yargılama usulüdür (B. No: 2013/772, 7/11/2013, § 65). Bu şekilde kanun koyucu, iflasın ertelenmesi davalarının, konunun uzmanı mahkemelerce mümkün olduğunca hızlı, basit ve ucuz bir biçimde sonuçlandırılmasını amaçlamıştır.

45. Somut olayda, iflasın ertelenmesi talebiyle açılan bir dava bulunmakta olup Mahkemece, yargılamanın basit yargılama usulüne göre yapıldığı da kararda belirtilmiştir.

46. Başvuruya konu yargılama sürecinin incelenmesinde, başvurucu, 8/7/2009 tarihinde

Antalya 5. Asliye Ticaret Mahkemesinde açtığı davada, ekonomik açıdan kötü durumda olduğunu, ancak iyileştirme projesi kapsamında mali durumunun iyileşmesinin mümkün olduğunu ileri sürerek, iflasının ertelenmesini talep etmiştir. Davaya asli müdahil olarak katılanlar davanın reddini ve başvurucunun iflasını istemişlerdir. Mahkemece, başvurucunun ticaret sicil kayıtları incelenmiş, mali durumunun tespiti amacıyla bilirkişi heyetinden rapor ve ek rapor alınmış, 3/2/2011 tarihinde, başvurucunun borca batık olduğu ve mali durumunu iyileştirme imkanının bulunmadığı gerekçesiyle davanın reddine karar verilmiştir.

47. Temyiz üzerine Yargıtay 23. Hukuk Dairesince, hükme esas alınan bilirkişi raporunun yetersiz olduğu ve müdahillerden bir kısmının borcun ödendiği iddiasının yeterince araştırılmadığı, başvurucu şirketin aktifinde yer alan bina, makine ve araçlar üzerinde inceleme yapılmadığı gerekçesiyle hükmün bozulmasına karar verilmiştir.

48. Mahkemece bozma kararına uyularak, başvurucuya ait araçların değerlerinin tespiti amacıyla bilirkişilerden rapor alınmış ve 24/1/2013 tarihinde davanın reddine karar verilmiştir.

49. Temyiz üzerine Yargıtay 23. Hukuk Dairesince 24/5/2013 tarihinde hüküm onanmış, karar düzeltme isteminin reddedildiği 11/2/2014 tarihi itibarıyla karar kesinleşmiştir.

50. 1086 sayılı mülga Kanun ve 6100 sayılı Kanun'un öngördüğü basit yargılama usulüne tabi mahkemeler nezdindeki yargılamaların makul sürede tamamlanmadığı yönündeki iddialar daha önce bireysel başvuru konusu yapılmış ve Anayasa Mahkemesi tarafından, özellikle yargılamada sürati temin etmeye hizmet eden özel usul hükümlerinin nazara alınmadığı göz önünde bulundurularak makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönünde kararlar verilmiştir (B. No: 2013/772, 7/11/2013, §§ 59-82; B. No: 2013/4701, 23/1/2014, §§ 35-51).

51. Başvuruya konu iflasın ertelenmesi davasının incelenmesinde; hukuki meselenin çözümündeki güçlük, yargılamanın niteliği, maddi olayların karmaşıklığı, delillerin toplanmasında karşılaşılan engeller, taraf sayısı gibi kriterler dikkate alındığında, somut başvuru açısından farklı bir karar verilmesini gerektirecek bir yön bulunmadığı ve söz konusu dört yıl yedi ay üç gün devam eden yargılama sürecinde makul olmayan bir gecikmenin olduğu sonucuna varılmıştır.

52. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

53. Başvurucu, adil yargılanma hakkının ve makul sürede yargılanma hakkının ihlali nedeniyle iflas kararının kaldırılmasını, toplam 4.073.233,40 TL zararının tazmin edilmesini talep etmiştir.

54. 6216 sayılı Kanun'un "Kararlar" kenar başlıklı 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı

ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir.”

55. Başvurucunun tarafı olduğu uyuşmazlığa ilişkin dört yıl yedi ay üç gün devam eden yargılama süresi nazara alındığında, yargılama faaliyetinin uzunluğu sebebiyle, yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucuya net 3.350,00 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

56. Başvurucu tarafından maddi tazminat talebinde bulunulmuş olmakla beraber, tespit edilen ihlal ile iddia edilen maddi zarar arasında illiyet bağı bulunmadığı anlaşıldığından, başvurucunun maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

57. Başvurucu tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 206,10 TL harçtan oluşan yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucunun;

1. Yargılamanın sonucu itibarıyla adil olmadığı yönündeki iddiasının “açıkça dayanaktan yoksun olması” nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönündeki iddiasının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvurucuya net 3.350,00 TL manevi TAZMİNAT ÖDENMESİNE, başvurucunun tazminata ilişkin diğer taleplerinin REDDİNE,

D. Başvurucu tarafından yapılan 206,10 TL harçtan oluşan yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

19/11/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

HAYDAR KAHRAMAN

B. No: 2014/6787 | Karar tarihi: 19.11.2014

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/6787

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

HAYDAR KAHRAMAN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/6787)

Karar Tarihi: 19/11/2014

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Serruh KALELİ

Üyeler : Nuri NECİPOĞLU

Hicabi DURSUN

Erdal TERCAN

Hasan Tahsin GÖKCAN

Raportör : Murat AZAKLI

Başvurucu : Haydar KAHRAMAN

Vekili : Av. İnan AKMEŞE

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, cinsel saldırı suçunu işlediği iddiasıyla tutuklandığını ve hakkında kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verildiğini, koruma tedbiri nedeniyle açtığı tazminat davasının makul süre içinde sonuçlandırılmadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüş ve manevi tazminat talep etmiştir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 15/5/2014 tarihinde İstanbul 25. Asliye Hukuk Mahkemesi vasıtasıyla yapılmıştır. İdari yönden yapılan ön incelemede başvurunun Komisyona sunulmasına engel bir durumun bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. Birinci Bölüm İkinci Komisyonunca 30/6/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik incelemesi Bölüm tarafından yapılmak üzere, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Bölüm Başkanı tarafından 15/9/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru konusu olay ve olgular ile başvurunun bir örneği, görüş için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir. Adalet Bakanlığının 1/10/2014 tarihli yazısında, Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarına ve bu kapsamda sunulan görüşlerine atfen, başvuru hakkında görüş sunulmayacağı bildirilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru formu ve ekleri ile başvuruya konu yargılama dosyası içeriğinden tespit edilen ilgili olaylar özetle şöyledir:

7. Başvurucu, cinsel saldırı suçunu işlediği iddiasıyla 9/11/2008 tarihinde gözaltına alınmış, 10/11/2008 tarihinde Bakırköy 2. Sulh Ceza Mahkemesinin 2008/215 Değişik İş sayılı kararı ile tutuklanmış ve 28/1/2009 tarihinde salıverilmiştir.

8. Başvurucunun tutuklandığı suç isnadı yönünden, Bakırköy Cumhuriyet Başsavcılığınca 2008/100286 sayılı soruşturma dosyasında 17/3/2009 tarihinde kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verilmiştir.

9. Başvurucu, isnat olunan suç nedeniyle 9/11/2008 tarihinden 28/1/2009 tarihine kadar tutuklu kalmıştır.

10. Başvurucu, haksız yere tutuklu kaldığını ileri sürerek, 1/9/2009 tarihinde, Maliye Hazinesi aleyhine Tunceli Ağır Ceza Mahkemesinde 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 141. ve 142. maddelerine dayalı olarak açtığı koruma tedbiri nedeniyle tazminat davasında, 2.000,00 TL maddi ve 10.000,00 TL manevi tazminat talep etmiştir.

11. Mahkeme, 30/6/2010 tarih ve E.2009/66, K.2010/40 sayılı kararı ile başvurucu hakkında verilen kovuşturmaya yer olmadığına dair kararın kesinleşmesinden önce tazminat davası açıldığı, dolayısıyla 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesindeki yasal şartların oluşmadığı gerekçesiyle davanın reddine karar vermiştir.

12. Başvurucunun temyizi üzerine, Yargıtay 12. Ceza Dairesinin 28/6/2012 tarih ve E.2012/168162, K.2012/16281 sayılı ilamıyla; tazminat davasında yapılan yargılama sırasında kovuşturmaya yer olmadığına dair kararın kesinleştiği dolayısıyla Anayasa'nın 141. maddesinin dördüncü fıkrası gereği yargılamaya devam edilerek hüküm kurulması gerektiği belirtilerek karar bozulmuştur.

13. Mahkemece bozma kararına uyularak yapılan yargılama sonunda, 14/11/2012 tarih ve E.2012/52, K.2012/64 sayılı kararla tazminat davasının kısmen kabulüne, 1.726,36 TL maddi, 1.700,00 TL manevi tazminatın dava tarihinden itibaren yasal faiziyle davalıdan tahsiline karar verilmiştir.

14. Tarafların temyizi üzerine, Yargıtay 12. Ceza Dairesinin 27/1/2014 tarih ve E.2013/26698, K.2014/1565 sayılı ilamı ile hüküm onanmıştır.

15. Karar, 24/4/2014 tarihinde başvuruya tebliğ edilmiştir.

16. Başvurucu, 15/5/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

B. İlgili Hukuk

17. 5271 sayılı Kanun’un 141. ve 142. maddeleri.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

18. Mahkemenin 19/11/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 15/5/2014 tarih ve 2014/6787 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

19. Başvurucu, cinsel saldırı suçunu işlediği iddiasıyla 9/11/2008 tarihinde gözaltına alınarak 10/11/2008 tarihinde tutuklandığını ve 28/1/2009 tarihinde salıverildiğini, hakkında kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verilmesi üzerine 1/9/2009 tarihinde, koruma tedbiri nedeniyle açtığı tazminat davasının nihai olarak 27/1/2014 tarihinde sonuçlandığını, makul sürede yargılama yapılmadığını belirterek, Anayasa'nın 36. maddesinde tanımlanan adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

20. Başvuru formu ile eklerinin incelenmesi sonucunda, açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

21. Başvurucu, Tunceli Ağır Ceza Mahkemesinde açtığı koruma tedbiri nedeniyle tazminat davasının makul sürede sonuçlanmadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

22. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) 5. maddesi, tutuklama ve yakalamaya ilişkin esasları belirledikten sonra 5. fıkrasında "Bu madde hükümlerine aykırı olarak yapılmış bir yakalama veya tutuklama işleminin mağduru olan herkes tazminat hakkına sahiptir" şeklindeki düzenleme ile Sözleşme'de belirlenen esaslara aykırı olarak gerçekleştirilen bir yakalama veya tutuklama işleminden dolayı zarar görenlerin tazminat talep edebileceğini hüküm altına almıştır.

23. Sözleşme'nin 5. maddesine benzer şekilde Anayasa'nın 19. maddesinin son fıkrasında, "Bu esaslar dışında bir işleme tâbi tutulan kişilerin uğradıkları zarar, tazminat hukukunun genel prensiplerine göre, Devletçe ödenir" şeklindeki düzenleme ile hukuka aykırı şekilde yakalanan veya tutuklanan kişilerin tazminat davası açabilecekleri hüküm altına alınmıştır.

24. Hukuka aykırı şekilde yakalandığını veya tutuklandığının iddia eden kişi, 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinde belirtilen şekilde ilgili ağır ceza mahkemesinde, koruma tedbiri nedeniyle tazminat davası açabilir. Bu davaya bakan mahkeme, 5271 sayılı Kanun'un 142. maddesine göre istemin ve ispat belgelerinin değerlendirilmesinde ve tazminat hukukunun genel prensiplerine göre verilecek tazminat miktarının saptanmasında gerekli gördüğü her türlü araştırmayı yapabilir.

25. Anayasa ve Sözleşme'nin ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün olmayıp (B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18), Sözleşme metni ile Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut görünümleri olan alt ilke ve haklar, Anayasa'nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı bir çok kararında, ilgili hükmü Sözleşme'nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, gerek Sözleşme'nin lafzi içeriğinde yer alan gerek AİHM içtihadıyla adil

yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen ilke ve haklara, Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir. Somut başvurunun dayanağını oluşturan makul sürede yargılanma hakkı da yukarıda belirtilen ilkeler uyarınca adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil olup, ayrıca davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasının yargının görevi olduğunu belirten Anayasa'nın 141. maddesinin de Anayasa'nın bütünselliği ilkesi gereği, makul sürede yargılanma hakkının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulması gerektiği açıktır (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 38–39).

26. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde göz önünde bulundurulması gereken kriterlerdir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 41–45).

27. Anayasa'nın 36. maddesi ve Sözleşme'nin 6. maddesi uyarınca, medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkların makul sürede karara bağlanması gerekmektedir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 49). Başvuru konusu koruma tedbiri nedeniyle açılan tazminat davasında, 5271 sayılı Kanun'da yer alan usul hükümlerine göre yürütülen somut yargılama faaliyetinin, medeni hak ve yükümlülükleri konu alan bir yargılama olduğunda kuşku yoktur.

28. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin makul süre değerlendirmesinde, sürenin başlangıcı kural olarak, uyuşmazlığı karara bağlayacak yargılama sürecinin işletilmeye başlandığı, başka bir deyişle davanın ikame edildiği tarih olup, somut başvuru açısından bu tarih 1/9/2009 tarihidir.

29. Sürenin bitiş tarihi ise, çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde yargılamanın sona erme tarihidir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 52; B. No: 2013/695, 9/1/2014, § 35). Somut başvuru açısından bu tarih, Mahkemece verilen kararın Yargıtay 12. Ceza Dairesince onanarak kesinleştiği 27/1/2014 tarihidir.

30. Başvuruya konu yargılama sürecinin incelenmesinde, başvurucu, haksız tutuklu kaldığını ileri sürerek, Maliye Hazinesi aleyhine 1/9/2009 tarihinde Tunceli Ağır Ceza Mahkemesinde koruma tedbiri nedeniyle tazminat davası açmıştır. Mahkemece, başvurucu hakkındaki soruşturma dosyası ve kovuşturmaya yer olmadığına dair karar değerlendirilmiş, 30/6/2010 tarihinde, tazminat davasının 1/9/2009 tarihinde açıldığı, kovuşturmaya yer olmadığına dair kararın ise dava açıldıktan sonra 4/12/2009 tarihinde kesinleştiği gerekçesiyle davanın reddine karar verilmiştir. Temyiz üzerine Yargıtay 12. Ceza Dairesi tarafından 28/6/2012 tarihinde hüküm bozulmuş, Mahkemece bozma kararına uyularak bilirkişi raporu alınmış ve 14/11/2012 tarihinde davanın kısmen kabulüne karar verilmiştir. Temyiz üzerine 27/1/2014 tarihinde Yargıtay 12. Ceza Dairesince hüküm onanarak aynı tarihte kesinleşmiştir.

31. 5271 sayılı Kanun'un öngördüğü yargılama usullerine tabi mahkemeler nezdindeki yargılamaların makul sürede tamamlanmadığı yönündeki iddialar daha önce bireysel başvuru konusu yapılmış ve Anayasa Mahkemesi tarafından makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönünde kararlar verilmiştir (B. No: 2012/625, 9/1/2014, §§ 23-41; B. No: 2013/695, 9/1/2014, §§ 24-40).

32. Başvurunun değerlendirilmesi neticesinde, başvuruya konu koruma tedbiri nedeniyle tazminat davası; hukuki meselenin çözümündeki güçlük, maddi olayların karmaşıklığı, delillerin toplanmasında karşılaşılan engeller, taraf sayısı gibi kriterler dikkate alındığında karmaşık olmaktan uzaktır. Başvurucunun tutum ve davranışlarıyla ve usuli haklarını

kullanırken özensiz davranmasıyla yargılamanın uzamasına sebep olduğu da söylenemez. Anılan davaya bütün olarak bakıldığında, somut başvuru açısından farklı bir karar verilmesini gerektirecek bir yön bulunmadığı ve söz konusu dört yıl dört ay yirmi altı gün devam yargılama sürecinde makul olmayan bir gecikmenin olduğu sonucuna varılmıştır.

33. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

34. Başvurucu, uzun süren yargılama nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğinin tespitini ve 50.000,00 TL manevi tazminatın ödenmesini talep etmiştir.

35. 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un "Kararlar" kenar başlıklı 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

36. Başvurucunun tarafı olduğu uyuşmazlığa ilişkin dört yıl dört ay yirmi altı gün devam eden yargılama süreci nazara alındığında, yargılama faaliyetinin uzunluğu sebebiyle, yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucuya net 2.100,00 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

37. Başvurucu tarafından maddi tazminat talebinde bulunulmuş olmakla beraber, tespit edilen ihlal ile iddia edilen maddi zarar arasında illiyet bağı bulunmadığı anlaşıldığından, başvurucunun maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

38. Başvurucu tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 206,10 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.706,10 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucunun, makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönündeki iddialarının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Başvurucunun, Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvurucuya net 2.100,00 TL manevi TAZMİNAT ÖDENMESİNE, başvurucunun tazminata ilişkin diğer taleplerinin REDDİNE,

D. Başvurucu tarafından yapılan 206,10 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.706,10 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

19/11/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

FATMA KURTULAN

B. No: 2012/561 | Karar tarihi: 20.11.2014

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2012/561

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

FATMA KURTULAN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2012/561)

Karar Tarihi: 20/11/2014

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Alparslan ALTAN

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Celal Mümtaz AKINCI

Muammer TOPAL

M. Emin KUZ

Raportör : Şükrü DURMUŞ

Başvurucu : Fatma KURTULAN

Vekili : Av. Yusuf ALATAŞ

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, tutuklama koşulları bulunmadığı halde tutuklanması, tutukluluğun devamı kararlarının gerekçelerinin soyut olması ve makul sürede hakkında dava açılmadan tutukluluğunun devam ettirilmesi nedenleriyle Anayasa'nın 19. maddesinde düzenlenen kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini iddia etmiş ve tazminat talebinde bulunmuştur.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 6/11/2012 tarihinde Ankara 10. Asliye Hukuk Mahkemesi vasıtasıyla yapılmıştır. Dilekçe ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinde belirlenen eksiklikler tamamlatılmış ve Komisyona sunulmasına engel bir durumun bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. İkinci Bölüm Üçüncü Komisyonunca, 21/2/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına ve dosyanın Bölüm'e gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Bölüm tarafından 13/3/2014 tarihinde yapılan toplantıda, kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına ve başvurunun bir örneğinin Adalet Bakanlığına gönderilmesine karar verilmiştir.

5. Adalet Bakanlığı görüşünü 5/5/2014 tarihinde Anayasa Mahkemesine sunmuştur.

6. Adalet Bakanlığı tarafından Anayasa Mahkemesine sunulan görüş başvurucuya 9/5/2014 tarihinde tebliğ edilmiştir. Başvurucu, diyeceklerini 21/5/2014 tarihinde Anayasa Mahkemesine sunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

7. Başvuru dilekçesi, ekleri, Bakanlık görüş yazısı ve UYAP aracılığıyla erişilen bilgi ve belgelerde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

8. Eski bir milletvekili olan başvurucu, mülga 4/12/2004 tarih ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 250. maddesi ile görevli İstanbul Cumhuriyet Başsavcıvekilliğince yürütülmekte olan 2010/521 sayılı soruşturma kapsamında "PKK/KCK Örgütüne üye olmak" suçlaması ile 13/1/2012 tarihinde gözaltına alınmıştır.

9. Başvurucu, İstanbul 14. Ağır Ceza Mahkemesinin (CMK.250.maddesi ile görevli) 16/1/2012 tarih ve 2012/5 sorgu sayılı kararı ile PKK/KCK terör örgütüne üye olma suçundan tutuklanmıştır. Karar gerekçesinde, "şüphelilerin üzerlerine atılı olan silahlı PKK/KCK terör örgütüne üye olmak suçunu işlediklerine dair kuvvetli suç şüphesinin varlığını gösteren olguların bulunması, sanıkların kaçma şüphesi içerisinde olmaları, suçun vasıf ve mahiyeti, mevcut delil durumu, örgütsel eylemlerin yoğunluğu ve suçun niteliğine göre CMK 100/3-a, 8 maddesi gereğince tutuklama nedenlerinin var olduğu kabul edildiğinden şüpheliler Fatma Kurtulan, ... 'ın CMK 100 ve devamı maddeleri gereğince TUTUKLANMALARINA" denilmiştir.

10. Başvurucunun 9/7/2012 tarihli tahliye talebi üzerine İstanbul 1 nolu Hakimliği (3713 sayılı Kanun'un 10. maddesi ile görevli) 27/7/2012 tarih ve 2012/28 değişik iş sayılı kararı ile tahliye talebinin reddine karar verilmiştir.

11. Başvurucu bu karara karşı itiraz yoluna başvurmuştur. Başvurucunun itirazı, İstanbul 2 No'lu Hakimliğinin 12/9/2012 tarih ve 2012/103 D.İş sayılı kararı ile reddedilmiştir. Kararın ilgili kısmı şöyledir:

"... ele geçirilen deliller bir bütün olarak değerlendirildiğinde mevcut olan bu delillerin şüphelinin üzerine atılı suçu işlediğine dair kuvvetli suç şüphesinin varlığını gösteren olguların bulunduğunun kabulü için yeterli olduğu, suçun 5271 Sayılı CMK'nın 100/3 maddesinde sayılan katalog suçlardan olması nedeniyle varolduğu kabul edilen tutuklama nedenlerinde herhangi bir isabetsizlik bulunmadığı, tutuklulukta geçen süre, işin önemi, suç için yasada öngörülen cezanın alt ve üst sınırları ve verilmesi beklenen ceza dikkate alındığında tutuklama tedbirinin ölçülü olduğu, şüpheli hakkında adli kontrol tedbirinin uygulanmasının bu aşamada yetersiz kalacağı anlaşıldığından ... tahliye talebinin REDDİNE"

12. Başvurucu vekili itirazın reddedildiğini haricen öğrendiğini, başvurularına rağmen ret kararının kendilerine tebliğ edilmediğini beyan etmiştir. Ancak UYAP sisteminde yapılan araştırmada söz konusu kararın 17/9/2012 tarihinde cezaevinde başvurucuya tebliğ edildiği tespit edilmiştir.

13. Başvurucu 6/11/2012 tarihinde Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunmuştur.

14. İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığının 31/12/2012 tarihli iddianamesi ile başvurucunun da aralarında bulunduğu toplam 21 kişi hakkında kamu davası açılmıştır. Başvurucunun "silahlı terör örgütünün yöneticisi olmak" suçundan cezalandırılması istenilmiştir.

15. İstanbul 22. Ağır Ceza Mahkemesi 30/4/2013 tarih E.2013/8 sayılı 1. oturumda ise, yargılamanın bulunduğu aşama ve başvurucunun tutuklu kaldığı süreyi dikkate alarak başvurucunun tahliye edilmesine karar vermiştir. Söz konusu kararla, başvurucuya yurtdışına çıkış yasağına ilişkin adli tedbir uygulanmıştır.

16. Başvurucu 30/4/2013 tarihinde tahliye edilmiştir.

17. İstanbul 22. Ağır Ceza Mahkemesi 30/4/2013 tarih ve E.2013/8, K.2013/42 sayılı yetkisizlik kararı ile dava dosyasını Ankara 13. Ağır Ceza Mahkemesine göndermiştir. Ankara 13. Ağır Ceza Mahkemesinin 21/6/2013 tarih ve E.2013/40, K. 2013/22 sayılı karar ile karşı yetkisizlik kararı vermesi üzerine Yargıtay 5. Ceza Dairesi 17/9/2013 tarihli kararı ile İstanbul 22. Ağır Ceza Mahkemesinin yetkisizlik kararının kaldırılmasına karar vermiştir.

18. Dava dosyasının gönderildiği İstanbul 22. Ağır Ceza Mahkemesi 7/3/2014 tarih ve E.2013/206 sayılı yazıyla 6526 sayılı Kanun'un 1. maddesi gereğince dava dosyasını İstanbul 5. Ağır Ceza Mahkemesine göndermiştir. İstanbul 5. Ağır Ceza Mahkemesi de 15/4/2014 tarih, E.2014/81, K.2014/92 sayılı karar ile yetkisizlik kararı vererek dava dosyasını Diyarbakır Ağır Ceza Mahkemesine göndermiştir.

19. Diyarbakır 6. Ağır Ceza Mahkemesi 3/6/2014 tarih, E.2014/120, K.2014/43 sayılı karar ile yetkili mahkemenin İstanbul 5. Ağır Ceza Mahkemesi olduğu gerekçesiyle karşı yetkisizlik kararı vererek yetkili mahkemenin belirlenmesi için dosyanın Yargıtay 5. Ceza Dairesine gönderilmesine karar vermiştir.

20. Dava dosyası halen Yargıtay incelemesindedir.

B. İlgili Hukuk

21. 26/9/2004 tarih ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 314. maddesi şöyledir:

"(1) Bu kısmın dördüncü ve beşinci bölümlerinde yer alan suçları işlemek amacıyla, silahlı örgüt kuran veya yöneten kişi, on yıldan onbeş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(2) Birinci fıkrada tanımlanan örgüte üye olanlara, beş yıldan on yıla kadar hapis cezası verilir.

(3) Suç işlemek amacıyla örgüt kurma suçuna ilişkin diğer hükümler, bu suç açısından aynen uygulanır."

22. 12/4/1991 tarih ve 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu'nun 5. maddesi şöyledir:

"3 ve 4 üncü maddelerde yazılı suçları işleyenler hakkında ilgili kanunlara göre tayin edilecek hapis cezaları veya adlî para cezaları yarı oranında artırılarak hükmolunur. Bu suretle tayin olunacak cezalarda, gerek o fiil için, gerek her nevi ceza için muayyen olan cezanın yukarı sınırı aşılabilir. Ancak, müebbet hapis cezası yerine, ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasına hükmolunur.

Suçun, örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenmiş olması dolayısıyla ilgili maddesinde cezasının artırılması öngörülmüşse; sadece bu madde hükmüne göre cezada artırım yapılır. Ancak, yapılacak artırım, cezanın üçte ikisinden az olamaz.

(Ek fıkra: 22/7/2010 - 6008/4 md.) Bu madde hükümleri çocuklar hakkında uygulanmaz.”

23. 5271 sayılı Kanun’un 100. maddesi şöyledir:

“(1) Kuvvetli suç şüphesinin varlığını gösteren olguların ve bir tutuklama nedeninin bulunması halinde, şüpheli veya sanık hakkında tutuklama kararı verilebilir. İşin önemi, verilmesi beklenen ceza veya güvenlik tedbiri ile ölçülü olmaması halinde, tutuklama kararı verilemez.

(2) Aşağıdaki hallerde bir tutuklama nedeni var sayılabilir:

a) Şüpheli veya sanığın kaçması, saklanması veya kaçacağı şüphesini uyandıran somut olgular varsa.

b) Şüpheli veya sanığın davranışları;

1. Delilleri yok etme, gizleme veya değiştirme,

2. Tanık, mağdur veya başkaları üzerinde baskı yapılması girişiminde bulunma,

Hususlarında kuvvetli şüphe oluşturuyorsa.

(3) Aşağıdaki suçların işlendiği hususunda kuvvetli şüphe sebeplerinin varlığı halinde, tutuklama nedeni var sayılabilir:

a) 26.9.2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanununda yer alan; (1)

...

9. Suç işlemek amacıyla örgüt kurma (iki, yedi ve sekizinci fıkralar hariç, madde 220),

10. Devletin Güvenliğine Karşı Suçlar (madde 302, 303, 304, 307, 308),

11. Anayasal Düzene ve Bu Düzenin İşleyişine Karşı Suçlar (madde 309, 310, 311, 312, 313, 314, 315),

...”

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

24. Mahkemenin 20/11/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 6/11/2012 tarih ve 2012/561 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

25. Başvurucu, hakkındaki tutuklama ve tutuklamanın devamına dair kararlarda, özgürlüğünün kısıtlanmasının haklı, kabul edilebilir ve somut olgularla destekleyen nedenlere yer verilmediğini, tutuklama kararında “delil durumu”nun gerekçe gösterildiğini ancak soruşturma dosyasında örgüt üyeliğini doğrulayan delil bulunmadığını, örgütsel eylemlerinin yoğunluğuna ilişkin gerekçenin milletvekilliği görevi sırasında yaptığı basın açıklamaları, katıldığı toplantılar ve parti faaliyetleri olduğunu ve bunlardan hangilerinin "örgütsel eylem" olduğunun açıklanmadığını, gerekçelerde soyut ifadelere yer verildiğini, Mahkemenin "lehe değişiklik olmadığı"na dair ret gerekçesinin kanuni olmadığını, 6352 sayılı Kanun ile yapılan değişikliklerin dikkate alınmadığını, başvuru tarihi itibariyle tutukluluğun 10 ayı geçmesine rağmen dava açılmadığını, bu şekilde Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’nin (Sözleşme) 6. ve Anayasa’nın 19. maddesinde düzenlenen makul sürede yargılanma ve kişi hürriyeti ve güvenliği haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüş, tahliye ve 25.000,00 TL manevi tazminat taleplerinde bulunmuştur.

B. Değerlendirme

26. Başvurucunun şikayetlerinin Anayasa’nın 19. maddesi kapsamında değerlendirilmesi gerektiği sonucuna varılmıştır.

27. Adalet Bakanlığı görüşünde özetle, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) kararlarına göre, Sözleşme'nin 5. maddesi (1) numaralı fıkrası (c) bendinin, bir ceza yargılaması çerçevesinde bir kişinin ancak hakkında suçu işlediğine dair inandırıcı nedenlerin bulunması halinde mahkeme önüne çıkarılması amacıyla tutuklanmasına karar verilebileceğini düzenlediğini (Jecius/Litvanya, no. 34578/97, par. 50; Wloch/Potonya, no. 27785/95, par. 108), tutukluluk kararının dayandırılması gereken "makul şüphe" kavramının Sözleşme'nin 5. maddesi (1) numaralı paragrafı (c) bendi tarafından getirilen korumanın temel unsurunu teşkil ettiğini, inandırıcı nedenlerin, söz konusu kişinin üzerine atılı suçu işlemiş olabileceğine dair objektif bir gözlemciyi ikna etmeye uygun olay, olgu veya bilgilerin varlığını gerektirdiğini, bununla birlikte, makul olarak kabul edilebilecek durumların somut olayın kendine özgü koşullarının tamamına bağlı olduğunu (Fox, Campbell ve Hartley/Birleşik Krallık, 30 Ağustos 1990, par. 32; O'hara/Birleşik Krallık, no. 37555/97, par. 34; Korkmaz ve Diğerleri/ Türkiye, no. 35979/97, 21 Mart 2006, par. 24; Süleyman Erdem/Tiirkiye, no. 49574/99, 19 Eylül 2006, par. 37; Çelik ve Yıldız/Türkiye, no. 51479/99, 10 Kasım 2005, par. 20) belirtmiştir.

28. Başvurucu, Adalet Bakanlığının görüşüne vermiş olduğu cevapta, AİHM kararlarında tutuklama kararı verilebilmesi için kabul edilen “kişinin suç işlediğine ilişkin inandırıcı sebeplerin bulunması” koşulunun başvurucu için gerçekleşmediğini, tutuklama kararında da tutuklamayı gerektiren olguların ne olduğunun açıklanmadığını bu nedenle tutuklama ve tutukluluğun devamı kararlarının 5271 sayılı Kanun ve Sözleşme’nin 5. maddesine aykırı olduğunu belirtmiştir.

29. 30/3/2011 tarih ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun’un geçici 1. maddesinin (8) numaralı fıkrası şöyledir:

“Mahkeme, 23/9/2012 tarihinden sonra kesinleşen nihai işlem ve kararlar aleyhine yapılacak bireysel başvuruları inceler.”

30. Anılan hüküm uyarınca Anayasa Mahkemesinin yetkisinin zaman bakımından başlangıcı 23/9/2012 tarihi olup, Mahkeme, ancak bu tarihten sonra kesinleşen nihai işlem ve kararlar aleyhine yapılan bireysel başvuruları inceleyebilecektir. Bu açık düzenlemeler karşısında, anılan tarihten önce kesinleşmiş nihai işlem ve kararları da içerecek şekilde yetki kapsamının genişletilmesi mümkün değildir.

31. Öte yandan, Anayasa Mahkemesinin bireysel başvurularda zaman bakımından yetkisi için kesin bir tarihin belirlenmesi ve Mahkemenin yetkisinin geriye yürür şekilde uygulanmaması hukuk güvenliği ilkesinin bir gereğidir (B. No: 2012/51, 25/12/2012, § 18).

32. Somut olayda başvuru formunda, başvuru yollarının tüketilmesine ilişkin olarak başvurucunun 12/7/2012 tarihli tahliye talebinin İstanbul TMK 10. maddesi ile görevli 1 no’lu Hâkimliğince 27/7/2012 tarih ve 2012/28 değişik iş sayılı karar ile reddedildiği, bu karara karşı yapılan 14/8/2012 tarihli itirazın da reddedildiği belirtilmiştir. İstanbul 22. Ağır Ceza Mahkemesinin yazı cevabında 14/8/2012 tarihli itirazın İstanbul TMK’nın 10. maddesi ile görevli 2 No’lu Hâkimliğince 12/9/2012 tarih ve 2012/103 değişik iş sayılı karar ile reddedildiği belirtilmiştir. Buna göre, bireysel başvuru tarihi itibariyle başvurucunun tutukluluğu hakkında itiraz üzerine verilen nihai kararın 2012/103 değişik iş sayılı karar

olduğu ve bu kararın da, Anayasa Mahkemesinin bireysel başvurulara ilişkin zaman bakımından yetkisinin başladığı tarihten önceye ait olduğu sonucuna varılmıştır.

33. Açıklanan nedenlerle, başvuru konusu tutukluluğa itirazın reddine ilişkin kararın 23/9/2012 tarihinden önce kesinleşmiş olduğu anlaşıldığından başvurunun, diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin “zaman bakımından yetkisizlik” nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Başvurunun, “zaman bakımından yetkisizlik” nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA, yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde bırakılmasına, 20/11/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

YAVUZ SELİM AKKOÇ

B. No: 2012/1277 | Karar tarihi: 20.11.2014

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2012/1277

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

YAVUZ SELİM AKKOÇ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2012/1277)

Karar Tarihi: 20/11/2014

R.G. Tarih Sayı: 14/3/2015-29295

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Alparslan ALTAN

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Celal Mümtaz AKINCI

Muammer TOPAL

M. Emin KUZ

Raportör : Özcan ÖZBEY

Başvurucu : Yavuz Selim AKKOÇ

Vekili : Av. Yasin TEKAKÇA

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, 22/10/1997 tarihinde zorunlu askerlik görevini yerine getirirken yapılan eğitim faaliyeti esnasında meydana gelen patlama sonucu el ve yüz kısmından yaralandığını, bu olay sonucunda tedavi görerek, hava değişimi ve verilen iznin bitiminde terhis edildiğini, ancak terhisinden sonra işitme kaybı şikâyetiyle Gülhane Askeri Tıp Akademisine (GATA) tekrar başvurduğunu ve kulaklarından ameliyat olduğunu, sonraki dönemlerde kulaklarındaki rahatsızlığın artmasından ötürü yeniden hastanelere başvurduğunu ve "meydana gelen patlamanın etkisiyle işitme kaybına uğradığı, askerliğe elverişli olmadığı, %32 oranında çalışma gücü kaybı gerçekleştiği" yönünde raporlar verilmesi üzerine 2012 yılında vazife malullüğü aylığı bağlanması talebiyle Sosyal Güvenlik Kurumuna müracaatta bulunduğunu, isteminin reddedilmesi karşısında Askeri Yüksek İdare Mahkemesinde (AYİM) açtığı davanın da, anılan raporlar dikkate alınmaksızın reddedildiğini, ayrıca Mahkemenin tarafsız ve bağımsız olmadığını, karar düzeltme talebinin aynı Daire ve üyeler tarafından incelenerek hükme bağlandığını, bu talebin reddedilmesi sebebiyle para cezasına

hükmedildiğini, bu durumun hukuk devleti ilkesi, mülkiyet hakkı, adil yargılanma hakkı, sosyal güvenlik hakkına bağlı olarak Anayasa'nın 2., 35., 36., 60. ve 61. maddelerini ihlal ettiğini ileri sürmüş, yeniden yargılama, 26.000,00 TL maddi ve 10.000,00 TL de manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Birinci başvuru, 26/12/2012 tarihinde, ikinci başvuru 15/3/2013 tarihinde Anayasa Mahkemesine doğrudan yapılmıştır. Dilekçeler ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemelerinde Komisyonlara sunulmasına engel bir eksikliğin bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. Başvurucunun 15/3/2013 tarihinde yaptığı ve 2013/1959 numara ile kayda alınan bireysel başvuru dosyasının, kişi yönünden hukuki irtibat nedeniyle 2012/1277 numaralı bireysel başvuru dosyası ile "birleştirilmesine", 2013/1959 başvuru numaralı bireysel başvuru dosyasının "kapatılmasına", incelemenin 2012/1277 başvuru numaralı dosya üzerinden yürütülmesine 19/4/2013 tarihinde Komisyonlar Başraportörü tarafından karar verilmiştir.

4. İkinci Bölüm İkinci Komisyonunca, 19/9/2013 tarihinde, kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından, 10/4/2014 tarihinde, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına ve bir örneğinin görüş için Adalet Bakanlığına gönderilmesine karar verilmiştir.

6. Başvuru konusu olay ve olgular 10/4/2014 tarihinde Adalet Bakanlığına bildirilmiştir. Adalet Bakanlığı, tanınan ek süre sonunda görüşünü 16/6/2014 tarihinde Anayasa Mahkemesine sunmuştur.

7. Adalet Bakanlığı görüşü, başvurucuya 25/6/2014 tarihinde tebliğ edilmiş olup, başvurucu, karşı görüşünü 1/7/2014 tarihinde sunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

8. Başvuru formu ve ekleri ile başvurucunun Bakanlık görüşüne karşı verdiği cevabında ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

9. Başvurucu, zorunlu askerlik görevini ifa amacıyla 21/8/1996 tarihinde İzmir/Narlıdere İs. OK.K. ve Eğt. A. İs. Er. Eğt. Tb. 1. Bölük Komutanlığı emrinde görevlendirilmiştir.

10. Başvurucu, 22/10/1997 tarihinde Teğmen Z. S. tarafından yaptırılan "tahrip kapsülünü patlatma eğitimi" sırasında meydana gelen patlamada el ve yüz kısmından yaralanmış ve Dokuz Eylül Üniversitesi Hastanesinde tedavi altına alınmıştır.

11. Başvurucu, tedavi sonrasında 7/11/1997 tarihinde İzmir Güzelyalı 600 Yataklı Askeri Hastanesi raporuyla, "bilateral kronik otit, sol elde bomba yaralaması" teşhisine bağlı olarak 2 aylık hava değişimine gönderilmiş, hava değişiminin sona ermesini takiben 7/1/1998 tarihinde birliğinde göreve başlamış, 16 gün askerlik yaptıktan sonra 23/1/1998 tarihinde 26 gün izin verilerek gönderilmiş ve iznin bitiminde 21/2/1998 tarihinde terhis edilmiştir.

12. Başvurucu, terhis edildikten sonra işitme kaybı şikâyetiyle GATA'ya başvurmuş, 13/3/1998 tarihinde sol kulağından, 28/5/1998 tarihinde ise sağ kulağından ameliyat olmuştur. Ameliyatlar sonrasında başvurucu hakkında herhangi bir rapor tanzim

edilmemiştir.

13. Başvurucunun talebi üzerine Adana Numune Eğitim Araştırma Hastanesi tarafından yapılan muayene sonucunda, 26/1/2012 tarihinde verilen rapor ile "bilateral işitme kaybı" teşhisi konularak %32 oranında çalışma gücü kaybı olduğu tespit edilmiştir.

14. Başvurucu, vazife malullüğü aylığı bağlanması talebiyle 26/2/2012 tarihinde Sosyal Güvenlik Kurumuna müracaat etmiş, ancak anılan kurum tarafından altmış gün içerisinde cevap verilmediğinden, bu kez işlemin iptali istemiyle 3/5/2012 tarihinde AYİM'de dava açmıştır.

15. AYİM Üçüncü Dairesi, 1/11/2012 tarih ve E.2012/1545, K.2012/2213 sayılı kararında; "Davacı taraf ve Başsavcılık düşüncesinde, davacının hali hazırda askerliğe elverişli olup olmadığının saptanmasının gerektiği belirtilmektedir. Davacının vazife malulü sayılabilmesi için öncelikle askerde iken veya terhis anında 'askerliğe elverişsiz olduğunun' belirtilmesi gerekmektedir. Davacının on beş yıl önce askerliğe elverişli olarak terhis edildiği (o tarihte askerliğe elverişsiz yani malul olmadığı) terhisi müteakip GATA'daki tedavisinden sonraki rapordan anlaşılmaktadır. Bu nedenle ayrıca hali hazırdaki durumun askerliğe elverişli olup olmadığı önem arz etmemekle bu yönde bir rapor temini cihetine gidilmemiştir. Hal böyle iken terhis anında herhangi bir malullük durumu bulunmayan davacının koşulları taşımaması nedeniyle vazife malulü olmadığı" gerekçesi ile davayı reddetmiştir. Bu karar başvurucuya 29/11/2012 tarihinde tebliğ edilmiştir.

16. Başvurucu, Askeri Yüksek İdare Mahkemesinde açtığı davanın reddedilmesi üzerine vekili aracılığıyla 3/12/2012 tarihinde Milli Savunma Bakanlığına başvurmak suretiyle, olayın askerlik vazifesi esnasında meydana gelen kaza sonucu olup olmadığının tespit edilebilmesi amacıyla askeri hastaneye sevk edilmesi talebinde bulunmuştur.

17. Milli Savunma Bakanlığınca başvurucunun sevk edildiği GATA tarafından verilen 23/1/2013 tarih ve 959 sayılı sağlık raporunda, "1- Parmakların deformitesi (sol el 2. parmak hareket kısıtlılığı), 2- Sensörinöral işitme kaybı, bilateral (bilateral mikst tip işitme kaybı)" tanısıyla "Askerliğe elverişli değildir. Hastaya ait kayıtlar ve 7/11/1997 tarih ve 3518 nolu İzmir Güzelyalı 600 Yataklı Askeri Hastanesinin sol elde fünye patlaması tanılı raporu incelendiğinde hastadaki mevcut işitme kaybı rahatsızlığının bahse konu olayla bağlantılı olması ihtimalinin yüksek olduğu ve bu nedenle askerlik hizmetinin sebep ve tesiriyle meydana gelmiş olabileceği kanaatine varılmıştır." şeklinde değerlendirme yapılmıştır.

18. Başvurucunun, söz konusu raporları da gerekçe göstererek 6/12/2012 tarihinde karar düzeltme kanun yoluna gitmesi üzerine, anılan Mahkemenin 21/2/2013 tarih ve E.2013/259, K.2013/229 sayılı kararında, "…davacı hakkında verilen karar anında ve davanın görülmesi aşamasında bulunan delil ve belgelerin kararda değerlendirilmiş olduğu, kararın verilmesi sürecinden sonra davacı tarafça elde edilen delil ve belgelerin, evvelce oluşturulmuş işlemi ve bu işlemle ilgili verilen kararı etkilemeyeceği, davanın açıldığı ve görüldüğü sırada bulunan delil ve belgelerin dikkate alınıp verilen kararın bunlara göre oluşturulduğu bu açıdan karar düzeltme sebeplerinin bulunmadığı" gerekçesi ile bu istemi reddedilerek, 203 TL para cezası verilmiştir. Bu karar başvurucuya 11/3/2013 tarihinde tebliğ edilmiştir.

19. Diğer yandan başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı verdiği cevabında, aynı konuda AYİM'de ikinci kez dava açtığını ve dava konusu işlemin iptaline karar verildiğini belirtmiştir.

20. Anılan ikinci dava ile ilgili Mahkeme kararı ve belgelerin incelenmesinde; başvurucunun

21/5/2013 tarihinde somut şikayet konusu ile ilgili olarak AYİM'de dava açtığı, AYİM Üçüncü Dairesinin 27/2/2014 tarih ve E.2013/806, K.2014/340 sayılı kararı ile davanın kabul edildiği görülmüştür.

21. GATA tarafından ilk hükümden sonra verilen 23/1/2013 tarih ve 959 sayılı sağlık raporunu ikinci açılmış davada dikkate alan Mahkemenin, kesinleşmiş olan dava ile idari işlemin iptaline yönelik gerekçesi şöyledir:

"Dava ile ilgili olarak öncelikle davacı ve davalı tarafların belirttiği kesin hüküm konusuna değinmek gerekmektedir. Davalı idare konuyla ilgili olarak, evvelce hüküm verilmiş olması nedeniyle davada kesin hüküm olduğunu ve bu nedenle reddedilmesinin gerektiğini belirtmiştir… Ancak davacı taraf konuyla ilgili bakış açısını değiştirebilecek yeni bir rapor temin etmiş ve bu kez işlem GATA Sağlık Kurulunun 23/1/2013 tarihli raporuna nazaran oluşturulmuştur. Bir davada kesin hüküm bulunabilmesi için tarafların, talep sonuçlarının ve hukuki ve maddi dava sebeplerinin aynı olması gerekmektedir. Davacı tarafın elde ettiği rapora nazaran talepte bulunması ve buna verilen olumsuz yanıt yeni bir işlem olup, davada kesin hüküm bulunmamaktadır…

Tüm bu veriler gözetildiğinde davacının vazifenin neden ve etkisi ile malul hale geldiği kanaatine varılarak aksi yönde oluşturulmuş işlemin iptaline karar verilmiştir.

Yukarıda açıklanan nedenlerle;

1. …hukuka aykırılık teşkil eden işlemin iptaline, davacıya talep (işbu davaya konu son talep) tarihinden itibaren vazife malulü aylığı bağlanmasına, aylıklara hak ediş tarihinden ödeme tarihine kadar ay be ay yasal faiz ödenmesine…"

22. Başvurucu 15/3/2013 tarihli dilekçesi ile süresi içinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

B. İlgili Hukuk

23. 8/6/1949 tarih ve 5434 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanunu'nun mülga 44. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Her ne sebep ve suretle olursa olsun vücutlarında hasıl olan arızalar veya düçar oldukları tedavisi imkansız hastalıklar yüzünden vazifelerini yapamıyacak duruma giren iştirakçilere (Malül) denir ve haklarında bu kanunun malüllüğe ait hükümleri uygulanır."

24. 5434 sayılı Kanun'un mülga 45. maddesi şöyledir:

"44 üncü maddede yazılı malüllük;

a) İştirakçilerin vazifelerini yaptıkları sırada vazifelerinden doğmuş olursa;

b) Vazifeleri dışında kurumların verdiği her hangi bir kuruma ait başka işleri yaparken, bu işlerden doğmuş olursa;

c) Kurumların menfaatini korumak maksadiyle bir iş yaparken o işten doğmuş olursa (Maksadın ilgili kurumlarca kabul edilmesi şartiyle);

ç) Fabrika, atelye ve benzeri işyerlerinde, işe başlamadan evvel iş sırasında veya işi bitirdikten sonra, o işyerinde husule gelen ve yine o işyerinin mahiyetinden veya çalışma konusundan ileri gelen kazadan doğmuş olursa;

Buna (Vazife malüllüğü) ve bunlara uğrıyanlara da (Vazife malülü) denir."

25. 5434 sayılı Kanun'un 56. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

“Muvazzaf, yedek ve gönüllü erlerin silah altında bulundukları esnada veya celp ve terhislerinde (Serbest sevkler dahil) sevkleri sırasında, Yedek Subay okulu öğrencilerinin gerek okulda, gerek okuldan evvelki hazırlık kıtasında vazife malulü olmaları halinde, kendilerine, öğrenim durumlarına göre, 657 sayılı Devlet Memurları Kanununun 36 ncı maddesinde tespit edilen giriş derece ve kademe tutarlarının, daha önce Devlet Memuriyetinde bulunmuş olanlardan kazanılmış hak aylıkları veya emekli keseneğine esas aylıkları, sözü edilen giriş derece ve kademe tutarının üzerinde olanlara bu aylıkları emeklilik gösterge tablosunda karşılığı olan derece ve kademe tutarının,% 70'i üzerinden aylık bağlanır.”

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

26. Mahkemenin 20/11/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 26/12/2012 tarih ve 2012/1277 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

27. Başvurucu, 22/10/1997 tarihinde zorunlu askerlik görevini yerine getirirken yapılan eğitim faaliyeti esnasında meydana gelen patlama sonucu el ve yüz kısmından yaralandığını, bu olay sonucunda tedavi görerek, hava değişimi ve verilen iznin bitiminde terhis edildiğini, ancak terhisinden sonra işitme kaybı şikâyetiyle GATA’ya tekrar başvurduğunu ve kulaklarından ameliyat olduğunu, sonraki dönemlerde kulaklarındaki rahatsızlığın artmasından ötürü yeniden hastanelere başvurduğunu ve “meydana gelen patlamanın etkisiyle işitme kaybına uğradığı, askerliğe elverişli olmadığı, %32 oranında çalışma gücü kaybı gerçekleştiği” yönünde GATA ve Adana Numune Eğitim Araştırma Hastanesinden raporlar verilmesi üzerine 2012 yılında vazife malullüğü aylığı bağlanması talebiyle Sosyal Güvenlik Kurumuna müracaatta bulunduğunu, isteminin reddedilmesi karşısında AYİM’e açtığı davanın da, anılan raporlar ile yeniden rapor alma yönündeki talebinin dikkate alınmaksızın reddedildiğini, terhis edildiği tarihte askerliğe elverişli olduğuna ilişkin herhangi bir rapor olmadığını, Mahkemece böyle bir rapor varmış gibi değerlendirme yapılarak karar verildiğini, oysa terhisinden sonra geçirdiği ameliyatları müteakip askerliğe elverişliliği ile ilgili asker kişi olmaması sebebiyle bir sağlık kurulu raporu tanzim edilmediğini, bu nedenle hakkaniyete uygun bir yargılamanın yapılmadığını ifade etmiştir.

28. Başvurucu ayrıca, Mahkeme üyelerinden ikisinin askeri hâkim sınıfından olmayan subaylardan oluşması ve hakimlik teminatına sahip olmaması sebebiyle Mahkemenin tarafsız ve bağımsız olmadığını, karar düzeltme talebinin aynı Daire ve üyeler tarafından incelenerek hükme bağlandığını, bu talebin reddedilmesi sebebiyle para cezasına hükmedildiğini, bu durumun hukuk devleti ilkesi, mülkiyet hakkı, adil yargılanma hakkı, sosyal güvenlik hakkına bağlı olarak Anayasa’nın 2., 35., 36., 60. ve 61. maddelerini ihlal ettiğini ileri sürmüş, yeniden yargılama ve 26.000,00 TL maddi, 10.000,00 TL de manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

B. Değerlendirme

29. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp, olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Bu nedenle başvurucunun tüm iddiaları Anayasa’nın 36. maddesi ile ilişkili görülerek, adil yargılanma hakkı kapsamında değerlendirilmiş olup, bu başlık altındaki iddialar ayrı ayrı incelenmiştir.

1. Askeri Yüksek İdare Mahkemesinin Bağımsız ve Tarafsız Olmadığı İddiası

30. Başvurucu, Mahkeme üyelerinden ikisinin askeri hâkim sınıfından olmayan subaylardan oluşması sebebiyle Mahkemenin tarafsız ve bağımsız olmadığını belirtmiştir.

31. Anayasa Mahkemesi tarafından bu konu daha önce incelenirken belirtildiği üzere, AYİM'in oluşumu, statüsü ve görevleri Anayasa ve ilgili Kanun'da hüküm altına alınmıştır. AYİM'e atanan askeri hâkimlerin bağımsızlığının Anayasa ve ilgili Kanun hükümleri ile garanti altına alındığı, atanma ve çalışma usulleri yönünden, askeri hâkimlerin bağımsızlıklarını zedeleyecek bir hususun olmadığı, kararlarından dolayı idareye hesap verme durumunda bulunmadıkları, disipline ilişkin konuların AYİM Yüksek Disiplin Kurulunca incelenip karara bağlandığı görülmektedir (B. No: 2013/1134, 16/5/2013, § 29). Diğer yandan, sınıf subayı üyelerin en fazla dört yıllık bir süre ile görev yapmaları, disiplin konularında Disiplin Kuruluna tabi kılınmaları, görev süreleri zarfında idari veya askeri yetkililerce herhangi bir değerlendirmeye tabi tutulmamaları, bu subayların idareye karşı bağımsızlıklarını güçlendirmiştir (B. No: 2013/1134, 16/5/2013, § 30; benzer yöndeki AİHM kararları için bkz. Mustafa Yavuz ve Diğerleri / Türkiye, B. No: 29870/96, 25/5/2000; Bek / Türkiye, B. No: 23522/05, 20/4/2010).

32. Açıklanan nedenlerle, somut olayda mahkemenin bağımsız ve tarafsız olmadığına ilişkin bir husus saptanmadığından ve Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarından farklı karar verilmesini gerektiren bir yön bulunmadığından, başvurunun bu bölümünün "açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. İki Dereceli Yargılamanın Bulunmaması İddiası

33. Başvurucu AYİM'in tek dereceli ve son karar mercii olduğunu, kararlarına karşı başvurulabilecek bir temyiz merciinin olmadığını, karar düzeltme taleplerinin aynı Daire tarafından incelendiğini, bu durumun adil yargılanma hakkını ihlal ettiğini ileri sürmüştür.

34. Anılan şikâyet, daha önce bireysel başvuruya konu olmuş ve Anayasa Mahkemesince, başvuru konusu ihlal iddialarının Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (AİHS) ortak koruma alanı dışında kaldığına karar verilmiştir (B. No: 2013/2507, 6/3/2014, § 43-46; B. No: 2012/1334, 17/9/2013, § 40). Somut başvuru açısından da farklı karar verilmesini gerektiren bir yön bulunmadığından başvurunun bu kısmının "konu bakımından yetkisizlik" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

3. Karar Düzeltme Talebinin Reddedilmesi Sonucunda Para Cezasının Verilmesi İddiası

35. Başvurucu, karar düzeltme talebiyle yaptıkları başvurunun reddedilmesi üzerine, ayrıca aleyhine para cezasına hükmedilmiş olmasının mahkemeye erişim hakkını ihlal ettiğini söylemiştir.

36. Anılan şikâyet, daha önce bireysel başvuruya konu olmuş ve Anayasa Mahkemesince, hükmolunan bu miktarın, gözetilen meşru amaç ile korunmak istenen hak açısından orantılı olduğu ve başvurucu üzerinde ağır bir yük oluşturmadığı, dolayısıyla söz konusu yaptırımın mahkemeye erişim hakkına bir engel teşkil etmediği kabul edilerek, bu iddiaların açıkça dayanaktan yoksun olduğuna karar verilmiştir (B. No: 2013/2507, 6/3/2014, §§ 36-42; B. No: 2013/1613, 2/10/2013, §§ 38, 39; benzer yöndeki AİHM kararları için bkz. Maillard / Fransa, B. No: 35009/02, 6/12/2005, §§ 35, 37; Topaloğlu / Türkiye, B. No: 38388/04, 3/7/2012; Dalar / Türkiye, B. No: 35957/05, 21/2/2012, § 52). Somut başvuru açısından farklı karar verilmesini gerektiren bir yön bulunmadığından başvurunun bu kısmının "açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

4. Mahkeme Kararının Adil Olmadığı İddiası

37. Başvurucu, zorunlu askerlik görevini yerine getirirken yapılan eğitim faaliyeti esnasında meydana gelen patlama sonucu işitme kaybına uğradığının hastane raporları ile ortaya konulduğunu, vazife malullüğü aylığı bağlanması amacıyla söz konusu raporları Mahkemeye sunduğunu, ayrıca malullüğün askerlik vazifesi sırasında meydana geldiğini ispatlamak için bir askeri hastaneye sevk edilerek yeniden rapor aldırılması yönünde talepte bulunduğunu ancak Mahkemece bu talebinin karşılanmadığını; yapılan yargılama sonucunda Mahkemece, sunulan raporlar ile yeniden rapor alma yönündeki talebi dikkate alınmaksızın ve askerliğe elverişli olduğuna dair bir rapor olmamasına karşın varsayımsal kabulle, davasının reddedilerek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

38. Bakanlık görüş yazısında, adil yargılama hakkı ile ilgili başvurucunun bu şikâyetine benzer iddiaları içeren başvurulara yönelik olarak daha önceden göz önüne alınacak kriterlerin belirlendiği, somut başvuru açısından bu kriterlerden ayrılmayı gerektirecek bir neden bulunmadığı, bu nedenle görüş sunulmasına gerek görülmediği ifade edilmiştir.

39. Bakanlık görüşünde, ayrıca söz konusu şikâyet mülkiyet hakkı kapsamında da değerlendirilmiş, mülkiyet hakkının ihlal edildiği yönündeki şikâyet bakımından, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin (AİHM) mülkiyet hakkı konusunda benimsediği ilkelere değinilmiş, mülkiyetin korunması hakkının mutlak bir hak olmayıp devlete, özel ve tüzel kişilere ait olan mülkleri yasalarda belirtilen koşullar altında kullanma ve hatta bu kişileri bunlardan mahrum etme yetkisi de tanınabileceği, öncelikle uyuşmazlık konusunun, Ek 1 No.lu Protokol'ün 1. maddesi ve Anayasa'nın 35. maddesindeki mülkiyet hakkı kapsamına girip girmediğinin belirlenmesi gerektiği, kişinin, ancak kendisinin 1. madde anlamında "sahibi olduğu şey"e bir müdahalede bulunulmuş olması halinde bu maddenin ihlal edildiğini iddia edilebileceği, ayrıca, AİHM'in, bir malvarlığına sahip olunması yönünde "meşru beklenti"nin bulunmasını "malvarlığına ilişkin bir değer" olarak kabul ettiği ve mülkiyet hakkı kapsamında koruma altına aldığı, değerlendirme yapılırken bu hususların dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir.

40. Başvurucu, Bakanlık görüşüne katılmadığını söylemiştir.

41. Başvurucu her ne kadar iddialarını, adil yargılama hakkı yanında mülkiyet hakkına da dayandırarak ileri sürmüş ise de, başvurucunun iddialarının idari makamların ve mahkemelerin yetersiz araştırmaya dayalı olarak delilleri değerlendirmesine ve konuya ilişkin hukuk kurallarının yorumlanmasına ilişkin olduğu görülmüştür. Dolayısıyla, başvurucunun adil yargılama hakkına bağlı olarak lehine olmayan mahkeme kararının sonucundan şikâyet ettiği belirlendiğinden, mülkiyet hakkı ile ilgili şikâyetin bu aşamada ayrıca incelenmesine gerek bulunmadığı değerlendirilmiştir.

42. Anayasa'nın "Hak arama hürriyeti" başlıklı 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Herkes, meşrû vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir."

43. Adil yargılanma hakkı bireylere dava sonucunda verilen kararın değil, yargılama sürecinin ve usulünün adil olup olmadığını denetletme imkânını verir. Bu nedenle, bireysel başvuruda adil yargılanmaya ilişkin şikâyetlerin incelenebilmesi için başvurucunun yargılama sürecinde haklarına saygı gösterilmediği, bu süreçte karşı tarafın sunduğu deliller ve görüşlerden bilgi sahibi olamadığı veya bunlara etkili bir şekilde itiraz etme fırsatı bulamadığı, kendi delillerini ve iddialarını sunamadığı ya da uyuşmazlığın çözüme

kavuşturulmasıyla ilgili iddialarının derece mahkemesi tarafından dinlenmediği veya kararın gerekçesiz olduğu gibi, mahkeme kararının oluşumuna sebep olan unsurlardan değerlendirmeye alınmamış eksiklik, ihmal ya da açık keyfiliğe ilişkin bir bilgi ya da belge sunmuş olması gerekir (B. No: 2013/2767, 2/10/2013, § 22).

44. Başvuru konusu olayda, başvurucunun, yargılama sürecinin hakkaniyete aykırı olduğuna dair bir bilgi ya da belge sunmadığı söylenemez. Zira başvurucunun, zorunlu askerlik görevini yerine getirirken yapılan eğitim faaliyeti esnasında meydana gelen patlama sonucu el ve yüz kısmından yaralandığını, işitme sorununun oluştuğunu, bu olay sonucunda tedavi gördüğünü, süreç içinde değişik hastanelerde bu hususta rapor aldığını, ne bu raporların ne de yeniden rapor alma yönündeki taleplerinin Mahkemece dikkate alınmadığını iddia ettiği ve bu iddialarını da destekleyebilecek raporları sunduğu saptanmıştır.

45. Buna göre, başvurucunun iddialarının esas itibarıyla derece Mahkemesince verilen kararın yanlış olduğuna, delillerin değerlendirilmesinde ve hukuk kurallarının uygulanmasında isabet bulunmadığına ve dolayısıyla kararın sonucuna ilişkin olduğu görülmektedir.

46. Anayasadaki hakların etkili bir biçimde korunması için, davaya bakan mahkemelerin Anayasa'nın 36. maddesine göre "tarafların dayanaklarını, iddialarını ve delillerini etkili bir biçimde inceleme görevi" vardır (benzer yöndeki AİHM kararı için bkz. Dulaurans/Fransa, B. No: 34553/97, 21/3/2000, § 33). AİHM içtihatlarına göre bir mahkemenin davaya yaklaşımı, başvuruculların iddialarına yanıt vermekten ve başvuruculların temel şikayetlerini incelemekten kaçınılmasına neden olması halinde Sözleşme'nin 6. maddesi, adil ve hakkaniyetli bir yargılama hakkı bakımından ihlal edilmiş olur (bkz. Kuznetsov / Rusya, B. No: 184/02, 11/1/2007, §§ 84-85; B. No: 2013/7800, 18/6/2014, § 30).

47. Anayasa Mahkemesi, adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiası karşısında, derece Mahkemesinin, tarafların dayanaklarını, iddialarını ve delillerini etkili bir biçimde inceleyip incelemediğini, başvurucunun, karşı tarafın sunduğu deliller ve görüşlerle ilgili bilgi sahibi olma ve bunlara karşı etkili bir şekilde itiraz etme ve kendi delillerini ve iddialarını sunma konularında bir sorunla karşılaşıp karşılaşmadığını, yapılan yargılama ve kurulan hükümde bariz takdir hatası veya açıkça keyfi bir durumun bulunup bulunmadığını denetlemekle yetkilidir.

48. Ancak bu yönden esastan bir incelemeye geçmeden önce davanın kabul edilebilirliği koşullarının oluşup oluşmadığının tespiti gerekir. Bu koşullardan birisi de başvurucunun "mağdur sıfatı"nı taşıyıp taşımadığına ilişkindir.

49. Anayasa Mahkemesi açısından, idari makamlar ve derece mahkemeleri tarafından başvurucu lehine bir tedbir ya da kararın alınması suretiyle ihlalin tespit edilmesi ve verilen karar ile bu ihlalin uygun ve yeterli biçimde giderilmesi halinde ilgili tarafın artık mağdur olduğu ileri sürülemeyecektir. Bu iki koşul yerine getirildiği takdirde, bireysel başvuru mekanizmasının ikincil niteliği dolayısıyla Anayasa Mahkemesinin inceleme yapmasına gerek kalmayacaktır. Bu kapsamda, Anayasa'nın 36. maddesine ilişkin şikâyetler açısından, yargılama sürecinin ve usulünün adilliğine riayet edilerek, hakkaniyete uygun ve makul bir gerekçeye dayalı olarak verilen bir karar mağdur sıfatını ortadan kaldırabilecektir (B. No:2013/841, 23/1/2014, § 83; B. No: 2012/752, 17/9/2013, § 61 ve 74).

50. Aynı şekilde AİHM de, ulusal yetkililerce ihlalin açıkça veya özü itibarıyla tespit edilmesi ve verilen karar ile bu ihlalin uygun ve yeterli biçimde giderilmesi halinde, ilgili tarafın,

Sözleşme'nin 34. maddesi anlamında bundan böyle mağdur olduğunu ileri süremeyeceğini belirtmektedir (bkz. Fatma Yüksel / Türkiye, B. No: 51902/08, 9/4/2013, § 44; Scordino / İtalya, No 1, [BD], B. No: 36813/97, 29/3/2006, §§ 178 ve devamı). AİHM'e göre bu iki koşul yerine getirildiği takdirde, Sözleşme ile düzenlenen koruma mekanizmasının ikincil niteliği sayesinde Mahkemenin inceleme yapması engellenmiş olacaktır (bkz. Eckle / Almanya, B. No: 8130/78, 15/7/1982, §§ 64-70; Jensen / Danimarka, kabul edilebilirlik kararı, B. No: 48470/99; Cataldo / İtalya, kabul edilebilirlik kararı, B. No: 45656/99; Göktepe / Türkiye, kabul edilebilirlik kararı, B. No: 64731/01, 26/4/2005; Fatma Yüksel / Türkiye, B. No: 51902/08, 9/4/2013, § 46).

51. Mağdur sıfatının ortadan kalkması, özellikle ihlal edildiği ileri sürülen hakkın niteliği ve ihlali tespit eden kararın gerekçesi ile bu kararın ardından ilgili açısından uğradığı zararların varlığını devam ettirip ettirmediğine bağlı bulunmaktadır (benzer yöndeki AİHM kararı için bkz. Freimanis ve Lidums/Letonya, B. No: 73443/01 ve 74860/01, § 68, 9/2/2006). Başvurucuya sunulan telafi imkânının uygun ve yeterli olup olmadığı kararı, söz konusu Anayasal temel hak ve özgürlüğün ihlalinin niteliği göz önünde bulundurularak dava koşullarının tamamının değerlendirilmesi sonucunda verilebilecektir. Bu çerçevede bir başvurucunun mağdur sıfatı, Anayasa Mahkemesi önünde şikâyet ettiği durum için aynı zamanda, idari veya yargısal bir kararla kendisine ödenmesine karar verilen tazminata da bağlı olabilecektir (B. No:2013/841, 23/1/2014, § 84; ayrıca bkz. Fatma Yüksel / Türkiye, B. No: 51902/08, 9/4/2013, §§ 48-49; Gafgen / Almanya, [BD], B. No: 22978/05, 1/6/2010, § 116).

52. Başvuru konusu olay açısından öncelikli olarak, AYİM Üçüncü Dairesinin 27/2/2014 tarih ve E.2013/806, K.2014/340 sayılı kararında (§§ 21-22) açık bir şekilde ihlal tespitinin yapıldığı, başvurucunun sunduğu raporların değerlendirildiği ve buna dayalı olarak davasının kabul edildiği, hukuka aykırılık teşkil eden işlemin iptaline ve başvurucuya vazife malullü aylığı bağlanmasına karar verildiği, böylece somut başvuruya konu edilen Mahkemenin ilk kararındaki olumsuz sonucun ortadan kaldırıldığı anlaşılmaktadır.

53. Buna göre, başvuruya konu edilen ve adil yargılanma hakkını ihlal ettiği ileri sürülen ilk kararın, aynı konuda açılan ikinci dava sonucunda verilen karar ile başvurucu lehine iptal edildiği ve anılan bu karar sonucunun başvurucu açısından belirli bir tatmin sağladığı ve ileri sürülen ihlal iddialarının bu yolla giderilmek suretiyle mağdur sıfatının ortadan kalktığı görülmektedir.

54. Açıklanan nedenlerle, Mahkeme kararının adil olmadığı şikâyeti yönünden başvurucunun mağdur sıfatının ortadan kalktığı anlaşıldığından, başvurunun bu bölümünün "kişi bakımından yetkisizlik" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun,

1. Askeri Yüksek İdare Mahkemesinin bağımsız ve tarafsız olmadığı ve karar düzeltme talebinin reddedilmesi sonucunda para cezası verilerek mahkemeye erişim hakkının engellendiği iddialarına ilişkin kısmının "açıkça dayanaktan yoksun olması",

2. İki dereceli yargılama hakkıyla ilgili kısmının "konu bakımından yetkisizlik",

3. Mahkeme kararının adil olmadığı kısmının, mağdur sıfatı ortadan kalktığından "kişi

bakımından yetkisizlik”,

nedenleriyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA, OY BİRLİĞİYLE,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde bırakılmasına, Celal Mümtaz AKINCI’nın karşı oyu ve OY ÇOKLUĞUYLA,

20/11/2014 tarihinde karar verildi.

KARŞI OY

6216 sayılı Kanun’un 49. maddesinin yedinci fıkrasında, “Bireysel başvuruların incelenmesinde, bu Kanun ve İçtüzükte hüküm bulunmayan hallerde ilgili usul kanunlarının bireysel başvurunun niteliğine uygun hükümlerinin uygulanacağı” ifade olunmuştur.

Bu düzenlemeye göre; “Davalı, davanın açılmasına sebebiyet vermemiş ve yargılamanın ilk duruşmasında da davacının talep sonucunu kabul etmiş ise yargılama giderlerini ödemeye mahkum edilemez” (dolayısıyla davanın açılmasına sebebiyet vermiş ve ilk celsede de davayı kabul etmemişse mahkum edilir) şeklindeki 6100 sayılı HMK’nın 312. maddesi ikinci fıkrası hükmünün bireysel başvuruda da uygulanması gerekmekte ve bireysel başvurunun yapılmasına “Kamu gücü” neden olmuşsa yani bir idari eylem ya da işlemin doğurduğu hak ihlali sebebiyet vermiş ve başvuru yapılmışsa başvurucu lehine yargılama giderlerine hükmolunmasını gerekli kılmaktadır.

26.12.2012 tarihinde mahkememize bireysel başvuru yapıldıktan sonra, başvurucu 2013 yılında açtığı ikinci bir dava ile haklılığını kanıtlayarak mağduriyetinin giderilmesini sağlayabilmiştir. Bu durum başvuru tarihi itibariyle başvurucunun “mağdur” sıfatı olduğunu ve bir kamu gücünün başvurunun yapılmasına sebebiyet verdiğini göstermektedir. Başvurunun yapılmasına (davanın açılmasına) sebebiyet verilmesinden dolayı başvurucunun yargılama giderleri ödenmelidir.

Kamu gücü, işlem ya da eylemi sonucu, başvurunun kabulü ve ihlalin tespiti halinde, başvurucu lehine nasıl yargılama giderlerine hükmolunuyorsa, başvuru sırasında bulunan “mağdur” sıfatının sonradan ortadan kalkmış olması halinde de başvuru yapılmasına neden olunmasından dolayı başvurucu lehine yargılama giderlerine hükmolunmalıdır.

Açıklanan nedenlerle, yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde bırakılması gerektiği yönündeki çoğunluk görüşüne katılmıyorum.

Üye Celal Mümtaz AKINCI

ÜÇGEN NAKLİYAT TİCARET LTD. ŞTİ.

B. No: 2013/845 | Karar tarihi: 20.11.2014

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2013/845

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ÜÇGEN NAKLİYAT TİCARET LTD. ŞTİ. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2013/845)

Karar Tarihi: 20/11/2014

R. G. Tarih-Sayı: 14/3/2015-29295

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Alparslan ALTAN

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Celal Mümtaz AKINCI

Muammer TOPAL

M. Emin KUZ

Raportör : Selami ER

Başvurucu : Üçgen Nakliyat Ticaret Ltd. Şti.

Temsilcisi : M. Ömür TEKİN

Vekili : Av. Erhan BORA

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, Emniyet Müdürlüğü tarafından 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanunu'na göre trafikten men edilen yakalamalı ve hacizli araçları, işlettiği otoparkta uzun yıllar muhafaza ettiği ve kendisine ödeme yapılmadığı gerekçesiyle açtığı alacak davasında mahkemenin verdiği ret kararı nedeniyle adil yargılanma ve mülkiyet hakları ile zorla çalıştırma yasağının ihlal edildiğini ileri sürmüş, ihlalin tespitiyle kendisine maddi ve manevi tazminat ödenmesi taleplerinde bulunmuştur.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 29/1/2013 tarihinde Anayasa Mahkemesine doğrudan yapılmıştır. Dilekçe ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinde Komisyona sunulmasına engel bir eksikliğin bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. İkinci Bölüm Üçüncü Komisyonunca, 31/3/2014 tarihinde kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Bölüm Başkanı tarafından 25/4/2014 tarihinde kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına ve bir örneğinin görüş için Adalet Bakanlığına gönderilmesine karar verilmiştir.

5. Başvuru konusu olay ve olgular ile başvurunun bir örneği görüş için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir. Adalet Bakanlığının 24/6/2014 tarihli yazısında, Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarına ve bu kapsamda sunulan görüşlerine atfen, başvuru hakkında görüş sunulmayacağı bildirilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru formu ve ekleri ile başvuruya konu yargılama dosyası içeriğinden tespit edilen ilgili olaylar özetle şöyledir:

7. Başvurucu, işlettiği otoparkta trafikten men edilen, yakalamalı ve hacizli araçlar ile kaza sonrası araçların muhafazası için Samsun Emniyet Müdürlüğü ile 1997 yılında şifahi olarak anlaşmıştır.

8. Başvurucu muhafaza ettiği yaklaşık 400 araç için kendisine yıllar boyunca ödeme yapılmaması üzerine 2/7/2008 tarihinde Ankara Asliye 6. Ticaret Mahkemesinde İçişleri Bakanlığı aleyhine alacak dava açmıştır.

9. Mahkemece bilirkişi raporu istenmiş ve 8/6/2010 tarihli raporla 1997 yılından dava tarihine kadar muhafaza edilen araçların otopark ücreti, motosikletler için ilk 15 gün 1 TL, sonraki günler 0,5 TL, diğer araçlar için ilk 15 gün 15 TL, sonraki günler 2 TL üzerinden toplam 534.196 TL olarak tespit edilmiştir. Bilirkişi incelemesinden araçların bir kısmının kazalı-hasarlı ve bir kısmının yakalamalı hacizli olduğu, bazılarının ise hurdaya çıkarıldığı anlaşılmıştır. Başvurucu bilirkişi raporu sonrasında talebini 534.196 TL'ye ıslah etmiştir.

10. Mahkeme 16/11/2011 tarih, E.2006/1983, K.2008/1780 sayılı kararıyla taraflar arasında yazılı bir sözleşme olmadığını, ancak davalının el koyduğu araçları uzun yıllardan beri başvurucunun muhafaza ettiği ve bir ödeme yapılmadığı hususunda tartışma bulunmadığını, taraflar arsındaki akdin vedia akdi mahiyetinde olduğunu, 6762 sayılı mülga Türk Ticaret Kanunu'nun 22. maddesi gereği ücret koşulmamışsa veya durumun özellikleri ücret alınmasını gerektirmiyorsa ücret istenemeyeceğini, rapor ekinde sunulan araç trafik men tutanaklarında aracın yasal işlemler sonlanıncaya kadar muhafaza edileceğinin belirtildiğini, davalı idarenin mevzuatına göre başvurucunun alacağının aracın gerçek sahibine iadesinden veya satışından sonra muaccel hale geldiğini, ekli haciz tutanaklarından da ücretin araç üzerinden tahsil edildiğinin anlaşıldığını, tevdi edilen araçlar nedeniyle başvurucunun iş hacmi arttığından böyle menfaat elde ettiğini belirtilerek durumun özellikleri ücret alınmasını gerektirmediğinden davanın reddine karar vermiştir.

11. Kararın temyizi üzerine Yargıtay 13. Hukuk Dairesi 16/5/2012 tarihli, E.2011/10853, K.2012/12564 sayılı kararıyla ilk derece mahkemesi kararını onamıştır.

12. Başvurucunun karar düzeltme talebi de aynı dairenin 15/11/2012 tarih ve E.2012/20282, K.2012/25628 sayılı kararıyla reddedilmiş ve karar bu tarihte kesinleşmiştir.

13. Kesinleşen karar başvurucuya 7/1/2013 tarihinde tebliğ edilmiş ve başvurucu 29/1/2013

tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

B. İlgili Hukuk

14. 29/06/1956 tarih ve 6762 sayılı mülga Türk Ticaret Kanunu'nun 20. maddesinin ikinci fıkrası şöyledir:

"Her tacirin, ticaretine ait bütün faaliyetlerinde basiretli bir iş adamı gibi hareket etmesi lazımdır."

15. 6762 sayılı mülga Kanun'un "Ücret isteme hakkı" başlıklı 22. maddesi şöyledir:

"Tacir olan veya olmıyan bir kimseye, ticari işletmesiyle ilgili bir iş veya hizmet görmüş olan tacir, münasip bir ücret istiyebilir. Bundan başka, verdiği avanslar veya yaptığı masraflar için ödeme tarihinden itibaren faize de hak kazanır."

16. 22/4/1926 tarih ve 818 sayılı mülga Borçlar Kanunu'nun "Vedia" başlıklı 19. Babında yer alan 463. maddesi şöyledir:

"İda, bir akittir ki onunla müstevdi, müdi tarafından verilen şeyi kabul ve onu emin bir mahalde hıfzetmeği deruhte eder.

Ücret şartedilmedikçe veya hal, müstevdiin ücrete intizarını icabetmedikçe müstevdi ücret istiyemez".

17. 818 sayılı Kanun'un "Müdiin borçları" başlıklı 464. maddesi şöyledir:

"Müdi müstevdie akdin icrasiyle zaruri irtibatı olan bütün masrafları tediye etmekle mükelleftir.

Mudi, ida sebebiyle husule gelen zararın kendi kusuru olmaksızın vukua geldiğini ispat etmedikçe, tazmin ile mükelleftir."

18. 818 sayılı Kanun'un "Müstevdiin borçları" başlıklı 465. maddesi şöyledir:

"Müstevdi, müdiden mezuniyet almadıkça vediayı kullanamaz.

Buna muhalif hareket ederse müdi'a muhik bir tazminat vermeğe mecbur olur ve kazara husule gelen zararlardan dahi mesuldür. Meğerki kullanmamış olsa dahi bu zararların vukua geleceğini ispat ede."

19. 818 sayılı Kanun'un "Ardiye sahibinin hakları" başlıklı 476. maddesi şöyledir:

"Ardiye sahibi mukarrer veya mutat olan ardiye ücretini ve muhafazanın sebebiyet vermediği bütün masraflarını (nakliye, gümrük, kayıt) talep edebilir bu masraflar derhal tediye olunmak lazımdır.

Ardiye ücreti ise her üç ayda bir kere ve her halde eşyanın tamamen veya kısmen istirdadında tediye olunur.

Eşya, yedinde bulunduğu veya eşyayı temsil eden her hangi bir senet vasıtasiyle onda tasarruf etmek kudretini haiz olduğu müddetçe ardiye sahibinin, alacakları mukabilinde ve eşya üzerinde hapis hakkı vardır."

20. 818 sayılı Kanun'un "Hapis hakkı" başlıklı 482. maddesi şöyledir:

"Otelci, Hancı ve umumi ahırlar ve garajlar idaresi sahipleri nezdlerine getirilen veya ahırlarına veya garajlarına konulan eşya üzerinde otel veya hıfz masraflarından mütevellit

alacaklarını temin için, hapis hakkına maliktirler.”

21. 2918 sayılı Kanun’a 21/4/2005 tarih ve 5335 sayılı Kanunla eklenen ek 14. madde şöyledir:

“Buluntu olması nedeniyle veya bu Kanun hükümleri gereğince trafikten men edilerek alıkonulan, ancak sahipleri tarafından altı ay içinde teslim alınmayan veya aranmayan araçlar Hazinece satılarak, bedelleri emanet hesabına alınır. Bu araçların maliklerinden adresi bilinenlere, satışından önce tebligat yapılır.

Satıldığı tarihten itibaren beş yıl içinde müracaat halinde emanet hesabındaki bedeller, işlemler sırasında yapılan masraflar düşüldükten sonra ilgililerine iade edilir. Beş yıl içinde herhangi bir müracaatın olmaması halinde söz konusu bedeller Hazineye irat kaydedilir.”

22. 18.07.1997 tarih ve 23053 sayılı Mükerrer Resmî Gazete’de yayımlanan Karayolları Trafik Yönetmeliği’nin “Araçların çekilmesi, kurtarılması ve götürülmesi ile çekilen, trafikten men edilen ve muhafaza altına alınan araçların bırakılacağı otoparkların belirlenmesi ve bu işlemlere dair masrafların tespiti” başlıklı 21/03/2012 tarih, 28240 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Yönetmelikle değişik 122. maddesinin ilgili kısımları şöyledir:

“…

Çekilen, trafikten men edilen veya muhafaza altına alınan veya bulunduğu yerden kaldırılan araçlar, Büyükşehirlerde Ulaşım Koordinasyon Merkezlerince, diğer il ve ilçelerde ise il ve ilçe trafik komisyonları tarafından yetkilendirilmiş bir park yerine, yetkilendirilmiş park yeri bulunmaması halinde ise varsa trafik kuruluşlarının yoksa mülki idare amirliklerince belirlenecek diğer kamu kurum veya kuruluşlarına ait park yerlerine çekilir.

Kamu kurum veya kuruluşlarına ait araç park yerlerinde alınması gereken tedbirler, park yerinin ait olduğu kurum veya kuruluş ile koordine kurulmak suretiyle aracın çekilmesine veya muhafazasına karar veren kuruluşça alınır.

Araçların çekilmesi, kurtarılması, götürülmesi ve muhafazası işlemlerinin gerçek veya tüzel kişilerce yapılması hususunda ulaşım koordinasyon merkezlerince ve trafik komisyonlarınca yetki verilebilmesi için aşağıdaki şartlar aranır:

a) Otoparkın etrafının duvar veya tel örgü gibi fiziki engellerle çevrili olması,

b) Otoparkın geceleri yeterince aydınlatılması,

c) Giriş ve çıkışları ile içerisi ve etrafının 24 saat süreyle kamera sistemiyle izlenmesi ve kayıtların belirlenecek sürelerde saklanması,

ç) Yeterli yangın söndürme tüpü veya sistemi bulundurulması,

d) Sabit telefon hattının olması,

e) İş ve işlemlerin yürütülebileceği yeterli büyüklükte kapalı alanın bulunması,

f) Otopark ve müştemilatının yangın, sel, deprem ve benzeri afetlere karşı sigortalı olması,

g) Otoparkta güvenliği sağlamak amacıyla 24 saat süreyle bekçi veya görevli bulundurulması,

…

Ulaşım koordinasyon merkezlerince ve trafik komisyonlarınca il veya ilçenin özelliğine göre

yukarıda belirtilen şartlara ek olarak başkaca şartlarda belirlenebilir. Ayrıca, belirlenen otoparklara hangi bölgelerden çekilen, trafikten men edilen veya muhafaza altına alınması gereken araçların götürüleceği belirlenir ve o bölgedeki fiyat uygulamaları da dikkate alınarak çekme, kurtarma ve götürme ücreti ile otopark ücretleri tespit edilerek karara bağlanır.

…”

23. Karayolları Trafik Yönetmeliği’nin “Araçların trafikten men edilmesi veya muhafaza altına alınması ile sürücülerin araç sürmekten men edilmesi” başlıklı 125. maddesinin 19/02/2014 tarih ve 28918 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Yönetmelikle değişik 125. maddesinin ilgili kısımlar şöyledir:

“2918 sayılı Kanun ve bu Yönetmelik hükümlerine aykırılığından dolayı trafikten men edilen veya muhafaza altına alınması gereken araçlar ile araç sürmekten men edilecek sürücülerle ilgili olarak aşağıda belirtilen usul ve esaslar uygulanır:

a) Trafikten men edilen veya muhafaza altına alınması gereken araçlar korunamayacak yerlere bırakılamaz.

b) Trafikten men edilecek veya muhafaza altına alınacak aracın yerleşim yeri dışında bulunması halinde, aracın en yakın yerleşim birimine götürülmesi sağlanarak men veya muhafaza işlemi burada gerçekleştirilir. Zorunlu mali sorumluluk sigortası bulunmayan araçlar trafikten men edilecekleri yere kadar çekici/kurtarıcı marifetiyle, bunun mümkün olmaması halinde karayolunda sürülerek götürülebilir. Karayolunda sürülmeye elverişli olmayan araçların trafikten men edilecekleri veya muhafaza altına alınacakları yere götürülmesi çekici/kurtarıcı araçları marifetiyle yapılır. Bu işlemlere dair masraflar araç sahibi, işleteni veya sürücüsü tarafından karşılanır.

c) Trafikten men edilen veya muhafaza altına alınan araçlar bu hususta bir tutanak düzenlenmek suretiyle yetkilendirilmiş otoparka teslim edilir.

…

e) 2918 sayılı Kanun ve bu Yönetmelikte belirtilen ihlalleri dolayısıyla trafikten men edilen, ancak bu madde kapsamında geçici olarak trafiğe çıkış izni verilebilmesi için gerekli şartları taşıyan araçlar ile eksiklikleri denetim noktasında giderilen araçlar, trafikten men tutanağına gerekli şerh düşülerek otoparka götürülmeksizin denetim mahallinde sahibine, işletenine veya sürücüsüne teslim edilir.

f) Trafikten men edilen veya muhafaza altına alınan araçlar hakkında yapılacak iş ve işlemler aşağıda belirtildiği şekilde gerçekleştirilir:

1) 2918 sayılı Kanunun 20 ve 25 inci maddelerine istinaden trafikten men edilen araçların, tescili yaptırılmadan veya geçici trafik belgesi ve geçici tescil plakası alınmadan trafiğe çıkışına izin verilmez.

2) 2918 sayılı Kanunun 23 üncü maddesi gereğince araç tescil belgesi ve/veya motorlu araç trafik belgesi araç üzerinde bulunmayan ve tescil kayıtlarından gerekli bilgileri tespit edilemeyen araçlar ile tescil plakası üzerinde ve uygun durumda bulunmayan araçlar eksiklikleri giderilinceye kadar trafikten men edilir.

…

ğ) İlgili diğer kanunlar kapsamında trafikten men edilen ya da tescil kayıtlarındaki şerhler veya kısıtlamalar nedeniyle yakalanan araçlar, trafikten men veya yakalama işlemini talep eden kurum veya kuruluş tarafından belirlenen yerlere, herhangi bir yer belirlenmemiş ise yediemin otoparklara, bunların da bulunmaması halinde ise 122 nci maddede belirtilen park yerlerinde ilgililer tarafından teslim alınıncaya kadar muhafaza altına alınır.”

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

24. Mahkemenin 20/11/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 29/1/2013 tarih ve 2013/845 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

25. Başvurucu, işlettiği otoparkta 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanunu’na göre trafikten men edilen yakalamalı ve hacizli araçların muhafazası için Emniyet Müdürlüğü ile yaptığı anlaşma gereği uzun yıllar yüzlerce aracı muhafaza ettiği halde kendisine ödeme yapılmaması üzerine açtığı davanın meşru beklentisinin bulunmasına rağmen alacağın doğmadığı gerekçesiyle reddedilmesiyle devletin ne zaman isterse o zaman ödeme yapacağı mantığının kabul edildiğini, araçların halen otoparkında durmaya devam ettiğini, bu araçları muhafaza için kendisinin belli maliyetlere katlanması gerektiğini, Mahkemenin aldığı bilirkişi raporunda alacak tespit edildiği halde ek bilirkişi raporu alınmaksızın raporun aksine karar verildiğini, kararın açıkça hatalı olduğunu, aynı konulu başka bir şahsın davasında alacağın kabul edildiğini, onama kararının öz olarak gerekçeden yoksun olduğunu belirterek, bu nedenlerle adil yargılanma ve mülkiyet hakları ile zorla çalıştırma yasağının ihlal edildiğini ileri sürmüş, bilirkişi raporuyla tespit edilen 534.196,00 TL maddi ve 100.000,00 TL manevi tazminatın yasal faiziyle birlikte davalıdan alınarak kendisine ödenmesini talep etmiştir.

B. Değerlendirme

26. Anayasa’nın 148. maddesinin üçüncü ve 6216 sayılı Kanun’un 45. maddesinin (1) numaralı fıkraları uyarınca, Anayasa'da güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerinden, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (AİHS) ve buna ek Türkiye’nin taraf olduğu protokoller kapsamındaki herhangi birinin kamu gücü tarafından ihlal edildiğini düşünen, medeni haklara sahip gerçek ve özel hukuk tüzel kişilerine Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru açısından dava ehliyeti tanınmıştır. 6216 sayılı Kanun’un 46. maddesinin (1) numaralı fıkrasında ise bireysel başvurunun ancak ihlale yol açtığı ileri sürülen işlem, eylem ya da ihmal nedeniyle güncel ve kişisel bir hakkı doğrudan etkilenenler tarafından yapılabileceği düzenlenmiştir.

27. Başvurucu Üçgen Nakliyat Ticaret Ltd. Şti., bir özel hukuk tüzelkişisidir. Başvuru, başvurucu şirketi temsile yetkili müdürü M. Ömür TEKİN adına başvurucunun vekili tarafından yapılmıştır. Başvuru konusunun başvurucu şirkete vedia sözleşmesi gereği ödenmesi gereken alacağın tahsili amacıyla açılan davada verilen karara ilişkin şikâyetler olduğu anlaşıldığından, başvurucu özel hukuk tüzel kişisinin güncel ve kişisel bir hakkını doğrudan ilgilendiren başvurunun Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuruda kişi yönünden yetkisi kapsamında olduğu görülmüştür.

28. Başvurucu, Samsun Emniyet Müdürlüğü ile şifahi olarak yaptığı vedia sözleşmesi gereği alması gereken alacağı tahsil için açtığı davada, Mahkemenin alacağın muaccel hale gelmemesi nedeniyle davayı reddetmesinin adil yargılanma ve mülkiyet hakları ile zorla çalıştırma yasağını ihlal ettiğini ileri sürmüştür. Anayasa Mahkemesi, başvurucunun ihlal

iddialarına ilişkin nitelendirmesi ile bağlı olmayıp, somut dava ve buna bağlı olayların özelliklerine göre olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder

29. Başvurucunun şikâyetlerinin özü, Samsun Emniyet Müdürlüğü'nden alacağını Mahkemenin mevcut hukuk kuralındaki yorumu nedeniyle dava yoluyla elde edememesine ve Yargıtay onama kararının gerekçesiz olduğuna ilişkin olup bu şikâyetler mülkiyet, yargılamanın sonucunun adil olmadığı iddiası ve gerekçeli karar hakkı kapsamında değerlendirilecektir.

1. Mülkiyet Hakkına Yönelik Şikâyet

30. Başvurucu, Samsun Emniyet Müdürlüğü ile şifahi olarak yaptığı vedia sözleşmesi gereği 1997 yılında beri muhafaza ettiği araçlar nedeniyle alması gereken alacağı tahsil için açtığı davada verilen ret kararı nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Bu durumda öncelikle başvurucunun başvuruya konu davada Anayasa ve AİHS'nin ortak koruma alanında yer alan mülkiyet hakkı kapsamında korunmaya değer bir menfaatinin bulunup bulunmadığının tartışılması gerekmektedir.

31. Anayasa'nın "Mülkiyet hakkı" kenar başlıklı 35. maddesi şöyledir:

"Herkes, mülkiyet ve miras haklarına sahiptir.

Bu haklar, ancak kamu yararı amacıyla, kanunla sınırlanabilir.

Mülkiyet hakkının kullanılması toplum yararına aykırı olamaz."

32. Anayasa'nın "Temel hak ve hürriyetlerin sınırlanması" kenar başlıklı 13. maddesi şöyledir:

"Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz."

33. Sözleşme'ye Ek (1) No.lu Protokol'ün "Mülkiyetin korunması" kenar başlıklı 1. maddesi şöyledir:

"Her gerçek ve tüzel kişinin mal ve mülk dokunulmazlığına saygı gösterilmesini isteme hakkı vardır. Bir kimse, ancak kamu yararı sebebiyle ve yasada öngörülen koşullara ve uluslararası hukukun genel ilkelerine uygun olarak mal ve mülkünden yoksun bırakılabilir.

Yukarıdaki hükümler, devletlerin, mülkiyetin kamu yararına uygun olarak kullanılmasını düzenlemek veya vergilerin ya da başka katkıların veya para cezalarının ödenmesini sağlamak için gerekli gördükleri yasaları uygulama konusunda sahip oldukları hakka halel getirmez."

34. Anayasa'nın 35. maddesinde herkesin, mülkiyet hakkına sahip olduğu, bu hakkın ancak kamu yararı amacıyla, kanunla sınırlanabileceği, mülkiyet hakkının kullanılmasının toplum yararına aykırı olamayacağı hükme bağlanmıştır. Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası ve 6216 sayılı Kanun'un 45. maddesinin (1) numaralı fıkrası hükümlerine göre, Anayasa Mahkemesine yapılan bir bireysel başvurunun esasının incelenebilmesi için, kamu gücü tarafından ihlal edildiği iddia edilen hakkın Anayasa'da güvence altına alınmış olmasının yanı sıra Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (AİHS) ve Türkiye'nin taraf olduğu ek protokollerinin kapsamına da girmesi gerekir (B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18).

35. Alacak hakkı mülkiyet hakkı kapsamında kişilerin temel haklarındandır (E.2008/58, K.2011/37, 10/2/2011). Anayasa ve AİHS'nin ortak koruma alanında yer alan mülkiyet hakkı, mevcut mal, mülk ve varlıkları koruyan bir güvencedir. Bir kişinin hâlihazırda sahibi olmadığı bir mülkün, mülkiyetini kazanma hakkı, kişinin bu konudaki menfaati ne kadar güçlü olursa olsun Anayasa ve Sözleşme'yle korunan mülkiyet kavramı içerisinde değildir. Bu hususun istisnası olarak belli durumlarda, bir "ekonomik değer" veya icrası mümkün bir "alacak" iddiasını elde etmeye yönelik "meşru bir beklenti", Anayasa'nın ve Sözleşme'nin ortak koruma alanında yer alan mülkiyet hakkı güvencesinden yararlanabilir (Bkz., B. No: 2012/636, 15/4/2014, § 36-37).

36. Meşru beklenti, makul bir şekilde ortaya konmuş icra edilebilir bir iddianın doğurduğu, ulusal mevzuatta belirli bir kanun hükmüne veya başarılı olma şansının yüksek olduğunu gösteren yerleşik ve istikrarlı bir yargı içtihadına dayanan, yeterli somutluğa sahip nitelikteki bir beklentidir. Temelsiz bir hak kazanma beklentisi veya sadece ulusal hukukta mülkiyet hakkı kapsamında savunulabilir bir iddianın varlığı meşru beklentinin kabulü için yeterli değildir (Bu konudaki AİHM kararları için bkz. Kopecky/Slovakya, B. No: 44912/98, 28/9/2004, § 52; Saghinadze/Gürcistan, B. No: 18768/05, § 103, 27/5/2010; SA Dangeville/Fransa, B. No: 36677/97, 16/4/2002, §§ 44-45).

37. Dolayısıyla Anayasa ve Sözleşme'nin ortak koruma kapsamında olan meşru beklentiye dayalı mülkiyet hakkının tespiti mevcut hukuk sisteminde iddia edilen mülkiyet iddiasının tanınmasına bağlı olup, bu tanıma mevzuat hükümleri ve yargı kararları ile yapılmaktadır.

38. Başvuruya konu somut davada başvurucu, Samsun Emniyet Müdürlüğü ile şifahi olarak yaptığı vedia sözleşmesine dayalı alacaklarını Mahkemeden talep etmiştir. Mahkemenin gerekçesinden ve tarafların beyanından şifahi olarak akdedilen sözleşme ve muhafaza ettiği araçlar için başvurucuya bir ödeme yapılmadığı konusunda tartışma bulunmamaktadır. Tarafların üzerinde anlaşamadıkları husus, başvurucunun muhafaza ettiği araçlar için ücret talep edip edemeyeceği ve alacağın talep edilebilir (muaccel) hale gelip gelmediği sorunudur. Bu durumda açıklığa kavuşturulması gereken husus talep edilebilir bir alacağa bağlı olarak başvurucunun Anayasa ve AİHS'nin ortak koruma alanında yer alan mülkiyet hakkı kapsamında korunmaya değer bir menfaatinin, bir diğer ifadeyle mülkiyet hakkı kapsamında meşru beklentisinin bulunup bulunmadığıdır.

39. Mahkeme, tarafların yaptığı anlaşmayı vedia sözleşmesi olarak nitelemiş ve şifahi olarak yapılan sözleşmede ücret şart edilmediğini iki tarafın da kabul ettiğini ifade etmiştir. Başvurucunun bu hususta bir itirazı bulunmamaktadır. 818 sayılı mülga Kanun'un 463. maddesine göre vedia akdinde ücret şart edilmedikçe veya ücret alınması gerekmedikçe ücret istenememektedir. Ücretin istenebilir duruma gelmesi konusunda ise Kanun'da bir açıklık bulunmamaktadır. 2918 sayılı Kanun'da da trafikten men edilen ve otoparka çektirilen araçlara ait otopark ücretinin kim tarafından ve ne zaman ödenmesi gerektiği hususunda bir açıklık bulunmamaktadır. 18/7/1997 tarihli Karayolları Trafik Yönetmeliğinin 125. maddesinde trafikten men edilen veya muhafaza altına alınan araçlarla ilgili masrafların araç sahibi, işleteni veya sürücüsü tarafından karşılanacağına dair hüküm bulunmakta, ancak sahipleri tarafından sorulmayan araçların ücreti konusunda yine bir açıklık bulunmamaktadır.

40. Emniyet Müdürlükleri bulundukları illerde resmi veya özel otoparklar ile anlaşmakta ve 2918 sayılı Kanun gereği vergi ve/veya trafik sigortası ödenmemiş, muayenesi veya tescil işlemleri yapılmamış ya da sahibi tespit edilemeyen araçlar ile borç-alacak ilişkisi nedeniyle

17/07/2003 tarih ve 4949 sayılı İcra ve İflas Kanunu'na göre icra dairelerince haczine karar verilen ve bu amaçla kolluk tarafından yakalanan araçlar, işlemleri tamamlanıncaya kadar, bahsedilen otoparklara yeddi emin sıfatıyla teslim edilmektedir. Uygulamada araç sahipleri 2918 sayılı Kanun gereği eksiklikleri tamamlayıp, icra kanalıyla çektirilen araç sahipleri ise borçlarını ödeyerek ya da araç icraen satılıp borç tahsil edildikten sonra otopark ücreti de ödenmektedir. Ancak özellikle 2918 sayılı Kanun gereği otoparka çekilen araçların Kanun'a aykırı (vergi ve/veya trafik sigortası ödenmemesi, ruhsat ve/veya araç muayenesinden kaynaklanan sorunlar) durum ve eksiklikleri sahipleri tarafından giderilmedikçe araçlar otoparktan alınamamakta ve otopark ücretleri de ödenmeyerek sorun olarak kalmaktadır.

41. 2918 sayılı Kanun'a 21/4/2005 tarihinde eklenen ek 14. madde ile sahipleri tarafından altı ay içinde teslim alınmayan veya aranmayan araçların Hazinece satılarak, bedellerinin emanet hesabına alınması ve beş yıl içinde müracaat halinde emanet hesabındaki bedellerin, işlemler sırasında yapılan masraflar düşüldükten sonra ilgililerine iade edilmesi, bir müracaatın olmaması halinde ise söz konusu bedellerin Hazineye irat kaydedilmesine dair hüküm getirilmiştir. Ancak somut başvuruya konu davada 1997 yılından beri muhafaza edilen taşıtlar için bahsedilen Kanun'un yürürlüğe girdiği 2005 yılından sonra bu hüküm uygulanmamış veya araçların teslimi ile hükmün yürürlüğe girmesi arasında geçen zamanda araçlar değer kaybederek satılabilir durumlarını kaybetmiş olduğundan bu hüküm uygulanamamış ve sonuç olarak sahipleri tarafından sorulmayan 400 civarında araç başvurucu şirkete ait otoparkta yıllarca muhafaza edilmeye devam edilmiştir.

42. Başvurucu, sözleşmenin yapıldığı 1997 yılından bugüne kadar karşılıklı irade ile kurulan sözleşmeyi tek taraflı feshederek ve katlandığını iddia ettiği zararlarını talep ederek dava açtığına ya da 2918 sayılı Kanunu'na 21/4/2005 tarihinde eklenen ek 14. maddeye dayanarak sahipleri tarafından sorulmayan araçların satışı için idareye başvurduğuna veya bu konuda dava açtığına dair bilgi ve belge sunmamıştır.

43. Başvuruya konu dava başvurucunun alacak talebine ilişkin olup, Mahkeme bu konuyla sınırlı bir inceleme yaparak karar vermiştir. Somut başvuruya konu davada idare, ücretin doğmadığını, doğsa da bu ücretin araç sahipleri tarafından aracın otoparktan teslim alındığı zamanda ödenmesi gerektiğini, başvurucu ise araçların idarece otoparka çekildiğini, araçların araç sahiplerinin iradeleriyle otoparka getirilmediğini ve yediemin sıfatıyla kendilerine teslim edildiğini belirterek idarenin ödeme yapması gerektiğini ileri sürmüştür.

44. Yargıtay içtihatlarında da 818 sayılı mülga Kanun'un 463. (11/01/2011 tarihli ve 6098 sayılı yeni Türk Borçlar Kanunu'nun 561.) maddesi hükmü gereğince, açıkça öngörüldüğü veya durum ve koşullar gerektirdiği takdirde vedia alanın (saklayanın) ücret isteyebileceği kabul edilmekte ve saklayanın tevdi edilen eşya ile iştigal eden tacir olmasına ve halin icabı gereği ücret isteyip isteyemeyeceğine karar verilmektedir (Yargıtay 13. Hukuk Dairesi, E.2011/12534, K.2011/15287).

45. Yargıtay 13. Hukuk Dairesi'nin E.2011/3632, K.2012/12701 sayılı kararında ise "…sözleşmeden doğan alacaklarda zamanaşımının alacağın muaccel olduğu tarihten başlayacağı tartışmasızdır. BK.nun 74.maddesi gereğince, borcun yerine getirilmesi bir süreye bağlanmamışsa, borcun doğumu ile alacak muaccel olur. Yine BK.nun 128.maddesi gereğince de zamanaşımı alacağın muaccel olduğu tarihte başlar. Ne var ki, vadeye tabi olmayan iade borçlarında (vedia, vekalet gibi) borcun ne zaman doğacağı ihtilaflıdır. Bu konuda gerek yargı, gerekse doktrinde görüş birliği yoktur. Bir görüşe göre gerek vedia ve gerekse vekalette zamanaşımı tevdi tarihinden başlar. Bir diğer görüşe göre ise, vekalet

ilişkisinin sona erdiği tarihten başlamalıdır. (Turgut Uygur Açıklamalı İçtihatlı Borçlar Kanunu 4.cilt Sh.4157)" denilmektedir.

46. Bu durumda başvurucunun da kabulünde olan vedia sözleşmesi nedeniyle Kanun'a ve Yargıtay içtihatlarına göre ücret açıkça öngörüldüğü veya halin icabı ücreti gerektirdiği durumlarda ücret istenebildiği, ücretin hangi durumda ve ne zaman muaccel (talep edilebilir) hale geldiği konusunun ise tartışmalı olduğu anlaşılmaktadır.

47. Mülkiyet hakkının varlığının tespiti yerel mahkemelere bırakılmış olup, kanunlara göre hakkın kesin bir nitelik taşıdığını ve söz konusu haktan yararlanma yetkisine sahip olunduğunu ortaya koyma yükü başvurucular üzerindedir (Benzer yöndeki AİHM kararı için bkz., AİHM, Agneessens/Belçika, B. No: 12164/86, 12/10/1998; Dağalaş ve Diğerleri/Türkiye, B. No: 51326/99, 29/9/2005; Sarıaslan ve Diğerleri/Türkiye, B. No:32554/96, 23/3/1999). Bu çerçevede AİHM, yerel mahkeme tarafından reddedilen alacak iddiasının mülk olmadığına karar vermiştir (bkz., AİHM, Agneessens/Belçika, B. No: 12164/86, 12/10/1998).

48. Somut başvuruya konu davada Mahkeme, başvurucunun yaptığı şifahi sözleşme nedeniyle bir tacir olarak ücret isteme hakkının bulunduğunu, ancak ücretin şart edilmediğini ve bu durumun başvurucunun da kabulünde olduğunu, davanın koşullarının ise ücreti gerektirmediğini, zira sahipleri tarafından aranmayan araçlar dışında otoparkın işlem hacminin arttığını ve başvurucunun bundan menfaat elde ettiğini belirterek davayı reddetmiş ve alacağın doğmadığına karar vermiştir.

49. Bu durumda ilgili Kanun hükümleri ve Yargıtay içtihatlarına göre somut başvuru konusu olayda mülkiyet hakkı kapsamında alacak hakkına bağlı meşru beklentinin mevcut olmadığı, somut başvuruya konu davada da başvurucunun bu iddiasını Mahkeme önünde kanıtlayamadığı ve Mahkemenin başvurucunun alacak iddiasını reddettiği görülmektedir.

50. Sonuç olarak, başvuru konusu olayda mülkiyet hakkına konu olabilecek bir "ekonomik değeri" veya en azından bu şekildeki bir değeri elde etme yönünde "meşru beklentisi" bulunmayan başvurucunun Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı kapsamına giren korunmaya değer bir menfaati bulunmadığı anlaşılmıştır.

51. Açıklanan nedenlerle, başvurunun "konu bakımından yetkisizlik" nedeni ile kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Yargılamanın Sonucunun Adil Olmadığı İddiası

52. Başvurucu, 2918 sayılı Kanunu'na göre trafikten men edilen yakalamalı araçların muhafazası için yaptığı anlaşma gereği uzun yıllar yüzlerce aracı muhafaza ettiği halde kendisine ödeme yapılmaması üzerine açtığı davanın meşru beklentisinin bulunmasına rağmen alacağın doğmadığı gerekçesiyle reddedilmesiyle hakkaniyete uygun karar verilmediğini, devletin ne zaman isterse o zaman ödeme yapacağı mantığının kabul edildiğini, araçların halen otoparkında durmaya devam ettiğini, bu araçları muhafaza için kendisinin belli maliyetlere katlanması gerektiğini, mahkemenin aldığı bilirkişi raporunda alacak tespit edildiği halde ek bilirkişi raporu alınmaksızın raporun aksine karar verildiğini, başka bir şahsın aynı konulu davasında alacağın kabul edildiğini ve sonuç olarak adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

53. Anayasa'nın 148. maddesinin dördüncü fıkrası şöyledir:

"Bireysel başvuruda, kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlarda inceleme yapılamaz."

54. 6216 sayılı Kanun'un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Mahkeme, ... açıkça dayanaktan yoksun başvuruların kabul edilemezliğine karar verebilir."

55. 6216 sayılı Kanun'un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrasında açıkça dayanaktan yoksun başvuruların Mahkemece kabul edilemezliğine karar verilebileceği belirtilmiştir. Anayasa'nın 148. maddesinin dördüncü fıkrasında ise açıkça dayanaktan yoksun başvurular kapsamında değerlendirilen kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin şikâyetlerin bireysel başvuruda incelenemeyeceği kurala bağlanmıştır.

56. Anılan kurallar uyarınca, ilke olarak derece mahkemeleri önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması ile derece mahkemelerince uyuşmazlıkla ilgili varılan sonucun esas yönünden adil olup olmaması bireysel başvuru incelemesine konu olamaz. Bunun tek istisnası, derece mahkemelerinin tespit ve sonuçlarının adaleti ve sağduyuyu hiçe sayan tarzda açıkça keyfilik veya bariz takdir hatası içermesi ve bu durumun kendiliğinden bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlükleri ihlal etmiş olmasıdır. Bu çerçevede, kanun yolu şikâyeti niteliğindeki başvurular, açıkça keyfilik veya bariz takdir hatası bulunmadıkça Anayasa Mahkemesince incelenemez (B. No: 2012/1027, 12/2/2013, § 26).

57. Öte yandan benzer konularda aynı derecedeki yargı mercileri arasındaki içtihat farklılıkları tek başına adil yargılanma hakkının ihlali niteliğinde kabul edilemeyeceği gibi, derece mahkemeleri veya temyiz mercilerinin, uyuşmazlıklara ilişkin olarak, tarafların talepleri ve delilleri arasındaki yorum farklılıkları da tek başına adil yargılanma hakkının ihlali niteliğinde kabul edilemez (B. No: 2012/1056, 16/4/2013, § 36).

58. Somut başvuruya konu dava başvurucunun alacak talebine ilişkindir ve Mahkeme bu konuyla sınırlı bir inceleme yaparak karar vermiştir. Mahkeme, gerekli incelemeyi yapmış, bilirkişi raporu almış, başvurucuya kendi iddialarını öne sürme ve karşı iddialara cevap verme imkânı tanımış ve başvurucunun yaptığı şifahi sözleşmeyi 818 sayılı mülga Kanun'da geçen vedia akdi olarak tanımlayarak vedia akdine göre ücretin her zaman şart olmadığı ve Yargıtay içtihatları doğrultusunda ücret gerekip gerekmediğini davanın koşullarına göre tespit edeceğini, (bkz. § 44-45) somut davada sahipleri tarafından teslim alınan veya icra kanalıyla satılan araçlar sayesinde başvurucunun işlem hacminin arttığını ve bundan menfaat elde ettiğini belirterek ücret gerektirmediğine, dolayısıyla alacağın doğmadığına karar vererek (§ 10) davayı reddetmiştir. Yargıtay 13. Hukuk Dairesi ise kararda geçen gerekçeyi benimseyerek temyiz talebini reddetmiştir.

59. Başvurucu mahkemenin sözleşmeyi vedia akdi olarak tanımlamasına karşı bir görüş bildirmemekte ve verilen ret kararı nedeniyle adil yargılanma hakkının hangi alt unsurunun ihlal edildiğini de açıklamamaktadır. Başvurucunun şikâyetlerinin özü Mahkemenin, kanunları yorumunda ve olayları değerlendirmesinde hatalı olduğu ve verdiği kararın sonucu itibariyle adil olmadığı yönündedir.

60. Başvurucu, yargılama sürecinde karşı tarafın sunduğu deliller ve görüşlerden bilgi sahibi olamadığına, kendi delillerini ve iddialarını sunma olanağı bulamadığına, karşı tarafça sunulan delillere ve iddialara etkili bir şekilde itiraz etme fırsatı bulamadığına ya da uyuşmazlığın çözüme kavuşturulmasıyla ilgili iddialarının derece Mahkemesi tarafından dinlenmediğine ilişkin bir bilgi ya da kanıt sunmadığı gibi Mahkemenin kararında bariz takdir hatası veya açıkça keyfilik oluşturan herhangi bir durum da tespit edilememiştir.

61. Açıklanan nedenlerle, başvurucu tarafından ileri sürülen iddiaların kanun yolu şikâyeti

niteliğinde olduğu ve derece mahkemesi kararının bariz bir takdir hatası veya açıkça keyfilik içermediği anlaşıldığından, başvurunun bu kısmının, diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin "açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

3. Gerekçeli Karar Hakkının İhlali İddiası

62. Başvurucu somut başvuruya konu alacak davasına ilişkin Yargıtay kararının gerekçesiz olduğunu iddia etmektedir.

63. Anayasa'nın 141. maddesinin üçüncü fıkrası şöyledir:

"Bütün mahkemelerin her türlü kararları gerekçeli olarak yazılır."

64. 30/3/2011 tarih ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Mahkeme, ... açıkça dayanaktan yoksun başvuruların kabul edilemezliğine karar verebilir."

65. 6216 sayılı Kanun'un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrasına göre Mahkemece açıkça dayanaktan yoksun başvuruların kabul edilemez olduğuna karar verilebilir. Başvurucunun ihlal iddialarını kanıtlayamadığı, iddialarının salt kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin olduğu, temel haklara yönelik bir müdahalenin olmadığı veya müdahalenin meşru olduğu açık olan başvurular ile karmaşık veya zorlama şikâyetlerden ibaret başvurular açıkça dayanaktan yoksun kabul edilebilir.

66. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasında, herkesin yargı organlarına davacı ve davalı olarak başvurabilme ve bunun doğal sonucu olarak da iddia, savunma ve adil yargılanma hakkı güvence altına alınmıştır. Maddeyle güvence altına alınan hak arama özgürlüğü, kendisi bir temel hak niteliği taşımasının ötesinde, diğer temel hak ve özgürlüklerden gereken şekilde yararlanılmasını ve bunların korunmasını sağlayan en etkili güvencelerden birisidir. Bu bağlamda Anayasa'nın, bütün mahkemelerin her türlü kararlarının gerekçeli olarak yazılmasını ifade eden 141. maddesinin de, hak arama hürriyetinin kapsamının belirlenmesinde gözetilmesi gerektiği açıktır (B. No: 2013/307, 16/5/2013, § 30).

67. Mahkemelerin hükümleri için gerekçe yazmaları gerekmekle birlikte bunun tarafların tüm iddialarına detaylı yanıt vermek zorunluluğu şeklinde anlaşılmamalıdır. Gerekçe yazma yükümlülüğünün ileri sürülen iddiaların davanın sonucuna etkisi yönünden her davanın şartları çerçevesinde değerlendirilerek belirlenmesi gerekmektedir. Bu kapsamda ileri sürülen iddianın kabulü halinde davanın sonucuna etkili olması bekleniyor ise mahkemelerin bu iddiayı değerlendirmeleri gerekebilir.

68. Öte yandan temyiz merciinin yargılamayı yapan mahkemenin kararını uygun bulması halinde, bunu ya aynı gerekçeyi kullanarak ya da basit bir atıfla kararına yansıtması yeterlidir. Burada önemli olan husus, temyiz merciinin bir şekilde temyizde dile getirilmiş ana unsurları incelediğini, derece mahkemesinin kararını inceleyerek onadığını ya da bozduğunu göstermesidir (B. No: 2013/5486, 4/12/2013, § 57).

69. Somut olayda Mahkeme, başvurucunun alacağının vedia sözleşmesine dayalı olduğunu, ücretin şart edilmediğini ve tarafların da bunu kabul ettiğini belirtmiş, durumun özellikleri ücret gerektirmiyorsa ücret istenemeyeceği, somut davada mevcut örneklerden ücretin araç üzerinden tahsil edildiğinin anlaşıldığı ve aracın gerçek malikine iadesinde alacağın

muaccel hale geldiği ve ücret alınmasının gerekmediği gerekçesiyle davayı reddetmiştir (§ 10). Yargıtay tarafından da Mahkemece verilen kararın gerekçesine atıf yapılarak ve bu gerekçe aynen kabul edilerek hüküm onanmış ve karar düzeltme istemi reddedilmiştir (§ 11-12). Dolayısıyla ilk derece mahkemesi kararı burada yer alan gerekçeyi benimseyerek onayan Yargıtay kararlarının gerekçesiz olduğundan söz edilemez.

70. Açıklanan nedenlerle somut başvuruya konu alacak davasında Yargıtay kararlarının gerekçesiz olmadığının açık olduğu anlaşıldığından, başvurucunun bu yöndeki iddialarının "açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucunun,

1. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğine yönelik iddiasının "konu bakımından yetkisizlik",

2. Yargılamanın sonucunun adil olmadığı yönündeki iddiasının "açıkça dayanaktan yoksun olması",

3. Gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine yönelik iddiasının "açıkça dayanaktan yoksun olması",

nedenleriyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Başvurucu tarafından yapılan yargılama giderlerinin başvurucu üzerine bırakılmasına,

20/11/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

İSA YAĞBASAN VE DİĞERLERİ

B. No: 2013/1481 | Karar tarihi: 20.11.2014

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2013/1481

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

İSA YAĞBASAN VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2013/1481)

Karar Tarihi: 20/11/2014

R. G. Tarih-Sayı: 14/3/2015-29295

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Alparslan ALTAN

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Celal Mümtaz AKINCI

Muammer TOPAL

M. Emin KUZ

Raportör : Yunus HEPER

Başvurucular : İsa YAĞBASAN

Hüsnü BABAT

Faik KAPLAN

Metin DEMİR

Celile ELARSLAN

Salih KARAVİŞ

Vekili : Av. Veysel VESEK

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucular siyasi parti faaliyeti çerçevesinde Kürtçe dilini kullandıklarından bahisle cezalandırıldıklarını, bu nedenle Anayasada koruma altına alınan ifade özgürlüğü, örgütlenme özgürlüğü ve adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini iddia etmektedir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 7/2/2013 tarihinde İdil Asliye Hukuk Mahkemesi vasıtasıyla yapılmıştır. Dilekçeler ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesi neticesinde belirlenen eksiklikler tamamlatılmış ve Komisyona sunulmasına engel bir eksikliğin bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. İkinci Bölüm İkinci Komisyonunca 11/4/2014 tarihinde kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Bölüm Başkanı tarafından 2/5/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru konusu olay ve olgular ile başvurunun bir örneği görüş için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir. Adalet Bakanlığının 3/7/2014 tarihli görüş yazısı 4/7/2014 tarihinde başvurucuya tebliğ edilmiş, başvurucu, görüşünü 23/7/2014 tarihinde Anayasa Mahkemesine sunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru formu ve ekleri ile Bakanlık görüşünde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

7. Demokratik Toplum Partisi (DTP) üyesi olan başvurucular, İdil İlçesinde Nevruz Bayramı kutlamalarını gerçekleştirmek için tertip komitesi sıfatıyla İdil Kaymakamlığına 15/3/2007 tarihinde başvuruda bulunmuşlardır.

8. İdil İlçesinde, 19/3/2007 tarihinde, Kürtçe ve Türkçe olarak hazırlanmış bir el ilanı dağıtılmıştır. El ilanının üzerinde DTP'nin amblemi ve her iki dilde "Newroz Bayramı, Demokratik Toplum Partisi tarafından 'ya gerçek demokrasi, ya da hiç' şiarıyla 21 Mart günü Newroz Meydanında bir miting ile kutlanacaktır. Tüm İdil halkımız davetlidir" yazılmıştır.

9. İdil İlçe Emniyet Müdürlüğünün ihbarı üzerine İdil Cumhuriyet Başsavcılığı, 19/3/2007 tarihinde Kürtçe-Türkçe el ilanını hazırlayanlar hakkında 22/4/1983 tarih ve 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nun 81. maddesi yollamasıyla 117. maddesi uyarınca Türkçe'den başka bir dili siyasi parti faaliyetinde kullanmak suçundan soruşturma başlatmıştır.

10. Tertip komitesinde bulunan başvurucuların 29/3/2007 tarihinde savunmaları alınmış ve başvurucular hakkında İdil Cumhuriyet Başsavcılığının 24/7/2007 tarihli iddianamesi ile İdil Sulh Ceza Mahkemesine kamu davası açılmıştır. İdil Sulh Ceza Mahkemesi 29/5/2007 tarihli görevsizlik kararı ile dosyayı İdil Asliye Ceza Mahkemesine göndermiştir.

11. İdil Asliye Ceza Mahkemesi, 17/9/2008 tarihli kararı ile başvurucuların 5 ay hapis cezası ile cezalandırılmalarına ve hürriyeti bağlayıcı cezanın para cezasına çevirerek her bir başvurucunun 3.600,00 TL adli para cezası ile cezalandırılmasına karar vermiştir. Mahkeme kararında şu gerekçelere yer vermiştir:

"…Olay tarihinde, yukarıda açık kimlik bilgileri ve üzerlerine atılı suçları yazılı sanıklardan Faik KAPLAN'ın İdil ilçe Başkanı ve diğerlerinin de üyesi oldukları Demokratik Toplum Partisi (DTP) ambleminin bulunduğu muhtelif sayıda ilanı, İdil'de halka, 21 Mart günü kutlanacak nevruz şölenine davet amacıyla dağıttıkları, söz konusu ilanın başlığında ve içeriğinde Türkçe dili dışında başkaca bir dile(Kürtçe) kaleme alınmış ifadelerin bulunduğu,

Sanıkların, söz konusu ilanı kendilerince hazırlanıp, 21 Mart 2007 tarihinde kutlanacağı

kararlaştırılan nevruz şölenine, halkı davet etmek amacıyla dağıtıldığını, ilanlarda parti ambleminin seçilmesinin partileriyle bir ilişkisinin bulunmadığı, bunu sırf kendi inisiyatifleriyle gerçekleştirdiklerini ve ilanlardaki Kürtçe ifadelerin yasak olduğunu bilmediklerini savunmuş iseler de;

Sanıkların parti üyesi olmaları, nevruz şöleninin yurt genelinde kutlanması sürecinde Demokratik Toplum Partisinin etkin ve belirleyici olması, seçilen ilanlardaki parti amblemi, olayla ilgili alınan ifadeler ve tüm dosya kapsamı birlikte değerlendirildiğinde; sanıkların yukarıda tarif edilen tarzda icra ettikleri eylemlerinin, mensubu oldukları siyası partinin gerçekleştirdiği bir hareket çerçevesinde değerlendirilebileceği, bu kapsamda eylemin, 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunun 81/3 maddesinde ifade edilen: Siyasi partiler;..... Türkçe'den başka dil kullanamazlar. Türkçe'den başka dillerde yazılmış pankartlar, levhalar, plaklar, ses ve görüntü bantları, broşür ve beyannameler kullanamaz ve dağıtamazlar; bu eylem ve işlemlerin başkaları tarafından da yapılmasına kayıtsız kalamazlar. şeklinde ifade edilen amir düzenlemeye aykırılık teşkil eden bir fiil çerçevesinde kaldığının ve sanıkların üzerlerine atılı suçları işlediğinin her türlü şüpheden uzak kesin ve inandırıcı delillerla anlaşıldığından sanıkların atılı suçtan cezalandırılması yönünde aşağıdaki şekilde karar verilmiştir."

12. Temyiz üzerine İlk Derece Mahkemesinin kararı Yargıtay 7. Ceza Dairesinde incelenmekte iken başvurucuların cezalandırıldığı 2820 sayılı Kanun'un 117. maddesinin "Bu Kanunun dördüncü kısmında yazılı yasak fiilleri işleyenler" ibaresinin iptali için Anayasa Mahkemesine itiraz yolu ile başvuruda bulunulmuştur.

13. Anayasa Mahkemesi 12/1/2012 tarihli kararı ile söz konusu ibarenin iptaline, iptal hükmünün kararın Resmi Gazete'de yayımlanmasından başlayarak altı ay sonra yürürlüğe girmesine karar vermiştir.

14. Anayasa Mahkemesinin iptal kararı 5/7/2012 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanmış; 5/1/2013 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

15. Başvuruya konu İlk Derece Mahkemesinin kararı Yargıtay 7. Ceza Dairesinin 3/10/2012 tarihli ilamı ile onanmıştır.

16. İlk Derece Mahkemesi 13/12/2012 tarihinde söz konusu karar için kesinleştirme şerhi ve ceza infaz fişi düzenleyerek infaz için Cumhuriyet başsavcılığına göndermiştir.

17. Başvuruculardan Hüsnü Babat (infaz tarihi 6/11/2013), Faik Kaplan (infaz tarihi 14/5/2013), Metin Demir (infaz tarihi 20/6/2013) ve Celile Eraslan'ın (infaz tarihi 2/10/2013) cezaları infaz edilmiş, İsa Yağbasan'ın cezası ise halen başka suçtan cezaevinde bulunması nedeniyle infaz edilmemiştir.

18. İdil Cumhuriyet Başsavcılığınca hazırlanan ödeme emirleri başvuruculara tebliğe çıkartılmış; başvuruculardan Faik Kaplan 3/1/2013 tarihinde, Salih Karaviş, Metin Demir, Hüsnü Babat 4/1/2013 tarihinde, Celile Elarslan 9/1/2013 tarihinde ve İsa Yağbasan 18/7/2013 tarihinde ödeme emirlerini tebellüğ etmiştir.

19. Bireysel başvuru 7/2/2013 tarihinde yapılmıştır.

B. İlgili Hukuk

20. 2820 sayılı Kanun'un "Azınlık yaratılmasının önlenmesi" kenar başlıklı 81. maddesinin (c) fıkrası şöyledir:

“Siyasi partiler:

…

c) Tüzük ve programlarının yazımı ve yayınlanmasında, kongrelerinde, açık veya kapalı salon toplantılarında, mitinglerinde, propagandalarında Türkçe'den başka dil kullanamazlar; Türkçe'den başka dillerde yazılmış pankartlar, levhalar, plaklar, ses ve görüntü bantları, broşür ve beyannameler kullanamaz ve dağıtamazlar; bu eylem ve işlemlerin başkaları tarafından da yapılmasına kayıtsız kalamazlar. Ancak, tüzük ve programlarının kanunla yasaklanmış diller dışındaki yabancı bir dile çevrilmesi mümkündür.”

21. 2820 sayılı Kanun'un Anayasa Mahkemesince iptal edilen “Kanuna aykırı sair davranışlar” kenar başlıklı 117. maddesi şöyledir:

“Bu Kanunun dördüncü kısmında yazılı yasak fiilleri işleyenler, fiil daha ağır bir cezayı gerektirmediği takdirde, altı aydan az olmamak üzere hapis cezası ile cezalandırılırlar.”

22. Anayasa Mahkemesinin 12/1/2012 tarih ve E.2011/62, K.2012/2 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

“İtiraz konusu kural Siyasî Partiler Kanunu'nda yer alıp, Kanun'un Dördüncü Kısmı'ndaki yasak fiilleri kişiler yönünden ceza kapsamına almaktadır. Esasen siyasi partiler için birçok yasak öngören bu Kısımdaki maddelerde yer alan fiillerin hangi hallerde suç teşkil edeceğinin gerçek kişilerce yeterli açıklıkta öngörülebilir oldukları söylenemez. Çünkü doğrudan siyasi parti tüzel kişiliğini muhatap alan bu yasaklar, itiraz konusu kuralla, kişiler hakkında yaptırım öngören düzenlemelere dönüştürülmüştür. Bu yapılırken anılan kısımda sayılan fiillerin ağırlıklarıyla bunları işleyenlerin siyasi partideki sıfat ve konumları da dikkate alınmamıştır. Bu durumda, siyasi faaliyette bulunan geniş bir kitleyi hiçbir ayrım gözetmeksizin ceza tehdidi altında bırakan düzenleme gerçek şahıslarca yeterli derecede öngörülebilir değildir.

Diğer yandan, gerek anayasal veya yasal değişiklikler sonucunda gerekse uygulamayla zaman içerisinde siyasi faaliyet alanı genişlemiştir. Buna bağlı olarak kuralın, içinde yer aldığı Kanun'un yasalaştığı dönemde 'öngörülebilir' olduğu kabul edilse bile, Anayasa ile yasalarda yapılan siyasi faaliyet özgürlüğünü genişleten değişikliklerle buna paralel uygulamalar neticesinde öngörülebilir olma özelliğini tümden yitirdiği sonucuna varılmıştır.”

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

23. Mahkemenin 20/11/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvuruculaların 7/2/2013 tarih ve 2013/1481 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

24. Başvurucular, suça konu el ilanlarını 21 Mart Nevruz Bayramı Tertip Komitesi adına hazırladıklarını, el ilanlarında üyesi oldukları DTP’nin amblemi kullanılmış olsa bile etkinliğin resmi olarak Parti ile bir ilgisinin bulunmadığını, el ilanında herhangi bir parti propagandasının da yapılmadığını, Nevruz Bayramına davet içeren bir el ilanının Kürtçe ve Türkçe dillerinde birlikte yapılmasının cezalandırılmasının ifade özgürlüğünün ihlali niteliğinde olduğunu ileri sürmüşlerdir. Başvurucular ayrıca DTP üyesi olmaları nedeniyle örgütlenme özgürlüklerinin ve cezalandırılmaları nedeniyle adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir. Başvuruculaların her biri ayrı ayrı 3.600,00 TL maddi ve 5.000,00

TL manevi tazminat talebinde bulunmuşlardır.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

a. Faik Kaplan, Salih Karaviş, Metin Demir ve Hüsnü Babat'ın Şikayetleri Yönünden

25. 6216 sayılı Kanun'un, "Bireysel başvuru usulü" kenar başlıklı 47. maddesinin (5) numaralı fıkrası şöyledir:

"Bireysel başvurunun, başvuru yollarının tüketildiği tarihten; başvuru yolu öngörülmemişse ihlalin öğrenildiği tarihten itibaren otuz gün içinde yapılması gerekir. Haklı bir mazereti nedeniyle süresi içinde başvuramayanlar, mazeretin kalktığı tarihten itibaren onbeş gün içinde ve mazeretlerini belgeleyen delillerle birlikte başvurabilirler. Mahkeme, öncelikle başvurucunun mazeretinin geçerli görülüp görülmediğini inceleyerek talebi kabul veya reddeder."

26. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün "Başvuru süresi ve mazeret" kenar başlıklı 64. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Bireysel başvurunun, başvuru yollarının tüketildiği tarihten, başvuru yolu öngörülmemişse ihlalin öğrenildiği tarihten itibaren otuz gün içinde yapılması gerekir."

27. Bireysel başvurunun kabul edilebilirlik koşullarından olan başvuru süresine riayet edilmesi şartı, bireysel başvuru incelemesinin her aşamasında resen nazara alınması gereken bir başvuru koşuludur (Bkz. B. No: 2013/4681, 30/6/2014, § 21).

28. Yukarıda belirtilen hükümler ve Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 64. maddesinin (1) numaralı fıkrasına göre, bireysel başvurunun, başvuru yollarının tüketildiği ve başvuru yolu öngörülmemişse ihlalin öğrenildiği tarihten itibaren otuz gün içinde yapılması gerekir.

29. Somut olayda İlk Derece Mahkemesinin kararı Yargıtay 7. Ceza Dairesince verilen onama kararı ile kesinleşmiştir. Yargıtay ilamı başvuruculara tebliğ edilmemiştir. İlk Derece Mahkemesi, 13/12/2012 tarihinde ceza fişlerini hazırlayarak Cumhuriyet savcılığına göndermiş; başvurucular başvuru yollarının tüketildiğini Cumhuriyet savcılığınca "para cezası ödeme emri"nin kendilerine tebliği ile öğrenmişlerdir.

30. Para cezası ödeme emirleri başvuruculardan Faik Kaplan'a 3/1/2013 tarihinde, Salih Karaviş, Metin Demir ve Hüsnü Babat'a 4/1/2013 tarihinde, Celile Elarslan'a 9/1/2013 tarihinde ve İsa Yağbasan'a 25/7/2013 tarihinde tebliğ edilmiştir. Yukarıda belirtilen tespitler uyarınca, başvuruculardan Faik Kaplan, Salih Karaviş, Metin Demir ve Hüsnü Babat'ın en geç 4/2/2013 tarihinde bireysel başvuruda bulunmaları gerekirken 7/2/2013 tarihinde başvuruda bulundukları anlaşılmaktadır.

31. Açıklanan nedenlerle, Faik Kaplan, Salih Karaviş, Metin Demir ve Hüsnü Babat'ın otuz günlük başvuru süresi içinde yapmadıkları anlaşıldığından, başvuruların diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin "süre aşımı" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Celile Eraslan ve İsa Yağbasan'ın Şikayetleri Yönünden

32. Başvuru formu ve ekleri incelendiğinde, başvurunun doğrudan örgütlenme ve ifade özgürlüklerinin ihlali iddiasına yönelik olduğu görülmektedir. Zira başvurucular, üyesi oldukları DTP'nin amblemini kullanmak suretiyle Türkçe ve Kürtçe dillerinde bastırdıkları el

ilanı nedeniyle cezalandırılmışlardır. Başvurucular her ne kadar söz konusu eylemleri nedeniyle cezalandırılmalarının adil yargılanma hakkının ve siyasi parti üyesi olmaları nedeniyle de örgütlenme özgürlüklerinin ihlal edildiğini ileri sürmüş iseler de, bu iddiaların özü, ifade özgürlüğüne müdahale hususu ile ilgilidir. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucular tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı değildir. Bu sebeple başvuruculaın iddiaları ifade özgürlüğü çerçevesinde değerlendirilmiştir.

33. Başvuruculardan Celile Eraslan ve İsa Yağbasan'ın ifade ve örgütlenme özgürlüklerinin ihlal edildiğine ilişkin şikâyetleri açıkça dayanaktan yoksun değildir. Ayrıca başka bir kabul edilemezlik nedeni de bulunmadığı için başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

34. Başvurucular, başvuruya konu el ilanlarını 21 Mart Nevruz Bayramı Tertip Komitesi adına hazırladıklarını, Nevruz Bayramına davet içeren bir ilanın Kürtçe ve Türkçe dillerinde birlikte yapılması nedeniyle cezalandırılmalarının ifade özgürlüğünün ihlali niteliğinde olduğunu ileri sürmüşlerdir.

35. Bakanlık görüşünde, Anayasa Mahkemesinin ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin (AİHM) benzer kararları hatırlatılmış ve başvurucunun iddialarının bu kararlar doğrultusunda değerlendirilmesi gerektiği bildirilmiştir. Bakanlık görüşünde, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) 10. maddesi bağlamında ifade özgürlüğünün demokratik toplumun temellerinden birisini oluşturduğu; ifade özgürlüğünün yalnızca lehte olduğu kabul edilen veya zararsız ya da önemsiz görülen bilgi ve düşünceler için değil, aynı zamanda devletin veya toplumun bir bölümü için saldırgan, şok edici veya rahatsız edici bilgi ve düşünceler için de geçerli olduğu belirtilmiştir. Bu kapsamda, ifade özgürlüğüne yönelik bir müdahale olup olmadığının, gerçekleştirilen müdahalenin yasayla öngörülmüş olup olmadığı, müdahalenin meşru amaçlara dayanıp dayanmadığı ve müdahalenin demokratik bir toplumda gerekli olup olmadığı temelinde incelenmesi gerektiği belirtilmiştir.

36. Başvurucu, başvurunun esası hakkındaki Bakanlık görüşüne karşı, başvuru dilekçesindeki beyanlarını tekrar etmiştir.

37. Anayasa'nın "Temel hak ve hürriyetlerin sınırlanması" kenar başlıklı 13. maddesi şöyledir:

"Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz."

38. Anayasa'nın "Düşünceyi açıklama ve yayma hürriyeti" kenar başlıklı 26. maddesi şöyledir:

"Herkes, düşünce ve kanaatlerini söz, yazı, resim veya başka yollarla tek başına veya toplu olarak açıklama ve yayma hakkına sahiptir. Bu hürriyet resmi makamların müdahalesi olmaksızın haber veya fikir almak ya da vermek serbestliğini de kapsar. Bu fıkra hükmü, radyo, televizyon, sinema veya benzeri yollarla yapılan yayımların izin sistemine bağlanmasına engel değildir.

Bu hürriyetlerin kullanılması, millî güvenlik, kamu düzeni, kamu güvenliği, Cumhuriyetin

temel nitelikleri ve Devletin ülkesi ve milleti ile bölünmez bütünlüğünün korunması, suçların önlenmesi, suçluların cezalandırılması, Devlet sırrı olarak usulünce belirtilmiş bilgilerin açıklanmaması, başkalarının şöhret veya haklarının, özel ve aile hayatlarının yahut kanunun öngördüğü meslek sırlarının korunması veya yargılama görevinin gereğine uygun olarak yerine getirilmesi amaçlarıyla sınırlanabilir.

Haber ve düşünceleri yayma araçlarının kullanılmasına ilişkin düzenleyici hükümler, bunların yayımını engellememek kaydıyla, düşünceyi açıklama ve yayma hürriyetinin sınırlanması sayılmaz.

Düşünceyi açıklama ve yayma hürriyetinin kullanılmasında uygulanacak şekil, şart ve usuller kanunla düzenlenir.”

39. Yazılı belge bastırma özgürlüğünün ifade özgürlüğünün ayrılmaz bir parçası olduğu konusunda hiçbir şüphe ya da anlaşmazlık bulunmamaktadır. Anayasa’da ifade özgürlüğüne ilişkin olarak daha ayrıntılı düzenlemeler de yer almakla birlikte mevcut koşullar altında başvurunun ifade özgürlüğüne ilişkin temel düzenleme olan Anayasa’nın 26. maddesi kapsamında incelenmesinin uygun olacağı değerlendirilmiştir.

40. Anayasa’nın 26. maddesinde düşünceyi açıklama ve yayma özgürlüğünün kullanımında başvurulabilecek araçlar “söz, yazı, resim veya başka yollar” olarak ifade edilmiş ve “başka yollar” ifadesiyle her türlü ifade aracının anayasal koruma altında olduğu gösterilmiştir (B. No:2013/2602, 23/1/2014, §43). Benzer şekilde Sözleşme’nin 10. maddesi de yalnızca düşünce ve kanaatlerin içeriğini değil iletilme biçimlerini de koruma altına almaktadır.

41. Mutlak olmayıp sınırlanabilir bir hak olan ifade özgürlüğü Anayasa’da yer alan temel hak ve özgürlüklerin sınırlama rejimine tabidir. İfade özgürlüğüne ilişkin 26. maddenin ikinci fıkrasında sınırlama sebeplerine yer verilmiştir. Ancak bu özgürlüğe yönelik sınırlamaların da bir sınırının olması gerektiği açıktır. Temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasında Anayasa’nın 13. maddesindeki ölçütler göz önüne alınmak zorundadır. Bu sebeple ifade özgürlüğüne getirilen sınırlandırmaların denetiminin Anayasa’nın 13. maddesinde yer alan ölçütler çerçevesinde ve Anayasa’nın 26. maddesi kapsamında yapılması gerekmektedir.

42. İfade özgürlüğü, insanın serbestçe haber ve bilgilere, başkalarının fikirlerine ulaşabilmesi, edindiği düşünce ve kanaatlerden dolayı kınanamaması ve bunları tek başına veya başkalarıyla birlikte çeşitli yollarla serbestçe ifade edebilmesi, anlatabilmesi, savunabilmesi, başkalarına aktarabilmesi ve yayabilmesi anlamına gelir (B. No: 2013/2602, 23/1/2014, §40).

43. İfade özgürlüğü, düşüncenin iletilmesini ve dolaşımını gerçekleştirerek bireyin ve toplumun bilgilenmesini sağlar. Çoğunluğa muhalif olanlar da dâhil olmak üzere düşüncelerin her türlü araçla açıklanması, açıklanan düşünceye paydaş sağlanması, düşünceyi gerçekleştirmek ve gerçekleştirme konusunda ikna etmek çoğulcu demokratik düzenin gereklerindendir. Bu itibarla ifade özgürlüğü demokrasinin işleyişi için yaşamsal önemdedir (B. No: 2013/409, 25/6/2014, § 74).

44. Yukarıda anlatılan ilkeler ışığında, başvuru konusu olayda, ifade özgürlüğünün ihlal edilip edilmediğinin değerlendirilmesinde öncelikle müdahalenin mevcut olup olmadığı ve daha sonra da müdahalenin haklı sebeplere dayanıp dayanmadığı değerlendirilecektir.

i. Müdahalenin Mevcudiyeti Hakkında

45. Başvurucular hakkında başvuruya konu el ilanları nedeniyle ceza davası açılmış ve her bir başvurucu ayrı ayrı cezalandırılmıştır. Müdahalenin mevcudiyetine ilişkin olarak Adalet Bakanlığınca Anayasa Mahkemesine herhangi bir itiraz da sunulmamıştır. Bu koşullarda, Anayasa'nın 26. maddesi çerçevesinde başvurucuların ifade özgürlüğüne müdahalede bulunulduğunun kabul edilmesi gerekir.

ii. Müdahalenin Haklı Sebeplere Dayanması Hakkında

46. Yukarıda anılan müdahaleler Anayasa'nın 26. maddesinin ikinci fıkrasında belirtilen haklı sebeplerden bir veya daha fazlasına dayanmadığı ve Anayasa'nın 13. maddesinde belirtilen koşulları yerine getirmediği müddetçe Anayasa'nın 26. maddesinin ihlalini teşkil edecektir. Bu nedenle, sınırlamanın Anayasa'nın 13. maddesinde öngörülen öze dokunmama, Anayasa'nın ilgili maddesinde belirtilmiş olma, kanunlar tarafından öngörülme, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olmama koşullarına uygun olup olmadığının belirlenmesi gerekir.

a. Müdahalenin Kanuniliği

47. Anayasa'nın 13. maddesi ile 26. maddenin beşinci fıkrasında yer alan, müdahalenin "kanun"la yapılması şartına aykırılık bulunduğuna ilişkin bir iddiada bulunulmamıştır. Öte yandan bu davada incelenmesi gereken asıl meselenin sözü edilen müdahalenin "demokratik bir toplumda gerekli olup olmadığı" olması nedeniyle, 2820 sayılı Kanun'un 117. maddesinin Anayasa Mahkemesinin hüküm tarihinden sonra yürürlüğe giren kararıyla iptal edildiği göz önüne alınarak, mevcut davanın koşullarında, yapılan müdahalenin kanunilik unsurunu taşıyıp taşımadığının değerlendirilmesinin gerekli olmadığı kanaatine varılmıştır.

b. Meşru Amaç

48. Başvurucular, şikâyet konusu müdahalenin amacının Kürtçenin günlük yaşamda kullanılmasının sınırlandırılması olduğunu iddia etmiştir.

49. İfade özgürlüğüne yapılan bir müdahalenin meşru olabilmesi için Anayasa'nın 26. maddesinin ikinci fıkrasında belirtilen millî güvenlik, kamu düzeni, kamu güvenliği, Cumhuriyetin temel nitelikleri ve Devletin ülkesi ve milleti ile bölünmez bütünlüğünün korunması, suçların önlenmesi, suçluların cezalandırılması, Devlet sırrı olarak usulünce belirtilmiş bilgilerin açıklanmaması, başkalarının şöhret veya haklarının, özel ve aile hayatlarının yahut kanunun öngördüğü meslek sırlarının korunması veya yargılama görevinin gereğine uygun olarak yerine getirilmesi amaçlarına yönelik olması gerekir (bkz. B. No: 2013/409, 25/6/2014, § 84).

50. Mevcut başvurunun koşullarında yapılan müdahalenin tam olarak meşru bir amaç ile yapılmış olup olmadığı yönünde bir kanaate ulaşılamamış olmakla birlikte bu durum Anayasa'nın 26. maddesine göre başvurucunun ifade özgürlüğüne bir müdahale olup olmadığıyla ve dolayısıyla davanın esasıyla ayrılmaz bir biçimde bağlantılıdır. Öte yandan bu davada incelenmesi gereken asıl mesele, sözü edilen müdahalenin "demokratik bir toplumda gerekli olup olmadığıdır" (benzer bir yaklaşım için bkz. Şükran Aydın ve Diğerleri/ Türkiye, B. No. 49197/06, 23196/07, 50242/08, 60912/08 ve 14871/09, 22/1/2013, § 47). Dolayısıyla bu sorunun Anayasa'nın 26. maddesi bağlamında esasla ilişkilendirilerek tartışılması gerekmektedir.

c. Demokratik Bir Toplumda Gerekli Olma ve Ölçülülük

51. Başvurucular, Nevruz bayramını kutlayan ve yapılan etkinliklere katılım için toplumu davet eden bir el ilanı nedeniyle yargılanmak suretiyle ifade özgürlüğüne yapılan müdahalenin demokratik toplumun gereklerine aykırı olduğunu ileri sürmüştür.

52. Bakanlık görüşünde, ifade özgürlüğüne yönelik müdahalelerin varlığı halinde alınan önlemleri haklı kılacak "konuyla ilgili ve yeterli gerekçeler" ileri sürülüp sürülmediğinin ve "sınırlama amacı ile aracı arasında makul bir dengenin bulunup bulunmadığının" demokratik toplum gerekleri açısından değerlendirilmesi gerektiği belirtilmiştir.

53. İfade özgürlüğü mutlak olmadığı için bazı sınırlandırmalara tabi olabilir. İfade özgürlüğüne ilişkin olarak Anayasa'nın 26. maddesinin ikinci fıkrasında sayılan sınırlandırmaların Anayasa'nın 13. maddesinin güvencesinde olan demokratik toplum düzeninin gerekleri ve ölçülülük ilkeleriyle bağdaşıp bağdaşmadığı konusunda bir değerlendirme yapılması gerekmektedir (bkz. B. No: 2013/409, 25/6/2014, § 91).

54. 1982 Anayasasında belirtilen demokrasi, çağdaş ve özgürlükçü bir anlayışla yorumlanmalıdır. "Demokratik toplum" ölçütü, Anayasa'nın 13. maddesi ile AİHS'in "demokratik toplum düzeninin gerekleri" ölçütünün bulunduğu 9., 10. ve 11. maddelerindeki paralelliği açıkça yansıtmaktadır. Bu itibarla demokratik toplum ölçütü, çoğulculuk, hoşgörü ve açık fikirlilik temelinde yorumlanmalıdır (bkz. B. No: 2013/409, 25/6/2014, § 93).

55. Nitekim Anayasa Mahkemesinin yerleşik içtihatları uyarınca, "Demokrasiler, temel hak ve özgürlüklerin en geniş ölçüde sağlanıp güvence altına alındığı rejimlerdir. Temel hak ve özgürlüklerin özüne dokunup tümüyle kullanılamaz hale getiren sınırlamalar, demokratik toplum düzeni gerekleriyle uyum içinde sayılamaz. Bu nedenle, temel hak ve özgürlükler, istisnaî olarak ve ancak özüne dokunmamak koşuluyla demokratik toplum düzeninin sürekliliği için zorunlu olduğu ölçüde ve ancak yasayla sınırlandırılabilirler." (AYM, E.2006/142, K.2008/148, K.T. 24/9/2008). Başka bir ifadeyle yapılan sınırlama hak ve özgürlüğün özüne dokunarak, kullanılmasını durduruyor veya aşırı derecede güçleştiriyorsa, etkisiz hale getiriyorsa veya ölçülülük ilkesine aykırı olarak sınırlama aracı ile amacı arasındaki denge bozuluyorsa demokratik toplum düzenine aykırı olacaktır (Bkz. AYM, E.2009/59, K.2011/69, K.T. 28/4/2011; AYM, E.2006/142, K.2008/148, K.T. 17/4/2008; B. No: 2013/409, 25/6/2014, § 94).

56. Buna göre demokratik toplumun ana temellerinden olan ifade özgürlüğü, sadece lehte olduğu kabul edilen veya zararsız veya ilgilenmeye değmez ve önemsiz görülen "düşünceler" için değil, ayrıca Devletin veya toplumun bir bölümünün aleyhinde olan, onlara çarpıcı gelen, onları rahatsız eden haber ve düşünceler için de uygulanır. Çünkü bunlar, çoğulculuğun, hoşgörünün ve açık fikirliliğin gerekleridir (bkz. Handyside/Birleşik Krallık, B. No: 5493/72, 7/12/1976, § 49).

57. Hak ve özgürlüklere yapılacak her türlü sınırlamada devreye girecek bir başka güvence de Anayasa'nın 13. maddesinde ifade edilen "ölçülülük ilkesi"dir. Bu ilke, temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasına ilişkin başvurularda öncelikli olarak dikkate alınması gereken bir güvencedir. Anayasa'nın 13. maddesinde demokratik toplum düzeninin gerekleri ve ölçülülük kriterleri iki ayrı ölçüt olarak düzenlenmiş olmakla birlikte bu iki ölçüt arasında ayrılmaz bir ilişki vardır. Nitekim Anayasa Mahkemesi önceki kararlarında gereklilik ve ölçülülük arasındaki bu ilişkiye dikkat çekmiş, temel hak ve özgürlüklere yönelik herhangi bir sınırlamanın demokratik toplum düzeni için gerekli nitelikte, başka bir ifadeyle güdülen kamu yararı amacını gerçekleştirmekle birlikte, temel haklara en az

müdahaleye olanak veren ölçülü bir sınırlama niteliğinde olup olmadığının incelenmesi gerektiğini belirterek amaç ile araç arasında makul bir ilişki ve dengenin bulunması gerektiğine karar vermiştir (AYM, E.2007/4, K.2007/81, K.T. 18/10/2007; B. No: 2013/409, 25/6/2014, § 96).

58. Anayasa Mahkemesinin kararlarına göre ölçülülük, temel hak ve özgürlüklerin sınırlanma amaçları ile araç arasındaki ilişkiyi yansıtır. Ölçülülük denetimi, ulaşılmak istenen amaçtan yola çıkılarak bu amaca ulaşılmak için seçilen aracın denetlenmesidir. Bu sebeple ifade özgürlüğü alanında getirilen müdahalelerde, hedeflenen amaca ulaşabilmek için seçilen müdahalenin elverişli, gerekli ve orantılı olup olmadığı değerlendirilmelidir (B. No: 2012/1051, 20/2/2014, § 84).

59. Bu bağlamda, başvuru konusu olay bakımından yapılacak değerlendirmelerin temel ekseni, ifade özgürlüğünü kısıtlamanın öncelikle "demokratik bir toplumda gerekli" olduğunun ve daha sonra da "ölçülülük ilkesi"ne uygun olduğunun inandırıcı bir şekilde ortaya konulup konulamadığı olacaktır.

60. AİHM de konuyla ilgili ilk kararlarından itibaren, Sözleşme'nin 10. maddesinin ikinci fıkrasında geçen "gerekli" kavramını Anayasa Mahkemesinin yukarıda anlatılan yaklaşımına (§§, 57-59) benzer bir biçimde açıklamıştır. AİHM'e göre "gerekli" kavramı, "zorlayıcı bir toplumsal ihtiyaç"ı (pressing social need) ima etmektedir (Handyside/Birleşik Krallık, B. No: 5493/72, 7/12/1976, § 48). O halde ifade özgürlüğüne yargısal veya idari bir müdahalenin, toplumsal bir ihtiyaç baskısını karşılayıp karşılamadığına bakılması gerekecektir. Bu çerçevede bir müdahale, meşru amaçla orantılı bir müdahale olmalıdır. İkinci olarak müdahalenin haklılığı için kamu makamlarının gösterdikleri gerekçeler konuyla ilgili ve yeterli olmalıdır (başka bir bağlamda benzer bir değerlendirme için bkz. B. No: 2013/8463, 18/9/2014, § 56).

61. Dolayısıyla, başvuruculara başvuruya konu el ilanlarının dağıtılmasından dolayı cezalandırılması nedeniyle müdahale edilen ifade özgürlüğü ile başvurucuların yargılanması ve cezalandırılması arasındaki dengenin ölçülü olduğunun kabulü halinde, el ilanlarının dağıtılmasından dolayı başvurucuların yargılanmasına ilişkin gerekçelerin inandırıcı, başka bir deyişle ilgili ve yeterli oldukları sonucuna varılabilir (benzer kararlar için bkz. B. No: 2012/1051, 20/2/2014, § 87; B. No: 2013/409, 25/6/2014, § 97).

62. İlk olarak AİHM, Sözleşme'nin 5. maddesinin 2. paragrafında (yakalanan her kişiye yakalanma nedenlerinin en kısa sürede ve anladığı bir dilde bildirilmesi zorunludur) ve 6. maddesinin 3 (a) ve (e) paragraflarında (kendisine karşı yöneltilen suçlamanın niteliği ve sebebinden en kısa sürede ve anladığı bir dilde ve ayrıntılı olarak haberdar edilmek ve mahkemede kullanılan dili anlamadığı veya konuşamadığı takdirde bir tercümanın yardımından ücretsiz olarak yararlanmak) belirtilen özel haklar istisna olmak üzere, Sözleşme'nin kamu makamları ile tesis edilecek iletişimde özel bir dil kullanma hakkını ya da kişinin tercih ettiği bir dilde bilgilendirme hakkını tek başına teminat altına almadığına karar vermiştir (bkz. Mentzen/Letonya, B. No: 71074/01, 7/12/2002). AİHM ayrıca Sözleşme'nin seçim amaçlı olarak kamu makamları ile tesis edilecek iletişimde özel bir dil kullanma hakkını teminat altına almadığına da karar vermiştir (bkz. Fryske Nasjonale Partij ve Diğerleri/ Hollanda, B. No: 11100/84, 12/121985).

63. Ayrıca Devletin dil politikalarının tarih, dil, din ve kültür ile ilgili çok sayıda unsurdan etkilendiğinin göz önünde bulundurulması gerekir. Bu bağlamda devlet makamlarının bu alandaki takdir yetkisinin geniş olduğu kabul edilmelidir.

64. Somut davanın koşullarına dönülecek olursa, mevcut dava, yukarıda atıfta bulunulan davalardan farklıdır. Çünkü söz konusu davalar, kamu makamları ya da resmi kurumlarla tesis edilecek iletişimde resmi olmayan bir dil kullanımı ile ilgilidir. Mevcut davada bireysel başvuruya konu edilen mesele genel olarak seçim kampanyaları sırasında resmi dil dışında bir dilin kullanılmasına izin verilip verilmediği değildir. Somut dava, seçim kampanyaları sırasında yapılan halk toplantıları kapsamında olmayan ve bireylere, diğer bireyler ile ilgili olan ilişkilerinde dilsel kısıtlamalar getirilmesi hakkındadır.

65. Anayasa'nın 26. maddesi, her türlü kültürel, siyasal ve sosyal bilgi ve fikirlerin paylaşıldığı ortamlara dâhil olan bireylerin bilgi ve fikir alışverişinde bulunurken istedikleri dili tercih etme özgürlüğünü kapsamaktadır. Bu bağlamda bir ifade aracı olan dil, şüphesiz ki Anayasa'nın 26. maddesinin teminatı altındadır (Aynı yöndeki AİHM kararı için bkz. Eğitim ve Bilim Emekçileri Sendikası/ Türkiye, B. No. 20641/05, § 73, 25/9/2012).

66. 2820 sayılı Kanun'un olayların gerçekleştiği tarihte yürürlükte bulunan 117. maddesi ve halen yürürlükte bulunan 81. maddesi siyasi partilerin Türkçe dışında bir dil kullanmalarına geniş kapsamlı bir yasak getirmekte idi. Anayasa Mahkemesinin iptal kararından önce sözü edilen hükümlerin ihlalleri halinde altı aydan az olmamak üzere hapis cezası verilmesi gerekmekteydi. 2820 sayılı Kanun'un 117. maddesi Anayasa Mahkemesince "yeterince belirli" bir kural olmadığından bahisle iptal edilmiş olmasına rağmen başvuruculların söz konusu Kanun nedeniyle aldıkları cezalar iptal tarihinden sonra infaz edilmiştir.

67. Bu durumda Anayasa Mahkemesi, 2820 sayılı Kanun'un olayların gerçekleştiği tarihte yürürlükte bulunduğu şekliyle 117. maddesi ve halen yürürlükte bulunan 81. maddesi uyarınca siyasi partilere resmi dil dışında dil kullanılmasına getirilen yasağın, demokratik bir toplumda gerekli olup olmadığını inceleyerek, mevcut başvurudaki müdahalenin gerekliliği tespit etmelidir.

68. Yukarıda belirtildiği gibi ilke olarak Devletlerin, seçim kampanyaları sırasında adaylar ve diğer kişiler tarafından kullanılacak dilleri belirleme ve gerekli olması halinde belli makul kısıtlamalar uygulama hakkına sahip olduklarının kabul edilmesi gerekir (benzer bir değerlendirme için bkz. Şükran Aydın ve Diğerleri/Türkiye, B. No. 49197/06, 23196/07, 50242/08, 60912/08 ve 14871/09, 22/1/2013, § 55). Buna karşın Türkçe dışında kalan dillerin siyasi partilerin tüm faaliyetlerinde kullanımının tamamen yasaklanması ve beraberinde cezai yaptırımlar getirilmesi Anayasa'nın 26. maddesinde teminat altına alınan ifade özgürlüğü gibi demokratik toplumun temel değerleri ile bağdaşmaz.

69. Cezai yaptırımlar nedeniyle görüş ve fikirlerin gerektiği şekilde iletilmesi için uygun dilin kullanılamaması durumunda kişilerin görüş ve fikirlerini açıklama ve bu görüş ve fikirleri dinleme hakkının varlığından söz edilemez.

70. Mevcut başvuruya konu olayda başvurucular, kendi beyanlarına göre, suça konu el ilanlarını 21 Mart Nevruz Bayramı Tertip Komitesi adına hazırlamışlar ve ilanda üyesi oldukları DTP'nin amblemini kullanmışlardır. Buna karşın Türkçe ve Kürtçe dillerinde hazırlanan el ilanları seçim kampanyaları ile ilgili olmayıp Nevruz Bayramına davet içermektedir. Bu bağlamda başvuruculların Kürtçe el ilanı bastırmalarından dolayı cezalandırılmaları zorunlu bir sosyal ihtiyacı karşılamamaktadır.

71. Yukarıda açıklanan nedenlerle başvuranların ifade özgürlüklerine yapılan müdahalenin "demokratik bir toplumda gerekli" olmadığı kanaatine varılmıştır. Bu sebeplerle başvuruculların Anayasa'nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün ihlal

edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesinin Uygulaması

72. 6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (1) numaralı fıkrasında, esas inceleme sonunda ihlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedileceği belirtilmiş, ancak yerindelik denetimi yapılamayacağı, idari eylem ve işlem niteliğinde karar verilemeyeceği hüküm altına alınmıştır.

73. Başvurucular hakkında verilen cezanın ifade özgürlüğünü ihlal ettiği gözetilerek başvurucuların cezalandırılmasına ilişkin davada yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar görülmüştür. İfade özgürlüğüne ilişkin ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosyanın ilgili Mahkemesine gönderilmesine karar verilmesi gerekir.

74. Başvuruda Anayasa'nın 26. maddesinin ihlal edildiği sonucuna varılmıştır. Başvurucuların her biri, 3.600,00 TL maddi ve 5.000,00 TL manevi tazminata hükmedilmesini talep etmiştir. Başvurucular ayrıca, avukatlık ücretlerini ve ödenen harç ile yapılan diğer masrafların ödenmesini de talep etmiştir.

75. Adalet Bakanlığı, başvurucular tarafından talep edilen tazminat miktarları konusunda herhangi bir beyanda bulunmamıştır.

76. Başvurucuların cezalandırılmasına ilişkin davada yeniden yargılama yapılmasına karar verildiğinden ve başvurucular ödedikleri para cezalarını yeniden yargılamanın sonucuna göre 4/12/2004 tarih ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu hükümlerine göre isteyebileceklerinden maddi tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

77. Başvurucuların ifade özgürlüğüne yönelik başvuru açısından ihlal tespitinin yeterli tatmin sağladığı değerlendirildiğinden ifade özgürlüğüne yapılan müdahale nedeniyle manevi tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

78. Başvurucular tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 198,35 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.698,35 TL yargılama giderinin başvurulara ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Başvurucular Faik Kaplan, Salih Karaviş, Metin Demir ve Hüsnü Babat'ın başvurularının, "süre aşımı" nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Başvurucular Celile Eraslan ve İsa Yağbasan'ın ifade özgürlüğünün ihlal edildiği yönündeki iddialarının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Başvurucular Celile Eraslan ve İsa Yağbasan'ın Anayasa'nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvuruculara tazminata ilişkin taleplerinin REDDİNE,

D. Başvurucular Celile Eraslan ve İsa Yağbasan tarafından yapılan 198,35 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.698,35 TL yargılama giderinin BAŞVURUCULARA müştereken ÖDENMESİNE, başvurucular Faik Kaplan, Salih Karaviş, Metin Demir ve Hüsnü Babat tarafından yapılan yargılama giderlerinin başvurucular üzerinde bırakılmasına,

E. Ödemenin, kararın tebliğini takiben başvuruculara Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına.

F. İhlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere kararın bir örneğinin ilgili mahkemesine gönderilmesine,

20/11/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

M.Ş.B.

B. No: 2013/2202 | Karar tarihi: 20.11.2014

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2013/2202

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

M.Ş.B. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2013/2202)

Karar Tarihi: 20/11/2014

R.G. Tarih-Sayı: 14/3/2015-29295

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

GİZLİLİK TALEBİ KABUL

Başkan : Alparslan ALTAN

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Celal Mümtaz AKINCI

Muammer TOPAL

M. Emin KUZ

Raportör : Bahadır YALÇINÖZ

Başvurucu : M. Ş. B.

Vekili : Av. Mehmet SAĞLAM

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, 10/3/2011 tarih ve 6191 sayılı Sözleşmeli Erbaş ve Er Kanunu'nun 10. maddesi ile 27/7/1967 tarih ve 926 sayılı Türk Silâhlı Kuvvetleri Personel Kanunu'na eklenen geçici 32. maddesinde düzenlenen haklardan yararlanmak için yaptığı başvurunun reddi üzerine açtığı davada, Anayasa'nın 10. maddesinde düzenlenen eşitlik ilkesinin, 36. maddesinde düzenlenen adil yargılanma hakkının ve 38. maddesinde düzenlenen masumiyet karinesinin ihlal edildiğini ileri sürmüş, maddi ve manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 28/3/2013 tarihinde Anayasa Mahkemesine doğrudan yapılmıştır. İdari yönden yapılan ön incelemede başvurunun Komisyona sunulmasına engel bir durumun bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. İkinci Bölüm Birinci Komisyonunca, 28/2/2014 tarihinde başvurunun, kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Bölüm Başkanı tarafından 31/3/2014 tarihinde, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına ve bir örneğinin görüş için Adalet Bakanlığına gönderilmesine karar verilmiştir.

5. Başvuru konusu olay ve olgular Adalet Bakanlığına bildirilmiş, Bakanlık görüşünü 28/5/2014 tarihinde Anayasa Mahkemesine sunmuştur.

6. Adalet Bakanlığı tarafından Anayasa Mahkemesine sunulan görüş başvurucuya 9/6/2014 tarihinde bildirilmiştir. Başvurucu, karşı beyanlarını 23/6/2014 tarihinde Anayasa Mahkemesine sunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

8. Başvurucu, astsubay statüsünde görev yapmakta iken 1997 yılında alınan Yüksek Askerî Şûra (YAŞ) kararı ile resen emekliye sevk edilmiştir.

9. 6191 sayılı Kanun'un 10. maddesinin (7) numaralı fıkrası ile 926 sayılı Kanun'a eklenen geçici 32. madde, 12/3/1971 tarihi sonrasındaki yargı denetimine kapalı idari işlemler veya YAŞ kararlarıyla Türk Silahlı Kuvvetlerinden (TSK) ilişiği kesilenlere bazı haklarının iadesinin sağlanması amacıyla idareye başvuru imkânı getirmiş ve bu hükümden yararlanabilmek için 6191 sayılı Kanun'un yürürlük tarihinden itibaren 60 gün içinde Milli Savunma Bakanlığına başvurulması gerektiği hükme bağlanmıştır.

10. Başvurucunun, 926 sayılı Kanun'a eklenen geçici 32. madde kapsamından yararlandırılması talebiyle yaptığı başvuru, Milli Savunma Bakanlığının 5/7/2011 tarihli işlemi ile reddedilmiştir. İşlemin gerekçesi şu şekildedir:

"… hakkınızda tesis edilen işlemin dayanağı fiillerin vasıf ve mahiyeti dikkate alınarak, Askeri Yüksek İdare Mahkemesinde yargı yolu açık olmak üzere başvurunuzun REDDİNE…"

11. Başvurucu tarafından, anılan işlemin iptali istemiyle Milli Savunma Bakanlığına karşı Askeri Yüksek İdare Mahkemesi (AYİM) Birinci Dairesinde dava açılmıştır.

12. Başvurucu dava dilekçesinde, 926 sayılı Kanun'un 32. maddesinden faydalandırılmasını engelleyen bir eyleminin bulunmadığını, dava konusu işlemde bir gerekçe de belirtilmediğinden bunun dışında bir hususun dile getirilemediğini ifade etmiştir.

13. Davalı Bakanlık tarafından AYİM Birinci Dairesine sunulan savunma dilekçesinde, Bakanlığın müracaatları kabul edip etmeme hususunda takdir yetkisinin bulunduğunu ve dava konusu işlemin hukuka uygun olduğunu belirtmiştir.

14. AYİM Birinci Dairesi, dava konusu işlemde başvurucunun fiillerinin neler olduğunun belirtilmemesi ve savunma dilekçesinde de hiçbir belge sunulmaması üzerine 12/4/2012 tarihli ara kararı ile davalı Bakanlıktan işleme esas alınan fiil ve olguların neler olduğunun bildirilmesine ve buna ilişkin belgelerin gönderilmesine karar vermiştir.

15. AYİM Birinci Dairesi 9/10/2012 tarih ve E.2012/284, K.2012/1062 sayılı kararı ile oyçokluğuyla davayı reddetmiştir. Karar gerekçesi şöyledir:

"… Davacının, 06.12.1989 tarihinde şüpheli, 28.04.1997 tarihinde sakıncalı kategorisine alındığı; istihbarat raporuna göre, devrim yanlısı İslami örgüt mensubu olduğu; çevresinde etnik ayrımcılığı destekleyen bir kişi olarak tanındığı; ideolojik görüşlerini astlarına aşılamaya yönelik propaganda faaliyetinde bulunduğu; ailece ideolojik görüşlerini benimseyen sivil şahıslarla örgütsel ilişki içinde oldukları; amirleri tarafından, görevini icrada yeterince güven vermediği yönünde kanaat belirtildiği cihetiyle TSK'den ilişiği kesilen davacının safahatında sicil notlarının da görece düşük (yeterli ve iyi seviyelerinde) olduğu gözetilerek 926 sayılı Kanunun 32'nci maddesinden yararlandırılmaması işleminde hukuka aykırılık bulunmadığı sonucuna varılmıştır."

16. Kararla ilgili karşı oy yazısında;

"… Geçici 32'nci Maddeden yararlandırılmama işlemine esas alınan istihbarat raporuna bakıldığında;

- Davacının irticai ve etnik bölücü faaliyetleri konusunda hiçbir bulgu belirtilmediği, belli bir olaya işaret edilmediği ve belge eklenmediği,

- 1990 yılındaki iki basit disiplin cezası disiplin bozucu hareket olarak kabul edilirken, sicilinde olumlu kanaat belirtildiği,

- Uzun süre kategoride tutulmasına rağmen iptal kararından sonraki diğer faaliyetlerinin net ve açık olarak ortaya konulmadığı anlaşılmaktadır.

…"

denilmiştir.

17. Başvurucu, bu karara karşı yapılan karar düzeltme talebinde diğer iddialarının yanında dava dosyasına sunulan istihbarat raporunun muhteva ve mahiyeti hakkında bir bilgisinin olmadığından dolayı savunma hakkını kullanamadığını da belirtmiştir. AYİM Birinci Dairesi yine oyçokluğuyla 19/2/2013 tarih ve E.2013/164, K.2013/206 sayılı kararı ile karar düzeltme talebini reddetmiştir.

18. Karar, başvurucuya 5/3/2013 tarihinde tebliğ edilmiş, 28/3/2013 tarihinde Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru yapılmıştır.

B. İlgili Hukuk

19. 926 sayılı Kanun'un geçici 32. maddesinin birinci, ikinci ve dördüncü fıkraları şöyledir:

"12 Mart 1971 tarihinden bu Kanunun yayımı tarihine kadar, yargı denetimine kapalı idari işlemler veya Yüksek Askerî Şûra kararları ile Türk Silahlı Kuvvetlerinden ilişiği kesilenler veya vefatları hâlinde hak sahipleri, bu madde hükümlerinden yararlanabilmek için altmış gün içinde Milli Savunma Bakanlığına başvururlar.

Milli Savunma Bakanı, başvurunun kabulüne veya reddine en geç altı ay içinde karar verir. Milli Savunma Bakanı, hazırlık amacıyla sadece gerekli yazışmaların yapılması hususunda yardımcı olmak üzere gerektiğinde komisyonlar kurabilir ve bu komisyonlara, ilgili bakanlıklar ile kamu kurum ve kuruluşlarından temsilci çağırabilir. İlgililerin, Türk Silahlı Kuvvetlerinden ilişiklerinin kesilmesine esas bilgi ve belgeler Genelkurmay Başkanlığınca en geç altmış gün içinde Milli Savunma Bakanlığına gönderilir.

…

Başvurunun reddi hâlinde, bu ret işlemine karşı ilgililer altmış gün içinde Askerî Yüksek

İdare Mahkemesinde dava açabilirler.”

20. 4/7/1972 tarih ve 1602 sayılı Askeri Yüksek İdare Mahkemesi Kanunu’nun “Dosya dışında inceleme” başlıklı 52. maddesi şöyledir:

“Daireler veya Daireler Kurulu, bakmakta oldukları davalara ait her çeşit incelemeleri kendiliklerinden yapabilecekleri gibi, tayin edecekleri süre içinde, lüzum gördükleri evrakın gönderilmesini ve her türlü bilgilerin verilmesini taraflardan ve ilgili diğer yerlerden isteyebilirler. Bu hususta kararların, ilgililerce, süresi içinde yerine getirilmesi mecburidir. Haklı sebeplerin bulunması halinde bu süre, bir defaya mahsus olmak üzere uzatılabilir.

Taraflardan biri ara kararının icaplarını yerine getirmediği takdirde bunun verilecek karar üzerindeki etkisi, görevli daire veya kurulca önceden takdir edilir, ara kararında bu husus ayrıca belirtilir.

Ancak, istenen bilgi ve belgeler Türkiye Cumhuriyetinin güvenliğine ve yüksek menfaatlerine veya Türkiye Cumhuriyetinin güvenliği ve yüksek menfaatleri ile birlikte yabancı devletlere de ilişkin ise, Başbakan, Genelkurmay Başkanı veya ilgili Bakan gerekçesini bildirmek suretiyle, söz konusu bilgi ve belgeleri vermeyebilir.

(Değişik dördüncü fıkra: 19/6/2010-6000/20 md.) Dava dosyasındaki bilgi ve belgeler taraf ve vekillerine açıktır. Şu kadar ki; mahkeme tarafından getirtilen veya idarece gönderilen bilgi, belge ve dosyalardan, başka şahıs ve makamların özel bilgileri ile şeref, haysiyet ve güvenliğinin korunması veya idarenin soruşturma metotlarının gizli tutulması maksatlarıyla taraf ve vekillerine incelettirilmemesi kaydı konulanlar ile personelin özlük dosyasındaki dava konusu haricindekiler taraf ve vekillerine incelettirilemez.

(Ek fıkra: 19/6/2010-6000/20 md.) Taraf ve vekillerine incelettirilemeyecek nitelikteki bilgi ve belgeler; bulundukları yer itibarıyla taraf ve vekillerine açık olan diğer evraktan ayrılamaz nitelikte iseler, taraf ve vekillerine incelettirilecek suretleri, ilgili bölümleri idare tarafından karartılarak ayrıca gönderilir.

(Ek fıkra: 19/6/2010-6000/20 md.) Davacı taraf veya vekili, karartılan veya verilmeyen bilgi ve belgelerin savunmaya esas teşkil edecek unsurlar olduğu iddiası ile mahkemeye itiraz edebilir. Yapılan bu itiraz, mahkeme tarafından incelenerek haklı görülen hususlarda, mahkemenin belirleyeceği çerçevede daha önce karartılan veya verilmeyen bilgi ve belgeler karşı tarafa incelettirilebilir.

(Ek fıkra: 19/6/2010-6000/20 md.) Bu hükümlere göre elde edilen ve gizlilik derecesine sahip bilgi ve belgeler, taraf ve vekillerince mahkeme haricinde, diğer bir maksatla kullanılamaz. Aksine davranışta bulunanlar hakkında ilgili kanun hükümleri saklıdır.”

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

21. Mahkemenin 20/11/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 28/3/2013 tarih ve 2013/2202 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

22. Başvurucu, 926 sayılı Kanun’un geçici 32. maddesinden yararlandırılmamasına ilişkin işlemin hiçbir somut veri, bilgi ve mahkeme kararı ortaya konulmadan salt duyuma dayalı istihbari bilgiler esas alınmak suretiyle tesis edildiğini, istihbari bilgilere dayalı suçlamaların ne olduğunun bildirilmediği ve bu konuya ilişkin savunma yapma imkânı tanınmadığını, coğrafi ve kültürel aidiyetinin işlem tesisinde etkili olduğunu, aynı YAŞ kararıyla ilişiği

kesilen 26 astsubaydan kendisi dışında diğerlerinin başvurularının kabul edildiğini ve bu durumun ayrımcılığa neden olduğunu belirterek Anayasa'nın 10. maddesinde düzenlenen eşitlik ilkesinin, 36. maddesinde düzenlenen adil yargılanma hakkının ve 38. maddesinde düzenlenen masumiyet karinesinin ihlal edildiğini ileri sürmüş, maddi ve manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

B. Değerlendirme

23. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı değildir. Başvurucu, kendisine ayrımcılık yapıldığından ve dava dosyasına sunulan gizli belgelerin karara esas alınmasına karşın hiçbir şekilde bu belgelerden haberdar edilmemesinden şikâyet etmektedir. Bu nedenle başvurunun, eşitlik ilkesinin ihlali iddiası ve gizli belgelerin incelettirilmediği iddiası başlıklarında değerlendirilmesi gerekmiştir.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

a. Eşitlik İlkesinin İhlali İddiası

24. Başvurucu, kendisi ile aynı durumda olanların 926 sayılı Kanun'un geçici 32. maddesinden yararlandırılmasına karşın kendisinin yararlandırılmadığını, coğrafi ve kültürel aidiyetinin işlem tesisinde etkili olduğunu belirterek, Anayasa'nın 10. maddesinde düzenlenen eşitlik ilkesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

25. Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası ile 6216 sayılı Kanun'un 45. maddesinin (1) numaralı fıkrası hükümlerine göre, Anayasa Mahkemesine yapılan bir bireysel başvurunun esasının incelenebilmesi için, kamu gücü tarafından müdahale edildiği iddia edilen hakkın Anayasa'da güvence altına alınmış olmasının yanı sıra Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (Sözleşme) ve Türkiye'nin taraf olduğu ek protokollerinin kapsamına da girmesi gerekir. Bir başka ifadeyle, Anayasa ve Sözleşme'nin ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün değildir (B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18) Bu nedenle, bireysel başvuru kapsamındaki hakların içeriğinin tespit edilmesinde Anayasa ve Sözleşme hükümlerinin birlikte değerlendirilmesi ve ortak koruma alanının tespit edilmesi gerekir.

26. Anayasa'nın "Kanun önünde eşitlik" kenar başlıklı 10. maddesinin birinci ve beşinci fıkraları şöyledir:

"Herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir.

…

Devlet organları ve idare makamları bütün işlemlerinde kanun önünde eşitlik ilkesine uygun olarak hareket etmek zorundadırlar."

27. Sözleşme'nin "Ayrımcılık yasağı" kenar başlıklı 14. maddesi şöyledir:

"Bu Sözleşme'de tanınan hak ve özgürlüklerden yararlanma, cinsiyet, ırk, renk, dil, din, siyasal veya diğer kanaatler, ulusal veya toplumsal köken, ulusal bir azınlığa aidiyet, servet, doğum başta olmak üzere herhangi başka bir duruma dayalı hiçbir ayrımcılık gözetilmeksizin sağlanmalıdır."

28. Yukarıda yer verilen hükümler göz önünde bulundurulduğunda, başvurucunun ayrımcılık yasağı kapsamında incelenmesi gereken iddiasının, soyut olarak

değerlendirilmesi mümkün olmayıp, Anayasa ve AİHS kapsamında yer alan diğer temel hak ve özgürlüklerle bağlantılı olarak ele alınması gerekir (B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 33).

29. Bununla birlikte, bireysel başvuru incelemesinde ayrımcılık yasağının bağımsız bir koruma işlevinin olmaması, bu yasağın genişletici bir yoruma tabi tutulmasına engel teşkil etmemektedir. Anayasal bir hakkın ihlal edildiği iddiası tek başına incelendiğinde o hakkın ihlal edilmediği kanaatine varılabilirse de bu durum, o hakka ilişkin ayrımcı bir uygulamanın incelenmesine engel değildir. Bu çerçevede, ilgili temel hak ve özgürlük ihlal edilmemiş olsa da o hakla ilgili bir konuda sergilenen ayrımcı tutumun, Anayasa'nın 10. maddesini ihlal ettiği sonucuna ulaşılabilir (B. No: 2012/606, 20/2/2014, § 48).

30. Ayrımcılık yasağının ihlal edilip edilmediğinin tartışılabilmesi için, kural olarak kişinin hangi temel hak ve özgürlüğü konusunda, ayrıca hangi temele dayalı olarak ayrımcılığa maruz kaldığının tespiti gerekir. Ayırımcılık iddiasının ciddiye alınabilmesi için başvurucunun, kendisiyle benzer durumdaki başka kişilere yapılan muamele ile kendisine yapılan muamele arasında bir farklılığın bulunduğunu ifade etmesi yeterli olmayıp, ayrıca bu farklılığın meşru bir temeli olmaksızın ırk, renk, cinsiyet, din, dil vb. bir ayrımcılık temeline dayandığını makul delillerle ortaya koyması gerekir. Somut olayda başvurucu tarafından, 926 sayılı Kanun'un geçici 32. maddesinden yararlandırılmaması nedeniyle ayırımcılığa maruz kaldığını belirtilmiş olmakla beraber, kendisine hangi temele dayalı olarak ayırımcılık yapıldığına ilişkin herhangi bir beyanda bulunmadığı gibi, belirtilen iddiasını temellendirecek herhangi bir somut bulgu ve kanıt da sunmamış olduğu anlaşılmakla, başvurunun bu kısmının "açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Gizli Belgelerin İncelettirilmediği İddiası

31. Başvurucu, davalı idare tarafından sunulan ve mahkeme kararına esas alınan gizli belgelerden kendisinin haberdar edilmediğini ve bu suretle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmektedir.

32. Olayda, AYİM'de görülen davada davalı idarenin uyuşmazlığın çözümü için AYİM'e gizlilik dereceli belgeler sunduğu, başvurucunun bu belgelerden haberdar edilmediği ve bu belgelerin karara esas alınarak davanın sonuçlandırıldığı görülmektedir.

33. Başvurucu tarafından gizlilik dereceli belgelerin kendisine incelettirilmemesine ilişkin şikâyeti açıkça dayanaktan yoksun değildir. Kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de görülmeyen bu şikâyet yönünden başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

34. Başvurucu, davalı idare tarafından sunulan ve mahkeme kararına esas alınan gizli belgelerden kendisinin haberdar edilmediğini ve bu suretle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmektedir.

35. Bakanlık bu iddiaya karşı görüş bildirmemiştir.

36. Başvurucunun gizlilik dereceli belgelerin incelettirilmediği iddiası silahların eşitliği ilkesi ve çelişmeli yargılama hakkı açısından incelenecektir.

37. Anayasa'nın "Hak arama hürriyeti" kenar başlıklı 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı

veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir.”

38. Sözleşme’nin “Adil yargılanma hakkı” kenar başlıklı 6. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

“Herkes medeni hak ve yükümlülükleri ile ilgili uyuşmazlıklar ya da cezai alanda kendisine yöneltilen suçlamalar konusunda karar verecek olan, kanunla kurulmuş bağımsız ve tarafsız bir mahkeme tarafından davasının makul bir süre içinde, hakkaniyete uygun ve açık olarak görülmesini isteme hakkına sahiptir.”

39. Yapılan yargılama sırasında tanık dinletme hakkı da dâhil olmak üzere delillerin ibrazı ve değerlendirilmesi adil yargılanma hakkının unsurlarından biri olarak kabul edilen silahların eşitliği ilkesi kapsamında kabul edilmekte olup, bu hak ve gerekçeli karar hakkı da makul sürede yargılanma hakkı gibi, adil yargılanma hakkının somut görünümleridir. Anayasa Mahkemesi de Anayasa’nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı birçok kararında, ilgili hükmü Sözleşme’nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, gerek Sözleşmenin lâfzî içeriğinde yer alan gerek AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen gerekçeli karar hakkı ve silahların eşitliği ilkesi gibi ilke ve haklara, Anayasa’nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir (B. No: 2012/13, 2/7/2013,§ 38).

40. Adil yargılanma hakkının unsurlarından biri silahların eşitliği ilkesidir. Silahların eşitliği ilkesi, davanın taraflarının usuli haklar bakımından aynı koşullara tabi tutulması ve taraflardan birinin diğerine göre daha zayıf bir duruma düşürülmeksizin iddia ve savunmalarını makul bir şekilde mahkeme önünde dile getirme fırsatına sahip olması anlamına gelmektedir (B. No: 2013/1134, 16/5/2013, § 32). Kural olarak başvurucular, davanın karşı tarafına tanınan bir avantajın kendisine zarar vermiş olduğunu veya bu durumdan olumsuz etkilendiğini ispat etmek zorunda değildirler. Taraflardan birine tanınan, diğerine tanınmayan avantajın, fiilen olumsuz bir sonuç doğurduğuna dair delil bulunmasa da silahların eşitliği ilkesi ihlal edilmiş sayılır (Bkz., AİHM, Zagorodnikov/Rusya, B. No: 66941/01, 7/6/2007, § 30).

41. Çelişmeli yargılama ilkesi ise taraflara dava malzemesi hakkında bilgi sahibi olma ve yorum yapma hakkının tanınmasını ve bu nedenle tarafların yargılamanın bütününe aktif olarak katılmasını gerektirmektedir. Bu anlamda, mahkemece tarafların dinlenilmemesi, delillere karşı çıkma imkanı verilmemesi, yargılama faaliyetinin hakkaniyete aykırı hale gelmesine neden olabilecektir (Benzer yöndeki AİHM kararı için bkz. Ruiz-Mateos/İspanya, B. No.12952/87, 23/06/1993, § 63). Çelişmeli yargılama ilkesi, silahların eşitliği ilkesi ile yakından ilişkili olup, bu iki ilke birbirini tamamlar niteliktedir. Zira çelişmeli yargılama ilkesinin ihlal edilmesi durumunda, davasını savunabilmesi açısından taraflar arasındaki denge bozulacaktır. Çelişmeli yargılamanın medeni haklara ilişkin davalarda da kabul ediliyor olması, medeni bir hakka ilişkin yargılamada tarafların duruşmada hazır bulunması da dahil olmak üzere, yargılamanın bütününe aktif olarak katılmalarını gerektirir (B. No: 2013/1780, 20/3/2014,§ 25).

42. AİHM, hükme esas olan ve gizli olduğu belirtilen belgelere tarafların erişiminin kısıtlanmasını ihlal sebebi saydığı birçok kararından biri olan Miran/Türkiye kararında, Askeri Yüksek İdari Mahkemesinde görülen davada "gizli" ibareli belgelere başvuranın erişiminin imkânsız olmasına ilişkin şikayet yönünden AİHS'in 6/1. maddesinin ihlal edildiğine karar vermiştir (Miran/Türkiye, B. No: 43980/04, 21/4/2009). AİHM, benzer bir kararında da “gizli” ibareli belgelere erişimin sağlanmamasının silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkesine aykırı olduğu gerekçesiyle AİHS'in 6/1. maddesinin ihlal

edildiğini hükme bağlamıştır (Güner Çorum/Türkiye, B. No: 59739/00, 31/10/2006, §§, 21-30).

43. Başvuru konusu olayda, başvurucunun 926 sayılı Kanun'un geçici 32. maddesinden yararlandırılması talebiyle yaptığı başvuru, ilişiğinin kesilmesine ilişkin fiillerin vasıf ve mahiyeti dikkate alınarak reddedilmiş, bu işleme karşı açılan davada, davalı Bakanlığın savunma dilekçesinde işlem tesis edilirken takdir yetkisinin hukuka uygun kullanıldığı belirtilmiş, savunma dilekçesi ekinde hiçbir belge sunulmaması nedeniyle AYİM Birinci Dairesi, davalı Bakanlıktan işleme esas alınan fiil ve olguların neler olduğunun bildirilmesine ve buna ilişkin belgelerin gönderilmesine karar vermiş, Bakanlık başvurucu hakkında gizlilik dereceli belgeleri dava dosyasına sunmasına rağmen bu belgelerden başvurucu haberdar edilmemiş, AYİM Birinci Dairesi de gizlilik dereceli olarak sunulan ve içinde istihbarat raporunun da bulunduğu belgeleri esas almak suretiyle davanın reddine karar vermiş, başvurucu tarafından karar düzeltme dilekçesinde ilgili belgelerden haberdar edilmediği için savunma yapma imkanı bulamadığını belirtmesine karşın karar düzeltme talebi de reddedilerek uyuşmazlık sonuçlandırılmıştır.

44. Ceza davaları ile medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin davaların usul kuralları da dâhil olmak üzere yargılamanın tüm aşamalarında silahların eşitliği ilkesi ve çelişmeli yargılama hakkının güvence altına alınarak adil yargılanma hakkının korunması hukuk devleti olmanın bir gereğidir. Asıl kural tarafların eşit şartlarda yargılamaya katılımının sağlanması, gösterilen kanıtlardan ve sunulan görüşlerden bilgi sahibi olması ve bunlarla ilgili görüşlerini bildirebilme imkânının verilmesi olup kamu güvenliği, misilleme riski altında olan şahitlerin korunması, soruşturma usullerinin gizli tutulması gibi bazı istisnaların yargılama usulünde yer alması mümkündür. Bu durumda dahi verilmeyen veya karartılan bilgi ve belgelere karşı ilgilinin mahkemeye itirazda bulunabilme imkânı getirilmesi adil yargılanmanın garanti altına alınması için bir gerekliliktir. Bu hususlar 1602 sayılı Kanun'un 52. maddesinde değişiklik yapan 19/6/2010 tarih ve 6000 sayılı Askeri Mahkemeler Kuruluşu ve Yargılama Usulü Kanunu ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un genel gerekçesi ile madde gerekçesinde de ifade edilmiş olup, değişikliğin sebebi olarak da AİHM'in 31/10/2006 tarihinde verdiği Aksoy (Eroğlu)/Türkiye kararı gösterilmiştir (B. No: 2013/6428, 26/6/2014,§ 74).

45. 6000 sayılı Kanun'un 20. maddesiyle 1602 sayılı Kanun'un 52. maddesinin dördüncü fıkrası değiştirilmiş ve maddeye beş ve altıncı fıkralar eklenmiştir. Yapılan bu yeni düzenlemede; dava dosyasındaki bilgi ve belgelerin taraf ve vekillerine açık olduğu, ancak mahkeme tarafından getirtilen veya idarece gönderilen bilgi, belge ve dosyalardan, başka şahıs ve makamların özel bilgileri ile şeref, haysiyet ve güvenliğinin korunması veya idarenin soruşturma metotlarının gizli tutulması maksatlarıyla taraf ve vekillerine incelettirilmemesi kaydı konulanlar ile personelin özlük dosyasındaki dava konusu haricindekilerin taraf ve vekillerine incelettirilemeyeceği, taraf ve vekillerine incelettirilemeyecek nitelikteki bilgi ve belgeler; bulundukları yer itibarıyla taraf ve vekillerine açık olan diğer evraktan ayrılamaz nitelikte iseler, incelettirilecek suretleri, ilgili bölümleri idare tarafından karartılarak ayrıca gönderileceği, davacı taraf veya vekilinin, karartılan veya verilmeyen bilgi ve belgelerin savunmaya esas teşkil edecek unsurlar olduğu iddiası ile mahkemeye itiraz edebileceği, bu itirazın, mahkeme tarafından incelenerek haklı görülen hususlarda, mahkemenin belirleyeceği çerçevede daha önce karartılan veya verilmeyen bilgi ve belgelerin karşı tarafa incelettirilebileceği kural altına alınmıştır (B. No: 2013/6428, 26/6/2014,§ 75).

46. Somut olayda, AYİM tarafından davalı idarenin sunduğu gizlilik dereceli belgelerin başvurucuya bildirilmediği, başvurucunun ancak davanın esası hakkında verilen karar ile dava dosyasına anılan belgelerin sunulduğunu öğrendiği, karar düzeltme dilekçesinde bu belgelere karşı savunma yapma imkânı sunulmadığı hususunu belirtmesine karşın, anılan belgelerin incelettirilmesi konusunda başvurucuya bir imkân tanınmadan karar düzeltme talebinin reddedildiği görülmektedir.

47. Bu durumda, başvurucu, kendisine bildirilmeyen ve hükme esas alındığı görülen belgelerden davanın esası hakkında verilen karar ile haberdar olmuş olup, başvurucunun, 1602 sayılı Kanun'un 52. maddesindeki usul göz önüne alındığında, anılan belgelerin incelettirilmesi talebinde bulunması, AYİM tarafından bu talebin kabul edilmesi ve belgelerin incelettirilmesine izin verilmesi ve ardından başvurucunun bu belgelere karşı savunma yapması, 15 günlük karar düzeltme süresi içinde tüm yükümlülüğün başvurucuya yüklenmesi sonucunu doğuracaktır.

48. Sonuç olarak AYİM tarafından gizlilik dereceli belgelerin, başka şahıs ve makamların özel bilgileri ile şeref, haysiyet ve güvenliğinin korunması veya idarenin soruşturma metotlarının gizli tutulması veya benzeri haklı görülebilecek hususlar nedeniyle başvurucunun incelemesine açılmadığını ortaya koyacak hiçbir argümanın ortaya konulmadığı, anılan belgelerin başvurucunun incelemesine açılıp açılmayacağına ilişkin bir karar dahi alınmadığı ve bu belgelerden başvurucunun haberdar edilmediği görülmekle olayda, davalı idare tarafından sunulan ve AYİM kararında hükme esas alınan gizlilik dereceli belgelere karşı başvurucuya savunma yapma imkânı verilmemesi nedeniyle başvurucunun silahların eşitliği ilkesi ve çelişmeli yargılama hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşılmıştır.

49. Yukarıdaki açıklamalar çerçevesinde, başvurucunun, Anayasa'nın 36. maddesinde düzenlenen adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

50. Başvurucu, uğradığı maddi ve manevi zararların tazminine karar verilmesini talep etmiştir.

51. 6216 sayılı Kanun'un "Kararlar" kenar başlıklı 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

52. Başvuruya konu yargılamada davalı idare tarafından gönderilen gizlilik dereceli belgelerin başvurucuya incelettirilmeyerek bu belgeler hakkında görüş vermesinin engellenmesi nedeniyle başvurucunun adil yargılanma hakkının ihlal edildiği tespit edilmiş olup, bu ihlal ve ihlalin sonuçları yeniden yargılama yapmak suretiyle giderilebilecek niteliktedir.

53. Başvurucu uğradığını ileri sürdüğü maddi ve manevi zararların tazmini talebinde bulunmuş ise de, Mahkemece yargılamanın yeniden yapılmasına karar verildiğinden bu

aşamada talebin reddedilmesi gerekir.

54. Başvurucu tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 198,35 TL başvuru harcı ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.698,35 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine, ihlal ve ihlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması için kararın bir örneğinin AYİM Birinci Daire Başkanlığına gönderilmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucunun,

1. Eşitlik ilkesinin ihlal edildiği iddiasının “konu bakımından yetkisizlik ” nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Gizlilik dereceli belgelerin incelettirilmemesine ilişkin şikâyetinin KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Gizlilik dereceli belgelerin incelettirilmemesi nedeniyle adil yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. İhlal ve ihlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması için kararın bir örneğinin AYİM Birinci Daire Başkanlığına GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminata ilişkin taleplerinin REDDİNE,

E. 198,35 TL başvuru harcı ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.698,35 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

20/11/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

B.Ç.

B. No: 2013/2349 | Karar tarihi: 20.11.2014

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2013/2349

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

B.Ç. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2013/2349)

Karar Tarihi: 20/11/2014

R.G. Tarih-Sayı: 14/3/2015-29295

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

GİZLİLİK TALEBİ KABUL

Başkan : Alparslan ALTAN

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Celal Mümtaz AKINCI

Muammer TOPAL

M. Emin KUZ

Raportör : Bahadır YALÇINÖZ

Başvurucu : B. Ç.

Vekili : Av. Hasan ÖZDEMİR

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, Yüksek Askerî Şûra (YAŞ) kararı ile resen emekliye sevk edilmesi işlemi ve 10/3/2011 tarih ve 6191 sayılı Sözleşmeli Erbaş ve Er Kanunu'nun 10. maddesi ile 27/7/1967 tarih ve 926 sayılı Türk Silâhlı Kuvvetleri Personel Kanunu'na eklenen geçici 32. maddesinde düzenlenen haklardan yararlanmak için yaptığı başvurunun reddi üzerine açtığı davanın reddedilmesi nedenleriyle, Anayasa'nın 2., 10., 35., 36., 38., 40., 49., 90., 125., 129., 138. ve 157. maddelerinde tanımlanan haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüş, maddi ve manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 9/4/2013 tarihinde Anayasa Mahkemesine doğrudan yapılmıştır. İdari yönden yapılan ön incelemede başvurunun Komisyona sunulmasına engel bir durumun bulunmadığı

tespit edilmiştir.

3. İkinci Bölüm Birinci Komisyonunca, 8/1/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. İkinci Bölümün 29/1/2014 tarihli ara kararı gereğince başvurunun, kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına ve bir örneğinin görüş için Adalet Bakanlığına gönderilmesine karar verilmiştir.

5. Başvuru konusu olay ve olgular Adalet Bakanlığına bildirilmiş, Bakanlık görüşünü 27/3/2014 tarihinde Anayasa Mahkemesine sunmuştur.

6. Adalet Bakanlığı tarafından Anayasa Mahkemesine sunulan görüş başvurucuya bildirilmiş, başvurucu, karşı beyanlarını 24/4/2014 tarihinde Anayasa Mahkemesine sunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

8. Başvurucu, astsubay statüsünde görev yapmakta iken disiplinsizliği ve ahlaki durumu nedeniyle 8/2/2008 tarihli YAŞ kararıyla Türk Silahlı Kuvvetlerinden (TSK) ilişiği kesilmiştir.

9. 6191 sayılı Kanun'un 10. maddesinin (7) numaralı fıkrası ile 926 sayılı Kanun'a eklenen geçici 32. madde, 12/3/1971 tarihi sonrasındaki yargı denetimine kapalı idari işlemler veya YAŞ kararlarıyla TSK'dan ilişiği kesilenlere bazı haklarının iadesinin sağlanması amacıyla idareye başvuru imkânı getirmiş ve bu hükümden yararlanabilmek için 6191 sayılı Kanun'un yürürlük tarihinden itibaren 60 gün içinde Milli Savunma Bakanlığına başvurulması gerektiği hükme bağlanmıştır.

10. Başvurucunun, 926 sayılı Kanun'a eklenen geçici 32. madde kapsamından yararlandırılması talebiyle yaptığı başvuru, Milli Savunma Bakanlığının 6/6/2011 tarihli işlemi ile reddedilmiştir. İşlem gerekçesi şöyledir:

"… askeri-sivil personel ile toplu olarak UYUŞTURUCU MADDE kullanmanız, askeri personeli uyuşturucu maddeye özendirmeniz ve kullanmaya teşvik etmeniz gerekçesi ile,…"

11. Başvurucu 2/8/2011 tarihinde, Hava Kuvvetleri Komutanlığından, emekliye sevk edilme işlemine ilişkin tüm bilgiler ile dayanak belgelerin, sicil belgelerinin, disiplin cezası kararlarının, ifade, savunma ve tanık tutanaklarının kendisine verilmesini istemiş, Hava Kuvvetleri Komutanlığı da 12/8/2011 tarihli yazı ekinde başvurucunun istediği bilgi ve belgeleri göndermiştir. Gönderilen belgeler arasında bulunan ifade, tanık, sicil raporları ve kararlarda yer alan "kişi isimleri" özel hayatın ve istihbarat kaynağının korunması için karartılmıştır.

12. Başvurucu tarafından, anılan işlemin iptali istemiyle açılan davada Askeri Yüksek İdare Mahkemesi (AYİM) Birinci Dairesi 4/12/2012 tarih ve E.2012/393, K.2012/1345 sayılı kararı ile davayı reddetmiştir. Karar gerekçesi şöyledir

"… davacının 926 sayılı Kanunun Geçici 32'nci maddesinden yararlanabilmek için gerekli olan "yargı denetimine kapalı işlemlerle TSK'dan ilişiği kesilmiş" olmak şartını taşıdığı anlaşılmaktadır.

Davacının, TSK'dan çıkarılmasına neden olan disiplin durumu incelendiğinde; davacının,

uyuşturucu madde kullandığı ve askeri personeli uyuşturucu kullanmaya teşvik ettiği, uyuşturucu bağımlısı sivil şahıslarla samimi ilişkiler içerisinde olduğu, TSK personeline yakışmayacak bir hayat tarzını benimsemiş olduğu, kamuoyu nezdinde TSK'nın itibarını sarsacak şekilde ahlak dışı hareketlerini düzenleyemediği, sicil belgelerinde menfi nitelikler bulunduğu ve disiplinsiz davranışları nedeniyle toplam 18 gün göz hapsi ve 14 gün oda hapsi cezaları ile cezalandırıldığı görülmüştür. Davacının, bu durumu ile 926 Sayılı TSK Personel Kanunu'nun geçici 32'nci madde hükümlerinden yararlandırılmasının hukuken mümkün olmadığı değerlendirilerek, dava konusu işlemde hukuka aykırı bir yön bulunmadığı sonucuna varılmıştır."

13. Bu karara karşı yapılan karar düzeltme talebi de aynı Dairenin 26/2/2013 tarih ve E.2013/279, K.2013/227 sayılı kararı ile reddedilmiştir.

14. Karar, başvurucuya 11/3/2013 tarihinde tebliğ edilmiş, 9/4/2013 tarihinde Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru yapılmıştır.

B. İlgili Hukuk

15. Anayasa'nın "Askeri Yüksek İdare Mahkemesi" kenar başlıklı 157. maddesi şöyledir:

"Askerî Yüksek İdare Mahkemesi, askerî olmayan makamlarca tesis edilmiş olsa bile, asker kişileri ilgilendiren ve askerî hizmete ilişkin idarî işlem ve eylemlerden doğan uyuşmazlıkların yargı denetimini yapan ilk ve son derece mahkemesidir. Ancak, askerlik yükümlülüğünden doğan uyuşmazlıklarda ilgilinin asker kişi olması şartı aranmaz.

Askerî Yüksek İdare Mahkemesinin askerî hâkim sınıfından olan üyeleri, mahkemenin bu sınıftan olan başkan ve üyeleri tamsayısının salt çoğunluğu ve gizli oy ile birinci sınıf askerî hâkimler arasından her boş yer için gösterilecek üç aday içinden; hâkim sınıfından olmayan üyeleri, rütbe ve nitelikleri kanunda gösterilen subaylar arasından, Genelkurmay Başkanlığınca her boş yer için gösterilecek üç aday içinden Cumhurbaşkanınca seçilir.

Askerî hâkim sınıfından olmayan üyelerin görev süresi en fazla dört yıldır.

Mahkemenin Başkanı, Başsavcı ve daire başkanları hâkim sınıfından olanlar arasından rütbe ve kıdem sırasına göre atanırlar.

(Değişik fıkra: 7/5/2010-5982/21 md.)Askerî Yüksek İdare Mahkemesinin kuruluşu, işleyişi, yargılama usulleri, mensuplarının disiplin ve özlük işleri mahkemelerin bağımsızlığı ve hâkimlik teminatı esaslarına göre kanunla düzenlenir."

16. 4/7/1972 tarih ve 1602 sayılı Askeri Yüksek İdare Mahkemesi Kanunu'nun "Teminat" başlıklı 4. maddesi şöyledir:

"Askeri Yüksek İdare Mahkemesinin Başkanı, Başsavcı, Daire Başkanları ve üyeleri; Askeri Yüksek İdare Mahkemesi hakimleri olarak Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının kendilerine sağladığı teminat altında hizmet görürler."

17. 1602 sayılı Kanun'un 8., 9. ve 10. maddeleri şöyledir:

"Üyelerin seçimi:

Madde 8 – (Değişik: 25/12/1981 - 2568/1 md.)

Askeri Yüksek İdare Mahkemesinin askeri hakim sınıfından olan üyeleri, bu sınıftan olan başkan ve üyeler tam sayısının salt çoğunluğu ile her boş yer için gösterilecek üç aday arasından,

Hakim sınıfından olmayan üyeleri, Genelkurmay Başkanlığınca her boş yer için gösterilecek üç aday arasından,

Cumhurbaşkanınca seçilir.”

“Atanma:

Madde 9 – (Değişik: 25/12/1981 - 2568/1 md.)

Seçilenler arasından rütbe ve kıdem sırasına göre Askeri Yüksek İdare Mahkemesi Başkanlığına, Başsavcılığına, daire başkanlıklarına ve üyeliklere, Milli Savunma Bakanı ve Başbakanın imzalayacağı, Cumhurbaşkanının onaylayacağı Kararname ile atama yapılır. Atamalar Resmi Gazete'de yayımlanır.

Başkan, Başsavcı ile daire başkanlarının askeri hakim sınıfından olması şarttır.”

“Görev süresi:

Madde 10 – (Değişik: 25/12/1981 - 2568/1 md.)

Askeri Hakim sınıfından olmayan üyelerin görev süresi en fazla dört yıldır.”

18. 1602 sayılı Kanun’un “Dosya dışında inceleme” başlıklı 52. maddesi şöyledir:

“Daireler veya Daireler Kurulu, bakmakta oldukları davalara ait her çeşit incelemeleri kendiliklerinden yapabilecekleri gibi, tayin edecekleri süre içinde, lüzum gördükleri evrakın gönderilmesini ve her türlü bilgilerin verilmesini taraflardan ve ilgili diğer yerlerden isteyebilirler. Bu hususta kararların, ilgililerce, süresi içinde yerine getirilmesi mecburidir. Haklı sebeplerin bulunması halinde bu süre, bir defaya mahsus olmak üzere uzatılabilir.

Taraflardan biri ara kararının icaplarını yerine getirmediği takdirde bunun verilecek karar üzerindeki etkisi, görevli daire veya kurulca önceden takdir edilir, ara kararında bu husus ayrıca belirtilir.

Ancak, istenen bilgi ve belgeler Türkiye Cumhuriyetinin güvenliğine ve yüksek menfaatlerine veya Türkiye Cumhuriyetinin güvenliği ve yüksek menfaatleri ile birlikte yabancı devletlere de ilişkin ise, Başbakan, Genelkurmay Başkanı veya ilgili Bakan gerekçesini bildirmek suretiyle, söz konusu bilgi ve belgeleri vermeyebilir.

(Değişik dördüncü fıkra: 19/6/2010-6000/20 md.) Dava dosyasındaki bilgi ve belgeler taraf ve vekillerine açıktır. Şu kadar ki; mahkeme tarafından getirtilen veya idarece gönderilen bilgi, belge ve dosyalardan, başka şahıs ve makamların özel bilgileri ile şeref, haysiyet ve güvenliğinin korunması veya idarenin soruşturma metotlarının gizli tutulması maksatlarıyla taraf ve vekillerine incelettirilmemesi kaydı konulanlar ile personelin özlük dosyasındaki dava konusu haricindekiler taraf ve vekillerine incelettirilemez.

(Ek fıkra: 19/6/2010-6000/20 md.) Taraf ve vekillerine incelettirilemeyecek nitelikteki bilgi ve belgeler; bulundukları yer itibarıyla taraf ve vekillerine açık olan diğer evraktan ayrılamaz nitelikte iseler, taraf ve vekillerine incelettirilecek suretleri, ilgili bölümleri idare tarafından karartılarak ayrıca gönderilir.

(Ek fıkra: 19/6/2010-6000/20 md.) Davacı taraf veya vekili, karartılan veya verilmeyen bilgi ve belgelerin savunmaya esas teşkil edecek unsurlar olduğu iddiası ile mahkemeye itiraz edebilir. Yapılan bu itiraz, mahkeme tarafından incelenerek haklı görülen hususlarda, mahkemenin belirleyeceği çerçevede daha önce karartılan veya verilmeyen bilgi ve belgeler karşı tarafa incelettirilebilir.

(Ek fıkra: 19/6/2010-6000/20 md.) Bu hükümlere göre elde edilen ve gizlilik derecesine sahip bilgi ve belgeler, taraf ve vekillerince mahkeme haricinde, diğer bir maksatla kullanılamaz. Aksine davranışta bulunanlar hakkında ilgili kanun hükümleri saklıdır."

19. 926 sayılı Kanun'un geçici 32. maddesinin birinci, ikinci ve dördüncü fıkraları şöyledir:

"12 Mart 1971 tarihinden bu Kanunun yayımı tarihine kadar, yargı denetimine kapalı idari işlemler veya Yüksek Askerî Şûra kararları ile Türk Silahlı Kuvvetlerinden ilişiği kesilenler veya vefatları hâlinde hak sahipleri, bu madde hükümlerinden yararlanabilmek için altmış gün içinde Milli Savunma Bakanlığına başvururlar.

Milli Savunma Bakanı, başvurunun kabulüne veya reddine en geç altı ay içinde karar verir. Milli Savunma Bakanı, hazırlık amacıyla sadece gerekli yazışmaların yapılması hususunda yardımcı olmak üzere gerektiğinde komisyonlar kurabilir ve bu komisyonlara, ilgili bakanlıklar ile kamu kurum ve kuruluşlarından temsilci çağırabilir. İlgililerin, Türk Silahlı Kuvvetlerinden ilişiklerinin kesilmesine esas bilgi ve belgeler Genelkurmay Başkanlığınca en geç altmış gün içinde Milli Savunma Bakanlığına gönderilir.

...

Başvurunun reddi hâlinde, bu ret işlemine karşı ilgililer altmış gün içinde Askerî Yüksek İdare Mahkemesinde dava açabilirler."

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

20. Mahkemenin 20/11/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 9/4/2013 tarih ve 2013/2349 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

21. Başvurucu, emekliye sevk edilmesine ilişkin işleme yönelik olarak, idari soruşturmada tanıkların gizlendiğini, istihbarat elemanları tarafından yapılan sorgulamada yasak sorgu yöntemlerinin kullanıldığını, tanık beyanlarında uyuşturucu kullandığını gördüklerine dair bir ifade bulunmadığını, tanıkların kanaatlerini belirttiklerini, ifadesi alınırken haklarının hatırlatılmadığını, idari işlemin yoklukla malul olduğunu, emekliye sevk edilmesi nedeniyle aylık gelirinden mahrum kaldığını ve OYAK üyeliği hakkından yoksun bırakıldığını, sosyal devlet anlayışına aykırı olarak mevcut haklarının elinden alındığını belirtmiştir. Bunun yanında 926 sayılı Kanun'un geçici 32. maddesinden yararlandırılmamasına yönelik olarak ise, hukuka aykırı unsurların delil olarak kabul edildiğini, emekliye sevk işlemine dayanak sorgunun kimler tarafından ve nasıl yapıldığı hususunun değerlendirilmediğini, yararlandırılmama işleminin ölçüsüz olduğunu, idarenin takdir yetkisini hukuka aykırı kullandığını, belgelerde karartma yapıldığını, AYİM'in kuruluşu ve bünyesindeki sınıf subayları nedeniyle tarafsız ve bağımsız olmadığını, AYİM daire kararlarına karşı başvurulabilecek bir temyiz merciinin olmadığını, belirterek, Anayasa'nın 2., 10., 35., 36., 38., 40., 49., 90., 125., 129., 138 ve 157. maddelerinde tanımlanan haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüş, maddi ve manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

B. Değerlendirme

22. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı değildir. Başvurucunun, emekliye sevk işlemine yönelik şikâyetleri ayrı bir başlık altında, yargılamanın sonucuna, belgelerde karartma yapılmasına, AYİM'in bünyesindeki sınıf subaylarının bulunmasına, AYİM daire kararlarına karşı başvurulabilecek bir temyiz

merciinin olmamasına ve masumiyet karinesine ilişkin şikâyetleri adil yargılanma hakkı kapsamında ileri sürdüğü şikâyetlerine bağlı olduğundan, başvurunun bu kısmının ise birlikte incelenmesi gerekmiştir.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

a. Resen Emekliye Sevk İşlemine İlişkin İddialar

23. Başvurucu, emekliye sevk edilmesine ilişkin işleme yönelik olarak, idari soruşturmada tanıkların gizlendiğini, istihbarat elemanları tarafından yapılan sorgulamada yasak sorgu yöntemlerinin kullanıldığını, tanık beyanlarında uyuşturucu kullandığını gördüklerine dair bir ifade bulunmadığını, tanıkların kanaatlerini belirttiklerini, ifadesi alınırken haklarının hatırlatılmadığını, idari işlemin yoklukla malul olduğunu, emekliye sevk edilmesi nedeniyle aylık gelirinden mahrum kaldığını ve OYAK üyeliği hakkından yoksun bırakıldığını, sosyal devlet anlayışına aykırı olarak mevcut haklarının elinden alındığını belirterek, anayasal haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür

24. 30/3/2011 tarih ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un geçici 1. maddesinin (8) numaralı fıkrası şöyledir:

"Mahkeme, 23/9/2012 tarihinden sonra kesinleşen nihai işlem ve kararlar aleyhine yapılacak bireysel başvuruları inceler."

25. Anılan hüküm uyarınca Anayasa Mahkemesinin yetkisinin zaman bakımından başlangıcı 23/9/2012 tarihi olup, Mahkeme, ancak bu tarihten sonra kesinleşen nihai işlem ve kararlar aleyhine yapılan bireysel başvuruları inceleyebilecektir. Anayasa Mahkemesinin yetki kapsamının anılan tarihten önce kesinleşmiş nihai işlem ve kararları da içerecek şekilde genişletilmesi mümkün değildir (B. No: 2012/947, 12/2/2013, § 16).

26. Anayasa Mahkemesinin zaman bakımından yetkisi için kesin bir tarihin belirlenmesi ve Mahkemenin yetkisinin geriye yürür şekilde uygulanmaması hukuk güvenliği ilkesinin bir gereğidir (B. No: 2012/51, 25/12/2012, § 18).

27. Başvuru konusu olayda, başvurucunun, 8/2/2008 tarihinde resen emekliye sevk edilmek suretiyle Türk Silahlı Kuvvetlerinden ilişiği kesilmiştir. Bu durumda ilişiğinin kesilmesine yönelik şikâyet zaman bakımından Anayasa Mahkemesinin yetkisi dışında kalmaktadır.

28. Açıklanan nedenlerle, başvuru konusu işleme yönelik ihlal iddiasının 23/9/2012 tarihinden öncesine ait olduğu anlaşıldığından başvurunun bu bölümünün, diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin "zaman bakımından yetkisizlik" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Adil Yargılanma Hakkının İhlali İddiası

29. 926 sayılı Kanun'un geçici 32. maddesinden yararlandırılmamasına yönelik olarak ise, hukuka aykırı unsurların delil olarak kabul edildiğini, emekliye sevk işlemine dayanak sorgunun kimler tarafından ve nasıl yapıldığı hususunun değerlendirilmediğini, belgelerde karartma yapıldığını, yararlandırılmama işleminin ölçüsüz olduğunu, idarenin takdir yetkisini hukuka aykırı kullandığını, AYİM'in bünyesindeki sınıf subayları nedeniyle tarafsız ve bağımsız olmadığını, AYİM daire kararlarına karşı başvurulabilecek bir temyiz merciinin bulunmadığını ileri sürmüştür.

30. Başvurucunun bu başlık altındaki şikâyetlerinin ayrı ayrı incelenmesi gerekir.

i. Askeri Yüksek İdare Mahkemesi Kararının Adil Olmadığı İddiası

31. Başvurucu, 926 sayılı Kanun'un geçici 32. maddesinden yararlandırılması talebiyle açtığı davanın reddedildiğini, bu durumun sonuç itibarıyla adil yargılanma hakkını ihlal ettiğini ileri sürmüştür.

32. Adalet Bakanlığı görüşünde, başvurucunun talebinin disiplin soruşturmasına ilişkin bilgi ve belgeler ışığında reddedildiğini, yargılamanın bir bütün olarak adil bir şekilde yerine getirildiği ve delillerin takdirinde keyfi davranılmadığı sürece delillerin kabul edilebilir olup olmadığının değerlendirilmesinin ilk derece mahkemesinin yetkisinde olduğunu, başvurucu iddiasının değerlendirilmesi sırasında belirtilen hususların dikkate alınması gerektiğini belirtmiştir

33. Başvurucu cevap dilekçesinde, AYİM'in delillerin doğruluğunu denetlemeden karar verdiğini, resen araştırma yapmadığını, toplanmasını istediği delilerin toplanmadığını belirtmiştir.

34. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasında herkesin meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahip olduğu belirtilmiştir. Maddede geçen "adil yargılanma hakkının" kapsamı Anayasa'da açık bir şekilde düzenlenmediğinden bu hakkın kapsam ve içeriğinin, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin "Adil yargılanma hakkı" kenar başlıklı 6. maddesi çerçevesinde belirlenmesi gerekir.

35. Anılan kurallar uyarınca, ilke olarak derece mahkemeleri önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması ile derece mahkemelerince uyuşmazlıkla ilgili varılan sonucun esas yönünden adil olup olmaması bireysel başvuru incelemesine konu olamaz. Bunun tek istisnası, derece mahkemelerinin tespit ve sonuçlarının adaleti ve sağduyuyu hiçe sayan tarzda bariz takdir hatası veya açık keyfilik içermesi ve bu durumun kendiliğinden bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlükleri ihlal etmiş olmasıdır. Bu çerçevede, kanun yolu şikâyeti niteliğindeki başvurular, bariz takdir hatası veya açık keyfilik bulunmadıkça Anayasa Mahkemesince incelenemez (B. No: 2012/1027, 12/2/2013, § 26).

36. Başvuru konusu olayda, başvurucu, hukuka aykırı unsurların delil olarak kabul edildiğini, emekliye sevk işlemine dayanak sorgunun kimler tarafından ve nasıl yapıldığı hususunun değerlendirilmediğini, yararlandırılmama işleminin ölçüsüz olduğunu, idarenin takdir yetkisini hukuka aykırı kullandığını belirtmiş, AYİM ise başvurucunun disiplin durumunu inceleyerek, uyuşturucu madde kullandığı ve askeri personeli uyuşturucu kullanmaya teşvik ettiği, uyuşturucu bağımlısı sivil şahıslarla samimi ilişkiler içerisinde olduğu, TSK personeline yakışmayacak bir hayat tarzını benimsemiş olduğu, kamuoyu nezdinde TSK'nın itibarını sarsacak şekilde ahlak dışı hareketlerini düzenleyemediği, sicil belgelerinde menfi nitelikler bulunduğu ve disiplinsiz davranışları nedeniyle toplam 18 gün göz hapsi ve 14 gün oda hapsi cezaları ile cezalandırıldığı hususlarını değerlendirmek suretiyle davanın reddine karar vermiştir. Başvurucunun iddialarının mevzuatın yorumlanmasına, delillerin değerlendirilmesine, hukuk kurallarının yorumlanmasına ve esas itibarıyla yargılamanın sonucuna ilişkin olduğu anlaşılmaktadır.

37. Adil yargılanma hakkı bireylere dava sonucunda verilen kararın değil, yargılama sürecinin ve usulünün adil olup olmadığını denetletme imkânı verir. Bu nedenle, bireysel başvuruda adil yargılanmaya ilişkin şikâyetlerin incelenebilmesi için başvurucunun

yargılama sürecinde haklarına saygı gösterilmediğine, bu çerçevede yargılama sürecinde karşı tarafın sunduğu deliller ve görüşlerden bilgi sahibi olamadığı veya bunlara etkili bir şekilde itiraz etme fırsatı bulamadığı, kendi delillerini ve iddialarını sunamadığı ya da uyuşmazlığın çözüme kavuşturulmasıyla ilgili iddialarının derece mahkemesi tarafından dinlenmediği veya kararın gerekçesiz olduğu gibi, mahkeme kararının oluşumuna sebep olan unsurlardan değerlendirmeye alınmamış eksiklik, ihmal ya da açık keyfiliğe ilişkin bir bilgi ya da belge sunmuş olması gerekir. Somut olayda başvurucunun yargılama sürecinin hakkaniyete aykırı olduğuna dair bir bilgi ya da belge sunmadığı, aksine yargılama sonucunda verilen kararın içeriğinin adil olmadığı şikâyetini dile getirdiği anlaşılmaktadır.

38. Açıklanan nedenlerle, başvurucu tarafından ileri sürülen iddiaların kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu, derece mahkemesi kararının bariz takdir hatası veya açık bir keyfilik de içermediği anlaşıldığından başvurunun bu bölümünün “açıkça dayanaktan yoksun olması” nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir

ii. Gizlilik Dereceli Belgelerde Karartma Yapıldığı İddiası

39. Başvurucu, belgeler üzerinde karartma uygulandığı için kimlere ait olduğunu bilmediği ifadelere karşı savunma yapmak zorunda bırakıldığından şikâyet etmektedir.

40. Adalet Bakanlığı görüşünde, 1602 sayılı Kanun’un 52. maddesi uyarınca savunmaya esas teşkil eden belgelere ulaşmak için itiraz hakkı tanındığını, başvurucunun yargılama sırasında bu yönde bir itirazda bulunup bulunmadığının tespit edilemediğini, başvurucu iddiasının değerlendirilmesi sırasında belirtilen hususların dikkate alınması gerektiğini belirtmiştir

41. Başvurucu, başvuru formundaki iddiaları tekrarlamıştır.

42. Başvuru konusu davada gizlilik dereceli belgeler üzerinde karartma yapıldığı yönündeki başvurucu iddiası silahların eşitliği ilkesi ve çelişmeli yargılama hakkı açısından incelenecektir.

43. Anayasa’nın “Hak arama hürriyeti” kenar başlıklı 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

“Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir.”

44. Sözleşme’nin “Adil yargılanma hakkı” kenar başlıklı 6. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

“Herkes medeni hak ve yükümlülükleri ile ilgili uyuşmazlıklar ya da cezai alanda kendisine yöneltilen suçlamalar konusunda karar verecek olan, kanunla kurulmuş bağımsız ve tarafsız bir mahkeme tarafından davasının makul bir süre içinde, hakkaniyete uygun ve açık olarak görülmesini isteme hakkına sahiptir.”

45. Yapılan yargılama sırasında tanık dinletme hakkı da dâhil olmak üzere delillerin ibrazı ve değerlendirilmesi adil yargılanma hakkının unsurlarından biri olarak kabul edilen silahların eşitliği ilkesi kapsamında kabul edilmekte olup, bu hak ve gerekçeli karar hakkı da makul sürede yargılanma hakkı gibi, adil yargılanma hakkının somut görünümleridir. Anayasa Mahkemesi de Anayasa’nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı birçok kararında, ilgili hükmü Sözleşme’nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, gerek Sözleşmenin lâfzî içeriğinde yer alan gerek AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen gerekçeli karar hakkı ve silahların eşitliği ilkesi gibi ilke ve haklara, Anayasa’nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir (B. No: 2012/13,

2/7/2013,§ 38).

46. Adil yargılanma hakkının unsurlarından biri silahların eşitliği ilkesidir. Silahların eşitliği ilkesi, davanın taraflarının usuli haklar bakımından aynı koşullara tabi tutulması ve taraflardan birinin diğerine göre daha zayıf bir duruma düşürülmeksizin iddia ve savunmalarını makul bir şekilde mahkeme önünde dile getirme fırsatına sahip olması anlamına gelmektedir (B. No: 2013/1134, 16/5/2013, § 32). Kural olarak başvurucular, davanın karşı tarafına tanınan bir avantajın kendisine zarar vermiş olduğunu veya bu durumdan olumsuz etkilendiğini ispat etmek zorunda değildirler. Taraflardan birine tanınan, diğerine tanınmayan avantajın, fiilen olumsuz bir sonuç doğurduğuna dair delil bulunmasa da silahların eşitliği ilkesi ihlal edilmiş sayılır (Bkz., AİHM, Zagorodnikov/Rusya, B. No: 66941/01, 7/6/2007, § 30).

47. Çelişmeli yargılama ilkesi ise taraflara dava malzemesi hakkında bilgi sahibi olma ve yorum yapma hakkının tanınmasını ve bu nedenle tarafların yargılamanın bütününe aktif olarak katılmasını gerektirmektedir. Bu anlamda, mahkemece tarafların dinlenilmemesi, delillere karşı çıkma imkanı verilmemesi, yargılama faaliyetinin hakkaniyete aykırı hale gelmesine neden olabilecektir (Benzer yöndeki AİHM kararı için bkz. Ruiz-Mateos/İspanya, B. No.12952/87, 23/06/1993, § 63). Çelişmeli yargılama ilkesi, silahların eşitliği ilkesi ile yakından ilişkili olup, bu iki ilke birbirini tamamlar niteliktedir. Zira çelişmeli yargılama ilkesinin ihlal edilmesi durumunda, davasını savunabilmesi açısından taraflar arasındaki denge bozulacaktır. Çelişmeli yargılamanın medeni haklara ilişkin davalarda da kabul ediliyor olması, medeni bir hakka ilişkin yargılamada tarafların duruşmada hazır bulunması da dahil olmak üzere, yargılamanın bütününe aktif olarak katılmalarını gerektirir (B. No: 2013/1780, 20/3/2014,§ 25).

48. AİHM, hükme esas olan ve gizli olduğu belirtilen belgelere tarafların erişiminin kısıtlanmasını ihlal sebebi saydığı birçok kararından biri olan Miran/Türkiye kararında, Askeri Yüksek İdari Mahkemesinde görülen davada "gizli" ibareli belgelere başvuranın erişiminin imkânsız olmasına ilişkin şikayet yönünden AİHS'in 6/1. maddesinin ihlal edildiğine karar vermiştir (Miran/Türkiye, B. No: 43980/04, 21/4/2009). AİHM, benzer bir kararında da “gizli” ibareli belgelere erişimin sağlanmamasının silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkesine aykırı olduğu gerekçesiyle AİHS'in 6/1. maddesinin ihlal edildiğini hükme bağlamıştır (Güner Çorum/Türkiye, B. No: 59739/00, 31/10/2006, §§, 21-30).

49. Başvurucu, 926 sayılı Kanun’un geçici 32. maddesinden yararlandırılması talebiyle yaptığı başvurunun reddi üzerine emekliye sevk edilme işlemine ilişkin tüm bilgiler ile dayanak belgelerin, sicil belgelerinin, disiplin cezası kararlarının, ifade, savunma ve tanık tutanaklarının kendisine verilmesini istemiş, Hava Kuvvetleri Komutanlığı da istenilen tüm bilgi ve belgeler ile birlikte başvurucuya göndermiş, ancak belgeler arasında bulunan ifade, tanık, sicil raporları ve kararlarda yer alan “kişi isimleri”ni karartmıştır.

50. Ceza davaları ile medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin davaların usul kuralları da dâhil olmak üzere yargılamanın tüm aşamalarında silahların eşitliği ilkesi ve çelişmeli yargılama hakkının güvence altına alınarak adil yargılanma hakkının korunması hukuk devleti olmanın bir gereğidir. Asıl kural tarafların eşit şartlarda yargılamaya katılımının sağlanması, gösterilen kanıtlardan ve sunulan görüşlerden bilgi sahibi olması ve bunlarla ilgili görüşlerini bildirebilme imkânının verilmesi olup kamu güvenliği, misilleme riski altında olan şahitlerin korunması, soruşturma usullerinin gizli tutulması gibi bazı istisnaların

yargılama usulünde yer alması mümkündür. Bu durumda dahi verilmeyen veya karartılan bilgi ve belgelere karşı ilgilinin mahkemeye itirazda bulunabilme imkânı getirilmesi adil yargılanmanın garanti altına alınması için bir gerekliliktir. Bu hususlar 1602 sayılı Kanun'un 52. maddesinde değişiklik yapan 19/6/2010 tarih ve 6000 sayılı Askeri Mahkemeler Kuruluşu ve Yargılama Usulü Kanunu ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un genel gerekçesi ile madde gerekçesinde de ifade edilmiş olup, değişikliğin sebebi olarak da AİHM'in 31/10/2006 tarihinde verdiği Aksoy (Eroğlu)/Türkiye kararı gösterilmiştir (B. No: 2013/6428, 26/6/2014,§ 74).

51. 6000 sayılı Kanun'un 20. maddesiyle 1602 sayılı Kanun'un 52. maddesinin dördüncü fıkrası değiştirilmiş ve maddeye beş ve altıncı fıkralar eklenmiştir. Yapılan bu yeni düzenlemede; dava dosyasındaki bilgi ve belgelerin taraf ve vekillerine açık olduğu, ancak mahkeme tarafından getirtilen veya idarece gönderilen bilgi, belge ve dosyalardan, başka şahıs ve makamların özel bilgileri ile şeref, haysiyet ve güvenliğinin korunması veya idarenin soruşturma metotlarının gizli tutulması maksatlarıyla taraf ve vekillerine incelettirilmemesi kaydı konulanlar ile personelin özlük dosyasındaki dava konusu haricindekilerin taraf ve vekillerine incelettirilemeyeceği, taraf ve vekillerine incelettirilemeyecek nitelikteki bilgi ve belgeler; bulundukları yer itibarıyla taraf ve vekillerine açık olan diğer evraktan ayrılamaz nitelikte iseler, incelettirilecek suretleri, ilgili bölümleri idare tarafından karartılarak ayrıca gönderileceği, davacı taraf veya vekilinin, karartılan veya verilmeyen bilgi ve belgelerin savunmaya esas teşkil edecek unsurlar olduğu iddiası ile mahkemeye itiraz edebileceği, bu itirazın, mahkeme tarafından incelenerek haklı görülen hususlarda, mahkemenin belirleyeceği çerçevede daha önce karartılan veya verilmeyen bilgi ve belgelerin karşı tarafa incelettirilebileceği kural altına alınmıştır (B. No: 2013/6428, 26/6/2014,§ 75).

52. Somut olayda, başvurucu, dava açmadan önce resen emekliye sevk edilmesine neden teşkil eden tüm bilgi ve belgelere talebi doğrultusunda ulaşmış, yalnız başvurucuya verilen belgeler arasında bulunan ifade, tanık, sicil raporları ve kararlarda yer alan "kişi isimleri" karartılmıştır.

53. AYİM'in yargılamaya esas aldığı belgeler ile başvurucunun ulaştığı ve hem yargılama hem de bireysel başvuru sırasında değerlendirmeye esas tuttuğu belgeler arasında bir farklılık olmadığı, başvurucunun da bunun aksini ifade etmediği, diğer yandan başvurucu tarafından yargılama sırasında 1602 sayılı Kanun'un 52. maddesi uyarınca kendisine verilen belgelerin karartılan kısımları için itiraz etme hakkı bulunmakta iken başvuru formunda ve eki belgelerde itiraz edip etmediği konusunda bir açıklamaya yer verilmediği görülmektedir.

54. Bu durumda, başvurucunun, yargılamaya esas tüm belgelere ulaştığı ve bu belgelere karşı argümanlarını sunma fırsatı bulduğu, ilgili belgelerin karartılan kısımları için de itiraz etme hakkını yargılama aşamasında kullanmadığı görülmekle, başvurucunun silahların eşitliği ilkesi ve çelişmeli yargılama hakkının ihlal edildiğinden söz edilemez.

55. Açıklanan nedenlerle, silahların eşitliği ilkesi ve çelişmeli yargılama hakkına yönelik bir ihlalin olmadığı açık olduğundan, başvurunun bu bölümünün, diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin "açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

iii. Askeri Yüksek İdare Mahkemesinin Bağımsız ve Tarafsız Olmadığı İddiası

56. Başvurucu, AYİM'in bünyesindeki sınıf subayları nedeniyle bağımsız ve tarafsız

olmadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

57. Başvurucunun ihlal iddialarını kanıtlayamadığı, temel haklara yönelik bir müdahalenin olmadığı veya müdahalenin meşru olduğu açık olan başvurular ile karmaşık veya zorlama şikâyetlerden ibaret başvurular açıkça dayanaktan yoksun kabul edilebilir (B. No: 2012/1334, 17/9/2013, § 24).

58. Anayasa Mahkemesi tarafından bu konu daha önce incelenirken belirtildiği üzere, AYİM'in oluşumu, statüsü ve görevleri Anayasa ve ilgili Kanun'da hüküm altına alınmıştır. AYİM'e atanan askeri hâkimlerin bağımsızlığının Anayasa ve ilgili Kanun hükümleri ile garanti altına alındığı, atanma ve çalışma usulleri yönünden, askeri hâkimlerin bağımsızlıklarını zedeleyecek bir hususun olmadığı, kararlarından dolayı idareye hesap verme durumunda bulunmadıkları, disipline ilişkin konuların AYİM Yüksek Disiplin Kurulunca incelenip karara bağlandığı görülmektedir (B. No: 2013/1134, 16/5/2013, § 29). Diğer yandan, sınıf subayı üyelerin en fazla dört yıllık bir süre ile görev yapmaları, disiplin konularında yukarıda bahsedilen Disiplin Kuruluna tabi kılınmaları, görev süreleri zarfında idari veya askeri yetkililerce herhangi bir değerlendirmeye tabi tutulmamaları, bu subayların idareye karşı bağımsızlıklarını güçlendirmiştir (Benzer yöndeki AİHM kararları için bkz: Mustafa Yavuz ve Diğerleri/Türkiye (k.k.), B. No: 29870/96, 25/5/2000; Bek/Türkiye, B. No: 23522/05, 20/4/2010, § 30).

59. Açıklanan nedenlerle, mahkemenin bağımsız ve tarafsız olmadığına ilişkin bir husus saptanmadığından başvurunun bu bölümünün "açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

iv. İki Dereceli Yargılanma Hakkı Yönünden

60. Başvurucu, ayrıca, AYİM daire kararlarına karşı başvurulabilecek bir temyiz merciinin olmadığını belirterek, bu durumun adil yargılanma hakkını ihlal ettiğini ileri sürmüştür.

61. Anılan Anayasa ve Kanun hükümlerine göre, Anayasa Mahkemesine yapılan bir bireysel başvurunun esasının incelenebilmesi için, kamu gücü tarafından ihlal edildiği iddia edilen hakkın Anayasa'da güvence altına alınmış olmasının yanı sıra Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (AİHS) ve Türkiye'nin taraf olduğu ek protokollerinin kapsamına da girmesi gerekir. Bir başka ifadeyle, Anayasa ve AİHS'nin ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün değildir (B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18).

62. Başvurucunun başvuru dilekçesinde ifade ettiği AYİM nezdinde temyiz, yani iki dereceli yargılanma hakkı, Anayasa'da güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerden olmadığı gibi, AİHS ve buna ek Türkiye'nin taraf olduğu protokollerden herhangi birinin kapsamına da girmemektedir.

63. Açıklanan nedenlerle, başvuru konusu ihlal iddialarının Anayasa ve AİHS'in ortak koruma alanı dışında kaldığı anlaşıldığından başvurunun bu bölümünün, diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin "konu bakımından yetkisizlik" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

v. Masumiyet Karinesinin İhlal Edildiği İddiası

64. Başvurucu, uyuşturucu madde kullandığı ve askeri personeli uyuşturucu kullanmaya teşvik ettiği, uyuşturucu bağımlısı sivil şahıslarla samimi ilişkiler içerisinde olduğu gerekçesiyle açılan davanın reddedildiğini, ancak bu konu hakkında ceza yargılaması

yapılmadığını ileri sürmüştür. Başvurucunun bu iddiası Anayasa'nın 38. maddesi çerçevesinde masumiyet karinesi yönünden değerlendirilmiştir.

65. Başvurucunun bu şikâyeti açıkça dayanaktan yoksun değildir. Kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de görülmeyen bu şikâyet yönünden başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas İnceleme

66. Adalet Bakanlığı görüşünde, masumiyet karinesinin ihlal edilip edilmediğini değerlendirirken üzerinde durulması gereken önemli hususlardan birinin, yargılamayı yapan makamın yargıladığı kişiye suç isnat edip etmediği ve beraat kararını sorgulayıp sorgulamadığı hususu olduğunu, somut olayda, AYİM'in başvurucu hakkındaki disiplin soruşturmasına ilişkin dosyada bulunan kayıtlar, ifade tutanakları, raporlar gibi belgeler kapsamında başvurucunun 926 sayılı Kanun'un geçici 32. maddesinden yararlandırılmamasına karar verdiğini, masumiyet karinesinin ihlali iddiasının değerlendirilmesi sırasında belirtilen hususların dikkate alınması gerektiğini belirtmiştir

67. Başvurucu cevap dilekçesinde, hukuka aykırı bir şekilde ilişiğinin kesilmesi sonrasında 926 sayılı Kanun'un geçici 32. maddesinden yararlandırılması için açtığı davanın reddedilmesinin masumiyet karinesine aykırı olduğunu belirtmiştir.

68. Anayasa'nın 38. maddesinin dördüncü fıkrası şöyledir:

"Suçluluğu hükmen sabit oluncaya kadar, kimse suçlu sayılamaz"

69. Sözleşme'nin 6. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Kendisine bir suç isnat edilen herkes, suçluluğu yasal olarak sabit oluncaya kadar suçsuz sayılır."

70. Masumiyet karinesi, kişinin suç işlediğine dair kesinleşmiş bir yargı kararı olmadan suçlu olarak kabul edilmemesini güvence altına alır. Bunun sonucu olarak, kişinin masumiyeti "asıl" olduğundan suçluluğu ispat külfeti iddia makamına ait olup, kimseye suçsuzluğunu ispat mükellefiyeti yüklenemez. Ayrıca hiç kimse, suçluluğu hükmen sabit oluncaya kadar yargılama makamları ve kamu otoriteleri tarafından suçlu olarak nitelendirilemez ve suçlu muamelesine tabi tutulamaz (B. No: 2012/665, 13/6/2013, § 26).

71. Bu çerçevede, masumiyet karinesi kural olarak, hakkında bir suç isnadı bulunan ve henüz mahkûmiyet kararı verilmemiş kişileri kapsayan bir ilkedir. Suç isnadı kesin hükümle mahkûmiyete dönüşen kişiler açısından ise, artık "hakkında suç isnadı olan kişi" statüsünde olmadıkları için masumiyet karinesi iddiasının geçerli bir dayanağı kalmamaktadır. Ancak ceza davası sonucunda kendisine isnat edilen suçu işlemediğinin sabit olduğu veya suçu işlediğine kesin olarak kanaat getirilemediği ve bu nedenle sanık hakkında beraat kararı verilen durumlarda ise kişi hakkında masumiyet karinesinin devam ettiğinin kabulü gerekir. Çünkü böyle durumlarda Anayasa'nın 38. maddesinin dördüncü ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) 6. maddesinin (2) numaralı fıkraları anlamında kişinin suçluluğu sabit olmamıştır ve bu nedenle suçlu sayılamaz (B. No: 2012/574, 6/2/2014, § 76).

72. Masumiyet karinesi, suç isnadının karara bağlandığı yargılamalarda geçerli olduğu için, Sözleşme'nin 6. maddesinde ifade edilen "medeni hak ve yükümlülükleriyle ilgili uyuşmazlıklar" çerçevesinde değerlendirilen idari davalar, kural olarak masumiyet karinesinin uygulama alanı dışında kalmaktadır. Ancak idari davada uyuşmazlık konusu olan

maddi olayın tespitinde idari yargı mercii, aynı maddi olayı ele alan ceza mahkemesinin daha önce verdiği beraat kararına uygun hareket etmelidir (Benzer yöndeki AİHM kararları için bkz. X/Avusturya, B. No: 9295/81, 6/10/1982, k.k.; C/Birleşik Krallık, B. No: 11882/85, 7/10/1987, kk.). Bu kural, kişi hakkında verilen beraat kararı sorgulanmadığı sürece, aynı maddi olay çerçevesinde daha düşük ispat standardı kullanılarak kişinin disiplin sorumluluğu çerçevesinde yaptırıma tabi tutulmasına engel teşkil etmemektedir (Benzer yöndeki AİHM kararı için bkz. Ringvold/Norveç, B. No: 34964/97, 11/2/2003, § 38).

73. Bu çerçevede, ceza davası dışında fakat ceza davasına konu olan eylemler nedeniyle devam eden idari uyuşmazlıklarda, kişi hakkında beraat kararı verilmiş olmasına rağmen, bu karara esas teşkil eden yargılama sürecine dayanılması ve bu şekilde beraat kararının sorgulanması masumiyet karinesi ile çelişir. Buna karşılık, idari uyuşmazlığın çözümüne esas teşkil etmesi bakımından, kişi beraat etmiş olsa dahi yargılanmış olması olgusundan veya buna ilişkin karardan söz edilmesi, kişinin suçlu muamelesi gördüğünden ve dolayısıyla masumiyet karinesinin ihlal edildiğinden söz edebilmek bakımından yeterli değildir. Bunun için kararın gerekçesinin bütün halinde dikkate alınması ve nihai kararın münhasıran kişinin yargılandığı ve sonuçta beraat ettiği fiillere dayanıp dayanmadığının incelenmesi gerekir (B. No: 2012/665, 13/6/2013, § 29).

74. Öte yandan, ceza ve ceza muhakemesi hukuku ile disiplin hukukunun farklı kural ve ilkelere tabi disiplinler olduğunun hatırlanmasında yarar vardır. Buna göre kamu görevlisinin davranışı, suç tanımına uymasının yanı sıra disiplin sorumluluğunu da gerektirebilir. Böyle durumlarda ceza muhakemesi ve disiplin soruşturması ayrı ayrı yürütülür ve ceza muhakemesi sonucunda kişinin isnat edilen eylemi işlemediğine dair hükümler dışında, ceza mahkemesi hükmü disiplin makamları açısından doğrudan bağlayıcı değildir (B. No: 2012/665, 13/6/2013, § 30). Ancak bu kapsamda yapılan değerlendirmelerde delil yetersizliğine dayalı olsa bile kişi hakkında verilen beraat kararına aykırı olarak kişinin suçsuz olmadığı yönünde değerlendirmelerden kaçınılması gerekir.

75. Masumiyet karinesinin ihlal edilip edilmediği değerlendirilirken, özellikle hukuk ve idari yargılama bakımından üzerinde durulması gereken önemli hususlardan biri, yargılamayı yapan makamın ilgili kişiye suç isnat edip etmediği ve beraat kararını sorgulayıp sorgulamadığıdır.

76. Kişinin suçluluğunu ima eden ya da kabul eden bir yargı söz konusu olmadıkça, sadece soruşturma açılmış olması da disiplin veya idari yaptırım işlemlerinin başlatılması veya uygulanması için yeterli görülebilir (B. No: 2012/998, 7/11/2013, § 65).

77. Bireysel başvuruya konu olan AYİM kararının ilgili kısmı şöyledir:

“Davacının, TSK’dan çıkarılmasına neden olan disiplin durumu incelendiğinde; davacının, uyuşturucu madde kullandığı ve askeri personeli uyuşturucu kullanmaya teşvik ettiği, uyuşturucu bağımlısı sivil şahıslarla samimi ilişkiler içerisinde olduğu, TSK personeline yakışmayacak bir hayat tarzını benimsemiş olduğu, kamuoyu nezdinde TSK’nın itibarını sarsacak şekilde ahlak dışı hareketlerini düzenleyemediği, sicil belgelerinde menfi nitelikler bulunduğu ve disiplinsiz davranışları nedeniyle toplam 18 gün göz hapsi ve 14 gün oda hapsi cezaları ile cezalandırıldığı görülmüştür. Davacının, bu durumu ile 926 Sayılı TSK Personel Kanunu’nun geçici 32’nci madde hükümlerinden yararlandırılmasının hukuken mümkün olmadığı değerlendirilerek, dava konusu işlemde hukuka aykırı bir yön bulunmadığı sonucuna varılmıştır.”

78. Söz konusu AYİM kararında, başvurucunun 926 sayılı Kanun'un geçici 32. maddesinden yararlandırılmaması işleminin hukuki denetimi yapılırken, başvurucu hakkında yapılan disiplin soruşturmasıyla ilgili olarak alınan ifade tutanaklarından ve disiplin soruşturması neticesinde ulaşılan sonuçtan bahsedildiği, diğer yandan sicil belgelerinin, daha önceki disiplin durumunun da bir arada değerlendirilerek hüküm kurulduğu görülmektedir.

79. Buna göre, başvuruya konu davada, disiplin soruşturması neticesinde ulaşılan neticeden ve dava dosyasında bulunan diğer belgelerden hareketle davanın sonuçlandırıldığı, ceza yargılamasına göre daha düşük ispat standardı gerektiren disiplin hukuku ilkeleri çerçevesinde karara varıldığı anlaşılmaktadır.

80. Yukarıdaki açıklamalar çerçevesinde, somut olayda masumiyet karinesinin ihlal edilmediği sonucuna ulaşılmıştır.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucunun,

1. Resen emekliye sevk edilmesine yönelik şikâyetinin "zaman bakımından yetkisizlik",

2. Gizlilik dereceli belgelerde karartma yapıldığı iddiasının "açıkça dayanaktan yoksun olması",

3. Askeri Yüksek İdare Mahkemesi kararının adil olmadığı iddiasının "açıkça dayanaktan yoksun olması",

4. Askeri Yüksek İdare Mahkemesinin bağımsız ve tarafsız olmadığı iddiasının "açıkça dayanaktan yoksun olması",

5. İki dereceli yargılanma hakkı iddiasının "konu bakımından yetkisizlik",

nedenleriyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

6. Masumiyet karinesinin ihlal edildiği yönündeki iddiasının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Masumiyet karinesinin İHLAL EDİLMEDİĞİNE,

C. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde bırakılmasına,

20/11/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

YAŞAR DEMİR

B. No: 2013/2506 | Karar tarihi: 20.11.2014

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2013/2506

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

YAŞAR DEMİR BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2013/2506)

Karar Tarihi: 20/11/2014

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Alparslan ALTAN

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Celal Mümtaz AKINCI

Muammer TOPAL

M. Emin KUZ

Raportör : Seyit Abdulhakim ŞAHİN

Başvurucu : Yaşar DEMİR

Vekili : Av. Bahattin YAVUZ

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu 1997 yılında açtığı hukuk davasının yaklaşık on altı yıl sonra hükme bağlandığını ve verilen kararda tapu kayıtlarının nazara alınmadığını, bu nedenle Anayasa'nın 10., 35., 36., 138. ve 141. maddelerinde tanımlanan haklarının ihlal edildiğini ileri sürerek, ihlalin tespitiyle yeniden yargılama yapılmasına ve uğradığı maddi ve manevi zararın tazminine karar verilmesini talep etmiştir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 15/4/2013 tarihinde Anayasa Mahkemesi'ne doğrudan yapılmıştır. İdari yönden yapılan ön incelemede başvurunun Komisyona sunulmasına engel bir durumun bulunmadığı tespit edilmiştir. İkinci Bölüm Üçüncü Komisyonunca, 11/6/2013 tarihinde kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

3. Bölüm tarafından 17/9/2013 tarihinde, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

4. Başvuru konusu olay ve olgular ile başvurunun bir örneği görüş için 23/9/2013 tarihinde Adalet Bakanlığına gönderilmiş, Adalet Bakanlığının 25/11/2013 tarihli görüş yazısı başvurucuya tebliğ edilmiştir. Başvurucu Adalet Bakanlığı cevabına karşı beyanlarını yasal süresi içerisinde 10/12/2013 tarihinde ibraz etmiştir.

III. OLAYLAR VE OLGULAR

A. Olaylar

5. Başvuru formu ve ekleri ile başvuruya konu yargılama dosyası içeriğinden tespit edilen ilgili olaylar özetle şöyledir:

6. Ankara ili Gölbaşı ilçesi İncek köyü 534 parsel sayılı taşınmaz Ankara Tapulama Mahkemesinin E.1961/256 sayılı dava dosyasında yargılama konusu olmuş, ancak mahkeme tarafından keşif sonrası bilirkişi tarafından çizilen krokide (a) harfi ile gösterilen bu taşınmaz hakkında olumlu veya olumsuz bir hüküm kurulmamıştır.

7. Bu durum üzerine aynı mahkeme tarafından 6/12/1975 tarih ve E.1961/256, K.1975/23 müteferrik sayılı karar ile taşınmazın tavzih yolu ile tapuya tesciline karar verilmiş, taşınmaz 27/11/1987 tarihinde 3366 yevmiye numarası ile 534 parsel numarası altında tapu kütüğüne tescil edilmiştir.

8. Mahkeme tarafından verilen bu tavzih kararı temyiz üzerine, Yargıtay 16. Hukuk Dairesinin E.1991/14174, K.1992/10545 sayılı ilamı ile bozulmuş, bozma ilamı doğrultusunda Gölbaşı Kadastro Mahkemesinin 12/8/1997 tarih ve E.1996/1,K.1997/1 sayılı kararı ile Ankara Tapulama Mahkemesinin tavzih kararının usulsüzlüğüne ve hükümsüzlüğüne karar verilmiştir.

9. Başvurucu tarafından 24/9/1997 tarihinde Ankara ili Gölbaşı ilçesi İncek köyü 534 parsel sayılı bu taşınmaza ilişkin tapu kaydının yolsuz tescil nedeniyle iptali ve tescili için tapu iptal ve tescil davası açılmıştır.

10. Gölbaşı Asliye Hukuk Mahkemesinin 3/3/1998 tarih ve E.1997/372, K.1998/183 sayılı kararıyla bir mahkeme kararı ile tapu siciline kaydedilen ayni bir hak için yolsuz tescil iddiasında bulunulamayacağı gerekçesiyle davanın reddine hükmedilmiştir.

11. Kararın temyiz edilmesi üzerine Yargıtay 8. Hukuk Dairesinin 28/10/1998 tarih ve E.1998/4818, K.1998/11113 sayılı ilamı ile "…Gölbaşı Kadastro Mahkemesinin 1996/1 esas ve 1997/1 sayılı kararı taraflara tebliğ edilip kesinleşmemiştir. Bu nedenle temyize konu iş bu davada Gölbaşı Asliye Hukuk Mahkemesinin kadastro mahkemesinin kararının kesinleşmesini beklemesi gerekmektedir…" şeklindeki gerekçe ile ilk derece mahkemesince kurulan hükmün bozulmasına karar verilmiştir.

12. Yargıtayın bozma ilamı doğrultusunda yargılamaya devam eden Gölbaşı Asliye Hukuk Mahkemesi, 11/3/2008 tarih ve E.1999/38, K.2008/142 sayılı kararı ile Tapulama Mahkemesi dosyasında 535 parsel sayılı taşınmaz yönünden hükmen oluşturulan sicildeki hak sahibi kişi ve payların dava konusu 534 parsel sayılı taşınmaz için de geçerli olduğu ve davacıların davayı açmakta haklı oldukları gerekçesi ile davanın kabulüne karar vermiştir.

13. Belirtilen hüküm temyiz edilmekle Yargıtay 8. Hukuk Dairesinin 6/10/2008 tarih ve E.2008/3012, K.2008/4626 sayılı ilamı ile "… davacıların dava konusu taşınmazı edinip edinmediklerinin belirlenmesi, bu konuda kendilerine delillerini sunmak üzere süre ve imkan tanınması, mülkiyet hakkının doğduğu belirlendikten sora davalıların kazanımlarında

kötü niyetli olup olmadığı hususunda davacıların delillerinin sorulması, davalılar karşı delil gösterdikleri takdirde onların da toplanıp birlikte değerlendirilerek sonucuna göre bir karar verilmesi gerekirken bu yönler üzerinde durulmaksızın yazılı şekilde hüküm kurulmuş olması doğru görülmemiştir…" şeklindeki gerekçe ile bozulmuştur.

14. Bozma kararı sonrası Gölbaşı Asliye Hukuk Mahkemesinin E.2009/480 sırasına kaydı yapılan davanın yürütülen yargılaması neticesinde Mahkemenin 24/3/2011 tarih ve E.2009/480, K.2011/216 sayılı kararı ile davacı tarafın mülkiyet hakkının ispat edilemediği gerekçesiyle davanın reddine hükmedilmiştir.

15. Tarafların temyizi üzerine bu karar Yargıtay 8. Hukuk Dairesinin 22/5/2012 tarih ve E.2012/1967, K.2012/4684 sayılı ilamı ile onanmıştır.

16. Karar düzeltme talebi aynı Dairenin 14/3/2013 tarih ve E.2012/11319, K.2013/3551 sayılı ilamı ile reddedilmiştir.

17. Bu karar başvurucu vekiline 12/4/2013 tarihinde tebliğ edilmiştir. Başvurucu tarafından bu karar aleyhine 15/4/2013 tarihinde bireysel başvuruda bulunulmuştur.

B. İlgili Hukuk

18. 22/11/2001 tarih ve 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun 1023. maddesi şöyledir:

"Tapu kütüğündeki tescile iyiniyetle dayanarak mülkiyet veya bir başka ayni hak kazanan üçüncü kişinin bu kazanımı korunur."

19. 4721 sayılı Kanun'un 1024. maddesi şöyledir:

"Bir ayni hak yolsuz olarak tescil edilmiş ise, bunu bilen veya bilmesi gereken üçüncü kişi bu tescile dayanamaz.

Bağlayıcı olmayan bir hukuki işleme dayanan veya hukuki sebepten yoksun bulunan tescil yolsuzdur.

Böyle bir tescil yüzünden ayni hakkı zedelenen kimse, tescilin yolsuz olduğunu iyiniyetli olmayan üçüncü kişilere karşı doğrudan doğruya ileri sürebilir."

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

20. Mahkemenin 20/11/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 15/4/2013 tarih ve 2013/2506 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

21. Başvurucu, dava konusu taşınmazın daha önce dava konusu yapıldığı Gölbaşı Kadastro Mahkemesinin E.1961/256 sayılı dosyasında bulunan 1/11/1974 tarihli raporda belirtilen 292/a bölümünün maliklerinden olduğunu, bu mahkemece dava konusu 292/a bölümünün eksik bırakıldığını, kesinleşen bu hükümden sonra Ankara Tapulama Mahkemesinin 6/12/1975 tarih ve E.1961/256, K.1975/23 müteferrik sayılı kararı ile sahte bir tavzih kararının ihdas edildiğini, bu sahte tavzih kararının temyiz edilmesi üzerine Yargıtay 16. Hukuk Dairesinin E.1991/14174, K.1992/10545 sayılı ilamı ile sahte tavzih kararının usul ve esastan bozulduğunu, Gölbaşı Kadastro Mahkemesinin bu ilama uyarak sahte tavzih kararının usulsüzlüğüne ve hükümsüzlüğüne karar verdiğini, sahte bir tavzih kararı ile oluşturulan tapu kütüğü nedeniyle mülkiyet hakkının ortadan kalktığını, Gölbaşı Asliye Hukuk Mahkemesi tarafından, Gölbaşı/Ankara Kadastro Mahkemesinin E.1996/1, K.1997/1 sayılı dosyası içerisindeki müşterek rapor adlı belgenin ve tapu kayıtlarının göz ardı

edildiğini, söz konusu kararın Yargıtay 8. Hukuk Dairesi tarafından onaylandığını, taşınmaz hakkında 1997 yılında açmış olduğu davanın makul bir sürede sonuçlandırılmaması, ayrıca verilen hükümde 1/11/1974 tarihli raporda belirtilen 292/a bölümüne ait tapu kaydı ve tespit tutanaklarının göz önünde bulundurulmaması nedeniyle Anayasa'nın 10., 35., 36., 138. ve 141. maddelerinde tanımlanan haklarının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

B. Değerlendirme

22. Başvuru formu ve ekleri incelendiğinde başvurucunun, açmış olduğu tapu iptali ve tescil davasında, davanın kanıtlanmamış olması nedeniyle reddine dair verilen kararın Yargıtay 8. Hukuk Dairesi tarafından onanması suretiyle, kanun önünde eşitlik ilkesinin ve mülkiyet hakkının ihlal edildiğini ileri sürdüğü anlaşılmış ise de, ihlal iddiaları bir bütün olarak değerlendirildiğinde bu iddiaların özü, söz konusu kararın adil olmadığı hususu ile ilgilidir. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki tavsifi ile bağlı değildir. Bu sebeple başvuruculların ihlal iddiaları adil yargılanma hakkı çerçevesinde değerlendirilmiştir

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

a. Yargılamanın Sonucu İtibarıyla Adil Olmadığı İddiası

23. Başvurucu Ankara ili Gölbaşı ilçesi İncek köyünde bulunan 534 parsel sayılı taşınmazın sahte ve düzmece tavzih kararı ile oluşturulduğu iddiası ile söz konusu tapu kaydının iptali ve hak sahipleri adına tescili için açılan davada, Gölbaşı Asliye Hukuk Mahkemesi tarafından, Gölbaşı/Ankara Kadastro Mahkemesinin E.1996/1, K.1997/1 sayılı dosyası içerisindeki müşterek rapor adlı belgenin ve tapu kayıtlarının göz ardı edildiğini, söz konusu kararın Yargıtay 8. Hukuk Dairesi tarafından onaylandığını, bu suretle kanun önünde eşitlik, mülkiyet ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

24. Anayasa'nın 148. maddesinin dördüncü fıkrası şöyledir:

"Bireysel başvuruda, kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlarda inceleme yapılamaz"

25. 30/3/2011 tarih ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un "Bireysel başvuru hakkı" kenar başlıklı 45. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Herkes, Anayasada güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerinden, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve buna ek Türkiye'nin taraf olduğu protokoller kapsamındaki herhangi birinin kamu gücü tarafından, ihlal edildiği iddiasıyla Anayasa Mahkemesine başvurabilir.

26. 6216 sayılı Kanun'un "Bireysel başvuruların kabul edilebilirlik şartları ve incelenmesi" kenar başlıklı 48. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Mahkeme,… açıkça dayanaktan yoksun başvuruların kabul edilemezliğine karar verebilir."

27. 6216 sayılı Kanun'un "Esas hakkındaki inceleme" kenar başlıklı 49. maddesinin (6) numaralı fıkrası şöyledir:

"Bölümlerin, bir mahkeme kararına karşı yapılan bireysel başvurulara ilişkin incelemeleri, bir temel hakkın ihlal edilip edilmediği ve bu ihlalin nasıl ortadan kaldırılacağının belirlenmesi ile sınırlıdır. Bölümlerce kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlarda inceleme yapılamaz."

28. Anayasa'nın 148. maddesinin dördüncü fıkrası ile 6216 sayılı Kanun'un 49. maddesinin

(6) numaralı fıkrasında, bireysel başvurulara ilişkin incelemelerde kanun yolunda gözetilmesi gereken hususların incelemeye tabi tutulamayacağı, 6216 sayılı Kanun'un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrasında ise açıkça dayanaktan yoksun başvuruların Mahkemece kabul edilemezliğine karar verilebileceği belirtilmiştir.

29. Bir anayasal hakkın ihlali iddiası içermeyen, yalnızca derece mahkemelerinin kararlarının yeniden incelenmesi talep edilen başvuruların açıkça dayanaktan yoksun ve Anayasa ve Kanun tarafından Mahkemenin yetkisi kapsamı dışında bırakılan hususlara ilişkin olduğu açıktır. (B. No: 2012/1027, 12/2/2013, § 25).

30. Anılan kurallar uyarınca, ilke olarak derece mahkemeleri önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması ile derece mahkemelerince uyuşmazlıkla ilgili varılan sonucun esas yönünden adil olup olmaması bireysel başvuru incelemesine konu olamaz. Bunun tek istisnası, derece mahkemelerinin tespit ve sonuçlarının adaleti ve sağduyuyu hiçe sayan tarzda bariz takdir hatası veya açık keyfilik içermesi ve bu durumun kendiliğinden bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlükleri ihlal etmiş olmasıdır. Bu çerçevede, kanun yolu şikâyeti niteliğindeki başvurular, bariz takdir hatası veya açık keyfilik bulunmadıkça Anayasa Mahkemesince incelenemez (B. No: 2012/1027, 12/2/2013, § 26).

31. Başvurucu her ne kadar derece mahkemeleri tarafından dosya içerisindeki kayıt ve belgelerin hatalı yorumlandığını ve bir kısmının dikkate alınmadığını iddia etmiş ise de başvurucunun ileri sürdüğü bu iddiaların derece mahkemelerinin delilleri değerlendirmesine ve konuya ilişkin hukuk kurallarının mahkemeler tarafından yorumlanmasına ilişkin olduğu, nihai olarak lehe olmayan mahkeme kararının sonucundan şikâyet edildiği, bununla birlikte başvurucunun ileri sürdüğü iddiaların ve delillerin derece mahkemeleri tarafından değerlendirilerek karşılandığı anlaşılmaktadır.

32. Somut olayda Gölbaşı Asliye Hukuk Mahkemesi, karara bağladığı tapu iptali ve tescil davasında, davacı tarafın mülkiyet hakkının ispat edilemediği gerekçesiyle davanın reddine karar vermiştir. Mahkemece 4721 sayılı Kanun hükümleri dikkate alınarak oluşan vicdani kanaate ve değerlendirmeye göre hukuki bir sonuca ulaşılmış olup verilen karar Yargıtay denetiminden geçerek kesinleşmiştir. Başvurucu tarafından açılan davanın hangi nedenlerle reddedildiğine derece mahkemelerince hüküm gerekçelerinde yer verilmiş olup söz konusu kararda tarafların iddia ve savunmaları, dosyaya sundukları deliller değerlendirilerek, ilgili hukuk kuralları da yorumlanmak suretiyle bir sonuca ulaşılmıştır. Bu çerçevede, derece mahkemesi kararlarında bariz takdir hatası veya açıkça keyfilik bulunmadığı anlaşılmaktadır.

33. Açıklanan nedenlerle, başvurucu tarafından ileri sürülen iddiaların kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu, derece mahkemesi kararının bariz takdir hatası veya açıkça keyfilik de içermediği anlaşıldığından başvurunun, diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin "açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Gerekçeli Karar Hakkına İlişkin Adil Yargılanma Hakkının İhlal Edildiği İddiası

34. Anayasa'nın "Hak arama hürriyeti" kenar başlıklı 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir."

Anayasa'nın "Duruşmaların açık ve kararların gerekçeli olması" kenar başlıklı 141. maddesinin üçüncü fıkrası şöyledir:

"Bütün mahkemelerin her türlü kararları gerekçeli olarak yazılır."

35. Sözleşme'nin "Adil yargılanma hakkı" kenar başlıklı 6. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Herkes medeni hak ve yükümlülükleri ile ilgili uyuşmazlıklar ya da cezai alanda kendisine yöneltilen suçlamalar konusunda karar verecek olan, kanunla kurulmuş bağımsız ve tarafsız bir mahkeme tarafından davasının makul bir süre içinde, hakkaniyete uygun ve açık olarak görülmesini isteme hakkına sahiptir."

36. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasında, herkesin yargı organlarına davacı ve davalı olarak başvurabilme ve bunun doğal sonucu olarak da iddia, savunma ve adil yargılanma hakkı güvence altına alınmıştır. Maddeyle güvence altına alınan hak arama özgürlüğü, kendisi bir temel hak niteliği taşımasının ötesinde, diğer temel hak ve özgürlüklerden gereken şekilde yararlanılmasını ve bunların korunmasını sağlayan en etkili güvencelerden biridir. Bu bağlamda Anayasa'nın, bütün mahkemelerin her türlü kararlarının gerekçeli olarak yazılmasını ifade eden 141. maddesinin de, hak arama hürriyetinin kapsamının belirlenmesinde gözetilmesi gerektiği açıktır (B. No: 2013/307, 16/5/2013, § 30).

37. Yapılan yargılama sırasında tanık dinletme hakkı da dâhil olmak üzere delillerin ibrazı ve değerlendirilmesi adil yargılanma hakkının unsurlarından biri olarak kabul edilen silahların eşitliği ilkesi kapsamında kabul edilmekte olup, bu hak ve gerekçeli karar hakkı da makul sürede yargılanma hakkı gibi adil yargılanma hakkının somut görünümleridir. Anayasa Mahkemesi de Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı birçok kararında, ilgili hükmü Sözleşme'nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, gerek Sözleşme'nin lâfzî içeriğinde yer alan gerek AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen gerekçeli karar hakkı ve silahların eşitliği ilkesi gibi ilke ve haklara, Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir (B. No: 2012/13, 2/7/2013,§ 38).

38. Mahkeme kararlarının gerekçeli olması adil yargılanma hakkının unsurlarından biri olmakla beraber, bu hak yargılamada ileri sürülen her türlü iddia ve savunmaya ayrıntılı şekilde yanıt verilmesi şeklinde anlaşılamaz. Bu nedenle, gerekçe gösterme zorunluluğunun kapsamı kararın niteliğine göre değişebilir. Bununla birlikte başvurucunun ayrı ve açık bir yanıt verilmesini gerektiren usul veya esasa dair iddialarının cevapsız bırakılmış olması bir hak ihlaline neden olacaktır (B. No: 2013/1213, 4/12/2013, § 26). Gerekçenin ayrıntısı davanın niteliğine göre değişmekle birlikte kararın hüküm kısmına dayanak oluşturacak hukuki bir gerekçenin kısa ve özet de olsa bulunmasının zorunlu olduğu açıktır (B. No: 2012/1034, 20/3/2014, § 33).

39. Kararların gerekçeli olması, davanın taraflarının mahkeme kararının dayanağını öğrenerek mahkemelere ve genel olarak yargıya güven duymalarını sağladığı gibi, tarafların kanun yoluna etkili başvuru yapmalarını mümkün hale getiren en önemli faktörlerdendir. Gerekçesi bilinmeyen bir karara karşı gidilecek kanun yolunun etkin kullanılması mümkün olmayacağı gibi bahsedilen kanun yolunda yapılacak incelemenin de etkin olması beklenemez (B. No: 2012/1034, 20/3/2014, § 34).

40. Kanun yolu mahkemelerince verilen karar gerekçelerinin ayrıntılı olmaması, ilk derece mahkemesi kararlarında yer verilen gerekçelerin onama kararlarında kabul edilmiş olduğu

şeklinde yorumlanmakla beraber (B. No: 2012/1269, 8/5/2014, § 53), başvuruculların dile getirmesine rağmen ilk derece mahkemesinin de tartışmadığı esaslı hususlara ilişkin temyiz başvurularıyla başvuruculların usuli haklarının ihlal edildiğine yönelik somut şikâyetlerinin temyiz incelemesinde tartışılmaması gerekçeli karar hakkının ihlali olarak görülebilir (B. No: 2012/603, 20/2/2014, § 49).

41. Somut olayda, yukarıda açıklandığı üzere (§ 32) ilk derece Mahkemesi, tarafların iddialarını dinleyip delillerini topladıktan sonra hak ve nasafet kurallarından ve emredici hukuk normlarından hareketle bir sonuca ulaşmıştır. Mahkeme kararında da açıkça vurgulandığı üzere "başvurucu tarafından dava konusu yerin edinildiği kesin olarak belgelendirilememiştir." Başvurucu tarafından açılan tapu iptali ve tescil davasında davanın niteliği gereği davalı tarafın edimlerinde kötü niyetli oldukları yönündeki ispat külfeti davacı tarafa yani bir başka anlatımla başvurucuya aittir. Mahkeme tarafından 4721 sayılı Kanun'un 1023. maddesi dikkate alınarak "tescil talebinin üzerinden uzun yılların geçmiş olması, tescilden sonra bir çok kez devir ve temlik ile taşınmazın bulunduğu yerde imar uygulamasının yapılmış olması ve bu işlemlerin tapu sicilindeki kayda dayalı olarak gerçekleştirilmesi karşısında yolsuz tescile iyi niyetle dayanarak mülkiyet veya başka ayni hak elde eden üçüncü kişilerin bu haklarının korunmasındaki zorunluluk" gerekçe gösterilerek davacı tarafından dosyaya ibraz edilen belgelere ve ileri sürülen iddialara üstünlük tanınmamış ve davanın hangi gerekçelerle reddedildiğine ayrıntılı olarak gerekçeli kararda yer verilmiştir. Bu itibarla ilk derece Mahkemesinin kararının gerekçesiz olduğundan bahsedilemez.

42. Öte yandan ilk derece Mahkemesi kararı, temyiz merciince, "…dosya muhtevasına, dava evrakı ile yargılama tutanakları münderecatına ve uyulan bozma ilâmında açıklandığı üzere işlem yapılıp sonucu dairesinde hüküm tesis edildiğine göre yerinde olmayan temyiz itirazlarının reddi ile usul, kanun ve bozma gereklerine uygun bulunan hükmün onanmasına…" şeklinde gerekçe belirtilerek onanmıştır. Temyiz merciinin yargılamayı yapan mahkemenin kararını uygun bulması halinde, bunu ya aynı gerekçeyi kullanarak ya da atıf yaparak kararına yansıtması yeterlidir. Burada önemli olan husus, onama veya bozma kararında temyiz merciinin, derece mahkemesinin kararını ana unsurlarıyla incelediğini göstermesidir (B. No: 2013/3351, 18/9/2013, § 50).

43. Açıklanan nedenlerle, derece Mahkemeleri kararları ve gerekçelerinde açık bir ihlal saptanmadığından, başvurucunun bu yöndeki iddiası da "açıkça dayanaktan yoksun" bulunmuştur.

c. Yargılamanın Makul Sürede Tamamlanmadığı İddiası

44. Başvurunun incelenmesi neticesinde, makul sürede yargılanma hakkının ihlaline ilişkin iddiaların açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşıldığından başvurunun bu bölümünün kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

45. Başvurucu, açılan tapu iptali ve tescil davasında yargılamanın 16 yıl sürdüğünü ve bu sürenin uzun olması nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Başvuru formu ve eklerinin incelenmesi neticesinde başvurucunun 24/9/1997 tarihinde Gölbaşı Asliye Hukuk Mahkemesinde açtığı davanın makul sürede tamamlanmamış olduğunu ileri sürdüğü anlaşıldığından incelemenin bu dosyaya münhasıran yapılması

gerektiği sonucuna varılmıştır.

46. Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası ile 6216 sayılı Kanun'un 45. maddesinin (1) numaralı fıkrası hükümlerine göre, Anayasa Mahkemesine yapılan bir bireysel başvurunun esasının incelenebilmesi için, kamu gücü tarafından müdahale edildiği iddia edilen hakkın Anayasa'da güvence altına alınmış olmasının yanı sıra Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (Sözleşme) ve Türkiye'nin taraf olduğu ek protokollerinin kapsamına da girmesi gerekir. Bir başka ifadeyle, Anayasa ve Sözleşme'nin ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün değildir (B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18).

47. Anayasa'nın "Hak arama hürriyeti" kenar başlıklı 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir."

48. Anayasa'nın "Duruşmaların açık ve kararların gerekçeli olması" kenar başlıklı 141. maddesinin dördüncü fıkrası şöyledir:

"Davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılması, yargının görevidir."

49. Sözleşme'nin "Adil yargılanma hakkı" kenar başlıklı 6. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Herkes medeni hak ve yükümlülükleri ile ilgili uyuşmazlıklar ya da cezai alanda kendisine yöneltilen suçlamalar konusunda karar verecek olan, kanunla kurulmuş bağımsız ve tarafsız bir mahkeme tarafından davasının makul bir süre içinde, hakkaniyete uygun ve açık olarak görülmesini isteme hakkına sahiptir."

50. Sözleşme metni ile AİHM kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut görünümleri olan alt ilke ve haklar, esasen Anayasa'nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı birçok kararında, ilgili hükmü Sözleşme'nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, Sözleşme'nin lafzi içeriğinde yer alan ve AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen ilke ve haklara, Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 38).

51. Somut başvurunun dayanağını oluşturan makul sürede yargılanma hakkı da yukarıda belirtilen ilkeler uyarınca adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil olup, ayrıca davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasının yargının görevi olduğunu belirten Anayasa'nın 141. maddesinin de, Anayasa'nın bütünselliği ilkesi gereği, makul sürede yargılanma hakkının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulması gerektiği açıktır (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 39).

52. Makul sürede yargılanma hakkının amacı, tarafların uzun süren yargılama faaliyeti nedeniyle maruz kalacakları maddi ve manevi baskı ile sıkıntılardan korunması ile adaletin gerektiği şekilde temini ve hukuka olan inancın muhafazası olup, hukuki uyuşmazlığın çözümünde gerekli özenin gösterilmesi gereği de yargılama faaliyetinde göz ardı edilemeyeceğinden, yargılama süresinin makul olup olmadığının her bir başvuru açısından ayrı ayrı değerlendirilmesi gerekir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 40).

53. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde

göz önünde bulundurulması gereken kriterlerdir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 41–45).

54. Ancak, belirtilen kriterlerden hiçbiri makul süre değerlendirmesinde tek başına belirleyici değildir. Yargılama sürecindeki tüm gecikme periyotlarının ayrı ayrı tespiti ile bu kriterlerin toplam etkisi değerlendirilmek suretiyle, hangi unsurun yargılamanın gecikmesi açısından daha etkili olduğu saptanmalıdır (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 46).

55. Yargılama faaliyetinin makul sürede gerçekleşip gerçekleşmediğinin saptanması için, öncelikle uyuşmazlığın türüne göre değişebilen, başlangıç ve bitiş tarihlerinin belirlenmesi gerekir.

56. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin makul süre değerlendirmesinde, sürenin başlangıcı kural olarak, uyuşmazlığı karara bağlayacak yargılama sürecinin işletilmeye başlandığı, başvurucu tarafından bireysel başvuruya konu edilen tapu iptali ve tescil davasının açıldığı tarih olan 24/9/1997 tarihidir.

57. Sürenin bitiş tarihi ise, çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde yargılamanın sona erme tarihidir. Bu kapsamda, somut yargılama faaliyeti açısından sürenin bitiş tarihinin, başvurucunun karar düzeltme talebi hakkında verilen Yargıtay 8. Hukuk Dairesinin karar tarihi olan 14/3/2013 tarihi olduğu anlaşılmaktadır.

58. Davanın ikame edildiği tarih ile Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuruların incelenmesi hususundaki zaman bakımından yetkisinin başladığı tarihin farklı olması halinde, dikkate alınacak süre, 23/9/2012 tarihinden sonra geçen süre değil, uyuşmazlığın başlangıç tarihinden itibaren geçen süredir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 51).

59. Başvuruya konu yargılama sürecinin incelenmesinde, 24/9/1997 tarihinde, Ankara ili Gölbaşı ilçesi İncek köyü 534 parsel numaralı taşınmaza ait sahte ve hukuka aykırı olarak oluşturulduğu iddia edilen tapu kaydının iptali ile hak sahipleri adına miras payları oranında tescili talebiyle açılan tapu iptali ve tescil davasında ilk derece mahkemesince davanın kabulüne karar verildiği, kararın temyiz incelemesi neticesinde bozulduğu, bozma kararı doğrultusunda yargılamaya devam eden Mahkemece, bozma ilamı gereğince gerekli noksanlıkların ikame edildiği ve 24/3/2011 tarihli kararla davanın reddine karar verildiği, anılan kararın, Yargıtay 8. Hukuk Dairesinin 22/5/2012 tarihli ilamı ile onandığı, başvurucunun karar düzeltme talebinin ise 14/3/2013 tarihinde reddedildiği, bu kararla birlikte neticelenen yargılama faaliyetinin toplam 15 yıl 5 ayı aştığı anlaşılmaktadır.

60. İlgili yargılama evrakının incelenmesinden, başvuruya konu yargılama sürecinin asliye hukuk mahkemesi önünde sürdüğü görülmekle, medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkları konu alan yargılama faaliyetleri için geçerli genel usuli hükümler içeren 6100 sayılı Kanun'a tabi bir yargılama faaliyetinin söz konusu olduğu ve 6100 sayılı Kanun'un 30. maddesinin, uyuşmazlıkların makul sürede çözümlenmesi gerekliliğini ortaya koyduğu anlaşılmaktadır.

61. 6100 sayılı Kanun'un öngördüğü yargılama usullerine tabi mahkemeler nezdindeki yargılamaların makul sürede tamamlanmadığı yönündeki iddialar daha önce bireysel başvuru konusu yapılmış ve Anayasa Mahkemesi tarafından, özellikle yargılamada sürati temin etmeye hizmet eden özel usul hükümlerinin nazara alınmadığı göz önünde bulundurularak makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönünde kararlar verilmiştir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 54-64). Başvuruya konu alacak davası, hukuki meselenin çözümündeki güçlük, maddi olayların karmaşıklığı, delillerin toplanmasında karşılaşılan engeller, taraf sayısı gibi kriterler dikkate alındığında karmaşık olmaktan uzaktır.

Başvurucuların tutum ve davranışlarıyla ve usuli haklarını kullanırken özensiz davranmalarıyla yargılamanın uzamasına önemli ölçüde sebep olduğu da söylenemez. Söz konusu davanın niteliği, başvurucu açısından taşıdığı değer ve başvurucunun davadaki menfaati dikkate alındığında, 15 yıl 5 ayı aşan yargılama sürecinde makul olmayan bir gecikmenin olduğu sonucuna varılmıştır.

62. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

63. Başvurucu, adil yargılanma hakkının ihlal edilmiş olması nedeniyle 5.000.000,00 TL maddi, 5.000.000,00 TL manevi tazminata hükmedilmesini talep etmiştir.

64. 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un "Kararlar" kenar başlıklı 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

65. Başvurucunun tarafı olduğu uyuşmazlığa ilişkin yaklaşık 15 yıl 5 ayı aşkın yargılama süresi nazara alındığında, yargılama faaliyetinin uzunluğu sebebiyle, yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucuya net 16.600,00 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

66. Başvurucu tarafından maddi tazminat talebinde bulunulmuş olmakla beraber, tespit edilen ihlal ile iddia edilen maddi zarar arasında illiyet bağı bulunmadığı anlaşıldığından, başvurucunun maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

67. Başvurucu tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 198,35 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.698,35 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucunun,

1. Davanın sonucuna ilişkin kanun önünde eşitlik, mülkiyet ve adil yargılanma haklarının ihlali iddialarının "açıkça dayanaktan yoksunluk " nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönündeki iddiasının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvurucuya net 16.600,00 TL manevi TAZMİNAT ÖDENMESİNE, başvurucunun tazminata ilişkin diğer taleplerinin REDDİNE,

D. Başvurucu tarafından yapılan 198,35 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.698,35 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

20/11/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

SELAHATDİN AKGÜRE VE DİĞERLERİ

B. No: 2013/2515 | Karar tarihi: 20.11.2014

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2013/2515

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

SELAHATDİN AKGÜRE VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2013/2515)

Karar Tarihi: 20/11/2014

R. G. Tarih-Sayı: 14/3/2015-29295

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Alparslan ALTAN

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Celal Mümtaz AKINCI

Muammer TOPAL

M. Emin KUZ

Raportör : Recep BENLİ

Başvurucu : 1- Selahatdin AKGÜRE

2- Neriman AKGÜRE

3- Songül AKGÜRE

Vekili : Av. Selçuk KAR

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucular, askerlik görevini yapan yakınlarının rahatsızlanması üzerine götürüldüğü revirde bozuk serum verilmesi nedeniyle ölümüne sebebiyet verildiğini ve olay hakkında etkin bir soruşturma yürütülmeyerek kovuşturmaya yer olmadığına karar verildiğini belirterek yaşam hakkı ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, başvuruculaların vekili tarafından 27/3/2013 tarihinde İstanbul 19. Ağır Ceza Mahkemesi aracılığıyla yapılmıştır. Dilekçe ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesi neticesinde belirlenen eksiklikler tamamlatılmış ve Komisyona sunulmasına engel bir eksikliğin bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. İkinci Bölüm Üçüncü Komisyonunca, 21/2/2014 tarihinde kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Bölüm Başkanı tarafından 16/3/2014 tarihinde kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına ve bir örneğinin görüş için Adalet Bakanlığına gönderilmesine karar verilmiştir.

5. Adalet Bakanlığının 24/4/2014 tarihli görüşü başvurucular vekiline tebliğ edilmiş olup, başvurucular vekili 20/5/2014 havale tarihli beyan dilekçesini on beş günlük yasal süresi içinde sunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru formu ve ekleri ile Adalet Bakanlığının görüşünde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

7. Başvuruculardan Selahattin Akgüre ve Neriman Akgüre'nin oğlu, Songül Akgüre'nin eşi olan Halil İbrahim Akgüre, askerlik görevi sırasında acemi birliğindeki eğitimini tamamladıktan sonra 70. Mekanize Piyade Tugayı Lojistik Destek Bkm. Brl. 2. Bkm. Blk. Komutanlığı Kızıltepe/Mardin'de görevlendirilmiştir.

8. Halil İbrahim Akgüre, askerliğe çağrı üzerine yapılan kontrollerde, Üsküdar Askerlik Şubesi yetkililerine kısmi bel fıtığı dışında ciddi bir rahatsızlığının olmadığını bildirmiştir.

9. Halil İbrahim Akgüre, 15/5/ 2009 günü saat 14.00 sularında yapılan öğle içtiması esnasında baygınlık geçirmiş, arkadaşlarının müdahalesiyle 1-2 dakika içinde kendine gelmiş ve komutanı (T.Y) tarafından revire gönderilmiştir.

10. Bakanlık görüşüne ve askeri savcılığa göre, Halil İbrahim Akgüre'ye revirde görevli tabip teğmen (T.K) tarafından müdahalede bulunularak, nabız ve tansiyon ölçümü yaptırılmış, değerlerde anormallik bulunmaması ve bilinci açık olan hastanın birkaç gündür iştahsız olduğunu beyan etmesi üzerine kendisine serum taktırılmıştır.

11. Başvuruculaın iddiasına göre ise, herhangi bir doktor muayenesi yapılmadan, sağlık görevlileri (H.İ.) ve (O.G.) tarafından hastaya 500 cc'lik serum takılmıştır.

12. Bakanlık görüşüne ve askeri savcılığın verdiği kovuşturmaya yer olmadığına dair karara göre, serum önce hastanın sağ koluna takılmış, ancak canının yandığını belirtmesi üzerine sol koluna alınmıştır. Şikayetleri devam eden hasta bir süre sonra serumun çıkartılmasını istemiş, bunun üzerine tabip teğmen (T.K) tarafından damar yolu kontrol edilmiştir. Bu esnada midesi bulanan hasta orada bulunan çöp kovasına istifra etmiştir.

13. Başvuruculaın iddiasına göre, Halil İbrahim Akgüre, serumun takılmasından sonra iki defa istifra etmiş ve kendini iyi hissetmediğini belirterek serumun çıkarılmasını istemiştir. Müteveffanın bu isteği görevlilerce yerine getirilmemiştir. Bölük doktorlarının olaydan haberdar edilmesi üzerine, tabip teğmen (T.K) seruma yönelik itirazları dinlemiş fakat hastayı rol yapmakla itham etmiş ve tedaviye devam etmiştir.

14. Akabinde sinirli tavırlar sergileyen hasta bir süre sonra geriye doğru kasılmaya başlamış ve nefes alıp verme düzeni bozulmuştur. Bunun üzerine revir baştabibi (A.B) gelerek solunumu bozulan hastaya müdahale etmeye çalışmış, solunumu düzelmeyince (A.B)'nin talimatı ile hasta doktorlar nezaretinde ambulansla Kızıltepe Devlet Hastanesine

götürülmüştür.

15. Bu hastanenin acil servisinde yapılan kontrolde hastanın kalp ritminde herhangi bir düzensizlik olmadığı anlaşılmış, beyin sapında muhtemel bir kanama ya da kitlenin baskı yapması nedeniyle solunumun düzelmediği şüphesi üzerine, hasta, tomografi cihazı bulunan Diyarbakır Asker Hastanesine sevk edilmiştir.

16. Hastanın kalp atışlarının yolda düşmeye başlaması ve bir süre sonra durması üzerine, yol üzerindeki Mardin Devlet Hastanesi acil servisine gidilmiş fakat 15 dakika boyunca kalp masajı yapılmasına rağmen hasta kurtarılamamıştır.

17. Olayın meydana gelmesini müteakip 7. Kolordu Komutanlığı Askeri Savcılığı, 2009/950 sayılı dosyayla resen soruşturma başlatmıştır. Başvurucular da, daha sonra yetkili kişilerden şikâyetçi olduklarını beyan etmişlerdir.

18. Mardin Devlet Hastanesinde ölü muayene ve otopsi işlemi yapılmış fakat müteveffanın ölüm nedeninin tam olarak belirlenememesi nedeniyle, otopsi esnasında alınan kan ve iç organ örnekleri, toksikolojik ve histopatolojik inceleme yapılması amacıyla İstanbul Adli Tıp Kurumu Morg İhtisas Dairesine gönderilmiştir.

19. İstanbul Adli Tıp Kurumu Morg İhtisas Dairesince, 24/12/2009 tarihli rapor hazırlanmıştır. Raporda, müteveffadan alınan kanda alkol (etanol-metanol) bulunmadığı, kanda aranan uyutucu, uyuşturucu maddelerin bulunmadığı, iç organlarda yapılan sistematik toksikolojik analiz sonucunda aranan maddelerin bulunmadığı kanaatine ulaşılmıştır.

20. Savcılık tarafından, olayla ilgisi bulunan kişilerin ifadeleri alınmıştır. İfadesi alınan kişilerden piyade er (S.A) özetle, olay günü rahatsızlanan askerin ambulansla götürüldüğünü ve hastaya serum verildiğini öğrenince bu olaydan bir iki gün önce (R.H) adlı bir askerin de serum takıldıktan sonra rahatsızlanması nedeniyle serumlardan şüphelendiğini, bu sebeple serumların bozuk olup olmadığını anlamak için revir eczanesine giderek antibiyotik olan İespor adlı 1 gramlık ilaçla serumları karıştırdığını, tepkimeleri gözlediğinde Gülhane Askeri Tıp Akademisi (GATA) üretimi olan ve ölen askere de verilen serumların bozuk olduğu kanaatine vardığını, bunun üzerine hastaya refakat eden doktor (A.B)'yi arayarak serumun bozuk olabileceğini söylediğini beyan etmiştir. Tabip üsteğmen (A.B)'de bu konuya ilişkin olarak ifadesinde, özetle Kızıltepe Devlet Hastanesi acil servisindeyken (S.A) adlı askerin kendisini arayarak serumda sorun olabilir dediğini, hastanın serumları zaten burada değişmiş olduğu için kimseye bir şey söyleme gereği duymadığını belirtmiştir.

21. Başvuruculara göre, müteveffanın ölümüne sebep olan serumlar, revir görevlisi tarafından ölüm olayından 3 gün sonra imha edilmiştir. Başvuruculara göre ayrıca, adli tıpa gönderilecek tüplerin içindeki serum numuneleri boşaltılmış ve adli tıp kurumunun ölüm nedenini tespit edememesi sağlanmıştır.

22. Soruşturma aşamasında tanık olarak ifade veren askerlerden onbaşı (F.E), serumların imhasıyla ilgili olarak, ölüm olayının meydana geldiği gün (S.A) adlı askerin içinden numune aldığı serumlarla birlikte 3 koli serumu er (U.Ş) ile birlikte lavaboya dökerek imha ettiklerini beyan etmiştir. Er (U.Ş) ise, olaydan 3-4 gün sonra şüphelenilen serumların revirde görevli er (Y.K) tarafından mutfak lavabosuna dökülerek imha edildiğini beyan etmiştir. (Y.K) isimli er ifadesinde, mayıs ayının başında depoda bulunan serumları eczaneye çektiklerini, mayıs ayı ortasında tugaydan yeni serumlar gelince, son kullanma tarihi 2010 olan 12 adet envanter girişi olmayan 500 cc'lik serumu 9/6/2009 tarihinde astsubay (K.L)'nin talimatı

doğrultusunda lavaboya dökmek suretiyle imha ettiğini beyan etmiştir. Şüpheli astsubay (K.L) ifadesinde, 9/6/2009 tarihli imha tutanağındaki imzanın kendisine ait olduğunu, tabip üsteğmen (A.B)'nin talimatı ile envanter dışı gözüken GATA imali serumları tespit ederek komutanına bildirdiğini, imha işlemine katılmadığını, düzenlenen imha tutanağını sonradan imzaladığını söylemiştir. Şüpheli tabip üsteğmen (A.B) ise özetle, bozuk olduğu gerekçesiyle hiçbir serumun imha edilmediğini, 9/6/2009 tarihinde imha edilen 12 adet 500 cc'lik serumun envanterde kayıtlı olmadığı için imha edildiğini beyan etmiştir.

23. Tabip teğmen (T.K) envanter girişi olmadığı için 9/6/2009 tarihinde imha edilen 12 adet serumdan bir tanesinin boş şişesini her ihtimale karşı muhafaza etmekte iken savcılığa teslim etmiştir. Savcılık, 2012/32 emanet numarasına kayıtlı olarak emanete alınan boş serum şişesini incelemek istemiş, bu şişenin boş olması sebebiyle serumun bozuk olup olmadığı konusunda herhangi bir inceleme yapılamamıştır. Bunun üzerine Savcılık tarafından, üretim tarihi 2008 ve son kullanma tarihi Ocak 2010 olan serumların içerisinde bozulma olup olmadığına ilişkin GATA Komutanlığına intikal etmiş bir bilgi olup olmadığı sorulmuştur. GATA Komutanlığı, ürünle ilgili herhangi bir geri bildirimin intikal etmediğini bildirmiştir.

24. Savcılık, kullanılan serumun bozuk olduğu iddiaları kapsamında inceleme başlatarak, başvuruculaların yakınının ölüm olayından önce aynı revirde serum takıldığı için rahatsızlandığı iddia edilen (R.H) isimli askere ait tedavi evrakları ile müteveffaya ait tüm tıbbi evrak ve soruşturma dosyasının İstanbul Adli Tıp Kurumu Başkanlığı 1. İhtisas Kuruluna gönderilmesine karar vermiştir.

25. Bu Kurul tarafından hazırlanan 25/8/2010 tarihli rapora göre özetle, müteveffadan alınan kanda alkol (etanol-metanol) bulunmadığı, iç organlarda yapılan sistematik toksikolojik analiz sonucunda aranan maddelerin bulunmadığı, zamanında kullanılan serum veya serisinden örnek alınarak tetkik yapılamamış olmakla birlikte anlatım, otopsi bulguları ve yapılan tetkikler birlikte değerlendirildiğinde kullanılan serumun ölümde etkisinin olduğunu gösterir bulgu tanımlanamadığı, mevcut bulgularla ölüm sebebinin belirlenemediği ve yapılan uygulamaların tıp kurallarına uygun olduğu belirtilmiştir.

26. Bu rapora başvurucular tarafından itiraz edilmesi üzerine, soruşturma dosyası İstanbul Adli Tıp Kurumu Başkanlığı Genel Kuruluna gönderilmiş ve konuyla ilgili rapor talep edilmiştir. Genel Kurul, 1. İhtisas Kurulunun sunduğu raporla aynı doğrultuda bir rapor sunmuştur.

27. Savcılık, serumların bozuk olup olmadığı hususu ile ilgili olarak bilirkişi Dz. Ecz. Atğm. (O.T)'den rapor talep etmiştir. Hazırlanan raporda özetle, dosyada mevcut tıbbi belgelere ve tanık anlatımlarına göre, müteveffaya uygulanan serumun bozuk olduğunu söylemenin mümkün olmadığı, ölümün bozuk serumdan kaynaklandığını söylemeye yetecek derecede bulgu olmadığı belirtilmiştir.

28. Yaptığı araştırmalar sonucunda Savcılık, 26/12/2012 tarih ve E.2009/72, K.2012/213 sayılı kararıyla, "… tanık beyanları, adli muayene ve otopsi bulguları, İstanbul Adli Tıp Kurumu raporları ile diğer tüm deliller birlikte değerlendirilip yorumlandığında, müteveffanın kesin ölüm nedeni belirlenememekle beraber, olay sırasında kullanılan serumun ölümde etkisinin olduğunu gösterir bulgu tanımlanmadığının ve yapılan uygulamaların tıp kurallarına uygun olduğunun anlaşılması karşısında, ölüm olayında şüpheliler tabip yüzbaşı (A.B), tabip üsteğmen (T.K), sağlık kıdemli üst çavuş (K.L) ya da başka bir askeri personel/personellerin kusurunun bulunduğuna dair kamu davası açmaya

yeter derecede delil bulunmadığı” gerekçesiyle kovuşturmaya yer olmadığına karar vermiştir.

29. Başvurucular, ölüm olayının tasarlanarak ve örgütlü bir şekilde gerçekleştirilen kasten öldürme niteliğinde olduğunu, bozuk serumların imha edilerek cinayetin örtbas edildiğini, müteveffayı hastaneye götürme sürecinde de çok fazla zaman kaybedildiğini, Adli Tıp Kurumu raporunun gerçeği yansıtmadığını belirterek anılan karara itiraz etmiştir.

30. İtirazı inceleyen Hava Kuvvetleri Komutanlığı 2. Hava Kuvveti Komutanlığı Askeri Mahkemesi, 26/2/2013 tarih ve E.2013/253, K.2013/218 Müt. Sayılı kararıyla, “Ölüm olayının tasarlanarak ve örgütlü bir şekilde gerçekleştirilen bir cinayet olduğu yönündeki iddialara ilişkin, somut delillerin bulunmadığı, buna ilişkin şüphenin de oluşmadığı, müteveffanın ölmeden önce herhangi bir kimseyle husumet içerisinde olduğuna ilişkin bir bilginin bulunmadığı…, yine PKK terör örgütü ve sempatizanlarının müteveffaya yönelik olarak ölüm olayını kurguladıkları iddiasına ilişkin de somut delillerin bulunmadığı…, Halil İbrahim Akgüre’nin ölümü olayında, herhangi bir kişiye kusur atfedilmesini gerektirecek yeterli şüphenin bulunmadığı, dosyada adı şüpheli olarak geçen şahısların uygulamalarının ve eylemlerinin tıp kuralları çerçevesinde olduğu ve bu yönüyle ölüm olayı açısından sorumlulukları cihetine gidilmesinin hukuken mümkün bulunmadığı, kullanılan serumun da yine aynı kapsamda ölümde etkisini, ortaya koyacak herhangi bir bulgunun saptanmadığı, diğer itiraz sebepleri açısından da somut delillerin ve yeterli şüphenin bulunmadığı anlaşıldığından” gerekçeleriyle itirazı reddetmiştir.

31. Kesin olan bu karardan sonra başvurucular 27/3/2013 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

B. İlgili Hukuk

32. 26/9/2004 tarih ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu’nun “Taksirle öldürme” kenar başlıklı 85. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

“Taksirle bir insanın ölümüne neden olan kişi, iki yıldan altı yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.”

33. 25/10/1963 tarih ve 353 sayılı Askeri Mahkemeler Kuruluşu ve Yargılama Usulü Kanunu'nun “Kovuşturmaya yer olmadığına dair karara itiraz” kenar başlıklı 107. maddesi şöyledir:

“Askerî savcı tarafından verilen kovuşturmaya yer olmadığına dair karar, teşkilâtında askerî mahkeme kurulan kıt’a komutanı veya askerî kurum amiri ile şüpheli ve suçtan zarar görene bildirilir.

Bu karara karşı teşkilâtında askerî mahkeme kurulan kıt’a komutanı veya askerî kurum amiri ya da suçtan zarar gören, kararın kendilerine tebliğinden itibaren onbeş gün içinde kararı veren askerî savcının teşkilâtında olduğu askerî mahkemeye yer itibarıyla en yakın askerî mahkemede itiraz edebilirler...”

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

34. Mahkemenin 20/11/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 27/3/2013 tarih ve 2013/2515 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvuruculların İddiaları

35. Başvurucular, bozuk serumun takılmasına ve olumsuz etkilerinin görülmesine rağmen ısrarla çıkarılmaması sebebiyle askerlik görevini yapan yakınlarının vefat ettiğini, müteveffanın ölümünden iki gün önce serumlar yüzünden bir askerin zehirlenerek yoğun bakıma alınması sebebiyle serumların bozuk olduğunun görevlilerce bilindiğini, hastaneye götürülürken çok fazla zaman kaybedildiğini, olaydaki ihmaller düşünüldüğünde olayın örgütlü bir şekilde gerçekleştirilen cinayet niteliğinde olduğunun akla geldiğini, olaydan 3 gün sonra gerekli incelemelerin yapılamaması amacıyla bozuk serumların imha edildiğini, olayla ilgili yürütülen soruşturmada gerekli hassasiyet gösterilmeyerek kovuşturmaya yer olmadığına karar verildiğini, bu karara yaptığı itirazın adil ve etkili bir şekilde incelenmediğini belirterek yaşam hakkı, adil yargılanma hakkı ve etkili başvuru haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

36. 6216 sayılı Kanun'un 46. maddesinin (1) numaralı fıkrasında, ancak ihlale yol açtığı ileri sürülen işlem, eylem ya da ihmal nedeniyle güncel ve kişisel bir hakkı doğrudan etkilenenlerin bireysel başvuru hakkına sahip oldukları kurala bağlanmıştır. Yaşam hakkının doğal niteliği gereği, yaşamını kaybeden kişiler açısından bu hakka yönelik bir başvuru ancak yaşanan ölüm olayı nedeniyle mağdur olan ölen kişilerin yakınları tarafından yapılabilecektir. Başvurucular, başvuru konusu olayda ölen kişinin eşi ile annesi ve babasıdır. Bu nedenle başvuru ehliyeti açısından bir eksiklik bulunmamaktadır (B. No. 2013/841, 23/1/2014, § 65).

37. Başvuruda Anayasa'nın 17. maddesinde düzenlenen yaşam hakkının yanı sıra 36. maddesinde düzenlenen adil yargılanma ve 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru haklarının da ihlal edildiği ileri sürülmüştür. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki tavsifi ile bağlı değildir. Başvurucunun şikâyetleri Anayasa'nın 17. maddesinde düzenlenen yaşam hakkı açısından incelenmiştir.

38. Bakanlığın kabul edilebilirliğe ilişkin görüş yazısında, AİHM'in birçok kararında, yaşam hakkına ya da fiziksel bütünlüğe yönelik ihlallerin kasıtlı olmadığı durumlarda, "etkili bir adli sistem" oluşturmayı kapsayan pozitif yükümlülüğün her davada cezai işlem başlatmayı gerektirmediği, özel, idari ve hatta disiplinle ilgili hukuk yollarının mağdurlara açık olmasının yeterli olabileceği, başvuruculardan Songül Akgüre'nin 22/11/2013 tarihli dilekçe ile kendi adına asaleten çocukları adına velayeten Milli Savunma Bakanlığı (idare) aleyhine Askeri Yüksek İdare Mahkemesinde (AYİM) tazminat davası açtığı, AYİM Başsavcılığı tarafından kusursuz sorumluluk ilkesi uyarınca bilirkişi tarafından tespit edilecek miktarın davacılara maddi ve manevi tazminat olarak ödenmesi yönünde görüş bildirildiği, davanın henüz neticelenmediği, diğer iki başvurucunun uğradıkları zararın tazmini amacıyla yargı yoluna başvurmadıkları, bu itibarla yaşam hakkının ihlal edilip edilmediği incelenirken başvuruculara etkin olan kanun yollarını tüketmesi değerlendirmesinde bu hususun dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir.

39. Başvurucular, Bakanlık görüşüne karşı, yakınlarının ölümüne ilişkin etkili bir ceza soruşturması yapılmaması ve bu yöndeki tüm taleplerinin ilgili makamlarca reddedilmiş olmasının etkin başvuru yollarının tüketilmiş olduğunun kabulü için yeterli olduğunu, bunun için başvuruculara devlet aleyhine tazminat davası açmış olmaları gerekmediğini, zira başvuruculara Türk mahkemelerinden öncelikli taleplerinin maddi tazminat olmayıp, yakınlarının ölümünden sorumlu olanların kanun önünde hesap vermesi ve cezalandırılması

olduğunu belirtmişlerdir.

40. Başvurunun incelenmesi neticesinde, yaşam hakkının ihlali iddialarının açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşıldığından, başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

41. Başvurucular, olaydaki ihmaller zinciri düşünüldüğünde olayın örgütlü bir şekilde gerçekleştirilen kasten öldürme niteliğinde olduğunun akla geldiğini, müteveffanın ölümünden iki gün önce serumlar yüzünden bir askerin zehirlenerek yoğun bakıma alınması sebebiyle serumların bozuk olduğunun görevlilerce bilindiğini buna rağmen aynı seriden serumların kullanıldığını, olaydan 3 gün sonra gerekli incelemelerin yapılamaması amacıyla bozuk serumların imha edildiğini, gerekli tıbbi müdahalelerin zamanında yapılmadığını, olayla ilgili yürütülen soruşturmada gerekli hassasiyet gösterilmeyerek kovuşturmaya yer olmadığına karar verildiğini, bu karara yaptığı itirazın adil ve etkili bir şekilde incelenmediğini belirterek yaşam hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

42. Bakanlığın görüş yazısında, somut olayda, ölüm olayına ilişkin olarak yürütülen soruşturma sonucunda, Diyarbakır 7. Kolordu Komutanlığı Askeri Savcılığı tarafından, 26/12/2012 tarihinde kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verildiği, soruşturma kapsamında, ölü muayenesi ve otopsi işleminin yapıldığı, tanık ifadelerinin tespit edildiği, müteveffaya uygulanan serumun bozuk olduğu iddialarına ilişkin olarak İstanbul Adli Tıp Kurumundan görüş alındığı, bilirkişi incelemesi yaptırıldığı, neticede iddiaları destekleyici nitelikte bir delil tespit edilemediğinden kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verildiği, bu karara karşı yapılan itirazın da reddine hükmedildiği hususlarının Anayasa Mahkemesinin dikkatine sunulması gerektiği belirtilmiştir.

43. Başvurucular cevap dilekçesinde, ortada yalnızca bir tıbbi ihmal yahut taksirin söz konusu olmadığını, Halil İbrahim Akgüre'nin yaşama hakkının kasten ihlal edildiğini, ancak bu hususun ölüm olayına ilişkin delillerin kasten yok edildiği gözetilmeksizin "yeterli delil olmadığı" gerekçesiyle kapsamlı bir şekilde soruşturulmadığını ve askeri yargı mercileri tarafından olayın üstününün kapatıldığına ilişkin iddialarını yenilemişlerdir.

44. Anayasa'nın "Kişinin dokunulmazlığı, maddi ve manevi varlığı" başlıklı 17. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Herkes, yaşama, maddî ve manevî varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir."

45. Bütün diğer haklar için bir temel oluşturan yaşam hakkı, Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınmış ve bu maddede belirlenen istisnalar dışında hiç kimsenin yaşamına kasten son verilemeyeceği belirtilmiştir. Devletin yaşam hakkına saygı gösterme yükümlülüğü öncelikle kamu otoritelerinin yaşam hakkına müdahale etmemelerini, yani maddede belirtilen istisnalar dışında kişilerin ölümüne neden olmamalarını gerektirir. Bu, devletin yaşam hakkından kaynaklanan negatif ödevidir. Yaşam hakkına saygı, ikinci olarak devletin üçüncü kişilerden gelecek tehlikelere karşı bireylerin hayatını korumasını gerektirir. Bir kimsenin hayatına yönelik çok özel ve ciddi bir tehdidin varlığı kanıtlanmışsa, devletin bu tehdide karşı bireyin hayatını korumak için makul tedbirleri alması gerekir. Bu, yaşam hakkından kaynaklanan devletin pozitif yükümlülüğüdür. Bir ölüm meydana gelmişse, devletin pozitif yükümlülüğü kapsamında ölümün nedenlerini soruşturma ve sorumluları tespit ederek cezalandırma ödevi de vardır. Bu usul yükümlülüğünün gerektiği şekilde

yerine getirilmemesi halinde devletin negatif ve pozitif yükümlülüklerine gerçekten uyup uymadığı tespit edilemez. Bu nedenle, devletin anılan madde kapsamındaki negatif ve pozitif yükümlülüklerinin güvencesini, soruşturma yükümlülüğü oluşturmaktadır (B. No: 2012/1017, 18/9/2013, § 29).

46. Bireyin, bir devlet görevlisi ya da özel bir kişi tarafından hukuka aykırı olarak ve Anayasa'nın 17. maddesini ihlal eder biçimde bir muameleye tabi tutulduğuna ilişkin savunulabilir bir iddiasının bulunması halinde, Anayasa'nın 17. maddesi, "Devletin temel amaç ve görevleri" kenar başlıklı 5. maddedeki genel yükümlülükle birlikte yorumlandığında etkili resmi bir soruşturmanın yapılmasını gerektirir (B. No: 2012/1017, 18/9/2013, § 30).

47. Yürütülen ceza soruşturmalarının amacı, yaşam hakkını koruyan mevzuat hükümlerinin etkili bir şekilde uygulanmasını ve sorumluların ölüm olayına ilişkin hesap vermelerini sağlamaktır. Bu bir sonuç yükümlülüğü değil, uygun araçların kullanılması yükümlülüğüdür. Diğer taraftan, burada yer verilen değerlendirmeler hiçbir şekilde Anayasa'nın 17. maddesinin başvuruculara üçüncü tarafları adli bir suç nedeniyle yargılatma ya da cezalandırma hakkı ya da tüm yargılamaları mahkûmiyetle ya da belirli bir ceza kararıyla sonuçlandırma ödevi yüklediği anlamına gelmemektedir. (Benzer yöndeki AİHM kararı için bkz. Tanlı/Türkiye, B. No: 26129/95, 10/4/2001, § 111).

48. Ceza soruşturmaları, sorumluların tespitine ve cezalandırılmalarına imkân verecek şekilde etkili ve yeterli olmalıdır. Soruşturmanın etkili ve yeterli olduğundan söz edebilmek için, soruşturma makamlarının resen harekete geçerek ölümü aydınlatabilecek ve sorumluların tespitine yarayabilecek bütün delilleri toplamaları gerekir. Soruşturmada ölüm olayının nedenini veya sorumlu kişilerin ortaya çıkarılması imkânını zayıflatan bir eksiklik, etkili soruşturma yürütme kuralıyla çelişme riski taşır (B. No: 2012/752, 17/9/2013, § 57; (Benzer yöndeki AİHM kararları için bkz. Hugh Jordan/Birleşik Krallık, B. No: 24746/94, 4/5/2001, § 109; Dink/Türkiye, B. No: 2668/07, 6102/08, 30079/08, 7072/09 ve 7124/09, 14/9/2010, § 78).

49. Yürütülecek ceza soruşturmalarının etkinliğini koruyan hususlardan biri de, teoride olduğu gibi pratikte de hesap verilebilirliği sağlamak için, soruşturmanın veya sonuçlarının kamu denetimine açık olmasıdır. Buna ilaveten her olayda, ölen kişinin yakınlarının meşru menfaatlerini korumak için bu sürece gerekli olduğu ölçüde katılmaları sağlanmalıdır (B. No: 2012/752, 17/9/2013, § 58; Benzer yöndeki AİHM kararı için bkz. Hugh Jordan/Birleşik Krallık, B. No: 24746/94, 4/5/2001, § 109).

50. Somut olayda başvurucular, Halil İbrahim Akgüre'nin yaşama hakkının kasten ihlal edildiğini, ölüm olayına ilişkin delillerin kasten yok edildiği gözetilmeksizin "yeterli delil olmadığı" gerekçesiyle kapsamlı bir soruşturma yapılmadan olayın üstününün kapatıldığını ileri sürmüşlerdir.

51. Bireylerin cezai sorumluluklarının kapsamının belirlenmesine yönelik hukuki sorunların incelenmesi kural olarak Anayasa Mahkemesinin yetkisi kapsamında olmayıp, suçluların tespiti ve cezalandırılması derece mahkemelerin görev ve yetkisindedir. Ancak yukarıda belirtilen yaşam hakkına yönelik müdahaleleri soruşturma yükümlülüğünün yerine getirilip getirilmediği Anayasa Mahkemesince incelenmelidir. (B. No: 2013/1335, 6/2/2014, § 19)

52. Askeri savcılığın kovuşturmaya yer olmadığına dair kararı ve bu karara itiraz edilmesi sonucu askeri mahkemece verilen karar bu açıdan değerlendirildiğinde; Halil İbrahim Akgüre'nin 70. Mekanize Piyade Tugayı Lojistik Destek Bkm. Brl. 2. Bkm. Blk. Komutanlığı

Kızıltepe/Mardin'de askerlik görevini yapmakta iken 15/5/2009 tarihinde öğle içtiması sırasında rahatsızlanarak revire kaldırıldığı, revirde ve Kızıltepe Devlet Hastanesinde tıbbi müdahalelerin yapıldığı, tomografi cihazı bulunan Diyarbakır Asker Hastanesine ambulansla sevk edildiği sırada durumunun kötüleşmesi üzerine Mardin Devlet Hastanesine götürüldüğü, ancak burada hayatını kaybettiği, ölüm olayının askeri savcılığa bildirilmesi üzerine derhal soruşturmaya başlandığı, Mardin Devlet Hastanesinde ölü muayene ve otopsi işleminin yapıldığı, kesin ölüm sebebi tespit edilemeyince ölenin vücudundan alınan kan örneği ve iç organ parçalarının incelenmek üzere İstanbul Adli Tıp Kurumu Morg İhtisas Dairesine gönderildiği, alınan raporda kanda uyutucu, uyuşturucu maddeye rastlanmadığı, iç organlarda yapılan incelemede aranan maddelerin bulunmadığının bildirildiği, olayla ilgili olarak tanık ve şüpheli beyanlarının alındığı, bu beyanlar doğrultusunda ölene revirde takılan serumun bozuk olduğu yönündeki iddiaların araştırılmaya başlandığı, üzerinde inceleme yapılmak istenen ölen askere takılan serumun bulunamadığı, revirde bulunan aynı seriden serumların da olaydan sonra lavaboya dökülerek imha edildiğinin anlaşıldığı, tanık ve şüpheli beyanlarına göre GATA yapımı aynı seriden serumların envanter kayıtlarının bulunmadığı, bu nedenle sadece olaydan bir gün önce revirde serum takıldıktan sonra rahatsızlanan bir askere ait tedavi evraklarıyla birlikte ölene ait tüm tedavi evraklarının kesin ölüm sebebinin tespiti için Adli Tıp Kurumu Başkanlığı 1. İhtisas Kuruluna gönderildiği, alınan raporda "Zamanında kullanılan serum ve serisinden örnek alınarak tetkik yapılmamış olmakla birlikte anlatım, otopsi bulguları ve yapılan tetkikler birlikte değerlendirildiğinde; Kullanılan serumun ölümde etkisinin olduğunu gösterir bulgu tanımlanmadığı, mevcut bulgularla ölüm sebebinin belirlenemediği, yapılan uygulamaların tıp kurallarına uygun olduğu"nun bildirildiği, başvurucular tarafından bu rapora itiraz edilmesi üzerine Adli Tıp Kurumu Başkanlığı Genel Kurulunca hazırlanan raporun da 1. İhtisas Kurulu raporuyla aynı doğrultuda olduğu, 7. Kolordu Komutanlığı Askeri Savcılığı tarafından tüm bu hususlar birlikte değerlendirilerek kullanılan serumun ölümde etkisinin olduğunu gösterir bulgu tanımlanamadığından ve yapılan uygulamaların tıp kurallarına uygun olduğu anlaşıldığından ölüm olayında kusurlu oldukları iddia edilen şüpheliler hakkında 26/12/2012 tarihinde kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verildiği, başvurucuların bu karara itiraz etmeleri üzerine 2. Hava Kuvveti Komutanlığı Askeri Mahkemesinin 26/2/2013 tarihli kararıyla müteveffanın ölümünde herhangi bir tıbbi ihmalin söz konusu olmadığı, ölüm sebebinin serumlardan kaynaklandığına ilişkin iddiaların doğrulanamadığı, ölüm olayının örgütlü bir şekilde gerçekleştirilen cinayet olduğu yönündeki iddialara ilişkin somut delil bulunmadığı gerekçesiyle itirazı reddettiği belirlenmiştir.

53. Soruşturma makamları somut olayda resen harekete geçerek ölüm olayını aydınlatmaya çalışmışlardır. Başvurucular her ne kadar yakınlarının örgütlü bir şekilde hareket edilerek kasten öldürüldüğünü iddia etmişlerse de, yapılan soruşturma sonucunda başvurucuların soyut iddiaları dışında buna ilişkin herhangi bir somut delile rastlanmadığı anlaşılmıştır

54. Ancak, kesin ölüm sebebinin tespiti amacıyla Adli Tıp Kurumu 1. İhtisas Dairesi ve Adli Tıp Kurumu Genel Kurulundan alınan raporlarda, kullanılan serum ve serisinden örnek alınarak tetkik yapılmamış olması bir eksiklik olarak değerlendirilmiştir. Her ne kadar savcılık makamı serumun bozuk olduğuna ilişkin iddialara vakıf olduktan sonra gerekli araştırmaları yapsa da, askeri makamların olaydan hemen sonra aynı seriden olan serumları imha etmiş olmaları nedeniyle serumlar üzerinde gerekli tetkikler yapılamamıştır. Yapılan klasik otopsi sonucu ölen askerin kesin ölüm sebebinin tespit edilememesi dikkate alındığında, serumların ölümün meydana gelmesinde etkili olup olmadığının

araştırılamaması soruşturmanın seyri açısından önemli bir eksikliktir. Askeri makamlarca olaydan sonra delil niteliğindeki serumların muhafaza edilmemesini soruşturmanın etkinliğini zedeleyen bir unsur olarak değerlendirmek gerekir. Bu nedenle, başvuru dosyasında oluşa ilişkin belge ve bilgiler dikkate alındığında, ölüme sebebiyet veren olayların doğru bir şekilde tespitine, muhtemel sorumluların belirlenmelerine ve cezalandırılmalarına yol açacak nitelikte etkili bir soruşturmanın gerçekleştiğinden söz edilemeyecektir.

55. Açıklanan nedenlerle, Anayasa'nın 17. maddesinin öngördüğü Devletin etkili soruşturma yapma usul yükümlülüğünün ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

56. 6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası şu şekildedir:

"Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

57. Başvuruda, Anayasa'nın 17. maddesinin usul boyutuyla ihlal edildiği sonucuna varılmıştır. Başvurucuların maddi ve manevi tazminat talebi yoktur. Başvurucuların yakınının yaşam hakkının korunmasına yönelik olay hakkında etkili bir ceza soruşturması yürütülmemesi nedeniyle bu aşamadan sonra yeniden yargılama yapılmasında hukuki bir yarar görülmediğinden ve başvurucuların tazminat talebi de bulunmadığından yalnızca ihlal tespitiyle yetinilmesi gerektiği sonucuna varılmıştır.

58. Başvurucular tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 198,35 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan 1.698,35 TL yargılama giderinin başvuruculara ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucular tarafından ileri sürülen Anayasa'nın 17. maddesinin ihlaline ilişkin şikâyetlerin KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan yaşam hakkının usuli boyutunun İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvurucular tarafından yapılan 198,35 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan 1.698,35 TL yargılama giderinin BAŞVURUCULARA ÖDENMESİNE,

D. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

20/11/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

YUSUF BURAK ÇELİK

B. No: 2013/2538 | Karar tarihi: 20.11.2014

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2013/2538

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

YUSUF BURAK ÇELİK BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2013/2538)

Karar Tarihi: 20/11/2014

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Alparslan ALTAN

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Celal Mümtaz AKINCI

Muammer TOPAL

M. Emin KUZ

Raportör : Özcan ÖZBEY

Başvurucu : Yusuf Burak ÇELİK

Vekili : Av. İlkay Sinem KUBİLAY BEŞE

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, öğrencisi olduğu Ankara Polis Kolejinde bazı öğretmenleri tarafından kendisine psikolojik şiddet (mobbing) uygulanması nedeniyle süresinde okulunu bitiremediğinden okulla ilişiğinin kesildiğini, görevlerini kötüye kullanma suçundan dolayı ilgili kişiler hakkında Savcılığa suç duyurusunda bulunduğunu, ancak soruşturma izni verilmediğini, buna karşı yaptığı itirazın da Bölge İdare Mahkemesince reddedildiğini belirterek, Anayasa'nın 17., 41. ve 42. maddelerinin ihlal edildiğini iddia etmiş ve 200.000,00 TL manevi tazminat talep etmiştir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 16/4/2013 tarihinde Anayasa Mahkemesine doğrudan yapılmıştır. Dilekçe ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinde Komisyona sunulmasına engel bir eksikliğin bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. İkinci Bölüm İkinci Komisyonunca, 10/10/2013 tarihinde, kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

4. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

5. Başvurucu, 2007 yılında Ankara Polis Kolejine kaydını yaptırarak, eğitimine başlamıştır.

6. Emniyet Genel Müdürlüğü Ankara Polis Koleji Müdürlüğünün 7-8/6/2012 tarihli yazılarına göre; başvurucunun, sınıf tekrarı yapması ve bu hakkın sadece bir kereye mahsus kullanılabilmesi, ayrıca dört yıllık eğitimini beş yılda bitirememesi nedeniyle 2012 yılında okul ile ilişiği kesilmiştir. Yine aynı yazıda, Polis Koleji Yönetmeliği gereği 40 fena disiplin puanı alan öğrencinin okulla ilişiğinin kesileceği, başvurucunun ise 39,5 fena disiplin puanı olduğu belirtilmiştir.

7. Başvurucu, okuldaki başarısızlığının bir kısım öğretmenlerinin kendisine yönelik psikolojik şiddetinden (mobbing) kaynaklandığı gerekçesi ile 3/9/2012 tarihinde, 4 öğretmen hakkında Ankara Cumhuriyet Başsavcılığına suç duyurusunda bulunmuştur.

8. Ankara Cumhuriyet Başsavcılığınca Sor.2012/99741 sayılı dosyada yürütülen soruşturmada, 2/12/1999 tarih ve 4483 sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanun hükümleri uyarınca şikâyet edilen kamu görevlileri hakkında İçişleri Bakanlığından soruşturma izni istenmiştir.

9. İçişleri Bakanlığı Emniyet Genel Müdürlüğünün 19/11/2012 tarih ve 2012/11 sayılı kararı ile ilgililer hakkında soruşturma izni verilmemiştir.

10. Başvurucu tarafından anılan karara karşı yapılan itiraz üzerine, Ankara Bölge İdare Mahkemesi 1. Kurulunun 20/2/2013 tarih ve E.2012/513, K.2013/71 sayılı kararı ile “Ön inceleme raporu ve eki belgelerde yer alan tespitlerin isnat edilen eylemden dolayı Cumhuriyet Başsavcılığınca hazırlık soruşturması yapılmasını gerektirecek nitelik ve yeterlikte olmadığı anlaşıldığından…” gerekçesine dayalı olarak itiraz reddedilmiştir.

11. Bu karar, başvurucuya 19/3/2013 tarihinde tebliğ edilmiş ve başvurucu, 16/4/2013 tarihli dilekçesi ile 30 gün içinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

12. Öte yandan başvurucu, durumu ile ilgili olarak Sosyal Hizmet Uzmanından özel bir rapor almıştır. Anılan raporda özet olarak; başvurucu ve ebeveyni ile görüşme yapıldığı, başvurucunun bazı derslerdeki notlarının düşük olması nedeniyle bir kısım öğretmenlerinden “sen kaldın artık hiç boşa çalışma… geçemezsin” anlamında eleştiri ve tehdit aldığı, bunun başvurucuda korku ve kaygıya sebebiyet verdiği, başvurucunun bir dönem okulu bırakmak istediği, ailesinin karşı çıktığı, ailesinin okuldaki disiplin yönünden tavır alarak başvurucu lehine davranmadığı, başvurucunun dönem kaybı yaşaması nedeniyle etkilendiği, ancak okul değiştirme hakkı olmasına rağmen bunu kullanmadığı, tarih öğretmeninin “aslında dersi geçecektin ama biz kalmana karar verdik” sözlerinin başvurucuyu üzdüğü, idare tarafından bu öğretmen hakkında soruşturma açıldığının şifahi olarak başvurucunun ailesine söylendiği, hadiseler nedeniyle başvurucunun 2009-2010 eğitim-öğretim yılında sinir krizi geçirerek 15 gün tedavi gördüğü, son dönemde idarenin, başvurucunun ailesinden, başvurucuyu okuldan alması yönünden ısrarda bulunduğu, son yılda başvurucuya verilen disiplin cezalarının arttığı, bütün bu durumların başvurucuda korku, kaygı, ve haksızlığa uğramış olma duygularına ve dolayısıyla başarısı üzerinde olumsuz etkiye sebep olduğu belirtilmiştir.

B. İlgili Hukuk

13. 4483 sayılı Kanun'un 3. ve devamı maddeler; 4/12/2004 tarih ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 172. ve 173. maddeleri.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

14. Mahkemenin 20/11/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 16/4/2013 tarih ve 2013/2538 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

15. Başvurucu, Ankara Polis Kolejinde öğrenci olduğu dönemde bazı öğretmenleri tarafından psikolojik şiddete (mobbinge) uğradığını, okul içinde aşağılama, küçük düşürülme, korkutma, dışlama, haksızlığa uğrama gibi davranışlara maruz bırakıldığını, gerek psikolojik gerekse fiziksel zarar gördüğünü, psikolojik şiddetin varlığını tespit etmek amacıyla Sosyal Hizmet Uzmanından özel bir rapor aldığını ve bu raporda da psikolojik şiddetin olduğunun tespit edildiğini, eğitiminin, yaşadığı psikolojik şiddet neticesinde sekteye uğradığını belirterek, Anayasa'nın 17., 41. ve 42. maddelerinin ihlal edildiğini ileri sürmüş ve 200.000,00 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

B. Değerlendirme

16. Başvurucu, okuldaki eğitimi süresince gördüğü kötü muamele, psikolojik baskı ve mobbinge maruz kalma sonucunda başarısız olduğunu ve bu nedenle okul ile ilişiğinin kesildiğini belirterek, Anayasa'nın 17., 41. ve 42. maddelerinin ihlal edildiğini iddia etmiş olup, başvurucunun iddiaları yaşam hakkı ve eğitim hakkı kapsamında incelenmiştir.

1. Anayasa'nın 17. Maddesinin İhlal Edildiği İddiası Yönünden

17. Anayasa'nın 17. maddesinin birinci ve üçüncü fıkraları şöyledir:

"Herkes, yaşama, maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir.

...

Kimseye işkence ve eziyet yapılamaz; kimse insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir cezaya veya muameleye tabi tutulamaz."

18. Sözleşme'nin "İşkence yasağı" kenar başlıklı 3. maddesi şöyledir:

"Hiç kimseye işkence veya insanlık dışı ya da aşağılayıcı muamele veya ceza uygulanamaz."

19. Sözleşme'nin "Özel ve aile hayatına saygı hakkı" kenar başlıklı 8. maddesi şöyledir:

"(1) Herkes özel ve aile hayatına, konutuna ve yazışmasına saygı gösterilmesi hakkına sahiptir.

(2) Bu hakkın kullanılmasına bir kamu makamının müdahalesi, ancak müdahalenin yasayla öngörülmüş ve demokratik bir toplumda ulusal güvenlik, kamu güvenliği, ülkenin ekonomik refahı, düzenin korunması, suç işlenmesinin önlenmesi, sağlığın veya ahlakın veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması için gerekli bir tedbir olması durumunda söz konusu olabilir."

20. Anayasa'nın 17. maddesinin birinci fıkrasında, herkesin maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahip olduğu belirtilmekte olup, bu düzenlemede yer verilen maddi ve manevi varlığı koruma ve geliştirme hakkı, Sözleşme'nin 8. maddesi çerçevesinde

özel yaşama saygı hakkı kapsamında güvence altına alınan fiziksel ve zihinsel bütünlük hakkı ile bireyin kendisini gerçekleştirme ve kendisine ilişkin kararlar alabilme hakkına karşılık gelmektedir (B. No. 2013/2187, 19/12/2013, § 30).

21. Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında ise kimseye "işkence", "eziyet" yapılamayacağı ve kimsenin "insan haysiyetiyle bağdaşmayan" muamele ve cezaya tabi tutulamayacağı düzenlenmiş olup, hüküm Sözleşme'nin 3. maddesi kapsamında güvence altına alınmış olan hukuksal çıkarları kapsamaktadır. Belirtilen düzenlemede yer alan ifadeler arasında bir yoğunluk farkı bulunmakta olup, kişinin maddi ve manevi varlığının bütünlüğüne en ağır şekilde zarar veren muamelelerin "işkence", bu seviyeye varmayan fakat yine de vücutta zarar ya da yoğun fiziksel veya ruhsal ızdırap veren insanlık dışı muamelelerin "eziyet", küçük düşürücü ve alçaltıcı nitelikteki daha hafif muamelelerin ise "insan haysiyetiyle bağdaşmayan" muamele veya ceza olarak belirlenmesi mümkündür (B. No. 2012/969, 18/9/2013, § 22).

22. Ancak, bir eylemin Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasının kapsamına girebilmesi için asgari bir ağırlık düzeyine ulaşmış olması gerekir. Bu asgari eşiğin aşılıp aşılmadığının belirlenmesinde her somut olayın özellikleri dikkate alınarak bir değerlendirme yapılması esastır. Bu bağlamda, muamelenin süresi, fiziksel ve manevi etkileri ile mağdurun cinsiyeti, yaşı ve sağlık durumu gibi faktörler önem taşımaktadır (B. No. 2012/969, 18/9/2013, § 23). Somut olaydaki veriler ışığında, belirtilen ağırlık eşiğinin altında kalan muamele ve eylemlerin ise, diğer haklar kapsamında değerlendirilmesi mümkündür.

23. AİHM içtihadında da, başvuru konusu iddiaların Sözleşme'nin 3. maddesinin güvence kapsamında yer alması için minimum bir ağırlığa varması gerektiği kabul edilmekte ve acımasız, insanlık dışı veya küçük düşürücü muamele veya cezanın ağır ve kasıt içeren şekli olarak kabul edilen işkencenin, şiddetli acı veya eziyet uygulanması, acının kasıtlı olarak uygulanması ve bilgi almak, cezalandırmak veya korkutmak gibi amaçlı bir muameleyi içermesi gerektiği benimsenmektedir. Önceden tasarlanarak saatlerce uygulanan ve gerçek yaralar ve en azından ağır fiziki ve ruhsal acılar çektiren muameleler ise insanlık dışı muamele olarak değerlendirilmektedir. Küçük düşürücü muamelenin ise, mağdurlarda korku ve aşağılık duygusu oluşturan, küçük düşürücü ve alçaltıcı nitelikte olan muameleleri ifade ettiği kabul edilmekte, ancak söz konusu muamelenin amacının ilgili kişiyi küçük düşürmek veya alçaltmak olup olmadığı ve sonuçları itibarıyla mağdurun kişiliğini Sözleşme'nin 3. maddesi ile uyuşmayan bir olumsuzlukta etkileyip etkilemediği üzerinde durulmaktadır (bkz. Costello-Roberts/Birleşik Krallık, B. No. 13134/87, 25/3/1993, § 30; Labita/İtalya, [BD], B. No. 26772/95, 06/04/2000, § 120, Hurtado/İsviçre, B. No. 17549/90, 28/1/ 1994, § 67).

24. Yukarıda yer verilen tespitlerden de anlaşılacağı üzere, doğası gereği cezaların veya menfi hareket ve eylemler ile olumsuz hayat deneyimlerinin, kişinin fiziki ve ruhsal değerlerini etkilemesi ve kişide stres, üzüntü ve sair menfi tezahürlere yol açması ve bu etkileri açısından özellikle küçük düşürücü muamele kavramını çağrıştırması mümkün olmakla birlikte, belirtilen eylemlerin Sözleşme'nin 3. maddesi anlamında işkence, insanlık dışı veya küçük düşürücü muamele ve bu kavramların Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında yer verilen muadilleri olan işkence, eziyet veya haysiyetle bağdaşmayan muamele veya ceza olarak nitelendirilebilmesi için, mağdurun sübjektif niteliklerinin yanı sıra muamelenin uygulanış şekli ve yöntemi ile özellikle meydana getirdiği fiziksel ve ruhsal etkiler açısından önemli bir ağırlığa ulaşmış olması gerekmektedir (B. No: 2013/2284, 15/4/2014, § 35).

25. Belirtilen tespitler ışığında somut olay incelendiğinde, başvurucu tarafından esasen, öğrencisi olduğu okulun öğretmen kadrosunda yer alan kişilerce, kendisinin düşük not alması nedeniyle okulu bitiremeyeceği, dersleri geçemeyeceği ya da derslerden bırakılacağı yönünden korkutularak manevi zarara uğratıldığı ve bu kapsamda Anayasa'nın 17. maddesinin ihlal edildiği iddiasıyla başvuruda bulunulduğu anlaşılmaktadır. Başvurucu tarafından iddia edilen eylemlerin fiziksel ve manevi etkileri, süresi ve yoğunluk derecesi gibi unsurların değerlendirilmesi neticesinde; başvurucuya yönelik eylemlerin sistematik bir muamele tarzına işaret etmeyip münferit hadiselerden ibaret olduğu anlaşılmaktadır. Belirtilen eylemlerin uygulanış şekli ve yöntemi ile özellikle meydana getirdiği fiziksel ve ruhsal etkiler açısından, başvurucunun iddiaları, ileride görev yapacağı mesleğin özellikleri, aldığı fena disiplin puanları ve derslerdeki başarı durumu da nazara alındığında, Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrası kapsamında değerlendirilmesi için gerekli olan asgari eşiği aştığı söylenemez.

26. Bu nedenle başvurucunun şikâyetinin, maddi ve manevi varlığın korunması hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 17. maddesinin birinci fıkrası kapsamında değerlendirilmesi uygun görülmüştür.

27. Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası şöyledir:

"… Başvuruda bulunabilmek için olağan kanun yollarının tüketilmiş olması şarttır."

28. 6216 sayılı Kanun'un, "Bireysel başvuru hakkı" kenar başlıklı 45. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"İhlale neden olduğu ileri sürülen işlem, eylem ya da ihmal için kanunda öngörülmüş idari ve yargısal başvuru yollarının tamamının bireysel başvuru yapılmadan önce tüketilmiş olması gerekir"

29. Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası ile 6216 sayılı Kanun'un 45. maddesinin (2) numaralı fıkrasında, bireysel başvuruda bulunulmadan önce, ihlal iddiasının dayanağı olan işlem, eylem ya da ihmal için kanunda öngörülmüş olan idari ve yargısal başvuru yollarının tamamının tüketilmiş olması gerektiği belirtilmiştir. Temel hak ihlallerini öncelikle derece mahkemelerinin gidermekle yükümlü olması, kanun yollarının tüketilmesi koşulunu zorunlu kılar (B. No. 2012/1027, 20, 12/2/2013, §§ 19–20; B. No. 2012/13, 2/7/2013, § 26).

30. Ancak belirtilen hükümlerde yer verilen olağan başvuru yolları ibaresinin, başvurucunun şikâyetleri açısından makul bir başarı şansı sunabilecek ve bir çözüm sağlayabilecek nitelikte, kullanılabilir ve etkili başvuru yolları olarak anlaşılması gerekmektedir. Ayrıca, başvuru yollarını tüketme kuralı ne mutlak ne şeklî olarak uygulanabilir bir kural olup, bu kurala riayetin denetlenmesinde münferit başvurunun koşullarının dikkate alınması esastır. Bu anlamda, yalnızca hukuk sisteminde birtakım başvuru yollarının varlığının değil, aynı zamanda bunların uygulama şartları ile başvurucunun kişisel koşullarının gerçekçi bir biçimde ele alınması gerekmektedir. Bu nedenle başvurucunun, kendisinden başvuru yollarının tüketilmesi noktasında beklenebilecek her şeyi yerine getirip getirmediğinin başvurunun özellikleri dikkate alınarak incelenmesi gerekir (B. No. 2013/2355, 7/11/2013, § 28; benzer yöndeki AİHM kararı için bkz. İlhan /Türkiye, B. No. 22277/93, 27/7/2000, §§ 56–64).

31. Bireyin fiziksel ve zihinsel bütünlüğü, Anayasa'nın 17. maddesinde yer verilen "maddi ve manevi varlık" kapsamında yer almaktadır. Devlet, bireyin maddi ve manevi varlığının bir parçası olan fiziksel ve zihinsel bütünlüğe keyfi olarak müdahale etmemek ve üçüncü

kişilerin saldırılarını önlemekle yükümlüdür. Ancak Devletin, bireylerin maddi ve manevi varlığına yönelik olarak yapılan müdahalelere karşı etkili mekanizmalar kurma çerçevesindeki pozitif yükümlülüğü, tüm müdahale türleri açısından mutlaka cezai soruşturma ve kovuşturma yapılmasını gerekli kılmaz. Belirtilen haksız müdahalelere karşı bireyin korunması hukuk muhakemesi yoluyla da mümkündür. Nitekim fiziksel ve zihinsel bütünlüğe yapılan müdahaleler için ülkemizde hem cezai hem de hukuki koruma öngörülmüştür. Ancak hukukumuz açısından, mobbing teşkil eden ve psikolojik taciz, şiddet ve yıldırma türünden davranış grubu olarak kabul edilen ve somut başvuruya konu eylemlere benzer eylemlerin içinde ceza hukuku anlamında suç teşkil eden fiillerin yer alması durumunda, bu alandaki yaptırımlara tabi tutulma olanağı bulunmakla beraber, özel hukuk anlamında da bu tür fillerin tazminat davasına konu edilebildiği görülmektedir. Yargı kararları nazara alındığında, belirtilen tazmin imkanının, kişinin kamu görevlisi veya özel hukuka tabi bir hizmet sözleşmesi çerçevesinde görev yapması nazara alınarak, hem idari yargı hem de adli yargı alanında yer alan yargısal makamlarca sağlandığı anlaşılmaktadır (Y.H.G.K. 25/9/2013 tarih ve E.2012/9-1925, K.2013/1407; Danıştay 8. Dairesi 16/4/2012 tarih ve E.2008/10606, K.2012/1736). Dolayısıyla bir bireyin, somut başvuruda belirtilen fiillere benzer eylemler vasıtasıyla fiziksel ve zihinsel bütünlüğüne müdahale edildiği iddiasıyla, hukuk davası yoluyla da bir giderim sağlaması mümkündür (B. No. 2013/1123, 2/10/2013, § 35).

32. Hukuka veya sözleşmeye aykırı bir fiil nedeniyle başkasına verilmiş olan zararın tazmin edilmesi yükümlülüğünü ifade eden hukuki sorumluluk, ceza hukuku alanında suç diye adlandırılan insan davranışına göre daha geniş bir hukuka aykırı davranış grubunu kapsamaktadır. Bir eylemin suç teşkil edebilmesi için ilgili kanunda açıkça tanımlanması gerekirken haksız fiil için böyle bir sınırlamaya yer verilmemektedir. Ayrıca, ceza hukuku alanında taksire dayalı sorumluluğun istisnai nitelik taşımasına rağmen, kasten veya taksirle başkalarına verilen zararın hukuki sorumluluk kapsamında giderim imkânının daha fazla olduğu, ceza hukuku alanında objektif sorumluluğa yer verilmezken hukuki sorumluluk alanında objektif sorumluluk esasının da etkin şekilde uygulandığı ve hukuki sorumluluk alanında aynı maddi vakıalar çerçevesinde daha düşük bir ispat standardı kullanılarak kişisel sorumluluğun söz konusu olabildiği anlaşılmaktadır. Bunun yanı sıra, hukuk sistemimizde ceza muhakemesinde şahsi hak iddiasında bulunma imkânı ortadan kaldırılırken, hukuki sorumluluk alanındaki tazmin yükümlülüğünün asıl gayesinin zarar görenin zararının telafi edilmesi olduğu nazara alındığında, özellikle somut başvuruya konu ihlal iddiasına benzer uyuşmazlıklar açısından, hukuki tazmin yolunun daha yüksek başarı şansı sunabilecek, kullanılabilir ve etkili bir başvuru yolu olduğu anlaşılmaktadır (B. No: 2013/2284, 15/4/2014, § 44).

33. Başvuruya konu olayda, başvurucu tarafından Ankara Cumhuriyet Başsavcılığına verilen dilekçeyle, öğrencisi olduğu okulun öğretmen kadrosunda yer alan kişilerin haksız ve yanlı tutumları ile, kendisini sürekli küçük düşürdükleri ve mobbing uygulamak suretiyle başarısız olmasına, düşük not almasına ve okul ile ilişiğinin kesilmesine neden oldukları belirtilerek suç duyurusunda bulunulduğu, yürütülen soruşturma sonucunda şüpheliler hakkındaki evrakın soruşturma izni verilmemesi nedeniyle işlemden kaldırılmasına karar verildiği, ancak başvurucu tarafından somut başvuru açısından daha etkili bir giderim yolu olan hukuk davası açma yoluna gidilmediği anlaşılmaktadır.

34. Yukarıda yer verilen tespitler çerçevesinde, fiziksel ve zihinsel bütünlüğe yapılan müdahaleler ile ilgili olarak, başvurucu tarafından yalnızca ceza muhakemesi yoluna

başvurulmuş olduğu nazara alındığında, Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunabilmek için tüm başvuru yollarının tüketilmesi koşulunun yerine getirildiği söylenemez.

35. Nitekim anılan şikâyet konusuna (mobbinge maruz kalma) benzer şikayetler daha önce de bireysel başvuruya konu olmuş ve Anayasa Mahkemesince, bu başvurular da (B. No: 2013/2284, 15/4/2014, § 44; B. No: 2013/5680, 15/4/2014; B. No: 2013/8175, 15/4/2014; B. No: 2013/6229, 15/4/2014) Anayasa'nın 17. maddesinin birinci fıkrası kapsamında incelenerek, başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez bulunmuştur.

36. Açıklanan nedenlerle, somut başvuru açısından da farklı karar verilmesini gerektiren bir yön olmayıp, daha etkili bir giderim yolu olan hukuk davası açma imkânı kullanılmaksızın bireysel başvuruda bulunulduğu anlaşıldığından, başvurunun, "başvuru yollarının tüketilmemiş olması" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Eğitim Hakkının İhlal Edildiği İddiası Yönünden

37. Başvurucu, okulda gördüğü psikolojik baskı sonucunda başarısız olduğunu ve bu nedenle okul ile ilişiğinin kesildiğini belirterek, eğitim hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

38. Anayasa'nın "Eğitim ve öğrenim hakkı ve ödevi" kenar başlıklı 42. maddesinin birinci fırkası şöyledir:

"Kimse, eğitim ve öğrenim hakkından yoksun bırakılamaz. Öğrenim hakkının kapsamı kanunla tesbit edilir ve düzenlenir."

39. Türkiye'nin de taraf olduğu Sözleşme'ye Ek 1 No.lu Protokol'ün 2. maddesi şöyledir:

"Hiç kimse eğitim hakkından yoksun bırakılamaz. Devlet, eğitim ve öğretim alanında yükleneceği görevlerin yerine getirilmesinde, ana ve babanın bu eğitim ve öğretimin kendi dini ve felsefi inançlarına göre yapılmasını sağlama haklarına saygı gösterir."

40. Öte yandan, Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası ile 6216 sayılı Kanun'un 45. maddesinin (2) numaralı fıkrasında, bireysel başvuruda bulunulmadan önce, ihlal iddiasının dayanağı olan işlem, eylem ya da ihmal için kanunda öngörülmüş olan idari ve yargısal başvuru yollarının tamamının tüketilmiş olması gerektiği belirtilmiştir. Temel hak ihlallerini öncelikle derece mahkemelerinin gidermekle yükümlü olması, kanun yollarının tüketilmesi koşulunu zorunlu kılar (B. No. 2012/1027, 20, 12/2/2013, §§ 19–20; B. No. 2012/13, 2/7/2013, § 26).

41. Ancak belirtilen hükümlerde yer verilen olağan başvuru yolları ibaresinin, başvurucunun şikâyetleri açısından makul bir başarı şansı sunabilecek ve bir çözüm sağlayabilecek nitelikte, kullanılabilir ve etkili başvuru yolları olarak anlaşılması gerekmektedir. Ayrıca, başvuru yollarını tüketme kuralı ne mutlak ne şeklî olarak uygulanabilir bir kural olup, bu kurala riayetin denetlenmesinde münferit başvurunun koşullarının dikkate alınması esastır. Bu anlamda, yalnızca hukuk sisteminde bir takım başvuru yollarının varlığının değil, aynı zamanda bunların uygulama şartları ile başvurucunun kişisel koşullarının gerçekçi bir biçimde ele alınması gerekmektedir. Bu nedenle başvurucunun, kendisinden başvuru yollarının tüketilmesi noktasında beklenebilecek her şeyi yerine getirip getirmediğinin başvurunun özellikleri dikkate alınarak incelenmesi gerekir (B. No. 2013/2355, 7/11/2013, § 28; benzer yöndeki AİHM kararı için bkz. İlhan /Türkiye, B. No. 22277/93, 27/7/2000, §§ 56–64).

42. Eğitim hakkı, kamu ve özel eğitim kurumlarını kapsadığı gibi eğitimin; ilk, orta ve yüksek öğrenim seviyelerini de kapsamaktadır (B. No: 2012/1334, 17/9/2013, § 28; benzer yöndeki AİHM kararları için bkz. Kjeldsen, Busk Madsen ve Pedersen/Danimarka, 5926/72, 7/12/1976, § 50; Leyla Şahin/Türkiye, 44774/98, 10/11/2005, §§ 134-136).

43. Anayasa'da yer alan eğitim ve öğrenim hakkı, kamu otoritelerine bireyin eğitim ve öğrenim almasını engellememe negatif ödevini yüklemekle birlikte, bütün bireylere her alanda eğitim ve öğrenim sağlaması şeklinde pozitif bir ödev yüklememektedir (B. No: 2012/1334, 17/9/2013, § 29; B. No: 2012/606, 20/2/2014, § 36).

44. Buna göre somut olayda, başvurucunun okulla ilişiğinin kesilmesinde, devletin eğitim hakkı kapsamındaki bir yükümlülüğünün olup olmadığının değerlendirilmesi gerekir. Ancak bu değerlendirmenin sağlıklı yapılabilmesi için, başvurucunun öncelikle bu hak ihlali açısından öngörülen idari ve yargısal tüm hukuk yollarını tüketmiş olması gerekmektedir.

45. Dosyanın yapılan incelemesinde; başvurucunun, sınıf tekrarı yapması ve bu hakkın sadece bir kereye mahsus kullanılabilmesi, ayrıca dört yıllık eğitimini beş yılda bitirememesi nedeniyle 2012 yılında okul ile ilişiğinin kesildiği ve yine başvurucunun 39,5 fena disiplin puanının bulunduğu anlaşılmaktadır.

46. Başvurucunun, bu idari işleme karşı ilgili idare nezdinde ya da idari yargı yolunda herhangi bir girişimde bulunduğu hususunda, gerek başvuru dilekçesinde gerekse dosya kapsamında bir bilgiye ulaşılmamıştır.

47. Belirtilen nedenlerle, anılan hak ihlali yönünden başvurucunun ilgili hukuk yollarına başvurmaksızın bireysel başvuruda bulunduğu anlaşıldığından, başvurunun, "başvuru yollarının tüketilmemiş olması" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle, başvurucunun, Anayasa'nın 17. ve 42. maddelerinin ihlal edildiğine yönelik iddialarının "başvuru yollarının tüketilmemiş olması" nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA, yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde bırakılmasına, 20/11/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

FARUK AKÇA

B. No: 2013/2769 | Karar tarihi: 20.11.2014

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2013/2769

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

FARUK AKÇA BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2013/2769)

Karar Tarihi: 20/11/2014

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Alparslan ALTAN

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Celal Mümtaz AKINCI

Muammer TOPAL

M. Emin KUZ

Raportör : Muharrem İlhan KOÇ

Başvurucu : Faruk AKÇA

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, kanuni tutukluluk süresinin aşılması ve tarafsız tanık beyanları yerine müşteki beyanları esas alınarak mahkûmiyetine karar verilmesi nedenleriyle Anayasa'nın 19. ve 36. maddelerinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 15/4/2013 tarihinde Tekirdağ 2. Ağır Ceza Mahkemesi aracılığıyla yapılmıştır. Dilekçe ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesi neticesinde Komisyona sunulmasına engel bir eksikliğin bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. İkinci Bölüm İkinci Komisyonunca, 28/2/2014 tarihinde kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

4. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

5. Başvurucu, 5/6/2007 tarihinde kardeşini ve kardeşinin eşini öldürme suçlamasıyla aynı tarihte gözaltına alınmış ve İnebolu Sulh Ceza Mahkemesinin 6/6/2007 ve Sorgu No: 2007/11 sayılı kararıyla tutuklanmıştır.

6. İnebolu Cumhuriyet Başsavcılığının 2008/37 sayılı iddianamesiyle başvurucu hakkında açılan kamu davasında İnebolu Ağır Ceza Mahkemesince verilen 23/10/2008 tarih ve E.2008/5, K.2008/64 sayılı hükmün Yargıtay 1. Ceza Dairesinin 22/11/2010 tarihli ilamıyla bozulmasına karar verilmiştir.

7. Bozma sonrasında İnebolu Ağır Ceza Mahkemesince verilen 27/01/2011 tarihli hüküm Yargıtay 1.Ceza Dairesi'nin 17/10/2011 tarihli ilamıyla bozulmuştur.

8. İkinci bozma sonrasında yürütülen yargılama sonunda, İnebolu Ağır Ceza Mahkemesinin 16/2/2012 tarih ve E.2012/5, K.2012/18 sayılı kararıyla başvurucunun, anılan suçlardan müebbet hapis ve 25 yıl hapis cezasıyla cezalandırılmasına karar verilmiştir. Başvurucu hakkında olumlu kanaat oluşmadığının belirtilmesine karşın, hükmedilen cezalarda kazanılmış hak nedeniyle 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu’nun 62. maddesi uygulanmıştır.

9. Bu karar Yargıtay 1. Ceza Dairesinin 19/11/2012 tarih ve E.2012/5195, K.2012/8411 sayılı ilamıyla onanmıştır.

10. Yargıtay onama ilamı 19/3/2013 tarihinde başvurucuya tebliğ edilmiştir.

11. Başvurucu 15/4/2013 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

B. İlgili Hukuk

12. 26/9/2004 tarih ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu’nun 81. ve 82. maddeleri.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

13. Mahkemenin 20/11/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 15/4/2013 tarih ve 2013/2769 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

14. Başvurucu, yargılama sürecinde kanuni tutukluluk süresinin aşıldığını, tarafsız tanık beyanları yerine müşteki beyanları esas alınarak tarafsızlığa aykırı yürütülen yargılama sonunda mahkûmiyetine karar verildiğini ve hükmedilen cezada takdiri indirim uygulanmadığını belirterek Anayasa’nın 19. ve 36. maddelerinde düzenlenen kişi hürriyeti ve güvenliği ile adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

1. Kişi Hürriyeti ve Güvenliği Yönünden

15. 6216 sayılı Kanun’un geçici 1. maddesinin (8) numaralı fıkrası şöyledir:

“Mahkeme, 23/9/2012 tarihinden sonra kesinleşen nihai işlem ve kararlar aleyhine yapılacak bireysel başvuruları inceler.”

16. Bu hüküm gereğince Anayasa Mahkemesi, 23/9/2012 tarihinden sonra kesinleşen nihai işlem ve kararlar aleyhine yapılacak bireysel başvuruları inceler. Dolayısıyla Mahkeme’nin zaman bakımından yetkisi ancak bu tarihten sonra kesinleşen nihai işlem ve kararlar aleyhine yapılan bireysel başvurularla sınırlıdır. Kamu düzenine ilişkin bu düzenleme karşısında, anılan tarihten önce kesinleşmiş nihaî işlem ve kararları da içerecek şekilde yetki kapsamının genişletilmesi mümkün değildir (B. No: 2012/832, 12/2/2013, § 14).

17. Başvurunun kabul edilebilmesi için ihlal iddiasına dayanak teşkil eden nihai işlem veya kararların 23/9/2012 tarihinden evvel kesinleşmemiş olmaları da gerekmektedir. Nihai işlem veya kararların anılan tarihten önce kesinleştikleri tespit edildiği takdirde ilgili şikâyetler bakımından başvurunun kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir. Mahkemenin yargı yetkisine ilişkin bu tespitin bireysel başvuru incelemesinin her aşamasında yapılabilmesi mümkündür (B. No: 2012/726, 2/7/2013, § 32).

18. Ancak kişi serbest bırakılmadan yargılanmakta olduğu davada ilk derece mahkemesi kararıyla mahkûm olmuşsa, mahkûmiyet tarihi itibarıyla da tutukluluk hali sona erer. Çünkü bu durumda kişinin hukuki durumu "bir suç isnadına bağlı olarak tutuklu" olma kapsamından çıkmaktadır. Mahkûmiyetle birlikte kişinin kuvvetli suç şüphesi ve bir tutuklama nedenine bağlı olarak tutukluluk hali sona ermektedir. Bu açıdan mahkûmiyet kararının kesinleşmiş olması ayrıca gerekmez (B. No: 2012/726, 2/7/2013, § 33).

19. Somut olayda başvurucu 6/6/2007 tarihinde isnat edilen suçlar nedeniyle tutuklanmış ve yargılandığı davada mahkûmiyet kararının verildiği 16/2/2012 tarihinde başvurucunun "suç isnadına bağlı olarak tutukluluk" hali sona ermiştir.

20. Açıklanan nedenlerle, başvurunun "kişi hürriyeti ve güvenliğinin" ihlal edildiği yönündeki kısmının "zaman bakımından yetkisizlik" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Adil Yargılanma Hakkı Yönünden

21. Anayasa'nın 148. maddesinin dördüncü fıkrası şöyledir:

"Bireysel başvuruda, kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlarda inceleme yapılamaz."

22. 30/3/2011 tarih ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Mahkeme, ... açıkça dayanaktan yoksun başvuruların kabul edilemezliğine karar verebilir."

23. 6216 sayılı Kanun'un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrasında açıkça dayanaktan yoksun başvuruların Mahkemece kabul edilemezliğine karar verilebileceği belirtilmiştir. Anayasa'nın 148. maddesinin dördüncü fıkrasında ise açıkça dayanaktan yoksun başvurular kapsamında değerlendirilen kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin şikâyetlerin bireysel başvuruda incelenemeyeceği kurala bağlanmıştır.

24. Anılan kurallar uyarınca, ilke olarak derece mahkemeleri önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması ile derece mahkemelerince uyuşmazlıkla ilgili varılan sonucun esas yönünden adil olup olmaması bireysel başvuru incelemesine konu olamaz. Bunun tek istisnası, derece mahkemelerinin tespit ve sonuçlarının adaleti ve sağduyuyu hiçe sayan tarzda bariz takdir hatası veya açık keyfilik içermesi ve bu durumun kendiliğinden bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlükleri ihlal etmiş olmasıdır. Bu çerçevede, kanun yolu şikâyeti niteliğindeki başvurular bariz takdir hatası veya açık keyfilik bulunmadıkça Anayasa Mahkemesince incelenemez (B. No: 2012/1027, 12/2/2013, § 26).

25. Başvuru konusu olayda, tarafsız tanık beyanları yerine müşteki beyanları esas alınarak tarafsızlığa aykırı yürütülen yargılama sonunda eksik incelemeyle mahkûmiyete karar verildiği, hükmedilen cezadan takdiri indirim uygulanmadığı belirtilmekte olup, başvurucunun iddialarının özünün esas itibarıyla yargılamanın sonucuna ilişkin olduğu

anlaşılmaktadır. Başvurucu hakkında hükmedilen cezalardan takdiri indirim yapıldığı görülmektedir.

26. Başvurucu, yargılama sürecinde iddia makamının veya müştekilerin sunduğu deliller ve görüşlerden bilgi sahibi olamadığına, kendi delillerini ve iddialarını sunma veya sunulan delillere ve iddialara etkili bir şekilde itiraz etme imkânı bulamadığına ya da uyuşmazlığın çözüme kavuşturulmasıyla ilgili iddialarının derece mahkemesi tarafından dinlenmediğine ilişkin bir bilgi ya da kanıt sunmamıştır.

27. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun iddiasının kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin olduğu, başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin "açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun,

1. "Kişi özgürlüğü ve güvenliğinin" ihlal edildiğine ilişkin şikâyetlerinin "zaman bakımından yetkisizlik",

2. "Adil yargılanma hakkının" ihlal edildiğine ilişkin şikâyetlerinin "açıkça dayanaktan yoksun olması"

nedenleriyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde bırakılmasına,

20/11/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

MURAT KIRBOĞA

B. No: 2013/2892 | Karar tarihi: 20.11.2014

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2013/2892

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

MURAT KIRBOĞA BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2013/2892)

Karar Tarihi: 20/11/2014

R.G. Tarih-Sayı: 14/3/2015-29295

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Alparslan ALTAN

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Celal Mümtaz AKINCI

Muammer TOPAL

M. Emin KUZ

Raportör : Bahadır YALÇINÖZ

Başvurucu : Murat KIRBOĞA

Vekili : Av. Savaş BAYTOK

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, Türk Silahlı Kuvvetlerinden (TSK) ilişiğinin kesilmesi işleminin iptali istemiyle açtığı davada Anayasa'nın 36. maddesinde düzenlenen adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüş, maddi ve manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 7/5/2013 tarihinde Anayasa Mahkemesine doğrudan yapılmıştır. İdari yönden yapılan ön incelemesi neticesinde belirlenen eksiklikler tamamlatılmış ve Komisyona sunulmasına engel bir durumun bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. İkinci Bölüm İkinci Komisyonunca, 20/12/2013 tarihinde başvurunun karara bağlanması için Bölüm tarafından ilke kararı alınması gerekli görüldüğünden, kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Bölüm, 23/1/2014 tarihinde yapılan toplantıda kabul edilebilirlik ve esas hakkındaki incelemenin birlikte yapılmasına karar vermiştir.

5. Başvuru konusu olay ve olgular Adalet Bakanlığına bildirilmiştir. Adalet Bakanlığı, görüşünü 27/3/2014 tarihinde Anayasa Mahkemesine sunmuştur.

6. Adalet Bakanlığı tarafından Anayasa Mahkemesine sunulan görüş başvurucuya 9/4/2014 tarihinde bildirilmiştir. Başvurucu, karşı beyanlarını 18/4/2014 tarihinde Anayasa Mahkemesine sunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

8. Başvurucu, subay statüsünde TSK'da görev yapmakta iken hakkında "yasak edilen cihaz ve aletleri bulundurmak ve kullanmak" suçundan açılan davada, Donanma Komutanlığı Disiplin Mahkemesi 20/1/2011 tarih ve E.2011/2, K.2011/2 sayılı kararı ile davanın zaman aşımı nedeniyle düşmesine karar vermiş, karar itiraz edilmeksizin kesinleşmiştir.

9. Başvurucu hakkında "Özel Hayatın Gizliliğini İhlal Etmek" suçlamasıyla Karamürsel Sulh Ceza Mahkemesinde açılan davada, Mahkemenin 9/5/2012 tarih ve E.2011/467, K.2012/275 sayılı kararıyla başvurucunun suçu işlediğinin sabit olmaması nedeniyle beraatine karar verilmiştir. Karar gerekçesi şöyledir:

"Dosyada sanıkların idari soruşturmadaki beyanları dışında suçun var olduğuna dair herhangi bir delil elde edilememiştir. Sanıkların soruşturma aşamasında ifadeleri bulunmamaktadır. Sadece idari soruşturma aşamasında verdikleri ifadelerden yola çıkılarak, haklarında kamu davası açılmıştır. Her ne kadar sanıklar idari soruşturma aşamasında ikrara ilişkin beyanlarda bulunmuş iseler de, idari soruşturma aşamasında verdikleri ifadelerini mahkeme sorgularında reddettiklerinden, bu ifadelerin karara esas teşkil etmesi mümkün değildir. Her ne kadar sanıklar hakkında TCK'nın 134/1 ve 53 maddeleriyle cezalandırılması için mahkememize kamu davası açılmış ise de; yapılan yargılama neticesinde iddia ve sanıkların idari soruşturmadaki beyanları dışında sanıkların özel hayatın gizliliğini ihlal etmek kastıyla hareket ettiğine dair cezalandırılmaları için yeterli, her türlü şüpheden uzak, kesin ve inandırıcı bir delil elde edilemediğinden, sanıkların üzerlerine atılı suçu işlediklerine dair şüphe bulunduğundan, şüpheden sanık yararlanır ilkesi de dikkate alınarak, 5271 sayılı CMK'nın 223/2-e maddesi gereğince yüklenen suçun sanıklar tarafından işlendiğinin sabit olmaması nedeniyle beraatlerine, karar vermek gereği hasıl olmuştur."

10. Diğer yandan başvurucunun, disiplinsizliği ve ahlaki durumu nedeniyle 13/4/2012 tarihinde TSK'dan ilişiği kesilmiştir.

11. Başvurucu tarafından ilişiğin kesilmesine ilişkin işlemin iptali istemiyle Askeri Yüksek İdare Mahkemesi (AYİM) Birinci Dairesinde dava açılmıştır.

12. Milli Savunma Bakanlığı tarafından davaya sunulan ilk savunma dilekçesinde, ayrı bir yazı ekinde sunulan gizlilik dereceli belgelerde açıklanan hususlar dâhilinde başvurucunun disiplinsizliğinin tespit edildiği ifade edilmiştir.

13. Başvurucu, davalı idarenin savunmasına karşı verdiği dilekçede gizlilik dereceli belgelerin kendisine gönderilerek savunma yapma imkânı sağlanması talebinde

bulunmuştur.

14. AYİM başvurucunun bu talebi hakkında bir karar vermemiş, 6/12/2012 tarih ve E.2012/708, K.2012/1387 sayılı kararı ile davayı reddetmiştir. Karar gerekçesi şöyledir:

“Sicil durumu itibariyle çok iyi seviyede olan ve isnad edilen suçlardan beraat eden davacının suça konu teşkil eden eylemlerinin ise ayrıca irdelenmesi gerekmektedir. Evli ve bir çocuk sahibi olan davacının, S.D. ile girdiği cinsel ilişkiyi bayanın rızası ve bilgisi olmaksızın şantaj amaçlı kameraya kaydettiği, bir bayana taciz mesajları attığı, aynı gemide görev yapan ve kendisinden kıdemsiz bir personelden şantaj amaçlı gizli kamera düzeneği kurmasını istediği, amirliğini yaptığı bir astsubayın evini ve arabasını bayanlarla cinsel ilişkiye girmek için kullandığı, evli olasına rağmen internet üzerinden birçok bayanla tanışarak cinsel ilişkiye girdiği göz önüne alındığında, davacının mevcut durumu itibariyle Türk Silahlı Kuvvetlerinin itibarını sarsacak nitelikte davranışlar sergilediği, bu disiplin durumuyla artık kamu hizmetini devam ettiremeyecek hale geldiği, Silahlı Kuvvetlerin disiplinini esastan sarsan, itibarını zedeleyen bu durumu nedeniyle, idarenin derhal işlem yaparak yürütülen özellikli kamu hizmetine yabancılaşan ajanını bünyesinden atmasının zorunluluk halini aldığı, bu itibarla; davacı sıralı sicil üstleri tarafından ayırma sicil belgesi düzenlenmesinde ve TSK’dan ilişiğinin kesilmesinde, idarenin takdir yetkisini objektif kıstaslara bağlı kalarak, kamu yararı ile birey yararı arasındaki dengeyi gözeterek ve kamu yararı amacına uygun olarak kullandığı, dolayısıyla dava konusu ayırma işleminde hukuka aykırı bir yön bulunmadığı sonucuna ulaşılmıştır.”

15. Başvurucunun karar düzeltme talebi de aynı Dairenin 10/4/2013 tarih ve E.2013/458, K.2013/406 sayılı kararı ile reddedilmiştir.

16. Karar, başvurucuya 26/4/2013 tarihinde tebliğ edilmiştir.

17. Başvurucu 7/5/2013 tarihinde bireysel başvuru yapmıştır.

B. İlgili Hukuk

18. Anayasa’nın “Askeri Yüksek İdare Mahkemesi” kenar başlıklı 157. maddesi şöyledir:

“Askerî Yüksek İdare Mahkemesi, askerî olmayan makamlarca tesis edilmiş olsa bile, asker kişileri ilgilendiren ve askerî hizmete ilişkin idarî işlem ve eylemlerden doğan uyuşmazlıkların yargı denetimini yapan ilk ve son derece mahkemesidir. Ancak, askerlik yükümlülüğünden doğan uyuşmazlıklarda ilgilinin asker kişi olması şartı aranmaz.

Askerî Yüksek İdare Mahkemesinin askerî hâkim sınıfından olan üyeleri, mahkemenin bu sınıftan olan başkan ve üyeleri tamsayısının salt çoğunluğu ve gizli oy ile birinci sınıf askerî hâkimler arasından her boş yer için gösterilecek üç aday içinden; hâkim sınıfından olmayan üyeleri, rütbe ve nitelikleri kanunda gösterilen subaylar arasından, Genelkurmay Başkanlığınca her boş yer için gösterilecek üç aday içinden Cumhurbaşkanınca seçilir.

Askerî hâkim sınıfından olmayan üyelerin görev süresi en fazla dört yıldır.

Mahkemenin Başkanı, Başsavcı ve daire başkanları hâkim sınıfından olanlar arasından rütbe ve kıdem sırasına göre atanırlar.

(Değişik fıkra: 7/5/2010-5982/21 md.)Askerî Yüksek İdare Mahkemesinin kuruluşu, işleyişi, yargılama usulleri, mensuplarının disiplin ve özlük işleri mahkemelerin bağımsızlığı ve hâkimlik teminatı esaslarına göre kanunla düzenlenir.”

19. 4/7/1972 tarih ve 1602 sayılı Askeri Yüksek İdare Mahkemesi Kanunu'nun "Teminat" başlıklı 4. maddesi şöyledir:

"Askeri Yüksek İdare Mahkemesinin Başkanı, Başsavcı, Daire Başkanları ve üyeleri; Askeri Yüksek İdare Mahkemesi hakimleri olarak Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının kendilerine sağladığı teminat altında hizmet görürler."

20. 1602 sayılı Kanun'un 8., 9. ve 10. maddeleri şöyledir:

"Üyelerin seçimi:

Madde 8 – (Değişik: 25/12/1981 - 2568/1 md.)

Askeri Yüksek İdare Mahkemesinin askeri hakim sınıfından olan üyeleri, bu sınıftan olan başkan ve üyeler tam sayısının salt çoğunluğu ile her boş yer için gösterilecek üç aday arasından,

Hakim sınıfından olmayan üyeleri, Genelkurmay Başkanlığınca her boş yer için gösterilecek üç aday arasından,

Cumhurbaşkanınca seçilir."

"Atanma:

Madde 9 – (Değişik: 25/12/1981 - 2568/1 md.)

Seçilenler arasından rütbe ve kıdem sırasına göre Askeri Yüksek İdare Mahkemesi Başkanlığına, Başsavcılığına, daire başkanlıklarına ve üyeliklere, Milli Savunma Bakanı ve Başbakanın imzalayacağı, Cumhurbaşkanının onaylayacağı Kararname ile atama yapılır. Atamalar Resmi Gazete'de yayımlanır.

Başkan, Başsavcı ile daire başkanlarının askeri hakim sınıfından olması şarttır."

"Görev süresi:

Madde 10 – (Değişik: 25/12/1981 - 2568/1 md.)

Askeri Hakim sınıfından olmayan üyelerin görev süresi en fazla dört yıldır."

21. 1602 sayılı Kanun'un "Dosya dışında inceleme" başlıklı 52. maddesi şöyledir:

"Daireler veya Daireler Kurulu, bakmakta oldukları davalara ait her çeşit incelemeleri kendiliklerinden yapabilecekleri gibi, tayin edecekleri süre içinde, lüzum gördükleri evrakın gönderilmesini ve her türlü bilgilerin verilmesini taraflardan ve ilgili diğer yerlerden isteyebilirler. Bu hususta ki kararların, ilgililerce, süresi içinde yerine getirilmesi mecburidir. Haklı sebeplerin bulunması halinde bu süre, bir defaya mahsus olmak üzere uzatılabilir.

Taraflardan biri ara kararının icaplarını yerine getirmediği takdirde bunun verilecek karar üzerindeki etkisi, görevli daire veya kurulca önceden takdir edilir, ara kararında bu husus ayrıca belirtilir.

Ancak, istenen bilgi ve belgeler Türkiye Cumhuriyetinin güvenliğine ve yüksek menfaatlerine veya Türkiye Cumhuriyetinin güvenliği ve yüksek menfaatleri ile birlikte yabancı devletlere de ilişkin ise, Başbakan, Genelkurmay Başkanı veya ilgili Bakan gerekçesini bildirmek suretiyle, söz konusu bilgi ve belgeleri vermeyebilir.

(Değişik dördüncü fıkra: 19/6/2010-6000/20 md.) Dava dosyasındaki bilgi ve belgeler taraf ve vekillerine açıktır. Şu kadar ki; mahkeme tarafından getirtilen veya idarece gönderilen

bilgi, belge ve dosyalardan, başka şahıs ve makamların özel bilgileri ile şeref, haysiyet ve güvenliğinin korunması veya idarenin soruşturma metotlarının gizli tutulması maksatlarıyla taraf ve vekillerine incelettirilmemesi kaydı konulanlar ile personelin özlük dosyasındaki dava konusu haricindekiler taraf ve vekillerine incelettirilemez.

(Ek fıkra: 19/6/2010-6000/20 md.) Taraf ve vekillerine incelettirilemeyecek nitelikteki bilgi ve belgeler; bulundukları yer itibarıyla taraf ve vekillerine açık olan diğer evraktan ayrılamaz nitelikte iseler, taraf ve vekillerine incelettirilecek suretleri, ilgili bölümleri idare tarafından karartılarak ayrıca gönderilir.

(Ek fıkra: 19/6/2010-6000/20 md.) Davacı taraf veya vekili, karartılan veya verilmeyen bilgi ve belgelerin savunmaya esas teşkil edecek unsurlar olduğu iddiası ile mahkemeye itiraz edebilir. Yapılan bu itiraz, mahkeme tarafından incelenerek haklı görülen hususlarda, mahkemenin belirleyeceği çerçevede daha önce karartılan veya verilmeyen bilgi ve belgeler karşı tarafa incelettirilebilir.

(Ek fıkra: 19/6/2010-6000/20 md.) Bu hükümlere göre elde edilen ve gizlilik derecesine sahip bilgi ve belgeler, taraf ve vekillerince mahkeme haricinde, diğer bir maksatla kullanılamaz. Aksine davranışta bulunanlar hakkında ilgili kanun hükümleri saklıdır.”

22. 5/12/1984 tarih ve 14251 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren Askeri Yüksek İdare Mahkemesi İçtüzüğü’nün 38. maddesi şöyledir:

“Dosyaları incelemek isteyen vekil veya temsilcilerin vekaletname veya temsil belgeleri ile gerektiğinde hüviyetlerini göstermeleri zorunludur. 1136 sayılı Avukatlık Kanunu hükümleri saklıdır.

Taraflar da hüviyetlerini göstermek suretiyle dosyaları inceleyebilirler.

Dosyalar, ancak ilgili başkan, üye, raportör, Başsavcı, savcı, Genel Sekreter veya birimlerin başkatiplerinin gözetimi altında incelenebilir.

Dava dosyaları içinde bulunan gizli bilgi ve belgeler taraf ve vekillerine gösterilemez.

Tereddüt halinde gizliliğin takdiri; kurul başkanlarına, Başsavcıya veya Genel Sekretere aittir.”

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

23. Mahkemenin 20/11/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 7/5/2013 tarih ve 2013/2892 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

24. Başvurucu, ilişiğinin kesilmesinin dayanağı olarak herhangi sebep veya gerekçenin gösterilmediğini, AYİM’de yapılan yargılamada kanıtların hukuka uygun elde edilip edilmediğini denetleme imkânının sunulmadığını, söz konusu belgelerin “gizli” ibareli olarak dava dosyasında muhafaza edildiğini ve bunları incelenme olanağının verilmediğini, AYİM’de temyiz yolunun bulunmadığını, karar düzeltme talebinin reddine ilişkin kararda gerekçeye yer verilmediğini, AYİM’de bulunan sınıf subayları nedeniyle bu mahkemenin bağımsız ve tarafsız olmadığını belirterek, Anayasa’nın 36. maddesinde düzenlenen adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüş, maddi ve manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

B. Değerlendirme

25. Başvurucunun, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetlerinin ayrı ayrı incelenmesi gerekmektedir.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

a. Askeri Yüksek İdare Mahkemesinin Bağımsız Olmadığı İddiası

26. Başvurucu, AYİM'in bünyesindeki sınıf subayları nedeniyle tarafsız ve bağımsız olmadığını ileri sürerek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

27. Başvurucunun ihlal iddialarını kanıtlayamadığı, temel haklara yönelik bir müdahalenin olmadığı veya müdahalenin meşru olduğu açık olan başvurular ile karmaşık veya zorlama şikâyetlerden ibaret başvurular açıkça dayanaktan yoksun kabul edilebilir (B. No: 2012/1334, 17/9/2013, § 24).

28. Anayasa Mahkemesi tarafından bu konu daha önce incelenirken belirtildiği üzere, AYİM'in oluşumu, statüsü ve görevleri Anayasa ve ilgili Kanun'da hüküm altına alınmıştır. AYİM'e atanan askeri hâkimlerin bağımsızlığının Anayasa ve ilgili Kanun hükümleri ile garanti altına alındığı, atanma ve çalışma usulleri yönünden, askeri hâkimlerin bağımsızlıklarını zedeleyecek bir hususun olmadığı, kararlarından dolayı idareye hesap verme durumunda bulunmadıkları, disipline ilişkin konuların AYİM Yüksek Disiplin Kurulunca incelenip karara bağlandığı görülmektedir (B. No: 2013/1134, 16/5/2013, § 29). Diğer yandan, sınıf subayı üyelerin en fazla dört yıllık bir süre ile görev yapmaları, disiplin konularında yukarıda bahsedilen Disiplin Kuruluna tabi kılınmaları, görev süreleri zarfında idari veya askeri yetkililerce herhangi bir değerlendirmeye tabi tutulmamaları, bu subayların idareye karşı bağımsızlıklarını güçlendirmiştir (Benzer yöndeki AİHM kararları için bkz: Mustafa Yavuz ve Diğerleri/Türkiye (kk.), B. No: 29870/96, 25/5/2000; Bek/Türkiye, B. No: 23522/05, 20/4/2010, § 30).

29. Somut olayda, mahkemenin bağımsız ve tarafsız olmadığına ilişkin bir husus saptanmamış olup, başvurunun bu bölümünün "açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. İki Dereceli Yargılamanın Bulunmaması İddiası

30. Başvurucu AYİM'in tek dereceli ve son karar mercii olduğunu, kararlarına karşı başvurulabilecek bir temyiz merciinin olmadığını ve bu durumun adil yargılanma hakkını ihlal ettiğini ileri sürmüştür.

31. Anayasa Mahkemesine yapılan bir bireysel başvurunun esasının incelenebilmesi için, kamu gücü tarafından ihlal edildiği iddia edilen hakkın Anayasa'da güvence altına alınmış olmasının yanı sıra Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (AİHS) ve Türkiye'nin taraf olduğu ek protokollerinin kapsamına da girmesi gerekir. Bir başka ifadeyle, Anayasa ve AİHS'nin ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün değildir (B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18).

32. Başvurucunun başvuru dilekçesinde ifade ettiği AYİM nezdinde temyiz, yani iki dereceli yargılanma hakkı, Anayasa'da güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerden olmadığı gibi, AİHS ve buna ek Türkiye'nin taraf olduğu protokollerden herhangi birinin kapsamına da girmemektedir (B. No: 2012/1334, 17/9/2013, § 40).

33. Açıklanan nedenlerle, başvuru konusu ihlal iddialarının Anayasa ve AİHS'nin ortak koruma alanı dışında kaldığı anlaşıldığından, başvurunun bu bölümünün "konu bakımından

yetkisizlik” nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

c. Karar Düzeltme Talebinin Reddine İlişkin Kararın Gerekçesiz Olduğu İddiası

34. Başvurucu, karar düzeltme talebi üzerine AYİM tarafından verilen ret kararında gerekçeye yer verilmediğini belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

35. Kanun yolu mahkemelerince verilen karar gerekçelerinin ayrıntılı olmaması, ilk derece mahkemesi kararlarında yer verilen gerekçelerin onama kararlarında kabul edilmiş olduğu şeklinde yorumlanmakla beraber (bkz. García Ruiz/İspanya, B. No: 30544/96, 21/1/1999, § 26) başvuruculların dile getirmesine rağmen ilk derece mahkemesinin de tartışmadığı esaslı hususlara ilişkin temyiz başvuruları ile başvuruculların usuli haklarının ihlal edildiğine yönelik somut şikâyetlerinin temyiz incelemesinde tartışılmaması gerekçeli karar hakkının ihlali olarak görülebilir (B. No: 2012/603, 20/2/2014, § 49).

36. Başvuru konusu olayda AYİM, davanın esası hakkında verdiği karara karşı yapılan karar düzeltme talebi hakkında ilk kararına atıf yaparak ve gerekçesini aynen kabul ederek karar düzeltme nedenleri bulunmadığı gerekçesiyle reddine karar vermiştir. Dolayısıyla AYİM’in karar düzeltme talebi hakkında verdiği kararın gerekçesiz olduğundan da söz edilemez.

37. Açıklanan nedenlerle, gerekçeli karar hakkına yönelik bir ihlalin olmadığı açık olduğundan, başvurunun bu kısmının, diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin “açıkça dayanaktan yoksun olması” nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

d. Gizlilik Dereceli Belgelerin İncelettirilmediği İddiası

38. Başvurucu, davalı idare tarafından sunulan gizli belgelerin kendisine tebliğ edilmediğini, AYİM’de yapılan yargılamada kanıtların hukuka uygun elde edilip edilmediğini denetleme imkânının sunulmadığını, belgelerin incelettirilmesi hususunda yaptığı talebe cevap verilmediğini ve bu suretle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmektedir.

39. Bakanlık görüş yazısında, AYİM’in, davayı karara bağlarken, gizlilik dereceli belgeleri de değerlendirerek hüküm kurduğunu, ancak başvurucunun bu belgeleri inceleme talebi olup olmadığı hususunda bir bilginin tespit edilemediğini belirterek bu durumun değerlendirilmesi gerektiği ifade olunmuştur.

40. Başvurucu cevap dilekçesinde, başvuru formunda yer alan iddialarını tekrar etmiştir.

41. Olayda, AYİM’de görülen davada davalı idarenin uyuşmazlığın çözümü için AYİM’e gizlilik dereceli belgeler sunduğu, başvurucu tarafından savunmaya cevap dilekçesinde bu belgeleri inceleme talebinde bulunulduğu, ancak bu talep hakkında herhangi bir işlem yapılmadığı ve mahkemece sunulan gizlilik dereceli belgeler esas alınarak dava hakkında karar verildiği görülmektedir.

42. Başvurucunun gizlilik dereceli belgelerin kendisine incelettirilmemesine ilişkin şikâyeti açıkça dayanaktan yoksun değildir. Kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de görülmeyen bu şikâyet yönünden başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

43. Başvurucu, davalı idarenin savunma ekinde sunduğu gizlilik dereceli belgelerin

incelettirilmesi talebinin reddedilmesinin adil yargılanma hakkını ihlal ettiğini ileri sürmüştür.

44. Bakanlık görüş yazısında, başvurucuya gizlilik dereceli belgelerin inceletilmemesinin adil yargılanma hakkını ihlal edip etmediği değerlendirilirken konuya ilişkin AİHM kararlarının göz önünde bulundurulması gerektiği belirtilmiştir.

45. Başvurucu cevap dilekçesinde, başvuru formunda yer alan iddialarını tekrar etmiştir.

46. Başvuru konusu davada başvurucunun gizlilik dereceli belgelerin kendisine incelettirilmediği iddiası silahların eşitliği ilkesi ve çelişmeli yargılama hakkı açısından incelenecektir.

47. Anayasa'nın "Hak arama hürriyeti" kenar başlıklı 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir."

48. Sözleşme'nin "Adil yargılanma hakkı" kenar başlıklı 6. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Herkes medeni hak ve yükümlülükleri ile ilgili uyuşmazlıklar ya da cezai alanda kendisine yöneltilen suçlamalar konusunda karar verecek olan, kanunla kurulmuş bağımsız ve tarafsız bir mahkeme tarafından davasının makul bir süre içinde, hakkaniyete uygun ve açık olarak görülmesini isteme hakkına sahiptir."

49. Yapılan yargılama sırasında tanık dinletme hakkı da dâhil olmak üzere delillerin ibrazı ve değerlendirilmesi adil yargılanma hakkının unsurlarından biri olarak kabul edilen silahların eşitliği ilkesi kapsamında kabul edilmekte olup, bu hak ve gerekçeli karar hakkı da makul sürede yargılanma hakkı gibi, adil yargılanma hakkının somut görünümleridir. Anayasa Mahkemesi de Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı birçok kararında, ilgili hükmü Sözleşme'nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, Sözleşmenin lâfzî içeriğinde yer alan ve AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen gerekçeli karar hakkı ve silahların eşitliği ilkesi gibi ilke ve haklara, Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir (B. No: 2012/13, 2/7/2013,§ 38).

50. Adil yargılanma hakkının unsurlarından biri silahların eşitliği ilkesidir. Silahların eşitliği ilkesi, davanın taraflarının usuli haklar bakımından aynı koşullara tabi tutulması ve taraflardan birinin diğerine göre daha zayıf bir duruma düşürülmeksizin iddia ve savunmalarını makul bir şekilde mahkeme önünde dile getirme fırsatına sahip olması anlamına gelmektedir (B. No: 2013/1134, 16/5/2013, § 32). Kural olarak başvurucular, davanın karşı tarafına tanınan bir avantajın kendisine zarar vermiş olduğunu veya bu durumdan olumsuz etkilendiğini ispat etmek zorunda değildirler. Taraflardan birine tanınan, diğerine tanınmayan avantajın, fiilen olumsuz bir sonuç doğurduğuna dair delil bulunmasa da silahların eşitliği ilkesi ihlal edilmiş sayılır (Bkz., AİHM, Zagorodnikov/Rusya, B. No: 66941/01, 7/6/2007, § 30).

51. Çelişmeli yargılama ilkesi ise taraflara dava malzemesi hakkında bilgi sahibi olma ve yorum yapma hakkının tanınmasını ve bu nedenle tarafların yargılamanın bütününe aktif olarak katılmasını gerektirmektedir. Bu anlamda, mahkemece tarafların dinlenilmemesi, delillere karşı çıkma imkanı verilmemesi, yargılama faaliyetinin hakkaniyete aykırı hale gelmesine neden olabilecektir (Benzer yöndeki AİHM kararı için bkz. Ruiz-Mateos/İspanya, B. No.12952/87, 23/06/1993, § 63). Çelişmeli yargılama ilkesi, silahların eşitliği ilkesi ile yakından ilişkili olup, bu iki ilke birbirini tamamlar niteliktedir. Zira çelişmeli yargılama

ilkesinin ihlal edilmesi durumunda, davasını savunabilmesi açısından taraflar arasındaki denge bozulacaktır. Çelişmeli yargılamanın medeni haklara ilişkin davalarda da kabul ediliyor olması, medeni bir hakka ilişkin yargılamada tarafların duruşmada hazır bulunması da dahil olmak üzere, yargılamanın bütününe aktif olarak katılmalarını gerektirir (B. No: 2013/1780, 20/3/2014,§ 25).

52. AİHM, hükme esas olan ve gizli olduğu belirtilen belgelere tarafların erişiminin kısıtlanmasını ihlal sebebi saydığı birçok kararından biri olan Miran/Türkiye kararında, Askeri Yüksek İdari Mahkemesinde görülen davada "gizli" ibareli belgelere başvuranın erişiminin imkânsız olmasına ilişkin şikayet yönünden AİHS'in 6/1. maddesinin ihlal edildiğine karar vermiştir (Miran/Türkiye, B. No: 43980/04, 21/4/2009). AİHM, benzer bir kararında da “gizli” ibareli belgelere erişimin sağlanmamasının silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkesine aykırı olduğu gerekçesiyle AİHS'in 6/1. maddesinin ihlal edildiğini hükme bağlamıştır (Güner Çorum/Türkiye, B. No: 59739/00, 31/10/2006, §§, 21-30).

53. Başvuru konusu olayda, başvurucu, ilişiğinin kesilmesi işleminin iptali istemiyle açtığı davada Milli Savunma Bakanlığı tarafından savunmaya ek olarak sunulan gizlilik dereceli belgelerin kendisine gönderilmemesi üzerine savunmaya cevap dilekçesinde AYİM’den bu belgelerin incelettirilmesi talebinde bulunmuş, AYİM bu talep hakkında bir karar vermeksizin anılan belgeleri de değerlendirmek suretiyle davanın esası hakkında karar vermiştir.

54. Ceza davaları ile medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin davaların usul kuralları da dâhil olmak üzere yargılamanın tüm aşamalarında silahların eşitliği ilkesi ve çelişmeli yargılama hakkının güvence altına alınarak adil yargılanma hakkının korunması hukuk devleti olmanın bir gereğidir. Asıl kural tarafların eşit şartlarda yargılamaya katılımının sağlanması, gösterdikleri kanıtlardan ve sundukları görüşlerden bilgi sahibi olması ve bunlarla ilgili görüşlerini bildirebilme imkânının verilmesi olup kamu güvenliği, misilleme riski altında olan şahitlerin korunması, soruşturma usullerinin gizli tutulması gibi bazı istisnaların yargılama usulünde yer alması mümkündür. Bu durumda dahi verilmeyen veya karartılan bilgi ve belgelere karşı ilgilinin mahkemeye itirazda bulunabilme imkânı getirilmesi adil yargılanmanın garanti altına alınması için bir gerekliliktir. Bu hususlar 1602 sayılı Kanun’un 52. maddesinde değişiklik yapan 19/6/2010 tarih ve 6000 sayılı Askeri Mahkemeler Kuruluşu ve Yargılama Usulü Kanunu ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun’un genel gerekçesi ile madde gerekçesinde de ifade edilmiş olup, değişikliğin sebebi olarak da AİHM’in 31/10/2006 tarihinde verdiği Aksoy (Eroğlu)/Türkiye kararı gösterilmiştir (B. No: 2013/6428, 26/6/2014,§ 74).

55. 6000 sayılı Kanun’un 20. maddesiyle 1602 sayılı Kanun’un 52. maddesinin dördüncü fıkrası değiştirilmiş ve maddeye beş ve altıncı fıkralar eklenmiştir. Yapılan bu yeni düzenlemede; dava dosyasındaki bilgi ve belgelerin taraf ve vekillerine açık olduğu, ancak mahkeme tarafından getirtilen veya idarece gönderilen bilgi, belge ve dosyalardan, başka şahıs ve makamların özel bilgileri ile şeref, haysiyet ve güvenliğinin korunması veya idarenin soruşturma metotlarının gizli tutulması maksatlarıyla taraf ve vekillerine incelettirilmemesi kaydı konulanlar ile personelin özlük dosyasındaki dava konusu haricindekilerin taraf ve vekillerine incelettirilemeyeceği, taraf ve vekillerine incelettirilemeyecek nitelikteki bilgi ve belgeler; bulundukları yer itibarıyla taraf ve vekillerine açık olan diğer evraktan ayrılamaz nitelikte iseler, incelettirilecek suretleri, ilgili bölümleri idare tarafından karartılarak ayrıca gönderileceği, davacı taraf veya vekilinin,

karartılan veya verilmeyen bilgi ve belgelerin savunmaya esas teşkil edecek unsurlar olduğu iddiası ile mahkemeye itiraz edebileceği, bu itirazın, mahkeme tarafından incelenerek haklı görülen hususlarda, mahkemenin belirleyeceği çerçevede daha önce karartılan veya verilmeyen bilgi ve belgelerin karşı tarafa incelettirilebileceği kural altına alınmıştır (B. No: 2013/6428, 26/6/2014,§ 75).

56. Somut olayda, AYİM tarafından davalı idarenin sunduğu gizlilik dereceli belgelerin başvurucuya bildirilmediği, başvurucunun davalı idarenin sunduğu savunmaya karşı verdiği cevap dilekçesinde gizlilik dereceli belgeleri inceleme talebi bulunduğu, ancak bu talep hakkında bir karar verilmeksizin ilgili belgeler değerlendirmeye alınarak davanın esası hakkında karar verildiği görülmektedir.

57. Bu durumda, başvurucu, savunmaya cevap dilekçesinde kendisine bildirilmeyen belgeleri incelemek için talepte bulunmuş, AYİM bu talep hakkında karar vermemiş, gizlilik dereceli belgelerin, başka şahıs ve makamların özel bilgileri ile şeref, haysiyet ve güvenliğinin korunması veya idarenin soruşturma metotlarının gizli tutulması veya benzeri haklı görülebilecek hususlar nedeniyle başvurucunun incelemesine açılmadığını ortaya koyacak hiçbir argüman da ortaya koymamıştır. Olayda, davalı idarenin savunması ekinde sunulan ve AYİM kararında hükme esas alınan gizlilik dereceli belgelerin incelettirilmemesi nedeniyle başvurucunun silahların eşitliği ilkesi ve çelişmeli yargılama hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşılmıştır.

58. Yukarıdaki açıklamalar çerçevesinde, başvurucunun, Anayasa'nın 36. maddesinde düzenlenen adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

59. Başvurucu, adil yargılanma hakkına yapılan ihlalinin giderilmesi için yeniden yargılama yapılmasına, uğradığı maddi ve manevi zararların tazminine karar verilmesini talep etmiştir.

60. 6216 sayılı Kanun'un "Kararlar" kenar başlıklı 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

61. Başvuruya konu yargılamada davalı idare tarafından gönderilen gizlilik dereceli belgelerin başvurucuya incelettirilmeyerek bu belgeler hakkında görüş bildirmesinin engellenmesi nedeniyle başvurucunun adil yargılanma hakkının ihlal edildiği tespit edilmiş olup, bu ihlal ve ihlalin sonuçları yeniden yargılama yapılmak suretiyle giderilebilecek niteliktedir.

62. Başvurucu uğradığını ileri sürdüğü maddi ve manevi zararların tazmini talebinde bulunmuş ise de, Mahkemece yeniden yargılama yapılmasına karar verildiğinden bu aşamada talebin reddedilmesi gerekir.

63. Başvurucu tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 198,35 TL başvuru harcı ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.698,35 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine, ihlal ve ihlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması için

kararın bir örneğinin AYİM Birinci Daire Başkanlığına gönderilmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucunun,

1. Askeri Yüksek İdare Mahkemesinin bağımsız olmadığı şikâyetinin "açıkça dayanaktan yoksun olması",

2. İki dereceli yargılanma hakkının ihlal edildiği şikâyetinin "konu bakımından yetkisizlik",

3. Gerekçeli karar hakkının ihlali şikâyetinin "açıkça dayanaktan yoksun olması",

nedenleriyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

4. Gizlilik dereceli belgelerin tebliğ edilmediğine ilişkin şikâyetinin KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Gizlilik dereceli belgelerin tebliğ edilmemesi nedeniyle adil yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. İhlal ve ihlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması için kararın bir örneğinin AYİM Birinci Daire Başkanlığına GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminata ilişkin taleplerinin REDDİNE,

E. 198,35 TL başvuru harcı ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.698,35 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

20/11/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

CENGİZ ÇAKIR

B. No: 2013/7526 | Karar tarihi: 20.11.2014

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2013/7526

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

CENGİZ ÇAKIR BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2013/7526)

Karar Tarihi: 20/11/2014

R. G. Tarih-Sayı: 14/3/2015-29295

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Alparslan ALTAN

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Celal Mümtaz AKINCI

Muammer TOPAL

M. Emin KUZ

Raportör : Murat ŞEN

Başvurucu : Cengiz ÇAKIR

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, hükümlü olarak bulunduğu ceza infaz kurumunda, kurum idaresince kendisine psikolojik baskı yapıldığı ve insanlık dışı uygulamalara maruz bırakıldığı konusundaki şikâyetlerine ilişkin olarak Kırıkkale Cumhuriyet Başsavcılığınca etkin soruşturma yapılmadan kovuşturmaya yer olmadığına karar verilmesinin işkence yasağı ilkesini ihlal ettiğini ileri sürmüş ve maddi tazminat talebinde bulunmuştur.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 25/12/2012 tarihinde, Bolu Cumhuriyet Başsavcılığı vasıtasıyla yapılmıştır. Dilekçe ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesi neticesinde, belirlenen eksiklikler tamamlatılmış ve Komisyona sunulmasına engel bir eksikliğin bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. Başvurucu, bireysel başvuru harç ve masraflarını karşılama imkânının bulunmadığını belirterek adli yardım isteminde bulunmuştur.

4. İkinci Bölüm Üçüncü Komisyonunca 25/4/2014 tarihinde, adli yardım talebinin kabulüne,

kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına ve dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından 27/6/2014 tarihinde, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına ve bir örneğinin görüş için Adalet Bakanlığına gönderilmesine karar verilmiştir.

6. Başvuru konusu olay ve olgular 27/6/2014 tarihinde Adalet Bakanlığına bildirilmiştir. Adalet Bakanlığı, tanınan ek süre sonunda görüşünü 8/8/2014 tarihinde Anayasa Mahkemesine sunmuştur.

7. Adalet Bakanlığı tarafından Anayasa Mahkemesine sunulan görüş başvurucuya 19/8/2014 tarihinde tebliğ edilmiş, ancak başvurucu beyanda bulunmamıştır.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

8. Başvuru dilekçesi ile başvuruya konu soruşturma dosyası içeriğinden tespit edilen ilgili olaylar özetle şöyledir:

9. Başvurucu, başvuru tarihinde Bolu F Tipi Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda hükümlü olarak bulunmaktadır.

10. Başvurucu, hükümlü olarak bulunduğu Kırıkkale F Tipi Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda, Adalet Bakanlığına yazdığı bila tarihli dilekçe ile kendisinin eğitim faaliyetlerine katılmasının engellendiğini belirterek cezaevi personeli hakkında şikâyetçi olmuştur.

11. Başvurucunun dilekçesi önce Kırıkkale İnfaz Hâkimliğine gönderilmiş, bu Hâkimliğin 16/5/2011 tarih ve 2011/179 muhabere sayılı yazısı ile Kırıkkale Cumhuriyet Başsavcılığı aracılığıyla Adalet Bakanlığına gönderilmiştir.

12. Anılan yazı ve başvurucunun dilekçesinin içeriği çerçevesinde Kırıkkale Cumhuriyet Başsavcılığı 2011/4041 Soruşturma numarasına kayden adli soruşturma başlatmış ve idari yönden değerlendirilmesi için de dilekçeyi Adalet Bakanlığına göndermiştir.

13. Daha sonra başvurucu, bulunduğu Kırıkkale F Tipi Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda kendisine psikolojik baskı yapıldığı, hakaret, tehdit ve iftiraya uğradığını belirterek Kırıkkale İnfaz Hâkimliğine 20/7/2011 tarihinde şikâyette bulunmuştur.

14. Başvurucu kendi el yazısıyla yazdığı dilekçede aşağıdaki hususları belirtmiştir:

“Sayın başkanım. Şuan bulunduğum kurumda A-T-9 koğuşunda tutulmaktayım. Burada koridorda kurum personelinin bilinçli şekilde yaptığı kargaşa gürültü sesiyle rahatsız edilmekte psikolojik baskı görmekteyim. Yine A-T-9 koğuşunda B.M. isimli kişiyle sorunlu edildim. Şimdi ise yine B.M. ile aynı blokta tutuluyorum. Sorunlu edildiğim kişiyle bilinçli olarak baskı amaçlı ve sorun yaratarak iftira tutanaklarla asılsız suçlamalarla haksız disiplin cezalarına maruz kalmaktayım. İçinde bulunduğum mağduriyetlerimi ifade eden hiçbir dilekçem de kurumdan çıkarılmamaktadır. Yukarıda dosya numaralarını verdiğim soruşturma dosyalarında içinde bulunduğum durumun tamamıyla bilincinde olan cezaevi savcısı tarafından işlem yapılmaksızın infaz hâkimliği ile Cumhuriyet savcılığı arasında yetki karmaşası yaratarak ifademi almaksızın uygulamaları yapan dış gücün talimatlarıyla dış gücün kullandığı işkence vb uygulamalar yaptırdığı personelin yaptığı işkenceleri

sürdürebilmesi adına karartılmış örtbas edilmiştir. Bu konuyla ilgili sorumlulardan şikâyetçiyim. Bulunduğum kurumda sürekli psikolojik baskı altında tutuluyorum. Defalarca komplo olay sokularak işkence, hakaret, tehdit uygulamalarına maruz kaldım. Bu uygulamalarla ilgili hala vücudumda işkence izlerini taşıyorum. İçinde bulunduğum durumun tümü kurum kayıtlarından anlaşılır durumda. İçinde bulunduğum durumla cezaevi savcısı, Cumhuriyet Başsavcısı, infaz hâkimliği tüm uygulamalarda … dış gücün talimatları ve baskısıyla içinde bulunduğum durumun araştırılmasını, giderilmesi, sorunların tespit edilmesi hususunda hiçbir işlem yapmıyorlar. Dilekçemle ilgili acil olarak Bakanlığınız müfettişlerince dinlemek, mağduriyetlerimin giderilmesi sorumluların tespit edilip yargılanması hususunda gereğinin yapılmasını talep etmekteyiz.”

15. İnfaz Hâkimliği, başvurucu kurumda sürekli psikolojik baskı gördüğünü, işkenceye ve hakarete maruz kaldığını iddia ettiğinden, 10/8/2011 tarih ve 2011/238 muhabere sayılı yazısı ile dilekçenin gereğinin yapılması için Kırıkkale Cumhuriyet Başsavcılığına göndermiştir.

16. Başsavcılık, anılan dilekçeyi, başvurucunun daha önce müşteki olduğu 2011/4041 Soruşturma No.lu dosyaya eklemiştir.

17. Diğer taraftan başvurucunun babası, 6/6/2011 tarihli dilekçeyle başvurucunun infaz koruma memurları tarafından dövüldüğünden bahisle Adalet Bakanlığına şikayette bulunmuş ve Bakanlık, 5/7/2011 tarih ve 86643 sayılı yazısı ile bu şikayeti Kırıkkale Cumhuriyet Başsavcılığına göndermiş ve Başsavcılık şikâyeti 2011/4041 Soruşturma No.lu dosya ile birleştirmiştir.

18. Başvurucunun babası dilekçede, oğlunun Kırıkkale’de bulunan cezaevinde yatmakta iken cezaevi yetkililerince dövüldüğünü, neticesinde elmacık kemiğinin kırıldığını ve yüzünde darp izlerinin oluştuğunu belirtmiş, oğlunun dilekçe tarihinde bulunduğu Sincan 2 No.lu F Tipi Ceza İnfaz Kurumunda tedavi gördüğünü ileri sürmüştür.

19. Başsavcılık, soruşturma sürecinde eğitim faaliyetlerinden sorumlu ikinci müdürün ifadesinin alınması için kurum müdürlüğüne 25/5/2011 tarihinde müzekkere yazmış ve ilgili müzekkere 27/5/2011 tarihinde ilgiliye tebliğ edilmiştir. Ancak Başsavcılık tarafından gönderilen soruşturma dosyasının içinde sorumlu müdürün ifadesine rastlanmamıştır. Soruşturma dosyasında başvurucunun herhangi bir adli raporuna ve ifadesine de rastlanmamıştır. Başvurucunun babasının iddia ettiği yaralanma olayına ilişkin olarak da herhangi bir araştırma yapıldığı tespit edilememiştir.

20. Adli soruşturma sonucunda, Başsavcılık, 27/9/2011 tarih ve K.2011/3998 sayılı kararı ile "söz konusu iddialar nedeniyle ... 2011/1561 no.lu soruşturma yapılarak 7/4/2011 tarihinde 2011/1630 sayılı kovuşturmaya yer olmadığına karar verilmiş olup, kararın vaki itirazla reddedilerek kesinleştiği" gerekçesiyle kovuşturmaya yer olmadığına dair karar vermiştir.

21. Anılan karara karşı başvurucu Ankara 7. Ağır Ceza Mahkemesi nezdinde itirazda bulunmuştur. İtiraz dilekçesinde savcılık kararında belirtildiği gibi mükerrer bir şikâyet olmadığı, adli tıptan herhangi bir rapor alınmadığı, ifadesinin dahi alınmadığı, ailesi tarafından yapılan şikâyete ilişkin olarak da savcılık tarafından herhangi bir işlem yapılmadığı ve dosyanın kapatılmaya çalışıldığı iddia edilmiştir. Ancak dilekçenin sehven gönderildiği itirazı incelemeye yetkili mahkemenin Ankara 8. Ağır Ceza Mahkemesi olduğu tespit edilerek itiraz dilekçesi Kırıkkale Cumhuriyet Başsavcılığının 22/10/2012 tarihli yazısı ile yetkili mahkemeye gönderilmiştir.

22. Başvurucunun itirazı, Ankara 8. Ağır Ceza Mahkemesinin 1/11/2012 tarih ve 2012/916 Değişik İş sayılı kararı ile reddedilmiştir.

23. Bu karar, başvurucuya 3/12/2012 tarihinde tebliğ edilmiş ve başvurucu 25/12/2012 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

24. Anılan kovuşturmaya yer olmadığına dair kararda belirtilen 2011/1561 Soruşturma No.lu dosyada başvurucu, psikolojik baskı, işkence ve hakarete maruz kaldığını, askeri istihbarat personelinin organize ettiği komplolara maruz kaldığını, kimyasal ilaçlar verildikten sonra yargı organları önüne çıkarıldığını ve hiçbir dilekçesine işlem yapılmadığını iddia etmiştir. Başvurucunun iddialarına ilişkin olarak cezaevi ikinci müdürünün şüpheli sıfatıyla beyanı alınmıştır. Bunun dışında dosyada herhangi bir araştırma evrakına rastlanmamıştır. İddialara karşı Başsavcılık, soyut iddia dışında delil bulunamaması ve dilekçelerine işlem yapılmamasının İnfaz Hâkimliğinin yetkisinde olduğundan bahisle 7/4/2011 tarih ve K.2011/1630 sayılı karar ile kovuşturmaya yer olmadığına karar verilmiştir.

25. Anılan karara yapılan itiraz, Ankara 7. Ağır Ceza Mahkemesinin 22/8/2011 tarih ve 2011/485 Değişik İş sayılı kararı ile reddedilmiştir.

26. Kırıkkale Cumhuriyet Başsavcılığından talep edilen 2011/4041 Soruşturma No.lu dosyada başvurucu hakkındaki sağlık raporları şöyledir:

i. Samsun Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Hastanesi Sağlık Kurulunun 12/2/2006 tarih ve 6270 sayılı raporunda, başvurucuda anksiyete bozukluğu tespit edilmiş ve “şahsın bulunduğu cezaevinde ayaktan tedavisi düzenli aralıklarla 3 ayda bir psikiyatri polikliniğine gönderilmesi, 13/12/2004 tarih ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin Hakkındaki Kanun’un 18. maddesine göre açılan bölümde tedavisine devamlı kesin zorunluluk olmadığı” belirtilmiştir.

ii. Samsun Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Hastanesi Sağlık Kurulunun 30/4/2009 tarih ve 11372 sayılı raporunda, başvurucuda anksiyete bozukluğu tespit edilmiş ve “5275 sayılı Kanun’un 18. maddesine göre açılan bölümde tedavisine devamlı kesin zorunluluk olmadığı” belirtilmiştir.

iii. Bakırköy Prof. Dr. Mazhar Osman Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Eğitim ve Araştırma Hastanesinin 17/3/2010 tarih ve 2010/464 sayılı adli sağlık kurulu raporunda, başvurucuda antisosyal kişilik bozukluğu saptandığı, tedavi edilecek herhangi bir psikiyatrik hastalık saptanmadığı, psikiyatrik tedavi görmesi ya da kontrol altına alınmasını gerektirir bir durumun olmadığı, hastanede yatırılarak ya da ayakta tedavisine gerek olmadığı, bu durumda 5275 sayılı Kanun’un 18. maddesi kapsamında olmadığı belirtilmiştir.

iv. Kırıkkale Yüksek İhtisas Hastanesi Baştabipliğinin 22/12/2010 tarih ve R100028568 sayılı sağlık kurulu raporunda psikoz antisosyal kişilik bozukluğu tespit edilmiş ve “sağlık durumunun 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin Hakkındaki Kanun’un 18. maddesi kapsamında” değerlendirildiği belirtilmiştir.

v. Adana Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Hastanesinin 16/2/2011 tarih ve 10003298 sayılı sağlık kurulu raporunda, başvurucuda kişilik bozukluğu saptanmış ve 5275 sayılı Kanun’un 18. maddesi kapsamında olmadığı, tedavisini düzenli olarak alması gerektiği belirtilmiştir.

B. İlgili Hukuk

27. 5275 sayılı Kanun'unun 18. maddesi şöyledir:

“(1) Hapsedilme ve diğer nedenlerden kaynaklanan akıl hastalığı dışında ruhsal rahatsızlıkları bulunup da ruh ve sinir hastalıkları hastanelerinde tutulmaları gerekli görülmeyerek infaz kurumlarına geri gönderilenlerin cezaları, belirlenen infaz kurumlarının mahsus bölümlerinde infaz edilir.

(2) Birinci fıkrada belirtilenlerin cezalarının infazı için belirlenen infaz kurumlarının ihtiyaç duyduğu uzman ve diğer tıp görevlileri, Sağlık Bakanlığınca karşılanır.”

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

28. Mahkemenin 20/11/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 25/12/2012 tarih ve 2013/7526 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

29. Başvurucu, hükümlü olarak bulunduğu Kırıkkale F Tipi Yüksek Güvenlikli Ceza İnfaz Kurumunda askeri istihbarat personelinin yönlendirmesi ile psikolojik baskıya ve komplo olaylarına sokularak işkence, hakaret, tehdit gibi insanlık dışı uygulamalara maruz kaldığını, buna ilişkin şikâyetlerinin askeri istihbarat personelinin talimatlarıyla savcı tarafından örtbas edildiğini, vücudunda işkence izlerinin olduğunu, mükerrer başvurular olmamasına rağmen şikâyetlerinin bu kapsamda değerlendirildiğini, ifadesinin alınmadığını, şikâyetlerine ilişkin araştırma yapılmasından kaçınıldığını, Adli Tıp Kurumuna sevk edilmeden karar verildiğini belirterek anayasal haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüş ve tazminat talebinde bulunmuştur.

B. Değerlendirme

30. Başvuru formu ve eklerinde hangi temel hakkın ihlal edildiğini belirtilmemiş ise de başvurucunun iddiaları bir bütün olarak değerlendirildiğinde başvurunun, Anayasa’nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında düzenlenen işkence yasağı kapsamında olduğu değerlendirilmiştir.

31. Anayasa’nın 17. maddesi şöyledir:

“Herkes, yaşama, maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir.

…

Kimseye işkence ve eziyet yapılamaz; kimse insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir cezaya veya muameleye tabi tutulamaz.

…”

32. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’nin (Sözleşme) “İşkence yasağı” başlıklı 3. maddesi şöyledir:

“Hiç kimse işkenceye veya insanlık dışı ya da aşağılayıcı muamele veya cezaya tabi tutulamaz.”

33. Başvurucu, hükümlü olarak bulunduğu cezaevinde, kurum idaresince kendisine psikolojik baskı yapıldığı, insanlık dışı uygulamalara maruz bırakıldığı ve kendisine haksız yere disiplin cezaları verildiği konusundaki şikâyetleriyle ilgili olarak Kırıkkale Cumhuriyet Başsavcılığınca etkin soruşturma yapılmadan kovuşturmaya yer olmadığına karar verilmesinin anayasal haklarını ihlal ettiğini ileri sürmüştür.

34. Adalet Bakanlığı görüş yazısında Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin (AİHM) kararlarına atıfta bulunarak insanlık dışı muamelenin "ya fiziksel yaralamaya ya da yoğun bir fiziksel veya ruhsal acı veya ıstıraba sebebiyet vermiş" olması gerektiğini, kişide yara bere izi bırakan muameleler gibi, tehditlerin de Sözleşme'nin 3. maddesi kapsamına giren muamele oluşturabileceğini ve AİHM'in, Sözleşme'nin 3. maddesiyle yasaklanmış bir eylem tehdidinde bulunmanın da, yeterince yakın ve gerçek olması koşuluyla, bu maddeye girebileceğini söylediğini belirtmiştir.

35. Bakanlık, görüş yazısında başvurucunun iddialarına ilişkin olarak Ceza İnfaz Kurumu tarafından 7/3/2011 tarihinde ayrıca idari soruşturma yapıldığını ve kurum personeli hakkında disiplin soruşturması açılmasına yer olmadığına karar verildiğini belirtmiştir. Anılan kararın gerekçesi şöyledir:

"Hükümlü Cengiz ÇAKIR'ın Kırıkkale F Tipi Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Müdürlüğünde bulunduğu süre içerisinde kuruma teslim etmiş olduğu 98 adet dilekçesinin UYAP dosyasına kayıt yapılmak suretiyle DYS üzerinden ve ayrıca fiziki olarak ilgili makamlara gönderildiği ve bu hususta hükümlü tutukluların talebi olmasa dahi dilekçelerinin çıkış numaralarının hükümlülere imza karşılığı verildiği, hükümlünün kurumda bulunduğu süre içerisinde yapmış olduğu eylemlerden dolayı disiplin cezası verildiği, verilen cezalara itiraz hakkının olduğunu bildiği, verilen disiplin cezalarının bir bölümüne itiraz ettiği, itiraz mercii tarafından; verilen cezaların yerinde olduğu ve hükümlünün itirazının reddi yönünde karar alındığının görüldüğünü, adı geçen hükümlünün kurumda bulunduğu süre içerisinde sıklıkla kurum personeline "siz jitem'siniz, özel harekatçısınız" gibi gerçekten uzak ithamlarda bulunduğunu, hükümlü hakkında Kırıkkale Yüksek İhtisas Hastanesi Başvuru no: 2013/7526 – Cengiz ÇAKIR Psikiyatri polikliniği tarafından 7/10/2009 tarihinde rapor düzenlendiği, raporun içeriğinde; "Kendisine bakımı yetersiz, anksiyoz duygu durum çevresine zarar verici agresif davranışlar, paranoid içerikli fikirler, öyküde sedatif hipnotik bağımlılığı olduğu ve acilen tanı ve tedaviye yönelik İstanbul Bakırköy Ruh Sağlığı Hastanesi Psikiyatri Polikliniğine sevkinin uygun olduğu" hükümlünün sevkinin bahse konu hastaneye yapıldığı, Bakırköy Ruh Sağlığı ve Sinir Hastalıkları Eğitim ve Araştırma Hastanesi Baştabipliğinin 10/11/2009 tarihli yazısında "hekimi yanıltmaya yönelik davranışlar ve Anti Sosyal Kişilik Bozukluğu" tanısı konduğu, bunun dışında Kırıkkale Yüksek İhtisas Hastanesi Baştabipliğinin 22/12/2010 tarih … raporunda "sağlık durumu 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanunun 18. madde kapsamında değerlendirildiğinin" bildirildiği, hükümlünün bu rahatsızlıklarından dolayı Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğünün 26/1/2011 tarih ve 12222 sayılı yazısı ile Adana Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Hastanesinde tetkik ve tedavisinin yapılması için Adana Kapalı Ceza İnfaz Kurumuna nakil gönderildiği, hükümlünün iddialarının psikolojik rahatsızlığından kaynaklandığı, iddialarını destekler nitelikte somut bir delile rastlanılmadığı…"

36. Bakanlık görüşüne eklenen Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğünün 6/8/2014 tarihli yazısında, başvurucunun Kırıkkale F Tipi Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda bulunduğu dönem içerisinde 221 adet dilekçesinin UYAP üzerinden ve fiziki olarak ilgili yerlere gönderildiğini, başvurucunun kurum personeline hakaret, tehdit, kurum malına zarar vermek, kaçak elektrik kullanmak gibi eylemlerinden değişik tarihlerde 13 defa disiplin cezası ile cezalandırıldığını, buna ilişkin itirazlarının yetkili mahkemelerce reddedildiğini, başvurucunun iddialarına ilişkin olarak Kırıkkale Cumhuriyet Başsavcılığınca 2011/4041-1561-6689-8452-9644, 2010/316, 2009/7344 sayılı soruşturmalar yapılıp

kovuşturmaya yer olmadığına karar verildiği ve bu kararların kesinleştiği belirtilmiştir.

37. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

38. İşkence yasağına ilişkin şikâyetlerin incelenmesinde başvurucunun hükümlü veya tutuklu olması olaylar dışında bir farklılık yaratmaktadır. Dolayısıyla başvurucunun iddialarının devletin negatif ve pozitif sorumluluğuna bağlı olarak maddi ve usuli boyutları bakımından ayrı ayrı ele alınması gerekir. Bu nedenle başvurucunun somut olaydaki şikâyetleri, Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrası kapsamında devletin maddi ve usul yükümlülükleri açısından ayrı şekilde değerlendirilmiştir.

39. Demokratik toplumların en temel değerlerinden biri olarak herkesin maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkı Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınmıştır. Anılan maddenin birinci fıkrasında insan onurunun korunması amaçlanmıştır. Üçüncü fıkrasında da kimseye "işkence" ve "eziyet" yapılamayacağı, kimsenin "insan haysiyetiyle bağdaşmayan" ceza veya muameleye tabi tutulamayacağı belirtilmiştir (B.No: 2013/293, 17/7/2014, § 80).

40. Devletin, bireyin maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına saygı gösterme yükümlülüğü, öncelikle kamu otoritelerinin bu hakka müdahale etmemelerini, yani anılan maddenin üçüncü fıkrasında belirtilen şekillerde kişilerin fiziksel ve ruhsal zarar görmelerine neden olmamalarını gerektirir. Bu, devletin vücut ve ruh sağlığını korumadan kaynaklanan negatif bir ödevidir (B.No: 2013/293, 17/7/2014, § 81).

41. Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrası ve Sözleşme'nin 3. maddesi herhangi bir sınırlama öngörmemekte ve işkence, insanlık dışı ve onur kırıcı muamele ve cezaların yasaklanmasının mutlak mahiyetini belirtmektedir. Kötü muamele yasağının mutlak mahiyeti Anayasa'nın 15. maddesi kapsamında belirtilen savaş veya ulusun varlığını tehdit eden başka bir genel tehlike halinde dahi istisna öngörmemiştir. Aynı şekilde Sözleşme'nin 15. maddesinde benzer bir düzenleme ile kötü muamele yasağına ilişkin herhangi bir istisna öngörülmemiştir (bkz. Selmouni/Fransa [BD], B.No: 25803/94, 28/7/1999, § 95; Assenov ve diğerleri/Bulgaristan, B.No: 24760/94, 28/10/1998, § 93).

42. Anayasa'nın 17. maddesi ayrıca Devlete, söz konusu kişilerin işkence ve eziyete ya da insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir ceza veya muameleye, bu muameleler üçüncü kişiler tarafından yapılmış olsa bile, maruz bırakılmalarını engelleyecek tedbirler alma ödevini yüklemektedir. Dolayısıyla yetkililerin bildikleri ya da bilmeleri gereken bir kötü muamele tehlikesinin gerçekleşmesini engellemek için makul tedbirleri almamaları durumunda Devletin 17. maddenin üçüncü fıkrası anlamında sorumluluğu ortaya çıkabilecektir (B.No: 2013/293, 17/7/2014, § 82).

43. Anayasa ve Sözleşme tarafından kötü muamele, kişi üzerindeki etkisi gözetilerek derecelendirilmiş ve farklı kavramlarla ifade edilmiştir. Dolayısıyla, Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında geçen ifadeler arasında bir yoğunluk farkının bulunduğu görülmektedir (B.No: 2013/293, 17/7/2014, § 84). Bununla birlikte Anayasa'nın 17. maddesi ve Sözleşme'nin 3. maddesi kapsamında olması için bir davranışın fiziksel bir yaralamaya dönüşmesi beklenmemekte, "ruhsal acı veya ıstırap" da bu kapsamda değerlendirilmektedir (B.No: 2013/293, 17/7/2014, §§ 88-90; bkz. Kudla/Polonya, [BD], B.No: 30210/96, 26/10/2000, § 92). Bu bağlamda kişide yara bere izi bırakan muameleler gibi, tehditler de Sözleşme'nin 3. maddesi kapsamına giren muamele oluşturabilir. AİHM, Sözleşme'nin 3. maddesiyle yasaklanmış bir eylem tehdidinde bulunmanın da, yeterince yakın ve gerçek

olması koşuluyla, bu maddeye girebileceğini söylemiştir (bkz. Campbell ve Cosans/Birleşik Krallık, B.No: 7511/76, 7743/76, 25/2/1982, § 26). Bu nedenle bir kimseyi işkence ile tehdit etmek, en azından insanlık dışı muamele oluşturabilir (bkz. Gafgen/Almanya, B.No: 22978/05, 1/6/2010, § 91).

44. Öte yandan kötü muamele konusundaki iddialar, uygun delillerle desteklenmelidir (B.No: 2013/293, 17/7/2014, § 95, benzer yöndeki AİHM kararı için bkz. Klaas/Almanya, B.No: 15473/89, 22/9/1993, § 30). İddia edilen olayların gerçekliğini tespit etmek için, makul şüphenin kalmaması yönünde kanıtların varlığı gerekir (B.No: 2013/293, 17/7/2014, § 95; bkz. Tepe/Türkiye, B.No: 31247/96, 21/12/2004, § 48). Bu nitelikteki bir kanıt, yeterince ciddi, açık ve tutarlı emarelerden ya da aksi ispat edilemeyen birtakım karinelerden de oluşabilir. (B.No: 2013/293, 17/7/2014, § 95; benzer yöndeki AİHM kararları için bkz. İrlanda/Birleşik Krallık, B. No: 5310/71, 18/1/1978, § 161; Labita/İtalya, B.No: 26772/95, 6/4/2000, § 121).

45. Başvuru konusu olayda, başvurucu psikolojik baskı altına alındığını, hakaret, tehdit ve iftiraya maruz kaldığını ve bu şekilde insanlık dışı uygulamalara maruz kaldığını ileri sürmüştür. Hükümlü ve tutukluların, cezaevinde infaz koruma memurları tarafından kötü muameleye maruz bırakılmalarına dair iddialarına ilişkin olarak delil ortaya koymalarının zorluğu aşikârdır. Özellikle cezaevindeki yaşamın her alanında infaz koruma memurlarının etkinliği gözetildiğinde hükümlü ve tutuklular için kötü muameleye maruz kaldıklarına dair iddiada bulunmanın güçlüğü daha fazla ortaya çıkacaktır. Bu hususlar gözetilerek başvurucunun iddiaları değerlendirildiğinde, başvurucunun genel ve soyut iddialarda bulunduğu, somut hiçbir olaydan bahsetmediği gibi iddia ettiği olaylara ilişkin herhangi bir somut bilgi de vermediği görülmüştür. Başvurucunun iddiaları yüzeysel ve dayanaktan yoksun olarak herhangi bir ayrıntı içermemektedir. Başvurucu maruz kaldığını iddia ettiği muameleler konusunda ne, nasıl, ne zaman, kim gibi sorulara cevap verebilecek nitelikte bir bilgi vermemiştir. Başvurucu uğradığını iddia ettiği muamelenin, insanlık dışı muamele seviyesine ulaştığını gösteren tıbbi bir delil ortaya koymamış ve buna ilişkin muayene taleplerinin de reddedildiğine dair herhangi bir iddiada da bulunmamıştır.

46. İşkence yasağının usul bakımından incelenmesinde, Anayasa'nın 17. maddesinde düzenlenen hak kapsamında, devletin, pozitif bir yükümlülük olarak, yetki alanında bulunan tüm bireylerin maddi ve manevi varlığını koruma hakkını gerek kamusal makamların ve diğer bireylerin, gerekse kişinin kendisinin eylemlerinden kaynaklanabilecek risklere karşı koruma yükümlülüğü bulunmaktadır. Devlet, bireyin maddi ve manevi varlığını her türlü tehlikeden, tehditten ve şiddetten korumakla yükümlüdür (B.No: 2012/752, 17/9/2013, § 51).

47. Devletin, kişinin maddi ve manevi varlığını koruma hakkı kapsamında sahip olduğu bu pozitif yükümlülüğün bir de usuli boyutu bulunmaktadır. Bu usul yükümlülüğü çerçevesinde devlet, doğal olmayan her türlü fiziksel ve ruhsal saldırı olayının sorumlularının belirlenmesini ve gerekiyorsa cezalandırılmasını sağlayabilecek etkili resmi bir soruşturma yürütmek durumundadır. Bu tarz bir soruşturmanın temel amacı, söz konusu saldırıları önleyen hukukun etkin bir şekilde uygulanmasını güvenceye almak ve kamu görevlilerinin ya da kurumlarının karıştığı olaylarda, bunların sorumlulukları altında meydana gelen olaylar için hesap vermelerini sağlamaktır (B.No: 2013/293, 17/7/2014, § 110; Benzer yöndeki AİHM kararları için bkz. Anguelova/Bulgaristan, B. No: 38361/97, 13/6/2002, § 137; Jasinskis/Letonya, B. No: 45744/08, 21/12/2010, § 72).

48. Buna göre bireyin, bir devlet görevlisi tarafından hukuka aykırı olarak ve Anayasa'nın 17. maddesini ihlal eder biçimde bir muameleye tabi tutulduğuna ilişkin savunulabilir bir iddiasının bulunması halinde, Anayasa'nın 17. maddesi, "Devletin temel amaç ve görevleri" kenar başlıklı 5. maddedeki genel yükümlülükle birlikte yorumlandığında etkili resmi bir soruşturmanın yapılmasını gerektirmektedir. Bu soruşturma, sorumluların belirlenmesini ve cezalandırılmasını sağlamaya elverişli olmalıdır. Şayet bu olanaklı olmazsa, bu madde, sahip olduğu öneme rağmen pratikte etkisiz hale gelecek ve bazı hallerde devlet görevlilerinin fiili dokunulmazlıktan yararlanarak, kontrolleri altında bulunan kişilerin haklarını istismar etmeleri mümkün olacaktır (B.No: 2013/293, 17/7/2014, § 111; B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 25; benzer yöndeki AİHM kararı için bkz. Corsacov/Moldova, B. No: 18944/02, 4/4/2006, § 68).

49. Usul yükümlülüğünün bir olayda gerektirdiği soruşturma türünün, bireyin maddi ve manevi varlığını koruma hakkının esasına ilişkin yükümlülüklerin cezai bir yaptırım gerektirip gerektirmediğine bağlı olarak tespiti gerekmektedir. Kasten ya da saldırı veya kötü muameleler sonucu meydana gelen ölüm ve yaralama olaylarına ilişkin davalarda Anayasa'nın 17. maddesi gereğince devletin, ölümcül ya da yaralamalı saldırı durumunda sorumluların tespitine ve cezalandırılmalarına imkân verebilecek nitelikte cezai soruşturmalar yürütme yükümlülüğü bulunmaktadır (B.No: 2013/293, 17/7/2014, § 112; B. No: 2012/752, 17/9/2013, § 55).

50. Yürütülen ceza soruşturmalarının amacı, kişinin maddi ve manevi varlığını koruyan mevzuat hükümlerinin etkili bir şekilde uygulanmasını ve sorumluların ölüm ya da yaralama olayına ilişkin hesap vermelerini sağlamaktır. Bu bir sonuç yükümlülüğü değil, uygun araçların kullanılması yükümlülüğüdür (B.No: 2013/293, 17/7/2014, .§ 113).

51. Yürütülecek ceza soruşturmaları, sorumluların tespitine ve cezalandırılmalarına imkân verecek şekilde etkili ve yeterli olmalıdır. Soruşturmanın etkili ve yeterli olduğundan söz edebilmek için soruşturma makamlarının resen harekete geçerek olayı aydınlatabilecek ve sorumluların tespitine yarayabilecek bütün delilleri toplamaları gerekir. Dolayısıyla, kötü muamele iddialarının gerektirdiği soruşturma bağımsız bir şekilde, hızlı ve derinlikli yürütülmelidir. Diğer bir ifadeyle yetkililer, olay ve olguları ciddiyetle öğrenmeye çalışmalı ve soruşturmayı sonlandırmak ya da kararlarını temellendirmek için çabuk ve temelden yoksun sonuçlara dayanmamalıdırlar (B.No: 2013/293, 17/7/2014, .§ 114; bkz. Assenov ve diğerleri/Bulgaristan, B. No: 24760/94, 28/10/1998, § 103; Batı ve diğerleri/Türkiye, B. No: 33097/96 - 57834/00, 3/6/2004, § 136). Bu kapsamda yetkililer diğer deliller yanında görgü tanıklarının ifadeleri ile kriminalistik bilirkişi incelemeleri dâhil söz konusu olayla ilgili kanıtları toplamak için alabilecekleri bütün makul tedbirleri almalıdırlar (B.No: 2013/293, 17/7/2014, .§ 114; bkz. Tanrıkulu/Türkiye [BD], B. No: 23763/94, 8/7/1999, § 104; Gül/Türkiye, B. No: 22676/93, 14/12/2000, § 89).

52. Devletin pozitif yükümlülüğü kapsamında bazen tek başına soruşturma yapılmamış olması yahut da yeterli soruşturma yapılmamış olması da kötü muamele teşkil edebilmektedir. Dolayısıyla, şartlar ne olursa olsun, yetkililer resmi şikâyet yapılır yapılmaz harekete geçmelidirler. Şikâyet yapılmadığında bile işkence veya kötü muamele olduğunu gösteren yeterli kesin belirtiler olduğunda soruşturma açılması sağlanmalıdır. Bu bağlamda soruşturmanın derhal başlaması, bağımsız biçimde, kamu denetimine tabi olarak özenli ve süratli yürütülmesi ve bir bütün olarak etkili olması gerekir (B.No: 2013/293, 17/7/2014, .§ 115; B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 25; benzer yöndeki AİHM kararı için bkz. yukarıda geçen Batı ve diğerleri/Türkiye, §§ 133, 134).

53. Başvurucu, maruz kaldığını iddia ettiği muameleler konusunda Kırıkkale Cumhuriyet Başsavcılığının etkili ve yeterli bir soruşturma yürütmediğini ileri sürmüştür. Başvurucunun 2011/4041 ve soruşturmaya ilişkin takipsizlik kararında atıfta bulunulan 2011/1561 sayılı Soruşturma dosyasındaki şikâyet dilekçeleri incelendiğinde başvurucunun genel ve soyut nitelikte, somut bir olaydan bahsetmeden ve yer, zaman gibi iddialarını destekleyecek somutlaştırma yapmadan beyanda bulunduğu görülmüştür (bkz. §§ 14, 24). Diğer taraftan, başvurucunun Bakanlık bildiriminde belirtilen 221 adet dilekçesi işleme konulmuş ve şikâyetleri kapsamında savcılıkça 7 ayrı soruşturma açılmıştır (bkz. §§ 36-37). Ayrıca bireysel başvuru formunda da iddialarını dayandıracak somut iddialarda bulunmamıştır.

54. Başvurucunun psikolojik rahatsızlıklarının olması (bkz. § 26) veya çok sık dilekçe vermesi ve soyut iddialarda bulunması karşısında yapılan değerlendirmede, iddiaların adli soruşturmayı gerektirecek nitelikte, savunulabilir olmadığı, zorlama şikayetler kapsamında olduğu görülmüştür.

55. Diğer taraftan başvurucunun babasının iddialarının, başvurucunun olayın meydana geldiği tarihte Kırıkkale F Tipi Yüksek Güvenlikli Ceza İnfaz Kurumunda tutulmasına rağmen Sincan 2 No.lu F Tipi Ceza İnfaz Kurumunda tedavi gördüğü ileri sürüldüğünden soruşturmayı gerektirecek somut olgulardan uzak olduğu değerlendirilmiştir.

56. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun herhangi bir delil ortaya koymadan ileri sürdüğü kötü muamele iddialarının, başvurucunun kötü muameleye maruz kaldığına dair hiçbir şüphe kalmayacak şekilde tespiti mümkün kılmadığı ve Başsavcılığa yaptığı şikâyetlerin soruşturmayı gerektirecek boyutta somut olgulara dayanmadığı anlaşılmakla Anayasa’nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında güvence altına alınan işkence yasağının, maddi ve usulü boyutu bakımından açık ve görünür bir ihlal tespit edilemediğinden “açıkça dayanaktan yoksun” olduğu sonucuna varılmıştır.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle; başvurunun, 'açıkça dayanaktan yoksun olması' nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA, başvurucunun yargılama giderlerinden tamamen muaf tutulmasına, 20/11/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

ADİL ÖZER

B. No: 2014/192 | Karar tarihi: 20.11.2014

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/192

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ADİL ÖZER BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/192)

Karar Tarihi: 20/11/2014

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Alparslan ALTAN

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Celal Mümtaz AKINCI

Muammer TOPAL

M. Emin KUZ

Raportör : Elif KARAKAŞ

Başvurucu : Adil ÖZER

Vekili : Av. Hasan Esat İLHAN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, meslekten çıkarılmasına ilişkin işlemin iptali istemiyle açtığı davada delillerin takdirinde hataya düşüldüğünü, masumiyet karinesinin ihlal edildiğini, aynı suçtan iki kez yargılandığını, yargılamanın makul sürede tamamlanmadığını, maaş ve özlük haklarından mahrum kaldığını, aynı soruşturma kapsamındaki polislerden birinin açtığı iptal davası lehine sonuçlanırken kendi açtığı davanın reddedildiğini belirterek Anayasa'nın 10., 35., 36. ve 38. maddelerinde tanımlanan haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüş, ihlallerin tespiti ile maddi ve manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 6/1/2014 tarihinde Gaziosmanpaşa 4. Asliye Hukuk Mahkemesi vasıtasıyla yapılmıştır. Dilekçe ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesi neticesinde Komisyona sunulmasına engel bir eksikliğin bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. İkinci Bölüm Üçüncü Komisyonunca, 21/2/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar

verilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

4. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

5. Başvurucu hakkında, İstanbul İl Emniyet Müdürlüğü emrinde trafik polisi olarak görev yapmakta iken, bir trafik kazası ile ilgili tutulan ve başvurucunun imzasının da bulunduğu tutanak sonucu sigorta şirketinden hasar bedelini alan kişinin gerçekte böyle bir kazanın olmadığı, bu şekilde haksız kazanç elde ettiği ve polis memurlarının da bu yolla menfaat temin etmeye çalıştıkları yönündeki ifadesi üzerine adli ve idari soruşturma başlatılmıştır.

6. Başvurucunun görevi kötüye kullanmak suretiyle sigorta şirketlerinden para tahsil etmek isteyen kişilere muhteviyatı itibarıyla gerçek olmayan kaza tutanağı tanzim ederek kendisine menfaat sağlamak suçu kapsamında hakkında yürütülen ceza soruşturması neticesinde Gaziosmanpaşa Cumhuriyet Başsavcılığının 25/4/2002 tarih ve Haz. No:2002/2723, K.2002/3658 sayılı kararıyla sanığın yüklenen suçu işlediğini gösterir şikâyetçinin iddiasından başka sanık hakkında kamu davası açılmasına yeterli kanıt elde edilemediğinden kamu adına kovuşturma yapılmasına yer olmadığına karar verilmiştir.

7. İdari yönden yürütülen soruşturma sonucunda ise Emniyet Genel Müdürlüğü Yüksek Disiplin Kurulunun 21/9/2001 tarih ve 2001/327 sayılı kararıyla başvurucunun meslekten çıkarılmasına karar verilmiştir.

8. Başvurucunun söz konusu işlemin iptali istemiyle açtığı davada, İstanbul 1. İdare Mahkemesinin 30/4/2003 tarih ve E.2002/506, K.2003/571 sayılı kararıyla dava konusu disiplin cezasını vermeye yetkili Yüksek Disiplin Kurulunca davacının savunması alınmaksızın verilen dava konusu kararın hukuka ve mevzuata aykırı olduğu gerekçesiyle başvurucunun meslekten çıkarılmasına ilişkin işlemin iptaline karar verilmiştir.

9. Anılan karar, davalı idarenin temyiz başvurusu üzerine Danıştay 12. Dairesinin 5/10/2004 tarih ve E.2003/1444, K.2004/2888 sayılı kararıyla 3201 sayılı Emniyet Teşkilatı Kanunu'nun ek 5. maddesinde polis memurlarına bütün disiplin cezalarını vermeye il polis disiplin kurullarının yetkili olduğu kurala bağlandığından ve ceza verme yetkisine sahip olan kurulca da yürütülen soruşturma sırasında alınan savunmasından ayrı olarak davacıdan son savunmasının istenilmesi ve yazılı savunmasının alınması karşısında İdare Mahkemesince davanın esası incelenerek bir karar verilmesi gerekirken dava konusu işlemin iptali yönündeki kararında hukuki isabet bulunmadığı gerekçesiyle bozulmuştur.

10. Başvurucunun karar düzeltme talebi, Danıştay 12. Dairesinin 9/10/2007 tarih ve E.2005/3036, K.2007/4367 sayılı kararıyla reddedilmiştir.

11. İstanbul 4. İdare Mahkemesi, 21/1/2008 tarih ve E.2008/79, K.2008/117 sayılı kararıyla bozma kararına uyarak işin esasını incelemesi neticesinde, davacının, trafik kazası meydana gelmediği halde para karşılığı gerçekleşmiş gibi kaza tespit tutanağı düzenlediği, dolayısıyla fiilin sabit olduğunun anlaşıldığı gerekçesiyle davayı reddetmiştir.

12. Başvurucu tarafından temyiz edilen karar, Danıştay 12. Dairesinin 23/11/2009 tarih ve E.2008/2865, K.2009/6477 sayılı kararıyla onanmış, karar düzeltme talebi de aynı Dairenin 6/7/2010 tarih ve E.2010/1665, K.2010/3737 sayılı kararıyla reddedilmiştir.

13. Başvurucu, yukarıda belirtilen Mahkeme kararında AİHS ile korunan haklarının ihlal

edildiğini belirterek, 25/1/2011 tarihinde 22203/11 başvuru numarasıyla Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine (AİHM) başvuru yapmıştır.

14. AİHM tarafından 21/11/2013 tarihinde verilen kararla, başvurucunun yargılamanın uzunluğuna dair şikayeti Müdür Turgut ve Diğerleri/Türkiye kararına atıfla Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine yapılmış bazı başvuruların tazminat ödenmek suretiyle çözümüne dair 6384 sayılı Kanun ile kurulmuş olan Tazminat Komisyonuna başvurulması gerektiği gerekçesiyle iç hukuk yollarının tüketilmemesi nedeniyle; diğer şikayetleri ise AİHS'in 34. ve 35. maddelerinde ortaya konan kabul edilebilirlik koşullarının yerine getirilmemesi nedeniyle kabul edilemez bulunmuştur.

15. AİHM'in bu kararı başvurucuya 9/12/2013 tarihinde tebliğ edilmiştir. Başvurucu, 6/1/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

B. İlgili Hukuk

16. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair 9/1/2013 tarih ve 6384 sayılı Kanun'un 1., 2., 5., 6. ve 7. maddeleri şöyledir:

"Amaç

MADDE 1 – (1) Bu Kanunun amacı, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine yapılmış bazı başvuruların tazminat ödenmek suretiyle çözümüne dair esas ve usullerin belirlenmesidir.

Kapsam

MADDE 2 – (1) Bu Kanun;

a) Ceza hukuku kapsamındaki soruşturma ve kovuşturmalar ile özel hukuk ve idare hukuku kapsamındaki yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı,

b) Mahkeme kararlarının geç veya eksik icra edildiği ya da hiç icra edilmediği,

iddiasıyla Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine yapılmış başvuruları kapsar.

(2) Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Türkiye'nin taraf olduğu ek protokoller kapsamında korunan haklara ilişkin Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin yerleşik içtihatları doğrultusunda Ülkemiz aleyhine verilen ihlal kararlarının yoğunluğu dikkate alınmak suretiyle, Adalet Bakanlığınca teklif edilecek diğer ihlal alanları bakımından da Bakanlar Kurulu kararıyla bu Kanun hükümleri uygulanabilir.

(3) İdari nitelikteki soruşturmalardan kaynaklanan başvurular hakkında bu Kanun hükümleri uygulanmaz.

...

Müracaatın şekli ve süresi

MADDE 5 – (1) Komisyona müracaat, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine başvuru tarihini ve numarasını gösteren resmi kayıt kabul mektubu, başvuru formu ve diğer ilgili bilgi ve belgelerle birlikte, müracaat edenin kimlik bilgilerini içeren imzalı bir dilekçeyle yapılır.

(2) Başvuran, bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihten itibaren altı ay içinde Komisyona müracaat edebilir. Bu süre içinde müracaatta bulunmayanlar Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin münhasıran iç hukuk yollarının tüketilmemiş olması gerekçesine dayanan kabul edilemezlik kararının kendilerine tebliğinden itibaren bir ay içinde de Komisyona

müracaat edebilirler.

…

Müracaatın reddi

MADDE 6 – (1) Komisyon;

a) Müracaat konusu başvurunun, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesince öngörülen iç hukuk yollarının tüketilmesi koşulu dışındaki diğer kabul edilebilirlik şartlarını taşımadığını,

b) Komisyona süresinde müracaat edilmediğini,

c) Müracaat edenin hukuki menfaati olmadığını,

ç) Müracaatın 2 nci madde kapsamına girmediğini,

tespit ederse müracaatı reddeder.

Müracaat hakkında karar ve karara itiraz

MADDE 7 – (1) Komisyon, müracaat hakkında dokuz ay içinde karar vermek zorundadır.

(2) Komisyon, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin emsal kararlarını da gözetmek suretiyle müracaat konusunda gerekçeli olarak karar verir.

(3) Komisyon kararlarına karşı tebliğ tarihinden itibaren on beş gün içinde Komisyon aracılığıyla Ankara Bölge İdare Mahkemesine itiraz edilebilir. İtiraz dilekçesi müracaata ilişkin diğer tüm belgelerle birlikte derhal itiraz merciine gönderilir. Bu itiraz öncelikli işlerden sayılarak üç ay içinde karara bağlanır. Mahkeme tarafından Komisyon kararı yerinde görülmezse işin esası hakkında karar verilir. İtiraz üzerine verilen kararlar kesindir.

(4) Ödenmesine karar verilen tazminat, kararın kesinleşmesinden itibaren üç ay içinde Bakanlık tarafından ödenir. Ödemeye ilişkin düzenlenecek kâğıtlar damga vergisinden, yapılacak işlemler harçlardan müstesnadır.”

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

17. Mahkemenin 20/11/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 6/1/2013 tarih ve 2014/192 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

18. Başvurucu, gerçek olmayan iddialara dayalı olarak meslekten çıkarıldığını, hakkında yürütülen adli soruşturmada delil yokluğundan takipsizlik kararı verildiğini, buna rağmen, açtığı iptal davasının idare mahkemesince, üzerine atılı eylemin sabit olduğu gerekçesiyle reddedildiğini, masumiyet karinesinin ihlal edildiğini, aynı suçtan iki kez yargılandığını, mahkemece delillerin takdirinde hataya düşüldüğünü, yargılamanın makul sürede tamamlanmadığını, aynı soruşturma kapsamında olup hakkında yürütülen ceza yargılamasından beraat eden polis memurunun açtığı iptal davasının lehe sonuçlandırıldığını ve bu kişinin görevine geri döndüğünü, kendisinin ise yıllardır mesleğinden ayrı şekilde tüm maaş ve özlük haklarından yoksun kaldığını belirterek Anayasa’nın 10., 35., 36. ve 38. maddelerinde tanımlanan haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

1. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiği İddiası Yönünden

19. Başvurucu, meslekten çıkarılmasına ilişkin işlemin iptali istemiyle açtığı davanın karmaşık nitelik taşımamasına rağmen yaklaşık dokuz yıllık bir sürede sonuçlandırıldığını, anılan sürenin çok uzun olduğunu belirterek Anayasa'nın 36. maddesinde düzenlenen "makul sürede yargılanma hakkının" ihlal edildiğini iddia etmiştir.

20. Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası şöyledir:

"Herkes, Anayasada güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerinden, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi kapsamındaki herhangi birinin kamu gücü tarafından, ihlal edildiği iddiasıyla Anayasa Mahkemesine başvurabilir. Başvuruda bulunabilmek için olağan kanun yollarının tüketilmiş olması şarttır."

21. 30/3/2011 tarih ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un "Bireysel başvuru hakkı" kenar başlıklı 45. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"İhlale neden olduğu ileri sürülen işlem, eylem ya da ihmal için kanunda öngörülmüş idari ve yargısal başvuru yollarının tamamının bireysel başvuru yapılmadan önce tüketilmiş olması gerekir."

22. Anılan hükümler uyarınca bireysel başvuru yoluyla Anayasa Mahkemesine başvurabilmek için olağan kanun yollarının tüketilmiş olması gerekir. Temel hak ve özgürlüklere saygı, devletin tüm organlarının anayasal ödevi olup, bu ödevin ihmal edilmesi nedeniyle ortaya çıkan hak ihlallerinin düzeltilmesi idari ve yargısal makamların görevidir. Temel hak ve özgürlüklerin ihlal edildiği iddialarının öncelikle derece mahkemeleri önünde ileri sürülmesi, bu makamlar tarafından değerlendirilmesi ve bir çözüme kavuşturulması esastır.

23. Bu nedenle Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru, iddia edilen hak ihlallerinin derece mahkemelerince düzeltilmemesi hâlinde başvurulabilecek ikincil nitelikte bir kanun yoludur. Bireysel başvuru yolunun ikincil niteliği gereği Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunabilmek için öncelikle olağan kanun yollarının tüketilmesi zorunludur. Bu ilke uyarınca, başvurucunun Anayasa Mahkemesi önüne getirdiği şikâyetini öncelikle ve süresinde yetkili idari ve yargısal mercilere usulüne uygun olarak iletmesi, bu konuda sahip olduğu bilgi ve kanıtlarını zamanında bu makamlara sunması ve aynı zamanda bu süreçte dava ve başvurusunu takip etmek için gerekli özeni göstermiş olması gerekir (B. No: 2012/403, 26/3/2013, § 17).

24. Başvurucu, meslekten çıkarılmasına ilişkin işlemin iptali istemiyle açtığı davanın aleyhine sonuçlanması üzerine makul sürede yargılanma hakkının ve diğer bazı haklarının ihlal edildiği iddiasıyla 25/1/2011 tarihinde 22203/11 başvuru numarasıyla Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine (AİHM) başvuru yapmıştır. AİHM tarafından 21/11/2013 tarihinde verilen kararla, başvurucunun yargılamanın uzunluğuna dair şikayeti Müdür Turgut ve Diğerleri/Türkiye kararına atıfla Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine yapılmış bazı başvuruların tazminat ödenmek suretiyle çözümüne dair 6384 sayılı Kanun ile kurulmuş olan Tazminat Komisyonuna başvurulması gerektiği gerekçesiyle iç hukuk yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez bulunmuştur.

25. Söz konusu kabul edilemezlik kararında atıfta bulunulan 6384 sayılı Kanun, AİHM'e yapılmış bazı başvuruların tazminat ödenmek suretiyle çözümüne dair esas ve usullerin belirlenmesi amacıyla kabul edilmiştir. Kanun, ceza hukuku kapsamındaki soruşturma ve kovuşturmalar ile özel hukuk ve idare hukuku kapsamındaki yargılamaların makul sürede

sonuçlandırılmadığı, mahkeme kararlarının geç veya eksik icra edildiği ya da hiç icra edilmediği iddiasıyla AİHM'e yapılmış başvurular ile Sözleşme ve Türkiye'nin taraf olduğu ek protokoller kapsamında korunan haklara ilişkin AİHM'in yerleşik içtihatları doğrultusunda Türkiye aleyhine verilen ihlal kararlarının yoğunluğu dikkate alınmak suretiyle, Bakanlar Kurulu tarafından kabul edilen diğer ihlal alanlarını kapsamaktadır (B. No: 2013/9785, 17/7/2014, § 24).

26. Anılan Kanun'un 5. maddesinin (2) numaralı fıkrasında, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin bu Kanun kapsamındaki ihlal iddiaları yönünden iç hukuk yollarının tüketilmemiş olması gerekçesine dayanan kabul edilemezlik kararlarının ilgililere tebliğinden itibaren bir ay içinde Komisyona müracaat edilebileceği; 7. maddesinin (3) numaralı fıkrasında da Komisyon kararlarına karşı tebliğ tarihinden itibaren on beş gün içinde Ankara Bölge İdare Mahkemesine itiraz edilebileceği düzenlenmiştir.

27. AİHM, Müdür Turgut ve Diğerleri/Türkiye kararında, 6384 sayılı Kanun ile getirilen sistemin tüketilmesi gereken bir iç hukuk yolu olduğunu ve anılan Kanun ile kurulan Komisyon kararının önce Ankara Bölge İdare Mahkemesinin, ardından ve gerektiğinde Anayasa Mahkemesinin ve nihayet kendisinin denetimine tabi bir iç hukuk yolu oluşturduğunu ifade etmiştir (bkz. B. No: 2013/9785, 17/7/2014, §§ 27-28).

28. Bu durumda, 23/9/2012 tarihinden önce kesinleşmiş olsalar da 6384 sayılı Kanun uyarınca Komisyonun yetki alanına giren kamu gücü işlem, eylem ve ihmaline ilişkin olan şikâyetlerin Anayasa Mahkemesince denetiminin yapılabilmesi için AİHM'in de tüketilmesi gereken bir iç hukuk yolu olarak kabul ettiği Komisyon'un aldığı kararlara karşı Ankara Bölge İdare Mahkemesine yapılan itiraz üzerine verilen kararın ardından süresi içinde Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunulması gerekmektedir.

29. Somut başvuru açısından ise başvurucunun makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetinin AİHM tarafından 6384 sayılı Kanun'a atıfla iç hukuk yollarının tüketilmediği gerekçesiyle kabul edilemez bulunması üzerine anılan Kanun ile öngörülen başvuru yollarının tamamı tüketilmeden bireysel başvuruda bulunulduğu tespit edilmiştir.

30. Açıklanan nedenlerle, 6384 sayılı Kanunda öngörülmüş başvuru yolları usulüne uygun olarak tüketilmeden temel hak ve özgürlüklerin ihlal edildiği iddiasının bireysel başvuru konusu yapıldığı anlaşıldığından, başvurunun diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin "başvuru yollarının tüketilmemiş olması" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Diğer İhlal İddiaları Yönünden

31. Başvurucu, ayrıca masumiyet karinesinin ihlal edildiğini, aynı suçtan iki kez yargılandığını, mahkemece delillerin takdirinde hataya düşüldüğünü, aynı soruşturma kapsamında olup hakkında yürütülen ceza yargılamasından beraat eden polis memurunun açtığı iptal davasının lehe sonuçlandırıldığını ve bu kişinin görevine geri döndüğünü, kendisinin ise yıllardır mesleğinden ayrı şekilde tüm maaş ve özlük haklarından yoksun kaldığını belirterek Anayasa'nın 10., 35. ve 36. ve 38. maddelerinde tanımlanan haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür

32. 30/3/2011 tarih ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un geçici 1. maddesinin (8) numaralı fıkrası şöyledir:

"Mahkeme, 23/9/2012 tarihinden sonra kesinleşen nihai işlem ve kararlar aleyhine

yapılacak bireysel başvuruları inceler.”

33. Anılan hüküm uyarınca Anayasa Mahkemesinin yetkisinin zaman bakımından başlangıcı 23/9/2012 tarihi olup, Mahkeme, ancak bu tarihten sonra kesinleşen nihai işlem ve kararlar aleyhine yapılan bireysel başvuruları inceleyebilecektir. Anayasa Mahkemesinin yetki kapsamının anılan tarihten önce kesinleşmiş nihai işlem ve kararları da içerecek şekilde genişletilmesi mümkün değildir (B. No: 2012/947, 12/2/2013, § 16).

34. Anayasa Mahkemesinin zaman bakımından yetkisi için kesin bir tarihin belirlenmesi ve Mahkemenin yetkisinin geriye yürür şekilde uygulanmaması hukuk güvenliği ilkesinin bir gereğidir (B. No: 2012/51, 25/12/2012, § 18).

35. 6384 sayılı Kanun ile getirilen iç hukuk yoluna, ceza hukuku kapsamındaki soruşturma ve kovuşturmalar ile özel hukuk ve idare hukuku kapsamındaki yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı veya mahkeme kararlarının geç veya eksik icra edildiği ya da hiç icra edilmediği konuları ile Bakanlar Kurulu kararlarıyla belirlenen konularla sınırlı olmak üzere başvuru imkânı getirilmiş olup, bu konular dışında Komisyonun bir yetkisi bulunmamaktadır.

36. Başvuru konusu olayda, başvurucu, eşitlik ilkesinin, masumiyet karinesinin, çifte yargılama yasağının ve mülkiyet hakkının ihlal edildiğini ileri sürmekte ise de, başvuruya konu mahkeme kararı 6/7/2010 tarihinde kesinleşmiştir.

37. Bu durumda, başvurucunun ihlal iddialarının 23/9/2012 tarihinden önce kesinleşen mahkeme kararına dayanması ve Tazminat Komisyonunca karar verildiği tarih itibarıyla şikâyet konusu hakkında Komisyona bir yetki verilmemiş olması hususları bir arada değerlendirildiğinde, başvurunun ileri sürdüğü haklara ilişkin ihlal iddiaları zaman bakımından Anayasa Mahkemesinin yetkisi dışında kalmaktadır.

38. Açıklanan nedenlerle, başvuru konusu ihlal iddialarının 23/9/2012 tarihinden öncesine ait olduğu anlaşıldığından, başvurunun bu bölümünün diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin “zaman bakımından yetkisizlik” nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucunun,

1. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasının “başvuru yollarının tüketilmemiş olması”,

2. Diğer ihlal iddialarının “zaman bakımından yetkisizlik”,

nedenleriyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde bırakılmasına,

20/11/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

ZEKİ DEMİREL VE YUSUF DEMİREL

B. No: 2014/198 | Karar tarihi: 20.11.2014

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/198

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ZEKİ DEMİREL VE YUSUF DEMİREL BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/198)

Karar Tarihi: 20/11/2014

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Alparslan ALTAN

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Celal Mümtaz AKINCI

Muammer TOPAL

M. Emin KUZ

Raportör : Murat AZAKLI

Başvurucular : Zeki DEMİREL

Yusuf DEMİREL

Vekilleri : Av. Neşen ÇELİK KALELİ

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucular, 29/5/2006 tarihinde Tunceli Asliye Hukuk Mahkemesinde açtıkları tescil davasının reddedildiğini, makul sürede yargılama yapılmadığını belirterek, mülkiyet ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşler, tazminat talep etmişlerdir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvurular, 6/1/2014 tarihinde Anayasa Mahkemesine doğrudan yapılmıştır. İdari yönden yapılan ön incelemede başvuruların Komisyona sunulmasına engel bir durumun bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. İkinci Bölüm İkinci Komisyonunca, 25/2/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik incelemesi Bölüm tarafından yapılmak üzere, dosyaların Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Bölüm tarafından 13/3/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru konusu olay ve olgular ile başvurunun bir örneği, görüş için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir. Adalet Bakanlığının 9/5/2014 tarihli görüş yazısı, 21/5/2014 tarihinde başvurucular vekiline tebliğ edilmiş, başvurucular vekili süresi içinde karşı beyanlarını sunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru formu ve ekleri ile başvuruya konu yargılama dosyası içeriğinden tespit edilen ilgili olaylar özetle şöyledir:

7. a. Başvurucu Zeki Demirel, 18/11/2004 tarihinde N.Y. aleyhine Tunceli Sulh Hukuk Mahkemesinde açtığı davada, 23/5/1985 tarih ve cilt no: 71 sırasında tapuya tescilli taşınmazın ¼ hissesini haricen satın aldığını ileri sürerek adına tescilini talep etmiştir.

b. Mahkemece 3/2/2005 tarih ve E.2004/179, K.2005/16 sayılı ilamla davanın kabulüne, taşınmazın ¼ hissesinin başvurucu Zeki Demirel adına tapuya tesciline karar verilmiş ve karar kesinleşmiştir.

8. a. Başvurucu Yusuf Demirel, 18/11/2004 tarihinde M.T. ve arkadaşları aleyhine Tunceli Sulh Hukuk Mahkemesinde açtığı davada, 23/5/1985 tarih ve cilt no:71 sırasında tapuya tescilli taşınmazı haricen satın aldığını ileri sürerek adına tescilini talep etmiştir.

b. Mahkemece 17/3/2005 tarih ve E.2004/178, K.2005/34 sayılı ilamla davanın kabulüne, taşınmazın başvurucu Yusuf Demirel adına tapuya tesciline karar verilmiş ve karar kesinleşmiştir.

9. Taşınmazın bulunduğu yerde yapılan kadastro çalışmaları sonunda taşınmaz tespit dışı bırakılmıştır.

10. Başvurucular, 29/5/2006 tarihinde, Maliye Hazinesi ve Tunceli Belediye Başkanlığı aleyhine Tunceli Sulh Hukuk Mahkemesinde açtıkları davada, Mahkeme kararlarıyla adlarına tapuya tescilli taşınmazın, kadastro çalışmaları sırasında ölçüm dışı bırakıldığını ileri sürerek, ada ve parsel numarası verilerek adlarına tescilini talep etmişlerdir.

11. Mahkemece, 22/6/2006 tarih ve E.2006/119, K.2006/144 sayılı kararla başvuruculara ait tapu kayıtlarının dava konusu yeri kapsadığı, ancak miktar olarak 1 dönümlük kısma isabet ettiği, başvuruculaların lehine eklemeli zilyetlikle kazandırıcı zamanaşımı süresinin dolduğu gerekçesiyle davanın kabulüne, toplam 86.318,43 m2 miktarındaki taşınmazın başvurucular adlarına tapuya tesciline karar verilmiştir.

12. Temyiz üzerine, Yargıtay 8. Hukuk Dairesinin 31/10/2006 tarih ve E.2006/5156, K.2006/6520 sayılı ilamıyla görev hususunun değerlendirilmesinden sonra karar verilmesi gerektiği belirtilerek hüküm bozulmuştur.

13. Mahkemece bozma kararına uyulmuş, Orman İdaresi davaya müdahil olarak katılmış olup, yargılama sonunda, 18/4/2007 tarih ve E.2006/374, K.2007/79 sayılı kararla, taşınmazın değerinin Mahkemenin görev sınırının üzerinde olduğu gerekçesiyle Mahkemenin görevsizliğine, dosyanın Tunceli Asliye Hukuk Mahkemesine gönderilmesine karar verilmiştir.

14. Temyiz üzerine, Yargıtay 8. Hukuk Dairesinin 5/7/2007 tarih ve E.2007/3727, K.2007/4250 sayılı ilamıyla hüküm onanmıştır.

15. Tunceli Asliye Hukuk Mahkemesince yapılan yargılama sonunda, 20/7/2007 tarih ve E.2007/239, K.2007/245 sayılı kararla tespit dışı bırakılan yer üzerinde, dava tarihine kadar 20 yıllık zilyetlik koşullarının oluşmadığı, dolayısıyla kazandırıcı zamanaşımı şartlarının gerçekleşmediği gerekçesiyle davanın reddine karar verilmiştir.

16. Temyiz üzerine, Yargıtay 8. Hukuk Dairesinin 11/12/2007 tarih ve E.2007/5626, K.2007/7151 sayılı ilamıyla taşınmazın orman sayılan yerlerden olup olmadığının tespitiyle sonucuna göre karar verilmesi gerektiği belirtilerek hüküm bozulmuştur.

17. Karar düzeltme istemi, aynı Dairenin 3/4/2008 tarih ve E.2008/1307, K.2008/1862 sayılı ilamıyla reddedilmiştir.

18. Mahkemece bozma kararına uyularak yargılamaya E.2008/122 sayılı dava dosyasında devam edilmiştir.

19. Aynı taşınmaza ilişkin olarak K.Z. ve onbir arkadaşı tarafından, Maliye Hazinesi ve Tunceli Belediye Başkanlığı aleyhine, Tunceli Asliye Hukuk Mahkemesinin E.2009/401 sayılı dosyasında açılan tapu tescili davasında, 6 dönüm miktarındaki kısmın adlarına tescili talep edilmiş ve Mahkemece dosyanın E.2008/122 sayılı dava dosyasıyla birleştirilmesine karar verilmiştir.

20. Asıl ve birleşen davalarda yapılan yargılama sonunda, 29/3/2010 tarih ve E.2008/122, K.2010/165 sayılı kararla başvuruculaların dayandığı tapu kaydının taşınmazın 919 m2'lik kısmına tekabül ettiği, dava konusu edilen yerin bir kısmının başvurucular adına tescil edilmiş olduğu, 919 m2'lik kısmın taşınmazın bütünü ile birlikte orman niteliğinde olduğu, ayrıca keşif sırasında taşınmazın mayınla kaplı olduğunun anlaşıldığı, dolayısıyla zilyet olunmasının mümkün olmadığı, sonuç olarak taşınmazın tamamının özel mülkiyete konu olamayacağı ve zilyetlik de bulunmadığı gerekçesiyle asıl ve birleşen davanın reddine, 63.905,09 m2 miktarındaki kısmın orman niteliğiyle Hazine adına tapuya tesciline, kalan kısım yol ve park alanı olarak ayrıldığı için tescil taleplerinin reddine, Avukatlık Asgari Ücret Tarifesi (A.A.Ü.T.) üzerinden hesaplanan 57.914,00 TL vekâlet ücretinin başvuruculardan alınarak davalılara verilmesine karar verilmiştir.

21. Temyiz üzerine, Yargıtay 20. Hukuk Dairesinin 28/12/2010 tarih ve E.2010/14872, K.2010/16891 sayılı ilamıyla taşınmazın orman niteliğinde olup devletin hüküm ve tasarrufu altında bulunan yerlerden olduğu, tapu ya da kazandırıcı zamanaşımı yoluyla mülkiyetin kazanılamayacağı, tapu kaydının hukuken değer taşımayacağı gerekçesiyle hükmün onanmasına karar verilmiştir.

22. Karar düzeltme istemi üzerine, Yargıtay 20. Hukuk Dairesinin 16/3/2011 tarih ve E.2011/3263, K.2011/2807 sayılı ilamıyla başvuruculaların taleplerinin harç, yargılama giderleri ve vekâlet ücreti ile sınırlı olmak üzere kabulüne, diğer istemlerinin reddine, katılan Orman İdaresinin talebinin kabulü ile yol ve park olarak ayrılan kısma yönelik olarak hükmün bozulmasına karar verilmiştir.

23. Mahkemece, bozma kararına uyularak yapılan yargılama sonunda 19/9/2011 tarih ve E.2011/261, K.2011/390 sayılı kararla birleşen davada vekâlet ücreti dışında kalan kısımlar kesinleştiği için yeniden karar verilmesine yer olmadığına, asıl davada başvuruculaların taleplerine ilişkin olarak 29/3/2010 tarihli kararın, davanın reddine ve başvurucular tarafından yapılan yargılama giderlerinin kendi üzerlerinde bırakılmasına dair kısımları kesinleştiği için yeniden karar verilmesine yer olmadığına, 63.905,09 m2'lik yerin orman niteliğiyle Hazine adına tapuya tesciline dair karar kesinleştiği için yeniden karar

verilmesine yer olmadığına, yol ve park olarak ayrılan kısımların da orman vasfı ile Hazine adına tapuya tesciline, taşınmazın değerine göre eksik harcın tamamının Orman İdaresi tarafından yatırılmadığı gerekçesiyle 57.194,00 TL vekâlet ücretinin yarısı olan 28.957,00 TL vekâlet ücretinin başvuruculardan alınarak davalılara verilmesine karar verilmiştir.

24. Temyiz üzerine, Yargıtay 20. Hukuk Dairesinin 26/11/2012 tarih ve E.2012/4956, K.2012/13287 sayılı ilamıyla kararda bir isabetsizlik görülmemiş ancak hüküm, vekâlet ücreti olarak 2.860,00 TL'nin başvuruculardan tahsiline şeklinde değiştirilmiş ve başvurucular lehine düzeltilerek onanmıştır.

25. Karar düzeltme istemi üzerine, aynı Dairenin 4/11/2013 tarih ve E.2013/5273, K.2013/9561 sayılı ilamıyla başvuruculaların talepleri reddedilmiş; Maliye Hazinesinin talebi kabul edilerek, düzelterek onama kararının kaldırılmasına ve Mahkeme kararının onanmasına karar verilmiştir.

26. Karar, başvuruculara 9/12/2013 tarihinde tebliğ edilmiştir.

27. Başvurucular, 6/1/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuşlardır.

B. İlgili Hukuk

28. Anayasa'nın 169. maddesinin birinci ve ikinci fıkraları, 12/1/2011 tarih ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 30. maddesi, 22/11/2001 tarih ve 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun 716. maddesi, 31/8/1956 tarih ve 6831 sayılı Orman Kanunu'nun 17. maddesi, 21/6/1987 tarih ve 3402 sayılı Kadastro Kanunu'nun 16., 17. ve 18. maddeleri.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

29. Mahkemenin 20/11/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvuruculaların 6/1/2014 tarih ve 2014/198 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvuruculaların İddiaları

30. Başvurucular, mahkeme kararlarıyla adlarına tapuya tescil edilen taşınmazın kadastro tespiti sırasında tespit dışı bırakıldığını, 29/5/2006 tarihinde açtıkları tescil davasında, dava tarihinde taşınmaz üzerinde orman vasfını gösteren ağaç veya çalılık olmadığı halde, uzun süren yargılama süresince taşınmazı kullanamadıkları için çalılıklarla kaplandığı hususunun dikkate alınmadığını, taşınmazın tarım arazisi olduğunu, adlarına tapuya tescilli taşınmazın yetersiz delillerle ve hatalı haritalarla orman olarak Hazine adına tescil edildiğini, zira haritada Tunceli il merkezinin dahi orman olarak gösterildiğini, haritaların hatalı olduğunun Orman İdaresinin bilgisi dâhilinde olmasına rağmen Mahkemeye bildirilmediğini, delillerin takdirinde bariz bir şekilde keyfilik bulunduğunu, aleyhlerine Maliye Hazinesi veya Orman İdaresi tarafından açılan bir dava olmadan taşınmazın Hazine adına tescilinin doğru olmadığını, tüm bunlara rağmen Tunceli Asliye Hukuk Mahkemesince davanın reddine karar verildiğini, hükmün Yargıtay tarafından onandığını, yüksek miktarda vekalet ücreti ödemeye mahkum edildiklerini, orman haritalarının hatalı olduğunu temyiz safhasında ileri sürmelerine rağmen bu belgelerin Yargıtay tarafından incelenmediğini, taşınmaza, değeri ödenmeksizin el konulmuş olduğunu, Devlet tarafından taşınmazın orman amacı dışında kullanılacağını ve üzerine binalar yapılacağını, makul sürede yargılama yapılmadığını belirterek, mülkiyet ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

a. Mülkiyet Hakkının İhlali İddiası

31. Başvurucular, adlarına tapu siciline tescilli taşınmazın kadastro tespiti sırasında tespit dışı bırakıldığını, Tunceli Asliye Hukuk Mahkemesinde açtıkları tescil davasının reddedilerek taşınmazın, orman vasfı ile Maliye Hazinesi adına tapuya tesciline karar verildiğini, bu şekilde tapulu taşınmazlarına herhangi bir bedel ödenmeksizin el konulduğunu belirterek mülkiyet haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

32. Adalet Bakanlığı görüş yazısında, başvuruculara ait taşınmazın özel mülkiyete konu olamayacak yerlerden olduğunu, tapu işlemlerinin bir bütün oluşturduğunu ve bu kayıtlarda yapılan hatalardan dolayı 4721 sayılı Kanun'un 1007. maddesine göre Devletin sorumluluğunun bulunduğunu, 10 yıllık zamanaşımı süresince Maliye Hazinesi aleyhine tazminat davası açılabileceğini, bu davayı açmadan yapılan bireysel başvurunun, başvuru yollarının tüketilmemiş olması nedeniyle reddedilmesi gerektiğini bildirmiştir.

33. Başvurucular, Bakanlık görüşüne katılmadıklarını, taşınmazın adlarına tescilini talep ettiklerini, tazminat istemediklerini, mülkiyet haklarının ihlal edildiğini belirtmişlerdir.

34. Anayasa’nın “Mülkiyet hakkı” kenar başlıklı 35. maddesi şöyledir:

“Herkes, mülkiyet ve miras haklarına sahiptir.

Bu haklar, ancak kamu yararı amacıyla, kanunla sınırlanabilir.

Mülkiyet hakkının kullanılması toplum yararına aykırı olamaz.”

35. Anayasa’nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası şöyledir:

“… Başvuruda bulunabilmek için olağan kanun yollarının tüketilmiş olması şarttır.”

36. 30/3/2011 tarih ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun’un 45. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

“İhlale neden olduğu ileri sürülen işlem, eylem ya da ihmal için kanunda öngörülmüş idari ve yargısal başvuru yollarının tamamının bireysel başvuru yapılmadan önce tüketilmiş olması gerekir.”

37. Anayasa’nın 35. maddesinde herkesin, mülkiyet hakkına sahip olduğu, bu hakların ancak kamu yararı amacıyla, kanunla sınırlanabileceği, mülkiyet hakkının kullanılmasının toplum yararına aykırı olamayacağı hükme bağlanmıştır. Mülkiyet hakkı, kişiye başkasının hakkına zarar vermemek ve kanunların koyduğu sınırlamalara uymak koşuluyla, sahibi olduğu şeyi dilediği gibi kullanma, ürünlerinden yararlanma ve tasarruf olanağı veren bir haktır (Anayasa Mahkemesinin 17/5/2012 tarih ve E.2011/58, K.2012/70 sayılı kararı).

38. Temel bir değer olarak çevrenin korunması ve herkesin çevreden eşit şekilde yararlanması hakkının bir uzantısı olarak Anayasa’da ve Orman Kanunu’nda, orman arazilerinin devletin hüküm ve tasarrufu altında olduğu belirtilerek, bu alanlarda özel mülkiyet yasaklanmıştır (B. No: 2012/1315, 16/4/2013, § 19).

39. Mülkiyet hakkı mutlak bir hak olmayıp kamu yararı amacıyla sınırlandırılabilir. Ancak bu sınırlandırmanın ölçülü ve orantılı olması gerekir. Nitekim Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) hem kıyılar hem de ormanlarla ilgili kararlarında kadastro tespiti ya da satın alma yoluyla tapulu taşınmazları edinen kişilerin tapularının, kıyı kenar çizgisi ya da orman alanı içinde kaldığı gerekçesiyle ve herhangi bir tazminat ödenmeksizin iptal edilmesini Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesine (Sözleşme) Ek 1 No’lu Protokolün 1. maddesinin ihlali olarak

nitelendirmiştir. Bu kararlarda çevrenin korunmasına ilişkin kamu yararı ile bireyin mülkiyet hakkının korunması arasında makul bir dengenin bulunması gerektiği ve karşılığı ödenmeksizin mülkiyet hakkına müdahale edilemeyeceği sonucuna ulaşılmıştır (B. No: 2012/1315, 16/4/2013, § 20).

40. Orman arazilerinin korunması amacıyla mülkiyet hakkına müdahale edilmesi meşru olmakla birlikte bu kamusal külfetin tamamının mülk sahiplerine yüklenemeyeceği ve kanun koyucunun buna uygun çözüm yolları bulması gerekeceği açıktır (B. No: 2012/1315, 16/4/2013, § 21).

41. 4721 sayılı Kanun'un 1007. maddesi, tapu sicilinin tutulmasından doğan bütün zararlardan Devletin sorumlu olduğunu, Devletin, zararın doğmasında kusuru bulunan görevlilere rücu edebileceğini hüküm altına almıştır.

42. Başvuru konusu olayda, kısmen başvurucular adına tapuya tescilli taşınmazın, kadastro tespiti sırasında tespit dışı bırakılması üzerine, başvurucular tarafından 29/5/2006 tarihinde Maliye Hazinesi ve Tunceli Belediye Başkanlığı aleyhine tapu kaydına ve zamanaşımına dayalı olarak tescil davası açılmıştır. Orman Genel Müdürlüğü, yargılama sırasında müdahil olarak davaya katılmıştır. Tunceli Asliye Hukuk Mahkemesince, başvuruculaın tapu kaydının dava konusu yerin 919 m2'lik kısmına tekabül ettiği, bu kısım ile dava konusu toplam 63.905,09 m2 miktarındaki taşınmazın ve yol ile park olarak gösterilen kısmın özel mülkiyete konu olamayacak nitelikte ve orman vasfında olduğu gerekçesiyle davanın reddine ve taşınmazın tamamının orman vasfı ile Maliye Hazinesi adına tapuya tesciline karar verilmiştir. Mahkemece verilen kararın Yargıtay 20. Hukuk Dairesince 26/11/2012 tarihinde onandığı ve karar düzeltme isteminin aynı Daire tarafından 4/11/2013 tarihinde reddedilerek hükmün kesinleştiği anlaşılmıştır.

43. Tunceli Sulh Hukuk Mahkemesinin kararlarıyla taşınmazın kısmen başvurucular adlarına tapuya tescil edildiği belirlenmiştir. Taşınmazın bulunduğu yerde yapılan kadastro çalışmaları sırasında bu tapu kaydı dikkate alınarak kadastro tespiti yapılması gerektiği halde, taşınmaz tespit dışı bırakılarak başvurucular adlarına tespit ve tescil gerçekleştirilmemiş, başvurucular tarafından açılan tescil davası sonunda ise taşınmazın orman arazisi olduğu kabul edilerek orman vasfı altında Maliye Hazinesi adına tapuya tesciline karar verilmiştir.

44. Maliye Hazinesi, özel mülkiyete ilişkin tapu kayıtları oluşmadan orman arazilerini belirlemesi gerekirken bunu zamanında yapmamış, bireyler adına tapu kaydı düzenlendikten sonra tapuya kayıt düşerek taşınmaz sahiplerinin malları üzerinde tasarrufta bulunmalarına engel olmamıştır.

45. Tapu işlemleri kadastro tespiti işlemlerinden başlayarak birbirini takip eden işlemler olduğundan ve tapu kütüğünün oluşumu aşamasındaki kadastro işlemleri ile tapu işlemleri bir bütün oluşturduğundan, bunlardan doğan zararlardan 4721 sayılı Kanun’un 1007. maddesine göre Devletin sorumluluğuna başvurulabilir. Burada Devletin kusursuz sorumluluğu söz konusu olabilir. Kusursuz sorumluluk tapu siciline bağlı çıkarların ve ayni hakların yanlış tescili sonucu değişmesi ya da yitirilmesi ile bu haklardan yoksun kalınması temeline dayanır. Çünkü sicillerin doğru tutulmasını üstlenen ve taahhüt eden Devlet, gerçeğe aykırı ve dayanaksız kayıtlardan doğan zararları da ödemekle yükümlüdür (Yargıtay Hukuk Genel Kurulunun 18/11/2009 tarih ve E.2009/4-383, K.2009/517 sayılı kararı).

46. Bu işlemler nedeniyle zarar görenler, 4721 sayılı Kanun’un 1007. maddesi gereğince,

zararlarının tazmini için 11/1/2011 tarih ve 6098 sayılı Borçlar Kanunu'nun 146. maddesi gereğince on yıllık zamanaşımı süresinde, Hazine aleyhine adlî yargıda dava açabilirler (Yargıtay 5. Hukuk Dairesinin 6/11/2012 tarih ve E.2012/10378, K.2012/21509 sayılı ve 13/11/2012 tarih ve E.2012/15128, K.2012/22473 sayılı kararları).

47. Sözü edilen Kanun hükümleri ve Yargıtay içtihatları göz önünde bulundurulduğunda, başvuruculara yukarıda belirtilen çerçevede, tapuda adlarına kayıtlı taşınmazın kendileri tarafından kullanılmasına veya tasarruflarına engel olacak nitelikte bir şerh düşülmesi veya tapu kaydının iptali hâlinde, söz konusu işlemin yapılmasından itibaren on yıl içerisinde Hazine aleyhine adlî yargıda tazminat davası açmaları mümkündür. Yargıtay içtihatlarında tazminatın miktarının taşınmazın gerçek bedeli esas alınarak belirleneceği kabul edilmektedir. Kamu yararı nedeniyle tapulu taşınmaza el konulması suretiyle yapılan sınırlama, el konulan taşınmazın gerçek bedeli esas alınarak ödenecek bir tazminatla başvurucu açısından dengelenebilir (B. No: 2012/1315, 16/4/2013, § 27).

48. Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası ile 6216 sayılı Kanun'un 45. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunmak için ihlale neden olduğu iddia edilen işlem veya eylem için idari ve yargısal başvuru yollarının tamamının tüketilmiş olması gerekir.

49. Temel hak ve özgürlüklere saygı, devletin tüm organlarının uyması gereken bir ilke olup bu ilkeye uygun davranılmadığı takdirde, ortaya çıkan ihlale karşı öncelikle yetkili idari mercilere ve derece mahkemelerine başvurulmalıdır. Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru, ikincil nitelikte bir kanun yoludur. Temel hak ve özgürlüklerin ihlal edildiği iddialarının öncelikle genel yargı mercilerinde, olağan kanun yolları ile çözüme kavuşturulması esastır. Bireysel başvuru yoluna, iddia edilen hak ihlallerinin bu olağan denetim mekanizması içinde giderilememesi durumunda başvurulabilir (B. No: 2012/946, 26/3/2013, §§ 17-18).

50. Kısmen başvurucular adına tapuya kayıtlı taşınmazın kadastro çalışması sırasında tespit dışı bırakılması üzerine, başvurucular tarafından açılan tescil davası sonunda taşınmazın orman olarak tapuya tescil edilmesinden sonra, başvuruculara tazminat talebiyle herhangi bir başvurularının bulunmadığı görülmektedir. İdari ve yargısal başvuru yollarının tamamı tüketilmeksizin yapılan bir bireysel başvurunun kabul edilmesi mümkün değildir.

51. Açıklanan nedenlerle, taşınmaza tazminat ödenmeksizin el konulması suretiyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasının yetkili derece mahkemeleri önünde tanınan başvuru yolları tüketilmeden bireysel başvuru konusu yapıldığı anlaşıldığından, başvurunun bu kısmının, diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin "başvuru yollarının tüketilmemiş olması" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Yargılamanın Sonucu İtibarıyla Adil Olmadığı İddiası

52. Başvurucular, adlarına tapu siciline tescilli taşınmaz ile uzun süredir kullandıkları ve zamanaşımına dayalı olarak malik sıfatıyla zilyet oldukları taşınmazın kadastro tespiti sırasında tespit dışı bırakıldığını, Tunceli Asliye Hukuk Mahkemesinde açtıkları tescil davasının reddedilerek taşınmazın orman vasfı ile Maliye Hazinesi adına tapuya tesciline karar verildiğini, taşınmaz üzerinde orman özelliği gösteren çalılık ve ağaçlık olmadığı halde yargılama süresince taşınmazı kullanamadıkları için çalılıklarla kaplandığını, bu hususun Mahkemece değerlendirilmediğini, taşınmazın tarım arazisi olarak kullanıldığını, orman haritalarının hatalı olduğunu, zira Tunceli il merkezinin dahi bu haritalarda orman olarak

gösterildiğini, yetersiz delillere ve hatalı haritalara dayalı olarak taşınmazın orman vasfı ile Maliye Hazinesi adına tapuya tesciline karar verildiğini, aleyhlerine açılan bir dava olmadan taşınmazın Maliye Hazinesi adına tescil edilmesinin de doğru olmadığını, orman haritalarının hatalı olduğu yönündeki itirazlarının Mahkeme ve Yargıtay tarafından değerlendirilmediğini, yargılama sonucunda yüksek vekâlet ücreti ödemeye mahkûm edildiklerini, delillerin takdirinde bariz takdir hatası yapıldığını, sonuç olarak taşınmazlarının ellerinden alındığını belirterek adil yargılanma ve mülkiyet haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

53. Adalet Bakanlığı görüş yazısında, başvuruculaın bu iddialarının Mahkemece delillerin değerlendirilmesine ve hukuk kurallarının yorumlanmasına ilişkin olduğu gerekçesiyle görüş sunulmayacağını bildirmiştir.

54. Başvurucular, Bakanlık görüşünü kabul etmediklerini, adil yargılanma ve mülkiyet haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

55. Başvuru dilekçesi ve ekleri incelendiğinde, başvuruculaın, Tunceli Asliye Hukuk Mahkemesinde açtıkları tescil davasının, delillerin hatalı ve eksik değerlendirilmesi sonucu reddedilmesinin adil yargılanma ve mülkiyet haklarını ihlal ettiğini ileri sürdükleri anlaşılmıştır. Anayasa Mahkemesi, başvuruculaın ihlal iddialarına ilişkin nitelendirmesi ile bağlı olmayıp hukuki nitelendirmeyi bizzat yapar. Başvuruculaın anılan iddiaları, yargılama sonucunda verilen kararın adil olup olmadığına yönelik olup, bu iddialar adil yargılanma hakkının ihlali iddiası kapsamında değerlendirilmiştir.

56. Anayasa'nın 148. maddesinin dördüncü fıkrası şöyledir:

"Bireysel başvuruda, kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlarda inceleme yapılamaz."

57. 6216 sayılı Kanun'un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Mahkeme, … açıkça dayanaktan yoksun başvuruların kabul edilemezliğine karar verebilir."

58. 6216 sayılı Kanun'un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrasında açıkça dayanaktan yoksun başvuruların Mahkemece kabul edilemezliğine karar verilebileceği belirtilmiştir. Anayasa'nın 148. maddesinin dördüncü fıkrasında ise açıkça dayanaktan yoksun başvurular kapsamında değerlendirilen kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin şikâyetlerin bireysel başvuruda incelenemeyeceği kurala bağlanmıştır.

59. Anılan kurallar uyarınca, ilke olarak derece mahkemeleri önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması ile derece mahkemelerince uyuşmazlıkla ilgili varılan sonucun esas yönünden adil olup olmaması bireysel başvuru incelemesine konu olamaz. Bunun tek istisnası, derece mahkemelerinin tespit ve sonuçlarının adaleti ve sağduyuyu hiçe sayan tarzda bariz takdir hatası veya açık keyfilik içermesi ve bu durumun kendiliğinden bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlükleri ihlal etmiş olmasıdır. Bu çerçevede, kanun yolu şikâyeti niteliğindeki başvurular, bariz takdir hatası veya açık keyfilik bulunmadıkça Anayasa Mahkemesince incelenemez (B. No: 2012/1027, 12/2/2013, § 26).

60. Başvuru konusu olayda, başvurucular, kısmen adlarına tapuya tescilli, kısmen de uzun süredir zilyet oldukları taşınmazın kazandırıcı zamanaşımına dayalı olarak adlarına tescili istemiyle Tunceli Asliye Hukuk Mahkemesinde tescil davası açmışlardır. Mahkemece, tarafların delilleri toplanmış, eski tapu kayıtları incelenmiş, orman tahdit haritaları getirtilmiş, taşınmazın bulunduğu yerde keşif yapılarak bilirkişilerden rapor alınmıştır.

Mahkeme, tüm dosya kapsamı ile keşif ve bilirkişi raporlarını değerlendirerek, 29/3/2010 tarihinde, başvurucular adına tapuya kayıtlı taşınmaz ile başvuruculaların zilyet olduklarını ileri sürdükleri taşınmazın bir bütün halinde orman niteliğinde olduğu, keşif sırasında mayınla kaplı olması nedeniyle zilyet olunmasının da mümkün olmadığı, taşınmazın, orman niteliği nedeniyle özel mülkiyete konu olamayacağı ve zilyet olunmasının da fiilen imkansız olduğu gerekçesiyle davanın reddine, 63.905,09 m2'lik kısmın orman niteliğiyle Maliye Hazinesi adına tapuya tesciline, kalan kısmın yol ve park alanı olarak ayrıldığı için tescil taleplerinin reddine, 57.914,00 TL vekâlet ücretinin başvuruculardan tahsili ile davalılara verilmesine karar vermiştir.

61. Temyiz üzerine hüküm, Yargıtay 20. Hukuk Dairesince onanmış, karar düzeltme talebi üzerine, Yargıtay 20. Hukuk Dairesince, yargılama giderleri ve vekâlet ücreti yönünden başvurucular lehine, yol ve park alanı olarak ayrılan kısım yönünden Orman İdaresi lehine hükmün bozulmasına karar verilmiştir.

62. Mahkeme bozma kararına uyarak, 19/9/2011 tarihinde, kesinleşen 63.905,09 m2 miktarındaki taşınmaz için yeniden karar verilmesine yer olmadığına, yol ve park olarak ayrılan kısmın da orman vasfı ile Maliye Hazinesi adına tapuya tesciline, taşınmazın değerine göre hesaplanan 28.957,00 TL vekâlet ücretinin başvuruculardan tahsiline karar vermiştir.

63. Temyiz üzerine Yargıtay 20. Hukuk Dairesince, 26/11/2012 tarihinde vekâlet ücretinin 2.860,00 TL olarak düzeltilmesine ve hükmün düzeltilmiş haliyle onanmasına karar verilmiş, karar düzeltme istemi üzerine aynı Daire tarafından, taşınmazın keşifte belirlenen değeri üzerinden eksik harcın 2/10/2009 tarihinde başvurucu Yusuf Demirel tarafından ikmal edildiği, taşınmazın değeri ve yatırılan harç dikkate alınarak hesaplanan vekâlet ücretinin 29.132,50 TL olduğu, Mahkemece 28.957,00 TL olarak hesaplanan vekâlet ücreti eksik ise de bu kararın davalılar tarafından temyiz edilmediği ve başvurucular lehine usulî kazanılmış hak doğduğu gerekçesiyle düzeltilerek onama kararının kaldırılmasına ve Mahkeme kararının onanmasına karar verilmiştir.

64. Mahkemenin gerekçesi ve başvurucunun iddiaları incelendiğinde, iddiaların özünün Derece Mahkemesi tarafından delillerin değerlendirilmesinde ve hukuk kurallarının yorumlanmasında isabet olmadığına ve esas itibarıyla yargılamanın sonucuna ilişkin olduğu anlaşılmaktadır.

65. Başvurucu, yargılama sürecinde karşı tarafın sunduğu deliller ve görüşlerden bilgi sahibi olamadığına, kendi delillerini ve iddialarını sunma olanağı bulamadığına, karşı tarafça sunulan delillere ve iddialara etkili bir şekilde itiraz etme fırsatı bulamadığına ya da uyuşmazlığın çözüme kavuşturulmasıyla ilgili iddialarının derece Mahkemesi tarafından dinlenmediğine ilişkin bir bilgi ya da kanıt sunmadığı gibi Mahkemenin kararında bariz takdir hatası veya açık keyfilik oluşturan herhangi bir durum da tespit edilememiştir.

66. Öte yandan, Türkiye Barolar Birliği Başkanlığı tarafından çıkarılan ve 3/12/2010 tarihli Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren A.A.Ü.T.'nin 12. maddesine göre, dava konusu para ile değerlendirilebiliyorsa, avukatlık ücreti dava değeri üzerinden nisbî olarak hesaplanır ve taraf lehine hüküm altına alınır. Somut olayda da Mahkeme ve Yargıtay tarafından dava konusu taşınmazın keşif sırasında belirlenen değeri ve bu değer üzerinden yatırılan harç miktarı dikkate alınarak başvurucular aleyhine vekâlet ücretine hükmedilmiştir. Başvuruculaların, vekâlet ücretinin yüksek olduğuna yönelik ihlal iddialarının da delillerin değerlendirilmesinde ve hukuk kurallarının yorumlanmasında isabet olmadığına

ve esas itibarıyla yargılamanın sonucuna ilişkin olduğu anlaşılmakta olup, Mahkemenin ve Yargıtayın kararında bariz takdir hatası veya açık keyfilik oluşturan herhangi bir durum da tespit edilememiştir.

67. Açıklanan nedenlerle, başvurucular tarafından ileri sürülen iddiaların kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu, Derece Mahkemesi ve Yargıtay kararlarının bariz takdir hatası veya açık keyfilik de içermediği anlaşıldığından, başvurunun bu kısmının, diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin "açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

c. Yargılama Süresinin Makul Olmadığı İddiası

68. Başvuru formu ile eklerinin incelenmesi sonucunda, açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun bu kısmının kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

69. Başvurucular, Tunceli Asliye Hukuk Mahkemesinde açtıkları tescil davasının makul sürede sonuçlanmadığını belirterek, adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

70. Adalet Bakanlığı, yargılama süresinin makul olmadığı iddialarına yönelik olarak, Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarına ve bu kapsamda sunulan görüşlerine atfen, görüş sunulmayacağını bildirmiştir.

71. Anayasa ve Sözleşme'nin ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün olmayıp (B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18), Sözleşme metni ile AİHM kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut görünümleri olan alt ilke ve haklar, Anayasa'nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı bir çok kararında, ilgili hükmü Sözleşme'nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, gerek Sözleşme'nin lafzi içeriğinde yer alan gerek AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen ilke ve haklara, Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir. Somut başvurunun dayanağını oluşturan makul sürede yargılanma hakkı da yukarıda belirtilen ilkeler uyarınca adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil olup, ayrıca davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasının yargının görevi olduğunu belirten Anayasa'nın 141. maddesinin de Anayasa'nın bütünselliği ilkesi gereği, makul sürede yargılanma hakkının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulması gerektiği açıktır (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 38–39).

72. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde göz önünde bulundurulması gereken kriterlerdir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 41–45).

73. Anayasa'nın 36. maddesi ve Sözleşme'nin 6. maddesi uyarınca, medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkların makul sürede karara bağlanması gerekmektedir. Başvuru konusu taşınmazın tapuya tescili davasında, 1086 sayılı mülga Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu ve 6100 sayılı Kanun'da yer alan usul hükümlerine göre yürütülen somut yargılama faaliyetinin, medeni hak ve yükümlülükleri konu alan bir yargılama

olduğunda kuşku yoktur (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 49).

74. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin makul süre değerlendirmesinde, sürenin başlangıcı kural olarak, uyuşmazlığı karara bağlayacak yargılama sürecinin işletilmeye başlandığı, başka bir deyişle davanın ikame edildiği tarih olup, somut başvuru açısından bu tarih 29/5/2006 tarihidir.

75. Sürenin bitiş tarihi ise, çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde yargılamanın sona erme tarihidir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 52). Bu kapsamda somut başvuru açısından, Yargıtay 20. Hukuk Dairesince karar düzeltme isteminin reddedildiği 4/11/2013 tarihi itibarıyla hüküm kesinleşmiş ve yargılama sona ermiştir.

76. Başvuruya konu yargılama sürecinin incelenmesinde, başvurucular, 29/5/2006 tarihinde Maliye Hazinesi ve Tunceli Belediye Başkanlığı aleyhine Tunceli Sulh Hukuk Mahkemesinde açtıkları davada, adlarına tapuya tescilli taşınmazın kadastro tespiti sırasında tespit dışı bırakıldığını ileri sürerek, taşınmazın adlarına tescilini talep emişlerdir. Mahkemece, taşınmazın bulunduğu yerde keşif yapılarak bilirkişi raporu alınmış ve 22/6/2006 tarihinde davanın kabulüne karar verilmiştir. Temyiz üzerine Yargıtay 8. Hukuk Dairesince, Mahkemenin görevi yönünden değerlendirme yapılması amacıyla hüküm bozulmuştur. Mahkemece bozma kararına uyularak, 18/4/2007 tarihinde, dava konusu taşınmazın değerinin Sulh Hukuk Mahkemesinin görev sınırının üzerinde olduğu gerekçesiyle Mahkemenin görevsizliğine, dosyanın Tunceli Asliye Hukuk Mahkemesine gönderilmesine karar verilmiştir. Temyiz edilen karar, Yargıtay 8. Hukuk Dairesince 5/7/2007 tarihinde onanmıştır.

77. Yargılamaya devam eden Tunceli Asliye Hukuk Mahkemesi, 20/7/2007 tarihinde davanın reddine karar vermiş, temyiz üzerine Yargıtay 8. Hukuk Dairesince, 11/12/2007 tarihinde hüküm bozulmuş, karar düzeltme istemi aynı Daire tarafından 3/4/2008 tarihinde reddedilmiştir. Mahkemece bozma kararına uyularak yargılamaya devam edilmiş, aynı taşınmaza ilişkin olarak 2009 yılında on iki davacı tarafından Tunceli Asliye Hukuk Mahkemesinde açılan davanın, başvurucular tarafından açılan dava dosyasıyla birleştirilmesine karar verilmiştir. Asıl ve birleşen davalarda Mahkemece, 29/3/2010 tarihinde davaların reddine, taşınmazın orman vasfı ile Maliye Hazinesi adına tapuya tesciline karar verilmiştir. Temyiz üzerine Yargıtay 20. Hukuk Dairesince, 28/12/2010 tarihinde hüküm onanmış, karar düzeltme istemi üzerine aynı Daire tarafından, yargılama giderleri ve vekâlet ücreti yönünden başvurucular lehine, yol ve park alanı olarak ayrılan kısımlar yönünden davalı Orman İdaresi lehine hükmün bozulmasına karar verilmiştir.

78. Mahkeme bozma kararına uyarak, 19/9/2011 tarihinde, park ve yol olarak ayrılan kısımların da orman vasfı ile Maliye Hazinesi adına tapuya tesciline, 28.957,00 TL vekâlet ücretinin başvuruculardan tahsiline karar vermiştir. Temyiz üzerine Yargıtay 20. Hukuk Dairesince, 26/11/2012 tarihinde, başvurucular aleyhine hükmedilen vekâlet ücreti 2.860,00 TL olarak düzeltilmiş ve hüküm bu şekilde onanmıştır. Tarafların karar düzeltme talebi üzerine, aynı Daire tarafından, 4/11/2013 tarihinde, düzletilerek onama kararının kaldırılmasına ve Mahkemece verilen hükmün onanmasına karar verilmiş, anılan tarihte hüküm kesinleşmiştir.

79. 6100 sayılı Kanun'un öngördüğü yargılama usullerine tabi mahkemeler nezdindeki yargılamaların makul sürede tamamlanmadığı yönündeki iddialar daha önce bireysel başvuru konusu yapılmış ve Anayasa Mahkemesi tarafından, özellikle yargılamada sürati temin etmeye hizmet eden özel usul hükümlerinin nazara alınmadığı göz önünde

bulundurularak makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönünde karar verilmiştir. (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 34-64).

80. Başvuruya konu davadaki taraf sayısı ve davanın mahiyeti nedeniyle icrası gereken usul işlemlerinin niteliği başvuruya konu yargılamanın karmaşık olduğunu ortaya koymakla birlikte, davaya bütün olarak bakıldığında, mülga 1086 sayılı Kanun ve 6100 sayılı Kanun hükümlerine tabi bir yargılama sürecine ilişkin somut başvuru açısından farklı bir karar verilmesini gerektirecek bir yön bulunmadığı ve yedi yıl beş ay beş gün devam eden yargılama sürecinde makul olmayan bir gecikmenin olduğu sonucuna varılmıştır.

81. Açıklanan nedenlerle, başvurucuların Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma haklarının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

82. Başvurucular, 31.817,00 TL maddi tazminat ile manevi tazminata hükmedilmesini talep etmişlerdir.

83. Adalet Bakanlığı, başvurucuların tazminat taleplerine ilişkin olarak görüş sunmamıştır.

84. 6216 sayılı Kanun'un "Kararlar" kenar başlıklı 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

85. Başvuruculara tarafı oldukları uyuşmazlığa ilişkin yedi yıl beş ay beş gün devam eden yargılama süreci nazara alındığında, yargılama faaliyetinin uzunluğu sebebiyle, yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvuruculara ayrı ayrı net 3.750,00 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

86. Başvurucular tarafından maddi tazminat talebinde bulunulmuş olmakla beraber, tespit edilen ihlal ile iddia edilen maddi zarar arasında illiyet bağı bulunmadığı anlaşıldığından, başvuruculara maddi tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

87. Başvurucular tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 206,10 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.706,10 TL yargılama giderinin başvuruculara müştereken ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvuruculara,

1. Mülkiyet hakkının ihlal edildiği yönündeki iddialarının "başvuru yollarının tüketilmemiş olması" nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Yargılamanın sonucu itibarıyla adil olmadığı yönündeki iddialarının "açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA

3. Makul sürede yargılanma haklarının ihlal edildiği yönündeki iddialarının KABUL

EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma haklarının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvuruculara ayrı ayrı net 3.750,00 TL manevi TAZMİNAT ÖDENMESİNE, başvuruculaların tazminata ilişkin diğer taleplerinin REDDİNE,

D. Başvurucular tarafından yapılan 206,10 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.706,10 TL yargılama giderinin başvuruculara MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvuruculaların Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

20/11/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

UĞUR GÜREL

B. No: 2014/2436 | Karar tarihi: 20.11.2014

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/2436

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

UĞUR GÜREL BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/2436)

Karar Tarihi: 20/11/2014

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Alparslan ALTAN

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Celal Mümtaz AKINCI

Muammer TOPAL

M. Emin KUZ

Raportör : Bahadır YALÇINÖZ

Başvurucu : Uğur GÜREL

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, istihbarat branşından çıkarılarak genel hizmet statüsünde görevlendirilmesine ilişkin işlemin iptali istemiyle açtığı davanın halen sonuçlandırılmadığından bahisle Anayasa'nın 36. maddesinde tanımlanan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 19/2/2014 tarihinde Ankara 25. Asliye Hukuk Mahkemesi vasıtasıyla yapılmıştır. Dilekçe ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinde başvuruda Komisyona sunulmasına engel bir eksikliğin bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. İkinci Bölüm Üçüncü Komisyonunca 8/4/2014 tarihinde kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. İkinci Bölüm Başkanınca 25/4/2014 tarihinde kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru konusu olay ve olgular ile başvurunun bir örneği görüş için Adalet Bakanlığına

gönderilmiş, Adalet Bakanlığınca 14/5/2014 tarihli yazı ile görüş sunulmayacağı bildirilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

7. Başvurucu, istihbarat branşında polis memuru olarak görev yapmakta iken İstihbarat Branş Komisyonunun 29/3/2004 tarihli toplantısında aldığı karar uyarınca bu branştan çıkarılarak genel hizmet statüsünde görevlendirilmiştir.

8. Başvurucu tarafından, yapılan branş değişikliği işleminin iptali istemiyle 15/4/2004 tarihinde açılan dava, Ankara 9. İdare Mahkemesinin 1/3/2006 tarih ve E.2004/1327, K.2006/304 sayılı kararı ile reddedilmiştir.

9. Başvurucu kararı temyiz etmiş, Danıştay Beşinci Dairesi 7/3/2008 tarih ve E.2006/7002, K.2008/1240 sayılı kararı ile İlk Derece Mahkemesi kararını onamıştır.

10. Başvurucunun bu karara karşı yaptığı karar düzeltme talebi Danıştay Beşinci Dairesinin 27/3/2009 tarih ve E.2008/3651, K.2009/1668 sayılı kararı ile kabul edilerek İlk Derece Mahkemesi kararının bozulmasına karar verilmiştir.

11. Ankara 9. İdare Mahkemesi 4/11/2009 tarih ve E.2009/1260, K.2009/1999 sayılı kararı ile ilk kararında ısrar ederek davanın tekrar reddine karar vermiş, başvurucu bu kararı da temyiz etmiştir. Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulu ise 19/9/2013 tarih ve E.2010/292, K.2013/2448 sayılı kararı ile İlk Derece Mahkemesi kararının bozulmasına karar vermiştir.

12. Bu karara karşı davalı İçişleri Bakanlığı karar düzeltme talebinde bulunmuş olup, yargılama halen devam etmektedir.

13. Başvurucu tarafından 19/2/2014 tarihinde bireysel başvuru yapılmıştır.

B. İlgili Hukuk

14. 6/1/1982 tarih ve 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun "Kapsam ve nitelik" kenar başlıklı 1. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Danıştay, bölge idare mahkemeleri, idare mahkemeleri ve vergi mahkemelerinde yazılı yargılama usulü uygulanır ve inceleme evrak üzerinde yapılır."

15. 2577 sayılı Kanun'un "Dosyaların incelenmesi" kenar başlıklı 20. maddesinin (5) numaralı fıkrası şöyledir:

"Danıştay, bölge idare, idare ve vergi mahkemelerinde dosyalar, bu Kanun ve diğer kanunlarda belirtilen öncelik veya ivedilik durumları ile Danıştay için Başkanlar Kurulunca; diğer mahkemeler için Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulunca konu itibariyle tespit edilip Resmi Gazete'de ilan edilecek öncelikli işler gözönünde bulundurulmak suretiyle geliş tarihlerine göre incelenir ve tekemmül ettikleri sıra dahilinde bir karara bağlanır. Bunların dışında kalan dosyalar ise tekemmül ettikleri sıraya göre ve tekemmül tarihinden itibaren en geç altı ay içinde sonuçlandırılır."

16. 2577 sayılı Kanun'un "Kararın bozulması" kenar başlıklı 49. maddesinin (3) numaralı fıkrası şöyledir:

"Kararın bozulması halinde dosya, Danıştayca kararı veren mahkemeye gönderilir.

Mahkeme, dosyayı diğer öncelikli işlere nazaran daha öncelikle inceler ve varsa gerekli tahkik işlemlerini tamamlayarak yeniden karar verir.”

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

17. Mahkemenin 20/11/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 19/2/2014 tarih ve 2014/2436 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

18. Başvurucu, 15/4/2004 tarihinde açtığı davanın halen sonuçlandırılmamış olması nedeniyle Anayasa’nın 36. maddesinde tanımlanan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüş, manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

19. Başvurucu, açtığı davanın makul sürede sonuçlandırılamadığını belirterek Anayasa'nın 36. maddesinde tanımlanan adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

20. Başvuru formu ve ekleri ile ilgili yargılama dosyası kapsamında açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

21. Anayasa’nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası ile 6216 sayılı Kanun’un 45. maddesinin (1) numaralı fıkrası hükümlerine göre, Anayasa Mahkemesine yapılan bir bireysel başvurunun esasının incelenebilmesi için, kamu gücü tarafından ihlal edildiği iddia edilen hakkın Anayasa’da güvence altına alınmış olmasının yanı sıra Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (Sözleşme) ve Türkiye’nin taraf olduğu ek protokollerinin kapsamına da girmesi gerekir. Bir başka ifadeyle, Anayasa ve Sözleşme’nin ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün değildir (B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18).

22. Anayasa’nın “Hak arama hürriyeti” kenar başlıklı 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

“Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir.”

23. Anayasa’nın “Duruşmaların açık ve kararların gerekçeli olması” kenar başlıklı 141. maddesinin dördüncü fıkrası şöyledir:

“Davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılması, yargının görevidir.”

24. Sözleşme’nin “Adil yargılanma hakkı” kenar başlıklı 6. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

“Herkes medeni hak ve yükümlülükleri ile ilgili uyuşmazlıklar ya da cezai alanda kendisine yöneltilen suçlamalar konusunda karar verecek olan, kanunla kurulmuş bağımsız ve tarafsız bir mahkeme tarafından davasının makul bir süre içinde, hakkaniyete uygun ve açık olarak görülmesini isteme hakkına sahiptir.”

25. Sözleşme metni ile AİHM kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut görünümleri olan alt ilke ve haklar, esasen Anayasa’nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa’nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı bir çok kararında, ilgili hükmü Sözleşme’nin 6. maddesi ve AİHM

içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, gerek Sözleşme'nin lafzi içeriğinde yer alan gerek AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen ilke ve haklara, Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 38).

26. Somut başvurunun dayanağını oluşturan makul sürede yargılanma hakkı da yukarıda belirtilen ilkeler uyarınca adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil olup, ayrıca davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasının yargının görevi olduğunu belirten Anayasa'nın 141. maddesinin de, Anayasa'nın bütünselliği ilkesi gereği, makul sürede yargılanma hakkının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulması gerektiği açıktır (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 39).

27. Makul sürede yargılanma hakkının amacı, tarafların uzun süren yargılama faaliyeti nedeniyle maruz kalacakları maddi ve manevi baskı ile sıkıntılardan korunması olup, hukuki uyuşmazlığın çözümünde gerekli özenin gösterilmesi gereği de yargılama faaliyetinde göz ardı edilemeyeceğinden, yargılama süresinin makul olup olmadığının her bir başvuru açısından münferiden değerlendirilmesi gerekir (B. No:2012/13, 2/7/2013, § 40).

28. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde göz önünde bulundurulması gereken kriterlerdir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 41–45).

29. Ancak belirtilen kriterlerden hiçbiri makul süre değerlendirmesinde tek başına belirleyici değildir. Yargılama sürecindeki tüm gecikme periyotlarının ayrı ayrı tespiti ile bu kriterlerin toplam etkisi değerlendirilmek suretiyle, hangi unsurun yargılamanın gecikmesi açısından daha etkili olduğu saptanmalıdır (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 46).

30. Yargılama faaliyetinin makul sürede gerçekleşip gerçekleşmediğinin saptanması için, öncelikle uyuşmazlığın türüne göre değişebilen, başlangıç ve bitiş tarihlerinin belirlenmesi gereklidir.

31. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin makul süre değerlendirmesinde, sürenin başlangıcı kural olarak, uyuşmazlığı karara bağlayacak yargılama sürecinin işletilmeye başlandığı, başka bir deyişle davanın ikame edildiği tarih olup, bu tarih somut başvuru açısından 15/4/2004 tarihidir.

32. Davanın ikame edildiği tarih ile Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuruların incelenmesi hususundaki zaman bakımından yetkisinin başladığı tarihin farklı olması halinde, dikkate alınacak süre, 23/9/2012 tarihinden sonra geçen süre değil, uyuşmazlığın başlangıç tarihinden itibaren geçen süredir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 51).

33. Sürenin bitiş tarihi ise, çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde yargılamanın sona erme tarihidir. Ancak devam eden yargılamalara ilişkin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasını içeren başvuruların yargılama faaliyetinin devamı sırasında da yapılabilmesi olanağı bulunduğundan, değerlendirmeye esas alınacak sürenin bitiş anı bireysel başvurunun karara bağlandığı tarihtir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 52).

34. Başvuruya konu yargılama sürecinde, başvurucu branş değişikliğinin iptali istemiyle 15/4/2004 tarihinde dava açmış olup, İlk Derece Mahkemesi 1/3/2006 tarihinde davanın reddine karar vermiş, Danıştay Beşinci Dairesi 7/3/2008 tarihli kararı ile İlk Derece Mahkemesi kararını onamış, bu karara karşı yapılan karar düzeltme başvurusunu ise 27/3/2009 tarihli kararı ile kabul ederek anılan kararın bozulmasına karar vermiştir. İlk

Derece Mahkemesi bu karar üzerine yaptığı yargılama sonucunda 4/11/2009 tarihli kararı ile bozma kararına uymayarak ilk kararında ısrar etmiş, başvurucu tarafından bu kararın temyiz edilmesi üzerine Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulu 19/9/2013 tarihli kararı ile İlk Derece Mahkemesi kararının bozulmasına karar vermiş, bu karara karşı davalı idare tarafından karar düzeltme başvurusu yapılmış, ancak yargılama halen sonuçlandırılmamıştır.

35. Yargılama sürecinin uzamasında yetkili makamlara atfedilecek gecikmeler, yargılamanın süratle sonuçlandırılması hususunda gerekli özenin gösterilmemesinden kaynaklanabileceği gibi, yapısal sorunlar ve organizasyon eksikliğinden de ileri gelebilir. Zira Anayasa'nın 36. maddesi ile Sözleşme'nin 6. maddesi, hukuk sisteminin, mahkemelerin davaları makul bir süre içinde karara bağlama yükümlülüğü de dâhil olmak üzere adil yargılama koşullarını yerine getirebilecek biçimde düzenlenmesi sorumluluğunu yüklemektedir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 44).

36. Bu kapsamda, yargı sisteminin yapısı, mahkeme kalemindeki rutin görevler sırasındaki aksamalar, hükmün yazılmasındaki, bir dosyanın veya belgenin bir mahkemeden diğerine gönderilmesindeki ve raportör atanmasındaki gecikmeler, yargıç ve personel sayısındaki yetersizlik ve iş yükü ağırlığı nedeniyle yargılamada makul sürenin aşılması durumunda da yetkili makamların sorumluluğu gündeme gelmektedir (B. No: 2012/1198, 7/11/2013, § 55).

37. Başvuru konusu yargılama süreci değerlendirildiğinde, İlk Derece Mahkemesinde yargılama süresinin toplam 2 yıl 5 ay 23 gün olduğu, Danıştay Beşinci Dairesi ve İdari Dava Daireleri Kurulunda geçen ve halen sonuçlandırılmayan yargılama süresinin yaklaşık 8 yılı ve toplam yargılama süresinin ise yaklaşık 10 yıl 7 ayı aştığı, İlk Derece Mahkemesi ve Danıştay incelemesinde gecikmelerin yaşandığı tespit edilmekle beraber, yukarıda yer verilen tespitler ışığında, özellikle yargı sisteminin yapısından kaynaklanan iş yükü ve organizasyon eksikliğinin somut başvuruya ilişkin yargılama süresinin uzaması üzerinde baskın bir etkiye sahip olduğu anlaşılmaktadır. Ancak Anayasa'nın 36. maddesi ile Sözleşme'nin 6. maddesi, yargılama sisteminin, mahkemelerin davaları makul bir süre içinde karara bağlama yükümlülüğü de dâhil olmak üzere adil yargılama koşullarını yerine getirebilecek biçimde düzenlenmesini zorunlu kıldığından, hukuk sisteminde var olan yapısal ve organizasyona ilişkin eksiklikler yargılama faaliyetinin makul sürede gerçekleştirilmemesine mazeret sayılamaz.

38. Başvurucunun tutumunun yargılamanın uzamasına özellikle bir etkisi olduğu tespit edilmemiştir.

39. Hukuk sistemimizde idari yargı alanında yer alan uyuşmazlıklara ilişkin dava sürelerinin makul yargılama süresini aştığı yönündeki tespitlere, AİHM tarafından verilen birçok ihlal kararında yer verilmiş olup, özellikle idari yargı alanındaki yapısal sorunlar ve Danıştay nezdinde temyiz ve karar düzeltme incelemelerinde geçirilen uzun yargılama sürelerinin ihlal kararlarına temel oluşturduğu anlaşılmaktadır. Bu kapsamda idari yargı makamları nezdindeki yargılamaların makul sürede tamamlanmadığı yönündeki iddialar daha önce bireysel başvuru konusu yapılmış ve Anayasa Mahkemesi tarafından, özellikle 2577 sayılı Kanun'da yer alan usul hükümleri de göz önünde bulundurularak makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönünde karar verilmiş olup (B. No: 2012/1198, 7/11/2013, § 54-60), başvuruya konu davanın mahiyeti nedeniyle icrası gereken usul işlemlerinin niteliği de nazara alınarak davaya bütün olarak bakıldığında, 2577 sayılı Kanun'da yer alan usul hükümlerine tabi bir yargılama sürecine ilişkin somut başvuru açısından farklı bir karar

verilmesini gerektirecek bir yön bulunmadığı ve söz konusu on yılı aşkın yargılama sürecinde makul olmayan bir gecikmenin olduğu sonucuna varılmıştır.

40. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanunun 50. Maddesi Yönünden

41. Başvurucu, yargılamanın makul sürede sonuçlandırılamaması nedeniyle maruz kaldığı manevi zarar karşılığında tazminata hükmedilmesini talep etmiştir.

42. 6216 sayılı Kanun'un "Kararlar" kenar başlıklı 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

43. Başvurucunun tarafı olduğu uyuşmazlığa ilişkin 10 yıl 7 ayı geçen yargılama süresi nazara alındığında, başvurucunun yargılama faaliyetinin uzunluğu sebebiyle, yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucuya takdiren net 10.000,00 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

44. Başvurucu tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 206,10 TL harçtan oluşan yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

45. Başvuruya konu yargılamanın 10 yıl 7 ayı aşkın bir süredir devam ettiği ve bu hususun makul sürede yargılanma hakkını ihlal ettiği gözetilerek, anayasal bir hakkın ihlal edildiği açık olan bir yargılama dosyasında, hukuka, adalete ve mahkemeye güven ilkesinin gördüğü zararın devam etmesinin önlenmesi amacıyla, yargılamanın mümkün olan en kısa sürede sonuçlandırılmasını teminen, kararın bir örneğinin Danıştay İdari Dava Daireleri Kuruluna gönderilmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucunun, Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönündeki iddiasının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvurucuya net 10.000,00 TL MANEVİ TAZMİNAT ÖDENMESİNE,

D. Başvurucu tarafından yapılan 206,10 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

F. Kararın bir örneğinin Danıştay İdari Dava Daireleri Kuruluna gönderilmesine,

20/11/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

AYDIN SELÇUK

B. No: 2014/3194 | Karar tarihi: 20.11.2014

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/3194

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

AYDIN SELÇUK BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/3194)

Karar Tarihi: 20/11/2014

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Alparslan ALTAN

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Celal Mümtaz AKINCI

Muammer TOPAL

M. Emin KUZ

Raportör : Akif YILDIRIM

Başvurucu : Aydın SELÇUK

Vekili : Av. Kadir ARIKAN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, hakkında yürütülen soruşturma ve kovuşturma işlemlerinin makul süre içinde sonuçlanmaması nedeniyle Anayasa'nın 36. maddesinde belirtilen adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürerek, ihlalin tespiti ile uğradığı manevi zararın tazminine karar verilmesini talep etmiştir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 10/3/2014 tarihinde Mersin 1. Ağır Ceza Mahkemesi vasıtasıyla yapılmıştır. Dilekçe ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesi neticesinde Komisyona sunulmasına engel bir eksikliğin bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. İkinci Bölüm Üçüncü Komisyonunca 14/7/2014 tarihinde, başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Bölüm Başkanı tarafından 11/9/2014 tarihinde, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas

incelemesinin birlikte yapılmasına ve bir örneğinin görüş için Adalet Bakanlığına gönderilmesine karar verilmiştir.

5. Adalet Bakanlığının 10/10/2014 tarihli yazısında, Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarına ve bu kapsamda sunulan görüşlerine atfen, başvuru hakkında görüş sunulmayacağı bildirilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru dilekçesi ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

7. Mersin Cumhuriyet Başsavcılığının 30/1/2004 tarih 2004/485-40 sayılı ana ve 17/3/2004 tarih ve 2004/485-40 sayılı ek iddianameleri ile başvurucu hakkında "kaçakçılık suçunu işlemek amacıyla teşekkül oluşturma, kaçakçılık" suçlarını işlediği iddiasıyla kamu davası açılmıştır.

8. Mersin 1. Ağır Ceza Mahkemesinin 25/10/2011 tarih ve E.2004/50, K.2011/432 sayılı kararı ile başvurucunun "kaçakçılık suçunu işlemek amacıyla teşekkül oluşturma" suçundan beraatine, "kaçakçılık" suçundan ise zamanaşımı nedeniyle davanın düşmesine karar verilmiştir.

9. Anılan kararın temyizi üzerine Yargıtay 7. Ceza Dairesi, 4/3/2013 tarih ve E.2012/9621, K.2013/5192 sayılı ilamıyla; başvurucu hakkında açılan kamu davalarının, 1/3/1926 tarih ve 765 sayılı mülga Türk Ceza Kanunu'nun 102/4. ve 104/2. maddeleri uyarınca gerçekleşen dava zamanaşımı nedeniyle ortadan kaldırılmalarına karar vermiştir.

10. Taşıma işi yapan davacılar, olayda kullanıldığı iddia olunan kamyonlarının soruşturma makamlarınca kendilerine teslim edildiği tarihe kadar kazanç kaybına uğradıkları gerekçesiyle başvurucunun da aralarında bulunduğu davalılar aleyhine, Mersin 2. Asliye Hukuk Mahkemesinin 2005/30 esasına kayden yürütülen tazminat davası açmışlardır.

11. Başvurucunun davalısı olduğu ve halen derdest olarak Mersin 2. Asliye Hukuk Mahkemesinin 2005/30 esasına kayden yürütülen tazminat davası kapsamında dosya bilirkişiye tevdi edilerek rapor alınmıştır.

12. Başvurucu vekili, hukuk davasına konu olayın ceza davası boyutunun Yargıtay 7. Ceza Dairesinin 4/3/2013 tarih ve E.2012/9621, K.2013/5192 sayılı ilamıyla nihayete erdiğini belirten bilirkişi raporuna 14/10/2013 tarihinde itiraz etmiştir.

13. Başvurucu vekili, 10/3/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

B. İlgili Hukuk

14. 10/7/2003 tarih ve 4926 sayılı mülga Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu'nun 5. maddesinin birinci fıkrası, 4/12/2004 tarih ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 190. maddesinin (1) numaralı fıkrası.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

15. Mahkemenin 20/11/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 10/3/2014 tarih ve 2014/3194 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

16. Başvurucu, derece mahkemeleri önündeki ceza yargılamasının makul olmayan bir

sürede tamamlandığını, davanın sürüncemede kalması nedeniyle masumiyetinin ispatında gecikme olduğunu ve bu belirsizliğin etkisi ile ticari itibarının zedelendiğini, manevi zarar gördüğünü, bu nedenle Anayasa'nın 36. maddesinde belirtilen adil yargılanma hakkının bir unsuru olan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüş ve manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

B. Değerlendirme

17. 30/3/2011 tarih ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un "Bireysel başvuru usulü" kenar başlıklı 47. maddesinin (5) numaralı fıkrası şöyledir:

"Bireysel başvurunun, başvuru yollarının tüketildiği tarihten; başvuru yolu öngörülmemişse ihlalin öğrenildiği tarihten itibaren otuz gün içinde yapılması gerekir. ..."

18. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün "Başvuru süresi ve mazeret" kenar başlıklı 64. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Bireysel başvurunun, başvuru yollarının tüketildiği tarihten, başvuru yolu öngörülmemişse ihlalin öğrenildiği tarihten itibaren otuz gün içinde yapılması gerekir."

19. Bireysel başvurunun kabul edilebilirlik koşullarından olan başvuru süresine riayet edilmesi şartı, bireysel başvuru incelemesinin her aşamasında resen nazara alınması gereken bir başvuru koşuludur (B. No: 2013/1582, 7/11/2013, § 19).

20. Yukarıda belirtilen hükümler uyarınca bireysel başvurunun, başvuru yollarının tüketildiği, başvuru yolu öngörülmemişse ihlalin öğrenildiği tarihten itibaren otuz gün içinde yapılması gerekmektedir. Bu yönüyle başvuru yollarının tüketilmesi ve başvuru süresine ilişkin koşullar arasında yakın bir bağlantı bulunmaktadır. Ancak belirtilen hükümlerde yer verilen olağan başvuru yolları ibaresinin, başvurucunun şikâyetleri açısından makul bir başarı şansı sunabilecek ve bir çözüm sağlayabilecek nitelikte, kullanılabilir ve etkili başvuru yolları olarak anlaşılması gerekir. Olağan başvuru yollarının tamamının tüketilmesi ibaresinin katı bir şekilde yorumlanması, birtakım başvurular açısından bireysel başvurunun amacıyla bağdaşmayan neticelere yol açabilecektir. Bu nedenle, olayın özel şartları içinde etkisiz ve yetersiz olan bir kanun yolunun tüketilmesi şartı aranmaksızın, her bir başvuru yolunun somut başvurular açısından etkili olup olmadığının münferiden denetlenmesi gerekmektedir (B. No: 2013/1582, 7/11/2013, § 20).

21. Bireysel başvurunun, başvuru yolu öngörülmeyen durumlarda, ihlalin öğrenildiği tarihten itibaren otuz gün içinde yapılması gerekmekle birlikte, başvuru süresinin başlangıç tarihinin belirlenmesi noktasında, başvurucunun ihlal oluşturan işlem, eylem veya kararla ilgili yeterince bilgi sahibi olması aranacaktır. Bu kapsamda, ilgili nihai kararın tebliğinin öngörüldüğü hallerde tebliğ tarihinin, tebliğ öngörülmeyen hallerde ise başvurucunun kararın içeriğini kesin olarak öğrenebildiği tarihin esas alınması gerekir (B. No: 2013/1582, 7/11/2013, § 21).

22. Somut başvuru, ceza yargılamasının makul sürede sonuçlandırılmadığı, masumiyetinin ispatında gecikme olduğu ve bu belirsizliğin etkisi ile ticari itibarının zedelendiği ve bu nedenlerle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına dayanmaktadır.

23. Bireysel başvuru süresi bakımından tebligat, öğrenme şekillerinden sadece biri olup, yegâne öğrenme şekli değildir. Pek tabii, tebliğ edilmesi gereken kararlarla ilgili başvurularda öncelikle tebligat yapılıp yapılmadığına bakılacaktır (B. No: 2013/5504,

28/5/2014, § 27). Mevzuatta, ‘ortadan kaldırma’ niteliğindeki Yargıtay ilamlarının taraflara tebliğini zorunlu kılan bir düzenleme bulunmamaktadır. Bu bakımdan, başvurucunun anılan nihai kararın içeriğini kesin olarak öğrendiği (karardan haberdar olduğu) tarihten itibaren başvuru süresinin başlaması gerekir.

24. Somut olayda başvuru yolları 4/3/2013 tarihinde Yargıtay 7. Ceza Dairesinin ‘ortadan kaldırma’ kararı ile tüketilmiştir. Başvurucunun davalısı olduğu Mersin 2. Asliye Hukuk Mahkemesinin 2005/30 esasına kayden yürütülen tazminat davası kapsamında dosya bilirkişiye tevdi edilerek rapor alınmıştır. Hukuk davasına konu olayın ceza davası boyutunun Yargıtay 7. Ceza Dairesinin 4/3/2013 tarih ve E.2012/9621, K.2013/5192 sayılı ilâmıyla nihayete erdiğini belirten 17/9/2013 tarihli bu bilirkişi raporuna itiraz eden başvurucu vekilinin en geç itiraz tarihi olan 14/10/2013 tarihinde nihai kararı öğrendiğinin kabul edilmesi gerekmektedir. Dolayısıyla nihai kararın öğrenme tarihinin 14/10/2013, bireysel başvuru tarihinin de 10/3/2014 olduğu gözetildiğinde bireysel başvuru için öngörülen otuz günlük sürenin geçtiği anlaşılmaktadır.

25. Açıklanan nedenlerle, iddia edilen ihlâlin başvurucu tarafından öğrenildiği tarihten itibaren 30 gün geçtikten sonra yapılan başvurunun, diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin “süre aşımı” nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle, başvurunun “süre aşımı” nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA, yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde bırakılmasına, 20/11/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

MEHMET SÜRAL

B. No: 2014/6721 | Karar tarihi: 20.11.2014

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/6721

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

MEHMET SÜRAL BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/6721)

Karar Tarihi: 20/11/2014

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Alparslan ALTAN

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Celal Mümtaz AKINCI

Muammer TOPAL

M. Emin KUZ

Raportör : Hüseyin TURAN

Başvurucu : Mehmet SÜRAL

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, uzun bir süredir tutuklu olduğunu ve adil yargılanmadığını belirterek Anayasa'nın 19. ve 36. maddelerinde koruma altına alınan kişi özgürlüğü ve güvenliği ile adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 12/5/2014 tarihinde İstanbul Anadolu Cumhuriyet Başsavcılığı vasıtasıyla yapılmıştır. Dilekçe ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesi neticesinde belirlenen eksiklikler tamamlatılmış ve Komisyona sunulmasına engel bir eksikliğin bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. İkinci Bölüm Birinci Komisyonunca 14/10/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

4. Başvuru formu ve ekleri ile UYAP üzerinden elde edilen belgelerde ifade edildiği şekliyle

olaylar özetle şöyledir:

5. Başvurucu, Kartal 2. Sulh Ceza Mahkemesinin 2005/308 Sorgu sayılı kararı ile "Nitelikli Yağma, Bir Suçu Gizlemek veya Başka Bir Suçun Delillerini Gizlemek ya da Yakalanmamak Amacıyla Öldürme, Birden Fazla Kişi Tarafından Birlikte Yağma" suçlarını işlediği iddiasıyla 28/11/2005 tarihinde tutuklanmıştır.

6. Kartal 2. Ağır Ceza Mahkemesinin 24/2/2011 tarih ve E.2009/425, K.2011/83 sayılı kararı ile başvurucunun hapis cezası ile cezalandırılmasına karar verilmiştir.

7. Temyiz üzerine Kartal 2. Ağır Ceza Mahkemesinin 24/2/2011 tarihli kararı, Yargıtay 1. Ceza Dairesinin 24/6/2013 tarih ve E.2013/1485, K.2013/4575 sayılı kararı ile bozulmuştur.

8. Yargılamasına devam edilen başvurucunun İstanbul Anadolu 2. Ağır Ceza Mahkemesinin 28/3/2014 tarih ve E.2013/196, K.2014/95 sayılı kararı ile suç işlenmesini kolaylaştırmak ve yakalanmamak için kasten insan öldürmek suçundan müebbet hapis ve nitelikli yağma suçundan ise 8 yıl 4 ay hapis cezası ile cezalandırılmasına ve tutukluluk halinin devamına karar verilmiştir.

9. İstanbul Anadolu 2. Ağır Ceza Mahkemesince 28/3/2014 tarihli tutukluğun devamına ilişkin verilen karar başvurucu ve müdafiinin hazır bulunduğu duruşmada tefhim edilmiştir.

10. Başvurucunun talebi üzerine gerekçeli karar başvurucuya 24/4/2014 tarihinde tebliğ edilmiştir.

11. Başvurucunun, UYAP üzerinden elde edilen belgelerden 27/6/2014, 30/6/2014 ve 15/7/2014 tarihlerinde uzun tutukluluk nedeniyle İstanbul Anadolu 3. Ağır Ceza Mahkemesine hitaben tahliye talebinde bulunduğu anlaşılmıştır.

12. Başvurucu, hakkında verilen kararı 2/4/2014 tarihinde temyiz etmiştir. Dava dosyası Yargıtay aşamasında derdesttir.

13. Başvurucu, İstanbul Anadolu 2. Ağır Ceza Mahkemesinin 28/3/2014 tarih ve E.2013/196, K.2014/95 sayılı gerekçeli kararın tebliğ tarihi olan 24/4/2014 tarihini, tebliğ ve öğrenme tarihi olarak belirtmiştir.

14. Başvurucu 12/5/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

B. İlgili Hukuk

15. 4/12/2004 tarih ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu’nun 100. maddesi.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

16. Mahkemenin 20/11/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 12/5/2014 tarih ve 2014/6721 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

17. Başvurucu, uzun bir süredir tutuklu olduğunu, tutuklulukta kanuni sürenin aşıldığını, uzun tutukluluk nedeniyle yaptığı tahliye talebinin Yargıtay’da geçen sürenin tutukluluktan sayılmadığı gerekçesiyle reddedildiğini, olay mahallinde keşif yapılmadığını, tanık beyanları arasında çelişki olduğunu ve mahkemece aleyhine beyanda bulunan tanık ifadelerine itibar edilerek neticede müebbet hapis cezası aldığını belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüş ve tahliye talebinde bulunmuştur.

B. Değerlendirme

18. Başvurucunun iddialarından uzun süredir tutuklu kaldığı kısmının özgürlük ve güvenlik hakkının ihlal edildiğine ilişkin olması, yargılama sürecinde usuli eksiklikler yapıldığı şikâyetinin ise adil yargılanma hakkı kapsamında bulunması nedeniyle iki ayrı başlık altında değerlendirilmesi gerekmektedir.

1. Kişi Özgürlüğü ve Güvenliği Hakkının İhlal Edildiği İddiası

19. Anayasa'nın 19. maddesinin yedinci fıkrası şöyledir:

"Tutuklanan kişilerin, makul süre içinde yargılanmayı ve soruşturma veya kovuşturma sırasında serbest bırakılmayı isteme hakları vardır. Serbest bırakılma ilgilinin yargılama süresince duruşmada hazır bulunmasını veya hükmün yerine getirilmesini sağlamak için bir güvenceye bağlanabilir."

20. 30/3/2011 tarih ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un "Bireysel başvuru usulü" kenar başlıklı 47. maddesinin (5) numaralı fıkrası şöyledir:

"Bireysel başvurunun, başvuru yollarının tüketildiği tarihten; başvuru yolu öngörülmemişse ihlalin öğrenildiği tarihten itibaren otuz gün içinde yapılması gerekir. ...".

21. Başvurucu, uzun süredir devam eden tutukluk nedeniyle mağdur olduğunu ifade etmektedir. Bu şikâyetin Anayasa'nın 19. maddesinin yedinci fıkrası kapsamında değerlendirilmesi gerekmektedir.

22. Devam eden tutukluluğun hukuka aykırı olduğu iddiasıyla yapılan bireysel başvurularda şikâyetlerin temel amacı, tutukluluğun hukuka aykırı olduğunun ya da devamını haklı kılan sebep veya sebeplerin bulunmadığının tespitidir. Bu tespit yapıldığı takdirde buna bağlı olarak ilgilinin tutukluluk halinin devamına gerekçe olarak gösterilen hukuki sebeplerin varlığı sona erecek ve böylece kişinin serbest kalmasının yolu açılabilecektir. Dolayısıyla belirtilen nedenlerle ve serbest bırakılmayı temin edebilecek bir karar alma amacıyla yapılacak bireysel başvuruların, olağan kanun yolları tüketilmek şartıyla, tutukluluk hali devam ettiği sürece yapılabilmesi mümkündür (B. No: 2012/726, 2/7/2013, § 30).

23. Ancak başvurucu hakkında ilk derece mahkemesinde mahkûmiyet kararı verilmiş ise, bireysel başvuru açısından talep hukuka aykırılığın tespiti ve tazminatla sınırlı kalacaktır. Dolayısıyla bu tür ihlal iddiaları bakımından varsa başvuru yolları denendikten sonra bireysel başvuru yapılmalıdır (B. No: 2012/726, 2/7/2013, § 31).

24. Kişi serbest bırakılmadan yargılandığı davada ilk derece mahkemesinin kararıyla mahkûm olmuşsa, mahkûmiyet tarihi itibarıyla tutukluluk hali sona erer. Çünkü bu durumda kişinin hukuki durumu "bir suç isnadına bağlı olarak tutuklu" olma kapsamından çıkmaktadır. Bireysel başvuru incelemesi açısından, tutuklamanın şartları ile mahkûmiyete hükmedilmesi arasındaki esaslı fark bunu gerektirir. Zira mahkûmiyete karar verilmiş olmakla, isnat olunan suçun işlendiği, bundan failin sorumlu olduğunun sübuta erdiği kabul edilmekte ve bu nedenle sanık hakkında hürriyeti bağlayıcı cezaya ve/veya para cezasına hükmedilmektedir. Mahkûmiyetle birlikte kişinin kuvvetli suç şüphesi ve bir tutuklama nedenine bağlı olarak tutukluluk hali sona ermektedir. Bu açıdan mahkûmiyet kararının kesinleşmiş olması ayrıca gerekmez. Nitekim gerek Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM), gerekse Yargıtay, mahkûmiyet kararı sonrası tutulma halini tutukluluk olarak nitelendirmemektedir. AİHM, ilk derece mahkemesi kararıyla mahkûm olan bir sanığın, söz konusu mahkûmiyet kararından sonraki tutulmasını Sözleşme'nin 5. maddesinin birinci

fıkrasının (a) bendi hükmü uyarınca “mahkûmiyet sonrası tutma” olarak değerlendirmekte ve tutukluluk süresinin hesabında dikkate almamaktadır (B. No: 2012/726, 2/7/2013, § 33).

25. Bu kapsamda “bir suç isnadına bağlı olarak tutuklu olma” durumunda, tutukluluk süresinin makul olmadığı iddiasıyla yapılacak bireysel başvurunun ilk derece yargılaması devam ederken tutukluluğun devamına karar verilen her aşamada başvuru yolları tüketildikten sonra ve serbest bırakılma dışında, nihayet bu durumun ortadan kalktığı mahkûmiyet kararından itibaren süresi içinde yapılması gerekir. AİHM de, mahkumiyet kararından itibaren altı ay içerisinde yapılmayan “bir suç isnadına bağlı” tutma kapsamındaki başvurunun süresinde olmadığını belirtmiştir (Atalay Öztürk / Türkiye (KK), B. No: 54890/09, 7/1/2014, § 37-41).

26. Somut olayda başvurucu isnat edilen suçlar nedeniyle 28/11/2005 tarihinde tutuklanmıştır. Başvurucu hakkında yürütülen yargılama Anadolu 2. Ağır Ceza Mahkemesince 28/3/2014 tarihinde verilen mahkumiyet kararıyla sona ermiştir.

27. Başvurucunun, İstanbul Anadolu 2. Ağır Ceza Mahkemesinin 28/3/2014 tarihli tutukluluğun devamına ilişkin karara itiraz edip etmediğine ilişkin bir beyanın bulunmaması nedeniyle yazılan eksiklik giderim yazısına verdiği cevapta; Anadolu 3. Ağır Ceza Mahkemesine üç adet tahliye talebinde bulunduğunu belirttiği, UYAP üzerinden yapılan incelemede, bu talepleri 27/6/2014, 30/6/2014 ve 15/7/2014 tarihlerinde yaptığı anlaşılmıştır (bkz. § 11). Dolayısıyla başvurucunun ilk derece mahkemesinin mahkumiyet ile birlikte verdiği tutukluluğun devamına ilişkin kararına, tefhimden itibaren 7 gün içinde itiraz etmediği dosya kapsamından ve UYAP üzerinden yapılan incelemeden anlaşılmıştır.

28. Başvurucunun, isnat edilen suçlarla ilgili yargılama kapsamında mahkûmiyet kararının verildiği tarihe kadar geçen sürede “bir suç isnadına bağlı olarak” özgürlüğünden yoksun bırakıldığı, mahkûmiyet kararından sonra geçen sürenin “mahkûmiyet sonrası tutma” kapsamında olduğu anlaşılmaktadır.

29. Bu belirlemeler karşısında, “bir suç isnadına bağlı olarak” tutuklulukla ilgili şikayetleri içeren bireysel başvurunun ilk derece mahkemesinin nihai kararını başvurucuya tefhim ettiği 28/3/2014 tarihinden itibaren otuz gün içinde yapılması gerekirken 12/5/2014 tarihinde yapılan bireysel başvuruda süre aşımı olduğu sonucuna varılmıştır.

30. Açıklanan nedenlerle, başvuru yollarının tüketildiği tarihten itibaren otuz gün içinde yapılmayan bireysel başvurunun diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin “süre aşımı” nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Adil Yargılanma Hakkının İhlal Edildiği İddiası

31. Başvurucu, yargılama sırasında usuli hatalar yapıldığını belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini iddia etmektedir.

32. Anayasa’nın 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

“Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir.”

33. Anayasa’nın 148. maddesinin üçüncü fıkrasının son cümlesi şöyledir:

“Başvuruda bulunabilmek için olağan kanun yollarının tüketilmiş olması şarttır.”

34. 6216 sayılı Anayasa Kanun’un 45. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

“İhlale neden olduğu ileri sürülen işlem, eylem ya da ihmal için kanunda öngörülmüş idari ve yargısal başvuru yollarının tamamının bireysel başvuru yapılmadan önce tüketilmiş olması gerekir.”

35. Anılan Anayasa ve Kanun hükümleri uyarınca Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru, “ikincil nitelikte bir kanun yolu” olup bu yola başvurulmadan önce kural olarak olağan kanun yollarının tüketilmiş olması şarttır.

36. Temel hak ve özgürlüklere saygı, devletin tüm organlarının uyması gereken bir ilke olup bu ilkeye uygun davranılmadığı takdirde, ortaya çıkan ihlale karşı öncelikle yetkili idari mercilere ve derece mahkemelerine başvurulmalıdır.

37. Bireysel başvurunun ikincil niteliği gereği, başvurucunun, temel hak ve özgürlüklerin ihlal edildiği iddialarını öncelikle yetkili idari mercilere ve derece mahkemelerine usulüne uygun olarak iletmesi, bu konuda sahip olduğu bilgi ve kanıtları zamanında bu mercilere sunması, aynı zamanda bu süreçte dava ve başvurusunu takip etmek için gerekli özeni göstermiş olması gerekir. Bu şekilde olağan denetim mekanizmaları önünde ileri sürülüp takip edilmeyen temel hak ve özgürlüklerin ihlaline ilişkin iddialar, Anayasa Mahkemesi önünde bireysel başvuru konusu yapılamaz (B. No: 2012/403, 26/3/2013, § 17).

38. Başvurucu hakkında İstanbul Anadolu 2. Ağır Ceza Mahkemesinin 28/3/2014 tarih ve E.2013/196, K.2014/95 sayılı kararı ile hapis cezası verilmiş, başvurucu tarafından 2/4/2014 tarihinde söz konusu karar temyiz edilmiştir. Dolayısıyla başvurucunun adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasının, yargılamanın henüz sonuçlanmamış olması nedeniyle derece mahkemeleri önünde ileri sürülme imkânı bulunduğundan, yargılama süreci sona ermeden Anayasa Mahkemesince incelenmesi, bireysel başvuru yolunun ikincilliği ilkesi gereği mümkün değildir. Dolayısıyla, bu şikâyet bakımından olağan kanun yolları tüketilmemiştir.

39. Açıklanan nedenlerle, başvurunun, bu kısmının diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin “başvuru yollarının tüketilmemesi” nedeniyle kabul edilemezliğine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucunun;

1. Kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkının ihlal edildiği şikâyetinin “süre aşımı”,

2. Adil yargılanma hakkının ihlal edildiği şikâyetinin “başvuru yollarının tüketilmemiş olması”,

nedenleriyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde bırakılmasına,

20/11/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

CEM FURUNCU

B. No: 2012/774 | Karar tarihi: 10.12.2014

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2012/774

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

CEM FURUNCU BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2012/774)

Karar Tarihi: 10/12/2014

R.G. Tarih-Sayı: 4/4/2015-29316

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Alparslan ALTAN

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Osman Alifeyyaz PAKSÜT

Muammer TOPAL

M. Emin KUZ

Raportör : Elif KARAKAŞ

Başvurucu : Cem FURUNCU

Vekili : Av. Hasan TÜYSÜZOĞLU

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, astsubaylıktan subaylığa geçiş sınavına katılmak için yaptığı başvurusunun reddedilmesine ilişkin işlemin iptali istemiyle açtığı davanın mevcut delillere rağmen aleyhine sonuçlandığını, hükme esas alınan belgelerden yalnızca mahkemece izin verilenleri, altındaki isim ve imza bölümü gizlenmek suretiyle inceleyebildiğini, kendisiyle aynı durumda olan astsubayların başvuruları kabul edilirken kendi başvurusunun reddedildiğini, subay olma hakkının elinden alındığını belirterek Anayasa'nın 10., 36., 40. ve 49. maddelerinde güvence altına alınan eşitlik ilkesinin, adil yargılanma ve çalışma haklarının ihlal edildiğini ileri sürerek ihlallerin tespiti ile yargılamanın yenilenmesi ya da tarafına tazminat ödenmesine hükmedilmesi talebinde bulunmuştur.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 26/11/2012 tarihinde Anayasa Mahkemesine doğrudan yapılmıştır. Dilekçe ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesi neticesinde Komisyona sunulmasına engel bir

eksikliğin bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. İkinci Bölüm Birinci Komisyonunca, 21/11/2013 tarihinde kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Bölüm tarafından 19/12/2013 tarihinde yapılan toplantıda kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru konusu olay ve olgular 23/12/2013 tarihinde Adalet Bakanlığına bildirilmiştir. Adalet Bakanlığı, görüşünü 21/2/2014 tarihinde Anayasa Mahkemesine sunmuştur.

6. Adalet Bakanlığı tarafından Anayasa Mahkemesine sunulan görüş başvurucuya 27/2/2014 tarihinde bildirilmiş, başvurucu tarafından Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunulmamıştır.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

8. Başvurucunun Kocaeli Kara Kuvvetleri Komutanlığı EDOG Muh. Hiz. Des. Eğt. K. Komutanlığında astsubay olarak görev yapmakta iken, Kara Kuvvetleri Komutanlığının 26/10/2011 tarihli emrine istinaden 2012 yılı astsubaylıktan subaylığa geçiş sınavına girmek için yaptığı müracaat, 2/1/2012 tarihinde tebliğ edilen işlemle reddedilmiştir.

9. Başvurucu tarafından söz konusu işlemin iptali istemiyle açılan dava, Askeri Yüksek İdare Mahkemesi Üçüncü Dairesinin 4/10/2012 tarih ve E.2012/424, K.2012/2003 sayılı kararıyla "yapılan incelemede muvazzaf subaylığa geçiş talebinde bulunan astsubayların sınava girişi öncesinde tanzim edilen nitelik belgesine göre davacı için 2. ve 3. sicil üstleri tarafından subay olma yeterliliklerini taşımadığı yönünde kanaat bildirilmesinin yanı sıra, nitelik belgesinin tanziminde takdir yetkisinin eşit, adil, objektif ve hizmet gereklerine aykırı olarak kullanıldığına ilişkin bir olgunun bulunmaması karşısında, davalı idarece davacının astsubaylıktan subaylığa geçiş sınavına giriş başvurusunun reddedilmesi işleminde hukuka aykırılık bulunmadığı sonuç ve kanaatine varıldığı" gerekçesiyle reddedilmiştir.

10. Anılan karar, 12/11/2012 tarihinde başvurucu vekiline tebliğ edilmiştir. Karara karşı karar düzeltme yoluna gidilmemiştir.

11. Başvurucu tarafından 26/11/2012 tarihinde süresi içinde bireysel başvuruda bulunulmuştur.

B. İlgili Hukuk

12. 27/7/1967 tarih ve 926 sayılı Türk Silahlı Kuvvetleri Personel Kanunu'nun "Astsubaylıktan subay olma şartları" başlıklı 109. maddesinin birinci fıkrasının (c) bendi şöyledir:

"Askerî disiplin, tutum ve davranışları, görevindeki başarısı, meslekî bilgi ve yetenekleri ile genel kültürü bakımından subaylığa lâyık bulunduğu sıralı sicil üstleri tarafından onanmış olmak."

13. 27/12/1998 tarihli ve 23566 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Subay Sicil Yönetmeliği'nin "Astsubaylıktan subay olmanın esas ve şartları ile subay olmaya engel hâller" başlıklı 105. maddesinin birinci fıkrasının (c) bendi şöyledir:

“Askerî disiplin, tutum ve davranışları, görevindeki başarısı, meslekî bilgi ve yetenekleri ile genel kültürü bakımından subaylığa lâyık bulunduğu sıralı sicil üstleri tarafından onanmış olmak.”

14. 4/7/1972 tarih ve 1602 sayılı Askeri Yüksek İdare Mahkemesi Kanunu’nun “Dosya dışında inceleme” başlıklı 52. maddesinin dördüncü ve devamı fıkraları şöyledir:

“(Değişik dördüncü fıkra: 19/6/2010-6000/20 md.) Dava dosyasındaki bilgi ve belgeler taraf ve vekillerine açıktır.

Şu kadar ki; mahkeme tarafından getirtilen veya idarece gönderilen bilgi, belge ve dosyalardan, başka şahıs ve makamların özel bilgileri ile şeref, haysiyet ve güvenliğinin korunması veya idarenin soruşturma metotlarının gizli tutulması maksatlarıyla taraf ve vekillerine incelettirilmemesi kaydı konulanlar ile personelin özlük dosyasındaki dava konusu haricindekiler taraf ve vekillerine incelettirilemez.

(Ek fıkra: 19/6/2010-6000/20 md.) Taraf ve vekillerine incelettirilemeyecek nitelikteki bilgi ve belgeler; bulundukları yer itibarıyla taraf ve vekillerine açık olan diğer evraktan ayrılamaz nitelikte iseler, taraf ve vekillerine incelettirilecek suretleri, ilgili bölümleri idare tarafından karartılarak ayrıca gönderilir.

(Ek fıkra: 19/6/2010-6000/20 md.) Davacı taraf veya vekili, karartılan veya verilmeyen bilgi ve belgelerin savunmaya esas teşkil edecek unsurlar olduğu iddiası ile mahkemeye itiraz edebilir. Yapılan bu itiraz, mahkeme tarafından incelenerek haklı görülen hususlarda, mahkemenin belirleyeceği çerçevede daha önce karartılan veya verilmeyen bilgi ve belgeler karşı tarafa incelettirilebilir.

(Ek fıkra: 19/6/2010-6000/20 md.) Bu hükümlere göre elde edilen ve gizlilik derecesine sahip bilgi ve belgeler, taraf ve vekillerince mahkeme haricinde, diğer bir maksatla kullanılamaz. Aksine davranışta bulunanlar hakkında ilgili kanun hükümleri saklıdır.”

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

15. Mahkemenin 10/12/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 26/11/2012 tarih ve 2012/774 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

16. Başvurucu, kendisiyle aynı durumda olan adayların sınava müracaatları kabul edildiği halde hiçbir somut delil olmaksızın kendi başvurusunun kabul edilmemesinin eşitlik ilkesine aykırı olduğunu, hayat seviyesini yükseltme hakkının elinden alındığını, meslek hayatı içinde değişik tarihlerde kırk adet takdir ve teşekkür belgesi aldığını, sicil amirlerinin olumsuz kanaatlerini belgeyle ispatlamaları gerektiğini, Mahkemenin hükme esas aldığı belgelerden kendisine suret verilmediğini, sadece Mahkemenin kabul ettikleriyle sınırlı olarak ve belge altındaki isim ve imza bölümü saklanarak belgeleri incelemesine izin verildiğini, bu haliyle savunma hakkının kısıtlandığını, mevcut delillerle adil bir yargılama yapıldığında davanın kabulünün gerektiğini belirterek Anayasa’nın 10., 36., 40. ve 49. maddelerinde güvence altına alınan haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

1. Adil Yargılanma Hakkının İhlal Edildiği İddiası

a. Dava Dosyasındaki Belgelere Erişiminin Kısıtlandığı İddiası

17. Başvurucu, Mahkemenin hükme esas aldığı belgelerden kendisine suret verilmediğini, sadece Mahkemenin kabul ettikleriyle sınırlı olarak ve belge altındaki isim ve imza bölümü saklanarak belgeleri incelemesine izin verildiğini, bu haliyle savunma hakkının kısıtlandığını ileri sürmüştür.

18. Bakanlık görüş yazısında, başvurucunun AYİM'de açtığı davada astsubaylıktan subaylığa geçiş şartları arasında yer alan sıralı sicil amirlerince tanzim edilen gizlilik dereceli nitelik belgesinin değerlendirilmesi suretiyle hüküm kurulduğu, söz konusu belgenin altındaki isim ve imza bölümü karartılarak başvurucuya incelettirildiği, başvuru formundaki ifadelerden karara esas alınan nitelik belgesinin içeriğine başvurucunun vakıf olduğunun anlaşıldığı, gizli belgelere erişim konusunun 30/6/2010 tarihinde yürürlüğe giren 1602 sayılı Kanun'un 52. maddesinde düzenlendiği ve anılan maddenin 6. fıkrasında karartılan bilgi ve belgelerin savunmaya esas teşkil edecek unsurlar olduğu iddiası ile mahkemeye itiraz hakkı tanındığı halde başvurucunun bu yönde bir itirazda bulunduğuna ilişkin herhangi bir bilginin bulunmadığı, söz konusu iddia değerlendirilirken göz önüne alınmak üzere yukarıda belirtilen hususların Anayasa Mahkemesinin dikkatine sunulması gerektiği yönünde kanaat bildirilmiştir.

19. Başvurucunun, gizlilik dereceli hükme esas belgenin, altındaki isim ve imza kısmı karartılmak suretiyle incelettirildiği iddiası çelişmeli yargılama hakkı açısından incelenecektir.

20. Anayasa'nın "Hak arama hürriyeti" kenar başlıklı 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir."

21. Sözleşme'nin "Adil yargılanma hakkı" kenar başlıklı 6. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Herkes medeni hak ve yükümlülükleri ile ilgili uyuşmazlıklar ya da cezai alanda kendisine yöneltilen suçlamalar konusunda karar verecek olan, kanunla kurulmuş bağımsız ve tarafsız bir mahkeme tarafından davasının makul bir süre içinde, hakkaniyete uygun ve açık olarak görülmesini isteme hakkına sahiptir."

22. Adil yargılanma hakkının unsurlarından olan çelişmeli yargılama ilkesi, taraflara dava malzemesi hakkında bilgi sahibi olma ve yorum yapma hakkının tanınmasını ve bu nedenle tarafların yargılamanın bütününe aktif olarak katılmasını gerektirmektedir (B. No: 2013/4424, 6/3/2013,§ 21). Bu ilke ve bu ilkeyle bağlantılı olan yargılamaya etkin katılım hakkı, adil yargılanma hakkının somut görünümleridir. Anayasa Mahkemesi de Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı birçok kararında, ilgili hükmü Sözleşmenin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, Sözleşme'nin lafzi içeriğinde yer alan ve AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen bu ilke ve haklara, Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir (B. No: 2012/13, 2/7/2013,§ 38).

23. Çelişmeli yargılama hakkı kapsamında, mahkemece tarafların dinlenilmemesi, iddialarını sunma ve delillere karşı çıkma imkânı verilmemesi, yargılama faaliyetinin hakkaniyete aykırı hale gelmesine neden olabilecektir (Benzer yöndeki AİHM kararları için bkz. Ruiz-Mateos/Spain, B. No: 12952/87, 23/06/1993, § 63; Feldbrugge/Netherlands, B. No: 8562/79, 29/05/1986, § 44). Çelişmeli yargılama ilkesi, silahların eşitliği ilkesi ile de yakından ilişkili olup, bu iki ilke birbirini tamamlar niteliktedir. Zira çelişmeli yargılama ilkesinin ihlal edilmesi durumunda, davasını savunabilmesi açısından taraflar arasındaki

denge bozulacaktır. Çelişmeli yargılamanın medeni haklara ilişkin davalarda da kabul ediliyor olması, medeni bir hakka ilişkin yargılamada da tarafların duruşmada hazır bulunmasını, daha genel bir ifade ile, yargılamanın bütününe aktif olarak katılmalarını ve bu kapsamda yargılama evrakına ulaşma ve bunlar hakkında yorum yapma imkânının da kendilerine tanınmasını ifade etmektedir (B. No: 2013/4424, 6/3/2013,§ 21).

24. Başvuru konusu olayda, başvurucu, astsubaylıktan subaylığa geçiş için yapılan sınava katılma amacıyla yaptığı başvurunun reddine ilişkin işlemin iptali istemiyle açtığı davada Milli Savunma Bakanlığı tarafından savunmaya ek olarak gönderilen belgelerin kendisine gönderilmemesi üzerine AYİM'den bu belgelerin incelettirilmesi talebinde bulunmuş, Mahkemenin onayı ile yalnızca belirli belgeleri incelemesine izin verilmiş, belgenin altındaki isim ve imza bölümü ise karartılmıştır. Başvurucu tarafından belgelerin sınırlı şekilde gösterilmesi nedeniyle 1602 sayılı Kanun'un 52. maddesi uyarınca herhangi bir itirazda bulunulmamış, AYİM'in 4/10/2012 tarihinde verdiği karar ile başvurucu hakkında sicil amirleri tarafından düzenlenen nitelik belgesi değerlendirilerek dava reddedilmiştir.

25. Ceza davaları ile medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin davaların usul kuralları da dâhil olmak üzere yargılamanın tüm aşamalarında silahların eşitliği ilkesi ve çelişmeli yargılama hakkının güvence altına alınarak adil yargılanma hakkının korunması hukuk devleti olmanın bir gereğidir. Asıl kural tarafların eşit şartlarda yargılamaya katılımının sağlanması, gösterdikleri kanıtlardan ve sundukları görüşlerden bilgi sahibi olması ve bunlarla ilgili görüşlerini bildirebilme imkânının verilmesi olup kamu güvenliği, misilleme riski altında olan şahitlerin korunması, soruşturma usullerinin gizli tutulması gibi bazı istisnaların yargılama usulünde yer alması mümkündür. Bu durumda dahi verilmeyen veya karartılan bilgi ve belgelere karşı ilgilinin mahkemeye itirazda bulunabilme imkânı getirilmesi adil yargılanmanın garanti altına alınması için bir gerekliliktir. Bu hususlar 1602 sayılı Kanun'un 52. maddesinde değişiklik yapan 19/6/2010 tarih ve 6000 sayılı Kanun'un genel gerekçesi ile madde gerekçesinde de ifade edilmiş olup, değişikliğin sebebi olarak da AİHM'in 31/10/2006 tarihinde verdiği Aksoy (Eroğlu)/Türkiye kararı gösterilmiştir (B. No: 2013/6428, 26/6/2014,§ 74).

26. 6000 sayılı Kanun'un 20. maddesiyle 1602 sayılı Kanun'un 52. maddesinin dördüncü fıkrası değiştirilmiş ve maddeye beş ve altıncı fıkralar eklenmiştir. Yapılan bu yeni düzenlemede; dava dosyasındaki bilgi ve belgelerin taraf ve vekillerine açık olduğu, ancak mahkeme tarafından getirtilen veya idarece gönderilen bilgi, belge ve dosyalardan, başka şahıs ve makamların özel bilgileri ile şeref, haysiyet ve güvenliğinin korunması veya idarenin soruşturma metotlarının gizli tutulması maksatlarıyla taraf ve vekillerine incelettirilmemesi kaydı konulanlar ile personelin özlük dosyasındaki dava konusu haricindekilerin taraf ve vekillerine incelettirilemeyeceği, taraf ve vekillerine incelettirilemeyecek nitelikteki bilgi ve belgeler; bulundukları yer itibarıyla taraf ve vekillerine açık olan diğer evraktan ayrılamaz nitelikte iseler, incelettirilecek suretleri, ilgili bölümleri idare tarafından karartılarak ayrıca gönderileceği, davacı taraf veya vekilinin, karartılan veya verilmeyen bilgi ve belgelerin savunmaya esas teşkil edecek unsurlar olduğu iddiası ile mahkemeye itiraz edebileceği, bu itirazın, mahkeme tarafından incelenerek haklı görülen hususlarda, mahkemenin belirleyeceği çerçevede daha önce karartılan veya verilmeyen bilgi ve belgelerin karşı tarafa incelettirilebileceği kural altına alınmıştır (B. No: 2013/6428, 26/6/2014,§ 74).

27. Somut olayda, AYİM'de görülen davada başvurucu dava dilekçesinde astsubaylıktan subaylığa geçmek için sınava girme talebiyle yaptığı başvurunun reddedilmesinin birinci,

ikinci ve üçüncü sicil amirlerince düzenlenen nitelik belgesinin olumsuzluğundan kaynaklandığını düşündüğünü belirtmiş, bireysel başvuru formunda da subaylığa geçiş sınavına katılamamasının nedeninin hakkında düzenlenen nitelik belgesinde 2. ve 3. sicil amirleri tarafından olumsuz kanaat belirtilmesi olduğunu yargılama sırasında öğrendiğini ifade etmiştir. Nitekim AYİM'in davayı karara bağlarken esas aldığı belge de söz konusu nitelik belgesidir. Başvuruya konu yargılama sürecinde davalı idare tarafından sunulan ve içerisinde nitelik belgesi de bulunan gizlilik dereceli belgelerin başvurucuya bildirilmemesi sonucu başvurucunun AYİM'e yaptığı başvuru üzerine yalnızca belirli belgeler altındaki isim ve imza karartılmak suretiyle başvurucuya incelettirilmiş, ancak başvurucu tarafından 1602 sayılı Kanun'un 52. maddesi uyarınca karartılan veya verilmeyen bilgi ve belgelerin savunmaya esas teşkil edecek unsurlar olduğu iddiası ile AYİM'e itirazda bulunulmamıştır.

28. Bu durumda, başvuruya konu davada AYİM tarafından hükme esas alınan gizlilik dereceli nitelik belgesinin altındaki isim ve imzanın karartılarak başvurucuya incelettirilmesi nedeniyle, başvurucunun söz konusu belgeye tam olarak erişiminin sağlanamadığı görülmekte ise de söz konusu karartma nedeniyle başvurucu aleyhine yargılamanın adilliği bakımından oluşan dengesizliği giderme amacına yönelik olarak, 1602 sayılı Kanun'da öngörülen itiraz usulünün başvurucu tarafından kullanılmadığı, isim ve imza haricinde anılan belgenin içeriğine yargılama sürecinde başvurucunun vakıf olduğu ve buna yönelik savunma yapma imkânı elde ettiği, ayrıca Astsubay Sicil Yönetmeliğinin 7. maddesinde ikinci sicil amirlerinin birinci; üçüncü sicil amirlerinin ise ikinci sicil amirlerinin kuruluş bağlantısına göre bir üst görev yerinde bulunan komutan veya amir olduğu düzenlendiğinden, karartıldığı belirtilen bilgilerin de öngörülebilir nitelikte olduğu, bu çerçevede dosya kapsamından başvurucunun yargılamanın sonucunu etkileyecek usuli bir imkândan mahrum bırakılmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

29. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun çelişmeli yargılama hakkının ihlal edildiğini ileri sürdüğü yargılama işlemlerinde açık ve görünür bir ihlal saptanmadığından, başvurunun, diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin "açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Yargılamanın Sonucu İtibarıyla Adil Olmadığı İddiası

30. Anayasa'nın 148. maddesinin dördüncü fıkrası şöyledir:

"Bireysel başvuruda, kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlarda inceleme yapılamaz."

31. 6216 sayılı Kanun'un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrasında açıkça dayanaktan yoksun başvuruların Mahkemece kabul edilemezliğine karar verilebileceği belirtilmiştir. Anayasa'nın 148. maddesinin dördüncü fıkrasında ise açıkça dayanaktan yoksun başvurular kapsamında değerlendirilen kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin şikâyetlerin bireysel başvuruda incelenemeyeceği kurala bağlanmıştır.

32. Anılan kurallar uyarınca, ilke olarak derece mahkemeleri önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması ile derece mahkemelerince uyuşmazlıkla ilgili varılan sonucun esas yönünden adil olup olmaması bireysel başvuru incelemesine konu olamaz. Bunun tek istisnası, derece mahkemelerinin tespit ve sonuçlarının adaleti, hukuku ve sağduyuyu hiçe sayan tarzda açık bir keyfilik içermesi ve bu durumun kendiliğinden bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlükleri ihlal etmiş olmasıdır. Bu çerçevede, kanun yolu şikâyeti niteliğindeki başvurular açıkça keyfilik bulunmadıkça Anayasa Mahkemesince esas

yönünden incelenemez (B. No: 2012/1027, 12/2/2013, § 26).

33. Başvurucu, meslek hayatı içinde değişik tarihlerde kırk adet takdir ve teşekkür belgesi aldığını, sicil amirlerinin olumsuz kanaatlerini belgeyle ispatlamaları gerektiğini, mevcut delillerle adil bir yargılama yapıldığında davanın kabulünün gerektiğini belirterek Anayasa'nın 36. ve 40. maddelerinde güvence altına alınan haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

34. Başvuru konusu olayda başvurucunun, astsubaylıktan subaylığa geçiş sınavına girmek için yaptığı müracaatın reddine ilişkin işlemin iptali istemiyle açtığı dava, Askeri Yüksek İdare Mahkemesi Üçüncü Dairesinin 4/10/2012 tarih ve E.2012/424, K.2012/2003 sayılı kararıyla "yapılan incelemede muvazzaf subaylığa geçiş talebinde bulunan astsubayların sınava girişi öncesinde tanzim edilen nitelik belgesine göre davacı için 2. ve 3. sicil üstleri tarafından subay olma yeterliliklerini taşımadığı yönünde kanaat bildirilmesinin yanı sıra, nitelik belgesinin tanziminde takdir yetkisinin eşit, adil, objektif ve hizmet gereklerine aykırı olarak kullanıldığına ilişkin bir olgunun bulunmaması karşısında, davalı idarece davacının astsubaylıktan subaylığa geçiş sınavına giriş başvurusunun reddedilmesi işleminde hukuka aykırılık bulunmadığı sonuç ve kanaatine varıldığı" gerekçesiyle reddedilmiştir.

35. Adil yargılanma hakkı bireylere dava sonucunda verilen kararın değil, yargılama sürecinin ve usulünün adil olup olmadığını denetletme imkânı verir. Bu nedenle, bireysel başvuruda adil yargılanmaya ilişkin şikâyetlerin incelenebilmesi için başvurucunun yargılama sürecinde haklarına saygı gösterilmediğine, bu çerçevede yargılama sürecinde karşı tarafın sunduğu deliller ve görüşlerden bilgi sahibi olamadığı veya bunlara etkili bir şekilde itiraz etme fırsatı bulamadığı, kendi delillerini ve iddialarını sunamadığı ya da uyuşmazlığın çözüme kavuşturulmasıyla ilgili iddialarının derece mahkemesi tarafından dinlenmediği veya kararın gerekçesiz olduğu gibi, mahkeme kararının oluşumuna sebep olan unsurlardan değerlendirmeye alınmamış eksiklik, ihmal ya da açık keyfiliğe veya bariz takdir hatasına ilişkin bir bilgi ya da belge sunmuş olması gerekir (B. No:2013/2767, 2/10/2013, § 22).

36. Somut olayda başvurucu, yargılama sürecinin hakkaniyete aykırı olduğuna dair bir bilgi ya da belge sunmamış olup, iddiaların özünün delillerin değerlendirilmesinde isabet olmadığına ve esas itibarıyla yargılamanın sonucuna ilişkin olduğu anlaşılmaktadır.

37. Açıklanan nedenlerle, başvurucu tarafından ileri sürülen iddiaların kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu, derece mahkemesi kararının açık bir keyfilik veya bariz takdir hatası da içermediği anlaşıldığından, başvurunun bu kısmının, diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin, "açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Çalışma Hakkının İhlal Edildiği İddiası

38. Başvurucu, astsubaylıktan subaylığa geçiş imkânının tanınmaması nedeniyle, hayat seviyesini yükseltme hakkının elinden alındığını belirterek Anayasa'nın 49. maddesinde düzenlenen çalışma hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

39. Anılan Anayasa ve Kanun hükümlerine göre, Anayasa Mahkemesine yapılan bir bireysel başvurunun esasının incelenebilmesi için, kamu gücü tarafından ihlal edildiği iddia edilen hakkın Anayasa'da güvence altına alınmış olmasının yanı sıra Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (AİHS) ve Türkiye'nin taraf olduğu ek protokollerinin kapsamına da girmesi gerekir. Bir başka ifadeyle, Anayasa ve AİHS'in ortak koruma alanı dışında kalan bir hak

ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün değildir (B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18).

40. Bireyin dilediği alanda çalışma özgürlüğü ve çalışma hakkı Anayasa'nın 48. ve 49. maddelerinde güvence altına alınmış olmakla birlikte AİHS'de düzenlenen haklardan değildir. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) de kamu hizmetine girme ya da dilediği kamu görevinde çalışma hakkının Sözleşme'de ya da protokollerinde korunan bir hak olmadığını açıkça ifade etmektedir (B. No: 2013/1613, 2/10/2013, § 24).

41. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun başvuru dilekçesinde ifade ettiği şekliyle ihlal edildiğini ileri sürdüğü astsubaylıktan subaylığa geçerek hayat seviyesini yükseltme hakkı, Anayasa ve AİHS ve buna ek Türkiye'nin taraf olduğu protokollerin ortak koruma alanına girmediğinden, başvurucunun bu iddiasının "konu bakımından yetkisizlik" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

3. Eşitlik İlkesinin İhlal Edildiği İddiası

42. Başvurucu, kendisiyle aynı durumda olan adayların astsubaylıktan subaylığa geçiş için yaptıkları müracaatlar kabul edildiği halde hiçbir somut delil olmaksızın kendi müracaatının kabul edilmemesinin eşitlik ilkesine aykırı olduğunu belirterek Anayasa'nın 10. maddesinde tanımlanan hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

43. Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası ile 6216 sayılı Kanun'un 45. maddesinin (1) numaralı fıkrası hükümlerine göre, Anayasa Mahkemesine yapılan bir bireysel başvurunun esasının incelenebilmesi için, kamu gücü tarafından müdahale edildiği iddia edilen hakkın Anayasa'da güvence altına alınmış olmasının yanı sıra Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (Sözleşme) ve Türkiye'nin taraf olduğu ek protokollerinin kapsamına da girmesi gerekir. Bir başka ifadeyle, Anayasa ve Sözleşme'nin ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün değildir (B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18) Bu nedenle, bireysel başvuru kapsamındaki hakların içeriğinin tespit edilmesinde Anayasa ve Sözleşme hükümlerinin birlikte değerlendirilmesi ve ortak koruma alanının tespit edilmesi gerekir.

44. Anayasa'nın "Kanun önünde eşitlik" kenar başlıklı 10. maddesinin birinci ve beşinci fıkraları şöyledir:

"Herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir.

...

Devlet organları ve idare makamları bütün işlemlerinde kanun önünde eşitlik ilkesine uygun olarak hareket etmek zorundadırlar."

45. Sözleşme'nin "Ayrımcılık yasağı" kenar başlıklı 14. maddesi şöyledir:

"Bu Sözleşme'de tanınan hak ve özgürlüklerden yararlanma, cinsiyet, ırk, renk, dil, din, siyasal veya diğer kanaatler, ulusal veya toplumsal köken, ulusal bir azınlığa aidiyet, servet, doğum başta olmak üzere herhangi başka bir duruma dayalı hiçbir ayrımcılık gözetilmeksizin sağlanmalıdır."

46. Yukarıda yer verilen hükümler göz önünde bulundurulduğunda, başvurucunun ayrımcılık yasağı kapsamında incelenmesi gereken iddiasının, soyut olarak değerlendirilmesi mümkün olmayıp, Anayasa ve AİHS kapsamında yer alan diğer temel hak

ve özgürlüklerle bağlantılı olarak ele alınması gerekir (B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 33).

47. Bununla birlikte, bireysel başvuru incelemesinde ayrımcılık yasağının bağımsız bir koruma işlevinin olmaması, bu yasağın genişletici bir yoruma tabi tutulmasına engel teşkil etmemektedir. Anayasal bir hakkın ihlal edildiği iddiası tek başına incelendiğinde o hakkın ihlal edilmediği kanaatine varılabilirse de bu durum, o hakka ilişkin ayrımcı bir uygulamanın incelenmesine engel değildir. Bu çerçevede, ilgili temel hak ve özgürlük ihlal edilmemiş olsa da o hakla ilgili bir konuda sergilenen ayrımcı tutumun, Anayasa'nın 10. maddesini ihlal ettiği sonucuna ulaşılabilir (B. No: 2012/606, 20/2/2014, § 48).

48. Ayrımcılık yasağının ihlal edilip edilmediğinin tartışılabilmesi için, kural olarak kişinin hangi temel hak ve özgürlüğü konusunda, ayrıca hangi temele dayalı olarak ayrımcılığa maruz kaldığının tespiti gerekir. Ayrımcılık iddiasının ciddiye alınabilmesi için başvurucunun, kendisiyle benzer durumdaki başka kişilere yapılan muamele ile kendisine yapılan muamele arasında bir farklılığın bulunduğunu ifade etmesi yeterli olmayıp, ayrıca bu farklılığın meşru bir temeli olmaksızın ırk, renk, cinsiyet, din, dil vb. bir ayrımcılık temeline dayandığını makul delillerle ortaya koyması gerekir (B. No: 2013/2738, 16/7/2014, § 48).

49. Somut olayda başvurucu tarafından, kendisiyle aynı durumda olanların astsubaylıktan subaylığa geçiş için yaptıkları müracaatların kabul edildiğinden bahisle kendisinin ayırımcılığa maruz kaldığı belirtilmiş olmakla beraber, kendisine hangi temele dayalı olarak ayırımcılık yapıldığına ilişkin herhangi bir beyanda bulunmadığı gibi, belirtilen iddiasını temellendirecek herhangi bir somut bulgu ve kanıt da sunmamış olduğu anlaşılmaktadır.

50. Açıklanan nedenlerle, başvurucu ihlal iddialarını kanıtlayacak herhangi bir delil ileri sürmediğinden başvurunun bu kısmının "açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

A. Başvurucunun;

1. Adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiası yönünden;

a. Dava dosyasındaki belgelere erişiminin kısıtlandığı yönündeki iddiasının"açıkça dayanaktan yoksun olması",

b. Yargılamanın sonucu itibarıyla adil olmadığı yönündeki iddiasının "açıkça dayanaktan yoksun olması",

2. Çalışma hakkının ihlal edildiği yönündeki iddiasının "konu bakımından yetkisizlik",

3. Eşitlik ilkesinin ihlal edildiği yönündeki iddiasının "açıkça dayanaktan yoksun olması",

nedenleriyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde bırakılmasına,

10/12/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

ALİ KARATAY

B. No: 2012/990 | Karar tarihi: 10.12.2014

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2012/990

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ALİ KARATAY BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2012/990)

Karar Tarihi: 10/12/2014

R.G. Tarih-Sayı: 4/4/2015-29316

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Alparslan ALTAN

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Osman Alifeyyaz PAKSÜT

Muammer TOPAL

M. Emin KUZ

Raportör : Recep ÜNAL

Başvurucu : Ali KARATAY

Vekili : Av. Serkan CENGİZ

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, içeriğinde “Devrimden Sonra” adlı yerli sinema filminin yer aldığı kompakt diskin (CD), hükümlü olarak tutulduğu Ceza İnfaz Kurumu idaresince kendisine verilmemesi nedeniyle ifade özgürlüğünün ihlal edildiğini; öte yandan, bu karara karşı şikâyet başvurusu ve itiraz aşamalarında Cumhuriyet savcısı görüşlerinin kendisine tebliğ edilmediğini ve itiraz incelemesinin duruşmasız yapıldığını, bu nedenlerle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 3/12/2012 tarihinde İzmir 11. Asliye Hukuk Mahkemesi vasıtasıyla yapılmıştır. Başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinde belirlenen eksiklikler tamamlatılmış ve Komisyona sunulmasına engel bir eksikliğin bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. İkinci Bölüm Üçüncü Komisyonunca 12/6/2013 tarihinde, kabul edilebilirlik incelemesinin

Bölüm tarafından yapılmasına, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. İkinci Bölüm tarafından 17/9/2013 tarihinde yapılan toplantıda başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına ve bir örneğinin görüş için Adalet Bakanlığına gönderilmesine karar verilmiştir.

5. Başvuru konusu olay ve olgular 23/9/2013 tarihinde Bakanlığa bildirilmiştir. Bakanlığın yazılı görüşü 25/11/2013 tarihinde Anayasa Mahkemesine sunulmuştur.

6. Bakanlık görüş yazısı, başvurucuya 17/12/2013 tarihinde bildirilmiştir. Başvurucu Bakanlık görüşüne karşı beyanlarını 19/12/2013 tarihinde sunmuştur.

III. OLAYLAR VE OLGULAR

A. Olaylar

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

8. Adana 6. Ağır Ceza Mahkemesinin 14/11/2008 tarih ve E.2007/13, K.2008/225 sayılı kararıyla başvurucunun hapis cezası ile cezalandırılmasına karar verilmiş ve bu karar Yargıtay 9. Ceza Dairesinin 1/11/2010 tarih ve E.2010/7510, K.2010/11178 sayılı kararıyla onanmıştır.

9. Başvurucu, cezasının kalan kısmının infazı için 2011 yılının Şubat ayında İzmir Kırıklar 1 No.lu F Tipi Ceza İnfaz Kurumuna yerleştirilmiştir. Başvurucu halihazırda Haymana Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda bulunmaktadır.

10. Başvurucuya, ailesi tarafından, içeriğinde “Devrimden Sonra” adlı yerli sinema filminin yer aldığı bir CD gönderilmiştir. Sözü edilen CD’yi inceleyen İzmir 1. No.lu F Tipi Yüksek Güvenlikli Ceza İnfaz Kurumu Müdürlüğü Eğitim Kurulunun (Eğitim Kurulu), 28/5/2012 tarih ve 2012/58 sayılı kararıyla, CD’nin başvurucuya verilmemesine karar verilmiştir. Anılan kararın ilgili kısmı şöyledir:

“… Hükümlü/tutuklu Ali KARATAY’a posta ile gelen cd.’nin içeriğinde ‘siyasi propaganda yapıldığı, halkı bölmeyi amaçlayan propaganda yapıldığı, belli ideolojileri övdüğü vs.’ olduğu için yukarıda adı geçene VERİLMEMESİNE oy birliğiyle karar verilmiştir.”

11. Başvurucu, 30/5/2012 tarihli dilekçe ile Eğitim Kurulu kararına karşı İzmir İnfaz Hâkimliğine şikâyet başvurusunda bulunmuştur. Başvuru ile ilgili olarak Cumhuriyet savcısı yazılı mütalaasında, reddine karar verilmesi yönünde görüş bildirmiştir. Mütalaanın ilgili kısmı şöyledir:

“...

İlgili Ali KARATAY adına posta yoluyla gönderilen ‘Devrimden Sonra’ adlı film cd ile ilgili olarak ... Eğitim Kurulu Başkanlığının ... sayılı kararı ile söz konusu cd'nin izletilmemesine dair kararın ‘siyasi propaganda yapıldığı, halkı bölmeyi amaçlayan propaganda yapıldığı, belli ideolojileri övdüğü vs.’ için uygun olduğu anlaşılmakla;

Adı geçen ... adına posta yoluyla gönderilen ... film cd. ile ilgili olarak ... Eğitim Kurulu Başkanlığının ... sayılı kararı ile ilgili itirazlarının reddine karar verilmesi hususu;

Kamu adına mütalaa olunur.”

12. İzmir 1. İnfaz Hakimliğinin 21/6/2012 tarih ve E.2012/997, K.2012/995 sayılı kararı ile başvurucunun şikâyetinin reddine karar verilmiştir. Anılan kararın ilgili kısmı şöyledir:

“…

Ceza İnfaz Kurumlarının Yönetimi ile Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkındaki Tüzüğün 43/1-ı maddesinde eğitim kurulunun, kuruma gelen her türlü yayının, kurum güvenliğini tehli(ke)ye düşüren veya müstehcen haber, yazı, fotoğraf ve yorumları kapsayan nitelikte olup olmadığına karar verme ve yetkisinde olduğunun belirtildiği,

5275 Sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkındaki (Kanunun) 62/3 maddesinde bu tür hiçbir yayının hükümlüye verilmeyeceği ve Ceza İnfaz Kurumları Kütüphane ve Kitaplık Yönergesinin 11/b maddesinde ‘Mahkemelerce yasaklanmamış olsa bile kurum güvenliğini tehlikeye düşürdüğü veya müstehcen haber, yazı, fotoğraf ve yorumları kapsadığı eğitim kurulu kararıyla tespit edilen hiçbir yayın kuruma kabul edilmez’ şeklinde hüküm belirtildiğinden, hükümlü Ali KARATAY’ın itirazına konu dosya içinde mevcut, Devrimden Sonra adlı CD incelendiğinde, içerikleri dikkate alındığında siyasi propaganda yapıldığı, halkı bölmeyi amaçlayan propaganda yapıldığı, belli ideolojileri övdüğü için ve tüm dosya kapsamı birlikte değerlendirildiğinde, Kurum Eğitim Kurulu Başkanlığının … sayılı kararının Kanun, Tüzük ve Yönetmeliklere uygun olduğu anlaşıldığından, itirazın reddine karar vermek gerektiği …”

13. Başvurucu, İnfaz Hâkimliğinin ret kararına karşı 2/7/2012 tarihli dilekçe ile itiraz kanun yoluna başvurmuş olup, itirazı inceleyen İzmir 2. Ağır Ceza Mahkemesinin 2/10/2012 tarih ve 2012/1392 sayılı kararı ile itirazın reddine karar verilmiştir.

14. İzmir 2. Ağır Ceza Mahkemesinin kararı başvurucuya 5/11/2012 tarihinde tebliğ edilmiştir.

15. Başvurucu 3/12/2012 tarihinde, Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunmuştur.

B. İlgili Hukuk

16. 16/5/2001 tarih ve 4675 sayılı İnfaz Hâkimliği Kanunu’nun 4. maddesi şöyledir:

“İnfaz hakimliklerinin görevleri şunlardır :

1. Hükümlü ve tutukluların ceza infaz kurumları ve tutukevlerine kabul edilmeleri, yerleştirilmeleri, barındırılmaları, ısıtılmaları ve giydirilmeleri, beslenmeleri, temizliklerinin sağlanması, bedensel ve ruhsal sağlıklarının korunması amacıyla muayene ve tedavilerinin yaptırılması, dışarıyla ilişkileri, çalıştırılmaları gibi işlem veya faaliyetlere ilişkin şikâyetleri incelemek ve karara bağlamak.

2. Hükümlülerin cezalarının infazı, müşahadeye tabi tutulmaları, açık cezaevlerine ayrılmaları, izin, sevk, nakil ve tahliyeleri; tutukluların sevk ve tahliyeleri gibi işlem veya faaliyetlere ilişkin şikâyetleri incelemek ve karara bağlamak.

3. Hükümlü ve tutuklular hakkında alınan disiplin tedbirleri ve verilen disiplin cezalarının kanun, tüzük veya yönetmelik hükümleri ile genelgelere aykırı olduğu iddiasıyla yapılan şikâyetleri incelemek ve karara bağlamak.

4. Ceza infaz kurumları ve tutukevleri izleme kurullarının kendi yetki alanlarına giren ceza infaz kurumları ve tutukevlerindeki tespitleri ile ilgili olarak düzenleyip intikal ettirdikleri raporları inceleyerek, varsa şikâyet niteliğindeki konular hakkında karar vermek.

5. Kanunlarla verilen diğer görevleri yapmak.

Kanunlarda başka bir yargı merciine bırakılan konulara ilişkin hükümler saklıdır.”

17. 4675 sayılı Kanun'un 6. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Şikayet başvurusu üzerine infaz hâkimi, duruşma yapmaksızın dosya üzerinden bir hafta içinde karar verir; ancak, gerek gördüğünde karar vermeden önce şikayet konusu işlem veya faaliyet hakkında resen araştırma yapabilir ve ilgililerden bilgi ve belge isteyebilir; ayrıca ceza infaz kurumu ve tutukevi ile ilgili Cumhuriyet savcısının da yazılı görüşünü alır. (Ek cümle: 22/7/2010-6008 S.K./5.md.) Disiplin cezasına karşı yapılan şikâyet üzerine infaz hâkimi, hükümlü veya tutuklunun savunmasını aldıktan ve talep edilen diğer delilleri toplayıp değerlendirdikten sonra kararını verir. (Ek cümle: 22/7/2010-6008 S.K./5.md.) Hükümlü veya tutuklu, savunmasını, hazır bulunmak ve vekaletnamesini ibraz etmek koşuluyla avukatıyla birlikte veya avukatı aracılığıyla yapabilir. (Ek cümle: 22/7/2010-6008 S.K./5.md.) İnfaz hâkimi gerekli görmesi durumunda hükümlü veya tutuklunun savunmasını ceza infaz kurumunda da alabilir."

18. 13/12/2004 tarih ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un "Süreli veya süresiz yayınlardan yararlanma hakkı" kenar başlıklı 62. maddesi şöyledir:

"(1) Hükümlü, mahkemelerce yasaklanmamış olması koşuluyla süreli ve süresiz yayınlardan bedelini ödeyerek yararlanma hakkına sahiptir.

(2) Resmî kurumlar, üniversiteler, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları ile mahkemelerce yasaklanmamış olması koşuluyla Bakanlar Kurulunca vergi muafiyeti tanınan vakıflar ve kamu yararına çalışan dernekler tarafından çıkartılan gazete, kitap ve basılı yayınlar, hükümlülere ücretsiz olarak ve serbestçe verilir. Eğitim ve öğretimine devam eden hükümlülerin ders kitapları denetime tâbi tutulamaz.

(3) Kurum güvenliğini tehlikeye düşüren veya müstehcen haber, yazı, fotoğraf ve yorumları kapsayan hiçbir yayın hükümlüye verilmez."

19. 6/4/2006 tarih ve 26131 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Ceza İnfaz Kurumlarının Yönetimi İle Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Tüzük'ün "Eğitim kurulunun görev ve yetkileri" kenar başlıklı 43. maddesinin (1) numaralı fırkasının (ı) bendi şöyledir:

"(1) Eğitim kurulu aşağıda sayılan işleri yapmakla görevli ve yetkilidir;

…

ı) Kuruma gelen her türlü yayının, kurum güvenliğini tehlikeye düşüren veya müstehcen haber, yazı, fotoğraf ve yorumları kapsayan nitelikte olup olmadığına karar vermek,

…"

20. 12/7/2005 tarihli Adalet Bakanı Olur'u ile yürürlüğe giren Ceza İnfaz Kurumları Kütüphane ve Kitaplık Yönergesi'nin "Kuruma kabul edilmeyecek yayınlar" kenar başlıklı 11. maddesi şöyledir:

"a) Mahkemelerce yasaklanmış olan,

b) Mahkemelerce yasaklanmamış olsa bile, kurum güvenliğini tehlikeye düşürdüğü veya müstehcen haber, yazı, fotoğraf ve yorumları kapsadığı eğitim kurulu kararıyla tespit edilen,

hiçbir yayın kuruma kabul edilmez."

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

21. Mahkemenin 10/12/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 3/12/2012 tarih ve 2012/990 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

22. Başvurucu, ceza infaz kurumunda hükümlü olarak bulunması nedeniyle bazı sınırlamalara tabi tutulması kaçınılmaz olsa da idarenin, bilgiye ve sanat eserlerine erişim hakkını ölçüsüz, suç teşkil edecek ve ayrımcılık oluşturacak şekilde ortadan kaldırdığını, hakkında herhangi bir yasaklama kararı olmayan ve pek çok sinemada gösterilen filme erişiminin engellenmesinin tek nedeninin, Türkiye'de sosyalist bir devrim gerçekleşmesi kurgusu üzerine çekilmiş olması olduğunu belirterek, bilgiye erişim, maddi ve manevi varlığını geliştirme ve ayrımcı muameleye tabi tutulmama haklarının ihlal edildiğini; ayrıca, Cumhuriyet savcısının şikâyet başvurusunun reddine yönelik mütalaasının "karşıt değerlendirmesini sunması için" kendisine bildirilmediğini, İnfaz Hakimliğinin duruşma yapmaksızın şikâyet başvurusunu reddettiğini, İnfaz Hakimliğinin kararına karşı itiraz üzerine Cumhuriyet savcısının mütalaasının yine kendisine bildirilmediğini, itirazı inceleyen mahkemenin de duruşma yapmaksızın itirazı reddettiğini belirterek Anayasa'nın 36. maddesi ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasında tanımlanan adil yargılanma hakkının (silahların eşitliği ilkesi) ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

23. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp, olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Bu bakımdan başvurucunun, belirtilen film CD'sine erişiminin engellenmesi ile ilgili şikâyetlerinin bir bütün olarak ifade özgürlüğü kapsamında incelenmesi gerekir. Bunların dışında, başvurucunun adil yargılanma hakkı kapsamındaki şikâyetlerinin ayrıca incelenmesine gerek görülmemiştir.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

24. Başvurucu, film CD'sine erişiminin engellenmesi sonucunda bilgiye erişim hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

25. Bakanlık görüş yazısında, içeriğinde sinema filmi yer alan CD'nin başvurucuya verilmemesi ile ilgili iddiaların, Sözleşme'nin 10. maddesi kapsamında ifade özgürlüğünün ilk aşaması olan kanaat oluşturma, bilgi edinme ve bilgiye erişim özgürlükleri çerçevesinde incelenmesi gerektiği bildirilmiştir.

26. Başvurucu, belirtilen Bakanlık görüşüne karşı herhangi bir karşı beyanda bulunmamıştır.

27. Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası ile 30/11/2011 tarih ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 45. maddesinin (1) numaralı fıkrası hükümlerine göre, Anayasa Mahkemesine yapılan bir bireysel başvurunun esasının incelenebilmesi için, kamu gücü tarafından müdahale edildiği iddia edilen hakkın Anayasa'da güvence altına alınmış olmasının yanı sıra Sözleşme ve Türkiye'nin taraf olduğu ek protokollerinin kapsamına girmesi gerekir. Bir başka ifadeyle, Anayasa ve Sözleşme'nin ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün değildir (B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18).

28. Anayasa'nın "Düşünceyi açıklama ve yayma hürriyeti" kenar başlıklı 26. maddesi

şöyledir:

“Herkes, düşünce ve kanaatlerini söz, yazı, resim veya başka yollarla tek başına veya toplu olarak açıklama ve yayma hakkına sahiptir. Bu hürriyet resmî makamların müdahalesi olmaksızın haber veya fikir almak ya da vermek serbestliğini de kapsar. Bu fıkra hükmü, radyo, televizyon, sinema veya benzeri yollarla yapılan yayımların izin sistemine bağlanmasına engel değildir.

Bu hürriyetlerin kullanılması, (Ek ibareler: 3.10.2001-4709/9 md.) millî güvenlik, kamu düzeni, kamu güvenliği, Cumhuriyetin temel nitelikleri ve Devletin ülkesi ve milleti ile bölünmez bütünlüğünün korunması, suçların önlenmesi, suçluların cezalandırılması, Devlet sırrı olarak usulünce belirtilmiş bilgilerin açıklanmaması, başkalarının şöhret veya haklarının, özel ve aile hayatlarının yahut kanunun öngördüğü meslek sırlarının korunması veya yargılama görevinin gereğine uygun olarak yerine getirilmesi amaçlarıyla sınırlanabilir.

Haber ve düşünceleri yayma araçlarının kullanılmasına ilişkin düzenleyici hükümler, bunların yayımını engellememek kaydıyla, düşünceyi açıklama ve yayma hürriyetinin sınırlanması sayılmaz.

(Ek fıkra: 3.10.2001-4709/9 md.) Düşünceyi açıklama ve yayma hürriyetinin kullanılmasında uygulanacak şekil, şart ve usuller kanunla düzenlenir.”

29. Sözleşme’nin “İfade özgürlüğü” kenar başlıklı 10. maddesi şöyledir:

“1. Herkes ifade özgürlüğü hakkına sahiptir. Bu hak, kamu makamlarının müdahalesi olmaksızın ve ülke sınırları gözetilmeksizin, kanaat özgürlüğünü ve haber ve görüş alma ve de verme özgürlüğünü de kapsar. Bu madde, Devletlerin radyo, televizyon ve sinema işletmelerini bir izin rejimine tabi tutmalarına engel değildir.

2. Görev ve sorumluluklar da yükleyen bu özgürlüklerin kullanılması, yasayla öngörülen ve demokratik bir toplumda ulusal güvenliğin, toprak bütünlüğünün veya kamu güvenliğinin korunması, kamu düzeninin sağlanması ve suç işlenmesinin önlenmesi, sağlığın veya ahlakın, başkalarının şöhret ve haklarının korunması, gizli bilgilerin yayılmasının önlenmesi veya yargı erkinin yetki ve tarafsızlığının güvence altına alınması için gerekli olan bazı formaliteler, koşullar, sınırlamalar veya yaptırımlara tabi tutulabilir.”

30. Görüldüğü üzere Anayasa’nın 26. maddesinin birinci fıkrasının ikinci cümlesinde, ifade özgürlüğünün, resmi makamların müdahalesi olmaksızın, haber veya fikir almak özgürlüğünü kapsadığı; aynı şekilde Sözleşme’nin 10. maddesinin (1) numaralı fıkrasının ikinci cümlesinde de ifade özgürlüğü hakkının, kamu makamlarının müdahalesi olmaksızın ve ülke sınırları gözetilmeksizin, haber ve görüş alma özgürlüğünü kapsadığı hüküm altına alınmıştır.

31. Buna göre, Anayasa ve Sözleşme’nin ortak koruma alanı, haber veya fikirlere ulaşma hakkını güvence altına almaktadır. Dolayısıyla, haber veya fikirlere ulaşma hakkının, bireysel başvuru incelemesi bakımından, Anayasa Mahkemesinin konu bakımından yetki alanı içerisinde yer aldığı konusunda tereddüt bulunmamaktadır.

32. Başvurucunun, açıkça dayanaktan yoksun olmayan ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir nedeni de bulunmayan ifade özgürlüğünün ihlal edildiğine dair başvurusunun, kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

33. Bakanlık görüş yazısında, şikâyete konu film CD'sinin başvurucuya verilmemesine ilişkin kararın iç hukukta açık ve ulaşılabilir bir yasal dayanağının olduğu ve söz konusu kararın suç işlenmesinin önlenmesi ve kamu emniyeti gibi amaçlarla meşru kabul edilebileceği, ancak her somut olayın özellikleri dikkate alınarak yapılan demokratik toplumda zorunluluk teşkil etmesi kriteri bakımından, şikâyete konu olayın ilgili yargı kararları da dikkate alınarak değerlendirilmesi gerektiği, somut olayda, ihtilaf konusu CD içeriğinde yer alan filmin, genel itibarıyla ülkede gerçekleşen bir sosyalist devrimden sonra günlük hayatta meydana gelen değişimleri konu edindiği, ancak gerek Eğitim Kurulu kararında, gerekse itiraz üzerine yargı organlarının vermiş oldukları ret kararlarında, söz konusu filmin içeriğinde yer alan hangi unsurların siyasi propaganda niteliği taşıdığı, halkı bölmeyi amaçladığının açıkça belirtilmediği, keza özellikle yerel yargı makamlarının vermiş oldukları ret kararlarında 5275 sayılı Kanun'un "Süreli ve süresiz yayınlardan yararlanma hakkı" başlıklı 62. maddesinin (3) numaralı fırkası ile Ceza İnfaz Kurumları Kütüphane ve Kitaplık Yönergesi'ne dayandıkları, ancak bu yasal düzenlemelerde belirtilen kurum güvenliğini tehlikeye düşürme veya müstehcen haber, yazı, fotoğraf ve yorumları kapsayan yayın kavramlarının yerel yargı organlarınca yeterince irdelenmediği hususlarına dikkat çekilmiştir.

34. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyan dilekçesinde, cezaevlerinde tutulan mahpusların, yasal koşullar çerçevesinde film izleme hakları olduğunu, diğer mahpuslar gibi kendisine tanınmış olan bu haktan yararlanmak istemesine rağmen, ayrımcı bir işlem sonucunda bu haktan yoksun bırakıldığını, idarenin sadece filmin adına bakarak karar verdiğini, film hakkında herhangi bir yasaklama kararının bulunmadığını, kurum güvenliğini tehlikeye düşürüp düşürmeyeceğinin ise tartışılmadığını, Eğitim Kurulu kararının gerekçesinde yer verilen "siyasi propaganda yapıldığı, halkı bölmeyi amaçlayan propaganda yapıldığı, belli ideolojileri övdüğü" ibarelerinin lafız ve öz itibarıyla yasal dayanaktan yoksun olduğunu, bireyin kendini geliştirmesinin, bu amaçla bilgi kaynaklarına ve sanat eserlerine ulaşmasının, çağdaş demokrasinin olmazsa olmaz unsurlarından olduğunu, mahpusun dış dünyada olup bitenler hakkında bilgi sahibi olabilmesinin, kendini geliştirmesi ve infaz sonrası toplumla kaynaşması bakımından önemli olduğunu, dolayısıyla idarenin özgürlüğe müdahalesinin demokratik toplumun gerekleri ile bağdaşmadığını ve ölçüsüz olduğunu ifade etmiştir.

35. Anayasa'nın "Düşünceyi açıklama ve yayma hürriyeti" kenar başlıklı 26. maddesinde herkesin, düşünce ve kanaatlerini söz, yazı, resim veya başka yollarla tek başına veya toplu olarak açıklama ve yayma hakkına sahip olduğu, bu özgürlüğün resmî makamların müdahalesi olmaksızın haber veya fikir almak ya da vermek serbestliğini de kapsadığı hükme bağlanmıştır.

36. Sözleşme'nin "İfade özgürlüğü" kenar başlıklı 10. maddesinde ise, herkesin ifade özgürlüğü hakkına sahip olduğu ve bu hakkın, kamu makamlarının müdahalesi olmaksızın ve ülke sınırları gözetilmeksizin, kanaat özgürlüğünü ve haber ve görüş alma ve de verme özgürlüğünü de kapsadığı hüküm altına alınmıştır.

37. Görüldüğü üzere, Anayasa ve Sözleşme hükümleri çerçevesinde haber veya fikirlere ulaşma hakkı, ifade özgürlüğünün unsurları arasında yer almaktadır.

38. Anayasa'nın "Temel hak ve hürriyetlerin sınırlanması" kenar başlıklı 13. maddesi şöyledir:

“Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz.”

39. Anayasa’nın “Düşünceyi açıklama ve yayma hürriyeti” kenar başlıklı 26. maddesi şöyledir:

“Herkes, düşünce ve kanaatlerini söz, yazı, resim veya başka yollarla tek başına veya toplu olarak açıklama ve yayma hakkına sahiptir. Bu hürriyet resmi makamların müdahalesi olmaksızın haber veya fikir almak ya da vermek serbestliğini de kapsar. Bu fıkra hükmü, radyo, televizyon, sinema veya benzeri yollarla yapılan yayımların izin sistemine bağlanmasına engel değildir.

Bu hürriyetlerin kullanılması, millî güvenlik, kamu düzeni, kamu güvenliği, Cumhuriyetin temel nitelikleri ve Devletin ülkesi ve milleti ile bölünmez bütünlüğünün korunması, suçların önlenmesi, suçluların cezalandırılması, Devlet sırrı olarak usulünce belirtilmiş bilgilerin açıklanmaması, başkalarının şöhret veya haklarının, özel ve aile hayatlarının yahut kanunun öngördüğü meslek sırlarının korunması veya yargılama görevinin gereğine uygun olarak yerine getirilmesi amaçlarıyla sınırlanabilir.

Haber ve düşünceleri yayma araçlarının kullanılmasına ilişkin düzenleyici hükümler, bunların yayımını engellememek kaydıyla, düşünceyi açıklama ve yayma hürriyetinin sınırlanması sayılmaz.

Düşünceyi açıklama ve yayma hürriyetinin kullanılmasında uygulanacak şekil, şart ve usuller kanunla düzenlenir.”

40. Anayasa’nın 26. maddesinde düşünceyi açıklama ve yayma özgürlüğünün kullanımında başvurulabilecek araçlar “söz, yazı, resim veya başka yollar” olarak ifade edilmiş ve “başka yollar” ifadesiyle her türlü ifade aracının anayasal koruma altında olduğu gösterilmiştir (B. No:2013/2602, 23/1/2014, §43).

41. İfade özgürlüğü, insanın serbestçe haber ve bilgilere, başkalarının fikirlerine ulaşabilmesi, edindiği düşünce ve kanaatlerden dolayı kınanamaması ve bunları tek başına veya başkalarıyla birlikte çeşitli yollarla serbestçe ifade edebilmesi, anlatabilmesi, savunabilmesi, başkalarına aktarabilmesi ve yayabilmesi anlamına gelir (B. No: 2013/2602, 23/1/2014, §40).

42. Bilgi ve düşünceleri edinme özgürlüğünün, ifade özgürlüğünün ayrılmaz bir parçası olduğu konusunda herhangi bir tereddüt bulunmamaktadır. Anayasa’da ifade özgürlüğüne ilişkin olarak daha ayrıntılı düzenlemeler de yer almakla birlikte mevcut koşullar altında başvurunun, ifade özgürlüğüne ilişkin temel düzenleme olan Anayasa’nın 26. maddesi kapsamında incelenmesinin uygun olacağı değerlendirilmiştir.

43. Mutlak olmayan ve sınırlanabilir bir hak niteliğinde olan ifade özgürlüğü, Anayasa’da yer alan temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılması rejimine tabidir. İfade özgürlüğüne ilişkin 26. maddenin ikinci fıkrasında sınırlama sebeplerine yer verilmiştir. Ancak bu özgürlüğe yönelik sınırlamaların da bir sınırının olması gerektiği açıktır. Temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasında, Anayasa’nın 13. maddesindeki ölçütlerin göz önünde bulundurulması zorunludur. Bu sebeple, ifade özgürlüğüne getirilen sınırlamaların denetiminin Anayasa’nın 13. maddesinde yer alan ölçütler çerçevesinde ve Anayasa’nın 26.

maddesi kapsamında yapılması gereklidir.

44. Açıklanan ilkeler ışığında, başvuruya konu olayda, ifade özgürlüğünün ihlal edilip edilmediğinin tespiti bakımından, sırasıyla, müdahalenin mevcudiyetinin ve meşru olup olmadığının belirlenmesi gereklidir.

a. Müdahalenin Mevcudiyeti

45. Ceza infaz kurumunda bulunan bir hükümlü olarak başvurucunun "Devrimden Sonra" adlı filmin CD'sine erişiminin engellenmesinin, başvurucunun bilgi ve düşünceleri edinme özgürlüğü ve dolayısıyla ifade özgürlüğüne yönelik bir müdahale oluşturduğu açıktır.

b. Müdahalenin Meşruluğu

46. Tespit edilen müdahalenin, Anayasa'nın 26. maddesi anlamında meşru kabul edilebilmesi için, aynı maddenin ikinci fıkrasında belirtilen sınırlama nedenlerinden bir veya daha fazlasına dayanması ve hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasına ilişkin Anayasa'nın 13. maddesinde belirtilen güvencelere uygun olması gereklidir. Bu nedenle, sınırlamanın Anayasa'nın 13. maddesinde öngörülen öze dokunmama, Anayasa'nın ilgili maddesinde belirtilmiş ve kanunla öngörülmüş olma, Anayasa'nın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olmama koşullarına uygun olup olmadığının belirlenmesi gerekir.

i. Müdahalenin Kanuniliği

47. Anayasa'nın 2. maddesinde yer alan hukuk devletinin temel ilkelerinden biri "belirlilik"tir. Bu ilkeye göre, yasal düzenlemelerin hem kişiler hem de idare yönünden herhangi bir duraksamaya ve kuşkuya yer vermeyecek şekilde açık, net, anlaşılır ve uygulanabilir olması, ayrıca kamu otoritelerinin keyfi uygulamalarına karşı koruyucu bir takım güvenceler içermesi gereklidir. Belirlilik ilkesi, hukuksal güvenlikle bağlantılı olup; birey, belirli bir kesinlik içinde, hangi somut eylem ve olguya hangi hukuksal yaptırımın veya sonucun bağlandığını, bunların kamu otoritesine hangi müdahale yetkisini doğurduğunu, kanundan öğrenebilme imkânına sahip olmalıdır. Birey, ancak bu durumda kendisine düşen yükümlülükleri öngörüp, davranışlarını düzenleyebilir. Hukuk güvenliği, kuralların öngörülebilir olmasını, bireylerin tüm eylem ve işlemlerinde devlete güven duyabilmesini, devletin de kanuni düzenlemelerde bu güven duygusunu zedeleyici yöntemlerden kaçınmasını gerekli kılar (AYM, E.2009/51, K.2010/73, K.T. 20/5/2010; AYM, E.2009/21, K.2011/16, K.T. 13/1/2011; AYM, E.2010/69, K.2011/116, K.T. 7/7/2011; AYM, E.2011/18, K.2012/53, K.T. 11/4/2012).

48. Kanunilik şartı, hak ve özgürlüklere yönelik sınırlamaların yalnızca şekli olarak kanunla düzenlenmesi ile sınırlı olmayıp, bunların içerik olarak da belirli bir amacı gerçekleştirmeye elverişli olmalarına ilişkin gerekliliği de ifade etmektedir. Bu açıdan kanun metni, bireylerin, gerektiğinde hukuki yardım almak suretiyle, hangi somut eylem ve olguya hangi hukuksal yaptırımın veya sonucun bağlandığını belli bir açıklık ve kesinlikte öngörebilmelerine imkân verecek düzeyde kaleme alınmış olmalıdır. Dolayısıyla, uygulanması öncesinde kanun, muhtemel etki ve sonuçlarına dair yeterli derecede öngörülebilir olmalıdır. Bununla birlikte, kanun metninin tüm sonuç ve etkileri göstermesi her zaman beklenemeyeceğinden, aranan açıklığın ölçüsü, söz konusu metnin içeriği, düzenlemeyi hedeflediği alan ile hitap ettiği kitlenin statü ve büyüklüğü gibi faktörler dikkate alınarak belirlenebilir. Bu özelliklere sahip kanunun, aynı zamanda kolaylıkla erişilebilir nitelikte olması gerekir (AYM, E.2011/62, K.2012/2, K.T. 12/1/2012).

49. AİHM içtihatlarına göre de bir kanuni düzenlemenin bireylerin davranışını ona göre düzenleyebileceği kadar kesinlik içermesi, kişinin gerektiği takdirde hukuki yardım almak suretiyle, bu kanunun düzenlediği alanda belli bir eylem nedeniyle ortaya çıkacak sonuçları makul bir düzeyde öngörebilmesi gerekmektedir. Öngörülebilirliğin mutlak ölçüde olması gerekmez. Kanunun açıklığı, arzu edilir bir durum olmakla birlikte; bazen aşırı bir katılığı da beraberinde getirebilir. Oysa hukukun ortaya çıkan değişikliklere uyarlanabilmesi gerekmektedir. Birçok kanun, işin doğası gereği, yorumlanması ve uygulanması pratik gerçekliğe bağlı olan yoruma açık formüller içermektedir (bkz. Kayasu/Türkiye, B. No: 64119/00, 76292/01, 13/11/2008, § 83).

50. 5275 sayılı Kanun'un "Süreli veya süresiz yayınlardan yararlanma hakkı" kenar başlıklı 62. ve Ceza İnfaz Kurumları Kütüphane ve Kitaplık Yönergesi'nin "Kuruma kabul edilmeyecek yayınlar" kenar başlıklı 11. maddelerinde, yasaklanmış veya yasaklanmamış olmakla birlikte kurum güvenliğini tehlikeye düşüren veyahut müstehcen içeriğe sahip yayınların ceza infaz kurumuna kabul edilmeyeceği düzenlemesine yer verilmiştir.

51. Ceza infaz kurumları ve infazla ilgili mevzuatın, belirli düzeyde açık ve öngörülebilir olması yanında, özellikle özgürlüğü bağlayıcı cezanın amacı, kurumun iç disiplininin sağlanması ve benzeri birçok nedenle, cezaevi idaresine belirli ölçüde takdir yetkisi ve bir hareket alanı sağlaması da gerekir. Bu nedenle, müdahalenin dayanağı olan düzenlemeler; yeterli düzeyde açık, belirli, öngörülebilir ve erişilebilir niteliktedir.

52. Gerek Eğitim Kurulu, gerekse İnfaz Hâkimliği kararlarında, sinema filminde siyasi ve halkı bölmeyi amaçlayan propagandalar yapıldığı ve belli ideolojilerin övüldüğü gerekçelerine ve bu kapsamda 5275 sayılı Kanun'un 62. ve Ceza İnfaz Kurumları Kütüphane ve Kitaplık Yönergesi'nin 11. maddelerine dayanılmıştır (§§ 18, 20).

53. Belirtilen hususlar çerçevesinde, başvurucunun haber veya fikirlere ulaşma hakkına yönelik müdahalenin kanuni olduğu açıktır.

ii. Meşru Amaç

54. İfade özgürlüğüne yapılan bir müdahalenin meşru kabul edilebilmesi için, Anayasa'nın 26. maddesinin ikinci fıkrasında belirtilen millî güvenlik, kamu düzeni, kamu güvenliği, Cumhuriyetin temel nitelikleri ve Devletin ülkesi ve milleti ile bölünmez bütünlüğünün korunması, suçların önlenmesi, suçluların cezalandırılması, Devlet sırrı olarak usulünce belirtilmiş bilgilerin açıklanmaması, başkalarının şöhret veya haklarının, özel ve aile hayatlarının yahut kanunun öngördüğü meslek sırlarının korunması veya yargılama görevinin gereğine uygun olarak yerine getirilmesi amaçlarına yönelik olması gerekir (bkz. B. No: 2013/409, 25/6/2014, § 84).

55. Somut olayda müdahale gerekçesi olarak, CD'nin içeriğinde siyasi ve halkı bölmeyi amaçlayan propaganda yapılması ve belli ideolojilerin övülmesi gösterilmiştir. Derece mahkemelerinin kararları bir bütün olarak değerlendirildiğinde başvurucunun ifade özgürlüğüne yapılan müdahalenin "kamu düzeni"nin sağlanması kapsamında Devlet tarafından belirlenen amaçların ve faaliyetlerin uzantısı niteliğinde olduğu ve bunun da Anayasa'nın ifade özgürlüğünü güvence altına alan 26. maddesinin ikinci fıkrası anlamında meşru bir amaç taşıdığının kabulü gerekir.

iii. Demokratik Toplumda Gereklilik ve Ölçülülük

56. Başvurucu, kendini geliştirmesi, bu amaca uygun olarak bilgi kaynaklarına ve sanat

eserlerine ulaşmasının, çağdaş demokrasilerin "olmazsa olmaz" unsurlarından olduğunu, her ne kadar cezaevinde bulunması nedeniyle bazı sınırlamalara tabi tutulması kaçınılmaz ise de, cezaevi idaresinin kendisine yönelik ölçüsüz ve ayrımcı bir tutumla bilgiye erişim hakkını ortadan kaldırdığını, hakkında yasaklama kararı olmayan filmi izleme talebinin, sert ve antidemokratik ifadelerle engellendiğini ileri sürmüştür.

57. Bakanlık görüş yazısında, her somut olayın özellikleri dikkate alınarak yapılan demokratik toplumda zorunluluk denetimi bakımından, şikâyete konu olayın ilgili yargı kararları da dikkate alınarak değerlendirilmesi gerektiği, somut olayda, ihtilaf konusu CD içeriğinde yer alan filmin, genel itibarıyla ülkede gerçekleşen bir sosyalist devrimden sonra günlük hayatta meydana gelen değişimleri konu edindiği, ancak gerek Cezaevi Eğitim Kurulu kararında, gerekse itiraz üzerine yargı organlarının vermiş oldukları ret kararlarında, söz konusu filmin içeriğinde yer alan hangi unsurların siyasi propaganda niteliği taşıdığı, halkı bölmeyi amaçladığının açıkça belirtilmediği, keza özellikle yerel yargı makamlarının vermiş oldukları ret kararlarında 5275 sayılı Kanun'un "Süreli ve süresiz yayınlardan yararlanma hakkı" başlıklı 62. maddesinin (3) numaralı fırkası ile Ceza İnfaz Kurumları Kütüphane ve Kitaplık Yönergesine dayandıkları, ancak bu yasal düzenlemelerde belirtilen kurum güvenliğini tehlikeye düşürme veya müstehcen haber, yazı, fotoğraf ve yorumları kapsayan yayın kavramlarının yerel yargı organlarınca yeterince irdelenmediği hususlarına dikkat çekilmiştir.

58. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyan dilekçesinde, cezaevlerinde tutulan mahpusların, yasal koşullar çerçevesinde film izleme hakları olduğunu, diğer mahpuslar gibi kendisine tanınmış olan bu haktan yararlanmak istemesine rağmen, ayrımcı bir işlem sonucunda bu haktan yoksun bırakıldığını, idarenin sadece filmin adına bakarak karar verdiğini, film hakkında herhangi bir yasaklama kararının bulunmadığını, kurum güvenliğini tehlikeye düşürüp düşürmeyeceğinin ise tartışılmadığını, Eğitim Kurulu kararının gerekçesinde yer verilen "siyasi propaganda yapıldığı, halkı bölmeyi amaçlayan propaganda yapıldığı, belli ideolojileri övdüğü" ibarelerinin lafız ve öz itibarıyla yasal dayanaktan yoksun olduğunu, bireyin kendini geliştirmesinin, bu amaçla bilgi kaynaklarına ve sanat eserlerine ulaşmasının, çağdaş demokrasinin "olmazsa olmaz" unsurlarından olduğunu, mahpusun dış dünyada olup bitenler hakkında bilgi sahibi olabilmesinin, kendini geliştirmesi ve infaz sonrası toplumla kaynaşması bakımından önemli olduğunu, dolayısıyla idarenin özgürlüğe müdahalesinin demokratik toplumun gerekleri ile bağdaşmadığını ve ölçüsüz olduğunu ifade etmiştir.

59. İfade özgürlüğü mutlak nitelikte olmayıp, birtakım sınırlamalara tabi tutulabilir. İfade özgürlüğüne ilişkin olarak Anayasa'nın 26. maddesinin ikinci fıkrasında sayılan sınırlamaların Anayasa'nın 13. maddesinin güvencesinde olan demokratik toplum düzeninin gerekleri ve ölçülülük ilkeleriyle bağdaşıp bağdaşmadığı konusunda bir değerlendirme yapılması gerekmektedir (B. No: 2013/409, 25/6/2014, § 91).

60. Anayasa'da belirtilen "demokrasi" kavramı, çağdaş ve özgürlükçü bir anlayışla yorumlanmalıdır. "Demokratik toplumda gereklilik" ölçütü, Anayasa'nın 13. maddesi ile Sözleşme'nin "demokratik toplum düzeninin gerekleri" ölçütünün bulunduğu 9., 10. ve 11. maddeleri arasındaki uyumu açıkça yansıtmaktadır. Bu itibarla, "demokratik toplumda gereklilik" ölçütü; çoğulculuk, hoşgörü ve açık fikirlilik temelinde yorumlanmalıdır (B. No: 2013/409, 25/6/2014, § 93).

61. Nitekim Anayasa Mahkemesinin yerleşik içtihatları uyarınca, demokrasiler, temel hak ve

özgürlüklerin en geniş ölçüde sağlanıp güvence altına alındığı rejimlerdir. Temel hak ve özgürlüklerin özüne dokunup tümüyle kullanılamaz hale getiren sınırlamalar, demokratik toplum düzeni gerekleriyle uyum içinde sayılamaz. Bu nedenle, temel hak ve özgürlükler, istisnaî olarak ve ancak özüne dokunmamak koşuluyla, demokratik toplum düzeninin sürekliliği için zorunlu olduğu ölçüde ve ancak yasayla sınırlandırılabilirler. (AYM, E.2006/142, K.2008/148, K.T. 24/9/2008). Başka bir ifadeyle, yapılan sınırlama hak ve özgürlüğün özüne dokunarak, kullanılmasını durduruyor, aşırı derecede güçleştiriyor veya hak ve özgürlüğü etkisiz hale getiriyorsa veyahut ölçülülük ilkesine aykırı olarak, sınırlama amacı ile müdahalede kullanılan araç arasında olması gereken orantılılık sağlanamıyorsa, bu durum demokratik toplum düzeninin gerekleri ile bağdaşmaz (Bkz. AYM, E.2009/59, K.2011/69, K.T. 28/4/2011; AYM, E.2006/142, K.2008/148, K.T. 17/4/2008; B. No: 2013/409, 25/6/2014, § 94).

62. Hak ve özgürlüklere yapılacak her türlü sınırlamada esas alınan bir başka güvence de Anayasa'nın 13. maddesinde ifade edilen "ölçülülük ilkesi"dir. Bu ilke, temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasına ilişkin başvurularda öncelikli olarak dikkate alınması gereken bir güvencedir. Anayasa'nın 13. maddesinde demokratik toplum düzeninin gerekleri ve ölçülülük kriterleri iki ayrı ölçüt olarak düzenlenmiş olmakla birlikte bu iki ölçüt arasında ayrılmaz bir ilişki vardır. Nitekim Anayasa Mahkemesi önceki kararlarında gereklilik ve ölçülülük arasındaki bu ilişkiye dikkat çekmiş, amaç ile araç arasında makul bir ilişki ve dengenin bulunması gerektiğine karar vermiştir (AYM, E.2007/4, K.2007/81, K.T. 18/10/2007; B. No: 2013/409, 25/6/2014, § 96).

63. Anayasa Mahkemesinin kararlarına göre ölçülülük, temel hak ve özgürlüklerin sınırlanma amaçları ile araç arasındaki ilişkiyi yansıtır. Ölçülülük denetimi, ulaşılmak istenen amaçtan yola çıkılarak bu amaca ulaşılmak için seçilen aracın denetlenmesidir. Bu sebeple ifade özgürlüğü alanında getirilen müdahalelerde, hedeflenen amaca ulaşabilmek için seçilen müdahalenin elverişli, gerekli ve orantılı olup olmadığı değerlendirilmelidir (B. No: 2012/1051, 20/2/2014, § 84).

64. Bu bağlamda, başvuru konusu olay bakımından yapılacak değerlendirmelerin temel ekseni, müdahaleye neden olan derece mahkemelerinin kararlarında dayandıkları gerekçelerin ifade özgürlüğünü kısıtlama bakımından "demokratik bir toplumda gerekli" olduğunu inandırıcı bir şekilde ortaya koyup koyamadığı olacaktır (benzer yöndeki bir karar için bkz. B. No: 2013/409, 25/6/2014, § 98).

65. AİHM de konuyla ilgili ilk kararlarından itibaren, Sözleşme'nin 10. maddesinin ikinci fıkrasında geçen "gerekli" kavramını Anayasa Mahkemesinin yaklaşımına benzer bir biçimde açıklamıştır. AİHM'e göre "gerekli" kavramı, "toplumsal bir ihtiyaç baskısı"nı ("pressing social need") ima etmektedir (Handyside/Birleşik Krallık, B. No: 5493/72, 7/12/1976, § 48). O halde ifade özgürlüğüne yargısal veya idari bir müdahalenin, toplumsal bir ihtiyaç baskısını karşılayıp karşılamadığına bakılması gerekecektir. Bu çerçevede bir müdahale, meşru amaç taşıyan orantılı bir müdahale olmalıdır; ikinci olarak müdahalenin haklılığı için kamu makamlarının gösterdikleri gerekçeler konuyla ilgili ve yeterli olmalıdır (başka bir bağlamda benzer bir değerlendirme için bkz. B. No: 2013/8463, 18/9/2014, § 56).

66. Dolayısıyla, belli ideolojileri övdüğü, siyasi ve halkı bölmeyi amaçlayan propaganda yaptığı tespit edilen film CD'sinin başvurucuya verilmemesi yoluyla ifade özgürlüğüne yapılan müdahalenin cezaevi güvenliğinin tehlikeye düşürülmemesi şeklindeki meşru amaçla orantılı olduğunun kabulü halinde, başvurucunun talebinin reddine ilişkin

gerekçelerin inandırıcı, başka bir deyişle ilgili ve yeterli oldukları sonucuna varılabilir (Aynı yönde AİHM kararı için bkz. Özgür Gündem/Türkiye, B. No: 23144/93, 16/3/2000, § 57).

67. Yapılacak değerlendirmelerde ifade özgürlüğünün "herkes"e tanındığının hatırda tutulması gerekir. Yüksek güvenlikli bir cezaevinde tutulan bir hükümlü olarak başvurucunun da, herkes gibi, Anayasa'nın 26. maddesi hükmünden yararlanabileceğinde tereddüt bulunmamaktadır. Bununla beraber, disiplini bozacak faaliyetleri önlemeye yönelik hukuki düzenlemeler olmadan bir cezaevinde düzen ve güvenliğin sağlanması da düşünülemez. Bunlardan başka, bir kimsenin kesinleşmiş bir mahkûmiyet kararına dayanarak cezaevine kapatılmasındaki amacın, özgürlüğünden mahrum etmenin yanı sıra, cezasının infazı bittikten sonra infaz dönemindeki çalışmalarla yeniden topluma kazandırılması olduğu da dikkate alınmalıdır.

68. Son olarak, Anayasa Mahkemesi kendi takdirini davada uygulamadan önce, müdahalenin gözetilen meşru amaçlarla orantılı olması hususunun, öncelikle kamu gücünü kullanan makamlara ait olduğunun belirtilmesi gerekir. Bu konuda devletin bir takdir yetkisi olduğu açıktır. Bu takdir yetkisinin genişliği birçok unsura, özellikle de söz konusu faaliyetin niteliğine ve sınırlamaların amacına bağlı olarak değişmektedir.

69. Somut olayda, başvurucuya Ceza İnfaz Kurumu tarafından teslim edilmeyen film CD'si hakkında, Eğitim Kurulu tarafından verilen kararda, şikâyete konu CD'nin siyasi propaganda içerdiği, halkı bölmeyi amaçladığı ve belli ideolojileri övdüğü belirtilmiş ve bu hususlar karara gerekçe gösterilmiştir. Bu karara karşı yapılan şikâyet başvurusu üzerine İnfaz Hâkimliğinin vermiş olduğu ret kararında gerekçe olarak, CD'nin içeriği itibarıyla siyasi propaganda söylemlerine yer vermesi, belli ideolojileri övmesi ve halkı bölmeyi amaçlaması hususları gösterilmiştir. İtiraz üzerine İzmir 2. Ağır Ceza Mahkemesince verilen kararda, önceki karardaki gerekçelere atıf yapılarak itirazın reddine karar verilmiştir.

70. Özetle; gerek Eğitim Kurulu, gerekse İnfaz Hâkimliği kararlarında, sinema filminde siyasi ve halkı bölmeyi amaçlayan propagandalar yapıldığı ve belli ideolojilerin övüldüğü gerekçelerine dayanılmıştır.

71. Başvuruya konu sinema filmi incelendiğinde, kurgusal olarak Türkiye'de gerçekleşen bir sosyalist devrimin ardından günlük hayatta ortaya çıkan değişimlerin konu edildiği; devrimin, hayatın her alanında ve farklı toplumsal kesitlerdeki yansımalarının sıradan insanların gözüyle irdelendiği; filmin senaryosunun, birbirinden bağımsız farklı farklı hikayeler üzerine kurgulandığı; bu kapsamda, siyasi iktidarın el değiştirmesinin ardından ülkeden kaçmaya çalışan varlıklı bir karı-koca arasındaki tartışma, toprakların kolektifleştirilmesinin ardından şaşkınlık yaşayan köylüler, oturduğu evin kirasını ödeyemeyen bir kiracı ile ev sahibi arasında geçen diyalog, Afganistan'da görev yapan askeri birlikte yaşananlar, elektrik, su ve doğalgaz faturaları gelmeyen yaşlı bir kadının yaşadığı şaşkınlık, fabrikaları kamulaştırılan tekstil işçilerinin kaygıları, devrim yanlısı bir yazarın katilinin başından geçenler ve sağlık sorunları olan emekli bir işçi ile doktor arasındaki diyaloğun dramatize edildiği görülmüştür.

72. İdare ve İnfaz Hâkimliği kararlarındaki, filmin propagandist yönüne ilişkin tespitlerin, filmin içeriği ile kabaca uyumlu olduğu görülmekte ise de, belirtilen kararlarda özellikle, filmin hangi sahnelerinde ve ne şekilde halkı bölmeyi amaçlayan propaganda yapıldığı çok kısa da olsa tartışılmamıştır.

73. Öte yandan, anılan tespitler, Kanunda, bir yayının cezaevine kabul edilmeme nedenleri

arasında doğrudan düzenlenmemiştir. Siyasi ve halkı bölmeyi amaçlayan propaganda ve belli ideolojilerin övülmesi, kurum güvenliğini tehlikeye düşürme ihtimali yönünden değerlendirmeye tabi tutulabilirse de müdahaleye ilişkin kararlarda hiçbir şekilde, filmin içeriği hakkında yapılan tespitlerin, hangi yönden kurum güvenliğini tehlikeye sokabileceği, CD'nin başvurucuya teslim edilmesinin cezaevi güvenliği bakımından hangi somut riskleri barındırdığı açıklanmamıştır. Hatta soyut olarak dahi, anılan filmin kurum güvenliğini tehlikeye sokabilecek bir niteliğe sahip olduğundan söz edilmemiştir.

74. Somut başvurunun özel koşulları çerçevesinde, başvuruya konu kararlarda, başvurucunun ifade özgürlüğüne yönelik müdahalenin, demokratik bir toplumda gerekliliği hususunda ikna edici bir açıklama yapılmadığından, müdahalenin amaçlanan hedefler açısından orantısız olduğu ve bu bağlamda demokratik bir toplumda gerekli ve ölçülülük ilkesine uygun olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

75. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun Anayasa'nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

76. 6216 sayılı Kanun'un "Kararlar" kenar başlıklı 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

77. Başvurucu, mağduriyetinden doğan manevi zararları açısından, ihlalin tespitinin yeterli bir karşılık oluşturacağını, bunun dışında, ortaya çıkan ihlallerin sonuçlarının ortadan kaldırılması bakımından, dosyanın yeniden yargılama yapılmak üzere ilgili Mahkemeye gönderilmesini talep etmiştir.

78. Tespit edilen ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması bakımından hukuki yarar bulunduğundan, yeniden yargılama yapılmak üzere dosyanın ilgili Mahkemeye gönderilmesine karar verilmesi gerekir.

79. Başvurucu tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 172,50 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.672,50 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan nedenlerle;

A. Başvurucunun, Anayasa'nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün ihlal edildiği yönündeki iddiasının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Tespit edilen ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere dosyanın ilgili Mahkemeye GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucu tarafından yapılan 172,50 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.672,50 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

10/12/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

FERİT ÇELİK

B. No: 2012/1220 | Karar tarihi: 10.12.2014

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2012/1220

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

FERİT ÇELİK BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2012/1220)

Karar Tarihi: 10/12/2014

R.G. Tarih-Sayı: 4/4/2015-29316

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Alparslan ALTAN

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Osman Alifeyyaz PAKSÜT

Muammer TOPAL

M. Emin KUZ

Raportör : Şükrü DURMUŞ

Başvurucu : Ferit ÇELİK

Vekili : Av. Hadi CİN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, görevli ve yetkili mahkeme önüne çıkarılmadan altı ayı aşan süreyle özgürlükten yoksun bırakılma ve yargılama sürecinde gerekçesiz olarak tutukluluğun devamına karar verilmesi nedeniyle Anayasa'nın 19. ve 36. maddelerinde tanımlanan kişi hürriyeti ve güvenliği ile adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüş ve tazminat talebinde bulunmuştur.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 17/12/2012 tarihinde Antalya 4. Ağır Ceza Mahkemesi vasıtasıyla yapılmıştır. Dilekçe ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesi neticesinde başvuruda Komisyona sunulmasına engel bir durumun bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. İkinci Bölüm Üçüncü Komisyonunca, 22/1/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına ve dosyanın Bölüm'e gönderilmesine karar

verilmiştir.

4. Bölüm tarafından 18/2/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına ve başvurunun bir örneğinin Adalet Bakanlığına gönderilmesine karar verilmiştir.

5. Adalet Bakanlığı görüşünü 17/3/2014 tarihinde Anayasa Mahkemesine sunmuştur.

6. Adalet Bakanlığı tarafından Anayasa Mahkemesine sunulan görüş başvurucuya 28/3/2014 tarihinde tebliğ edilmiştir. Başvurucu, dilekçesini 14/4/2014 tarihinde Anayasa Mahkemesine sunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ve UYAP aracılığıyla erişilen bilgi ve belgeler çerçevesinde olaylar özetle şöyledir:

8. Başvurucu, Akdeniz Üniversitesi öğrencisi iken 2/12/2011 tarihinde gözaltına alınmış, üç gün gözaltında kaldıktan sonra 5/12/2011 tarihinde tutuklanma talebiyle sevk edildiği Antalya 4. Sulh Ceza Mahkemesinin aynı tarih ve 2011/287 sorgu sayılı kararıyla tutuklanma talebi reddedilmiş ve serbest bırakılarak adli kontrol uygulanmasına karar verilmiştir.

9. Sulh Ceza Mahkemesinin anılan kararına Cumhuriyet Savcısı tarafından itiraz edilmesi üzerine, Antalya 5. Asliye Ceza Mahkemesinin 9/12/2011 tarih ve 2011/356 değişik iş sayılı kararı ile itirazın kabulüne ve başvurucu hakkında yakalama emri çıkarılmasına karar verilmiştir.

10. Anılan karara istinaden yakalanan ve tekrar mahkeme huzuruna çıkarılan başvurucu hakkında 9/12/2011 tarihinde tutuklama kararı verilmiştir.

11. Başvurucu hakkındaki soruşturma dosyası daha sonra İzmir Cumhuriyet Başsavcılığına gönderilmiştir.

12. İzmir Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından başvurucu hakkında terör örgütüne üye olmak, örgütün propagandasını yapmak ve görevi yaptırmamak için direnmek suçlarından 16/3/2012 tarihinde İzmir 10. Ağır Ceza Mahkemesinde kamu davası açılmıştır.

13. İzmir 10. Ağır Ceza Mahkemesince E.2012/74 sayılı dosya kapsamında yürütülen yargılamanın 11/7/2012 tarihli ilk duruşmasında başvurucunun tutukluluk halinin devamına karar verilmiştir. Kararın ilgili kısmı şöyledir:

“… tutuklanmalarında ve aşamalardaki tutukluluk hallerinin devamına karar verilmesinden sonra toplanan ve dosyadaki mevcut diğer delillerden anlaşılacağı üzere lehe bir değişme olmadığı gibi isnat olunan suçların niteliği, yasada öngörülen ceza miktarları ile suçların işlendiği hususunda dosyadaki mevcut iletişim tespit tutanakları, olay tutanakları, teşhis ve tespit tutanakları, arama- el koyma tutanakları içerikleri ve mevcut delillere göre kuvvetli suç şüphe sebeplerinin ve bu kapsamda kaçma ve kişiler üzerinde baskı yapılması hususunda kuvvetli şüphenin/olgunun bulunması (kaçma, adaletin işleyişine müdahale riski ile tekrar suç işlenmesinin önlenmesi) nedenleri ile haklarındaki tutuklama koşulları devam ettiği anlaşıldığından, CMK’nın 100(1), (2), (3-a), (4), 101/(2) maddeleri ile tutuklama tarihleri ve Yargıtay Ceza Genel Kurulu kararları ile CMK’nın 102/(2), 104/(1), (2), 105/(1)

ve 108 maddeleri de nazara alınarak yerinde görülmeyen tahliye istemlerinin reddi ile TUTUKLULUK HALLERİNİN DEVAMINA ...” .

14. İzmir 10. Ağır Ceza Mahkemesi 1/10/2012 tarihli duruşmada da aynı gerekçe ile tutukluluk halinin devamına karar vermiştir.

15. Başvurucu bu karara itiraz etmiştir. Başvurucunun itirazını inceleyen İzmir 8. Ağır Ceza Mahkemesinin 18/10/2012 tarih ve 2012/2438 D.İş sayılı kararı ile başvurucunun itirazının reddine karar verilmiştir. Kararın ilgili kısmı şöyledir:

“... 2012/74 Esas sayılı dava dosyasında yapılan incelemede; tutuklu sanığın üzerine atılı suçların niteliği, mevcut delil durumu, delillerin henüz tam olarak toplanmamış olması, kuvvetli suç şüphesinin varlığını gösteren olguların bulunması, atılı suç için yasada öngörülen ceza miktarları, sanığın kaçma şüphesinin bulunması, anılan nedenlerle CMK’nın 100. maddesindeki tutuklama koşullarının ortadan kalkmadığı, 6352 sayılı Yasanın CMK’nın 98. maddesi ile değişik 5271 sayılı Kanunun 109. maddesi ile öngörülen “adli kontrol” hükümlerinin de yeterli olmayacağı anlaşılmakla tahliye talebinin reddi yönünde verilen kararın usul ve yasaya uygun olup, düzeltilmesini gerektiren bir durum bulunmadığı anlaşıldığından itirazın reddine...” .

16. İtirazın reddi kararı 16/11/2012 tarihinde başvurucu vekiline tebliğ edilmiştir. Başvurucu 17/12/2012 tarihinde Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunmuştur.

17. İzmir 10. Ağır Ceza Mahkemesi 23/1/2013, 3/4/2013, 2/5/2013, 30/5/2013 ve 5/6/2013 tarihlerinde aynı gerekçelerle (Bkz. § 13) başvurucunun tutukluluk halinin devamına karar vermiştir.

18. İzmir 10. Ağır Ceza Mahkemesi 3/7/2013 tarihli oturumda mütalaasını bildirmesi için dosyanın iddia makamına tevdiine, başvurucu Ferit Çelik’in tutuklu kaldığı süreler nazara alınarak tahliyesine karar vermiştir.

19. İzmir 10. Ağır Ceza Mahkemesinin 11/3/2014 tarih ve E.2012/74 sayılı kararı ile 6526 sayılı Kanun hükümleri gereğince Antalya Ağır Ceza Mahkemesine gönderilmesine karar verdiği dava dosyası, Antalya 1. Ağır Ceza Mahkemesinin E.2014/65 sırasına kaydedilmiştir.

20. Antalya 1. Ağır Ceza Mahkemesince 10/7/2014 tarih ve E. 2014/65, K. 2014/224 sayılı kararıyla, başvurucunun silahlı terör örgütü propagandası suçundan açılan kamu davasının 6352 sayılı Kanun’un geçici 1. maddesi uyarınca ertelenmesine, silahlı örgüt üyesi olmak suçundan 7 yıl 6 ay, görevi yaptırmamak için direnme suçundan ise 1 yıl 9 ay 10 gün olmak üzere toplam 8 yıl 15 ay 10 gün hapis cezası ile cezalandırılmasına karar verilmiştir.

21. Başvurucu hakkındaki dava Yargıtayda temyiz aşamasında derdesttir.

B. İlgili Hukuk

22. 26/9/2004 tarih ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu’nun 265. maddesinin (1), (3), ve (4) numaralı fıkraları şöyledir:

“(1) Kamu görevlisine karşı görevini yapmasını engellemek amacıyla, cebir veya tehdit kullanan kişi, altı aydan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

....

(3) Suçun, kişinin kendisini tanınmayacak bir hâle koyması suretiyle veya birden fazla kişi tarafından birlikte işlenmesi hâlinde, verilecek ceza üçte biri oranında artırılır.

(4) Suçun, silâhla ya da var olan veya var sayılan suç örgütlerinin oluşturdukları korkutucu güçten yararlanılarak işlenmesi hâlinde, yukarıdaki fıkralara göre verilecek ceza yarı oranında artırılır.”

23. 5237 sayılı Kanun’un 314. maddesi şöyledir:

“(1) Bu kısmın dördüncü ve beşinci bölümlerinde yer alan suçları işlemek amacıyla, silahlı örgüt kuran veya yöneten kişi, on yıldan onbeş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(2) Birinci fıkrada tanımlanan örgüte üye olanlara, beş yıldan on yıla kadar hapis cezası verilir.

(3) Suç işlemek amacıyla örgüt kurma suçuna ilişkin diğer hükümler, bu suç açısından aynen uygulanır.”

24. 12/4/1991 tarih ve 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu’nun 5. maddesi şöyledir:

“3 ve 4 üncü maddelerde yazılı suçları işleyenler hakkında ilgili kanunlara göre tayin edilecek hapis cezaları veya adlî para cezaları yarı oranında artırılarak hükmolunur. Bu suretle tayin olunacak cezalarda, gerek o fiil için, gerek her nevi ceza için muayyen olan cezanın yukarı sınırı aşılabilir. Ancak, müebbet hapis cezası yerine, ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasına hükmolunur.

Suçun, örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenmiş olması dolayısıyla ilgili maddesinde cezasının artırılması öngörülmüşse; sadece bu madde hükmüne göre cezada artırım yapılır. Ancak, yapılacak artırım, cezanın üçte ikisinden az olamaz.

(Ek fıkra: 22/7/2010 - 6008/4 md.) Bu madde hükümleri çocuklar hakkında uygulanmaz.”

25. 4/12/2004 tarih ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu’nun 100. maddesi şöyledir;

“(1) Kuvvetli suç şüphesinin varlığını gösteren olguların ve bir tutuklama nedeninin bulunması halinde, şüpheli veya sanık hakkında tutuklama kararı verilebilir. İşin önemi, verilmesi beklenen ceza veya güvenlik tedbiri ile ölçülü olmaması halinde, tutuklama kararı verilemez.

(2) Aşağıdaki hallerde bir tutuklama nedeni var sayılabilir:

a) Şüpheli veya sanığın kaçması, saklanması veya kaçacağı şüphesini uyandıran somut olgular varsa.

b) Şüpheli veya sanığın davranışları;

1. Delilleri yok etme, gizleme veya değiştirme,

2. Tanık, mağdur veya başkaları üzerinde baskı yapılması girişiminde bulunma,

Hususlarında kuvvetli şüphe oluşturuyorsa.

(3) Aşağıdaki suçların işlendiği hususunda kuvvetli şüphe sebeplerinin varlığı halinde, tutuklama nedeni var sayılabilir:

a) 26.9.2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanununda yer alan;

…

11. Anayasal Düzene ve Bu Düzenin İşleyişine Karşı Suçlar (Madde 309, 310, 311, 312, 313, 314, 315),

…

(4) (Değişik: 2/7/2012-6352/96 md.) Sadece adlî para cezasını gerektiren veya hapis cezasının üst sınırı iki yıldan fazla olmayan suçlarda tutuklama kararı verilemez.”

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

26. Mahkemenin 10/12/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 17/12/2012 tarih ve 2012/1220 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

27. Başvurucu, görevli ve yetkili mahkeme önüne çıkarılmadan altı ayı aşan süreyle özgürlüğünden yoksun bırakıldığını, yargılama sürecinde gerekçesiz olarak tutukluluğun devamına karar verildiğini, dava dosyasında aynı suç ve eylemlerle hakkında daha fazla sevk maddesi bulunan başka bir sanığın tahliye edilmesine rağmen kendisinin tahliye edilmediğini belirterek adil yargılanma ve kişi hürriyeti ve güvenliği haklarının ihlal edildiğine karar verilmesi ile 25.000,00 TL tazminatın ödenmesine karar verilmesini talep edilmiştir.

B. Değerlendirme

28. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp, olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Bu nedenle başvurucunun iddiaları Anayasa'nın 19. maddesinin yedinci ve sekizinci fıkralarının sağladığı haklar kapsamında değerlendirilmiştir.

1. Kabul Edilebilirlik

a. Anayasa’nın 19. Maddesinin Yedinci Fıkrasının İhlal Edildiği İddiası

29. Başvurucu, matbu gerekçelerle tutukluluğunun devam ettirildiğini, kaçma şüphesi bulunmadığını, serbest bırakıldıktan sonra tekrar evinde yakalanmış olmasının kaçma şüphesinin olmadığını gösterdiğini, makul şüphenin tutuklama kararı için yeterli olmakla birlikte tutukluluğun devamı için yeterli olmadığını, somut olarak hangi delillerin tutukluluğun devamına sebebiyet verdiğinin açıkça belirtilmesi gerektiğini iddia etmiştir.

30. Adalet Bakanlığı görüşünde özetle, başvurucunun 9/12/2011 tarihinde tutuklandığı ve 3/7/2013 tarihli duruşmada tahliye edildiğini, dolayısıyla toplam 1 yıl 6 ay ve 24 gün süreyle tutuklu kaldığını, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) kararlarına göre, bir suç işlediği şüphesiyle bir kişinin hürriyetinden mahrum bırakılabilmesi için, ilgilinin atılı suçu işlediği yönünde makul şüphe (reasonable suspicion) ya da inandırıcı nedenlerin (raisons plausibles) bulunmasının gerekli olduğu, bu gerekliliğin tutukluluk açısından olmazsa olmaz bir koşul olduğu, bu koşulun, kişinin tutukluluğunun devam ettirildiği her aşamada varlığını sürdürmesi ve makul şüphenin ortadan kalktığı anda ilgilinin serbest bırakılması gerektiğini, makul şüphenin varlığının, elde edilen deliller, somut olayın kendine özgü koşulları da dikkate alındığında, olaylara dışarıdan bakan ve tamamen objektif bir gözlemciyi ikna edecek yeterlilikte olması gerektiğini, AHİM kararlarına göre bir kişinin Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’nin (Sözleşme) 5. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (c) bendi kapsamında özgürlüğünden yoksun bırakılabilmesi için başlangıçta "makul şüphenin varlığı" yeterli olup tutukluluğun devam ettirilebilmesi açısından ise "makul şüphenin varlığını sürdürmesi"nin gerekli olduğunu, ancak, belirli bir sürenin ötesinde tutukluluğun devamı açısından makul şüphenin varlığı tek başına yeterli olmayıp, özgürlükten yoksun

bırakmayı meşru kılacak gerçek bir kamu yararı gerekliliğinin arandığını, Mahkeme içtihatları dikkatlice incelendiğinde, her somut olayın kendine özgü koşullarının "belirli bir süre" kavramı açısından önemli bir unsur olarak ortaya çıktığını, gerçek bir kamu yararı kavramının, AİHM'e göre belirli sürenin ötesindeki tutukluluğu meşru kılan "tutuklama nedenleri" olduğunu, söz konusu kamu yararı gereklerinin, ulusal yargı organlarının kararlarında gösterilen ve tutukluluğun devamına gerekçe oluşturan "kaçma şüphesi" (Stögmüller/Avusturya, no. 1602/62, 10 Kasım 1969, par. 15), "yargılamayı etkileme tehlikesi", "yeniden suç işleme riski" ve "kamu düzeninin bozulması tehlikesi" olduğunu, AİHM açısından bu nedenlerden herhangi birinin bulunmasının, belirli bir sürenin ötesindeki tutukluluğu meşru kılma açısından yeterli olduğunu belirtmiştir.

31. Başvurucu Bakanlık görüşüne karşı beyanında, tutuklandıktan 7 ay sonra yetkili ve görevli mahkeme önüne çıkartıldığını, Mahkemenin tutuklama kararı verirken hızlı davrandığını ancak tutuklamadan sonra işi adeta sürüncemede bıraktığını, tutuklama gerekçelerinin matbu olduğunu, ayrıca kanunda bulunmayan “tekrar suç işleme şüphesi” ifadesinin gerekçe olarak kullanıldığını, kaçma şüphesi iddiasının haklı ve makul olmadığını, kaçma imkanı varken kaçmadığını, tutukluluk konusunda ayrımcılığa maruz kaldığını, adli kontrolün yetersiz kalacağı gerekçesinin doğru ve haklı olmadığını, dava dosyasında bulunan tek delilin kolluk personeli tarafından çekilen, ancak ilgili kanun maddelerinin hiçbirine uygun olmayan ve bu nedenle hukuka aykırı deliller niteliğinde olan kamera görüntüleri olduğunu, isnat edilen eylemlerde, suç örgütü üyeliğinin hiçbir dayanağının bulunmadığını, eylemlerinin bazıları suç unsuru taşısa bile, bunların ancak suç ve suçluyu övme niteliğinde değerlendirilebileceğini ve tutuklama nedeni sayılamayacağını belirtmiştir.

32. Anayasa’nın 19. maddesinin yedinci fıkrası şöyledir:

“Tutuklanan kişilerin, makul süre içinde yargılanmayı ve soruşturma veya kovuşturma sırasında serbest bırakılmayı isteme hakları vardır. Serbest bırakılma ilgilinin yargılama süresince duruşmada hazır bulunmasını veya hükmün yerine getirilmesini sağlamak için bir güvenceye bağlanabilir.”

33. 6216 sayılı Kanun’un “Bireysel başvuruların kabul edilebilirlik şartları ve incelenmesi” kenar başlıklı 48. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

“Mahkeme, … açıkça dayanaktan yoksun başvuruların kabul edilemezliğine karar verebilir.”

34. Anayasa’nın 19. maddesinin yedinci fıkrasında bir ceza soruşturması kapsamında tutuklanan kişilerin, yargılamanın makul sürede bitirilmesini ve soruşturma veya kovuşturma sırasında serbest bırakılmayı isteme hakları güvence altına alınmıştır.

35. Tutukluluk süresinin makul olup olmadığı her davanın kendi özelliklerine göre değerlendirilmelidir. Anayasa’nın 38. maddesinde “Suçluluğu hükmen sabit oluncaya kadar, kimse suçlu sayılamaz” şeklinde ifadesini bulan masumiyet karinesi, yargılama süresince kişinin hürriyetinin esas, tutukluluğun ise istisna olmasını gerektirmektedir. Masumiyet karinesine rağmen tutukluluğun devamı, ancak kişi hürriyeti ve güvenliği hakkına nazaran daha ağır bir kamu yararının mevcut olması durumunda haklı görülebilir. Bu nedenle bir davada tutukluluğun makul süreyi aşmamasını gözetmek, öncelikle derece mahkemelerinin görevidir. Bu amaçla, belirtilen kamu yararı gereğini etkileyen tüm olayların derece mahkemeleri tarafından değerlendirilmesi ile serbest bırakılma taleplerine ilişkin kararlarda bu olgu ve olayların ortaya konulması gerekir (B. No: 2012/1137, 2/7/2013, § 61- 62).

36. Tutuklama tedbirine, kişilerin suçluluğu hakkında kuvvetli belirti bulunmasının yanı sıra

bu kişilerin kaçmalarını, delillerin yok edilmesini veya değiştirilmesini önlemek maksadıyla başvurulabilir. Başlangıçtaki bu tutuklama nedenleri belli bir süreye kadar tutukluluğun devamı için yeterli görülebilirse de bu süre geçtikten sonra, uzatmaya ilişkin kararlarda tutuklama nedenlerinin hâlâ devam ettiğinin gerekçeleriyle birlikte gösterilmesi gerekir. Bu gerekçeler "ilgili" ve "yeterli" görüldüğü takdirde, yargılama sürecinin özenli yürütülüp yürütülmediği de incelenmelidir. Davanın karmaşıklığı, organize suçlara dair olup olmadığı veya sanık sayısı gibi faktörler sürecin işleyişinde gösterilen özenin değerlendirilmesinde dikkate alınır (B. No: 2012/1137, 2/7/2013, § 63).

37. Diğer taraftan özgürlük hakkı, adli makamlarla güvenlik görevlilerinin özellikle organize suçlarla etkili bir şekilde mücadelesini aşırı derecede güçleştirmeye neden olabilecek biçimde yorumlanmamalıdır. Nitekim AİHM, Sözleşme'nin 5. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (c) bendinin, Sözleşme'ye Taraf Devletlerin güvenlik görevlilerinin bilhassa organize olanlar olmak üzere suçlulukla etkili olarak mücadelesini aşırı derecede güçleştirmeye sebep olabilecek biçimde uygulanmaması gerektiğini vurgulamaktadır (B. No: 2013/2814, 18/6/2014, § 69).

38. Bir kişinin gerekçeden tamamen yoksun bir yargı kararıyla tutuklanması ve tutukluluğun uzatılması kabul edilemez . Bununla beraber tutukluluğu meşru kılan gerekçeler gösterilerek bir zanlı ya da sanığın tutuklanmasının keyfi olduğunu söylemek mümkün değildir. Ancak aşırı derecede kısa gerekçelerle ve hiçbir yasal hüküm gösterilmeden tutuklama kararı vermek ya da tutukluluğu devam ettirmek bu çerçevede değerlendirilmemelidir (B. No: 2013/2814, 18/6/2014, § 70).

39. İtiraz veya temyiz merciinin, incelemeye konu mahkeme kararına ve bu karardaki gerekçelere katıldığı durumlarda, buna ilişkin kararını ayrıntılı olarak gerekçelendirmemesi, kural olarak, gerekçeli karar hakkına aykırılık teşkil etmez (B. No: 2013/2814, 18/6/2014, § 71).

40. Ayrıca hukuka uygun olarak tutuklanan bir kişinin, suç işlediği yönünde kuvvetli belirti ve tutuklama nedeninin varlığı devam ettiği sürece ilke olarak belli bir süreye kadar tutukluluk halinin makul kabul edilmesi gerekir (B. No: 2012/1137, 2/7/2013, § 65).

41. Makul sürenin hesaplanmasında sürenin başlangıcı, başvurucunun daha önce yakalanıp gözaltına alındığı durumlarda bu tarih, doğrudan tutuklandığı durumlarda ise tutuklama tarihidir. Sürenin sonu ise kural olarak kişinin serbest bırakıldığı tarihtir (B. No: 2012/1137, 2/7/2013, § 66).

42. Somut olayda başvurucu 2/12/2011 tarihinde gözaltına alınmış, 5/12/2011 tarihinde adli kontrol kararı ile serbest bırakılmış ve serbest bırakma kararına yapılan itiraz üzerine 9/12/2011 tarihinde tutuklanmıştır. İzmir 10. Ağır Ceza Mahkemesinin 3/7/2013 tarihli kararı ile tahliye edilmiştir. Bu durumda makul süre açısından dikkate alınması gereken tutulma süresi 1 yıl 6 ay 27 gündür.

43. Başvurucu, dava dosyası kapsamında, toplam 4 kişi ile birlikte yargılanmış ve yargılanma sonucu silahlı örgüt üyesi olma ve görevi yaptırmamak için direnmek suçlarından toplam 8 yıl 15 ay 10 gün hapis cezası ile cezalandırılmasına, silahlı terör örgütü propagandası yapmak suçundan açılan davanın ise 6352 sayılı Kanun'un geçici 1. maddesi gereğince ertelenmesine karar verilmiştir.

44. Başvurucunun tutuklu olduğu yargılamanın ilk duruşmasının 11/7/2012 tarihinde olmak üzere, tanıkların beyanlarının tespiti ve bilirkişi incelemeleri yapılması amacıyla birkaç aylık

aralıklarla duruşmaların yapıldığı ve 3/7/2013 tarihli 6. duruşmada tutuklu kaldığı süre dikkate alınarak serbest bırakılmasına karar verildiği anlaşılmaktadır.

45. Başvurucunun tutukluluk halinin devam ettiği süreçte, tutukluluk nedeniyle yargılamanın yürütülmesinde gösterilmesi gereken özel hassasiyetin yargılama makamınca gösterilmediği sonucuna varılması için bir neden bulunmamaktadır.

46. Başvurucu hakkında isnat olunan suçların ağırlığı, dosya kapsamında yargılanan sanık sayısı, derece mahkemelerince verilen tutukluluğun devamı ve itiraz üzerine verilen kararların gerekçeleri birlikte değerlendirildiğinde, başvurucunun 1 yıl 6 ay 27 günlük tutukluluk süresi Anayasa'nın 19. maddesinin yedinci fıkrası yönünden makuldür. Derece mahkemelerince verilen tutukluluğa itiraz ve itirazın reddine dair kararların gerekçeleri, toplam tutukluluk süresi de göz önünde bulundurulduğunda, tutukluluğun devamının hukuka uygunluğunu ve tutulmanın meşruluğunu haklı gösterecek özen ve içeriktedir. Somut olaydaki tutukluluk halinin devamına ilişkin bu gerekçeler ilgili ve yeterlidir.

47. Açıklanan nedenlerle, başvurunun tutukluluk süresinin matbu gerekçelerle uzatıldığı iddiası ile ilgili olarak "açıkça dayanaktan yoksun olması" sebebiyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Anayasa'nın 19. Maddesinin Sekizinci Fıkrasının İhlal Edildiği İddiası

48. Başvurucu, görevli ve yetkili mahkeme önüne çıkarılmadan altı ayı aşan süreyle özgürlüğünden yoksun bırakıldığını iddia etmiştir.

49. Başvurucunun bu şikâyetinin açıkça dayanaktan yoksun olmaması ve başkaca bir kabul edilemezlik nedeni de bulunmadığından kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir. Üye M. Emin KUZ bu görüşe katılmamıştır.

2. Esas Yönünden

50. Anayasa'nın 19. maddesinin sekizinci fıkrası şöyledir:

"Her ne sebeple olursa olsun, hürriyeti kısıtlanan kişi, kısa sürede durumu hakkında karar verilmesini ve bu kısıtlamanın kanuna aykırılığı halinde hemen serbest bırakılmasını sağlamak amacıyla yetkili bir yargı merciine başvurma hakkına sahiptir."

51. Anayasa'nın bu hükmü uyarınca hürriyeti kısıtlanan kişi, kısa sürede durumu hakkında karar verilmesini ve bu kısıtlamanın kanuna aykırılığı halinde hemen serbest bırakılmasını sağlamak amacıyla yetkili bir yargı merciine başvurma hakkına sahiptir.

52. Anayasada yer alan bu usulde adil yargılanma hakkının bütün güvencelerini sağlamak mümkün değil ise de, tutmanın koşullarına uygun somut güvencelerin yargısal nitelikli bir kararla sağlanması gerekir. Her incelemede veya incelemenin her aşamasında duruşma yapılması yargı sistemini işlemez hale getirebilir. Bununla birlikte özgürlüğünden yoksun bırakılan kişinin tutulma halinin devam edip etmeyeceğine ilişkin incelemenin, çelişmeli yargılama ilkesine uygun olarak ve kişinin dinlenilmesi suretiyle makul aralıklarla yapılması gerekir. (B.No: 2012/849, 4/12/2013, § 123-124)

53. Somut olayda başvurucunun 9/12/2011 tarihinde tutuklanması sonrasında açılan kamu davası kapsamında ilk duruşma 11/7/2012 tarihinde yapılmıştır. Bu tarihler arasında başvurucunun tutukluluk durumu duruşma yapılmaksızın dosya üzerinden incelenmiştir. Başvurucunun isnat edilen suç kapsamında tutukluluk durumunun duruşmasız olarak incelenmesi ve yedi ay boyunca bu şekilde devam eden bir usule göre özgürlüğünden

yoksun bırakılması yeterli güvencelerin sağlanmaması sonucunu doğurmuştur.

54. Açıklanan nedenlerle Anayasa’nın 19. maddesinin sekizinci fıkrasının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanun’un 50. Maddesinin Uygulanması

55. 6216 sayılı Kanun’un 50. maddesinin (1) numaralı fıkrasında, esas inceleme sonunda ihlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedileceği belirtilmiş olup, yerindelik denetimi yapılamayacağı, idari eylem ve işlem niteliğinde karar verilemeyeceği hüküm altına alınmıştır.

56. Başvuruda Anayasa'nın 19. maddesinin sekizinci fıkrasının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır. Başvuru kapsamında 25.000,00 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur. Kişi hürriyeti ve güvenliğine yönelik müdahale nedeniyle oluşan manevi zararın varlığı ile somut olayın özellikleri dikkate alınarak başvurucuya takdiren net 3.000,00 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

57. Başvurucu tarafından yapılan 172,50 TL başvuru harcı ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.672,50 TL yargılama giderinin ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucunun,

1. “Gerekçesiz kararlarla tutukluluğun devamına karar verildiği” şikâyetinin açıkça dayanaktan yoksunluk nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA, OYBİRLİĞİYLE,

2. “Makul sürede yetkili ve görevli mahkemeye çıkarılmama” şikâyetinin KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA, üye M. Emin KUZ’un karşı oyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

B. Soruşturma aşamasında tutukluluk durumunun duruşmasız olarak incelenmesi nedeniyle Anayasa’nın 19. maddesinin sekizinci fıkrasının İHLAL EDİLDİĞİNE, OYBİRLİĞİYLE,

C. Başvurucuya takdiren net 3.000,00 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, OYBİRLİĞİYLE,

D. Ödemenin kararın tebliğinden sonra Maliye Bakanlığına yapılacak başvurudan itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması halinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına, OYBİRLİĞİYLE,

E. Başvurucu tarafından yapılan 172,50 TL başvuru harcı ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.672,50 TL yargılama giderinin ÖDENMESİNE, OYBİRLİĞİYLE,

10/12/2014 tarihinde karar verildi.

KARŞIOY GEREKÇESİ

Başvurucunun, makul sürede mahkemeye çıkarılmadığı ve yargılama sürecinde gerekçesiz olarak tutukluluğunun devamına karar verildiği için kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin başvurusunun “makul sürede yetkili ve görevli mahkemeye çıkarılmama” şikâyeti yönünden kabul edilebilir olduğuna karar verilmiştir.

Kararda, başvurucunun mahkemeye çıkarılmadan altı ayı aşan süreyle özgürlüğünden yoksun bırakılma durumunun, tutuklandığı 9/12/2011 tarihi ile ilk duruşmasının yapıldığı

11/7/2012 tarihi arasında gerçekleştiği ve tutukluluğun 11/7/2012 tarihinden sonra da devam ettiği gerekçesiyle başvurunun kabul edilebilir olduğuna hükmedilmiştir.

Bilindiği gibi, 6216 sayılı Kanunun geçici 1. maddesinin sekizinci fıkrasına göre Anayasa Mahkemesinin zaman bakımından yetkisinin başlangıcı 23/9/2012 tarihidir. İhlal iddiasına dayanak teşkil eden nihaî işlem ve kararların bu tarihten önce kesinleşmemiş olması gerekmekte; aksi takdirde bu başvuruların zaman bakımından kabul edilemez olduğuna karar verilmektedir.

Başvurucunun makul sürede mahkeme önüne çıkarılmadığı konusundaki şikâyeti 9/12/2011-11/7/2012 tarihleri arasına ilişkindir. Dolayısıyla söz konusu şikâyete konu süreç 11/7/2012 tarihi itibariyle sona ermiştir.

Tutukluğun 11/7/2012 tarihinden sonra da devam ettiği ve 3/7/2013 tarihinde sona erdiği gerekçesiyle başvuruyu kabul edilebilir bulan çoğunluğun görüşünün tutukluluğun makul süreyi aşması ile ilgili şikâyetlerde, uzun tutukluluk şikâyetinin niteliği gereği kabul edilmesi doğru ise de, Anayasa Mahkemesinin zaman bakımından yetkisinin başlamasından önce sona eren süreçlere ilişkin şikâyetlerde bu kabul isabetli görünmemektedir.

Nitekim, AİHM de, gözaltına alındıktan sonra süresi içinde mahkeme önüne çıkarılmadıklarını ve tutukluluğun uzatılmasına itiraz etmek için gerekli olan evraka soruşturma safhasında gizlilik kararı alındığı için ulaşamadıklarını ileri süren başvurucuların, mahkeme önüne çıkarılmalarından ve ilgili evrak üzerindeki gizlilik kararının kaldırılmasından yaklaşık dört yıl geçtikten sonra bu şikâyetleri yapmalarını, hâlen tutuklu olarak yargılanmalarına rağmen, Sözleşmenin 35. maddesinin birinci paragrafındaki altı aylık sürenin aşılması sebebiyle, aynı maddenin dördüncü paragrafına göre kabul edilemez bularak reddetmiştir (Eroğlu vd./Türkiye, B. No:65194/10, 27/3/2012, par. 2 ve 3).

AİHM, başka bir kararında da, gerek hâkim önüne çıkarılmama gerekse ilgililerin tutuklanmaları ile tutukluluk hallerinin devamına dayanak oluşturan delillere erişim sorununun belirli bir süreçle ve bu süreç boyunca verilen kararlarla ilgili olduğunu ve bu sorunlara ilişkin değerlendirmenin davanın esasından tamamen ayrı tutulduğunu belirtmiştir (Karaosmanoğlu ve Özden/Türkiye, B.No:4807/08, 17/06/2014, par.47).

Bu itibarla, başvurucunun mezkûr şikayetine konu sürecin Anayasa Mahkemesinin zaman bakımından yetkisinin başladığı 23/9/2012 tarihinden önce gerçekleştiği ve sona erdiği anlaşıldığından, başvurunun bu kısmının “zaman bakımından yetkisizlik” sebebiyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerektiği düşüncesiyle çoğunluğun kabul edilebilirlik kararına katılmıyorum.

Üye M. Emin KUZ

MEHMET REŞİT ARSLAN VE DİĞERLERİ

B. No: 2013/583 | Karar tarihi: 10.12.2014

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2013/583

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

MEHMET REŞİT ARSLAN VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2013/583)

Karar Tarihi: 10/12/2014

R.G. Tarih-Sayı: 4/4/2015-29316

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Alparslan ALTAN

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Osman Alifeyyaz PAKSÜT

Muammer TOPAL

M. Emin KUZ

Raportör : Murat ŞEN

Başvurucu : 1. Mehmet Reşit ARSLAN

2. Sinan AKBAYIR

3. Muharrem GENÇ

4. Şehmus ÖZSUBAŞI

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucular, hükümlü olarak bulundukları Kırıkkale F Tipi Yüksek Güvenlikli Ceza İnfaz Kurumunun aldığı kararlar ve fiili uygulamalarıyla uzaktan eğitim yoluyla katıldıkları yüksek öğrenimleri için gerekli bilgisayar kullanımının ve kaynaklara ulaşımın kısıtlanmasının ve buna ilişkin şikâyetin usul hükümleri gözetilmeksizin İnfaz Hâkimliği tarafından reddedilmesinin eğitim ve öğrenim ile adil yargılanma haklarını ihlal ettiğini ileri sürmüşler ve tazminat talebinde bulunmuşlardır.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 7/1/2013 tarihinde Kırıkkale Cumhuriyet Başsavcılığı vasıtasıyla yapılmıştır. Dilekçe ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesi neticesinde belirlenen eksiklikler

tamamlatılmış ve Komisyona sunulmasına engel bir eksikliğin bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. İkinci Bölüm Üçüncü Komisyonunca 25/4/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Bölüm Başkanı tarafından 27/6/2014 tarihinde, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru konusu olay ve olgular 30/6/2014 tarihinde Adalet Bakanlığına (Bakanlık) bildirilmiştir. Bakanlık, tanınan ek süre sonunda görüşünü 29/8/2014 tarihinde Anayasa Mahkemesine sunmuştur.

6. Bakanlık tarafından Anayasa Mahkemesine sunulan görüş, başvuruculardan Mehmet Reşit Arslan'a 2/9/2014 tarihinde diğer başvuruculara 3/9/2014 tarihinde bildirilmiştir. Bakanlığın görüşlerine karşı cevaplarını, başvurucular Mehmet Reşit Arslan ve Muharrem Genç 12/9/2014 tarihinde, Şehmus Özsubaşı 17/9/2014 tarihinde Anayasa Mahkemesine sunmuştur. Başvurucu Sinan Akbayır cevap dilekçesi sunmamıştır.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

7. Başvurucular, başvuru tarihinde Kırıkkale F Tipi Yüksek Güvenlikli Ceza İnfaz Kurumunda terör suçundan hükümlü olarak bulunmaktadır.

8. Başvurucu Sinan Akbayır İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Halkla İlişkiler ve Tanıtım Bölümünde, başvurucu Muharrem Genç Ankara Üniversitesi Adalet Meslek Yüksek Okulunda ve Anadolu Üniversitesi İşletme Bölümünde, başvurucu Mehmet Reşit Arslan Gazi Üniversitesi Bilgi Yönetimi Bölümünde ve başvurucu Şehmus Özsubaşı Kırıkkale Üniversitesi Bilgisayar Programcılığı Bölümünde öğrencidir. Başvurucular uzaktan eğitim programına uygun bilgisayar sınıfını kullanarak eğitimlerine devam etmektedir.

9. Kırıkkale F Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu İdare ve Gözlem Kurulu, 18/9/2012 tarih ve K.2012/104 sayılı kararı ile 2012–2013 eğitim ve öğretim yılı uzaktan eğitim faaliyetlerinin planlanmasında, terör suçlusu hükümlülerin mesai günleri 13:30–16:30 saatleri arasında personel nezaretinde uzaktan eğitim sınıfına çıkarılmalarına karar vermiştir.

10. Anılan kararın gerekçe kısmı şöyledir:

"2011-2012 eğitim-öğretim yılında Kırıkkale İnfaz Hâkimliği'nin 26/10/2012 tarih ve 2011/192-232 sayılı kararı ile uzaktan eğitime katılan hükümlülerin hafta içi mesai saatleri içerisinde 08:00-12:00 ve 13:30-16:30 saatleri arasında uzaktan eğitim sınıfına çıkartılmalarına karar verilmiş ve uygulanmıştır. 2011-2012 eğitim yılında uzaktan eğitime çıkan hükümlülerin bir kısmının sevk gönderildiği bir kısmının da eğitimlerini tamamladığı, 2012-2013 eğitim-öğretim yılında ise yeni hükümlülerin kayıt yaptırdıkları, bunlardan çıkar amaçlı suç örgütüne üye olmak suçundan hükümlü A.G.'nin de uzaktan eğitime hak kazanması nedeniyle uzaktan eğitim sınıfına çıkarılma saatlerinin yeniden düzenlenmesine ihtiyaç duyulmuştur.7 hükümlünün terör, 1 hükümlünün de çıkar amaçlı suç örgütüne üye olma suçundan hükümlü olarak bulunması sebebi ile uzaktan eğitim sınıfına çıkarılma saatleri kurum derslikleri de göz önünde bulundurularak yeniden düzenlenmiştir,

Kurumumuzda 1 adet çini, 1 adet bilgisayar, 2 adet ağaç işleri, 1 adet anten kurulum sistemleri, 1 adet doğalgaz sıhhi tesisat atölyesi, çeşitli kurslar ve sosyal - kültürel faaliyetler için 1 adet derslik ve 1 adet uzaktan eğitim sınıfı bulunmaktadır. Kurumumuzun

Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza İnfaz Kurumu olması nedeniyle 5275 sayılı Kanunun 9 uncu maddesinde belirtilen hükümlü ve tutukluların barındırıldığı bunlardan terör suçu işleyenler ile tehlikeli sayılan tutuklu hükümlü olduğu dikkate alındığında eğitim öğretim faaliyetleri, meslek kursları ile sosyal kültürel faaliyetlere katılan tutuklu ve hükümlülerin suç grupları, türleri, iyi hallilikleri, kurumda bulundukları süre içerisinde tutum ve davranışları, kurumun ve görevli personelin güvenliği ile hükümlü ve tutukluların güvenliği de dikkate alınarak oluşturulmaktadır. Bahse konu faaliyetlerin yapılacağı alanlarda belirli sayıda ve özellikte güvenlik unsurlarının da değerlendirilerek belirlenip inşa edildiği, bu alanların dışında eğitim ve öğretim faaliyetlerinin yapılacağı başka bir alanın da bulunmaması, uzaktan eğitime katılacak hükümlülerin suç grupları itibari ile bir arada bulundurulmasına hem yasal olarak hem de güvenlik nedeniyle imkân bulunmaması, fiziki alan yetersizliği nedeniyle uzaktan eğitim için ikinci bir sınıfın açılmasının da imkânının bulunmadığı, ikinci bir sınıfın açılması halinde ise diğer hükümlü-tutukluların kullandıkları sosyal - kültürel faaliyetler ile meslek kurslarına katılamayacakları ve böylelikle eğitim-iyileştirme faaliyetlerinde diğer hükümlü-tutukluların hak kaybına neden olacağı bu durumda hakkaniyete uygun olmayacağı değerlendirilmektedir.

Bu itibarla; çıkar amaçlı suç örgütüne üye olmak suçundan hükümlü A.G'nin mesai günleri 08:30-12:00 saatleri arasında, terör suçlusu hükümlülerin ise, mesai günlerinde 13:30-16:30 saatleri arasında personel nezaretinde uzaktan eğitim sınıfına çıkarılmalarına, hükümlülerin 2012-2013 eğitim-öğretim yılı için bu şekilde uzaktan eğitimden faydalanmalarına"

11. Başvurucular, Kurulun anılan kararının önceki eğitim ve öğretim yıllarında belirlenenden daha az süre öngörmesi nedeniyle uzaktan eğitim sınıfına çıkarılma saatlerinin artırılması ve anılan kararını iptali için Kırıkkale İnfaz Hâkimliğine başvurmuşlardır.

12. İnfaz Hâkimliği, 14/11/2012 tarih ve E.2012/496, K.2012/496 sayılı kararı ile "hükümlülerin görmekte oldukları ve okumakta oldukları eğitim kurumlarının durumu, cezaevinin imkânları ve hükümlülerin eğitim sınıfına çıkmadıkları saatlerde de okumakta oldukları okullardan temin ettikleri ders kitaplarından çalışmak suretiyle eğitimlerini sürdürmeleri imkân dâhilinde olduğu" gerekçesiyle talebi reddetmiştir.

13. Anılan karara yapılan itiraz, Kırıkkale Ağır Ceza Mahkemesinin 7/12/2012 tarih ve 2012/820 Değişik İş sayılı kararı ile reddedilmiştir.

14. Karar, başvuruculara 20/12/2012 tarihinde tebliğ edilmiş ve başvurucular 7/1/2013 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuşlardır.

B. İlgili Hukuk

1. Ulusal Hukuk

15. 16/5/2001 tarih ve 4675 sayılı İnfaz Hâkimliği Kanunu'nun 4. maddesi şöyledir:

"İnfaz hâkimliklerinin görevleri şunlardır:

1. Hükümlü ve tutukluların ceza infaz kurumları ve tutukevlerine kabul edilmeleri, yerleştirilmeleri, barındırılmaları, ısıtılmaları ve giydirilmeleri, beslenmeleri, temizliklerinin sağlanması, bedensel ve ruhsal sağlıklarının korunması amacıyla muayene ve tedavilerinin yaptırılması, dışarıyla ilişkileri, çalıştırılmaları gibi işlem veya faaliyetlere ilişkin şikâyetleri incelemek ve karara bağlamak.

2. Hükümlülerin cezalarının infazı, müşahedeye tabi tutulmaları, açık cezaevlerine ayrılmaları, izin, sevk, nakil ve tahliyeleri; tutukluların sevk ve tahliyeleri gibi işlem veya faaliyetlere ilişkin şikâyetleri incelemek ve karara bağlamak.

3. Hükümlü ve tutuklular hakkında alınan disiplin tedbirleri ve verilen disiplin cezalarının kanun, tüzük veya yönetmelik hükümleri ile genelgelere aykırı olduğu iddiasıyla yapılan şikâyetleri incelemek ve karara bağlamak.

4. Ceza infaz kurumları ve tutukevleri izleme kurullarının kendi yetki alanlarına giren ceza infaz kurumları ve tutukevlerindeki tespitleri ile ilgili olarak düzenleyip intikal ettirdikleri raporları inceleyerek, varsa şikâyet niteliğindeki konular hakkında karar vermek.

5. Kanunlarla verilen diğer görevleri yapmak.

Kanunlarda başka bir yargı merciine bırakılan konulara ilişkin hükümler saklıdır.”

16. 4675 sayılı Kanun’un 6. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

“(2) Şikâyet başvurusu üzerine infaz hâkimi, duruşma yapmaksızın dosya üzerinden bir hafta içinde karar verir; ancak, gerek gördüğünde karar vermeden önce şikâyet konusu işlem veya faaliyet hakkında resen araştırma yapabilir ve ilgililerden bilgi ve belge isteyebilir; ayrıca ceza infaz kurumu ve tutukevi ile ilgili Cumhuriyet savcısının da yazılı görüşünü alır. (Ek cümle: 22/7/2010-6008 S.K./5.md.) Disiplin cezasına karşı yapılan şikâyet üzerine infaz hâkimi, hükümlü veya tutuklunun savunmasını aldıktan ve talep edilen diğer delilleri toplayıp değerlendirdikten sonra kararını verir. (Ek cümle: 22/7/2010-6008 S.K./5.md.) Hükümlü veya tutuklu, savunmasını, hazır bulunmak ve vekâletnamesini ibraz etmek koşuluyla avukatıyla birlikte veya avukatı aracılığıyla yapabilir. (Ek cümle: 22/7/2010-6008 S.K./5.md.) İnfaz hâkimi gerekli görmesi durumunda hükümlü veya tutuklunun savunmasını ceza infaz kurumunda da alabilir.”

17. 13/12/2004 tarih ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un 67. maddesinin (3) ve (4) numaralı fıkraları şöyledir:

"(3) Kapalı ve açık ceza infaz kurumları ile çocuk eğitim evlerinde ancak, eğitim ve iyileştirme programları çerçevesinde kurum yönetimince belirlenen yerlerde görsel ve işitsel eğitim araç ve gereçlerinin kullanımına izin verilebilir. Eğitim ve iyileştirme programları gerekli kıldığı takdirde denetim altında internetten yararlanılabilir. Hükümlü, odasında bilgisayar bulunduramaz. Ancak, Adalet Bakanlığının uygun görmesi hâlinde eğitim ve kültürel amaçlı olarak bilgisayarın ceza infaz kurumuna alınmasına izin verilebilir.

(4) Bu haklar, tehlikeli hâlde bulunan veya örgüt mensubu hükümlüler bakımından kısıtlanabilir. "

18. 20/3/2006 tarih ve 2006/10218 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Tüzük'ün 90. maddesinin (3), (4) ve (5) numaralı fıkraları şöyledir:

"(3) Kapalı ve açık kurumlar ile çocuk eğitim evlerinde ancak, eğitim ve iyileştirme programları çerçevesinde kurum yönetimince belirlenen yerlerde görsel ve işitsel eğitim araç ve gereçlerinin kullanımına izin verilebilir. Eğitim ve iyileştirme programları gerekli kıldığı takdirde denetim altında internetten yararlanılabilir. Hükümlü, odasında bilgisayar bulunduramaz. Ancak, Bakanlığın uygun görmesi hâlinde eğitim ve kültürel amaçlı olarak bilgisayarın kuruma alınmasına izin verilebilir.

(4) Bu haklar, idare ve gözlem kurulu kararı ile tehlikeli hükümlü oldukları saptananlar veya

örgüt mensubu hükümlüler bakımından kısıtlanabilir.

(5) İşlediği suçun nitelik ve işleniş biçimi göz önüne alındığında, toplum için ciddi bir tehlike oluşturan, kurumdaki tutum ve davranışlarıyla, suç işlemek amacıyla kurulan silâhlı örgütün yöneticiliğini yapmaya devam eden, bu konuda herhangi bir yöntemle, kurum içi veya dışındaki kişilere talimat veya mesaj veren hükümlülerin, idare ve gözlem kurulu kararıyla televizyon yayınlarını izlemesine ve bilgisayar ile internetten yararlanmasına izin verilmez."

19. 2006/10218 sayılı Tüzük'ün 40. maddesinin birinci fıkrasının (c) bendi şöyledir:

"(1) İdare ve gözlem kurulu aşağıda sayılan işleri yapmakla görevli ve yetkilidir;

...

c) Kurumlarda kalmakta olan hükümlüleri gruplandırmak,

..."

20. 17/6/2005 tarihli Gözlem ve Sınıflandırma Merkezleri Yönetmeliği'nde ceza infaz kurumlarında tutulan hükümlülerin gözlem ve sınıflandırılmalarına dair usul ve esaslar düzenlenmiştir.

21. Bakanlığın Genç ve Yetişkin Hükümlü ve Tutukluların Eğitim ve İyileştirilme İşlemleri ve Diğer Hükümlere ilişkin 46/1 Sayılı Genelgesi'nde uzaktan eğitime katılacak öğrencilerin, personel nezaretinde internetten yararlandırılabilecekleri belirtilmiştir.

2. Uluslararası Belgeler

22. Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesinin R (89) 12 sayılı "Ceza İnfaz Kurumlarındaki Eğitim" konulu tavsiye kararı ile ceza infaz kurumlarındaki eğitim hakkında üye devletlerce benimsenmesi önerilen temel ilkeler şunlardır:

"1. Bütün hükümlü ve tutukluların, meslekî eğitim, yaratıcı ve kültürel faaliyetler, bedensel eğitim, spor, sosyal eğitim ve kütüphane tesislerini ihtiva edecek şekilde tasarlanmış bir eğitime sahip olması sağlanacaktır.

2. Hükümlü ve tutuklulara verilecek eğitimin, dış dünyada aynı yaş gruplarına sağlanan eğitimle aynı olması sağlanacak ve öğrenme fırsatlarının alanı olabildiğince geniş tutulacaktır.

3. Ceza infaz kurumlarında eğitim; kişinin sosyal, ekonomik ve kültürel şartlarını akılda tutarak onu bir bütün hâlinde geliştirmeyi hedefleyecektir.

4. Ceza infaz kurumları sisteminin yönetimine katılanların ve ceza infaz kurumlarını yönetenlerin hepsi eğitimi mümkün olabildiğince daha fazla destekleyecek ve kolaylaştıracaktır.

5. Hükümlü ve tutukluların, eğitimin bütün yönlerine aktif olarak katılmasını teşvik etmek için her türlü çaba gösterilecektir.

6. Ceza infaz kurumları eğitimcilerinin, uygun yetişkin eğitim metotlarını benimsemelerinin sağlanması için geliştirme programları temin edilecektir.

7. Özel zorlukları olan hükümlü ve tutuklulara ve özellikle okuma yazma problemi olanlara özel itina gösterilecektir.

8. Meslekî eğitim, bireyin daha geniş olarak geliştirilmesine olduğu kadar, iş piyasasındaki

ihtiyaçlar da dikkate alınarak düzenlenecektir.

9. Hükümlü ve tutuklular haftada en az bir kez, iyi düzenlenmiş bir kütüphaneye gidebilmelidir.

10. Hükümlü ve tutukluların beden eğitimi çalışmaları yapmaları ve spor faaliyetlerine katılmaları teşvik edilmelidir.

11. Yaratıcı ve kültürel faaliyetlere önemli bir rol verilecektir. Çünkü bu faaliyetler hükümlü ve tutukluların kendilerini ifade etmelerinde ve geliştirmelerinde özel bir potansiyele sahiptir.

12. Sosyal eğitim, topluma geri dönmesini kolaylaştırmak amacıyla, hükümlü ve tutukluların ceza infaz kurumlarındaki günlük yaşamını idare etmesini sağlayacak uygulanabilir unsurları içine almalıdır.

13. Mümkün olan her durumda hükümlülerin ceza infaz kurumları dışında eğitime katılmasına izin verilmelidir.

14. Eğitimin ceza infaz kurumları içerisinde verilmesi gereken hâllerde, kurum dışından da destek alınmalıdır.

15. Hükümlü ve tutukluların salıverilme sonrasında da eğitimlerine devam etmelerini sağlayacak tedbirler alınmalıdır.

16. Hükümlü ve tutukluların uygun eğitim almalarını sağlayacak malî kaynak, alet, donanım ve öğretim personeli hazır bulundurulmalıdır.”

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

23. Mahkemenin 10/12/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 7/1/2013 tarih ve 2013/583 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvuruculaların İddiaları

24. Başvurucular, hükümlü olarak bulundukları Kırıkkale F Tipi Yüksek Güvenlikli Ceza İnfaz Kurumunda uzaktan eğitim kapsamında bilgisayar üzerinden lisans eğitimine katıldıklarını, bu sebeple bilgisayar odasının kullandırılmasının eğitim faaliyeti için gerekli olduğunu, ancak idare ve gözlem kurulunun aldığı kararla bu sınıftan yararlanmalarının haftada onbeş saate indiğini, bu sürenin eğitim ve öğretim faaliyetleri için yeterli olmadığını, ayrıca sınıfa giderken ceza infaz kurumu idaresinin arama yaparak bu faaliyete fiili olarak ve yıldırmak suretiyle engel olmaya çalıştığını, bilgisayarlardaki internete erişimin sınırlı olmasının da proje ve ödevlerin yapılmasına imkân vermediğini, buna ilişkin şikâyetlerin infaz hâkimliği tarafından duruşma ve keşif yapılmaksızın, tanık ve sorumlular dinlenmeden reddedildiğini belirterek Anayasa'nın 10., 17., 35., 36., 40. ve 42. maddelerinde tanımlanan eşitlik ilkesi, kötü muamele yasağı, mülkiyet, adil yargılanma, etkili başvuru ve eğitim ve öğrenim haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşler, kısıtlamanın kaldırılması ve tazminat talebinde bulunmuşlardır.

B. Değerlendirme

25. Başvuru formu ve ekleri incelendiğinde, başvurucular, haklarının keyfi sınırlandırılmasına imkân veren mevzuatın değiştirilmesine ilişkin taleplerinin doğrudan Anayasa Mahkemesinin önüne getirilememesinin etkili başvuru hakkını, siyasi ve etnik kimlikleri nedeniyle eğitim araçlarının kullandırılmasının sınırlandırılması ve eğitime

giderken arama gibi sıkı güvenlik önlemlerinin uygulanmasının kötü muamele yasağı, suç ve cezaların kanuniliği ve eşitlik hakkına aykırı olduğunu ve kendilerine ait bilgisayar gibi eğitim araçlarının belirli saatlerde kullanılmasına izin verilmemesinin mülkiyet hakkını ihlal ettiğini ileri sürmüşlerdir. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp, olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Başvurucuların değişik haklar temelinde ileri sürdüğü iddiaların özü, eğitim haklarının değişik gerekçelerle ve uygulamalarla sınırlandırılması ile bu konudaki şikâyetlerinin infaz hâkimliği tarafından adil yargılanma hakkı temelinde değerlendirilmediğine ilişkindir. Bu sebeple başvurucuların iddiaları adil yargılanma ve eğitim öğrenim hakları çerçevesinde incelenmiştir.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

a. Adil Yargılanma Hakkının İhlali İddiası

26. Başvurucular, uzaktan eğitim kapsamında bilgisayar odasından yararlanmaları gereken sürenin ceza infaz kurumu idaresince makul olmayan ve kabul edilemeyecek gerekçelerle sınırlandırılması üzerine Kırıkkale İnfaz Hâkimliği nezdinde yaptıkları şikâyetin duruşma ve keşif yapılmaksızın sorumlu görevliler dinlenmeden ve başvurucuların katılımı sağlanmadan, açık ve adil bir yargılama yapılmaksızın reddedilmesinin adil yargılanma haklarını ihlal ettiğini ileri sürmüşlerdir.

27. Bakanlık görüş yazısında, iddiaların bir disiplin cezasına yönelik olarak infaz hâkimliğine yapılan bir şikâyete ilişkin olmadığını, infaz hâkimliğinin ilgili kanun uyarınca dosya üzerinden inceleme yapabileceğini ve bu hususun Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) 6. maddesinin ihlali olarak kabul edilemeyeceğini belirtmiştir.

28. Başvurucular Mehmet Reşit Arslan, Muharrem Genç ve Şehmus Özsubaşı Bakanlık görüşüne karşı beyanlarında özetle, infaz hâkimliğinin duruşmasız yargılama yapmasının adil yargılanma hakkına uygun olarak değerlendirilemeyeceğini, duruşma yapmamanın istisna olması gerektiğini, ancak tam tersi bir durumun olduğunu, dosya üzerinden inceleme yapmanın idare lehine karar vermek olduğunu ileri sürmüşlerdir. Başvurucu Sinan Akbayır, Bakanlık görüşüne karşı beyan sunmamıştır.

29. Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası şöyledir:

"Herkes, Anayasa'da güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerinden, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi kapsamındaki herhangi birinin kamu gücü tarafından, ihlal edildiği iddiasıyla Anayasa Mahkemesine başvurabilir. Başvuruda bulunabilmek için olağan kanun yollarının tüketilmiş olması şarttır."

30. 30/11/2011 tarih ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un, "Bireysel başvuru hakkı" kenar başlıklı 45. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Herkes, Anayasada güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerinden, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve buna ek Türkiye'nin taraf olduğu protokoller kapsamındaki herhangi birinin kamu gücü tarafından, ihlal edildiği iddiasıyla Anayasa Mahkemesine başvurabilir."

31. Anılan Anayasa ve Kanun hükmüne göre, Anayasa Mahkemesine yapılan bir bireysel başvurunun esasının incelenebilmesi için, kamu gücü tarafından müdahale edildiği iddia edilen hakkın Anayasa'da güvence altına alınmış olmasının yanı sıra Sözleşme ve Türkiye'nin taraf olduğu ek protokollerinin kapsamına da girmesi gerekir. Bir başka

ifadeyle, Anayasa ve Sözleşme'nin ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün değildir (B.No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18).

32. Anayasa'nın "Hak arama hürriyeti" kenar başlıklı 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir."

33. Sözleşme'nin "Adil yargılanma hakkı" kenar başlıklı 6. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Herkes medeni hak ve yükümlülükleri ile ilgili uyuşmazlıklar ya da cezai alanda kendisine yöneltilen suçlamalar konusunda karar verecek olan, kanunla kurulmuş bağımsız ve tarafsız bir mahkeme tarafından davasının makul bir süre içinde, hakkaniyete uygun ve açık olarak görülmesini istemek hakkına sahiptir. …"

34. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasında herkesin meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahip olduğu belirtilmiştir. Anayasa'da adil yargılanma hakkının kapsamı düzenlenmediğinden bu hakkın kapsam ve içeriğinin, Sözleşme'nin "Adil yargılanma hakkı" kenar başlıklı 6. maddesi çerçevesinde belirlenmesi gerekir (B.No: 2012/13, 2/7/2013, § 38).

35. Sözleşme'nin adil yargılanma hakkını düzenleyen 6. maddesinde adil yargılanmaya ilişkin hak ve ilkelerin "medeni hak ve yükümlülükler ile ilgili uyuşmazlıkların" ve bir "suç isnadının" esasının karara bağlanması esnasında geçerli olduğu belirtilerek hakkın kapsamı bu konularla sınırlandırılmıştır. Bu ifadeden, hak arama hürriyetinin ihlal edildiği gerekçesiyle bireysel başvuruda bulunabilmek için, başvurucunun ya medeni hak ve yükümlülükleriyle ilgili bir uyuşmazlığın tarafı olması ya da başvurucuya yönelik bir suç isnadı hakkında karar verilmiş olması gerektiği anlaşılmaktadır (B.No: 2012/917, 16/4/2013, § 21).

36. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) içtihatlarına göre Sözleşme, bir kişinin sahip olduğunu ileri sürebileceği tüm hak ve yükümlülükler bakımından adil yargılanma hakkını güvenceye almamaktadır. Sözleşmenin 6. maddesi bir kimsenin "medeni hak ve yükümlülükleri"nin karara bağlanmasıyla ilgili bir yargılama usulünde uygulanır. Sözleşmenin 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasının "medeni" meselelerde uygulanabilirliği için ilk olarak bir uyuşmazlığın bulunması gerekir. İkinci olarak uyuşmazlık, en azından savunulabilir bir şekilde iç hukukta tanınmış olduğu söylenebilecek "haklar ve yükümlülükler" ile ilgili olmalıdır. Üçüncü olarak uyuşmazlık konusu "haklar ve yükümlülükler", Sözleşme'deki anlamıyla "medeni" olmalıdır. Son olarak adil yargılanma hakkının kapsamına alınması istenen usulün, medeni hak ve yükümlülüğe ilişkin bir uyuşmazlığı karara bağlaması gerekir (B.No: 2013/3912, 6/2/2014, § 21).

37. Somut olayda infaz hâkimliğinin hükümlü ve tutuklular (mahkûmlar) hakkındaki disiplin kararları dışında olan ve ceza infaz kurumunun idari işlerine ilişkin yapılan şikâyetlerin "medeni hak ve yükümlülükler" kapsamında kalıp kalmayacağının ve infaz hâkimliğinin yargı yeri olarak kabul edilip edilmeyeceğinin değerlendirilmesi gerekmektedir.

38. AİHM'in, Sözleşme'nin 6. maddesine dair benimsediği dinamik yorum anlayışı Mahkeme'nin medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili soyut bir tanımlama yapmaktan kaçınmasına neden olmaktadır. Medeni hak ve yükümlülük kavramı, ilke olarak, özel hukuk

davalarını Sözleşme'nin 6. maddesinin koruması altına almaktadır. Fakat AİHM, geliştirdiği içtihatla, özel kişiler arasındaki uyuşmazlıklar yanında, kamu hukuku özellikleri ağır basan, devlet ile birey arasındaki uyuşmazlıkları da medeni hak ve yükümlülük kavramına dâhil etmekte ve 6. maddenin kapsamına girdiğini ortaya koymaktadır. AİHM'in bu yaklaşımı, Avrupa devletlerinin, devletlerin kamu gücüne dayanan bir imtiyazı kullandığı alanlarda da hukuk yolları sağlama eğilimi ile uyumludur (B.No: 2013/3912, 6/2/2014, § 23).

39. Adil yargılanma hakkının bir insan hakkı olarak kavranmasının bir sonucu olarak AİHM'in geliştirdiği içtihatlar ile "medeni hak ve yükümlülükler" deyiminin kapsamını genişletmesinin en önemli sonucu adil yargılanma hakkının norm alanının genişlemesi olmuştur. Adil yargılanma hakkının norm alanının genişlemesinin bir sonucu olarak, bireyler sahip olduklarını iddia ettikleri tüm yasal hak ve yükümlülükleri talep edebilir; aynı zamanda devletin bu hak ve yükümlülüklere yaptığı her türlü müdahaleye yargı önünde itiraz edebilirler (B.No: 2013/3912, 6/2/2014, § 24).

40. Anayasa'nın 36. maddesinde yer alan adil yargılanma hakkının kapsamının belirlenmesinde de AİHM'in "medeni hak ve yükümlülükler" deyiminin kapsamını genişletme eğilimi göz önüne alınmalıdır. AİHM, "medeni hak ve yükümlülükler" deyimini, hangi hukuk alanına girdiğine ve devletin müdahale edip etmediğine bakmaksızın, bir kişinin sahip olduğu, savunulabilecek hak ve yükümlülükleri kapsayacak şekilde genişletme eğilimindedir (B.No: 2013/3912, 6/2/2014, § 26).

41. Mahkûmların cezaevinde tutulmaları sürecinde cezaevi idaresinin işlemleri nedeniyle karşılaşabilecekleri ve 4675 sayılı Kanun'un 4. maddesinde infaz hâkimliğinin görevleri arasında sayılan durumların, mahkûmların cezaevinin getirdiği doğal kısıtlamalar temelinde korunan hakları için güvence oluşturması için kabul edildiği söylenebilir. Bu haklar somut olarak sayılmamış ise de her mahkûmun cezaevinde bulunmanın getirdiği kısıtlamalar çerçevesinde tüm temel hak ve özgürlüklere sahip olduğu açıktır (§ 63). Dolayısıyla infaz hâkimliğinin görevleri arasında sayılan durumlar "medeni hak ve yükümlülükler" kapsamında kabul edilmelidir.

42. İnfaz hâkimliğinin yargı yeri olup olmadığı konusunda, AİHM'in, Sözleşme'nin 6. maddesinde düzenlenen adil yargılanma hakkı bağlamında mahkemeyi, ulusal kanunlarda mahkeme olarak nitelendirilmiş olup olmadığına bakmaksızın, belli bir usul izleyerek ve hukuk kurallarına dayanarak, gerektiğinde devlet zoruyla yerine getirilmesi mümkün olan karar verme yetkilerini elinde tutan organ olarak nitelendirmesi esas alınmalıdır (B.No. 2013/3912, 6/2/2014, § 35; ayrıca bkz. Sramek/Avusturya, B. No: 8790/79, 22/10/1984, § 36). İlgili karar organının mahkeme olarak nitelendirilebilmesi için ayrıca dava konusu olayı hem maddi hem de hukuki açıdan inceleme yetkisine sahip olması (bkz. Belilos/İsviçre, B.No: 10328/83, 28/4/1988, § 70) ve dava konusunu bağlayıcı bir şekilde sonuçlandırma yetkisinin bulunması gereklidir (bkz. Findlay/İngiltere, B.No: 22107/93, 25/2/1997, § 77).

43. Bu tanıma göre yargısal faaliyetin en önemli unsuru, bir hukuki uyuşmazlığın tüm yönleriyle esastan çözümlenerek karara bağlanması ve bu kararın kesin hüküm niteliği taşımasıdır. Kesin hüküm, davanın tarafları arasındaki hukuki ilişkinin, bütün bir gelecek için kesin olarak tespiti veya düzenlenmesi ve aynı davanın hükmün kesinleşmesinden sonra yeniden açılamamasıdır (B.No. 2013/3912, 6/2/2014, § 36). Dolayısıyla infaz hâkimliği, mahkûmlar ve cezaevi idaresi arasında meydana gelebilecek uyuşmazlıkları çözüme kavuşturan ve kendi yargılama usulü çerçevesinde kesin karara ulaştıran bir yargı merciidir.

44. Yukarıda belirtilen açıklamalar çerçevesinde başvuruculların, uzaktan eğitim için

bilgisayar odasında geçirmeleri gereken sürenin kısıtlanmasına ilişkin olarak infaz hâkimliğine yaptıkları şikâyetin duruşma yapılmaksızın, beyanları alınmadan, keşif yapılmadan ve sorumluları dinlenmeden dosya üzerinden karara bağlanmasına ilişkin iddialarının adil yargılanma hakkı çerçevesinde incelenmesi gerekir.

i. Duruşmalı Yargılama Yapılmadığına Dair İddialar

45. 6216 sayılı Kanun'un 'Bireysel başvuruların kabul edilebilirlik şartları ve incelenmesi' kenar başlıklı 48. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

“Mahkeme, açıkça dayanaktan yoksun başvuruların kabul edilemezliğine karar verebilir.”

46. Anılan kanuni düzenlemeden de anlaşıldığı üzere Anayasa Mahkemesi, açıkça dayanaktan yoksun başvuruların kabul edilemez olduğuna karar verebilir. Başvurucunun ihlal iddialarını kanıtlayamadığı, iddialarının salt kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin olduğu, karmaşık veya zorlama şikâyetlerden ibaret olan ya da temel haklara yönelik bir müdahalenin olmadığı veya müdahalenin meşru olduğu açık olan başvurular açıkça dayanaktan yoksun kabul edilebilir (B.No: 2012/665, 13/6/2013, § 20).

47. Anayasa'nın 141. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

“Mahkemelerde duruşmalar herkese açıktır. Duruşmaların bir kısmının veya tamamının kapalı yapılmasına ancak genel ahlâkın veya kamu güvenliğinin kesin olarak gerekli kıldığı hallerde karar verilebilir.”

48. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkının temel unsurlarından biri de Anayasa’nın 141. maddesinde düzenlenen yargılamanın açık ve duruşmalı yapılması ilkesidir. Yargılamanın açıklığı ilkesinin amacı adli mekanizmanın işleyişini kamu denetimine açarak yargılama faaliyetinin saydamlığını güvence altına almak ve yargılamada keyfiliği önlemektir. Bu yönüyle ilke hukuk devletinin en önemli gerçekleştirme araçlarından birini oluşturur. Ancak bu her türlü yargılamanın mutlaka duruşmalı yapılması zorunluluğu anlamına gelmez. Adil yargılama ilkelerine uyulmak şartıyla usul ekonomisi ve iş yükünün azaltılması gibi amaçlarla bazı yargılamaların duruşmadan istisna tutulması ve duruşma yapılmaksızın karara bağlanması anayasal hakların ihlalini oluşturmaz (B.No: 2013/664, 17/9/2013, § 107).

49. Duruşmalı yargılama ilkesi, adil yargılanma hakkının gereklerinin bir bütün olarak uygulanmasını gerektiren ilk derece mahkemelerindeki ceza davalarında (bkz. Findlay/Birleşik Krallık, B.No: 22107/93, 25/2/1997, § 79) ve kişinin, duruşmada, kendi savunmasını yaparken lehe delilleri ortaya koyması, aleyhe delilleri dinlemesi ve tanıkların sorgu ve çapraz sorgusuna katılması gibi haklarının bulunduğu durumlarda bilhassa önemlidir (bkz. Jussilia/Finlandiya, B.No: 73053/01, 23/11/2006, § 40).

50. Diğer taraftan duruşmalı yargılama ilkesi her yargılama için mutlak bir yükümlülük değildir. Bu durum, kişinin kendi özgür iradesi ile açık veya zımni olarak duruşmadan feragat edebilmesinin adil yargılanma hakkı açısından mümkün olmasının bir sonucudur (bkz. Hakansson ve Sturesson/İsveç, 11855/85, 21/2/1990, § 66). Dolayısıyla mahkemelerde duruşmalı yargılama gerektirmeyen usul hükümlerinin uygulanabilmesi de mümkündür. Özellikle ceza yargılaması dışındaki yargılamalarda, yargılamaya konu olguların güvenilir veya duruşma gerektirecek bir itiraza konu olmaması durumunda ve mahkemelerin, tarafların sunduğu belgeler ve diğer yazılı materyallerle adil ve makul karar verebileceği durumlarda duruşmalı yargılama yapılması gerekmeyebilir (Benzer kararlar için bkz.

Jussilia/Finlandiya, § 40; Döry/İsveç, B.No. 28394/95, 12/11/2002, § 37; Pursiheimo/Finlandiya, B.No: 57795/00, 25/11/2003). Bununla birlikte yargılamaya taraf olan kişilerin hakkaniyetli yargılama temelinde beyanlarını sözlü vermesinin gerektiği durumlarda duruşma yapılmaması yargılamanın bir bütün olarak adil olmasını engelleyebilir (bkz. Göç/Türkiye, B.No: 36590/97, 11/7/2002, § 51).

51. Somut olayda başvuruculaın, uzaktan eğitim sınıfının saatlerinin kısıtlanmasına ilişkin şikâyetleri, infaz hâkimliği tarafından 4675 sayılı Kanun'un 6. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca dosya üzerinden inceleme yapılarak karara bağlanmıştır. "Klasik anlamda" bir mahkeme niteliğinde olmayan infaz hâkimliği, "medeni hak ve yükümlülükler" kapsamında bir yargılama yapmaktadır. Bu nedenle ceza yargılamasındaki suç isnadı çerçevesinde Sözleşme'nin 6. maddesinin (3) numaralı fıkrasında düzenlenen güvencelerin infaz hâkimliği yargılamasında sağlanması gerekmez.

52. İnfaz hâkimliklerinin görevi 4675 sayılı Kanun'un 4. maddesi gereğince mahkûmların, cezaevinin idari uygulamalarına karşı şikâyetlerini değerlendirmektir. Bu şikâyetler cezaevi idaresinin mahkûmlar hakkında aldığı idari karar ve işlemlere yöneliktir. Dolayısıyla infaz hâkimliğinin duruşmasız karar vermesi adil yargılanma ilkesine bir müdahale olarak değerlendirilmemelidir. Somut olayda başvuruculaın, uzaktan eğitim sınıfı kullanımının kısıtlanmasına ilişkin iddiaların duruşma yapılmaksızın dosya üzerinden tarafların sunduğu belgeler ve diğer materyaller çerçevesinde değerlendirilmiş olmasının, infaz hâkimliğinin yaptığı yargılamayı bir bütün halinde adil olmaktan çıkardığına dair somut herhangi bir bilgi ve belge sunamadıkları anlaşılmaktadır.

53. Açıklanan nedenlerle, başvurunun bu kısmının bir ihlalin olmadığı açık olduğundan "açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

ii. Başvuruculaın Adil Yargılanma Hakkına İlişkin Diğer İddiaları

54. Başvurucular infaz hâkimliğinin keşif yapmadan karar vermesinin adil yargılanma hakkını ihlal ettiğini ileri sürmüşlerdir.

55. Adil yargılanma hakkı bireylere dava sonucunda verilen kararın değil, yargılama sürecinin ve usulünün adil olup olmadığını denetletme imkânı verir. Bu nedenle, bireysel başvuruda adil yargılanmaya ilişkin şikâyetlerin incelenebilmesi için başvurucunun, yargılama sürecinde haklarına saygı gösterilmediği, bu çerçevede yargılama sürecinde karşı tarafın sunduğu deliller ve görüşlerden bilgi sahibi olamadığı veya bunlara etkili bir şekilde itiraz etme fırsatı bulamadığı, kendi delillerini ve iddialarını sunamadığı ya da uyuşmazlığın çözüme kavuşturulmasıyla ilgili iddialarının, derece mahkemesi tarafından dinlenmediği veya kararın gerekçesiz olduğu gibi, mahkeme kararının oluşumuna sebep olan unsurlardan değerlendirmeye alınmamış eksiklik, ihmal ya da açık keyfiliğe ilişkin bir bilgi ya da belge sunmuş olması gerekir (B.No: 2013/2767, 2/10/2013, § 22).

56. Başvuruculaın keşif yapılmamasına ilişkin iddialarının, esas itibarıyla infaz hâkimliği ve itiraz mercii tarafından delillerin değerlendirilmesinde ve yorumlanmasında isabet olmadığına ilişkin olduğu, yürütülen yargılama sırasında başvuruculaın, karşı tarafın sunduğu deliller ve görüşlerle ilgili bilgi sahibi olma ve bunlara karşı etkili bir şekilde itiraz etme ve kendi delillerini ve iddialarını sunma konularında bir sorunla karşılaştığına dair bir bulguya rastlanılmadığı gibi yapılan yargılama ve kurulan hükümde bariz takdir hatası veya açık keyfilik de tespit edilmemiştir

57. Açıklanan nedenlerle, başvurunun bu kısmının bir ihlalin olmadığı açık olduğundan “açıkça dayanaktan yoksun olması” nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Eğitim Öğrenim Hakkının İhlali İddiaları

58. Bakanlık görüşünde, bireysel başvurunun kabul edilebilirliğine ilişkin bir değerlendirmede bulunulmamıştır.

59. Başvurucuların Anayasa’nın 42. maddesinde düzenlenen eğitim ve öğrenim hakkının ihlal edildiğine ilişkin başvurusunun, açıkça dayanaktan yoksun olmadığından ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de görülmediğinden kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

60. Anayasa'nın "Eğitim ve öğrenim hakkı ve ödevi" başlıklı 42. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Kimse, eğitim ve öğrenim hakkından yoksun bırakılamaz. Öğrenim hakkının kapsamı kanunla tespit edilir ve düzenlenir."

61. Sözleşme’ye ek Türkiye'nin taraf olduğu 1 No.lu Protokol'ün "Eğitim hakkı" başlıklı 2. maddesi şöyledir:

"Hiç kimse eğitim hakkından yoksun bırakılamaz. … "

62. Başvurucular, hükümlü olarak bulundukları Kırıkkale F Tipi Yüksek Güvenlikli Ceza İnfaz Kurumunda uzaktan eğitim kapsamında bilgisayar üzerinden lisans eğitimine katıldıklarını, bu sebeple uzaktan eğitim sınıfının kullandırılmasının eğitim faaliyeti için önemli olduğunu, ancak idare ve gözlem kurulunun aldığı kararla bu sınıftan yararlanmalarının haftada onbeş saate indirildiğini, bu sürenin eğitim ve öğretim faaliyetleri için yeterli olmadığını, ayrıca sınıfa girerken ceza infaz kurumu idaresinin arama yaparak bu faaliyete de fiili olarak yıldırmak suretiyle engel olmaya çalıştığını, bilgisayarlardaki internete erişimin sınırlı olmasının da proje ve ödevlerin yapılmasına imkân vermediğini belirterek eğitim ve öğrenim haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

63. Bakanlık, görüş yazısında, Anayasa Mahkemesi ve AİHM kararlarına atıfta bulunarak eğitim hakkının demokratik bir toplumda temel bir yer işgal ettiğini, önemine rağmen bu hakkın mutlak olmadığını, doğası gereği Devlet tarafından düzenleme yapılmasını gerektirdiğinden zımnen kabul edilen bazı kısıtlamalar olabileceğini, somut olayda cezaevi idaresinin yeni bir uzaktan eğitim sınıfı açma imkânı olmadığının belirtildiğini, farklı suçlardan hükümlü olanların aynı sınıfta olmasının güvenlik riski oluşturacağı gözetilerek ders saatlerinde düzenleme yapıldığını ve hükümlülere diğer ders materyalleri ile derslerine çalışma imkânlarının verildiği hususlarının gözetilmesi gerektiğini belirtmiştir.

64. Başvurucular Mehmet Reşit Arslan, Muharrem Genç ve Şehmus Özsubaşı’nın Bakanlık görüşüne karşı beyanlarında genel olarak başvuru formunda ileri sürdükleri iddialarını tekrar ederek cezaevi tarafından yapılan kısıtlamanın, yüksek öğrenimi asgari düzeyde devam ettirme imkânını ortadan kaldırdığını, uzaktan eğitime ilişkin tüm materyallere niteliği itibarıyla bilgisayar üzerinden ulaşılabildiğini, derslere bilgisayar üzerinden katılma zorunluluğunu saat kısıtlaması yüzünden yerine getiremediklerini, internet sınırlaması yüzünden de derslere yönelik araştırmaları yapamadıklarını ileri sürmüşlerdir.

a. Genel İlkeler

65. Mahkûmlar, Anayasa'nın 19. maddesi kapsamında hukuka uygun "bir mahkûmiyet kararına bağlı olarak tutma" şeklinde değerlendirilebilecek kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkı dışında (bkz. B.No: 2014/1711, 23/7/2014, §§ 29-33) Anayasa'nın ve Sözleşme'nin ortak alanı kapsamında kalan temel hak ve hürriyetlerin tamamına genel olarak sahiptirler (Aynı yönde bir karar için bkz. Hirst/Birleşik Krallık (No. 2), B.No. 74025/01, 6/10/2005, § 69). Bununla birlikte cezaevinde tutulmanın kaçınılmaz sonucu olarak suçun önlenmesi ve disiplinin sağlanması gibi cezaevinde güvenliğin sağlanmasına yönelik kabul edilebilir makul gerekliliklerin olması durumunda bu haklar sınırlanabilir. Ancak bu durumda dahi mahkûmların haklarına yönelik yapılacak sınırlandırmalar temel hak ve hürriyetlerin sınırlandırılmasına ilişkin olarak Anayasa'nın 13. maddesinde belirtilen kanunla, meşru bir amaçla ve demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun olarak ölçülü olma şartlarını taşımalıdır (Aynı yönde bir karar için bkz. Silver ve Diğerleri/Birleşik Krallık, B.No. 5947/72, 6205/73, 7052/75, 7061/75, 7107/75, 7113/75, 7136/75, 25/3/1983, §§ 99-105).

66. Eğitim, sınırlı kaynaklar da gözetildiğinde karmaşık ve masraflı bir faaliyettir. Devlet, eğitime erişimi nasıl düzenleyeceğine karar vermek için eğitim ihtiyaçları ile bunları karşılayacak sınırlı imkânlar arasında denge kurmak zorundadır. Ancak, diğer kamu hizmetlerinden farklı olarak eğitim, Anayasa ve Sözleşme uyarınca doğrudan güvence altına alınmış bir haktır. Ayrıca, eğitim çok özel bir kamu hizmeti olarak sadece doğrudan faydaları olan bir hizmet değil geniş sosyal fonksiyonları da olan bir hizmettir. Demokratik bir toplumda insan haklarının sağlamlaşması ve devamı için eğitim hakkının vazgeçilmez ve temel bir katkısı olduğu da aşikârdır (bkz. Velyo Velev/Bulgaristan, B.No:16032/07, 27/5/2014, § 32).

67. Öte yandan eğitimin toplum için taşıdığı öneme karşın, eğitim hakkı mutlak ve sınırsız bir hak değildir. Eğitimin niteliği gereği devlet tarafından düzenleme yapılmasını gerektirdiğinden bazı kısıtlamalara tabi tutulması da doğaldır. Şüphesiz eğitim kurumlarını düzenleyen kurallar, toplumun ihtiyaç ve kaynakları ile eğitimin farklı düzeylerine has özelliklere göre, zaman ve mekân içinde değişiklik gösterebilir. Bu nedenle, devletler bu konuda yapacakları düzenleme ve uygulamalarda belli bir takdir alanına sahiptirler. Devletin bu takdir alanı, eğitim kurumunun seviyesi yükseldikçe artmakta, buna karşılık bu eğitimin birey ve toplum bakımından önemine bağlı olarak azalmaktadır (B.No: 2012/782, 26/6/2014, § 37; Ponomaryovi/Bulgaristan, 5335/05, 21/6/2011, § 50).

68. Anayasa'nın 42. maddesinde yer alan eğitim ve öğrenim hakkı, kamu otoritelerine bireyin eğitim ve öğrenim almasını engellememe negatif ödevini yüklemekle birlikte Anayasa'da öngörülen ilköğretim dışında devletin tüm bireylere eğitim ve öğrenim sağlaması şeklinde pozitif bir ödev de yüklememektedir (B.No: 2012/782, 26/6/2014, § 32). Bununla birlikte kamu otoriteleri, katılma imkânı sağlanan eğitim ve öğretime herkesin etkin bir şekilde katılabilmesini sağlamakla yükümlüdür. Başka bir ifade ile eğitim ve öğrenim hakkı belli bir zamanda mevcut olan eğitim kurumlarına erişimin sağlanmasını güvence altına almaktadır (bkz. Belçika Eğitim Dili Davası, B.No: 1474/62, 1677/62, 1691/62, 1769/63, 1994/63, 2126/4, 23/7/1968; Ponomaryovi/Bulgaristan, B.No: 5335/05, 21/6/2011; Catan ve diğerleri/Moldovya Cumhuriyeti ve Rusya, B.No: 43370/04, 19/10/2012; Kjeldsen, Busk Madsen ve Pedersen/Danimarka, 5926/72, 7/12/1976, § 53). Böylelikle eğitim hakkı, kamu ve özel eğitim kurumlarını kapsadığı gibi eğitimin ilk, orta ve yüksek öğrenim seviyelerini de kapsar (B.No: 2012/782, 26/6/2014, § 35; benzer yöndeki AİHM kararı için bkz. Kjeldsen, Busk Madsen ve Pedersen/Danimarka, 7/12/1976, § 50; Leyla Şahin/Türkiye,

44774/98, 10/11/2005, §§ 134-136).

69. Anayasa’nın 42. maddesinde ve Sözleşme’ye ek 1 No.lu Protokol'ün 2. maddesinde eğitim hakkının sınırlandırılmasına ilişkin bir düzenleme yapılmamıştır. Bununla birlikte Anayasa’nın 42. maddesinde “öğrenim hakkının kapsamı kanunla tespit edilir ve düzenlenir” ifadesi ile eğitimin karmaşık ve masraflı yapısı gözetilerek devlete bir takdir alanı yaratılmıştır. Bu takdir alanı, eğitim kurumlarını düzenleyen kuralların toplumun ihtiyaç ve kaynakları ile eğitimin farklı düzeylerine özgü nitelikleri açısından zaman ve mekâna göre değişebilmesinden kaynaklanmaktadır. Yine de takdir alanı içinde yapılacak düzenlemelerdeki kısıtlamaların kabul edilebilir olup olmadığı değerlendirilirken kısıtlamaların kişiler açısından öngörülebilir olup olmadığına, meşru amaç izlenip izlenmediğine ve başvurulan araç ile ulaşılmak istenen amaç arasında makul bir orantılılık ilişkisi bulunup bulunmadığına bakılmalıdır (bkz. Leyla Şahin/Türkiye, § 154). Dolayısıyla eğitim hakkının özüne dokunan ve etkinliğini ortadan kaldıran kısıtlamalardan korunmak için bu kısıtlamaların öngörülebilir olması ve meşru amaç çerçevesinde ölçülü olarak yapılması gereklidir.

70. Anayasa’nın 42. maddesinde eğitim hakkının sınırlandırılmasında Anayasa ve Sözleşme’nin ortak alanında kalan diğer haklardan farklı olarak belirli ve sınırlı meşru amaçlar düzenlenmemiştir (Benzer bir karar için bkz. Velyo Velev/Bulgaristan, § 32). Bu durumun, devletin takdir alanının sınırsız olduğu sonucunu doğurduğu söylenemez. Zira Anayasa’nın 13. maddesi uyarınca temel hak olan eğitim hakkının kısıtlanmasında yukarıdaki paragrafta da belirtildiği gibi kanunilik, meşru amaç, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gerekleri ve ölçülülük ilkesi aranacaktır.

71. Eğitim hakkı, devleti belli eğitim kurumlarını kurma ve destekleme yükümlülüğü altına sokmamaktadır. Bununla birlikte, kurulan ve desteklenen bir eğitim kurumuna etkili bir şekilde erişimi sağlamak devlet için bir yükümlülüktür (bkz. Ponomaryovi/Bulgaristan, § 49). Bu kapsamda Anayasa’nın 42. maddesi ve Sözleşme’nin eki 1 No.lu Protokol'ün 2. maddesinin ceza infaz kurumlarında mahkûmlara eğitim ve öğrenim faaliyeti imkânları sağlanması için bir düzenleme yapılmasını güvence altına aldığı söylenemez (Aynı yönde kararlar için bkz. Durmaz, Işık, Unutmaz ve Seza/Türkiye [kabul edilebilirlik kararı (k.k.)], B. No: 46506/99 46569/99 46570/99, 4/9/2001; Epistatu/Romanya, B. No: 29343/10, 24/9/2013, § 62 ve 63). Ancak ceza infaz kurumlarında mahkûmların eğitimi için bir kurum açılmışsa mahkûmiyetin doğal sonuçları çerçevesinde mahkûmların eğitim faaliyetine erişiminin sağlanması gerekmektedir.

72. Anayasa’nın 42. maddesi devlete ceza infaz kurumlarında mahkûmlara eğitim öğrenim imkânı sağlanması yönünde pozitif bir yükümlülük yüklememiştir. Bununla birlikte 5275 sayılı Kanun’da, İnfaz Tüzüğü’nde ve Adalet Bakanlığı Genelgelerinde mahkûmlar için eğitsel, kültürel ve sosyal faaliyetlerin önemi vurgulanarak bu tür faaliyetlerin mahkûmların topluma kazandırılmasındaki önemi ortaya konulmuş (§§ 15-21) ve yasal olarak devlet, mahkûmlara ceza infaz kurumunun imkânları çerçevesinde eğitim ve öğrenim sağlama yükümlülüğü altına girmiştir. Uluslararası belgelerde de aynı husus dile getirilmiş, tutuklu ve mahkûmların eğitim faaliyetlerine katılmalarının sağlanması gerektiği vurgulanmıştır (bkz. § 22). Dolayısıyla Anayasa ve Sözleşme’de olmayan bir yükümlülük ceza infaz kurumunun imkânları da gözetilerek yasalarla ortaya konulmuştur. Bu çerçevede ceza infaz kurumunda sağlanan bir eğitim faaliyetine erişimin engellenmemesi ceza infaz kurumu için bir zorunluluktur.

73. Yasalar uyarınca mahkûmlara tanınan eğitim hakkının sınırlandırılması hususunda Anayasa ve Sözleşme'de bir yükümlülük yüklenmediği gerekçesi ile sınırsız bir takdir alanı olduğu söylenemez. Bu durumda dahi Anayasa'nın 13. maddesindeki düzenleme esas alınmalıdır. Anayasa'nın 13. maddesindeki sınırlamanın sınırı belirlenirken mahkûmlar açısından cezaevinde bulunmanın doğal ve kaçınılmaz sonuçları göz önünde tutulmalıdır. Zira mahkûmların temel hak ve hürriyetlere genel olarak sahip olmaları, bu hakların mahkûmlar için ceza infaz kurumu dışındaki bireyler kadar güvence altına alındığı anlamında değerlendirilmemelidir. Ceza infaz kurumlarının işlevi ve amacı kapsamında mahkûmların hakları ceza infaz kurumuna girmekle zaten sınırlanmıştır. Eğitim hakkı için de aynı değerlendirme mümkündür. Eğitim hakkı çerçevesinde eğitim ve öğrenim faaliyetlerine katılımın ceza infaz kurumunun imkânları çerçevesinde tanınması halinde bu katılımın cezaevinde tutulmanın kaçınılmaz sonuçları çerçevesinde değerlendirilmesi gerekir. Ancak her halükarda böyle bir imkânın tanınmasından sonra sınırlanması durumunda da öngörülebilirlik, meşru amaç, demokratik toplumun gerekleri ve ölçülülük ilkeleri gözetilmelidir.

b. Genel İlkelerin Uygulanması

74. Mevcut yasal düzenlemeler (§§ 15-21) ve Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesinin tavsiye kararları (§ 22) kapsamında ceza infaz kurumlarında mahkûmlara yönelik eğitim ve öğrenim olanaklarının sağlanması gerekli olmasına rağmen Anayasa'nın 42. maddesinde düzenlenen eğitim hakkı Devlete böyle bir yükümlülük yüklememektedir (Bkz. Benzer yöndeki karar için Napoli/İtalya, B.No: 26161/95, 18/5/1998; Epistatu/Romanya, B.No: 29343/10, 23/9/2013, § 63). Ancak böyle bir yükümlülüğün olmamasına rağmen Devlet tarafından eğitim imkânlarının sağlanması durumunda eğitim hakkının kısıtlanmasında yukarıda belirtilen ilkeler temelinde hareket edilmelidir.

75. Başvuru konusu olayda, başvurucular uzaktan eğitim ile yüksek öğrenimlerine başlamışlar ve cezaevi idaresi de Bakanlığın genelgesi uyarınca başvurucuların eğitim faaliyetlerine katılabilmeleri için uygun bir bilgisayar odası temin etmiştir. 2011/2012 eğitim-öğretim döneminde başvurucular kendilerine tanınan imkânlar çerçevesinde eğitim faaliyetlerine devam etmişlerdir. Ancak 2012/2013 eğitim-öğretim yılında çıkar amaçlı suç örgütüne üye olmak suçundan hükümlü bir kişinin de uzaktan eğitime başlaması nedeniyle güvenliğin sağlanması amacıyla bilgisayar odasının kullanımında yeni bir düzenlemeye ihtiyaç duyulmuştur. Bunun üzerine cezaevi idare ve gözlem kurulu, 5275 sayılı Kanun'un verdiği yetkiye dayanarak bilgisayar odasını kullanma saatlerini başvurucular açısından kısıtlamıştır. Diğer taraftan başvurucular, bilgisayar odasının kullanılmasının da tek başına yeterli olmadığını ve odalarına bilgisayarlarını taşıyarak kullanmalarının engellendiğini, bilgisayar odasına gidiş ve gelişlerde uygulanan sıkı güvenlik tedbirlerinin eğitimden yıldırmak için yapıldığını belirtmişlerdir. Ayrıca bilgisayarların internet bağlantısının sınırlandırılmasının ödev veya hazırlık çalışması yapma imkânını ortadan kaldırdığı ileri sürülmüştür.

76. Yüksek güvenlikli bir cezaevinde eğitim sınıflarına giderken ve gelirken arama yapılması cezaevinde güvenliğin ve disiplinin sağlanması için makul kabul edilmelidir. Bu tür güvenlik tedbirlerinin uygulanması başlı başına eğitim hakkının engellenmesi olarak değerlendirilemez. Diğer taraftan, yüksek güvenlikli bir cezaevinde başvuruculara bilgisayarlarını odalarına sokmasına izin verilmemesi ve internet imkânının kısıtlanması da Anayasa'nın 42. maddesinde koruma altına alınan eğitim hakkından yoksun bırakılma olarak kabul edilmemelidir (Benzer kararlar için bkz. Georgiou/Yunanistan, B.No: 45138/98,

13/1/2000; Durmaz ve diğerleri/Türkiye, B.No: 46506/99, 46569/99, 46570/99 ve 46939/99, 4/9/2001; Arslan/Türkiye, B.No: 31320/02, 1/6/2006; Mehmet Veysi Özel/Türkiye, B.No: 4243/09, 22/10/2013).

77. Cezaevi idaresinin, başvuruculara tanınan eğitim hakkına müdahale edip etmediğinin ortaya konulması gereklidir. Cezaevi idare ve gözlem kurulu 2011/2012 eğitim-öğretim yılında başvuruculara bilgisayar odasını 21 saat kullanma imkânı tanımıştır. 2012-2013 eğitim-öğretim yılında ise çıkar amaçlı suç örgütüne üye olmaktan hükümlü başka bir mahkûmun da uzaktan eğitime başlaması üzerine güvenlik sebebiyle terör suçluları açısından bilgisayar kullanım saatleri kısıtlanarak haftada 15 saate indirilmiştir. Başvuruculaların bilgisayar odasını kullanmaları tamamen ortadan kaldırılmamış, ancak mevcut bilgisayar odasından başka bilgisayar kullanma imkânı olmadığından kullanım saati azaltılmıştır. Dolayısıyla başvuruculaların, bilgisayar odasını kullanma süresi kısıtlanarak eğitim hakkına müdahale edilmiştir.

78. Eğitim hakkına ilişkin her türlü kısıtlamaların öngörülebilir olması ve meşru amaç çerçevesinde orantılı olarak yapılması gerekir. Anayasa'nın 42. maddesi cezaevlerinde eğitim olanaklarının sunulmasına dair pozitif bir yükümlülük öngörmemiştir. Buna rağmen cezaevi tarafından eğitim imkânlarının sağlanması durumunda, eğitim hakkının keyfi ve makul olmayan bir şekilde sınırlandırılmasının da kabul edildiği söylenemez.

79. 5275 sayılı Kanun ve İnfaz Tüzüğü uyarınca (§§ 17-18) tehlikeli veya örgüt suçundan ceza almış mahkûmlar için eğitim ve öğrenim faaliyetlerine katılımın sınırlandırılabileceği kabul edilmiştir. Dolayısıyla cezaevi idare ve gözlem kurulunun uzaktan eğitim sınıfının kullanım saatlerini kısıtlaması öngörülebilir bir durumdur. Ayrıca Anayasa'nın 42. maddesinde düzenlenen eğitim hakkı ve yasal düzenlemeler her mahkûmun eğitim faaliyetlerinin tamamına katılmasının sağlanmasını güvence altına almamıştır. Cezaevinde bulunmanın getirdiği doğal sonuçlar çerçevesinde ve imkânlar kapsamında eğitim faaliyetlerinin düzenlenmesi öngörülmüştür. Bu nedenle başvuruculaların, yüksek güvenlikli bir cezaevinde kendilerine tanınan eğitim imkânlarının kısıtlanabileceğini öngörmeleri beklenmelidir. Her eğitim-öğretim yılında idare ve gözlem kurulunun yasal olarak kendisine verilen yetki uyarınca (§18) uzaktan eğitim faaliyetinin katılım planlamasını yapması da eğitim açısından öngörülebilirliğin sağlanmasına yöneliktir.

80. Eğitim hakkının kısıtlanmasında Anayasa ve Sözleşme'de sınırlı sayıda belirtilmiş meşru amaçlar listesi bulunmamaktadır. Bu nedenle özellikle mahkûmlar açısından eğitim hakkında yapılacak düzenlemelerde Anayasa'nın 13. maddesinde düzenlenen genel ilkeler çerçevesinde meşru amaçların ne olabileceği hususunda devletin geniş bir takdir alanı bulunmaktadır. Bu nedenle cezaevi idare ve gözlem kurulunun cezaevinin güvenliğini sağlamak amacıyla uzaktan eğitim sınıfının kullanımını sınırlamasının meşru bir amaç çerçevesinde yapıldığı kabul edilmelidir.

81. Eğitim hakkının kısıtlanmasına dair meşru amaç ve sınırlama arasındaki dengenin sağlanması, hakkın korunması için elzemdir. Bu dengeyi sağlarken meşru amaç çerçevesinde elde edilmek istenen beklentiler ile hakkın sınırlandırılmasında kullanılan araçlar arasındaki orantılılık değerlendirilmelidir. Anılan orantılılık incelemesinde dikkat edilmesi gereken bir husus da meşru amaç çerçevesindeki beklentilerin makul ve kabul edilebilir olup olmadığıdır.

82. Cezaevi idare ve gözlem kurulu, İnfaz Tüzüğü'nün (§ 19) kendisine verdiği yetki kapsamında mahkûmları sınıflandırmakta ve gruplara ayırmaktadır. Bu sınıflandırmada

öncelikle ilgili yönetmelik (§ 20) ve daha sonra mahkûmların kişisel özellikleri ve disiplin durumu gözetilmektedir. Tüm bu kıstaslar değerlendirildikten sonra sınıflandırma ve gruplandırma yapılmaktadır. Başvuruculların bulunduğu Kırıkkale Ceza İnfaz Kurumunun, F Tipi yüksek güvenlikli cezaevi statüsünde olması bu sınıflandırmanın önemini daha da arttırmaktadır. Zira terör veya çıkar amaçlı suç örgütüne üye olmak suçlarından ceza almış ve tehlikeli hükümlülerin bulunduğu F Tipi cezaevlerinde güvenliğin ve disiplinin sağlanması sadece idare için değil mahkûmların güvenliği için de önemlidir. Bu nedenle belirli suçlardan hüküm giymiş veya disiplin açısından tehlikeli olan mahkûmların bir arada bazı faaliyetlere katılmasının engellenmesi kabul edilebilir bir durumdur.

83. Başvuru konusu olayda idare ve gözlem kurulu, aynı uzaktan eğitim sınıfında olmasına rağmen bireysel olarak yürütülmesi gereken uzaktan eğitim faaliyetinden yararlanma hususunda hükümlülerin işledikleri suç temelinde bir kısıtlama yapmıştır. Bu kısıtlamada esas alınan husus cezaevi güvenliği için terör suçlularının ve çıkar amaçlı suç örgütüne üye olmak suçundan hüküm giymiş kişilerin bir araya getirilmemesidir. Cezaevinde disiplinin ve güvenliğin sağlanması için böyle bir sınıflandırma yapılması idarenin takdir alanı içinde olup, makul ve kabul edilebilir bir tedbirdir. Diğer taraftan cezaevi idaresi bu tedbir kapsamında bilgisayar odasının kullanılmasına dair yeni bir planlama yaparken başvuruculların uzaktan eğitim sınıfını kullanmasını tamamen engellememektedir. Aksine cezaevinin imkânları çerçevesinde bir kısıtlamaya gitmektedir.

84. Eğitim faaliyetine yönelik uzaktan eğitim sınıfının kullanımının kısıtlanmasında yapılacak ölçülülük değerlendirmesinde, uzaktan eğitim kapsamında derslere devam zorunluluğunun olup olmadığı ve bu durumun eğitim faaliyetlerine etkisi incelenmelidir. Zira bu husus, eğitim hakkının kısıtlanmasının, hakkın kullanımını anlamsız kılacak ve beklenen amaçları sağlayacak nitelikte olup olmadığı açısından önemlidir. Başvuru dosyasında ve eklerinde, başvuruculların 2012-2013 eğitim öğretim yılında katıldıkları uzaktan eğitim faaliyetinde eğitimi bilgisayar üzerinden takip etmelerinin zorunlu olup olmadığına dair bir belgeye rastlanmamıştır. İnfaz hâkimliğinin kararında da bu husus belirtilmemiştir. Sadece İdare ve Gözlem Kurulunun 2011-2012 eğitim-öğretim yılına ilişkin 24/10/2011 tarih ve K.2011/724 sayılı kararında uzaktan eğitim için 21 ders saatinin zorunlu olduğu belirtilmiştir. Ancak bu zorunluluğun tüm dersler veya bazı dersler için olup olmadığı açıklanmamıştır. Bu sebeple başvuruculların bilgisayar odası kullanımı süresinin 21 saatten 15 saate indirilmesinin başvuruculların katıldıkları eğitim faaliyetini anlamsız hale getirip getirmediği tespit edilememiştir.

85. Başvuruculların cezaevi idaresinin kendilerine tanıdığı eğitim imkânları kapsamında alacakları ders saatini düzenleyerek eğitim faaliyetine katılmalarını engeller bir duruma rastlanmamıştır. Ayrıca başvurucular, uzaktan eğitim ile katıldıkları programlardan mezun olmaları için belirli bir süre sınırlaması olduğuna veya eğitimin uzaması durumunda karşılaşabilecekleri sıkıntılara dair bir iddia da ileri sürmemişlerdir. Başvuruculların daha iyi eğitim almak için daha uzun süre bilgisayar üzerinden dersleri takip etmeyi istediklerinin kabulü halinde de anılan kısıtlamanın eğitim hakkını engellediği sonucunu ulaşılamaz. Aksi takdirde cezaevi idaresinin sunduğu eğitim faaliyetinin kalitesinden ve etkinliğinden de sorumlu olması gibi bir durum ortaya çıkar ki Anayasa’nın 42. maddesinin yüklemediği bir sorumluluğu cezaevi idaresine yüklemek gibi bir durumla karşı karşıya kalınır.

86. Başvuruculların anılan kısıtlamaya yönelik itirazı üzerine, infaz hâkimliği kısıtlamanın derslerin okullardan temin edilen ders kitaplarından çalışılması suretiyle telafi edilebileceğini belirtmiştir. Uzaktan eğitim faaliyeti sadece bilgisayar üzerinden yapılmayıp

diğer ders materyalleri ile birlikte yürütüldüğünden, cezaevi idaresi tarafından ders kitapları gibi bazı materyallerin, başvuruculaın eğitim hakkını ortadan kaldırmak için değil, güvenlik ve disiplinin sağlanmasına dair görevlerin yerine getirilmesi için temin edildiği anlaşılmaktadır. Ayrıca idare ve gözlem kurulunun 2011-2012 eğitim öğretim yılında başvurucuları uzaktan eğitim sınıfından tam zamanlı olarak faydalandırması, idarenin başvuruculaın eğitim faaliyetine katılmaları için teşvik edici olduğunun bir göstergesidir. 2012-2013 eğitim-öğretim yılı için ise güvenlik gibi cezaevleri açısından vazgeçilmez bir amaç çerçevesinde uzaktan eğitim sınıfının kullanımının kısıtlanması, eğitim hakkına ölçülü ve makul bir müdahale olarak değerlendirilmelidir. Dolayısıyla cezaevinde tutulan başvuruculaın, daha az ders alarak eğitimlerini uzatmaları durumunda karşılaşacakları sorunlara dair somut, makul ve kabul edilebilir bir iddia da ileri sürmedikleri anlaşıldığından eğitim faaliyetinin, imkânlar çerçevesinde saat kısıtlaması yapılarak devamının sağlandığı gözetilerek, cezaevinde güvenlik ve disiplinin sağlanması amacıyla uzaktan eğitim sınıfı kullanımı kısıtlamasının ölçülü olduğu değerlendirilmektedir.

87. Açıklanan nedenlerle, başvuruculaın iddialarının bir ihlal içermediği anlaşıldığından, Anayasa’nın 42. maddesinde güvence altına alınan eğitim ve öğrenim hakkının ihlal edilmediğine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvuruculaın,

1. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasının “açıkça dayanaktan yoksun olması” nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Anayasa’nın 42. maddesinde güvence altına alınan eğitim ve öğrenim hakkının ihlaline ilişkin şikâyetlerin KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 42. maddesinde güvence altına alınan eğitim ve öğrenim hakkının İHLAL EDİLMEDİĞİNE,

C. Yargılama giderlerinin başvurucular üzerinde bırakılmasına,

10/12/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

ŞENEL TUT

B. No: 2013/1995 | Karar tarihi: 10.12.2014

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2013/1995

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ŞENEL TUT BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2013/1995)

Karar Tarihi: 10/12/2014

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Alparslan ALTAN

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Osman Alifeyyaz PAKSÜT

Muammer TOPAL

M. Emin KUZ

Raportör Yrd. : Gizem Ceren DEMİR KOŞAR

Başvurucu : Şenel TUT

Vekili : Av. Deniz AKA

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, iş kazasından doğan zararın tazmini istemiyle 18/1/2005 tarihinde açtığı davanın makul sürede tamamlanmadığını, Ordu İş Mahkemesince düşük hükmedilen manevi tazminatın ve fazla indirim yapılarak hükmedilen maddi tazminatın Yargıtay tarafından gerekçesiz ve benzer davalarda verilen diğer Yargıtay kararlarına aykırı olarak onandığını belirterek adil yargılanma hakkı ve eşitlik ilkesinin ihlal edildiğini ileri sürmüş, ihlalin tespiti ve tazminat isteminde bulunmuştur.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 12/3/2013 tarihinde Ordu Ağır Ceza Mahkemesi vasıtasıyla yapılmıştır. İdari yönden yapılan ön incelemede belirlenen eksiklikler tamamlatılmış ve başvurunun Komisyona sunulmasına engel bir eksikliğinin bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. İkinci Bölüm Birinci Komisyonunca, 30/5/2013 tarihinde, kabul edilebilirlik incelemesi Bölüm tarafından yapılmak üzere dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Bölüm tarafından 18/6/2013 tarihinde, kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına ve dosyanın bir örneğinin görüş için Adalet Bakanlığına gönderilmesine karar verilmiştir.

5. Adalet Bakanlığının 23/8/2013 tarihli görüş yazısı 13/9/2013 tarihinde başvurucuya tebliğ edilmiş, başvurucu Bakanlık görüşüne karşı beyanlarını 23/9/2013 tarihinde Anayasa Mahkemesine sunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru formu ve ekleri ile başvuruya konu yargılama dosyası içeriğinden tespit edilen olaylar özetle şöyledir:

7. Başvurucu, iş sözleşmesine bağlı olarak çöp toplama işinde çalışmakta iken 5/4/2000 tarihinde geçirdiği iş kazası nedeni ile malul olduğunu belirterek, maddi ve manevi zararlarının tazmini ve diğer işçi alacaklarının tahsili istemiyle 18/1/2005 tarihinde Ordu İş Mahkemesinde, Ordu Belediye Başkanlığı, Torunlar İnşaat Taah. Nakliyat Pazarlama Sanayi ve Ticaret Ltd. Şti. ve Or-bel İnşaat Ticaret ve Sanayi A.Ş. aleyhine dava açmıştır.

8. Diğer işçi alacaklarının tahsiline ilişkin davanın tefrik edildiği maddi ve manevi tazminat talebine ilişkin dava, Ordu İş Mahkemesinin 14/4/2009 tarih ve E.2005/17, K.2009/134 sayılı kararıyla, “Davacının [başvurucu], 5/4/2000 tarihinde geçirdiği iş kazası sonucu %12,1 derecesinde maluliyet yaşadığı, olayda davacının %25, davalı belediyenin %25, davalı Torunlar İnşaat şirketinin %50 oranında kusurlu oldukları, davalı Orbel İnşaat şirketinin sorumluluğunun bulunmadığı, davacının kusur tenzili maddi zararının 20.591,37 TL olduğu, bundan 22/4/1926 tarih ve 818 sayılı [mülga] Borçlar Kanunu’nun 44. maddesi uyarınca %35 hakkaniyet indirimi sonucu 13.384,39 TL olacağı, bu miktardan en son peşin sermaye değeri olan 12.161,56 TL’nin düşülmesi sonucu talep edebileceği maddi zararının 1.222,83 TL olacağı, olayın oluş şekli, maluliyet oranı ve kusur durumu dikkate alındığında manevi tazminat talebinin kısmen kabulü gerekeceği…” belirtilerek davanın kısmen kabulüne, 1.222,83 TL maddi tazminat alacağının ve 500,00 TL manevi tazminatın kaza tarihinden itibaren işleyecek yasal faizi ile birlikte başvurucuya ödenmesine hükmetmiştir.

9. Taraflar tarafından temyiz edilen karar, Yargıtay 21. Hukuk Dairesinin 8/11/2010 tarih ve E.2009/10925, K.2010/10997 sayılı ilamıyla, “manevi tazminat tutarını belirleme görevi hâkimin takdirine bırakılmış olmakla birlikte hâkimin bu hakkını kullanırken olaya özgü bazı unsurları göz önünde bulundurması gerektiği, belirlenecek tazminat miktarının caydırıcılık uyandıran oranda olması gerektiği göz önünde bulundurulduğunda hükmedilen tazminat miktarının çok az olduğu, zararın tazmininin borçluları zor durumda bırakmayacağının anlaşılması nedeniyle 818 sayılı [mülga] Kanun’un 44. maddesinin ikinci fıkrasının uygulanma koşullarının bulunmadığı gözetilmeksizin hakkaniyet indirimi yapılmasının isabetsiz olduğu, hakkaniyet indirimi uygulanmasına ilişkin kabule göre ise, tazminat miktarının belirlenmesinde maluliyet oranı, kusur oranı, Sosyal Sigortalar tarafından bağlanan peşin sermaye değerinin ve diğer yasal indirimlerin yapılmasından sonra tazminat miktarının belirlenmesi gerekirken, önce hakkaniyet indirimi yapılıp daha sonra peşin sermaye değeri indirimi yapılmasının hatalı olduğu” gerekçesiyle bozulmuştur.

10. Ordu İş Mahkemesi bozma kararına uyarak verdiği 24/3/2011 tarih ve E.2011/10, K.2011/98 sayılı kararıyla, “davacının [başvurucu] 5/4/2000 tarihinde geçirdiği iş kazası sonucu %12,1 derecesinde maluliyet yaşadığı, olayda davacının %25, davalı belediyenin

%25, davalı Torunlar İnşaat şirketinin %50 oranında kusurlu oldukları, davalı Orbel İnşaat şirketinin sorumluluğunun bulunmadığı, davacının kusur tenzili maddi zararının 20.591,37 TL olduğu, bu miktardan en son Peşin Sermaye Değeri olan 12.161,56 TL'nin düşülmesi sonucu talep edebileceği maddi zararının 8.429,81 TL olacağı, manevi tazminat talebinin ise olay nedeni ile uğranılan zarar sonucu duyulan acı ve üzüntünün kısmen de olsa giderilmesi amacına yönelik olup, haksız zenginleşmeye neden olmayacak hakkaniyete uygun bir miktarda takdir edilmesi gerektiği, olayın oluş şekli, müterafik kusur oranları, davacının duyduğu elem ve ızdırabın derecesi, tarafların sosyal ve ekonomik durumu, hak ve adalet kurallarına göre 5.000,00 TL manevi tazminata hak kazandığı" gerekçesiyle davanın kısmen kabulüne hükmetmiştir.

11. Davalılar tarafından tümüyle, davacı (başvurucu) tarafından ise yalnızca manevi tazminat miktarı ve tazminat miktarlarının davalıların kusurları oranında tahsiline hükmedilmesi yönünden temyiz edilen karar, Yargıtay 21. Hukuk Dairesinin, 26/11/2012 tarih ve E.2011/10269, K.2012/21230 sayılı ilâmıyla, "dosyadaki yazılara, kararın dayandığı delillerle kanuni gerektirici nedenlere göre…, davalıların tüm, davacının ise tazminatın tahsiline ilişkin itirazı dışındaki temyiz itirazlarının reddine" şeklindeki gerekçe ile tazminat miktarının davalılardan müştereken tahsili yerine kusurları oranında tahsiline hükmedilmesinin yerinde olmadığı belirtilerek düzeltilerek onanmıştır.

12. Onama kararı başvurucuya 13/2/2013 tarihinde Mahkeme kaleminde tebliğ edilmiştir.

13. Başvurucu, 12/3/2013 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

B. İlgili Hukuk

14. Bkz. B.No: 2013/6792, 18/6/2014, §§ 16-20.

15. 818 sayılı mülga Kanun'un 47. maddesi şöyledir:

"Hâkim, hususi halleri nazara alarak cismani, zarara duçar olan kimseye yahut adam öldüğü takdirde ölünün ailesine manevi zarar namiyle adalete muvafık tazminat verilmesine karar verebilir."

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

16. Mahkemenin 10/12/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 12/3/2013 tarih ve 2013/1995 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

17. Başvurucu, iş kazasından doğan zararın tazmini istemiyle 18/1/2005 tarihinde açtığı davanın makul sürede tamamlanmadığını, Ordu İş Mahkemesince düşük hükmedilen manevi tazminatın ve fazla indirim yapılarak hükmedilen maddi tazminatın Yargıtay tarafından gerekçesiz ve benzer davalarda verilen diğer Yargıtay kararlarına aykırı olarak onandığını belirterek adil yargılanma hakkı ve eşitlik ilkesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

a. Maddi Tazminat Miktarına İlişkin İhlal İddiası

18. Başvurucu, iş kazasından doğan zararın tazmini istemli davasının temyiz incelemesinde olduğu sırada 11/1/2011 tarih ve 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun yürürlüğe girdiğini, söz konusu Kanun'un 55. maddesi gereği, bedensel zararlara ilişkin tazminat miktarı

belirlenirken Sosyal Güvenlik Kurumu (SGK) tarafından ödenen gelirlerin ilk peşin sermaye değerinin rücu edilebilen kısmının hesaplanarak zarar tutarından indirilmesi gerektiğini, Yargıtay 21. Hukuk Dairesinin bu hükmü dikkate almaksızın onama kararı verdiğini, benzer davalarda söz konusu hüküm uygulanarak kararların bozulduğunu, bu nedenle adil yargılanma hakkının ve eşitlik ilkesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

19. Başvurucu, benzer davalarda Yargıtay'ın bozma kararı vermesine rağmen, kendi davasında onama kararı vermesinin eşitlik ilkesini ihlal ettiğini ileri sürmüşse de başvurucunun anılan ihlal iddiası da adil yargılanma hakkının ihlali iddiası kapsamında değerlendirilmiştir.

20. Adalet Bakanlığı görüş yazısında, başvurucunun iddialarının kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara yönelik olup olmadığının değerlendirilmesi gerektiği belirtilmiştir.

21. Başvurucu Adalet Bakanlığı görüş yazısına karşı beyanında, başvuruya konu davanın temyiz incelemesinde olduğu sırada 6098 sayılı Kanun'un yürürlüğe girdiğini ve Yargıtay 21. Hukuk Dairesinin bu hükmü esas alarak bozma kararları verdiğini, kendi davasında ise bu hususu gözden kaçırdığını belirtmiştir.

22. Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası şöyledir:

"…Başvuruda bulunabilmek için olağan kanun yollarının tüketilmiş olması şarttır."

23. 30/3/2011 tarih ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 45. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"İhlale neden olduğu ileri sürülen işlem, eylem ya da ihmal için kanunda öngörülmüş idari ve yargısal başvuru yollarının tamamının bireysel başvuru yapılmadan önce tüketilmiş olması gerekir."

24. Anılan Anayasa ve Kanun hükümleri uyarınca Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru, "ikincil nitelikte bir kanun yolu" olup bu yola başvurulmadan önce kural olarak olağan kanun yollarının tüketilmiş olması şarttır.

25. Temel hak ve özgürlüklere saygı, devletin tüm organlarının uyması gereken bir ilke olup bu ilkeye uygun davranılmadığı takdirde, ortaya çıkan ihlale karşı öncelikle yetkili idari mercilere ve derece mahkemelerine başvurulmalıdır.

26. Bireysel başvurunun ikincil niteliği gereği, başvurucunun, temel hak ve özgürlüklerinin ihlal edildiği iddialarını öncelikle yetkili idari mercilere ve derece mahkemelerine usulüne uygun olarak iletmesi, bu konuda sahip olduğu bilgi ve kanıtları zamanında bu mercilere sunması, aynı zamanda bu süreçte dava ve başvurusunu takip etmek için gerekli özeni göstermiş olması gerekir (B. No: 2012/946, 26/3/2013, § 19).

27. Bireysel başvurunun ikincil niteliğinin bir sonucu olarak olağan kanun yollarında ve genel mahkemeler önünde ileri sürülmeyen iddialar Anayasa Mahkemesi önünde şikâyet konusu edilemeyeceği gibi genel mahkemelere sunulmayan yeni bilgi ve belgeler de Anayasa Mahkemesine sunulamaz (B. No: 2012/946, 26/3/2013, § 20).

28. 6100 sayılı Kanun'un 26. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Hâkim, tarafların talep sonuçlarıyla bağlıdır; ondan fazlasına veya başka bir şeye karar veremez. Duruma göre, talep sonucundan daha azına karar verebilir."

29. Somut olayda başvurucu, Ordu İş Mahkemesinin 14/4/2009 tarihli kararına karşı verdiği

29/4/2009 tarihli temyiz dilekçesinde ve Yargıtay 21. Hukuk Dairesinin 8/11/2010 tarihli bozma ilamından sonra verdiği 7/2/2011 tarihli bozma ilamına karşı beyan dilekçesinde Mahkeme tarafından hükmedilmesi gereken maddi tazminat miktarının 8.429,81 TL olduğunu ileri sürmüştür. Ayrıca başvurucu, Ordu İş Mahkemesinin 24/3/2011 tarihli kararıyla 8.429,81 TL maddi tazminata hükmetmesinin ardından verdiği 18/4/2011 tarihli temyiz dilekçesinde de hükmedilen maddi tazminat miktarına dair bir itiraz ortaya koymamıştır. Sonuç olarak, başvurucunun kendi davasına uygulanmadığını ileri sürdüğü düzenlemenin uygulanmasının maddi tazminat miktarının hesaplanmasına ilişkin olduğu ve başvurucunun maddi tazminat miktarına ilişkin bir uyuşmazlığı temyiz aşamasına taşımadığı anlaşılmaktadır.

30. Açıklanan nedenlerle, hukuk sisteminde düzenlenen başvuru yolları usulüne uygun olarak tüketilmeden temel hak ve özgürlüklerin ihlal edildiği iddiasının bireysel başvuru konusu yapıldığı anlaşıldığından, başvurunun bu kısmının, diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin "başvuru yollarının tüketilmemiş olması" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Manevi Tazminat Miktarına İlişkin İhlal İddiası

31. Başvurucu, iş kazasından doğan zararın tazmini istemli davasının yargılaması sonucunda hükmedilen manevi tazminat miktarının düşük olduğunu, Yargıtay'ın benzer davalarda tazminatı az bularak bozma kararları vermesine rağmen bu kararı onamasının çelişki oluşturduğunu belirterek, adil yargılanma hakkının ve eşitlik ilkesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

32. Adalet Bakanlığı görüş yazısında, başvurucunun taleplerinin Derece Mahkemeleri tarafından incelenerek davanın kısmen kabulüne karar verildiği, bu durumda başvurucunun iddialarının kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara yönelik olup olmadığının değerlendirilmesi gerektiği belirtilmiştir.

33. Başvurucu Adalet Bakanlığı görüşüne karşı beyanında, başvuru dilekçesindeki iddialarını tekrar etmiştir.

34. Anayasa'nın 148. maddesinin dördüncü fıkrası şöyledir:

"Bireysel başvuruda, kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlarda inceleme yapılamaz."

35. 6216 sayılı Kanun'un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Mahkeme, ... açıkça dayanaktan yoksun başvuruların kabul edilemezliğine karar verebilir."

36. 6216 sayılı Kanun'un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrasında açıkça dayanaktan yoksun başvuruların Mahkemece kabul edilemezliğine karar verilebileceği belirtilmiştir. Anayasa'nın 148. maddesinin dördüncü fıkrasında ise açıkça dayanaktan yoksun başvurular kapsamında değerlendirilen kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin şikâyetlerin bireysel başvuruda incelenemeyeceği kurala bağlanmıştır.

37. Anılan kurallar uyarınca, ilke olarak derece mahkemeleri önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması ile derece mahkemelerince uyuşmazlıkla ilgili varılan sonucun esas yönünden adil olup olmaması bireysel başvuru incelemesine konu olamaz. Bunun tek istisnası, derece mahkemelerinin tespit ve sonuçlarının adaleti ve sağduyuyu hiçe sayan tarzda bariz takdir hatası veya açık keyfilik içermesi ve bu durumun kendiliğinden

bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlükleri ihlal etmiş olmasıdır. Bu çerçevede, kanun yolu şikâyeti niteliğindeki başvurular, bariz takdir hatası veya açık keyfilik bulunmadıkça Anayasa Mahkemesince incelenemez (B. No: 2012/1027, 12/2/2013, § 26).

38. Başvuru konusu olayda Mahkemece, başvurucunun iddiaları ve tüm deliller birlikte incelenmiş, Yargıtay'ın 8/11/2010 tarihli bozma kararı da değerlendirilerek (bkz. § 9), manevi tazminat talebinin olay nedeni ile uğranılan zarar sonucu duyulan acı ve üzüntünün kısmen de olsa giderilmesi amacına yönelik olduğu ve manevi tazminatın haksız zenginleşmeye neden olmayacak hakkaniyete uygun bir miktarda takdir edilmesi gerektiği göz önünde bulundurularak, olayın oluş şekline, müterafik kusur oranlarına, başvurucunun duyduğu elem ve ızdırabın derecesine, tarafların sosyal ve ekonomik durumuna, hak ve adalet kurallarına göre, 5.000,00 TL manevi tazminata hükmedilmiştir. Yargıtay tarafından, Mahkemece verilen karar, manevi tazminat miktarı yönünden usul ve yasaya uygun bulunarak başvurucunun bu yöndeki temyiz itirazları reddedilerek onanmıştır.

39. Mahkemenin gerekçesi ve başvurucunun iddiaları incelendiğinde, sonuç olarak iddiaların özünün Derece Mahkemeleri tarafından delillerin değerlendirilmesinde ve hukuk kurallarının yorumlanmasında isabet olmadığına ve esas itibarıyla yargılamanın sonucuna ilişkin olduğu anlaşılmaktadır.

40. Başvurucu, yargılama sürecinde karşı tarafın sunduğu deliller ve görüşlerden bilgi sahibi olamadığına, kendi delillerini ve iddialarını sunma olanağı bulamadığına, karşı tarafça sunulan delillere ve iddialara etkili bir şekilde itiraz etme fırsatı bulamadığına ya da uyuşmazlığın çözüme kavuşturulmasıyla ilgili iddialarının dinlenmediğine ilişkin bir iddia, bilgi ya da kanıt sunmadığı gibi, Derece Mahkemesi kararlarında bariz takdir hatası veya açıkça keyfilik oluşturan herhangi bir durum da tespit edilememiştir.

41. Başvurucu ayrıca, benzer davalarda Yargıtay'ın bozma kararı vermesine rağmen, kendi davasında onama kararı vermesinin eşitlik ilkesini ihlal ettiğini ileri sürmüştür. Başvurucunun anılan ihlal iddiası da adil yargılanma hakkının ihlali iddiası kapsamında değerlendirilmiştir.

42. Aynı hukuki metne ilişkin olarak, aynı derecedeki bağımsız yargı mercileri arasındaki yorum ve içtihat farklılıkları tek başına adil yargılanma hakkının ihlali niteliğinde kabul edilemeyeceği gibi, temyiz mercilerinin, uyuşmazlıklara ilişkin olarak tarafların talepleri ve delilleri arasındaki yorum farklılıkları da tek başına adil yargılanma hakkının ihlali niteliğinde kabul edilemez (B. No: 2013/3351, 17/9/2013, § 45). Ayrıca, manevi tazminat miktarı her davanın somut gerekliliklerileyle yakından ilişkili olup, olayın oluş şekli, kusur oranları, davacının duyduğu elem ve ızdırabın derecesi, tarafların sosyal ve ekonomik durumu gibi birçok değişkene sahiptir. Bu durumda benzer davalarda manevi tazminat miktarlarına ilişkin farklı sonuçlar ortaya çıkabileceği hususu dikkate alınmalıdır.

43. Açıklanan nedenlerle, başvurucu tarafından ileri sürülen iddiaların kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu, Derece Mahkemesi kararlarının bariz takdir hatası veya açık keyfilik de içermediği anlaşıldığından, başvurunun bu kısmının, diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin "açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

c. Yargıtay Kararının Gerekçesiz Olduğu İddiası

44. Başvurucu, temyiz incelemesi sonucu verilen kararın gerekçesiz olduğunu ileri sürmüştür.

45. Adalet Bakanlığı görüş yazısında, temyiz mahkemesinin İlk Derece Mahkemesi kararının hukuka uygun olduğunu belirtmesinin yeterli olduğu, ayrıca bir gerekçe yazılmasına gerek bulunmadığı, somut olayda Yargıtay 21. Hukuk Dairesinin İlk Derece Mahkemesi kararını, "davacının aşağıdaki bendin kapsamı dışındaki diğer temyiz itirazlarının reddine" şeklindeki ifade ile düzelterek onadığı belirtilmiştir.

46. Başvurucu Adalet Bakanlığı görüşüne karşı beyanında, başvuru dilekçesindeki iddialarını tekrar etmiştir.

47. 6216 sayılı Kanun'un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Mahkeme, ... açıkça dayanaktan yoksun başvuruların kabul edilemezliğine karar verebilir."

48. Anayasa'nın 141. maddesinin üçüncü fıkrası şöyledir:

"Bütün mahkemelerin her türlü kararları gerekçeli olarak yazılır."

49. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasında, herkesin yargı organlarına davacı ve davalı olarak başvurabilme ve bunun doğal sonucu olarak da iddia, savunma ve adil yargılanma hakkı güvence altına alınmıştır. Maddeyle güvence altına alınan hak arama özgürlüğü, kendisi bir temel hak niteliği taşımasının ötesinde, diğer temel hak ve özgürlüklerden gereken şekilde yararlanılmasını ve bunların korunmasını sağlayan en etkili güvencelerden birisidir. Bu bağlamda Anayasa'nın, bütün mahkemelerin her türlü kararlarının gerekçeli olarak yazılmasını ifade eden 141. maddesinin de, hak arama hürriyetinin kapsamının belirlenmesinde gözetilmesi gerektiği açıktır (B. No: 2013/307, 16/5/2013, § 30).

50. Temyiz merciinin yargılamayı yapan mahkemenin kararıyla aynı fikirde olması ve bunu ya aynı gerekçeyi kullanarak ya da basit bir atıfla kararına yansıtması yeterlidir. Burada önemli olan husus, temyiz merciinin bir şekilde temyizde dile getirilmiş ana unsurları incelediğini, derece mahkemesinin kararını inceleyerek onadığını ya da bozduğunu göstermesidir (B. No: 2013/5486, 4/12/2013, § 57).

51. Başvuru konusu olayda, Ordu İş Mahkemesinin kararı Yargıtay tarafından, tazminat miktarının davalılardan müştereken tahsili gerekirken kusurları oranında tahsiline hükmedilmesinin yerinde olmadığı belirtilerek düzeltilerek onanmış, diğer temyiz itirazları ise dosyadaki yazılara, dayanılan delillere ve kanuni nedenlere dayalı olarak reddedilmiştir (bkz. § 11). Dolayısıyla Yargıtay kararının gerekçesiz olduğundan söz edilemez.

52. Açıklanan nedenlerle, gerekçeli karar hakkına yönelik bir ihlalin olmadığı açık olduğundan, başvurunun bu kısmının, diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin "açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

d. Yargılama Süresinin Makul Olmadığı İddiası

53. Başvuru formu ile eklerinin incelenmesi sonucunda, başvurucunun yargılamanın uzunluğuna ilişkin şikâyetinin açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir nedeninin de bulunmadığı anlaşılan başvurunun bu kısmının kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

54. Başvurucu, 18/1/2005 tarihinde açtığı davanın makul sürede tamamlanmadığını

belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

55. Adalet Bakanlığı görüş yazısında; başvuruya konu yargılama sürecinin, tanıkların dinlenmesi, delillerin toplanması, keşif ve bilirkişi süreçlerinin tamamlanması için geçen süreler ve dosyanın iki kez temyiz incelemesi için Yargıtay önüne gitmesi sebepleriyle yaklaşık yedi yılda tamamlandığını, makul süre değerlendirmesinde takdirin Anayasa Mahkemesine ait olduğunu belirtmiştir.

56. Başvurucu Adalet Bakanlığı görüşüne karşı beyanında, davanın karmaşık nitelik taşımadığı, yargılamayı uzatmaya yönelik usuli işleminin bulunmadığı, yargılama sürecinin uzamasında ilgili kamu kurumları ve Mahkemenin kusuru bulunduğu hususlarını ifade etmiştir.

57. Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün olmayıp (B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18), Sözleşme metni ile Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut görünümleri olan alt ilke ve haklar, esasen Anayasa'nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı birçok kararında, ilgili hükmü Sözleşme'nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, Sözleşme'nin lâfzî içeriğinde yer alan ve AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen ilke ve haklara, Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir. Somut başvurunun dayanağını oluşturan makul sürede yargılanma hakkı da yukarıda belirtilen ilkeler uyarınca adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil olup, ayrıca davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasının yargının görevi olduğunu belirten Anayasa'nın 141. maddesinin de Anayasa'nın bütünselliği ilkesi gereği, makul sürede yargılanma hakkının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulması gerektiği açıktır (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 38–39).

58. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde göz önünde bulundurulması gereken kriterlerdir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 41–45).

59. Anayasa'nın 36. maddesi ve Sözleşme'nin 6. maddesi uyarınca, medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkların makul sürede karara bağlanması gerekmektedir. Başvuru konusu olayda, iş kazasından doğan zararın karşılanması istemine ilişkin bir davanın söz konusu olduğu görülmekle, 5521 sayılı Kanun ve 6100 sayılı Kanun'da yer alan usul hükümlerine göre yürütülen somut yargılama faaliyetinin, medeni hak ve yükümlülükleri konu alan bir yargılama olduğunda kuşku yoktur (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 49).

60. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin makul süre değerlendirmesinde, sürenin başlangıcı kural olarak, uyuşmazlığı karara bağlayacak yargılama sürecinin işletilmeye başlandığı, başka bir deyişle davanın ikame edildiği tarih olup, somut başvuru açısından bu tarih 18/1/2005 tarihidir.

61. Sürenin bitiş tarihi ise yargılamanın sona erme tarihidir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 52). Somut yargılama faaliyeti açısından sürenin bitiş tarihinin, Ordu İş Mahkemesi kararının Yargıtay tarafından düzeltilerek onandığı 26/11/2012 tarihi olduğu

anlaşılmaktadır.

62. Makul sürede yargılanma hakkına ilişkin olarak yapılan değerlendirmede önemli bir ölçüt olan başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği kriteri çerçevesinde, gerek bireylerin ekonomik geleceği gerek çalışma barışı açısından arz ettiği önem nazara alındığında, iş uyuşmazlıklarının ivedilikle çözülmesi hususunda yargı organlarının özel bir itina göstermesi gerekmektedir. Bu nedenle kanun koyucu iş hukukunun çalışanı koruyucu niteliğini ve iş davalarının özelliklerini dikkate alarak genel mahkemelerin dışında, sözlü yargılama usulüne tabi özel bir iş yargılaması sistemi ihdas ederek iş davalarının, konunun uzmanı mahkemelerce, mümkün olduğunca hızlı, basit ve ucuz bir biçimde sonuçlandırılmasını amaçlamıştır (B. No: 2013/772, 7/11/2013, § 59).

63. 6100 sayılı Kanun'un 447. maddesiyle, daha önce yürürlüğe girmiş olan kanunlarda yer alan sözlü ve seri yargılama usulleri kaldırılmış ve bunun yerine iş hukuku uyuşmazlıklarına da uygulanmak üzere basit yargılama usulü getirilmiştir. Basit yargılama usulü yazılı yargılama usulünden daha basit ve çabuk işleyen, daha kısa bir incelemeye ihtiyaç duyan ve daha kolay bir inceleme ile sonuçlandırılabilecek dava ve işler için kabul edilmiş bir yargılama usulüdür (B. No: 2013/772, 7/11/2013, §§ 64-65).

64. Başvuruya konu yargılama süreci incelendiğinde, dosyanın iki kez temyiz incelemesi için Yargıtay önüne gittiği, İlk Derece Mahkemesi önündeki toplam yargılama süresinin yaklaşık dört yıl sekiz ay olduğu, yaklaşık üç yıl üç aylık bir sürenin de Yargıtay önünde geçtiği anlaşılmaktadır. İlk Derece Mahkemesi önündeki yargılama süresinin büyük oranda delillerin toplanması, tanıkların dinlenmesi, keşif ve bilirkişi incelemelerinin tamamlanması aşamalarında geçtiği anlaşılmaktadır. İş ilişkisinden kaynaklanan uyuşmazlıkların niteliği, başvurucu açısından taşıdığı değer ve başvurucunun davadaki menfaati de dikkate alındığında sonuç olarak yargılamanın, makul görülemeyecek derecede uzun bir süre olan yedi yıl on ay sekiz günde tamamlandığı görülmektedir.

65. İlgili yargılama evrakının incelenmesinden, başvuruya konu yargılama sürecinin iş mahkemesi önünde sürdüğü görülmekle, 5521 sayılı Kanun'da yer alan özel usul hükümleri ile medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkları konu alan yargılama faaliyetleri için geçerli genel usuli hükümler içeren 6100 sayılı Kanun'a tabi bir yargılama faaliyetinin söz konusu olduğu ve 5521 sayılı Kanun'da yer alan özel usul hükümleri ile 6100 sayılı Kanun'un 30. maddesinin, uyuşmazlıkların makul sürede çözümlenmesi gerekliliğini ortaya koyduğu anlaşılmaktadır (§ 14).

66. İş kazası nedeniyle doğan zararın tazmini istemiyle açılan ve 5521 sayılı Kanun'un öngördüğü yargılama usullerine tabi mahkemeler önünde görülen yargılamaların makul sürede tamamlanmadığı yönündeki iddialar daha önce bireysel başvuru konusu yapılmış ve Anayasa Mahkemesi tarafından, özellikle yargılamada sürati temin etmeye hizmet eden özel usul hükümlerinin nazara alınmadığı göz önünde bulundurularak makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönünde karar verilmiştir (B. No: 2013/4701, 23/1/2014, §§ 35-51).

67. Başvuruya konu yargılama sürecinin değerlendirilmesi neticesinde, hukuki meselenin çözümündeki güçlük, maddi olayların niteliği, delillerin toplanmasında karşılaşılan engeller, taraf sayısı gibi kriterler dikkate alındığında davanın karmaşık nitelik taşımadığı, başvurucunun tutum ve davranışlarıyla ya da usuli haklarını kullanırken özensiz davranarak yargılamanın uzamasına önemli ölçüde sebep olmadığı da dikkate alınarak, somut başvuru açısından farklı bir karar verilmesini gerektirecek bir yön bulunmadığı ve söz konusu yedi yıl on ay sekiz günlük yargılama sürecinde makul olmayan bir gecikmenin olduğu sonucuna

varılmıştır.

68. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

69. Başvurucu, adil yargılanma hakkının ihlali nedeniyle başvuru tarihinden itibaren işleyecek yasal faiz ile birlikte 46.778,94 TL maddi ve 50.000,00 TL manevi tazminata hükmedilmesini talep etmiştir.

70. 6216 sayılı Kanun'un "Kararlar" kenar başlıklı 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

71. Başvurucunun tarafı olduğu uyuşmazlığa ilişkin yedi yıl on ay sekiz günlük yargılama süresi nazara alındığında, yargılama faaliyetinin uzunluğu sebebiyle, yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararı karşılığında, başvurucuya net 7.600,00 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

72. Başvurucu tarafından maddi tazminat talebinde bulunulmuş olmakla beraber, tespit edilen ihlal ile iddia edilen maddi zarar arasında illiyet bağı bulunmadığı anlaşıldığından, başvurucunun maddi tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

73. Başvurucu tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 198,35 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan 1.698,35 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucunun,

1. Maddi tazminat miktarına ilişkin ihlal iddialarının "başvuru yollarının tüketilmemesi",

2. Manevi tazminat miktarına ilişkin ihlal iddialarının "açıkça dayanaktan yoksun olması",

3. Yargıtay kararının gerekçesiz olduğu yönündeki iddiasının "açıkça dayanaktan yoksun olması",

nedenleriyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

4. Yargılama süresinin makul olmadığı yönündeki iddiasının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvurucuya net 7.600,00 TL manevi TAZMİNAT ÖDENMESİNE, başvurucunun tazminata ilişkin diğer taleplerinin REDDİNE,

D. Başvurucu tarafından yapılan 198,35 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.698,35 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

10/12/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

ABDÜLKERİM BABİR VE DİĞERLERİ

B. No: 2013/2550 | Karar tarihi: 10.12.2014

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2013/2550

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ABDÜLKERİM BABİR VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2013/2550)

Karar Tarihi: 10/12/2014

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Alparslan ALTAN

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Osman Alifeyyaz PAKSÜT

Muammer TOPAL

M. Emin KUZ

Raportör : Selami ER

Başvurucular : 1- Abdülkerim BABİR

2- Bahattin YILDIZ

3- Ali KESKİN

Vekili : Av. Ramazan GÖNEN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucular, hisse sahibi oldukları taşınmazın TOKİ tarafından kamulaştırılması amacıyla açılan bedel tespiti ve tescil davasının makul süreyi aşması, dava tarihine göre belirlenen bedelin dava sonunda faiz işletilmeden kendilerine ödenmesi ve bedelin olması gerekenden düşük tespit edilmesi nedenleriyle mülkiyet ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürerek maddi ve manevi tazminat talebinde bulunmuşlardır.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 9/4/2013 tarihinde İstanbul Anadolu 6. Asliye Hukuk Mahkemesi vasıtasıyla yapılmıştır. Dilekçe ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinde Komisyona sunulmasına engel bir eksikliğin bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. İkinci Bölüm Üçüncü Komisyonunca, 7/10/2013 tarihinde kabul edilebilirlik incelemesinin

Bölüm tarafından yapılmasına, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Bölüm Başkanı tarafından 30/9/2014 tarihinde başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına ve bir örneğinin görüş için Adalet Bakanlığına gönderilmesine karar verilmiştir.

5. Adalet Bakanlığının 27/10/2014 tarihli yazısında, Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarına ve bu kapsamda sunulan görüşlerine atfen, başvuru hakkında görüş sunulmayacağı bildirilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru formu ve ekleri ile ilgili dava dosyasında yer aldığı şekliyle olaylar özetle şöyledir:

7. Başvurucularla beraber çok sayıda kişinin hisse sahibi olduğu Tuzla İlçesi, Orhanlı beldesi, 2 pafta, 871 parsel sayılı 17.500 m2 alanlı taşınmaz hakkında kentsel hizmet alanı olarak kullanılmak üzere TOKİ Başkanlığı tarafından 7/5/2004 tarihinde kamulaştırma kararı alınmıştır.

8. Uzlaşma sağlanamaması üzerine TOKİ Başkanlığı, 22/9/2005 tarihinde Tuzla Asliye Hukuk Mahkemesinde (Mahkeme) bedel tespiti ve tescil davası açmıştır.

9. Mahkeme, 5/7/2006 tarih ve E.2005/784, K.2006/545 sayılı kararı ile davayı kabul ederek arazi olarak kabul ettiği taşınmazın m2'si 35 TL bedelle TOKİ adına tesciline karar vermiştir. Kararla başvuruculardan Abdülkerim BABİR'e 12.740,00 TL, Bahattin YILDIZ'a 9.240,00 TL ve Ali KESKİN'e 8.890,00 TL kamulaştırma bedeli ödenmiştir.

10. Mahkemenin kararı temyiz edilmiş, temyiz talebinde değerin olması gerekenden düşük tespit edildiği, daha önce var olan 1/5000 lik imar planının dava tarihi itibariyle iptal edilmesi nedeniyle idarenin kötü niyetli olduğu ileri sürülmüştür.

11. Dosya birkaç defa eksik evrak gerekçesiyle iade edilmiştir. Dosyanın ikmali sonrası Yargıtay 5. Hukuk Dairesi, 18/1/2010 tarih ve E.2009/17732, K.2010/528 sayılı kararıyla taşınmazın arsa olarak değerlendirilmesi gerektiği gerekçesiyle ilk derece mahkemesi kararını bozmuştur.

12. Davayı tekrar ele alan Mahkeme, bozma kararına uyarak mahallinde tekrar keşif yapmış ve uzman bilirkişilerden rapor alınmasına karar vermiştir. 14/3/2011 tarihli yeni bilirkişi raporuyla m2'si 70 TL üzerinden arsa niteliğindeki taşınmazın değeri belirlenmiştir.

13. Başvurucu vekili m2'si 70 TL üzerinden belirlenen bedelin de düşük olduğunu, yeni bir bilirkişi raporu daha alınmasını istediklerini, ayrıca faiz talep ettiklerini Mahkemeye beyan etmiştir.

14. Mahkeme, 25/5/2011 tarih ve E.2010/465, K.2011/362 sayılı kararıyla davacıların itirazlarını değerlendirmiş, ancak bilirkişi raporunun dosyanın kapsamı ve Yargıtay içtihadına uygun olduğu gerekçesiyle itirazları reddederek m2'si 70 TL üzerinden arsa niteliğindeki taşınmazın TOKİ adına tesciline ve ilk kararı temyiz eden davalılara fark bedellerinin hisseleri oranında ödenmesine karar vermiştir. Mahkeme faiz talebini ise hukuken mümkün olmadığı gerekçesiyle reddetmiştir. Kararla başvuruculardan Abdülkerim BABİR'e 12.740,00 TL, Bahattin YILDIZ'a 9.240,00 TL ve Ali KESKİN'e 8.890,00 TL fark

bedeli olarak ödenmiştir.

15. Temyiz taleplerini inceleyen Yargıtay 5. Hukuk Dairesi, bu defa 16/4/2012 tarih ve E.2011/20912, K.2012/7865 sayılı kararıyla bir kısım davalılar yönünden kararı bozmuş, başvurucular yönünden ise kararı onamıştır.

16. Başvurucuların karar düzeltme talebi Yargıtay aynı Dairesinin, 13/12/2012 tarih ve E.2012/19400, K.2012/26495 sayılı kararıyla reddedilmiş ve karar başvurucular yönünden aynı tarihte kesinleşmiştir.

17. Kesinleşen karar başvurucuların vekiline 13/3/2013 tarihli duruşmada tebliğ edilmiştir.

18. Başvurucular 9/4/2013 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuşlardır.

19. Davanın temyizde bozulan kısmı ile ilgili yargılama Mahkemede E.2013/36 sayısı ile devam etmektedir.

B. İlgili Hukuk

20. 4/11/1983 tarih ve 2942 sayılı Kamulaştırma Kanunu'nun "Kamulaştırma bedelinin mahkemece tespiti ve taşınmaz malın idare adına tescili" kenar başlıklı 10. maddesinin ilgili kısımları şöyledir:

"Kamulaştırmanın satın alma usulü ile yapılamaması halinde idare, … asliye hukuk mahkemesine müracaat eder ve taşınmaz malın kamulaştırma bedelinin tespitiyle, … idare adına tesciline karar verilmesini ister.

Mahkeme, idarenin başvuru tarihinden itibaren en geç otuz gün sonrası için belirlediği duruşma gününü, … taşınmaz malın malikine … bildirerek duruşmaya katılmaya çağırır. Duruşma günü idareye de tebliğ olunur.

…

Mahkemece yapılan duruşmada tarafların bedelde anlaşamamaları halinde hâkim, en geç on gün içinde keşif ve otuz gün sonrası için de duruşma günü tayin ederek, 15 inci maddede sayılan bilirkişiler marifetiyle ve tüm ilgililerin huzurunda taşınmaz malın değerini tespit için mahallinde keşif yapar…

Bilirkişiler, taraflar ve diğer ilgililerin beyanını da dikkate alarak, 11 inci maddedeki esaslar doğrultusunda taşınmaz malın değerini belirten raporlarını onbeş gün içinde mahkemeye verirler. Mahkeme bu raporu, duruşma günü beklenmeksizin taraflara tebliğ eder. Yapılacak duruşmaya hâkim, taraflar veya vekillerini ve bilirkişileri çağırır. Bu duruşmada tarafların bilirkişi raporlarına varsa itirazları dinlenir ve bilirkişilerin bu itirazlara karşı beyanları alınır.

Tarafların bedelde anlaşamamaları halinde gerektiğinde hâkim tarafından onbeş gün içinde sonuçlandırılmak üzere yeni bir bilirkişi kurulu tayin edilir ve hâkim, tarafların ve bilirkişilerin rapor veya raporları ile beyanlarından yararlanarak adil ve hakkaniyete uygun bir kamulaştırma bedeli tespit eder. Mahkemece tespit edilen bu bedel, taşınmaz mal, kaynak veya irtifak hakkının kamulaştırılma bedelidir. … İdarece, kamulaştırma bedelinin hak sahibi adına yatırıldığına… dair makbuzun ibrazı halinde mahkemece, taşınmaz malın idare adına tesciline ve kamulaştırma bedelinin hak sahibine ödenmesine karar verilir ve bu karar, tapu dairesine ve paranın yatırıldığı bankaya bildirilir. Tescil hükmü kesin olup tarafların bedele ilişkin temyiz hakları saklıdır.

(Ek fıkra: 11/04/2013-6459 S.K./6. md) Kamulaştırma bedelinin tespiti için açılan davanın dört ay içinde sonuçlandırılamaması hâlinde, tespit edilen bedele bu sürenin bitiminden itibaren kanuni faiz işletilir.

…”

21. 2942 sayılı Kanun’un 24/4/2001 tarih ve 4650 sayılı Kanunla değişik 11. maddesinin üçüncü fıkrası şöyledir:

“Taşınmaz malın değerinin tespitinde, kamulaştırmayı gerektiren imar ve hizmet teşebbüsünün sebep olacağı değer artışları ile ilerisi için düşünülen kullanma şekillerine göre getireceği kâr dikkate alınmaz.”

22. 12/1/2011 tarih ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun “Usul ekonomisi ilkesi” kenar başlıklı 30. maddesi şöyledir:

“Hâkim, yargılamanın makul süre içinde ve düzenli bir biçimde yürütülmesini ve gereksiz gider yapılmamasını sağlamakla yükümlüdür.”

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

23. Mahkemenin 10/12/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucuların 9/4/2013 tarih ve 2013/2550 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucuların İddiaları

24. Başvurucular, hisse sahibi oldukları taşınmazın TOKİ Başkanlığı tarafından kamulaştırılması amacıyla açılan bedel tespiti ve tescil davasının 7 yılı aşan sürede tamamlanması, dava tarihine göre belirlenen bedelin dava sonunda faiz işletilmeden kendilerine ödenmesi ve dava sürecinde bedelin olması gerekenden düşük tespit edilmesi nedenleriyle mülkiyet ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürerek düşük değer tespiti nedeniyle toplam 114.660,00 TL, faiz ödenmemesi nedeniyle toplam 215.000,00 TL maddi ve her birine 10.000,00 TL manevi tazminat ödenmesi taleplerinde bulunmuşlardır.

B. Değerlendirme

25. Başvurucular, somut başvuruya konu bedel tespiti ve tescil davasının 7 yılı aşan sürede tamamlanması, dava tarihine göre belirlenen bedelin dava sonunda faiz işletilmeden kendilerine ödenmesi ve dava sürecinde bedelin olması gerekenden düşük tespit edilmesi nedenleriyle mülkiyet ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir. Anayasa Mahkemesi, başvuruculara ihlal iddialarına ilişkin nitelendirmesi ile bağlı olmayıp, somut dava ve buna bağlı olayların özelliklerine göre olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder.

26. Başvuruculara bedelin olması gerekenden düşük tespit edilmesi ve bu nedenle maddi zarara uğradıklarına dair şikâyetlerinin özü, nihai Mahkeme kararının sonucunun hakkaniyete uygun olmadığına ilişkin olup, bu şikâyet yargılamanın sonucunun adil olmadığı iddiası kapsamında değerlendirilecektir. Başvuruculara makul süre ve faiz ödenmemesi nedeniyle mülkiyet hakkına ilişkin şikâyetleri ise ayrıca incelenecektir.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

i. Yargılamanın Sonucunun Adil Olmadığı İddiası

27. Başvurucular aleyhlerine açılan kamulaştırma bedelinin tespiti ve tescil davasında, taşınmazın değerinin olması gerekenden ve yakın çevredeki taşınmazların önceki

kamulaştırma davalarında belirlenen m2 birim değerinden düşük belirlenmesi nedeniyle mülkiyet ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürerek maddi tazminat talep etmişlerdir.

28. Anayasa'nın 148. maddesinin dördüncü fıkrası şöyledir:

"Bireysel başvuruda, kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlarda inceleme yapılamaz."

29. 30/3/2011 tarih ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Mahkeme, ... açıkça dayanaktan yoksun başvuruların kabul edilemezliğine karar verebilir."

30. 6216 sayılı Kanun'un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrasında açıkça dayanaktan yoksun başvuruların Mahkemece kabul edilemezliğine karar verilebileceği belirtilmiştir. Anayasa'nın 148. maddesinin dördüncü fıkrasında ise açıkça dayanaktan yoksun başvurular kapsamında değerlendirilen kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin şikâyetlerin bireysel başvuruda incelenemeyeceği kurala bağlanmıştır.

31. Anılan kurallar uyarınca, ilke olarak derece mahkemeleri önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması ile derece mahkemelerince uyuşmazlıkla ilgili varılan sonucun esas yönünden adil olup olmaması bireysel başvuru incelemesine konu olamaz. Bunun tek istisnası, derece mahkemelerinin tespit ve sonuçlarının adaleti ve sağduyuyu hiçe sayan tarzda açıkça keyfilik veya bariz takdir hatası içermesi ve bu durumun kendiliğinden bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlükleri ihlal etmiş olmasıdır. Bu çerçevede, kanun yolu şikâyeti niteliğindeki başvurular, bariz takdir hatası bulunmadıkça Anayasa Mahkemesince incelenemez (B. No: 2012/1027, 12/2/2013, § 26).

32. Mahkemenin gerekçesi ve başvurucunun yukarıdaki iddiaları incelendiğinde, iddiaların özünün Derece Mahkemesi tarafından delillerin değerlendirilmesinde ve hukuk kurallarının yorumlanmasında isabet olmadığına, derece mahkemelerinin uyuşmazlığa getirdiği çözümün âdil olmamasına ve esas itibarıyla yargılamanın sonucuna ilişkin olduğu anlaşılmaktadır.

33. 2942 sayılı Kanun'un 10. ve 11. maddeleri uyarınca tarafların kamulaştırma kararı sonrasında bedel hususunda anlaşamamaları halinde dava tarihine göre taşınmazın bedelinin mahkemece adil ve hakkaniyete uygun bir şekilde tespit edilmesi gerekmektedir.

34. Başvuruya konu davada davalıların arsa vasıflı taşınmazın arazi olarak bedelinin belirlenmesi nedeniyle temyiz talepleri haklı görülerek Yargıtay'ca bozulmuş, davayı tekrar ele alan Mahkeme, 2942 sayılı Kanun'un 10. maddesi doğrultusunda kamulaştırmaya konu taşınmaza ilişkin tapu kayıtlarını, kroki bilgilerini ve emsal satış bedellerini gösterir belgeleri temin etmiş, yerinde keşif yapmış, Yargıtay bozma ilamında gösterilen şekilde bilirkişi raporuyla bedel tespiti yaptırmış, başvurucular dâhil taraflara itiraz hakkı tanımış ve usulüne uygun olarak ve gerekçesini açıklayarak kamulaştırma bedelini tespit etmiştir. Yargıtay 5. Hukuk Dairesi ise, yaptığı temyiz incelemesinde kamulaştırma bedelinin tespiti konusunda bir isabetsizlik olmadığına karar vermiştir.

35. Başvurucu, yargılama sürecinde karşı tarafın sunduğu deliller ve görüşlerden bilgi sahibi olamadığına, kendi delillerini ve iddialarını sunma olanağı bulamadığına, karşı tarafça sunulan delillere ve iddialara etkili bir şekilde itiraz etme fırsatı bulamadığına ya da uyuşmazlığın çözüme kavuşturulmasıyla ilgili iddialarının Derece Mahkemesi tarafından

dinlenmediğine ilişkin bir bilgi ya da kanıt sunmadığı gibi Mahkemenin kararında bariz takdir hatası veya açıkça keyfilik oluşturan herhangi bir durum da tespit edilememiştir.

36. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun belirtilen iddialarının kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin olduğu ve derece mahkemesi kararlarının bariz takdir hatası veya açıkça keyfilik de içermediği anlaşıldığından, başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin "açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

ii. Makul Süre ve Mülkiyet Hakkına İlişkin Şikâyetler

37. Başvuru formu ile eklerinin incelenmesi sonucunda, başvurucuların makul süre ve faiz ödenmemesi nedeniyle mülkiyet hakkına ilişkin şikâyetlerinin açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir nedenin de bulunmadığı anlaşıldığından başvurunun bu şikâyetler yönünden kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

i. Mülkiyet Hakkı

38. Başvurucular dava tarihi itibarıyla tespit edilen kamulaştırma bedelinin dava sonunda faiz işletilmeden ödenmesinden şikâyet etmekte ve kamulaştırma bedeline dava tarihinden ödeme tarihine kadar kamu alacaklarına uygulanan en yüksek faiz oranı uygulanarak belirlenecek meblağın tazminat olarak ödenmesini talep etmektedirler.

39. Anayasa'nın "Mülkiyet Hakkı" kenar başlıklı 35. maddesi şöyledir:

"Herkes, mülkiyet ve miras haklarına sahiptir.

Bu haklar, ancak kamu yararı amacıyla, kanunla sınırlanabilir.

Mülkiyet hakkının kullanılması toplum yararına aykırı olamaz."

40. Anayasa'nın "Kamulaştırma" kenar başlıklı 46. maddesinin ilgili kısımları şöyledir:

"Devlet ve kamu tüzelkişileri; kamu yararının gerektirdiği hallerde, gerçek karşılıklarını peşin ödemek şartıyla, özel mülkiyette bulunan taşınmaz malların tamamını veya bir kısmını, kanunla gösterilen esas ve usullere göre, kamulaştırmaya ve bunlar üzerinde idarî irtifaklar kurmaya yetkilidir.

Kamulaştırma bedeli ile kesin hükme bağlanan artırım bedeli nakden ve peşin olarak ödenir. … Kanunun taksitle ödemeyi öngörebileceği bu hallerde, taksitlendirme süresi beş yılı aşamaz; bu takdirde taksitler eşit olarak ödenir.

…

İkinci fıkrada öngörülen taksitlendirmelerde ve herhangi bir sebeple ödenmemiş kamulaştırma bedellerinde kamu alacakları için öngörülen en yüksek faiz uygulanır."

41. Anayasa'nın "Temel hak ve hürriyetlerin sınırlanması" kenar başlıklı 13. maddesi şöyledir:

"Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz."

42. Somut başvuruda başvurucu, kamulaştırmanın kamu yararı şeklinde meşru bir amaca yönelik olmadığı yönünde bir şikâyette bulunmamaktadır. Başvuru dosyası incelendiğinde başvurucularla beraber çok sayıda kişinin hisse sahibi olduğu taşınmazın kentsel hizmet alanı olarak kullanılmak üzere kamulaştırıldığı ve kamulaştırma sürecinin 2492 sayılı Kanun'a uygun olarak sürdürülerek tamamlandığı görülmektedir. Bu durumda mülkiyetten yoksun bırakmanın meşru amacının bulunduğu ve kanuna uygun olarak yapıldığı anlaşıldığından başvurucuların faiz ödenmemesine yönelik şikâyetleri Anayasa'nın 13. ve 35. maddeleri kapsamında ölçülülük ilkesi yönünden incelenecektir.

43. Anayasa'nın 35. maddesine göre kişilerin mülkiyetleri ancak kanunla öngörülmüş usullerle ve kamu yararı gereği karşılığı ödenmek suretiyle ellerinden alınabilir. Anayasa'nın 13. maddesinde yer alan ölçülülük ilkesi gereği kişilerin mülklerinden mahrum bırakılmaları halinde elde edilmek istenen kamu yararı ile mülkünden mahrum bırakılan bireyin hakları arasında adil bir denge kurulması gerekmektedir (B. No: 2013/817, 19/12/2013, § 37).

44. Anayasa'nın 46. maddesinde öngörülen ve temel öğesinin "kamu yararı" olduğu kabul edilen kamulaştırma, bir taşınmaz üzerindeki özel mülkiyet hakkının, malikin rızası olmaksızın, kamu yararı için ve karşılığı ödenmek koşuluyla devlet tarafından sona erdirilmesidir. Kamu yararı bulunması, kamulaştırma kararının yasada gösterilen esas ve usullerine uyulması, gerçek karşılığın peşin ve nakden ödenmesi kamulaştırmanın anayasal öğeleridir (AYM, E.2004/25, K.2008/42, K.T. 17/1/2008).

45. Başvurucunun mülkiyet hakkına yapılan müdahalenin orantılı olabilmesi için ödenen tutarların enflasyonun etkilerinden arındırılarak güncelleştirilmesi, yani kamulaştırma tarihi ile ödeme tarihi arasında geçen süredeki hissedilir değer kaybını telafi edecek biçimde faiz uygulanması gerekir (Scordino/İtalya (no:1), B. No: 36813/97, 29/3/2006, § 258).

46. Anayasa'nın 46. maddesindeki düzenlemeye göre; kamulaştırma bedeli nakden ve peşin olarak ödenmelidir. Ancak tarım reformunun uygulanması, büyük enerji ve sulama projeleri ile iskân projelerinin gerçekleştirilmesi, yeni ormanların yetiştirilmesi, kıyıların korunması ve turizm amacıyla kamulaştırılan toprakların bedellerinin ödenmesi taksitlendirilebilmektedir. Kanunun taksitle ödemeyi öngörebileceği bu hallerde ve herhangi bir sebeple ödenmemiş kamulaştırma bedellerinde devlet alacaklarına uygulanan en yüksek faiz işletilebilir. Yargıtay'ın istikrar kazanan içtihatlarına göre de, Anayasa'nın 46. maddesinde öngörülen faiz oranı ancak kesinleşip de ödenmeyen kamulaştırma bedelleri için işletilebilir (Yargıtay 18. Hukuk Dairesi, E.2002/7971, K.2002/9752, 15/10/2002). Dolayısıyla dava sonunda tespit edilen kamulaştırma bedelinin dava tarihinden itibaren devlet alacaklarına uygulanan en yüksek faizle ödenmesi talebinin yasal bir dayanağı veya yargı kararlarıyla oluşmuş ve istikrar kazanmış bir uygulaması bulunmamaktadır (B. No: 2013/817, 19/12/2013, § 50).

47. Bununla beraber uzun süren kamulaştırma bedelinin tespiti davalarında dava tarihine göre belirlenen kamulaştırma bedeli, dava sonunda faiz işletilmeden taşınmazı kamulaştırılan bireylere ödenerek bireylerin almaları gereken bedelin enflasyon karşısında aşınmasına neden olunmaktadır. Taşınmazı kamulaştırılan kişilere ödenen kamulaştırma bedelinin kişinin uğradığı zararı telafi edebilmesi için taşınmazın gerçek karşılığı olması yanında ayrıca ödenen bedelin tespitiyle ödenmesi arasında geçen dönemde gözlemlenen enflasyona nispetle hissedilir derecede değer kaybetmemiş olması gerekir (B. No: 2013/817, 19/12/2013, § 59).

48. Bir eşyanın devir tarihindeki bedelinin daha sonra ödenmesi durumunda arada geçen sürede enflasyon nedeni ile paranın değerinde oluşan hissedilir aşınma ile mülkiyetin gerçek değeri azaldığı gibi bu bedelin tasarruf veya yatırım aracı olarak getirisinden yararlanmak imkânı da bulunmamaktadır. Bu şekilde kişiler mülkiyet haklarından mahrum edilerek haksızlığa uğratılmaktadır (AYM, E.2008/58, K.2011/37, K.T. 10/2/2011).

49. Nitekim kanun koyucu bahsedilen hususstaki yasal eksikliği gidermek ve kamulaştırma bedelinin tespiti davalarında davanın zamanında sonuçlandırılamaması halinde yargılama sürecinde kamulaştırma bedelinin enflasyon etkisiyle uğrayacağı değer kaybını telafi ederek benzer mağduriyetlerin önlenmesi maksadıyla 6459 sayılı Kanun'un 6. maddesiyle 2942 sayılı Kanun'un 10. maddesine fıkra ekleyerek "Kamulaştırma bedelinin tespiti için açılan davanın dört ay içinde sonuçlandırılamaması hâlinde, tespit edilen bedele bu sürenin bitiminden itibaren kanuni faiz işletilir." hükmünü getirmiş ve zamanında tamamlanamayan kamulaştırma bedelinin tespiti davalarında ödemenin yapıldığı tarihe kadar kamulaştırma bedeline faiz ödenmesi imkânını tanımıştır (B. No: 2013/817, 19/12/2013, § 53).

50. Somut başvuruya konu kamulaştırma işleminde ise dava, bahsedilen kanun hükmünün yürürlüğe giriş tarihinden önce sonuçlandığından yasal faiz ödemesi yapılmamıştır. Bu durumda kamulaştırma sürecinde kamu yararına ulaşmak için kullanılan yöntemler ile izlenen amaç arasında makul bir orantılılığın ve mülkünden mahrum bırakılan başvurucunun orantısız ve aşırı bir yüke maruz kalıp kalmadığının araştırılması gerekmektedir.

51. Başvuru konusu kamulaştırma bedelinin tespiti ve tescili davası, 22/9/2005 tarihinde Tuzla Asliye Hukuk Mahkemesinde açılmış, Mahkemenin 5/7/2006 tarihli kararıyla başvuruculardan Abdülkerim BABİR'e 12.740,00 TL, Bahattin YILDIZ'a 9.240,00 TL ve Ali KESKİN'e 8.890,00 TL kamulaştırma bedeli ödenmiştir. Mahkemenin ilk kararının Yargıtay'ca bozulmasından sonra davayı tekrar ele alan Mahkemenin 25/5/2011 tarihli kararıyla davalılar adına bankaya bloke edilen aynı miktarlı fark bedellerinin ödenmesine karar verilmiştir. Bu durumda dava tarihi esas alınarak tespit edilen kamulaştırma bedeli başvuruculara ilki dava tarihinden 10 ay sonra diğeri ise 5 yıl 8 ay sonra olmak üzere iki aşamada ödenmiştir. Merkez Bankası verilerine göre davanın açıldığı ve bedel tespitinde esas alınan Eylül 2005 ile ilk ödemenin yapıldığı Temmuz 2006 tarihi arasında enflasyonda meydana gelen artış % 9,63, dava tarihiyle ikinci ödemenin yapıldığı Mayıs 2011 tarihi arasında enflasyonda meydana gelen artış ise % 61,25'tir.

52. Dava tarihine göre belirlenerek başvurucular Abdülkerim BABİR, Bahattin YILDIZ ve Ali KESKİN yapılan ödemelerin enflasyon karşısında uğradığı değer kaybını telafi edecek fark sırasıyla 9.030,00 TL, 6.549,00 TL ve 6.301,00 TL'dir.

53. Yukarıdaki tespitler doğrultusunda, kamulaştırma bedelinin dava açıldığı tarihteki değeri ile ödendiği tarihteki değeri arasında gözlemlenen farkın kamulaştırma bedeline faiz eklenmemesinden kaynaklandığı anlaşılmaktadır. Ödenmeyen enflasyon farkı, bireylerin mülkiyet hakkının korunması ile kamu yararı arasında olması gereken adil dengeyi bozarak ve Anayasa'da yer alan ölçülülük ilkesine aykırı bir şekilde başvurucular üzerinde orantısız ve aşırı bir yük oluşturarak, başvurucuların mülkiyet hakkını ihlal etmektedir.

54. Başvurunun değerlendirilmesi neticesinde, başvuruya konu kamulaştırma bedelinin tespiti davasında dava tarihine göre belirlenen kamulaştırma bedelinin başvurucuya ilki 10 ay ikincisi ise 5 yıl 8 ay sonra olmak üzere iki aşamada ve faiz işletilmeden ödendiği, bu süre zarfında Merkez Bankası verilerine göre enflasyonda meydana gelen artışın % 9,63 ve %

61,25 olduğu, bahsedilen değer kaybı oranı dikkate alındığında, başvurucuların üzerine idarenin ulaşmak istediği meşru kamu yararı ile haklı gösterilemeyecek şekilde orantısız ve aşırı yüke sebep olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

55. Belirtilen nedenlerle, başvurucunun Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

ii. Makul Sürede Yargılanma Hakkı

56. Başvurucular, 2005 yılında hisse sahibi oldukları taşınmazla ilgili olarak açılan kamulaştırma bedelinin tespiti ve tescil davasının kendileri yönünden 2012 yılı sonunda kesinleşmesi nedeniyle makul sürede yargılanma haklarının ihlal edildiğini iddia etmişlerdir.

57. Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası ile 6216 sayılı Kanun'un 45. maddesinin (1) numaralı fıkrası hükümlerine göre, Anayasa Mahkemesine yapılan bir bireysel başvurunun esasının incelenebilmesi için, kamu gücü tarafından müdahale edildiği iddia edilen hakkın Anayasa'da güvence altına alınmış olmasının yanı sıra Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (Sözleşme) ve Türkiye'nin taraf olduğu ek protokollerinin kapsamına da girmesi gerekir. Bir başka ifadeyle, Anayasa ve Sözleşme'nin ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün değildir (B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18)

58. Anayasa'nın "Hak arama hürriyeti" kenar başlıklı 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir."

59. Anayasa'nın "Duruşmaların açık ve kararların gerekçeli olması" kenar başlıklı 141. maddesinin dördüncü fıkrası şöyledir:

"Davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılması, yargının görevidir."

60. Sözleşme'nin "Adil yargılanma hakkı" kenar başlıklı 6. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Herkes medeni hak ve yükümlülükleri ile ilgili uyuşmazlıklar ya da cezai alanda kendisine yöneltilen suçlamalar konusunda karar verecek olan, kanunla kurulmuş bağımsız ve tarafsız bir mahkeme tarafından davasının makul bir süre içinde, hakkaniyete uygun ve açık olarak görülmesini isteme hakkına sahiptir."

61. Sözleşme metni ile AİHM kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut görünümleri olan alt ilke ve haklar, esasen Anayasa'nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı birçok kararında, ilgili hükmü Sözleşme'nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, Sözleşme'nin lâfzî içeriğinde yer alan ve AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen ilke ve haklara, Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 38).

62. Somut başvurunun dayanağını oluşturan makul sürede yargılanma hakkı da yukarıda belirtilen ilkeler uyarınca adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil olup, ayrıca davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasının yargının görevi olduğunu belirten Anayasa'nın 141. maddesinin de, Anayasa'nın bütünselliği ilkesi gereği, makul sürede yargılanma hakkının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulması gerektiği açıktır (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 39).

63. Makul sürede yargılanma hakkının amacı, tarafların uzun süren yargılama faaliyeti nedeniyle maruz kalacakları maddi ve manevi baskı ile sıkıntılardan korunması ile adaletin gerektiği şekilde temini ve hukuka olan inancın muhafazası olup, hukuki uyuşmazlığın çözümünde gerekli özenin gösterilmesi gereği de yargılama faaliyetinde göz ardı edilemeyeceğinden, yargılama süresinin makul olup olmadığının her bir başvuru açısından münferiden değerlendirilmesi gerekir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 40).

64. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde göz önünde bulundurulması gereken kriterlerdir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 41–45).

65. Ancak, belirtilen kriterlerden hiçbiri makul süre değerlendirmesinde tek başına belirleyici değildir. Yargılama sürecindeki tüm gecikme periyotlarının ayrı ayrı tespiti ile bu kriterlerin toplam etkisi değerlendirilmek suretiyle, hangi unsurun yargılamanın gecikmesi açısından daha etkili olduğu saptanmalıdır (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 46).

66. Yargılama faaliyetinin makul sürede gerçekleşip gerçekleşmediğinin saptanması için, öncelikle uyuşmazlığın türüne göre değişebilen, başlangıç ve bitiş tarihlerinin belirlenmesi gereklidir.

67. Anayasa'nın 36. maddesi ve Sözleşme'nin 6. maddesi uyarınca, medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkların makul sürede karara bağlanması gerekmektedir. Başvuru konusu olayda, asliye hukuk mahkemesi nezdinde açılan kamulaştırma bedelinin tespiti ve tescile ilişkin bir davanın söz konusu olduğu görülmekle, 6100 sayılı Kanun'da yer alan usul hükümlerine göre yürütülen somut yargılama faaliyetinin, medeni hak ve yükümlülükleri konu alan bir yargılama olduğunda kuşku yoktur (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 49).

68. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin makul süre değerlendirmesinde, sürenin başlangıcı kural olarak, uyuşmazlığı karara bağlayacak yargılama sürecinin işletilmeye başlandığı, başka bir deyişle davanın ikame edildiği tarih olup, somut başvuru açısından bu tarih 22/9/2005 tarihidir.

69. Sürenin bitiş tarihi ise, çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde yargılamanın sona erme tarihidir. Ancak devam eden yargılamalara ilişkin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasını içeren başvuruların yargılama faaliyetinin devamı sırasında da yapılabilmesi olanağı bulunduğundan, değerlendirmeye esas alınacak sürenin bitiş anı bireysel başvurunun karara bağlandığı tarihtir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 52). Bu kapsamda, somut yargılama faaliyeti açısından sürenin bitiş tarihinin, başvurucunun karar düzeltme talebi hakkında Yargıtay 5. Hukuk Dairesine E.2012/19400, K.2012/26495 sayılı kararın verildiği 13/12/2012 tarihi olduğu anlaşılmaktadır.

70. Davanın ikame edildiği tarih ile Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuruların incelenmesi hususundaki zaman bakımından yetkisinin başladığı tarihin farklı olması halinde, dikkate alınacak süre, 23/9/2012 tarihinden sonra geçen süre değil, uyuşmazlığın başlangıç tarihinden itibaren geçen süredir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 51).

71. Başvuruya konu yargılama sürecinin incelenmesinde, yargılamanın konusunun hisseli taşınmaza ilişkin kamulaştırma bedelinin tespiti ve tescil talebi olduğu, 22/9/2005 tarihinde açılan davanın yargılama sürecinde ilk derece mahkemesince verilen ilk kararın temyiz incelemesi neticesinde bozulduğu, bozma kararını takiben mahkemenin E.2010/465 sırasına

kaydı yapılan davanın yargılaması sonucunda verilen kararın tekrar temyiz edildiği ve Yargıtay 5. Hukuk Dairesinin E.2012/19400, K.2012/26495 sayılı kararı ile başvurucular yönünden kesinleştiği anlaşılmaktadır.

72. İlgili yargılama evrakının incelenmesinden, başvuruya konu yargılama sürecinin asliye hukuk mahkemesi önünde sürdüğü görülmekle, medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkları konu alan yargılama faaliyetleri için geçerli genel usuli hükümler içeren 6100 sayılı Kanun'a tabi bir yargılama faaliyetinin söz konusu olduğu ve 6100 sayılı Kanun'un 30. maddesinin, uyuşmazlıkların makul sürede çözümlenmesi gerekliliğini ortaya koyduğu anlaşılmaktadır (§ 22).

73. 6100 sayılı Kanun'un öngördüğü yargılama usullerine tabi mahkemeler nezdindeki yargılamaların makul sürede tamamlanmadığı yönündeki iddialar daha önce bireysel başvuru konusu yapılmış ve Anayasa Mahkemesi tarafından, özellikle yargılamada sürati temin etmeye hizmet eden özel usul hükümlerinin nazara alınmadığı göz önünde bulundurularak makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönünde karar verilmiş olup (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 54-64), başvuruya konu davada yer alan kişi (193 davalı) sayısı ve davanın mahiyeti nedeniyle icrası gereken usul işlemlerinin niteliği başvuruya konu yargılamanın karmaşık olduğunu ortaya koymakla birlikte, davaya bütün olarak bakıldığında, somut başvuru açısından farklı bir karar verilmesini gerektirecek bir yön bulunmadığı ve söz konusu yedi yılı aşan yargılama sürecinde makul olmayan bir gecikmenin olduğu sonucuna varılmıştır.

74. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

75. Başvurucular, dava tarihine göre belirlenen kamulaştırma bedelinin dava sonunda kendisilerine enflasyon farkı uygulanmaksızın ödenmesi ve bedelin olması gerekenden düşük tespit edilmesi nedenleriyle maddi tazminata hükmedilmesini talep etmişlerdir. Başvurucular ayrıca yargılamanın makul süreyi aştığını dile getirerek manevi tazminat talebinde bulunmuşlardır.

76. 6216 sayılı Kanun'un "Kararlar" kenar başlıklı 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

77. Başvuruculara dava tarihine göre belirlenen kamulaştırma bedelinin başvurucuya ilki 10 ay ikincisi ise 5 yıl 8 ay süren davalar sonunda iki aşamada ve faiz işletilmeden ödendiği, faiz işletilmeden yapılan ödemeler sonucu kamulaştırma bedelinde bu sürede gerçekleşen %9,63 ve %61,25 oranındaki enflasyon nedeniyle ciddi bir değer kaybı oluştuğu, bu durumun başvurucular üzerinde idarenin ulaşmak istediği meşru kamu yararı ile haklı gösterilemeyecek şekilde orantısız ve aşırı bir yük oluşturduğu anlaşıldığından, bahsedilen maddi değer kaybını telafi edebilmek için başvuruculardan Abdülkerim BABİR'e net 9.030,00 TL, Bahattin YILDIZ'a net 6.549,00 TL ve Ali KESKİN'e net 6.301,00 TL maddi

tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

78. Başvurucular tarafından bedelin olması gerekenden düşük tespit edilmesi nedeniyle maddi tazminat talebinde bulunulmuş olmakla beraber, tespit edilen ihlal ile iddia edilen maddi zarar arasında illiyet bağı bulunmadığı anlaşıldığından ve başvurucunun bu iddiası açıkça dayanaktan yoksunluk nedeniyle kabul edilemez bulunduğundan, başvuruculların diğer maddi tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

79. Başvuruya konu asliye hukuk mahkemesinde görülen ve çok sayıda davalısı bulunan kamulaştırma bedelinin tespiti ve tescili davasının, yedi yıl aşan sürede sonuçlandırılması sebebiyle yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvuruculların her birine takdiren net 2.000,00 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

80. Başvurucular tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 198,35 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan 1.698,35 TL yargılama giderinin başvuruculara ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun,

1. Yargılamanın sonucunun adil olmadığı iddiasının “açıkça dayanaktan yoksun olması” nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Mülkiyet ve makul sürede yargılanma haklarına ilişkin iddialarının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Başvuruculların,

1. Anayasa’nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

2. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvuruculardan Abdülkerim BABİR’e net 9.030,00 TL, Bahattin YILDIZ’a net 6.549,00 TL ve Ali KESKİN’e net 6.301,00 TL maddi ve başvuruculların her birine net 2.000,00 TL manevi TAZMİNAT ÖDENMESİNE,

D. Başvuruculların tazminata ilişkin diğer taleplerinin REDDİNE,

E. Başvurucular tarafından yapılan 198,35 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan 1.698,35 TL yargılama giderinin BAŞVURUCULARA ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

G. Kararın bir örneğinin ilgili mahkemesine gönderilmesine,

10/12/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

SADUN ÖZKAYA

B. No: 2013/2697 | Karar tarihi: 10.12.2014

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2013/2697

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

SADUN ÖZKAYA BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2013/2697)

Karar Tarihi: 10/12/2014

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Alparslan ALTAN

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Osman Alifeyyaz PAKSÜT

Muammer TOPAL

M. Emin KUZ

Raportör : Yunus HEPER

Başvurucu : Sadun ÖZKAYA

Vekili : Av. Candaş GÜROL

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu hakkında yürütülen soruşturma ve kovuşturma işlemlerinin makul süre içinde sonuçlanmaması nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürerek, ihlalin tespitiyle uğradığı manevi zararın tazminine karar verilmesini talep etmiştir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 18/4/2013 tarihinde İstanbul Bölge İdare Mahkemesi vasıtasıyla yapılmıştır. İdari yönden yapılan ön incelemede başvurunun Komisyona sunulmasına engel bir durumunun bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. İkinci Bölüm Birinci Komisyonunca, kabul edilebilirlik incelemesi Bölüm tarafından yapılmak üzere dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Bölüm tarafından 20/2/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru konusu olay ve olgular ile başvurunun bir örneği görüş için Adalet Bakanlığına

gönderilmiştir. Adalet Bakanlığının 28/4/2014 tarihli yazısında, Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarına ve bu kapsamda sunulan görüşlerine atfen, başvuru hakkında görüş sunulmayacağı bildirilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru formu ve ekleri ile başvuruya konu yargılama dosyası içeriğinden tespit edilen ilgili olaylar özetle şöyledir:

7. Başvurucu ve yirmi arkadaşı hakkında 5/6/2006-9/6/2006 tarihleri arasında teşekkül halinde sahte kredi kartı imal etmek ve dolandırıcılık suçlarından yapılan soruşturma sonucunda başvurucu 5/6/2006 tarihinde gözaltına alınmış ve 9/6/2006 tarihinde tutuklanmıştır.

8. Kadıköy Cumhuriyet Başsavcılığının 6/12/2006 tarihli iddianamesiyle başvurucu hakkında suç işlemek amacıyla örgüt kurmak, iştirak halinde ve zincirlemeli biçimde sahte kredi kartı üretmek, zincirlemeli biçimde sahte kredi kartı üretmeye teşebbüs suçlarından cezalandırılması için Kadıköy 5. Asliye Ceza Mahkemesine kamu davası açılmıştır.

9. Kadıköy 5. Asliye Ceza Mahkemesinde yapılan yargılamada başvurucunun savunması 29/12/2006 tarihli celsede alınmış ve başvurucu 8/7/2007 tarihinde tutuksuz yargılanmak üzere tahliye edilmiştir.

10. Başvuru tarihinde dava İlk Derece Mahkemesinde derdest iken 41. celsenin yapıldığı 11/9/2013 tarihinde İlk Derece Mahkemesinde yargılama bitirilmiş ve başvurucunun, suç işlemek için örgüt kurmak suçundan 3 yıl 4 ay hapis cezası ile cezalandırılmasına ve banka ve kredi kartlarını kötüye kullanmak suçundan iki kez 2 yıl 6 ay hapis cezası ile cezalandırılmasına, ruhsatsız silah bulundurmak suçundan 10 ay hapis ve 450 TL adli para cezası ile cezalandırılmasına ve hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilmiştir.

11. Başvurucu İlk Derece Mahkemesinin kararını 17/12/2013 tarihinde temyiz etmiş ve dosya 2/6/2014 tarihinde temyiz incelemesi için Yargıtaya gönderilmiştir. Dava halen Yargıtayda derdesttir.

B. İlgili Hukuk

12. 26/9/2004 tarih ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu’nun 220. maddesinin (1) numaralı fıkrası ve 245. maddesinin (2) numaralı fıkrası.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

13. Mahkemenin 10/12/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 18/4/2013 tarih ve 2013/2697 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

14. Başvurucu, hakkında yürütülen soruşturma ve kovuşturmanın makul süre içinde sonuçlanmadığını beyan ederek, Anayasa’nın 36. maddesinde tanımlanan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

15. Başvuru formu ile eklerinin incelenmesi sonucunda, açıkça dayanaktan yoksun olmadığı

ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

16. Başvurucu, hakkında yürütülen soruşturma ve kovuşturmanın makul süre içinde sonuçlanmaması nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

17. Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün olmayıp (B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18), Sözleşme metni ile Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut görünümleri olan alt ilke ve haklar, esasen Anayasa'nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı birçok kararında, ilgili hükmü Sözleşme'nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, Sözleşme'nin lâfzî içeriğinde yer alan ve AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen ilke ve haklara, Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir Somut başvurunun dayanağını oluşturan makul sürede yargılanma hakkı da yukarıda belirtilen ilkeler uyarınca adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil olup, ayrıca davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasının yargının görevi olduğunu belirten Anayasa'nın 141. maddesinin de, Anayasa'nın bütünselliği ilkesi gereği, makul sürede yargılanma hakkının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulması gerektiği açıktır (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 38–39).

18. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde göz önünde bulundurulması gereken kriterlerdir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 41–45).

19. Anayasa'nın 36. ve Sözleşme'nin 6. maddeleri uyarınca kişilere, medeni hak ve yükümlülükler ile ilgili uyuşmazlıkların yanı sıra, cezai alanda yöneltilen suç isnatlarının makul sürede karara bağlanmasını talep hakkı tanınmıştır. Suç isnadı, bir kişiye suç işlediği iddiasının yetkili makamlar tarafından bildirilmesi olup, kişiye cezai alanda yöneltilen iddianın suç isnadı niteliğinde olup olmadığının tespitinde; iddia olunan suçun pozitif düzenlemelerdeki tasnifinin, suçun gerçek niteliğinin, suç için öngörülen cezanın niteliği ile ağırlığının değerlendirilmesi gerekir. Ancak isnat olunan fiil, ceza kanunlarında suç olarak nitelendirilmiş ve yargılama aşamasında ceza hukukunun kuralları uygulanmış ise, ayrıca bir uygulanabilirlik incelemesi yapılmaksızın, adil yargılanma hakkının kapsamına girdiği kabul edilecektir (B. No: 2012/625, 9/1/2014, § 31).

20. Başvuru konusu olayda, başvurucu ile birlikte toplam yirmi kişi hakkında suç işlemek amacıyla örgüt kurmak ve başkalarına ait banka hesaplarıyla ilişkilendirilerek sahte kredi kartı üretmek suçundan cezalandırılmaları için kamu davası açılmıştır. Bu çerçevede başvurucu hakkındaki suç isnadına dayalı yargılamanın Anayasa'nın 36. maddesinin güvence kapsamına girdiği konusunda kuşku bulunmamaktadır (B. No: 2012/625, 9/1/2014, § 32).

21. Cezai alanda yöneltilen suç isnatları ile ilgili uyuşmazlıklara ilişkin makul süre değerlendirmesinde, sürenin başlangıcı kural olarak, kişiye bir suç işlediği iddiasının yetkili makamlar tarafından bildirildiği veya isnattan ilk olarak etkilendiği arama veya gözaltı gibi

tedbirlerin uygulandığı an olup, somut başvuru açısından bu tarih, başvurucunun bahse konu suç kapsamında gözaltına alındığı ve böylece isnattan haber olduğu anlaşılan 5/6/2006 tarihidir. Sürenin bitiş tarihi ise, suç isnadına ilişkin nihai kararın verildiği tarihtir. Ancak devam eden yargılamalara ilişkin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasını içeren başvuruların yargılama faaliyetinin devamı sırasında da yapılabilmesi olanağı bulunduğundan, değerlendirmeye esas alınacak sürenin bitiş anı bireysel başvurunun karara bağlandığı tarihtir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 34; B. No: 2012/625, 9/1/2014, § 32). Bu kapsamda, somut yargılama faaliyeti açısından sürenin bitiş tarihinin ise bireysel başvurunun karara bağlandığı tarih olduğu anlaşılmaktadır.

22. Başvurucu ve yirmi suç ortağı hakkında 2006 tarihinde teşekkül halinde sahte kredi kartı imal etmek ve suç işlemek amacıyla örgüt kurmak suçlarından yapılan soruşturma sonucunda başvurucu 5/6/2006 tarihinde gözaltına alınmış ve 9/6/2006 tarihinde tutuklanmıştır. Kadıköy Cumhuriyet Başsavcılığının 6/12/2006 tarihli iddianamesiyle başvurucu hakkında suç işlemek amacıyla örgüt kurmak, iştirak halinde ve zincirlemeli biçimde sahte kredi kartı üretmek, zincirlemeli biçimde sahte kredi kartı üretmeye teşebbüs suçlarından cezalandırılması için Kadıköy 5. Asliye Ceza Mahkemesine kamu davası açılmıştır. Kadıköy 5. Asliye Ceza Mahkemesinde yapılan yargılamada başvurucunun savunması 29/12/2006 tarihli celsede alınmış ve başvurucu 8/7/2007 tarihinde tutuksuz yargılanmak üzere tahliye edilmiştir. Bu tarihten sonra İlk Derece Mahkemesi başta savunması alınmayan sanıkların savunmalarının alınması olmak üzere diğer eksikliklerin giderilmesini beklemiş ve nihayet 41. celsenin yapıldığı 11/9/2013 tarihinde başvurucunun ve arkadaşlarının cezalandırılmasına karar verilmiştir. Başvurucu İlk Derece Mahkemesinin kararını 17/12/2013 tarihinde temyiz etmiş ve dosya 2/6/2014 tarihinde temyiz incelemesi için Yargıtaya gönderilmiştir. Dava halen Yargıtayda derdesttir.

23. 5271 sayılı Kanun'un öngördüğü yargılama usullerine tabi mahkemeler nezdindeki yargılamaların makul sürede tamamlanmadığı yönündeki iddialar daha önce bireysel başvuru konusu yapılmış ve Anayasa Mahkemesi tarafından makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönünde karar verilmiştir (B. No: 2012/625, 9/1/2014, §§ 22-45).

24. Başvuruya konu davada yer alan kişi sayısı ve davanın mahiyeti nedeniyle icrası gereken usul işlemlerinin niteliği başvuruya konu yargılamanın karmaşık olduğunu ortaya koymakla birlikte, davaya bütün olarak bakıldığında, somut başvuru açısından farklı bir karar verilmesini gerektirecek bir yön bulunmadığı ve yaklaşık yedi yılı İlk Derece Mahkemesinde olmak üzere toplam sekiz yıl altı ay olan ve halen devam eden yargılama sürecinde makul olmayan bir gecikmenin olduğu sonucuna varılmıştır.

25. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanunun 50. Maddesi Yönünden

26. Başvurucu, yargılamanın makul sürede sonuçlandırılmaması nedeniyle 100.000,00 TL manevi tazminata hükmedilmesini talep etmiştir.

27. 6216 sayılı Kanun'un "Kararlar" kenar başlıklı 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata

hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir.”

28. Başvurucunun tarafı olduğu uyuşmazlığa ilişkin yaklaşık sekiz yıl altı aylık yargılama süresi nazara alındığında, yargılama faaliyetinin uzunluğu sebebiyle, yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararı karşılığında başvurucuya takdiren net 6.650,00 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

29. Başvurucu tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 198,35 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan 1.698,35 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucunun, makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönündeki iddiasının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvurucuya net 6.650,00 TL manevi TAZMİNAT ÖDENMESİNE, başvurucunun tazminata ilişkin diğer taleplerinin REDDİNE,

D. Başvurucu tarafından yapılan 198,35 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.698,35 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

10/12/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

LADEN ELBEZYAN

B. No: 2013/4551 | Karar tarihi: 10.12.2014

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2013/4551

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

LADEN ELBEZYAN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2013/4551)

Karar Tarihi: 10/12/2014

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Alparslan ALTAN

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Osman Alifeyyaz PAKSÜT

Muammer TOPAL

M. Emin KUZ

Raportör Yrd. : Derya ATAKUL

Başvurucu : Laden ELBEZYAN

Vekili : Av. Salih DÖĞÜCÜ

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, “hırsızlık” suçunu işlediği iddiasıyla yargılandığı davanın zamanaşımı nedeniyle düşmesine karar verildiğini, Ermeni asıllı olduğu için ayrımcılık yapıldığını ve yargılamanın makul sürede sonuçlanmadığını belirterek, Anayasa’nın 10. ve 36. maddelerinde tanımlanan eşitlik ilkesinin ve adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüş, yargılamanın yenilenmesi veya tazminat talebinde bulunmuştur.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 25/6/2013 tarihinde İstanbul 5. Asliye Hukuk Mahkemesi vasıtasıyla yapılmıştır. İdari yönden yapılan ön incelemede başvurunun Komisyona sunulmasına engel bir durumunun bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. İkinci Bölüm İkinci Komisyonunca, 10/10/2013 tarihinde, kabul edilebilirlik incelemesi Bölüm tarafından yapılmak üzere, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Bölüm tarafından 16/12/2013 tarihinde, kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte

yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru konusu olay ve olgular ile başvurunun bir örneği, görüş için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir. Adalet Bakanlığının 13/1/2014 tarihli görüş yazısına, başvurucu karşı beyanda bulunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru formu ve ekleri ile başvuruya konu yargılama dosyası içeriğinden tespit edilen olaylar özetle şöyledir:

7. Başvurucu hakkında Şişli Cumhuriyet Başsavcılığınca yapılan soruşturma üzerine, Şişli 1. Sulh Ceza Mahkemesince 9/5/2005 tarihinde başvurucunun tutuklanmasına, ancak sabit ikametgâh sahibi olması nedeniyle kefalet karşılığı serbest bırakılmasına karar verilmiştir.

8. Şişli Cumhuriyet Başsavcılığınca, E.2005/6683 sayılı iddianame ile başvurucu hakkında "emniyeti suiistimal suretiyle hırsızlık" suçundan Şişli 1. Sulh Ceza Mahkemesinde kamu davası açılmıştır.

9. Mahkemece 30/9/2005 tarihinde görevsizlik kararı verilerek, dosya Şişli 7. Asliye Ceza Mahkemesine gönderilmiştir.

10. Şişli 7. Asliye Ceza Mahkemesince, 6/5/2011 tarih ve E.2006/307, K.2011/362 sayılı kararla başvurucunun, "hizmet nedeniyle güveni kötüye kullanmak" suçundan 2 yıl 6 ay hapis ve 10.000,00 TL adli para cezası ile cezalandırılmasına karar verilmiştir.

11. Temyiz üzerine, Yargıtay 13. Ceza Dairesinin 29/11/2012 tarih ve E.2012/19831, K. 2012/25585 sayılı ilâmı ile "1/3/1926 tarih ve 765 sayılı mülga Türk Ceza Kanunu'nun 102. maddesinin (4) numaralı ve 104. maddesinin (2) numaralı fıkraları gereğince suç tarihi olan 6/5/2005 ile Yargıtay'ın inceleme tarihi arasında 7 yıl 6 aylık zamanaşımı süresinin dolduğuna ve bu nedenle sanık hakkında açılan kamu davasının düşmesine" karar verilmiştir.

12. Düşme kararı, 31/5/2013 tarihinde başvurucuya tebliğ edilmiştir.

13. Başvurucu, 25/6/2013 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

B. İlgili Hukuk

14. 26/9/2004 tarih ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 155. maddesinin (2) numaralı fıkrası ile 43. maddesi, 765 sayılı mülga Kanun'un 102. ve 104. maddeleri.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

15. Mahkemenin 10/12/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 25/6/2013 tarih ve 2013/4551 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

16. Başvurucu, hırsızlık suçunu işlediği iddiasıyla yargılandığı kamu davasında, Şişli 1. Sulh Ceza Mahkemesince 9/5/2005 tarihinde tutuklanmasına, ancak kefaletle serbest bırakılmasına karar verildiğini, Mahkemedeki sorgusu sırasında beyanlarının tutanağa yanlış geçirildiğini, Şişli 7. Asliye Ceza Mahkemesince yapılan yargılama sırasında alınan bilirkişi raporunda hatalar olduğunu belirterek itirazda bulunmasına rağmen bu itirazlarının değerlendirilmediğini, yargılama sonunda verilen mahkûmiyet kararı üzerine, Yargıtay

tarafından zamanaşımı nedeniyle kamu davasının düşmesine karar verildiğini, yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle aklanamadığını, müşteki tarafından zorla senet imzalatılarak icra takibi başlatıldığını, Ermeni asıllı olduğu için ırk ayrımcılığına uğradığını, bu konuda Başbakanlığa ve diğer kurumlara dilekçeler yazdığını ancak cevap verilmediğini ve herhangi bir işlem de yapılmadığını, yargılamanın makul sürede sonuçlanmadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ve eşitlik ilkesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

17. Başvuru dilekçesi ve ekleri incelendiğinde, başvurucunun, Şişli 7. Asliye Ceza Mahkemesince, delillerin eksik ve hatalı değerlendirilmesi sonucu mahkûmiyet kararı verilmesinin ve Yargıtay tarafından zamanaşımı nedeniyle kamu davasının düşmesine karar verilmesinin adil yargılanma hakkını ihlal ettiğini ileri sürdüğü anlaşılmıştır. Dolayısıyla yargılamanın sonucuna yönelik ihlal iddiası ile yargılamanın makul sürede sonuçlanmaması nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlali iddiası ve eşitlik ilkesinin ihlali iddiası ayrı ayrı değerlendirilmiştir.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

a. Yargılamanın Sonucu İtibarıyla Adil Olmadığı İddiası

18. Anayasa’nın 148. maddesinin dördüncü fıkrası şöyledir:

“Bireysel başvuruda, kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlarda inceleme yapılamaz.”

19. 30/3/2011 tarih ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun’un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

“Mahkeme, … açıkça dayanaktan yoksun başvuruların kabul edilemezliğine karar verebilir.”

20. 4/12/2004 tarih ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu’nun 223. maddesinin (9) numaralı fıkrası şöyledir:

“Derhâl beraat kararı verilebilecek hâllerde durma, düşme veya ceza verilmesine yer olmadığı kararı verilemez.”

21. 6216 sayılı Kanun’un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrasında açıkça dayanaktan yoksun başvuruların Mahkemece kabul edilemezliğine karar verilebileceği belirtilmiştir. Anayasa’nın 148. maddesinin dördüncü fıkrasında ise açıkça dayanaktan yoksun başvurular kapsamında değerlendirilen kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin şikâyetlerin bireysel başvuruda incelenemeyeceği kurala bağlanmıştır.

22. Anılan kurallar uyarınca, ilke olarak derece mahkemeleri önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması ile derece mahkemelerince uyuşmazlıkla ilgili varılan sonucun esas yönünden adil olup olmaması bireysel başvuru incelemesine konu olamaz. Bunun tek istisnası, derece mahkemelerinin tespit ve sonuçlarının adaleti ve sağduyuyu hiçe sayan tarzda bariz takdir hatası veya açık keyfilik içermesi ve bu durumun kendiliğinden bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlükleri ihlal etmiş olmasıdır. Bu çerçevede, kanun yolu şikâyeti niteliğindeki başvurular, bariz takdir hatası veya açık keyfilik bulunmadıkça Anayasa Mahkemesince incelenemez (B. No: 2012/1027, 12/2/2013, § 26).

23. Başvuru konusu olayda başvurucu, Şişli 1. Sulh Ceza Mahkemesindeki yargılama sırasında alınan bilirkişi raporunda hatalar olduğunu belirterek itirazda bulunmasına

rağmen bu itirazlarının değerlendirilmediğini, yargılama sonunda mahkûmiyet kararı verildiğini ve Yargıtay tarafından zamanaşımı nedeniyle kamu davasının düşmesine karar verildiği için aklanamadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

24. Adalet Bakanlığınca, yargılamanın sonucuna yönelik adil yargılanma hakkının ihlali iddialarına karşı görüş sunulmamıştır.

25. Başvuru konusu olayda, Şişli Cumhuriyet Başsavcılığının talebi üzerine Şişli 1. Sulh Ceza Mahkemesince 9/5/2005 tarihinde, başvurucunun tutuklanmasına, ancak kefaletle serbest bırakılmasına karar verilmiştir. Başvurucunun, sorgusu sırasında müdafi huzuru ile yaptığı savunmasında, hırsızlık suçunu kabul ettiğini bildirdiği anlaşılmıştır. Şişli Cumhuriyet Başsavcılığınca yürütülen soruşturma sonunda, başvurucu hakkında "emniyeti suiistimal suretiyle hırsızlık" suçundan kamu davası açılmıştır. Şişli 7. Asliye Ceza Mahkemesince, başvurucunun savunması alınmış, başvurucu, iddiaları kabul etmediğini bildirmiştir. Mahkemece, müştekinin şikâyetleri ve tanıkların beyanları dinlenmiş, başvurucunun çalıştığı şirkete ait defter kayıtları incelenerek bilirkişi raporu alınmıştır. Bilirkişi raporu 17/12/2010 tarihinde duruşmada okunarak başvurucuya, rapora karşı beyanda bulunması için süre verilmiştir. Başvurucu vekili, 11/3/2011 tarihli duruşmada, rapora itirazlarını sunarak, yeniden bilirkişi raporu alınmasını talep etmiş, Mahkemece, bilirkişi raporu yeterli görülerek başvurucu vekilinin yeniden rapor alınmasına yönelik talebinin reddine karar verilmiştir.

26. Mahkeme, tüm delilleri değerlendirerek, başvurucunun, müştekiye ait işyerinde çalıştığı ve muhasebe işlerini yaptığı, 2004-2005 yıllarında mal alınan firmalara yapılan kasa ödemelerinde gerçeğe aykırı tediye fişi tanzim ederek toplam 285.512,81 TL'yi mal edindiği ve zincirleme olarak bu şekilde "güveni kötüye kullanma" suçunu işlediği gerekçesiyle 6/5/2011 tarihinde mahkûmiyetine karar vermiştir. Temyiz üzerine, Yargıtay 13. Ceza Dairesince, 29/11/2012 tarihinde, zamanaşımı süresinin dolması nedeniyle kamu davasının düşmesine karar verilmiştir.

27. Mahkemenin gerekçesi ile başvurucunun iddiaları incelendiğinde, iddiaların özünün Derece Mahkemesi tarafından delillerin değerlendirilmesinde ve hukuk kurallarının yorumlanmasında isabet olmadığına ve esas itibarıyla yargılamanın sonucuna ilişkin olduğu anlaşılmaktadır.

28. Başvurucu, yargılama sürecinde karşı tarafın sunduğu deliller ve görüşlerden bilgi sahibi olamadığına, kendi delillerini ve iddialarını sunma olanağı bulamadığına, karşı tarafça sunulan delillere ve iddialara etkili bir şekilde itiraz etme fırsatı bulamadığına ya da uyuşmazlığın çözüme kavuşturulmasıyla ilgili iddialarının derece Mahkemesi tarafından dinlenmediğine ilişkin bir bilgi ya da kanıt sunmadığı gibi Mahkemenin kararlarında bariz takdir hatası veya açık keyfilik oluşturan herhangi bir durum da tespit edilememiştir.

29. Açıklanan nedenlerle, başvurucu tarafından ileri sürülen iddiaların kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu, Derece Mahkemesi kararlarının bariz takdir hatası veya açık keyfilik de içermediği anlaşıldığından, başvurunun bu kısmının, diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin "açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

30. Öte yandan başvurucu, Şişli 1. Sulh Ceza Mahkemesindeki sorgusu sırasında beyanlarının tutanağa yanlış geçirildiğini ileri sürmüşse de başvurucunun, Şişli 1. Sulh Ceza

Mahkemesinde vekili ile savunma yaptığı, suçlamayı kabul ettiğini bildirdiği, vekilinin de savunmaya katıldığını beyan ettiği anlaşılmıştır. Bu itibarla başvurucunun, anılan iddiasına yönelik olarak bir ihlalin olmadığı açık olduğundan, başvurucunun bu iddiası da "açıkça dayanaktan yoksun" bulunmuştur.

31. Başvurucu ayrıca Yargıtay tarafından zamanaşımı nedeniyle kamu davasının düşmesine karar verilmesi sonucu aklanamadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Yargılamanın yapıldığı Şişli 7. Asliye Ceza Mahkemesi, tüm delilleri değerlendirerek, başvurucunun, müştekiye ait işyerinde çalıştığı ve muhasebe işlerini yaptığı, 2004-2005 yıllarında mal alınan firmalara yapılan kasa ödemelerinde gerçeğe aykırı tediye fişi tanzim ederek toplam 285.512,81 TL'yi mal edindiği ve zincirleme olarak bu şekilde "güveni kötüye kullanma" suçunu işlediği gerekçesiyle 6/5/2011 tarihinde mahkûmiyetine karar vermiştir. Hüküm başvurucu tarafından temyiz edilmiş, Yargıtay 13. Ceza Dairesince, başvurucunun temyiz itirazları incelenmiş ve zamanaşımı süresinin dolması nedeniyle kamu davasının düşmesine karar verilmiştir. 5271 sayılı Kanun'un 223. maddesinin (9) numaralı fıkrasına göre, derhal beraat kararı verilebilecek hallerde düşme kararı verilemez. Somut olayda başvurucu hakkında, Şişli 7. Asliye Ceza Mahkemesince beraat kararı değil, mahkûmiyet kararı verilmiş ve Yargıtay tarafından da anılan mahkûmiyet kararı incelenerek zamanaşımı nedeniyle kamu davasının düşmesi yönünde hüküm kurulmuştur. Dolayısıyla Yargıtay tarafından başvurucunun aleyhine değerlendirme yapılmamış, tüm dosya kapsamı ve Mahkemece verilen mahkûmiyet kararı incelenerek düşme kararı verilmiştir. Bu itibarla başvurucunun, zamanaşımı nedeniyle kamu davasının düşmesine karar verilmesi sonucu aklanamadığı yönündeki iddiasına yönelik bir ihlalin olmadığı açık olduğundan, başvurucunun bu yöndeki iddiası da "açıkça dayanaktan yoksun" bulunmuştur.

b. Eşitlik İlkesinin İhlali İddiası

32. Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası şöyledir:

"…Başvuruda bulunabilmek için olağan kanun yollarının tüketilmiş olması şarttır."

33. 6216 sayılı Kanun'un 45. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"İhlale neden olduğu ileri sürülen işlem, eylem ya da ihmal için kanunda öngörülmüş idari ve yargısal başvuru yollarının tamamının bireysel başvuru yapılmadan önce tüketilmiş olması gerekir."

34. Anılan Anayasa ve Kanun hükümleri uyarınca Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru, "ikincil nitelikte bir kanun yolu" olup bu yola başvurulmadan önce kural olarak olağan kanun yollarının tüketilmiş olması şarttır.

35. Temel hak ve özgürlüklere saygı, devletin tüm organlarının uyması gereken bir ilke olup bu ilkeye uygun davranılmadığı takdirde, ortaya çıkan ihlale karşı öncelikle yetkili idari mercilere ve derece mahkemelerine başvurulmalıdır.

36. Bireysel başvurunun ikincil niteliği gereği, başvurucunun, temel hak ve özgürlüklerin ihlal edildiği iddialarını öncelikle yetkili idari mercilere ve derece mahkemelerine usulüne uygun olarak iletmesi, bu konuda sahip olduğu bilgi ve kanıtları zamanında bu mercilere sunması, aynı zamanda bu süreçte dava ve başvurusunu takip etmek için gerekli özeni göstermiş olması gerekir. Bu şekilde olağan denetim mekanizmaları önünde ileri sürülüp takip edilmeyen temel hak ve özgürlüklerin ihlaline ilişkin iddialar, Anayasa Mahkemesi

önünde bireysel başvuru konusu yapılamaz (B. No: 2012/946, 26/3/2013, § 19).

37. Bireysel başvurunun ikincil niteliğinin bir sonucu olarak olağan kanun yollarında ve genel mahkemeler önünde dayanılmayan iddialar Anayasa Mahkemesi önünde şikâyet konusu edilemeyeceği gibi genel mahkemelere sunulmayan yeni bilgi ve belgeler de Anayasa Mahkemesine sunulamaz (B. No: 2012/946, 26/3/2013, § 20).

38. Başvuru konusu olayda, başvurucu, Şişli 1. Sulh Ceza Mahkemesince yapılan sorgusu sırasında beyanlarının tutanağa yanlış geçirildiğini, Şişli 7. Ağır Ceza Mahkemesince yapılan yargılama sonunda mahkûmiyet kararı verildiğini, müşteki tarafından zorla senet imzalatılarak icra takibi başlatıldığını, Ermeni asıllı olduğu için ırk ayrımcılığına uğradığını, bu konuda Başbakanlığa ve diğer kurumlara dilekçeler yazdığını ancak cevap verilmediğini ve herhangi bir işlem de yapılmadığını belirterek, eşitlik ilkesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

39. Adalet Bakanlığı görüşünde, başvurucunun Ermeni asıllı olması ile ilgili olarak, kamu otoritelerince ne şekilde ayrımcılık yapıldığının nesnel ve makul bir gerekçe ile ortaya konulmadığını, ayrımcılığa ilişkin şikâyetlerinin kamu otoritelerine yönelik değil, özel kişilerle ilgili olduğunu, dolayısıyla anılan ihlal iddialarının kişi bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez nitelikte olduğunu ve ayrıca açıkça dayanaktan yoksun olduğunu bildirmiştir.

40. Başvurucu, Bakanlık görüşüne katılmadığını, ırk ayrımcılığına maruz kaldığına yönelik olarak Başbakanlığa ve diğer kurumlara dilekçeler yazdığını ancak herhangi bir işlem yapılmadığını ve cevap da verilmediğini bildirmiştir.

41. Başvurucunun, Şişli 1. Sulh Ceza Mahkemesinde yapılan sorgusu sırasında müdafi yardımı ile savunmasını yaptığı anlaşılmıştır. Başvurucu Şişli 7. Asliye Ceza Mahkemesindeki yargılama sırasında suçlamaları kabul etmediğini bildirmiş, Mahkemece müşteki ve tanıkların beyanları ile bilirkişi raporu alınarak 6/5/2011 tarihinde mahkûmiyet kararı verilmiştir. Anılan kararın başvurucu tarafından temyizi üzerine Yargıtay 13. Ceza Dairesince, 29/11/2012 tarihinde zamanaşımı nedeniyle kamu davasının düşmesine karar verilmiştir.

42. Tüm dava dosyası ile, yargılama sırasındaki savunmalarının ve temyiz dilekçesinin incelenmesinden, başvurucunun, eşitlik ilkesinin ihlal edildiğine yönelik olarak, Derece Mahkemesinde yapılan yargılama sırasında ve temyiz aşamasında hiçbir iddiada bulunmadığı anlaşılmıştır. Ayrıca başvurucunun, aleyhine yapılan icra takiplerine karşı herhangi bir itirazda bulunmadığı ve dava açmadığı gibi, Başbakanlığa ve diğer kurumlara verdiğini iddia ettiği dilekçelere yönelik olarak da hukuki yollara müracaat etmediği belirlenmiştir. Dolayısıyla başvurucu, Anayasa Mahkemesi önünde ileri sürdüğü ihlal iddialarını, Derece Mahkemelerinde ileri sürmediği için, hukuk sisteminde düzenlenen başvuru yollarını usulünce tüketmemiştir.

43. Açıklanan nedenlerle, hukuk sisteminde düzenlenen başvuru yolları usulüne uygun olarak tüketilmeden temel hak ve özgürlüklerin ihlal edildiği iddiasının bireysel başvuru konusu yapıldığı anlaşıldığından, başvurunun bu kısmının, diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin “başvuru yollarının tüketilmemiş olması” nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

c. Yargılama Süresinin Makul Olmadığı İddiası

44. Başvuru formu ile eklerinin incelenmesi sonucunda, açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir nedeni de bulunmadığı anlaşılan başvurunun bu kısmının kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

45. Başvurucu, Şişli Cumhuriyet Başsavcılığınca hakkında açılan kamu davasının makul sürede sonuçlanmadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

46. Adalet Bakanlığı, makul sürede yargılanma hakkının ihlali iddialarına ilişkin olarak görüş sunulmayacağını bildirmiştir.

47. Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün olmayıp (B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18), Sözleşme metni ile Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut görünümleri olan alt ilke ve haklar, Anayasa'nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı birçok kararında, ilgili hükmü Sözleşme'nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, Sözleşme'nin lâfzî içeriğinde yer alan ve AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen ilke ve haklara, Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir. Somut başvurunun dayanağını oluşturan makul sürede yargılanma hakkı da yukarıda belirtilen ilkeler uyarınca adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil olup, ayrıca davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasının yargının görevi olduğunu belirten Anayasa'nın 141. maddesinin de Anayasa'nın bütünselliği ilkesi gereği, makul sürede yargılanma hakkının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulması gerektiği açıktır (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 38–39).

48. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde göz önünde bulundurulması gereken kriterlerdir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 41–45).

49. Anayasa'nın 36. ve Sözleşme'nin 6. maddesi uyarınca kişilere, cezai alanda yöneltilen suçlamaların da (suç isnadı) makul sürede karara bağlanmasını isteme hakkı tanınmıştır. İsnat olunan fiil, ceza kanunlarında suç olarak nitelendirilmiş ve yargılama aşamasında ceza hukukunun kuralları uygulanmış ise ayrıca bir uygulanabilirlik incelemesi yapılmaksızın kendiliğinden adil yargılanma hakkının kapsamına girer (B. No: 2013/625, 9/1/2014, § 31). Başvuru konusu olayda, başvurucu hakkında, "emniyeti suiistimal suretiyle hırsızlık" suçunu işlediği iddiasıyla soruşturma başlatılmıştır. Başvurucu hakkında isnat olunan suç 765 sayılı mülga Kanun'un 491. maddesinde hapis cezasını gerektirir şekilde tanımlanmıştır. Bu çerçevede başvurucu hakkındaki suç isnadına dayalı yargılamanın Anayasa'nın 36. maddesindeki güvence kapsamına girdiği konusunda kuşku bulunmamaktadır (B. No: 2012/625, 9/1/2014, § 32).

50. Ceza muhakemesinde yargılama süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken sürenin başlangıcı, bir kişiye suç işlediği iddiasının yetkili makamlar tarafından bildirilmesi veya isnattan ilk olarak etkilendiği arama ve gözaltı gibi birtakım tedbirlerin uygulanması anıdır. Somut başvuru açısından bu tarih, başvurucunun tutuklanmasına, ancak kefaletle serbest bırakılmasına karar verildiği 9/5/2005 tarihidir. Ceza yargılamasında sürenin sona erdiği tarih ise suç isnadının nihai olarak karara bağlandığı tarih olup, somut başvuru

açısından bu tarih, Yargıtay tarafından zamanaşımı nedeniyle kamu davasının düşmesine karar verildiği 29/11/2012 tarihidir (B. No: 2013/695, 9/1/2014, § 35).

51. Başvuruya konu yargılama sürecinin incelenmesinden, Şişli Cumhuriyet Başsavcılığının talebi üzerine Şişli 1. Sulh Ceza Mahkemesince 9/5/2005 tarihinde başvurucunun tutuklanmasına, ancak kefaletle serbest bırakılmasına karar verildiği anlaşılmıştır. Şişli Cumhuriyet Başsavcılığınca yürütülen soruşturma sonunda, başvurucu hakkında "emniyeti suiistimal suretiyle hırsızlık" suçundan kamu davası açılmıştır. Şişli 1. Sulh Ceza Mahkemesince 30/5/2005 tarihinde verilen görevsizlik kararı üzerine yargılamaya, Şişli 7. Asliye Ceza Mahkemesinde devam edilmiştir. Mahkemece, başvurucunun savunması alınarak, müştekinin şikâyetleri ve tanıkların beyanları dinlenmiş, başvurucunun çalıştığı şirkete ait defter kayıtları incelenerek bilirkişi raporu alınmıştır. Mahkeme, isnat olunan suçun "hizmet nedeniyle güveni kötüye kullanma" suçunu oluşturduğu gerekçesiyle 6/5/2011 tarihinde başvurucu hakkında mahkûmiyet kararı vermiştir. Temyiz üzerine, Yargıtay 13. Ceza Dairesince, 29/11/2012 tarihinde, zamanaşımı süresinin dolması nedeniyle kamu davasının düşmesine karar verilmiştir.

52. 4/12/2004 tarih ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun öngördüğü yargılama usullerine tabi mahkemeler nezdindeki yargılamaların makul sürede tamamlanmadığı yönündeki iddialar daha önce bireysel başvuru konusu yapılmış ve Anayasa Mahkemesi tarafından makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönünde kararlar verilmiştir (B. No: 2012/625, 9/1/2014, §§ 23-41; B. No: 2013/695, 9/1/2014, §§ 24-40).

53. Başvurunun değerlendirilmesi neticesinde, başvuruya konu ceza davası; hukuki meselenin çözümündeki güçlük, maddi olayların karmaşıklığı, delillerin toplanmasında karşılaşılan engeller, taraf sayısı gibi kriterler dikkate alındığında karmaşık olmaktan uzaktır. Başvurucunun tutum ve davranışlarıyla ve usuli haklarını kullanırken özensiz davranmasıyla yargılamanın uzamasına önemli ölçüde sebep olduğu da söylenemez. Anılan davaya bütün olarak bakıldığında, somut başvuru açısından farklı bir karar verilmesini gerektirecek bir yönün bulunmadığı ve söz konusu yedi yıl altı ay yirmi günlük yargılama sürecinde makul olmayan bir gecikmenin olduğu sonucuna varılmıştır.

54. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

55. Başvurucu, yeniden yargılama yapılmasını veya uğradığı zararların tazmin edilmesini talep etmiştir.

56. 6216 sayılı Kanun'un "Kararlar" kenar başlıklı 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

57. Başvurucunun tarafı olduğu uyuşmazlığa ilişkin yedi yıl altı ay yirmi günlük yargılama süresi nazara alındığında, yargılama faaliyetinin uzunluğu sebebiyle, yalnızca ihlal tespitiyle

giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucuya net 5.850,00 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

58. Başvurucu tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 198,35 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.698,35 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucunun;

1. Yargılamanın sonucu itibarıyla adil olmadığı yönündeki iddiasının "açıkça dayanaktan yoksun olması",

2. Eşitlik ilkesinin ihlali iddiasının "başvuru yollarının tüketilmemiş olması",

nedenleriyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

3. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönündeki iddiasının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

4. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

B. Başvurucuya net 5.850,00 TL manevi TAZMİNAT ÖDENMESİNE, başvurucunun tazminata ilişkin diğer taleplerinin REDDİNE,

C. Başvurucu tarafından yapılan 198,35 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.698,35 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

D. Ödemenin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

10/12/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

DENİZ YAZICI

B. No: 2013/6359 | Karar tarihi: 10.12.2014

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2013/6359

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

DENİZ YAZICI BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2013/6359)

Karar Tarihi: 10/12/2014

R.G. Tarih-Sayı: 4/4/2015-29316

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Alparslan ALTAN

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Osman Alifeyyaz PAKSÜT

Muammer TOPAL

M. Emin KUZ

Raportör : Recep BENLİ

Başvurucu : Deniz YAZICI

Vekili : Av. Mehmet Harun ELÇİ

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, polis memurları tarafından keyfi biçimde gözaltına alındığını, gözaltında kötü muameleye maruz kaldığını belirterek şikayetçi olmasına rağmen etkili soruşturma yapılmadığını, polis memurları hakkında açılan kamu davası sonucunda hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verildiğini, bu nedenlerle Anayasa'nın 10., 17., 19., 36. ve 38. maddelerinde güvence altına alınan haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüş, manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 5/8/2013 tarihinde Anayasa Mahkemesine İzmir 4. Sulh Ceza Mahkemesi vasıtasıyla yapılmıştır. Dilekçe ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinde Komisyona sunulmasına engel bir eksikliğin bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. İkinci Bölüm İkinci Komisyonunca 9/5/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik incelemesinin

Bölüm tarafından yapılmasına, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Bölüm Başkanı tarafından 4/7/2014 tarihinde, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına ve bir örneğinin görüş için Adalet Bakanlığına gönderilmesine karar verilmiştir.

5. Adalet Bakanlığının 8/9/2014 tarihli görüşü başvurucu vekiline tebliğ edilmiş olup, başvurucu vekili 1/10/2014 havale tarihli beyan dilekçesini on beş günlük yasal süresi içinde sunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru formu ve ekleri ile Adalet Bakanlığının görüşünde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

1. Başvurucuya İsnat Edilen Suç Kapsamında Yapılan İşlemler

7. Başvurucu, olay tarihinde İzmir Tepecik Eğitim ve Araştırma Hastanesinde doktor olarak görev yapmaktadır.

8. 15/5/2008 tarihinde başvurucunun evindeki boya işlerini yapan A.Y. ile polis memurları arasında sokakta kimlik gösterme meselesi yüzünden bir tartışma meydana gelmiştir. Başvurucu da bu tartışmaya dâhil olunca polis memurları her iki şahsı yakalayıp ekip aracına bindirerek haklarında adli işlem başlatmıştır.

9. Başvurucu hakkında İzmir Cumhuriyet Başsavcılığınca yürütülen 2008/45308 sayılı soruşturma sonunda 28/5/2008 tarihinde görevi yaptırmamak için direnme suçundan asliye ceza mahkemesine kamu davası açılmıştır.

10. İzmir 4. Asliye Ceza Mahkemesince yapılan yargılama sonucunda 2/6/2009 tarih ve E.2008/334, K. 2009/316 sayılı kararla başvurucunun üzerine atılı suçu işlediğine dair yeterli delil elde edilemediğinden beraatına karar verilmiştir.

11. Kararın temyiz edilmesi sonucu Yargıtay 4. Ceza Dairesinin 25/12/2012 tarih ve E.2011/23459, K.2012/31792 sayılı ilamı ile beraat kararı onanmıştır.

2. Başvurucunun Kötü Muamele Şikâyetleri Üzerine Yapılan İşlemler

a. Başvurucunun Kötü Muamele İddiaları

12. Başvurucu 16/5/2008 tarihinde polis merkezinde avukatı olduğu halde şüpheli sıfatıyla verdiği ifadesinde, 15/5/2008 tarihinde çalıştığı hastaneden evine gitmek üzere çıktığını, evinin boya işlerini yapan A.Y.'nin telefonda polislerin kendisine kimlik sorduğunu söylediğini, A.Y. ve polis memurlarının bulunduğu yere geldiğinde polislere "bir sorun mu var" diye sorduğunu, bunun üzerine polislerin "sen kimsin" diyerek kimlik sorduklarını, doktor olduğunu söyleyince doktor kimliğini istediklerini, doktor kimliğinin henüz çıkmadığını söyleyip doktor kaşesini gösterdiğini, bu sırada polislerden birinin A.Y.'yi tokatlayarak ekip otosuna bindirdiğini, buna tepki göstererek "ne yapıyorsunuz" deyince polislerden birinin kendisine de 6-7 kez tokatla vurduğunu ve kendisini de ekip otosuna bindirdiklerini, ekip otosunun içinde kendilerine sinkaflı küfürler edildiğini, araçla 100-150 metre ileride bulunan boş bir araziye götürülüp burada araçtan indirilerek kafasına ve karnına tekmelerle vurulduğunu, yaklaşık 10-15 dakika kötü muameleye maruz kaldığını, daha sonra tekrar ekip otosuna bindirildiğini, araçta da sinkaflı küfürler edildiğini,

"…demek Diyarbakırlısın, adında Deniz. Sen üniversitede az dayak yedin herhalde, doktor oldun da bir şey mi oldun" denilerek polis memurlarınca aşağılandığını, ekip otosuyla karakola getirildikten sonra nezarethaneye konulduğunu, burada da elbiseleri çıkartıldıktan sonra birkaç kez darp edildiğini, daha sonra Bornova Trafik Hastanesi'ne götürüldüğünü, oradan da acilen Tepecik SSK Hastanesi Acil Servis Polikliniğine sevk edildiğini, dayak nedeniyle çok ağrılarının olduğunu ve psikolojik travma yaşadığını, kendisini darp edip hakaret ve tehdit eden polis memurlarından şikayetçi olduğunu beyan etmiştir.

13. Başvurucu 21/5/2008 tarihinde polis başmüfettişine avukatı nezaretinde müşteki sıfatıyla verdiği ifadede de, 16/5/2008 tarihinde polis merkezinde verdiği ifadeye ilaveten ekip otosunda boş araziye götürüldükleri sırada çakır gözlü polis memurunun kendisine "Senin memurluğunu yakacağım, Baran'ı öldürene ne oldu ki? Bize bir şey olmaz, altı ay önce yasa değişti, mukavemet derim alırım, cebine uyuşturucu koyar alırım, bana karşı geldi derim alırım" diyerek tehdit ettiğini, ayrıca polis merkezi nezarethanesinde çırılçıplak soyulduğunu, ellerini başının üstüne koydurarak etrafında döndürüldüğünü, olaydan sonra 4-5 gün hastanede yattıktan sonra rapor verilerek taburcu olduğunu belirtmiştir.

14. Başvurucu 4/7/2008 tarihinde 2008/46325 sayılı soruşturma kapsamında İzmir Cumhuriyet Savcısına avukatı nezaretinde müşteki sıfatıyla verdiği ifadede de yukarıda bahsedilen beyanlarını tekrar etmiş, nezarethaneye alındıklarında kendisini soyduklarını, "kaşe göstermek nasılmış doktor" diyerek tokat attıklarını beyan etmiştir.

15. Başvurucunun şikâyetçi olduğu polis memurları hakkında İzmir 1. Sulh Ceza Mahkemesinde (E.2008/1675) yapılan yargılamada, başvurucu önceki beyanlarını tekrarlayarak davaya katılma talebinde bulunmuştur.

b. Başvurucunun İddiaları Kapsamında Alınan Doktor Raporları

16. Başvurucunun olay tarihi olan 15/5/2008'de Tepecik Eğitim ve Araştırma Hastanesi'nde yapılan muayenesi sonucu hazırlanan genel adli muayene formuna göre, boyunda, kafada, kulak arkalarında, sırtında ve tüm vücudunda ağrı şikayetinin olduğunu belirttiği, yapılan muayenesinde, sağ ön parietal bölgede hiperemi, sol occipital bölgede hiperemi, sol kaş üzerinde 5 cm'lik hiperemi, sağ frontal bölgede hiperemi, sağ kaş üzerinde yaklaşık 1 cm'lik ekimotik alan, sağ göz altında ve sol kulak altında ekimotik alanlar, sağ trokoidal hassasiyet ve hiperemi, sol uyluk ve sol kruriste yumuşak doku travması ile uyumlu bulgular tespit edildiği, hastanın hayati tehlikesinin bulunmadığı ve basit tıbbi müdahale ile iyileşebilecek lezyonlara sahip olduğu anlaşılmıştır.

17. Başvurucu Tepecik Eğitim ve Araştırma Hastanesi'nden 20/5/2008 tarihinde taburcu olurken düzenlenen epikriz raporunda, 15/5/2008 tarihinde düzenlenen rapordaki bulgular aynen tekrar edilmiş ve ortopedik muayenesinde darp cebir izlerinin dışında patolojik bulguya rastlanmadığı bildirilmiştir.

c. Kamu Görevlileri Hakkında Yapılan Adli ve İdari İşlemler

i. Soruşturma Sonucu Açılan Kamu Davası

18. Başvurucunun şikayetine konu olan polis memurları hakkındaki kötü muamele iddialarına ilişkin evrak, İzmir Cumhuriyet Başsavcılığının 26/5/2008 tarihli ayırma kararı ile 2008/46325 soruşturma numarasına kaydedilerek soruşturmaya başlanmıştır.

19. Yürütülen soruşturma sonunda İzmir Cumhuriyet Başsavcılığının 10/10/2008 tarih ve E. 2008/41920 sayılı iddianamesi ile polis memurları M.D., T.Ç., ve Ö.İ. hakkında "Zor

kullanma yetkisine ilişkin sınırın aşılması suretiyle kasten yaralama" suçundan 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 256. maddesi delaletiyle 86/2,3-d, 53/1-2 maddeleri gereğince cezalandırılmaları istemiyle kamu davası açılmıştır. İddianamede, "Şüpheli polis memurlarının 'görevli memura direnme' iddiası nedeniyle başvurucuyla birlikte A.Y adlı şahsı zorla ekip otosuna bindirdikleri, şahısları doğrudan karakola götürmeyerek boş bir araziye götürerek araçtan indirip tekme tokat dövdükleri, yere düşen başvurucu ve A.Y'ye yaralama kastı altında zor kullanma şartları oluşmadığı halde vurdukları, karakol nezarethanesine götürüldükten sonra burada da şahısların dövüldükleri, almış oldukları darbeler nedeniyle baş, boyun, sırt, ayak, üst dudak ve dirsek bölgelerinde raporlarda tarif edilen sıyrık, ekimoz ve yara berelerin oluştuğu, yine doktor raporları ve adli tıp raporuna göre yaralanmaların basit tıbbi müdahale ile giderilebilecek nitelikte olduğu, her üç şüphelinin anlatılan fiil ve eylemleri ile zor kullanma sınırlarını aşarak kasten yaralama suçunu işledikleri sabit görülerek" cezalandırılmaları talep edilmiştir.

20. Başvurucunun sövme ve aşağılama suretiyle kendisine hakaret edildiği iddiasıyla ilgili olarak yapılan soruşturma sonunda, 10/10/2008 tarihinde İzmir Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından "şüphelilerin hakaret suçunu işlediklerine dair, müştekilerin soyut iddiası dışında haklarında kamu davası açmaya yeter ve inandırıcı tanık ya da başkaca somut deliller elde edilemediğinden" ek kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verilmiştir. Başvurucunun bu karara itiraz ettiğine dair dosya içinde herhangi bir belgeye rastlanmamıştır.

ii. Polis Memurları Hakkında Açılan Disiplin Soruşturması

21. 16/5/2008 tarihinde İzmir Emniyet Müdürlüğü tarafından polis memurları hakkında idari tahkikat başlatılmıştır. Bu kapsamda İzmir Valiliği tarafından Emniyet Genel Müdürlüğüne yazılan yazı ile tahkikat yapılması için Polis Başmüfettişi görevlendirilmesi istenmiştir.

22. Polis Başmüfettişi tarafından yapılan soruşturma sonucunda hazırlanan 9/6/2008 tarih ve 08/51 sayılı disiplin soruşturma raporunda, polis memuru Ö.İ.'nin başvurucuyu darp edip, hakaret ettiğine dair delil elde edilemediğinden hakkında "ceza tayinine mahal olmadığına" karar verilmesi, polis memurları M.D. ve T.Ç.'nin, başvurucuyu gerek yakalama sırasında zor kullanma sınırını aşarak ve gerekse yakalama ile Bornova Polis Merkezine teslim süresi içindeki aşamada basit tıbbi müdahale ile iyileşebilecek şekilde döverek yaralanmasına neden oldukları anlaşıldığından, Emniyet Örgütü Disiplin Tüzüğü'nün 7/A-1 maddesi gereğince haklarında "12 ay kademe ilerlemesinin durdurulması" yönünde disiplin cezası verilmesi istenmiştir. Ancak dosya içerisinde İl Polis Disiplin Kurulunca polis memurları hakkında verilmiş bir karara rastlanmamıştır.

iii. Sanık ve Müşteki Anlatımları

23. Sanıklardan Ö.İ. kovuşturma aşamasında yaptığı savunmasında, " Olay tarihinde kimlik gösterme meselesi nedeniyle A.Y. adlı şahıs hakkında işlem yapmak üzere şahsı ekip aracına bindirmeye çalıştıklarını, bu sırada başvurucunun da kendilerine bağırıp çağırmaya başladığını, bunun üzerine başvurucuyu da ekip aracına bindirdiklerini, başvurucunun araç içerisinde taşkınlık yapması üzerine ellerine kelepçe taktıklarını, araca bindirdikleri şahısları kesinlikle boş araziye götürüp dövmediklerini, karakola geldikten sonra kendisinin araç içerisinde kaldığını, karakola girmediğini, müştekiler hakkında verilen doktor raporlarını kabul etmediğini, başvurucu Tepecik Hastanesinde çalıştığı için arkadaşları tarafından taraflı rapor tanzim edildiğini " beyan etmiştir.

24. Sanıklardan T.Ç. kovuşturma aşamasında yaptığı savunmasında, "Olayın diğer sanık

Ö.İ.'nin anlattığı gibi gerçekleştiğini, kendisinin ekip aracını kullanırken başvurucunun arkadan saldırdığını, başvurucunun iki elini kaldırdığını, daha sonra başvurucuya kelepçe taktıklarını, bu sırada başvurucunun yaralanmış olabileceğini, bir arkadaşlarının ekip aracında kaldığını, M.D. adlı arkadaşı ile birlikte şahısları gözlem odasına götürdüklerini, doktor raporlarını ve suçlamaları kabul etmediğini" söylemiştir.

25. Sanık M.D. mahkemede yaptığı savunmasında, "A.Y. adlı şahıs hakkında işlem yaparken başvurucunun yanlarına gelerek agresif hareketlerde bulunduğunu, kimlik sorunca kimlik göstermek istemediğini, bir kaşe gösterdiğini, şahısları boş arsaya götürüp darp etmediklerini, karakolda üst araması yapılırken başvurucunun göstermek istemediği kimliğinin üzerinden çıktığını, başvurucu raporlarını kendi çalıştığı hastaneden aldığı için raporları kabul etmediğini" beyan etmiştir.

26. Diğer müşteki A.Y. mahkemede verdiği ifadesinde, "Başvurucunun evinin tamirat ve dekorasyon işlerini yaptığını, olay günü dışarıda malzemelerin gelmesini beklediği sırada polis memurlarının kendisine kimlik sorduklarını, kimliğini polislere verdiğini, kimlik sorgulaması devam ederken başvurucunun yanlarına gelerek " bu şahıs benim evimin işlerini yapıyor, bir sorun mu var" diye sorduğunu, bunun üzerine polislerin 'sen kimsin, kim oluyorsun' diyerek başvurucuya da kimlik sorduklarını, başvurucu kimlik yerine doktor kaşesini gösterince kimliğini çıkarmasını istediklerini, başvurucuya "Adı Deniz'miş, ayrıca Diyarbakırlı" dediklerini, bu sırada kendisine vurduklarını, başvurucu tepki gösterince ona da vurduklarını, daha sonra kendilerini ekip otosuna bindirerek boş bir arsaya götürdüklerini, önce başvurucuyu indirip dövdüklerini, sonra da kendisini indirip dövdüklerini, karakola götürüp çırılçıplak soyduktan sonra tekrar dövdüklerini, sinkaflı şekilde sövdüklerini, fotoğraflarını çekip bunu arkadaşlarımıza göstereceğiz dediklerini" belirtmiştir.

iv. Kovuşturma Aşaması Sonucunda Verilen Karar

27. İzmir 1. Sulh Ceza Mahkemesince polis memurları hakkında yapılan yargılama sonucunda verilen 4/7/2013 tarih ve E.2008/1675, K. 2013/712 sayılı kararda, "Sanık polis memurlarının olay tarihinde her iki müştekiden kaynaklanan haksız bir kışkırtma, hakaret ve görevliye etkin direnme gibi eylemler söz konusu olmaksızın, kamu görevlisinin sahip bulunduğu nüfuzu kötüye kullanmak suretiyle gerek yakalama esnasında ve gerekse Bornova Polis Merkezine teslim aşamasında kanunun tanıdığı zor kullanma yetkisini keyfi biçimde aşarak her iki müştekiyi doktor raporunda belirtildiği şekilde darp edip yaraladıkları, müştekiler beyanı, doktor raporları, idari tahkikat sonucu tanzim olunan müfettiş raporu ve tüm dosya kapsamı ile anlaşıldığından, eylemin zor kullanma yetki sınırları içerisinde gerçekleştiğine dair dosya kapsamı ile bağdaşmayan savunmaya itibar edilmeyerek sabit görülen eylemlerinden dolayı hüküm fıkrasında belirtildiği şekilde cezalandırılmalarına karar vermek gerekmiştir, denilerek polis memurlarının 5237 sayılı Kanun'un 256/1, 86/3-d maddeleri gereğince 9 ay hapis cezası ile cezalandırılmalarına, sanıklara verilen cezanın nevi ve miktarı, sabıkasız olmaları, sanıkların kişilik özellikleri, ileride tekrar suç işlemekten çekinmesine sebep olacağı, olay nedeniyle müştekinin dosyaya yansıyan ve talep edilen maddi bir zararının bulunmaması ve sanıkların hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilmesini talep etmeleri nazara alınarak" gerekçesiyle sanıklar hakkındaki hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilmiştir.

28. Başvurucu hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararına karşı etkili bir başvuru yolu

olmadığı düşüncesiyle itirazda bulunmamış, 5/8/2013 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

B. İlgili Hukuk

29. 26/9/2004 tarih ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun "Zor kullanma yetkisine ilişkin sınırın aşılması" kenar başlıklı 256. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Zor kullanma yetkisine sahip kamu görevlisinin, görevini yaptığı sırada, kişilere karşı görevinin gerektirdiği ölçünün dışında kuvvet kullanması halinde, kasten yaralama suçuna ilişkin hükümler uygulanır."

30. Aynı Kanun'un "Kasten Yaralama" kenar başlıklı 86. maddesinin ilgili fıkra ve bendi şöyledir:

"(2) Kasten yaralama fiilinin kişi üzerindeki etkisinin basit bir tıbbî müdahaleyle giderilebilecek ölçüde hafif olması hâlinde, mağdurun şikâyeti üzerine, dört aydan bir yıla kadar hapis veya adlî para cezasına hükmolunur.

(3) Kasten yaralama suçunun;

...

d) Kamu görevlisinin sahip bulunduğu nüfuz kötüye kullanılmak suretiyle,

İşlenmesi halinde, şikâyet aranmaksızın, verilecek ceza yarı oranında artırılır."

31. 4/12/2004 tarih ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 231. maddesinin (5), (6), (8), (10), (11) ve (12) numaralı fıkraları.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

32. Mahkemenin 10/12/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 5/8/2013 tarih ve 2013/6359 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvuruculaların İddiaları

33. Başvurucu, doktor olduğunu, evinin boya işini yapan A.Y.'nin yolda polislerle tartıştığını görünce olayı sorduğunu, polislerin hakaret ederek tekme ve yumruk ile vurmak suretiyle kendisini yaraladıklarını, Diyarbakırlı olmadığı halde doğulu olması nedeniyle 'Diyarbakırlı mısın?' diyerek küçümsediklerini, ıssız bir arsaya götürüp vurmaya devam ettiklerini, akabinde keyfi olarak nezarethaneye götürdüklerini, çırılçıplak soyduklarını, işkence gördüğünü, polisler hakkında kasten yaralama suçundan kamu davası açıldığını, mahkemece hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verildiğini, polisler aleyhine yürütülen ceza yargılamasının makul sürede bitirilmediğini belirterek Anayasa'nın 10., 17., 19., 36. ve 38. maddelerinde güvence altına alınan haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüş, 250.000,00 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

34. Adalet Bakanlığı kabul edilebilirlik yönünden bir değerlendirmede bulunmamıştır.

35. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp, olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Bu nedenle başvurucunun iddiaları Anayasa'nın 17/3., 19. ve 36. maddeleri ile ilişkili görülerek işkence

yasağı, özgürlük ve güvenlik hakkı ile adil yargılanma hakkı kapsamında değerlendirilmiştir.

a. Özgürlük ve Güvenlik Hakkının İhlal Edildiği İddiası

36. Başvurucu, hiçbir suç şüphesi yokken keyfi olarak gözaltına alınmış ve nezarete atılmış olduğunu iddia ederek Anayasa'nın 19. maddesinde güvence altına alınan özgürlük ve güvenlik hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

37. 30/3/2011 tarih ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un geçici 1. maddesinin (8) numaralı fıkrası şöyledir:

"Mahkeme, 23/9/2012 tarihinden sonra kesinleşen nihai işlem ve kararlar aleyhine yapılacak bireysel başvuruları inceler."

38. Bu hüküm gereğince Anayasa Mahkemesi, 23/9/2012 tarihinden sonra kesinleşen nihai işlem ve kararlar aleyhine yapılacak bireysel başvuruları inceler. Dolayısıyla Mahkeme'nin zaman bakımından yetkisi ancak bu tarihten sonra kesinleşen nihai işlem ve kararlar aleyhine yapılan bireysel başvurularla sınırlıdır. Kamu düzenine ilişkin bu düzenleme karşısında, anılan tarihten önce kesinleşmiş nihaî işlem ve kararları da içerecek şekilde yetki kapsamının genişletilmesi mümkün değildir (B. No: 2012/832, 12/2/2013, § 14).

39. Ne var ki başvurunun kabul edilebilmesi için ihlal iddiasına dayanak teşkil eden nihai işlem veya kararların 23/9/2012 tarihinden evvel kesinleşmemiş olmaları da gerekmektedir. Nihai işlem veya kararların anılan tarihten önce kesinleştikleri tespit edildiği takdirde ilgili şikâyetler bakımından başvurunun kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir. Mahkemenin yargı yetkisine ilişkin bu tespitin bireysel başvuru incelemesinin her aşamasında yapılabilmesi mümkündür (B. No: 2012/726, 2/7/2013, § 32).

40. Somut olayda başvurucu 15/5/2008 tarihinde saat 17.20 civarında yakalanarak hakkında adli işlem başlatılmış, yaklaşık olarak 8 saat tutulduktan sonra 16/5/2008 tarihinde saat 01.00'de ifadesi alındıktan sonra serbest bırakılmıştır

41. Başvurucu, 16/5/2008 tarihinde sona eren yaklaşık 8 saat süren bu tutulma işlemine karşı herhangi bir hukuk yoluna başvurmamıştır. Bu nedenle hakkında verilen gözaltına dair kararı en son karar; gözaltının sona erdiği 16/5/2008 tarihini de en son kararın tarihi olarak kabul etmek gerekir. Bu tarih ise Anayasa Mahkemesinin bireysel başvurulara ilişkin zaman bakımından yetkisinin başladığı 23/9/2012 tarihinden öncedir.

42. Açıklanan nedenlerle, olayda iç hukuk yolunu tüketen nihai kararın, Anayasa Mahkemesinin zaman bakımından yetkisinin başladığı 23/9/2012 tarihinden önce verildiği anlaşıldığından başvurunun, diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin "zaman bakımından yetkisizlik" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Adil Yargılanma Hakkının İhlal Edildiği İddiası

43. Başvurucu, kendisine işkencede bulunduklarını iddia ettiği kolluk görevlileri aleyhine yürütülen ceza yargılamasının makul sürede bitirilmediğini ve disiplin soruşturmasının ihtilaflı kurumun memurlarınca yapıldığını belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

44. Bakanlık görüşünde, adil yargılanma hakkının ihlal edildiği yönündeki şikâyet değerlendirilirken, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin (AİHM) bu konuda benimsediği ilkelere değinilmiş, AİHM'nin, Sözleşme'nin 3. maddesinin usuli gereği olarak sorumlular aleyhine yürütülen soruşturmanın uzunluğundan bahisle yine Sözleşme'nin 6/1. maddesinin

ihlal edildiği yönündeki şikâyetleri, 3. madde kapsamında incelediği ve 6/1. maddeye dayalı şikâyetleri ayrıca ele almadığı ifade edilmiştir.

45. Başvurucu, Bakanlığın bu konudaki görüşüne karşı herhangi bir beyanda bulunmamıştır.

46. Başvurucu, adil yargılanma hakkına dayanarak, kolluk görevlileri aleyhine yürütülen davanın makul süreyi aştığını ve disiplin soruşturmasının aynı kurum çalışanlarınca yürütüldüğünü ileri sürmüşse de, işkence yasağına ilişkin olarak devletin etkili soruşturma yapma sorumluluğu kapsamında bu hususun da ele alınması gerektiğinden, anılan şikâyet ile ilgili adil yargılanma hakkı açısından ayrıca bir değerlendirme yapılmamıştır.

c. İşkence Yasağının İhlal Edildiği İddiası

47. Başvurunun incelenmesi neticesinde, işkence yasağına ilişkin iddiaların açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir nedenin de bulunmadığı anlaşıldığından, başvurunun bu bölümünün kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

48. Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrası şöyledir:

"Kimseye işkence ve eziyet yapılamaz; kimse insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir cezaya veya muameleye tabi tutulamaz."

49. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (AİHS) 3. maddesi şöyledir:

"Hiç kimse işkenceye, insanlık dışı ya da onur kırıcı ceza veya muamelelere tabi tutulamaz."

50. Başvurucu, doktor olarak görev yaptığını, kimlik gösterme meselesi nedeniyle polislerle tartıştığını, kimlik belgesi yerine üzerinde bulunan doktor kaşesini gösterince polis memurlarının hakaret ederek, yumruk ile vurmak suretiyle kendisini yaraladıklarını, Diyarbakırlı olmadığı halde doğulu olması nedeniyle "Diyarbakırlı mısın?" diyerek küçümsediklerini, ıssız bir arsaya götürüp tekmelerle vurmaya devam ettiklerini, akabinde nezarethaneye götürdüklerini, çırılçıplak soyduklarını, işkence gördüğünü iddia etmiştir.

51. Başvurucu, işkence ve kötü muameleye maruz kalmasından dolayı yaptığı şikâyet üzerine, kendisine kötü muamelede bulunan kolluk görevlileri hakkında işkence suçu yerine kasten yaralama suçundan kamu davası açıldığını, açılan kamu davasının makul sürede tamamlanmadığını, mahkemece sanıklar hakkındaki hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verildiğini, bu nedenlerle yargılamanın etkili yürütülmediğini belirtmiştir.

52. Bakanlık görüşünde, işkence yasağının esas bakımından ihlal edildiği yönündeki şikâyetler değerlendirilirken, başvuranın polisler tarafından kötü muameleye maruz bırakıldığı şikayeti üzerine, İzmir Cumhuriyet Başsavcılığınca soruşturma yapıldığı, ilgili polis memurları hakkında sulh ceza mahkemesine zor kullanma yetkisine ilişkin sınırın aşılması suretiyle kasten yaralama suçlamasıyla kamu davası açıldığı, başvurucunun kişi dokunulmazlığı hakkının ihlal edilip edilmediğine ilişkin değerlendirme ve takdirin Anayasa Mahkemesine ait olduğu vurgulanmıştır.

53. Bakanlık, işkence yasağının usul bakımından ihlal edildiği yönündeki şikâyetlere ilişkin olarak da, başvurucunun maruz kaldığı eylemi soruşturma makamlarına taşıdığını ve yargılama faaliyetlerine aktif olarak katıldığını, sulh ceza mahkemesinin gözaltı sürecindeki

işkence iddialarına ilişkin herhangi bir karar vermediğini, hükmünü zor kullanma yetkisine ilişkin sınırın aşılması suretiyle kasten yaralama üzerine kurduğunu, AİHM içtihatları ve belirtilen hususlar ışığında başvurucunun kişi dokunulmazlığı hakkının usul bakımından ihlal edilip edilmediğine ilişkin değerlendirme ve takdirin Anayasa Mahkemesine ait olduğunu ifade etmiştir.

54. Başvurucu, başvurunun esası hakkındaki Bakanlık görüşüne karşı, başvuru dilekçesindeki iddialarını tekrarlayarak, Bakanlığın lehe olan beyanlarına aynen katıldıklarını, aleyhe olabilecek beyanları reddettiğini beyan etmiştir.

55. Başvurucu, usule ilişkin Bakanlık görüşüne karşı, etkin bir soruşturma ve kovuşturma yapılmadığı gibi, hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilmesi nedeniyle ilgili kamu görevlilerinin cezasız kaldıklarını ifade etmiştir.

56. İşkence yasağına ilişkin şikâyetlerin incelenmesinin, devletin negatif ve pozitif sorumluluğuna bağlı olarak maddi ve usuli boyutları bakımından ayrı ayrı ele alınması gerekir. Bu nedenle başvurucunun somut olaydaki şikâyetleri, Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrası kapsamında, devletin maddi ve usuli yükümlülükleri açısından ayrı şekilde değerlendirilecektir.

a. Anayasa'nın 17. Maddesinin Maddi Boyutunun İhlal Edildiği İddiası

57. Somut olayda cezai kovuşturmanın yapıldığı ve sanıkların kasten yaralama suçundan haklarında verilen hükmün açıklanmasının geri bırakıldığı gözetilerek öncelikle bu durumun başvurucu açısından yeterli ve etkili bir telafi imkânı sunup sunmadığı, diğer bir ifade ile yargılama sonucunun mağdurluk sıfatını ortadan kaldırıp kaldırmadığının incelenmesi gerekir. Her ne kadar şahsi cezai mesuliyete ilişkin konulara değinmek ya da kişilerin suçlu olup olmadıklarına yönelik karar vermek Anayasa Mahkemesinin görevinde bulunmuyor ise de, kamu görevlilerinin işledikleri kötü muamele suçları için yapılan uygulamalara ilişkin olarak, suçun ağırlık derecesi ile verilen ceza arasında açık bir orantısızlık olduğu durumlarda, Anayasa Mahkemesinin anayasal denetim yapma görevi bulunmaktadır.

58. AİHM kararlarında da ifade edildiği gibi, tüm adli kovuşturmaların, mahkûmiyet veya belirli bir hüküm alma ile sonuçlanmasına yönelik kesin bir zorunluluk bulunmamakla birlikte, mahkemeler hiçbir koşul altında yaşamı tehdit eden suçlar ile fiziksel ve ruhsal bütünlüğe yapılan ağır saldırıların cezasız kalmasına, af ya da zamanaşımına uğramasına izin vermemelidirler. Adli makamların, yetki alanları kapsamındaki kişilerin yaşamları ile fiziksel ve ruhsal bütünlüklerini korumak üzere konan kanunların koruyucuları olarak, sorumlu olanlara yaptırım uygulamakta kararlı olmaları ve suçun ağırlık derecesi ile verilen ceza arasında açık bir orantısızlığa izin vermemeleri gerekir. Aksi halde devletin, kişilerin fiziksel ve ruhsal bütünlüklerini kanunlar aracılığıyla koruma hususundaki pozitif yükümlülüğü yerine getirilmemiş olacaktır (bkz. Ali ve Ayşe Duran/Türkiye, B. No: 42942/02, 8/4/2008; Okkalı/Türkiye, B. No: 52067/99, 17/10/2006).

i. Genel İlkeler

59. Başvuru konusu olay, devlet gözetimi altında bulunan başvurucunun maruz kaldığı sözlü ve fiili saldırı nedeniyle maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkının ihlal edilmesi iddiası ile ilgilidir.

60. Herkesin maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkı Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınmıştır. Anılan maddenin birinci fıkrasında insan onurunun

korunması amaçlanmıştır. Üçüncü fıkrasında da kimseye “işkence” ve “eziyet” yapılamayacağı, kimsenin “insan haysiyetiyle bağdaşmayan” ceza veya muameleye tabi tutulamayacağı hüküm altına alınmıştır.

61. Devletin, bireyin maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına saygı gösterme yükümlülüğü, öncelikle kamu otoritelerinin bu hakka müdahale etmemelerini, yani anılan maddenin üçüncü fıkrasında belirtilen şekillerde kişilerin fiziksel ve ruhsal zarar görmelerine neden olmamalarını gerektirir. Bu, devletin bireyin vücut ve ruh bütünlüğüne saygı gösterme yükümlülüğünden kaynaklanan negatif ödevidir (B. No: 2013/293, 17/7/2014, § 81).

62. Anayasa’nın 17. maddesi ayrıca Devlete, söz konusu kişilerin işkence ve eziyete ya da insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir ceza veya muameleye, bu muameleler üçüncü kişiler tarafından yapılmış olsa bile, maruz bırakılmalarını engelleyecek tedbirler alma ödevini yükletmektedir. Dolayısıyla yetkililerin bildikleri ya da bilmeleri gerektiği bir kötü muamele tehlikesinin gerçekleşmesini engellemek için makul tedbirleri almamaları durumunda Devletin 17. maddenin üçüncü fıkrası anlamında sorumluluğu ortaya çıkabilir (B. No: 2013/293, 17/7/2014, § 82).

63. Öte yandan bir muamelenin Anayasa’nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasının kapsamına girebilmesi için asgari bir ağırlık derecesine ulaşmış olması gerekmektedir. Bu asgari eşik göreceli olup, her olayda asgari eşiğin aşılıp aşılmadığı somut olayın özellikleri dikkate alınarak değerlendirilmelidir. Bu bağlamda muamelenin süresi, fiziksel ve ruhsal etkileri ile mağdurun cinsiyeti, yaşı ve sağlık durumu gibi faktörler önem taşımaktadır (B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 23). Değerlendirmeye alınacak bu unsurlara muamelenin amacı ve kastı ile ardındaki saik de eklenebilir (benzer yöndeki AİHM kararları için bkz. Aksoy/Türkiye, B. No: 21987/93, 18/12/1996, § 64; Eğmez/Kıbrıs, B. No: 30873/96, 21/12/2000, § 78; Krastanov/Bulgaristan, B. No: 50222/99, 30/9/2004, § 53). Ayrıca kötü muamelenin, heyecanın ve duyguların yükseldiği bağlamda meydana gelip gelmediğinin tespiti de (bkz. yukarıda geçen Eğmez, § 53; Selmouni/Fransa [BD], B. No: 25803/94, 28/7/1999, § 104) dikkate alınması gereken diğer faktörlerdir (B. No: 2013/293, 17/7/2014, § 83).

64. Anayasa ve AİHS tarafından kötü muamele, kişi üzerindeki etkisi gözetilerek derecelendirilmiş ve farklı kavramlarla ifade edilmiştir. Dolayısıyla, Anayasa’nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında geçen ifadeler arasında bir yoğunluk farkının bulunduğu görülmektedir. Bir muamelenin “işkence” olarak nitelendirilip nitelendirilmeyeceğini belirleyebilmek için, anılan fıkrada geçen “eziyet” ve “insan haysiyetiyle bağdaşmayan” muamele kavramları ile işkence arasındaki ayrıma bakmak gerekmektedir. Bu ayrımın Anayasa tarafından, özellikle çok ağır ve zalimane acılara neden olan kasti insanlık dışı muamelelerdeki özel duruma işaret etmek ve bir derecelendirme yapmak amacıyla getirildiği ve anılan ifadelerin 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu’nda düzenleme altına alınmış olan “işkence”, “eziyet” ve “hakaret” suçlarının unsurlarından daha geniş ve farklı bir anlam taşıdığı anlaşılmaktadır (B. No: 2013/293, 17/7/2014, § 84).

65. Buna göre anayasal düzenleme bağlamında kişinin maddi ve manevi varlığının bütünlüğüne en fazla zarar veren muamelelerin “işkence” olarak belirlenmesi mümkündür (B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 22). Muamelelerin ağırlığının yanı sıra, İşkence ve Diğer Zalimane, İnsanlık Dışı veya Aşağılayıcı Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi’nin 1. maddesinde “işkence” teriminin özellikle bilgi almak, cezalandırmak veya

yıldırmak amacıyla ya da ayırımcı bir nedenle kasten ağır acı veya ıstırap vermeyi kapsadığı belirtilerek, "kasıt" unsuruna da yer verilmiştir (B. No: 2013/293, 17/7/2014, § 85).

66. Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından 10/12/1984 tarihinde kabul edilen ve 26/6/1987 tarihinde yürürlüğe giren Türkiye'nin de 10/8/1988 tarihinde taraf olduğu İşkence ve Diğer Zalimane, İnsanlık Dışı veya Aşağılayıcı Muamele veya Cezaya Karşı Sözleşme'nin 1. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Bu Sözleşme bakımından 'işkence', bir kimseye, kendisinden bir ikrar veya üçüncü kişiyle ilgili bilgi elde etmek, kendisinin veya üçüncü kişinin işlediği veya işlediğinden şüphelenilen bir fiil nedeniyle cezalandırmak, kendisine veya üçüncü kişiye gözdağı vermek veya zorlamak amacıyla veya ayrımcılığa dayanan her hangi bir gerekçeyle, bir kamu görevlisi veya resmi sıfatla hareket eden bir kişi tarafından veya bu kişilerin teşviki veya rızası veya muvafakatiyle üçüncü kişi tarafından, kasten işlenen ve işlendiği kimseye fiziksel veya ruhsal olarak ağır acı veya ıstırap veren her hangi bir fiildir. Kanuni yaptırımlardan kaynaklanan veya yaptırımın doğasında bulunan veya bu yaptırımlarla rastlaşan acı veya ıstırap, işkence sayılmaz."

67. Yine anılan Sözleşme'nin 15. maddesi "Her bir Taraf Devlet, işkence sonucu alındığı ortaya çıkan bir ifadenin, işkence yapmaktan sanık bir kimsenin aleyhine bu beyanın alındığına dair bir delil olarak kullanılması hariç, hiç bir yargılamada delil olarak ileri sürülememesini sağlar." hükmüne; 16. maddesi de "1. Her bir Taraf Devlet kendi egemenliği altındaki bir ülkede, birinci maddede tanımlanan işkenceye varmayan diğer zalimane, insanlıkdışı veya aşağılayıcı muamele veya ceza fiillerinin bir kamu görevlisi ve resmi sıfatla hareket eden bir diğer kimse tarafından veya bu kimsenin teşviki veya rızası veya muvafakati ile işlenmesini önlemeyi taahhüt eder. Sözleşmenin özellikle 10, 11, 12 ve 13. maddelerinde yer alan yükümlülükler, işkence sözcüğü yerine diğer zalimane, insanlıkdışı veya aşağılayıcı bir muamele veya ceza terimleri koyularak uygulanır." hükmüne yer vermiştir.

68. "İşkence" seviyesine varmayan fakat yine de önceden tasarlanmış, uzun bir dönem içinde saatlerce uygulanmış ve fiziki yaralanmaya veya yoğun maddi veya manevi ızdıraba sebep olan insanlık dışı muameleler "eziyet" olarak tanımlanabilir (B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 22). Bu hallerde meydana gelen acı, meşru bir muamele ya da cezada kaçınılmaz bir unsur olarak bulunan acının ötesine geçmelidir. İşkenceden farklı olarak "eziyet"te, ızdırap verme kastının belli bir amaç doğrultusunda yapılması aranmaz (benzer yöndeki AİHM kararı için bkz. İrlanda/Birleşik Krallık, B. No: 5310/71, 18/1/1978, § 167; yukarıda geçen Eğmez/Kıbrıs, § 78). AİHM, fiziksel saldırı, darp, psikolojik sorgu teknikleri, kötü şartlarda tutma, kişiyi kötü muamele göreceği bir yere sınır dışı ya da iade etme, devletin gözetimi altında kişinin kaybolması, kişinin evinin yok edilmesi, ölüm cezasının infazının uzunca bir süre beklenilmesinin doğurduğu korku ve sıkıntı, çocuk istismarı gibi muameleleri "insanlık dışı muameleler" olarak nitelendirmiştir (bkz. yukarıda geçen İrlanda/Birleşik Krallık; Ilaşcu ve diğerleri/Moldova ve Rusya, [BD], B. No: 48787/99, 8/7/2004, §§ 432-438; Soering/Birleşik Krallık, B. No: 14038/88, 7/7/1989, § 91; Jabari/Türkiye, B. No: 40035/98, 11/7/2000, §§ 41-42; Giusto/İtalya, B. No: 38972/06, 15/5/2007). Bu nitelikteki muameleler Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrası bağlamında "eziyet" olarak nitelendirilebilir (B. No: 2013/293, 17/7/2014, § 88).

69. Mağdurları küçük düşürebilecek ve utandırabilecek şekilde kendilerinde korku, küçültülme, elem ve aşağılanma duygusu uyandıran veya mağduru kendi iradesine ve

vicdanına aykırı bir şekilde hareket etmeye sürükleyen aşağılayıcı nitelikteki daha hafif muamelelerin ise “insan haysiyetiyle bağdaşmayan” muamele veya ceza olarak tanımlanması mümkündür (B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 22). Burada “eziyet”ten farklı olarak, kişi üzerinde uygulanan muamele, fiziksel ya da ruhsal acıdan öte küçük düşürücü veya alçaltıcı bir etki oluşturmaktadır (B. No: 2013/293, 17/7/2014, § 89).

70. Bir muamelenin bu kavramlardan hangisini oluşturduğunu belirleyebilmek için her somut olay kendi özel koşulları içinde değerlendirilmelidir. Muamelenin kamuya açık olarak yapılması onun aşağılayıcı ve insan haysiyetiyle bağdaşmayan nitelikte olup olmamasında rol oynasa da, bazı durumlarda kişinin kendi gözünde küçük düşmesi de bu seviyedeki bir kötü muamele için yeterli olabilmektedir (benzer AİHM kararı için bkz. Pretty/Birleşik Krallık, B. No: 2346/02, 29/4/2002, § 52). Ayrıca muamelenin küçük düşürme ya da alçaltma kastı ile yapılıp yapılmadığı dikkate alınsa da böyle bir amacın belirlenememesi, kötü muamele ihlali olmadığı anlamına gelmeyecektir (benzer AİHM kararı için bkz. V/Birleşik Krallık, [BD], B. No: 24888/94, 16/12/1999, § 71). Bir muamele hem insanlık dışı/eziyet hem de aşağılayıcı/insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele niteliğinde olabilir (benzer AİHM kararı için bkz. yukarıda geçen İrlanda/Birleşik Krallık). Her türlü işkence, aynı zamanda insanlık dışı ya da aşağılayıcı muamele oluştururken, insan haysiyetiyle bağdaşmayan her aşağılayıcı muamele insanlık dışı/eziyet niteliğinde olmayabilir. Tutulma koşulları, tutulanlara yapılan uygulamalar, ayrımcı davranışlar, devlet görevlileri tarafından sarf edilen hakaretamiz ifadeler, engelli kimselerin karşılaştığı kimi olumsuz durumlar, kişiye normal olmayan bazı şeyleri yedirme içirme gibi aşağılayıcı muameleler “insan haysiyetiyle bağdaşmayan” muamele olarak ortaya çıkabilir (B. No: 2013/293, 17/7/2014, § 90).

71. Anayasa’nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasıyla yasaklanmış bir eylem tehdidinde bulunmak da, yeterince yakın ve gerçek olması koşuluyla, bu maddenin ihlali sonucunu doğurma riskini taşıyabilir. Dolayısıyla bir kimseyi işkence ile tehdit etmek, en azından “insan haysiyetiyle bağdaşmayan” muamele oluşturabilir (B. No: 2013/293, 17/7/2014, § 91).

72. Özgürlüğünden mahrum bırakılan bir kişiye yönelik, kendi eylem ve tavırları mutlaka kuvvet kullanılmasını gerektirmedikçe, zora başvurulması, insan onurunun zedelenmesi ve ilke olarak Anayasa’nın 17. maddesinin 3. fıkrasında öngörülen yasağın ihlal edilmesi sonucunu doğurabilir (B. No: 2013/293, 17/7/2014, § 92).

73. AİHM’nin birçok kararında da ifade edildiği gibi işkence yasağı, demokratik toplumun temel değerleri ile ilgili bir düzenlemedir. AİHS’nin normatif maddelerinin çoğunluğunun aksine 3. madde istisna öngörmemekte ve 15. maddenin 2. fıkrasına göre ulusun varlığını tehdit eden genel bir tehlike durumunda bile askıya alınamamaktadır (bkz. Selmouni/Fransa [BD], B. No: 25803/94, 28/7/1999, § 95; Labita/İtalya [BD], B. No: 26772/95, 6/4/2000, § 119). AİHM, terörizm ve örgütlü suçlarla mücadele gibi en zor koşullarda bile Sözleşme’nin işkence ve insanlık dışı ya da onur kırıcı muamele ya da cezaları, mağdurun davranışı ne olursa olsun, kesin ifadelerle yasakladığını teyit etmiştir (bkz. yukarıda geçen Labita/İtalya, § 119; Chahal/Birleşik Krallık, B. No: 22414/93, 15/11/1996, § 79) (B. No: 2013/293, 17/7/2014, § 93).

74. AİHM kararlarında, bir kişinin sağlıklı haldeyken gözaltına alındığı ancak salıverildiği zaman vücudunda yaralanma tespit edildiği durumlarda, söz konusu yaralanmanın nasıl oluştuğu hususunda makul bir açıklama getirme ve mağdurun bu yöndeki iddialarını şüphede bırakacak kanıtları sunma yükümlülüğünün Devlete ait olduğu, özellikle ilgili iddiaların doktor raporları ile doğrulandığı hallerde Sözleşme'nin 3. maddesi anlamında açık

sorunların ortaya çıkacağı ifade edilmiştir (bkz. yukarıda geçen Selmouni/Fransa, § 87; Ferhat/Türkiye, B. No: 12673/05, 25/9/2012, § 33).

75. Kötü muamele konusundaki iddialar, uygun delillerle desteklenmelidir (benzer yöndeki AİHM kararı için bkz. Klaas/Almanya, B. No: 15473/89, 22/9/1993, § 30). İddia edilen olayların gerçekliğini tespit etmek için, her türlü şüpheden uzak, makul kanıtların varlığı gerekir. Bu nitelikteki bir kanıt, yeterince ciddi, açık ve tutarlı emarelerden ya da aksi ispat edilemeyen birtakım karinelerden de oluşabilir (benzer yöndeki AİHM kararları için bkz. İrlanda/Birleşik Krallık, B. No: 5310/71, 18/1/1978, § 161; yukarıda geçen Labita/İtalya, § 121). Bu bağlamda kanıtlar toplanırken tarafların takındıkları tutumlar dikkate alınmalıdır (bkz. Tanlı/Türkiye, B. No: 26129/95, 10/4/2001, § 109). Ancak bu uygun koşulların tespiti halinde bir kötü muamelenin varlığından bahsedilebilir (B. No: 2013/394, 6/3/2014, § 28).

76. Bireysel başvurulara ilişkin şikâyetlerin incelenmesinde Anayasa Mahkemesinin sahip olduğu rol ikincil nitelikte olup, bazı durumların ortaya koyduğu şartlar nedeniyle ilk derece mahkemesi rolünü üstlenmesinin kaçınılmaz olduğu hallerde çok dikkatli davranması gerekmektedir (benzer yöndeki AİHM kararı için bkz. McKerr/Birleşik Krallık, B. No: 28883/95, 4/4/2000). Anayasa'nın 17. maddesi bağlamında yapılan şikâyetlerin incelenmesinde böyle bir durumla karşılaşma riski bulunmaktadır. Anılan maddede güvence altına alınan yaşam hakkı ve kötü muamele yasağı ihlali ile ilgili iddialarda bulunulduğu zaman, Anayasa Mahkemesi, bu konu hakkında tam bir inceleme yapmalıdır (benzer yöndeki AİHM kararı için bkz. Ribitsch/Avusturya, B. No: 18896/91, 4/12/1995, § 32). Ancak görülmekte olan bir davadaki delilleri değerlendirmek kural olarak derece mahkemelerinin işi olduğundan, Anayasa Mahkemesinin görevi, bu mahkemelerin maddi olaylara ilişkin değerlendirmelerinin yerine kendi değerlendirmesini koymak değildir (benzer yöndeki AİHM kararı için bkz. Klaas/Almanya, B. No: 15473/89, 22/9/1993, § 29; Jasar/Eski Yugoslavya Makedonya Cumhuriyeti, B. No: 69908/01, 15/2/2007, § 49). Kötü muamele iddiaları ile ilgili olarak derece mahkemelerinde dava görüldüğü zaman, ceza hukuku sorumluluğunun, Anayasa ve uluslararası hukuk sorumluluğundan ayrı tutulması gerekir. Anayasa Mahkemesinin yetkisi, Anayasa'da güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerden, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve buna ek Türkiye'nin taraf olduğu protokoller kapsamında bulunanlarla sınırlıdır. Dolayısıyla Anayasa Mahkemesinin cezai sorumluluk bağlamında suça ya da masumiyete ilişkin bir bulguya ulaşma görevi bulunmamaktadır (benzer AİHM kararı için bkz. yukarıda geçen Tanlı/Türkiye, §§ 110 – 111). Diğer taraftan derece mahkemelerinin bulgularının Anayasa Mahkemesini bağlamamasına rağmen, normal şartlar altında bu mahkemelerin maddi olaylara ilişkin yaptığı tespitlerden ayrılmak için de kuvvetli nedenlerin var olması gerekir (B. No: 2013/293, 17/7/2014, § 96).

ii. Genel İlkelerin Olaya Uygulanması

77. Başvurucu, memura mukavemet suçu şüphesi ile polis görevlileri tarafından 15/5/2008 tarihinde saat 17.20 civarında yakalanarak adli işlem yapılmak üzere polis merkezine götürülmüştür. Aynı gün saat 21.30'da yapılan muayenesinde "sağ ön parietal bölgede hiperemi, sol occipital bölgede hiperemi, sol kaş üzerinde 5 cm'lik hiperemi, sağ frontal bölgede hiperemi, sağ kaş üzerinde yaklaşık 1 cm'lik ekimotik alan, sağ göz altında ve sol kulak altında ekimotik alanlar, sağ trokoidal hassasiyet ve hiperemi, sol uyluk ve sol kruriste yumuşak doku travması ile uyumlu bulgular tespit edildiği, hastanın hayati tehlikesinin bulunmadığı ve basit tıbbi müdahale ile iyileşebilecek lezyonlara sahip olduğu" belirlenmiştir. Başvurucunun polis merkezinde şüpheli sıfatıyla verdiği ifadesinde "…Kimlik

gösterme meselesi nedeniyle tartıştığı polis memurlarından birinin kendisine 6-7 kez tokatla vurduğunu ve kendisini de ekip otosuna bindirdiklerini, ekip otosunun içinde sinkaflı küfürler edildiğini, araçla 100-150 metre ileride bulunan boş araziye götürülerek burada araçtan indirilerek kafasına ve karnına tekmelerle vurduklarını, yaklaşık 10-15 dakika burada kötü muameleye maruz kaldığını, daha sonra tekrar ekip otosuna bindirildiğini, araçta da sinkaflı küfürler edildiğini, "…demek Diyarbakırlısın, adında Deniz. Sen üniversitede az dayak yedin herhalde, doktor oldun da bir şey mi oldun" denilerek polis memurlarınca aşağılandığını, ekip otosuyla karakola getirildikten sonra nezarethaneye konulduğunu, burada da elbiseleri çıkartıldıktan sonra birkaç kez darp edildiğini" belirtmesi üzerine, Cumhuriyet Savcılığınca bu iddiaların araştırılması için soruşturma başlatılmış, başvurucunun gözaltında bulunduğu zaman diliminde vücudunun çeşitli yerlerinde meydana gelen darp izlerinin polis memurları tarafından meydana getirildiği kanaatine varılarak polis memurları hakkında "zor kullanma sınırlarını aşarak kasten yaralama" suçundan kamu davası açılmıştır. Başvurucunun sövme ve aşağılanma suretiyle kendisine hakaret edildiği iddiasıyla ilgili olarak ise ek kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verilmiştir (§ 19, 20). Ayrıca polis görevlileri savunmalarında, başvurucunun sağlıklı şekilde girdiği gözaltındaki yaralanmalarının nasıl meydana geldiğine ilişkin ikna edici bir açıklamada bulunmamışlardır.

78. Diğer taraftan, başvurucunun gözaltına alınmasına neden olan "görevi yaptırmamak için direnme" iddiasıyla ilgili olarak hakkında açılan davada İzmir 4. Asliye Ceza Mahkemesi, başvurucunun üzerine atılı suçu işlediğine dair yeterli delil elde edilemediğinden beraatına karar vermiş, bu karar temyiz aşamasında onanarak kesinleşmiştir. Bunun yanında, İzmir 1. Sulh Ceza Mahkemesince "zor kullanma yetkisine ilişkin sınırın aşılması suretiyle kasten yaralama" suçundan üç polis memuru hakkında yapılan yargılama sonucunda polis memurlarının suçları sabit görülmüş, ancak haklarında verilen hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilmiştir.

79. Başvurucu, polislerce yakalandıktan sonra kendisine bir polis memuru tarafından 5-6 kez tokat atıldığını, polis otosunun içinde sinkaflı küfürler edildiğini, boş araziye götürülerek burada araçtan indirilerek kafasına ve karnına tekmelerle vurulduğunu, yaklaşık 10-15 dakika burada kötü muameleye maruz kaldığını, daha sonra tekrar ekip otosuna bindirildiğini, araçta da sinkaflı küfürler edildiğini, "…demek Diyarbakırlısın, adında Deniz. Sen üniversitede az dayak yedin herhalde, doktor oldun da bir şey mi oldun" denilerek aşağılandığını, ekip otosuyla karakola getirildikten sonra nezarethaneye konulduğunu, polis merkezi nezarethanesinde çırılçıplak soyulduğunu, ellerini başının üstüne koydurarak etrafında döndürüldüğünü, "kaşe göstermek nasılmış doktor" diyerek tokat atıldığını emniyet, savcılık ve mahkeme aşaması ile bireysel başvuruda ileri sürmüştür. Gözaltında olduğu için, dış dünyayla ilişkisi kesilen veya kendisine destek olabilecek ve gerekli kanıtları oluşturabilecek doktor, avukat, aile yakını veya arkadaşlarla görüşmesi her an olanaklı olmayan başvurucunun gözaltı sırasında maruz kaldığı kimi kötü muamele davranışları yönünden yaptığı şikâyeti desteklemesinin, kanıt toplamasının güçlüğü nedeniyle zor olacağı açıktır. Başvurucunun bu kapsamdaki iddialarına ilişkin olarak, ancak dosyadaki tüm verilerin birlikte incelenmesi halinde bir sonuca ulaşılması mümkündür.

80. Buna göre başvurucunun aşamalarda birbiriyle uyuşan sözleri, olayın diğer müştekisi olan A.Y.'nin beyanları, Tepecik Eğitim ve Araştırma Hastanesinin olay günü verilen 15/5/2008 tarihli ve başvurucu taburcu olurken verilen 20/5/2008 tarihli doktor raporları, İzmir 1. Sulh Ceza Mahkemesinin gerekçeli kararı (§ 27) ve polis başmüfettişince hazırlanan

9/6/2008 tarihli soruşturma raporu (§22) başvurucunun bu iddialarının doğruluğuna karine oluşturmuştur. Sağlıklı bir şekilde gözaltına alınan başvurucunun, gözaltından çıkarıldıktan sonra yaralanmış olduğunun tutarlı ifadeleri ve doktor raporları ile saptanmış olması karşısında, artık bunun kolluk görevlilerinin eylemleri sonucu olmadığına ilişkin ispat yükümlülüğü idareye aittir. Ancak, idarenin ispat yükümlülüğünü yerine getirmediği görülmüştür.

81. Başvurucu hakkında sağlık raporlarında belirtilen yaraların tümü ve başvurucunun gözaltı sırasında maruz kaldığı kötü muameleye ilişkin beyanları, fiziksel acıların bulunduğunu ortaya koymuştur. Olayın başında başvurucunun kimlik yerine doktor kaşesini göstererek doktor olduğunu söylemesi üzerine, polis memurlarının bunu kendilerine yapılmış bir saygısızlık olarak algılayıp başvurucunun iddiasına göre o andan itibaren doktor olmasına vurgu yaparak onu aşağılamaya çalışmaları ve iddiaya göre başvurucuyu nezarethanede çırılçıplak soyarak kendi etrafında döndürmeleri de birlikte değerlendirildiğinde bu muamelelerin eziyet ve insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele niteliğinde olduğunu söylemek için yeterli ve ciddi kanıt unsuru bulunmaktadır.

82. Her ne olursa olsun, özgürlüğü kısıtlanan bir kişi nezdinde, bu kişinin tutumu tam olarak gerekli kılmadıkça, fiziksel güç kullanılması insan onurunu kırar ve kural olarak Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasını ihlal eder. Özellikle gözaltında yaşanan olaylar esnasında başvurucunun toplum tarafından saygı gören bir meslek mensubu olması, başvurucunun yaşadığı olayın yerel ve ulusal basında geniş yer alması (dosya içerisinde bulunan ilgili habere dair gazete fotokopileri) göz önüne alındığında, bu başvurucunun gözaltı sırasında uğradığı şiddetin yoğunluğu nedeniyle gelecekte de sürekli bir acı ve endişe içinde yaşama riski altında kalabileceği inkâr edilemez.

83. Yukarıda ifade edilen ve insan onuru ile bağdaşmayan, bedensel veya ruhsal yönden acı çektiren aşağılanmaya yol açan nitelikteki muamelelerin; İzmir 4. Asliye Ceza Mahkemesinin görevli memura direnme suçundan başvurucunun beraatına karar vermesi ve İzmir 1. Sulh Ceza Mahkemesinin gerekçeli kararında "polislerin zor kullanma şartları oluşmadığı halde vurdukları" ifadesine yer vermesi birlikte değerlendirilip, devlet görevlilerince kendilerine karşı bir direnme olmadan keyfi ve bilinçli olarak yapıldığı göz önünde bulundurulduğunda ve ayrıca bu muamelelerin, başvurucunun vücut bütünlüğünde oluşturduğu etkileri de dikkate alındığında, eziyet ve insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele olarak nitelendirilmesi mümkün görülmüştür.

84. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun maruz kaldığı bu eylemlerden dolayı Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında güvence altına alınan eziyet yasağının, maddi boyutu bakımından ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

b. Anayasa'nın 17. Maddesinin Usul Boyutunun İhlal Edildiği İddiası

i. Genel ilkeler

85. Başvurucu, kötü muameleye maruz kalmasından dolayı kolluk görevlileri hakkında yaptıkları şikâyet üzerine açılan davanın makul sürede tamamlanmadığını, sanıklar hakkında hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verildiğini, böylece yargılamanın etkili yapılmadığını ileri sürmüştür.

86. Anayasa'nın 17. maddesinde düzenlenen hak kapsamında, devletin, pozitif bir yükümlülük olarak, yetki alanında bulunan tüm bireylerin maddi ve manevi varlığını koruma hakkını gerek kamusal makamların ve diğer bireylerin, gerekse kişinin kendisinin

eylemlerinden kaynaklanabilecek risklere karşı koruma yükümlülüğü bulunmaktadır. Devlet, bireyin maddi ve manevi varlığını her türlü tehlikeden, tehditten ve şiddetten korumakla yükümlüdür (B. No: 2012/752, 17/9/2013, § 51).

87. Devletin, kişinin maddi ve manevi varlığını koruma hakkı kapsamında sahip olduğu bu pozitif yükümlülüğün bir de usuli boyutu bulunmaktadır. Bu usul yükümlülüğü çerçevesinde devlet, doğal olmayan her türlü fiziksel ve ruhsal saldırı olayının sorumlularının belirlenmesini ve gerekiyorsa cezalandırılmasını sağlayabilecek etkili resmi bir soruşturma yürütmek durumundadır. Bu tarz bir soruşturmanın temel amacı, söz konusu saldırıları önleyen hukukun etkin bir şekilde uygulanmasını güvenceye almak ve kamu görevlilerinin ya da kurumlarının karıştığı olaylarda, bunların sorumlulukları altında meydana gelen olaylar için hesap vermelerini sağlamaktır (benzer yöndeki AİHM kararları için bkz. Anguelova/Bulgaristan, B. No: 38361/97, 13/6/2002, § 137; Jasinskis/Letonya, B. No: 45744/08, 21/12/2010, § 72).

88. Buna göre bireyin, bir devlet görevlisi tarafından hukuka aykırı olarak ve Anayasa'nın 17. maddesini ihlal eder biçimde bir muameleye tabi tutulduğuna ilişkin savunulabilir bir iddiasının bulunması halinde, Anayasa'nın 17. maddesi, "Devletin temel amaç ve görevleri" kenar başlıklı 5. maddesindeki genel yükümlülükle birlikte yorumlandığında etkili resmi bir soruşturmanın yapılmasını gerektirmektedir. Bu soruşturma, sorumluların belirlenmesini ve cezalandırılmasını sağlamaya elverişli olmalıdır. Şayet bu olanaklı olmazsa, bu madde, sahip olduğu öneme rağmen pratikte etkisiz hale gelecek ve bazı hallerde devlet görevlilerinin fiili dokunulmazlıktan yararlanarak, kontrolleri altında bulunan kişilerin haklarını istismar etmeleri mümkün olacaktır (B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 25; benzer yöndeki AİHM kararı için bkz. Corsacov/Moldova, B. No: 18944/02, 4/4/2006, § 68).

89. Usul yükümlülüğünün bir olayda gerektirdiği soruşturma türünün, bireyin maddi ve manevi varlığını koruma hakkının esasına ilişkin yükümlülüklerin cezai bir yaptırım gerektirip gerektirmediğine bağlı olarak tespiti gerekmektedir. Kasten ya da saldırı veya kötü muameleler sonucu meydana gelen ölüm ve yaralama olaylarına ilişkin davalarda Anayasa'nın 17. maddesi gereğince devletin, ölümcül ya da yaralamalı saldırı durumunda sorumluların tespitine ve cezalandırılmalarına imkân verebilecek nitelikte cezai soruşturmalar yürütme yükümlülüğü bulunmaktadır. Bu tür olaylar nedeniyle yürütülen idari ve hukuki soruşturmalar ve davalar sonucunda sadece tazminat ödenmesi, bu hak ihlalini gidermek ve mağdur sıfatını ortadan kaldırmak için yeterli değildir (B. No: 2012/752, 17/9/2013, § 55).

90. Yürütülen ceza soruşturmalarının amacı, kişinin maddi ve manevi varlığını koruyan mevzuat hükümlerinin etkili bir şekilde uygulanmasını ve sorumluların ölüm ya da yaralama olayına ilişkin hesap vermelerini sağlamaktır. Bu bir sonuç yükümlülüğü değil, uygun araçların kullanılması yükümlülüğüdür. Diğer taraftan, burada yer verilen değerlendirmeler hiçbir şekilde Anayasa'nın 17. maddesinin, başvuruculara üçüncü tarafları adli bir suç nedeniyle yargılatma ya da cezalandırma hakkı (benzer yöndeki AİHM kararı için bkz. Perez/Fransa, 47287/99, 22/7/2008, § 70) ya da tüm yargılamaları mahkûmiyetle ya da belirli bir ceza kararıyla sonuçlandırma ödevi (bkz. yukarıda geçen Tanlı/Türkiye, § 111) yüklediği anlamına gelmemektedir (B. No: 2012/752, 17/9/2013, § 56).

91. Yürütülecek ceza soruşturmaları, sorumluların tespitine ve cezalandırılmalarına imkân verecek şekilde etkili ve yeterli olmalıdır. Soruşturmanın etkili ve yeterli olduğundan söz edebilmek için soruşturma makamlarının resen harekete geçerek olayı aydınlatabilecek ve

sorumluların tespitine yarayabilecek bütün delilleri toplamaları gerekir. Dolayısıyla, kötü muamele iddialarının gerektirdiği soruşturma bağımsız bir şekilde, hızlı ve derinlikli yürütülmelidir. Diğer bir ifadeyle yetkililer, olay ve olguları ciddiyetle öğrenmeye çalışmalı ve soruşturmayı sonlandırmak ya da kararlarını temellendirmek için çabuk ve temelden yoksun sonuçlara dayanmamalıdırlar (bkz. Assenov ve diğerleri/Bulgaristan, B. No: 24760/94, 28/10/1998, § 103; Batı ve diğerleri/Türkiye, B. No: 33097/96-57834/00, 3/6/2004, § 136). Bu kapsamda yetkililer diğer deliller yanında görgü tanıklarının ifadeleri ile kriminalistik bilirkişi incelemeleri dâhil söz konusu olayla ilgili kanıtları toplamak için alabilecekleri bütün makul tedbirleri almalıdırlar (bkz. Tanrıkulu/Türkiye [BD], B. No: 23763/94, 8/7/1999, § 104; Gül/Türkiye, B. No: 22676/93, 14/12/2000, § 89).

92. Bu tür olaylarla ilgili cezai soruşturmaların etkililiğini sağlayan hususlardan biri de teoride olduğu gibi pratikte de hesap verilebilirliği sağlamak için soruşturmanın veya sonuçlarının kamu denetimine açık olmasıdır. Buna ilaveten her olayda, mağdurların meşru menfaatlerini korumak için bu sürece etkili bir şekilde katılmaları sağlanmalıdır (benzer yöndeki AİHM kararı için bkz. Hugh Jordan/Birleşik Krallık, 24746/94, 4/5/2001, § 109; Oğur/Türkiye [BD], B. No: 21594/93, 20/5/1999, § 92; Khadjialiyev ve diğerleri/Rusya, B. No: 3013/04, 6/11/2008, § 106; Denis Vassiliev/Rusya, B. No: 32704/04, 17/12/2009, § 157; Dedovski ve diğerleri/Rusya, B. No: 7178/03, 15/5/2008, § 92; Ognyanova ve Choban/Bulgaristan, B. No: 46317/99, 23/2/2006, § 107).

93. Devletin pozitif yükümlülüğü kapsamında bazen tek başına soruşturma yapılmamış olması yahut da yeterli soruşturma yapılmamış olması da kötü muamele teşkil edebilmektedir. Dolayısıyla, şartlar ne olursa olsun, yetkililer resmi şikâyet yapılır yapılmaz harekete geçmelidirler. Şikâyet yapılmadığında bile işkence veya kötü muamele olduğunu gösteren yeterli kesin belirtiler olduğunda soruşturma açılması sağlanmalıdır. Bu bağlamda soruşturmanın derhal başlaması, bağımsız biçimde, kamu denetimine tabi olarak özenli ve süratli yürütülmesi ve bir bütün olarak etkili olması gerekir (B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 25; benzer yöndeki AİHM kararı için bkz. yukarıda geçen Batı ve diğerleri/Türkiye, §§ 133, 134).

94. Devlet memurları tarafından yapılan işkence ve kötü muamele hakkında yürütülen soruşturmanın etkili olması için, soruşturmadan sorumlu ve tetkikleri yapan kişilerin olaylara karışan kişilerden bağımsız olması gerekir (benzer yöndeki AİHM kararları için bkz. yukarıda geçen Oğur/Türkiye, §§ 91-92; Mehmet Emin Yüksel/Türkiye, B. No: 40154/98, 20/7/2004, § 37; Güleç/Türkiye, B. No: 21593/93, 27/7/1998, §§ 81-82). Soruşturmanın bağımsızlığı sadece hiyerarşik ya da kurumsal bağlantının olmamasını değil ama aynı zamanda somut bir bağımsızlığı da gerektirir (benzer yöndeki AİHM kararı için bkz. Ergi/Türkiye, B. No: 23818/94, 28/7/1998, §§ 83-84). Dolayısıyla etkili bir soruşturmadan söz edebilmek için, öncelikle bağımsız yürütülebilir niteliğe sahip olması gerekir.

95. Soruşturmayı sağlayacak bir başvuru yolunun sadece hukuken mevcut bulunması yeterli olmayıp, bu yolun uygulamada fiilen de etkili olması ve başvurulan makamın ihlal iddiasının özünü ele alma yetkisine sahip bulunması gereklidir. Başvuru yolunun bir hak ihlali iddiasını önleyebilme, devam etmekteyse sonlandırabilme veya sona ermiş bir hak ihlalini karara bağlayabilme ve bunun için uygun bir tazminat sunabilmesi halinde ancak etkililiğinden söz etmek mümkün olabilir. Yine, vuku bulmuş bir hak ihlali iddiası söz konusu olduğunda, tazminat ödenmesinin yanı sıra sorumluların ortaya çıkarılması bakımından da yeterli usulü güvencelerin sağlanması gerekir (B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 26; benzer yöndeki AİHM kararları için bkz. yukarıda geçen Aksoy/Türkiye, § 95; Ramirez Sanchez/Fransa, B. No:

59450/2000, 4/7/2006, §§ 157-160).

96. Kötü muameleye ilişkin şikâyetler hakkında yapılan soruşturma söz konusu olduğunda yetkililerin hızlı davranması önemlidir. Bununla birlikte belirli bir durumda bir soruşturmanın ilerlemesini engelleyen sebepler ya da zorlukların olabileceği de kabul edilmelidir. Ancak, kötü muameleye yönelik soruşturmalarda, hukuk devletine bağlılığın sağlanması, hukuka aykırı eylemlere hoşgörü ve teşvik gösterildiği görünümü verilmesinin engellenmesi, herhangi bir hile ya da kanunsuz eyleme izin verilmemesi ve kamuoyunun güveninin sürdürülmesi için yetkililer tarafından soruşturmanın azami bir hız ve özenle yürütülmesi gerekir (benzer yöndeki AİHM kararları için bkz. Maıorano ve diğerleri/İtalya, B. No: 28634/06, 15/12/2009, § 124; McKerr/Birleşik Krallık, B. No: 28883/95, 4//5/2001, §§111, 114; Opuz/Türkiye, B. No: 33401/02, 9/6/2009, § 150).

97. Mahkemelerin, özellikle işkence ve kötü muamele niteliğindeki bir olayın zamanaşımına uğramaması için ellerinden gelen tüm gayreti sarf etmeleri ve tüm araçlara başvurmaları gerekir. Kötü muamele iddialarına ilişkin bir ceza davası söz konusu olduğunda, yetkililer tarafından çabuklukla verilecek bir yanıt, eşitlik ilkesi içinde genel olarak kamunun güveninin korunması açısından temel bir unsur olarak sayılabilir ve kanundışı eylemlere karışanlara karşı gösterilecek her türlü hoşgörüden kaçınmaya olanak tanır (benzer AİHM kararları için bkz. Hüseyin Esen/Türkiye, B. No: 49048/99, 8/8/2006; Özgür Kılıç/Türkiye, B. No: 42591/98, 24/9/2002).

98. AİHM, bir Devlet görevlisinin işkence veya kötü muameleyle suçlandığı durumlarda “etkili başvuru”nun amaçları çerçevesinde, cezai işlemlerin ve hüküm verme sürecinin zamanaşımına uğramamasının ve genel af veya affın mümkün kılınmamasının büyük önem taşıdığına işaret etmiştir (bkz. Abdülsamet Yaman/Türkiye, B. No: 32446/96, 2/11/2004, § 55).

99. Hükmün açıklanmasının geri bırakılması kurumu, 5271 sayılı Kanun'un 231. maddesinde düzenlenmiştir. Sanık hakkında kurulan mahkûmiyet hükmünün hukuki bir sonuç doğurmamasını ifade eden ve doğurduğu sonuçlar itibarıyla karma bir özelliğe sahip bulunan hükmün açıklanmasının geri bırakılması kurumu, denetim süresi içinde kasten yeni bir suçun işlenmemesi ve yükümlülüklere uygun davranılması halinde, geri bırakılan hükmün ortadan kaldırılarak kamu davasının aynı Kanun'un 223. maddesi uyarınca düşürülmesi sonucunu doğurduğundan, bu özelliğiyle sanık ile devlet arasındaki cezai nitelikteki ilişkiyi sona erdiren düşme nedenlerinden birini oluşturmaktadır (B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 30). 5271 sayılı Kanun’un 231. maddesinin (12) numaralı fıkrası uyarınca hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararına itiraz edilebilir.

100. Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru, ikincil nitelikte bir kanun yoludur. Temel hak ve özgürlüklerin ihlal edildiği iddialarının öncelikle genel yargı mercilerinde, olağan yasa yolları ile çözüme kavuşturulması esastır. Bireysel başvuru yoluna, iddia edilen hak ihlallerinin bu olağan denetim mekanizması içinde giderilememesi durumunda başvurulabilir (B. No: 2012/946, 26/3/2013, § 18).

101. Buna karşılık tüketilmesi gereken başvuru yolları, başvurucunun şikâyetleri açısından makul bir başarı şansı sunabilecek ve bir çözüm sağlayabilecek nitelikte, kullanılabilir ve etkili başvuru yollarını ifade etmektedir. Ayrıca, başvuru yollarını tüketme kuralına uygunluğun denetlenmesinde somut başvurunun koşullarının dikkate alınması esastır. Bu anlamda, yalnızca hukuk sisteminde birtakım başvuru yollarının varlığının değil, aynı zamanda bunların uygulama şartları ile başvurucunun kişisel koşullarının gerçekçi bir

biçimde ele alınması gerekmektedir. Bu nedenle başvurucunun, kendisinden başvuru yollarının tüketilmesi noktasında beklenebilecek her şeyi yerine getirip getirmediğinin başvurunun özellikleri dikkate alınarak incelenmesi gerekir (B. No: 2013/2355, 7/11/2013, § 27-28; benzer yöndeki AİHM kararı için bkz. İlhan /Türkiye, 22277/93, 27/7/2000, § 56-64).

102. AİHM, 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 231. maddesiyle düzenlenen hükmün açıklanmasının geri bırakılması kurumu ile ilgili yaptığı değerlendirmede, bir hükmün infazının ertelenmesinden daha ileri bir etkisinin olduğu ve faillerin cezasız bırakılması sonucunu doğurduğu kanaatine varmıştır. Mahkemeye göre hükmün açıklanmasının geri bırakılması, hüküm ile birlikte tüm yasal sonuçlarını, failin bu hükme uyması halinde ortadan kaldırmakta iken, hükmün infazının ertelenmesinde hüküm de ceza da var olmaya devam etmektedir. AİHM tartışılır nitelikteki bu mahkeme kararı ile hâkimlerin takdir yetkilerini son derece ciddi bir hukuka aykırı eylemin hiçbir şekilde hoş görülemeyeceğini göstermek yerine, bu eylemin sonuçlarını olabildiğince aza indirgemek yönünde kullandıklarına işaret ederek işkence failleri hakkında verilen mahkumiyet hükmünün açıklanmasının geri bırakıldığı davalarda Sözleşme'nin 3. maddesinin usul bakımından ihlal edildiğine hükmetmiştir (bkz. Taylan/Türkiye, B. No: 32051/09, 3/7/2012, § 46).

ii. Genel ilkelerin Olaya Uygulanması

103. Sunulan kanıtlara dayanılarak, Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrası gereğince, Devletin, negatif sorumluluğu kapsamında başvurucunun maruz kaldığı eziyet ve insan haysiyetiyle bağdaşmayan muameleden sorumlu olduğu sonucuna varılmıştır. Yine, ilgili kişi tarafından yapılan şikâyetler etkili soruşturma hakkı kapsamında "kabul edilebilir" olarak görülmüştür. Buna göre, yetkililerin yukarıda sıralanan gerekliliklere cevap verecek etkin bir soruşturmayı yürütmesi zorunluluğu bulunduğundan, öncelikle bu zorunluluğa uyulup uyulmadığının tespiti gerekmektedir.

104. Başvurucu, kötü muameleye maruz kalmasından dolayı kolluk görevlileri hakkında yaptıkları şikâyet üzerine açılan davanın makul sürede tamamlanmaması nedeniyle soruşturmanın etkili olmadığını belirtmiştir.

105. Somut olay ile ilgili olarak başvurucu, 16/5/2008 tarihli emniyet ifadesinde kendisine kötü muamelede bulunulduğunu iddia etmiş, emniyet fezlekesi Cumhuriyet Savcılığına intikal edince 26/5/2008 tarihinde derhal soruşturma açılmıştır. Cumhuriyet Savcılığınca gerekli tüm deliller toplandıktan sonra "zor kullanma yetkisine ilişkin sınırın aşılması suretiyle kasten yaralama" suçundan 10/10/2008 tarihinde üç polis memuru hakkında kamu davası açılmıştır.

106. İzmir 1. Sulh Ceza Mahkemesince polis memurları hakkında yapılan yargılama sonucunda verilen 4/7/2013 tarih ve E.2008/1675, K. 2013/712 sayılı kararla, sanıklar hakkındaki hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilmiştir. Başvurucu tarafından bu karara itiraz edilmemiş ve dosya içerisindeki evraktan bu kararın hangi tarihte kesinleştiği tespit edilememiştir.

107. İşkence ve kötü muamele iddialarına yönelik soruşturma ve kovuşturmaların hızlı ve etkili biçimde sonuçlandırılması gerekir. Tüm yargılama safahatı değerlendirildiğinde, 26/5/2008 tarihinde başlayan soruşturma ve sonrasındaki yargılamanın 4/7/2013 tarihli mahkeme kararı ile sonuçlandığı görülmüştür. Böylece yargılama sürecinin 5 yıl 1 ay 8 gün sürdüğü tespit edilmiştir. Dolayısıyla, sulh ceza mahkemesi önündeki yargılamanın makul önem gösterilerek, gerekli ivedilikte sonuçlandırıldığından bahsedilemez.

108. Sonuç olarak yukarıda belirtildiği gibi soruşturma ve davaların uzaması kötü muamele uygulayan kamu görevlileri hakkındaki yaptırımların caydırıcılığını azaltmaktadır. Bu durumda soruşturmanın etkili olduğundan söz edilemez.

109. Başvurucu, kötü muameleye maruz kalmasından dolayı kolluk görevlileri hakkında yaptığı şikâyet üzerine açılan kamu davası sonucunda, sanıklar hakkında hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verildiğini, böylece yargılamanın etkili yapılmadığını ileri sürmüştür.

110. Başvurucunun şikayetçi olduğu polis memurları hakkında yapılan soruşturma sonucunda 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 256. maddesi yollamasıyla 86/2,3-d maddesi uyarınca "zor kullanma yetkisine ilişkin sınırın aşılması suretiyle kasten yaralama" suçundan kamu davası açılmış, İzmir 1. Sulh Ceza Mahkemesi tarafından yapılan yargılama sonucunda, üç polis memurunun atılı suçu işledikleri sabit görülerek ayrı ayrı 5237 sayılı Kanun'un 256/1, 86/3-d maddeleri gereğince 9 ay hapis cezası ile cezalandırılmalarına, "Sanıklara verilen cezanın nevi ve miktarı, sabıkasız olmaları, sanıkların kişilik özellikleri, ileride tekrar suç işlemekten çekinmesine sebep olacağı, olay nedeniyle müştekinin dosyaya yansıyan ve talep edilen maddi bir zararının bulunmaması ve sanıkların hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilmesini talep etmeleri nazara alınarak" haklarındaki hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilmiştir.

111. Başvurucu somut olayda polis memurları hakkında verilen hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararına itiraz etmeden bireysel başvuruda bulunmuştur. Buna gerekçe olarak da, bu kararlara karşı itiraz yolunun AİHM kararları ışığında etkin bir başvuru yolu olmadığını, sonuç alınması beklenen ve/veya taleplerini/mağduriyetini giderecek bir kanun yolu olarak değerlendirilemeyeceğini, bu nedenlerle müracaat edilmesine gerek görmediğini ileri sürmüştür. Her ne kadar başvurucu itiraz kanun yoluna müracaat etmeden bireysel başvuruda bulunmuşsa da, yukarıda (§101) bahsedilen kararlar doğrultusunda hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararlarına yapılan itirazların etkili bir başvuru yolu olup olmadığı değerlendirildiğinde, uygulamada bu kararlara itiraz sonucu bir üst mahkeme tarafından işin esasına girilerek yapılan inceleme sonucu verilen farklı bir karara rastlanmadığından, başvurucunun itiraz etmeme gerekçesi yerinde görülerek bu husus kabul edilmezlik nedeni olarak düşünülmemiştir.

112. Başvurucu, somut olayda maruz kaldığı eylemi soruşturma makamlarına taşımış ve yargılama faaliyetlerine aktif bir şekilde katılmıştır. Sulh Ceza Mahkemesi başvurucuya karşı polis memurlarınca uygulanan şiddetin keyfi olduğunu kabul ettiği halde, başvurucunun gözaltı sürecindeki işkence iddialarına ilişkin herhangi bir karar vermediği gibi, hükmünü "zor kullanma yetkisine ilişkin sınırın aşılması suretiyle kasten yaralama" üzerine kurmuş ve hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar vermiştir.

113. Yukarıda da (§102) bahsedildiği gibi, Sulh Ceza Mahkemesinin, kötü muamele olayının failleri hakkında yaptığı yargılama sonunda hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar vererek, takdir yetkisini son derece ciddi ve hukuka aykırı bu eylemin, hiçbir şekilde hoş görülemeyeceğini gösterme şeklinde kullanmak yerine, bu eylemin sonuçlarını olabildiğince aza indirgemek yönünde kullandığı anlaşılmıştır. Oysa kötü muameleye yönelik kavuşturmalarda, hukuka aykırı eylemlere hoşgörü ve teşvik gösterildiği görünümü verilmesinin engellenmesi ve böylelikle hukuk devletine ve yargıya olan güvenin sağlanması adına, suçun sabit görüldüğü durumlarda öngörülen cezaların ivedilikle uygulanması gerekir.

114. Yapılan yargılamada sanıkların eylemlerinin zor kullanma yetkisine ilişkin sınırın aşılması olarak nitelendirilmesi, kovuşturma sonucunda verilen hükmün açıklanmasının geri bırakılması suretiyle suç ile verilen ceza arasında orantısız bir uygulama yapılmış olması ve verilen kararın yasal olmayan bu tür eylemlerin önlenmesini sağlayabilecek caydırıcı bir etki doğurmaması nedenleriyle, devletin söz konusu davada başvurucunun fiziksel ve ruhsal bütünlüğünü kanunlar aracılığıyla koruma hususundaki pozitif yükümlülüklerini yerine getirmediği anlaşılmıştır.

115. Açıklanan nedenlerle, Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasının öngördüğü Devletin etkili soruşturma yapma usul yükümlülüğünün ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

116. 6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası şu şekildedir:

"(2) Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

117. Başvuruda, Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasının maddi ve usul boyutlarıyla ihlal edildiği sonucuna varılmıştır. Başvurucu uğradığı manevi zararının karşılanmasını talep etmiştir. Başvurucunun maddi ve manevi varlığının korunması hakkına yönelik müdahale ve olay hakkında etkili ve caydırıcı bir ceza soruşturması ve kovuşturması yürütülmemesi nedenleriyle yalnızca ihlal tespitiyle telafi edilemeyecek ölçüdeki manevi zararları karşılığında, somut olayın özellikleri dikkate alınarak başvurucuya net 20.000,00 TL manevi tazminat ödenmesi gerektiği sonucuna varılmıştır.

118. Başvurucu tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 198,35 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan 1.698,35 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine ve karar örneğinin ilgili mahkemeye gönderilmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucunun,

1. Keyfi şekilde gözaltına alınması nedeniyle özgürlük ve güvenlik hakkının ihlal edildiği iddiasının, "zaman bakımından yetkisizlik" nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasının ihlaline ilişkin şikâyetlerinin KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Başvurucunun,

1. Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında güvence altına alınan eziyet ve insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağının maddi yönden İHLAL EDİLDİĞİNE,

2. Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında güvence altına alınan eziyet ve insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağının usul yönünden İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvurucuya net 20.000,00 TL manevi TAZMİNAT ÖDENMESİNE, başvurucunun

tazminata ilişkin diğer taleplerinin REDDİNE,

D. Başvurucu tarafından yapılan 198,35 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan 1.698,35 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

F. Kararın bir örneğinin 6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (3) numaralı fıkrası uyarınca başvuruculara, Adalet Bakanlığına, İçişleri Bakanlığına ve ilgili Mahkemeye gönderilmesine,

10/12/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

ERDAL TEKİN

B. No: 2013/9117 | Karar tarihi: 10.12.2014

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2013/9117

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ERDAL TEKİN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2013/9117)

Karar Tarihi: 10/12/2014

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Alparslan ALTAN

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Osman Alifeyyaz PAKSÜT

Muammer TOPAL

M. Emin KUZ

Raportör : Şükrü DURMUŞ

Başvurucu : Erdal TEKİN

Vekili : Av. Orhan AYDIN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, tutukluluğun Kanun'da öngörülen azami süreyi aşması nedeniyle hukuka aykırı hale geldiğini, ayrıca makul süreyi aştığını ileri sürerek Anayasa'nın 19. maddesinde düzenlenen kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini iddia etmiş ve tazminat talebinde bulunmuştur.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 6/12/2013 tarihinde Ceyhan 1. Asliye Hukuk Mahkemesi vasıtasıyla yapılmıştır. Dilekçe ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinde belirlenen eksiklikler tamamlatılmış ve Komisyona sunulmasına engel bir durumun bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. İkinci Bölüm İkinci Komisyonunca, 21/1/2014 tarihinde başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Bölüm tarafından 12/2/2014 tarihinde, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas

incelemesinin birlikte yapılmasına ve bir örneğinin görüş için Adalet Bakanlığına gönderilmesine karar verilmiştir

5. Başvuru konusu olay ve olgular 12/2/2014 tarihinde Adalet Bakanlığına bildirilmiştir. Adalet Bakanlığı, 21/3/2014 tarihli yazısı ile başvuruya ilişkin olarak görüş sunulmayacağını bildirmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ve UYAP aracılığıyla erişilen bilgi ve belgeler çerçevesinde olaylar özetle şöyledir:

7. Başvurucu, Ceyhan Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından yürütülen soruşturma kapsamında kasten öldürme suçundan 2/6/2008 tarihinde gözaltına alınmış, Ceyhan Sulh Ceza Mahkemesinin 3/6/2008 tarih ve 2008/141 sorgu sayılı kararı ile tutuklanmıştır.

8. Ceyhan Cumhuriyet Başsavcılığının 18/6/2008 tarihli, 2008/138 sayılı iddianamesi ile başvurucu hakkında tasarlayarak kasten öldürme suçundan kamu davası açılmıştır.

9. Ceyhan Ağır Ceza Mahkemesince verilen 17/7/2009 tarih ve E.2008/228, K.2009/216 sayılı mahkûmiyet kararı Yargıtay 1. Ceza Dairesinin 21/11/2011 tarihli ilamıyla bozulmuştur.

10. Bozma sonrası yapılan yargılamada Ceyhan Ağır Ceza Mahkemesi 19/11/2013 tarihinde tutukluluk halinin devamına karar vermiştir.

11. Başvurucu, 6/12/2013 tarihinde Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunmuştur.

12. Ceyhan 1. Ağır Ceza Mahkemesinin 19/11/2013 tarih ve E.2012/1 sayılı tutukluluğun devamına dair kararına yapılan 6/1/2014 tarihli itiraz üzerine, Ceyhan 1. Ağır Ceza Mahkemesi 7/1/2014 tarih ve E.2012/1 sayılı kararla itirazın reddine ve dosyanın itiraz mercii olan Ceyhan 2. Ağır Ceza Mahkemesine gönderilmesine karar vermiştir. Ceyhan 2. Ağır Ceza Mahkemesi 13/1/2014 tarih ve 2014/2 Değişik iş sayılı kararı ile itirazın reddine karar vermiştir.

13. Ceyhan 1. Ağır Ceza Mahkemesi 13/5/2014 tarihli, E.2012/1, K.2014/157 sayılı kararla, başvurucunun tasarlayarak kasten öldürme suçundan 17 yıl 6 ay hapis cezası ile cezalandırılmasına ve tutukluluk halinin devamına karar vermiştir.

14. Temyiz üzerine dosya Yargıtaya gönderilmiş olup dava hâlen temyiz aşamasında derdesttir.

B. İlgili Hukuk

15. 4/12/2004 tarih ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 100. maddesi şöyledir:

"(1) Kuvvetli suç şüphesinin varlığını gösteren somut delillerin ve bir tutuklama nedeninin bulunması halinde, şüpheli veya sanık hakkında tutuklama kararı verilebilir. İşin önemi, verilmesi beklenen ceza veya güvenlik tedbiri ile ölçülü olmaması halinde, tutuklama kararı verilemez.

(2) Aşağıdaki hallerde bir tutuklama nedeni var sayılabilir:

a) Şüpheli veya sanığın kaçması, saklanması veya kaçacağı şüphesini uyandıran somut olgular varsa.

b) Şüpheli veya sanığın davranışları;

1. Delilleri yok etme, gizleme veya değiştirme,

2. Tanık, mağdur veya başkaları üzerinde baskı yapılması girişiminde bulunma,

Hususlarında kuvvetli şüphe oluşturuyorsa.

(3) Aşağıdaki suçların işlendiği hususunda kuvvetli şüphe sebeplerinin varlığı halinde, tutuklama nedeni var sayılabilir:

a) 26.9.2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanununda yer alan;

...

2. Kasten öldürme (Madde 81, 82, 83),

..."

16. Anılan Kanun'un 102. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

" Ağır ceza mahkemesinin görevine giren işlerde, tutukluluk süresi en çok iki yıldır. Bu süre, zorunlu hallerde, gerekçesi gösterilerek uzatılabilir; uzatma süresi toplam üç yılı geçemez."

17. 26/9/2004 tarihli 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 82. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (a) bendi şöyledir:

"(1) Kasten öldürme suçunun;

a) Tasarlayarak,

İşlenmesi hâlinde, kişi ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası ile cezalandırılır."

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

18. Mahkemenin 10/12/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 6/12/2013 tarih ve 2013/9117 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

19. Başvurucu, tutukluluk için öngörülen azami 5 yıllık sürenin aşılmış olması ve tutukluluk süresinin makul olmaması nedenleriyle Anayasa'nın 19. maddesinin üçüncü ve yedinci fıkralarının ihlal edildiğinin tespiti ile 10.000,00 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

B. Değerlendirme

20. Başvurucunun azami tutukluluk süresinin aşıldığına ilişkin şikâyetinin Anayasa'nın 19. maddesinin üçüncü fıkrası, tutukluluk süresinin makul olmadığına ilişkin şikâyetinin ise aynı maddenin yedinci fıkrası kapsamında incelenmesi gerekir.

21. Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası şöyledir:

"Herkes, Anayasada güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerinden, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi kapsamındaki herhangi birinin kamu gücü tarafından, ihlal edildiği iddiasıyla Anayasa Mahkemesine başvurabilir. Başvuruda bulunabilmek için olağan kanun yollarının tüketilmiş olması şarttır."

22. 30/3/2011 tarih ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un "Bireysel başvuru hakkı" kenar başlıklı 45. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

“İhlale neden olduğu ileri sürülen işlem, eylem ya da ihmal için kanunda öngörülmüş idari ve yargısal başvuru yollarının tamamının bireysel başvuru yapılmadan önce tüketilmiş olması gerekir.”

23. Anılan hükümler uyarınca bireysel başvuru yoluyla Anayasa Mahkemesine başvurabilmek için olağan kanun yollarının tüketilmiş olması gerekir. Temel hak ve özgürlüklere saygı, devletin tüm organlarının anayasal ödevi olup, bu ödevin ihmal edilmesi nedeniyle ortaya çıkan hak ihlallerinin düzeltilmesi idari ve yargısal makamların görevidir. Temel hak ve özgürlüklerin ihlal edildiği iddialarının öncelikle derece mahkemeleri önünde ileri sürülmesi, bu makamlar tarafından değerlendirilmesi ve bir çözüme kavuşturulması esastır (B. No: 2012/254, 6/2/2014, § 30).

24. Bu nedenle Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru, iddia edilen hak ihlallerinin derece mahkemelerince düzeltilmemesi hâlinde başvurulabilecek ikincil nitelikte bir kanun yoludur. Bireysel başvuru yolunun ikincil niteliği gereği Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunabilmek için öncelikle olağan kanun yollarının tüketilmesi zorunludur. Bu ilke uyarınca, başvurucunun Anayasa Mahkemesi önüne getirdiği şikâyetini öncelikle ve süresinde yetkili idari ve yargısal mercilere usulüne uygun olarak iletmesi, bu konuda sahip olduğu bilgi ve kanıtlarını zamanında bu makamlara sunması ve aynı zamanda bu süreçte dava ve başvurusunu takip etmek için gerekli özeni göstermiş olması gerekir (B. No: 2012/403, 26/3/2013, § 17).

25. Somut olayda, başvurucu yargılamayı yapan Ceyhan 1. Ağır Ceza Mahkemesinin 19/11/2013 tarih ve E.2012/1 sayılı tutukluluğun devamı kararına karşı itiraz kanun yoluna başvurmaksızın 6/12/2013 tarihinde Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvurucu, 19/11/2013 tarih ve E.2012/1 sayılı tutukluluğun devamına dair karara bireysel başvuru tarihinden sonra 6/1/2014 tarihinde itiraz etmiş, Ceyhan 2. Ağır Ceza Mahkemesi 13/1/2014 tarih ve 2014/2 Değişik iş sayılı kararı ile itirazın reddine karar vermiştir.

26. 6216 sayılı Kanun’un 45. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca, ihlale neden olduğu ileri sürülen işlem, eylem ya da ihmal için kanunda öngörülmüş idari ve yargısal başvuru yollarının tamamının bireysel başvuru yapılmadan önce tüketilmiş olması, başka bir deyişle bireysel başvuru yapıldığı tarihte başvuru koşullarının tamamının sağlanmış olması gerekir. Bununla birlikte bir başvuru yolu yoksa ya da olan başvuru yolları etkili değilse Mahkeme somut olayın koşullarını dikkate alarak bir başvurunun incelenmesine karar verebilir (B. No: 2012/254, 6/2/2014, § 33). Başvuru konusu olay dikkate alındığında başvuru yollarının tüketilmesi kuralına istisna tanınmasını gerektiren bir durumun olmadığı görülmektedir.

27. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun kanuni tutukluluk süresinin aşıldığı ve tutukluluk süresinin makul olmadığı yönündeki iddiaları ile ilgili olarak kanunda öngörülmüş yargısal başvuru yollarının tamamı tüketilmeden bireysel başvuru yapıldığı anlaşıldığından başvurunun diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin “başvuru yollarının tüketilmemiş olması” nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle, başvurunun “başvuru yollarının tüketilmemiş olması” nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA, yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde bırakılmasına, 10/12/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

KADRİ TEMEL

B. No: 2013/9129 | Karar tarihi: 10.12.2014

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2013/9129

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

KADRİ TEMEL BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2013/9129)

Karar Tarihi: 10/12/2014

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Alparslan ALTAN

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Osman Alifeyyaz PAKSÜT

Muammer TOPAL

M. Emin KUZ

Raportör Yrd. : Derya ATAKUL

Başvurucu : Kadri TEMEL

Vekili : Av. Vedat KARADUMAN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, "resmi belgede sahtecilik" suçunu işlediği iddiasıyla yargılandığı davanın makul sürede sonuçlanmadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüş ve manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 3/12/2013 tarihinde Diyarbakır 1. Ağır Ceza Mahkemesi vasıtasıyla yapılmıştır. İdari yönden yapılan ön incelemede başvurunun Komisyona sunulmasına engel bir durumunun bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. İkinci Bölüm İkinci Komisyonunca, 18/7/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik incelemesi Bölüm tarafından yapılmak üzere, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Bölüm başkanı tarafından 17/10/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru konusu olay ve olgular ile başvurunun bir örneği, görüş için Adalet Bakanlığına

gönderilmiştir. Adalet Bakanlığının 27/10/2014 tarihli yazısında, Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarına ve bu kapsamda sunulan görüşlerine atfen, başvuru hakkında görüş sunulmayacağı bildirilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru formu ve ekleri ile başvuruya konu yargılama dosyası içeriğinden tespit edilen ilgili olaylar özetle şöyledir:

7. Diyarbakır Cumhuriyet Başsavcılığınca yürütülen soruşturma kapsamında 12/7/2007 tarihinde başvurucunun ifadesi alınmıştır.

8. Başvurucu hakkında, Diyarbakır Cumhuriyet Başsavcılığının 5/2/2009 tarih ve E.2009/979 sayılı iddianamesi ile "dolandırıcılık ve resmi belgede sahtecilik" suçlarını işlediği iddiasıyla kamu davası açılmıştır.

9. Diyarbakır 2. Asliye Ceza Mahkemesi, 25/3/2010 tarih ve E.2009/109, K.2010/229 sayılı kararı ile başvurucu hakkında, "dolandırıcılık" suçundan açılan kamu davasının zamanaşımı süresinin dolması nedeniyle düşmesine, "resmi belgede sahtecilik" suçundan açılan kamu davasında Mahkemenin görevsizliğine, dosyanın görevli ve yetkili Diyarbakır Ağır Ceza Mahkemesine gönderilmesine karar vermiştir.

10. Diyarbakır 1. Ağır Ceza Mahkemesi, 28/12/2010 tarih ve E.2010/335, K.2010/524 sayılı kararı ile başvurucunun "resmi belgede sahtecilik" suçundan 2 yıl 1 ay hapis cezası ile cezalandırılmasına karar vermiştir.

11. Başvurucunun temyizi üzerine karar, Yargıtay 11. Ceza Dairesinin 11/10/2013 tarih ve E.2012/8978, K.2013/14936 sayılı ilâmı ile onanmıştır.

12. Başvurucu, anılan kararı 2/12/2013 tarihinde öğrendiğini beyan etmiştir.

13. Başvurucu, 3/12/2013 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

B. İlgili Hukuk

14. 26/9/2004 tarih ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu’nun 204. maddesinin (1) numaralı fıkrası.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

15. Mahkemenin 10/12/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 3/12/2013 tarih ve 2013/9129 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

16. Başvurucu, Diyarbakır Cumhuriyet Başsavcılığınca yürütülen soruşturma kapsamında 12/7/2007 tarihinde ifadesinin alındığını, "dolandırıcılık ve resmi belgede sahtecilik" suçlarını işlediği iddiasıyla 5/2/2009 tarihinde hakkında açılan kamu davasında makul sürede yargılama yapılmadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

17. Başvuru formu ile eklerinin incelenmesi sonucunda, açıkça dayanaktan yoksun olmadığı

ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir nedeninin de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

18. Başvurucu, Diyarbakır Cumhuriyet Başsavcılığınca 12/7/2007 tarihinde ifadesinin alınmasıyla başlayan yargılama sürecinin makul sürede sonuçlanmadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

19. Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün olmayıp (B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18), Sözleşme metni ile Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut görünümleri olan alt ilke ve haklar, Anayasa'nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı birçok kararında, ilgili hükmü Sözleşme'nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, Sözleşme'nin lâfzî içeriğinde yer alan ve AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen ilke ve haklara, Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir. Somut başvurunun dayanağını oluşturan makul sürede yargılanma hakkı da yukarıda belirtilen ilkeler uyarınca adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil olup, ayrıca davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasının yargının görevi olduğunu belirten Anayasa'nın 141. maddesinin de Anayasa'nın bütünselliği ilkesi gereği, makul sürede yargılanma hakkının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulması gerektiği açıktır (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 38–39).

20. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde göz önünde bulundurulması gereken kriterlerdir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 41–45).

21. Anayasa'nın 36. ve Sözleşme'nin 6. maddesi uyarınca kişilere, cezai alanda yöneltilen suçlamaların da (suç isnadı) makul sürede karara bağlanmasını isteme hakkı tanınmıştır. İsnat olunan fiil, ceza kanunlarında suç olarak nitelendirilmiş ve yargılama aşamasında ceza hukukunun kuralları uygulanmış ise ayrıca bir uygulanabilirlik incelemesi yapılmaksızın kendiliğinden adil yargılanma hakkının kapsamına girer (B. No: 2013/625, 9/1/2014, § 31). Başvuru konusu olayda, başvurucu hakkında, "dolandırıcılık ve resmi belgede sahtecilik" suçlarını işlediği iddiasıyla soruşturma başlatılmıştır. Başvurucu hakkında isnat olunan suçlar 5237 sayılı Kanun'un 204. maddesinin (1) numaralı fıkrası ile 1/3/1926 tarih ve 765 sayılı mülga Türk Ceza Kanunu'nun 503. maddesinin birinci fıkrasında hapis ve adli para cezasını gerektirir şekilde tanımlanmıştır. Bu çerçevede başvurucu hakkındaki suç isnadına dayalı yargılamanın Anayasa'nın 36. maddesindeki güvence kapsamına girdiği konusunda kuşku bulunmamaktadır (B. No: 2012/625, 9/1/2014, § 32).

22. Ceza muhakemesinde yargılama süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken sürenin başlangıcı, bir kişiye suç işlediği iddiasının yetkili makamlar tarafından bildirilmesi veya isnattan ilk olarak etkilendiği arama ve gözaltı gibi bir takım tedbirlerin uygulanması anıdır. Somut başvuru açısından bu tarih, başvurucunun ifadesinin alındığı 12/7/2007 tarihidir. Ceza yargılamasında sürenin sona erdiği tarih ise suç isnadının nihai olarak karara bağlandığı tarih olup, somut başvuru açısından bu tarih, Yargıtay 11. Ceza Dairesinin Diyarbakır 1. Ağır Ceza Mahkemesinin kararını onadığı 11/10/2013 tarihidir (B. No: 2013/695, 9/1/2014, § 35).

23. Başvuruya konu yargılama sürecinin incelenmesinde, 12/7/2007 tarihinde ifadesi alınan başvurucu hakkında, Diyarbakır Cumhuriyet Başsavcılığınca 5/2/2009 tarihinde "dolandırıcılık ve resmi belgede sahtecilik" suçlarını işlediği iddiasıyla kamu davası açıldığı belirlenmiştir. Diyarbakır 2. Asliye Ceza Mahkemesince yapılan yargılama sonunda, 25/3/2010 tarihli karar ile başvurucu hakkında, "dolandırıcılık" suçundan açılan kamu davasının zamanaşımı süresinin dolması nedeniyle düşmesine, "resmi belgede sahtecilik" suçundan açılan kamu davasında Mahkemenin görevsizliğine karar verildiği, dosyanın görevli ve yetkili Diyarbakır 1. Ağır Ceza Mahkemesine gönderildiği tespit edilmiştir. Diyarbakır 1. Ağır Ceza Mahkemesince yapılan yargılamada, başvurucunun savunmasının alındığı, delillerin toplandığı, kolluk tutanakları, adli emanet makbuzu ve resmi belgede yer alan imzaya ilişkin bilirkişi raporu ile tüm dosya kapsamı değerlendirilerek 28/12/2010 tarihinde "resmi belgede sahtecilik" suçundan 2 yıl 1 ay hapis cezası ile cezalandırılmasına karar verildiği, temyiz edilen hükmün, Yargıtay 11. Ceza Dairesinin 11/10/2013 tarihli ilâmı ile onandığı anlaşılmıştır.

24. 4/12/2004 tarih ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu’nun öngördüğü yargılama usullerine tabi mahkemeler nezdindeki yargılamaların makul sürede tamamlanmadığı yönündeki iddialar daha önce bireysel başvuru konusu yapılmış ve Anayasa Mahkemesi tarafından makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönünde kararlar verilmiştir (B. No: 2012/625, 9/1/2014, §§ 23-41; B. No: 2013/695, 9/1/2014, §§ 24-40).

25. Başvurunun değerlendirilmesi neticesinde, başvuruya konu ceza davası; hukuki meselenin çözümündeki güçlük, maddi olayların karmaşıklığı, delillerin toplanmasında karşılaşılan engeller, taraf sayısı gibi kriterler dikkate alındığında karmaşık olmaktan uzaktır. Başvurucunun tutum ve davranışlarıyla ve usuli haklarını kullanırken özensiz davranmasıyla yargılamanın uzamasına önemli ölçüde sebep olduğu da söylenemez. Anılan davaya bütün olarak bakıldığında, somut başvuru açısından farklı bir karar verilmesini gerektirecek bir yön bulunmadığı ve söz konusu altı yıl iki ay yirmi dokuz günlük yargılama sürecinde makul olmayan bir gecikmenin olduğu sonucuna varılmıştır.

26. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanun’un 50. Maddesi Yönünden

27. Başvurucu, makul sürede yargılama yapılmadığı için 20.000,00 TL manevi tazminata hükmedilmesini talep etmiştir.

28. 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un “Kararlar” kenar başlıklı 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

“Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir.”

29. Başvurucunun tarafı olduğu uyuşmazlığa ilişkin altı yıl iki ay yirmi dokuz günlük yargılama süresi nazara alındığında, yargılama faaliyetinin uzunluğu sebebiyle, yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucuya net 4.150,00 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

30. Başvurucu tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 198,35 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.698,35 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucunun makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönündeki iddiasının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvurucuya net 4.150,00 TL manevi TAZMİNAT ÖDENMESİNE, başvurucunun tazminata ilişkin diğer taleplerinin REDDİNE,

D. Başvurucu tarafından yapılan 198,35 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.698,35 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

E. Ödemenin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

10/12/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

NECMETTİN GÖREK

B. No: 2014/366 | Karar tarihi: 10.12.2014

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/366

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

NECMETTİN GÖREK BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/366)

Karar Tarihi: 10/12/2014

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Alparslan ALTAN

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Osman Alifeyyaz PAKSÜT

Muammer TOPAL

M. Emin KUZ

Raportör : Akif YILDIRIM

Başvurucu : Necmettin GÖREK

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, hırsızlık suçundan yargılandığı Kayseri 1. Ağır Ceza Mahkemesinin E.2011/18 sayılı dosyasında, delillerin eksik ve hatalı değerlendirilmesi sonucu mahkûmiyetine karar verilmesi ve makul sürede yargılanmaması nedenleriyle Anayasa'nın 36. maddesinde belirtilen adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 6/1/2014 tarihinde Vezirköprü Ağır Ceza Mahkemesi vasıtasıyla yapılmıştır. Dilekçe ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesi neticesinde Komisyona sunulmasına engel bir eksikliğin bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. İkinci Bölüm Birinci Komisyonunca 30/6/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Bölüm Başkanı tarafından 11/9/2014 tarihinde, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına ve bir örneğinin görüş için Adalet Bakanlığına gönderilmesine karar verilmiştir.

5. Başvuru konusu olay ve olgular ile başvurunun bir örneği görüş için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir. Adalet Bakanlığının 18/9/2014 tarihli yazısında, Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarına ve bu kapsamda sunulan görüşlerine atfen, başvuru hakkında görüş sunulmayacağı bildirilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru formu ve ekleri ile başvuruya konu yargılama dosyası içeriğinden tespit edilen olaylar özetle şöyledir:

7. Başvurucu hakkında 3/4/2008 tarihinde otobüs bekleyen katılanın çantasını çekip sürükleyerek aldığı iddiasıyla aynı gün Kayseri Cumhuriyet Başsavcılığınca hırsızlık suçundan soruşturma başlatılmıştır.

8. Başvurucunun hırsızlık suçunu işlediği konusunda yeterli şüpheye ulaşan Kayseri Cumhuriyet Başsavcılığı, 29/4/2008 tarih ve E.2008/4543 sayılı iddianamesiyle aynı yer 4. Asliye Ceza Mahkemesine kamu davası açmıştır. Daha önce savunması alınamayan ve iddianame kendisine tebliğ edilemeyen başvurucu, 4/2/2009 tarihinde yakalanmış ve aynı tarihli celsede savunması alınmıştır.

9. Anılan Mahkemece, başvurucunun eyleminin yağma suçunu oluşturabileceği ihtimaline binaen dosya, 30/12/2010 tarih ve E. 2010/857, K.2010/1025 sayılı görevsizlik kararıyla aynı yer Ağır Ceza Mahkemesine gönderilmiştir.

10. Kayseri 1. Ağır Ceza Mahkemesinin 21/3/2011 tarih ve E.2011/18 ve K.2011/115 sayılı kararıyla başvurucu, yağma suçundan 6 yıl hapis cezasına mahkûm edilmiştir.

11. Başvurucunun temyizi üzerine anılan Mahkeme kararı, Yargıtay 6. Ceza Dairesinin 12/9/2013 tarih ve E.2013/14177, K.2013/17155 sayılı ilamıyla onanmış ve karar aynı tarihte kesinleşmiştir.

12. Başvurucuya onama kararı 11/12/2013 tarihinde tebliğ edilmiştir.

13. Başvuru, 6/1/2014 tarihinde yapılmıştır.

B. İlgili Hukuk

14. 23/3/2005 tarih ve 5320 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun Yürürlük ve Uygulama Şekli Hakkında Kanun'un 8. maddesi, 4/4/1929 tarih ve 1412 sayılı mülga Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu'nun 305 ila 326. maddeleri, 26/9/2004 tarih ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 142. ve 148. maddeleri.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

15. Mahkemenin 10/12/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 6/1/2014 tarih ve 2014/366 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

16. Başvurucu, hırsızlık suçundan yargılandığı davada, delillerin eksik ve hatalı değerlendirildiğini, kendisine benzeyen ve başka bir hırsızlık suçundan mahkûm olan birinin suçu işlemiş olabileceğini, şikâyetçi ile bu kişi arasında teşhis işlemi yapılmasını Yargıtaydan talep etmesine rağmen bunun yapılmadığını, banka kamera kayıtlarının yeterince incelenmediğini, olayla ilgili olarak tanık sıfatıyla ifade vermek isteyen Ç. K.'nin

ifadesinin alınmadığını, olayda kullanıldığı iddia edilen aracı suç tarihinde sattıklarını, bu durumun mahkemece dikkate alınmadığını, yargılamanın 4 yıl 10 ay sürdüğünü ve haksız yere ceza aldığını belirterek, Anayasa'nın 36. maddesinde belirtilen adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüş ve yeniden yargılanma talebinde bulunmuştur.

B. Değerlendirme

1. Talep ve İddiaların Karşılanmadığı ve Değerlendirilmediği İddiası

17. Anayasa'nın 148. maddesinin dördüncü fıkrası şöyledir:

"Bireysel başvuruda, kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlarda inceleme yapılamaz."

18. 6216 sayılı Kanun'un "Bireysel başvuruların kabul edilebilirlik şartları ve incelenmesi" kenar başlıklı 48. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Mahkeme, ...açıkça dayanaktan yoksun başvuruların kabul edilemezliğine karar verebilir."

19. 6216 sayılı Kanun'un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrasında açıkça dayanaktan yoksun başvuruların Mahkemece kabul edilemezliğine karar verilebileceği belirtilmiştir. Anayasa'nın 148. maddesinin dördüncü fıkrasında ise açıkça dayanaktan yoksun başvurular kapsamında değerlendirilen kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin şikâyetlerin bireysel başvuruda incelenemeyeceği kurala bağlanmıştır.

20. Anılan kurallar uyarınca, ilke olarak derece mahkemeleri önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması ile derece mahkemelerince uyuşmazlıkla ilgili varılan sonucun esas yönünden adil olup olmaması bireysel başvuru incelemesine konu olamaz. Bunun istisnası, derece mahkemelerinin tespit ve sonuçlarının bariz takdir hatası veya açık keyfilik içermesi ve bu durumun kendiliğinden bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlükleri ihlal etmiş olmasıdır. Bu çerçevede, kanun yolu şikâyeti niteliğindeki başvurular, bariz takdir hatası veya açık keyfilik bulunmadıkça Anayasa Mahkemesince esas yönünden incelenemez (B.No: 2012/828, 21/11/2013, § 21).

21. Adil yargılanma hakkı bireylere dava sonucunda verilen kararın değil, yargılama sürecinin ve usulünün adil olup olmadığını denetletme imkânı verir. Bu nedenle, bireysel başvuruda adil yargılanmaya ilişkin şikâyetlerin incelenebilmesi için başvurucunun yargılama sürecinde haklarına saygı gösterilmediğine, bu çerçevede yargılama sürecinde karşı tarafın sunduğu deliller ve görüşlerden bilgi sahibi olamadığı veya bunlara etkili bir şekilde itiraz etme fırsatı bulamadığı, kendi delillerini ve iddialarını sunamadığı ya da uyuşmazlığın çözüme kavuşturulmasıyla ilgili iddialarının derece mahkemesi tarafından dinlenmediği veya kararın gerekçesiz olduğu gibi, mahkeme kararının oluşumuna sebep olan unsurlardan değerlendirmeye alınmamış eksiklik, ihmal ya da açık keyfiliğe ilişkin bir bilgi ya da belge sunmuş olması gerekir (B.No: 2013/2767, 2/10/2013, § 22).

22. Belirli bir davaya ilişkin olarak delilleri değerlendirme ve gösterilmek istenen delilin davayla ilgili olup olmadığına karar verme yetkisi esasen derece mahkemelerine aittir. Mevcut yargılamada sunulan delilin geçerli olup olmadığını ve delil sunma ve inceleme yöntemlerinin yasaya uygun olup olmadığını denetlemek Anayasa Mahkemesinin görevi kapsamında olmayıp, Mahkemenin görevi başvuru konusu yargılamanın bütünlüğü içinde adil olup olmadığının değerlendirilmesidir (B. No: 2013/1213, 4/12/2013, § 27).

23. Anayasa Mahkemesi ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM), delillerin kabul

edilebilirliği ile ilgili şikâyetleri, somut davada kullanılan delilin sanığın hazır bulunduğu duruşmada ve "silahların eşitliği" ve "çelişmeli yargılama" ilkeleri ya da söz konusu delillerin yargılamanın bütününe olan etkisi çerçevesinde değerlendirmektedir (Tamminen/Finlandiya, B.No: 40847/98, 15/6/2004, §§ 40-41; Barberà, Messegué ve Jabardo/İspanya, B.No: 10590/83, 6/12/1988, §§ 68, 81-89). AİHM pek çok kararında, Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) 19. maddesi bağlamında görevinin, Sözleşmeci Devletlerin Sözleşme'ye ilişkin yükümlülüklerinin gözetilmesini sağlamak olduğunu, Sözleşme'nin koruması altında bulunan hak ve özgürlükler ihlal edilmedikçe ulusal bir mahkemenin olaylara ya da hukuka ilişkin yaptığı hataları inceleme görevinin bulunmadığını, Sözleşme'nin 6. maddesinin adil yargılanma hakkını güvence altına almakla beraber bu maddenin öncelikli olarak ulusal hukuk bağlamında düzenlenmesi gereken bir konu olan delillerin kabul edilebilirliğine ilişkin bir kural ortaya koymadığını belirtmektedir (Schenk/İsviçre, B.No: 10862/84, 12/7/1988, §§ 45-46; Desde/Türkiye, B.No: 23909/03, 1/2/2011, § 124).

24. AİHM, bariz bir şekilde keyfi olmadıkça, belirli bir kanıt türünün –iç hukuk açısından hukuka aykırı olarak elde edilmiş kanıtlar da dâhil olmak üzere– kabul edilebilir olup olmadığına veya aslında başvurucunun suçlu olup olmadığına karar vermenin kendi görevi olmadığını kararlarında ifade etmektedir. AİHM, kanıtların elde edilme yöntemi de dâhil olmak üzere yargılamanın bir bütün olarak adil olup olmadığını ve Sözleşme'deki bir hakkın ihlali söz konusu ise tespit edilen ihlalin niteliğini inceleme konusu yapmaktadır (Jalloh/Almanya [BD], B.No: 54810/00, 11/07/2006, § 95; Desde/Türkiye, B.No: 23909/03, 1/2/2011, § 125; Khodorkovskiy ve Lebedev/Rusya, B.No: 11082/06, 13772/05, 25/7/2013, § 699) AİHM'e göre, delillerle ilgili esas olarak başvurucuya, delillerin gerçekliğine itiraz etme ve kullanılmalarına karşı çıkma fırsatı verilip verilmediği incelenmelidir (Bykov/Rusya [BD], B.No: 4378/02, 10/3/2009, § 90; Khodorkovskiy ve Lebedev/Rusya, B.No: 11082/06, 13772/05, 25/7/2013, § 700).

25. Başvurucu, kendisine benzeyen ve başka bir hırsızlık suçundan mahkûm olan birinin suçu işlemiş olabileceğini, şikâyetçi ile bu meçhul kişi arasında teşhis işlemi yapılmasını talep etmesine rağmen mahkemece bunun yapılmadığını, banka kamera kayıtlarının yeterince incelenmediğini ve olayla ilgili olarak tanık sıfatıyla ifade vermek isteyen Ç. K.'nin ifadesinin alınmadığını şikâyet etmiştir.

26. Başvuru konusu olayda, başvurucunun da hazır bulunduğu 2/3/2011 tarihli duruşmada beyanda bulunan katılanın "benim paramı alıp kaçan şahıs şu an huzurda bulunan şahıstır, kesinlikle eminim, sanığın akrabaları daha sonra yanıma gelip, sanığın bu kişi olmadığını, bu şekilde beyan vermemi söylediler, ancak ben eminim, paramı alıp kaçan şahıs huzurda bulunan şahıstır" şeklindeki beyanı karşısında mahkemece yeni bir teşhis işlemi yapılmadığı anlaşılmaktadır. Diğer taraftan, başvuru formu ve ekleri incelendiğinde, dava dosyasında mevcut veya taraflarca sunulan kamera kaydına ilişkin bir delil ile tanık sıfatıyla beyanda bulunmak istenildiğine dair bir başvurunun bulunmadığı, duruşma tutanakları kapsamında başvurucunun bu yöndeki şikâyetlerine ilişkin herhangi bir delil toplatma talebinin de olmadığı görülmektedir. Mahkeme; dosyadaki fotoğraflara, katılan beyanlarına ve teşhis tutanağına dayanarak söz konusu kararı vermiştir. Anılan kararda tarafların iddia ve savunmaları, dosyaya sundukları deliller değerlendirilerek, ilgili hukuk kuralları da yorumlanmak suretiyle bir sonuca ulaşılmıştır.

27. Somut olayda, başvurucunun delillerini sunma ve delillerin değerlendirilmesi konusunda farklı bir muameleye tabi tutulduğuna dair somut bir veri bulunmamakta olup,

Mahkeme'nin delilleri değerlendirmesinde bariz takdir hatası veya açıkça keyfilik bulunduğuna dair bir bulguya da rastlanmamıştır. Başvuru dosyası incelendiğinde, deliller ile ilgili olarak başvurucuya, şikâyete konu Mahkeme tarafından iddia ve taleplerini sunma fırsatı verildiği, başvurucunun aleni duruşmada delil sunma ve tartıştırma imkânına sahip olduğu anlaşılmaktadır. Diğer taraftan, "silahların eşitliği" ve "çelişmeli yargılama" ilkelerine aykırı olarak başvurucuya delillerini sunma, inceletme ve itiraz etme hususlarında uygun olanakların sağlanmadığına ilişkin bir veri de bulunmamaktadır.

28. Öte yandan başvurucu, olayda kullanıldığı iddia edilen aracı suç tarihinde sattığını, bu durumun mahkemece dikkate alınmadığını ve mahkemece delillerin hatalı değerlendirildiğini iddia etmiştir. Mahkemenin kabulüne göre başvurucu, katılanın otobüs durağında beklemeye başladığı esnada yaya olarak yanına yaklaşmak suretiyle eylemini gerçekleştirip olay yerinden uzaklaştıktan sonra bir araca bindiği anlaşılmaktadır. Bu durumda, başvurucunun bu iddialarının, derece mahkemeleri önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olgulara ilişkin hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması ile derece mahkemelerince uyuşmazlıkla ilgili varılan sonucun esas yönünden adil olup olmaması ile ilgili olduğu açıktır. Başka bir ifadeyle başvurucunun iddialarının, derece mahkemesince kanunların yorumlanmasında isabet olup olmadığına, dolayısıyla yargılamanın sonucuna ilişkin olduğu ve başvurunun bu haliyle temyiz incelemesi talebi niteliğinde olduğu anlaşılmaktadır.

29. Başvurucunun iddialarının esas itibarıyla ilk derece mahkemesi ve Yargıtay tarafından delillerin değerlendirilmesinde ve yorumlanmasında isabet olmadığına ve dolayısıyla yargılamanın sonucuna ilişkin olduğu, derece mahkemelerince yürütülen yargılama sırasında başvurucunun, karşı tarafın sunduğu deliller ve görüşlerle ilgili bilgi sahibi olma ve bunlara karşı etkili bir şekilde itiraz etme ve kendi delillerini ve iddialarını sunma konularında bir sorunla karşılaştığına dair bir bulguya rastlanılmadığı gibi yapılan yargılama ve kurulan hükümde bariz takdir hatası veya açık keyfilik de tespit edilmemiştir.

30. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun iddialarının kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu ve derece mahkemeleri kararlarının bariz takdir hatası veya açık keyfilik de içermediği anlaşıldığından başvurunun bu kısmının "açıkça dayanaktan yoksunluk" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Yargılamanın Makul Sürede Tamamlanmadığı İddiası

31. Başvurucunun yargılamanın uzunluğuyla ilgili şikâyeti açıkça dayanaktan yoksun olmadığı gibi bu şikâyet için diğer kabul edilemezlik nedenlerinden herhangi biri de bulunmamaktadır. Bu nedenle, başvurunun bu bölümüne ilişkin olarak kabul edilebilirlik kararı verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

32. Başvurucu, hakkında yürütülen soruşturma ve kovuşturmanın makul süre içinde sonuçlanmaması nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

33. Sözleşme'nin ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün olmayıp (B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18), Sözleşme metni ile AİHM kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut görünümleri olan alt ilke ve haklar, esasen Anayasa'nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı birçok kararında, ilgili hükmü Sözleşme'nin 6. maddesi ve AİHM

içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, Sözleşme'nin lâfzî içeriğinde yer alan ve AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen ilke ve haklara, Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir. Somut başvurunun dayanağını oluşturan makul sürede yargılanma hakkı da yukarıda belirtilen ilkeler uyarınca adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil olup, ayrıca davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasının yargının görevi olduğunu belirten Anayasa'nın 141. maddesinin de, Anayasa'nın bütünselliği ilkesi gereği, makul sürede yargılanma hakkının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulması gerektiği açıktır (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 38–39).

34. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde göz önünde bulundurulması gereken kriterlerdir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 41–45).

35. Anayasa'nın 36. ve Sözleşme'nin 6. maddeleri uyarınca kişilere, medeni hak ve yükümlülükler ile ilgili uyuşmazlıkların yanı sıra, cezai alanda yöneltilen suç isnatlarının makul sürede karara bağlanmasını talep hakkı tanınmıştır. Suç isnadı, bir kişiye suç işlediği iddiasının yetkili makamlar tarafından bildirilmesi olup, kişiye cezai alanda yöneltilen iddianın suç isnadı niteliğinde olup olmadığının tespitinde; iddia olunan suçun pozitif düzenlemelerdeki tasnifinin, suçun gerçek niteliğinin, suç için öngörülen cezanın niteliği ile ağırlığının değerlendirilmesi gerekir. Ancak isnat olunan fiil, ceza kanunlarında suç olarak nitelendirilmiş ve yargılama aşamasında ceza hukukunun kuralları uygulanmış ise, ayrıca bir uygulanabilirlik incelemesi yapılmaksızın, adil yargılanma hakkının kapsamına girdiği kabul edilecektir (B. No: 2012/625, 9/1/2014, § 31).

36. Somut olayda, başvurucunun 3/4/2008 tarihinde otobüs bekleyen katılanın çantasını çekip sürükleyerek aldığı iddiasıyla aynı gün Kayseri Cumhuriyet Başsavcılığınca hırsızlık suçundan soruşturma başlatılmıştır. Başvurucu, 4/2/2009 tarihinde yakalanmış ve yağma suçundan savunması aynı tarihte alınmıştır. Başvurucu hakkında isnat olunan suçlar hapis cezasını gerektirir şekilde tanımlanmıştır (bkz. § 14). Bu çerçevede başvurucu hakkındaki suç isnadına dayalı yargılamanın Anayasa'nın 36. maddesindeki güvence kapsamına girdiği konusunda kuşku bulunmamaktadır (B. No: 2012/625, 9/1/2014, § 32).

37. Cezai alanda yöneltilen suç isnatları ile ilgili uyuşmazlıklara ilişkin makul süre değerlendirmesinde, sürenin başlangıcı kural olarak, kişiye bir suç işlediği iddiasının yetkili makamlar tarafından bildirildiği veya isnattan ilk olarak etkilendiği arama veya gözaltı gibi tedbirlerin uygulandığı an olup, somut başvuru açısından bu tarih, başvurucunun bahse konu suç kapsamında ifade işlemi için yakalandığı ve böylece isnattan haberdar olduğu anlaşılan 4/2/2009 tarihidir. Sürenin bitiş tarihi ise, suç isnadına ilişkin nihai kararın verildiği tarihtir. Ancak devam eden yargılamalara ilişkin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasını içeren başvuruların yargılama faaliyetinin devamı sırasında da yapılabilmesi olanağı bulunduğundan, değerlendirmeye esas alınacak sürenin bitiş anı bireysel başvurunun karara bağlandığı tarihtir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 34; B. No: 2012/625, 9/1/2014, § 32). Bu kapsamda, somut yargılama faaliyeti açısından sürenin bitiş tarihinin, başvurucu hakkındaki suç isnadına ilişkin olarak verilen mahkûmiyet kararının kesinleşme tarihi olan 12/9/2013 tarihi olduğu anlaşılmaktadır.

38. Başvurucunun yakalandığı 4/2/2009 tarihi ile Kayseri 1. Ağır Ceza Mahkemesinin 21/3/2011 tarihli kararı arasında 2 yıl 1 ay 17 günlük bir sürenin geçtiği görülmektedir. Bir

kez görevsizlik kararı verilmiştir. Sadece başvurucunun yargılandığı davada, başvurucunun savunması, yargılamanın 4/2/2009 tarihli 5. celsesinde ve hakkında çıkarılan yakalama emrinin infazı suretiyle alınmıştır. Davanın kanun yolu (temyiz) aşaması ise 2 yıl 5 ay 22 gün sürmüştür.

39. 5271 sayılı Kanun'un öngördüğü yargılama usullerine tabi mahkemeler nezdindeki yargılamaların makul sürede tamamlanmadığı yönündeki iddialar daha önce bireysel başvuru konusu yapılmış ve Anayasa Mahkemesi tarafından makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönünde karar verilmiştir (B. No: 2012/625, 9/1/2014, §§ 22-45).

40. Dosyanın sürüncemede bırakılmasında ve yargılamanın dört yıl yedi ayı aşkın şekilde sürmesinde başvurucuya veya müdafiine yüklenebilecek bir kusur bulunmadığı anlaşılmaktadır. Yargılamanın yürütülmesinde izlenen yöntem dikkate alındığında, 4/2/2009 tarihinde yakalanmakla başlayıp 12/9/2013 tarihli Yargıtay ilamı ile sonuçlanan süreçteki yargılama süresi makul olarak değerlendirilemez.

41. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

42. Başvurucu, yargılamanın makul sürede sonuçlandırılmaması nedeniyle miktar belirtmeksizin maddi ve manevi tazminata hükmedilmesini talep etmiştir.

43. 6216 sayılı Kanun'un "Kararlar" kenar başlıklı 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

44. Başvurucunun tarafı olduğu uyuşmazlığa ilişkin yaklaşık dört yılı aşkın yargılama süresi nazara alındığında, yargılama faaliyetinin uzunluğu sebebiyle, yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararı karşılığında başvurucuya takdiren net 3.350,00 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

45. Başvurucu tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 206,10 TL harcın başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucunun,

1. Talep ve iddialarının karşılanmadığı ve değerlendirilmediği yönündeki iddiasının "açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönündeki iddiasının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvurucuya net 3.350,00 TL manevi TAZMİNAT ÖDENMESİNE, başvurucunun tazminata ilişkin diğer taleplerinin REDDİNE,

D. Başvurucu tarafından yapılan 206,10 TL harçtan oluşan yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

10/12/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

OSMAN AYMELEK

B. No: 2014/768 | Karar tarihi: 10.12.2014

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/768

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

OSMAN AYMELEK BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/768)

Karar Tarihi: 10/12/2014

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Alparslan ALTAN

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Osman Alifeyyaz PAKSÜT

Muammer TOPAL

M. Emin KUZ

Raportör : Akif YILDIRIM

Başvurucu : Osman AYMELEK

Vekili : Av. Mehmet Sadık LİMAN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, Kara Kuvvetleri Komutanlığı Askeri Mahkemesinin E.2008/341 sayılı dosyasında zincirleme olarak görevi kötüye kullanma suçundan mahkûm olmasından sonra (infaz aşmasında) yürürlüğe giren 22/12/2010 tarih ve 6086 sayılı Türk Ceza Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun yönünden uyarlama yapılması talebinin, aynı Mahkemece hatalı değerlendirme sonucu yetersiz gerekçe ile reddedilmesi sebebiyle Anayasa'nın 19. ve 36. maddelerinde belirtilen haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 20/1/2014 tarihinde Anayasa Mahkemesine doğrudan yapılmıştır. Dilekçe ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesi neticesinde Komisyona sunulmasına engel bir eksikliğin bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. İkinci Bölüm İkinci Komisyonunca, 24/10/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

4. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

5. Başvurucunun zincirleme olarak görevi kötüye kullanma suçunu işlediği konusunda yeterli şüpheye ulaşan Kara Kuvvetleri Komutanlığı Askeri Savcılığı, 26/9/2003 tarih ve E. 2003/954 sayılı iddianamesiyle aynı komutanlık askeri mahkemesi nezdinde başvurucu hakkında kamu davası açmıştır.

6. Başvurucu, Kara Kuvvetleri Komutanlığı Askeri Mahkemesinin 20/8/2008 tarih ve E.2008/341, K.2008/738 sayılı kararıyla atılı suçtan 11 ay 20 gün hapis ve 333 TL adli para cezasına mahkûm edilmiştir.

7. Başvurucunun temyizi üzerine anılan Askeri Mahkeme kararı, Askeri Yargıtay 2. Dairesinin 4/3/2009 tarih ve E.2009/383, K.2009/379 sayılı ilamıyla onanmış ve aynı tarihte kesinleşmiştir.

8. Başvurucunun, sonradan yürürlüğe giren 6086 sayılı Kanun'un lehe hükümler içerdiği iddiasıyla yaptığı uyarlama talebi, Askeri Mahkemenin 19/10/2011 tarih ve E.2011/281, K.2011/323 sayılı kararı ile önceki Yasa'nın başvurucunun daha lehine olduğu gerekçesiyle reddedilmiştir. Ret gerekçesinin ilgili bölümü şöyledir:

"…

Askeri Mahkememizin 20.08.2008 gün ve 2008/341-738 E.K. sayılı kararında sanık hakkında müteselsilen memuriyet görevini kötüye kullanmak suçu üzerine uygulanacak kanun maddesinin belirlenmesi bakımından yapılan değerlendirmede suç ve karar tarihlerinde yürürlükte bulunan 765 sayılı TCK'nun 240 ve 80'inci maddeleri ile 5237 sayılı TCK.nun 257/1,43 ve 53'üncü maddeleri nazara alınmış ve 765 sayılı kanun maddelerinin uygulanmasının sanık lehine olduğuna kanaat getirilmiştir. Hüküm sonrası yürürlüğe giren 6086 sayılı yasanın birinci maddesi ile 5237 sayılı TCK.nun 257/1'inci maddesinde öngörülen temel cezanın alt ve üst sınırlarında indirme gidilerek 'bir yıldan üç yıla kadar' olan temel ceza 'altı aydan iki seneye kadar' şeklinde düzenlenmiştir. Önceki hükümde sanık hakkında TCK'nun 240'ıncı maddesi doğrultusunda cezalandırma yapılırken, suçun işleniş biçimi, suçun işlendiği yer ve zaman ve hükümlünün kastının ağırlığı unsurları çerçevesinde 'sanığın eylemlerinin niteliği' göz önüne alınmış ve cezayı hafifletici neden bulunmadığından hareketle eylemlerinin 240'ıncı maddenin birinci cümlesi kapsamında olduğuna, müsnet suçun daha hafif hali kapsamında olmadığına hükmedilerek asgari hadden bir yıl hapis cezası ile cezalandırılmasına karar verilmiştir. İzah edilen hususlar çerçevesinde sanık hakkında 5237 sayılı TCK.nun 257/1'inci maddesinin son hali uyarınca uygulama yapıldığında, aynı Kanunun 61'inci maddesi uyarınca suçun işleniş biçimi, suçun işlendiği yer ve zaman ve hükümlünün kastının ağırlığı nazara alınarak suçun gerektirdiği asgari ceza olan altı aydan uzaklaşılarak cezası teşdiden bir yıl hapis olarak belirlenmiştir. Hal böyle iken 20.08.2008 gün ve 2008/341-738 E.K. sayılı kararın gerekçesinde de belirtildiği üzere müteselsiliyet yönünden 765 sayılı TCK'nun 80 ve 5237 sayılı TCK.nun 43'üncü maddeleri uyarınca değerlendirme yapıldığında, 1/6 ve 1/4 artırım oranları her iki kanunun ilgili maddeleri uyarınca temel ceza olarak belirlenen bir yıl hapis cezasına ayrı ayrı uygulandığında hürriyeti bağlayıcı ceza yönünden 765 sayılı TCK'nun 80'inci maddesinin hükümlü lehine olduğu, böylece 765 sayılı TCK'nun 240 ve 80'inci maddeleri uyarınca cezalandırılmasının halen hükümlü lehine olduğuna kanaat getirilmiştir.

…”

9. Başvurucunun temyizi üzerine anılan Mahkeme kararı, Askeri Yargıtay 2. Dairesinin 14/3/2012 tarih ve E.2012/376, K.2012/372 sayılı ilamı ile sonradan yürürlüğe giren Kanunun daha lehe olduğu ve mahkemenin yaptığı uygulamada isabet bulunmadığı gerekçesiyle bozulmuştur.

10. Askeri Mahkeme bozma üzerine yaptığı yargılama sonucunda 15/8/2012 tarih ve E.2012/535, K.2012/253 sayılı kararıyla önceki hükmünde direnmiştir.

11. Başvurucunun temyizi üzerine anılan direnme kararı, Askeri Yargıtay Daireler Kurulunun 28/11/2013 tarih ve E. 2013/112, K. 2013/113 sayılı ilamı ile onanmıştır. Onama gerekçesi şöyledir:

“…Suçun işlendiği tarihte yürürlükte olan TKC'nın 240'ıncı maddesi "Yasada yazılı hallerden başka hangi nedenle olursa olsun görevini kötüye kullanan memur derecesine göre bir yıldan üç yıla kadar hapsolunur. Cezayı hafifletici nedenlerin bulunması halinde altı aydan bir yıla kadar hapis ve her iki halde ikibin liradan onbin liraya kadar ağır para cezasiyle cezalandırılır. Ayrıca memuriyetten süreli veya temelli olarak yoksun kılınır;" şeklinde olup; eylemin niteliğine göre kademeli bir ceza öngörülmüştür.

Askerî Mahkemece sanık hakkında karar verilirken, eylemin niteliği dikkate alınarak olayda hafifletici nedenlerin bulunmadığı kabul edilmiş ve birinci cümle uyarınca uygulama yapılarak "bir yıl hapis cezasının" eyleme uygun olduğu düşüncesiyle alt sınırdan uzaklaşılmasına gerek görülmemiştir.

Suçun işlendiği tarihten sonra yürürlüğe giren 5237 sayılı TCK'nın görevi kötüye kullanmak suçu ile ilgili 257'inci maddesinde ise, kademeli ceza uygulamasından vazgeçilmiş ve cezanın alt sınırı; altı ay olarak belirlenmiştir.

Uygulamada da kabul edildiği üzere; kesinleşmiş ilk hükümde temel cezanın alt sınırdan tayin edilmiş olması, önceki hükümde sanık lehine kabul edilen hususların bu defa aleyhe yorumlanmaması koşuluyla, uyarlama yargılamasında cezanın alt sınırdan tayin edilmesini gerektirmemektedir.

Dosya incelendiğinde; hükümlünün zimmet suçundan tutuklu olarak Mamak Askerî Cezaevi ve Tutukevinde bulunduğu sırada; tutuklu C. A. ile istediği zaman görüşebildiği, bayan tutuklu koğuşuna giderek birlikte dilekçe yazdıkları, onun kedisine aşı yaptırmak için veteriner getirttiği, oğlunun doğum günü partisini bayan tutuklu koğuşunda organize etmeye çalıştığı, bu şekilde cezaevinde istediği gibi davranabilme güç ve imkânına sahip olduğu, kendisi için cezaevinin fiziki sınırlarının dışına çıkmak haricinde hiçbir sınırlamanın uygulanmadığı; bu imkânı infaz Astsubayı olarak yönetmelik hükümlerini uygulamakla görevli bulunan diğer sanık Astsb. Y. S.'yi görevini yerine getirmemeye azmettirerek sağladığı anlaşılmaktadır.

Hükümlünün, kamu otoritesi ile alay edercesine işlediği fiiller dikkate alındığında; Askeri Mahkemece uyarlama yargılaması yapılırken, "suçun işleniş biçimi, suçun işlendiği yer ve zaman ve hükümlünün kastının ağırlığı" şeklindeki gerekçe ile temel cezanın teşdiden bir yıl olarak belirlenmesinde ve TCK'nın 80'inci maddesi uyarınca yapılacak asgari artırımın, 5237 sayılı TCK'nın 43'üncü maddesinde yazılı artırım oranına göre daha düşük olduğu belirtilerek; mülga 765 sayılı Kanun kapsamında yapılan uygulamanın sanık lehine olduğundan bahisle önceki hükümde değişiklik yapılmasına gerek olmadığına karar

verilmesinde bir isabetsizlik yoktur.

Bu nedenle; müdafiin temyiz taleplerinin reddi ile uyarlamaya ilişkin hükmün onanmasına karar verilmiştir…"

12. Başvurucu, nihai kararı 7/1/2014 tarihinde tebellüğ etmiş, 20/1/2014 tarihinde de Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunmuştur.

B. İlgili Hukuk

13. 26/9/2004 tarih ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 257. maddesinin (1) ve (2) numaralı fıkraları şöyledir:

"(1) Kanunda ayrıca suç olarak tanımlanan hâller dışında, görevinin gereklerine aykırı hareket etmek suretiyle, kişilerin mağduriyetine veya kamunun zararına neden olan ya da kişilere haksız bir (Değişik ibare: 08/12/2010-6086 S.K./1.mad.) menfaat, sağlayan kamu görevlisi, (Değişik ibare: 08/12/2010-6086 S.K./1.mad.) altı aydan iki yıla kadar, hapis cezası ile cezalandırılır.

(2) Kanunda ayrıca suç olarak tanımlanan hâller dışında, görevinin gereklerini yapmakta ihmal veya gecikme göstererek, kişilerin mağduriyetine veya kamunun zararına neden olan ya da kişilere haksız bir (Değişik ibare: 08/12/2010-6086 S.K./1.mad.) menfaat, sağlayan kamu görevlisi, (Değişik ibare: 08/12/2010-6086 S.K./1.mad.) üç aydan bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır."

14. Aynı Kanun'un "Zaman bakımından uygulama" kenar başlıklı 7. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Suçun işlendiği zaman yürürlükte bulunan kanun ile sonradan yürürlüğe giren kanunların hükümleri farklı ise, failin lehine olan kanun uygulanır ve infaz olunur."

15. Aynı Kanun'un "Cezanın belirlenmesi" kenar başlıklı 61. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"(1)Hâkim, somut olayda;

a) Suçun işleniş biçimini,

b) Suçun işlenmesinde kullanılan araçları,

c) Suçun işlendiği zaman ve yeri,

d) Suçun konusunun önem ve değerini,

e) Meydana gelen zarar veya tehlikenin ağırlığını,

f) Failin kast veya taksire dayalı kusurunun ağırlığını,

g) Failin güttüğü amaç ve saiki,

Göz önünde bulundurarak, işlenen suçun kanunî tanımında öngörülen cezanın alt ve üst sınırı arasında temel cezayı belirler."

16. 1/3/1926 tarih ve 765 sayılı mülga Türk Ceza Kanunu'nun 240. maddesi şöyledir:

"Yasada yazılı hallerden başka hangi nedenle olursa olsun görevini kötüye kullanan memur derecesine göre bir yıldan üç yıla kadar hapsolunur. Cezayı hafifletici nedenlerin bulunması halinde altı aydan bir yıla kadar hapis ve her iki halde ikibin liradan onbin liraya kadar ağır

para cezasiyle cezalandırılır. Ayrıca memuriyetten süreli veya temelli olarak yoksun kılınır.”

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

17. Mahkemenin 10/12/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 20/1/2014 tarih ve 2014/768 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

18. Başvurucu, hakkındaki uyarlama yargılamasında, sonradan yürürlüğe giren lehe kanunun uygulanmadığını, asıl davada alt sınırdan ceza verilmiş olmasına rağmen uyarlama davasında lehe kanunun belirlenmesi yönünden alt sınırdan uzaklaşılarak aleyhe değerlendirme yapıldığını, Mahkemenin hatalı değerlendirme ile eski kanunun daha lehe olduğu sonucuna vardığını ve yetersiz gerekçe ile uyarlama talebini reddettiğini belirterek, Anayasa’nın 19. ve 36. maddelerinde belirtilen haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüş, yeniden yargılanma talebinde bulunmuştur.

B. Değerlendirme

19. Başvuru formu ve ekleri incelendiğinde, başvurunun, adil yargılanma hakkının ihlali iddiasına yönelik olduğu görülmektedir. Başvurucu her ne kadar Anayasa’nın 19. maddesinin ihlal edildiğini ileri sürmüş ise de, bu iddiaların özü, söz konusu kararın adil olmadığı hususu ile ilgilidir. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki tavsifi ile bağlı değildir. Bu sebeple başvurucunun bütün iddiaları aşağıda iki başlık altında ve adil yargılanma hakkı çerçevesinde değerlendirilmiştir.

1. Mahkeme Kararının Gerekçesiz Olduğu İddiası

20. Başvurucu, Mahkemenin yetersiz gerekçe ile uyarlama talebini reddettiğini iddia etmiştir.

21. Anayasa’nın 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

“Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir.”

22. Anayasa’nın 141. maddesinin üçüncü fıkrası şöyledir:

“Bütün mahkemelerin her türlü kararları gerekçeli olarak yazılır.”

23. 30/3/2011 tarih ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun’un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

“Mahkeme, … açıkça dayanaktan yoksun başvuruların kabul edilemezliğine karar verebilir.”

24. Anılan kurallar uyarınca, ilke olarak mahkeme kararlarının gerekçeli olması, adil yargılanma hakkının bir gereğidir. Derece mahkemeleri, dava konusu maddi olay ve olguların kanıtlanmasını, delillerin değerlendirilmesini, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanmasını, uyuşmazlıkla ilgili vardığı sonucu, sonuca varılmasında kullandığı takdir yetkisinin sebeplerini makul bir şekilde gerekçelendirmek zorundadır. Bu gerekçelerin oluşturulmasında açıkça bir keyfilik görüntüsünün olmaması ve makul bir biçimde gerekçe gösterilmesi hâlinde adil yargılanma hakkının ihlalinden söz edilemez (B. No: 2013/1235, 13/6/2013, § 23).

25. Makul gerekçe; davaya konu olay ve olguların mahkemece nasıl nitelendirildiğini, kurulan hükmün hangi nedenlere ve hukuksal düzenlemelere dayandırıldığını ortaya

koyacak, olay ve olgular ile hüküm arasındaki bağlantıyı gösterecek nitelikte olmalıdır. Zira tarafların o dava yönünden, hukuk düzenince hangi nedenle haklı veya haksız görüldüklerini anlayıp değerlendirebilmeleri için ortada usulüne uygun şekilde oluşturulmuş, hükmün hangi nedenle o içerik ve kapsamda verildiğini gösteren, ifadeleri özenle seçilmiş ve kuşkuya yer vermeyecek açıklıktaki bir gerekçe bölümünün ve buna uyumlu hüküm fıkralarının bulunması zorunludur (B. No: 2013/1235, 13/6/2013, § 24).

26. Bununla birlikte, derece mahkemelerinin, taraflarca ileri sürülen tüm iddialara cevap verme zorunluluğu bulunmayıp, hükme esas teşkil eden gerekçelerin nelerden ibaret olduğunu ortaya koyması yeterlidir. Diğer taraftan kanun yolu mercilerince; onama, itiraz veya başvurunun reddi kararları verilmesi hâlinde alt derece mahkemelerinin kararlarında gösterdikleri gerekçeler kabul edilmiş olacağından, anılan kararlarda ayrıca gerekçe gösterilmesine gerek bulunmamaktadır (B. No: 2013/1235, 13/6/2013, § 25). Nitekim Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi içtihatları da bu yöndedir (Van de Hurk/Hollanda, B.No: 16034/90, 19/4/1994, § 61).

27. Başvuru konusu olayda, ilk derece mahkemesi kararında, önceki kanunun lehe olarak belirlenmesinin gerekçesi somut olayla da bağlantı kurularak açıklanmış (bkz. § 8), direnme üzerine Askeri Yargıtay Daireler Kurulu tarafından da temyiz talepleri tüm yönleriyle tartışılmış ve Askeri Mahkeme kararı ayrıntılı gerekçelerle yerinde bulunmuştur (bkz. § 11). Dolayısıyla derece mahkemelerinin kararlarında yer verilen gerekçenin yetersiz veya keyfi olduğu söylenemez.

28. Açıklanan nedenlerle, başvurucu tarafından ileri sürülen iddialar çerçevesinde bir temel hak ihlalinin olmadığı anlaşıldığından, başvurunun bu kısmının, diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin “açıkça dayanaktan yoksun olması” nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Yargılamanın Sonucunun Adil Olmadığı İddiası

29. Anayasa’nın 148. maddesinin dördüncü fıkrası şöyledir:

“Bireysel başvuruda, kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlarda inceleme yapılamaz.”

30. 6216 sayılı Kanun’un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

“Mahkeme, … açıkça dayanaktan yoksun başvuruların kabul edilemezliğine karar verebilir.”

31. 6216 sayılı Kanun’un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrasında açıkça dayanaktan yoksun başvuruların Mahkemece kabul edilemezliğine karar verilebileceği belirtilmiştir. Anayasa’nın 148. maddesinin dördüncü fıkrasında ise açıkça dayanaktan yoksun başvurular kapsamında değerlendirilen kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin şikâyetlerin bireysel başvuruda incelenemeyeceği kurala bağlanmıştır.

32. Anılan kurallar uyarınca, ilke olarak derece mahkemeleri önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması ile derece mahkemelerince uyuşmazlıkla ilgili varılan sonucun esas yönünden adil olup olmaması bireysel başvuru incelemesine konu olamaz. Bunun istisnası, derece mahkemelerinin tespit ve sonuçlarının bariz takdir hatası veya açık keyfilik içermesi ve bu durumun kendiliğinden bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlükleri ihlal etmiş olmasıdır. Bu çerçevede, kanun yolu şikâyeti niteliğindeki başvurular, bariz takdir hatası veya açık keyfilik bulunmadıkça Anayasa Mahkemesince esas yönünden incelenemez (B.No: 2012/828, 21/11/2013, § 21).

33. Başvuru konusu olayda, başvurucu, yasanın eksik ve hatalı değerlendirilmesi sonucu talebin reddine karar verilmek suretiyle anayasal haklarının ihlal edildiğini ileri sürmektedir. Dolayısıyla başvurucunun iddialarının özü, derece mahkemesinin kanunu değerlendirme ve yorumlamada isabet edemediğine ve esas itibariyle yargılamanın sonucuna ilişkindir. Mahkeme, önceki kanun ile sonraki kanunu bir bütün olarak ayrı ayrı somut olay yönünden değerlendirmiş ve önceki kanunun hükümlü (başvurucu) yönünden daha lehe olduğunu değerlendirerek uyarlama talebini reddetmiştir.

34. Suçun işlendiği tarihte yürürlükte olan 765 sayılı Kanun'un 240. maddesi eylemin niteliğine göre kademeli bir ceza öngörmüştür. Suçun işlendiği tarihten sonra yürürlüğe giren 5237 sayılı Kanun'un görevi kötüye kullanma suçu ile ilgili 257. maddesinde ise, kademeli ceza uygulamasından vazgeçilmiş ve cezanın alt sınırı altı ay olarak belirlenmiştir. Uyarlama öncesinde, eylemin niteliği dikkate alınarak olayda hafifletici nedenlerin bulunmadığı kabul edilmiş ve 765 sayılı Kanun'un 240. maddesinin birinci cümlesi uyarınca uygulama yapılarak "bir yıl hapis cezasının" eyleme uygun olduğu düşüncesiyle alt sınırdan uzaklaşılmasına gerek görülmemiştir. Askeri Mahkemece uyarlama yargılaması yapılırken, "suçun işleniş biçimi, suçun işlendiği yer ve zaman ve hükümlünün kastının ağırlığı" şeklindeki gerekçe ile temel cezanın teşdiden bir yıl olarak belirlenmesi gerektiği ve 765 sayılı Kanun'un 80. maddesi uyarınca yapılacak asgari artırımın, 5237 sayılı Kanun'un 43. maddesinde yazılı artırım oranına göre daha düşük olduğu belirtilerek, mülga 765 sayılı Kanun kapsamında yapılan uygulamanın sanık lehine olduğu sonucuna varılmıştır.

35. Başvurucu, yargılama sürecinde karşı tarafın sunduğu deliller ve görüşlerden bilgi sahibi olamadığına, kendi delillerini ve iddialarını sunma olanağı bulamadığına, karşı tarafça sunulan delillere ve iddialara etkili bir şekilde itiraz etme fırsatı bulamadığına ya da uyuşmazlığın çözüme kavuşturulmasıyla ilgili iddialarının derece mahkemesi tarafından dinlenmediğine ilişkin bir bilgi ya da kanıt sunmadığı gibi mahkemenin kararında bariz takdir hatası veya açık keyfilik oluşturan herhangi bir durum da tespit edilmemiştir.

36. Açıklanan nedenlerle, başvurucu tarafından ileri sürülen iddiaların kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu, derece mahkemesi kararlarının bariz takdir hatası veya açık keyfilik içermediği anlaşıldığından, başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin "açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle, başvurunun "açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA, yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde bırakılmasına, 10/12/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

BAYRAM DEMİRBİLEK

B. No: 2014/1125 | Karar tarihi: 10.12.2014

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/1125

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

BAYRAM DEMİRBİLEK BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/1125)

Karar Tarihi: 10/12/2014

R.G. Tarih-Sayı: 4/4/2015-29316

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Alparslan ALTAN

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Osman Alifeyyaz PAKSÜT

Muammer TOPAL

M. Emin KUZ

Raportör : Hüseyin TURAN

Başvurucu : Bayram DEMİRBİLEK

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, hakkında açılan kamu davası nedeniyle 5 yıldır tutuklu bulunması nedeniyle Anayasa'nın 19. maddesinde tanımlanan kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüş, tahliye ve tazminat talebinde bulunmuştur.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 21/1/2014 tarihinde Yozgat Cumhuriyet Başsavcılığı aracılığıyla yapılmıştır. İdari yönden yapılan ön incelemede başvuruda Komisyona sunulmasına engel bir durumun bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. İkinci Bölüm İkinci Komisyonunca 31/3/2014 tarihinde kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

4. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

5. Başvurucu tahrik altında adam öldürme isnadıyla 21/8/2009 tarihinde gözaltına alınmış ve Sincan 1. Sulh Ceza Mahkemesinin 22/8/2009 tarih ve 2009/168 Değişik İş sayılı kararıyla "üzerine atılı kasten öldürme, adam öldürme, ruhsatsız ateşli silah bulundurma suçunun vasıf ve mahiyeti, işleniş şekli, mevcut delil durumu delillerin toplanmamış olması ve müsnet suçun CMK. 100/3-a- 2 maddesinde sayılı suçlardan olması" gerekçesiyle tutuklanmıştır.

6. Başvurucu hakkında Sincan Cumhuriyet Başsavcılığının 17/9/2009 tarihli iddianamesiyle kamu davası açılmış ve başvurucunun tasarlayarak haksız tahrik altında adam öldürme ve ruhsatsız tabanca taşıma suçlarından cezalandırılması talep edilmiştir.

7. Sincan 1. Ağır Ceza Mahkemesinin 2009/249 Esas sayılı dosyasındaki yargılama kapsamında ilk duruşma 12/11/2009 tarihinde yapılmıştır.

8. Sincan 1. Ağır Ceza Mahkemesince 12/11/2009 tarihli 1. duruşmada "üzerine atılı suçun vasıf ve mahiyetine, mevcut delil durumu " gerekçesiyle tutukluluğun devamına karar verilmiş ve soruşturma evresinde beyanları alınmış olan tanıkların dinlenmesi için duruşma 10/12/2009 tarihine bırakılmıştır.

9. Sincan 1. Ağır Ceza Mahkemesince 10/12/2009 tarihli 2. duruşmada tanıklar dinlenmiş, Cumhuriyet Savcısı mütalaasını sunmuş ve sanık müdafiinin mütalaaya karşı savunmalarını hazırlamak için talebi doğrultusunda duruşma 29/12/2009 tarihine bırakılmıştır.

10. Sincan 1. Ağır Ceza Mahkemesince 29/12/2009 tarihli 3. Duruşmada sanığın, tahrik altında öldürme suçundan 10 yıl hapis cezası ile cezalandırılmasına ve 6136 sayılı Kanuna muhalefet suçundan verilen hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilmiştir.

11. Başvurucunun temyizi üzerine karar, Yargıtay 1. Ceza Dairesinin 24/4/2012 tarih ve E.2010/6666, K.2012/3140 sayılı ilamıyla "TCK'nun 29. maddesinin uygulanması sırasında, alt ve üst sınırlar arasında alt sınıra yakın bir indirim yapılması yerine 12 yıl ceza verilerek sanığa eksik ceza tayini" gerekçesiyle bozulmuştur.

12. Bozma sonrası yargılama Sincan 1. Ağır Ceza Mahkemesinin 2012/233 Esas sayılı dosyası üzerinden devam etmiş, ilk duruşmada "üzerine atılı suçun vasıf ve mahiyeti ile atılı suç için yasada öngörülen ceza miktarı dikkate alınarak" başvurucunun tutukluluk halinin devamına karar verilmiş ve yargılama başvurucunun bozma ilamına karşı savunmasının alınması için ertelenmiştir.

13. Sincan 1. Ağır Ceza Mahkemesinin 2012/233 Esas sayılı dosyasında 2/8/2012 tarihinde yapılan 2. duruşmada sanık savunması alınmış ve tahrik altında öldürme suçundan 11 yıl 8 ay hapis cezası ile cezalandırılmasına ve "hükmolunan cezanın niteliği ve süresi gözetilerek, ayrıca 5271 sayılı CMK'nun 100. maddesinin 3. fıkrasında sayılan suçlardan olması nazara alınarak" tutukluluğun devamına karar verilmiştir.

14. Başvurucunun temyizi üzerine karar, Yargıtay 1. Ceza Dairesinin 26/11/2013 tarih ve E.2013/3343, K.2013/6968 sayılı ilamıyla "kararın bozulmasından sonra, yapılan yargılamada bozma ilamına uyulmasına rağmen, bozma ilamı yanlış yorumlanarak, alt sınıra yakın bir hapis cezası tayini yerine, yazılı şekilde üst sınıra yakın 14 yıl hapis cezası tayin edilerek sanığa eksik ceza tayini," gerekçesiyle bozulmuştur.

15. Bozma sonrası yargılama Sincan 1. Ağır Ceza Mahkemesinin 2014/45 Esasına kaydedilmiş ve tensibin yapıldığı 17/1/2014 tarihinde "üzerine atılı suçun vasıf ve mahiyeti

ile atılı suç için yasada öngörülen ceza miktarı dikkate alınarak" başvurucunun tahliye talebinin reddi ile tutukluluk halinin devamına karar verilmiş ve yargılama başvurucunun bozma ilamına karşı savunmasının alınması için 13/2/2014 tarihine bırakılmıştır.

16. Sincan 1. Ağır Ceza Mahkemesinin 2012/45 Esas sayılı dosyasında 13/2/2014 tarihinde yapılan 2. duruşmada sanık savunması alınmış ve tahrik altında öldürme suçundan 14 yıl 2 ay hapis cezası ile cezalandırılmasına ve "Yargılama sonucunda sanığın suçunun sabit görülmesi, verilen ceza miktarı gözetildiğinde olağan hayat akışına göre ceza süresinin sanığın kaçacağı yönünde karine oluşturması, adli kontrol tedbiri hallerinin sanığın kaçmasını engellemeye yeterli caydırıcılıkta olmaması, CMK'nun 100/3 maddesinde de "suçun işlendiği hususunda kuvvetli suç şüphesi sebebinin varlığı halinde tutuklama nedeni varsayılabilir" şeklinde karine oluşturacak düzenleme bulunması ve sanığın mahkûm olduğu suçun da CMK'nun 100/3 maddesinde sayılan suçlardan olması karşısında tutuklama tedbirinin ölçülü olduğu kanaatiyle CMK'nın 100/3-a ve 108. maddeleri gereğince" tutukluluğun devamına karar verilmiştir.

17. Başvurucu 21/1/2014 tarihinde Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunmuştur.

18. Başvurucu, hakkında verilen kararı 17/2/2014 tarihinde temyiz etmiştir.

B. İlgili Hukuk

19. 26/9/2004 tarih ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 81. maddesi şöyledir:

(1) Bir insanı kasten öldüren kişi, müebbet hapis cezası ile cezalandırılır.

20. 4/12/2004 tarih ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 102. maddesi.

21. 5271 sayılı Kanun'un 104. maddesinin (1) ve (2) numaralı fıkraları şöyledir:

"(1) Soruşturma ve kovuşturma evrelerinin her aşamasında şüpheli veya sanık salıverilmesini isteyebilir.

(2) Şüpheli veya sanığın tutukluluk hâlinin devamına veya salıverilmesine hâkim veya mahkemece karar verilir. Ret kararına itiraz edilebilir."

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

22. Mahkemenin 10/12/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 21/1/2014 tarih ve 2014/1125 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

23. Başvurucu, hakkında açılan kamu davası nedeniyle 5 yıldır tutuklu bulunduğunu, tutuklulukta geçirdiği süre göz önünde tutularak tahliyesine karar verilmesi, ayrıca maddi ve manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

B. Değerlendirme

24. Başvuru formu ve ekleri incelendiğinde, başvurucu sadece tutukluluğun uzun sürdüğünden şikâyet etmektedir. Bu sebeple başvurucunun bu iddiası kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkı çerçevesinde değerlendirilmiştir.

25. 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un "Bireysel başvuru hakkı" kenar başlıklı 45. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"İhlale neden olduğu ileri sürülen işlem, eylem ya da ihmal için kanunda öngörülmüş idari

ve yargısal başvuru yollarının tamamının bireysel başvuru yapılmadan önce tüketilmiş olması gerekir.”

26. 6216 sayılı Kanun’un “Bireysel başvuru usulü” kenar başlıklı 47. maddesinin (5) numaralı fıkrası şöyledir:

“Bireysel başvurunun, başvuru yollarının tüketildiği tarihten; başvuru yolu öngörülmemişse ihlalin öğrenildiği tarihten itibaren otuz gün içinde yapılması gerekir. …”.

27. Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru, ikincil nitelikte bir hukuk yoludur. Bu nedenle, kanunlarda yer alan idari ve yargısal başvuru yollarının bireysel başvurudan önce tüketilmiş olması gerekir (B. No: 2012/363, 5/3/2013, § 17).

28. Devam eden tutukluluğun hukuka aykırı olduğu iddiasıyla yapılan bireysel başvurularda şikâyetlerin temel amacı, tutukluluğun hukuka aykırı olduğunun ya da devamını haklı kılan sebep veya sebeplerin bulunmadığının tespitidir. Bu tespit yapıldığı takdirde buna bağlı olarak ilgilinin tutukluluk halinin devamına gerekçe olarak gösterilen hukuki sebeplerin varlığı sona erecek ve böylece kişinin serbest kalmasının yolu açılabilecektir. Dolayısıyla belirtilen nedenlerle ve serbest bırakılmayı temin edebilecek bir karar alma amacıyla yapılacak bireysel başvuruların, olağan kanun yolları tüketilmek şartıyla, tutukluluk hali devam ettiği sürece yapılabilmesi mümkündür (B. No: 2012/726, 2/7/2013, § 30).

29. “Bir suç isnadına bağlı olarak” tutuklulukta geçen sürenin başlangıcı, başvurucunun ilk kez yakalanıp gözaltına alındığı durumlarda bu tarih, doğrudan tutuklandığı durumlarda ise tutuklama tarihidir. Sürenin sonu ise kural olarak kişinin serbest bırakıldığı ya da ilk derece mahkemesince hüküm verildiği tarihtir (B. No: 2012/1137, 2/7/2013, § 66).

30. Bu kapsamda “bir suç isnadına bağlı olarak tutuklu olma” durumunda, tutukluluk süresinin kanuni süreyi veya makul süreyi aştığı iddiasıyla yapılacak bireysel başvurunun ilk derece yargılaması devam ederken tutukluluğun devamına karar verilen her aşamada başvuru yolları tüketildikten sonra veya serbest bırakılmadan itibaren başvuru süresi içinde yapılması gerekir (B. No: 2013/5267, 7/3/2014, § 28).

31. Somut olayda, başvuru formunda ihlal iddiasına dayanak karar olarak, yargılamanın yürütüldüğü Sincan 1. Ağır Ceza Mahkemesinin 2012/233 Esas sayılı dosyasında 2/8/2012 tarihli duruşmada mahkûmiyet kararıyla birlikte verilen tutukluluğun devamına ilişkin karar gösterilmiş, dosyanın halen Yargıtay’da olduğu, tahliyeye karar verilmediği belirtilmiştir.

32. Sincan 1. Ağır Ceza Mahkemesinin 2012/233 Esas sayılı kararının temyizen incelemesi sonrasında, Yargıtay 1. Ceza Dairesinin 26/11/2013 tarih ve E.2013/3343, K.2013/6968 sayılı ilamıyla bozulması nedeniyle, dosya 2014/45 Esasına kaydedilmiş ve tensibin yapıldığı 17/1/2014 tarihinde “üzerine atılı suçun vasıf ve mahiyeti ile atılı suç için yasada öngörülen ceza miktarı dikkate alınarak” başvurucunun tahliye talebinin reddi ile tutukluluk halinin devamına (7 gün içerisinde Sincan 2. Ağır Ceza Mahkemesine itiraz yolu açık olmak üzere) karar verilmiş ve yargılama, başvurucunun bozma ilamına karşı savunmasının alınması için 13/2/2014 tarihine bırakılmış, başvurucu tarafından tutukluluğun devamına ilişkin bu karara itiraz edilmeden bireysel başvuruda bulunulduğu anlaşılmıştır.

33. İlk derece yargılaması devam ederken tutukluluğun devamına karar verilen her aşamada başvuru yolları tüketildikten sonra bireysel başvuru yapılabileceği dikkate alındığında, 17/1/2014 tarihli duruşmada verilen tutukluluğun devamına ilişkin karara itiraz edilmeden başvuru yapıldığı, bu şekilde olağan başvuru yollarının tüketilmediği sonucuna varılmıştır.

34. Açıklanan nedenlerle, başvuru konusu karara ilişkin olağan kanun yolu olan itiraz yoluna başvurulmadığından, başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle başvurunun kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle, başvurunun "başvuru yollarının tüketilmemiş olması" nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA, yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde bırakılmasına, 10/12/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

HALİL ASLAN

B. No: 2014/3038 | Karar tarihi: 10.12.2014

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/3038

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

HALİL ASLAN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/3038)

Karar Tarihi: 10/12/2014

R.G. Tarih-Sayı: 4/4/2015-29316

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Alparslan ALTAN

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Osman Alifeyyaz PAKSÜT

Muammer TOPAL

M. Emin KUZ

Raportör : Akif YILDIRIM

Başvurucu : Halil ASLAN

Temsilcisi : Yılmaz ASLAN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, kasten insan öldürme suçundan yargılandığı davada Bakırköy 2. Ağır Ceza Mahkemesince delillerin eksik ve hatalı değerlendirilmesi sonucu mahkûmiyetine karar verilmesi, yargılamanın yenilenmesi talebinin reddedilmesi ve akıl hastalığına rağmen cezaevinde tutulması nedenleriyle anayasal hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 10/3/2014 tarihinde Anayasa Mahkemesine doğrudan yapılmıştır. Dilekçe ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesi neticesinde Komisyona sunulmasına engel bir eksikliğin bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. İkinci Bölüm İkinci Komisyonunca 30/6/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Bölüm Başkanı tarafından 26/9/2014 tarihinde, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas

incelemesinin birlikte yapılmasına ve bir örneğinin görüş için Adalet Bakanlığına gönderilmesine karar verilmiştir.

5. Başvuru konusu olay ve olgular ile başvurunun bir örneği görüş için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir. Adalet Bakanlığının 13/10/2014 tarihli yazısında, Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarına ve bu kapsamda sunulan görüşlerine atfen, başvuru hakkında görüş sunulmayacağı bildirilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

7. Başvurucunun kasten insan öldürme suçunu işlediği konusunda yeterli şüpheye ulaşan Bakırköy Cumhuriyet Başsavcılığı, cezalandırılması talebiyle aynı yer Ağır Ceza Mahkemesine kamu davası açmıştır.

8. Bakırköy 2. Ağır Ceza Mahkemesinin 27/1/2011 tarih ve E.2009/76, K.2011/14 sayılı kararıyla başvurucu, kasten insan öldürme suçundan 25 yıl hapis cezasına mahkûm edilmiştir.

9. Başvurucunun temyizi üzerine anılan Mahkeme kararı, Yargıtay 1. Ceza Dairesinin 21/3/2012 tarih ve E.2011/6343, K.2012/2019 sayılı ilamıyla onanmış ve aynı tarihte kesinleşmiştir. Hakkındaki cezanın infazı için 22/6/2012 tarihinde başvurucu cezaevine alınmış ve aynı tarihte müddetname düzenlenmiştir.

10. Başvurucu temsilcisi, başvurucunun (oğlunun) cezai ehliyeti bulunmadığı halde cezalandırıldığı gerekçesiyle Bakırköy 2. Ağır Ceza Mahkemesine yargılamanın yenilenmesi talebinde bulunmuş, Mahkeme 7/5/2013 tarih ve E.2009/76, K.2011/14 sayılı ek kararı ile 4/12/2004 tarih ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 311. maddesinde yer alan yargılamanın yenilenmesini gerektiren bir neden olmadığı gerekçesiyle istemin kabule değer olmadığına karar vermiştir.

11. Başvurucunun karara itiraz etmesi üzerine Bakırköy 3. Ağır Ceza Mahkemesi 29/5/2013 tarih ve 2013/487 D. İş sayılı kararı ile anılan mahkeme kararının usul ve yasaya uygun olduğu gerekçesiyle itirazın reddine karar vermiştir. Başvurucu temsilcisi, 12/6/2013 tarihinde bu kararın kanun yararına bozulması için Adalet Bakanlığına başvurmuştur.

12. Başvurucu temsilcisi Bakırköy 2. Ağır Ceza Mahkemesinden, oğlu hakkındaki cezanın infazının durdurulmasını talep etmiştir.

13. Talep üzerine Bakırköy 2. Ağır Ceza Mahkemesi, 20/2/2014 tarih ve E.2009/76, K.2011/14 sayılı ek kararıyla talebin reddine karar vermiştir. Kararın gerekçesi şu şekildedir:

"…Hükümlü vasisi ve babası Y. A. dilekçesinde hükümlü olan vasisi bulunduğu oğlu HALİL ASLAN'ın [Başvurucu] akıl hastası olduğunu, buna ilişkin alınan rapora istinaden infazının geri bırakılması için Bakırköy C.Başsavcılığına müracaat ettiğini ve savcılıkça 16/01/2014 tarihli, 2012/1-3379 ilamat sayılı talebinin ret edildiğini belirterek, itirazen bu kararın kaldırılmasını ve hükümlü olan vasisi bulunduğu oğlu Halil Aslan'ın infazının ertelenmesini talep etmiş olup, Bakırköy C.Başsavcılığının 16/01/2014 tarih ve 2012/1-3379 ilamat sayılı kararında da belirtildiği üzere mevcut Adli Tıp Kurumu 3 İhtisas Kurulunun 27/12/2013 tarih ve 13992 karar sayılı raporu gözetilerek hükümlü vasisi Halil Aslan'ın talep ve itirazı

yerinde görülmemekle, 5295 sayılı Yasanın 98, 16 ve 5237 sayılı TCK'nun 57. maddeleri gözetilerek talebinin reddine… kesin olarak karar verildi…"

14. Başvurucu temsilcisi bu karardan 21/2/2014 tarihinde haberdar olmuştur.

15. Başvurucu, sağlık durumunu gerekçe göstererek birçok defa tahliye talebinde bulunmuş, Bakırköy Cumhuriyet Başsavcılığı taleplerin değerlendirilmesi bakımından ilgili kurumlardan adli rapor talebinde bulunmuştur.

16. Adli Tıp Kurumu 3. Adli Tıp İhtisas Kurulunun başvurucu hakkındaki 8/2/2013 tarih ve 1388 No.lu kararında; '… Halil Aslan'ın [Başvurucu] 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanunun 16/6. maddesi gereğince ağır hastalık, sakatlık kapsamında değerlendirilmediği, hayatını yalnız idame ettirebileceği' oy birliği ile mütalaa olunmuştur.

17. Başvurucunun hükümlü olduğu dönem içindeki sağlık durumunun tespiti amacıyla alınan Bakırköy Prof. Dr. Mazhar Osman Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Eğitim Araştırma Hastanesinin 2/10/2013 tarih 1240 No.lu raporunda; 'atipik psikoz saptandığı, bu hastalığın kısmi salah halinde devam ettiği, halen 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanunun 18. maddesi kapsamında değerlendirilmesi gerektiği' belirtilmiştir.

18. Başvurucu hakkındaki Adli Tıp Kurumu 3. Adli Tıp İhtisas Kurulunun 27/12/2013 tarih ve 14274 No.lu kararında; başvurucunun "…T.C Anayasası'nın 104/2-b maddesinde belirtilen sürekli hastalık, sakatlık ve kocama hali kapsamında değerlendirilmediği; 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanunun 16/1. maddesi gereği 5237 sayılı TCK'nın 57. maddesinde belirtilen yüksek güvenlikli sağlık kuruluşunda koruma ve tedavi altına alınmasının (infazına devam edilmesinin) uygun olduğu" oy birliği ile mütalaa olunmuştur.

19. Başvurucu, Bakırköy Cumhuriyet Başsavcılığının 11/03/2014 tarih ve 2012/1-3379 sayılı "Sağlık Kurumunda Koruma ve Tedavi Altına Alınmak Üzere İnfazın Geri Bırakılması ve Tahliye Kararı" uyarınca bulunduğu Metris R Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumundan tahliye edilerek, Bakırköy Prof. Dr. Mazhar Osman Ruh Sağlığı ve Sinir Hastalıkları Eğitim ve Araştırma Hastanesinin yüksek güvenlikli bölümüne sevk edilmiştir.

20. Bu kararın ilgili bölümü şöyledir:

"Bakırköy 2. Ağır Ceza Mahkemesinin 2009/76 esas 2011/14 karar nolu ilamıyla 25 yıl hapis cezasına hükümlü Halil Aslanı T.C. Adalet Bakanlığı Adli Tıp Kurumu 3. Adli Tıp İhtisas Kurumunun 27 Aralık 2013 gün 69365276-101.01.02-13/112046/142174 sayı ve 13992 karar nolu kararıyla 18/12/2013 tarihli muayenesinde A tipik piskotip bozukluk tespit edildiği mevcut durumu ile Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 104/2-B maddesi kapsamında değerlendirilmediği 5275 sayılı Kanunun 16/1 maddesi gereği 5237 sayılı TCK'nun 57. maddesinde belirtilen yüksek güvenlikli sağlık kuruluşunda koruma ve tedavi altına alınmasının ve infazına devam edilmesinin uygun olduğu mütalaa edilmiştir. Hükümlü hakkındaki bu rapor dikkate alınarak:

Hükümlü Halil Aslan'ın cezasının infazının 5275 sayılı Kanunun 16/1 maddesince geri bırakılmasına, bulunduğu Metris R Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumundan tahliyesine;

Hükümlünün kurumdan tahliyesinden sonra serbest bırakılmayarak iyileşinceye kadar TCK 57. maddesince Bakırköy Prof. Dr. Mazhar Osman Ruh Sağlığı ve Sinir Hastalıkları Eğitim ve Araştırma Hastanesi yüksek güvenlikli bölümüne sevk ve teslimi ile koruma ve tedavi

altına alınmasına;

Sağlık Kurumunda tedavide geçen süreler cezaevinde geçmiş sayılacağından hükümlünün Başsavcılığımızca düzenlenen 22/06/2012 günlü, 2012/1-3379 nolu müddetnamede hesap edilen koşullu salıverme tarihi olan 08/10/2023 tarihinden önce şifa bularak iyileştiği takdirde hastaneden taburcu işlemi yapıldığında serbest bırakılmayıp Metris Ceza İnfaz Kurumuna tesliminin sağlatılması ve cezasının infazına devam edilmesine;

Koşullu salıverme tarihi olarak hesaplanan 08/10/2023 tarihinde koruma ve tedavisine devam edildiği takdirde bu cezasından dolayı Mahkemesinden koşullu salıverme kararı aldırılmak üzere durumun Başsavcılığımız İnfaz Bürosuna bildirilmesi gerektiğine karar verilmiştir…”

B. İlgili Hukuk

21. 13/12/2004 tarih ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun’un ilgili maddeleri şöyledir:

“Hapis cezasının infazının hastalık nedeni ile ertelenmesi

Madde 16- (1) Akıl hastalığına tutulan hükümlünün cezasının infazı geriye bırakılır ve hükümlü, iyileşinceye kadar Türk Ceza Kanununun 57 nci maddesinde belirtilen sağlık kurumunda koruma ve tedavi altına alınır. Sağlık kurumunda geçen süreler cezaevinde geçmiş sayılır.

(2) Diğer hastalıklarda cezanın infazına, resmî sağlık kuruluşlarının mahkûmlara ayrılan bölümlerinde devam olunur. Ancak bu durumda bile hapis cezasının infazı, mahkûmun hayatı için kesin bir tehlike teşkil ediyorsa mahkûmun cezasının infazı iyileşinceye kadar geri bırakılır.

(3) (Değ. 24/1/2013-6411/3 md.) Yukarıdaki fıkralarda belirtilen geri bırakma kararı, Adlî Tıp Kurumunca düzenlenen ya da Adalet Bakanlığınca belirlenen tam teşekküllü hastanelerin sağlık kurullarınca düzenlenip Adlî Tıp Kurumunca onaylanan rapor üzerine, infazın yapıldığı yer Cumhuriyet Başsavcılığınca verilir. Geri bırakma kararı, mahkûmun tâbi olacağı yükümlülükler belirtilmek suretiyle kendisine ve yasal temsilcisine tebliğ edilir. Mahkûmun geri bırakma süresi içinde bulunacağı yer, kendisi veya yasal temsilcisi tarafından ilgili Cumhuriyet Başsavcılığına bildirilir. Mahkûmun sağlık durumu, geri bırakma kararını veren Cumhuriyet Başsavcılığınca veya onun istemi üzerine, bulunduğu veya tedavisinin yapıldığı yer Cumhuriyet Başsavcılığınca, sağlık raporunda belirtilen sürelere, bir süre bulunmadığı takdirde birer yıllık dönemlere göre bu fıkrada yazılı usule uygun olarak incelettirilir. İnceleme sonuçlarına göre geri bırakma kararını veren Cumhuriyet Başsavcılığınca, geri bırakmanın devam edip etmeyeceğine karar verilir. Geri bırakma kararını veren Cumhuriyet Başsavcılığının istemi üzerine, mahkûmun izlenmesine yönelik tedbirler, bildirimin yapıldığı yerde bulunan kolluk makam ve memurlarınca yerine getirilir. Bu fıkrada yazılı yükümlülüklere aykırı hareket edilmesi hâlinde geri bırakma kararı, kararı veren Cumhuriyet Başsavcılığınca kaldırılır. Bu karara karşı infaz hâkimliğine başvurulabilir.

…

Akıl hastalığı dışında ruhsal rahatsızlığı olan hükümlülerin cezalarının infazı

Madde 18- (1)Hapsedilme ve diğer nedenlerden kaynaklanan akıl hastalığı dışında ruhsal

rahatsızlıkları bulunup da ruh ve sinir hastalıkları hastanelerinde tutulmaları gerekli görülmeyerek infaz kurumlarına geri gönderilenlerin cezaları, belirlenen infaz kurumlarının mahsus bölümlerinde infaz edilir.

(2) Birinci fıkrada belirtilenlerin cezalarının infazı için belirlenen infaz kurumlarının ihtiyaç duyduğu uzman ve diğer tıp görevlileri, Sağlık Bakanlığınca karşılanır.

Hastalık nedeniyle nakil

Madde 57- (1) Hastaneye sevki zorunlu görülen hükümlü, bulunduğu yere en yakın tam teşekküllü Devlet veya üniversite hastanesinin hükümlü koğuşuna yatırılır.

(2) Bu hastanelere gönderilen hükümlülerin başka yerlerdeki hastanelere sevki, sağlık kurulu raporuyla, acil ve yaşamsal tehlikesi bulunması hâlinde, varsa biri hastalığın uzmanı olmak üzere iki uzman hekim tarafından verilip, başhekim tarafından onaylanan ve hastalığın sebebi, tedavinin hangi sebeple bulunduğu hastanede gerçekleştirilemediği, hastaya nerede ve ne tür bir tedavi gerektiğini açıkça belirten bir raporla mümkündür. Bu durumda da en yakın ve hükümlü koğuşu bulunan Devlet veya üniversite hastaneleri tercih edilir.

(3) Hükümlünün bu hastanelerde kontrol ve tedavisinin devam edip etmeyeceğinin sağlık kurulu raporuyla belgelendirilmesi gerekir; aksi hâlde hükümlü ait olduğu kuruma iade edilir.

(4) Hükümlü, acil hâller dışında özel sağlık kuruluşlarında tedavi edilemez. Acil hâllerin varlığı hâlinde Adalet Bakanlığına bilgi verilir.

(5) Hükümlü, sağlık nedenleriyle bulunduğu kurumda kalmasının uygun olmadığı, kurum hekiminin önerisi ve en üst amirinin isteği üzerine alınacak sağlık kurulu raporuyla belirlendiği takdirde, başka kurumlara nakledilebilir.

Hükümlünün muayene ve tedavi istekleri

Madde 71- (1) Hükümlü, beden ve ruh sağlığının korunması, hastalıklarının tanısı için muayene ve tedavi olanaklarından, tıbbî araçlardan yararlanma hakkına sahiptir. Bunun için hükümlü öncelikle kurum revirinde, mümkün olmaması hâlinde Devlet veya üniversite hastanelerinin mahkûm koğuşlarında tedavi ettirilir.

Hükümlünün muayene ve tedavisi

Madde 78- (1) Kurumun sağlık koşullarının düzenlenmesi, hükümlünün acil veya olağan muayene ve tedavisi kurumun hekimi tarafından yapılır. Genel veya hastalık nedeniyle yapılan tüm muayene ve tedavi sonuçları, sağlık izleme kartına işlenir ve dosyasında saklanır.

(2) Sağlık Bakanlığı ve Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı ile üniversitelerin sağlık kuruluşları, hükümlülerin tedavileri bakımından gerekli yardımları yapmakla görevlidirler.

…

Hastaneye sevk

Madde 80- (1) Hükümlünün sağlık nedeniyle hastaneye sevkine gerek duyulduğunda durum, kurum hekimi tarafından derhâl bir raporla ceza infaz kurumu yönetimine bildirilir.

İnfazı engelleyecek hastalık hâli

Madde 81- (1) Kurum hekimi veya görevli hekim tarafından yapılan muayene ve incelemeler sonucunda hükümlünün cezasını yerine getirmesine engel olabilecek hastalığı saptanırsa durum, kurum yönetimine bildirilir.”

22. 26/9/2004 tarih ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu’nun 57. maddesinin (1) ve (2) numaralı fıkraları şöyledir:

“(1) Fiili işlediği sırada akıl hastası olan kişi hakkında, koruma ve tedavi amaçlı olarak güvenlik tedbirine hükmedilir. Hakkında güvenlik tedbirine hükmedilen akıl hastaları, yüksek güvenlikli sağlık kurumlarında koruma ve tedavi altına alınırlar.

(2) Hakkında güvenlik tedbirine hükmedilmiş olan akıl hastası, yerleştirildiği kurumun sağlık kurulunca düzenlenen raporda toplum açısından tehlikeliliğinin ortadan kalktığının veya önemli ölçüde azaldığının belirtilmesi üzerine mahkeme veya hâkim kararıyla serbest bırakılabilir.”

23. 5237 sayılı Kanun’un 81. maddesi şöyledir:

“Bir insanı kasten öldüren kişi, müebbet hapis cezası ile cezalandırılır.”

24. 4/12/2004 tarih ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanun’un 309. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

“Hâkim veya mahkeme tarafından verilen ve istinaf veya temyiz incelemesinden geçmeksizin kesinleşen karar veya hükümde hukuka aykırılık bulunduğunu öğrenen Adalet Bakanlığı, o karar veya hükmün Yargıtay’ca bozulması istemini, yasal nedenlerini belirterek Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığına yazılı olarak bildirir.”

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

25. Mahkemenin 10/12/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 10/3/2014 tarih ve 2014/3038 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

26. Başvurucu temsilcisi, başvurucunun kasten insan öldürme suçundan yargılandığı davada, delillerin eksik ve hatalı değerlendirildiğini, akıl hastası olmasına rağmen mahkemece ceza verildiğini, başka mahkemelerde yargılandığı suçlardan dolayı akıl hastası olması sebebiyle ceza verilmediğini, Adli Tıp Kurumu raporunun gerçeği yansıtmadığını, akıl hastası olan birinin cezaevinde bulunmasının hukuka aykırı olduğunu, haksız yere cezaevinde bulunduğunu, bu durum nedeniyle yargılamanın yenilenmesi talebinde bulunduğunu, ancak talebinin hukuka aykırı olarak reddedildiğini belirterek, Anayasa’nın 36. maddesinde düzenlenen adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüş ve infazın durdurulması talebinde bulunmuştur.

B. Değerlendirme

27. Başvuru dilekçesinde, başvurucunun mahkûmiyet kararına konu olan asıl dava ve yargılamanın yenilenmesi başvurusunun incelenmesi sürecinde adil yargılanma hakkının ihlali şikâyetleri ile akıl hastalığına rağmen ceza infaz kurumunda tutulduğuna ilişkin Anayasa’nın 19. maddesi kapsamında değerlendirilebilecek şikâyeti yer almaktadır. Bu sebeple başvurucunun iddiaları üç ayrı şikâyet çerçevesinde değerlendirilmiştir.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

a. Mahkûmiyet Kararına Konu Asıl Dava Yönünden Adil Yargılanma Hakkının İhlali İddiası

28. 30/3/2011 tarih ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un geçici 1. maddesinin (8) numaralı fıkrası şöyledir:

"Mahkeme, 23/9/2012 tarihinden sonra kesinleşen nihai işlem ve kararlar aleyhine yapılacak bireysel başvuruları inceler."

29. Anılan Kanun hükmü uyarınca Anayasa Mahkemesinin zaman bakımından yetkisinin başlangıcı 23/9/2012 tarihi olup, Mahkeme, ancak bu tarihten sonra kesinleşen nihai işlem ve kararlar aleyhine yapılan bireysel başvuruları inceleyebilecektir.

30. Anayasa Mahkemesinin zaman bakımından yetkisi için kesin bir tarihin belirlenmesi ve Mahkemenin yetkisinin geriye yürür şekilde uygulanmaması hukuk güvenliği ilkesinin bir gereğidir (B. No: 2012/51, 25/12/2012, § 18).

31. Başvuru konusu olayda, Bakırköy 2. Ağır Ceza Mahkemesinin 27/1/2011 tarih ve E.2009/76, K.2011/14 sayılı kararı, Yargıtay 1. Ceza Dairesinin 21/3/2012 tarih ve E.2011/6343, K.2012/2019 sayılı ilamı ile onanmış ve hüküm aynı tarihte kesinleşmiştir. Bu durumda başvuru, zaman bakımından Anayasa Mahkemesinin yetkisi dışında kalmaktadır.

32. Açıklanan nedenlerle, başvuru konusu kararın 23/9/2012 tarihinden önce kesinleşmiş olduğu anlaşıldığından başvurunun, diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin "zaman bakımından yetkisizlik" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Yargılamanın Yenilenmesi Talebine Konu Dava Yönünden Adil Yargılanma Hakkının İhlali İddiası

33. 6216 sayılı Kanun'un "Bireysel başvuru usulü" kenar başlıklı 47. maddesinin (5) numaralı fıkrası şöyledir:

"Bireysel başvurunun, başvuru yollarının tüketildiği tarihten; başvuru yolu öngörülmemişse ihlalin öğrenildiği tarihten itibaren otuz gün içinde yapılması gerekir…."

34. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün "Başvuru süresi ve mazeret" başlıklı 64. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Bireysel başvurunun, başvuru yollarının tüketildiği tarihten, başvuru yolu öngörülmemişse ihlalin öğrenildiği tarihten itibaren otuz gün içinde yapılması gerekir."

35. Bireysel başvuruların, 6216 sayılı Kanun'un 47. maddesinin (5) numaralı fıkrası ile İçtüzük'ün 64. maddesinin (1) numaralı fıkrası uyarınca, başvuru yollarının tüketildiği tarihten, başvuru yolu öngörülmemiş ise ihlalin öğrenildiği tarihten itibaren otuz gün içinde Anayasa Mahkemesine doğrudan veya diğer mahkemeler yahut yurt dışı temsilcilikler vasıtasıyla yapılması gerekmektedir.

36. Başvuru konusu Bakırköy 2. Ağır Ceza Mahkemesinin 7/5/2013 tarih ve E.2009/76, K.2011/14 sayılı yargılamanın yenilenmesinin reddine dair ek kararı, Bakırköy 3. Ağır Ceza Mahkemesinin 29/5/2013 tarih ve 2013/487 D. İş sayılı itirazın reddine dair kararıyla kesinleşmiştir. Başvurucu temsilcisi 12/6/2013 tarihinde bu kararın kanun yararına bozulması için Adalet Bakanlığına başvurmuştur.

37. 5271 sayılı Kanun'un 309. maddesi gereğince hâkim veya mahkeme tarafından verilen ve istinaf veya temyiz incelemesinden geçmeksizin kesinleşen kararların Yargıtayca bozulmasını isteme hakkı yalnızca Adalet Bakanlığının takdirine bırakılmıştır. Dolayısıyla

başvurucunun kanun yararına bozma yoluna gidilmesi istemi, sadece Adalet Bakanlığının takdirini harekete geçirmeye yönelik bir taleptir. Bu kapsamda yapılan başvurular bireysel başvuru öncesinde tüketilmesi gereken bir yol olarak kabul edilmediğinden, bu yola gidilmesinin bireysel başvuru süresi üzerinde herhangi bir etkisi olmayacaktır (B. No: 2013/1751, 13/6/2013, § 16).

38. Somut olayda başvuru yolları, Bakırköy 3. Ağır Ceza Mahkemesinin 29/5/2013 tarih ve 2013/487 D. İş sayılı itirazın reddi kararıyla tüketilmiştir. Ret kararının başvurucuya ne zaman tebliğ edildiği dosya kapsamından tespit edilememiş ise de başvurucunun en geç Adalet Bakanlığına kanun yararına bozma yoluna gidilmesi talebinde bulunduğu 12/6/2013 tarihinde kararı öğrendiği kabul edilmelidir. Dolayısıyla nihai öğrenme tarihinin 12/6/2013, bireysel başvuru tarihinin de 10/3/2014 olduğu gözetildiğinde, bireysel başvuru için öngörülen otuz günlük sürenin geçtiği anlaşılmaktadır.

39. Açıklanan nedenlerle, başvuru yollarının tüketildiği tarihten itibaren otuz gün içinde yapılmayan bireysel başvurunun bu kısmının, diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin “süre aşımı” nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

c. Anayasa’nın 19. Maddesinin İhlal Edildiği İddiası

40. Başvurucunun Anayasa’nın 19. maddesiyle ilgili şikâyeti açıkça dayanaktan yoksun olmadığı gibi bu şikâyet için diğer kabul edilemezlik nedenlerinden herhangi biri de bulunmamaktadır. Bu nedenle, başvurunun bu bölümüne ilişkin olarak kabul edilebilirlik kararı verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

41. Anayasa’nın 19. maddesi şöyledir:

“Herkes, kişi hürriyeti ve güvenliğine sahiptir.

Şekil ve şartları kanunda gösterilen:

Mahkemelerce verilmiş hürriyeti kısıtlayıcı cezaların ve güvenlik tedbirlerinin yerine getirilmesi; bir mahkeme kararının veya kanunda öngörülen bir yükümlülüğün gereği olarak ilgilinin yakalanması veya tutuklanması; bir küçüğün gözetim altında ıslahı veya yetkili merci önüne çıkarılması için verilen bir kararın yerine getirilmesi; toplum için tehlike teşkil eden bir akıl hastası, uyuşturucu madde veya alkol tutkunu, bir serseri veya hastalık yayabilecek bir kişinin bir müessesede tedavi, eğitim veya ıslahı için kanunda belirtilen esaslara uygun olarak alınan tedbirin yerine getirilmesi; usulüne aykırı şekilde ülkeye girmek isteyen veya giren, ya da hakkında sınır dışı etme yahut geri verme kararı verilen bir kişinin yakalanması veya tutuklanması; halleri dışında kimse hürriyetinden yoksun bırakılamaz.

…”

42. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’nin (AİHS) 5. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

“1. Herkes özgürlük ve güvenlik hakkına sahiptir. Aşağıda belirtilen haller dışında ve yasanın öngördüğü usule uygun olmadan hiç kimse özgürlüğünden yoksun bırakılamaz:

a) Kişinin, yetkili bir mahkeme tarafından verilmiş mahkûmiyet kararı sonrasında yasaya uygun olarak tutulması;

…

e) Bulaşıcı bir hastalık yayabilecek bir kimsenin, bir akıl hastası, bir alkoliğin, uyuşturucu maddelere müptelâ bir kimsenin yahut bir serserinin kanuna uygun mevkufiyeti,

…”

43. 6216 sayılı Kanun’un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

“Mahkeme, … açıkça dayanaktan yoksun başvuruların kabul edilemezliğine karar verebilir.”

44. Özgürlüğünden mahrum bırakılmış bir kişinin beden ve ruh sağlığı, özgürlüğünün kısıtlanması sırasında yetkililer tarafından kendisine şiddet uygulanmasa veya yetkililerin kendisini aşağılama niyeti olmasa bile, cezanın infazı koşullarından etkilenebilir. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM), hukuka uygun olarak özgürlüğü kısıtlanan herkesin insan onuruna uygun tutulma koşullarına sahip olma hakkı bulunduğunu, alınan tedbirlerin uygulanma koşullarının kişiyi sıkıntıya ya da tutulmaya bağlı kaçınılmaz üzüntü seviyesini aşacak yoğunlukta bir ümitsizliğe sokmaması gerektiğini vurgulamaktadır (Kudla/Polonya, B. No: 30210/96, 26/10/2000, § 94).

45. AİHM ayrıca, AİHS’in özgürlüğü kısıtlanan bir kimsenin sağlık gerekçesiyle serbest bırakılması için hiçbir “genel zorunluluk” getirmediğini, ancak doğal olarak ortaya çıkan fiziksel ya da ruhsal rahatsızlıklardan kaynaklanan acının, yetkililerin sorumlu tutulabileceği tutulma koşullarından dolayı artması ya da artma riski bulunması halinde bu durumun AİHS’in 3. maddesi kapsamına girebileceğini belirtmektedir (Mouisel/Fransa, B. No: 67263/01, 14/11/2002, §§ 38-40). Bu bağlamda devletin, özgürlüğünden yoksun bıraktığı kişinin beden ve ruh sağlığından sorumluluğu bulunmaktadır.

46. AİHS, özgürlükten yoksun bırakılan kişilerin hastalıkları, sakatlıkları veya yaşlılıkları nedeniyle salıverilmelerini ve tedavi görmeleri için hastaneye yatırılmalarını öngörmemiştir. Ancak, tutulan hasta bir kişiye gerekli tıbbi yardımın verilmemesi acil bir duruma veya kişinin yoğun ve uzun süreli acı çekmesine yol açmış ise insanlık dışı muamele yasağı ihlal edilmiş olabilir. Örneğin akıl hastası tutuklu veya hükümlülere ceza evinde yeterli sağlık yardımında bulunulmaması AİHS’in 3. maddesine aykırılık oluşturabilir (Keenan/Birleşik Krallık, B. No: 27229 /95, 3/4/2001, § 111).

47. Başvurucu, rahatsızlığının cezaevi şartları veya yetkililerin uygulamalarından kaynaklanan nedenlerle kötüleştiği ve bu nedenlerle doğal olarak özgürlükten yoksun bırakılma nedeniyle ortaya çıkan ızdırap ve acının ötesinde bir ızdırap ve acıya maruz kaldığı yönünde bir şikâyette bulunmamaktadır. Cezasının infazı sırasında akıl hastalığına tutulan hükümlünün (başvurucunun) tedavi veya kontrollerinin ihmal edilmesi nedeniyle hastalığının ilerlediği yönünde de bir şikâyeti yoktur.

48. Başvurucu temsilcisi, başvurucunun cezasının infazı sırasında sağlık durumuyla ilgili hususlar dikkate alınarak özgürlükten yoksun bırakılma halinin sonlandırılmamasının hak ihlaline sebep olduğunu iddia etmiştir. Diğer bir anlatımla, bireysel başvuru kapsamındaki talebin, hastalık nedeniyle sağlık kurumunda tedavi edilme değil, “mahkûmiyet kararına bağlı olarak” cezaevinde tutulmanın, akıl hastalığı nedeniyle sonlandırılması yani serbest bırakılması olduğu görülmektedir. Dolayısıyla, başvurucunun akıl hastalığına rağmen ceza infaz kurumunda tutulduğu yönündeki şikâyetleri, Anayasa’nın özgürlük ve güvenlik hakkını düzenleyen 19. maddesi kapsamında değerlendirilmelidir.

49. Anayasa’nın 19. maddesinin birinci fıkrasında herkesin kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkına sahip olduğu ilke olarak ortaya konduktan sonra, ikinci ve üçüncü fıkralarında şekil

ve şartları kanunda gösterilmek şartıyla kişilerin özgürlüğünden mahrum bırakılabileceği durumlar sınırlı olarak sayılmıştır. Dolayısıyla kişinin özgürlük ve güvenlik hakkının kısıtlanması ancak Anayasa'nın anılan maddesi kapsamında belirlenen durumlardan herhangi birinin varlığı halinde söz konusu olabilir (B. No: 2012/1137, 2/7/2013, § 42).

50. Anayasa'nın "Temel hak ve hürriyetlerin sınırlanması" başlıklı 13. maddesinde temel hak ve hürriyetlerin, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasa'nın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabileceği, bu sınırlamaların, Anayasa'nın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve laik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamayacağı hükme bağlanmıştır. Anayasa'nın 19. maddesindeki kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının sınırlanabileceği durumların şekil ve şartlarının kanunda gösterilmesi ölçütü, Anayasa'nın 13. maddesindeki temel hak ve hürriyetlerin ancak kanunla sınırlanabileceğine dair kural ile uyumludur (B. No: 2012/1303, 21/11/2013, § 30).

51. Kişi hürriyeti ve güvenliğine ilişkin sınırlamaların, kanunda belirtilen esas ve usule uygunluğunu sağlama yükümlülüğü ilke olarak idari organlara ve derece mahkemelerine aittir. İdare organları ve mahkemeler esas ve usule ilişkin hukuk kurallarına uymakla yükümlüdürler. Anayasa'nın 19. maddesinin amacı bireyi keyfi bir şekilde özgürlüğünden alıkoymaya karşı korumak olup, maddede öngörülen istisnai hâllerde kişi özgürlüğüne getirilecek sınırlamaların maddenin amacına uygun olması ve keyfi uygulamaya yol açmaması gerekir (B. No: 2012/1137, 2/7/2013, § 44).

52. Başvurucu, akıl hastası olduğu için hürriyetinden yoksun bırakılmamış, "mahkûmiyet kararına bağlı olarak" cezaevinde iken akıl hastalığına yakalanmıştır. 5275 sayılı Kanun'un 78. ve 81. maddelerinde hükümlü ve tutukluların sağlık durumunun takibi ve infaza engel bir durumda yapılacaklar belirtilmiştir. Başvurucu temsilcisinin, başvurucunun sağlık durumundan (akıl hastalığı) dolayı salıverilmesine ilişkin yargı makamlarından talepte bulunması üzerine bu mevzuat çerçevesinde ilgili kurumlardan adli raporlar talep edilmiştir.

53. Kanuna uygun şekilde "mahkûmiyet kararına bağlı olarak" cezaevinde tutulan başvurucunun sağlık durumuyla ilgili yukarıda belirtilen kurul raporları dikkate alındığında, başvurucunun durumu, sürekli hastalık, sakatlık ve kocama hali kapsamında değerlendirilmemiştir. Başvurucunun rahatsızlığının acil bir duruma veya kişinin yoğun ve uzun süreli acı çekmesine yol açtığı yönünde bir tespit de bulunmamaktadır. Bununla birlikte, atipik piskotip bozukluk nedeniyle başvurucunun "yüksek güvenlikli sağlık kuruluşunda koruma ve tedavi altına alınmasının uygun olacağı" belirtilmiştir (§ 18).

54. Başvurucu alınan raporlar doğrultusunda, Bakırköy Cumhuriyet Başsavcılığının 11/03/2014 tarih ve 2012/1-3379 sayılı "Sağlık Kurumunda Koruma ve Tedavi Altına Alınmak Üzere İnfazın Geri Bırakılması ve Tahliye Kararı" uyarınca bulunduğu Metris R Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumundan tahliye edilerek, Bakırköy Prof. Dr. Mazhar Osman Ruh Sağlığı ve Sinir Hastalıkları Eğitim ve Araştırma Hastanesinin yüksek güvenlikli bölümüne sevk edilmiştir. Diğer bir anlatımla, cezasının infazı sırasında akıl hastalığına tutulan hükümlünün (başvurucunun) iyileşinceye kadar yüksek güvenlikli sağlık kurumunda koruma ve tedavi altına alınmasına karar verilerek, kapalı ceza infaz kurumundan tahliyesi sağlanmıştır.

55. Başvurucunun sağlık durumunun yukarıda bahsedilen raporlarla tespitine kadar "mahkûmiyet kararına bağlı olarak" cezaevinde tutulmasının, insanlık dışı veya aşağılayıcı bir ceza/muamele olarak değerlendirilmesine neden olabilecek bir olgunun bulunmadığı,

başvurucunun bu süre zarfında cezaevinde tutulma nedeniyle ilgili olarak gerek cezaevi koşullarından kaynaklı gerekse yetkililerce yapılan uygulamalardan hukuka aykırı bir durum da bulunmamaktadır.

56. Savcılık makamı, salıverilme talebinden sonra ilgili kurumlardan başvurucu hakkında adli rapor tanzim edilmesi talebinde bulunmuş ve başvurucunun sağlık durumunun tespitine yönelik her türlü araştırmayı yapmıştır. Başvurucu, alınan raporlar doğrultusunda akıl hastalığının tedavisinin için Bakırköy Prof. Dr. Mazhar Osman Ruh Sağlığı ve Sinir Hastalıkları Eğitim ve Araştırma Hastanesinin yüksek güvenlikli bölümüne gecikilmeksizin sevk edilmiştir. Başvurucunun tahliye tarihine kadar geçen evrede özgürlüğüne getirilen sınırlamaların bir mahkûmiyet kararına dayalı olduğu ve yetkililerin bu evredeki işlemlerinin keyfi uygulamaya yol açacak nitelikte bulunmadığı anlaşılmaktadır.

57. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun Anayasa'nın 19. maddesinde güvence altına alınan özgürlük ve güvenlik hakkının ihlal edilmediğine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle,

A. Başvurucunun,

1. Mahkûmiyet kararına konu asıl dava yönünden adil yargılanma hakkının ihlali iddiasının “zaman bakımından yetkisizlik”,

2. Yargılamanın yenilenmesi talebine konu dava yönünden adil yargılanma hakkının ihlali iddiasının “süre aşımı”,

nedenleriyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

3. Anayasa’nın 19. maddesinin ihlal edildiği iddiasının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 19. maddesinde güvence altına alınan özgürlük ve güvenlik hakkının İHLAL EDİLMEDİĞİNE,

C. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde bırakılmasına,

10/12/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

TEZCAN KARAKUŞ CANDAN VE DİĞERLERİ

B. No: 2014/5809 | Karar tarihi: 10.12.2014

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/5809

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

TEZCAN KARAKUŞ CANDAN VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/5809)

Karar Tarihi: 10/12/2014

R.G. Tarih-Sayı: 4/4/2015-29316

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Alparslan ALTAN

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Osman Alifeyyaz PAKSÜT

Muammer TOPAL

M. Emin KUZ

Raportör : Elif KARAKAŞ

Başvurucular : 1-Tezcan KARAKUŞ CANDAN

2- Özden GÜNGÖR

3- Ayşegül ORUÇKAPTAN

4- Mert GÜVENÇ

5- Emre SEVİM

6- Sema AKSOY

Vekili : Av. Haydar DİKTAŞ

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucular, Tarım ve Köyişleri Bakanlığının 21/5/2010 tarihli, Ankara Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulunun 2/7/2010 tarihli kararıyla uygun görülen, 1/10000 ölçekli Atatürk Orman Çiftliği Alanları Nazım İmar Planı ve I. Derece Doğal ve Tarihi Sit Alanı Koruma Amaçlı Nazım İmar Planı, 1/10000 ölçekli Ulaşım Şeması ve 1/1000 ölçekli Ulaşım Uygulama Projesinin kabul edilmesine ilişkin Ankara Büyükşehir Belediye Meclisinin

13/8/2010 tarihli işlemine karşı açılan davada İdare Mahkemesince verilen yürütmeyi durdurma kararının yerine getirilmediğini, Ankaralıların sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama haklarına müdahale edildiğini belirterek Anayasa'nın 17., 36. ve 56. maddelerinde güvence altına alınan haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşler ve ihlallerin tespitine karar verilmesi talebinde bulunmuşlardır.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvurular, 29/4/2014 tarihinde Anayasa Mahkemesine doğrudan yapılmıştır. Dilekçe ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesi neticesinde Komisyona sunulmasına engel bir eksikliğin bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. 2014/5810, 2014/5811, 2014/5812, 2014/5813 ve 2014/5854 bireysel başvuru numaralı dosyaların, "konu yönünden hukuki irtibat" nedeniyle esaslarının kapatılarak 2014/5809 numaralı bireysel başvuru ile birleştirilmesine, incelemenin 2014/5809 numaralı bireysel başvuru üzerinden yürütülmesine karar verilmiştir.

4. İkinci Bölüm Üçüncü Komisyonunca, başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

5. Başvuru formları ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

6. Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği (TMMOB) Peyzaj Mimarları Odası, TMMOB Çevre Mühendisleri Odası, TMMOB Mimarlar Odası (Ankara Şubesi), TMMOB Şehir Plancıları Odası (Ankara Şubesi), TMMOB Ziraat Mühendisleri Odası ve Ankara Barosu Başkanlığı tarafından Tarım ve Köyişleri Bakanlığının 21/5/2010 tarihli, Ankara Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulunun 2/7/2010 tarihli kararıyla uygun görülen 1/10000 ölçekli Atatürk Orman Çiftliği (AOÇ) Alanları Nazım İmar Planı ve I. Derece Doğal ve Tarihi Sit Alanı Koruma Amaçlı Nazım İmar Planı, 1/10000 ölçekli ulaşım şeması ve 1/1000 ölçekli Ulaşım Uygulama Projesinin kabul edilmesine ilişkin Ankara Büyükşehir Belediye Meclisinin 13/8/2010 tarihli işleminin iptali istemiyle İdare Mahkemesinde dava açılmıştır.

7. Ankara 5. İdare Mahkemesinin 10/2/2014 tarih ve E.2011/879 sayılı kararıyla, "…dava konusu işlemin, planlama hiyerarşisine yönelik ilkelere uygun olmadığı, nazım imar planı tekniği ve ilkelerine uygun hazırlanmadığı, nazım plan kararları ile getirilen fonksiyonların dağılımının AOÇ'nin kuruluş amacına uygun olmadığı, nazım plan kararları ile getirilen fonksiyonların 1. Derece Doğal ve Tarihi Sit Alanı'na uygun olmadığı, planla getirilen ikili fonksiyonların kullanımına yönelik plan notlarında açıklama getirilmediği, plan notları ile ilgili belirsizlikler bulunduğu, ulaşım şemasının hazırlanmasında ön inceleme ve değerlendirme yapılmadığı, bilimsel bir altyapının bulunmadığı, peyzaj ekoloji prensiplerinin göz ardı edildiği, dolayısıyla imar mevzuatı, şehircilik ilkeleri, planlama esasları ve kamu yararına aykırı olduğu…" gerekçesiyle yürütmenin durdurulmasına karar verilmiştir. Anılan karar başvurucular tarafından 24/3/2014 ve 25/3/2014 tarihlerinde öğrenilmiştir.

8. Anılan karar davalı idarelere 25/3/2014 tarihinde tebliğ edilmiş olup, Kültür ve Turizm Bakanlığı Hukuk Müşavirliğinin 31/3/2014 tarih ve 63359 sayılı yazısı ile kararın gereği iş ve işlemlerin yapılacağı bildirilmiş, Kültür ve Turizm Bakanlığı Ankara I Nolu Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulunun 3/4/2014 tarihli ve 1409 sayılı kararı ile yürütmenin

durdurulması kararına uyulmasına karar verilmiş, bu karar davacılara 7/4/2014 tarihinde tebliğ edilmiş, Ankara Büyükşehir Belediye Başkanlığı da 7/4/2014 tarihli ve 12229 sayılı yazısı ile yürütmenin durdurulmasına ilişkin kararın idarece incelendiğini ve gereğinin yapıldığını belirtmiştir.

9. Başvurucular, 29/4/2014 tarihinde, söz konusu yürütmeyi durdurma kararının yerine getirilmediği, Atatürk Orman Çiftliği arazisi üzerinde inşa edilmekte olan bina ve eklentilerine ilişkin inşaat faaliyetinin tüm hızıyla sürdüğü ve bu durumun hak ihlaline neden olduğu iddiasıyla bireysel başvuruda bulunmuşlardır.

10. Başvurucular şahısları adına bireysel başvuruda bulunmakla birlikte birinci başvurucu TMMOB Mimarlar Odası Ankara Şubesi Başkanı, ikinci başvurucu TMMOB Ziraat Mühendisleri Odası Başkanı, üçüncü başvurucu TMMOB Peyzaj Mimarları Odası Başkanı, dördüncü başvurucu TMMOB Çevre Mühendisleri Odası İkinci Başkanı, beşinci başvurucu TMMOB Şehir Plancıları Odası Ankara Şubesi Başkanı ve altıncı başvurucu ise avukat olduğunu belirtmiştir.

B. İlgili Hukuk

11. 10/7/2004 tarih ve 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu'nun "Büyükşehir, ilçe ve ilk kademe belediyelerinin görev ve sorumlulukları" başlıklı 7. maddesinin (b) fıkrası şöyledir:

"Çevre düzeni plânına uygun olmak kaydıyla, büyükşehir belediye ve mücavir alan sınırları içinde 1/5.000 ile 1/25.000 arasındaki her ölçekte nazım imar plânını yapmak, yaptırmak ve onaylayarak uygulamak; büyükşehir içindeki belediyelerin nazım plâna uygun olarak hazırlayacakları uygulama imar plânlarını, bu plânlarda yapılacak değişiklikleri, parselasyon plânlarını ve imar ıslah plânlarını aynen veya değiştirerek onaylamak ve uygulanmasını denetlemek; nazım imar plânının yürürlüğe girdiği tarihten itibaren bir yıl içinde uygulama imar plânlarını ve parselasyon plânlarını yapmayan ilçe ve ilk kademe belediyelerinin uygulama imar plânlarını ve parselasyon plânlarını yapmak veya yaptırmak."

12. 24/3/1950 tarih ve 5659 sayılı Atatürk Orman Çiftliği Müdürlüğü Kuruluş Kanununa 21/6/2006 tarih ve 5524 sayılı Kanun ile eklenen Ek Madde 1 şöyledir:

"24/3/1950 tarihli ve 5659 sayılı Atatürk Orman Çiftliği Müdürlüğü Kuruluş Kanunu hükümleri uyarınca, bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihte Atatürk Orman Çiftliği dahilinde bulunan arazilerle ilgili olarak Tarım ve Köyişleri Bakanlığının uygun görüşü ile Ankara Büyükşehir Belediyesi ilgili mer'i mevzuat uyarınca öncelikle üst ölçekli plan ve koruma amaçlı imar planı ve bunlara uygun her türlü imar planlarını yapmaya ve yaptırmaya yetkilidir. Bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihe kadar üçüncü şahıslarla Atatürk Orman Çiftliği arasındaki hukukî ihtilafların çözümü için imar planlarının uygulanmasında sınırları dolayısıyla müstakil ada ve parsel yapılamayan Atatürk Orman Çiftliğine ait araziler, imar uygulamalarında bütünlük sağlanması açısından mülkiyet hakkını azaltmamak ve herhangi bir değer kaybına sebebiyet vermemek kaydıyla, hukukî ihtilafların olduğu plan bölgesindeki ada ve parsellerde toplanabilir.

Tarım ve Köyişleri Bakanlığının uygun görüşü ile imar planlarına uygun olmak şartı ile yol, meydan, alt geçit, üst geçit ve raylı toplu taşım araçları, yer altı tünelleri ve yer altı hizmetleri için gerekli arazi ile dere ıslahı yapılması planlanan araziler üzerinde, kamu yararı ve hizmetin gerekleri dikkate alınmak suretiyle bedelsiz olarak Ankara Büyükşehir Belediyesi lehine intifa hakkı tesis edilir.

Tarım ve Köyişleri Bakanlığının uygun görüşü ile Atatürk Orman Çiftliği arazilerinin onaylı imar planlarında görülen hayvanat bahçesi 10 yılı aşmamak üzere herhangi bir şekilde Tarım ve Köyişleri Bakanlığı ve Atatürk Orman Çiftliği tüzel kişiliğine bir külfet ve yükümlülük getirmemesi kaydı ile Atatürk Orman Çiftliği Müdürlüğü ile Ankara Büyükşehir Belediye Başkanlığı arasında yapılacak bir protokolle Ankara Büyükşehir Belediyesi lehine intifa hakkı tesis edilebilir. Tarım ve Köyişleri Bakanlığının uygun görüşü üzerine Hayvanat Bahçesi içerisindeki işletmeler tahsis amacına uygun olarak Büyükşehir Belediyesi tarafından üçüncü şahıslara kiraya verilebilir.

Büyükşehir Belediyesine tahsis edilen araziler, Büyükşehir Belediyesince hiçbir şekilde maddede belirtilen amaçlar dışında kullanılamaz. Yukarıdaki fıkralarda belirtilen amaca aykırı kullanımlara teşebbüsün ve/veya kullanımın tespiti halinde bu arazilerin intifa ve/veya işletme hakkı Atatürk Orman Çiftliği Müdürlüğüne derhal iade edilir.

Atatürk Orman Çiftliği arazileri üzerinde konut, ticaret ve sanayi amaçlı yapılaşma yapılamaz.”

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

13. Mahkemenin 10/12/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, 29/4/2014 tarih ve 2014/5809 numaralı bireysel başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucuların İddiaları

14. Başvurucular, Atatürk Orman Çiftliği (AOÇ) arazisi üzerinde uygulanması kararlaştırılan plan ve projelerin kentsel tarım modelinin ilk örneği olan AOÇ’nin tarihsel kimliği ve amacına aykırı olduğunu, açılan iptal davasında İdare Mahkemesince verilen yürütmenin durdurulmasına ilişkin kararın idarelerce yerine getirilmediğini, söz konusu yargı kararına rağmen arazi üzerindeki inşaat faaliyetlerinin devam ettiğini, Ankara’da yaşayan vatandaşlar olarak sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşamanın anayasal hakları olduğunu belirterek Anayasa’nın 17., 36. ve 56. maddelerinde güvence altına alınan haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

B. Değerlendirme

15. Anayasa’nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası şöyledir:

“Herkes, Anayasada güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerinden, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi kapsamındaki herhangi birinin kamu gücü tarafından, ihlal edildiği iddiasıyla Anayasa Mahkemesine başvurabilir. ...”

16. 30/3/2011 tarih ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun’un “Bireysel başvuru hakkı” kenar başlıklı 45. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

“Herkes, Anayasada güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerinden, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve buna ek Türkiye’nin taraf olduğu protokoller kapsamındaki herhangi birinin kamu gücü tarafından, ihlal edildiği iddiasıyla Anayasa Mahkemesine başvurabilir.”

17. 6216 sayılı Kanun’un “Bireysel başvuru hakkına sahip olanlar” kenar başlıklı 46. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

“Bireysel başvuru ancak ihlale yol açtığı ileri sürülen işlem, eylem ya da ihmal nedeniyle güncel ve kişisel bir hakkı doğrudan etkilenenler tarafından yapılabilir.

18. 6216 sayılı Kanun'un 46. maddesinde kimlerin bireysel başvuru yapabileceği sayılmış olup, anılan maddenin (1) numaralı fıkrasına göre, bir kişinin Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunabilmesi için üç temel ön koşulun birlikte bulunması gerekmektedir. Bu önkoşullar, başvuruya konu edilen ve ihlale yol açtığı ileri sürülen kamu gücü eylem veya işleminden ya da ihmalinden dolayı, başvurucunun "güncel bir hakkının ihlal edilmesi", bu ihlalden dolayı "kişisel olarak" ve "doğrudan" etkilenmiş olması ve bunların sonucunda başvurucunun kendisinin mağdur olduğunu ileri sürmesi gerekir (B. No: 2013/6179, 20/3/2014, § 24).

19. Bu üç temel koşula ilave olarak anılan Kanun'un 45. maddesinin (1) numaralı fıkrasına göre Anayasa Mahkemesine ancak Anayasa'da güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerden, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (AİHS) ve buna ek Türkiye'nin taraf olduğu protokoller kapsamındaki herhangi birinin ihlal edildiği iddiasıyla başvurulabilir. Buradan çıkan sonuca göre Anayasa'da güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerden, AİHS ve buna ek Türkiye'nin taraf olduğu protokoller kapsamında bir hakkı doğrudan etkilenmeyen kişi "mağdur" statüsü kazanamaz (B. No: 2013/6179, 20/3/2014, § 25).

20. Bireysel başvuruda "mağdur" kavramı, davada menfaat veya dava ehliyeti gibi kurallardan bağımsız bir şekilde yorumlanır (Gorraiz Lizarraga ve Diğerleri/İspanya, B. No: 62543/00, 10/11/2004, § 35). Ayrıca mağdur kavramının yorumu, günümüzde toplumun koşulları ışığında değişime tabi olup, bu kavram aşırı biçimcilikten uzak bir şekilde uygulanmalıdır (Gorraiz Lizarraga ve Diğerleri/İspanya, § 38), (B. No: 2014/11438, 24/7/2014, § 20).

21. Kendilerinin belirli bir işlemden doğrudan etkilenme tehdidiyle ya da tehlikesiyle karşı karşıya olduklarını ve dolayısıyla potansiyel olarak mağdur olduklarını iddia eden başvurucular ile yalnızca ulusal hukukları değiştirmeyi veya toplumun menfaatinin korunmasını amaçlayan başvurular arasında dikkatli bir ayrım yapılmalıdır. Bu son bahsedilen türdeki ve içtihatta "halk davası" (actio popularis) olarak isimlendirilen başvurular, bireysel başvuru hakkı kapsamında kabul edilmemiştir (Klass ve Diğerleri/Almanya, B.No: 5029/71, 6/9/1978, §33). Dolayısıyla bireylerin, kendi bireysel haklarının ihlal edildiğini ileri sürmeksizin, toplumun menfaatlerinin ihlal edildiği iddiasıyla Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunma hakları bulunmamaktadır (B. No: 2014/11438, 24/7/2014, § 20).

22. Somut olayda, başvuruculaların ihlale neden olduğunu ileri sürdükleri kamu gücü işlemi, Atatürk Orman Çiftliği arazisi üzerinde uygulanması kararlaştırılan nazım imar planları, ulaşım şeması ve ulaşım uygulama projesinin kabul edilmesine ilişkin Ankara Büyükşehir Belediye Meclisinin 13/8/2010 tarihli işlemi olup, bu işlem nedeniyle başvuruculaların mağdur statüsüne sahip olup olmadığının tespit edilmesi gerekmektedir.

23. Başvurucular tarafından, AOÇ arazisinin tarımsal amaçla kurulduğu, başvuruya konu planlarda öngörüldüğü gibi kentsel yeşil alan-rekreasyon alanı olarak tasarlanmadığı, başvuruya konu plan ve projelerin AOÇ'nin kuruluş amacına aykırı olduğu, çevrenin tüm insanların ortak varlığı olduğu, korunmasının gelecek kuşakların haklarını da etkilediği; Ankara'da yaşayan bir yurttaş ve başvuru konusu meclis kararının iptali istemiyle dava açan kamu tüzel kişiliklerinin temsilcileri olarak anayasal haklarının ihlal edildiği ileri sürülmüştür.

24. Görüldüğü üzere başvurucular tarafından kamu yararı temelli genel ifadelere yer verilmiş, ancak, ihtilaf konusu meclis kararı ile uygulamaya geçirilen plan ve projeler

nedeniyle bireysel olarak doğrudan maruz kalınan sağlık, mülkiyet, özel hayat vb. hususlara yönelik somut bir etkiden ise bahsedilmemiştir.

25. Başvurucular, başvuruya emsal teşkil etmek üzere AİHM tarafından esastan incelenmiş olan Taşkın ve Diğerleri/Türkiye, Okyay ve Diğerleri/Türkiye, Lopez Ostra/İspanya ve Öneryıldız/Türkiye kararlarından bahsetmiş ise de; söz konusu kararlarda, ihlal iddiasında bulunanlar tarafından yaşadıkları yerin yakınında bulunan tesislerin faaliyetlerinin (siyanürle altın çıkarma; termik santralden yayılan tehlikeli gaz; deri atığı arıtma tesisinden çıkan duman, koku ve kirlilik; çöp toplama alanında meydana gelen metan gazı patlaması) kendi sağlık ve yaşamları açısından risk oluşturduğunun ileri sürüldüğü (bkz. AİHM, Taşkın ve Diğerleri/Türkiye, B.No: 46117/99, 10/11/2004; Okyay ve Diğerleri/Türkiye, B.No: 36220/97, 12/7/2005; Lopez Ostra/İspanya, B.No: 16798/90, 9/12/1994; Öneryıldız/Türkiye, B.No: 48939/99, 30/11/2004), dolayısıyla söz konusu faaliyetler ile başvurucuları arasında doğrudan ve kişisel bir bağın kurulduğu, somut başvuru açısından ise böyle bir bağın kurulamadığı görülmektedir.

26. Buna göre, başvuruya konu meclis kararı ile AOÇ arazisi üzerinde uygulamaya geçirilen plan ve projelerin başvurucuları güncel ve kişisel olarak doğrudan etkilediğinin başvurucular tarafından ortaya konulamadığı görüldüğünden başvurucuların mağdur statülerinin bulunmadığı anlaşılmaktadır.

27. Açıklanan nedenlerle, başvurucuların ihlale neden olduğunu ileri sürdükleri hususların mağduru olmadıkları anlaşıldığından, başvurunun diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin “kişi yönünden yetkisizlik” nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

28. Üye Osman Alifeyyaz PAKSÜT bu sonuca farklı gerekçeyle katılmıştır.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle, başvuruların KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA, yargılama giderlerinin başvurucular üzerinde bırakılmasına, 10/12/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

FARKLI GEREKÇE

1. Başvurucular, Anayasa’nın 135. maddesinde tanımlanan kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının yönetici ve temsilcileridirler. Başvuru her ne kadar bireysel olarak yapılmışsa da, Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği (TMMOB), Peyzaj Mimarları Odası, TMMOB Çevre Mühendisleri Odası, TMMOB Mimarlar Odası Ankara Şubesi, TMMOB Şehir Plancıları Odası Ankara Şubesi, TMMOB Ziraat Mühendisleri Odası ve Ankara Barosu Başkanlığı tarafından Tarım ve Köyişleri Bakanlığının 21/5/2010 tarihli, Ankara Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulunun 2/7/2010 tarihli kararıyla uygun görülen 1/10000 ölçekli Atatürk Orman Çiftliği (AOÇ) Alanları Nazım İmar Planı ve 1. Derece Doğal ve Tarihi Sit Alanı Koruma Amaçlı Nazım İmar Planı, 1/10000 ölçekli ulaşım şeması ve 1/1000 ölçekli ulaşım Uygulama Projesinin kabul edilmesine ilişkin Ankara Büyükşehir Belediye Meclisinin 13/8/2010 tarihli işleminin iptali istemiyle Ankara 5. İdare Mahkemesinde açılan davanın taraflarıdırlar.

2. İdare Mahkemesi, davacıların ehliyeti yönünden bir sorun görmemiş ve 10/2/2014 tarihli, E.2011/879 sayılı kararıyla, davacıların talebi doğrultusunda yürütmenin durdurulmasına karar vermiştir.

3. Buna göre başvuruculaların, iptalini istedikleri işlemle ilgili kişisel menfaatleri ve mağdur statüsü bir yargı merciinin kararıyla kabul edilmiş ve başvurucular lehine bu yönden hukuk güvencesi doğmuştur. Bireysel başvurunun ikincil niteliği gereği, Anayasa Mahkemesi temyiz mercii gibi hareket edemez devam etmekte olan bir yargı sürecinde yerel bir mahkemece tanınan bir hakkı, başvurucu aleyhine yok sayamaz. Bu nedenle bireysel başvurunun "kişi yönünden yetkisizlik" gerekçesiyle reddi, hukuk devletinin temel ilkelerinden olan hukuk güvenliğine aykırıdır.

4. Anayasa Mahkemesine yapılan bireysel başvurularda, "kişi yönünden yetkisizlik" nedeniyle başvurunun kabul edilmezliğine karar verilmesi için yapılacak incelemede diğer ulusal yargı mercilerin kararlarının bağlayıcı ve aynen uygulanabilir olmayacağı ve "mağdur" sıfatının Anayasa Mahkemesinin bağımsız değerlendirmesine bağlı bulunduğu her ne kadar ileri sürülebilirse de, bu farklılık temel hak ve özgürlükleri daraltıcı değil genişletici yönde değerlendirilmelidir. Başka bir deyişle, idari yargı merciinin açılan bir davayı, davacının ehliyeti yönünden reddetmesi halinde dahi Anayasa Mahkemesi, başvurucunun kamu gücü kullanılarak yapılan bir idari işlemden dolayı mağdur olduğuna karar verebilir. Buna karşılık, idari yargının dava ehliyetini kabul etmesine rağmen Anayasa Mahkemesinin "kişi yönünden yetkisizlik" kararı vermesi, bireysel başvurunun amacıyla da bağdaşan bir durum olmayacaktır.

5. Anayasa Mahkemesinin derece mahkemelerince kabul edilmiş bir hususu geçersiz sayması, bir idare mahkemesince verilen kararın kanun yolu incelemesini yapmaya ve mağdur sıfatının kabulü yönünden kararı onamaya veya bozmaya yetkili olan üst merciin (Danıştay veya Bölge İdare Mahkemesi) yerine geçmesi demek olur. Anayasa'nın 148. ve Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında 6216 sayılı Kanun'un 49. maddeleri ile açıkça yasaklanmış olan böyle bir uygulamanın hukuki dayanağı yoktur.

6. Başvurunun bir "halk davası" (actio popularis) olarak nitelendirilmesi de mümkün değildir. Başvurucular, temsil ettikleri ve idari yargıda dava ehliyetine sahip olduğu kabul edilen kurumların menfaatini bireysel olarak da takip etmek hakkına sahiptirler. Başvuruculaların daha önce kurumlarını temsilen idari yargıda açtıkları davadaki çıkarlarının ve idari işlemden doğan mağdur statülerinin bireysel olarak hareket edildiğine kesintiye uğradığını veya ortadan kalktığını kabul etmek için haklı bir neden yoktur. Mağduriyetin tek başına veya diğer pek çok kişi ile birlikte yaşanması, başvurucu yönünden sonucu etkilemez. Bu nedenle, başvurunun bir "halk davası" olduğu söylenemez.

7. Bu nedenlerle, başvuruların "kişi yönünden yetkisizlik" gerekçesiyle reddine katılmamaktayım.

8. Başvuruların, idari ve yargısal başvuru yollarının tamamının tüketilmiş olması yönünden incelenmesine gelince, Anayasanın 17, 36 ve 56. maddelerinde güvence altına alınan haklarının ihlal edilmesine karşı yargı sürecinin hangi aşamada olduğunun ve etkili giderim yolları bulunup bulunmadığının değerlendirilmesi gerekir.

9. Başvuruculaların İdare Mahkemesinde açtıkları davada, iptali istenen idari işlemin başvuruculaların Anayasa'nın 17. maddesiyle güvence altına alınan yaşam hakkı ve 56. maddesiyle korunan sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkı yönünden mağduriyetlerine yol açıp açmayacağı, henüz kesin bir hükümle tespit edilmiş değildir. Bu konuda İdari yargı sürecinin kesin hükümle sonuçlanmasının beklenmesi gerekeceğinden, başvuruların bahse konu Anayasa maddeleri yönünden yargısal yolların tüketilmemiş olması nedeniyle, kabul edilmezliğine karar verilmesi gerekir.

10. Başvurucular ayrıca Anayasa'nın 36. maddesinde yer alan adil yargılanma haklarının da ihlal edildiğini öne sürmüşlerdir. Gerçekten de, başvurucular lehine verilmiş olan bir yürütmeyi durdurma kararının fiilen uygulanmaması, uygulattırılmaması, Anayasa'nın 138. maddesine açık bir aykırılık olduğu kadar, başvurucuların Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma haklarının kapsamı içinde bulunan, mahkemeden aldıkları kararı uygulattırma haklarının da açıkça ihlalini oluşturur. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin Taşkın v.Türkiye kararında da belirtildiği gibi "yargı kararlarının fiilen boşa çıkartılması, hukukun üstünlüğü ve hukuk güvenliği ilkelerine dayalı olan hukuk devletine zarar verecektir".

11. Bununla birlikte, Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru yolunun ikincil niteliği gereği, başvurucuların İdare Mahkemesinden aldıkları kararın uygulanmamasından doğan mağduriyetlerinin bireysel başvuru hakkının kullanılmasından önce, etkili bir şekilde giderimi için idari ve kanuni yollar olup olmadığına ve bunların da tüketilip tüketilmediğine bakılması gerekir.

12. Yargı kararlarını uygulamamak veya uygulattırmamak şeklindeki eylemler, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu kapsamında suç teşkil eden, ayrıca ilgililerin statüsüne göre farklı disiplin cezalarını gerektiren eylemlerdir. Bunlara karşı hukukumuzda cezai ve hukuki yaptırımlar bulunmaktadır. İlgililerin sorumluluğundan kaynaklanan hukuki veya cezai yollara başvurulduğunda, çoğu kere sonuç alınabildiği, yargı kararlarını uygulamayan kamu görevlilerinin bazı cezalara çarptırılabildikleri bilinmektedir. Bu hukuki veya cezai yollarının etkisiz olduğu söylenemez. Bu nedenle, yürütmeyi durdurma kararının uygulanmaması şeklindeki hukuksuzluğa karşı Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruya gelinmeden önce yasalarda mevcut olan cezai ve hukuki yolların denemesi, ancak bunların etkisiz kaldığı veya giderim sağlamadığı anlaşıldıktan sonra bireysel başvuru hakkının kullanılması gerekir.

13. Anayasa Mahkemesine bireysel başvurunun ikincil niteliği gereği, yürütmeyi durdurma kararının yerine getirilmemesi suretiyle gösterilen hukuksuzluğa bu aşamada müdahale edilmesi mümkün değildir. Korunması gereken menfaatin çok büyük veya çok sayıda bireyi ilgilendiriyor olması da bu durumu değiştirmemektedir.

14. Sonuç itibariyle, başvuruların kabul edilmezliğine ilişkin karara, kişi yönünden yetkisizlik gerekçesine katılmamakla beraber, yukarıdaki nedenlerle karşı çıkmıyorum.

Üye Osman Alifeyyaz PAKSÜT

CİHAN MEHMETOĞLU VE ERKAN DEMİR

B. No: 2014/7036 | Karar tarihi: 10.12.2014

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/7036

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

CİHAN MEHMETOĞLU VE ERKAN DEMİR BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/7036)

Karar Tarihi: 10/12/2014

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Alparslan ALTAN

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Osman Alifeyyaz PAKSÜT

Muammer TOPAL

M. Emin KUZ

Raportör Yrd. : Derya ATAKUL

Başvurucular : Cihan MEHMETOĞLU

Erkan DEMİR

Vekilleri : Av. Seher ÖZMEN ORMAN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucular, “kasten yaralama” suçunu işledikleri iddiasıyla yargılandıkları davanın halen devam ettiğini ve makul sürede yargılama yapılmadığını belirterek, adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşler ve manevi tazminat talebinde bulunmuşlardır.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 22/5/2014 tarihinde Anayasa Mahkemesine doğrudan yapılmıştır. İdari yönden yapılan ön incelemede başvurunun Komisyona sunulmasına engel bir durumunun bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. İkinci Bölüm Birinci Komisyonunca, 25/7/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik incelemesi Bölüm tarafından yapılmak üzere, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Bölüm Başkanı tarafından 26/9/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru konusu olay ve olgular ile başvurunun bir örneği, görüş için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir. Adalet Bakanlığının 30/10/2014 tarihli yazısında, Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarına ve bu kapsamda sunulan görüşlerine atfen, başvuru hakkında görüş sunulmayacağı bildirilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru formu ve ekleri ile başvuruya konu yargılama dosyası içeriğinden tespit edilen ilgili olaylar özetle şöyledir:

7. Başvurucular, Kızıltepe Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından "nitelikli yağma, yağma suçuna teşebbüs ve neticesi sebebiyle ağırlaştırılmış kasten yaralama" suçlarından yürütülen soruşturma kapsamında 22/4/2007 tarihinde gözaltına alınarak, aynı tarihte Kızıltepe Sulh Ceza Mahkemesince "nitelikli yağma ve yağma suçuna teşebbüs" suçlarından tutuklanmışlardır.

8. Kızıltepe Cumhuriyet Başsavcılığı, 9/8/2007 tarih ve 2007/1163 Soruşturma, 2007/66 Karar sayılı ayırma kararı ile başvurucular hakkında "nitelikli yağma ve yağma suçuna teşebbüs" suçlarına ilişkin soruşturma dosyasının ayrılmasına karar vermiştir.

9. Kızıltepe Cumhuriyet Başsavcılığı, başvurucular hakkında, "neticesi sebebiyle ağırlaştırılmış kasten yaralama" suçundan soruşturmaya devam ederek, 30/3/2010 tarih ve 2007/1163 Soruşturma sayılı iddianame ile "kasten yaralama" suçunu işledikleri iddiasıyla kamu davası açmıştır.

10. Kızıltepe 2. Asliye Ceza Mahkemesince, E.2010/233 sayılı dava dosyasında yargılamaya başlanmış olup, yargılama halen anılan Mahkemede devam etmektedir.

11. Başvurucular, 22/5/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuşlardır.

B. İlgili Hukuk

12. 26/9/2004 tarih ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 86. maddesinin (2) numaralı fıkrası, (3) numaralı fıkrasının (e) bendi ile 87. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (c) bendi.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

13. Mahkemenin 10/12/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucuların 22/5/2014 tarih ve 2014/7036 numaralı bireysel başvuruları incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucuların İddiaları

14. Başvurucular, Kızıltepe Cumhuriyet Başsavcılığınca yürütülen soruşturma kapsamında 22/4/2007 tarihinde gözaltına alınarak aynı tarihte tutuklandıklarını, "kasten yaralama" suçunu işledikleri iddiasıyla 30/3/2010 tarihinde, Kızıltepe 2. Asliye Ceza Mahkemesinde açılan kamu davasının halen devam ettiğini ve makul sürede yargılama yapılmadığını belirterek, adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

15. Başvuru formu ile eklerinin incelenmesi sonucunda, açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir nedeninin de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

16. Başvurucular, Kızıltepe Cumhuriyet Başsavcılığınca haklarında açılan kamu davasının halen devam ettiğini ve makul sürede yargılama yapılmadığını belirterek, adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

17. Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün olmayıp (B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18), Sözleşme metni ile Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) kararlarından çıkan ve adil yargılanma hakkının somut görünümleri olan alt ilke ve haklar, Anayasa'nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı birçok kararında, ilgili hükmü Sözleşme'nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, Sözleşme'nin lâfzî içeriğinde yer alan ve AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen ilke ve haklara, Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir. Somut başvurunun dayanağını oluşturan makul sürede yargılanma hakkı da yukarıda belirtilen ilkeler uyarınca adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil olup, ayrıca davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasının yargının görevi olduğunu belirten Anayasa'nın 141. maddesinin de Anayasa'nın bütünselliği ilkesi gereği, makul sürede yargılanma hakkının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulması gerektiği açıktır (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 38–39).

18. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde göz önünde bulundurulması gereken kriterlerdir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 41–45).

19. Anayasa'nın 36. ve Sözleşme'nin 6. maddesi uyarınca kişilere, cezai alanda yöneltilen suçlamaların da (suç isnadı) makul sürede karara bağlanmasını isteme hakkı tanınmıştır. İsnat olunan fiil, ceza kanunlarında suç olarak nitelendirilmiş ve yargılama aşamasında ceza hukukunun kuralları uygulanmış ise ayrıca bir uygulanabilirlik incelemesi yapılmaksızın kendiliğinden adil yargılanma hakkının kapsamına girer (B. No: 2013/625, 9/1/2014, § 31). Başvuru konusu olayda, başvurucular hakkında, "kasten yaralama" suçunu işledikleri iddiasıyla soruşturma başlatılmıştır. Başvurucular hakkında isnat olunan suç 5237 sayılı Kanun'un 86. maddesinin (2) numaralı fıkrası, (3) numaralı fıkrasının (e) bendi ile 87. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (c) bendinde hapis cezasını gerektirir şekilde tanımlanmıştır. Bu çerçevede başvurucular hakkındaki suç isnadına dayalı yargılamanın Anayasa'nın 36. maddesinin güvencesi kapsamına girdiği konusunda kuşku bulunmamaktadır (B. No: 2012/625, 9/1/2014, § 32).

20. Ceza muhakemesinde yargılama süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken sürenin başlangıcı, bir kişiye suç işlediği iddiasının yetkili makamlar tarafından bildirilmesi veya isnattan ilk olarak etkilendiği arama ve gözaltı gibi bir takım tedbirlerin uygulanması anıdır. Somut başvuru açısından bu tarih, Kızıltepe Cumhuriyet Başsavcılığınca başvurucuların gözaltına alındıkları 22/4/2007 tarihidir. Ceza yargılamasında sürenin sona erdiği tarih, suç isnadının nihai olarak karara bağlandığı, yargılaması devam eden davalar yönünden ise Anayasa Mahkemesinin makul süre şikâyetiyle ilgili kararını verdiği tarihtir (B. No: 2013/695, 9/1/2014, § 35).

21. Başvuruya konu yargılama sürecinin incelenmesinde, "nitelikli yağma, yağma suçuna teşebbüs ve neticesi sebebiyle ağırlaştırılmış kasten yaralama" suçlarından yürütülen

soruşturma kapsamında 22/4/2007 tarihinde gözaltına alınarak, aynı tarihte Kızıltepe Sulh Ceza Mahkemesince “nitelikli yağma ve yağma suçuna teşebbüs” suçlarından tutuklanan başvurucular hakkında, Kızıltepe Cumhuriyet Başsavcılığınca, 9/8/2007 tarihli karar ile “nitelikli yağma ve yağma suçuna teşebbüs” suçlarını işledikleri iddiasıyla düzenlenen soruşturma dosyasının ayrılmasına karar verildiği, “neticesi sebebiyle ağırlaştırılmış kasten yaralama” suçundan soruşturmaya devam edilerek, 30/3/2010 tarihinde “kasten yaralama” suçundan kamu davası açıldığı tespit edilmiştir. Kızıltepe 2. Asliye Ceza Mahkemesinin E.2010/233 sayılı dosyasına kaydedilen davada, 6/4/2010 tarihli tensip zaptı ile yargılamaya başlandığı, başvurucuların savunmaları ile mağdur ve müşteki beyanlarının alındığı, tanıkların dinlendiği, delillerin toplandığı, uzun süre hâkim değişikliği nedeniyle dosyanın incelemeye alındığı ve yargılamanın halen devam ettiği anlaşılmıştır.

22. 4/12/2004 tarih ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu’nun öngördüğü yargılama usullerine tabi mahkemeler nezdindeki yargılamaların makul sürede tamamlanmadığı yönündeki iddialar daha önce bireysel başvuru konusu yapılmış ve Anayasa Mahkemesi tarafından makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönünde kararlar verilmiştir (B. No: 2012/625, 9/1/2014, §§ 23-41; B. No: 2013/695, 9/1/2014, §§ 24-40).

23. Başvurunun değerlendirilmesi neticesinde, başvuruya konu ceza davası; hukuki meselenin çözümündeki güçlük, maddi olayların karmaşıklığı, delillerin toplanmasında karşılaşılan engeller, taraf sayısı gibi kriterler dikkate alındığında karmaşık olmaktan uzaktır. Başvuruculların tutum ve davranışlarıyla ve usuli haklarını kullanırken özensiz davranmasıyla yargılamanın uzamasına önemli ölçüde sebep oldukları da söylenemez. Anılan davaya bütün olarak bakıldığında, somut başvuru açısından farklı bir karar verilmesini gerektirecek bir yönün bulunmadığı ve yaklaşık sekiz yıldır devam eden yargılama sürecinde makul olmayan bir gecikmenin olduğu sonucuna varılmıştır.

24. Açıklanan nedenlerle, başvurucuların Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma haklarının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanun’un 50. Maddesi Yönünden

25. Başvurucular, makul sürede yargılama yapılmadığı için ayrı ayrı 40.000,00 TL manevi tazminata hükmedilmesini talep etmişlerdir.

26. 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un “Kararlar” kenar başlıklı 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

“Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir.”

27. Başvuruculların tarafı olduğu uyuşmazlığa ilişkin yaklaşık sekiz yıldır devam eden yargılama süresi nazara alındığında, yargılama faaliyetinin uzunluğu sebebiyle, yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvuruculara ayrı ayrı net 8.300,00 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

28. Başvurucular tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 206,10 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.706,10 TL yargılama giderinin

başvuruculara müştereken ödenmesine karar verilmesi gerekir.

29. Başvuruya konu yargılamanın yaklaşık sekiz yıldır devam ettiği ve bu hususun makul sürede yargılanma hakkını ihlal ettiği gözetilerek, anayasal bir hakkın ihlal edildiği açık olan bir yargılama dosyasında, hukuka, adalete ve mahkemeye güven ilkesinin gördüğü zararın devam etmesinin önlenmesi amacıyla, yargılamanın mümkün olan en kısa sürede sonuçlandırılmasını teminen, kararın bir örneğinin ilgili Mahkemesine gönderilmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvuruculaların makul sürede yargılanma haklarının ihlal edildiği yönündeki iddialarının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma haklarının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvuruculara ayrı ayrı net 8.300,00 TL manevi TAZMİNAT ÖDENMESİNE, başvuruculaların tazminata ilişkin diğer taleplerinin REDDİNE,

D. Başvurucular tarafından yapılan 206,10 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.706,10 TL yargılama giderinin BAŞVURUCULARA MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

E. Ödemenin, kararın tebliğini takiben başvuruculaların Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

F. Kararın bir örneğinin Kızıltepe 2. Asliye Ceza Mahkemesine gönderilmesine,

10/12/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

MAHMUT TANAL VE DİĞERLERİ

B. No: 2014/18803 | Karar tarihi: 10.12.2014

Genel Kurul

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/18803

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

GENEL KURUL

KARAR

MAHMUT TANAL VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/18803)

Karar Tarihi: 10/12/2014

R.G. Tarih-Sayı: 21/2/2015-29274

GENEL KURUL

KARAR

Başkan : Haşim KILIÇ

Başkanvekili : Serruh KALELİ

Başkanvekili : Alparslan ALTAN

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Osman Alifeyyaz PAKSÜT

Recep KÖMÜRCÜ

Burhan ÜSTÜN

Engin YILDIRIM

Nuri NECİPOĞLU

Hicabi DURSUN

Celal Mümtaz AKINCI

Erdal TERCAN

Muammer TOPAL

Zühtü ARSLAN

M. Emin KUZ

Hasan Tahsin GÖKCAN

Raportör : Sinan YILMAZ

Başvurucu : Mahmut TANAL

2. Başvurucu : Levent GÖK

Vekili : Av. Kemal AKKURT

3. Başvurucu : Adnan KESKİN

4. Başvurucu : Fatma Banu GÜVEN DOKUR

5. Başvurucu : Kerem ALTIPARMAK

6. Başvurucu : Yaman AKDENİZ

Vekilleri : Av. Onur Can KESKİN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucular Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde kurulan Soruşturma Komisyonu tarafından yürütülen bir soruşturma kapsamında, Komisyon Başkanı'nın talebi üzerine bu Komisyon'un çalışmaları ile ilgili olarak verilen yayın yasağı kararıyla ifade özgürlüğünün; anılan yasağa ilişkin yapılan itirazın tatmin edici bir gerekçe gösterilmeksizin reddedilmiş olması nedeniyle de adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 1/12/2014 tarihinde Anayasa Mahkemesine doğrudan yapılmıştır. Dilekçe ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinde Komisyona sunulmasına engel bir eksikliğin bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. 2 /12/2014 tarih ve 2014/18876 numaralı başvuru ile 3/12/2014 tarih ve 2014/18946 numaralı başvurular, konu bakımından aynı nitelikte bulunmaları nedeniyle, 2014/18803 numaralı başvuru ile birleştirilmesine ve incelemenin bu dosya üzerinden yapılmasına karar verilmiştir.

4. Birinci Bölüm, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına ve görüş için bir örneğinin Adalet Bakanlığına gönderilmesine karar vermiştir. Niteliği itibarıyla Genel Kurul tarafından karara bağlanmasını gerekli gördüğünden, Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 28. maddesinin (3) numaralı fıkrası uyarınca, başvuruyu görüşülmek üzere Genel Kurul'a sevk etmiştir.

5. İçtüzüğü'nün 71. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca Genel Kurul, başvuru hakkında ivedilikle karar verilmesini gerekli görerek incelemenin Bakanlık cevabı beklenmeden yapılmasına karar vermiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

7. Başvurucular Mahmut Tanal, Levent Gök ve Adnan Keskin Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde temsil edilen Ana Muhalefet Partisinin milletvekilleridirler. Başvurucular Kerem Altıparmak ve Yaman Akdeniz akademisyen olup, başvurucu Fatma Banu Güven Dokur ise gazetecidir.

8. Türkiye Büyük Millet Meclisinde eski Ekonomi Bakanı, İçişleri Bakanı, Avrupa Birliği Bakanı ile Çevre ve Şehircilik Bakanı hakkındaki iddialara ilişkin olarak Meclis Soruşturması Komisyonu kurulmuştur.

9. 21/11/2014 tarihinde söz konusu Komisyonun Başkanı tarafından Ankara Cumhuriyet Başsavcılığına başvurularak, Anayasa'nın 98., 100. ve TBMM İçtüzüğünün ilgili maddeleri gereğince, Komisyon tarafından yürütülen soruşturma hakkında bazı basın ve yayın organlarında soruşturmanın gizliliğini ihlal edecek ve masumiyet karinesi ilkesini çiğneyecek şekilde yayınlar yapıldığından bahisle, soruşturmanın sağlıklı bir şekilde yürütülebilmesi ve ilgililerin lekelenmeme hakkının korunması için soruşturmanın bitim tarihi olan 27/12/2014 tarihine kadar yazılı ve görsel medya ile internet ortamında yayın yasağı verilmesi talep edilmiştir.

10. Bunun üzerine Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı Basın Suçları Soruşturma Bürosu söz konusu talebi yerinde bularak 24/11/2014 tarihli yazısı ile Ankara 7. Sulh Ceza Hâkimliği'ne başvurmuştur.

11. Ankara 7. Sulh Ceza Hâkimliği, 25/11/2014 tarihinde bu talebi incelemiş ve talebe ekli bilgi ve belgeler doğrultusunda Meclis Soruşturması Komisyonu tarafından yürütülen soruşturmanın gizli olduğunu tespit ederek, haklarında soruşturma yapılan eski bakanların kişilik haklarının zedelenmemesi, şöhret ve diğer haklarının korunması gerekçesi ile komisyon tarafından istenen bilgi ve belge içerikleri, dinlenen tanık, bilgi sahibi ve bilirkişi ve diğer ilgili kişilerin beyanlarının içerikleri hakkında 27/12/2014 tarihi mesai bitimine kadar tüm yazılı, görsel medya ve internet ortamında yapılan yayınlar hakkında yayın yasağı konulmasına karar vermiştir.

12. Başvurucu, Mahmut Tanal bu karara karşı 27/11/2014 tarihinde itiraz merci olan Ankara 8. Sulh Ceza Hakimliğine başvurmuştur.

13. Ankara 8. Sulh Ceza Hakimliği Başvurucu Mahmut Tanal'ın talebini incelemiş ve 28/11/2014 tarihinde, Ankara 7. Sulh Ceza Hakimliğinin ilgili kararının usul ve yasaya uygun olduğu gerekçesiyle kesin olarak reddetmiştir.

14. Diğer başvurucular, söz konusu karara karşı yapılan itirazların Ankara 8. Sulh Ceza Hâkimliği tarafından incelendiğini, yasağın usul ve yasaya uygun olduğu gerekçesiyle talebin reddedildiğini, dolayısıyla bu itirazın esası hakkındaki Hakimliğin kararının müstakar hale geldiğini belirterek, yeni bir itirazda bulunmanın etkisiz olacağı gerekçesiyle bu yolu tüketmemişlerdir.

15. Talebin reddi kararı başvurucu Mahmut Tanal'a 28/11/2014 tarihinde tebliğ edilmiştir.

16. Başvurucular 1/2/2014, 2/12/2014 ve 3/12/2014 tarihlerinde Anayasa Mahkemesine başvurmuşlardır.

B. İlgili Hukuk

17. Anayasa'nın 98. ve 100. maddeleri şöyledir:

"MADDE 98- Türkiye Büyük Millet Meclisi soru, Meclis araştırması, genel görüşme, gensoru ve Meclis soruşturması yollarıyla denetleme yetkisini kullanır. Soru, Bakanlar Kurulu adına, sözlü veya yazılı olarak cevaplandırılmak üzere Başbakan veya bakanlardan bilgi istemekten ibarettir. Meclis araştırması, belli bir konuda bilgi edinilmek için yapılan incelemeden ibarettir. Genel görüşme, toplumu ve Devlet faaliyetlerini ilgilendiren belli bir konunun, Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kurulunda görüşülmesidir. Soru, Meclis araştırması ve genel görüşme ile ilgili önergelerin verilme şekli, içeriği ve kapsamı ile cevaplandırılma, görüşme ve araştırma yöntemleri Meclis İçtüzüğü ile düzenlenir.

MADDE 100- (Değişik: 3/10/2001-4709/31 md.) Başbakan veya bakanlar hakkında, Türkiye Büyük Millet Meclisi üye tamsayısının en az onda birinin vereceği önerge ile, soruşturma açılması istenebilir. Meclis, bu istemi en geç bir ay içinde görüşür ve gizli oyla karara bağlar.

Soruşturma açılmasına karar verilmesi halinde, Meclisteki siyasî partilerin, güçleri oranında komisyona verebilecekleri üye sayısının üç katı olarak gösterecekleri adaylar arasından her parti için ayrı ayrı ad çekme suretiyle kurulacak onbeş kişilik bir komisyon tarafından soruşturma yapılır. Komisyon, soruşturma sonucunu belirten raporunu iki ay içinde Meclise sunar. Soruşturmanın bu sürede bitirilememesi halinde, komisyona iki aylık yeni ve kesin bir süre verilir. (Ek cümle: 3/10/2001-4709/31 md.) Bu süre içinde raporun Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına teslimi zorunludur.

(Değişik: 3/10/2001-4709/31 md.) Rapor Başkanlığa verildiği tarihten itibaren on gün içinde dağıtılır, dağıtımından itibaren on gün içinde görüşülür ve gerek görüldüğü takdirde ilgilinin Yüce Divana sevkine karar verilir. Yüce Divana sevk kararı ancak üye tamsayısının salt çoğunluğunun gizli oyuyla alınır.

Meclisteki siyasî parti gruplarında, Meclis soruşturması ile ilgili görüşme yapılamaz ve karar alınamaz.”

18. Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğünün 110. maddesi şöyledir:

“Meclis soruşturması komisyonunun çalışma usulü ve süresi

MADDE 110– Soruşturma komisyonu üye tamsayısının salt çoğunluğu ile toplanır ve toplantıya katılanların salt çoğunluğu ile karar verir.

Komisyonun çalışmaları gizlidir. Bu komisyona kendi üyeleri dışındaki milletvekilleri katılamazlar.

Soruşturma komisyonu, raporunu Anayasanın 100 üncü maddesine göre kuruluşundan itibaren iki ay içinde verir. Soruşturmanın bitirilememesi halinde, komisyona iki aylık yeni ve kesin bir süre verilir. Komisyonun bu konudaki istem yazısı Genel Kurulun bilgisine sunulur. Bu süre içinde raporun Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına teslimi zorunludur.”

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

19. Mahkemenin 10/12/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvuruculaların 1/12/2014 tarih ve 2014/18803 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvuruculaların İddiaları

20. Başvurucular, yayın yasağının halkın haber alma ve bilgilenme hakkını kısıtlayıcı nitelikte olduğunu ifade ederek Anayasa’nın 26. maddesinde düzenlenen düşünceyi açıklama ve yayma özgürlüğü ile Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (AİHS)’nin 10. maddesinde düzenlenen ifade özgürlüğünü ihlal ettiğini ileri sürmüşlerdir. Başvurucu Mahmut Tanal ayrıca, yolsuzluk suçlarından toplumun her bireyi gibi zarar gördüğünü, bu açıdan taraf sıfatı bulunmasına rağmen Ankara 8. Sulh Ceza Hakimliğinin itiraz üzerine verdiği gerekçeden yoksun kararla Anayasa’nın 36. ve 141. maddeleri ile Sözleşme’nin 6. maddesinde tanımlanan adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini de iddia etmiştir.

B. Değerlendirme

21. Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası şöyledir:

"Herkes, Anayasada güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerinden, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi kapsamındaki herhangi birinin kamu gücü tarafından, ihlal edildiği iddiasıyla Anayasa Mahkemesine başvurabilir. ..."

22. 30/3/2011 tarih ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un "Bireysel başvuru hakkı" kenar başlıklı 45. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Herkes, Anayasada güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerinden, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve buna ek Türkiye'nin taraf olduğu protokoller kapsamındaki herhangi birinin kamu gücü tarafından, ihlal edildiği iddiasıyla Anayasa Mahkemesine başvurabilir."

23. 6216 sayılı Kanun'un "Bireysel başvuru hakkına sahip olanlar" kenar başlıklı 46. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Bireysel başvuru ancak ihlale yol açtığı ileri sürülen işlem, eylem ya da ihmal nedeniyle güncel ve kişisel bir hakkı doğrudan etkilenenler tarafından yapılabilir.

24. 6216 sayılı Kanun'un 46. maddesinde kimlerin bireysel başvuru yapabileceği sayılmış olup, anılan maddenin (1) numaralı fıkrasına göre, bir kişinin Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunabilmesi için üç temel ön koşulun birlikte bulunması gerekmektedir. Bu önkoşullar, başvuruya konu edilen ve ihlale yol açtığı ileri sürülen kamu gücü eylem veya işleminden ya da ihmalinden dolayı, başvurucunun "güncel bir hakkının ihlal edilmesi", bu ihlalden dolayı "kişisel olarak" ve "doğrudan" etkilenmiş olması ve bunların sonucunda başvurucunun kendisinin mağdur olduğunu ileri sürmesidir (B. No: 2013/6179, 20/3/2014, § 24).

25. Bu üç temel koşula ilave olarak anılan Kanun'un 45. maddesinin (1) numaralı fıkrasına göre, Anayasa Mahkemesine ancak Anayasa'da güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerden AİHS ve buna ek Türkiye'nin taraf olduğu protokoller kapsamındaki herhangi birinin ihlal edildiği iddiasıyla başvurulabilir. Buradan çıkan sonuca göre Anayasa'da güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerden, AİHS ve buna ek Türkiye'nin taraf olduğu protokoller kapsamında bir hakkı doğrudan etkilenmeyen kişi "mağdur" statüsü kazanamaz (B. No: 2013/6179, 20/3/2014, § 25).

26. Bireysel başvuruda "mağdur" kavramı, davada menfaat veya dava ehliyeti gibi kurallardan bağımsız bir şekilde yorumlanır (Gorraiz Lizarraga ve Diğerleri/İspanya, B. No: 62543/00, 10/11/2004, § 35). Ayrıca mağdur kavramının yorumu, günümüzde toplumun koşulları ışığında değişime tabi olup, bu kavram aşırı biçimcilikten uzak bir şekilde uygulanmalıdır (Gorraiz Lizarraga ve Diğerleri/İspanya, § 38), (B. No: 2014/11438, 24/7/2014, § 20).

27. Kendilerinin belirli bir işlemden doğrudan etkilenme tehdidiyle ya da tehlikesiyle karşı karşıya olduklarını ve dolayısıyla potansiyel olarak mağdur olduklarını iddia eden başvurucular ile yalnızca ulusal hukukları değiştirmeyi veya toplumun menfaatinin korunmasını amaçlayan başvurular arasında dikkatli bir ayrım yapılmalıdır. Bu son bahsedilen türdeki ve içtihatta "halk davası" (actio popularis) olarak isimlendirilen başvurulara bireysel başvuru hakkı tanınmamıştır. Dolayısıyla bireylerin, kendi bireysel haklarının ihlal edildiğini ileri sürmeksizin, toplumun menfaatlerinin ihlal edildiği iddiasıyla Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunma hakları bulunmamaktadır (B. No:

2014/11438, 24/7/2014, § 20).

28. Somut olayda başvuruculaların ihlale neden olduğunu ileri sürdükleri kamu gücü işlemi, TBMM'de dört eski bakan hakkında devam eden soruşturmaya ilişkin olarak Ankara 7. Sulh Ceza Hakimliği tarafından verilen yayın yasağı kararıdır. İçeriği incelendiğinde bu kararın, soruşturmanın gizliliğine ilişkin ilgili Kanun ve Meclis İçtüzüğü hükümlerinin tekrarından ibaret olduğu ve bir yenilik getirmediği anlaşılmaktadır. TBMM'de yürütülen soruşturmanın gizli olmasının nedeni ilgili İçtüzük ve Kanun hükümleri olduğundan, somut bireysel başvurudaki şikayetin aslında fiilen söz konusu hükümlere yönelik olduğu açıktır.

29. Yukarıda ifade edildiği şekilde (§§ 17 ve 18) Anayasa'nın Meclis Soruşturması Komisyonunun oluşum, görev ve yetkilerini düzenleyen 100. maddesinin son paragrafı meclis soruşturması komisyonlarının çalışmaları hakkında Meclisteki siyasî parti gruplarında, meclis soruşturması ile ilgili görüşme yapılamayacağını ve karar alınamayacağını hükme bağlamıştır. Aynı şekilde TBMM İçtüzüğü'nün 110. maddesinin ikinci paragrafı Meclis Soruşturması Komisyonunun çalışmalarının gizli olduğunu ve üyeler dışında kimsenin bu çalışmalara katılamayacağını ifade etmektedir.

30. Meclis soruşturmalarının Meclisin klasik yasama işlemi olmayıp yargısal veya yarı yargısal bir işlemi olduğu uygulama ve doktrinde de genel kabul gören bir yaklaşımdır. Mahkememiz de daha önceki kararlarında meclis soruşturmasını Anayasa ile Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne verilmiş bir 'Adli görev ve Yetki' olarak tanımlamış ve böylece meclis soruşturmasını yasama organı eliyle yürütülen bir yargı faaliyeti olarak kabul etmiştir. (AYM, E. 1970/25, K. 1970/32, K. T. 18/6/1970).

31. Bu bağlamda Meclis Soruşturması Komisyonu, bir nevi ceza soruşturması yürütmektedir, bu nedenle bu soruşturma açısından Cumhuriyet savcısı konumundadır. Nitekim hazırlanan rapor, daha sonra açılabilecek ceza davasında iddianame yerine geçen belge olarak kabul edilmektedir. Hal böyle olunca TBMM İçtüzüğünün 110. maddesinin öngördüğü gizliliği, 4/12/2004 tarih ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 157. maddesinde düzenlenen soruşturmanın gizliliği ile aynı şekilde yorumlamak gerekir. Soruşturmanın gizliliğini ihlal ise 26/9/2004 tarih ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 285. maddesinde suç olarak düzenlenmiştir.

32. Söz konusu soruşturmanın bir ceza soruşturması olduğunda duraksama yoktur. Ancak yürütülen soruşturmanın içeriği dikkate alındığında başvuruculaların ne soruşturmanın sujelerinden oldukları ne de soruşturulan kişilere atfedilen fiillerden doğrudan ve şahsen etkilendikleri söylenebilir. Başvuruculaların konumları ve statüleri gereği topluma karşı sorumlu oldukları olgusu da doğrudan ve şahsen etkilenmiş olma gerekliliğini karşılama noktasında yeterli değildir.

33. Başvurucu Mahmut Tanal'ın itirazının mercii tarafından taraf ehliyeti konusu tartışılmaksızın esastan incelenmiş olması da bu başvurucunun bireysel başvuru sürecinde mağdur sıfatını kazandığının kabulü şeklinde yorumlanamaz. Mahkememiz önceki tarihli kararlarında, derece mahkemeleri önündeki taraf ehliyeti ile bireysel başvuru açısından kişi yönünden yetkinin aynı şey olmadığını, kişi bakımından yetki konusunun Mahkememizin takdir değerlendirmesine tâbi olduğunu ifade etmiştir (B. No: 2013/1752, 26/6/2014, § 40). Bu haliyle başvurucular söz konusu meclis soruşturmasının tarafı değildirler.

34. Bireysel başvuruda bir başvurunun kabul edilebilmesi için başvurucunun sadece mağdur olduğunu ileri sürmesi yeterli olmayıp, ihlalden doğrudan etkilendiğini yani mağdur

olduğunu göstermesi veya mağdur olduğu konusunda Anayasa Mahkemesini ikna etmesi gerekir. Bu itibarla, mağdur olduğu zannı veya şüphesi de mağdurluk statüsünün varlığı için yeterli değildir (B. No: 2013/8479, 6/2/2014, § 24).

35. Bu çerçevede başvuruculardan Mahmut Tanal, “toplumda yaşayan bir birey olarak yolsuzluk suçlarından toplumun her bireyi gibi etkilenmekte” olduğunu ve bu nedenle “taraf sıfatı”nın bulunduğunu ileri sürmekte ise de, yürütülen soruşturmayla doğrudan ve kişisel olarak ilgisini gösterebilmiş değildir. Başvurucu, soruşturmanın gizli olmasına ilişkin kanun ve İçtüzük hükümlerini hatırlatan başvuruya konu kamu gücü işleminin kendisi bakımından nasıl bir somut etki oluşturduğunu ve kişisel olarak etkilendiğini açıklamamakta, soruşturmanın gizli olarak yapılması nedeniyle “toplumun her bireyi gibi” etkilendiğini ileri sürmektedir. Gerçekten de söz konusu kanun ve İçtüzük hükümlerinden kaynaklanan soruşturmanın gizliliği ilkesinin varlığı nedeniyle bilgi edinme hakkı bakımından “herkes” etkilenebilmektedir. Bu itibarla soruşturmanın gizliliğine yönelik başvuru soyut (in abstracto) nitelikte bir şikayet mahiyetindedir.

36. Başvurucular başvuruya konu kamu gücü işleminin kendilerini kişisel olarak ve doğrudan etkilediğini somut olarak gösteremedikleri gibi, ilgili kanun ve İçtüzük hükümleri gereği gizli olan soruşturma işlemlerinden bilgi sahibi olmalarında meşru menfaatlerinin bulunduğunu da gösterebilmiş değillerdir. Somut olayda başvuruculaın soruşturmanın gizliliği kapsamındaki bilgi ve belgelere ulaşmada meşru menfaatlerinin bulunduğu, dolayısıyla mağdur oldukları yönündeki kabul, yürütülmekte olan herhangi bir soruşturmayla ilgili bilgi almak ve vermek isteyen ancak bu talebi kamu gücü tarafından karşılanmayan herkese mağdur statüsü kazandırabilecektir. Böyle bir sonuç ise sadece mağdur statüsünü öngörülemez biçimde genişletmekle kalmayacak, aynı zamanda ceza yargılaması hukukunun temel ilkelerinden biri olan soruşturmanın gizliliği ilkesini de uygulanamaz hale getirebilecektir.

37. Açıklanan nedenlerle, başvuruculaın, ihlale neden olduğunu ileri sürdükleri kamu gücü işleminden kişisel olarak ve doğrudan etkilenmedikleri anlaşıldığından, başvuruların diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin "kişi yönünden yetkisizlik" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

38. Başkan Haşim KILIÇ, Başkanvekilleri Serruh KALELİ ve Alparslan ALTAN ile üyeler Osman Alifeyyaz PAKSÜT, Recep KÖMÜRCÜ ve Erdal TERCAN başvuruculaın tamamı, üye Serdar ÖZGÜLDÜR ise başvuruculardan Fatma Banu GÜVEN DOKUR, Kerem ALTIPARMAK ve Yaman AKDENİZ yönünden “kişi yönünden yetkisizlik” şeklindeki çoğunluk görüşüne, konunun esas yönünden incelemesi sonrasında karar verilebileceğine yönelik karşı görüşleri ile katılmamışlardır.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle, başvurunun “kişi yönünden yetkisizlik” nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA, Başkan Haşim KILIÇ, Başkanvekilleri Serruh KALELİ, Alparslan ALTAN, üyeler Osman Alifeyyaz PAKSÜT, Recep KÖMÜRCÜ ve Erdal TERCAN’ın tüm başvurucular yönünden, üye Serdar ÖZGÜLDÜR’ün ise başvurucular Fatma Banu GÜVEN DOKUR, Kerem ALTIPARMAK ve Yaman AKDENİZ yönünden karşıoyları ve OY ÇOKLUĞUYLA; yargılama giderlerinin başvurucular üzerinde bırakılmasına OYBİRLİĞİYLE, 10/12/2014 tarihinde karar verildi.

KARŞI OY GEREKÇESİ

1. Türkiye Büyük Millet Meclisinde dört eski Bakan hakkındaki iddialara ilişkin olarak kurulan Meclis Soruşturma Komisyonu Başkanı tarafından 21/11/2014 tarihinde Ankara Cumhuriyet Başsavcılığına başvurularak Anayasanın 98, 100 ve TBMM İçtüzüğünün ilgili maddeleri gereğince, Ekonomi Eski Bakanı Mehmet Zafer ÇAĞLAYAN, İçişleri Eski Bakanı Muammer GÜLER, Avrupa Birliği Eski Bakanı Egemen BAĞIŞ ile Çevre ve Şehircilik Eski Bakanı Erdoğan BAYRAKTAR hakkında kurulan (9/8) esas numaralı Meclis Soruşturması Komisyonunca yürütülen soruşturma hakkında bazı basın ve yayın organlarında soruşturmanın gizliliğini ihlal edecek ve masumiyet karinesi ilkesini çiğneyecek şekilde yayınlar yapıldığından bahisle soruşturmanın sağlıklı bir şekilde yürütülebilmesi ve ilgililerin lekelenmeme hakkının korunması bağlamında soruşturmanın bitim tarihi olan 27/12/2014 tarihine kadar yazılı ve görsel medya ile internet ortamında yayın yasağı kararı verilmesi talep edilmiş, Ankara 7. Sulh Ceza Hâkimliği, 25/11/2014 tarihinde TBMM Komisyonu tarafından yürütülen soruşturmanın gizli olduğunu tespit ederek, haklarında soruşturma yapılan eski Bakanların kişilik haklarının zedelenmemesi, şöhret ve diğer haklarının korunması gerekçesi ile Komisyon tarafından istenen bilgi ve belge içerikleri, dinlenen tanık, bilgi sahibi ve bilirkişi ve diğer ilgili kişilerin beyanlarının içerikleri hakkında 27/12/2014 tarihi mesai bitimine kadar tüm yazılı, görsel medya ve internet ortamında yapılan yayınlar hakkında yayın yasağı konulmasına karar vermiştir.

2. Başvurucular, Türkiye Büyük Millet Meclisi Soruşturma Komisyonu tarafından yürütülen sözkonusu soruşturma kapsamında Komisyon Başkanı'nın talebi üzerine bu Komisyonun çalışmaları ile ilgili olarak yayın yasağı konulmasının ve bu yasağa ilişin yapılan itirazın tatmin edici bir gerekçe gösterilmeksizin reddedilmiş olmasının, adil yargılanma haklarını ve ifade özgürlüklerini ihlal ettiğini, sürdürülen soruşturma içeriğine erişimin mahkeme kararıyla tümüyle engellenmesinin temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasına ilişkin anayasal kriterlere aykırı olduğunu ve ölçülülük ilkesine uymadığını ileri sürmüşlerdir.

3. Mahkememiz çoğunluğu tarafından, “başvurucuların güncel ve kişisel haklarına yönelik bir müdahale olmadığı anlaşıldığından başvuruların “kişi yönünden yetkisizlik” nedeniyle kabul edilemez olduğuna” karar verilmiştir. Aşağıda belirtilen gerekçelerle Mahkememiz çoğunluğunun bu görüşüne katılmamız mümkün olmamıştır.

4. 6216 sayılı Kanun’un 46. maddesinin 1. fıkrasına göre “bireysel başvuru ancak ihlale yol açtığı ileri sürülen işlem, eylem ya da ihmal nedeniyle güncel ve kişisel bir hakkı doğrudan etkilenenler tarafından yapılabilir”. Başvuru konusu olayda da, başvurucuların mağduriyetlerine neden olabilecek hakları olmadığı yahut kamu gücünden doğrudan etkilenmediği, başvurucuların, güncel, kişisel bir haklarının olup olmadığı ve kamu gücünden doğrudan etkilenip etkilenmediklerinin araştırılması gerekmektedir.

5. Öncelikle olayda bir yayın yasağı söz konusu olduğundan, başvurunun Anayasa’nın 26. maddesi ve AİHS’nin 10. maddesi kapsamında ifade özgürlüğü açısından değerlendirilmesi gerekir. Bu hakkın bireysel başvuruya konu olabilecek haklardan olduğu konusunda şüphe yoktur.

6. Anayasa’nın “Düşünceyi açıklama ve yayma hürriyeti”ne ilişkin 26. maddesi şöyledir: “Herkes, düşünce ve kanaatlerini söz, yazı, resim veya başka yollarla tek başına veya toplu olarak açıklama ve yayma hakkına sahiptir. Bu hürriyet resmi makamların müdahalesi olmaksızın haber veya fikir almak ya da vermek serbestliğini de kapsar.

…Bu hürriyetlerin kullanılması, milli güvenlik, kamu düzeni, kamu güvenliği, Cumhuriyetin temel nitelikleri ve Devletin ülkesi ve milleti ile bölünmez bütünlüğünün korunması, suçların

önlenmesi, suçluların cezalandırılması, Devlet sırrı olarak usulünce belirtilmiş bilgilerin açıklanmaması, başkalarının şöhret veya haklarının, özel ve aile hayatlarının yahut kanunun öngördüğü meslek sırlarının korunması veya yargılama görevinin gereğine uygun olarak yerine getirilmesi amaçlarıyla sınırlanabilir.

Haber ve düşünceleri yayma araçlarının kullanılmasına ilişkin düzenleyici hükümler, bunların yayımını engellememek kaydıyla, düşünceyi açıklama ve yayma hürriyetinin sınırlanması sayılmaz. Düşünceyi açıklama ve yayma hürriyetinin kullanılmasında uygulanacak şekil, şart ve usuller kanunla düzenlenir."

7. Anayasanın 26. ve AİHS'nin 10. maddeleri gereğince, herkes kural olarak ifade özgürlüğüne sahiptir. Bu özgürlük yine Anayasanın 26. maddesinde belirtilen hükümlere uygun olarak sınırlandırılabilir. Ayrıca Anayasa'nın 13. maddesi gereğince "Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve laik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz." Dolayısıyla ifade özgürlüğüne ilişkin getirilecek sınırlamalar burada belirtilen gereklere de uygun olmalıdır.

8. Anayasa'nın "Basın hürriyeti" kenar başlıklı 28. maddesinin ilgili bölümleri şöyledir:

"Basın hürdür, sansür edilemez. …Devlet, basın ve haber alma hürriyetlerini sağlayacak tedbirleri alır. Basın hürriyetinin sınırlanmasında, Anayasanın 26 ve 27'nci maddeleri hükümleri uygulanır….".

9. 9.6.2004 günlü, 5187 sayılı Basın Kanununun 3. maddesi şöyledir:

"Basın özgürdür. Bu özgürlük; bilgi edinme, yayma, eleştirme, yorumlama ve eser yaratma haklarını içerir.

Basın özgürlüğünün kullanılması ancak demokratik bir toplumun gereklerine uygun olarak; başkalarının şöhret ve haklarının, toplum sağlığının ve ahlakının, milli güvenlik, kamu düzeni, kamu güvenliği ve toprak bütünlüğünün korunması, Devlet sırlarının açıklanmasının veya suç işlenmesinin önlenmesi, yargı gücünün otorite ve tarafsızlığının sağlanması amacıyla sınırlanabilir."

10. Anılan düzenlemeler uyarınca ifade özgürlüğü, sadece "düşünce ve kanaate sahip olma" özgürlüğünü değil aynı zamanda sahip olunan "düşünce ve kanaati (görüşü) açıklama ve yayma", buna bağlı olarak "haber veya görüş alma ve verme" özgürlüklerini de kapsamaktadır. Bu çerçevede ifade özgürlüğü bireylerin serbestçe haber ve bilgilere, başkalarının fikirlerine ulaşabilmesi, edindiği düşünce ve kanaatlerden dolayı kınanamaması ve bunları tek başına veya başkalarıyla birlikte çeşitli yollarla serbestçe ifade edebilmesi, anlatabilmesi, savunabilmesi, başkalarına aktarabilmesi ve yayabilmesi anlamına gelir (B.No:2013/2602,23/1/2014, §40).

11. Anayasadaki düzenlemelere genel olarak bakıldığında, 25. maddesinde düşünceye sahip olma özgürlüğü, 26. maddesinde düşünceyi ifade etme özgürlüğü garanti altına alınmış, Anayasa'nın 28., 29. ve 30. maddelerinde basın özgürlüğüne ilişkin ek güvenceler sağlanmıştır. Anayasa'da yer alan sınırlandırma hükümleri Anayasa'nın 13. maddesi ile birlikte değerlendirildiğinde basın özgürlüğüne yapılacak müdahalelerin dar bir alanda gerçekleşmesi gerektiği sonucuna varılır.

12. İfade özgürlüğü, demokratik toplumun temellerinden biri olup toplumun gelişmesi ve

bireyin kendini geliştirmesi ve gerçekleştirmesi için vazgeçilmez koşullar arasında yer alır. Hakikat ışığı fikirlerin çarpışmasından doğar. Bu bağlamda toplumsal ve siyasal çoğulculuğun varlığı, barışçıl olmak koşuluyla her türlü düşüncenin serbestçe ifade edilmesine bağlıdır. Bireyler, düşüncelerini serbestçe ifade edebildikleri ve tartışabildikleri bir ortamda kişiliklerini gerçekleştirebilirler. İfade özgürlüğü, insanların kendilerini ve başkalarını tanımlamada, anlamada ve başkalarıyla ilişkilerini belirlemede ihtiyaç duydukları önemli bir değerdir. (B.No:2013/2602,23/1/2014, §41).

13. İfade özgürlüğünün sözü edilen toplumsal ve bireysel işlevini yerine getirebilmesi için, AİHM'nin de ifade özgürlüğüne ilişkin kararlarında sıkça belirttiği gibi, sadece toplumun ve devletin olumlu, doğru ya da zararsız gördüğü "haber" ve "düşüncelerin" değil, devletin veya halkın bir bölümünün olumsuz ya da yanlış bulduğu, onları rahatsız eden haber ve düşüncelerin de serbestçe ifade edilebilmesi ve bireylerin bu ifadeler nedeniyle herhangi bir yaptırıma tabi tutulmayacağından emin olmaları gerekir. İfade özgürlüğü, çoğulculuğun, hoşgörünün ve açık fikirliliğin temeli olup bu özgürlük olmaksızın "demokratik toplumdan" bahsedilemez (bkz. Handyside/Birleşik Krallık, B.No: 5493/72, 7/12/1976, §49).

14. Anayasa'da sadece düşünce ve kanaatler değil, ifadenin tarzları, biçimleri ve araçları da güvence altına alınmıştır. Anayasa'nın 26. maddesinde düşünceyi açıklama ve yayma özgürlüğünün kullanımında başvurulabilecek araçlar "söz, yazı, resim veya başka yollar" olarak ifade edilmiş ve "başka yollar" ifadesiyle her türlü ifade aracının anayasal koruma altında olduğu gösterilmiştir (B.No:2013/2602,23/1/2014, §43).

15. Düşünceyi açıklama ve yayma özgürlüğü, insanın serbestçe haber ve bilgilere, başkalarının fikirlerine ulaşabilmesi, edindiği düşünce ve kanaatlerden dolayı kınanamaması ve bunları tek başına veya başkalarıyla birlikte çeşitli yollarla serbestçe ifade edebilmesi, anlatabilmesi, savunabilmesi, başkalarına aktarabilmesi ve yayabilmesi anlamına gelir.

16. Düşünceyi açıklama ve yayma özgürlüğü, Anayasa'da yer alan diğer hak ve özgürlüklerin önemli bir kısmını doğrudan etkiler. Gerçekten de gazete, dergi veya kitap biçiminde basın yayın yoluyla düşüncenin yayılmasının başlıca aracı olan basın, düşünceyi açıklama ve yayma özgürlüğünün kullanılma biçimlerinden biridir. Basın özgürlüğü, AİHS'de ayrı bir madde olarak değil ifade özgürlüğüne ilişkin 10. madde kapsamında koruma altına alınmıştır. AİHS'in 10. maddesi, yalnızca düşünce ve kanaatlerin içeriğini değil iletilme biçimlerini de koruma altına almaktadır. Buna karşın basın özgürlüğü, Anayasa'nın 28-32. maddelerinde özel olarak düzenlenmiştir(B.No:2013/2602,23/1/2014, §44).

17. Basın özgürlüğü, gazete, dergi, kitap gibi araçlar ile düşünce ve kanaatleri açıklama, yorumlama, bilgi, haber ve eleştirilerin yayın ve dağıtım haklarını kapsar (bkz. AYM, E.1996/70, K.1997/53, K.T. 5/6/1997). Basın özgürlüğü düşüncenin iletilmesini ve dolaşımını gerçekleştirerek bireyin ve toplumun bilgilenmesini sağlar. Çoğunluğa muhalif olanlar da dâhil olmak üzere düşüncelerin her türlü araçla açıklanması, açıklanan düşünceye taraftar sağlanması, düşünceyi gerçekleştirme konusunda ikna etme çabasında bulunulması çoğulcu demokratik düzenin gereklerindendir. Bu itibarla düşünceyi açıklama ve yayma özgürlüğü ile basın özgürlüğü demokrasinin işleyişi açısından hayati bir öneme sahiptir. Basın özgürlüğü bir yönüyle halkı ilgilendiren haber ve görüşleri iletme özgürlüğü iken diğer yönüyle de halkın bu bilgi ve görüşleri alma hakkıyla yakından ilgilidir.

18. Demokratik bir sistemde, kamu gücünü elinde bulunduranların yetkilerini hukuki sınırlar içinde kullanmalarını sağlamak açısından basın ve kamuoyu denetimi en az idari ve

yargısal denetim kadar etkili bir rol oynamakta ve önem taşımaktadır. Halk adına kamunun gözcülüğü işlevini gören basının işlevini yerine getirebilmesi özgür olmasına bağlı olduğundan basın özgürlüğü, herkes için geçerli ve hayati bir özgürlüktür(bkz. AYM, E.1997/19, K.1997/66, K.T. 23/10/1997). Yazılı, işitsel veya görsel basın, kamu gücünü kullanan organların siyasi kararlarını, eylemlerini ve ihmallerini sıkı bir denetime tabi tutarak ve vatandaşların karar alma süreçlerine katılımını kolaylaştırarak demokrasinin sağlıklı bir şekilde işlemesini ve bireylerin kendilerini gerçekleştirmelerini güvence altına almaktadır. Nitekim AİHM, kamuyu ilgilendiren meselelerde, kamuoyunun bilgilendirilmesini engelleyen tedbirler söz konusu olduğunda, 10. madde yönünden çok daha dikkatli bir incelemede bulunacağına, kamuoyunda görüş oluşturma fonksiyonunun korunması olgusunun sadece medya ve profesyonel gazetecilerle sınırlı olmadığına işaret etmiştir. (Benzer yöndeki AİHM kararları için bkz. Lingens/Avusturya, B. No: 9815/82, 8/7/1986, § 41;Özgür radyo-Ses Radyo Televizyon Yapım ve Tanıtım AŞ/Türkiye, B. No: 64178/00, 64179/00, 64181/00, 64183/00, 64184/00, 30/3/2006 § 78; Erdoğdu ve İnce/Türkiye, B. No: 25067/94, 25068/94, 8/7/1999, § 48;Jersild/Danimarka, B.No: 15890/89, 23/9/1994, §31).

19. İfade özgürlüğü konusunda devletin pozitif ve negatif yükümlülükleri bulunmaktadır. Kamu makamları negatif yükümlülük kapsamında zorunlu olmadıkça ifadenin açıklanmasını ve yayılmasını yasaklamamalı ve yaptırımlara tabi tutmamalı; pozitif yükümlülük kapsamında ise ifade özgürlüğünün gerçek ve etkili korunması için gereken tedbirleri almalıdır (Benzer yöndeki AİHM görüşü için bkz. Özgür Gündem/Türkiye, B. No: 23144/93, 16/3/2000, § 43). Bu denge kurulurken Anayasa'nın 13. ve 26. maddeleri kapsamında kanunen öngörülen sınırlı sebeplerle ve meşru amaçlarla, demokratik toplum düzeninin gerekleri gözetilerek, sınırlama amacı ile aracı arasında ölçülü bir dengenin gözetilmesi ve hakkın özüne dokunulmaması gereklidir (B. No: 2013/2602, 23/1/2014, § 56). Anayasa Mahkemesi, müdahalenin demokratik bir toplumda gerekli olup olmadığını, müdahalede bulunulurken hakkın özüne dokunulup dokunulmadığını, ölçülü davranılıp davranılmadığını her olayın kendine has özelliklerine göre takdir edecektir (B. No: 2013/2602, 23/1/2014, § 61).

20. AİHM, basın özgürlüğü ile ilgili kararlarında ifade özgürlüğünün demokratik bir toplumun esaslı temellerinden birini oluşturduğunu hatırlatarak basına tanınması gereken güvencelerin özel bir öneme sahip bulunduğunu belirtir. Basının ve medya organlarının özgürlüğünün kamuoyuna yöneticilerin görüş ve davranışlarını tanıtmak ve yargılamak için en iyi imkanlardan birisi olduğunun altını çizer. Basının bir görevinin de siyasal arenada ve diğer kamu yararı olan alanlarda tartışma konusu olan bilgi ve görüşleri topluma iletmek olduğu şüphesizdir. Basının bu görevi, kamuoyunun da bu bilgi ve görüşleri alma hakkı ile tamamlanır (Handyside, § 49, Centro Europa 7 S.R.L. ve Di Stefano, § 131). Başka bir anlatımla, basın özgürlüğünün bir yönünü halkı ilgilendiren haber ve görüşleri iletme özgürlüğü; diğer yönünü ise, halkın bu bilgi ve görüşleri alma hakkı oluşturur. Mahkeme'ye göre ancak bu şekilde basın kamuoyunun bilgi edinme hakkı bakımından yaşamsal önemi bulunan "halkın gözcülüğü" ya da "bekçisi" görevini yapabilir. Basın özgürlüğü söz konusu olduğunda ulusal makamlara tanınan takdir yetkisi demokratik bir toplumun yararı dikkate alınarak sınırlandırılır (Editions Plon, § 44, Bladet Tromsø ve Stensaas, § 59). Bu ilkeler öncelikle yazılı basın için geliştirilmiş olmakla birlikte, hiç kuşku yok ki görsel-işitsel basın için de geçerlidir.

21. Sözleşme'nin 10. maddesi, ifade özgürlüğünün kullanılmasının bazı formalitelere,

koşullara, sınırlamalara veya yaptırımlara bağlanmasına engel değildir. Bununla birlikte bu kısıtlamalar öyle tehlikeler içerirler ki Mahkeme'nin sıkı bir biçimde incelemesini gerektirirler (Sté Plon, § 42). Madde 10 (2)'de belirtilen bu istisnalar dar olarak yorumlanmalı ve müdahalenin gerekliliği 'inandırıcı' olarak ortaya konulmalıdır (Zana/ Türkiye, (1997) 27 EHRR 667 para. 51).

22. Bu çerçevede, gazetecilik mesleğini yapma konusunda getirilen bir sınırlama ancak "çok istisnai koşullarda meşru görülebilir" (Cumpana ve Mazare, § 118). Özellikle basın söz konusu olunca durum böyledir: Haber çok hızla eskiyen bir üründür ve kısa bir süre için dahi olsa onun yayınlanmasını geciktirmek tüm önemini ve yararını ortadan kaldırma riski taşır (Çetin ve Diğerleri, § 49). Sözleşme'nin 10. maddesi yayın henüz gerçekleşmeden yapılan sınırlamaları (ön sınırlamalar) yasaklamaz. Ancak bu tarz ön sınırlamalar "hem yasaklamanın sınırlarını göstermek bakımından çok sıkı bir yasal çerçeve tarafından düzenlenmeli, hem de kötüye kullanma ihtimaline karşı etkili bir yargı denetimine konu olmalıdır" (Association Ekin, § 38).

23. AİHM'in kamuya mal olmuş kişiler özellikle de topluma karşı sorumluluğu en üst düzeyde bulunan politikacılar söz konusu olduğunda özel hayatın gizliliği kavramını diğer kişilere oranla daha dar yorumladığı bilinmektedir.

24. İfade özgürlüğü ve özel hayatın korunması arasındaki dengede hedef alınan kişinin rol ve fonksiyonu ve haber röportaj ve/veya fotoğrafa konu faaliyetin niteliği önemli bir kriter oluşturmaktadır. Burada normal bireyler ile kamusal şahıs ya da siyasi kişilik olarak kamusal alanda hareket eden bireyleri ayırmak yerinde olur. Kamu tarafından tanınmayan bir kişi özel hayat hakkına ilişkin özel bir korumadan yararlanmayı talep edebilirken, kamu tarafından tanınan bireyler için böyle bir şey söz konusu değildir. (Minelli/İsviçre (kabul edilebilirlik üzerine karar), no 14991/02, 14 Haziran 2005, ve Petrenco, § 55). Mesela resmi bir görev yerine getiren siyasi kişilikler hakkında demokratik toplumdaki bir tartışmaya katkı sunabilecek olaylardan bahseden bir röportaj, böyle bir görev yerine getirmeyen bir kişinin özel hayatıyla ilgili detaylar üzerine yapılan bir röportajla bir tutulamaz. (Von Hannover, § 63, ve Standard Verlags GmbH , § 47). Zira AİHM, başkalarının şöhret ve haklarının korunması kapsamında ifade özgürlüğüne müdahalenin demokratik toplumlarda gerekliliği konusunda sade vatandaşlarla, kamuya mal olmuş kişileri, kamu görevlileriyle siyasetçileri birbirlerinden ayırarak değerlendirmeler yapmaktadır. Özellikle ifade özgürlüğü ile başkalarının hak ve şöhret değerlerinin çatışması hâlinde eğer şöhreti söz konusu olan kişi sade vatandaş ise korumayı üst düzeyde şöhretten yana tutmakta, siyasetçinin şöhreti söz konusu ise ilke olarak tercihini ifade özgürlüğünden yana kullanmaktadır.

25. Lingens davasında, Federal Devlet Başkanı'nın itibarının muhtemelen zarar görmüş olabileceğini kabul eden Mahkeme, onun politikacı konumuna ve makalelerin politik meselelere ilişkin bulunduğuna ve kamu yararına vurgu yaparak, müdahalenin demokratik bir toplumda gerekli olmadığına hükmetmiştir (Lingens/Avusturya, (1986) 8 EHRR 407).

26. Yine çok yakın bir zamanda hakkında parlamento soruşturması olan bir milletvekilinin soruşturma içeriğine ilişkin basında yer alan haberlerin özel hayatın gizliliğini ihlal ettiği iddiasıyla açmış olduğu dava da vermiş olduğu Hoon/İngiltere kararında şöyle demektedir: 'Toplumun parlamento süreçlerinden ve bu süreçlerin sonuçlarından haberdar olmasında hukuki bir yarar söz konusudur. Bu süreçler kamuya açık olmamaları halinde üstlerinin örtülebileceği konusunda toplumda bir algı yaratma riskiyle karşı karşıya kalırlar. Mahkeme

anılan sebeplerle başvurucunun özel hayatın gizliliğinin ihlal edildiğine yönelik iddialarını kabul edilmez bulmuştur. (Hoon/İngiltere, B.no: 14832/11, 4/12/2014)

27. AİHM müdahalenin demokratik toplumda gerekli olmasını, "zorlayıcı sosyal ihtiyaç" ın varlığına dayandırmaktadır. Buna göre, sınırlayıcı tedbir, zorlayıcı bir sosyal ihtiyacın karşılanması ya da gidilebilecek en son çare niteliğinde değilse, demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun bir tedbir olarak değerlendirilmemektedir. Aynı şekilde zorlayıcı sosyal ihtiyacın varlığı araştırılırken de soyut bir değerlendirme yapılmayıp, ifade ortamına dahil olan ifade edenin sıfatı, hedef alınan kişinin kimliği, tanınmışlık düzeyi, ifadenin içeriği, ifadelerin kamuoyunu ilgilendiren genel yarara ilişkin bir tartışmaya sağladığı katkı gibi çeşitli hususlar göz önünde bulundurulmalıdır. (Bu konudaki AİHM kararları için bkz. Axel Springer AG / Almaya, [BD], B.No: 39954/08, 7/2/2012; Von Hannover/Almanya (no.2) [BD], 40660/08 ve 60641/08, 7/2/2012)

28. Nitekim AİHM, Axel Springer AG davasında ifade özgürlüğü ile başkalarının şöhretinin çatışması hâlinde çatışan menfaatlerin dengelenip dengelenmediğini, dolayısıyla müdahalenin demokratik toplumda gerekli ve orantılı olup olmadığını belirlemeye yönelik bazı kriterler geliştirmiştir. Bu kriterler; a) basında yer alan yazı veya ifadelerin kamuoyunu ilgilendiren genel yarara ilişkin bir tartışmaya sağladığı katkı, b) hedef alınan kişinin tanınmışlık düzeyi ve yazının amacı, c) ilgili kişinin yayından önceki davranışı, d) bilginin elde edilme yöntemi ve doğruluğu, e) yayının içeriği, biçimi ve sonuçları ve f) yaptırımın ağırlığı olarak ifade edilmiştir (bkz. Axel Springer AG / Almaya, [BD], B.No: 39954/08, 7/2/2012).

29. Başvuru konusu olayda da TBMM'nde oluşturulan Soruşturma Komisyonu tarafından yürütülen bir soruşturma söz konusu olduğundan, bu soruşturmanın gizliliği ile ilişkili olabilecek hükümlere bakmak gerekmektedir. Meclis soruşturmasını düzenleyen Anayasa'nın 100. maddesinde soruşturmanın gizli yürütüleceğini ilişkin bir hüküm bulunmamaktadır. Söz konusu hükmün 4. fıkrasında "Meclisteki siyasi parti gruplarında, Meclis soruşturması ile ilgili görüşme yapılamaz ve karar alınamaz" şeklinde bir hüküm bulunmakta ise de, bu hüküm soruşturmanın gizli yürütülmesi ile ilgili olmayıp, soruşturma tamamlandıktan sonra, hakkında soruşturma açılan kimselerin Yüce Divana gönderilip gönderilmeyeceği konusunda parti gruplarında ve milletvekillerini bağlayacak şekilde görüşme yapılamayacağı ve karar alınamayacağına ilişkindir. O nedenle bu hükme dayanarak, Mecliste yürütülen soruşturmanın gizli olduğu, bu konuda herhangi bir yayının yapılamayacağı sonucunu çıkarmak mümkün değildir.

30. Başvuru konusu olaya ilişkin olabilecek Ceza Muhakemesi Kanununun 157. maddesinde soruşturma evresindeki işlemlerin gizli olduğuna yönelik bir hüküm bulunmaktadır. Yine Türk Ceza Kanununun 285. maddesinde gizliliğin ihlal edilmesi hali suç olarak kabul edilmiş ve suçun unsurları ve cezası düzenlenmiştir. Ayrıca TBMM İçtüzüğünün 110. maddesinin 2. fıkrasında "Komisyonun çalışmaları gizlidir. Bu komisyona kendi üyeleri dışındaki milletvekilleri katılamazlar" şeklinde bir hüküm bulunmaktadır. Belirtilen mevzuat hükümlerinde düzenlenen soruşturmanın gizliliği ve bu soruşturmayı ihlal etmenin Türk Ceza Kanunu'nun 285. maddesinde suç olarak düzenlendiği tezinin somut olaya uygulanması yerinde değildir. Zira bir ceza soruşturmasının etkin olarak sürdürülebilmesi için gizli yapılmasına oranla soruşturma hakkında genel bir yayın yasağı konulması çok daha geniş kapsamlı ve çok daha sınırlayıcı bir önlemdir. Zira, Türk Ceza Kanunu'nun 285. maddesinin son fıkrası soruşturmanın gizliliğini ihlal suçu ile ilgili olarak önemli bir istisnaya yer vermiştir. Fıkradaki düzenleme, "Soruşturma ve kovuşturma işlemlerinin

haber verme sınırları aşılmaksızın haber konusu yapılması suç oluşturmaz.” şeklindedir. Yani kural, soruşturmanın gizliliği ile birlikte aynı zamanda soruşturmanın gizliliğine riayet etmek koşuluyla haber yapılabilmesini de korumaktadır. Soruşturmanın gizliliğini ihlal, zaten başlı başına suç teşkil etmekte olup müeyyidesi Ceza Kanununda bulunmaktadır. Buna rağmen soruşturmanın gizliliğini ihlal etmeksizin yapılacak yayınlar hakkında da yasak getirilmesi geniş bir alanda ifade, basın ve haber alma hürriyetlerinin kısıtlanması sonucunu doğuracaktır.

31. Şu halde, Mecliste yürütülen soruşturmanın gizli olduğuna, bu konuda yayın yapılamayacağına ilişkin olarak Anayasa’da bir hüküm bulunmamaktadır; soruşturmanın gizliliği Meclis İçtüzüğünde ve CMK’da yer almış, Ceza Kanununda da ayrıca suç olarak düzenlenmiştir. Soruşturmanın gizliliğini ihlal, haber verme maksadını aşan, iftira ve hakaret niteliğindeki yayınlar yapmak zaten herhangi bir yasaklama olmaksızın Türk Ceza Kanununda suç olarak düzenlenmiş bulunmakla birlikte, suç ve yasak kapsamının haber verme ve haber alma haklarını da kapsayacak şekilde genişletilmesi kabul edilemez. Bu bakımdan, haber verme hakkının sınırlarını aşan kişiler her zaman sorumlu tutulabilirler. Çoğunluk gerekçesinde olduğu gibi, bu hükümlere dayanarak, somut olayda yürütülen soruşturmanın kanundan dolayı gizli olduğu, başvuruculaların yürütülen soruşturma ile ilgili olarak bilgilenme hakları ve ifade özgürlüğünün zaten bulunmadığı, o nedenle de korunacak bir haklarının bulunmadığı, başvuruculaların mağduriyetlerinin de söz konusu olamayacağı, bu açıdan mahkemenin vermiş olduğu kararın herhangi bir etkisinin ve öneminin olmadığı; ihlâlin kanundan kaynaklandığı, mahkeme kararından doğrudan etkilenmediği, yasaklama getiren mahkeme kararının soruşturmanın gizliliğine ilişkin ilgili kanun ve İçtüzük hükümlerinin tekrarından ibaret olduğu, bir yenilik getirmediği, somut başvurudaki şikayetin aslında fiilen söz konusu hükümlere yönelik olduğu şeklindeki gerekçelerle başvurunun kişi bakımından yetkisizlik nedeniyle reddi sonucuna varılması kanaatimizce mümkün değildir.

32. AİHM, kamuyu ilgilendiren meselelerde, kamuoyunun bilgilendirilmesini engelleyen tedbirler söz konusu olduğunda, 10. madde yönünden çok daha dikkatli bir incelemede bulunacağına, kamuoyunda görüş oluşturma fonksiyonunun korunması olgusunun sadece medya ve profesyonel gazetecilerle sınırlı olmadığına işaret etmiştir (Társaság A Szabadságjogokért/Macaristan, (Başv. 37374/05), 14 Nisan 2009, para.26).

33. AİHM, içtihatlarının gelişimi sürecinde ‘Bilgi edinme hakkı’ kavramını daha geniş yorumlanmaya başlamış ve kamuyu ilgilendiren konuları takip eden ve toplum için hayati önem taşıyan kişi ve oluşumları caydırabileceği gerekçesiyle, bir çok kararında ifade özgürlüğüne ilişkin 10. maddenin ihlal edildiğine hükmetmiştir (Shapovalov/Ukraıne, 45835/05, 31 Temmuz 2012. para. 68).

34. Başvuru konusu olayda da, TBMM’nde yürütülen bir yolsuzluk soruşturması hakkında Sulh Ceza hakimi tarafından “soruşturmanın bitim tarihi olan 27.12.2014 günü mesai sonu bitimine kadar tüm yazılı, görsel ve internet ortamında yapılan yayınlar hakkında yayın yasağı konulmasına” karar verilmiştir. Getirilen bu genel yayın yasağından, başvuruculaların da bilgilenme haklarının ve ifade özgürlüklerinin belirli bir tarihe kadar da olsa, olumsuz yönde etkilendiği açıktır. Getirilen yayın yasağının genel olması, doğrudan başvuruculara yönelik olmaması, bu olumsuz etkilenmenin ortaya çıkmadığı sonucunu doğurmaz.

35. Yukarıda ifade edilen AİHM İçtihatları ve Mahkememizin ifade özgürlüğü ve bilgiye ulaşım hakları konusunda vermiş olduğu önceki bazı kararlar dikkate alındığında

görülmektedir ki, ifade özgürlüğü söz konusu olduğunda mağdur sıfatı daha geniş yorumlanmakta, korunan diğer haklarda olduğu gibi, doğrudan belirli bir şahsa yönelik etkinin veya bağlantının mevcudiyeti mutlak bir koşul olarak görülmemektedir. Bu açıdan mağdur sıfatının belirlenmesinde ifade özgürlüğü ile diğer haklar örneğin mülkiyet hakkı ihlaline ilişkin iddialar farklı bir bakışla incelenmektedir. Bu yaklaşım farklılığındaki temel unsur, ifade özgürlüğünün diğer insan haklarına nazaran, demokratik bir sistemin varlığı açısından AİHS ve Anayasa karşısında sahip bulunduğu temel önemden kaynaklanmaktadır.

36. Nitekim Mahkememiz, 2014/4705 sayılı ve 29.05.2014 tarihli "youtube.com isimli internet sitesinin erişiminin engellenmesine ilişkin kararında, söz konusu sitenin sahibi Youtube LLC Corporation Service Company'nin dışındaki diğer başvuruculaların, youtube.com sitesini bilgi edinme ve içerik sağlayıcı sıfatı ile bilgi paylaşımı için kullanmakta olmaları nedeniyle mağdur sıfatını haiz olduklarını kabul etmiş ve başvurularını incelemiştir. Keza, twitter.com isimli internet sitesinin erişime engellenmesi ilişkin 2014/3986 sayılı başvuruda da benzer bir durum söz konusudur. Anayasa Mahkemesi'nin 02.04.2014 tarihli kararında yine başvuruculaların sözkonusu internet sitesinin aktif kullanıcıları olmaları nedeniyle, mağdur oldukları kabul edilmiş, başvuruları kişi bakımından yetkisizlik gerekçesiyle reddedilmemiştir. Somut başvuruda da, başvuruculaların youtube.com veya twitter.com sitelerinin kullanıcılarından farklı düşünülmesi mümkün değildir. Zira başvurucular, yazılı ve görsel medyada yahut internet ortamında yayınlanacak bilgilerin aktif kullanıcıları konumundadırlar.

37. Başvuruculaların milletvekili, gazeteci ve öğretim üyesi oldukları görülmektedir. Milletvekilinin ve gazetecilerin, TBMM'nde yürütülen bir soruşturmayla ilgili olarak ifade özgürlüklerinin ve bilgilenme haklarının normal bir vatandaşa göre daha öncelikli olması gerektiği düşünülebilir. Ancak, kanaatimizce, genel bir hak olan ve demokratik toplumun sağlıklı bir şekilde işleyebilmesi için son derece önemli olan ifade özgürlüğü ve bilgilenme hakkı açısından, somut olayda başvurucular arasında bir ayırım yapmaya gerek görülmemiştir. Bu nedenlerle, başvuruculaların tamamının getirilen yayın yasağından dolayı ifade özgürlüklerinin etkilendiği, bu konuda güncel ve kişisel haklarının bulunduğu kabul edilmelidir.

38. Başvuruculaların haklarının kamu gücü işleminden doğrudan etkilenip etkilenmediği sorunu incelenirken konu çoğunluk gerekçesinde belirtildiği şekilde değerlendirildiğinde, Anayasa ile verilen hakkın, kanunla veya Meclis İçtüzüğü ile ortadan kaldırılması veya geri alınması sonucunun doğduğu söylenebilir. Zira Anayasa m. 26'da herkese ifade özgürlüğü tanınmıştır. Bu hak Anayasa'ya uygun olarak kanunla sınırlandırılabilir. Getirilen bu sınırlandırmanın da Anayasa'ya uygun olup olmadığı iptal veya itiraz yolu ile önüne geldiğinde Anayasa Mahkemesince denetlenir, hak ve özgürlüklere ölçüsüz bir müdahale varsa hüküm iptal edilebilir. Ancak bu durum, kanunla hakkın yasaklanması veya sınırlanması halinde, Anayasa ile tanınan hakkın hiç doğmadığı veya zaten sınırlı olduğu, o nedenle de, bireysel başvuruya konu olabilecek bir hakkın ortaya çıkmadığı sonucunu doğurmaz. Anayasa ile hak doğmuştur, bu hak AİHS veya Türkiye tarafından onaylanan eki protokollerde de düzenlenmişse bireysel başvuruya konu olabilir.

39. Hakkı ihlâl eden kamu gücü işleminin, mahkeme kararından değil de, kanundan kaynaklanıyor olması, o konuda bireysel başvuruda bulunan kimsenin mağduriyetinin bulunmadığı anlamına gelmez. Mağduriyet varsa ve bu kanun hükmünden kaynaklanıyorsa, bu takdirde başvuru kişi bakımından yetkisizlik gerekçesi ile değil, konu bakımından yetkisizlik kapsamında değerlendirilebilir. Kaldı ki, somut başvuru konusu olayda, Ankara 7.

Sulh Ceza Hakimliği, Komisyon Başkanının talebi üzerine yayın yasağı kararı vermiş, bir başvurucunun karara itirazı da Ankara 8. Sulh Ceza Hakimliği tarafından reddedilmiş, bu ret kararı üzerine bireysel başvuruda bulunulmuştur. O nedenle, doğrudan kanun hükmünün Anayasa'ya aykırı olduğu gerekçesiyle yapılmış bir başvuru yoktur. Sulh ceza hakiminin somut olay üzerine verdiği yayın yasağı kararına karşı bireysel başvuruda bulunulmuştur. Bu kararın da, başvuruculların ifade özgürlüklerini etkilediği konusunda tereddüt yoktur. Mahkemenin vermiş olduğu yayın yasağı kararının CMK'daki veya Meclis İçtüzüğündeki hükümlere dayanıyor olması, mahkemenin kararını etkisiz hale getirmez; hakkı doğrudan etkilemesi sonucunu değiştirmez. Kaldı ki, mahkeme kararı sonuçta bir kanun hükmüne yahut bir hukuk kuralına dayanmak zorundadır. Mahkeme kararı ile, o konudaki genel düzenleme, somut olaya uygulanmaktadır. Bu açıdan, başvuru konusu olayda, başvuruculların hakları, kanuna dayanarak verilen mahkeme kararından doğrudan etkilenmektedir.

40. Yukarıdaki ilkeler ışığında başvuruya konu olay incelendiğinde; başvuruya konu olan soruşturma bir meclis soruşturmasıdır ve bir dönem en üst düzey icra organı olan hükümette Bakan olarak görev yapmış kişilere karşı yürütülmektedir. Meclisin iradesini bu milletvekillerine karşı soruşturma açma yönünde kullanması, konunun kamuya bakan bir yönünün olduğunun da kabulü anlamına gelmektedir. Ayrıca soruşturma, milletvekillerine yönelik şahsi nitelikli sayılabilecek iddialarla ilgili değildir. Soruşturma kamuoyunda yolsuzluk olarak tanımlanan, kamu kaynaklarının usulsüz kullanımı iddialarına yönelik bir soruşturmadır. Bu nedenle başvuruculara birlikte toplumun geneli soruşturmanın içeriğini bilme ve kamuoyunda tartışabilme noktasında hak sahibidirler.

41. Yukarıda açıklanan sebeplerle, başvuruculların, Ankara 7. Sulh Ceza Hâkimliği tarafından getirilen yayın yasağı kararı ve bu karara karşı yapılan itiraz üzerine Ankara 8. Sulh Ceza Hâkimliği tarafından verilen itirazın reddi kararına karşı bireysel başvuruda bulunmakta güncel ve kişisel haklarının bulunduğu, bu hakkın kamu gücü işleminden doğrudan etkilendiği, bu nedenle başvuruların kişi bakımından yetkisizlik gerekçesiyle reddedilmeyip, başvurunun esasının incelenmesi gerektiği kanaatinde olduğumuzdan, Mahkememiz çoğunluğunun "başvurunun 'halk başvurusu' niteliğinde olduğu ve başvuruculların verilen gizlilik kararı açısından doğrudan mağdur sıfatlarının olmaması nedeniyle 'kişi yönünden yetkisiz' olduklarına" ilişkin görüşüne katılmamız mümkün olmamıştır.

Başkan Haşim KILIÇ Başkanvekili Alparslan ALTAN Üye Erdal TERCAN

KABUL EDİLEBİLİRLİK İNCELEMESİNDE

FARKLI GÖRÜŞ

KONU : 2014/18803 Esas sayılı dosya ve birleşen 2014/18876 ve 2014/18946 no'lu dosyaların kabul edilebilirlik incelemeleri.

OLAY VE İSTEM : Türkiye Büyük Millet Meclisinde kurulu bir komisyon tarafından yürütülen bir soruşturma kapsamında, yapılan çalışmalarla ilgili olarak yayın yasağı konulması ve yasağa karşı başvuruculların yaptıkları itirazların gerekçesiz reddi ile adil yargılanma ve halkın haber alma ve bilgilenme hakkı kapsamında ifade özgürlüklerinin ihlal edildiği iddiası ile mahkememize yapılan başvurular hakkındadır.

DEĞERLENDİRME : Mahkememiz meclis soruşturma komisyonlarının çalışmalarının gizli ve yargısal bir faaliyet olup, gizliliği ihlalin suç olduğu, başvuruculların konumları nedeniyle

gerek topluma karşı sorumluluk gerekse kişilere atfedilen fiillerden doğrudan ve şahsen etkilenmemiş ve bu nedenle mağdur sayılamayacakları gerekçesi ile başvuruculaın ihlal tespiti istemi ile yaptıkları başvuruları birleşen dosya üzerinden, kişi yönünden yetkisizlik nedeniyle esasa girmeden kabul edilebilirlik incelemesi aşamasında oy çokluğu ile başvuruyu kabul edilemez bulmuştur.

Mahkememiz raportörünün dosya hakkında yaptığı çalışmadan da yararlanılarak yapılan inceleme ile;

1. 1982 Anayasasında belirtilen demokrasi, çağdaş ve özgürlükçü bir anlayışla yorumlanmalıdır. “Demokratik toplum” ölçütü, Anayasa’nın 13. maddesi ile AİHS’in “demokratik toplum düzeninin gerekleri” ölçütünün bulunduğu 9., 10. ve 11. maddelerindeki paralelliği açıkça yansıtmaktadır. Bu itibarla demokratik toplum ölçütü, çoğulculuk, hoşgörü, açık fikirlilik ve tolerans temelinde yorumlanmalıdır (bkz. B. No: 2013/409, 25/6/2014, § 93).

2. Anayasa’nın 26. maddesi ifade özgürlüğünün bilgi ve haberlere ulaşma boyutunu açıkça düzenlemiştir. İfade özgürlüğü, sadece “düşünce ve kanaate sahip olma” özgürlüğünü değil aynı zamanda sahip olunan “düşünce ve kanaati (görüşü) açıklama ve yayma”, buna bağlı olarak “haber veya görüş alma ve verme” özgürlüklerini de kapsamaktadır. Bu çerçevede ifade özgürlüğü bireylerin serbestçe haber ve bilgilere, başkalarının fikirlerine ulaşabilmesi, edindiği düşünce ve kanaatlerden dolayı kınanamaması ve bunları tek başına veya başkalarıyla birlikte çeşitli yollarla serbestçe ifade edebilmesi, anlatabilmesi, savunabilmesi, başkalarına aktarabilmesi ve yayabilmesi anlamına gelir.

3. AİHM, kamuyu ilgilendiren meselelerde, kamuoyunun bilgilendirilmesini engelleyen tedbirler söz konusu olduğunda,10. madde yönünden çok daha dikkatli bir incelemede bulunacağına, kamuoyunda görüş oluşturma fonksiyonunun korunması olgusunun sadece medya ve profesyonel gazetecilerle sınırlı olmadığına işaret etmiştir. Bir derneğin Anayasa Mahkemesi’ne yapılan bir başvuru metnine ulaşamamasını ifade özgürlüğüne müdahale olarak görmüştür. (Társaság A Szabadságjogokért/Macaristan, (Başv. 37374/05), 14 Nisan 2009, para.26).

4. Başvuruculardan biri aktif olarak basında görev yapmaktadırlar. Basının görevlerinden biri de kamusal yönü olan konularda toplumda bir tartışma ortamı yaratmaktır. Bu işlev bilgiye dayanan sağlıklı bir kamusal tartışma için önemli bir işlevdir. AiHM birçok kararında kamuyu ilgilendiren konuların tartışılmasında sivil toplumun katkısının altını çizmiştir (Steel ve Morris/ the United Kingdom (68416/01, § 89).

5. AİHM, basın özgürlüğü ile ilgili kararlarında ifade özgürlüğünün demokratik bir toplumun esaslı temellerinden birini oluşturduğunu hatırlatarak basına tanınması gereken güvencelerin özel bir öneme sahip bulunduğunu belirtir. Basının ve medya organlarının özgürlüğünün kamuoyuna yöneticilerin görüş ve davranışlarını tanıtmak ve yargılamak için en iyi imkanlardan birisi olduğunun altını çizer. Basının bir görevinin de siyasal arenada ve diğer kamu yararı olan alanlarda tartışma konusu olan bilgi ve görüşleri topluma iletmek olduğu şüphesizdir. Basının bu görevi, kamuoyunun da bu bilgi ve görüşleri alma hakkı ile tamamlanır (Handyside, § 49, Centro Europa 7 S.R.L. ve Di Stefano, § 131). O halde, basın özgürlüğü bir yönüyle halkı ilgilendiren haber ve görüşleri iletme özgürlüğüdür; diğer yönüyle ise, bu özgürlük halkın bu bilgi ve görüşleri alma hakkıdır. Mahkeme’ye göre ancak bu şekilde basın kamuoyunun bilgi edinme hakkı bakımından yaşamsal önemi bulunan “halkın gözcülüğü” ya da “bekçisi” görevini yapabilir. Basın özgürlüğü söz konusu

olduğunda ulusal makamlara tanınan takdir yetkisi demokratik bir toplumun yararı dikkate alınarak sınırlandırılır (Editions Plon, § 44, Bladet Tromsø ve Stensaas, § 59). Bu ilkeler öncelikle yazılı basın için geliştirilmiş olmakla birlikte, hiç kuşku yok ki görsel-işitsel basın için de geçerlidir.

6. Sözleşme'nin 10. maddesi, ifade özgürlüğünün kullanılmasının bazı formalitelere, koşullara, sınırlamalara veya yaptırımlara bağlanmasına engel değildir. Bununla birlikte bu kısıtlamalar öyle tehlikeler içerirler ki Mahkeme'nin sıkı bir biçimde incelemesini gerektirirler (Sté Plon, § 42). Madde 10 (2)'de belirtilen bu istisnalar dar olarak yorumlanmalı ve müdahalenin gerekliliği 'inandırıcı' olarak ortaya konulmalıdır. (Zana/ Türkiye, (1997) 27 EHRR 667 para. 51)

7. Bu çerçevede, gazetecilik mesleğini yapma konusunda getirilen bir sınırlama ancak "çok istisnai koşullarda meşru görülebilir" (Cumpana ve Mazare, § 118). Özellikle basın söz konusu olunca durum böyledir: Haber çok hızla eskiyen bir üründür ve kısa bir süre için dahi olsa onun yayınlanmasını geciktirmek tüm önemini ve yararını ortadan kaldırma riski taşır (Çetin ve Diğerleri, § 49). Sözleşme'nin 10. maddesi yayın henüz gerçekleşmeden yapılan sınırlamaları (ön sınırlamalar) yasaklamaz. Ancak bu tarz ön sınırlamalar "hem yasaklamanın sınırlarını göstermek bakımından çok sıkı bir yasal çerçeve tarafından düzenlenmeli, hem de kötüye kullanma ihtimaline karşı etkili bir yargı denetimine konu olmalıdır" (Association Ekin, § 38).

8. AİHM'in kamuya mal olmuş kişiler özellikle de topluma karşı sorululuğu en üst düzeyde bulunan politikacılar söz konusu olduğunda özel hayatın gizliliği kavramını diğer kişilere oranla ne kadar dar yorumladığı bilinmektedir.

9. İfade özgürlüğü ve özel hayatın korunması arasındaki dengede hedef alınan kişinin rol ve fonksiyonu ve haber röportaj ve/veya fotoğrafa konu faaliyetin niteliği önemli bir kriter oluşturmaktadır. Burada normal bireyler ile kamusal şahıs ya da siyasi kişilik olarak kamusal alanda hareket eden bireyleri ayırmak yerinde olur. Kamu tarafından tanınmayan bir kişi özel hayat hakkına ilişkin özel bir korumadan yararlanmayı talep edebilirken, kamu tarafından tanınan bireyler için böyle bir şey söz konusu değildir. (Minelli/İsviçre (kabul edilebilirlik üzerine karar), no 14991/02, 14 Haziran 2005, ve Petrenco, § 55). Mesela resmi bir görev yerine getiren siyasi kişilikler hakkında demokratik toplumdaki bir tartışmaya katkı sunabilecek olaylardan bahseden bir röportajı, böyle bir görev yerine getirmeyen bir kişinin özel hayatıyla ilgili detaylar üzerine yapılan bir röportajla bir tutulamaz. (Von Hannover, § 63, ve Standard Verlags GmbH , § 47).

10. Lingens davasında, Federal Devlet Başkanı'nın itibarının muhtemelen zarar görmüş olabileceğini kabul eden Mahkeme, onun politikacı konumuna ve makalelerin politik meselelere ilişkin bulunduğuna, [86] ve kamu yararına vurgu yaparak, müdahalenin demokratik bir toplumda gerekli olmadığına hükmetmiştir.- (Lingens/Avusturya, (1986) 8 EHRR 407)

11. Yine çok yakın bir zamanda hakkında parlamento soruşturması olan bir milletvekilinin soruşturma içeriğine ilişkin basında yer alan haberlerin özel hayatın gizliliğini ihlal ettiği iddiasıyla açmış olduğu dava da vermiş olduğu Hoon/İngiltere kararında şöyle demektedir: 'Toplumun parlamento süreçlerinden ve bu süreçlerin sonuçlarından haberdar olmasında hukuki bir yarar söz konusudur. Bu süreçler kamuya açık olmamaları halinde üstlerinin örtülebileceği konusunda toplumda bir algı yaratma riskiyle karşı karşıya kalırlar. Mahkeme anılan sebeplerle başvurucunun özel hayatın gizliliğinin ihlal edildiğine yönelik iddialarını

kabul edilmez bulmuştur. (Hoon/İngiltere, B.no: 14832/11, 4/12/2014)

12. Avrupa Konseyi Parlamenterler Meclisi Casusluk ve Devlet Sırlarının İfşası Hakkındaki Ceza Davalarında Adil Yargılanma Meseleleri hakkında 1551/2007 sayılı Kararının 1. ve 2. maddelerinde şöyle demektedir: 'Parlamenterler Meclisi resmi sırları korumanın ifade özgürlüğünün gereksiz yere sınırlandırılması için bir bahane olarak kullanılmamasının devletlerin meşru çıkarlarına hizmet edeceğini kabul eder. Parlamento demokratik bir toplumda ifade ve bilgi özgürlüğünün önemini hatırlatır. Bu tür toplumlarda yolsuzluk, insan hakları ihlalleri ve çevreye verilen zararların açığa çıkarılması mümkün olmalıdır.'

13. Bu ilke ışığında bilgiye ulaşmanın da ifade özgürlüğünün korunmaya değer bir yönü olduğu tespit edildikten sonra başvurucuların söz konusu yayın yasağı karşısındaki konumu ve buna bağlı olarak mağdur sıfatlarını incelediğimizde şu hususlar öne çıkmaktadır.

14. Kimi başvurucular, yasama organında görevli milletvekilleridir. Demokrasilerde, özellikle temsili demokrasilerde halk, yasama süreçlerine ve yasama organının yetkisi kapsamında olan diğer faaliyetlere bizzat katılamadığından ve bu faaliyetler seçilmiş temsilciler eliyle yürütüldüğünden, bir milletvekilinin kendisine görev veren halkı gereği gibi temsil edebilmesi için söz konusu çalışmaların içeriği ile ilgili yeterli bilgiye sahip olmasının gerekliliği yadsınamaz. Bu bilgilere ulaşım doğrudan bu çalışmalarda yer alan milletvekilleri için bir sorun teşkil etmez ancak bu çalışmalara katılmayan ve meclis soruşturması gibi mevzuat gereği içerikleri sadece katılımcılar için ulaşılabilir olan çalışmalarda, gerek milletvekilleri gerekse tüm toplum için basının aracı rolü hayati bir önemi haizdir. Toplum adına konuşmak ve onun menfaatlerini üst siyasi organda temsil ile görevli bulunan başvuruculların da kamusal yönü olduğu tartışmasız olan bir meclis soruşturmasında böyle bir görevi vardır. Bu görevin gerektiği şekilde yerine getirilebilmesi için bu soruşturmanın etkinliğini karartmayacak nitelikteki içerik, kapsam ve deliller gibi konularda bilgi sahibi olması önceliklidir. Getirilen genel yayın yasağı ile oluşan müdahale, haber verme konusu yapmaya ilişkin yasaksız alanı da kaldırmıştır.

15. Diğer Başvuruculardan, bir kısmı gazeteci, diğerleri ise Akademisyendir. Görüldüğü üzere tüm başvuruculların yürütülen meclis soruşturması karşısında kamuya karşı bilgilendirme ve değerlendirme yönünde etkili bir sorumluluk ve görev alanları bulunmadığı söylenemez.

16. Yukarıda ifade edilen AİHM İçtihatları ve Mahkememizin ifade özgürlüğü ve bilgiye ulaşım hakları konusunda vermiş olduğu önceki bazı kararlar dikkate alındığında görülmektedir ki ifade özgürlüğü söz konusu olduğunda mağdur sıfatı daha geniş yorumlanmakta başka korunan haklarda olduğu gibi doğrudan şahsi bir bağlantı olmazsa olmaz görülmemektedir. Örneğin bir mülkiyet hakkı ihlaline ilişkin bir başvuruda aranan mağdur nitelikleri ile ifade özgürlüğü bağlamında arananlar arasında ciddi bir fark vardır. Bu yaklaşım farkındaki temel unsur, ifade özgürlüğünün diğer insan haklarına nazaran, AİHS ve Anayasamızın öncelikli hedefi olan demokratik bir toplumun oluşmasındaki tartışmasız gerekliliğidir.

17. Bu yaklaşıma örnek olarak, Mahkememiz 2014/4705 sayılı kararında, salt başvuruculların bir internet video paylaşım sitesinin (www.youtube.com) farklı sebeplerle kullanıcısı olduklarından bahisle bu siteyle organik veya işlevsel daha sağlam kişisel bir bağlarının olup olmadığına ilişkin bir araştırma içerisine girmemiş ve özgürlükçü bir yorumla başvuruculların bu siteye erişimlerinin engellenmesini bu kişilerin mağdur sıfatı için yeterli görmüş ve haklarının ihlal edildiğine karar vermiştir.

18. Bir kişinin vergi gibi mali, yasalara uyma gibi sosyal yükümlülüklerini yerine getirdiği, devletin kamu kurumları üzerindeki denetim sistemine katılma ve sağladığı mali kaynakların etkin kullanılıp kullanılmadığı yolunda bilgi edinme talebi konusundaki kamu yararı, o kişinin bir internet sitesine girişinin engellenmesindeki kamu yararından daha az değildir. Bu sebeple, içinde gazetecilerin de yer aldığı başvuruculların bireysel başvuru yolunu kullanabilmesi için hukuk tekniği açısından doğrudan bir şahsi mağduriyet aranması ifade özgürlüğünün özüyle bağdaşmaz.

19. Kaldı ki, itiraz mercii konumunu haiz Ankara 8. Sulh Ceza Hakimliği itiraz eden başvurucu Mahmut Tanal'ın taraf ehliyeti noktasında bir sorun görmemiş ve itirazını esastan incelemek suretiyle karar vermiştir.

20. Mağdur sıfatının böylesi bir hakkın korunmasında kararda benimsendiği şekilde dar yorumu, Mahkememizin önceki kararlarında benimsediği devletin otoritesi ve bireyin özgürlüğü dengesinde bireysel özgürlüklerin tercihen koruma öncelik kriterleri ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin ülke bazında etkin uygulanması ve sözleşmedeki hakların korunmasında milli mahkemelerin önceliği ve Anayasa Mahkemesi'nin ikincilliği şeklinde özetlenebilecek AİHS'nin metin ve ruhuyla aynı doğrultuda olan yaklaşımından uzaklaşmak olarak değerlendirilebilecektir.

21. Kararın temel dayanaklarından biri olan TBMM İç Tüzüğü'nün 110. maddesinde düzenlenen soruşturmanın gizliliği ve bu soruşturmayı ihlal etmenin Türk Ceza Kanunu'nun 285. maddesinde suç olarak düzenlendiği tezinin somut olaya uygulanması yerinde değildir. Zira bir ceza soruşturmasının etkin olarak sürdürülebilmesi için gizli yapılmasına oranla soruşturma hakkında genel bir yayın yasağı konulması çok daha geniş kapsamlı ve çok daha sınırlayıcı bir önlemdir. AİHM, Ürper ve Diğerleri/ Türkiye kararında bir kısım yayın organlarının ileriye dönük olarak belli bir süre ile daha içeriği henüz belli olmayan yayınlarının basım ve dağıtımının yasaklanmasını ifade özgürlüğünün ihlali olarak görmüştür. (Ürper ve Diğerleri / Türkiye (B. no: 14526/07, 14747/07, 15022/07, 15737/07, 36137/07, 47245/07, 50371/07, 50372/07 ve 54637/07 p. 44-45) bu nokta kararda şöyle ifade edilmektedir. 'AİHM, yerel mahkemelerin, kısa süreliğine de olsa Ülkede Özgür Gündem, Gündem, Güncel ve Gerçek Demokrasi gazetelerinin basım ve dağıtımlarını durdurarak, kendilerine tanınan sınırlı takdir yetkisini aştığını ve basının demokratik toplumun gözlemcisi rolünü gerekçesiz bir şekilde sınırlandırdığı sonucuna varır (kıyâsen bkz., Cumpana ve Mazare - Romanya, no. 33348/96; Obukhova - Rusya, no. 34736/03). 3713 No.lu Kanun'un 6/5 maddesi temel alınarak gazetelerin tamamının ileriki basımlarını yasaklamak, demokratik bir toplumda "gerekli" olan sınırlama kavramını aşmış ve sansür boyutuna ulaşmıştır.'

22. Türk Ceza Kanunu'nun 285. maddesinin son fıkrası soruşturmanın gizliliğini ihlal suçunun tanımına getirdiği istisna "Soruşturma ve kovuşturma işlemlerinin haber verme sınırları aşılmaksızın haber konusu yapılması suç oluşturmaz." şeklindedir. Yani soruşturmanın halen suç oluşturmadan haber konusu yapılabilecek bir alanının varlığını koruduğu açıktır.

Bu durumda görülmektedir ki, kararımızda söz konusu TCK maddesi yine bu maddede tanımlanmış olan sınırlamaların çok ötesinde bir genişlikte yorumlanmış ve suç sayılmayacak alanlarda yayın yasağı kapsamı ile eşit değerlendirmeye tabii tutulmuştur.

23. Çoğunluğun başvurunun kabul edilebilirliğine yönelik bu usul denetimi şeklinde nitelenecek kabul edilmezlik kararı, mahkemenin bazı temel haklar arasında makul bir

dengenin gözetilip gözetilmediğini denetleme imkanını ortadan kaldırmıştır. Oysa başvurucuların haklarına yönelik müdahalenin varlığı, verilecek bir kabul edilebilirlik kararı sonrasında, mahkemece geçilecek işin esası aşamasında incelenecek ve getirilen yayın yasağı ile yapılan müdahalenin, kamuyu yakından ilgilendiren parlamenter sistemin işleyişine ilişkin ve yargısal boyutu olan bir konuda bireylerin haber alma hakkı ile söz konusu soruşturulanların itibar haklarının korunması arasında ki makul dengenin gözetilip gözetilmediği ayrıntılı bir şekilde değerlendirme fırsatı bulacak, yapılan müdahalenin meşru amacı, koruduğu kamu yararı, etki alanı, niteliği, elverişliliği, gerekliliği, sınırları ve ölçülülüğü tartışma imkanı bulacaktı.

24. Elbette, kabul edilmiş bir başvuru sonrasında esas inceleme ile mahkemenin yapılan müdahaleyi ölçülü bulması halinde başvurucuların haklarının ihlal edilmediği yönünde karar verilmesi de mümkün olup, Mahkememiz önüne ilk defa gelmiş bir konuda temel hak değerlendirmesine esas unsurların tespiti ve koruma ölçek alanlarının belirlenmesi ,mağdur sıfatı bulunmadığı yönündeki usulü tespitlerden görece daha hukuk ve demokrasi kuramına hizmet eden niteliktedir. Yukarıda Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin örnek kararlarına yapılan atıflar dikkate alındığında dava dosyasında yer alan ifade hürriyetine yönelik müdahale ile kamuoyu-basın-birey arasında demokratik bir toplumdaki hak dengeleri, özgürlük alanlarının kullanma biçimleri, hakkın korunmaya değer yönü, toplum menfaati vb. çok sayıda asli denetim alanı değerlendirilememiştir.

25. Anılan sebeplerle getirilen yayın yasağı ile, başvurucuların ifade özgürlüğüne getirilmiş bir müdahalenin var olmadığı söylenemeyeceğinden açıkça dayanaktan yoksun olmadığı için kabul edilebilir ve esas aşamasına geçilerek incelenmesini gerektirecek nitelikteki şikayetin Anayasa'nın ilgili maddeleri yönünden denetiminin önüne geçen kararımıza esas olan söz konusu soruşturma hakkında yapmış oldukları bireysel başvurunun 'halk başvurusu' niteliğinde olduğu ve başvurucuların verilen gizlilik kararı açısından doğrudan mağdur sıfatlarının olmaması nedeniyle 'kişi yönünden yetkisiz' olduklarına ilişkin çoğunluk görüşüne katılmıyorum.

Başkanvekili Serruh KALELİ Üye Recep KÖMÜRCÜ

DEĞİŞİK GEREKÇE VE KARŞI OY GEREKÇESİ

1. Anayasa'nın 26. maddesinde düzenlenen "Düşünceyi açıklama ve yayma hürriyeti", aynı maddede sayılı amaçlarla sınırlanabilmekte; keza 28. maddesinde düzenlenen "Basın hürriyeti", aynı maddenin yollamasıyla 26. maddenin ikinci fıkrasında belirtilen nedenlerle sınırlandırılabilmektedir. Salt Anayasa'nın bu iki hükmünün değerlendirilmesinden, milletvekili sıfatını taşıyan başvuruculların da "herkes" kavramı içerisinde olmaları nedeniyle bu maddeler kapsamı içinde oldukları sonucunun çıkarılması doğaldır. Ne var ki Anayasa'nın farklı hükümlerinin birbirine aykırılığı söz konusu edilemeyeceğinden; eğer Anayasa'da bu özgürlüklerin sınırlanması yolunda "özel" düzenlemeler varsa, öncelikle bu özel düzenlemelerin Anayasal yorumda dikkate alınması gerektiği de kuşkusuzdur.

"Meclis soruşturması" Anayasa'nın 100. maddesi ile öngörülmüş olan ve Başbakan ile Bakanların Yüce Divan'a sevk edilebilmeleri sonucunu doğuran bir müessesedir. Anılan maddenin son fıkrasında "Meclisteki siyasi parti gruplarında, Meclis soruşturması ile ilgili görüşme yapılamaz ve karar alınamaz." denilmektedir. Anılan maddedeki düzenlemenin doğası gereği, Meclis Soruşturma Komisyonun faaliyeti süresince siyasi parti gruplarında görüşme yapılamayacak konularda Meclis Genel Kurulunda görüşme yapılması, fikir beyan edilmesi de mümkün değildir. Diğer bir deyişle, milletvekilinin Meclis Soruşturması konusu

fiillerle ilgili ifade özgürlüğü, bu soruşturmanın açılıp açılmaması konusunda TBMM Genel Kurulunda yapılacak görüşmeler ile Soruşturma Komisyonu raporunun TBMM Genel Kurulunda görüşülmesi safhaları bakımından söz konusu iken; TBMM İçtüzüğü'nün 107-114. maddelerinde öngörülen ve "gizli" olarak sürdürülen Soruşturma Komisyonu çalışmaları süresince (en çok 4 ay) sınırlandırılmış bulunmaktadır. İçtüzüğün 110. maddesiyle öngörülen "Komisyon çalışmalarının gizliliği" kuralı ise dayanağını Anayasa'nın 38/4 ve 95. maddeleri ile "ceza soruşturmasının gizliliği" hususundaki evrensel ceza hukuku ilkesinden almaktadır. TBMM Soruşturma Komisyonunun işin doğası gereği sahip olduğu yetkiler "adli" sonuç ve etkiye sahip olduğundan; Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 157. maddesinde belirtilen "… soruşturma evresindeki usül işlemleri gizlidir." kuralının bir yansımasından ibaret olan söz konusu İçtüzük hükmünün (Md.110) milletvekilleri yönünden sınırlandırdığı bir özgürlüğün, bu konudaki özel Anayasa hükümleri görmezden gelinerek, başka suretlerle ihyâsı mümkün değildir.

Bireysel başvuruda "mağdur" sıfatı yönünden yapılan değerlendirmelerde, bu kavramın bir davada taraf/başvurucu/şikâyetçi/mağdur vb. kavramlardan özerk olarak ele alındığı görülmektedir. Nitekim Anayasa Mahkemesi 2. Bölümü'nün 8.9.2014 tarih ve Başvuru No: 2014/13825 sayılı kararında bu konuya ilişkin şu değerlendirilmede bulunulmaktadır:

"…19. Bireysel başvuruda mağdur kavramı, davada menfaat veya dava ehliyeti gibi kurallardan bağımsız bir şekilde yorumlanır (Gorraiz Lizarraga ve Diğerleri/İspanya, B. No: 62543/00, 10/11/2004). Ayrıca mağdur kavramının yorumu, günümüzde toplumun kuralları ışığında değişime tâbi olup, bu kavram aşırı biçimcilikten uzak bir şekilde uygulanmalıdır (Gorraiz Lizarraga ve Diğerleri/İspanya), (B. No: 11438, 24/7/2014).

20. Kendilerinin belirli bir işlemden doğrudan etkilenme tehdidiyle ya da tehlikesiyle karşı karşıya olduklarını ve dolayısiyle potansiyel olarak mağdur olduklarını iddia eden başvurucular ile yalnızca ulusal hukukları değiştirmeyi veya toplumun menfaatinin korunmasını amaçlayan başvurular arasında dikkatli bir ayrım yapılmalıdır…"

Milletvekili sıfatı taşıyan başvuruculaların, esasen Anayasa'nın bu konudaki özel düzenlemeleri uyarınca Meclis Soruşturma Komisyonunun faaliyetleri süresince sınırlandırılmış olan ifade özgürlüklerinin, adli yargı organınca Komisyon başvurusu sonucu alınan ve çerçevesi çizili yayın yasağı nedeniyle ayrıca ihlâl edildiği ve bu nedenle bireysel başvuru konusunda "mağdur" oldukları kabul edilemez. Çünkü, bu konudaki mağduriyet esasen Meclis Soruşturma Komisyonunun faaliyet süresince bu başvurucular yönünden mevcut olup; adli yargı organına yapılan bir başvuru üzerine verilen karar sonrasında yeniden bu sıfatın ihyâ edilmesi söz konusu olamaz. Dolayısiyle, verilen adli yargı kararı ile buna ilişkin itirazın reddi yolundaki kararın bu başvuruculara güncel ve kişisel olarak doğrudan etkilemesi, bunun doğal sonucu olarak da milletvekili olan başvuruculara mağdur statüsü kazandırması söz konusu olamayacağından, başvuruculara bireysel başvuru yapma hakkı bulunmamaktadır.

Açıklanan nedenlerle, anılan başvuruculara ihlâle neden olduğunu ileri sürdükleri hususların mağduru olmadıkları anlaşıldığından; başvurunun diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin, bu gerekçeyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerektiğini değerlendirdiğimden; çoğunluğun kararına bu gerekçe ile katılıyorum.

2. Diğer başvurucular yönünden yapılan değerlendirmede ise yukarıdaki ölçütlerin uygulanma imkânının olmadığı, verilen adli yargı kararı ile anılanların ifade özgürlükleri ile haber alma özgürlükleri yönünden mağdurluk sıfatlarının mevcut bulunduğu, dolayısiyle

başvurularının esas yönünden incelenmesi gerektiği kanaatine vardığımdan; aksi yöndeki çoğunluğun kararına katılmıyorum.

Üye Serdar ÖZGÜLDÜR

KARŞIOY GEREKÇESİ

Başvurucunun mağdur sıfatının kabulüne ilişkin olarak 29.05.2014 tarihli ve 2014/705 sayılı kararda yer alan çok açık ve güçlü gerekçeler bu başvurucu yönünden de aynen geçerlidir.

Diğer taraftan, başvurucu, Ankara 7. Sulh Ceza Hakimliği'nin 25.11.2014 tarihli yayın yasağı kararına karşı itiraz mercii olan Ankara 8. Sulh Ceza Hakimliğine başvurmuş, itiraz mercii de başvurucunun talebini inceleyerek, 7. Sulh Ceza Hakimliği kararının usul ve yasaya uygun olduğu gerekçesi ile kesin olarak reddetmiştir. İtiraz mercii bu kararı verirken başvurucunun itiraza yetkili olup olmadığını tartışmamış, başka bir deyişle başvurucunun hukuki yararı bulunduğunu zımnen kabul etmiştir.

Ulusal bir yargı merciinin kabul ettiği bir hususun Anayasa Mahkemesince yok sayılmasının, göz ardı edilmesinin veya kararın kaldırılmasının, başvurucunun temel bir hakkının ihlali hali hariç, söz konusu olamayacağı açıktır.

Başvurucu yönünden kesinleşmiş bulunan taraf olma hak ve yetkisinin ve buna bağlı mağduriyet statüsünün derece mahkemesi kararına rağmen Anayasa Mahkemesince tanınmamasının Anayasa ve 6216 sayılı Kanunla düzenlenen bireysel başvuru hakkına uygun olmadığı düşüncesiyle ret kararına katılmıyorum.

Üye Osman Alifeyyaz PAKSÜT

FARKLI GEREKÇE

Mahkememizce birleştirilmesine karar verilen 2014/18946 numaralı bireysel başvuru başvurucularından Fatma Banu GÜVEN DOKUR ve Adnan KESKİN, basın mensubu (Gazeteci) olduklarını beyan etmişlerdir. Bu sıfatlarıyla, bu başvurucular diğerlerinden ayrılmaktadır.

Başvuru konusu yasak; tüm yazılı, görsel medya ve internet ortamında yapılan yayınları kapsadığından, gazeteci başvuruculaların Anayasa'nın ve Sözleşme'nin mezkur hükümleri karşısında yasaktan doğrudan etkilendiğini kabul etmek gerektiği kanısındayız.

Anayasa'nın İkinci bölümü X. alt başlığındaki "Basın ve yayımla ilgili hükümler"i ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi 10. maddesindeki "İfade özgürlüğü" hükmü ile basının toplumu bilgilendirme, kamuoyu oluşturma görevi birlikte değerlendirildiğinde, anılan başvuruculaların mağdur sıfatının olmadığını söylemek mümkün görünmemektedir.

Açıklanan nedenlerle gazeteci olduğunu beyan eden başvurucular açısından mağdur statüsünün bulunmadığı, başvurunun "kişi yönünden yetkisizlik" nedeniyle "kabul edilemez olduğu" yolundaki görüşe katılmıyoruz.

Üye Celal Mümtaz AKINCI Üye Muammer TOPAL

ÜLKÜ TUNCA VE DİĞERLERİ

B. No: 2012/928 | Karar tarihi: 11.12.2014

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2012/928

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ÜLKÜ TUNCA VE DİĞERLERİ

(Başvuru Numarası: 2012/928)

Karar Tarihi: 11/12/2014

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Serruh KALELİ

Üyeler : Hicabi DURSUN

Erdal TERCAN

Zühtü ARSLAN

Hasan Tahsin GÖKCAN

Raportör : Recep ÜNAL

Raportör Yrd. : Hikmet Murat AKKAYA

Başvurucular : Ülkü TUNCA ve Diğerleri [Bkz. Ekli Tablonun (C) ve (D) Sütunları]

Vekilleri : [Bkz. Ekli Tablonun (E) Sütunu]

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucular, 17/7/1964 tarihli ve 506 sayılı mülga Sosyal Sigortalar Kanunu'nun geçici 20. maddesine, 13/2/2011 tarihli ve 6111 sayılı Kanunla eklenen beşinci fıkra ile devam eden yargı süreçlerine müdahale edilerek adil yargılanma, sosyal güvenlik ve mülkiyet haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüş ve tazminat talebinde bulunmuşlardır.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Ekli listede sıralanan başvurulara ait başvuru formları ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemelerinde, belirlenen eksiklikler tamamlatılmış ve Komisyona sunulmalarına engel eksikliklerinin bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. Konularının aynı olması nedeniyle, ekli tablonun (B) sütununda numaraları belirtilen başvuru dosyalarının, aynı tablonun (1) numaralı satırında yer alan 2012/928 numaralı bireysel başvuru dosyası ile birleştirilmesine ve incelemenin bu dosya üzerinden

yapılmasına karar verilmiştir.

4. Komisyonlarca, kabul edilebilirlik incelemesinin Bölümler tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından 24/10/2014 tarihinde başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına ve bir örneğinin görüş için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmesine karar verilmiştir.

6. Bakanlığın 28/11/2014 tarihli yazısıyla ek süre talep edilmiş olup, Bölüm Başkanı tarafından 1/12/2014 tarihinde, Bakanlığa tanınan sürenin 30 gün uzatılmasına karar verilmiştir.

7. Aynı konuya ilişkin bir içtihadın (B. No: 2012/931, 26/6/2014) mevcut olması nedeniyle, Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 71. maddesinin (2) numaralı fıkrası gereğince başvuru, Bakanlık cevabı beklenmeksizin kabul edilebilirlik ve esas yönünden incelenmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

8. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ve UYAP aracılığıyla erişilen bilgi ve belgeler çerçevesinde olaylar özetle şöyledir:

9. Başvurucular, Vakıflar Bankası Türk Anonim Ortaklığında (Banka) çalıştıkları süre zarfında, 506 sayılı Kanun'un geçici 20. maddesi uyarınca kurulmuş bulunan T. Vakıflar Bankası T.A.O. Memur ve Hizmetlileri Emekli Sağlık Yardım Sandığı Vakfına (Vakıf) ödedikleri primler karşılığında emekliliğe hak kazanmışlardır.

10. Vakıf, kanunla kurulan sosyal güvenlik kurumları dışında kalan, ancak onlara denk kabul edilen bir tüzel kişilik olup, sandık mensupları bakımından zorunlu sosyal güvenlik kurumu niteliğindedir.

11. Vakfın amacı, Vakıf Senedi'nin 4. maddesinde şöyle ifade edilmiştir.

"...

a) İş bu vakıf senedi hükümleri dairesinde üyelerin emeklilik, malullük, ölüm, hastalık, analık, iş kazaları ve meslek hastalıkları hallerinde ve eş ve çocukları ile üyenin geçindirmekle yükümlü bulunduğu ana ve babasının hastalıklarında, Sosyal Sigortalar Kanunları ile temin edilen yardımlardan az olmamak üzere hak sahiplerine yardımda bulunmak;

..."

12. Vakfın gelirleri, sandık üyelerinin aylıklarından yapılan prim kesintilerinden ve diğer gelirlerden oluşmaktadır. Banka da her ay, aynı esaslar çerçevesinde hesaplanan tutarı işveren hissesi olarak Vakfa aktarmaktadır.

13. Vakıf, üyelerine yapacağı yardımın miktarını ve dolayısıyla emekli aylıklarına ilişkin artışları, Vakıf Senedi'nde yazılı hükümler çerçevesinde tek taraflı olarak belirlemekte olup, bunun 506 sayılı Kanunla belirlenmiş asgari standardın altına düşmemesi gerekmektedir.

14. Sandık üyeleri, yapılan artışların 506 sayılı Kanun'un geçici 20. maddesine uygun bir şekilde yapılmadığı gerekçesiyle Vakıf aleyhine iş mahkemeleri önünde alacak davaları açmışlardır. Bu davalar sonucunda 506 sayılı Kanun'un geçici 20. maddesinin nasıl anlaşılıp

uygulanacağı konusunda bir yargısal içtihat yerleşmiştir. Yargıtay Hukuk Genel Kurulunun (HGK) bu çerçeveyi çizen, 24/3/2010 tarih ve E.2010/10-155, K.2010/170 sayılı kararı şöyledir:

“Görüldüğü gibi, 506 Sayılı Yasa, banka zorunlu sandıkları için bir alt sınır oluşturur.

Bu husus, 506 Sayılı Yasa’nın Geçici 20. Maddesinde; ‘…’ hükmünden anlaşılmaktadır.

Öte yandan çözülmesi gereken sorun, anılan maddede değinilen alt sınırın ne anlama geldiği hususudur. Yani bu alt sınırın belirlenmesinde Yerel Mahkemece belirtildiği gibi fiilen ödenen yaşlılık aylığı miktarı bazında mı düşünülecek, yoksa Özel Daire bozma ilamında değinildiği üzere, yaşlılık aylığı artış oranlarının kıyaslanması suretiyle mi hareket edilecektir?

Sosyal hukuk devleti ilkesi içerisinde Devletin görevi, zorunlu yardım sandıklarını, başı boş bırakmak değil, onların güçlenmesini sağlamak ve bu yolla ilgililerin sosyal güvenlik haklarını güvence altına almaktır. Bu kuruluşlar, Devletin asli görevi olan sosyal güvenliği sağlama yükümünü, onun adına yerine getirdiğine göre, devletin bu sandıklar üzerinde, tesis senetlerinden ve senetlerin içeriğinden, mali durumlarına kadar geniş bir alanda denetim ve gözetim hakkının bulunması da olağandır.

Davalı Vakfın gayesi gözetildiğinde, yıllarca yüksek prim ödeyerek emekli olan davalı sandık mensuplarının aylıklarına daha düşük oranlarda zam yapılarak, yaşlılık aylıklarının daha düşük prim ödeyerek emekli olan 506 Sayılı Yasa’ya tabi olarak yaşlılık aylığı alanların aylıkları ile eşitlenmesi düşünülemez. Geçici 20. madde zorunlu banka sandıkları için bir güvence getirdiğine göre, bu durum mensuplarına yapılacak yaşlılık aylığı artışlarının da en az 506 Sayılı Yasa’ya tabi olanlara uygulanacak artış oranları kadar olması sonucunu doğuracaktır.

Kaldı ki, yargılama sırasında 16.6.2006 tarihinde yürürlüğe giren 5510 Sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu’nun Geçici 20. maddesinde ‘…506 Sayılı Yasa’nın Geçici 20. maddesi kapsamındaki sandıkların bu maddenin yayımı tarihinden itibaren 3 yıl içinde Sosyal Güvenlik Kurumu’na devredileceği ve bu kanun kapsamına alınacağı…’ hususu düzenlenmiştir. Anılan madde hükmü de gözetildiğinde, 506 Sayılı Yasa mensuplarına sağlanan aylık artış oranlarına ilişkin hakların davalı sandıklara tabi olanlara uygulanmasının 506 Sayılı Yasa’nın Geçici 20. maddesinin konuluş ruhuna aykırı olmayacaktır.

Neticeten, Özel Daire bozma ilamında da belirtildiği gibi, Hukuk Genel Kurulu görüşmeleri sonucunda, 506 Sayılı Yasa’nın Geçici 20. maddesinde değinilen alt sınır belirlenmesinde, davalı Vakfın bağladığı aylıklara yapılan artış oranlarının, SGK (Devredilen SSK) sigortalılarına bağlanan yaşlılık aylıklarına yapılan artış oranları ile karşılaştırılması suretiyle bulunması gerektiği, artış oranının, 506 sayılı Yasa uyarınca yaşlılık aylığı alanlara yapılan artış oranından daha az olması durumunda, davalı Sandık yönünden yaşlılık aylığı artış oranı konusunda ek yükümlülük doğacağından, Vakıf Senedindeki düzenlemelere göre aylıklarında artış olan kimselerin, ayrıca 506 Sayılı Yasa’nın aylık artışlarına dair hükümlerinden de yara(r)lanmaları gerekeceği kanaatine varılmıştır.”

15. Başvurucular, muhtelif tarih aralıklarında emekli aylıklarına artış yapılmaması nedeniyle Ankara İş Mahkemelerinde alacak davaları açmışlardır.

16. Örnek olarak, (1) numaralı başvurucu yönünden, 1/7/2002 tarihinden 2005 yılının

sonuna kadar başvurucunun emekli aylığında artış yapılmamış ve başvurucu bu nedenle Ankara 4. İş Mahkemesinde (İş Mahkemesi) Vakıf aleyhine 2/4/2009 tarihinde açtığı alacak davası ile "eksik ödenen yaşlılık aylıklarının tespit edilerek davalıdan tahsiline karar verilmesini" talep etmiştir.

17. Bilirkişi tarafından İş Mahkemesine sunulan 14/2/2011 tarihli raporda, başvurucu ile ilgili olarak dava tarihine kadar birikmiş fark alacağının 42.357,72 TL olduğu tespit edilmiştir.

18. 13/2/2011 tarihli ve 6111 sayılı Bazı Alacakların Yeniden Yapılandırılması İle Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu ve Diğer Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun'un 53. maddesiyle 506 sayılı Kanun'un geçici 20. maddesine eklenen beşinci fıkra ile aynı maddenin sandık emeklilerine yapılacak yardımların düzenlendiği birinci fıkrasının (b) bendinin uygulanmasında, yardımların sağlanması ve bağlanması yönünden alt sınırın belirlenmesinde muadil miktar karşılaştırmasının esas alınacağı, bunun mevcut davalara da uygulanacağı düzenlenmiştir.

19. 6111 sayılı Kanun, 25/2/2011 tarih ve 27857 mükerrer sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

20. Bilirkişi tarafından İş Mahkemesine sunulan 28/1/2012 tarihli ikinci raporda ise, başvurucu ile ilgili olarak dava tarihine kadar birikmiş fark alacağının 26.573,51 TL olduğu tespit edilmiştir.

21. İş Mahkemesinin 8/3/2012 tarih ve E.2009/341, K.2012/525 sayılı kararı ile 6111 sayılı Kanun'un 53. maddesi ile 506 sayılı Kanun'un geçici 20. maddesine eklenen fıkradaki düzenleme nedeniyle başvurucunun davasının reddine karar verilmiştir. Kararın gerekçesi şöyledir:

"… 25.02.2011 tarih 27857 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren 6111 sayılı Kanunun 53. maddesi ile 506 sayılı Kanunun geçici 20. maddesine eklenen yeni fırka ile '…' hükmünün öngörülmesi karşısında, alt sınırın belirlenmesinde, Vakıf emeklisi ile emsal durumda bulunan SSK emeklisine ödenen yaşlılık aylığı miktarı ile Vakıf emeklisine ödenen yaşlılık aylığı miktarlarının karşılaştırılmasının yapılmasına, yapılacak karşılaştırma sonucu SSK emeklisine ödenen aylığın Vakıf emeklisine ödenen aylıklardan fazla olması durumunda, davalı Vakıf yönünden yaşlılık aylığı miktarı konusunda ek yükümlülük doğacağından aradaki farkın Vakıf emeklisine ödenmesi… gerekir.

… tüm dosya kapsamından, dava konusu dönemde Vakıf emeklisi davacıya, Vakıf senedi hükümlerine uygun olarak ödenen aylıkların, emsali durumda olan SSK emeklisine ödenen aylığın ve uygulanan maaş artışlarının altına düşmediği kanaatine varılmış ve mahkememizce verilen benzer dosyalardaki bilirkişi raporları ile kararlar da dikkate alınarak bu dosyamız için sunulan bilirkişi … rapor ve ek raporlarının dosya kapsamına uygun bulunmadığı sonucuna varılıp açılan davanın reddine …"

22. Başvurucunun temyiz yoluna başvurması üzerine dosyayı inceleyen Yargıtay 10. Hukuk Dairesinin 9/10/2012 tarih ve E.2012/11761, K.2012/18106 sayılı ilamıyla, anılan İş Mahkemesi kararının "düzeltilerek onanmasına" karar verilmiştir. Yargıtayın düzelterek onama gerekçesi şöyledir:

"…

Ancak, açıldığı tarihteki mevzuat hükümlerine uygun olan davanın, yasal dayanağını

oluşturan düzenlemenin, yargılama sürecindeki yasa değişikliğiyle ortadan kalkması nedeniyle reddinde, tarafların sorumluluğu bulunmadığı halde; her davanın açıldığı tarihteki koşullara göre değerlendirileceği yönündeki usul kuralından hareketle davacının, davada haksız çıkan taraf olarak nitelenip vekalet ücretiyle sorumluluğuna hükmedilmiş olması, usul ve yasaya aykırı olup, bozma nedenidir.

Ne var ki, bu yanlışlığın giderilmesi, yeniden yargılamayı gerektirmediğinden, hüküm bozulmamalı, ... 1086 sayılı Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununun 438. maddesi gereğince düzeltilerek onanmalıdır.

…”

23. Onama kararı başvurucuya 8/1/2013 tarihinde tebliğ edilmiş olup başvurucu bu tarihten önce, 15/11/2012 tarihinde, Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunmuştur.

24. 25/2/2011 tarihinden önce açılan ve başvurulara konu olan diğer davalarda da başvurucular, yukarıdaki sürece benzer şekilde davaları kaybetmişler ve süresi içerisinde muhtelif tarihlerde bireysel başvuruda bulunmuşlardır.

25. Ekli tablonun ikinci satırında yer alan başvurucu Sema Nur Dincel’e ait bireysel başvuru formunda ise, yaşlılık aylığının tespiti ve eksik ödendiğini iddia ettiği yaşlılık aylıklarının yasal faiziyle davalı Vakıftan tahsili istemiyle hem Ankara 10. İş Mahkemesinde E.2011/308 sayılı dosya ile 23/2/2011 tarihinde, hem de Ankara 9. İş Mahkemesinde E.2011/309 sayılı dosya ile 3/3/2011 tarihinde dava açıldığı belirtilmiştir. Anılan Mahkemelerce davaların reddine karar verilmiş olup, Yargıtay 10. Hukuk Dairesinin 16/4/2013 tarih ve E.2013/698, K.2013/7995 sayılı kararıyla Ankara 10. İş Mahkemesinin; 11/12/2012 tarih ve E.2012/16838, K.2012/25219 sayılı kararıyla da Ankara 9. İş Mahkemesinin kararı onanmıştır. Her iki yerel mahkeme kararını da dosyaya sunması nedeniyle adı geçen başvurucuya eksiklik yazısı tebliğ edilmiş olup, başvurucu, bireysel başvurusunun 3/3/2011 tarihinde açılan dava esas alınarak incelenmesini talep etmiştir.

B. İlgili Hukuk

26. 506 sayılı Kanun’un geçici 20. maddesinin birinci fıkrasının (b) bendi şöyledir:

“…b) Bu personelin, iş kazalariyle meslek hastalıkları, hastalık, analık, malûllük, yaşlılık ve ölüm, eşlerinin analık, eş ve çocuklarının hastalık hallerinde, en az bu kanunda belirtilen yardımları sağlıyacak…,”

27. 506 sayılı Kanun’un geçici 20. maddesine, 6111 sayılı Kanun’un 53. maddesiyle eklenen (beşinci) fıkra şöyledir:

“… Birinci fıkranın (b) bendinin uygulanmasında, yardımların sağlanması ve bağlanması yönünden alt sınırın belirlenmesinde muadil miktar karşılaştırması esas alınır. Ancak, gelir ve aylıkların artırılmasında 506 sayılı Kanuna göre bağlanan gelir ve aylıkların artırımına ilişkin hükümler devir tarihine kadar uygulanmaz. 5510 sayılı Kanunun geçici 20 nci maddesinin onikinci fıkrasında yer alan sınırlama dâhilinde sandıkların kuruluş senetlerinde yer alan hükümler ve sandıkların uygulamaları saklıdır. Bu hüküm, yürürlüğe girdiği tarihten önceki artışlarda ve görülmekte olan davalar hakkında da uygulanır…”

28. Anılan kanuni düzenlemenin iptali için Anayasa Mahkemesine dava açılmış olup, Anayasa Mahkemesi Genel Kurulunun 9/5/2013 tarihli toplantısında, E.2011/42 sayılı dosya kapsamında iptal başvurusu görüşülmüştür. Anayasa Mahkemesinin kararı şöyledir:

“2- Anayasa’ya Aykırılık Sorunu

Dava dilekçesinde, 506 sayılı Kanun’un geçici 20. maddesinde belirtilen sandıkların, bağlı bulundukları kuruluşların personeli hakkında yasal düzenleme alanı içinde SGK’nın yüklendiği görevleri, sağladığı hakları, o düzeyin altına düşmemek üzere yüklenmiş kuruluşlar olduğu, bunların görev ve yükümlülüklerinin kanunla belirlendiği, mahkemeler tarafından vakıf sandıklarınca bağlanan aylıklara yapılan artışın oran olarak alt sınırının 506 sayılı Kanun uyarınca aylık alanlara yapılan artış oranından az olmaması gerektiği yönünde kararlar verildiği, eklenen fıkra ile alt sınırın belirlenmesinde miktar karşılaştırmasının esas alınmasının öngörüldüğü, bunun ise kazanılmış hakları ortadan kaldırdığı, yasaların geriye yürümeyeceği ilkesine aykırı olduğu ve görülmekte olan davaları geçersiz kıldığı, sandık kapsamındaki sigortalıların emekli maaş artışı konusunda açmış oldukları davalardan bir kısmının kesinleştiği bir kısmının ise hâlen devam ettiği ve düzenleme ile görülmekte olan davaların ortadan kaldırıldığı belirtilerek kuralın, Anayasa’nın 2. ve 138. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

Anayasa’nın 2. maddesinde belirtilen hukuk devleti, eylem ve işlemleri hukuka uygun, insan haklarına dayanan, bu hak ve özgürlükleri koruyup güçlendiren, her alanda adil bir hukuk düzeni kurup bunu geliştirerek sürdüren, Anayasa’ya aykırı durum ve tutumlardan kaçınan, hukukun üstün kurallarıyla kendini bağlı sayan, yargı denetimine açık olan devlettir.

Anayasa’nın 2. maddesinde yer alan hukuk devleti ilkesinin vazgeçilmez unsurlarından birisi kanunların hukuk güvenliğini sağlaması, bu doğrultuda geleceğe yönelik, öngörülebilir kurallar içermesi gerekliliğidir. Bu nedenle, hukuk devletinde güven ve istikrarın korunabilmesi için kural olarak kanunlar, yürürlüğe girdikleri tarihten sonraki olaylara uygulanırlar. Kanunların geriye yürümezliği ilkesi uyarınca, kanunlar kamu yararı ve kamu düzeninin gereği, kazanılmış hakların korunması, mali haklarda iyileştirme gibi kimi ayrıksı durumlar dışında ilke olarak yürürlük tarihlerinden sonraki olay, işlem ve eylemlere uygulanmak üzere çıkarılırlar. Yürürlüğe giren kanunların geçmişe ve kesin nitelik kazanmış hukuksal durumlara etkili olmaması hukukun genel ilkelerindendir.

Kazanılmış haklara saygı ilkesi, hukukun genel ilkelerinden birisi olup, hukuk güvenliği ilkesinin bir sonucudur. Kazanılmış bir haktan söz edilebilmesi için bu hakkın, yeni kanundan önce yürürlükte olan kurallara göre bütün sonuçlarıyla fiilen elde edilmiş olması gerekir. Kazanılmış hak, kişinin bulunduğu statüden doğan, kendisi yönünden kesinleşmiş ve kişisel niteliğe dönüşmüş haktır. Bir statüye bağlı olarak ileriye dönük, beklenen haklar ise bu nitelikte değildir. Kanunlarda yapılan değişiklikler kazanılmış hakları etkilemediği ve hukuk güvenliğini zedelemediği sürece bu değişikliklerin hukuk devleti ilkesine aykırı oldukları ileri sürülemez.

Anayasa’nın 138. maddesinde hâkimlerin görevlerinde bağımsız oldukları, Anayasa, kanun ve hukuka uygun olarak vicdani kanaatlerine göre hüküm verecekleri, hiç bir organ, makam, merci veya kişinin yargı yetkisinin kullanılmasında mahkemelere ve hâkimlere emir ve talimat veremeyeceği, genelge gönderemeyeceği, tavsiye ve telkinde bulunamayacağı, görülmekte olan bir dava hakkında Yasama Meclisinde yargı yetkisinin kullanılması ile ilgili soru sorulamayacağı, görüşme yapılamayacağı veya herhangi bir beyanda bulunulamayacağı, yasama ve yürütme organları ile idarenin mahkeme kararlarına uymak zorunda bulundukları, bu organlar ve idarenin mahkeme kararlarını hiçbir suretle değiştiremeyeceği ve bunların yerine getirilmesini geciktiremeyeceği hükme bağlanmıştır.

Yasama organının mahkeme kararlarını değiştirememesi ilkesi yasama organının kanun

yoluyla kesinleşmiş olan kararları ortadan kaldıramaması anlamına gelir. Mahkeme kararının kanun yoluyla değiştirilememesi ilkesi, maddi hukukta herhangi bir değişiklik yapmaksızın sadece somut mahkeme kararlarının kanun yoluyla değiştirilmesi ya da uygulanmasının engellenmesi hâlleri için söz konusu olacaktır.

506 sayılı Kanun'un geçici 20. maddesinde, bazı kuruluşlara personelinin sosyal güvenliğini sağlaması amacıyla vakıf veya dernek şeklinde sandık kurabilme yetkisi verilmiştir. Maddenin birinci fıkrasının (b) bendinde, bu madde uyarınca kurulan sandıkların üyelerine en az 506 sayılı Kanun'da belirtilen yardımları sağlayacağı belirtilmiştir.

Kural, sandıklarca sağlanan yardımların SGK sigortalısına sağlanan yardımlardan aşağı olmaması yönündeki hükmün uygulanmasında, yardım miktarları dışında aylık artış oranlarının da SGK sigortalısının aylık artış oranlarından aşağı olamayacağı yönünde ortaya çıkan ihtilafların giderilmesi amacıyla getirilmiştir. Düzenlemeyle, sandıkların sağladıkları yardımın alt sınırının belirlenmesinde muadil miktar karşılaştırmasının esas alınacağı belirtilmek suretiyle mevcut hükümden ne anlaşılması gerektiği ve maddenin lafzına ve amacına uygun nasıl uygulanacağı konusu açıklığa kavuşturulmuştur.

Vakıf senedi gereği üyelerine sağladıkları yardımlardaki artış oranını SGK tarafından uygulanan oranın altında tutan vakıf sandıklarının bu uygulamasını onun mali yapısını ve aktüeryal dengesini sağlam tutmaya yönelik bağımsız bir kararı olarak görmek gerekmektedir. Dolayısıyla, sandıkların alt sınır kuralını ihlal etmedikleri sürece, sağladıkları yardımlar için SGK'dan daha düşük artış oranı belirleyebilmeleri mümkün görülmelidir. Aksi hâlde sandığın asli görevi olan üyelerinin sosyal güvenliğini sağlama fonksiyonu tehlikeye girecektir.

Kanunların, kamu yararının sağlanması amacına yönelik olması, genel, objektif, adil kurallar içermesi ve hakkaniyet ölçütlerini gözetmesi ve kazanılmış hakları ihlal etmemesi Anayasa'nın 2. maddesinde belirtilen hukuk devleti olmanın gereğidir. Bu nedenle kanun koyucunun hukuki düzenlemelerde kendisine tanınan takdir yetkisini anayasal sınırlar içinde adalet, hakkaniyet ve kamu yararı ölçütlerini göz önünde tutarak kullanması gerekir.

Vakıf sandıklarının mali yapısını ve aktüeryal dengesini sağlam tutarak üyelerinin sosyal güvenliğini sağlama yönündeki asli görevini yerine getirebilmesinin tehlikeye girmemesi için mevcut kanun hükmünün uygulanmasına ilişkin olarak ortaya çıkan ihtilafların giderilmesi amacıyla yapıldığı hususu göz önünde bulundurulduğunda, yeni bir uygulama getirmeyen ve sadece sandıkların sağladıkları yardımın alt sınırı belirlenirken muadil miktar karşılaştırmasının esas alınacağı belirtilmek suretiyle mevcut hükümden ne anlaşılması gerektiğini açıklığa kavuşturan kural, kamu yararı amacıyla getirilmiş olup, Anayasa'ya aykırı bir yönü bulunmamaktadır.

Diğer taraftan, söz konusu sandıklar tarafından bağlanan aylık ve gelirlerin artırılmasında muadil miktar karşılaştırmasının esas alınmasının sağlanmasına yönelik düzenlemenin yürürlüğe girdiği tarihten önceki artışlarda da uygulanacağı öngörülerek geriye yürütülmesi, sandık tarafından yapılan yardımlarda alt sınırın hatalı belirlenmesi sonucu aleyhine uygulamada bulunulan sandık üyelerinin haklarının ihlal edilmemesi amacıyla kabul edildiği anlaşıldığından, hukuk güvenliği ilkesini ihlal eden bir durum da bulunmamaktadır.

Kanun koyucu tarafından bir kanun hükmünün farklı yorumlanmasından kaynaklanan ihtilafları gidermek amacıyla yapılan düzenlemelerin söz konusu ihtilaf nedeniyle açılmış ve

düzenlemenin yürürlüğe girdiği tarih itibarıyla henüz sonuçlanmamış davalar hakkında da uygulanmasını sağlamak amacıyla getirilen kuralın, yargılamanın ne yönde yapılacağı veya belirli somut bir uyuşmazlığı nasıl karara bağlayacağı hususunda bir ifade içermediği gibi hâkimlerin görevlerini bağımsızlık içinde yapmalarını, Anayasa'ya, kanuna ve hukuka uygun olarak vicdanî kanaatlerine göre hüküm vermelerini engelleyen ve yargı yetkisinin kullanılması bakımından mahkemelere ve hâkimlere emir ve talimat verilmesine yol açan bir yönü de bulunmamaktadır.

Her kanunun muhatapları ve uygulayıcılar açısından uyulması zorunlu emirler niteliğinde olması hukuk kurallarının normatif doğasından kaynaklanır. Bir hukuk devletinde her kamusal yetkinin hukuka uygun kullanılması gerektiği gibi mahkemelerin de önlerine gelen uyuşmazlıklar hakkında karar verirken ilgili kanunlara uyma yükümlülüğü vardır. Bu nedenle sandıklarca yapılacak yardımlardan kaynaklanan uyuşmazlıkları karara bağlarken mahkemelerin uymaları gereken esasları belirleyen kuralın yargı bağımsızlığını ihlal edici nitelikte olduğu söylenemez.

Öte yandan, sandıkça ödenecek gelir ve aylıklar nedeniyle açılacak davaların kazanılmış hak doğurması, davada, sigortalı lehine karar verilmesi ve bu kararın kesinleşmesiyle söz konusu olacaktır. Anılan uyuşmazlıklarla ilgili olarak dava açılmış olması, o ihtilafın sigortalı lehine sonuçlanacağı anlamına gelmeyeceği gibi bu kişiler için kazanılmış herhangi bir haktan da söz edilemez.

Açıklanan nedenlerle, dava konusu kural Anayasa'nın 2. ve 138. maddelerine aykırı değildir. İptal isteminin reddi gerekir.

Serdar ÖZGÜLDÜR maddenin tümü yönünden; Mehmet ERTEN ile Osman Alifeyyaz PAKSÜT maddenin dördüncü cümlesi yönünden; Serruh KALELİ ile Zehra Ayla PERKTAŞ ise maddenin dördüncü cümlesinin '…yürürlüğe girdiği tarihten önceki artışlarda ve…' bölümü yönünden bu görüşe katılmamışlardır."

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

29. Mahkemenin 11/12/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvuruculların 2012/928 başvuru numarası altında birleştirilen başvuruları incelenerek gereği düşünüldü:

A. Başvuruculların İddiaları

30. Başvurucular, yüksek miktarda prim ödemelerine rağmen daha düşük miktarda prim ödeyenlerle aynı miktarda emekli aylığı almak zorunda bırakıldıklarını, bu çerçevede 6111 sayılı Kanun'un 53. maddesi ile 506 sayılı Kanun'un geçici 20. maddesine eklenen fıkra ile Vakfa ödenen primlere el konulduğunu ve belirtilen kanuni düzenlemenin devam eden davalara da uygulanmasına ilişkin hükmünün İş Mahkemelerinde açtıkları alacak davalarının dayanağı olan ve lehe olan Yargıtay içtihatlarını uygulanamaz hale getirdiğini, sonradan çıkarılan Kanunla devam eden yargı süreçlerine müdahale edildiğini, sonuç itibarıyla kendilerinden tahsil edilen primlerin yarısının emekli aylıklarına yansıtılmadığını belirterek Anayasa'da güvence altına alınan adil yargılanma, mülkiyet ve sosyal güvenlik haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşler ve anılan Kanun hükmünün iptali ile tazminat taleplerinde bulunmuşlardır.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

a. Mülkiyet Hakkının İhlal Edildiği İddiası

31. Başvurucular, yüksek miktarda prim ödemelerine rağmen daha düşük miktarda prim ödeyenlerle aynı miktarda emekli aylığı almak zorunda bırakıldıklarını, bu çerçevede 6111 sayılı Kanun'un 53. maddesi ile 506 sayılı Kanun'un geçici 20. maddesine eklenen fıkra ile Vakfa ödedikleri primlere el konulduğunu belirterek, Anayasa'da güvence altına alınan mülkiyet ve sosyal güvenlik haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir. Başvuruculaların aynı olay ve olgulara dayanan ihlal iddialarının, mülkiyet hakkı çerçevesinde incelenmesi gerekir.

32. Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü ve 6216 sayılı Kanun'un 45. maddesinin (1) numaralı fıkrası hükümlerine göre, Anayasa Mahkemesine yapılan bir bireysel başvurunun esasının incelenebilmesi için, kamu gücü tarafından müdahale edildiği iddia edilen hakkın Anayasa'da güvence altına alınmış olmasının yanı sıra Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (Sözleşme) ve Türkiye'nin taraf olduğu ek protokollerinin kapsamına da girmesi gerekir. Bir başka ifadeyle, Anayasa ve Sözleşme'nin ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun esasının incelenmesi mümkün değildir (B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18).

33. Başvuruculaların ihlal iddialarına konu olan mülkiyet hakkı, Anayasa'nın 35. ve Sözleşme'ye Ek 1 No'lu Protokol'ün (1 No'lu Protokol) 1. maddesinde düzenlenmiştir.

34. Anayasa'nın "Mülkiyet hakkı" kenar başlıklı 35. maddesi şöyledir:

"Herkes, mülkiyet ve miras haklarına sahiptir.

Bu haklar, ancak kamu yararı amacıyla, kanunla sınırlanabilir.

Mülkiyet hakkının kullanılması toplum yararına aykırı olamaz."

35. 1 No'lu Protokol'ün 1. maddesi şöyledir:

"Her gerçek ve tüzel kişinin mal ve mülk dokunulmazlığına saygı gösterilmesini isteme hakkı vardır. Bir kimse, ancak kamu yararı sebebiyle ve yasada öngörülen koşullara ve uluslararası hukukun genel ilkelerine uygun olarak mal ve mülkünden yoksun bırakılabilir.

Yukarıdaki hükümler, devletlerin, mülkiyetin kamu yararına uygun olarak kullanılmasını düzenlemek veya vergilerin ya da başka katkıların veya para cezalarının ödenmesini sağlamak için gerekli gördükleri yasaları uygulama konusunda sahip oldukları hakka halel getirmez."

36. Anayasa'nın 35. maddesi kapsamındaki mülkiyet hakkının ihlal edildiğini ileri süren başvurucular, böyle bir hakkın varlığını kanıtlamak zorundadır. Bu nedenle, öncelikle başvuruculaların, Anayasa'nın 35. maddesi uyarınca korunmayı gerektiren mülkiyete ilişkin bir menfaate sahip olup olmadığı noktasındaki hukuki durumunun değerlendirilmesi gerekir (B. No. 2013/382, 16/4/2013, § 26).

37. Mülkiyet hakkı kişinin şahsında mündemiç olmayıp, Anayasa'nın 35. maddesi kapsamında hukuki korumadan istifade edilebilmesi açısından, öncelikle mülkiyet hakkının var olması aranır. Anayasa'nın 35. maddesi ile 1 No'lu Protokol'ün 1. maddesi mülk edinme talebini değil, kişinin var olan mülkiyet hakkını güvence altına almaktadır. Bu durum hakkın kazanılmış olması veya mevcut olması şeklinde de ifade edilebilir.

38. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) içtihatlarında, nelerin mülkiyet hakkına konu olabileceği hususunda, mevzuat hükümlerinden ve derece mahkemelerinin bunlara ilişkin

yorumundan bağımsız olarak “özerk bir yorum” esas alınmaktadır (bkz. Depalle/Fransa [BD], B. No: 34044/02, 29/3/2010 § 62; Anheuser-Busch Inc./Portekiz [BD], B. No: 73049/01, 11/1/2007, § 63; Öneryıldız/Türkiye [BD], B. No: 48939/99, 30/11/2004, § 124; Broniowski/Polonya [BD], B. No: 31443/96, 22/6/2004, § 129; Beyeler/İtalya [BD], B. No: 33202/96, 5/1/2000, § 100; Iatridis/Yunanistan [BD], B. No: 31107/96, 25/3/1999, § 54).

39. Anayasa’nın 35. maddesi ile 1 No’lu Protokol’ün 1. maddesinin koruma alanı içinde yer alan menfaatlerin kapsamına, mevcut bir mülk (“existing possessions”) girebileceği gibi alacak hakları (AYM, E.2000/42, K.2001/361, K.T. 10/12/2001; AYM, E.2006/142, K.2008/148, K.T. 24/9/2008) veya kesin bir şekilde tanımlanmış talep hakları (“claims”) da girebilir. Bu kapsamda bir alacak hakkı ya da talebin, mülkiyet hakkı kapsamında korunması için mahkeme hükmü, hakem kararı veya idari karar gibi yeterli derecede icra edilebilir kılınması halinde bir “mülk” teşkil edebilir (Benzer yöndeki AİHM kararı için bkz. Krstıć/Sırbistan, B. No: 45394/06, 10/12/2013, § 76). Ancak, hakkın tam olarak kazanılmamış olduğu bazı hallerde, özellikle ekonomik hayatın gerekleri ve hukuki güvenlik anlayışı, hakkın ileride mevcut olacağına dair hukuki umudu ifade eden bir kısım meşru beklenti hallerinin de mülkiyet hakkının güvence kapsamına dahil edilmesi gereğini ortaya koymaktadır. Ancak bu hallerde, hakkın kazanılacağı yönünde salt bir umudun ötesinde kişinin, hakkın mevcudiyeti yönünde meşru bir beklentisi olması gerekir (Benzer yöndeki AİHM kararı için bkz. Maltzan ve Diğerleri/Almanya (k.k.) [BD], B. No: 71916/01, 71917/01, 10260/02, 2/3/2005, § 74).

40. Bu şekildeki bir beklentiye vücut verebilecek ve talep halindeki bir malvarlığı yararının Anayasa’nın 35. maddesi anlamında kıymet oluşturmasını sağlayabilecek unsurlardan biri, bu talebi destekleyen yerleşik içtihat gibi bir hukuksal temelin bulunmasıdır. Ancak sırf bir yargı yerine başvurularak dile getirilen talepler yeterli temel sağlamaktan uzaktır. Önemli olan, bahsedilen hukuki dayanağın Anayasa’nın 35. maddesi kapsamında sağlanan güvenceyi aktif hale getirebilecek yeterlilikte olmasıdır (Benzer yöndeki AİHM kararları için bkz. Kopecky/Slovakya, B. No: 44912/98, 28/9/2004, § 52; Draon/Fransa [BD], B. No: 1513/03, 6/10/2005, § 68; Maurice/Fransa [BD], B. No: 11810/03, 6/10/2005, § 66; Özden/Türkiye, B. No: 11841/02, 3/5/2007, § 27).

41. Yukarıda yer verilen tespitler uyarınca, başvurucular tarafından hakkın mevcudiyeti veya bu yönde meşru beklentilerinin bulunduğu ortaya konulmalıdır.

42. Başvuruların konusu, başvurucuların daha önce tahakkuk etmiş olan emekli aylıkları veya bu aylıkların miktarından öte, aylıklara daha önce yapılması gerekirken yapılmadığını iddia ettikleri artış oranından kaynaklanan fark nedeniyle oluşan alacak haklarına ilişkin beklentilerinin karşılanmamasıdır. Mülkiyet hakkını güvence altına alan Anayasa’nın 35. maddesinin, belirli bir miktar emekli aylığı almaya ilişkin olarak bireylere talep hakkı sağlamadığı açıktır. Ancak bu yöndeki bir talebin, kanuni düzenleme ve içtihatlarda yeterli dayanağa sahip olması halinde, Anayasa’nın 35. maddesi kapsamında olduğu değerlendirilebilir. Bir başka ifadeyle mülk edinme yönündeki bir beklenti, ancak hukuken belli bir dayanağa sahip olduğu takdirde, belli koşullar altında mülk olarak nitelendirilebilir. Aynı doğrultuda, hukuk sistemi bireylere sosyal güvenlik hakkı ve buna ilişkin menfaatleri sağlamaya yönelik düzenlemeler içerdiği takdirde bu konuda bir mülkiyet hakkı oluşmakta, yargısal içtihatlara paralel olarak, Anayasa’nın 35. maddesi kapsamına giren mülkiyetle ilgili bir menfaatin, mevzuatın aradığı şartları yerine getiren birey yönünden doğduğunun kabulü gerekir (Benzer yöndeki AİHM kararları için bkz. Arras ve Diğerleri/İtalya, B. No: 17972/07, 14/2/2012, § 76; Klein/Avusturya, B. No. 57028/00, 3/3/2011, § 41-47). Bu

noktada değerlendirilmesi gereken husus, başvurucuların aylıklarına yapılması gerektiğini iddia ettikleri artış oranlarına ilişkin hukuki beklentilerinin, Anayasa'nın 35. maddesi kapsamındaki güvence hükmüne uygulama alanı sağlayacak yeterlilikte olup olmadığıdır.

43. Başvurucular bahse konu beklentilerini, Ankara İş Mahkemelerinde açtıkları alacak davaları ile somutlaştırmış olup, başvurucuların ileri sürmüş oldukları beklentilerinin, Yargıtay 10. Hukuk Dairesinin, açıldığı tarihteki mevzuat hükümlerine uygun olan davanın kanuni dayanağını oluşturan düzenlemenin, yargılama sürecindeki kanun değişikliğiyle ortadan kalkması nedeniyle davanın reddedildiğini vurgulayan 9/10/2012 tarih ve E.2012/11761, K.2012/18106 sayılı ilamı çerçevesinde, talepleri destekleyen yerleşik içtihat şeklinde bir hukuksal temelinin bulunduğu açık olup, bu karar Dairenin daha sonraki kararları için de emsal olmuştur (Ayrıca bkz. § 14'te nakledilen HGK kararı).

44. Başvuruculara belirtilen kanun değişikliğinden önce mevzuat ve yargısal uygulamaya uygun olarak gündeme gelmiş olan güncel taleplerinin, başvurucular lehine bir meşru beklentiye vücut verdiği ve başvuruculara ihlal iddiasına konu söz konusu beklentilerinin, Anayasa'nın 35. maddesi ile 1 No'lu Protokol'ün 1. maddesinin güvence kapsamında yer aldığı anlaşılmaktadır.

45. Açıklanan nedenlerle, Anayasa Mahkemesinin konu bakımından yetkisi kapsamında yer alan, açıkça dayanaktan yoksun olmayan ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden bulunmayan başvuruların, mülkiyet hakkının incelenmesi yönünden kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Adil Yargılanma Hakkının İhlal Edildiği İddiası

46. Başvurucular, 506 sayılı Kanun'un geçici 20. maddesine eklenen beşinci fıkra ile devam eden yargı süreçlerine müdahale edilerek adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

47. Yasama organı tarafından çıkarılan bir kanunla, devam etmekte olan yargısal sürece müdahale edilerek, başvuruculara davalı Vakıf karşısında dezavantajlı duruma düşürüldüğü olgusuna dayanan ihlal iddialarının, adil yargılanma hakkının bir unsuru olan silahların eşitliği ilkesi çerçevesinde değerlendirilmesi gerekir.

48. Anayasa Mahkemesine yapılan bir bireysel başvurunun esasının incelenebilmesi için, kamu gücü tarafından müdahale edildiği iddia edilen hakkın Anayasa ve Sözleşme'nin ortak koruma alanı kapsamında yer alması gerekir (§ 32).

49. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasında herkesin meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahip olduğu belirtilmiştir. Anayasa'da adil yargılanma hakkının kapsamı düzenlenmediğinden bu hakkın kapsam ve içeriğinin, Sözleşme'nin "Adil yargılanma hakkı" kenar başlıklı 6. maddesi çerçevesinde belirlenmesi gerekir (B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 22). Sözleşme'nin "Adil yargılanma hakkı" kenar başlıklı 6. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"1. Herkes medeni hak ve yükümlülükleri ile ilgili uyuşmazlıklar ya da cezai alanda kendisine yöneltilen suçlamalar konusunda karar verecek olan, kanunla kurulmuş bağımsız ve tarafsız bir mahkeme tarafından davasının makul bir süre içinde, hakkaniyete uygun ve açık olarak görülmesini istemek hakkına sahiptir. …"

50. Sosyal güvenlik hukukuna ilişkin olan somut uyuşmazlığın, özel kişiler arasında veya

özel kişiler ile devlet arasındaki hak ve yükümlülüklere ilişkin olması ve Sözleşme'nin 6. maddesinde ifade edilen "medeni hak ve yükümlülükler" kavramı içerisinde yer alması itibarıyla, Anayasa ve Sözleşme'de düzenlenen adil yargılanma hakkının koruma alanı kapsamında yer aldığı konusunda tereddüt yoktur.

51. Açıklanan nedenlerle, Anayasa Mahkemesinin konu bakımından yetkisi kapsamında yer alan, açıkça dayanaktan yoksun olmayan ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden bulunmayan başvuruların, adil yargılanma hakkı kapsamında kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

a. Mülkiyet Hakkının İhlal Edildiği İddiası

52. Başvurucular, yüksek miktarda prim ödemelerine rağmen daha düşük miktarda prim ödeyenlerle aynı miktarda emekli aylığı almak zorunda bırakıldıklarını, bu çerçevede 6111 sayılı Kanun'un 53. maddesi ile 506 sayılı Kanun'un geçici 20. maddesine eklenen fıkra ile Vakfa ödenen primlere el konulduğunu belirterek, Anayasa'da güvence altına alınan mülkiyet haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir (§ 30).

53. Mülkiyet hakkının sınırlamaları ve güvenceleri açısından Anayasa'nın 35. maddesinin 13. maddeyle birlikte değerlendirilmesinden doğan genel rejim yanında, Anayasa'nın başka maddelerinde de mülkiyete ilişkin ek güvence ve sınırlama hükümlerine yer verilmekle birlikte, bunlardan en önemlisi şüphesiz mülkiyeti bir hak olarak tanımlayan 35. maddedir. Maddenin birinci fıkrasında genel olarak hak tanınmakta, ikinci ve üçüncü fıkralarda ise sınırlama ve güvence ölçütleri gösterilmektedir. Bu sınırlama ve güvence ölçütlerinin Anayasa'nın 13. maddesi ışığında yorumlanması gerekir. Bu kapsamda mülkiyet hakkı, özüne dokunulmaksızın, kamu yararı amacıyla ve kanunla sınırlanabilir. Ayrıca yapılan sınırlamalar Anayasa'nın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzenine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz.

54. Kanunla sınırlama ilkesi, anayasal temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasında vazgeçilmez bir unsur olup, bu koşulun sağlanmaması durumunda diğer güvence ölçütlerinin değerlendirilmesinin bir anlamı yoktur.

55. Toplum yararı, ortak çıkar, genel yarar gibi birbirinin yerine kullanılan kavramlarla ifade edilen ve bireysel çıkardan farklı, onun üstünde ortak bir yarar olan kamu yararı amacı 35. maddenin mülkiyet hakkı açısından öngördüğü özel sınırlandırma sebebi olup, genel yarar ve toplumsal yarar gibi ifadeleri de kapsayacak şekilde geniş yorumlanmaktadır (AYM, E.1999/46, K.2000/25, K.T. 20/9/2000). Kamu yararı kavramı, devlet organlarının takdir yetkisini de beraberinde getiren bir unsur olup, objektif bir tanımlamaya elverişli olmayan bu ölçütün her somut olay temelinde ayrıca değerlendirilmesi asıldır.

56. Mülkiyet hakkının Anayasa'nın sözüne ve ruhuna uygun biçimde sınırlandırılması, bu kapsamda, Anayasa'nın bütünü dikkate alınmak suretiyle bu hak için öngörülen ek güvencelere riayet edilmesi ve kamu yararı dışında amaçlarla sınırlandırılmaması, ayrıca hakkın özüne dokunulmadan ve ölçülülük ilkesine riayet edilerek sınırlandırılması gerekmektedir. Mülkiyet hakkına ilişkin Anayasa Mahkemesi kararlarında söz konusu ölçütler çoğunlukla birlikte uygulanmakta ve bireyin hakkıyla kamu yararı arasında kurulması gereken adil dengeye vurgu yapılmaktadır (AYM, E.1999/33, K.1999/51, K.T. 29/12/1999). Bu noktada, ihlal teşkil ettiği iddia edilen önlemin temelini oluşturan kamu yararı karşısında, bireye düşen fedakârlığın ağırlığı göz önünde bulundurulmalıdır.

57. Başvurucular, belli bir tarih aralığında emekli aylıklarına artış yapılmaması nedeniyle Vakıf aleyhine değişik tarihlerde alacak davaları açmışlardır. Yargılama süreçleri devam ederken 25/2/2011 tarihinde yürürlüğe giren 6111 sayılı Kanun'un 53. maddesi ile 506 sayılı Kanun'un geçici 20. maddesine eklenen beşinci fıkranın dördüncü cümlesinde, yardım sandıklarından emekli olanlara yapılacak yardımlar ve dolayısıyla emekli aylıklarındaki artışlar bakımından alt sınırın muadil miktar karşılaştırması esas alınarak belirleneceği ve bu düzenlemenin Kanun'un yürürlüğe girmesinden önceki artışlar ve görülmekte olan davalarda da uygulanacağı kurala bağlanmıştır. Bu düzenleme nedeniyle, başvuruculaların açmış oldukları davalar reddedilmiştir.

58. Meşru beklenti kategorisinde yer alan hukuksal çıkarların büyük bir kısmına temel olan hukuki güvenlik ve bu ilkenin gerekleri olan öngörülebilirlik ve belirlilik unsurları, kişiye hakka sahip olacağı noktasında objektif olarak makul nedenler sağlayacağı için, öngörülebilirlik niteliğini taşımayan geriye yürür nitelikte hukuki işlemler, lehe olan kararlara ya da işlemlere dayanan meşru beklentilere açık bir müdahale oluşturacaktır. Bu müdahalenin haklılığı ise, ancak yukarıda yer verilen sınırlama ve güvence ölçütlerine riayetle sağlanabilir.

59. Sosyal güvenlik, devlet tarafından üstlenilen önemli bir sorumluluk olup, bu sorumluluğun gereklerinin sağlıklı bir şekilde yerine getirilebilmesi için bir takım düzenlemeler yapılması kaçınılmazdır. Dolayısıyla devletin sosyal güvenlik alanına ilişkin takdir yetkisi geniştir. AİHM de sosyal güvenliğe ilişkin düzenlemelerin değiştirilmeye açık olduğunu, yasama organının bu konuda engellenemeyeceğini, kanunlara veya mahkeme kararlarına dayalı olarak tanınmış emeklilik haklarının, geçmişe etkili yeni kanunlarla değiştirilebileceğini, bu kapsamdaki bir düzenlemenin, açıkça keyfi olduğu tespit edilmedikçe, kanunilik şartını sağlayacağını kabul etmektedir (Bkz. Arras ve Diğerleri/İtalya, B. No: 17972/07, 14/2/2012, § 81; Maggio ve Diğerleri/İtalya B. No: 46286/09, 52851/08, 53727/08, 54486/08, 56001/08, 31/5/2011, § 60; Maurice/Fransa [BD], B. No: 11810/03, 6/1/2005, § 81; Draon/Fransa [BD], B. No: 1513/03, 6/1/2005, § 73; Kuznetsova/Rusya [BD], B. No: 67579/01, 7/6/2007, § 50). Belirtilen tespitler, başvurulara konu müdahalenin dayanağı olan kanuni düzenleme bakımından da geçerli olup, bu kapsamda, somut olay açısından müdahalenin hukukiliği şartının sağlanmış olduğu sonucuna varılmaktadır.

60. Meşru beklentiye yönelik müdahale oluşturan düzenlemenin, meşru kabul edilebilmesi bakımından, kamu yararını gerçekleştirme amacını taşıması ve müdahale sonucunda ortaya çıkan yeni durumun ve bozulan yararlar dengesinin, birey açısından tahammül edilemez bir boyuta ulaşmaması gerekir.

61. 506 sayılı Kanun'un geçici 20. maddesinde değişiklik yapan 6111 sayılı Kanun'un 53. maddesinin gerekçesinde, anılan geçici madde kapsamındaki sandıklar tarafından bağlanan aylık ve gelirlerin artırılmasında 506 sayılı Kanun'a göre bağlanan aylıklara uygulanan artışların söz konusu sandıkların aktüeryal dengelerini bozmasından dolayı, aylık ve gelirlerde yapılacak artışlarda muadil miktar karşılaştırmasının esas alınmasının sağlanması ve bu nedenle doğmuş ve doğacak olan uyuşmazlıkların giderilmesi amacıyla yeni bir düzenleme yapılması gereğinden bahsedilmek suretiyle, başvurulara konu olan düzenlemenin kamu yararına yönelik meşru amacına işaret edilmektedir.

62. Bu gerekçeye göre, düzenlemenin amacının esas itibarıyla, sözü edilen sandıkların 506 sayılı Kanun'a göre bağlanan aylıklara uygulanan artışlar nedeniyle aktüeryal dengelerinin bozulmasını engellemek olduğu anlaşılmaktadır. Sosyal güvenlik hizmetlerinde aktüeryal

denge, mevcut ve gelecekteki varlıkların toplamının yine mevcut ve gelecekteki yükümlülüklerin toplamına eşit olması ve sistemdeki bireylere verilen taahhütlerin, sistem tarafından karşılanabilir olması anlamına gelmekte olup, 5510 sayılı Kanun'un geçici 20. maddesi gereğince belirli bir süre sonra Sosyal Güvenlik Kurumuna (SGK) devredilecek olan bu sandıkların mali dengelerinin korunmasında, genel sosyal güvenlik sisteminin mali yapısının korunması ve sosyal güvenlik planlaması çerçevesinde toplumun korunmaya daha çok muhtaç olan fertlerinin de bu sosyal güvenlik şemsiyesi altına alınması bakımından zorlayıcı nitelikte kamu yararı olduğu açıktır.

63. Somut başvurular açısından, 506 sayılı Kanun'un geçici 20. maddesinde değinilen alt sınırın belirlenmesinde, davalı Vakfın bağladığı aylıklara yapılan artış oranlarının, SGK sigortalılarına bağlanan yaşlılık aylıklarına yapılan artış oranları ile karşılaştırılması suretiyle tespit edilmesi gereğini, yardımların sağlanması ve bağlanması yönünden alt sınırın belirlenmesinde muadil miktar karşılaştırmasının esas alınması şeklinde değiştiren kanuni düzenleme neticesinde başvuruculaların, büsbütün emekli aylıklarından veya aylık miktarlarının belirli bir asgari standardın altına düşmemesine ilişkin güvenceden mahrum bırakılmış olmadıkları, yalnızca kanunda öngörülen alt sınırın belirlenmesinde, SGK sigortalılarına bağlanan yaşlılık aylıklarına yapılan artış oranları ile karşılaştırılma ölçütü yerine, muadil miktar karşılaştırması esasının getirildiği, bu durumun da meşru beklentisine konu olan eksik ödemelere ilişkin alacağın başvuruculara ödenmemesi ile sınırlı bir sonuç doğurduğu, bu çerçevede, yukarıda ifade edilen zorlayıcı nitelikte kamu yararı amacına dayanan düzenlemenin, başvuruculara ağır ve tahammül edilemez bir yük altına sokmadığı, müdahalenin amacı ile başvuruculara yüklenen külfetin orantılı olduğu sonucuna varılmıştır.

64. Yukarıda açıklanan nedenlerle, belirtilen sınırlama ve güvence ölçütlerine aykırı olmadığı anlaşılan, başvurulara konu müdahale sonucunda, Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının ihlal edilmediğine karar verilmesi gerekir.

b. Adil Yargılanma Hakkının İhlal Edildiği İddiası

65. Başvurucular, 6111 sayılı Kanun'un 53. maddesi ile 506 sayılı Kanun'un geçici 20. maddesine eklenen fıkranın devam eden davalara da uygulanmasına ilişkin ibaresiyle İş Mahkemelerinde açtıkları alacak davalarının dayanağı olan ve kendilerini haklı kılan Yargıtay içtihatlarının ortadan kaldırıldığını, çıkarılan kanunla devam eden yargı süreçlerine müdahale edildiğini belirterek Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasında düzenlenen adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir (§ 30).

66. Başvurucular, belli bir tarih aralığında emekli aylıklarında artış yapılmaması nedeniyle Vakıf aleyhine değişik tarihlerde alacak davaları açmışlardır. Başvurucular tarafından açılan davalar, yargılama süreçleri devam ederken 25/2/2011 tarihinde yürürlüğe giren 6111 sayılı Kanun'un 53. maddesiyle 506 sayılı Kanun'un geçici 20. maddesine eklenen beşinci fıkra nedeniyle İş Mahkemeleri tarafından reddedilmiştir. Yargıtay 10. Hukuk Dairesinin 9/10/2012 tarihli düzelterek onama kararının (§ 22) düzeltme gerekçesinde temas edilen hususlar çerçevesinde, davaların açıldığı sırada başvuruculaların iddialarının dayanağı mevcut olup, davalarının başarı şansı yüksektir. Bu çerçevede, başvuruculaların yerleşik Yargıtay içtihadına dayanarak başlattıkları yargısal süreçlere kanunla yapılan müdahalenin, silahların eşitliği ilkesine ve dolayısıyla adil yargılanma hakkına yönelik bir ihlal oluşturup oluşturmadığı sorunu, esas incelemesinin özünü oluşturmaktadır.

67. Öncelikle, Anayasa Mahkemesince yapılan bireysel başvuru incelemesinde norm denetimden farklı olarak, kanunun Anayasa'ya uygunluğunun değil, kanuna dayalı somut

uygulamanın Anayasa'ya uygunluğunun denetlendiği belirtilmelidir.

68. Sözleşme'nin 6. maddesindeki "Herkes, … medeni hak ve yükümlülükleri ile ilgili uyuşmazlıklar … konusunda … davasının … hakkaniyete uygun … olarak görülmesini istemek hakkına sahiptir." ifadesi ile işaret olunan hakkaniyete uygun yargılama ilkesinin bir gereği de yargılama kapsamında taraflar arasında silahların eşitliğinin sağlanmasıdır.

69. Medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıklarda, uyuşmazlığın adil bir çözüme kavuşturulması, taraflar arasındaki yargılamanın hakkaniyete uygun bir şekilde yürütülebilmesine bağlıdır. Bu kapsamda, tarafların yargılamadaki konumları ile paralel olarak, tez ve antitezlerini ileri sürerken eşit şartlar altında olmaları, birinin diğerine nazaran dezavantajlı olmaması gerekir.

70. Devletin, kendisi taraf olsun ya da olmasın, davanın taraflarından birini diğerine nazaran önemli ölçüde avantajlı hale getiren kanuni düzenlemeler yapması, silahların eşitliği ilkesi ve dolayısıyla yargılamanın hakkaniyete uygun yürütülmesi kuralına aykırılık oluşturur (Benzer yöndeki AİHM kararı için bkz. Arras ve Diğerleri/İtalya, B. No: 17972/07, 14/2/2012, § 43; Ducret/Fransa, B. No: 40191/02, 12/6/2007, § 33). Bir başka ifadeyle yasama organının, yargılamadaki taraflardan biri lehine sonuç doğuracak şekilde kanun çıkarttığı durumlarda, davanın taraflarının eşit konumda olduğu söylenemez. Bunun için, yargısal süreci etkilediği iddia edilen düzenlemenin taraflardan birinin davadaki başarı şansını önemli ölçüde azaltması, ortaya çıkan bu sonuç ile kanuni düzenleme arasında bir illiyet bağı bulunması ve bu illiyet bağını kesen veya zayıflatan başka etken ortaya çıkmamış olması gerekir.

71. Özetle, yasama müdahalesi ile ilgili olarak silahların eşitliği güvencesi değerlendirilirken, yapılan müdahalenin yargılamanın taraflarından birinin konumunda, diğer tarafa nazaran orantısız ve açık bir dengesizlik veya dezavantaj oluşturup oluşturulmadığının tespit edilmesi gerekmektedir.

72. Bu açıklamalar çerçevesinde başvurulara konu olan davaların özel koşullarına bakıldığında, başvuruculların dava açmadan önceki dönemlerde ve davalarının ilk aşamalarında, mevcut Yargıtay içtihatları çerçevesinde önemli ölçüde başarı şansı olan davaları, 6111 sayılı Kanun'un 53. maddesiyle 506 sayılı Kanun'un geçici 20. maddesine eklenen beşinci fıkra nedeniyle reddedilmiştir. Buna göre başvurucular, başlangıçta başarı şansı oldukça yüksek olan davalarını, değişikliğin devam etmekte olan davalara da uygulanacağını içeren sözü edilen kanun değişikliği nedeniyle kaybetmişlerdir. Yasama organınca kabul edilen Kanun'un başvurulara konu olan davaların sonucunu doğrudan etkilediği, başvuruculların davalı Vakıf karşısında önceki konumlarıyla mukayese edilemeyecek ölçüde dezavantajlı duruma düşürüldüğü anlaşılmaktadır. Daha net bir ifadeyle, 6111 sayılı Kanun'un 53. maddesi, uyuşmazlığın esasına ilişkin sonucu belirlemiş, başvuruculların dava açmış olmalarını ve dolayısıyla davayı devam ettirmelerini anlamsız hale getirmiştir. Bu durumun silahların eşitliği ilkesine ve dolayısıyla adil yargılanma hakkına müdahale oluşturduğu açıktır.

73. Anayasa'nın 36. maddesinde, adil yargılanma hakkı için herhangi bir sınırlama nedeni öngörülmemiş olmakla birlikte, bunun hiçbir şekilde sınırlandırılması mümkün olmayan mutlak bir hak olduğu söylenemez. Özel sınırlama nedeni öngörülmemiş hakların da hakkın doğasından kaynaklanan bazı sınırları bulunduğu kabul edilmektedir. Ayrıca hakkı düzenleyen maddede herhangi bir sınırlama nedenine yer verilmemiş olsa da, Anayasa'nın başka maddelerinde yer alan kurallara dayanarak bu hakların sınırlandırılması da mümkün

olabilir. Adil yargılanma hakkının kapsamına ve kullanım koşullarına ilişkin bir kısım düzenlemelerin özgürlüğün doğasından kaynaklanan sınırları ortaya koyan ve hakkın norm alanını belirleyen kurallar olduğu açıktır. Ancak bu sınırlamalar Anayasa'nın 13. maddesinde yer alan güvencelere aykırı olamaz (AYM, E.2010/83, K.2012/169, K.T. 1/11/2012). Silahların eşitliği ilkesi de adil yargılanma hakkının bir unsuru olarak mutlak bir ilke olmayıp meşru kabul edilebilecek bir takım sınırlamalara tabi tutulabilir.

74. Anayasa'nın "Temel hak ve hürriyetlerin sınırlanması" kenar başlıklı 13. maddesi şöyledir:

"Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz."

75. Belirtilen Anayasa kuralına göre, silahların eşitliği ilkesi ve dolayısıyla adil yargılanma hakkına yönelik kanuni sınırlamanın, hakkın özüne dokunmaması, Anayasa'nın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve laik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkelerine aykırı nitelikte olmaması gereklidir.

76. AİHM de yargılama sürecine yönelik yasama müdahalesi çerçevesinde silahların eşitliği ilkesinin mutlak olmadığını ve bazı şartlar altında müdahalenin meşru görülebileceğini kabul etmektedir. Bunun için müdahalenin öngörülebilir nitelikte olması, yasama organının böyle bir müdahalede bulunmak için zorlayıcı bir kamu yararı gerekçesinin bulunması ve kanuni düzenlemenin taraflar arasında yargılama aşamasına geçilmeden yapılmış olması gerekir. Bu şartlardan en az birinin gerçekleşmemiş olması, müdahalenin hak ihlali olarak nitelendirilmesi için yeterlidir (The National & Provincial Building Society, The Leeds Permanent Building Society And The Yorkshire Building Society/Birleşik Krallık, B. No: 21319/93, 21449/93, 21675/93, 23/10/1997, § 112).

77. Benzer bir başvuruda AİHM, zorlayıcı kamu yararı gerekçesini tekrarlamıştır. Homojen nitelikte bir emeklilik sisteminin tesisi için, belirli bir emekli kategorisine tanınmış bir imtiyazı ortadan kaldıran kanuni düzenlemenin genel olarak kamu yararı kapsamında değerlendirilebileceğini ancak hükümet gerekçesinin, kanunun devam etmekte olan davalara etki edecek şekilde geçmişe yürütülmesine ilişkin sakıncaları ortadan kaldıracak derecede yeterli olduğunun ispatlanması gerektiği yönünde bir içtihat ortaya koymuştur (Arras ve Diğerleri/İtalya, B. No: 17972/07, 14/2/2012, § 49).

78. Adil yargılanma hakkının bir unsuru ve hakkaniyete uygun yargılamanın bir gereği olan silahların eşitliği ilkesine ilişkin AİHM içtihatları çerçevesinde beliren yukarıdaki ilkeler ve müdahaleyi meşru kılan nedenler, Anayasa'nın 13. maddesindeki sınırlama ilkeleri ile paralel olup, silahların eşitliği hakkına yönelik müdahalenin meşru olup olmadığının bu şartlar çerçevesinde incelenmesi gerekmektedir.

79. 506 sayılı Kanun'un geçici 20. maddesinin amacı, vakıf sandıklarına üye personele ödenen aylık ve gelir miktarının, belirli bir alt sınırın altında kalmamasını sağlamak olmakla birlikte, uygulamada, yardım miktarları dışında aylık artış oranlarının da Sosyal Sigortalar Kurumunun aylık artış oranlarından aşağı olamayacağı yönünde ihtilaflar çıktığı görülmüş, bunun da ilgili vakıfların "aktüeryal" dengelerini olumsuz olarak etkileyebileceği düşünülerek, anılan beşinci fıkra 506 sayılı Kanun'un geçici 20. maddesine eklenmiştir.

80. Sosyal güvenlik kurumlarının tek bir çatı altında toplanmasını amaçlayan 5510 sayılı

Kanun yürürlüğe girinceye kadar Devlet, sosyal güvenlik hakkı ile ilgili anayasal yükümlülüğünü, çıkardığı kanunlarla ve sosyal güvenlik kurumları eliyle, mali imkânlar nispetinde yerine getirmiştir. Devlet, bu fonksiyonunu tamamlaması bakımından, banka ve sigorta sandıklarının da vakıf tüzel kişiliği altında sosyal güvenlik sistemi dışında sosyal güvenlik hizmeti vermesine imkân tanıyan hukuki düzenlemeler yapmış ve bu alandaki hizmetlerin sağlıklı yürütülebilmesi için bir takım önlemler almıştır. Bu kapsamda 506 sayılı Kanun'un geçici 20. maddesi ile bir taraftan genel sosyal güvenlik sisteminden daha gelişmiş sosyal güvenlik imkânları sağlayan yardım vakıfları kurulmasının önü açılmış ve bu kuruluşlarla ilgili bir takım düzenlemeler yapılarak hizmetlerinin belirli bir standarda kavuşturulması amaçlanmıştır. Bu doğrultuda, 506 sayılı Kanun'un geçici 20. maddesi kapsamındaki sandıklar için, "en az bu Kanun'da belirlenen yardımları sağlama" yükümlülüğü öngörülmüş ve sosyal güvenlik sistemi açısından bir nevi "sigorta" olarak kabul edilebilecek olan aynı Kanun'un 36. maddesi hükmü ile bu asgari standardı sağlayamayan sandıkların tasfiye edileceği ve ilgili kuruma devredileceği düzenlemesine yer verilmiştir. Buna karşılık sözü edilen sandıklara genel sosyal güvenlik sisteminin sağladığı standardın üzerine çıkma görevi yüklenmediği gibi aksi yönde bir sınırlama da öngörülmemiştir.

81. Sandıkların, üyelerine ödeyecekleri aylıklara ilişkin artışların oransal olarak denetime tabi tutulması, bu kurumların mali istikrarlarının bozulmasına yol açabileceği gibi, öngörülmesi mümkün olmayan bir mali yükün altına girmelerine de neden olabilecektir. Bu durum, sandığın asli görevi olan üyelerinin sosyal güvenliğini sağlama fonksiyonunu tehlikeye sokabilecek ve kendisinden beklenen standartları sağlayamayan sandıkların tasfiye edilerek ilgili kamu kurumuna devredilmesine neden olacaktır. Ayrıca 5510 sayılı Kanun'un geçici 20. maddesine göre söz konusu sandıkların tamamı belirli bir süre sonra Sosyal Güvenlik Kurumuna devredileceğinden, mali yapıları ve aktüeryal dengeleri bozulmuş sandıkların yükünü Sosyal Güvenlik Kurumu ve dolayısıyla genel sosyal güvenlik sistemine tâbi, çalışan ve emekliler çekmek zorunda kalabilecektir.

82. Tüm bu hususlar göz önünde bulundurulduğunda, 6111 sayılı Kanunla yapılan düzenlemenin "... aylıklara uygulanan artışların söz konusu sandıkların aktüeryal dengelerini bozması ..." şeklinde ifade edilen gerekçesinin, genel sosyal güvenlik sisteminin istikrarını koruma kaygısını yansıttığı ve dolayısıyla belirtilen geriye etkili düzenlemenin tüm toplumu ilgilendiren zorlayıcı kamu yararını hedeflediği sonucuna ulaşılmıştır.

83. 506 sayılı Kanun'un geçici 20. maddesinin birinci fıkrasının (b) bendinde sandıkların "... iş kazalariyle meslek hastalıkları, hastalık, analık, malûllük, yaşlılık ve ölüm, eşlerinin analık, eş ve çocuklarının hastalık hallerinde, en az bu kanunda belirtilen yardımları..." sağlama yükümlülüğü öngörülmüş olup, bu hüküm, Yargıtay Hukuk Genel Kurulu tarafından (§ 14) "506 Sayılı Yasa'nın Geçici 20. maddesinde değinilen alt sınır belirlenmesinde, davalı Vakfın bağladığı aylıklara yapılan artış oranlarının, SGK (Devredilen SSK) sigortalılarına bağlanan yaşlılık aylıklarına yapılan artış oranları ile karşılaştırılması suretiyle bulunması gerektiği" şeklinde yorumlanmış ve bu yöndeki içtihat yerleşik hale gelmiştir. Örneğin, başvurucu Ülkü Tunca'nın temyizi üzerine ilk derece mahkemesinin kararını inceleyen Yargıtay 10. Hukuk Dairesinin düzelterek onama kararında (§ 22) yer verilen "... açıldığı tarihteki mevzuat hükümlerine uygun olan davanın, yasal dayanağını oluşturan düzenlemenin, yargılama sürecindeki yasa değişikliğiyle ortadan kalkması nedeniyle ..." ifadelerinden, davanın açıldığı tarih itibarıyla yerleşik Yargıtay içtihadına dayandığı ve başarı şansının yüksek olduğu anlaşılmaktadır. 506 sayılı Kanun'un geçici 20. maddesinin

birinci fıkrasının (b) bendi farklı bir şekilde yorumlanmaya, hatta 6111 sayılı Kanun'un 53. maddesiyle eklenen beşinci fıkrada ifade edilen "muadil miktar karşılaştırması" şeklinde anlaşılmaya müsait ise de, belirtilen Yargıtay kararları çerçevesinde, 6111 sayılı Kanunla eklenen fıkranın 25/2/2011 tarihinden önce dava açan başvurucular açısından öngörülebilir olduğunu söylemek mümkün değildir.

84. Sema Nur Dincel dışındaki başvurucular tarafından değişik tarihlerde açılmış olan alacak davaları sonrasında (25/2/2011 tarihinde) yürürlüğe giren kanuni düzenlemenin, taraflar arasında yargılama süreci başladıktan sonra yapıldığı anlaşılmaktadır.

85. Görüldüğü üzere, her ne kadar kanun koyucunun, mevcut davalara etkili kanun çıkararak görülmekte olan davaya müdahale etmesinde zorlayıcı bir kamu yararı olduğu kanaatine ulaşılmışsa da yasamanın müdahalesinin (başvurucu Sema Nur Dincel'in davası dışında) taraflar arasında yargılama başladıktan sonra gerçekleştiği ve davaların esasına ilişkin sonucu belirlediği, müdahale sonucunda başvurucuların davalarını kazanmalarının imkânsız hale geldiği, oysa davaların açıldığı tarihte yerleşik içtihat çerçevesinde başvurucuların davalarını kazanmalarının kuvvetle muhtemel olduğu, bu çerçevede öngörülebilir olmayan müdahalenin meşru kabul edilemeyeceği, müdahale sonucunda davalı Vakfın, başvuruculara nazaran önemli ölçüde avantajlı hale geldiği, bu şekilde yararlar dengesinin başvurucular aleyhine bozulduğu ve bu durumun silahların eşitliği hakkına yönelik orantısız bir müdahale oluşturduğu açıktır.

86. Açıklanan nedenlerle, Sema Nur Dincel haricindeki başvuruculara Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma haklarının ihlal edildiği sonucuna ulaşılmıştır.

87. Başvurucu Sema Nur Dincel'in, aynı konuya ilişkin 23/2/2011 ve 3/3/2011 tarihlerinde olmak üzere İş Mahkemelerinde iki ayrı dava açtığı anlaşılmış olup, kendisine gönderilen eksiklik yazısına verdiği cevapta, başvurusunun 3/3/2011 tarihinde açtığı dava esas alınarak incelenmesini talep etmiştir. Buna göre 25/2/2011 tarihinde yürürlük kazanan kanuni düzenlemenin adı geçen başvurucunun davası yönünden taraflar arasında yargılama süreci başladıktan önce yapıldığı anlaşılmakta olup, bu nedenle adı geçen başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkının ihlal edilmediği sonucuna ulaşılmıştır.

3. 6216 Sayılı Kanunun 50. Maddesi Yönünden

88. 6216 sayılı Kanun'un "Kararlar" kenar başlıklı 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

89. Başvurucular, lehlerine maddi ve/veya manevi tazminata hükmedilmesini talep etmişlerdir.

90. Başvurucular, tespit edilen ihlal sonucunda başarı şansı yüksek olan davalarını kaybetmişlerdir. Bu şartlar altında başvuruculara salt ihlal tespitiyle giderilemeyecek

zararlara uğradıkları açıktır. Bu çerçevede, tespit edilen ihlal nedeniyle her bir başvurucu için, dosyalarda mübrez bilirkişi raporları da nazara alınarak hakkaniyet temelinde belirlenen ve ekli tablonun (G) sütununda gösterilen miktarlardaki net tazminatların başvuruculara ödenmesine karar verilmesi gerekir.

91. Başvurucu Sema Nur Dincel tarafından yapılan yargılama giderlerinin adı geçen başvurucu üzerinde bırakılmasına, diğer başvurucular yönünden ekli tablonun (H) sütununda gösterilen miktarlardaki başvuru harçlarının başvuruculara ayrı ayrı ödenmesine karar verilmesi gerekir.

92. Toplam 1.500,00 TL vekâlet ücretinin, Sema Nur Dincel, Rafet Hatıpoğlu ve Mustafa Kemal Tekbaş dışındaki başvuruculara müştereken ödenmesine karar verilmesi gerekir.

93. Başvurucular Sebahat Güvenli, Serkan Güvenli, Osman Serdar Güvenli ve Çetin Güvenli'ye tazminat ve yargılama giderlerine ilişkin ödemelerin müştereken yapılmasına karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan nedenlerle;

A. Başvuruculaların,

1. Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının ihlal edildiği yönündeki başvurularının,

2. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki silahların eşitliği ilkesinin ihlal edildiği yönündeki başvurularının,

KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının tüm başvurucular yönünden İHLAL EDİLMEDİĞİNE,

C. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkının,

1. Başvurucu Sema Nur Dincel yönünden İHLAL EDİLMEDİĞİNE,

2. Diğer tüm başvurucular yönünden İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Adil yargılanma haklarının ihlal edildiğine karar verilen başvuruculara, ekli tablonun (G) sütununda gösterilen miktarlarda net TAZMİNAT ÖDENMESİNE,

E. Başvuruculaların tazminata ilişkin diğer taleplerinin REDDİNE,

F. Başvurucu Sema Nur Dincel tarafından yapılan yargılama giderlerinin adı geçen başvurucu üzerinde bırakılmasına, diğer başvurucular yönünden ekli tablonun (H) sütununda gösterilen miktarlardaki başvuru harçlarının BAŞVURUCULARA AYRI AYRI ÖDENMESİNE,

G. Toplam 1.500,00 TL vekâlet ücretinin, Sema Nur Dincel, Rafet Hatıpoğlu ve Mustafa Kemal Tekbaş dışındaki başvuruculara MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

H. Başvurucular Sebahat Güvenli, Serkan Güvenli, Osman Serdar Güvenli ve Çetin Güvenli'ye tazminat ve yargılama giderlerine ilişkin ödemelerin müştereken yapılmasına,

İ. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben ilgili başvuruculara Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin

sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

11/12/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

A B C D E F G H

Sıra Başvuru Numarası Başvurucu T.C. Kimlik No. Vekili Dava Tarihi Hükmedilen NET Tazminat (TL) Başvuru Harcı (TL)

1 2012/928 Ülkü TUNCA - Ebru TARAKÇI ÇİMEN 2/4/2009 21.200,00 172,50

2 2013/1569 Sema Nur DİNCEL - Ebru TARAKÇI ÇİMEN 3/3/2011 - -

3 2012/927 Sevgi Melek TİRKEŞ - Ebru TARAKÇI ÇİMEN 2/4/2009 4.800,00 172,50

4 2012/929 Hüseyin YANIK - Ebru TARAKÇI ÇİMEN 30/1/2009 20.000,00 172,50

5 2012/930 Ayşe Semra UTKU - Ebru TARAKÇI ÇİMEN 2/4/2009 9.000,00 172,50

6 2012/932 Sabahattin IŞIKDERE - Ebru TARAKÇI ÇİMEN 23/2/2011 30.200,00 172,50

7 2012/933 Erdinç BABAN - Ebru TARAKÇI ÇİMEN 23/2/2011 25.800,00 172,50

8 2012/934 Kamile ÖNCEL - Ebru TARAKÇI ÇİMEN 30/1/2009 15.200,00 172,50

9 2012/935 Ayşe GÜLTEKİN - Ebru TARAKÇI ÇİMEN 30/1/2009 17.300,00 172,50

10 2012/936 Birsel KARAKUŞ - Ebru TARAKÇI ÇİMEN 30/1/2009 18.200,00 172,50

11 2012/937 Emel YILMAZ - Ebru TARAKÇI ÇİMEN 30/1/2009 20.000,00 172,50

12 2012/938 Sevim ASLAN - Ebru TARAKÇI ÇİMEN 2/4/2009 7.400,00 172,50

13 2012/939 Nuran BOZKURT - Ebru TARAKÇI ÇİMEN 30/1/2009 17.000,00 172,50

14 2012/940 Dürdane ARIKAN - Ebru TARAKÇI ÇİMEN 2/4/2009 23.800,00 172,50

15 2012/941 Ayşen OZAN - Ebru TARAKÇI ÇİMEN 2/4/2009 8.300,00 172,50

16 2012/942 Ruhiye SAATCI - Ebru TARAKÇI ÇİMEN 30/1/2009 16.500,00 172,50

17 2012/948 Gülnazik TANSUK - Ebru TARAKÇI ÇİMEN 2/4/2009 9.200,00 172,50

18 2012/975 Birgül GÜNEŞ - Ebru TARAKÇI ÇİMEN 2/4/2009 9.100,00 172,50

19 2012/976 Durdane BAŞANDAÇ - Ebru TARAKÇI ÇİMEN 30/1/2009 18.200,00 172,50

20 2012/977 Hanife Nursen ALTAN - Ebru TARAKÇI ÇİMEN 30/1/2009 16.300,00 172,50

21 2012/978 Fatma Çağlayan ÖZAK - Ebru TARAKÇI ÇİMEN 2/4/2009 8.100,00 172,50

22 2012/979 Zuhal ÇOKKESKİN - Ebru TARAKÇI ÇİMEN 2/4/2009 9.500,00 172,50

23 2012/980 Suna TEKOĞLU - Ebru TARAKÇI ÇİMEN 31/12/2008 23.700,00 172,50

24 2013/1026 Rasim KAVAK - Ebru TARAKÇI ÇİMEN 24/2/2011 26.700,00 198,35

25 2013/1029 Serpil UÇKAN - Ebru TARAKÇI ÇİMEN 11/6/2010 23.200,00 198,35

26 2013/1030 Avni EREN - Ebru TARAKÇI ÇİMEN 11/6/2010 25.300,00 198,35

27 2013/1031 Remziye DOĞAN - Ebru TARAKÇI ÇİMEN 11/6/2010 23.300,00 198,35

28 2013/1032 Sıdıka Ceyhan SAVUR - Ebru TARAKÇI ÇİMEN 25/1/2008 10.400,00 198,35

29 2013/1033 Sahir DÖNMEZ - Ebru TARAKÇI ÇİMEN 11/6/2010 27.800,00 198,35

30 2013/1034 Ayşe Nurdan ÖZTÜRK - Ebru TARAKÇI ÇİMEN 25/1/2008 8.200,00 198,35

31 2013/1035 Münevver BÜKÜLMEZ - Ebru TARAKÇI ÇİMEN 11/6/2010 23.000,00 198,35

32 2013/1036 Aynur MEMİŞ - Ebru TARAKÇI ÇİMEN 24/2/2011 24.300,00 198,35

33 2013/1039 İsmail ÖZBAKAN - Ebru TARAKÇI ÇİMEN 11/6/2010 28.500,00 198,35

34 2013/1040 Meral HELVACI - Ebru TARAKÇI ÇİMEN 11/6/2010 23.200,00 198,35

35 2013/1041 Vildan SELÇUK - Ebru TARAKÇI ÇİMEN 24/2/2011 21.200,00 198,35

36 2013/1042 Turgut ZENGİ - Ebru TARAKÇI ÇİMEN 26/5/2009 8.200,00 198,35

37 2013/1043 Mesut MEMİŞ - Ebru TARAKÇI ÇİMEN 24/2/2011 21.200,00 198,35

38 2013/1086 Nurten ALPER - Ebru TARAKÇI ÇİMEN 24/2/2011 25.800,00 198,35

39 2013/1087 Ayten ÇINAR - Ebru TARAKÇI ÇİMEN 17/8/2010 25.700,00 198,35

40 2013/1088 Çiğdem KUŞÇU - Ebru TARAKÇI ÇİMEN 17/8/2010 1.200,00 198,35

41 2013/1090 Hüseyin TEKOĞLU - Ebru TARAKÇI ÇİMEN 31/12/2008 23.700,00 198,35

42 2013/1092 Mustafa YAMAN - Ebru TARAKÇI ÇİMEN 17/8/2010 18.300,00 198,35

43 2013/1094 Osman Nuri YÜĞRÜK - Ebru TARAKÇI ÇİMEN 24/2/2011 26.700,00 198,35

44 2013/1095 Gülfer ŞAHİN - Ebru TARAKÇI ÇİMEN 31/12/2008 8.900,00 198,35

45 2013/1097 Huriye Bilge ÖZDOĞAN - Ebru TARAKÇI ÇİMEN 3/4/2009 21.900,00 198,35

46 2013/1099 Gönül AÇIKBAŞ - Ebru TARAKÇI ÇİMEN 3/4/2009 15.500,00 198,35

47 2013/1101 Eşref UÇAR - Ebru TARAKÇI ÇİMEN 17/8/2010 14.500,00 198,35

48 2013/1102 Abdulaziz GÜRBÜZ - Ebru TARAKÇI ÇİMEN 17/8/2010 24.700,00 198,35

49 2013/1105 Hatice Yasemin İNANÇ - Ebru TARAKÇI ÇİMEN 24/2/2011 26.800,00 198,35

50 2013/1348 Abdulcelil ALTINTAŞ - Ebru TARAKÇI ÇİMEN 17/8/2010 17.500,00 198,35

51 2013/1349 Füsun EROL - Ebru TARAKÇI ÇİMEN 30/1/2009 21.500,00 198,35

52 2013/1350 Kemal ZELVİ - Ebru TARAKÇI ÇİMEN 11/6/2010 25.900,00 198,35

53 2013/1351 Rukiye ÖZDEMİR - Ebru TARAKÇI ÇİMEN 17/8/2010 14.500,00 198,35

54 2013/1352 Mehmet KÖKSAL - Ebru TARAKÇI ÇİMEN 31/12/2008 8.500,00 198,35

55 2013/1353 Mihriban Hülya ŞAPÇIOĞLU - Ebru TARAKÇI ÇİMEN 9/3/2007 4.300,00 198,35

56 2013/1354 Songül KIYAK - Ebru TARAKÇI ÇİMEN 30/1/2009 21.100,00 198,35

57 2013/1355 Sevim SELÇUKTEKİN - Ebru TARAKÇI ÇİMEN 30/1/2009 21.700,00 198,35

58 2013/1356 Hacer Yasemin OSMANAĞAOĞLU - Ebru TARAKÇI ÇİMEN 9/3/2007 10.800,00 198,35

59 2013/1357 Hüseyin AKKOYUN - Ebru TARAKÇI ÇİMEN 11/6/2010 15.300,00 198,35

60 2013/1358 Mahmut KURT - Ebru TARAKÇI ÇİMEN 11/6/2010 26.900,00 198,35

61 2013/1359 Süleyman Ferit ÖZBATURLAR - Ebru TARAKÇI ÇİMEN 11/6/2010 18.100,00 198,35

62 2013/1360 Gülen Serap SELEN - Ebru TARAKÇI ÇİMEN 30/1/2009 23.000,00 198,35

63 2013/1362 Nazire DOĞAN - Ebru TARAKÇI ÇİMEN 31/12/2008 19.000,00 198,35

64 2013/1363 Fatma Zinnur BAŞARIR - Ebru TARAKÇI ÇİMEN 24/2/2011 26.800,00 198,35

65 2013/1364 Sebahat GÜVENLİ - Ebru TARAKÇI ÇİMEN 11/6/2010 25.700,00 198,35

Serkan GÜVENLİ -

Osman Serdar GÜVENLİ -

Çetin GÜVENLİ -

66 2013/1365 Nurhayat ÖZDEMİR - Ebru TARAKÇI ÇİMEN 3/4/2009 15.900,00 198,35

67 2013/1367 Şerife AŞIK - Ebru TARAKÇI ÇİMEN 17/8/2010 21.100,00 198,35

68 2013/1368 Mehmet Raci MUNGAN - Ebru TARAKÇI ÇİMEN 24/2/2011 27.200,00 198,35

69 2013/1369 Rahile HELVACI - Ebru TARAKÇI ÇİMEN 30/1/2009 21.500,00 198,35

70 2013/1370 Zekiye TAŞ - Ebru TARAKÇI ÇİMEN 30/1/2009 21.700,00 198,35

71 2013/1371 Rabia ERBEK - Ebru TARAKÇI ÇİMEN 24/2/2011 22.800,00 198,35

72 2013/1373 Leyla CEYHAN - Ebru TARAKÇI ÇİMEN 30/1/2009 22.800,00 198,35

73 2013/1374 Beyhan TONĞ - Ebru TARAKÇI ÇİMEN 30/1/2009 21.500,00 198,35

74 2012/926 Belgin KAYIŞLI - Ebru TARAKÇI ÇİMEN 2/4/2009 8.000,00 172,50

75 2013/1570 Neriman PEKMEZCİ - Ebru TARAKÇI ÇİMEN 23/2/2011 26.800,00 198,35

76 2013/1571 Saliha TURGUT - Ebru TARAKÇI ÇİMEN 23/2/2011 24.600,00 198,35

77 2013/1575 Nurten ERGÜNEŞ - Ebru TARAKÇI ÇİMEN 24/2/2011 12.600,00 198,35

78 2013/1576 Kamber ÖRENCİK - Ebru TARAKÇI ÇİMEN 3/4/2009 17.700,00 198,35

79 2013/1727 Keziban EVCİ - Ebru TARAKÇI ÇİMEN 24/2/2011 12.600,00 198,35

80 2013/1729 Renin Dilek TAN - Ebru TARAKÇI ÇİMEN 31/12/2008 8.700,00 198,35

81 2013/1730 Ahmet SULAR - Ebru TARAKÇI ÇİMEN 31/1/2008 16.100,00 198,35

82 2013/1731 Gülesin OZULUOĞLU - Ebru TARAKÇI ÇİMEN 20/7/2009 24.600,00 198,35

83 2013/1732 Yüksel ÇETİN - Ebru TARAKÇI ÇİMEN 20/12/2010 4.900,00 198,35

84 2013/1733 Sevinç TOZLU - Ebru TARAKÇI ÇİMEN 4/1/2010 20.300,00 198,35

85 2013/1734 Hatice YALÇIN - Ebru TARAKÇI ÇİMEN 4/1/2010 24.700,00 198,35

86 2013/1736 Tahsin SANDIKCIOĞLU - Ebru TARAKÇI ÇİMEN 11/6/2010 24.800,00 198,35

87 2013/1737 Bircan ARMAĞAN - Ebru TARAKÇI ÇİMEN 31/12/2008 14.500,00 198,35

88 2013/2077 Sebahat UĞUR - Ebru TARAKÇI ÇİMEN 11/6/2010 23.000,00 198,35

89 2013/2078 Doğan Mecit AYBAR - Ebru TARAKÇI ÇİMEN 11/6/2010 24.800,00 198,35

90 2013/2816 Rafet HATIPOĞLU - - 1/6/2010 23.300,00 198,35

91 2013/2821 Yurdagül KAYA - Ebru TARAKÇI ÇİMEN 29/12/2010 25.200,00 198,35

92 2013/2822 Hatice Semra KURDOĞLU - Ebru TARAKÇI ÇİMEN 29/12/2010 23.400,00 198,35

93 2013/2823 Nezahat KUTAY - Ebru TARAKÇI ÇİMEN 29/12/2010 26.100,00 198,35

94 2013/2824 Fatma YURDAKUL - Ebru TARAKÇI ÇİMEN 29/12/2010 29.500,00 198,35

95 2013/2825 Halim TANRIVERDİ - Ebru TARAKÇI ÇİMEN 11/6/2010 25.500,00 198,35

96 2013/2826 Serap BASMACI - Ebru TARAKÇI ÇİMEN 23/1/2008 10.900,00 198,35

97 2013/2829 Hayriye USTA - Ebru TARAKÇI ÇİMEN 29/12/2010 24.000,00 198,35

98 2013/2830 Mehmet GÜLAY - Ebru TARAKÇI ÇİMEN 29/12/2010 27.600,00 198,35

99 2013/2831 Saadet BAKIR - Ebru TARAKÇI ÇİMEN 29/12/2010 23.400,00 198,35

100 2013/2832 Ruhan YAVRU - Ebru TARAKÇI ÇİMEN 29/12/2010 25.200,00 198,35

101 2013/2835 Mülkiye OZAN - Ebru TARAKÇI ÇİMEN 9/3/2007 9.500,00 198,35

102 2013/2978 Asuman ÇETİN - Ebru TARAKÇI ÇİMEN 3/4/2009 16.200,00 198,35

103 2013/2979 Beyhan ÇERENÇE - Ebru TARAKÇI ÇİMEN 23/1/2008 15.000,00 198,35

104 2013/2980 Sibel Aydın ÖÇTEN - Ebru TARAKÇI ÇİMEN 23/2/2011 2.000,00 198,35

105 2013/3636 Ahmet KURBAN - Ebru TARAKÇI ÇİMEN 29/12/2010 21.500,00 198,35

106 2013/9847 Mustafa SOĞUKPINAR - Ebru TARAKÇI ÇİMEN 4/12/2009 33.100,00 198,35

107 2013/9848 Hülya BİLGİÇ - Ebru TARAKÇI ÇİMEN 26/11/2010 17.000,00 198,35

108 2013/9849 Ruhkat Rikkat EREN - Ebru TARAKÇI ÇİMEN 30/12/2008 22.100,00 198,35

109 2013/9850 Berrin GİRGİN - Ebru TARAKÇI ÇİMEN 26/11/2010 3.700,00 198,35

110 2013/9851 Mustafa Cahit ENİŞTEGİL - Ebru TARAKÇI ÇİMEN 23/2/2011 15.800,00 198,35

111 2013/9852 Ahmet Eltaf ALPASLAN - Ebru TARAKÇI ÇİMEN 30/12/2008 25.700,00 198,35

112 2013/9853 Ahmet AYAN - Ebru TARAKÇI ÇİMEN 20/12/2010 7.100,00 198,35

113 2013/9854 Fahrunnisa TOK - Ebru TARAKÇI ÇİMEN 7/2/2011 23.800,00 198,35

114 2013/9855 Gülbin KÖKTÜRK - Ebru TARAKÇI ÇİMEN 24/2/2011 12.600,00 198,35

115 2013/9856 Abdulkadir ERDEM - Ebru TARAKÇI ÇİMEN 7/2/2011 28.200,00 198,35

116 2013/9857 Veli KESİK - Ebru TARAKÇI ÇİMEN 30/1/2008 16.100,00 198,35

117 2013/9858 Şadan YAHLIER - Ebru TARAKÇI ÇİMEN 9/3/2007 14.400,00 198,35

118 2013/9859 Yılmaz ÖZTÜRK - Ebru TARAKÇI ÇİMEN 27/5/2009 12.900,00 198,35

119 2013/9860 Hikmet ATAYETER - Ebru TARAKÇI ÇİMEN 30/12/2010 21.500,00 198,35

120 2013/9861 İlhan BİNİCİ - Ebru TARAKÇI ÇİMEN 18/5/2009 21.000,00 198,35

121 2013/9863 Sıtkı TOPCU - Ebru TARAKÇI ÇİMEN 28/12/2010 14.600,00 198,35

122 2013/9866 Dinçer ŞARERLEL - Ebru TARAKÇI ÇİMEN 26/11/2010 5.000,00 198,35

123 2013/9867 Gönül BABAOĞLU - Ebru TARAKÇI ÇİMEN 28/12/2010 8.600,00 198,35

124 2013/9869 Güzin KOKU - Ebru TARAKÇI ÇİMEN 24/2/2011 12.648,10 198,35

125 2013/9870 Refik PARMAKSIZ - Ebru TARAKÇI ÇİMEN 24/2/2011 12.600,00 198,35

126 2013/9872 Mehmet GEZER - Ebru TARAKÇI ÇİMEN 20/12/2010 14.300,00 198,35

127 2013/9873 Mustafa AYGÜRLER - Ebru TARAKÇI ÇİMEN 24/2/2011 12.600,00 198,35

128 2013/9874 Elavettin ABLAY - Ebru TARAKÇI ÇİMEN 26/11/2010 38.200,00 198,35

129 2013/9875 Nesibe Bahar ŞARERLER - Ebru TARAKÇI ÇİMEN 26/11/2010 11.200,00 198,35

130 2013/9876 Filiz BEDÜK - Ebru TARAKÇI ÇİMEN 26/11/2010 18.600,00 198,35

131 2013/9877 Gülgün TİRELİ - Ebru TARAKÇI ÇİMEN 28/12/2010 18.700,00 198,35

132 2013/9878 Durali ÖZKAN - Ebru TARAKÇI ÇİMEN 20/12/2010 6.900,00 198,35

133 2013/1104 Süeda MIZRAPOĞLU - Ebru TARAKÇI ÇİMEN 30/1/2008 13.700,00 198,35

134 2013/9865 Naime Nur ÖZYİRMİDOKUZ - Ebru TARAKÇI ÇİMEN 23/2/2011 19.000,00 198,35

135 2013/9868 Pervin ÖZTEKİN - Ebru TARAKÇI ÇİMEN 26/11/2010 1.300,00 198,35

136 2013/1431 Mustafa Kemal TEKBAŞ - - 11/2/2011 26.700,00 198,35